مم و زین

ئەحمەدیّ خانی

مەم و زین

بـ راڤە و دەروّڤەیەکـ نوو

پەرویز جیهانی

پشکا ئیّکیّ

2007 سـیـیـریّ

مـــەم و زیـــن

خودانێ ئیمتیازێ
حافظ قاضی

سەرنڤیسەر
مؤید طیب

©
مافێن چاپکرنێ د پاراستنێ نە

ناڤنیشان

کوردستانا عیراقێ - دهۆك
ناڤبەرێ ئیکەتیا سەندیکایین
کرێکارێن کوردستانێ
قاتێ سێیەم
تەلەفۆن: ٧٢٢٥٣٧٦ - ٧٢٢٢١٢٥

www.spirez.org
www.spirezpage.net

دار سپیریز للطباعة والنشر
دهوك

- **ژمارا وەشانێ:** (٢٠٠)
- **نافێ پەرتووکێ:** مەم و زین (پشکا ئێکێ)
- **شرۆڤەکرن:** پەرویز جیهانی
- **دەرهێنانا هونەری:** حسێن سەنعان مەتیخان
- **بەرگ:** بەیار جەمیل
- **سەرپەرشتکارێ چاپێ:** شێروان ئەحمەد تەیب
- **چاپا: ئێکێ**
- **تیراژ:** (١٠٠٠) دانە
- **ژمارا سپاردنێ:** (٢٨٦) ل سالا ٢٠٠٧
- **چاپخانا: حجی هاشم / هەولێر**

SPIREZ PRESS & PUBLISHER
DUHOK

ناڤەرۆك

پێشگۆتن..... ۷

(۱) دەستپێك..... ۷۵

(۲) تێعدادێ نەعمەت شوماری و شوکورگوزاری یا باری د سوورەتێ ئایینەداری و پەردەبەردار یا پەروەردگاری دا دگەل ئختتامـا ب موناجاتەك موختەسەر کوردی..... ۱۰۳

(۳) د نەعتا قەلەمێ مەسنووعات و سەردەفتەرێ مەوجوودات و عەقلێ مەعقوولات و پێشدەستێ مەخلووقات حەزرەتێ سەییدو سادات موحەممەد ئەلموستەفا (ص)..... ۱۴۱

(٤) ئستدعایێ شەفاعەتێ و ئستشفاعێ مەغفەرەتێ ژ جەنابێ ساحب سەریرێ شەفاعەنێ د سوورەتێ مێعراجێ دا ببال حەزرەتێ عززەت..... ۱۷۵

(۵) ئەشعارێ مەدیحەتا تەوائفێ د کوردانە، ب شوجاعەت و غەیرەتێ و ئزهارا بەدبەختی و بێ تالعی یا وانە، دگەل هندە سەماحەت و حەمییەتێ..... ۱۹۱

(٦) سەبەبێ نەزما کتابێ ب ڤی ئەزمانی ب سوورەتێ شکوایا ژ دەورانی و گلی یا ژ ئەبنایێ د زەمانێ، کو ل بال وان یەکسانە هونەرا دانایی یێ دگەل عەیبا نادانی یێ..... ۲۱۷

(۷) فێهرستێ سەرئاغازێ کتابێ ئەخبار و ئەشعارە و سەرنڤشتێ ئەبیات و ئاسارە
د سوورەتێ ئعترافـ و ئقرارێ ب عەجز و ئنکسارێ دگەل ئعتزارا گوفتارێ..... ۲٤۷

(۸) مەبدئێ مەقال د نەعتا حاکمێ بۆهتانێ خودان ئقبال، ئەمیر زینەدین ئنبێ ئەمیر ئەبدال، دگەل وەسفا هەر دو هەمشیرەیێ د وی، د ساحب جەمال، زین و ستی یێ د بێ مسال..... ۲۸۵

(۹) تەحسینا قوماش و کالایێ والایێ حوسنا حەبیبانە عوموومەن، تەعریزا
جەوهەرێ بوهایێ جەمالا ستی و زینانە مەخوسووسەن..... ۳۱۹

(۱۰) عەتفێ عەنان و لگام، ب سەرەنجامێ کەلام..... ۳۲۷

(١١) داستانا بەیانا نەورۆزا سولتانی، تەسمیەیێ مەوسمێ سوروور و شادمانی ب مەرسوومێ
قەدیمێ کوردستانی، کو وانا دگوتێ: سەرسال و عەددکرن و ب عیدێ و سال..... ٣٤١
(١٢) بدەرکەتنا شەهریانە ب دەشتێ، ژبۆ سەیرانا سەرسال و گەشتێ..... ٣٥٣
(١٣) مورەخەسبوونا و شاقان ب گولگەشتا سەرسالێ، رەغبەتکرنا وانە ب بازارا حوسن و جەمالێ..... ٣٦٣
(١٤) مولاقی بوونا تاجدین و مەمێ یە ب ستی و زینێ، موستەغرەق بوونا وانە و بەحرا عێشق و ئەڤینێ..... ٣٦٩
(١٥) هوشیاری یا مەمێ و تاجدینە ژ بێهوشی و مەخموری یا شەرابا عێشقێ
و ئاگاهی و خەبەرداری یا وانە ژ سەبەب و واستەیێ وەمقێ..... ٣٩٩
(١٦) موعاوەدەتا ستی و زینێ ژ سەرسال و گەشتێ و ئستتلاعا دایەنێ ژ ماجەرا و سەرگوزەشتێ..... ٤٢١
(١٧) تەکرارێ ئستخبارا دایەیێ ژ کونهێ ماجەرایێ تەسریح و تەقریرا وانە ژ کەیفییەتا تەئسیرا هەواینێ..... ٤٤٣
(١٨) تەفەحوس و تەفەئولا دایەیێ ژ رەممالی ژبۆ کەشفا حەقیقەتا وی ئەحوالی..... ٤٥٩
(١٩) دەلالەت و تەقریرا رەممالی یە ژبۆ پیرا موافق مافی الضمیر و موخالف تەقریر..... ٤٦٧
(٢٠) گەهیشتنا دایەنێ یە ژ هەمسوحبەتی یا و شاقان ب هەمخەلوەتی یا موشتاقان و واقفیا وێ یە ل سەر وەقتێ عوششاقان..... ٤٨٧
(٢١) ڤەگەڕیانا دایەیێ ڤە بال دلداران و ئاگەهـ کرنا وانە ژ ئسم و رەسمێ بریندارانِ..... ٤٩٧
(٢٢) شەفا بەخشی یا تەبیبە ل دەردێ عەلیلان و شەفەقەت و مەرحەمەتا میرە ل حالێ زەلیلان..... ٥١١
(٢٣) عەرووسی یا ستی یێ یە ژبۆ تاجدینی، تەهییەیێ ئەسبابێ شاهی یێ یە ژبۆ تەهنییەتا غەمگین..... ٥٤٩

پێشگۆتن

(١)

ئەز و مەم و زین

ئەز هێ زاروو بووم، ل مالا مە دا ل ناڤ پرتووکخانا مالباتێ دا، ب دەهان پرتوو کێن گرانبوها، یێن کەونە تۆرەیا فارسی، یێن وەکە: شاهنامە، ئسکەندەرنامە، گولستان، بووستان، دیوانا حافزێ شیرازی، دیوا نا شەمس و مەسنەوی یا مەولەوی، پەنج گەنجا نزامی، مەسنەوی یا شاھ و دەرویش و چەندین جورە قورئان و جوزوو یێن دەستنڤیس و چاپ کری هەبوون، کو ل ناڤا وانا دا دەستنڤیسێن دیوانا مەلایێ جزیری و هەلبەستێن فەقی یێ تەیران و مەم و زینا خانی و مەولوودا باتەیی و چەندین دەستنڤیسێن دی ژی ل بەرچاڤان دکەتن.

هەموو ئێڤارێن ئینی یان ل مالا مە دا مەزنێن مالباتێ بەرەڤ دبوون و زارۆکێن خوەندنخانێ دکرن دو دەستەیان و بەرددان شەرە شێعرانێ. مەزنەکی ل دەستپێکێ دا هەلبەستەک دخوەند و بەرێ خوە ل سەر دەستەیەک ژ هەردو دەستەیێن زارۆکان دا دکر و ژ وان دخوەست کو بەرسڤا وێ هەلبەستێ بدن. بەرسڤ ژی ئەو بوو کو ئەو هەلبەست ب کیشک پیتێ کوتا ببا، دەبیا ئەوێ دەستەیا کو ژ وان هاتییە خوەستنێ، هەلبەستەک ل بەر خوە دا بگۆتانا، کو ب وێ پیتێ دەست پێ ببا و دەستەیا دی ژی ئەرکدار بوون، کو بەرسڤا وان ب وی جورەیی بدانا. ئەڤێ زۆرانبازی یا هەلبەستان هند دکودانـد، دا کو دەستەیەک ژ هەردو دەستەیان زۆرا یا دی ببرا. لێ موخابن ژ بەر کو زمانێ پەروەردەیێ زمانێ فارسی بوو، شێعرشێعرانێ یا مە ژی هە ب وی زمانی بوو. لێ ل دوو زۆرانبازی یا هەلبەستان را، مەزنێن مالێ ژی ل سەر کلاسیکێن فارس و کورد دئاخفتن و چەند هەلبەستێن فەقی یان یێن مەلا و خانی ل نیڤەکا وان دا دهاتن خوەندنێ.

پرتووکێن پرتووکخانێ هەموو ل بەردەستان بوون، لێ مەم و زینا ئەحمەدێ خانی و مەسنەوی یا مەولەوی ل ناڤ کراسێن تایبەتی دا و ل دووری دەستان دهاتن هلگرتنێ. مەسنەوی یا مە ولەوی یادگارا میرزا موحمەد باڤیرێ مالباتێ بوو. میرزا موحەممەد بخوە ب دەستخەتێ خوە نڤیسییە، کو ئەڤ پرتووکا ل سالا ١٢٧٥ کۆچی یێ هەیڤی ل تەورێزێ

کرییە. ژ بلی دەستنڤیسێن میرزاموحەممەدی گەلەک بیرەوەری و سەربهۆری یێن بنەمالێ ژی ژ لایێ مەزنێن مالێ ڤا ل دۆراندۆری وێ دا هاتنە نڤیساندنێ. مە هەموویێ ئەو هندا دزانی. لێ یا مەم و زینێ مە نزانی چما ل دووری دەستانە. گاڤا کو ناڤێ مەسنەوی یێ دهات، مە هەستا پیرۆزایی و تەبەرکیێ ل هەژ و لڤێن مەزنان دا ددیت. گاڤا کو ئە و دهانین کو بخوونن، ب رێزەک تایبەتی ئە و ژ ناڤ کراسێ وێ دەردخستن. لێ دەما کو مەم و زینێ بهاتا خوەندنێ، مە بچووکان ل چاڤێ مەزنان دا سڕ و نەهێنی یەک دخوەند. کێم جاران ل سەر وێ دان و ستاندن چێ دبوون. مەم و زین وەکە رازەک تێ دا هەبە، کێم دکەتە ناڤ دەستان. لێ مە نزانی ئەو رازا چی یە؟ دگەل وێ هندێ کو مەم و زین دووری دەستێن مە دهاتە راگرتنێ و مە بچووکان نزانی ناڤە رۆکا وێ چییە، لێ پشکا زۆرە مالباتێ چ یێن خوەندا و چ ژی یێن نەخوەندا چیرۆک و سەرووڤەنا مەمێ ئالان و زینا زێدان دزانین و هندەکان ژی ئەو وەک بەیت دخوەندن. کەسی ژ وێ را نەدگۆت چیرۆک، هەموویێ ئەو وەک بەیت ب ناڤ دکرن. نها ژی ئەڤ بەندا مەمێ ئالان یا کو دایکا من دگۆت، ل ناڤ سەرێ من دا پێل ڤەددە:

" مەمێ کوڕێ ئالان پاشا،
بلا گول بشەوتە تەڤ خاشخاشا... "

دایکا من ئەو بەیتا ژ ئامۆژنا باڤێ من کو ژنەک خوەندا بوو و هەموویێ دگۆتنێ : "دایێ" ، هیم ببوو.

پرتووکا مەم و زینێ نەدخستن ناڤ دەستان، لێ هەرکەسی دکاری دیوانا مەلا و شێخێ سەنعانی و مەولوودا باتەیی بخوەندا. ئەو مدەهەک بوو کو من خوەندنا دیوانا مەلا دەست پێ کربوو، هەر چەند کو ئەز ژ پشکا زۆرە بەیتێن وێ تێ نەدگەهیشتم. تەنێ من بەیتێن وێ تۆتی وار ل بەر دکرن. لێ موخابن پشتی مدەهەکێ دایکا من خوەندنا دیوانا مەلا ژ من را بەربەندکر وگۆت: دایێ گۆتییە: "هەرکەسێ کو چل رۆژی ل دوو هەڤ را دیوانا مەلا بخوونە، دێ ببە ئەڤیندار و ل چۆلان بکەڤە".

موخابن پرتووکخانا مالباتا مە هندەک ل ناڤ پار و پارڤەکرنان دا ژ ناڤ چوو، هندەک ژی پشتی کو باڤێ من کەتە زندانێ ژ ناڤ چوو. هندەک ژی ئەمنییەیێن گوونا شاهـ تالان کرن. قەت بیرا من ناچە، دەما کو لوتفی یێ ئەمنییە، یێ کو دگۆت خە لقێ مە هابادێ یە، و فەرماندەرێ پاسگەها گو ندێ مە بوو، پرتووکا پەنج گەنجا نزامی، کو پرتووکەک ب مینیاتۆران نەقشاندی بوو، بر، باڤێ من دەمهەژمێرەکی زێدەتر ل ناڤ ئۆدێ دا پێگەرمۆک گەڕاند. لێ کێ دکاری ل دژی وان خوونمژان دەنگێ خوە دەرانی یا. دکارین ب سەدان ئیلاڤە و گونەهێن نەکری ل مرۆڤی بار بکن.

دەما کو سەر و گوهێن ئەمنییەیان ل گوندێ مە دا پەیدا بوون، ئێدی پرتووکێن کوردی ل بەر دەستان نەدمان و ئەو دگەل چەکان ل جەلغ و تاقێن نهینی دا دهاتن قەشارتنێ.

مالا مە مالەک بەر ب مێڤان بوو و وەکە پشکا زۆرە مالێن کوردان ناس و نەناسان بەرێ خوە ددانێ و لێ دبوون مێڤان . وەک نها تێ بیرا من، رۆژەکێ مەلایەکی نەناس، کو خەلکێ لایێ سەلماسێ بوو، بوو مێڤانێ مە. ئەو و باقێ من پێکڤە ل سەر دیوانا مەلا و مەم و زینێ مژوول بوون. مەلا چەند رۆژان ل مالا مە دا ما. ل دوو را سبێدەیەک زوو، مەلا بێی خاترخوەستن ژ گوند دەرکەتبوو. چەند رۆژان پشتی چوونا مەلا باقێ من تازە پێ ئاگادار بوو، کو دیوانا جزیری و مەم و زین نست بوونە. لێ تازە مەلا ل بەر دەستان دەرکەتبوو.

ئەز بەرەبەرە مەزن دبووم. دگەل وێ هندێ کو مەم و زین و دیوانا مەلا ژ دە ستێ من دا تونە بوون ژی، لێ ئە و قە ت ژ بیرا من دەرنە دکە تن. تشتا کو هەردەم شەوق و زەوقا من ژ بۆ خوەندنا وان پرتووکان زێدە و زێدەتر دکر، بەرنامە رادیۆیی یا رادیۆیا یا کرمانشاهێ یا ب ناڤێ بەرنامە"شێعر و لاوژان" بوو، کو ب دەنگێ خوەشە سەیید عەزیزێ عەلەوی بەلاو دبوو. د وێ بەرنامێ دا هەلبەستێن جوربەجورە کوردی دهاتن خوەندنێ. ئەو رەوش بەردەوام بوو، دا کو شۆرشا گەلانێ ئیرانێ ل دژی شاهێ ل سەر کەت و بۆ مدەهەک کورت مە تاما سەربەستی یێ زانی. ل ڤێ دەمێ دا من دو مەم و زین ب دەست خستن. یەک دەستنڤیس بوو، یا دی چاپکری بوو.

سالا ١٣٦٤ مشەختی یێ تاڤی، بەرانبەری ١٩٨٤ زایینی من دەست ژ کارێ خوە یێ نڤیسکاری و بێژەری یێ ل رادیۆ یا کوردی یا تێهرانێ دا کێشا و ئەز هاتم ئۆرمی یێ. ل وێ دەرێ ئەز ل رادیۆ یا کوردی یا ئۆرمی یێ دا خەریک بووم. هینگا ل سایا سەیاسەتا حزبا دموکرات یا کوردستانا ئیرانێ گۆڕبهیشت مامۆستا هێمن موکریانی ژ وان قەتیابوو و هاتبوو ئۆرمی یێ. ل ڤێ دەمێ دا ئەم چەند کەس ل دۆر مامۆستا هێمن بەرەڤ بوون و مە بوهارا وێ سالێ وەشانگەها سەلاحەدینێ ئەییووبی دامەزراند ویەکمین کۆڤارا سروە ل ناڤ هەزاران جور لۆمە و ترس و دودلی و هێڤیداریێ دا وەشاند. ئەز کەیفخۆشم، کو دو هەلبەستێن من ل یەکمین هەژمارا وێ کۆڤارێ دا هاتن وەشاندنێ. وەشانگە ها سە لاحە دین دگە ل وەشاندنا کۆڤارا سروە پرتووکێن کوردی یێن کلاسیک ژێ دوەشاندن. من ژ کە لێنێ وێج وەرگرت و مەم و زینا خانی ئانی سەر رێنڤیسا کوردی یا نوو. من دگەل وێ هندێ کو مەم و زین ئانی سەر رێنڤیسا نوو، پەیڤێن وێ یێن گران ژی ب زمانەکی سادە شرۆڤەکرن. ل درێژایا میژوویا هەبوونا مەم و زینێ دا ئەڤە یەکمین جار بوو، کو پەیڤێن وێ یێن گران دهاتن شرۆڤە کرنێ. ئەڤ مەم و زینا سالا ١٣٦٧ مشەختی بەرانبەری سالا ١٩٨٨ زایینی ل وەشانگەها سەلاحەدین ئەییووبی دا هاتە وەشاندنێ و ژ لایێ خوەندەڤانێن کورد

ڤا ب گەرمی هاتە هەژیزکرنێ. ل دوو را هەژار موکریانی ژی کو پێشتا مەم و زین ب شـێوەیا تەئویلی و سەربەست وەرگەراندبوو سەر زاراڤێ سۆرانی، جارەک دی ل سالا ١٩٨٩ ان ئـەو دەقا سۆرانی و مەم و زینا خانی دگەل شرۆڤەیا پەیڤان ب ئاریکاری یا ئەنستیتوویا کورد یـا پاریسێ، دا وەشاندنێ. ل دوو هەژار موکریانی را م. ئەمین بۆزئەرسلان ژی ئەو پرتووکـا ژ کورمانجی وەرگەراندە کورمانجی. دەما کو من ئەو وەرگەرا دیت، ئەز پێ حەسیام، کو مەم و زین دەبێ ب هوورگلی بێ شرۆڤەکرنێ، دا کو هەم خوەندەڤان ژ مەبەسـتا خـانی بـاش تـێ بگیژن، هەم ژی ئێدی کێم شاشی بکەڤنێ و کێم بێ دەست تێوەردانێ. ئـەز هێڤیـدارم کـو رۆژەکێ ئەڤ شرۆڤەیا مەم وزینێ ببە وەک خوەندە یەک زانستگەهی.

(٢)

من چ کرییە؟

من پرتووکا مەم و زینێ ل بەر" ١٠ " دەھ دەستنڤیس و چاپان ڤەژەنی. ل ڤی کـاری دا من هیچ یەک ژ وان چاپ و دەستنڤیسان ژکارێ خوە را نەکرن نموونە ، بەلکـوو ڤـێ جـارێ رەوشا کارێ من ب شێوەیەک زانستی بوو. من پێشدا مالکەک ژ هـەلبـەسـتێ دنڤیسـی و ل دوو را دەقا وێ مالکێ د رژانده قالبێ عـەرووزێ، کـو پێکێشـک و پیڤانـەیـا هـەلبـەسـتێن کلاسیکە. ئەگەر هەلبەست بکەتا پیڤانەیا عەرووزی و ل بارا واتەیی دا ژی چ کیماسی یـێن وێ تونەبا، هەلبەست دهاتە پەژراندنێ، لێ ئەگەر کێشا هەلبەستێ ئالۆز با، یان واتـەیـا وێ تێگینەر نەبا، من ئەو هەلبەست دگەل گشتی ژێدەرێن ل بەر دەستێن خوە، ددا بـەرهـەڤ و سەرراست ترینێ وان هەلدبژارت و نەوەکهەڤی یێن ژێدەران ژی ل ژێر سەررێزا "هە ڤبـە رکرن" ێ دا نڤیسین، داکو خوەندەڤان پێ ئاگادار بن، کـو ل ژێـدەرێـن دی دا چ هاتنـە. ل دوو پیڤاندنا کێشا هەلبەستان و دانەبەرهەڤا وان را من پەیڤێن گران یـەک ب یـەک ل ژێـر سەررێزا " پەیڤناسی" یێ دا واتە کرن. ل دوو واتە کرنا پەیڤان را من دەقا هەلبەسـتان ل بارا جوانکاری یێن تۆرەیی دا رۆنکرنە ڤە و ل پەی وێ را من هەلبەست ب گشتی ل ژێـر سەررێزا "شرۆڤە" ب زمانەکی سادە شرۆڤە کرن. ل هندەک جییان دا ژی کو پێدڤی بـوون، من راڤە کرن و بیر و بۆچوونێن خوە ل سەر راگەهاندن. ئەز نێزیکی سـێ سـالان ب ڤـی کاری ڤا خەریک بووم و ئاکاما کارێ من ئەڤ پرتووکا ل دەستێن وە دا یە. هێڤیدارم کو من ئەرکا خوە باش ب جی ئینابە.

(٣)

ئەحمەدێ خانی ؟

تا نها گەلەک کەسان ل بارا خـانی و ژیـان و بەرهـەمێن وی دا گۆتـارێن جـور بـە جـور نڤیسینە. ل بەر وێ هندێ ئەز ناخوازم گەلەکی ل سەر ڤێ مژارێ راوەسـتم. لـێ ب کـورتی بە ژی ئەز دکارم وەها خانی بدم ناساندنێ: ناڤێ خانی ئەحمەدە، ئەو کـوڕێ ئلیـاس بەگـێ کـوڕێ رۆسـتەم بـەگ ژ هـۆزا خانییـان بـوویە. هـۆزا خانییـان هـۆزەکە ، کـو ل نـاڤچەیێن باشوورۆژهەلاتا باژارێ وانێ دا جی وار بوونە.

ئەحمەدێ خانی ل کوتایا مەم و زینێ دا دیرۆکا ژ دایکبوونا خوە وەها دنڤیسە:

لەورا کو دەما ژ غـەیبێ فەک بوو،
تاریخ هەزار و شێست و یەک بوو

واتە ل سالا هەزار و شێست و یەکێ مشـەختی یـا هەیڤـی دا خـانی چـاڤێ خـوە ل ڤـێ جیهانێ ڤەکرییە. لێ موخابن خانی رۆژ و مەهێن وێ سالێ نەدایـە دیـارکرنێ. ئەگـەر ئـەم بێژن: خانی ل یەکمین رۆژا یەکمین مەها سالا هەزار و شێست و یەکـێ دا هـاتبە جیهـانێ، ب رۆژهەژمێرا زایینی دەما ژ دایکبوونا وی دبە دیرۆکا ٢٥ /١٢/ ١٦٥٠

کو رۆژا ئیرۆ ب دیرۆکا زایینی ٧/ ١٠/ ٢٠٠٦ دکە ٣٥٥ سال، ٩ مـەھ و ١٢ رۆژان و ب دیرۆکا مشەختی یـا هەیڤـی کـو ئیـرۆ ١٤٢٧/٠٩/١٤ دکـە ٣٦٦ سـال و هەشـت مـەھ و سێزدە رۆژان.

ل سەر رۆژەمەرگا خانی ژی جارا یەکەم عەلائەدین سەجادی راگەهانـدییە، کـو ل سـەر پشتا پرتووکەکێ ئەڤ هەڤۆکا عەربی دیتییە: **طـار خـانی الـی ربـه.** واتـە: خـانی بـەر ب خودایێ خوە فڕی. ئەڤ هەڤۆکا عەرەبی ب هەژمارا ئەبجەدێ رۆژەمەرگا خانی نیشـان ددە. گۆرەکی وێ هەژمارێ ئەو دیرۆک دبە سالا: (١١٢١) ێ مشـەختی یـا هەیڤـی . ئەگـەر ئـەم دیسان رۆژەمەرگا خانی یەکمین رۆژا یەکمین مەها وێ سالێ بپەژرینن، ئـەو دیـرۆک دبـە بەرانبەری ١٣/ ٣/ ١٧٠٩ زایینـی. گەلـەک کەسـان ئـەڤ دیرۆکـا پەژرانـدنە. ئەگـەر ئـەڤ دیرۆکا راست بە، خانی ب سـالهەژمێرا زایینـی ٥٨ سـالان و ب سـالهەژمێرا مشـەختی یـا هەیڤی ٦٠ سالان ژیایە. لەورا کو هەرسالەک مشەختی یا هەیڤی یانزدە رۆژان ژ یا زایینـی یا تاڤی کێمترە.

هەروسان خانی بخوە ل کوتایا مەم و زینێ دا دنڤیسە، دەما کو ئەوی مەم و زیـن کوتـا کرییە، چل و چوار سالی بوویە. لێ دییار نینە کا ل چ ماوەیێ دا مەم و زین نڤیسییە؟

(٤)

خانی چاوا مەم و زین نڤیسییە؟

پێش وێ هندێ دا کو ئەز بیر و بۆچوونا خوە ل ڤێ بارێ دا راگەهینم، یا باش ئەوە کو ئەم پێکڤە ڤان چەند بەندێن مەم و زینێ ژ زار خانی بخوە ڤە بخوونن.

(١)

نەققاشێ سەحیفەیێ حکایەت
نەققادێ سەبیکەیێ روایەت
گۆ پادشەهەک زەمانێ سابق
رابوو د حوکوومەتا خو فائق

(٢)

دانایێ موعەممەرێ کوهەنسال
ئەڤرەنگە هە گۆ ژ بۆ مە ئەحوال
گۆ عادەتێ پێشی یێ زەمانان
ئەف بوو ل هەمی جھ و مەکانان

(٣)

سەییادێ شکارێ حوسنێ ئەخبار
کر بۆ مە کو سەرگوزەشت ئزهار
گۆ رۆژەکە خۆش ب فەسل و ئەییام
دەورا فەلەکا فەنا سەرەنجام
فەڕاشێ فەزا ب سونعێ قودرەت
غەبرا کربوو مسالێ جەننەت

(٤)

ئەجزایێ کتابێ عێشقبازی
سەححافێ موجەللەدێ مەجازی
شیرازە و جوزوەبەند و تەرکیب
ئەڤرەنگە کرن ب نەزم و تەرتیب
گۆ زین و مەمێ د نازپەروەرد
گافا وەهە دەرڤەبوو ل وان دەرد

(٥)

تەدبیر کونەندە پیرێ عاقل
ئەڤ رەنگە ژ بۆ مە بوویە ناقل
گۆ میر ب موشاورا وێ رایێ
وەقتێ وەکو چوو حەرەمسەرایێ

(٦)

ئاگاهێ ژ حالێ دەورێ ئەیام
ئەڤرەنگەهە گۆتە من سەرەنجام

وەکی کو ئەم دبینن، ئەحمەدێ خانی ڤایە چەندین جاران ڤەدبێژە؛ کو وێنەکێشێن چیرۆکان و زێڕدارێژێن سەربەۆری و دیرۆکان، زانایێ تەمەندار و پیر، دیرۆکزانێن خودان بیر، پیرێن زانا و خودان تەڤبیر، نێچیرڤانێن باشترین نووچەیان، رووپەلبەندێن پرتووکێن ئەڤێنداری یێ، واتە چیرۆکبێژێن چیرۆکێن دلداری یێ، تەمەندارێن خودان ئەزموون و تێگەهیشتی، ئاگاهێن ژ گەڕا رۆژ و دەمان، وەها ژ من را ڤەگێڕان و وەها ژ مرا گۆتن و وەها ئەز ئاگادار کرم.

ئەڤ سەرپەلگانا هەموو ئەوێ هندێ دگەهینن، کو خانی وەکی لێڤەکۆلەکی پێش دا ل سەر سەربەۆری یا مەم و زینێ لێکۆلین کرییە و ل بەرهەڤی یێن زانا و مێژووزان و تەمەندارێن ئاگاه و تێگەهیشتی دا روونشتییە و ئەو سەربەۆری ب هوورگلی ژ وان گوهداری کرییە و ژ دەڤێ وان ئەو سەرهاتی نڤیسییە و ل دوو را ئاکامێ لێکۆلینێن خوە رژاندییە قالبێ هەلبەستێ دا.

ئەم نکارن بێژن کا گەلۆ خانی مەم و زین ل بەر چیرۆکا مەمێ ئالان نڤیسییە ئان نا. لەوررا کو چو سەرپەلگە ل وێ باری دا ل دەستێ مە دا تونەیە. لێ ئەگەر سەرەکانی و ژێدەرا مەم و زینێ، مەمێ ئالان با، بێگۆتن، خانی یێ ئەو یەکا راگەهاندا. لێ ئەم دبینن کو خانی قەت ل سەر وێ هندێ نەنڤیسییە. ئەڤ سەرهاتی یا مەم وزینێ و سەرهاتی یا مەمێ ئالان ژی ل گەلەک مەیدانان دا ژ هەڤدو دوورن. پشکەک هەرە بالکێش ژ چیرۆکا مەمێ ئالان سەرەتایا وێ و رەوشا بنەمالا مەمێ ئالان و باژارێ مەغربزەمینێ و پادشاهی یا باڤێ مەمێ ئالانە. ئەگەر خانی ئەڤ پشکا لێ زێدەبکرا بێگۆتن چیرۆکا وی یێ بالکێشتر ببا. لێ ئەم نزان، کا گەلۆ خانی ئەو چیرۆک ب وێ شێوەیا کو ئیرۆ هەیە و چرۆکبێژ و دەنگبێژێن مە ڤەدگێڕن، گوھ لێ بوویە، یان نا. ئەگەر گوھ لێ بوویە، چما ئەو پشکا بالکێش ژێ ئافێتنییە؟ گۆرەکی ڤەگێڕانا چیرۆکبێژان مەمێ کوڕێ ئالان پاشا بوویە. چاوا کو ل ڤێ بەندا چیرۆکا مەمێ ئالان دا هاتییە:

مەمێ کوڕێ ئالان پاشا
بلا گول بشەوتە تەڤ خاشخاشا
مە مێ ل بەر ئەڤینا زینێ کەتە حالێ نەخاشا،
ل بۆزێ رەوان سوار بوو ،
سەرێ خوە هلدا کەتە بەست و کاشا...

ب دیتنا من خانی سەرهاتی یا مەمێ ئالان ب ڤێ شێوەیا کو ئیرۆ هەیە گوھ لێ نەبوویە. لێ بێگۆتن چاوا کو خانی بخوە ژی دبێژە: مەم و زین ل دەڤێ دەنگبێژ و چیرۆکبێژ و مێژووزانان بهیستییە و نڤیسییە. خانی ئەو چیرۆکا گەلێری ب شێوەیا سەردەما خوە نووژەن کرییە. ل سەردەما وی دا پێشکەتی ترین و باشترین رەوشتا نڤیسینا سەربهۆری یێن ئەڤێنداری یێ ئەو بوو. هینگا هەموو نڤیسکاران ب وێ رەوشتێ ئەو جورە سەربهۆری یانا دنڤیسین. خانی ژی وەکی هەموو کەسی ل سەر رەوشتا گشتی، مەم و زین نڤیسییە و کرییە قالبێ هەلبەستێ دا و کراسێ عرفانێ لێ کرییە و مەم و زین ب شێوەیا عرفانی گیهاندییە پلا هەرە بلندە مرۆڤانییێ و فەنافی ئەللاهی یێ.

(٥)

خانی چما مەم و زین نڤیسییە؟

خانی بخوە ل سەرەتایا مەم وزینێ دا ئەڤێ هندێ ژ مە را ب ئەشکەرەتی رادگەهینە و دبێژە: گشتی نەتەوەیێن ل سەر رووبێ زەمین خودانێ پرتووکانن، تەنێ کوردن کو ژ ڤێ

بەهرە یێ بێ پار وپشکن. ئەزێ ژی پرتووکا خوە ب کوردی بنڤیسم، داکو خەلک نەبێژن، کو کورد هە ل بنی را بێ تۆرە و بێ فەرهەنگ و بێ پرتووکن. دا کو خەلک نەبێژن کو گەلێ کورد تشتەکی ژ ئەڤین و ئەڤیندارێ یێ نزانن. دا خەلک نەبێژن کو زمانێ کوردی لاوازە. ئەرێ دوروستە کو زمانێ مە پێ نەهاتییە نڤیسینێ و دەستنەوەردایی مایە. ئەرێ زمانێ مە ل هەمبەر زمانێ خەلکێ سەردەست دا وەکی پاخرێ ل هەمبەر زێڕ و زیڤ دا یە. لێ ئەو پاخرێ مە پاخرەکی خوەروو و پاقشە. ئەو نە وەکی زێڕێ خەلکێ یێ لەکەدار وزیڤێن وان یێ خەوشدارە. پاخرێ مە یە و مایێ خەلکێ تێ دا نینە. خوروو، پاقش، بێگەرد و خومالی یە. بلا ژ لایێ سەردەست و دەولەتان ڤا نەهاتبە پەژراندنێ ژی ، لێ گەلێ مە ئەوی زمانی ب کار دبە. ئەو مالێ گەلە:

کورمانجیە سرفە بێگومانە
زێڕ نینە بێن سپیدمانە
سفرێ مە یێ سۆرە ئاشکارە
زیڤ نینە بێن کو کەم عەیارە
نەقدێ مە مەبێژە کەم بەهایە
بێ سککەیێ شاهء شەهرەوایە

(٦)

بیر و هزرێن خانی یێن فەلسەفی، ئایینی، رامیاری و جڤاکی:

خانی ل سەردەما خوە دا وەک رێڤەبەرەکی دلسۆژ ل خەما گەل و نیشتمانێ خوە دا بوویە. ئەو دخوازە گەلێ خوە هشیار بکە. ئەو وەکی مامۆستایەکی دلشەوتی دخوازە ب رێکا نڤیسینا پرتووکێن خوە گەلێ خوە فێرەیی زانستێن سەردەما خوە بکە. ئەگەر مرۆڤ هوور و کوور بەرا خوە بدە بەرهەمێن خانی، دێ ژ مرۆڤی را رۆژن بە، کو مەبەستا خانی ژ ئافراندنا وان بەرهەمانە، تەنێ ڤەهوونانا هەلبەستەک سادەیە ئەڤیندارێ یێ یان چیرۆکەک سادە یە عرفانێ نینە. ئەو ب نڤیسینا پرتووکان بیر و هزرێن خوە یێن رامیاری، فەلسەفی، ئایینی، جڤاکی و تۆرەیی رادگەهینە. بۆ نموونە پرتووکا وی یا عەقیدا ئیمانێ، نە تەنێ ژ بۆ وێ هندێ هاتییە نڤیسینێ، کو خانی کوردان فێرەیی زانستا شەریعەتێ و کار و بارێن ئایینی بکە. مەبەستا وی ژ نڤیسینا وێ پرتووکێ ئەو بوویە، کو ب هێزێن سەردەست بدە زانینێ، کو هەر گەل و نەتەوەیەک دکارە ب زمانێ خۆیی ژی ژ خودێ را تاعەت و عبادەتان بکە. نییەتا رۆژی یێ نابە کو هەر تەنێ ب زمانێ عەرەبی بە. ئەو دکارە ب کوردی یا خوەروو بە ژی. مرۆڤ دکارە ب زمانێ خوە ژی روکنێ ئیمان و ئیسلامێ هیم ببە. خانی ئەڤ پرتووکا

ل دژی وێ بیر وهزرا تەسک و چەوت نڤیسییە، یا کو هندەک کەسێن تەنگەبین و خۆحەبین و نەئاگاهـ ژ کار و بارێن دین و دونیایێ راگەهاندبوون و گۆتبـوون کـو تەنـێ زمـانێ عەرەبـی زمانێ ئاسمانی و خودایی یە. ژ بلی وی زمانی ب دیتر زمانان کاروبارێن ئایینی هێـژا و رەوا نینە. لێ خانی ب نڤیسینا وێ پرتووکێ، نیشان دا کو نە تەنێ عەرەبـی، بەلکـوو زمـانێن دی ژی زمانێن سروشتی نە و هەرکەس سەربەستە کو ژ زمـانێ خـۆە یـێ خـۆیی ژی ل هەمـوو کاروبارێن ژیانێ دا بەهرەمەند ببە.

گاڤا مرۆڤ بەرا خوە دده فەرهەنگا نەوبەهار، کو یـەکمین فەرهەنگـا کـوردی یـە، مـرۆڤ دبینە، کو مەبەستا خانی ژ نڤیسینا وێ فەرهەنگێ ژی مەبەستەک رامیاری و کۆمەلایەتی یە. فەرهەنگا نەوبەهار نیشان دده کـو مـرۆڤ ئـازاد و سەربەسـتە ب زمـانێ خـۆیی ژی زانسـتا پەیڤان و زانستا ڤەهوونانا هەلبەستان فێـر بـە. ل فەرهەنگـا نەوبوهـار دا خـانی دگـەل وێ هندێ کو خوەندەکارێن خوە فێرەیی پەیڤێن جور بەجورە کوردی و عەربی دکە، ل سـەرەتایا هەربەندەک وێ دا ژی خوەندەکاران دگەل زانستا عەروزێ ناسـیار دکـە و نـاڤێن بەحـرێ جوربەجورە عەروزی و کێشـا وان ژ خوەنـدەکاران را شـرۆڤە دکـە و ئـەوێ بەنـدێ ب وێ بەحرا کو ل سەرەتایا هەلبەستێ دا ناڤێ وێ تینە کوتا دکە.

ل نڤیسینا مەم و زینێ دا ژی خانی دگەل وێ هندێ کو خوەنـدەکارێن خـوە ب بـابەتێن جوربەجورە زانستا بەدیع و بەلاغە و بەیان و مەعانی یێ ناسیار دکە، وانا ژ لایێ رامیـاری و جڤاکی دا ژی هشیار دکە و بانگی وان دکـە، کـو ژ خـەوا کێرووشـکی رابـن و بندەسـتی یـا خەلکێ نەپەژرینن و وەلاتێ خوە ب هێڤی یا نەیارێن لەئیم و چاڤچنۆک ڤا نەهێلن. خـانی ل وێ سەردەمێ دا کو گەلێن جیهانێ ب گشتی و گەلێن رۆژهەلاتا ناڤین ب تـایبەتی نکـارین خوە ژ هندەک هەلبۆقەیێن تەنگە ئایینی یـێن چـەوت و هنـدەک ڕێ و شـوونێن شـاش، کـو هندەک کەسان ب ناڤێ دین و ئایینێ بەلایی ناڤ جڤـاکێ کربـوون، رزگارکرانـا، دگـەل وێ هندێ کو بخوە شێخەکی مـەزن بـوویە، وان زنجیـرێن کـو ب نـاڤێ دیـن و ئـایینێ ژ لایـێ هندەک کەسان ڤا ل دەست و پی یێن گەل ڤا هاتبوون گرێدانێ، دقەتینە و بانگا وەکهەڤی و ئازادی یا گەلان و هەبوونا جوربەجوری یا نەتـەوان رادگەهینـە. ئـەو ل جیهـانێ دا یـەکمین کەسە کو داباشا هەبوون و جوداتی یا نەتەوان و بەرانبەری یـا وان ل مـافێ ژیـانێ دا دکـە. خـانی ل وێ سـەردەمێ دا وەهـا نەخشـەیا کوردسـتانێ دکشـینە و گـازی دکـە، کـو: ژ عەرەبستانێ تا گورجستانێ کوردستانە و ئـەڤ گـەلا ژ لایـێ دو زلهێـزێن زۆردار ڤـا کەتییـە هەلبۆقا بندەستی یێ و ئەو هەردو زلهێزانە وەکی دو دەریایان گەلێ مە کرنە ناڤ هەڤدو دا و ڤی گەلی پێ پەس دکن و ل خوونا وان دا دگەڤزینن. ئەوان زمانێ مە بەربەند کرنە. ئەوانـا سوود و بەهرەیا نارەوا ژ گەلێ مە دبن و گەلێ مە ل سەرحەد و سـینۆران دا ژ خـوە را کرنـە چەکدار و دێزدار و زێرەڤانێ سینۆران و ل دژی هەڤدو دا ب کار دینن.

خانی هەیلۆ ل نڤیسینا غەزەلێن ئەڤێنداریێ دا ژی دۆزا نەتەوی و گیر و گرفتێن رامیاری

و جڤاکی یێن گەلێ خوە ژ بیر ناکە و ئەو ل غەزەلەک خوە دا مەجاز و حەقیقەتێ تێکەل دکە و وەها بەرسڤا نەیار ودلنەخوازان ددە:

دا زەن نـەبەرن کو ئـــەم خەمـۆشـین
ئەم بەسـتە دەهـان و دل خورۆشین
گـەنـجـا مـــە د دل گـــوهـەر تـژیـنە
هەرچەندە عـەیـان خەزەف فرۆشـین
شـاهـیـن کـو د خـەف ب لبـسێ دیبا
زاهـر ژ خـوە ئـەم پـەلاس پـۆشـین
مجمەرسفەتە مە جسم و، جـان عوود
دل ئـــاتـەشـــە دائـمـا ب جـۆشـیـن
مەیـخانە بـهـەشـتـە حـووە سـاقـی
کـەوسـەر مـــەیە، لەو مە بادە نۆشین
بـێـهـوودەیـــە لاف، لـــەو کـو خـانی
دونـیـا کـــڕ و عـاقـبـــەت فـرۆشـین

ئەم دیسان بزڤرن سەر شێوەیا نڤیسینا مەم و زینێ.

ل گوونا خانی دا دەبا نڤیسینا پرتووکان ئەو بوو، کو هەر کەسی پرتووکا خوە ل پەسـن و سپاسداری یا خودێ دا دەست پێ دکر، ل دوو را پەسنێ پێغەمبەر وچاریـاران دکـر. پشـتی وان دگەهیشتە پەسنا پادشـاهێ وەلاتـێ خـوە. خـانی ژی وەکـی هـەر هـۆزانەکی پـێش دا پرتووکا خوە ب پەسن و سپاسێ خودێ دەست پـێ دکـە، ل دوو را ل پەسـنێ پێغەمبـەرێ ئیسلامێ و چاریارێن وی دا دنڤیسە و ل سەر فەلسەفا هەبوون و ئافراندنێ دبێژە. دەمـا کـو دگیژە پەسنێ پادشاهێ خوە، دەستێ وی ڤالا دمینە و گازندەیان ژ میرێ کو ب ناڤ میرزایـە دکە، کو دەنگێ وی ب گوچکێ تێگەهیشتنێ نەبهیستییە. لەومـا دەنگـێ نەرازیبوونـا خـانی بلند دبە و گازندەیان دکە و دبێژە: بۆ ما ئەم ژ کێ کێمترین؟ بۆ پادشاهەکی مە یی پەیڤـزان و دورناس و هۆزانڤین و گەلحەبین تونەیە؟ چما ئـەم وەهـا بـێ دەسـتهەلات و بندەسـت مانە؟ چما کەس مەلایێ جزیری و فەقی یێ تەیران و عەلی یێ حەریری وسان کـو پێـدڤی یە ناناسن؟ و بخوە بەرسڤا خوە دده و دبێژە: هەگەرا وێ ئەوە کو ئەم بێتفاقن. ئـەم هـەڤ ناگرن و دائما ل دژی هەڤدونە. ئەڤێ بێتفاقی و چەندتیرەتی و نەهەڤگرتنێ وە لێ کرییە کـو ئەم ل ژێر چەنگێ شاهێ سەفەوی و سولتانێ ئۆسـمانی دا دیـل بمیـنن. خـانی ل دوو وان گازندەیان را ل بارا چیرۆکا مەم و زینێ دا وەها دبێژە:

ئەز بەرا خوە دەدەمێ کو سەرهاتی یا مەم و زینێ بەرب نەمانێ دچە و مەم و زیـن لاواز و زارنجی بوونە. ئەز دخوازم وەکی بەژیشکەکی کراری و زانا وان هەردو ئەڤیندارا ن دەرمان

بکم. هەلبەت ئەز ڤەگێڕانا سەرهاتی یا وان ژ خوە را دکم بەرهانە، داکو ئەز ب هەگـەرا وان، دەردێ دلێ خوە یێ کول دارێژم .

شەرحا غەمێ دل بکم فـەســانە
زینـێ و مـەمـێ بـکـم بـەهــانە
نـەغـمێ وە ژ پـەردەیـێ دەرینم
زینـێ و مــەمـێ ژ نـوو ڤـەژینم
مەعلوول بـووین حەبیب و عاشق
ئیـرۆهـە وەکـی تـەبیـبێ حـازق
دەرمان بکم ئەز ئـەوان دەوا کم
وان بی مەدەدان ژ نـوو ڤە ڕا کم

ئەڤەیە کو خانی ب بەرهانەیا ڤەگێڕانا مەم و زینێ بیـر و هـزرێن خـوە یـێن رامیـاری و جڤاکی و ئایینی و عرفانی رادگەهینە و گازی کوردان دکە و دبێژە تەبەعییەتا خەلقێ شەرم و روورەشی یە. ئێدی بەسە، نەبن بەندکێ دوو هەبانا بیهانی یان. وەرن ژ خوە و ژ گەلێ خـوە و نیشتمانێ خوە را بخەبتن.

ئەم هەموو دزانن کو ل ناڤ تۆرەیا کلاسیکا کـوردی دا مـەم و زینـا ئەحمـەدێ خـانی ل جایگەهەک تابیەتی دا یە. تشتا کو ڤێ تایبەتمەندی یێ دده مەم و زینێ ل یـەکمین پلەیـێ دا بیر و هزرا خانی و ل پلەیا دوەم دا چاوانی یا دارێژتنا هونەری یا مەم و زینێ یە.

ل وێ سەردەمێ دا کو هێ ناڤێ نەتەوە و نەتەوەخـوازی یـێ ل هـیچ جیهـێ جیهـانێ دا تونەبوو و سەرانسەری جیهانێ ل ژێر چەنگالێ ئایین و ئاییندارانِ دا دنالی و کەلیسا و دێر و مزگەفت ل هەردەرێ جیهانێ ببوون پایگەهێن فەرمانداری یێ و بریـارگەهێن ژیانـا گشـتی، خانی مژارا نەتەوەتی و نەتەوخوازی یێ هەلدخە و ل نەبوونا بەرانبەری یێ ل ناڤ گـەلانێن کورد، تورک، عەرەب و عەجەم دا دناله و دەنگێ نەرازیبوونا خوە ل دژی وێ رەوشا کامبـاخ، کو تا رۆژا ئیرۆ ژی هەر بەردەوامە، ل سەر هەموو دەنگان دخە و دبێژە:

ئەز مامە د حکـمـەتا خـوەدێ دا
کـورمانـج د دەولــەتـا دنــێ دا
ئایا ب چ وەجهێ مانە مەحرووم
بلجومله ژ بۆ چ بوونە مەحـکووم

خانی ژێردەستی یا کوردان ناپەژرینە. ئەو ب زمانێ هەلبەستێ ئەڤێ پرسیارێ هەلدخە و دبێژە:

ل ناڤا ڤان هەموو گەلان و نەتەوەیان دا کورد چما دەبێ بێ پار و پشک و بندەست و نەدار و ژار بن. چ فەرقا کوردان و تورکان و فارسان و عەرەبان هەیە؟ ئەگەر شەرتێ بەرابەری یێ مرۆڤانی بە، کورد ژی مرۆڤن. ئەگەر شەرتێ بەرابەری یێ ل ناڤچێ دا موسولمانتی بە، کورد ژی موسولمانن. چ تشتەکی کوردان ژ یێن ڤان گەلێن کو وەلاتێ مە داگیرکرنە و ئەم کرنە بندەستێن خوە کێم نینە. کوردان ب شوورێن هممەتا خوە ژ ئیسلامێ را ژ موسولمانان را جیهان زەفت کرنە، لێ بخوە ژ هەموو مافێن ژیانا مرۆڤانی یێ بێ پار و پشک مانە.

خانی ل دوو نەپەژراندنا بندەستی یێ را نەقشەیا کوردستانێ دکشینە و نەرازیبوونا خوە ل شەڕێ چاردێرانێ نیشان دده. شەڕێ کو ل سەر ئاخا کوردان و ب دەستێ کوردان لێ ژ بۆ نەیارێن گەلێ کورد هاتەکرنێ و بوو هەگەرا پارچەبوونا کوردستانێ. هینگا ل رۆژهەلاتێ کوردستانێ مێرخاسەکی بینانی ساروبیرە یێ بانەیی، ب هەزاران کوردێن دی یێن مێرخاس ڤا ب قازانجا سەفەویان داکەتبوو مەیدانا شە ری و ب چۆماقان تۆپێن ئوسمانینان دشکاندن و ژ کار دخستن، ل ئالی یێ دی دا ژی مەلا ئدریسێ بتلیسی ب ناڤێ مەزهەب فەتوایا شەڕێ دژی قزلباشان دەردخست و ب هەزاران خۆرتێن کوردان کو تێرا رزگارکرنا کوردستانێ ژ بن نیرێ داگیرکەران دکر، رێ دکرە مەیدانا شەری. خانی ل بەر ڤی دەردی دناله و دبێژە:

بفکر ژ عەرەب حەتا ڤە گورجان
کورمانج چ بوونە شوبهی بورجان
ئەڤ رۆم و عەجەم ب وان حەسارن
کورمانج هەمی ل چارکەنارن
هەردو تەرەفان قەبیلێ کورمانج
بۆ تیرێ قەزا کرینە ئارمانج
گۆیا کو ل سەرحەدان کلیدن
هەرتایفە سەدەکی سەدیدن
ئەڤ قولزومێ رووم و بەحرێ تاجیک
گافا کو بکن خوروج و تەحریک
کورمانج ب خوون دبن موله‌تەخ
وان ژێک ڤە دکن مسالێ بەرزەخ

موخابن ئەو رەوشا هەتا رۆژا ئیرۆ ژی هەر بەردەوامە. نە تەنێ ل شەڕێ چاردێرانێ دا ، بەلکوو ل دیتر شەڕێن ڤان زلهێزێن نافچێ دا، تا ڤێ سەردەما مە دا ژی هـە کـورد بـوونە و کوردن کو ل سەر ئاخا کوردستانێ ژ بۆ خەلکێ شەر کرنـە و شـەڕی دکـن. بنێـڕن شـەڕێن ئیرانێ و ئۆسمانیان، شەرێن ئیرانێ و رووسان، شەرێن رووسان و ئۆسـمانی یـان هەمـوو ل سەر ئاخا کوردستانێ بوونە. ل ڤێ سەردەما مە دا ژی شەرێ ئیرانێ و عەراقێ ل سەر ئاخـا کوردان بوو. ل شەرێ ئازەربایجانێ و ئەرمەنستانێ دا ژی ل هەر دو لایان دا کـورد بـوون کو هەڤدو دکوشتن و خاکا لاچین و شووشان و کوردستانا سـۆر ژ ئـازەری و ئەرمەنییـان را ڤالا دکرن.

خانی ل مەم و زینێ دا ئەڤی دەردێ گران هەلدخە و ل رێکا چارەیەکێ ژ بۆ رزگـاری یـا وەلاتێ خوە و سەربەستی یا گەلێ خوە دگەرە. ئەو رێکا ڤێ چـارە یـێ ل ئتحـاد و یەکبوونـا کوردان دا دبینە و دبێژە تشتا کو بوویە هەگەرا وێ هندێ کو گەلێ کورد وەکـی دیتـر گـەلان نەبوونە خـودانێ دەولـەت و حوکوومەتـان و وەلاتـێ وان ل ژێردەسـتان دا مـایە، بێتفـاقی و بەلەکی و چەندتیرەتی یا وانە.

گەر دێ هـەبـووا مـە ئـتـفاقەک
ڤـێـکرا بـکـرا مـەژی وفـاقـەک
***(گەر دێ هەبووا مە ئتتحادەک**
ڤـێـکرا بـکرا مـە ئـنـقـیادەک)
رووم و عەرەب و عەجەم تەمامی
هەمیـان ژ مـە را دکـر غـولامـی
تـەکـمیل دکر مە دین و دەولەت
تەحسـیل دکر مە علم و حکمەت

خانی گاڤا کو دینا خوە دده گەلانێن دەور و بەرێن خوە، دبینە کو گەلێن تورک و فـارس و عەرەب هەرکەس ب زمانێ خـوە دخـوونن و دنڤیسـن. زمـانێ وان بـوویە زمـانێ دیـوانی و نڤیسکی. پرتووک هەموو ب زمانێن وانن. ل بەر ڤێ ئێشێ ژی دنالە و دبێژە، چمـا دەبـێ ب کوردی پرتووک نەیێ نڤیسینێ؟ چما زارۆکێن مە دەبێ ب زمانێن بیهانی یان پەروەردە ببن؟ ئەو بخوە دبێژە کا ژ بۆنا چ ب زمانێ کوردی دنڤیسە:

سافی شەمڕاند ڤەخوار دوردی
مانەندێ دوڕڕێ لسانێ کوردی
ئـیـنـایـە نـزام و ئـنـتـزامـێ
کێشایە جـەفـا ژ بـۆی عـامـێ
دا خـەلـک نەبێژتن کـو ئەکراد

بی مەعرفەتن، ب ئەسل و بونیاد
ئەنواعێ مـلـەل خـودان کتـێبن
کـورمـانـج تـەنـێ د بێ حـسێبن

لێ خانی دزانـێ کـو نڤیسـینا ب زمـانێ کـوردی و بـرەو دانـا زمـان و تۆرەیـا کـوردی حەوجەداری پشتیوانەیەک رامیاری واتە هەبوونا حوکوومەتەک کوردی یە. ئەو دبێژە ئەگـەر حوکوومەتەک مە هەبا، پادشاهەکی مە یی زانا و دلسۆز و تۆرەنـاس و هەلبەسـتئەڤین هەبـا، منێ پلەیا تۆرە و زمانێ کوردی وسان بلنـد بکـرا، کـو ئالایـا تۆرەیـا مـە بچوویـا بـەر پـەڕێ ئاسمانان. ئەو ژ بەر وی دەردی دناله و دبێژە:

گەر دێ هەبـوویا مە ژی خودانەک
عالی کـەرەمـــەک لـەتیـفـەدانەک
علم و هونـەر و کـەمـال و ئێزعان
شێعر و غـەزەل و کـتـاب و دیوان
ئەڤ جنس ببا ل بال وء مەعـموول
ئەڤ نەقد ببا ل نک وء مـەقـبـوول
من دێ عەلەما کەلامـێ مـەوزوون
عـالی بـکـرا ل بـــانـێ گـەردوون
لێ:
چ بکـم کـو قـەوی کەسـادە بـازار
نـیـنـن ژ قـومـــاشء را خـەریـــدار
گەر عـلـمء تەمـام بدەی ب پۆلەک
بفرۆشـی تـو حـکمـەتێ ب سۆلەک
کەس ناکەتە مەیتەرێ خـوە جـامی
رانـاگـــرتـن کـــــەسـەک نـزامـی

خانی ل ڤەهاندنا مەم و زینـێ دا تشـتەکی زۆر گرنگـە دی ژی راچـاڤ کرییـە. ئـەو ژی نیشاندانا گەلێ کورده وەک گەلەکی سەربخوە، کو ب هەبوونا زمان و فەرهەنگ و تـۆرەیەک جودا و تایبەتی، نە وەک گەلێن دی یێ جیهانێ یـە. هەمـوو جڤاکنـاس ل سـەر وێ بیـر و هزرێنـە کـو چەنـد تشـتێن سـەرەکی دبـن هەگـەرا ناسـاندنا نەتەویەکـێ و جودابـوون و نەوەکهەڤی یا وی دگەل دیتر نەتەوەیان. جودا بوون و بنەجیکرنا هەبوونا هەر نەتەوەیەکـێ ب وان تشتانا ڤا گرێ دایی یە. ئەو تشتانە ژی بریتینە ژ:

۱- نژاد یان رەگەز. ۲- زمان. ۳- وەلات یان خاکەکە تایبەت و جودا ژ خـاکێن وەلاتـێن دی. ٤- مەزهەب و فەرهەنگ واتە کوولتوورەک تایبەتی. ٥- حوکوومەتەک سەربخوە.

خانی ژی ژ بۆ وێ هندێ کو گەلێ کورد وەکی گەلەکی جودا و نەتەوەیەکی سەربخوە چاوا کو هەبوویە و هەیە نیشان بدە، دبێژە ئەم گەلەکن ب ناڤێ گەلێ کورد، کو ل کوردستانێ دا دژین و زمانێ مە یێ وەکی دوڕ و گەوهەران ب ناڤێ زمانێ کوردی هەیە . ل دوو را چاوا کو من پێش دا ژی گۆت، ئەو نەقشا وەلاتێ کوردستانێ دکشینە و ئاخا کوردستانێ وەکە وەلاتەکی سەربخوە دەست نیشان دکە.

خانی دگەل وێ هندێ کو شێخە کی موسولمانە ژی، لێ چ گاڤان ل سەر جەشنێن مەزهەبی یێن وەکە جەشنا قوربانێ و جەشنا رۆژیتی یێ نائاخڤە، بەلکو ئەو ب هوورگلی ل سەر جەشنا نەورۆزێ کو جەشنا کوردی یا نەتەوی یە، دنڤیسە و ئەوێ جەشنێ وەک جەشنەک پیرۆز و موبارەک و موقەدەس ب ناڤ دکە و سەرێ خوە ژ مەزنایی و گرنگی یا وێ جەشنێ را خوار دکە و بەژنا خوە ل بەر دتەوینە. ئەڤا ل وێ دەمێ دایە کو پشکەک زۆر ژ مەلایێن موتەعەسوب و دەمارگر نەورۆزێ وەک جەشنا ئاگرپەرەستان رادگەهینن و مەژی یێ موسولمانان ل دژی وێ جەشنێ دادگرن. لێ خانی کو بخوە مەلا و شێخەکی مەزن و موسولمانەکی دینداڕە، ل بارا نەورۆزێ دا وەها دبێژە:

رۆژا کو دبوویە عەیدێ نەوروز
تەعزیم ژ بۆ دەما دل ئەفروز
دەورا فەلەکێ ژ بەختێ فەیروز
دیسان کو نوما ژ نووڤە نەوروز
مەبنی ل وی عادەتێ موبارەک
شەهری و سوپاهیان ب جارەک
باژار و کەلات و خانی بەردان
تەشبیھ ب نژدەیان و جەردان

خانی ل دوو پیرۆز کرن و پیرۆز راگەهاندنا نەورۆزێ، هەر چوار قەهرەمانێن سەرەکی یێ چیرۆکا خو ل وێ جەشنێ دا دگەهینە هەڤدو. هەروسان زەماوەندا ستی یێ و تاجدینء وسان کوردانە دخەملینە و وسان خۆرت و قیزان تێکەلی هەڤدو دکە و جەرگەبەزەک وسان دئافرینە، کو گەلەکی دوور ژ هندەک قاعدە و قرارێن بەرتەنگ و حشکە. ب گۆتنەک دی خانی ل شرۆڤەیا جەشنا نەورۆزێ و زەماوەندا ستی یێ و تاجدینء دا فەرهەنگەک تایبەتی گەلێ کورد، کو جودا ژ فەرهەنگێن گەلێن دی یە نافچێ یە، نیشان ددە.

دەما کو مەمۆ و زینێ دمرن، خانی ل سەر خوەندنا فاتحەیێ و دیتر رێ و رسمێن ئایینی نانڤیسە، لێ ئەو ل سەر شینگێڕی و واویلۆک و بەندێن شینی یان دنڤیسە.

د گەل وێ هندێ کو ئەو نیشان ددە، گەلێ کورد گەلەکی جودا ژ گەلێن هەڤهێسی یـە، ڤێجا داخوازا حوکوومەتەکێ ژ بۆ وی گەلی دکە. حوکوومەتا کو خانی ل مەم و زینـێ دا ئاڤـا دکە، حوکوومەتەک سەر بخوە یە، کو میر و وەزیر و دەبیر و لەشکەر و سـوپاهی و خـولام و خزمەتکار و بەردەستک و بەردەڤکێن وێ هەموو کوردن و حکوومەتەک کوردستانی یە.

خانی میرەکی کوردپەروەر و تۆرەزان و دوڕناس کو ل خەمـا تۆرەیـا گەلـێ خـوە دا بـە و پشتەوانێ ژار و بەلەنگازان و یاریدەرێ نڤیسکار و شاعران، سـەرفەرازەکی سـوخەن نـەواز داخواز دکە. نە میرەکی بندەست و دژی ژار و بەلەنگازان.

گـەردێ هـەبـوویا متە پـادشاهەک
لایـق بـدی یا خـوەدی کـولاهـەک
حـاسـل بـبـوویا ژ بـۆ وی تـاجـەک
زاهر ڤـە، دبوو، مـە ژی رەواجـەک
خـەمــخـواری دکـر ل مـە یەتیمان
دئیـنانـە دەرێ ژ دەسـت لەئیـمـان
غالب نەدبوو ل سـەر مە ئـەڤ رووم
نەدبوونە خەرابەیێ د دەسـت بـووم
مەحکوومێ عەلـییـە و سـەعــالـیک
مەغلووب و موتیعێ تورک و تاجیـک
تەبەعیـیـەتـا وان ئـەگـەر چ عــارە
ئـەو عــارە، ل خــەلـکـێ نـامـدارە
نــامــووسـە ل حـاکم و ئـەمـیـران
تـاوان چـیـیـە شـاعـر و فـەقـیران؟

خانی ل مەم و زینێ دا پشتی ئاڤا کرنا دەولەتـەک کـوردی، میـرێن کـوردان ب هەبوونـا بەکرۆکان ئاگادار دکە و هوشیاری یێ ددە وان، کو ئاگاداری خوە بن، نەکـو بەکرۆکـێ بـبن هەگەرا هەلوەشاندنا یێکاتی یا وان و مەم و زینان ژێک جودا و تاجدین و چەکۆ و عارفـان ل دژی وان هان بدن.

(٧)

مولەمەعا خانی

گەلەک هەلبەستڤانێن فارس و کورد و تورک ژ وان ژی مەلایێ جزیری گەلەک مولەمەع نڤیسینە. مولەمەع شێوەیەک هەلبەستێ یە، کو نیڤمالکەک وێ ب عەرەبی و نیڤمالکەک ژی ب زمانێ سەرەکی یە هەلبەستان بخوە یە. مولەمەعەک خانی ژی ل دەستێ مە دا مایە. لێ گاڤا کو مرۆڤ ل مولەمەعا خانی مێزە دکە و ئەوێ دگەل مولەمەعێن هەلبەستڤانێن دی ددە بەر هەڤ و هلدسەنگینە، مرۆڤ زەندەمایی دبینە. مولەمەعا کو خانی نڤیسییە، نە وەکی مولەمەعێن هەلبەستانڤێن دی یە. بیهنا سەیاسەت و جڤاکناسی یێ ژ مولەمەعا خانی تێ. خانی ل مولەمەعا خوە دا ژی سیاسی هزری یە. خانی مولەمەعا خوە ب چوار زمانان، ب زمانێن هەرچوار نەتەوەیێن سەردەستە رۆژهەلاتا ناڤین، واتە ب زمانێن: عەرەبی، فارسی، تورکی و کوردی نڤیسییە. گەلۆ مەبەستا خانی ژ ڤێ هندێ چ بوویە؟ خانی یێ کو ژ دەردێ بندەستی یا گەلێ خوە دناله و داخوازێ ژ کوردان دکە کو ل ژێردەستان دا نەمینن و دبێژە ئەگەر یێکاتی یەک مە هەبا، رۆم و عەرەب و عەجەمان دێ ژ مەرا خولامەتی بکرانا، نە کو ئەمێ ل ژێر دەستێن وان دا بمانا. ڤێجا چما ب زمانێن وان نەتەوانە دنڤیسە؟ خانی ب نڤیسینا ڤێ مولەمەعێ وەکهەڤی یا ڤان گەلان رادگەهینە و دبێژە ل هزرا من دا ئەڤ چوار نەتەوەیێن سەرەکی یێ رۆژهەلاتا ناڤین دکارن پێکڤە ب بەرانبەری بژین. تشتا بالکێش ل مولەمەعا خانی دا ئەوە کو ئەو زمانێ کوردی پشتی هەر سێ زمانێن دی دهێنە و لێرە دا ژی نەفسبچووکی و سازگاری یا خوە نیشان ددە. روحێ براتی و پێکڤە ژیانێ ل ڤێ مولەمەعا خانی دا دیارە.

انت فکری فی فؤادی انت روحی فی جسد
لشکر غم های تو ملک دلم ویرانه کرد
داده گلدم عشق الندن ایسترم سندن مدد
ڤان تەتاران کرنە تالان عەقل و دین و ملک و مال

(٨)

گەلۆ خانی فیلسۆف/فیلۆسۆف، سۆفی، یان عارف بوویە؟

ئەم ب خوەندنا مەم و زینێ را ئاگادار دبن کو خانی ل زانستا فەلسەفێ دا مەلەوانەکی بێ هەڤال بوویە. لێ گاڤا کو خانی بیر و هزرێن خوە یێن فەلسەفی و ئایینی رادگەهینە، مرۆڤ پێ دحەسە، کو ئەو ل رێبازا خوە دا، ل جیهان بینی یا خوە دا، فەیلەسۆف نینە، ئەو سۆفی ژی نینە، بەلکوو ئەو عارفە. لێرە دا ژ بۆ کو مژار باش بێتە فام کرنێ، پێدڤی یە،کو

ئەم سینۆرێ نیڤەکا فەیلەسۆف و سۆفی و عارفان وسان کو ل فەرهەنگان دا هاتنە، دەستنیشان بکەن وببینن کانێ فەلسەفە چییە و عرفان کیژانە و تەسەووف چیکە؟ ژ بۆ وێ هندێ کو نڤیسینا من خودان سەرپەلگە بە، ئەز واتەیا ڤان هەر سێ بوێژانا ژ فەرهەنگا فارسی یا دوکتۆر م. موعین وەردگرم.

فەلسەفە ژ پەیڤا فیلۆسۆفی یا یوونانی تێ. فیلۆسۆفی واتە تاگرێ زانینێ، ئەڤیندارێ زانستێ. فەلسەفە زانستا تێگەهیشتنا ژ راستی یا جیهانێ یە، هندی پێ شییان و هەلگری یا هشێ مرۆڤان.

پەیڤا عرفان ژی پەیڤەک عەرەبی یە، کو ژ عەرەفە یێ تێ و تێ ب واتەیا ناسین وڤەناسینێ ب گشتی و خودێناسی یێ ب تایبەتی.

تەسەووف ژی چقەک ژ عرفانێ یە. کو هندەک کەس دبێژن ئەو ژ پەیڤا سافی واتە دلپاکی و پاقشی یێ تێ و هندەک ژی دبێژن ژ پەیڤا سەوفا عەرەبی ب واتە یا هری و پرچێ تێ و ئەو ناڤ ژ جلکێ سۆفی یان کو هری یا لۆپ و زڤر بوو، هاتییە.

ئەم لێرە دا ناخوازن ل سەر ریشالا وێ پەیڤێ بنڤیسن، لێ کا ئەم بزانن جوداتی یا پەیڤێن فەلسەفە، عرفان و تەسەووفێ چییە؟

ئەم دزانن کو عارف و فیلسۆف و سۆفی هەرسێک ژی ل دوو راستی و پەیداکرنا حەقیقەت و چاوانی یا جیهانێ و ئافراندن و سروشتێ دانن. لێ هەر یەک ب ئامیر و پێدەستکەک جودا ل ڤێ هندێ دگەڕن. جوداتی یا وان ل چاوانی یا بەلگەوەهێنان واتە ئستدلال و شێوەیا لێگەڕینێ دایە. فیلسۆف دخوازن ب ئاریکاری یا هش و ژیرێ خوە و بەلگەڤەهینانا مەنتقی راستی یا سروشتێ و هەبوونا راستی یی ڤەدۆزن و بنەجی بکن. ب گۆتنەک دی ئامیرا ناسین و پەیداکرنا راستی یا هەبوون و سروشتێ ل بال فیلسۆفان هش و پەلگەڤەهینانا مەنتقی یە. فیلسۆف کەمالا مرۆڤانی یێ ل هش و زانستێ دا دبینن. ئەو دبێژن مرۆڤ دکارە ب هشێ خوە بگیژە راستی یا هەبوونا جیهانێ و هەبوون و نەبوونا خودێ ب رێکا هش و مەنتقێ بپیڤە و پەیدا بکە. سۆفی دبێژن مرۆڤ دکارە ب رێکا سەردانڤاندن و عبادەت و ئتاعەتێ بگیژە خودێ. لێ عارف کارێ ڤان هەردو دەستەیان ژی ناپەژرینن و دژی وان هەردویانن. عارف ژ کارێ سۆفی یان را دبێژن خاپاندن و کڕین و فرۆتن. ئەوانا دبێژن سۆفی ناخوازن بگیژن خودێ، بەلکو دخوازن ب رێکا عبادەت و تاعەتان هەڕن بهیشتێ. ئەوانا داد و بستەدێ دکن. ئەو دخوازن ئتاعەتێ ژ خودێ را بکن و دەستمزدکا ئتاعەتێن خوە ژی بهیشت و حووری یان ژ خودێ دخوازن.

عارف ل بارا فیلسۆفان دا ژی وەها دبێژن: هشێ مرۆڤان تێرا ناسینا خودێ ناکە و دبە کو ل رێکا هش و هەدامان دا مرۆڤ نە تەنێ خودێ ناس نەکە، بەلکوو تووشی شاشی و رێبەزربوونێ ژی ببە. لەورا کو مەزناتی یا جیهانێ هند بەرفرەیە، کو هشێ مرۆڤان ل ناسینا وێ دا ل همبەر مەزناتی یا وێ دا گێژ و کاسە. لەورا د عرفانێ دا پەلگەڤەهینانا هش و مەنتقێ نایێ پەژراندنێ. عارف دبێژن هشێ مرۆڤان ژ بۆ بنەجیکرنا هەبوون و نەبوونا خودێ

پێکێشکەک بچووکە و مرۆڤ نکارە ب ڤێ پێکێشکێ بگیـژە ئاکـامەکێ. ئـامیرا پەیـداکرنا راستی یا سروشتێ ل بال عارفان تەنێ ئەڤین و ئەڤیندارێ یە کو ناڤەندا وێ ژی دلە. ل بەر وێ هندێ یە کو عارف ژ دل را ئایینە و جاما جەم و روونشتنگەها خودایی دبێژن. ئەوانا ل سەر وێ بیر و باوەرێنە، کو مرۆڤ دکـارە ل رێکـا ئەڤینـداری یـا راسـتین دا بگیـژە خـودێ. عارف ئەڤیندارێ تەجەللایا نوورا خودێنە و دخوازن ب وێ رێکێ دا بگیژن خودێ و راستی یا هەبوونێ ل وێ رێکێ دا پەیدا بکن. ئەوان دبێژن مرۆڤ دکارن پێ فەنا یـا خـوە ل خـودا دا بەقایا ئەبەدی واتە مانەوەیا هەرەهەرەیی دەسـت خـوە ڤـە بیـنن و وەکـی دلـۆپەکێ تەڤـی دەریایێ ببن و دگـەل دەریـایێ بـبن یـەک و بخـوە ژی بـبن دەریـا. ئـەم ئەڤـێ هنـدێ ل سەربهۆری یا مەم و زینا خانی دا دبینن. خانی قەهرەمانێ چیرۆکا خوە دگەهینە پلەیا هـەرە بلندە فەنا فی ئەللاهی یێ و وانا ب فەنایا زەمینی، دگەهینە ئەبەدییەتا ئاسمانی.

ل رێبازا عارفان دا ئەڤین و ئەڤینبازی بنێشە یە. مەعشووقا عارفان خودێ یە. ئەڤینـدار گەرەکە ل رێکا گەهیشتنا ب ئەڤینا خوە یا راستین دا دەست ژ ڤێ جیهانێ و هەمـوو تشـتێن نەفسانی و جسمانی یە ڤێ جیهانێ بکێشن و خـوە ژ بـۆ جیهـانەک دی بپـەروەرینن، دا کـو بگیژن خودایێ خوە. عارف ل سەر وێ بیر و هزرێنە کو دلێ مرۆڤان جیهـێ تریشـکدانەڤەیا رۆناهی و نوورا خودێ یە. ل بەر وێ هندێ یە، کو عارف هەمـوو ئەڤینـدار بـوونە و یـان ژی لایێ کێم هەلبەستێن ئەڤیندارێ یێ و سەربهۆری یێن ئەڤیندارێ یێ نڤیسینە.

خانی ژی وەک هەموو عارفان ل سەر وێ بیـر و بـاوەرێ یـە، کـو مـرۆڤ تەنـێ ل رێکـا ئەڤیندارێ یێ دا دکارە بگیژە خودێ. دەما کو ئەو ژ زار کەس وکارێن زینێ، زینـێ شـیرەت دکە وەها دبێژە:

دەستوور بدە بسک و زولف و خالان
ئـاگـاھ بـگـێـرە ئـــەھـــل حـــالان
دا مـورشـدێ بـی ل تـەریـقێ ھائم
سـەرگـەشـتە نـەبـی وەکـی بەھائم

ئەو لێرە دا مورشد و پیرێن تەریقەتێ ژی هایدار دکە و دبێژە، ئەگەر ئەو نەبن ئەڤینـدار، دێ وەکی پەزا هاڤی بـوویی ژ رێ دەرکـەڤن و ل گـەڕا رێکـا پەیـداکرنا راسـتی یـێ دا دێ ئاوارە و سەرگەردان ببن.

لێی جەننەتێ عاشـقـان جـودایـە
مـیـعـادێ لـقـایـێ کبـریـایـە
عـالـیـتـرە ئـــەو ژ بـــاغێ رزوان

ناگونـجنه وێ چـو حـوور و غـلمـان
هیـڤی دکـن ئەم ئەوێ ژ مەعـبـوود
نینن مە ب غەیری وێ چو مەقسوود

خانی ژ خوە و قەهرەمانێن سەرەکی یێ چیرۆکا خوە را بهەشتەک رووحانی دخوازە، ئـەو وەکی هندەک سۆفی یێن کورتە بین، کو ژ بۆنا حووری و غلمانـان سـەرێ خـوە ژ خـودێ را خوار دکن نینە. ئەو بهەشتەکێ دخوازە کو دەستێن حووری و غلمانان ژی نـاگیژێ. ئەڤەیـە جوداتی یا نیڤەکا عارف و سۆفی یان.

هەرکـەس ب قیـاسـێ هممـەتا خو
دێ سـەرف بـکەت ئـــرادەتـــا خـو
لێـی ئـــەکـسـەرێ عـامیـان نەزانن
نـــەفـعـا خـــو ژ بـــۆ خـو را نـزانـن
نـابـالـغ و ئـــەبـلـەھ و ســـەفـیتهن
یـان زاهـــد و سـۆفـی و فـــەقـیهن

خانی جیهان بینی یا خوە یا عارفانە ل یەکمین قەسیدەیا دیوانا خوە دا ژی رادگەهینـە و ل وێ قەسیدێ دا ب ئەشکەرەتی دژی سۆفی و زاهدان دنڤیسە و دبێژە.

شاهد بی تو ئەی زاهـد، مەحبووب پەرەسـتم ئەز
بی شاهد و مەی نابم، شـێـخێ مە ئـەو ئایـیـن دا
مەعزوورە ئەگەر سۆفی، بت مونکرێ مـەحـبووبان
ککۆر دێ چ تەسەوور کەت، سرا کو د دووربین دا

ل ڤێ هەلبەستێ دا خانی سۆفیان دشوبهینە مرۆڤێن کورە کو رازا جیهانێ نابینن و لـەورا دژایەتی یا ئەڤینێ دکن.

خانی ل قەسیدەیەک خوە دا ژی کو ئشارەیی ئەڤینا شـێخێ سـەنعانێ دکـە، وەهـا دژی سۆفیان دنڤیسە:

بـنـێ سـۆفـی قـەوی دیـنە
وەکی خوففاشێ مـسـکـیـنە
ل نک وی رۆژ تو رەنگ نینە
چـو نـابـیـنـت ژ عـومـیـانێ

ئەحمەدێ خانی عارفەکە کو هەم بخوە ئەڤیندار بوویە و هەم ژی چیرۆک و سەرهاتییا ئەڤینداران و هەلبەستێن ئەڤیندار یێ نڤیسییە، ل غەزملەک خوە دا ل سەر ئەڤینا خوە وەها دبێژە:

بی تەکەللوف دخورم سوندێ ب قورئانا شەریف
خانی یا سوورەتێ جانانە ب من سووڕەیێ نوور

یان ل غەزەلەک خوە یا دی دا وەها دبێژە:

قەلبێ خانی سەدەفا گەوهەرێ عرفانە وەلی
مەتنخوانەک کو نەبت، ساحبێ مەعنا چ بکەت؟

یان ل مەم و زینێ دا ل بارا ئەڤیندارێ یا خوە دا دبێژە:

ساقی م بگر کو ئەز ب دستم
مەخموورم و مەی نەخواری مەستم
گافا کو ڤەخوار مەمێ و زینێ
ئاخفت ل من جیهێ بڕینێ
ئەم عاشق ئەگەر چ مەیپەرەستن
ئەمما ژ مەیا ئەلەستێ مەستن
ئەو مەی نە وەکی مەیا تەتالە
ئەو مەی ژ جەمالا زولجەلالە
ئەو حوبا حەبیبێ پاکزاتە
قنوانێ حەدیقەیێ سفاتە
ساقی بدە من ژ بۆی خودێ را
جامەک ژ مەیا تە دوھ دگێڕا

ل ڤان مالکانا دا خانی ب ئەشکەرەتی دبێژە، کو ئەڤیندارە، لێ نە ئەڤیندارێ حووری و پەری یانە، ئەو ئەڤیندارێ جەمال و جوانییا خودێ یە. حەبیبا وی یا پاکزات خودێ بخوە یە. گۆرەکی بیر و هزرا عارفان ساقی یا رۆژا ئەلەستێ خودێ بخوە یە. عارف دبێژن ل رۆژا ئەلەستێ دا خودێ بخوە جامەک ژ مەیا ئەڤینێ دایە وان. ئەوەیە کو خانی لێرە دا دبێژە: ساقی قورتەک ژ وێ مەیا کو تە دوھی واتە ل رۆژا ئەلەستێ دگێڕا بدە من ژی:

هەرجورعەیەکێ ئەزێ بکەم تام
یەک نەشئە بەسە حەتا سەرەنجام

من گۆت کو عارف هەموو یان ئەڤیندارن و یان ژی ل سەر ئەڤین و ئەڤیندارێ یێ نڤیسینە. خانی ژی هەم ئەڤیندارە و هەم ژی ل سەر ئەڤیندارێ یێ نڤیسییە. ل ناڤ

کەونەتۆرەیـا رۆژهەلاتـا نـاڤین دا دەهـان کەسـی پرتـووک و هەلبەسـت ل سـەر ئـەڤین و ئەڤیندارێ یێ نڤیسینە. سەرهاتی یێن وەکە: لەیل و مەجنوون، خوسـرۆ و شـیرین، وامـق و عەزرا، سەلامان و ئەبسال، وەیس و رامـین، سامسـۆن و دەلیلـە، شـێخێ سـەنعانێ و کچـا ئەرمەن، یووسف و زولەیخا، هوما و هومایوون، خورشید و خاوەر... لـێ ل ناڤـا ڤـان هەمـوو سەرهاتی یێن ئەڤیندارنە دا مەم و زین خودانێ سەرراتی یەک تایبەتی یە. هـۆزانێ پشـکا زۆرە ڤان چیرۆک و سەرهاتی یانـا، تەنـێ ل دەسـتپێکا چیرۆکـێ دا داباشـا عرفـانێ دکـن و چیرۆکێن خوە ب زمانێ عرفانی دەست پێ دکن. لێ گاڤا کو دادکەڤن کـوورانی یـا ڤەگێرانـا چیرۆکێ، ئێدی داباشا عرفانێ دکەڤە ژێر پەردەیا ڤەگێرانا چیرۆکێ و هونـورا وان تەنـێ دبـە چیرۆکبێژی و ئەڤیندارێ یا سادە. لێ خانی ل سەرانسەری مەم و زینێ دا ئـەوێ مـژارێ ب کار دبە و گشتی تەونا چیرۆکێ ب هەڤۆ و فرێتێن عرفانێ دتەونە. ئەو ل دەستپێکا چیرۆکـێ تا کوتایا وێ دا عرفانێ ل بیر ناکە و ل کوتایێ دا هەردو قەهرەمانێن سـەرەکی یـێ چیرۆکـا خوە گۆرەکی بیر و هزرێن عارفان دگەهینە پلەیا بلندە فەنا فی ئەللاهی یـێ. گاڤـا کـو زیـن دچە مەمێ ژ زندانێ رزگار بکە، مەم ئامادە نابە کو هەڕە بال میـرء. ئـەو دبێـژە، ئـەم چـوونە حوزووورا خودێ و ئەو میرێ میرانە و ئەم ژ بلی وی چ میرێن دی ناپەژرینن.

مرۆڤ ب خوەندنا مەم و زینێ را دزانە کو خانی عارفەکی ئەڤینـدار و راسـتینە، ئـەو نـە فیلسۆفە. لەورا کو ئەو ب پیڤانەیا فیلسۆفان ل جیهانێ نانێرە، بەلکوو پیڤانەیـا بیـر وهـزرێن وی پیڤانەیا عارفانە. عارف ل سەر وێ بیر و باوەرێنە کو خودێ جیهان ل بـەر جەمـالا خـوە چێکرییە. ئەوانا جیهانێ و لاشێ مرۆڤان دوەکینن نەینکەکێ. چاوا نەینک لایەکێ وێ رەش و تاری و لایێ دی ژی رۆناهی و چلقلۆک و پاکە، جیهـان و لاشـێ مرۆڤـان ژی لایەکـی وان رەش و تاری و لایێ دی ژی رۆناهی یە. هەبوونا مرۆڤـان ب لاش و جـان پێـک تـێ. لاش رەش و تاری و خاکی و زەمینی، لێ جان پاک و پاقش و رۆناهی و ئاسمانی یە. عارف دبێژن خـودێ خوەسـت خـوە ببینـە. ل بـەر وێ هنـدێ جیهـان و ب گـۆتنەک دی مـرۆڤ وەکـی نەینکەکێ چێکر، دا کو جوانی و خوەشکۆکبوونا خوە ل وێ نەینکێ دا ببینـە. ڤێجـا دەمـا کـو خودێ ئەو نەینکا ئافراند، بوو ئەڤیندارێ خوە و وێ نەینکێ.یان ژی ب گۆتنەک دی جیهـان و مرۆڤ ل بەر نەینکا جوانی یا خوە ئافراند. هە ل بەر ڤێ بیر و هزرێ یە کو خانی دبێژە:

ئایـینە تـە چێـکـرن مـوکـکەرەڕ
حوسنا خو د وان تە کر موسـسەوەر
ئـێ چێـکـری نـەیـنـکـا جـەمـالێ
تێـڕا خـو نـومـا ب زولـف و خـالێ
فـانـووسـێ بـەدەن کـری مـوتەللا
تـێ را ژ م ڕا کـــری تـــەجـــەللا

ئەز ناخوازم لێرە دا گەلەکی ل سەر ڤێ مژارێ راوەستم. ل شرۆڤەیا دەقا مەم و زینێ دا ئەڤ هندە ب هوورگلی هاتییە راڤەکرنێ. لێ دیسان ژی دبێژم کو خانی نە فیلسـۆفە نـە ژی سۆفی، ئەو عارفە.

(۹)

ڕێبازا خانی یا ئایینی

مرۆڤ ب خوەندنا مەم و زینێ را ئاگادار دبە، کو خانی ل ڕێبازا خـوە یـا ئـایینی، واتـە ل مەزهەبێ خوە دا سوننی یێ ئەشعەری و جەبرییە. ئەو گاڤا کـو ژ زار مەمـێ ب دلـێ خـوە را دئاخڤە وەها دبێژە:

ڕەفزێ مەکە تو ب دل بە سوننی
"مـابـالـک ویـحـک انـت مـنی"

هەروسان یەک ژ بیر و باوەری یێن ئەشعەری یان ل بارا ئافراندنا جیهـانێ دا ئـەوە کـو ئەو دبێژن: جیهان قەدیم نینە، بەلکو ئەو حادس واتە ژنووڤە چێکرییە. خانی ئەڤـێ هنـدێ هە م ل پرتووکا خوە یا عە قیدا ئیمانێ دا و هە م ژی ل سەرتایا مەم و زینێ دا، گاڤـا کـو ل سەر چاوانی یا جیهانێ دئاخڤە، رادگەهینە و دبێژە:

هەریەک ژ عەدەم کرن تە پەیدا
ئـبـداع کـرن تـە بـی هەیوولا

ئە و ل عە قیدا ئیمانێ دا ژی وەها دبێژێە:

هە یوولا چونینە عە دیمە عە دیم
دنێ کافـرە یـێ دبێـژت قـە دیـم

مرۆڤ جەبریبوونا خانی ژی ل سەرانسەری دەقا مەم و زینێ دا دبینە. خانی دبێـژە چـاوا تا کەسەک پوفی نەیێ یان بلووڕێ نەکـە، دەنـگ ژ نەیـێ دەرنـاکەڤە، تاکەسـەک قەلەمـێ هلنەدە و پێ نەنڤیسە، قەلەم بخوە ب سەرێ خوە نکارە تشتەکی بنڤیسە، مـرۆڤ ژی وەکـی نەیێ و قەلەمێ یە. بۆ نموونە ل گۆتوبێژا وی و قەلەمێ دا، قەلەم دبێژێ کو ئەز ل دەسـتێ تە دامە، تو چ بفکری و بێـژی ئـەز ئـەوێ دنڤیسـم. ل دوو را خـانی مرۆڤـان و ئختیـارا وان دوەکینە ئختیارا قەلەم و نەیێ و ڤێجارێ بخوە دگەل خودێ دئاخڤە و دبێژە:

یـارەب تـو دزانـی خـانـی یـێ ژار
تـەشـبـیـە ب خـامـەیـا گـرفـتـار
قەلبێ وی د دەست تە دایە ئەلحەق
دەستێ وی د دەست خو نینە موتلەق
گاڤا کو ل وی تـە سـەر قـەلـەم کـر
هـەرچـی تـە ئـرادە کـر ڕەقـەم کـر
ئـامـر تـویی ئـەو ب ئەمرێ مەئموور
مەئـمـوور دبـن هەمـیشـە مـەعزوور
گـەر دائـیـە وی تـە ئـختـیـارەک
ئـەو ژی وء سـپـارە تـە ب جـارەک

(١٠)

هەگەرا هەبوونا پەیڤێن نەناس و گران ل مەم وزینێ دا:

گەلەک کەس دبێژن، خانی دگەل وێ هندێ کو داخوازا رزگاری یا گەل و ئازادی یا نیشتمان و سەربەستی یا زمانێ کوردی کرییە، چما ل مەم و زینێ دا هندە پەیڤێن عەرەبی و فارسی بکار بریە؟ راستە خانی ل مەم و زینێ دا هند پەیڤێن عەرەبی و فارسی یێن دوژوار بکار بریە، کو هندەک ژ وان ل فەرهەنگێن وان گەلان یێن ئیرۆیین دا ژی نەمانە. لێ چەند هەگەرێن وی کاری هەبوونە. یەک ئەوە کو خانی دەفتەرداریێ میرێ بایەزیدێ بوویە و ئاخفتنا دیوانی یا هینگا وسان بوویە. خانی ل گەل نوینەرێن دیتر میر و سەرەکان روونشتی یە و هند ب زمانێ دیوانی ئاخفتییە کو ئەو زمانا ژێ را بوویە زمانێ رۆژانە. یا دی ئەوە، کو ل سەردەما خانی دا کەسەک پێشکەتی و زانا دهاتە هەژمارێ، کو ل ئاخفتن و نڤیسینێن خوە دا پەیڤێن گران و دوژوار بکار ببە. وەک چاوا رۆژا ئیرۆ ژی ل پێش چاڤێن هندەکان، کەسەک پێشکەتی و زاناترە، کو ل ئاخفتن و نڤیسینێن خوە دا پەیڤێن زمانێ گەلێن پێشکەتی و سەردەست بکار ببە. هینگا ژی وسان بوو. لێ مەبەستا خانی ل مەم و زینێ دا نە ئەو هندا بوویە. خانی ل مەم و زینێ دا نەچار مایە کو ژ وان پەیڤانا وەجێ وەربگرە. چما؟ لەوراکو ئەم دزانن خانی مەم و زین ب شێوەیەک عرفانی نڤیسییە. زمانێ فەلسەفە و عرفانێ زمانەکی تایبەتی یە. کرتەک بوێژ ل مژارێن فەلسەفە و عرفانێ دا هەنە، کو ژ بلی عەرەبی ل دیتر زمانێن رۆژهەلاتا ناڤین دا تونەنە و چ کەس تا رۆژا ئیرۆ نەکەتییە وێ هزرێ، کو بەرانبەری یا وان پەیڤانا ل زمانێ خۆیی دا ژی بئافرینە. بوێژێن وەکی: ئمکان، واجبولوجوود، وجووب، مەوالید، عەناسر، ماسەوا، خەلق، ئەمر، ناسووت، لاهووت، ئەشباح، شەهادەت، غەیب، زاهر، باتن، جەوهەر، عەرەز، هەیوولی، حادس، قەدیم، ئەبەد، ئەزەل و چەندین بوێژێن دی. ڤێجا خانی کو خەریکی نڤیسینا مژارەک فەلسەفی و عرفانی بوویە، نەچار مایە کو بێژە: هەتا جەوهەر نەبە، عەرەز نابە. هەمبەری یا پەیڤێن عەرەز و جەوهەر ژ بلی عەرەبی ل هیچ زمانەکی رۆژهەلاتا ناڤین دا تونەیە.

نابە کو ئەم ب بەرچاڤکا ئیرۆ ل مەم وزینا کو سێسەد و یانزدە سالان بەری نها هاتییە نڤیسینێ مێزە بکن و ئەوێ ب پێڤانەیا زمانی یا ئیرۆیێن بپیڤن.

(١١)

بەرهەمێن خانی:

١- عەقیدا ئیمانێ

٢- نەوبوهارا بچووکان (نووبارا بچووکان)

٣- مەم و زین

٤- دیوانا خانی

تەنێ ئەڤ هەرچوار بەرهەمێن خانی نها ل دەستێ مە دا مانە. چاوا کو خانی بخوە دنڤیسە، ئەوی ل تەمەنێ ٤٤ سالی یێ دا مەم و زین کوتا کرییە. ئەگەر ئەم ئەو دیرۆکا رۆژەمەرگا وی کو ل ژۆرێ من ل سەر نڤیسی، بپەژرینن، خانی ١٦ سالان پشتی کوتاکرنا نڤیسینا مەم و زینێ چاڤێن خوە ژ ڤێ جیهانێ مچاندییە. گەلۆ ل درێژایا ڤان ١٦ سالان دا خانی قەت تشتەک نەنڤیسییە؟ ئەز قەت نکارم باوەر بکم، کو خانی ل ڤێ ناوەیێ دا بێکار و بێ نڤیسار تەمەنێ خوە ل پووچی و بێ بەرهەمی یێ دا دەرباس کربە. بێگۆتن ئەوی بەرهەمێن دی ژی نڤیسینە. لێ چ ژێ هاتنە، تا نها کەسی بەرسڤەک ژ ڤێ پرسیارێ را پەیدا نەکرییە.

هێڤیدارم کو رۆژەک بێ، ئەم راستی بەرهەمێن خانی یێن دی ژی بێن.

(١٢)

ناساندنا جوانکاری یێن تۆرەیی و بوێژێن وێ

یێک ژ سەررااتی یێن دەقا مەم و زینێ ل بارا هونەری دا، هەبوونا جوانکاری یێن تۆرەیی یە، کو ل سەرانسەری ڤێ پرتووکێ دا ب جورەکی بەر ب چاڤ خوە رابەر دکە. ل هندەک مالکان دا ناسینا ڤان جورە جوانکاری یانا وسان گرنگن کو تا مرۆڤ سەر و بنێ وێ لەڤ نەخە و ئەوێ باش ڤەنەچرە، تێگەهیشتنا واتەیا مالکان و ب گشتی دەقا پرتووکێ و مەبەستا خانی پڕ دوژوار دبە. ل بەر ڤێ هندێ ئەز نەچار مام کو ژ بلی شرۆڤەیا واتەیی یا دەقا مەم و زینێ، ئەوێ ل بارا هەبوونا جوانکاری یان دا ژی شرۆڤە بکم. دەما کو من دەقا مەم و زینێ ل بارا جوانکاری یێن تۆرەیی دا ڤەچڕی، من بیر و هزرا چەند هەڤالان ژی ل وێ بارێ دا پرسی. هەڤالان هەموویێ ئەو کار پەسنین و لێ گۆتن کو بێگۆتن دەبێ گۆتارەک ژی ل سەر پێناسینا وان بوێژانا هەبە، دا کو خوەندکارێن مەم و زینێ دەما کو راستی بوێژەک

نەناسە جوانکاری یان تێن، بەرسڤا خوە ژ وێ گۆتارێ وەرگرن. ئەو بوو کو من ئـەڤ گۆتـارا ژی ل سەر پێناسینا بوێژێن جوانکاری یێ نڤیسی. هێڤیدارم کـو جیهـێ وەجـوەرگرتنێ بـە. دقەومە کو ل پلەیا یەکەم دا هندەک ژ خوەندەڤانان وە تێ بهـزرن، کـو شـرۆڤە کرنـا ڤـێ پشکێ تشتەکی زێدە یە، لێ هەروەکی کو من گۆت، نـە تەنـێ شـرۆڤەکرنا ڤـێ پشـکێ پـڕ پێدڤی و گرنگە، بەلکو ناسینا وێ دبە ئاریکار، کو مرۆڤ باش ل مەبەستا خانی ئاگادار ببـە و هونورا خانی ل ئافراندنا تۆرەیی دا ژی بناسـە وژ بلنـدایا پلـە یـا خـانی ل ڤـی واری دا ژی ئاگادار بە. رۆژا ئیرۆ ناسینا جوانکاری یێن تۆرەیی چەنـد چقـێن هـەرە گـرنگن، کـو ل ژێـر نـاڤێن بەیـان ، مەعـانی، بەدیـع و بەلاغـە ل زانسـتگەهێن ئیرانـێ دا تێنـە خوەنـدنێ و ژ خوەندەیێن هەرە سەرەکی نە ل زانکۆ یێن تـۆرەیی دا. بێگومـان ئـەڤ چقـێن تـۆرەیێ ل زانستگەهێن دیتر وەلاتان دا ژی تێنە خوەندنێ و ناسین و ناسـاندنا وان پـڕ پێـدڤی یـە. ل بەر ڤان هەگەرانا من ژی دگەل شرۆڤەیا واتەیی یا دەقا مەم و زینێ ، ئەو ل بـارا جوانکـاری یێ دا ژی شرۆڤە کر. لێ تشتەکی ئاسایی یە کو ناڤێ پشکا زۆرە بوێژێن جوانکاری یێ کـو من ژ زمانێ فارسی وەرگرتنە ، ل بال خوەندەڤانێن کورد نەناسن. هەلبەت هێژایی گۆتنێ یە کو ناڤێ پشکا زۆرە ڤان بوێژانا ل پرتووکێن فارسی دا ژی هە عەرەبی نە. ئـەز تێکۆشـیم کو هەڤبەرێن وان ل زمانێن ئینگلیزی و ئالمانی دا ژی بینم. لێ ل وان زمانانـا دا ژی پڕانـی یا ڤان بوێژانا یان تونەنە، یان ژی هـە پشـکا زۆرە وان ب نـاڤێ (Metapher) تێنـە ناساندنێ.

ئەزێ ژی لێرە دا هەر ناڤێن وان یێ فارسی/عەرەبی بینم. ئەز تێکۆشیم کـو هنـدەک ژ وانا گۆرەکی شیانا خوە و سەرنەرمی یا وان وەرگەڕینم سەر زمـانێ کـوردی. لـێ دیسـان ژی هە من ناڤێن وان یێ فارسی /عەرەبی بنێشە دانینە.

کێم کەسی تا نهە ل سەر ڤێ پشکا تۆرەیێ ل کورمـانجی دا کـار کریـیـە. یـەک ژ وان کەسێن کو ل سەر ڤێ پشکا تۆرەیێ ل سالێن هەشتێ یی دا خەبتییـیـە ئـەز بـووم ، کـو مـن هینگا ل سەر پشکێن جوڕ بە جوڕە ڤێ چقـا تـۆرەیـا کـوردی دا لێکـۆلین کـر و ئاکاما لێکۆلینێن خـوە ل چەنـد زنجیرەگۆتـاران دا ل گۆڤـارا سـروە دا وەشـاندن. موخـابن هندەک کەسان ل شرۆڤە یا مـەم و زینـێ دا ژ وان گۆتارانـا وەج وەرگـرتن و سـەرەکانی و ژێدەرێن وان ژی رانەگاهاندن. لێ هەرکەسێ کو پێشـگۆتنێن وان و ئـەو زنجیرەگۆتارانـا بدە بەر هەڤ، دێ ببینە، کو وان کەسانا هە زەحمەتا وێ هندێ نەدانە خـوە، کـو نمـوونەیێن من هینانە بگوهۆرن ژی.

ئەم ژ گۆتنا خوە یا بنێشـەیی دوور نەکـەڤن. شـرۆڤە و ناسـین و ناسـاندنا ڤـێ پشـکا تۆرەیێ بخوە مژارەک سەربخوەیە و نیازی ب نڤیسینا پرتووکەک سەر بخوە هەیە.

لێ ئەزێ لێرە دا هەر تەنێ وان بوێژێن جوانکاری یێ، یێن کو من ل مەم و زینێ دا دیتنە و ناسینە ب کورتی ژ خوەندەڤانان را شرۆڤە بکم. ئەو بوێژانا ژی ئەڤن:

١- تەشبیھ ٢- مەجاز ٣- کنایە ٤- ئستعارە ٥- ئیھام ٦- ئیماژ ٧- جناس ٨- تەزاد ٩- تەرادوف ١٠- تەشخیس ١١- لەتافەت ١٢- موبالغە ١٣- موراعاتو نەزیر و تەناسوب ١٤- تەلمیح ١٥- تەکریر ١٦- تەرسیع ١٧- موازەنە ١٨- ئقتباس ١٩- صدر و عجز ٢٠- بەراعەتێ ئستھلال ٢١- لەف و نەشر

ئەڤە ژی شرۆڤە یا ڤان بوێژانا ب کورتی:

١- تەشبیھ (Similie)

تەشبیھ پەیڤەک عەرەبی یە، ب واتەیا وەکھەڤی یێ. ل کوردی دا مرۆڤ دکارە ژ تەشبیھ کرنێ را بێژە وەکاندن. لەورا کو تەشبیھ یان وەکاندن ئەوە کو کەسەک تشتەکی ل رەوشەکێ دا بوەکینە تشتەک دی. بۆ نموونە: ئەم دبێژن: بەژنا زینێ هندی سپیندارێ بلندە. یان زینێ وسان بلندە، تو دبێژی سپیندارە. مە بەژنا زینێ ل بلندایێ دا وەکانددیە دارا سپیندارێ.

خیم یان پایەیێن وەکاندنێ:

ئەگەر مرۆڤ باش بەرا خوە بدێ، مرۆڤ ئاگادار دبە و دبینە، کو ل ھەر رستەیەک وەکاندی دا، چوار پایە یان چوار تشتێن سەرەکی ھەنە، کو بێی یەک ژ وان چوار تشتانا وەکانددن نڤیشکان دمینە. ئەو چوار تشت ژی ب عەرەبی و فارسی ئەڤن:
١- موشەبەھ ٢- موشەبەھون بیھ، ٣- وەجھێ شەبەھ، ٤- ئەداتێ تەشبیھ. کو من بەرێکێ دا ئەو وەھا وەرگەڕاندنە سەر زمانێ کوردی:

١- وەکاندی
٢- پێوەکاندی
٣- بارێ وەکاندنێ
٤- ئامیرێن وەکاندنێ

ل نموونەیا کو من ئینا، من زینێ، ل بلندایێ دا، وەکانددیە، سپیندارێ. زینێ ھاتییە وەکاندنێ، واتە وەکاندی یە. من زینێ وەکانددیە سپیندارێ. سپیندار پێوەکاندی یە. من زینێ ل چ بارێ دا وەکانددیە سپیندارێ؟ من ئەو ل بارێ بلندبوونێ دا وەکانددیە سپیندارێ. واتە بارێ وەکاندنێ بلندبوونە. من ب کیژان ئامیرێ ئەو وەکانددیە سپیندارێ؟ من ب ئامیرا " ھندی" زینی وەکانددیە سپیندارێ. ل وێ رستەیێ دا ئامیرا وەکاندنێ پەیڤا "ھندی" یە.

چەند ئامیرێن وەکاندنێ ل کوردی دا ئەڤانە:
هندی، قاسی، قیاسی، وەکی، بینانی، تو دبێژی، تو دبێژی قای، گۆیا ...
نموونەیەک دی :

رووەمەتێ زینێ وەکی گولەکێ گەش بوو.

رووەمەتێ زینێ ل گەشاتی و جوانی یێ دا ب گولەکێ را هاتییە وەکاندنێ. رووەمەتێ زینێ وەکاندی، گول پێوەکاندی، گەشاتی بارێ وەکاندنێ، وەکی ئامیرا وەکاندنێ یە.

لێ پڕ جاران ل تۆرەیێ دا و ب تایبەتی ل هەلبەستان دا ئەگەر پێوەکاندی کەس یان تشتەکی ناڤدار بە، خیمەک یان دو خیمێ وەکاندنێ دکارە نەیێ گۆتنێ. چاوا کو ئەم دبێژن: فلانکەس تو دبێژی شێرە. ئێدی هەرکەس دزانە کو شێر نەترسە و کەس ناپرسە فلانکەس ل چ دا شێرە.

نموونەیەک ژ مەم و زینێ:

هەر میرەکی وان ب بەزلێ حاتەم
هەر مێرەکی وان ب رەزمێ رۆستەم

ل ڤێ مالکێ دا دو وەکاندن هەنە. ل نیڤمالکا یەکەم دا خانی هەر میرکی کوردان ل دەستڤەکریبوون و بەخشینکاری یێ دا وەکانددییە حاتەمێ تایی. لێرە دا هەر میرەک وەکاندی، حاتەم پێوەکاندی، بارێ وەکاندنێ ب بەزلێ، ئامیرا وەکاندنێ نەهاتییە گۆتنێ.

ل نیڤمالکا دوەم دا خانی هەر مێرەکی کوردان ل مێرخاسی و بوێری یێ دا دوەکینە رۆستەمێ زال. هەر مێرەک وەکاندی، رۆستەم پێوەکاندی، ب رەزمێ بارێ وەکاندنێ، ئامیرا وەکاندنێ نەهاتییە گۆتنێ.

تەشبیھ یان وەکاندن خودانێ چەندین جەلەبانە، وەکی وەکاندنا راستە راست، وەکاندنا سەرگرتی و ڤەشارتی، وەکاندنا سەررا، وەکاندنا ب ئەگەر و مەرج، وەکاندنا بەرۆواژی و چەندین وەکاندنێن دی، کو شرۆڤەیا هەریەکێ ژ وان دێ ببە هەگەرا درێژایا بابەتێ و حەوجەیی ب نڤیسینا پرتووکەک سەر بخوە یە، لەورا لێرە دا ئەز خوە ژ شرۆڤەیا وان دپارێزم.

٢- مەجاز (Allegorie)

مەجاز پەیڤەک عەرەبی یە، کو ژ پەیڤا جازە ب واتەیا دەرباسبوونێ هاتییە وەرگرتنێ. ئەڤ پەیڤا ل جوانکاری یێ دا تێ ب واتەیا بکاربرنا پەیڤەکێ، نە ل واتەیا خوە یا راستین دا. مەجاز واتە پەیڤەک کو ژ واتەیا خوە یا راستین دەرباسی واتەیەک دی دبە. لێ ب وی مەرجی کو تێکەلی، یان پەیوەندەک ل نیڤکا واتەیا راستین و واتەیا مەجازی دا هەبە.
نموونەیەک:

فلانکەسێ قەلەم دا دەستێ خوە. فلانکەسێ گوستیل کرە تپلا خوە دا. ل ڤان هەردو رستەیان دا، پەیڤێن دەست و تپل هەردو ژی ل واتەیا خوە یا راستین دا ب کار چوونە، و پەیڤێن حەقیقی واتەراستینن. لێ دەما کو ئەم دبێژن:

دەستێ دوژمنان ل شەڕێ براکوژییا کوردان دا هەیە. لێرە دا ئێدی دەست ل واتەیا خوە یا راستین دا نەهاتییە خەبتاندنێ، بەلکو واتەیا تێکەلی و ئاژاوەکاری یێ ددە.

ئەم دبێژن فلانکەسێ سەرێ خوە سپی کرییە. گەلۆ ماراستی سەری سپی بوویە؟ نا. پرچا سەری سپی بوویە. لێرە دا سەری مەجازە ژ پرچا سەری را، کو پەیوەندییا وان دیارە.

دەستێ فەلەکێ ئەم ژ هەڤدو قەتاندن. ما فەلەکێ دەست هەیە؟ دەست مەجازە ژ هێز و کارینێ را. تپلا فلانکەسێ، یان دەستێ بێڤانکەسێ ل ڤی کاری دا هەیە. تپل یان دەست مەجازە ژ تێکەلی یێ.

ئەم دبێژن: گاڤا پێشمەرگەیێ قەهرەمان شەهید بوو، گوند هەژکی و عالەم هەموو هاتن سەر جەنازە.

گەلۆ ما راستی گوند هەژکییە؟ نا گوند نەهەژکییە، لێ خەلکێ گوند هەژکییە. لێرە دا گوند مەجازە ژ خەلکێ گوندء را. گەلۆ راستی عالەم هاتییە سەر جەنازە؟ نا، عالەم نا بەلکو خەلکێ عالەمێ هاتنە سەر جەنازە. لێرە دا ژی عالم مەجازە ژ خەلکێ عالەمێ را.

نموونەیەک دی: گاڤا کو ئەز گەهیشتم مالێ، گولێ کافەیەک دا سەر دەستێ خوە و ژ من را ئانی. گەلۆ راستی گولێ کافە دایە سەر دەستێ خوە، یان فینجانا کافێ؟ لێرە دا کافە مەجازە ژ فینجانا کافێ را.

چەند نموونە ژ مەم و زینێ:

هەرچی برە شیرء دەستێ هممەت
زەبت کر ژ خو را ب مێری دەولەت
حازر ستی یێ نگین دەرانی
دا دەستێ عەجووزەیا زەمانی

ل ڤان هەلبەستانا دا پەیڤێن دەستێ هممەت و نگین مەجازن. لەورا کو دەستێ هممەتێ تونەیە، ئەڤە ئەمن کو ل هزرا خوە دا دەستەکی ژ هممەتێ را ساز دکن و مەبەست ژ دەستێ هممەتێ خواست و ویستا بلندە.

ئەم دزانن کو نگین واتە قاش. ئەو کەڤرێ گرانبوها کو ژ بۆ جوانی یێ دکەنە نیڤەکا خەلەکا گوستیل، بازن یان زنجیر و خەمل و خشرێن دی. لێ لێرە دا خانی ئەو ل جیهێ گوستیلێ دا هانییە. واتە لێرە دا نگین یان قاش مەجازە ژ گوستیلێ را.

مەجاز ژی وەکە تەشبیهێ خودانێ چەندین جوڕ و جەلەبایە، کو لێرە دا ئەز خوە ژ شرۆڤەیا وان دپارێزم.

٣- کنایه (Metonymie /Anspielung)

گەلەک جاران مرۆڤ ناخوازە کو مەبەستەکێ راستە راستە راگەهینە، بەلکو مرۆڤ مەبەستا خوە ب شێوەیەک سەرگرتی و ڤەپۆشاندی رادگەهینە. ژ ڤێ مەبەستا سەرگرتی و ڤەپۆشاندی را کنایە تێ گۆتنێ. ب گۆتنەک دی، کنایە واتە گۆتنێن سەرگرتی و ڤەپۆشاندی و ل زانستا جوانکاری یێ دا ژ وان پەیڤ یان گۆتنان را دبێژن، کو واتەیا وان زەلال نەبە و مەبەستەک تایبەتی ل واتەیا وان دا هەبە. هەر پەیڤەک کنایەیی خودانێ دو واتەیانە. واتەیەک وێ را واتەیا نێزیک و ژ یا دی را ژی واتەیا دوور دبێژن. واتەیا نێزیک واتەیا پەیڤ یان بوێژێ یا رووڤەیی یە، لێ واتەیا دوور واتەیا وێ یا ڤەشارتی یە. ل کنایە یێ دا مەبەستا بنێشەیی واتەیا ڤەشارتی و دوورە، نە یا نێزیک. بۆ نموونە ئەم دبێژن: فلانکەس مرۆڤەکی دەست تەنگە. دگەل بهیستنا پەیڤا دەست و رەوشناڤا تەنگ را ، تەنگ بوونا دەستێ وی مرۆڤی بخوە دکەڤە سەرێ مرۆڤێ دا. ئەڤا واتەیا وێ یا نێزیکە.لێ گەلۆ ما مەبەستا مە ئەوە کو دەستێ وی فرە نینە، تەنگە؟ نا، مەبەستا مە ژ ڤێ بوێژێ تشتەکی دی یە. ئەگەر ئەم هندەکێ بهزرن و کووشکێ دوور هەڕن، ئەمێ بزانن کو مەبەست ژ ڤێ بوێژێ نەداری یە.

فلانکەس مرۆڤەکی دەڤگەرمە. دەڤگەرمی نایێ ب وێ واتەیێ کو دەڤێ وی سار نینە، گەرمە. دەڤگەرمی کنایەتە ژ گۆتارباشی و باش ئاخفتنێ را.

ل ئاخفتنێن رۆژانە دا ژی ئەم گەلەک جاران ب کنایە ژ هەڤدو را دئاخڤن. بۆ نموونە دەما کو ئەم دبێژن: بێژە فلانکەسێ ئەگەر دەستێ تە ل ناڤ رووناێ حەلاندی دا بە ژی وەرە. گەلۆ مەبەستا مە راستی رووناێ حەلاندی و دەستە؟ نا، مەبەستا مە ئەوە کو ئەگەر کارەکی زۆر گرنگ ژی ل دەستێ تە دا هەبە، بهێلە و زوو و ب لەز وەرە.

یان دەما کو ئەم دبێژن: بێژێ ئەگەر ئالییەکی سەرێ تە تەڕ کری و یێ دی کوڕکری بە، بهێلە وەرە. مەبەستا مە ل ڤێ گۆتنێ ژی دیسا لەزاندنە.

بوێژێن: چاڤ شۆر، چاڤسۆر، چاڤرەش، چاڤ برسی، چاڤچلز، چاڤ ل دەر، چاڤتێر، چاڤتەنگ، چاڤچنۆک، چاڤچلەک، چاڤچێلەک، چاڤحیز، چاڤ ڤەکری، چاڤگرتی، چاڤ خەراب، چاڤ پیس، چاڤترسیایی، چاڤبەل، دەڤشووشتی، دەڤ بەلاش، تووڕقول، دەستڤەکری، دەستتەنگ، دەستتەنک، دەستکورت، پێپال رەش... هەموو کنایەنە.

هەریەک ژ ڤان بوێژانا خودانێ دو واتەیێن دوور و نێزیکن، کو مەبەستا بنێشەیی ژ وان واتەیێن دوورن، نە یێن نێزیک.

زمانێ کوردی ل بارا کنایەیان دا زمانەکی پڕ زەنگینە.

وەکی تێ دیتنێ، سینۆرێ نیڤەکا کنایە و مەجازێ پڕ تەسکە. ل بەر وێ هندێ پێدڤی یە کو هندەکێ ل سەر جوداتی یا نیڤەکا وان هەردویان راوەستم.

جوداتی یا نیڤەکا کنایە و مەجازێ

ل مەجازێ دا مرۆڤ نکارە واتەیا پەیڤێ یا راستین بینە بەر چاڤێن خوە. گاڤا کو ئەم

دبێژن تلی یا فلانکەسێ ل ڤی کاری دا هەیە، گەلۆ ب راستی مەبەستا مە تلی و پێچکە؟ نا. لێ ل کنایە یێ دا مرۆڤ دکارە واتەیا راستین یا پەیڤێ ژی بینە بەر چاڤێ خوە. واتە ئەو ناڤێ کو دبە کنایە و ئەم رەوشناڤەکی ژێ را تینن، ئەو ناڤا بخوە مەبەستا مە یا سەرەکی یە. ئەڤە ئەو رەوشناڤێ کو ژ وی ناڤی را تێ، ئەوە کو واتەیا بوێژێ دگوهۆڕە. ئەم دبێژن:

ئەو مرۆڤەکی ئەزماندرێژە. دوروستە کو مەبەستا مە ژ ڤێ هەڤبەندێ نە درێژایا مێتریکا ئەزمانی یە، لێ لێرە دا دیسان ژی ئەم ل سەر ئەزمان بخوە دئاخڤن و ئەزمان واتەیا خوە یا راستین ژی ددە. لێ هەروەکی کو من ل ژۆر ژی گۆت ل مەجازێ دا واتەیا راستین یا پەیڤێ ناکەڤە سەرێ مرۆڤی و نایێ بەرچاڤان. وەکی دەستێ فەلەکێ کو مەجازە ژ هێزا نادیار را.

٤- ئستعارە (Metapher)

ئەڤ پەیڤا عەرەبی ژ پەیڤا عارییە ب واتەیا ئەمانەت و بسپارتە وەرگرتنێ تێ و ل زانستا جوانکاری یێ دا تێ ب وێ واتە یێ، کو مرۆڤ پەیڤەکێ نە ل واتەیا وێ یا راستین دا ب کار ببە، بەلکو ئەوێ ل واتەیەک دی دا بخەبتینە، لێ ب وی مەرجی کو ل نیڤەکا واتەیا وێ یا بنێشەیی و یا نوو دا پەیوەندا **وەکهەڤی** یێ هەبە. ئستعارە بخوە کورتکری و کاکلێ تەشبیهێ یە.

من ل شرۆڤە یا تەشبیهِ واتە وەکاندنێ دا گۆت؛ کو هەر وەکاندنەک ل سەر چوار پایەیان پێک تێ. ئەم ل وەکاندنێ دا کەسەک یان تشتەکی دوەکینن کەس یان تشتەکی دی. ئەگەر ئەم ل گۆتنەکێ دا تەنێ ناڤێ پێوەکاندی بینن و مەبەستا مە ژی ژێ ناڤێ وەکاندی بە، ژ وێ هونەرێ را جوانکاری یا ئستعارەیێ دبێژن. بۆ نموونە دەما کو خۆرتێ مە یێ ژیر و ژێهاتی ل دەر دا تێ، ئەم دبێژن: ئاها شێرێ مە هات. مە ل هزرا خوە دا ئەو خۆرتا ل ژیری و ژێهاتبوونێ دا وەکاندییە شێرەکی. ل ڤێ رستەیێ دا شێر ئستعارەیە ژ بۆ وی خۆرتێ کو ئەم ژێ دئاخڤن. لەورا کو ئەم نابێژن خۆرتێ مە هات، بەلکو ئەم دبێژن شێرێ مە هات. چەند نموونە: هۆزانان بەژنا دلبەرێن خوە ل بلندی و جوانی یێ دا وەکاندنە، دارێن سەلو و سپیندارێ. لێ ل گەلەک نڤیسین و ئاخفتنێ دا ئێدی وەکاندنێ وبارێ وەکاندنێ و ناڤێ تشت یان کەسێ/کەسا وەکاندی ب کار نابن، بەلکو هەر راستەراست پێوەکاندی یێ ل جیهێ وەکاندی یێ دا دهینن. ل جیهێ کو بێژن؛ دلبەرا من یا کو بەژنا وێ وەکی سپیندارێ یە هات، دبێژن: سپیندارا من هات. ل ڤێ رستەیێ دا سپیندار ئستعارەیە ژ یارا بەژن بلند را. ل جیهێ کو بێژن فلانکەس ژار و لاواز بوویە. دبێژن؛ فلانکەس بوویە هیڤا یەک شەڤی. هیڤا یەکشەڤی ئستعارەیە ژ لاوازی یێ. لەورا کو مە ئەو کەسا ل لەری و لاوازی و زراڤی یێ دا وەکاندییە هیڤا یەکشەڤی. هەر وسان پەیڤێن: سۆرگول، نێرگز، کەوان، تیر، یاقووت، خەتێ یاقووت، بەرێکێ دا ئستعارەنە ژ:

روومەت یان تەفەش، چاڤ، بـروو، بژانـگ، لێـڤ، هوورەپرچـا ل سـەر لێـڤ یـان تەفەشـا جانکـان، کـو پەیوەنـدا وان هەمـوویێ ژی ب واتـەییێن وان یـێن بنێشـەیی را پەیوەنـدا وەکاندنێ یە.

چەند نموونە ژ مەم و زینێ:

دیوانەمـە مـن پـەری بدەردا
ئەز دجلەمە زەنبەری م بەردا

پەیڤا دیوانە ئستعارەیە ژ مەمێ، پەیڤا پەری ئستعارەیە ژ زینێ، پەیڤا دجلە ئستعارەیە ژ مەمێ و پەیڤا زەنبەری ئستعارەیە ژ بەرگـری و بەربەنـدی یـێ. لـەورا کـو هـۆزانی مـەم ل ئەڤیندارێ یێ دا وەکاندییە دیوانەیەکی وەکی مەجنوونء، زیـن ل جـوانی یـێ دا وەکانـدییە پەری یەکێ، مەمێ ل سەرگەردانی و گرین و هاوار و گازی کرنێ دا وەکاندییە چەمێ دجلـە، یێ کو وەکی ئاوارە و سەرگەردانان تێ و ل رەخ جزیرێ را ب هورشە هورش دەرباس دبـە. بەرگری یا کۆمەلایەتی یێ، یـان ژی هێـزا میـر زینـە دیـنء ل پـێش مەمـێ دا کـو نـاهێلە سەربەست زینێ ببینە، وەکاندی یە زەبنەری یێ، کـو چـاوا پێشـاییکا هەرکینـا ئـاڤێ دگـرە، وسان ژی بەراییکا مەمێ گرتییە و ناهێلە ب سەربەستی زینێ ببینە.

سەحنا رەزء بۆ هەواێ بولبول
شاداب دکر ب ئابێ گـولـگول

بولبول ئستعارەیە ژ مەمێ، ئابێ گولگول ئستعارەیە ژ هێسران.

مـــن دی د ڤء بـــاغء دا غـــەزالـەک
ئـەمـمـا نە غـەزال بـــوو شـەپـــالـەک
ئـاهـوویـێ سپی و چاڤ د رەش بوون
بسکێن د سیاھ و بێهن د خوەش بوون

پەیڤێن غەزال و ئاهوو هەردو ژی ئستعارەنە ژ زینێ.

ئستعارە یێ ژی گەلەک جـور و جەلـەبێن خـو هەنـە، کـو لێـرە دا پێـدڤی ب شـرۆڤە و نموونەیان نینن.

جوداتی یا نیڤەکا ئستعارە، کنایە و مەجازێ:

ئەم دبینن کو ئستعارە ژی وەکی کنایە و مەجازێ بکاربرنا پەیڤەکـێ یـە، نـە ب واتەیـا خوە یا راستین. لێ ئەو نە وەکی هەڤن. جودایی یا نیڤەکا وان ئـەوە کـو، ل ئستعارەیێ دا مەرجێ سەرەکی پەیوەندی و تێکەلی یا وەکهەڤی یێ یە. ئەگەر دو یـان چەنـد تشـت یـان کەس ب هەڤدو را نەیێن وەکاندنێ، ئستعارە چێ نابە. لێ ل مەجازێ دا پەیوەندی یـا وەک هەڤی یێ نە مەرجە و ل کنایەیێ دا پەیڤا کنایە واتەیا خوە یا راستین ژ دەست نادە.

٥- ئیهام: (Allegorie/ Zweideutigkeit)

ئیهام یان تەوریبە تێ ب واتەیا گوماندارکرنێ، لێ ل جوانکاری یێ دا ئەوە کو مرۆڤ گۆتنەکێ بێژە، کو ئەو گۆتن ل رووڤە واتەیەکێ و ل کوورانی یا خوە دا ژی واتەیەک دی بدە و گوهدار یان ژێ خوێنەران ژ سەر واتەیا خوە یا بنێشەیی بخارینە و وانا دووری بابەتێ بکە. ب گۆتنەک دی ئیهام ژی وەکی کنایە و مەجازێ خودانێ دو واتەیانە. یەک واتەیەک نێزیک و یا دی ژی واتەیەک دوور، واتەیا وێ یا نێزیک مرۆڤ ژ سەر واتەیا وێ یا دوور دخارێنە.

چەند نموونە ژ مەم و زینێ:

هەمیان ب تەیە مەدارە و دەبر
فەییازێ رییازێ خەلق وەلئەمر

پەیڤێن خەلق و ئەمر ئیهامێ ساز دکن، لەورا کو ل پلەیا یەکەم دا مرۆڤ وە سەھ دکە کو خانی ل سەر ئافراندن و فەرمانا ئافراندنێ ل بال خودێ دپەیڤە. لێ هەکە مەرڤ هندەکێ ل سەر بهزرە، مەرڤ دبینە کو پەیڤێن خەلق و ئەمر هەرچەند کو تێن ب واتەیا ئافراندن و فەرمانێ، لێ لێرەدا ئەو نە مەبەستا خانی یە. مەبەستا خانی لێرە ژ پەیڤێن خەلق و ئەمر جیهانا ناسووتی و لاهووتی یان جیهانا زەمینی و ئاسمانی یە. و واتەییێن ئافراندن و فەرمان یا ڤان پەیڤانا مە ژ سەر واتەیا وان یا بنێشەیی دخارێنە.

لەیلا تویی ئەز ژ بۆ تە مەجنوون
گولگوون ژ تە را سرشکێ پڕ خوون
فەرهاد ئەزم تو بۆ م شیرین
سێیلابێ سرشکێ جوویێ شیرین

ل ڤێ نموونەیێ دا پەیڤێن گولگوون و شیرین ئیهامێ ساز دکن. پەیڤا گولگوون دگەل ناڤێ شیرینێ ناڤێ هەسپێ شیرینێ ژی تینە بیرا مرۆڤء و ئەوێ هزرێ دخە سەرێ مرۆڤء و مرۆڤ ژ خوە دپرسە: گەلۆ ما نابە کو مەبەستا خانی ژ گولگوونێ ئەو هەسپا بە. لێ دگەل سرشکێ را مرۆڤ پێ دحەسە کو مەبەستا وی هێسرێن خوونینە. هەلبەت ئەڤە ئیهامەک لاوازە. لێ پەیڤا شیرین ل دوەمین نیڤمالکا مالکا دوەم دا ئیهامەک ب هێزە. کەسێ کو سەربهۆری یا فەرهاد و شیرینێ نەخوەندبە، و ئاگاهی یا وی ژ تۆرەیا کوردی و فارسی تونەبە، دوژوارە ژ مەبەستا خانی ئاگادار بە و بزانبە مەبەست ژ جوویێ شیرین چییە؟

سێیلابێ سرشکێ جوویێ شیرین، واتە لێمشتا هێسرێن مە وەکی جۆکا شیری یە. تا لێرە دیسان ژی مرۆڤ نزانە کا مەبەستا خانی چییە؟ لێ ئەڤ نیڤمالکا دگەل وێ هندێ کو

ئیهامه، تەلمیحە ژی. ئاڤرِدانەوەیەکە ژ بۆ چیرۆکا فەرهادێ ئەڤیندار و شیرینا جوان و دلدار و پەرویزێ زۆرکار. شیرین ئەڤیندارا خوسرۆ دبێژە بێریڤانێن من نکارن هەموو رۆژێ هەرِن چی یێ و شیر بدۆشن و بینن. ئەز دخوازم کەسەک ژ م را ژ چی یێ ل سەر زنـاران را جەوەکێ بکۆلە و بینە بەر قەسرا من، دا کو شڤانێن من ل چی یێ شیرء ل وێ جۆکێ دا بدۆشن و شیر ل وێ جۆکێ را بێ بەر دەرێ قەسرا من. فەرهاد ئەڤێ داخوازا وێ ب جی دئینە و ل دەما هەڤدیتنێ دا دبە ئەڤیندارێ وێ. لێرە دا خانی دبێژە هێسرێن من وەکی وی شیری یە، یێ کو ل وێ جۆکێ را دهات. پەیڤا شیرین ئیهامێ ساز دکە، لەورا ل پلەیا یەکەم دا ناڤێ شیرینێ تێ بیرا مرۆڤء، لێ ل گەل پەیڤا جووی و سەرهاتی یا فەرهادی را مرۆڤ دزانە کو مەبەستا وی نە شیرین بەلکو شیرە.

٦- ئیماژ (image)

پەیڤا ئیماژ پەیڤەک لاتینی یە کو تێ ب واتەیا وێنە یا هزری و ل جوانکاری یێ دا تێ ب واتەیا هونەرا سازکرنا وێنەییێن هزری ل ئاخفتنێ دا. ل فارسی و عەرەبی دا ژ ئیماژێ را سووەرێ خەیال(صورخیال) دبێژن، کو تێ ب واتەیا وێنەییێن هزری. ب کورتی ئیماژ ئەوە، کو کەسەک ل ئاخفتن یان ل نڤیسینێن خوە دا وێنەسازی یێ بکە و دیمەنەکێ بینە پێش چاڤێن گوهدار یان خوێنەران. بۆ نموونە ل جیهێ کو بێژە تاڤ هەلات. بێژە: بووکا تاڤێ کەزکێن خوە یێن زێڕین راخستە بەر پی یێن چیا. لێرە دا بێژەر تاڤ وەکاندییە بووکەکێ و تریشکێن تاڤێ یێن زەر ژی وەکاندییە پۆڕێن بووکێ یێن زێڕین و چیا ژی وەکاندییە زاڤایەکی کو تاڤێ خوە ل بەر قەلزاندییە. ب گشتی ب بهیستنا قێ رستەیێ را وێنەیەک هزری ل سەرێ مرۆڤء دا هێلوون دکە.

ل مەم و زینێ دا نموونە یێن وێنەسازی یا هزری گەلەکن، ژ وان ئەزێ تەنێ مالکەکێ ژ گێرِانەوەیا زەماوەندا ستی یێ و تاجدینء لێرەدا بینم:

حاسل کو ژ مەقدەما سەرا مەست

بوون ئەو دەر و بان و ئەو سەرا مەست

خانی دبێژە ل بەر شابوونا هاتنا بووکێ نە تەنێ مرۆڤ بەلکو خانومان ژی مەست و سەرخۆش بوون و دِرەقسین.

٧- جناس (Paronomasia / Homonymen)

جناس یان تەجنیس پەیڤەک عەرەبی یە و تێ ب واتەیا هەڤرەگەزی یێ. لێ ل جوانکاری یێ دا تێ ب وێ واتەییێ کو دو یان چەند پەیڤ ل رووڤا، ل شێوەیا نڤیسین یان ژی رابێژتنێ دا وەکی هەڤ یان نێزیکی هەڤدو بن، لێ ل واتەیێ دا ژ هەڤدو جودا بن. چەند نموونە ژ مەم و زینێ:

عیسا ته کوسا گەهاندە ئەوجان
ئایا تە ب چی حەبانده ئەو جان
حازر ژ تە ڕا بــۆراق و ڕەفـرەف
شاتر ب تە ڕا فرشـتە ڕەف ڕەف

ل ڤێ نموونەیێ دا هەردو پەیڤێن ئەوجان و ئەو جان پێکڤە و هەردو پەیڤێن ڕەفرەف و ڕەف ڕەف پێکڤە جناسێ ساز دکن. چەندین جور و جەلەبێن جناسێ هەنە، لـێ ئـەز لێـرە دا خوە ژ شرۆڤەیا وان دپارێزم.

٨- تەزاد(تضاد) paradox

تەزاد واتە دژبەری کو ژێ را موتابقە یان تباق ژی دبێژن. هەرچەند کو واتـە یـا پەیڤـا paradox ژ یا تەزادێ بەرفرەترە، لێ من ل زمانێن ئالمانی و ئینگلیسی دا پەیڤەک دی ژێ را پەیدا نەکر . تەزاد ل جوانکاری یێ دا ئـەوە کـو بێـژەر یـان نڤیسـکار دو یـان چەنـد پەیڤێن کو واتەیێن وان دژی هەڤدو بە بینە. ئەم ل کوردی دا دکـارن نـاڤێ دژبـەری یـێ ل تەزادێ بکن.

چەند نموونە تەزاد ژ مەم و زینێ:

هـەمـدەردەکـی قـەنجە ئەهلێ حالە
دەرمــانــەکـی دەردێ مـن ل بــالە
دەم ئەبر سفـەت حـەزین و گـریان
گەھ غونچە مەسەل لەتیف و خەندان

ل ڤێ نموونەیێ دا پەیڤێن دەرد و دەرمان ب هەڤدو را و پـەیڤێن گریـان و خەنـدان ژی ب هەڤدورا دژبەری یێ ساز دکن.

٩- تەرادوف Synonym

تەرادوف یان هەڤواتەیی ئەوە کو کەسەک ل نڤیسـین یـان ئـاخفتنێن خـوە دا دو یـان چەند پەیڤێن کو واتەیا وان یەک بە، بینە. ئەڤ هونەرا ژی جوانییەک تـایبەتی ددە گـۆتن و نڤیسینێ.

وەک چاوا خانی دبێژە:

نینن مە د قەلبء فـکر و زکرەک
ناکن ب زەبانء حەمد و شوکرەک
رۆناهی تـە دا سـەرێ شـەمـالان
پـەروانـە کـرن ب شەوقێ تالان

ل ڤان هەردو مالکێن هەلبەستێ دا پەیڤێن حەمد و شوکر/شوکور تەرادوفێ چێ دکن، لەورا کو واتەیا هەردوکان ژی هەر سپاسە. پەیڤێن رۆناهی و شەوق ژی موتەرادوف واتە هەڤواتەنە.لەورا کو هەردوک ژی تێن ب واتەیا رۆناهی یێ.

١٠- تەشخیس (تشخیص) Personifikation

تەشخیس پەیڤەک عەرەبی یە و تێ ب واتەیا کەساتی پێدانێ. تەشخیس ل جوانکاری یێ دا ئەوە کو کەسەک تایبەتمەندی یێن مرۆڤان و کەسان بدە تشتان و وانا ب رەوش و تیتالێن مرۆڤان بدە نیشان دان و وەک مرۆڤان رابەر بکە.

چەند نموونە ژ کەساتی پێدانێ د مەم و زینێ دا:

بەختێ مە ژ بۆ مە ڕا ببت یار
جارەک ببتن ژ خوابێ هوشیار

بەخت ژ خەوێ رابوون یان ژی د خەو را چوون و بەخت بوونە یار و هەڤال جوانکاری یا تەشخیسێ واتە کەساتی پێدانێ چێ دکە. لەورا کو بەخت وەکی مرۆڤەکی هاتییە نتلاندنێ، کو دکارە ب مرۆڤء را ببە هەڤال، رازێ و ژ خەو رابە.

پرسی ژ دنێ من ئەڤ ب حکمەت
مەهرا تە چ؟ گۆتە من کو هممەت

ل ڤێ هەلبەستێ دا خانی جیهانێ دکە بووکەکێ و ژێ دپرسە کا نەخت و مارەیی و خەلات و کەبینا تە چییە؟ جیهان ژی ل بەرسڤا وی دا دبێژە؛ کەبینا من هممەتە.

١١- لەتافەت(لطافت)

لەتافەت واتە نازکی، لەتافەت ئەوە کو کەسەک گۆتنەکێ ب پسپۆری ب دو واتەیان بکار ببە.

نموونەیەک ژ لەتافەتێ ل مەم و زینێ دا:

ئەو شەوقە ژ بۆ تە را زەبانە
ئەڤ پێهتە ژ بۆ م را زیانە

لێرەدا پەیڤا کو لەتافەتێ ساز دکە، پەیڤا زەبانە یە. لەورا کو زەبانە هەم تێ ب واتەیا زمان، و هەم ژی تێ ب واتەیا ئالاڤ و پێهتی یێ. خانی ژ زار زینێ دگەل شەمالکێ دئاخڤە و دبێژە ئەو ئالاڤا ل سەر سەرێ تە ژ تە را هەم ئالاڤە و هەم ژی زمانە.

١٢- موبالغه (Hyperbole)

موبالغه پەیڤەک عەرەبی یە کو ل زمانێ کوردی دا دبە زێدەرەوی و ل جوانکاری یێ دا ئەوە کو کەسەک ل وەکاندن یان شرۆڤە یا تشتەکی دا گەلەکی زێدەرەوی یێ بکە و وەکاندنێن وسان بینە، کو مرۆڤ نکاربە باوەر بکە، لێ ل بارا تۆرەیی دا جوان بە. وەکە:

ئەوچەند ژ هێستریّد مەمێ ژار
شین بوون ل رەخ شەتی سپیندار
هەر دەم کو دکر ژ دەردء یاهوو
مرئاتێ فەلەک دکر سیەھ روو
سێیلابێ سرێشک وسا ل گوڕ هات
گۆیا کو ب سەر ئەرەز ڤە کوڕ هات

هیچیەک ژ ڤان گۆتنانە راست نینن، لێ خانی ئەو وسان خوەشک و ل بار ئینانە و ل هەڤدو ئانینە، کو جوانتی یا وان هزرا مرۆڤء ل سەر دوروستی ونەدوروستی یا وێ دا دخارینە و مرۆڤ خەریکی تەماشەیا وێنەیێن وێ یێن هزری دبە، و ل سەر دوروستی و نە دوروستی یا وان ناهزرە.

موبالغە ژی چەند جەلەبێن وێ هەنە، کو شرۆڤە یا وان لێرە دا پێ ناڤێ.

١٣- موراعاتونەزیر و تەناسوب (Symmetrie)

موراعاتونەزیر(مراعات نڤیر) یان تەناسوب ئەوە کو کەسەک ل نڤیسین یان ئاخفتنێن خوە دا ناڤێ چەند تشتێن کو هەڤبابەت بن و تێکەلی یا وان ب هەڤدورا هەبە و هەڤپەیوەند بن، بینە. ئەڤ هندە ژی ئاخفتن و نڤیسینێ جوان و بالراکێش دکە. چەند نموونە ژ مەم و زینێ.

ئەلماس و زومورود و مراری
خال و خەت و تورەیێ د تاری
عەزرا و رووال و بکر و موردان
حوور و مەلەک و پەری و ولدان

ل ڤان هەردو مالکانە دا پەیڤێن ئەلماس و زومورود و مراری هەڤپەیوەندن، لەورا کو هەرسێک ژی گەوهەرن. پەیڤێن خال و خەت و تورە ژی ب هەڤرا هەڤپەیوەندن، لەورا کو هەرسێک ژی ب سەر و تەفەشا مرۆڤان ڤا یە و هەرسێک ژی دبن هەگەرا جوانی یێ. پەیڤێن عەزار، رووال، بکر و موردان ب هەڤ را و پەیڤێن حوور، مەلەک، پەری و ولدان ژی ب هەڤدو را هەڤپەیوەندن و پەیوەندا وان دیارە و نیازی شرۆڤەیێ نینە.

١٤- تەلمیح allusion

پەیڤا تەلمیح ل بارا واتەیی دا ئاڤڕدانەوە یە. لێ ل جوانکاری یێ دا تێ ب وێ واتەیێ کو کەسەک ل گۆتن یان نڤیسینێن خوە دا ئاماژەکی بدە سەربھۆرییەک مێژوویی، یان ھەلبەست یان گۆتنەک ناسکری و ناڤدار.

نموونە ژ مەم و زینێ.

مەیخوەر کە مەلان ب غەنج و نازان
شەیخان تو بشینە بەر بەرازان

ئەڤ مالکا ھەلبەستێ تەلمیحە ژ ژیانا شێخێ سەنعانێ کو بوو ئەڤیندارێ کچا ئەرمەن و ل سەر داخوازا وێ قورئان شەوتاند و مەی ڤەخوار و چوو بەربەرازان.

١٥- تەکریر

ئەڤ پەیڤا تێ ب واتەیا تەکرار و لێڤەگەرێ و ل جوانکاری یا تۆرەیی دا ئەوە کو کەسەک پەیڤەکێ یان پیتەکێ ل ئاخفتن یان نڤیسینێن خوە دا ب ھۆستاتی چەند جاران ل دوو ھەڤرا بینە. ھونەرا لێڤەگەرێ یان تەکریرێ دبە ھەگەرا ئافراندنا موسیقایا واتەیی و ھوندورانی.

نموونە ژ مەم و زینێ:

ھەمشادی و ھەمجەفا و ھەمدەم
ھەملەحم و عزام و جلد و ھەمدەم

لێڤەگەرا پێشپرتکا " ھەم" تەکریرێ چێ دکە و موسیقایێ دئافرینە.

خانی ژ کەمالێ بی کەمالی
مەیدانێ کەمالێ دیت خالی

پەیڤێن کەمال جوانکاری یا تەکریرێ ساز دکن.

١٦- تەرسیع (ترصیع)

تەرسیع ل بارا واتەیی دا گەوھەربەندیکرنە. لێ ل جوانکاری یا تۆرەیی دا ئەوە کو ھۆزان مالکەکێ بئافرینە، کو گشتی پەیڤێن ھەردو نیڤمالکێن وێ دو بە دو ب ھەڤدورا ھەڤکێش و ھەڤپاشھەل بن.

نموونە ژ مەم و زینێ:

مەعموولە ل بال گەلـەک عەلیمان
مەقبوولە ل بال گەلـەک حەکیمان
تەئسـیرێ نەفـەس ببت ژ بۆ من
تەشریحێ قەفـەس ببت ژ بۆ من

گشتی پەیڤێن ڤان هەردو مالکانە ل هەردو نیڤمـالکێن هـەر مـالکەکێ دا دو بـە دو ب هەڤدو را هەڤکێش و هەڤپاشهەلن.

۱۷- موازەنە

موازەنە یان هەڤکێشی ئەوە کو گشتی پەیڤێن هەردو نیڤمالکێن مالکەک هەلبەسـتێ دو بە دو ب هەڤدو را هەڤکێش بن.
نموونە ژ مەم و زینێ:

کێشا ب ڤێ تەرحێ رەسم و ئایین
لێدا ب ڤێ تەرزێ زەرب و تەزیین

ئـەنـواعـێ نـەوادر و جـەواهـر
ئـەلـوانـێ نـەفـائـس و زەواهـر

گشـتی پـەیڤێن ڤـان هـەردو مالکـانە ل هـەردو نیڤمالکـان دا دو بـە دو ب هەڤدو را هەڤکێشن.

۱۸- ئقتباس

ئقتباس واتە رۆناهی و بزۆت ژێ وەرگرتن. لێ ل جوانکاری یێ دا واتـە ژێ وەرگـرتن. ئقتبـاس ئـەوە کـو کەسـەک ل ئـاخفتن یـان ل نڤیسـینێن خـوە دا پشـکەک ژ گـۆتن یـان نڤیسینەک ب ناڤ و بانگ کو هەموو کەس بناسن بینە.

گەنجی تو د نیڤ تلـسمێ عالەم
کەنزی تو عەیان ژ ئسمێ ئادەم

ئەڤ مالکا ئقتباسە ژ وێ حەدیسا قودسی کو دبێژە: ***"کنت کنـزا مخفیـا فاحببـت بـان اعرف فخلقت الخلق لکی اعرف"***

۱۹- صدر و عجز(سه در و عه جز)

سەدر واتە بەندا سەرەتایا نیڤمالکا یەکەم ل مالکەک هەلبەستێ دا، عەجز ژی واتە بەندا کوتایا نیڤمالکا دوەم ل مالکەک هەلبەستێ دا. لێ ل جوانکاری یا تۆرەیی دا ئەوە کو کەسەک پەیڤا سەرەتایا مالکەکێ ل کوتایا وێ مالکێ دا بینە.

نموونە ژ مەم و زینێ:

حاسل ب وە خوش دبت ل من دل
بی گەنجێ غەمان ژ دل چ حاسل

۲۰- بەراعەتێ ئستهلال

ئەڤ بوێژا ژ دو پەیڤێن بەراعەت و ئستێهلال پێک هاتییە. بەراعەت واتە سەرِاتی و ئستهلال واتە دەنگێ زاروکێ ل دەما ژ داییک بوونێ دا. بەراعەتێ ئستهلال ل جوانکاری یێ دا ئەوە کو دەستپێکا هەلبەستێ خودانێ سەرِاتییەک تایبەت بە و ئەو دەستپێکا مرۆڤ ب دەنگ و باسەکە نوو و قەومینەکێ کو دێ ل دوو را بێ، ئاگادار بکە. خانی ل مەم و زینێ دا پرِ جاران ژ ڤێ هونەرێ وەج وەرگرتییە.

نموونە ژ مەم و زینێ:

ئێڤارێ کو ئاسمانێ مەنقەل
دانی و ل وان قەشار مەشعەل
یەعنی کو ڤەکوشت چراغێ زەرِین
وەرگرت ژ نوو لباسێ رەنگین
میرێ کو هەمیشە شاد و خورِەم
گۆیا کەتبوو لباسێ ماتەم

ئەڤە سەرەتایا وێ بەندا مەم و زینێ یە، یا کو ب ئاژاوەکاری یا بەکرۆکی میر ژ تێکەلی یا مەمۆ و زینێ و نەفەرمانبەری یا تاجدینی ئاگادار دبە و ژ بەر وێ هندێ پۆسیدە و خەمگینە. چاوا فەلەکێ چرایا تاڤێ ڤەمراندبوو و جیهانێ جلکێ رەش ل بەر کربوو، میر ژی وسان کەتبوو ماتەمێ و خەمگین بوو.

سولتانێ سەریرێ چەرخێ رابع
وەقتێ وەکو بوو ژ شەرقێ تالع
شەترەنجی یێ ماھ و جوندێ ئەختەر
بلجوملە ل سەر بەساتێ ئەخزەر
شەھمات کرن ب بەیدەقا نوور
تە دگۆ ھەمء بوون د نووری مەستوور

ئەڤا ژی ئەو پێشگۆتنایە، یا کو میر و مەم دخوازن کشکانێ بکن. خانی پێش وێ هندێ دا کو ل سەر کشکانێ یا مەمێ و میر بنڤیسە، ئاسمانێ پرئستێرە بەربانگێ دوەکینە تەختێ کشکانێ و هەیڤێ و تاڤێ ژی دوەکینە دو جگرێن لەیزێ، کو ل کوتایێ دا تاڤ ب پەیاکێن نووری زۆرا هەیڤێ دبە.

۲۱- لەف و نەشر

لەف واتە وەرپێچان و بەرهەڤکرن، نەشر واتە بەلا کرن، وەشاندن. لێ ل زانستا جوانکاری یا تۆرەیی دا لەف ئەوە کو هۆزان چەند پەیڤان ل دوو هەڤدورا دهینە و رێز دکە و ل دوو را چەند پەیڤێن دی کو پەیوەندی و تێکەلی یا وان ب پەیڤێن پێش دا را هەیە دهینە و وانا ب هەڤ ڤا گرێ دده. ژ دەستا یەکەم را لەف و ژ دەستا دوەم را نەشر دبێژن:

خەرگووش و غەزال و گوور و ئاهوو
ئەڤ قاز و قولنگ و کەبک و تەیهوو
ککەر ککەر دچەرین ل کووه و دەشتان
رەف رەف دفڕین د نێڤ بهەشتان

ل ڤان هەردو مالکێن هەلبەستێ دا لەف و نەشرا مورەتەب هەیە. لاور ککەری ککەری ل چیا و دەشتان دچێرین و بالدار رەف رەف ل ناڤ باغان دا دفڕین.

(۱۳)

سەربەستی یا هۆزانی یێ

ژ بۆ تێگەهیشتنا ڤێ بوێژێ پێش دا دەبێ هندەکی ل سەر کێشا عەرووزێ بنڤیسم و ل دوو را بێژم کا سەربەستی یا هۆزانی یێ چییە.

زانستا عەرووزێ ل سەر کێشا هەلبەستان و چاوانییا پێکهاتنا کێشێ یە. عەرووز پێکێشکا هەلبەستا کلاسیکە. ل دانینا هەلبەستا عەرووزی دا کێش مەرجێ سەرەکی یە. واتە ل پلەیا یەکەم دا کێشە کو هەلبەستێ ژ پرۆزێ ڤەدقەتینە و جودا دکە. ئەگەر کەسەک هەلبەستەک عەرووزی دانە، یەکمین نیڤمالکا وێ هەلبەستێ ل سەر چ کێشێ بە، دەبێ گشتی وێ هەلبەستێ ژی دوروست ل سەر وێ کێشێ بە. ئەو هەلبەست ل هەر قالبێ دا دبە، بلا ببە. چ غەزلەک چەند مالکی بە و چ ژی مەسنەوی یەک چەند هەزار مالکی.

مەم و زین کو ژ ٢٦٥٧ مالکان پێک هاتییە، گشتی نیڤمالکێن وێ ل سەر کێشا: مفعول مفاعلن فعولن (مەفعوولۆ مەفاعێلۆن فەعوولون) هاتییە دارێژتنێ. ئەڤ کێشا ژ کیتەیێن بلند و نەڤی پێک تێ.

ل دەما کیتاندنا هەلبەستەک عەرووزی دا، ژ بۆ نیشاندانا کیتەیێن بلند و نەڤی وانا ب دوروشمان ژێک جودا دکن. لێرە دا من کیتەیا بلند ب دوروشما "– " و کیتە یا نەڤی ب دوروشما " u " نیشان دایە و ناوەیا هەر پشکەک ژ نیڤمالکێ ژی ب ڤێ دوروشمێ" / " نیشان کرییە.

ئەزێ لێرە دا یەکمین نیڤمالکا مەم و زینێ بکیتینم:

سەر، نا ، مە، / یێ ، نا ، مە ، نا، / مێ، ئەل، لاھ

وەکی ھوون دبینن ئەڤ نیڤمالکا ژ سێ پشکان پێک هاتییە. کێشا وێ نیڤمالکێ ب رێکا دوروشمان ژ بۆ کیتەیێن بلند و نەڤی وەھا تێ نیشان دانێ.

- - u / -u -u /u - -

ئەڤە کورتەیەک بوو ل سەر کێشا عەرووزی، لێ ئەم بزانن کانێ سەربەستی یا ھۆزانی یێ چیکە؟

ھۆزان دەبێ ھەلبەستا خوە ل سەر وێ کێشێ بنڤیسە، ئەوا کو ھەلبەست پێ دەست پێ کرییە. گشتی کیتەیێن ھەلبەستێ دەبێ دوروست وەک کیتەیێن یەکمین نیڤمالکا وێ بە. دەبێ کیتەیێن بلند ل بەرانبەر کیتەیێن بلند دا و کیتەیێن نەڤی ژی ل بەرانبەر کیتەیێن نەڤی دا بێنە دانان. دەنا کێشا ھەلبەستێ ئالۆز دبە و دبە کێماسی یەک مەزن ژ ھەلبەستێ را. لێ ئەگەر ھات و ل نیڤمالکەکێ دا پەیڤەکێ جیھێ خوە نەگرت و کیتەیێن وێ یێن بلند و نەڤی نەکەتە قالبێ کێشا ھەلبەستێ، ھینگا ھۆزان سەربەستە کو جیھێ کیتەیێن بلند و نەڤی ل ھەڤ بگوھەڕە. تەنێ یەک کیتەیێ ل نیڤمالکەکێ دا. ڤێ ھندێ را سەربەستی یا ھۆزانی یێ ھاتییە گۆتنێ.

ھەروسان ل گەلەک زمانان دا ژ وان ژی ل زمانێ کوردی دا گەلەک پەیڤ ھەنە کو رابێژتنا وان ل دەڤۆک و زاراڤەیێن جوربەجورە وی زمانی دا تێنە گوھستنێ.

ژ بلی جێگۆرکێ یا کیتەیان، ھۆزان سەربەستە کو ژ نافا رابێژێن جور بە جورە پەیڤەکێ دا کێژان رابێژ ل کێشا ھەلبەستێ تێ، بکار ببە. وەکە ئەم دزانن، کورد جیناڤێ کەسێ سێیەم یێ نێرزا را دبێژە: وی. لێ ل ھندەک ناڤچە و دەڤۆکان دا ل دەوسا وی دا، دبێژن: وء. دەنگدێرا " وی" بلند و دەنگدێرا " وء " نەڤی یە. ھۆزان سەربەستە ژ ڤان ھەردویان کێژان ل کێشا ھەلبەستا وی ھات، بکار ببە. خانی ژی گەلەک جاران ژ سەربەستی یا ھۆزانی یێ وەج وەرگرتییە. بۆ نموونە ناڤێ تاجدینء گەلەک جاران ب رەوشا تەوانگێ ل مەم و زینێ دا ھاتییە. خانی جیھێ کو کێشا ھەلبەستا وی حەوجەداری کیتەیا بلند بوویە، نڤیسیە: تاجدینی. لێ دەما کو کێشا ھەلبەستێ حەوجەداری کیتەیا نەڤی بوویە، نڤیسییە: تاجدینء.

(١٤)

مالک، نیڤمالک

ژ هـەر ریـزەک ژ هەلبەستا کلاسـیک را ب عەرەبـی بەیـت دبێـژن، بەیـت یەکینـە یـا هەژمارتنا هەلبەستێن کلاسیکە. هەر بەیتەک ژ دو پشکان پێک تێ، کو ژ هەر پشـکێ را ژی مسراع دبێژن. بۆ نموونە مەم و زین ژ ٢٦٥٧ بەیتـان پێـک هـاتییە. ل زمـانێ کـوردی دا ژ بەیتێ را مالک و ژ مسراعێ را ژی نیڤمالک دبێژن.

(١٥)

قافیە و رەدیف

ل هەلبەستا کلاسیک دا چەندین قالبێن هەلبەستان هەنە. یێن وەکـە قەسـیدە، غـەزل، مەسنەوی... مەم و زین ل قالبێ مەسنەوی یێ دا هاتییە دانان. ل قالبێ مەسـنەوی یـێ دا دەبێ پەیڤێن کوتایا هەردو نیڤمالکان ل هەڤ بێن، کو ژ ڤێ ل هـەڤ هـاتنێ را ل عەرەبـی دا قافیە دبێژن. ل کوردی دا ژی ژ قافیە یێ راپاشبە ند / پاشهەل گۆتنە. لێ ئەگـەر ل هـەر دو نیڤمالکێ مالکەکێ دا ل دوو قافیە یێ را پەیڤەک دوپاتە بوو، ژ وێ پەیڤا دو پـاتەبوویی را رەدیف تێ گۆتنێ، کو ئەم دکارن ل کوردی دا ناڤێ ریزکێ لێ بکن. وەک:

هندی کو د شەهرء ئادەمی بوون
تێکدا د لباسـێ مـاتـەمـی بـوون

ل ڤێ مالکێ دا پەیڤێن **ئادەمی** و **مـاتەمی** قـافییە واتـە پاشـبەند و پـەیڤێن بـوون ژی رەدیف واتە ریزکن.

(١٦)

جوانکار یێن تۆرەیی ل مەم و زینا ئەحمەدێ خانی دا

(* من ئەڤ گۆتارا سالا ٢٠٠٥ ێ ل میهرەجانا دوهۆکێ یا رەوشـەنبیری یـێ دا، کـو ژ لایێ ئێکەتی یا نڤیسکاریێن کورد ڤا هاتبوو دامەزراندنێ، خوەند. ژ بەر کو پەیوەنـدی یـا وێ ب ناساندنا مەم و زینێ ڤا هەیە، ئەز ئەوێ لێرە دا ژی دوەشینم.)

هەر چی وەکو بوو نە بی رەقەم بوو
لەو ئەوەلێ ماخەلەق قـەلـەم بوو

پشکا زۆرە فیلسۆف و عارفان ل سەر وێ بیر و هزرێنە کو یەکمین تشتا کو پێش هەموو بوونەوەران دا هاتییە ئافراندنێ عەقەلێ ئەوەل یان رووحێ ئەوەل بوویە. لێ خانی بەرەواژی وان دبێژە؛ یەکمین تشتا کو پێش هەموو تشتان دا هاتییە ئافراندنێ، قەلەمە. قەلەم پێش دا هاتە ئافراندنێ، دا کو ئافرینکار بکاربە ناڤ و نیشان و هەژمارا تشتێن کو دئافرینە، بنڤیسە. ئەڤە بلندایا بیر و هزرا خانی و بایەخ دانا وی ب قەلەمێ و خودانقەلەمان نیشان ددە.

گەلی ئاما دەبوویێن هێژا، جانک و جامێرین رێزدار! مامۆستایان! مەتۆستایان!

ئەز گەلەکی خوە سەرفەراز و بەختیار دبینم، کو رۆژا ئیرۆ ل سەر خاکا پاک و ئازادکری یا کوردستانا خوەشک ل خزمەت هەوەیێن خۆشەویست دامە.

ئەزێ ل ڤێ گۆتارێ دا هندەک ژ جوانکاری یێن تۆرەیی یێن سەرەکە ل ناڤ مەم و زینا خانی دا دەست نیشان و شرۆڤە بکم. لێ پێش دا پێدڤییە ئەم بزانن کانێ جوانکاری یێن تۆرەیی چنە.

ب کورتی، جوانکاری ل تۆرەیی دا زانستەکە، کو ل بارا هونەرا جوانی و خوەشکبوونا ئاخفتن و نڤیسینێ و ل هەڤئانینا باش و ل جی یە پەیڤان و ب کاربرنا واتەیین وێ یێن جۆربەجور دا دئاخڤە. بۆ نموونە ئەگەر ئەم بێژن تاڤ هەلهات. مە گۆتنەک ئاسایی گۆتییە و چ هونەر و جوانکارییەک ل ڤێ ئاخفتنێ دا تونەیە. لێ ئەگەر ئەم بێژن بووکا تاڤێ کەزی یێن خوە یێ زێڕین ل بەر پی یێن چیان راخست. ئەڤ گۆتنە گۆتنەک هونەری یە، کو جوانکاری یێن تۆرەیی یێن وەکە تەشبیھ، تەشخیس و ئستعارە و ئیماژێ تێ دا هاتنە. هەرکێ هندەکێ ناسیاری د گەل تۆرەیا کلاسیک هەبە، دزانە کو ل ناڤ تۆرەیا کلاسیک دا ئەو تۆرە سەرکەتی تربوویە و سەرکەتیترە، کو خیمێ دارشتنا وێ ل سەر جوانکاری یێن تۆرەیی هاتبە دانان و هەڤۆ و فرێتێن تەونا وێ ب جوانکاری یێن تۆرەیی هاتبە راچاندنێ. ئەڤە نایێ ب وێ واتەیێ کو جوانکاری یێن تۆرەیی تەنێ تایبەتی تۆرەیا کەون واتە کلاسیکە. نا، ل ناڤ تۆرەیا نووژەن و ئیرۆیین دا ژی چ هەلبەست بە و چ ژی دیتر جەلەبێن تۆرەیێ ، ئەو تۆرە سەرکەتی ترە، کو خیمێ وێ ل سەر بەرێ جوانکاری یێن تۆرەیی هاتبە دا نانێ. خانی ژی وەک هەلبەستکارەکی شیبا و کارا ل مەیدانا ڤێ هونەرێ دا ب راستی سەرکەتی یە و ب هونەرمەندییەک بالراکێش ژ ڤێ پشکا زانستێ وێج وەرگرتییە. گاڤا کو مرۆڤ مەم و زینا خانی ب هوورگلی دخوونە، مرۆڤ دبینە کو مەم و زین ل ڤێ بارێ دا ژی شاهئەسەرەک بێ هەڤتایە. خانی ل ڤێ شاهئەسەرێ دا ژ جوانکاری یێن وەکە :

تەشبیھ ، مەجـاز، کنـایە، ئسـتعارە، تـەلمیح، تەشـخیس، موراعـاتو نەزیـر و تەناسـوب، وێنەیێن ھزری، ئیھام، تەرادوف، لەتافەت، تەزاد یان تباق، جناس و بەراعەتـێ ئسـتێھلال و چەندین جور و جەلەبێن دی یێن جوانکاری یێ وێج وەرگرتییە، کو ھینانا ناڤێ وان ھەموویێ دێ ببە ھەگەرا درێژدادری و لایەکی گۆتنێ.

ب دیتنا من تشتا کو سەررااتی یێ ددە دەقا مەم و زینـا خـانی، ژ بلـی ھەلێخسـتنا مـژارا نەتەوەخوازی یێ، کو بۆ جارا یەکـەم ل جیھـانێ دا ژ لایـێ خـانی ڤـا ھـاتییە ھەلێخسـتنێ ، بکاربرنا لجی و ھۆستایانە یا جوانکاری یێن تۆرەیی یە. ئەگەر موبالغە و زێدەرەڤی نەبە، ئەز دکـارم بێـژم، مـرۆڤ ل سەرانسـەری مـەم و زینـا خـانی دا کـێم جـاران راسـتی مـالکەک ھەلبەستێ تێ کو جوانکاری یەک ژ جوانکاری یێن تۆرەیی تێ دا نەھاتبە. بۆ نمـوونە ئەگـەر ئەم ھە ل یەکمین مالکا ھەلبەسـتا مـەم و زینـێ بنێـرن، ئەمـێ ببیـنن، کـو خـانی چـاوا ب ھۆستاتییەک بێ ھەڤال ژ جوانکاری یێن تۆرەیی وێج وەرگرتییە. خانی دبێژە:

سەرنامە یێ نامە نامێ ئەللاھ

بی نامێ وء ناتەمامـە وەللاھ

تا مرۆڤ لێ ھوور نەبە، مرۆڤ نزانە کانێ چما خـانی ل یـەک مالکـا ھەلبەسـتێ دا چـوار جاران پەیڤا نام و نامە ب کار بریيە، لێ گاڤا کو مـرۆڤ ب بەرچاڤکـا جوانکـاری یـێ ل ڤـێ مالکێ دنێرە، مرۆڤ دبینە کو ل نیڤەکا پەیڤێن (**سەرنامە و نامە**) دا جناسا زایـدا مـوتەرەف ھەیە. **نامە** د گەل **نام** جناسا زایدا موزەییەل ساز دکە. ل نیڤەکا ھەر چار **نام** و **نامە** یان دا دیسان جناس و تەکریر و مووسیقایا ھوندورانی و مووسیقایا واتەیی ھەیە. ھێنانا پیتا مـێ، ب شەش جاران د یەک مالکێ دا دیسان مووسیقایا ھوندورانی دئافرینە.

ھەروسان ئەڤ مالکا ھەلبەستێ ئقتباسـە ژ وێ حەدیسـێ کـو دبێـژە: ھـەر کـارەکی گرنگ ئەگەر ب ناڤێ خودێ دەست پێ نەبە، نڤیشکان و نیڤچۆیی دمینە.

ئەڤ ھەموو جوانکاری یێن تۆرەیی تەنێ ل یەک مالکا مەم و زینێ دا ھـاتییە، دیـارە کـو ئەڤ ھندە دیاردەیەک ب ھەلکەت واتە تەسادوفی نینە و خانی چەندە خوە ئێشاندییە دا کـو بەرھەمەک وەھا جوان و مشت ل ھونەرا جوانکاری یێ بئافرینە. خانی دبێژە:

بی نەقشێ تە نەقشێ خامە خامە

بی نامـێ تـە نـامـە نـاتـەمـامـە

ل ڤێ مالکا ھەلبەستێ دا ھەر دو پـەیڤێن نـەقش پێکڤـە و ھـەردو پـەیڤێن خـامە ژ ی پێکڤە جناسا تام و جناسا موڕەکەب دئافرینن. پەیڤێن نام و نامە ژی جناسا زایدا موزەیەل ساز دکن. ھەروسان پەیڤێن خامە و نامە و مامە دیسان جناسێ چێ دکـن کـو ئـەڤ جناسـا دبە ھەگەرا ئافراندنا مووسیقایا ھوندورانی و مووسیقایا واتەیی. و دوپاتە بوونا پیتێن "ئـا" و

"م" هەر یەک ب شەش جاران ژی دیسان مووسیقایا هوندورانی ساز دکن.
گاڤا کو خانی دبێژە:

کافر بووین ئەم ب ئسمێ قەهار
غەففارە کو ئەم کرین گونەهکار

ژ بلی جوانکاری یێن تۆرەیی یێن وەکی تەناسوب و تەزاد واتە پەیوەندی و دژبەری یێ، بیرتیژی ونازکهزری یەک عارفانە یە تایبەتی ژی د ڤێ مالکا هەلبەستێ دا هەیە. خانی گشتی هۆ و هەگەرێن گونەھ و گونەهکاری یێ ددە پال خودێ و دبێژە؛ خودێیۆ ل بەر ناڤێ تە یێ قەهارە کو ئەم بووینە کافر و ناڤێ تە یێ غەففارە کو ئەم کرینە گونەهکار. ئەو دبێژە ئەڤ ناڤێن خودێ ناڤێن ئەزەلینە، ئەگەر مرۆڤ کوفرێ و گونەهان نەکە، ئەڤ ناڤانا بێ واتەنە، هەتا گونەهکارەک تونە بە، لێبهۆرینکارەک ژی تونەیە، ئەڤە گونەهکاری و کوفرا مرۆڤانە، کو واتەیێ ددە ناڤێ خودێ و هەر وسان بەرەواژی وێ ئەو ناڤێن خودێنە کو حەوجەداری ڤان کریارێن مەنە. ئەگەر کەسەک کوفرێ نەکە و خودێ ژی قەهرێ لێ نەکە، یان ئەگەر کەسەک گونەهەکی نەکە و خودێ ژی نەغەفرینە، ئێدی ئەو ناڤێن خودێ بێ واتە دمینن. ب کورتی خانی گشت هۆ و هەگەرێن گونەهکاری یێ ددە پال خودێ. ئەڤ مژارا دەرڤایی مژارا ئاخفتنا مەیە، لەورا لێرە دا ئەز نکارم گەلەکی ل سەر راوەستم.
دەما کو خانی ل سەر ئەڤینا فەرهاد و شیرینێ رادوەستە وەها دبێژە:

شیرین تە کرە شەکەر ل پەرویز
فەرهاد ژ رەشکێ ئەشکێ خوونریز

واتە ئەی خودێ یۆ تە شیرین ئەو کچا ئەرمەن ل پێش چاڤێن خۆسرۆپەرویزء دا وەکی ژنا وی شەکەرا ئسفەهانی کو خۆشەویستا وی و سەرتاجا هەموو ژنێن وی بوو، شیرین و خۆشەویست کر و تە وسان کر کو فەرهاد ژ چاڤنەباری و کەرب و کینان دا هێسرێن خوونین برژینە. تە شیرین وەک شەکەرێ شیرین و خۆشەویست کر. دەنا شیرین ژی وەک هەموو کچێن دی مرۆڤەک ئاسایی بوو.
ل ڤێ مالکا هەلبەستێ دا جوانکاری یێن تەلمیح و ئیهامێ هەنە. پەیڤا شەکەر ل فێ هەلبەستێ دا ئیهام واتە تەوریبە یێ دئافرینە. لەو را کو شەکەر هەم ناڤێ ژنا خۆسرۆپەرویزی یە و هەم ژی ئەو تشتا شیرین و خۆشە کو ژ سلکێ یان ژ قاموشێ دەست ڤە تێ. هزرا بهیستەر یان خوێنەران پێش دا دچە سەر وێ تشتا شیرین و پاشێ ئەگەر ئاگاداری یا وی/ وێ ل تۆرە یا رۆژهەلاتی هەبە، دچە سەر چیرۆکا ئەڤیندارى یا فەرهاد و شیرینێ و خۆسرۆ پەرویز و شەکەر و شیرینێ و ناڤێ شەکەرا ژنا خۆسرۆپەرویزء

دکەڤە بیرێ، کو مەبەستا خانی ژ پەیڤا شەکەرێ هەر ئەو بوویە. هەروسان ل ڤێ هەلبەستێ دا ل نیڤەکا پەیڤێن شیرین و شەکەرێ د ا ل بارا تام و رەگەزێ وان دا تەناسوب هەیە. ل بارا هانینا دو ناڤێن ژنانە کو ب پیتەکێ دەست پێ دبن و پەیوەندا وان یا واتەیی و کۆمەلایەتی ژی هەیە، دیسان تەناسوب ساز دبە. پەیڤێن رەشک و ئەشک ژی پێکڤە جناسێ ساز دکن. هەروسان رێتنا هێسرێن خوونین یێ فەرهادء ژ بلی نیشاندانا خوازیک و حەسرەتێن وی ژ بۆ شیرینێ، دکارە ئشارەتەک بە ژبۆ خۆکوژی یا فەرهادء ژ بۆ شیرینێ ژی. هێنانا ڤان ناڤانا کو پەیوەندی یا وان یا چیرۆکی و مێژوویی هەیە، ژ بلی تەلمیحێ موسیقایا مەعنەوی ژی ساز دکە. هێنانا پیتا شێ ب چار جاران ل یەک مالکا هەلبەستێ دا موسیقایا هوندورانی دئافرینە.

خانی دبێژە:

خاقان بخو هندوویێ کەمین بوو
فەغفوور ژ خوانێ کاسەچین بوو

ل نیڤەکا پەیڤێن خاقان و هندوو دا ب واتەیا شاهو بەنی، یان شاهو دەرگەڤانء تەزاد واتە دژبەری هەیە. پەیڤا هندوو لەتافەتێ ساز دکە، لەورا کو هەم ب واتەیا بەنی یێ رەشک و دەرگەڤانء، هەم ژی ب واتەیا پەیرەوێ دینێ هندوو، یان خەلکێ هندۆستانێ تێ. هەروسان دکارە ئیهامێ ژی بئافرینە. ل نیڤەکا پەیڤا خوان ب واتەیا سفرکێ وپەیڤا کاسە پێکڤە و خاقان و فەغفوورء ژی پێکڤە تەناسوب هەیە. ل نیڤەکا پەیڤێن خاقان و فەغفووریێ چینێ و کاسە چین و کاسکا چینی و فەغفوور و فینجانا فەغفووری داتەناسوبەک سەرگرتی و لەتافەتەک زۆر جوان و هۆزانانە هەیە. هەمیسان ب رابێژ کرنا پەیڤا کاسە چین، ناڤێ وەلاتێ چینێ کو جیهێ فەرمانرەوایی یا فەغفوور و خاقانان بوویە، ل هزرا مرۆڤء دا هێلوون دکە. رابێژا پەیڤا خوان ژی دگەل پەیڤا خاقان دیسان جناسێ دئافرینە.

ئەگەر ئەم ل سەر گشتی جوانکاری یێن تۆرەیی ل مەم و زینێ دا راوەستن، دەبێ ئەم مەم و زینێ هەموویێ ب هوورگلی شرۆڤە بکن. ل بەر وێ هندێ ئەزێ تەنێ چەند نموونەیان ژ تەشبیهٔ و وێنەنگاری یێ ل مەم و زینێ دا پێشکێشی خزمەتا هەوە بکم، و ل ڤێ گۆتارێ دا چاڤ ژ دیتر جوانکاری یان بمچینم.

خانی ل پەسنا خودێ دا دبێژە:

ئەی شوکرێ تە جەوهەرا زەبانی
وەی زکرێ تە سەیقەلا جەنانی

ئەڤ مالکا هەلبەستێ ب شێوەیا تەرسیعێ هاتییە داریژتنێ، واتە گشتی پەیڤێن وێ ل هەردو نیڤمالکان دا دو بە دو هەڤکێش و هەڤپاشهەلن. ل ڤێ مالکا هەلبەستێ دا جوانکاری

یێن تەشبیھ و وێنەنگاری واتە ئیماژێ ھەنە. خانی وێنەنگاری و تەشبیھەک زۆرجوان ب ھۆستاتیەک تام ل ڤێ مالکێ دا نەقشاندییە. ئەوی پێش دا زمان وەکاندییە قەلەمێ و شوکر و سپاسێژی یا خودێ ژی وەکاندییە جەوھەر و حوبرا وێ قەلەمێ. چاوا کو قەلەم بێی حوبر و جۆھەرێ نکارە بنڤیسە، زمانێ خانی ژی بێی شوکر و سپاسێژی یا خودێ نکارە تشتەکێ بێژە. مرۆڤ دکارە بێژە کو خانی زمان ھەم وەکاندییە قەلەمێ و ھەم ژی وەکاندییە شوورء، لەورا کو لێرەدا جەوھەر ھەم ب واتە یا حوبر و مورەکەبێ یە و ھەم ژی ب واتە یا زاخ و رەنگێ کو پشتی تووژ کرن یان پشتی چێکرنێ ل دەڤێ شوورء ددن، کو ژەنگ خو نەڤێژێ و تووژاتی و نووبوونا خو ژ دەست نەدە، تێ. کو دیسان ماکا ھەردوکان ژی ھەر یێکە. ب کورتی زمانێ خانی ھەم قەلەمەکە کو سپاسێژی یا خودێ ژێ را وەکی جەوھەرێ یە بۆ نڤیسینێ و ھەم ژی شوورەکە کو ھینانا ناڤێ خودێ ژێ را وەکی زاخەکێ یە بۆ نوو مایین و برِینێ. خانی ل دوو را دل وەکاندییە نەینووکەکێ و زکرێ خودێ ژی وەکاندییە پاقشکەرێ وێ نەینووکێ.

ل زەماوەندا ستی یێ و تاجدینء دا گاڤا کو جەماوەر کەجاوەیا ستی یێ ددن سەر سەرێ خوە و بەر **ب** مالا زاڤایی دبن، خانی وەھە ھونەرنومایی یێ دکە:

ناگەھ کریا ب جوودێ مەفتووح
دەرگاھێ کەرەم ل کەشتیا نووح
یەعنی کو عەماری یا ستی تێ
قەسرا پەری یا ب راستی تێ
ھەر تەختە ژ عوود و سەندەلووسی
تەختەک خەتەبەند و ئابەنووسی
عەرشەک ژ جەواھران موورەسسەع
بەلقیس جەلیس د وێ موورەببەع
دەست بەستە ژ پێشڤە پێشەکاران
زەرِین کەمەر و گوھەر گوھاران
سەد ئاسەفێ بەرخیا وەکی با
حەمالی دکر ب عەرشێ دلشا
ھلگرتنە سەر سەرێ خو ئەو مەھد
دەست دەست درِەڤاند ژ ھەڤ ب سەد جەھد
ئەو تەختێ رەوان وەکی گەمی بوو
بەحرا کو ب سەر کەت ئادەمی بوو

ئەگەر ئەم ڤان ھەموو تەشبیھێن کو ل ڤان چەند مالکان دا ھاتنە ب ھوور گلی شرۆڤە

بکەین، دەما مە دێ تێرێ نەکە، لەورا ئەز نەچارم هـە چەنـد لـب ژ تەشـبیهێن سـەرەکە و ئیماژین بژارە دەست نیشان بکەم. خـانی لێـرەدا سـتی یـێ تەشـبیهی بەلقیسـا هەڤسـەرا سلێمان پێغەمبەرء دکە و هەلگرێن تەختەرەوانێ ستی یێ ژی تەشبیهی وەزیـرێ سـلێمان ء واتە ئاسەفێ بەرخیا دکە. لێ نە تەنێ ئاسەفەک، بەلکی سەدان ئاسەفی ئەو تەختـێ رەوان ژ دەستێن هەڤدو درەڤاندن. لێرە دا خانی تەختەرەوانێ ستی یێ جارەکێ دوەکینە گەمـی یـا نووحء و جارەک دی ژی دوەکینە گەمییەکێ کو نە ل سەر دەریایەک ئاڤێ، بەلکـوو ل سـەر دەریایەک ژ مرۆڤان رەوان بوو.

ئەز لێرە دا گازی وێنەکێشان واتە رەسامان دکم، هەر وێنەکێشـێ کـو ل دوو سـووژەیان دگەرە، بلا هەرە مەم و زینا خانی ب چاڤەکی وێنەکێشانە بخوونە و وێجێ ژێ هلینە و ببینـە کو خانی نە تەنێ هەلبەستکارەکی سەرکەتی، بەلکی وێنەکێشەکی پێشکەتی یـە ژی. خـانی بخوە ژی هەلبەستێن خوە دوەکینە وێنەنگاری یێ، دەما کو دبێژە:

نـەقـقـاشـێ سەحیفەیێ حکایـەت
نەققـادێ سـەبـیـکەیـێ روایـــەت
کێشا ب ڤێ تەرحێ رەسم و ئایین
لێدا ب ڤێ تەرزێ زەرب و تەزیین

خانی گاڤا کو وێنە یا ستی و زینان ب قەلەمـا خـوە یـا جـادووگەرانە دنتلینـە، خـوێنەر ل جیهێ مەم و تاجدینان دا دبە ئەڤێنداریّ وان هەردو زەری یـان. ئـەز نـاخوازم وان هەمـوو هەلبەستان لێرە دا شرۆڤە بکم، لێ تەنێ ئەو وێنە یا کو خـانی کشـاندییە ژ بـۆ وێنەکێشـان ڤەدبێژم. گەلەک هەلبەستکاران بەژنا یارێن خوە وەکاندنە دارا مەرخێ، لێ خانی بەژنا ستی و زینـێ دگـەل وێ هنـدێ کـو دوەکینـە دارێـن مـەرخ و شمشـادان، ل سـەر وان داران ل جیهـێ تەفەشـان دا سـۆرگولان دچینـە و ل جیهـێ زولـف و بسـکان دا ژی سـونبولان ب سەروێ ڤا دا دلقینە.

حوسنا روخێ وان چو کەس نەدی بوو
زیـرا ژ جـــەمـــالـێ ســـەرمـەدی بوو
لەب لەعل و سەمەن عزار و گول روخ
رەونـەق شـکـەنـێ بـوتانـێ خـولـوخ
زولفەینێ مـسـالـێ تـایـێ سـونـبـول
خـەددەیـنـێ ژ رەنگێ رووێ سۆرگول
ئـەو سـۆرگـول و سونـبـولـێ د ئـازاد
بشکفتی ل قەددێ سـەرو و شـمـشاد
سۆرگـول ژ خـو ڕا ل سـەروێ روسـتی
سـونـبـول بـخـو پـێـڤـە داهـەرسـتـی

خانی ل وێنه کێشانا سروشتێ دا و ب تایبەت هەلهاتنا تاڤێ دا خودانێ هـزرەک بلنـد و دەستەکی شیایه و ل وێ باری دا وێنه یێن زۆر بالکێش کێشانه. خانی گاڤا کـو دخـوازه ل سەر خەملاندنا ستی یێ ل رۆژا زەماوەندا وێ دا بئاخڤه، راستە راست ئەوێ مژارێ هەلناخه، بەلکوو پێشدا دچه ل سەر هەلهاتنا تاڤێ و جـوانی یـا وێ دئـاخڤه و بیـر ودێهنـا خـوێنەران ئامادە دکه و ل دوو را دچه سەر مژارا سەرەکه :

وەقتێ وەکو نەوعەروویسێ خورشید
نەهقوببه مسالێ جامێ جـەمـشـید
فیلجومله کـرن ب روخ مـوجـەلـلا
گـۆیـا کـو کـــرن ب زەر مـوتـەللا
مـەشـشـاتە و دایـەو پـەرەسـتـار
عێشقێ کری جومله گـەرمـێ بازار
چوون زەیـن بـکەن سـتی و زینان
نـازەنـــدە بـــکـەن دو نـازەنیـنـان

ل ڤان مالکێن هەلبەستێ دا ژ بلی تەشبیهـ و ئیماژێ، بەراعەتـێ ئستهلال هەیـە، لـەورا پێش وێ هندێ دا کو خانی راستەراست ل سەر مژارا خەملاندنا بووکێ بنڤیسه، دبێـژه دەمـا کو بووکا تاڤێ وەکی جاما جیهان نومایا جەمشیدء نەھ تەبەقێن ئاسمانان ب تەفەشـا خـوە یا چلڤلۆک و زێڕین خەملاند، هینگا بەربەر و خەملینکار ژی چوون ستی و زینێ بخـەملینن. ئە و ل جیهێ کو بووکێ بشوبهینه تاڤێ، تاڤێ دشوبهینه بووکێ.

یان دەما کو خانی دخوازه ل سـەر زەماوەنـدا تاجـدین و سـتی یـێ بنڤیسـه، دیسـان ژ بەراعەتێ ئستهلالێ وێجێ وەردگرە و وەها دەست پێ دکه.

دامانێ عەرووسێ پاکێ گـەردوون
دامادء کو کر ب مێهرێ گـولگوون
تاریتی ب رۆهـنـی یـێ کـو راکـر
غەم شوبهەتی زولـمـەتێ فـەناکر

ل ڤێ هەلبەستێ دا ژ بلی تەشبیهـ و وێنەنگار یێ، ئیهامەک زۆر جـوان و هۆسـتایانه ژی هەیه. پەیڤا کو ئیهامێ ساز دکه، پەیڤا مێهـرە. مێهـر ل رێنڤیسـا کـەون دا دکـارە ب سـێ جورەیێن: موهر، مەهر و مێهر، بێتە خوەندنێ و چوار واتەیان ژی بدە.

زێن دەنێ:

دامانێ عەرووسێ پاکێ گەردوون، دامادء کـو کـر ب" **مـوهرێ**" گولگـوون، کـو واتەیـا زوفافێ ددە. لێ ئەگەر ئەم بێژن؛ دامانێ عەرووسـێ پـاکێ گـەردوون، دامـادء کـو کـر ب"

مەهرێ "گولگوون، دیسان ژی واتەیا مارە کرنێ دەدە. واتە زاڤایی بووک مارە کر. ئەگەر ئەم بخوونن؛ دامانێ عەرووسێ پاکێ گەردوون، دامادێ کو کر ب مێهرێ گولگوون. واتە زاڤایی بووک ئەڤاند و ئەو ئەڤین باران کر. هەرچەند کو ئەڤ هەرسێ واتە و شرۆڤانە ژی گۆرەکی دەقا هەلبەستێ سەرراست تێنە خوویانێ، لێ گاڤا کو مرۆڤ ل ڤێ هەلبەستێ کوور دبە و لێ هوور دبە، مرۆڤ دبینە و پێ ئاگادار دبە کو مەبەستا خانی قەت یەک ژڤان واتە و شرۆڤەیانا ژی نینە. ئەو ژ هیچ بووک و زاڤایەکی خەبەر نادە. بووک و زاڤایەک ل وێ ناڤێ دا نینن، تەنێ تەشبیهەک هەیە و کەسەک تونەیە. خانی لێرە دا ب هۆستاتی باسی هەلهاتنا تاڤێ دکە. ئەو تاڤێ دوەکینە زاڤایەکی و ئەردێ ژی دوەکینە بووکەکێ. ل ڤێ هەلبەستێ دا کلیدە پەیڤەک هەیە کو ژێ را پەیڤا پەیوەندێ ژی دبێژن. ئەڤ کلیدە پەیڤایە کو ئاریکاری یێ ددە دا کو مرۆڤ ل مەبەستا خانی بحەسە. پەیڤا گەردوون لێرە دا کلیدەپەیڤە. گەردوون واتە جیهان و تۆپا زڤرۆکە ئەردێ، یان ژی فەلەک. مێهر ژی خودانێ دو واتەیانە. یەک مە گۆت کو ب واتەیا ئەڤینێ یە، و یا دی ژی تێ ب واتەیا تاڤ و رۆکێ. خانی لێرە دا وێنەنگاری یێ دکە. ئەو تۆپا ئەردێ دوەکینە بووکێ و تاڤێ ژی دوەکینە زاڤایی کو کۆشا بووکا گەردوونێ ب رۆناهی یا خوە یا سۆرهنگێڤ گولگوون دکە. ب گشتی خانی ل ڤێ هەلبەستێ دا دبێژە کو، تاڤا سبێدێ یا سۆر ل سەر کۆشا چیان وەکە سۆر گولەکێ روونشت .یان ژی تاڤا سبێدێ یا سۆرهنگێڤ ل پشت چیان را هەلهات. ژ بلی ڤان هونەر و جوانکاری یێن کو مە گۆتن، ژ ڤێ شێوەیا دارێشتنا هەلبەستێ را هەروەکی کو من پێش دا ژی گۆت، بەراعەتێ ئستهلال تێ گۆتنێ. بەراعەتێ ئستهلال ئەوە کو هەلبەستکار ب هێنانا هندەک پەیڤ و گۆتنێن کو پەیوەندی یا وان ب مژارێ ڤا هەیە، خوێنەر یان بهیستەران ژ وێ مژارێ کو دێ ل دوو را بقەومە ئاگادار دکە. خانی ژی ب هێنانا پەیڤێن بووک و زاڤا و دامان و گولگوونێ، بێی وێ هندێ کو باسا زەماوەندێ بکە، خوێنەران ب زەماوەندا تاجدین و ستی یێ کو دێ ل دوو را ل سەر وێ بنڤیسە، ئاگادار دکە.

تاریتی ب رۆهنی یێ کو راکر
غەم شوبهەتی زولمەتێ فنا کر

ل ڤێ مالکا هەلبەستێ دا ژی دیسان تەشبیهـ و ئیماژ و ئیهام هەیە. ب خوەندنا ڤێ مالکا هەلبەستێ را دیسان دو وێنە ل سەرێ مرۆڤء دا جی خوەش دکن. مرۆڤ ل هزرا خوە دا هەم گەهیشتنا دو دلداران ب هەڤ را دبینە و هەم ژی لێدانا تاڤێ و رۆناهی بوونا جیهانێ . گاڤا کو تاڤ ل جیهانێ ددە، جیهان رۆناهی دبە و تاریتی نامینە و دلێ مرۆڤء ڤەدبە و ئەو غەم و کول و کەدەرا شەڤانە یا د دل دا ب دیتنا تاڤێ ژ دل دەردکەڤە و بەشەرا مرۆڤء خوەش و گەش دبە. گاڤا کو دو دلدار ژی دگیژن هەڤدو چاڤێن وان ل بەر شابوونا

گەش و رۆناهی دبن و خەم و خەفەت ل دلێ وان دا نامینن. خانی ژی لێرە دا ب تیرەکێ چەند ئارمانج و نیشان هەنگاڤتنە، هەم هەلاتنا تاڤێ و رۆناهی بوون و گەشبوونا جیهانێ رادگەهینە و هەم ژی کەیفخۆشی و گەشی یا دو دلدارن ل دەما پێکگەهیشتنێ دا نیشان ددە و هەروسان ئشارەیەکێ ژی ل سەر هەڤۆکا گەلێری یا **چاڤێن هەوە رۆهن بن**، دکە. هەم ژی ئەردێ و تاڤێ دوەکینە دو دلدارێن کو پشتی دەمەک دووری و خەریبی یێ، پشتی شەڤەک تاری سەر ژ نوو دگیژنە هەڤدو و ب دیتنا هەڤدو شا دبن، چاڤێن وان ب دیتنا هەڤدو رۆن دبن. ئەڤە یە هونەرێ وێنە نگاری یێ.

خانی پر کەیف ب دەمێ سپێدێ و لێدانا تاڤێ هاتییە، ئەو ب هۆستاتی یەک بێ هەڤال پەسنێ لێدانا تاڤێ دکە و وێنەییێن پر بالکێش ل لێدانا تاڤێ دنتلینە.

دەما کو میر ب پیلانا بەکرء دخوازە د گەل مەمێ شەشرەنگێ بلەیزە، خانی دیسان ب شێوەیا بەراعەتێ ئستهلال ژ هونەرا جوانکاری یێ وێجی وەردگرە. ئەو ئاسمانێ پرستێرە شەڤێ دشوبهینە تەختێ شەشرەنگێ، ئستێرا ژی دشوبهینە بەرکێن شەشرەنگێ و هەیڤێ و رۆژێ ژی دادنە جیهێ لەیزکاران کو ل سەر وی تەختەیی ل هەمبەر هەڤدو دا روونشتنە و کشکانێ دکن. هەلهاتنا تاڤێ و تریشکێن وێ ژی د شوبهینە پەیاکەکی شەشرەنگێ کو ب رۆناهی یا خوە رکەبەرێ خوە کو هەیڤە مات دکە. ل دوو کێشانا ڤێ وێنە یێ را تازە خانی پەردێ ل سەر هونەرا خوە رادکە و دبێژە کو میر فەرمان دا کو گازی مەمێ بکن، دا کو بێ و ب وی را شەشرەنگێ بلەیزە. تەماشە کن، کا خانی چ ئافراندییە.

سالارێ مەواکب و کەواکب
سەردارێ تەوالع و غەوارب
سولتانێ سەریرێ چەرخێ رابع
وەختێ وەکوو بوو ژ شەرقێ تالع
شەترەنجی یا ماھ و جوندێ ئەختەر
بلجوملە ل سەر بساتێ ئەخزەر
شەھمات کرن ب بەیدەقا نوور
تە دگۆ هەمی بوون د نووری مەستوور

هەروسان دەما کو تاجدین و چەکۆ و عارف سپێدێ زوو رادبن و هەسپێن خوە ئامادە دکن، کو بچن مەمێ ب زۆرێ ژ زندانێ دەرینن، خانی دیسان دگەل کێشانا وێنەییێن بالکێش، ژ بەراعەتێ ئستهلالێ وێجێ وەردگرە و وەها دەست ب وێنەنگاری یێ دکە:

سەرسوبحە کو شەھسەواری ئەفلەق
ئەسپەب کو کشاندە جایێ ئەبلەق

ئەدهەم د تـەویـلەیـێ نـەهـین کر
ئەشهـەب ژ خـو را ژ نووقە زین کر
گورزێ خوە یـێ ئـاتەشـین دەرانی
تیغێ خوە یێ زەروەشـین کـو دانی
دونـیـا ژ مـەهـابـەتـا خـو زەر کر
تیغ و کەمـەرا چـیـان ب کـکەر کر
تـاجـدیـن و بـران ژ خـەلقێ لالی
خوەستن ب دلێ خـوە وان حەلالی
کێشـانە دەرێ ب رەقـس و بـازی
رەخشێ عەرەبی سـەمەندێ تـازی
مسـمـار کـرن بـەدوو ژ غـــەفلەت
هـوشـیار کرن عەدوو ب سـەولەت
مەیدان بەدوان کۆلان ب دەستکۆر
گـــۆیـا قـەددان ل دوژمـنـان گـۆر

واتە سبێدێ دەما کـو شاهسـواریّ ژ هەڤـدو جـوداکەرێ رەشـاتی و سـپیتایێ، هەسـپێ خوەیێ سۆربۆز کشاندە جیهێ هەسپێ بەلەک و هەسپێ رەش ل پاگێ دا ڤەشارت و شـینبۆز ژ خوە را ژ نوو ڤە زین کر. گورزێ خوە یێ ئـاگرین دەرانـی و شـووریّ خـوەیێ زێڕوەشـین هلانی، رووچکێ جیهانێ ل بەر ترس و هەیبەتا خوە زەر کر و سەر و کەمەرا چیان ککەر کـر، هینگا تاجدین و برایان ژی، خاتریّ خوە ژ هەڤال و هۆگران خوەستن و هەسـپێن خـوە یـێن وەکە رەخشێ رۆستەمء و سـۆربۆز و شـێهێن عەرەبـی ژ پـاگێ دەرانـین و ژ دووری چـاڤێن نەیاران ئەو نال و بزمار کرن و خوە ژ شـەری را ئامـادە کـرن، هەسـپێن وان ل بـن وان دا دەست ب پێکۆلێ کرن و ئەوان ژی تە دگۆت قای گۆڕنا نەیاران ب وێ دەستکۆلێ دکۆلن.

خانی پێش وێ هندێ دا کو شەڕەک بقەومـە، ب پەیڤئـاراییەک بـالکێش کـاریّ شـەڕی دکە. گورز و شوور و هەسپێ شەری و مەیـدانا شـەڕی و گۆرنـا دوژمـن و تـرس و هەیبەتـا جیهانێ و لەت کرن و برینا سەر و کەمەران ب تیغ و شووریّ تاڤێ هەموو پەیڤێن حەماسـی و شەڕانینە. خانی د ڤان هەلبەستانا دا تاڤێ دشوبهینە شاهسواریّ کو رەشی و رۆنـاکی یـێ ژێک جودا دکە و هەسپان ل بەر هـەڤ دگـوهەزە. ئـەو شاهسـوارا کـو ل بەربانگـا سـبێ دا رابوویە ، پێش دا هەسپێ رەش دکە پـاگێ و ڤەدشـێرە و هەسـپێ سـۆربۆز دکشـینە جیهـێ هەسپێ بەلەک، و سەر ژ نوو ل هەسپێ شـینبۆز سـوار دبـە. ئـەڤ هەسـپانە چنـە کـو ئـەو شاسوارا وەها ل بەر هەڤ دگوهەزە. ئەم هەموو دزانـن و مـە دیتییـە، دەمـا سـبێدێ، پـێش تاڤلێدانێ دا بەرێ هەوا رەش و رۆن دبە، نە رۆناهی یا رۆناهی یە، نـە ژی تـاری یـە، واتـە

بەلەکە. خانی ئەڤ دەما سبێدێ وەکاندییە هەسپەکی بەلەک کو شاهسوار ئەوی هەسپێ بەلەک دادکە پاگێ و هەسپێ سۆربۆز دکشینە دەوسا وی. هەسپێ سۆربۆز چییە؟ دەما کو تاڤ هێ باش دەرنەکەتییە، رەنگێ ئاسمانان ب سۆری ڤا دهنگێڤە، خانی ئەڤ دەما سبێدێ ژی وەکاندییە هەسپەکی سۆربۆز. شەڤ و تاریتی ژی وەکاندییە هەسپەکی رەش، و رۆناهی یا بەری تاقلیدانێ ژی وەکاندییە هەسپەکی شینبۆز. خانی دەما کو ئەڤی شاهسواری سواری هەسپێ شینبۆز دکە، گورزێ ئاگرین و شووری زێرەوەشین ددە دەستێ وی. گورزێ ئاگرین تاڤا سبێدێ یا سۆرە و شووری زێروەشین ژی تریشکێن تاڤێنە. ئەڤە ژی ئەو دەمایە کو، تاڤ تازە پەنجێن خوە یێن زێڕین دکوتە سەرێ چیا. ل دوو ڤان وێنەیێن خیالی را خانی وێنەیەک دی یە جوان دئافرینە و دبێژە گاڤا کو ئەڤ شاهسوارا ب وێ هەیبەتێ ب گورز و شوور ل جیهانێ دەر کەت و قووچ و کەمەرا چیان ب شووری خوە لەت کر، جیهان ل بەر ترس و ساوا وی شاهسواری زەر هلگەڕیا. خانی پێش دا ناڤێ چوار هەسپێن شاهسواری فەلەکێ کو مەبەستا وی تاڤە، دهینە و بیر و هزرا خوێنەران ئامادە دکە و زەمینەسازی یێ دکە و ل دوو را ناڤێ هەسپێن تاجدین و برایان دینە و ل پەیێ را وێنەیەکێ ل وێنەیان زێدە دکە و دبێژە هەسپێن تاجدین و برایێن وی ب دەستکۆل، ئەرد دکۆلان و تە دگۆت قای دخواستن گۆڕا دوژمنان بکۆلن. ب راستی کو جیهانا بیر و هزرێن خانی و مەیدانا وێنەسازی یا وی یا هزری زۆر مەزن و بەرفرەھ بوویە.

خانی گاڤا کو ژ زار مەمێ دگەل بایێ دئاخڤە و نامە یا خوە ددە بایێ کو ژ زینێ را ببە وەها دبێژە:

ئەڤ نامە کو خوونێ دل مداده
ئەڤ سەفحە کو مەردومەک سەواده

دبێژە نامەیا کو ئەز ژ زینێ را دنڤیسم، جۆھەر و مدادا وێ خوونا دلێ منە و من ب رەشکا چاڤێن خوە ئەڤ رووپەلێن سادە و سپی، رەش کرنە. ئەڤە نە تەنێ دەردێ دلێ مەمێ یە، بەلکوو شەرحێ حال و دەردێ دلێ خانی بخوە یە ژی، کو سەرهاتا مەم و زینێ ب خوونا دلێ خوە نڤیسییە و رەشکا چاڤێن خوە ل سەر سپی کرییە. ئەز لێرە گۆتارا خوە ب ڤێ هەلبەستێ کوتا دکم و ژ هەوەیێن خۆشدەڤی را ژی داخوازا سەرکەتنێ دکم.

(١٧)

رەوشا کردارا " بوون" ل مەم و زینا خانی دا

کردارا **بوون** ل زمانێ کوردی دایەک ژ کردارێن ئاریکاری یێ یە، کو ب ئاریکاری یا وێ

هندەک کردارێن دی تەکووز دبن. ئەف کردارا دگەل ناف یان رەوشناڤەکێ (سفەتەکێ) پێکڤە کردارەک هەڤبەندە بێکەسانی ساز دکە و دەما نهۆ نیشان دده، وەکە: هەوا خوەش بوو. ئاگر گەش بوو. دەری ڤەبوو. گول سۆر بوو. وەلات ئاڤا بوو. رادەر(مصدر) ێن هەڤبەند(مرکب) یێن ڤان کردارانا بەرێکێ دا ئەڤن: خوەشبوون، گەشبوون، ڤەبوون، سۆربوون، ئاڤابوون.

لێ خانی ل مەم و زینێ دا گەلەک جاران ل جیهێ وێ کرداری دا کردارا نادیار(فعل مجهول) یا کرنێ ب شێوەیەک تایبەتی بکار برییە. بۆ نموونە خانی ل جیهێ کو بێژە: گول سۆر بوو. دبێژە: گول سۆر کریبا. ل جیهێ کو بێژە: دەری ڤەبوو. دبێژە: دەری ڤەکریبا. ل جیهێ کو بێژە: ئاگر گەش بوو. دبێژە: ئاگر گەش کریبا. وەکە دیارە ئەف شێوەیا ل زاراڤێ کورمانجی دا شێوەیەک نایاب و نەناسە. ل بەر وێ هندێ گەلەک ژ رووناڤیسکارێن مەم و زینێ گاڤا کو گەهشتنە وێ کرداری، ل بەر کو ئەو کردار ژ وان را نەناس بوویە، ژ واتەیا وێ تێنەگەهشتنە و ئەو دەست ڤەدایی کرنە و ل ڤێ رێکێ دا ب دەهان هەلە و چەوتی کرنە ناڤا دەقا مەم و زینێ دا.

ئەزێ ل ڤێ کورتە گۆتارێ دا چەند لب ژ وان کردارێن کو خانی بکار برنە، دگەل شاشی یێن کو رووناڤیسکاران کرنە، دەست نیشان بکم.

دەما کو خانی رەوشا ستی و زینێ یا پشتی دێتنا مەمۆ و تاجدینء ل رۆژا نەورۆزێ دا و ئەڤیندار بوونا وان و پەریشانی و زەر و زەرحمیبوونا وان شرۆڤە دکە، وەها دبێژە:

کافوور مەسەل عزاڕێ قانی

سۆرگول کریانە زەعفەرانی

کریانە زەعفەرانی، واتە زەر و زەعفەرانی بوون، یان ژی هاتن زەر و زەعفەرانی کرنێ.

خانی ل جیهێ کو بێژە دێمێن وان یێن سۆرە ل رەنگێ خوونێ دا وەکە کافووری سپی بوون و سۆرگولێن تەفەشا وان زەعفەرانی بوون، یان وەکە زەعفەرانێ زەر بوون، دبێژە: سۆرگول کریبانە زەعفەرانی.

ئەم بەرا خوە بدەنێ کانێ رووناڤیسکارێن مەم و زینێ چاوا ژ ڤێ کردارێ تێگەهشتنە.

رۆ. گریای- هژ. گەڕی یانە - پرۆ. حم. زا. جا. گریانە- ئۆس. ئە. کریایی- میر. کریایە - ئا. کریا ژ زەعفەرانی-

ئەم دبینن کو ژ دەھ ژێدەرێن ل بەر دەستێن مە، د شەش ژێدەران دا ئەڤ کردارا ب شاشی گریای، یان گریانە، یان ژی گەڕی یانە هاتنە نڤیسینێ، کو لێرە دا هیچ واتەیێ نادە. تەنێ ل چوار ژێدەران دا کریا، کریایی یان کریایە هاتیبە. لێ مرۆڤ ل دەقا هەلبەستێ و دانەبەرهەڤا هەموو ژێدەران را دبینە و پێ ئاگادار دبە کو پەیڤا" کریانە" کو ل چوار ژێدەران دا وەکە "گریانە" هاتیبە ، ژ هەموویێ دن سەرراست تره. لەورا کو گریای، یان

گریانه و گەڕی یانه چاوا کو هاته گۆتنێ چەوتن. پەیڤێن کریایی و کریـا یـه و کریـا ژی ل بارا رێزمانی دا چەوتن، لەورا کو خانی لێرە دا ل سەر رەوشا ستی و زینێ واتە ل سەر رەوشا دو کەسان دئاخڤە و کردار دەبێ کردارەک پڕانە(جمع) بە. ب ڤی جورەیی ئاشکەرا دبـە کـو پەیڤا "کریانە" سەرراست ترینە.

هەرچی ل مە بوو دوچار و پەیدا
حازر کـریـا جـونـوون و شـەیدا

کریا جونوون و شەیدا، واتە شێت و شەیدا بوون، یان هاتن شێت و شەیداکرنێ.

واتە یا هەلبەستێ ب گشتی: هەرکێ راستی مە هـات و ل مـە پەیـدا بـوو، دەملدەسـت شێت و شەیدا بوو. کردارا " جونوون و شەیدا بوون"، بـوویە : " کریـاجونوون و شـەیدا". لێ وەکی کو ل خوارێ تێ، ژ نەھ رووناڤیسکاران تەنێ دو رووناڤیسـکاران کریـان و دوان ژی کریا نڤیسینە. لێ پێنجێن دی ژێ تێ نەگەھیشتنە و وەکە گریا و گەڕیا نڤیسینە کـو لێـرە دا چ واتەیێ نادەن.

- ئـا. هـادر کریـان- **میـر.** کریـا- **رۆ. حـم.** گریـا- **ئـۆس.** کریـا- **هـژ. جـا. زا.** گەڕیا- **ئە.** کریان-

ئەم ژی کریان مەلوول و مەغبوون
هاتینەڤـە ئەم خەفیـف و مەخبوون

ئەم ژی کریان مەلوول و مەغبوون، واتە ئەم ژی مەلوول و مەغبوون بوون. یان ئەم ژی هاتن مەلوول و مەغبـوون کرنـێ. لـێ ژ نـەھ رووناڤیسـکاران پێـنج رووناڤیسـکار ب شاشـی تێگەھەشتنە.

میر. ئا. ئە. ئۆس. کریان- **حم. رۆ. جا. زا.** گریان- **هژ.** گەڕیان-

گاڤا کو مە دیتن ئـەو پەریزاد
ئەم ژی کریان ژ عەقلء ئازاد

ئەم ژی کریان ژ عەقلء ئازاد، واتە ئەم ژی ژ عەقـلء ئـازاد بـوون. ئـەم ژ ھشـێ خـوە ھاتن رزگارکرنێ، واتە ئەم شێت بوون. لێ دیسان ژی ژ نـەھ رووناڤیسـکاران پێـنج کـەس تووشی شاشی یێ بوونە.

میر. ئا. ئە. ئۆس. کریان- **رۆ. حم.** گریان- **ھژ.جا. زا.** گەری یان

ئاخـر کـریان ژ رەنـگء مـەئیووس
ئەو مان و حەننا و رەنگ و پابووس

ئاخر کریان ژ رەنگء مەئیووس، واتە ل کوتایێ دا ژ رەنگی مەئیووس و بێ ھێڤی بـوون. لێ دیسان ژی پێنج رووناڤیسکاران ژ ھەشت رووناڤیسکاران ئەو ب شاشی نڤیسینە.

ئا. ئە. ئاخر کریان ژ رەنگء - **میر.** ئاخر کریا ژ رەنگء - **ھژ.** ئاخر گەڕیان ژ رەنگێ-

رۆ. زا. حم. ئاخر گریان ژ رەنگی – **جا.** ئاخر گریان ژ رەنگێ-

ناگەھ کریا ب جوودێ مـەفتووح

دەرگاهێ کەرەم ل کەشتیا نووح

واتە نشکافا دەرگاهێ کەرەمێ ب بەخشین و جوامێری یێ ل گەمـی یـا نـووحێ ڤەبـوو. دەری ڤەبوو، بـوویە دەری مەفتـووح کریـا. واتـە دەری هـاتە مەفتـووح کرنـێ. دەری هـاتە ڤەکرنێ. لێ دیسان ژی شەش رووناڤیسـکاران ژ هەشـت رووناڤیسـکاران ئـەو ب چەوتـی رووناڤیسی کرنە.

هژ. رۆ. حم. میر. جا. زا. گەڕی یا- **ئا. ئە.** کریا-

غـالـب کـریـا ل دەردێ سـحـحـەت

غەم چوون ڤەشێرین ژ کەربێ وەسلەت

غالب کریا واتە غالب بوو، ل سەر کەت.

واتە یا هەلبەستێ ب گشـتی: سـححەت و تەندورسـتی ل دەرد و کـولان غالـب بـوو و سەرکەت و ژ کەربێ وەسلەتێ دا غەم و ئەلەم چوون و خـوە ڤەشـارتن. غالـب کریـا واتـە غالب بوو. غالب کریا ل دەردێ سححەت، واتە سححەت ل دەردێ هاتە غالب کرنێ.

هژ.میر. حم. گەڕی یا-

رۆژان دگری ب شـەڤ دکر ئاه

ئەورەنگ کرییا زەعـیف ئەو ماه

بەدرا روخێ وێ وە بوو هلالەک

تەلعەت دنومـا وەکـی خـەیالەک

کریا زەعیف، واتە زەعیف کریا، زەعیف بوو، هاتە زەعیف کرنێ. ژ بۆ کو واتـە رۆنتـر بـە، ئەزێ هەردو مالکێن هەلبەستێ پێکڤە واتە بکم.

(ئەو) ب رۆژێ دگریا و ب شەڤێ دنالییا. ئەو هیڤا جوان وسـان لاواز و ژار و قـۆر بـوو، کو تەفەشا وێ یا بینانی هەیڤا چواردێ، وەکە هەیڤا دەڤداسکی یا یـەک شـەڤی لـێ هـات. دێمێن وێ یێن گولی وەکە خەیالەکێ، وەکە هەبە و نەبە دهاتە بەر چاڤێن مرۆڤێ.

هژ. گەڕی یا. **رۆ. میر. حم.** گەریا-

دەعوەت کریا ب سدق ئجابەت

بوو واستەیێ قـەزایـێ حـاجەت

کریا ئجابەت، واتە ئجابەت بوو، هاتە ئجابەت کرنێ، هاتە پەژراندنێ. دەعوەت کریـا ب سدق ئجابەت، واتە داخواز ب دل و جان ئجـابەت بـوو، یـان هـاتە ئجـابەت کرنـێ، هـاتە پەژراندنێ.

ئەو رەنگ کریان جونوون و واله
ئێدی قه نەبـوون ژ عەقلء ئاگه

کریان جونوون و واله، واته جونوون و واله بوون، یان هاتن جونوون و والەکرنێ. ئـەوان وسان شێت و شەیدا بوون، کو ئێدی قەت هایا وان ژ هش و هەدامێ وان نەما.

میر. ئا. ئه. کریان- **حم. رۆ.** گریان- **ئۆس.** کریا- **هژ.** گەڕیان –

ئەڤ شەهرەیه گەر ژ بۆ ته مەحبووب
حـاسـل کـریـایـه بۆ تـه مـەتـلـووب

حاسل کریایه، واته حاسل بوویه، هاتییه حاسل کرنێ. واته یا هەلبەستێ: ئەگـەر ئـەڤ شەهره ژ بۆ ته مەحبووب و گرانی یه، داخواز و مراز ژ ته را حاسل بوویه.

هژ. میر. حم. رۆ. ئه. گەڕی یایه- **ئا.** کریا -

ئەورەنـگ زەعیـف و ژار بـووبوو
گۆیا کـو ب جـسمء تار مـوو بوو
ئەو موو کریـایـی زەعـفـــەرانـی
تەشبیھ ب رەنگ و رووییـ خانی

کریـایی زەعفەرلنـی، واتـه زەعفەرلنـی بـوویی، یـان هـاتییه زەعفەرلنـی کرنـێ. واتەیـا هەلبەستێ ب گشتی:

(ئەو) وسان ژار و قۆڕ ببوو، ته دگۆت قای تایەک موویه و ئەو موویا ژی وەکـی رەنـگ و رووییـ خانی زەر و زەعفەرانی ببوو.

ئەم دینا خوه ددنێ کو خانی کردارەک بکار بریـیـه کـو ئیـرۆ ل نـاڤ کورمانجیئاخێڤـان دا نەمایه. ب دیتنا من ئەم دکارن ئەڤێ شێوەیێ دیسان ل کورمانجی دا زندی بکن. ل جیهـێ کو ئەم بێژن: باژار هاته ئاڤەدان کرنێ. ئەم دکارن بێژن: باژار ئاڤەدان کریا. ل جیهـێ کـو ئەم بێژن : پرتووک هاته خوەندنێ. ئـەم دکـارن بێـژن: پرتـووک خوەنـدیا. ئـەڤ شـێوەیا دگەل وێ هندێ کو نێزیکی شێوەیا کردارا نادیار ل زاراڤێ سۆرانی دایه، لێ کورمانجی بوونـا خوه ژی دپارێزه.

(١٨)

تەوانک ل مەم و زینا خانی دا

مـژارا تەوانکـێ ژی یێـک ژ وان مژارانـه کـو بـوویه هەگـەر گەلـەک شاشـی ژ لایـێ رووننڤیسکاران ڤا بکەڤه ناڤ دەقا مەم و زینا خـانی دا و ل بـەر وێ گەلـەک مـالکێن مـەم و

زینێ ب شاشی هاتنە نڤیسین و تێگەهیشتنێ. لێرە دا ژ بۆ وێ هندێ کو خوەندەڤانێن هێژا باش ژ ڤێ مژارێ تێ بگێژن، یا باش ئەوە کو ئەم هندەکی ل سەر تەوانکێ ل زمانێ کوردی دا بئاخڤن و ل دوو را ل سەر ئالۆزی یێن کو ئەڤ مژارا بوویە هەگەرا وان بنڤیسن.

هەروەکی کو ئەم هەموو دزانن، ناڤ ل زمانێ کوردی دا ل بارا زایەندی دا دبن دو دەستەیان. یەک ناڤێن نێرزا و یێ دن ژی ناڤێن مێ زا نە. ناڤ چ مێ زا بە و چ ژی نێرزا هەریەک دبن دو دەستەیان. نێرزا یێن راستین و نێرزایێن دەستووری، مێ زا یێن راستین و مێ زا یێن دەستووری. ب گشتی ناڤ هەموو ل زمانێ کوردی دا تێنە تەواندنێ. ژ تەواندنا ناڤان را تەوانک تێ گۆتنێ. پەیڤا تەوانک ژ ریشالا کردارا تەواندن و پاشپرتکا "ئک" پێک تێ. پاشپرتکا "ئک ik" یەک ژ وان پاشپرتکانە، کو ل دوو ریشالا کرداران را تێ و ناڤەکی نوو ساز دکە. ئەو ناڤێن نوو ژی، یان ناڤێن ئامیرانە وەکە: تاوک، یان ژی ناڤێ بچووک کرنێ یە، وەکە: کورِک، یان ژی ناڤنە دینە، کو ئەم ناخوازن زێدە ل سەر بئاخڤن، دا کو ئەم ژ مژارا خوە یا بنێشەیی دوور نەکەڤن.

تەوانک هەمان سەرف یان کشاندنا ناڤانە. ئەم دزانن کو ل زمانێ مە دا تەواندنا ناڤێن مێ زا و نێر زا وەکی هەڤ نینن. هەر دەستە وەکی زایەندا خوە تێنە تەواندنێ. ناڤێن مێزا هەموو، چ مێ زایێن راستین بن و چ ژی مێزا یێن دەستووری بن، ل ناڤ گشتی کورمانجی ئاخێڤان دا هەموو ژی ب یەک شێوەیێ تێنە تەواندنێ. واتە هەموو ژی ب پاشپرتکا "ئێ ê "، تێنە تەواندنێ.

چەند نموونە ژ ناڤێن مێ زا یێن راستین :

زین، شێنی، چنوور، ستی، ژنک، کەچک، ماهین، مهی، بزن، مریشک ...

و چەند نموونە ژ ناڤێن مێ زا یێن دەستووری:

ئاڤ، کانی، دار، کاخەز، پەنجەرە، رێک، چرا...

ئەڤ ناڤانە بەرێکێ دا وەها تێنە تەواندنێ:

زینێ، شێنی یێ، چنووریِ، ستی یێ، ژنکێ، کەچکێ، ماهینێ، مهی یێ، بزنێ، مریشکێ، ئاڤێ، کانی یێ، داریِ، کاخەزێ، پەنجەرەیێ، رێکێ، چرایێ...

چاوا کو ئەم دبینن گشتی ڤان ناڤانا ب پاشپرتکا "ئێ ê " هاتنە تەواندنێ. لێ ئەم بزانن کانێ ناڤێن نێرزا ل کوردی دا چاوا تێنە تەواندنێ.

ناڤێن نێرزا چ نێرزا یێن راستین بن و چ ژی نێرزا یێن دەستووری بن، ل ناڤچێن جور بە جورە کوردستانێ دا وەکی هەڤ ناتەون. ئەڤ ناڤانا ب گشتی ب چوار شێوەیان دتەون و ل هندەک ناڤچان دا ژی قەت ناتەون.

چوار شێوەیێن تەواندنا ناڤێن نێرزا ئەڤن.

١- شێوەیا یەکەم، پاشپرتکا"ئی اَ " یە. واتە پێتا "ئی اَ " دکەڤە دووماییکا نـاڤی و ئـەو ناڤا تێ تەواندنێ. لێرە دا ئەزێ چەند ناڤێن نێرزا یـێن راسـتین و دەسـتووری بینم و ل دوو را وانا گۆرەکی شێوەیا یەکەم بتەوینم:

ئازاد، رزگار، ئەحمەد، باڤ، کوڕ، گاڤان، شـڤان، هەسـپ، گـا، بـەران، کەلـۆک، نـان، وەلات، چەم، گەلی...

ئەڤ ناڤانا ل ڤێ شێوەیێ دا، بەرێکێ دا وەها تێنە تەواندنێ:

ئازادی، رزگاری، ئەحمەدی، باڤی، کوڕی، گاڤانی، شڤانی، هەسپی، گـایی، بەرانـی، کەلـۆکی، نانی، وەلاتی، چەمی، گەلی یی...

٢- شێوەیا دوەم ئەوە کو ل جیهێ پێتا "ئـی" دا پێتا "ء i" دکەڤـە دووماییا ناڤـان و وانـا دتەوینە. ئەزێ لێرە دا وان ناڤێن کو من ب شـێوەیا یەکـەم تەواندنـە، ب ڤـێ شـێوەیێ بتەوینم:

ئازاد ء، رزگارء، ئەحمەد ء. باڤ ء، کوڕ ء ، گاڤان ء ، شڤان ء ، هەسپ ء ، گایء، بەران ء، کەلۆک ء ، نان ء، وەلات ء، چەم ء، گەلی ی ء...

٣- شێوەیا سێیەم ژی ئەوە کو یەکمین یان دوەمین دەنگدێر ژ دەنگدێرن ناڤی یـێن بلنـد دشکێ و ل جیهێ وێ دا دەنگدێرا نزم یا "ئێ ê" تێ.

ناڤێن کـو مـن ل ژۆرێ ب هـەردو شـێوەییێن پـێش دا تەوانـدن، ئـەزێ لێـرە دا ب ڤـێ شێوەیێ بتەوینم:

ئازێد، رزگێر، ئەحمێد، بێڤ، کوڕ(ل ڤـێ شـێوەیێ دا نـایێ تەوانـدنێ). گـاڤێن، شـڤێن، هێسپ، گێ، بەرێن، کەلۆک (ل ڤێ شێوەیێ دا نایێ تەواندنێ).نێن، وەلێت، گێلی...

٤- ل شێوەیا چوارەم دا ژی، ل جیهێ دەنگدێرا "ئێ ê " کو ل شـێوەیا سـێوەم دا هـات ب کار برنێ، دەنگدێرا "ئی اَ " دخەبتە:

ئازید، رزگیر، نین، شڤین، گاڤین...

ب دیتنا من شێوەییێن یەکەم و دوەم ژ شێوەییێن سێوەم و چـوارەم سەرراسـتر و گشـتی ترن. لەورا کو شێوەییێن سێیەم و چوارەم دا هەموو ناڤ نکارن بێنە تەوانـدنێ. هەروسـان ل ڤێ شێوەیێ دا وێنە یا بنێشەیی یا پەیڤان ژی تێک دچە.

ئەحمەدێ خانی ژی ل مەم و زینێ دا ل شێوەیا یەکەم وەج وەرگرتییـە. لـێ ل هنـدەک جی یان دا ل بەر کێشا هەلبەستێ ژ شێوەیا دوەم ژی وەج وەرگرتییە. لێ هەروەکی کو ئـەم دزانن، ل رێنڤیسا کەون دا چ نیشانە و دوروشم ژ بۆ دەنگدێرا کـن یـا " ء i" تونەبـوو، ئـەو ناڤێن کو ب وێ شێوەیێ دهاتن تەواندنێ ژی وەکە نەتەوانـدی دهـاتن خوویـانێ. موخـابن ئەڤ نەبوونا نیشانەیێ ژ بۆ ڤێ دەنگـدێرێ بـوویە هەگـەر کـو ئـەو پـەیڤێن کـو دەبـێ بێنـە تەواندنێ ژ لایێ رووونڤیسکاران ڤا هاتنە دەست تێ وەردان و ب وێ رێکێ گەلـەک شاشـی کەتنە ناڤ دەقا مەم و زینێ. هندەک رووونڤیسکاران ل جیهێ وێ دەنگدێرا کن دا دەنگـدێرا بلند یا "ئی" دانینە، هندەکا ژێر واتە کەسرەیا عەرەبی دانانە، هندەکان ژی هە چو دانەنانە و

تێگەهیشتنا دەقا هەلبەستان ب هێڤی یا خوەندەڤانان ڤا هێلانە. ئەڤ هندە بوویە هەگەر کو کرتەک ژ ڤان پەیڤانا ژ لایێ هندەک رووناڤیسکاران ڤا بێنە دەست تێ وەردانێ و ئالۆزی و نەوەکهەڤییەک بکەڤە ناڤا دەقا بنێشەیی دا.

ئەزێ لێرە دا چەند نموونەیان ژ وان خالێن گرنگ دەست نیشان بکم، کو ژ بۆ خوەندەڤانێن هێژا رۆژن بە.

سەرنامەیێ نامە نامێ ئەللاھ
بی نامێ و ء ناتەمامە وەللاھ

ژ بلی چاپا مۆسکۆ یێ ل گشت ژێدەرێن ل بەر دەستێن من دا ل جیهێ پەیڤا "وء" دا پەیڤا " وی" هاتییە. تەنێ ل چاپا مۆسکۆ یێ دا ل دەوسا وێ جیناڤێ دا جیناڤێ "تە" هاتییە. گاڤا کو ئەم نیڤمالکا دوەم یا ڤێ هەلبەستێ ب پێکێشکا عەرووزێ دکشینن، ئەم دبینن، کو پەیڤا "وی" کێشێ ئالۆز دکە. لەورا دەبێ چوارەمین کێتەیا هەر نیڤمالکەک مەم و زینێ کێتەیا کن بە، نە یا بلند. لێ پەیڤا "وی" خودانێ کێتەیا بلندە. مرۆڤ لێرە دا دزانێ، ئەو کەسێ کو بۆ جارا یەکەم جیناڤێ "تە" دانایە دەوسا جیناڤێ "وی" ئاگاداری کێشا عەرووزی بوویە و زانییە کو لێرە دا کێتە یا بلند کێشێ ئالۆز دکە و لەورا جیناڤێ "تە" کو کێتەیا وێ کنە، هلبژارتییە. لێ هایا وی ژ تەوانکا نێرناڤان نەبوویە و نزانییە کو خانی گەلەک جاران ل تەوانکا شێوەیا دوەم وەج وەرگرتییە. ئەو کەسێن کو هایا وان ژ کێشا عەرووز و تەوانکا ناڤان هەبوونە ژی، ل بەر کو چ نیشانە و دوروشم ژ دەنگدێرا کن یا " ءأ" را پەیدا نەکرنە، ئەو هەر وەکی "وی" نڤیسینە و رابێژ و تێگینا وێ ب هێڤی یا خوەندەڤانان ڤا هێلانە.

نموونەیەک دی. خانی دبێژە.

نینن مە دقەلبء فکر و زکرەک
ناکین ب زەبان ء حەمد و شوکرەک

ئەم دزانن کو هەردو پەیڤێن قەلب و زەبان ل زمانێ کوردی دا ناڤێن نێرزانە و خانی لێرە دا ل بەر کێشا هەلبەستێ ئەو هەردو ژی ب شێوەیا دوەم تەواندنە. لێ پشکەک زۆر ژ رووناڤیسکاران ب ڤێ هندێ نەحەسیانە و ئەو هەردو پەیڤ ژی دەست وەردایی کرنە. ل ژێدەرێن ل بەر دەستێ من دا ئەو هەردو پەیڤ وەها هاتنە:

ل بال **حم. رۆ.** وەها هاتنە: قەلبی، زەبانی، کو هەردو ژی شاشن، لەورا ب وێ تەوانکێ کێشا هەلبەستێ ئالۆز دبە.

ل دەستنڤیسا **زا.** دا ل ژێر پەیڤا قەلب ء دا کەسرە واتە ژێر هاتییە دانانێ و پەیڤا زەبان ء ژی ب شێوەیا زەبانی هاتییە. کو ئەو ژی شاشن.

هەژارء ئەو هەردو پەیڤ وەکە: قەلبێ و زەبانێ نڤیسییە. ئەو ژی چەوتن. لەورا ئەم دزانن کو ئەو هەردو ناڤ ژی نێرناڤن، لێ **هەژار** ء ئەو وەکە مێناڤان تەواندنە.

ل بال جا. ل ژێر کوتاترین پیتا وان هەردو پەیڤان کەسرە واتە ژێـر هـاتییە دانـانێ، کـو کریارا وێ دەنگدێرێ دیار نینە، گەلۆ ئەو دەبێ وەکـە "ئـێ ê" یـان وەکـە " ءi" بێنـە رابێـژ کرنێ.

لێ چاوا کو هاتە شرۆڤەکرنێ، تەوانکا ڤان هەردو پەیڤانا لێرە دا دەبـێ ب شـێوەیا دوەم بە و وەها بێنە رابێژ کرنێ: قەلبء و زەبانء، داکو هەم کێشا هەلبەستێ نەئـالزە و هـەم ژی واتەیا پەیڤان تێک نەچە.

ژ بۆ دیتر نموونەیان هوون دکارن بەرا خوە بدەنە دەقا ڤێ پرتووکێ.

(١٩)

رێنڤیسا ڤێ پرتووکێ:

من ل نڤیسینا ڤێ پرتووکێ دا ژ رێنڤیسا کۆڤـارا سـروە کـو ل کۆنگرەیـا مەهابـادێ دا ژ لایێ کۆمەک ژ پسپۆران ڤا هـاتییە دانـان و پەژرانـدنێ وەج وەرگرتییـە. ل وێ رێنڤیسـێ دا ئالفابەیا زمانێ کوردی وەها هاتییە:

ئـا/ا، ب، پ، ت، ج، چ، ح، خ، د، ر، ز، ژ، س، ش، ع، غ، ف، ڤ، ق، ک، گ، ل، م، ن، و، ھ ی. ئە/ ە، ئێ/ ێ، ئی/ ی، ئۆ/ ۆ، ئو/ و، ئوو/ وو،

هەموو پیتێن عەرەبی یێن وەکە: ث، ص، تەنێ ب پیتا "س" تێنـە نڤیسـاندنێ. هەمـوو پیتێن عەرەبی یێن وەکـە: ذ، ض، ڤ ، تەنـێ ب پیتـا "ز" تێنـە نڤیسـاندنێ. پیتـا "ط" یـا عەرەبی هـەردەم ب پیتـا "ت" تـێ نڤیسـاندنێ. ژ بـۆ دەنگـدێرا کـن یـا "ءا" کـو ل ڤـێ رێنڤیسێ دا چ نیشانەیەک ژ بۆ وێ نەهاتییە دانـانێ، مـن تەنـێ ل کوتایـا پەیڤـان دا ژ ڤـێ دروشمێ " ءا" وەج وەرگرتییە. هەبوونا ڤێ دەنگدێرێ ل زاراڤـێ کورمـانجی دا زۆر پێـدڤی یە. ب تایبەت دەما کو نێرناڤەک ب شـێوەیا دوەم تـێ تەوانـدنێ، (بێـرە مـژارا تەوانکـێ) ئەگەر مرۆڤ ژ ڤێ دوروشمێ وەجێ وەرنەگرە، مرۆڤ تووشی ئـالۆزی و شاشـی یـان دبـە. مـن ل پـەیڤێن وەکـە. تاجـدینء، زەبـانء...دا، هەروەکـی کـو هـوون دبیـنن ژ وێ دوروشمێ وەج وەرگرت.

(٢٠)

ناساندنا ژێدەران

من ئەڤ پرتووکـا ل بـەردەھ ژێـدەران و دانەبەرهەڤـا وان رووونڤیسـی کرییـە. ئـەو دەھ ژێدەرێن من ئەڤانەنە:

١- مەم و زین دەستنڤیسا ئالۆشی کو ژ ٢٢٠ لاپەران پێک تێ. سەر و بنێ ڤێ دەستنڤیسێ کەتنە. ئەڤ دەستنڤیس ژ مالکا ٦٨ ان را دەست پێ دبە و ل مالکا ٢٤٨١ ان دا کوتا دبە. فوتۆکۆپی یا ڤێ دەستنڤیسێ هێژا و رێزدار مامۆستا عەبدورەحمان مزۆری ژ من را شاندییە. ئەڤ دەستنڤیس ل دانەبەرهەڤان دا ب دوروشما؛ **ئا.** هاتییە نیشانکرنێ.

٢- مەم وزین دەستنڤیسا تاها ئەبووبەکرێ ئەرواسی، ئەڤ دەستنڤیس ژ ١٩٤ لاپەران پێک تێ. سەر و بنێ ڤێ دەستنڤیسێ ژی کە تنە. ئە و ژ مالکا ٢٠٠ را دەست پێ دبە و ل مالکا ٢٦٣٧ کوتا دبە. ئەڤ دەستنڤیسا ب خەتێ نەسخ و زۆر جوان هاتییە نڤیسینێ. فوتۆکۆپی یا ڤێ دەستنڤیسێ ژی هێژا ع. مزۆری ژ من را شاندییە. هێژا ع. مزۆری ل بارا ئەرواسی دا ل بەرپەرێ ڤێ دەستنڤیسێ دا وەها دنڤیسە:" سەیدایێ ئەرواسی سالا ١٩٥٩ ان ل زاخۆ چوویە بەر دلۆڤانی یا خودێ. من گۆتارەک ل سەر ئەرواسی نڤیسی و ل رۆژنامە بزاڤ دا بەلاڤکری یە. ئەرواسی گەلەک مەم و زین و دیوانێن جزیری و بەیتا سیسەبانێ و هتد ل مزگەفتێن زاخۆ دا نڤیسینە. .. لێ ئەز نزانم ئەڤ دەستنڤیسا کەنگێ هاتییە نڤیسێن. .."

من ل دانەبەرهەڤێ دا ئەڤ دەستنڤیسا ب دوروشما؛ **ئە.** نیشان کرییە.

٣- مەم و زین یا ئۆسکارمان. فوتۆکۆپی یا ڤێ دەستنڤیسێ هێژا سەعید دێررەشی ژ من را شاندییە. هێژا س. دێررەشی ئەڤ فوتۆکۆپی یا ژ پرتووکخانا گشتی یا باژارێ بێرلینێ ل ئالمانی یا ب دەست خستییە. رۆژهەلاتناسێ ناڤدار ئۆسکارمان ل سالێن بەری شەڕێ جیهانی یێ یەکەم ل کوردستانێ گەریایە و گەلەک چیرۆکێن کوردی یێن فۆلکلۆری بەرهەڤ کرنە. گەلەک دەستنڤیسێن کوردی ژی دگەل خوە برنە ئالمان، کو یەک ژ وان ئەڤ دەستنڤیسا یە. ئەڤ دەستنڤیسا ژی سەر و بنێ وێ کەتنە. ل گەلەک جی یان دا هەشفی یە و نایێ خوەندنێ. نڤیس ب خەتێ نەستەعلیقە. ئەڤ دەستنڤیس ژ مالکا ١٩٢ ان را دەست پێ دبە و ل مالکا ٢٦٥٤ ان دا کوتا دبە.

ل دانەبەرهەڤێ دا من ئەڤ دەستنڤیس ب دوروشما؛ **ئۆس.** نیشان کرییە.

٤- مەم و زین دەستنڤیسا زەینەلعابدین ئەلامدی، کو ژ بەر مەم و زین یا کو حەمزە بەگێ مکسی ل سالا ١٩٤٧ ان چاپ کرییە، هاتییە روونڤیسی کرنێ. دیرۆکا روونڤیسی یا وێ ل بەر چاڤێ من نەکەت. ئەڤ دەستنڤیس تەکووزە. ئەڤ دەستنڤیسا هێژا تەحسین دۆسکی ل باژارێ دوهۆکێ دا، دا من. ل دانەبەرهەڤا دەقان دا من ئەڤ دەستنڤیس ب دوروشما؛ **زا.** نیشان کرییە.

٥- مەم و زین دەستنڤیسا میر، کو ب قەلەما زولفەقارێ خالدی کوردێ میر سەیفەدین بەگێ میرێ جزیرێ، ل باژارێ مووسلێ دا هاتییە نڤیسینێ. ئەڤ دەستنڤیسا چاوا کو ل کوتایا وێ دا هاتییە، ل رۆژا ئینی یێ ل سالا ١٢٧٤ ێ مشەختی یێ هەیڤی دا کوتا بوویە. فوتۆکۆپی یا ڤێ دەستنڤیسێ هێژا جەلیلێ جەلیل ژ باژارێ ڤیەنێ ژ بۆ من ئانی. ئەڤ

دەستنڤیس ب خەتەکی خـوەش هـاتییە نڤیسـینێ و تەکـووزە. ل دانـە بەرهەڤـێ دا ب دوروشما؛ **میر.** هاتییە نیشاندانێ.

٦- مـەم و زیـن یـا کـو هـەژارە ل سـالا ١٩٨٩ ان ب ئاریکـاری یـا ئەنسـتیتوویا پاریسـێ وەشاندییە. ل دانەبەرهەڤێ دا ب دوروشما: **هژ.** هاتییە نیشاندانێ.

٧- مەم و زین یا کو هێژا جاندۆست وەرگەراندییە سەر زمانێ عەرەبی و ل سـالا ١٩٩٥ ان دایە وەشاندنێ. کو ل دانەبەرهەڤێ دا ب دوروشما: **جا.** هاتییە نیشانکرنێ.

٨- مەم و زین یا رۆدینکـۆ، کـو سـالا ١٩٦٢ ان ل بـاژارێ مۆسـکۆیێ هـاتییە وەشـاندنێ. ل دانەبەرهەڤێ دا ب دوروشما؛ **رۆ.** هاتییە نیشانکرنێ.

٩- مەم و زین یا حەمزە بەگ، کو سالا ١٩٤٧ ان ل باژارێ عامووداێ دا هاتییە وەشـاندنێ. دوروشما وێ ل دانەبەرهەڤێ دا ئەڤە: **حم.**

١٠- مەم و زین یا کو من سالا ١٩٨٨ ان ل باژارێ ئۆرمی یێ دا وەشاندییە.

١١- ژ بلـی ڤـان ژێـدەران، مـن گەلـەک وەج ل ژێرنڤیسـێن چاپـا مۆسـکۆیێ وەرگـرت. ل دانەبەرهەڤان دا من ئەو ب دوروشما؛ **پرۆ.** دایە نیشاندانێ.

(٢١)

کورتە شان:

چەند رێنموونی ژ بۆ خوەندنا کورتەشانێن ڤێ پرتووکێ:

ل هەڤبە رکرنا ژێدەران دا، ئەو پەیڤێن کو ل بال ژێدەران نەوەک هـەڤ و ئـالۆز هـاتنە، هێلەک ل ژێر وان هاتییە کشـاندنێ، داکـو بێنـە دیـارکرن کـو ئـەو پەیـڤ ل بـال ژێـدەرێن جوربەجور وەکی هەڤ نەهاتییە و ل پشکا هەڤبە رکرنـێ دا، دێ نەوەکهەڤـی یـێ وان بێنـە دەستنیشان کرنێ. ل دەما دەستێشانکرنێن نەوەکهەڤی یا پەیڤێن ژێدەران ل هەڤبە رکرنێ دا من بۆ نیڤمالکا یەکەم یەک هێل(-) و ل دوو کوتا بوونا هەڤبە رکرنـا نیڤمالکـا یەکـەم دو هێل(--) دانانە، کو دیار بە، ئەڤ هەڤبە رکرنا یا نیڤمالکا دووبێ یە.

هەر مالکەک هەلبەست ب سەرێ خوە هاتییە شرۆڤە کرنێ. لـێ گەلـەک جـاران واتەیـا مالکێن هەلبەستان ب سەرێ خوە کوتا نابن و ب مالکێن ل دوو خـوە ڤـا گرێـدابینە. هینگـا ئەڤ دوروشما (↓) تێ، واتە شرۆڤە یا ڤێ مالکێ ل خوارێ تێ: شرۆڤە:↓

کێشا مەم و زینێ ئەڤایە:

مفعول مفاعلن فعولن(مەفعوولۆ، مەفاعێلۆن، فەعوولۆن)

- - u / -u -u /u - -

سەر نا مە / یێ نا مە نا / مێ ئەللـــا ھ

کو ژێ را بەحرا هەزەج دبێژن.

هندەک نیشانێن کورتکرنێ و کورتە یا ناڤێن ژێدەران:

ئا = ئالۆشی
ئە = ئەرواسی
ئۆس = ئۆسکارمان
پرۆ = پەراوێزا رۆدینکۆ
جا = جاندۆست
حم = حەمزە
رۆ = رۆدینکۆ
زا = زەینەلعابدین ئامەدی
میر = میر سەیفەدین
هژ = هەژار
پەیڤناسی: = واتە یا پەیڤان
شرۆڤە: = شرۆڤە ب گشتی
جوانکاری: = جوانکاریێن تۆرەیی و رەوانبێژی
هەڤبە رکرن: = توێژاندن و دانەبەرهەڤ

زانین و تێگەهیشتنا مەم و زینێ ڤان زانستانا دخوازە:

١- زمانێن کوردی، فارسی، عەرەبی
٢- رێزمانێن کوردی و فارسی
٣- تۆرە یا کلاسیکا کوردی و فارسی
٤- تۆرەیا گەلیری یا کوردی
٥- عەروز
٦- ئایین، ریّ و شوونێن ئیسلامێ، شرعیات و فقە
٧- جوانکاری یێن تۆرەیی/بەلاغە و بەیان و بەدیع
٨- قورئان
٩- حەدیس
١٠- مێژوویا تۆرەیا کوردی و فارسی
١١- مێژوویا ئیسلامێ
١٢- عرفان و تەسەوف
١٣- مووسیقی
١٤- ئستێرناسی

(۲۲)

سپاسێژی و گازنده

سپاس

ئەز پڕ ب دل سپاسێ ژ هێژایان: ئەدیب چەلکی، تەحسین دۆسکی، جاندۆست، جەلیلێ جەلیل، سەعید دێرەشی و عەبدورەحمان مزۆری دکم، کو ل ڤی کاری دا ئاریکاریێ من بوون. هەم ژ من را دەست نیڤیسێن مەم و زینێ شاندن و هەم ژی ل واتەیا هندەک پەیڤێن مەم و زینێ دا و چاوانی یا لێکۆلین و شرۆڤەیێ ل سەر مەم و زینێ دا ئەز رێنموونی کرم.

گازنده

ئەز ژ بۆ شرۆڤە یا مەم وزینێ ل دەستنڤیسێن کەون یێن کو نێزیکی دەما خانی بە، دگەڕیام. د دەما گۆڕبهیشت شەوکەت شێخ یەزدینء دا، بەدرانێ حەبیب ژ من را تێلفۆن کر و گۆت کو مامۆستا گۆتییە، دەستنڤیسەک مەم و زینێ کو نێزیکی دەما خانی یە، ل پرتووکخانا سەددام دا دەست مە کەتییە، ئەگەر تو هاتی کوردستانێ، ئەمێ فوتۆکۆپی یەک ژ وێ بدەنە تە، کو تو ل سەر کار بکی. ئەز ب ڤێ خەبەرێ پڕ کەیفخۆش بووم.

موخابن هێژا شەوکەت شێخ یەزدین هاتە شەهیدکرنێ و بەخت ژ من را نەبوو یار و من ئەو ب زندیتی نەدیت. لێ دەما کو ئەز چوومە کوردستانێ و من ئەو مژار ئانی بیرا بەدران حەبیبی، بەدرانی رۆژا پێش دا بەرسڤا ئەرێنی دامن. لێ موخابن رۆژا پاشتر دەما کو ئەز چوومە بال وی، ژ قەولێ خوە دەرکەت و ب بەرهانەیێن بێ واتە و پڕ وپووچ ئەو پرتووک ژ من ڤەشارت. ئەڤە تازە ئەو بەرپرسیارەکی فەرهەنگی یە، کو وەها دلسۆزانە خزمەتا فەرهەنگی دکە، لێ ئەگەر بەرپرسێ و بە ردەڤکێ فە رهە نگی نەبا یێ چ بکرا ؟!

یێ دی کو گازندێ من ژێ هەیە، عەبدوللا ڤارلی یە. من بهیست کو دەستنڤیسەک کەون ل بال عەبدوللا ڤارلی هەیە. من ژ وی را تێلڤۆن کر و من گۆتێ ئەز ڤایە ژ بۆ ب دەست خستنا دەستنڤیسێن مەم و زینێ تێمە تورکی یێ و باکووریێ کوردستانێ ، و من بهیستبیە لبەک ل بال تە هەیە. ل تێلفۆنێ دا ب گەرمی ئەز پەژراندم و ئەز ڤەخوەندم مالا خو. دەما کو ئەز گەهشتم ئانکارایێ، جوامێری بخوە هاتە پێشوازی یا من و گەلەکی ژی ئەزیبەتا من کێشا. لێ ئەز ب ئەزمانێ خوە ناوەستم و تم بەرژەوەندی یا خوە گۆری یی بەرژەوەندی یا گەل و زمان و تۆرەیا کوردی دکم. پشتی دەمەک کورت، ڤارلی تۆربەیەک

پرتووکێن کو ب تورکی و کوردی نڤیسینه دانا بەر من و من کو پـێش دا ژی پرتووکـا وی یـا کو ل سەر ژیان و بەرهەمێن خانی نڤیسییه، خوەنـدبوو، هلگـرت و ژێ پرسـی مامۆسـتا، تـه پەیڤێن: گۆبیده، دوگەل، دۆزدار(ب واتەیا دێزدار) کوهری، دەرپێچ، ژینەواری و هوزوارتن ژ کێدەرێ ئانینه؟ ئەڤانا کوردی نینن و هیچ کوردەک ژی وانا وسان کو ته ب کـار برییـه ، ب کار نابن. ژ ڤان رەخنەیێن من پر تەڤزی و گـۆت تـو واتەیـا وان نزانـی، ئـەوان هەمـوو ژی کوردینه و کورد ژی ب کار دبن. باش بوو کو روونشتی یان مژار لایەکـی دی دا بـادان. رۆژا دی عەبدولا ئەفەندی ل جیهێ کو ل کێماسی و شاشی یێن خوه موکور بێ، ژ من سل بـوو و ژ گۆتنێن خوه دەرکەت وگۆت، گۆیـا کـو ئـەو مـەم و زینـا ل بـال خزمەکـی وی یـه و هـێ نەهانییه. دێ بینه، دەما کو گەهەشتە دەستێ من، ئەزێ ژ ته را بشینم. ل ناڤ پرتـووکێن وی دا ژی گەلەک جەلەبێن مەم و زینێ یێن دەستنڤیس و یێن چاپکری هەبوون، من ژێ داخواز کر کو ئەز بخوه ژ وان فوتۆکۆپی یان وەرگرم، گۆت، تو قەت خوه نەئێشینه، ئـەزێ بخـوه ژ ته را وی کاری بکم. نها کو ئەز ڤان پەیڤانا رێز دکم، زێدە ژ سالەکی ل سەر را بهـۆری یـه ژی، لێ هێ ژی عەبدولا بەگێ کو خوه دلسۆزێ زمان و تۆرەیـا کـوردی دزانـه، سـۆز و گفتـا خوه ب جی نەئانی یه. هەر چەند کو من ژی ل دەمـا کـو ئـەز ل کوردسـتانێ بـووم، ل بـارا پەیداکرنا پرتووک و ژێدەران دا گەلەکی ئاریکاریا وی کربوو، لێ جامێری دەینـێ خـوه ئـەدا نەکر. لەورا کو ئەو مەلایه، ئەز قەت ژێ حەلال ناکم.

پەرویز جیهانی
٢٠٠٧/١/٦

(١)
دەستپێک

١- سەرنامەیێ نامـە نامـێ ئەللاە
بی نامێ وِء ناتەمامە وەللاە

- **هەڤبەرکرن: هژ.** ل دەوسا هەڤبەندا " نامێ ئەللاە " دا " نامە ئەللاە" ب واتەیا (من دانا) هاتییە، کو هەلەیە. **میر.** نام نام الله، کو ئەو ژی چەوتە.- **- هـژ. حـم. زا. جـا. میر. پرۆ:** وی. تەنێ ل **رۆ.** دا ل جیهێ پەیڤا **" وی"** دا پەیڤا **" تـە "** هـاتیە. تـا وێ دەمێ کو من مەم و زین ب هوورگلی نەدابوو بەر ڤەچڕینێ و تەنێ مـن ب ئـامیرا کێشـا عەروویێ و شێوەیا نڤیسینا گازەیان ل تۆرەیا کلاسـیک دا، ل ڤـێ هەلبەسـتێ دنێـری، ئەز ژی ل سەر وێ هزرێ بووم کـو ل ڤـێ مـالکێ دا جینـاڤێ " **تـە"** ژ جینـاڤێ **"وی"** سەڕاست تەرە. لەورا کو د گەل ل بەرچاڤگرتنا مژارا گـازە واتـە موناجـاتێ، کـو گازەکـار راستەوخۆ دگەل خـودا دئـاخڤن و زۆرتـر ژ جینـاڤێ کەسـێ دوویـێ وەجـێ وەردگـرن و هەروسان ب ئامیرا کێشا عەروویێ دەنگـدێرا جینـاڤێ "وی" دەنگـدێرەک بلنـدە و ئـەو دەنگدێرا کێشا هەلبەستێ ئالۆز دکە. لـێ دەنگـدێرا جینـاڤێ "تـە" دەنگـدێرەک کنـە و کێشا هەلبەستێ ئالۆز ناکە. هە دقەومە کو ئەو کەسێ کو جارا یەکەم ئـەڤ شاشـی یـا کربە ژی، ب ڤێ هندێ حەسیابە و پێدەستکا وی تەنێ زانستا عەروویێ بووبە. لـێ گاڤـا کو ئەز ل رەوشا تەوانکێ ل زاراڤێ خانی دا هوور بووم و من ل ڤێ مژارێ ڤەکـۆلا، مـن دیت کـو ل گەلـەک جییـان دا خـانی ل تەوانکـا "ء i" وەج وەرگرتییـە. واتـە ل جیهـێ "وی wî" دا "وء wi" ، ل جیهـێ جـانیcanî دا جـانء cani ، ل جیهـێ تاجـدینی Tacdînî دا تاجدینء tacdîni ب کار بریە. هینگا بوو کو ئەز پێ حەسـیام، لێـرە دا جیناڤێن " **وی و تە**" هەردو ژی نەسەڕاستن، بەلکی یا سەڕاست جیناڤێ "وء" یـە. لـێ چونکو ل رێنڤیسا کـوردی یـا کـەون دا ژ بـۆ ڤـێ دەنگـدێرا کـن چ دوروشـم و نیشـانە تونەبوو، لەورا خانی و هەروسان رووونڤیسکارێن مەم و زینێ ژی ب نەچاری چاوا کـو ل نڤیسینێ دا چ جودایی نەدانـانە نیڤەکـا "وێ wê" و "وی wî"، وسـان ژی چ جـودایی نەدانـانە نیڤەکـا "وی wî" و "وء wi" و تێگەهیشـتن و رابێـژا پەیڤـان ب هێڤـی یـا خوێنەران ڤا هێلانە. لەورا هینگا هێ چ نیشانەیەک ژ بۆ ڤان هەردو دەنگدێرانە نەهـاتبوو دانانێ. ب کورتی رابێژا ڤی جیناڤی دەبێ "وء wi " بە. لێ ئەگەر ئـەم ب رابێـژا "وی"

رابێژ بکن، دەبێ ئەم بێژن کو خانی ل سەربەستی یا هۆزانی یێ واتە ئختیارارتا شاعری وەج وەرگرتی یە و ل جیهێ دەنگدێرا کن دا، دەنگدێرا بلند ب کار بریە.

- **پەیڤناسی: سەرنامە:** سەرەتا و دەستپێکا پرتووکێ، سەرێ نامە یێ، دیباچە. **- یێ:** زێستا فارسی یە، کو ژێ را کەسرەیا ئزافە دبێژن، کەسرەیا ئزافە یا فارسی ل جیهێ زێستێن نێر و مێ یێن کورمانجی دا تێ ب کار ئانینێ. ل فارسی دا ئەگەر پەیڤەک کەسرەدار ب دەنگدێرەکێ کوتا ببە، کەسرەیا ئزافە دبە هەمزە(ء) کو وەکی(یێ yê) تێ رابێژ کرنێ. خانی ل گەلەک جیهان دا ل دەوسا زێستێن نێر و مێ یێن کورمانجی دا واتە(**یێ و یا/ئێ و ئا**) یێ دا ژ زێستا فارسی وەج وەرگرتیە. دقەومە ل بەر کێشا هەلبەستێ بە، دەنا ب کورمانجی "سەرنامەیێ نامە" دبە سەرنامەیا نامە یێ، لەو را کو نامە ناڤەکی مێزایە.- **نامە:** نڤیسار، رەشبەلەک، پرتووک، نامیلکە، هەر تشتا کو تێ نڤیسینێ، لێ لێرە دا مەبەست ژ نامە یێ پرتووکە. پەیڤا نامە ل گەلەک جیهان دا ب واتەیا پرتووکێ هاتیبە. بۆ نموونە ناڤێ پرتووکا فردەوسی یێ تووسی شاهنامە یە، واتە پرتووکا شاهان، یان پرتووکا کو ل بارا شاهان دا هاتیبە نڤیسینێ.- **نام:** ناڤ، نێو، ئسم- **یێ(ئێ، ل نامێ دا):** کەسرە یا ئزافی یا فارسی و زێستا ناڤێن نێرزایە د کورمانجی دا.- **ئەللاە** (الله): خودێ، باخۆ، یەزدان- **نامێ ئەللاە:** ناڤێ خودێ- **بی :** بێی، بێ، پێشپرتکەک کوردی/فارسی یە کو واتەیا نەبوون و تونەبوونێ دەد ناڤێن کو ل دوو وێ را تێ. ئەگەر ئەم لێرە دا ئەڤێ پێشپرتکێ ب رابێژا کوردی واتە " بێ bê" بنڤیسن، یان رابێژ بکن، کێشا هەلبەستێ هندەکێ ئالۆز دبە. دەبێ ئەم یان وەکە فارسی"بیbî" رابێژ بکن، یان ژی "بێیbêy" رابێژ بکن. - **وء:** وی، جیناڤێ کەسی یێ سێیەم یێ نێرزا و تەکژمار ژ دەستە یا زایەندی و تەواندی، خانی گەلەک جاران ژ بۆ کو کێشا هەلبەستێ یا سەرەکە راگرە، ژ تەوانکا "ء= i" وەج وەرگرتیبە. بنێرە مژارا تەوانکێ، ل پێشگۆتنێ دا. - **ناتەمام:** نەتەمام، ناتەواو، نڤیشکان، نیڤچۆ - **وەللاە** (والله): ب خودێ کەم.

- **جوانکاری:** ل نیڤەکا (**سەرنامە و نامە**) دا جناسا زایدا موتەرەف هەیە. **نامە** د گەل **نام** جناسا زایدا موزەییەل ساز دکە. ل نیڤەکا هەر چار (**نام و نامە**) یان ل هەر دو نیڤمالکان دا دیسان جناس هەیە. ل نیڤەکا هەر دو (**نام**) ان ل هەر دو نیڤمالکان دا و هەروسان ل نیڤەکا هەردو نامە یان دا جوانکاری یا تەکریرێ هەیە. لێڤەگەرا پیتا "م" ب شەش جاران موسیقایا هوندورانی چێ کریە.

ئەڤ مالکا هەلبەستێ ئقتباسە ژ هەلبەستا نزامی یێ گەنجەوی خوارزایێ کوردان (٥٣٠-٦١٤ مشەختی یێ تاڤی./١١٣٥ - ١٢١٧ زایینی) کو دبێژە:

"ای نام تو بهترین سرآغاز بی نام تو نامه کی کنم باز"

واتە ئەی ئەوێ کو ناڤێ تە باشترین دەستپێکە، کەنگێ ئەز دکارم بێی ناڤێ تە پرتووکێ دەست پێ بکم. ئەو هەر دو هەلبەستانە ژی دیسان ئقتباسن ژ ڤێ حەدیسێ کو دبێژە: **" کل امر ذی بال لم یبدا فیه باسم الله فهو ابتر"**: هەر کارەکی گرنگ ئەگەر ب ناڤێ خودێ دەست پێ نەبە، نڤیشکان و نیڤچۆیی دمینە.

- **شرۆڤە:** سەرەتا و دەستپێکا پرتووکێ ب ناڤێ خودێ یە، ب ناڤێ وی خودایی کەم، هەر تشتا کو ب ناڤێ وی دەست پێ نەبە، نیڤچۆ و نڤیشکانە.

٢- ئەی مەتلەعێ حوسنێ عەشقبازی مەحبووبێ حەقیقی و مەجازی

- **پەیڤناسی: ئەی:** هەی، ئرۆ، ئرێ، هەرۆ، هەرێ، ژ ئامیرێن گازیکرنێ یە ل کوردی و فارسی دا. - **مەتلەع:** (مطلع) جیهێ هەنگاڤتن و هەلاتنا تاڤ و هەیڤ و ئستێران، دەستپێکا گۆتار و نڤیسارێ، یەکمین نیڤمالکا هەر هەلبەستێ و بتایبەتی یا غەزەل و قەسیدەیان - **حوسن** (حسن): جوانی، بەدەوی، رندی، جندیتی، باشی- **حوسنێ مەتلەع (حسن مطلع)** : دەستپێکا جوان، یەک ژ جوانکاری یێن تۆرەیی و رەوانبێژی یێ یە و مەرجێ وێ ئەوە، کو بێژەر یان نڤیسەر گۆتن یان نڤیسینا خو ب گۆتنەک خوەشک و بالکێش و ب شێوەیەکێ وسان دەست پێ بکە، کو خۆشنا گوهدار یان خوێنەران ژێ بێ.- **عەشقبازی:** ئەڤینبازی، - **مەحبووب:** (محبوب) خۆشدڤی، خۆشتەڤی، خۆشەویست، یار، گراڤی - **حەقیقی:** (حقیقی) راستی، دوروستی، بنێشەیی - **مەجازی:** (مجازی) ئەنقەست، نەراست، پەنیڤە، ب کار برنا گۆتنەکێ کو ژ بلی واتە یا خو یا راستی واتەیەک پەنیڤە ژی بدە، لێ ب وێ مەرجێ کو ل نیڤەکا واتەیا راستی و واتەیا ئەنقەست دا پەیوەندی و تێکەلییەک هەبە.

- **جوانکاری:** ل ڤێ مالکا هەلبەستێ دا ل نیڤەکا پەیڤێن حەقیقی و مەجازی دا جوانکاری یا تەزادێ هەیە. ل نیڤەکا پەیڤێن مەحبووب و عەشقبازی دا پەیوەند هەیە. ل ڤێ مالکێ دا تەلمیح هەیە. خانی ئاڤێ دایە داباشا ئافراندنا مرۆڤان و ئەڤینێ یا جارا یەکەم ژ لایێ خودێ ڤا.

بالکێشی: خانی ل ڤێ هەلبەستێ دا ئشارە ب وێ گێرانەوەیێ دکە؛ دەما کو خودا روح ئافراند، نوورا خو نیشانی روحان دا، هەموو روح بوونە ئەڤیندارێن وی. د ڤێ جیهانێ دا ژی هەر ئەو نوورایە، کو دبە هەگەرا جوانی یێ و ئەڤیندارییێ. واتە خودا بخو هەگەر و پەیداکر و دەستپێکر وئافرینکاریێ ئەڤینا زەمینی و ئاسمانی یە. خانی لێرە دا ب تیرەکێ دو ئارمانجان دهنگێڤە، دگەل وێ هندێ کو ژ خودا را دبێژە تو مەتلەعێ حوسنێ عەشقبازییێ یی، ئشارە ب حوسنێ مەتلەعا پرتووکا خو ژی دکە. حوسنێ مەتلەع دەستپێکا باشا هەر نڤیسارەکێ یە. هەم خودێ دشوبهینە دەستپێکێ هەرە باشە ئافراندن و پەیدابوونا جیهانێ و هەم ژی ناڤێ خودێ دکە حوسنێ مەتلەع واتە دەستپێکا هەرە باشە پرتووکا خو.

- **شرۆڤە:** ئەی سەرەتا و هەگەرێ هەلهاتن و پەیدا بوونا جوانی یا ئەڤیندارییێ و ئەی خۆشەویستێ راستی و ئەنقەستی! یان ژی ئەی دەستپێکێ جوانێ ئەڤینبازی یێ، ئەی خۆشتەڤی یێ رووڤە و پەنیڤە.

٣- نامێ تەیە لەوحێ نامەیا عەشق
ئسمێ تەیە نەقشێ خامە یا عەشق

- **پەیڤناسی: لەوح**:(لوح) دەپ، تات، تەختە، تیتک، هەر تشتا پان و هولوو کو ل سەر بێتە نڤیسین و نتلاندنێ. مەبەست ژ لەوح لێرە دا سەرلەوحە یە، کو سەردێر و یەکمین پەیڤا هەر خوندە و گۆتار و پرتووکێ یە. هەروسان ئشارەتە ب لەوحێ مەحفووز.- **یا:** ل دوو نامە و خامە دا ، زێستا ناڤێن مێزایە. ئەڤ زێستا ل دەما خودانتی (مالکییەت) و رەوشناڤی یێ (صفەت) دا ل دوو ناڤێن مێزا را تێ و وان ناڤانا ب رەوشناڤ یان خودانی ڤا گرێ دده . - **عەشق**: ئەڤین. - **ئسم**: ناڤ - **نەقش**: وێنە، نیگار، شوون، دەوس ،کار، کارتێکرن، رۆل - **خامە**: قەلەم.

- **جوانکاری:** ل ڤێ مالکا هەلبەستێ دا جوانکاری یێن موازەنە، سەجع وتەرادوفێ هەنە، لەورا کو پەیڤێن نامێ تەیە و ئسمێ تەیە، لەوحێ و نەقشێ، نامەیا عەشق و خامەیا عەشق دو بە دو ب هەڤدورا سەجعا موتەوازن سەڕاست دکن. ل نیڤەکا پەیڤێن نام و ئسم دا جوانکاری یا تەرادوفێ و ل نیڤەکا پەیڤێن نامە و خامە دا ژی جناس و سەجعا موتەوازی هەیە. ئەڤ مالکا هەلبەستێ دکارە تەلمیح بە بۆ ڤێ ئایەتێ ژ قورئانێ کو دبێژە: ***" بل هو قرآن مجید فی لوح محفوظ":*** بەلکوو ئەو قورئانا گرامی یە کو ل دەپەکێ دا ڤەشێرا یە.

- **شرۆڤە:** ئەی خودایۆ ناڤێ تە سەردێرا پرتووکا ئەڤینێ و ئسمێ تە شوونەواریێ قەلەما ئەڤینێ یە. واتە ناڤێ خودێ ل سەرەتایا ڤێ پرتووکێ دا کو پرتووکەک ئەڤیندارییێ یە، یان ژی ل سەرەتایا لەوحێ مەحفووز دا جی گرتییە و ئەو ناڤا نەقش و کریارا قەلەما ئەڤینێ یە. قەلەما ئەڤینێ یە کو ئەوی ناڤی دئافرینە.

٤- بی نەقشێ تە نەقشێ خامە خامە
بی نامێ تە نامە ناتەمامە

- **پەیڤناسی: نەقش ١:** کار، فەرمان، کریار کارتێکرن، رۆل - **نەقش٢:** شوون، دەوس، نڤیس ، نیگار - **خامە١:** قەلەم.- **خامە٢:** خاڤە، سستە.

- **جوانکاری:** هەردو پەیڤێن نەقش پێکڤە جناسا تام و هەردو پەیڤێن خامە ژی پێکڤە جناسا مورەکەب سەڕاست دکن. هەروسان ل نیڤەکا پەیڤێن نامە ونامێ دا جناسا زایدا موتەرەف هەیە. پەیڤا نامە ژی دگەل هەر دوپەیڤێن خامە سەجعا موتەوازی چێ دکە. هەروسان لێڤەگەڕا پیتێن "ئامە" ل هەردو پەیڤێن خامە و پەیڤێن نامە و ناتەمامە دا ژ بلی جوانکاری یا تەکریێ، مووسیقایا هوندورانی ژی دئافرینە.

- **شرۆڤە:** ئەی خودایۆ بێی فەرمان و کریاروخواست و ویستا تە شوونەواریێ قەلەمێ خاڤ و سست و پووچە. واتە هەرتشتا کو بێی ناڤێ تە بێ نڤیسینێ، خاڤ و سست و پووچ و بێنافەرۆکە و پرتووکا کو بێێ ناڤێ تە دەست پێ ببە، نڤیشکانە و نیڤچۆیی دمینە.

٥- نامێ تەیە شاهبەیتێ مەقسوود
فێهرستێ موکاتەباتێ مەحموود

- **پەیڤناسی: شاهبەیت:** مالکا هەرە بژارە ل هەلبەستەکێ دا - **مەقسوود:** (مقصود) مەبەست، مراز، داخواز - **فێهرست:** پێرست، رێزا مژار و ناڤەرۆکا پرتووکەکێ، بابەتێن کو ناڤەرۆکا پرتووکەکێ پێ تێنە رستنێ. ئەڤ پەیڤا ل زمانێ پەهلەوی دا پێهرست بوویە، عەرەبان ئەڤ پەیڤ ژ پەهلەوی وەرگرتنە و ل بەرنەبوونا پیتا " پ" ل زمانێ وان دا، پێهرست کرنە فێهرست- **موکاتەبات:** نڤیسار، پرتووک، ژ بۆ هەڤدو نڤیسین، ژ بۆ

هەڤدو نامە شاندن - **مەحموود**: پەسنی، پەسن دایی، کەسێ کو هاتییە پەسنینێ و هێژایی سەردانڤاندنێ یە، هێژا و هەرە باش. - **موکاتەباتێ مەحموود**: نامە یێن هەرە باش، کو مەبەست ژێ قورئانە.

- **جوانکاری**: ل ڤێ مالکێ دا تەشبیھ هەیە. خانی ناڤێ خودێ وەکاندییە مالکا هەرە بژارە یا هەلبەستێ و هەلبەست ژی وەکاندییە مراز و مەبەستان. هەروسان قورئان شوبھاندی یە ب رێ کرن و ڤەگرتنا نامەیێ ل نیڤەکا دو کەسان دا. واتە قورئان وەکاندییە نامەیەکێ کو نڤیسەر و شاندەرێ وێ خودا و نامەبەرێ وێ جوبرائیل و ڤەرگرێ وێ ژی پەیغەمبەرێ ئیسلامێ یە.

- **شرۆڤە**: ناڤێ تە مالکا هەرە بژارە یا داخواز و مەبەستان و پێرستا نڤیسارێن هەرە پەسنی یە.

بالکێشی: مەبەستا خانی ئەوە کو ناڤێ خودێ سەرتاجێ مەبەستا ئافرینێ وسەردێرا لەوحێ مەحفووزە و پێرستا نامەیا هەرە باش واتە قورئانێ یە. ناڤێ خودێ مالک واتە بەیتا هەرە بژارەیە داخواز و مرازایە. مەبەست ژ هەبوون و ئافراندنێ ناڤێ خودێ یە، لەورا کو خودێ گۆتییە: من جیھان ئافراند دا کو ئەز بێمە ناسینێ.

٦- مەزموونێ موراسەلاتێ لارەیب
مەشھوودێ موکاشەفاتێ بلغەیب

- **پەیڤناسی**: **مەزموون**(مضمون): ناڤەرۆک، کاکلێ مەبەستێ، ناڤئاخن، - **موراسەلات**:نامە، شاندنا نامە یان ژ هەڤدو را- **لارەیب**: بێگومان، بێ شک- **موراسەلاتێ لارەیب**:نامەیێن بێ شک، قورئانا پیرۆز- **مەشھوود**: دیار و بەرچاڤان، دیارکرن- **موکاشەفات**: دیارکرن و دەرئینان، کەشف کرن، نووڤەدین، تێدەرخستن- **موکاشەفاتێ بلغەیب**: دیارکرنا نەدیاران- **بلغەیب**(بالغیب): نەدیار و پەنیڤە.

- **جوانکاری**: ئەڤ مالکا ب شێوەیا تەرسیعێ هاتییە ڤەهاندنێ. لەورا کو پەیڤێن مەزموونێ و مەشھوودێ، موراسەلات و موکاشەفات، لارەیب و بلغەیب دو بە دو پێکڤە تەرسیعن. هەروسان خانی نازل بوونا قورئانێ ژ لایێ خودێ را بۆ پێغەمبەرێ (س.) ب دەستێ جەبرائیلێ وەکاندییە شاندن و ڤەرگرتنا نامە یان. ئەڤ هەلبەستا ئشارەیەکە بۆ ئایەتا دوویێ ژ سووڕەیا دوویێ کو دبێژە: ***"ذلک الکتاب لاریب فیه هدی للمتقین"***: ئەڤ پرتووکا کو چ شک و گومان تێ دا نینە، رێنموونا پارێزکارانە.

- **شرۆڤە:** ناڤێ تە ناڤەڕۆکا وان نامەیێن شاندینە کو چ شک و گومان ل راستی یا وان دا نینە. ناڤێ تە دیارکر و دەرهینەرێ نادیارانە. ب گۆتنەک دی: ناڤێ تە ناڤەڕۆکا قورئانا پیرۆز و دیارکرێ قەومینێن نەدیار و ڤەشارتییە. ب ناڤێ تە تشتێن ڤەشارتی و نەدیار دەرکەتن هۆلێ و هاتن ناسین و ئافراندنێ.

٧- مەحبووبێ قولووبێ مەن لەهولقەلب
قەلبان تو دکی ب بال خو ڤە جەلب

- **هەڤبەرکرن: میر. هژ. رۆ. جا. زا. پرۆ:** بال- **حم.** ل جیهێ بال دا، با هاتییە. هەر چەند کو بال و با هەردو ب یەک واتە یێ نە، لێ بال سەڕاستترە، لەورا کولێرە دا رابێژا وێ رەوانترە. هەروسان خانی ب ئانینا چەندجارکی یا پیتا (ل) خواستی یە موسیقایا هوندورانی ل هەلبەستێ دا ساز بکە.

- **پەیڤناسی: قولووب**(قلوب): پڕانە یا قەلب ب دەستوورا زمانێ عەرەبی، دلان. **- مەن لەهولقەلب**(من لەالقلب): کەسێ کو دلێ وی هەیە، خودان دل و بیناهی، مەبەست ژێ عارفە - **قەلبان**: پڕانەیا قەلب ب دەستوورا زمانێ کوردی، دلان - **بال**: با، جەم، لالء، لا- **جەلب**: راکێشان، راکێش، ل سەر خو دا کشاندن.

- **جوانکاری:** ل ڤێ مالکا هەلبەستێ دا جوانکاری یا تەکریرێ واتە چەندگەڕیێ ل هێنانا قەلب، قولووب و قەلبان دا هەیە. قەلب ل کوتایا نیڤمالکا یەکێ و قەلبان ل دەستپێکا نیڤمالکا دوەم دا جوانکاری یا لێڤەگەڕێ ساز دکە. د ڤێ مالکا هەلبەستێ دا پیتا (ل) هەفت جاران چەندگەڕی بوویە کو موسیقایا هوندورانی ساز کریە.

- **شرۆڤە:** ئەی خودێ یۆ تو گراڤی و خۆشەویستێ هەرکەسێ خودان دلی. تو دلان ل سەر خو دا رادکێشی.

٨- مەعشووق تویی ب فەخر و نازی
عاشق تویی لێیک بی نیازی

- **هەڤبەرکرن: میر.** ل دەوسا نیازی دا مەجازی هاتیە، کو هەلەیە، لەورا کو چو واتەیێ نادە.

- **پەیڤناسی: مەعشووق(معشوق)**: گراڤی، خۆشڤیایی، ئەڤینبار، بەرئەڤین، دلدار- **فەخر**: شانازی- **ناز**:عشوە، کەرەشمە، خەسم، خو بێ نیاز نیشان دان- **عاشق**: ئەڤیندار- **لێیک**: لێ کو، لێ بەلێ، کورتکری یا لێیکەن(لیکن) یا عەرەبی، یان ژی "لێکو" یا کوردی یە.- **نیاز**: حەوجەیی، پێویستی.

- **جوانکاری**: ل ڤێ مالکێ دا ل نیڤەکا عاشق و مەعشووق و هەروسان ل نیڤەکا ناز و نیاز دا جوانکاری یا تەزادێ واتە دژبەری یێ هەیە. ل نیڤەکا پەیڤێن فەخر و ناز دا ژی تەرادوف واتە هەڤواتەیی هەیە. ل پەیڤا " عاشق تویی " دا خانی ژ سەربەستی یا هۆزانیێ وەج وەرگرتییە و ل جیهێ کیتەیا کن دا کیتەیا بلند ئانییە.

- **شرۆڤە**: ئەی خودایۆ تو بخو خۆشڤیایەکی ب ناز و شانازی و تو بخو ژی ئەڤیندارەکی بێ حەوجە و بێ نیازی.

بالکێشی: لێرە دا خانی ئەوێ بیر و باوەری یا عارفان رادگەهینە، کو دبێژن خودا ئەڤیندارێ ئافراندی یێن خو یە و ئافراندی یێن وی ژی ئەڤیندارێن وی نە. واتە خودا هەم ئەڤیندارە و هەم ژی ئەڤینبارە. ئەڤ مالکا هەلبەستێ ئشارە ب پشکەک ژ ئایەتا ٥٤ ژ سووڕەیا "المائدە" ژ قورئانێ دکە، کو دبێژە: "***فسوف یاتی الله بقوم یحبهم و یحبونه***" واتە ب ڤان زوویانا خودا دێ هۆز یان دەستەیەکێ بینە کو حەژی وان بکە و ئەوانێ ژی حەژی وی بکن. عارفان ل شرۆڤەکرنا ڤێ ئایەتێ دا گۆتنە: هەروسان کو بەنی یێن خودێ ئەڤیندارێن خودێ نە، خودێ ژی وسان ئەڤیندارێ بەنی یێن خوە یە. لێ هندەکان ل همبەر ڤێ قسە یێ دا گۆتنە، کو ئەڤیندارێ یا خودێ ژ بەنی یێن خو را دبە جورەک نیازمەندی/حەوجەداری و خودێ بێ نیازە. لێ عارف دبێژن کو پەیڤا "هم" ل وێ ئایەتێ دا ب حسابێ ئەبجەدێ دبە (٤٥) کو بەرانبەرە دگەل ژمارا ئەبجەدی یا پەیڤا ئادەمێ (آدم). واتە خودێ ئەڤیندارێ ئادەمێ بوویە و ئەو ئەمانەتێ کو خودێ رۆژا ئەلەستێ دایە ئادەمێ هەر ئەو ئەڤینا بوویە. خانی ژی لێرە دا هەر ل بەر وێ هندێ یە کو دبێژە: عاشق تویی لێیک بێ نیازی. واتە خودێ یۆ تو ئەڤینداری لێ تو نە ئەڤیندارەکی نیازمەند، بەلکوو تو ئەڤیندارەکی بێ نیازی.

٩- موتلەق تو موفید و موستەفادی
بی شوبهە موريد و هەم مورادی

- **پەیڤناسی: موتلەق**(مطلق): ئازاد، بێ شک و گومان، ب راستی، بێی فرک و پێش - **موفید**: خودان وەج، ب مفا - **موستەفاد**: بەهرەگەهین، وەجدێر- **شوبهە**: گومان،

شک- **مورید**: خودان ڤییان، داواکار، ئەوێ/ئەوا کو تشتەکێ دڤێ، پەیرەوێ پیر، شێخ یان تەریقەتەکێ، رەوشناڤەکی خودایە. واتە هەر چی یا کو بخوازە و ئرادە بکە دئافرینە.- **موراد**: شێخێ خودان مورید، رێبەر، شێخێ خودان پەیرەو، مراز، مەبەست، داخوازا دلی، رەوشناڤەکی خودایە.

- **شرۆڤە**: ئەی خودایۆ ب راستی کو تو هەم مفا و وەجێ ددی و هەم ژی مفا و وەجێ وەردگری. بێ گومان تو هەم رێبەری و هەم ژی پەیرەوی. ئەی خودایۆ هەر چی خواست و ویستا تە بە تو دکاری بئافرینی و تو مەبەست و مرازا هەبوونێ یی.

- **جوانکاری**: ل نیڤەکا پەیڤێن موفید و موستەفاد دا لایەکی دا تەزاد و لایێ دی دا ژی جناس هەیە. ل نیڤەکا موراد و موریدء دا ژی لایەکی دا تەزاد و لایێ دی دا ژی جناس هەیە. هەروسان ل نیڤەکا موتلەق و بی شوبهە دا جوانکاری یا تەرادوفێ هەیە.

۱۰- نووری تو د حوسنێ رووین دلدار
ناری تو د قەلبێ عاشقێ <u>ژار</u>

- **هەڤبەرکرن: حم. زا. هژ.** زار- **ژێدەرێن مایی**: ژار- زار پەیڤەک فارسی یە هەر ب واتە یا ژار یا کوردی.

- **پەیڤناسی: نوور**: رۆناهی، رۆنکاتی، تریشک- **دلدار**: گراڤی، خۆشدڤی- **نار**: ئاگر - **ژار**: بەلەنگاز، بێچارە، بێگاڤ، لاواز.

- **شرۆڤە**: ئەی خودایۆ تو هەم رۆناهی یا جوانی یا رووێ گراڤی و خۆشەویست و دلدارانی و هەم ژی تو ئاگرێ ئەڤیندارێ یی د دلێ ئەڤیندارێن ژار و بەلەنگاز و بێچارە دا.

بالکێشی: خانی لێرە دا مژارا وەحدەتولوجوودێ هەلێدخە و دبێژە خودێ سەرەکانی و هەگەرا گشتی هەیی و بوونەوەرێن جیهانێ یە، گشتی هەیی و بوونەوەرێن جیهانێ ژی نموودەک ژ وجوودا خودێنە. خودێ هەم ئەڤیندارە و هەم ژی ئەڤینبارە.خودێ هەم نارە و هەم ژی نوورە، هەم ئاگرێ ل د لێ ئەڤیندارانە دا یە و هەم ژی خوەشکۆکی یا ل تەفەشا بەرئەڤینان دا یە. مەلایێ جزیری ژی ل هەلبەستەک خوە دا دبێژە:

حوسن و حوب زاتێ قەدیمن، لێ جودا بوون ئەو ژ یەک
لێ نها ئسمێ حودووسێ، حکمەت و تەفسیل وە بوو
یەک د زاتێ سورِشرینان بوو جەمال و حوسن و سورِ
یەک د قەلبێ ئەهلێ دل نار و جەلال و جەزبە بوو

- **جوانکاری:** ل نیڤەکا پەیڤێن نوور و نار، دلدار و عاشق، قەلب و روو دا جوانکاری یا تەزادێ و هەروسان ل نیڤەکا وان دا جوانکاری یا تەناسوبێ ژی هەیە. ل نیڤەکا هەر دو نیڤمالکان دا ژی موازەنە هەیە.

١١- شەمعی نە ژ قسمێ نوور و ناری
شەمسی نە عەیان تو پەردەداری

- **هەڤبەرکرن: میر.** شەمسی تو عەیان پەردەداری، کو هەم بێواتە یە و هەم ژی کێشا هەلبەستێ ئالۆز بوویە. **حم. هژ. جا. زا.** شەمسی ژ عەیان تو پەردەداری.

ئەڤ هەرچار نڤیس ژی واتە یا دوروست نادن، لێ من نڤیسا **رۆدینکۆ** یێ کو واتەدارترە پەسەند کر. هەژارێ ل پەراوێزێ دا نڤیسییە؛ کو عەیان ب واتەیا چاڤانە، ئەگەر مرۆڤ وێ بۆچوونێ بپەرژرینە ژی و بێژە کو خانی گۆتییە: شەمسی ژ عەیان تو پەردەداری، واتە تو تاڤی لێ ژ چاڤان پەردەداری، واتە ژ چاڤان ڤەشارتی یی، هەرچەند کو نێزیکی کاکلا گۆتنا خانی یە، لێ دیسان ژی لاوازە. لێ شەمسی نە عەیان تو پەردەداری، واتەدارتر و سەرِاست ترە. واتە هەبوونا تە وەکی هەبوونا رۆکی یە، لێ تو دیار ناکی و تو ل پشت پەردە یێ دایی. هەروەکی ل مالکا کو ل دوو را تێ، خانی دبێژە خودێ تو ب ناڤێ ئادەمێ عەیان بووی، کو دگەهینە پەیڤا "عەیان" ب واتەیا ئەشکەرا یە، نە ب واتەیا چاڤان.

- **پەیڤناسی: شەمع**: مووم، شەمالک - **قسم**: جور، جەلەب- **شەمس**: رۆک، تاڤ، خۆر- **عەیان**: ئەشکەرا و دیار، ل بەرچاڤان- **پەردەدار**: ڤەشارتی، خودان پەردە.

- **شرۆڤە:** ئەی خودایۆ تو شەمالکی، لێ نە ژ جور و جەلەبێ ئاگر و تریشک و رۆناهییێ یی. تو تاڤی لێ تو ل پشت پەردێ دا ڤەشارتی و نادیاری.

بالکێشی: واتە، خودا وەکە یەلموومەکێ یە کو جیهان ب ناڤێ وی و رۆهنییا وی ژ نادیاری و نەبوونێ دەرکەتییە هەبوون و ئەشکەراتی یێ. خودا وەکی تاڤەکێ یە، لێ ل پشت پەردێ دا یە. مەبەست ئەوە کو هەبوونا خودێ وەکی تاڤێ رۆن و ئەشکەرایە، لێ مرۆڤ نکارە خودێ ب چاڤ ببینە.

- **جوانکاری:** نوور و نار، شەمع و شەمس، عەیان و پەردەدار دو بە دو پێکڤە جوانکاری یا تەزادێ ساز دکن. هەروسان موازنەیەک ژی ل نیڤەکا هەردو نیڤمالکان دا هەیە. خانی خودێ ل بارا رۆناهی و نووری دا جارەکێ وەکانـدییە شـەمعێ و جـارەکێ ژی وەکانـدییە شەمسێ.

۱۲- گەنجی تو د نـیڤ تـلسـمێ عالەم
کەنزی تو عەیان ژ ئسمێ ئادەم

- **هەڤبەرکرن: میر**. کەنز تو- کو بێواتەیە-

- **پەیڤناسی: گەنج**: خەزینە- **نیڤ:** نیڤەک، - **تلسم** (طلسم): نڤیسارا کوگۆرەکێ بیـر و هزرێن گەلێری دبە هەگەرا کریارێن سۆسرەت و نە جیهێ باوەری یـێ، نڤیسـار و وێنـە یێن سۆسرەت کو ل سەر یان دەور و بەرێ خەزینەیان دا د نتلینن کو ببـە نیشـانە، یـان ژی هەگەرا پاراستنا وێ، نڤیسارا جادوویی- **عـالەم:** جیهـان، دونیـا، جیهـان و هـەر چ تشتێن کو د ناڤ دانە - **کەنز**: خەزینەیا نادیار، هەبوون و چاوانی یا خودا کو ب چاڤـان نایێ خوویانێ و ڤەشارتی و نادیارە. - **ئادەم**: باڤە ئادەم، گۆرەکی راگەهاندنێن ئـایینی یەکمین مرۆڤ و باڤێ هەموو مرۆڤان، ب واتەیا مرۆڤء ژی تێ.

- **شرۆڤە:** ئەی خودایۆ تو خەزینەیەکی کو ل ناڤ جادوویا جهـان و کائنـاتێ دا ڤەشـارتی یی. کائنات وەکی نڤیسارەک جادوویی یە، و تو د ناڤ وێ نڤیسـارێ دا ڤەشـارتی یـی و کەس نکارە وێ نڤیسارێ بخوونە و کەس نکارە چاوانی یا تە بزانبە، لێ ئەو نیشانەیەکە ژ بۆ هەبوونا تە. تو خەزینەیەک ڤەشارتی یـی کـو ب نـاڤێ ئـادەمء، واتـە ب ئافرانـدنا مرۆڤان هەبوونا تە ئەشکەرا بوو.

- **جوانکاری:** ل ڤێ مالکا هەلبەسـتێ دا ل نیڤەکـا گـەنج و کەنـز دا تـەرادوف و ل نیڤەکـا گەنج و کەنز و تلسمێ دا موراعاتوننەزیر و ل نیڤەکـا پـەیڤێن ئـادەم و عـالەم و ئسـم و تلسمێ دا ژی دژبەری یەک پەنیڤـە هەیـە. هەروسـان ل نیەڤەکـا هـەردو نیڤمالکـان دا موازنە ساز بوویە. ئەڤ مالکا ئقتباسە ژ وێ حەدیسا قودسـی کـو دبێـژە: ***"کنـت کنـزا مخفیا فاحببت بان اعرف فخلقت الخلق لکی اعرف"*** واتە: ئەز خەزینەیەک ڤەشارتی و نادیار بووم، من حەز کر کو بێمە ناساندنێ، لـەورا مـن ئـادەم و جیهـان ئافرانـد، دا کـو هەبوونا من یا نادیار ب هەبوونا وان دیار و ئەشکەرە ببە.

١٣- ئەڤ عالەم و ئادەمێ د مـەشهوود
ئەڤ مومکن و ماسەوایێ مەوجوود

■ **هەڤبەرکرن: رۆ. زا.** ئادەمێ د - **هژ.** ئادمی یو . **جا. میر.**حم. ئادەمی و.

بالکێشی: ئەگەر ئەم پەیڤا مەشهوود ژ بۆ عـالەم و ئـادەمء بکـەن رەوشـناڤ(صـفەت) و بێژن خانی گۆتییە ئەڤ عالەم و ئادەمێ د مەشهوود، واتە ئەڤ مرۆڤ و جیهانا هەیی کـو ژ شاهد واتە ژ خودێ را مەشهوودن واتـە گۆڤـا و سـەربەلگەیێن هەبوونـا خـودێنە و ب چاڤێن عارفان لێ بنێرن، هینگا نڤیسا رۆدینکۆ و زەینەلعابدینء سەراستە. لـێ ئەگـەر ئەم پەیڤا مەشهوود ژ ئادەمی جودا بکن و بێژن کو خانی گۆتییە مـرۆڤ و جیهانـا دیـار، هینگا نڤیسا دیتر ژێدەران دوروستە. ب گشتی ئەڤ نیڤمالکـا ب هـەر دو شـێوەیان ژێ تێ شرۆڤەکرنێ.

■ **پەیڤناسی: د:** دە، ئەڤ پیتا دکەڤە نیڤەکا ناڤێن پڕانـە و رەوشـناڤێن وان، واتـە نـاڤێن پڕانە و رەوشناڤێن وان ب هەڤ ڤا گرێ ددە، وەکە: کچێن د جوان، کوڕێن د ژێهاتی. - **ئادەمێ د مەشهوود:** ئادەمێن دە مەشهوود، مرۆڤێن ل بەر چاڤان- **ئادەمی:** زاروویـێن ئادەمء ، مرۆڤ- **مەشهوود:** تشتا کو هاتییە دیتنێ و ل بەرچاڤانە و تێ دیتنێ، تشتا کـو شاهەدی یێ/گۆڤایی یێ ل سەر ددن. ل بـال عارفـان خـودێ شـاهدە، ئافرانـدی یـێن وی(عالەم و ئادەم) ژی مەشهوودن، مەشهوود واتە جیهانا دیار و ل بەر چاڤان. واتـە هەموو بـوونەوەرێن هەیـی و ل بەرچاڤـان ژ بلـی خـودی- **عالەمـا مەشـهوود:** جیهانـا ناسووتی و خاکی و ل بەرچاڤـان، ل هەمبـەر عالەمـا غەیـب دا کـو نادیـارە.- **عـالەم و ئادەم:** هەموو کەس و هەموو تشت.(ل زمـانێ تـۆرەیێ و گەلێـری دا عـالەم و ئـادەم پێکڤە تێن و واتەیا هەمـوو مرۆڤـان ددن.) **عـالەم و ئـادەمێ د مەشـهوود:** جیهـان و مرۆڤێن ل بەر چاڤان و دیار - **مومکن:** تشتا کو دبە و دکارە و دقەومە هەبـە، تشـتا کـو هەبـوون و نەبوونـا وێ چ کـارتێکرنێ ل کـارێ جیهـانێ دا نـاکە. گشـتی هەبـوون و بـوونەوەرێن جیهـانێ ژ بلـی یەکـی تەنـێ کـو ئافرینکـار و بەدیهێنـەرێ هەمییـانە. - **ماسەوا(ماسیوا):** ژ بل، جگە لە، خێنجـی، گشـتی بـوونەوەرێن هەیـی ژ بلـی خـودێ- **مەوجوود:** هەیی.

■ **شرۆڤە: ↓**

■ **جوانکـاری:** پـەیڤێن عـالەم و ئـادەم و ماسـەوا و مـومکن دو بـە دو پێکڤـە تـەزادێ ساز دکن.

١٤- هەمیان ب تەیە مـەدارە و دەبر
فەییازێ ریازێ خەلق وەلئەمر

- **هەڤبەرکرن: میر**. خالق الامر . کو لێرە دا بێ واتەیە

- **پەیڤناسی: هەمیان**: هەمیان، هەموان، گژکێ- **مەدارە**: جیهێ دۆرلێدان و دۆشبوون و زڤرینێ، زڤرینگەھ - **مـەدار**: کـار پێکهـاتن- **دەبـر**:ئـارامی، حـەدوور، (ئەگـەر ژ ماکـا دەبرینێ هاتبە ، واتە یا ئارامی و حەدووریێ دەدە، لێ ئەگەر ژماکا دەبارێ هاتبە ب واتە یا پێژیـان و بژیڤـێ یـە. ئەگـەر ژ تەدبیـرا عەرەبـی را هـاتبە ب واتەیـا رێـک و پێکـی و رێکخســـتن و تەگبیـــرێ یـــە. لێـــرە دا هەرســـێ واتەیـــان ژی دەدە). **فەییـــاز** (فیاض):بەخشینکار، جۆمەرد، جۆکا پڕئاف- **ریاز**(ریاض :پڕانەیا روضـە): بـاغچە - **خەلق**:(خلق) جیهانا جسمانی و زەمینی، ناسـووت- **وە**: پیتـا پەیوەنـدێ یـە د زمـانێ عەرەبی دا، ل کوردی دا دبە ئوو.- **ئەل**: پیتـا پێناسـەیا ناڤـانە د زمـانێ عەرەبـی دا.- **وەل**: کورتکری یا وە ئـەل (و ال) یـا عەرەبـی یـە.- **ئەمـر**:(امـر) جیهانـا روحـانی و ئاسمانی، لاهووت.

- **شرۆڤە**: ئەی خودایۆ ئەڤ جیهـان و مـرۆڤ و هەمـوو تشـتێن هەیـی و ل بەرچاڤـان و هەرتشتێ کو هەیە وژ بلی تە دبە و دقەومە هەبە، بژیـڤ و دەبـار و حـەدوور و ئـارامی و رێک و پێکی یا وان هەموویێ ب تە یە. ئەو ژتە ئارامێ دگرن و حەدوورا وان ب تە تێ. تو وانا رێک دخی وتو بژیڤا وان ددی. تو بەخشـینکار و ئافەرینەنـدە و چەمـێ ئاڤـدێرێ جیهانا زەمینی و دیار و جیهانا ئاسمانی و نادیاری.

- **جوانکاری**: ل نیڤەکا دو پەیڤێن؛ عالەم و ئادەم دا ب دیتنەکێ تـەزاد و ب دیتنـەک دی ژی تەناسوب هەیە. ل نیڤەکا دو پەیڤێن؛ مومکن و ماسەوا دا ژی تەزاد هەیـە. پـەیڤێن هەردو نیڤمالکان پێکڤە موازنە یێ سەڕاست دکـن. ل نیڤەکـا هـەردو پـەیڤێن؛ فەییـاز و ریباز دا(ب واتە یا چەم و باغچە) تەناسوب هەیـە. ل نیڤەکـا هـەردو پـەیڤێن خەلـق و ئەمر دا تەزاد هەیە. پەیڤا دەبر دکارە ببە خودانێ سێ واتەیان، کو جوانکاری یا لەتافەت و چەندواتەیی یێ ساز دکە. ئەڤ مالکا هەلبەستێ ئشـارەتە ب ئایەتـا ٥٤ ژ سـوورەیا (الاعراف) کو دبێژە: "...**الا له الخلق و الامر تبارک الله رب العالمین**" ... ژ وی را یە ئافراندنا جیهانا لاهووتی و ناسووتی، پاک و پیرۆزە باخۆ کو خودانێ هەردو جیهانا یە.

١٥- ئەمرێ تە ب لەفزێ كون دو عالەم مەوجـوود كـرن، غـەرەز چ؟ ئادەم

- **هەڤبەركرن: میر.** چو ، كو لێرە دا چو واتەیێ نادە.

- **پەیڤناسی: ئەمر**: فەرمان- **لەفز**(لفظ): گۆتن، رابێژ - **كون**:(كن) ببـە- **دو عـالەم**: هەر دو جیهان، جیهانا زەمینی و ئاسـمانی، جیهانـا روحـانی و جسـمانی، جیهانـا دیـار و نادیار- **مەوجوود كرن**: چێ كـرن، ئافرانـدن - **غـەرەز**:(غـرض) مەبەسـت، ئارمـانج، داخواز دلی.

- **شرۆڤە:** فەرمانا تە ب یەک پەیڤا ببە، هەردو جیهانێن دیار و نادیار ئافراندن. مەبەسـت ژئافراندنا وان هەردو جیهانان چ بوو؟ مەبەست مرۆڤ بوو. ب گۆتنەک دی خانی دبێژە: خودایۆ تە هەردو جیهان ب یەک پەیڤا ببە، ئافراندن و مەبەسـتا تـە ژ ئافرانـدنا هـەردو جیهانان ژی مرۆڤ بوو.

- **جوانكاری:** عالەم و ئادەم هەم دژبەری یێ و هەم ژی تەناسوبێ ساز دكن.
ئەڤ مالكا هەلبەستێ ئقتباسە ل ئایەتا ٨٢ ژ سووڕەیا یاسین كو دبێژە: **انما امره اذا اراد شیئا ان یقول له كن فیكون.** كارێ وی هەرئەوە گاڤا كو تشتەكی بخوازە، دبێـژێ دا ببـە و ئەو ژی دبە. هەروسان ئایەتا ١١٧ ل سووڕەیا ئەلبەقەرە كو دبێژە: "***بدیع السموات والارض و اذا قضی امرا فانما یقول له كن فیكون.***" واتە؛ بەدیهێنەر و ئافرینكارێ ئەرد و ئاسمانان گاڤا كو بخوازە كارەكی بكە، دبێژە ببـە، ڤێجـا ئـەو تشـت دبـە. هـەر وسـان ئـایەتێن ٤٧ ژ سووڕەیا ***ال عمران*** ٧٢ ژ سووڕەیا ***الانعام*** ٤٠ ژ سووڕەیا ***النحـل*** و چەنـدین ئـایەتێن دی ژی ل وێ بارێ دا ل قورئانێ دا هاتنە.

١٦- ئـادەم بـخو یـەک ژ هـــەردووانـە یەک حەرف ژ ئەمرێ كون فەكانە

- **پەیڤناسـی: یـــەک ژهەردووانـــە:** یـــەک ژهەردوكـانە - **حـــەرف**: پیـت - **فەكـانە: (فكان +ئە):** ڤێجا بوو. ئـەڤ رستكا ژ دو پەیڤـێ عەرەبـی" ف" و" كـان" و كـردارا كوردی" ئە" پێک هاتییە. خانی ب تیرەكی سێ ئارمانج هنگاڤتنە، فكان یـا عەرەبـی ب رابێژ دبە فەكانە، كو هەم رابێژا وێ یا عەرەبی سەڕاست دكە و هەم ژی كردارا رستە یـا كوردی پێڤە لكاندییە و واتەیا رستەیێ پێ تەكووز دكـە، بێـی وێ هنـدێ كـو رابێـژا وێ

بهەڕشە. هەروسان ب لکاندنا وێ کرداری پاشبەندەک(قافییەیەک) ل بار ژی ژ پەیڤا هەردووانە را ساز کرییە.

- **شرۆڤە:** خودێ ب پەیڤا (کن: ببە) کو ژ دو پیتان پێک تێ، فەرمانا ئافرینا ئادەم و عالەمێ دا. ژ وان دو پیتێن کو خودێ پێ فەرمانا ئافرینێ دا پیتەک ل بەر پارا ئادەمێ واتە مرۆڤان دکەڤە. ئادەم واتە مرۆڤ پیتەک ژ وان هەردو پیتێن فەرمانا خودێ یە. ب گۆتنەک دی خودێ ب یەک پەیڤا ببە دو جیهان ئافراندن، یەک جهانا دیار و یا دی جیهانا نادیار کو ئادەم جیهانەک ژ وان هەردو جیهانان بوو.

- **جوانکاری:** پەیڤێن یەک و دو تەناسوبێ ساز دکن. ئەڤ مالکا هەلبەستێ ئشارەتە بۆ وان ئایەتێن قورئانێ کو ل بارا ئافراندنا جیهانێ دا هاتنە.

١٧- ئەو حەرفە حەقیقەتەن موحەقەق هەم ئەمرە ب قودرەتا تە هەم خەلق

- **هەڤبەرکرن: هژ.** ئەڤ. لێ ل بەر کو پێش دا ل بارا وێ حەرفێ دا هاتییە ئاخفتنێ، جیناڤا ئەو ژ یا ئەڤ سەڕاست تەرە. **جا. زا.** ئەو حەرفێ، کو هەلەیە. لەو را کو واتەیێ نادە.

- **پەیڤناسی: ئەو حەرفە:** ئەو پیتە، ئەو پیتا کو باس لێ هاتە کرنێ، دەنگدێرا "ئە " د کوتایا پەیڤا حەرف دا نیشانە یا ناڤێ دیارە- **حەقیقەتەن**(حقیقتا) ب راستی- **موحەقەق**(محقق): راست و دوروست بوویی، بنەجی بوویی.- **ئەمر**(امر): جیهانا ئاسمانی- **خەلق**(خلق) جیهانا زەمینی.

- **شرۆڤە: ب** راستی و دوروستی هاتییە بنەجی کرنێ کو ئەو پیتا ژ پەیڤا (کن) ب شیان و کارینا تە هەم جیهانا جسمانی و هەم ژی جیهانا روحانی یە.

بالکێشی: لەورا مرۆڤ کو ب فەرمانا پیتەک ژ وێ پەیڤێ هاتییە ئافراندنێ، هەم خاکییە و هەم ئاسمانی، هەم رووحانی یە ، هەم جسمانی. واتە مرۆڤ کو ژ پیتەک ژ هەردو پیتێن (کن:ببە) چێ بوویە، لێ دو جیهانێن دژبەر ل هەبوونا مرۆڤان دا هەیە. مرۆڤ هەم

جسمه و هەم روحه، هەم ئاسمانی یە و هەم زەمینی یە. خانی لێرە دا دەست ب راگەهاندنا بیر و هزرێن عرفانی و فەلسەفی دکە و ئەوێ بیرا عرفانی رادگەهینە کو مرۆڤ ژ دو لایێن دژبەر هاتییە ئافراندنێ، مرۆڤ هەم زەمینی یە و هەم ئاسمانی. هەم گیانە و هەم ژی لاشە. هەم نوورە هەم تاریتییە. هەم ئاخە هەم ژی روح و رەوانە. مرۆڤ دل بکە دکارە نووراني بە و دل بکە دکارە زولمانی بە. هەروسان ئەڤ مالکا هەلبەستێ ئشارەیەکە بۆ مژارا خێر و شەڕ و دوئالیسمێ.

- **جوانکاری:** ل نیڤەکاپەیڤێن حەقیقەتەن و موحەقەقێ دا جناس هەیە. ل نیڤەکا پەیڤێن ئەمر و خەلق دا دژبەری واتە تەزاد هەیە. ل ڤێ مالکێ دا جوانکاری یا ئیهامێ هەیە. لەورا کو ب خوەندنا وێ پێش دا هزرا مرۆڤء ل سەر فەرمانا ئافراندنێ دا دچە، نە کو ل سەر هەردو جیهانێن دژبەر ل هەبوونا مرۆڤان دا.

١٨- ئەشباح مورەسسەمن ژ ناسووت
ئەرواح موورەسسەمن ب لاهووت

- **هەڤبەرکرن: رۆ** . مەراسمن و مەواسمن هاتییە،کو بێ واتەنە.

- **پەیڤناسی: ئەشباح**: (پڕانە یا شەبەح) رەش، تاپۆ، ئەو تشتێن کو رەشێ وان تێنە بەر چاڤان لێ بخوە دیار ناکن، سیبەرا کو خودانێ وێ نادیارە - **مورەسسەم**:(مرسم) وێنە لێ هاتی گرتن، رەسم بوویی، چێ بوویی، هاتی نتلاندنێ.- **ناسووت**:جیهانا سروشتی، جیهانا تشتانی، جیهانا ژێرین، جیهانا خاکی و ل بەرچاڤان- **ئەرواح**:(پرانەیا روح) روحان، جانان- **موورەسسەم**:(موسم) خەملاندی، نیشانە کری، جوانکری، جوان و رێز کری و ل زنجیرێ دایی- **لاهووت**: جیهانا ئاسمانی، جیهانا روحانی و ژۆرین، جیهانا نادیار.

- **شرۆڤە:** شرۆڤە یا مالکێن ١٨ و ١٩ و ٢٠ پێکڤە ل خوارێ تێ.

- **جوانکاری:** ل ڤێ مالکا هەلبەستێ دا جوانکاری یا تەرسیعێ هەیە. هەروسان لاهووت و ناسووت، ئەشباح و ئەرواح دو بە دو پێکڤە تەزادێ ساز دکن.

۱۹- ئەڤ رووح و جەسەد ب جەبر و ئکراه
تـەزویـج بـوویـن ب ئـەمـرێ ئـەللاه

- **پەیڤناسی: جەسەد**: لەش، جەنازە، تەرم، جەستە- **جەبـر**: زۆر، ب جەبـر: ب زۆرێ - **ئکراه**: (اکراه) نە ژدل، بێ حەمد و خواست- **ب ئکراه**: ب زۆرێ و نە ژ دل - **تەزویج**: تێکەلبوون - **بووین**: بوونە، ئەو بوونە-

- **جوانکـاری**: ل نیڤەکـا پـەیڤێن رووح و جەسـەد داجوانکـاری یـا تـەزادێ هەیـە. جەبـر و ئکـراه ژی پێکڤـە تەناسـوبێ سـاز دکـن. ل پەیڤـا بـووین دا سەربەسـتی یـا هۆزانی یێ هەیە.

۲۰- ناسووت ئەگەر چ رەنگ سەفالە
لاهـووت ژ پـەرتتەوا جـەمـالـە

- **هەڤبەرکرن: رۆ. حم. جا. زا.** ناسـووتی و لاهـووتی هـاتییە. لـێ وسـان هـەم واتەیـا هەلبەستێ تێک دچە و هەم ژی کێشا وێ دئالزە.- **هژ.** ناسووت، لاهووت - **هژ.** چی . لێ کێشا هەلبەستێ دئالزینە- دیتر ژێدەر: چە=چ-

- **پەیڤناسی: سەفال**: نەهێژا، خوار و ژێر و کێم بوها – **سوفال**: کاخک، سوالەت، خوەلییا کاخچین، مەجازەن تشـتا کـێم بوهـا - **پەرتـەو**: رۆنـاهی، تریشـک، شـەوق، چلڤلـین- **جەمال**: جوانی، بەدەوەتی، رندیتی، سپەهیتی، خوەشکۆکی.

- **شـرۆڤە**: لەشـێ مرۆڤـان ژ قـورِێ هـاتییە چێکرنـێ و روح ژی ژ نـووڕا خـودێ هـاتییە ئافراندن و خەملاندنێ. سیبەر وتاپۆیا لەشێ مرۆڤان ژ جیهانا خاکی دا تێنە بەرچاڤان و گیانێ مرۆڤان ل جیهانـا ئاسـمانی و ژۆریـن دا هـاتنە خەملانـدن و رێزکرنـێ. جـان ل جیهانا نادیار و روحانی دا دچلقلە و بەدەوەتی و جوانی یا وی ژ جـوانی و جەمـالا خـودێ یە. ئەڤ جان و ئەڤ لاشا (کو یەک نووڕە و یێ دی خاکە) ب زۆرێ و نـە ژ دل، لـێ ب فەرمانا خودێ تێکەلی هەڤ بوونە.

هەر چەند کو جیهانا سروشت و تشتان ژ ئاخێ یە و کێم بوها و ژێرە، لێ جیهانا ژۆریـن و نادیار ژ پەرتەو و تریشکا جوانی یا خودێ پێک تێ.

بالکێشی: واتە هەر چەند کو لایەنێ مرۆڤان یێ زەمینی خاکی یە و ژ ناڤ دچە و فەنـا دبـە،

لێ لایەنێ مرۆڤان یێ ئاسمانی و رووحـانی ژ رۆنـاهی یـا جوانییـا خـودێ پێـک تـێ و هەرەهەرەیی یە. لێرەدا خانی ئشارە ب چیرۆکا ئافراندنا ئادەمێ دکـە، گـۆرەکی بـاوەری یێن ئایینی دەما کو قالبێ ئادەمێ ژ ئاخێ هاتە دارشتنێ، خودێ پوفی قالبێ ئادەمێ کـر و روح بـەردا بـەر لەشـێ وی. وێ دەمـێ دا روحێ نەدخواسـت بکەڤـە لەشـێ ئـادەمێ و نەدخواست تێکەلی ئاخ و قوړێ بە، لێ خودێ فەرمـان دایـێ و ئـەو ب زۆرێ و نـە ژ دل بەردا لاشێ ئادەمێ. ڕوح هەم ب زۆرێ و نـە ژ دل کەتـە لەشـێ ئـادەمێ و هـەم ژی ب زۆرێ و نە ژ دل ژ لەشێ ئادەمان واتە مرۆڤـان دەردکەڤـە. هـەردو دەمـێن جانـدایین و جانئستاندنێ ژی ب دلێ مرۆڤان نەبوویە و نینە. نە ئافراندن ب دلێ مرۆڤان بوویە و نـە ژی مرن. زارۆک ب گرین تێ جیهانێ و ب گرین ژی ژ جیهانێ دچە. –

- **جوانکاری:** پەیڤێن ناسووت و لاهووت پێکڤە جوانکاری یا تەزادێ ساز دکن.

۲۱- حەرفا کو مە گۆتی نەقشـێ هوورە
لێ مەقسەد و مەعنی یا وێ کوورە

- **هەڤبەرکرن: زا. پرۆ.** دیت- **هژ. رۆ.** حم. جا. گۆتی-

- **پەیڤناسی: نەقشێ هوور**: نەقشێ ریز و هوورک ب تایبەتی نەقشێ بەڕک و مـافووران یێن هوور، ئەڤ نەقشانە هەرچەند هوور بـن، ئەوەنـدە بوهـا و نرخـا وان بلنـدتر دبـە.- **نەقشـهوور**:هووردارێشـتی، تشـتا کـو ب هـووراتی ورێـک و پێکـی هـاتبە دارشـتنێ. نەقشهوور هەڤبەندەک(تەرکیبەک) خوەشکۆک ساز دکە.- **مەقسەد**(مقصد) مەبەست- **مەعنی:** واتە.

- **شرۆڤە:** ئەو پیتا کو مە گۆت و ئەم ل سەر دئاخڤن، واتە مرۆڤ، هەرچەند کو ل هەمبەر جیهانێ دا نەقشهوور و کووشکەلۆکە، لێ واتە و مەبەستا ئافراندنا وێ پیتێ کوورە. یـان ژی ب گۆتنەک دی ئـەو حەرفـا کـو مـە گـۆت، هەرچەنـد کـو نەقشـێ وێ هـوورە، لـێ مەبەست ژ ئافراندنا وێ گەلەکی واتەدار و کوورە. واتە مـرۆڤ کـو ب فەرمانـا خـودێ ژ پیتەک ژ هەر دو پیتێن (کن:ببە) هاتییە ئافراندنێ، هەرچەند کو ووڤە گۆرەکی جیهانێ هوورک و کووشکەلۆکە، لێ مەبەست ژ ئافراندنا مرۆڤان پڕ کوور و واتـەدارە. لـەورا کـو خودێ خوەست ب ئافراندنا مرۆڤان هەبوونا خـوە کـو وەکـی خەزینەیـەک ڤەشـارتی و نادیار بوو، دیار بکە.

- **جوانکاری:** هەردو پەیڤێن مەقسەد و مەعنی پێکڤە تەناسوب و تەرادوفێ ساز دکـن. ل ڤێ مالکا هەلبەستێ دا تەشبیھ هەیە، خانی نەقشێ ئافراندنا مرۆڤان وەکاندییە سازکرن و راچانـدنا مـافووران. خـانی ل پەیڤـا "گـۆتی" دا ژ سەربەسـتی یـا هـۆزانی یـێ وەج وەرگرتییە.

٢٢- زاهر تە ئەگەر نومایە سـوغـرا
باتن ئەوە نەقشێ خامە کوبرا

- **هەڤبەرکرن: هژ.** ظاهیر – **حم. نماتە** (نوماتە)- **زا.** ظاهر ژ تەنە ئەگەر نە سـوغرا. کو زۆر بێ واتە و بێ جی یە.

- **پەیڤناسی: زاهر**: (ظاهر) ئەشکەرا، دیار، بەرچاڤان، خوویـا - **ئەگـەر**: هەکـە، واکـی - **نومایە**: نیشاندایە، ژ ماکا نوماندنێ ب واتە یـا نیشـاندانێ- **سـوغرا**: (صـغری) هـەرە بچووک، کووشکەتر، قجک تر، - **بـاتن**: (بـاطن) ڤەشـارتی، پەنیڤـە، نادیـار، بنیڤـە- **نەقش**: شوونەوار، - **خامە**:قەلەم - **کوبرا**: (کبری) هەرە مەزن- **خامە کوبرا**: قەلـەم مەزن، کەسێ کو خودانێ قەلەما مەزن بە، مەبەست ژێ خودێ یە. یان ژی خامە کـوبرا ئەگەر ئەم بێژن کورتکری یا خامە یا کوبرا بە، تێ ب واتە یا قەلەما مەزن.

- **شرۆڤە:** خودایۆ هەر چەند کو تە رووڤا ئەو پیتا بچووک و هـوورک دایـە نیشـاندانێ، لێ یا راستی ل بنڤە و ل بنێشەیێ دا ئەو پیتا شوونەوارێ قەلەمـا مـەزن واتـە قەلەمـا قودرەت و شییانا تە یە. یان ژی ئەو نەقش و کارێ خودانێ قەلەما مەزنە.
مەلایێ رۆمی(مەولەوی) ژی ل بارا مرۆڤان دا هە ب ڤێ واتەیا کو خـانی ب کـار بریـیـە وەها دبێژە:

پس به صورت عالم اصغر تویی
پس ب معنی عالـم اکـبر تـویی

واتە: ڤێجا تو (مرۆڤ) ل رووڤا جیهانا بچووکی، لێ د واتە یێ دا تو جیهانا مەزنی.

- **جوانکاری:** ل ڤێ مالکا هەلبەستێ دا پەیڤێن زاهر و بـاتن پێکڤـە، سـوغرا و کـوبرا ژی پێکڤە جوانکاری یا تەزادێ ساز دکن. نەقش و نوما د لایەکێ دا و نەقش و خـامە ژی د لایەکە دی دا دکـارن ب هەڤـرا تەناسـوبێ چـێ کـن. ئـەڤ هەلبەسـتا ئێنباسـە ژ وێ هەلبەستا مەلایێ رووميی کو ل ژۆرێ هاتییە.

۲۳- مەوجووده د وی شـەهادەت و غەیب
مەشهوودە د وی سەیادەت و عەیب

- **پەیڤناسی: مەجوود:** هەیی، مەوجوودە: هەیە- **وی:** وء، جیناڤێ کەسی یێ سێ یـەم، یێ نێرزا کو مەبەست ژێ ئادەم یان ژی مرۆڤە - **شەهادەت:** دیتن ، تشـتا کودیـار و ل بەرچاڤانە و تێ دیتنێ - **غەیب:** نەپەنی، ڤەشارتی، تشتا کـو ل بەرچاڤـان نینـە و نـایێ دیتنێ- **مەشهوود:** خوویـاکری - **سەیادەت:** مەزنـایی، گەورەیـی - **عەیـب:** خـەوش، کێماسی، سەرشۆری، شەرم-

- **شرۆڤە:** ل وێ پێتێ واتە ل هەبوونا مرۆڤء دا، دیاری و نادیـاری پێکڤـە ، و مەزنـایی و کێماسی ژی پێکڤە تێنە خوویانێ.

بالکێشی: لەو را کو مرۆڤ ژ دو لایەنـێ دژبـەر، واتـە ژ نـووریّ و ئـاخێ هـاتییە ئافرانـدنێ، لایەکی وی کو جسمە ل بەرچاڤانە و تێ خوویانێ، لێ لایێ دی کو روحە نادیـارە و نـایێ خوویانێ. هەروسان ل بەر وێ هەگـەرێ قەنجـی و خەرابـی، باشـی و بـەدی ژی ژ وی دەست دەدە و ل هەبوونا وی دا ل بەر چاڤان دکەڤـە. دلـێ مرۆڤـان هـەم دکـارە وەکـە نووریّ رۆناهی بە و هەم ژی دکارە وەکە خاکێ رەش و تاری بە.

- **جوانکاری:** ئـەڤ مالکـا ب شـێوەیا تەرسـیعێ هـاتییە ڤەهانـدنێ. هەروسـان پـەیڤێن شەهادەت و غەیب، سەیادەت و عەیب دو بە دو پێکڤە تەزادێ چێ دکن.

۲٤- ئنسان بخو هەم زەلامە هەم نوور
ئادەم ژ تە هەم قەریبە هەم دوور

- **پەیڤناسـی: ئنسـان:** (انسـان) مـرۆڤ- **هـەم:** هـم، ژی - **زەلام:** (ظـلام) تـاریتی، رەشاتی- **نوور:** رۆناهی، رۆنکایی- **قەریب:** نێزیک.

- **شرۆڤە:** مرۆڤ بخو هەم تاریتی یە و هەم ژی رۆنکایی یە. خودایـۆ مـرۆڤ هـەم ژ تـە دوورە و هەم ژی نێزیکی تە یە. لایێ مرۆڤان یێ زەمینی و خاکی تاریتی یە و لایـێ دی یێ ئاسمانی ژی رۆنکایی یە. مرۆڤ ژ لایێ ئاسـمانی و روحـی دا نێزیکـی تەیـە، لـێ ژ لایێ خاکی و زەمینی دا ژ تە دوورە.

ل مالکێن ٢٣ و ٢٤ ان دا خـانی مەسـئەلا دولایەنییـێ واتـە دوئالیسـمێ هەلـدخە. ئـەو ئـاڤرەکی ددە دوئالیسـما کـو ل شـوونەوارێن ئشـراقیان و دینـێ زەردەشـتی دا هـاتییە. زەردەشت باوەری ب هەبوونا دو هێزێن دژبەر هەبوو، خودایێ رۆناهی و قەنجی و چاکی یێ، واتە ئەهوورامەزدا و خودایێ تاریتی و بەدی و نەقەنجی یێ واتە ئەهریمەن.

- **جوانکاری:** پەیڤێن زەلام و نوور و قەریب و دوور دو بە دو د ڤێ مـالکێ دا ب هەڤـدو را تەزادێ چێ دکن. هەر دو پەیڤێن ئادەم و ئنسان ژی پێکڤە تەرادوفێ دئافرینن.

٢٤- هندی وەکو جنسێ عالەمینە
ئەو تابعێ نـەوعێ ئـادەمینە

- **پەیڤناسی: هندی:** قاسی کو، هەتا کو- **هندی وەکو:** لێرە دا واتە ب گشـتی، هەمـوو - **جنس:** نەژاد، رەگـەز، جەلـەب، جـور، چەشـن، چێشـیت، چەنـد چێشـیت تشـت کـو ژ تشتەکی ماک و سەرەکە جودا بووبن. - **عالەمی:** جیهانی، لێـرە دا هەمـوو بـوونەوەرێن جیهانێ ژ بلی مرۆڤان- **تابع:** پەیرەو، - **نەوع:** جور، چڤ، جەلەب.

- **شرۆڤە:** هەر چێشیت بوونەوەرێن کو ل جیهانێ دا هەنە، هەموو پەیرەو و ل ژێر فەرمان و کارگێڕی یا رەگەزا مرۆڤان دایە.

- **جوانکاری:** ل نیڤەکا پەیڤێن جنس و نەوع دا تەناسوب و لایەنەک ژی تەرادوف هەیـە ول نیڤەکا عالەم و ئادەمء دا تەناسوب و تـەزاد هەیـە. ئـەڤ مالکـا هەلبەسـتێ و چەنـد مالکێن کو ل دوو وێ را تێن، تەلمیحن ژ بۆ چەند ئایەتێن قورئانێ، ژ وان ئایەتـا بێسـتێ ژ سوورەیا سی و یەکێ ژ قورئانێ کو دبێژە: "***الم تروا ان الله سخرلکم ما فی السموات و ما فی الارض واسبغ علیکم نعمه ظهره و باطنه...***" : گەلۆ ما هوون نزانن کو خودێ گشتی بوونەوەرێن جیهانی هەر چـی کـو ل ئـەردێ و ئاسـمانان دا هەیـە ژ وە را راڤ و دەستەمۆ کرو مشە کر ژ وە را نەعمەتێن خـو یـێن ڤەشـارتی و ئەشـکەرە. هـەر وسـان ئشارەتە بۆ ئایەتێن ٣٢ و ٣٣ ژ سوورەیا ئیبراهیم: (... ***و سـخرلکم الشـمس و القمـر دائبینـــه و ســـخرلکم الیـــل و النهـــار***) ئـــایەتێن ١٢ و ١٤ ژ ســـوورەیا النحـــل : (***و سخرلکم الیل والنهار والشمس والقمر والنجوم مسخرات بامره...***)

٢٦- ئەڤرەنگە فەلەک هەمی موعەززەم
ئەڤچەندە مەلەک هـەمی موکەڕەم

- **پەیڤناسی: ئەڤرەنگە:** ب ڤی رەنگی، وەهـا، هـاکینە- **فەلـەک:** ئاسـمان، کەیهـان - **ئەڤرەنگە فەلەک:** فەلەکەک وەها- **هەمی:** هەموو- **موعەززەم:** (مـوعظم) زۆر مـەزن، تەڕرکی- **ئەڤچەندە:** ئەوقاس، ئەوهندە- **مەلەک:** مەلاییکە، فرشتە- **موکەڕەم:** ڕێزدار، خودانکەرەم، خۆشدڤی.

- **شرۆڤە:** ↓ واتە یا ڤێ مالکێ د گەل مالکێن کو ل دوو وێ را تێن تا مالکا هەژمـار ٣٢ ێ پێکڤە گرێدایی نە. ب واتەیەک دی کردارا(فێعلا) وان هەموو مالکانـا ل مالکـا ٣٢ێ دا تێ راگەهاندنێ. ل بەر وێ هندێ شرۆڤە یا ڤان مالکانە هەمـووێ پێکڤـە ل دوو مالکـا ٣٢ ێ را تێ.

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا ب شێوەیا تەرسیعێ هاتییە ڤەهاندنێ. د نیڤەکا پەیڤێن فەلەک و مەلەک دا جناس هەیە.

٢٧- ئەڤ کارگەها عـەزیم و دەڤار
ئەڤ بارگەها بەدیع و سەییار

- **پەیڤناسی: کارگەه:** کارگاه، جیهێ کارء ، کارخـانە، مەبەسـت ژێ جیهـانە- **عـەزیم:** (عظیم) مەزن - **دەڤار:** (دوار) ب چەرخ وزڤڕۆک، تشتا کو ل دۆر خو دزڤڕە، دۆشـدار- **بارگەه:** بارگاه، دەم و دەزگاه، مەبەست ژێ ئاسمان و کەیهان و بارگاهـا خـودێ یـە، لەورا ب گۆتنەکێ خودێ ل ئاسمانان و ل قاتێ هەفتێ دایـە، ئـەو دەر بارگاهـا وی یـە - **بەدیـع:** نـوو، نـۆڤ، جـوان، تشـتا کـو تـازە و ب جـوانی هـاتبە چێکرنـێ، نـووڤەدی- **سەییار:** گەڕۆک.

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا ب شێوەیا موازنەیێ هـاتییە ڤەهانـدنێ. **بـارگەه و کـارگە** ه ژی پێکڤە جناسێ ساز دکن.

٢٨- ئەڤچەندە زەمین د گەل عەناسر
ئەڤرەنگە عـەرەز د گەل جەواهر

- **پەیڤناسی: زەمین:** زەڤی، ئەرد، هەرد- **د گەل:** تەڤی، پێـرا، پێڤـا- **عەناسـر:** (عناصـر،

پرانەیـا عنصـر) بنێشـه، خـیم، رەھ و ریشـال، کەرەسـتەیا هـەرە سـادە و تـاک کـو کەرەستەیێن دی ژێ جودا نەبن. مەبەستا خانی لێرە دا ئاخشیجان(عناصـر اربعـه) یـه، کو بریتینه ژ؛ ئاڤ و ئاگر، باک و خاک، کو پێشینان ل سەر وێ بیر و باوەرێ بـوون، ئـەڤ هەرچارانا ماک و خیمێن ژیانێ نه. هەما راستی ژی ژیـان بێـی یـەک ژ ڤـان هەرچـارانه نابه.- **عەرەز**: (عرض) کەلمەل، تشتا کو بخو خـو نکـارە پەیـدا ببـه و هەبـه، بەلکـوو هەبوونا وێ ب هەبوونـا تشـتەکی دی ڤـا گرێـدایی بـه.- **جەواهـر**: پرانەیـا جەوهـەر، گەوهەر، ماک، تشتا کو ب تشتەکی دی ڤا گرێدایی نینه و سەر ب خویه.

- **جوانکاری:** پەیڤێن عەرەز و جەوهەر تەزادێ سـاز دکـن. هەروسـان پەیوەنـدەک ژی ل نیڤەکا زەمین و عەناسر و جەواهر دا هەیه کو دکارە تەناسوبێ ساز بکه.

۲۹- ئەڤ چەندە هە نێعمەت و نەفائس ئەڤرەنگـه هـه مـەئکەل و مەلابس

- **پەیڤناسی: هە**: جیناڤێ ئشارکی یێ نێزیکه ل زمانێ کوردی دا، کو دژبەرا "ها" یه. بـۆ نموونه ئەم دپرسن: ئەڤا هه، یان ئـەوا هـا ؟- **نێعمـەت**: نەعمـەت، تشـتێن کـو دبـن هەگـەرا خوشـی و بژیـڤ و گوزەرانـا مرۆڤـان. - **نەفـائس**:(نفـائس پرانەیـا نفـیس) تشـتێن گرانبوهـا و کـێم پەیـدا.- **مەئکـەل**: خـوارەک، خـواردەمەنی - **مـەلابس**: کنجک، جل و بەرگ –

- **جوانکاری:** ل ڤێ مالکا هەلبەستێ دا پەیڤێن مەئکەل و مەلابس و نێعمـەت و نەفـائس جوانکـاری یـا تەناسـوبێ سـاز دکـن و هەروسـان ئـەڤ مالکـا ب شـێوەیا مـوازەنه یێ هاتییه ڤەهاندنێ.

۳۰- ئەڤچەندە هە مـوددەعا و مەتلووب ئەڤرەنگه هه موشتەها و مەحبووب

- **هەڤبەرکرن: حم. زا.** "هه" نەهاتییه، کو هەلەیه.

- **پەیڤناسی: موددەعا**: (مدعا) داخوازکری، خواستی، خوازیار- **مەتلووب**: (مطلوب) تشت

یان کەسێ/کەسا کو تێ خواستنێ، داخوازلێ بوویی، بەرخـواز، خـوەش و خوەشـکۆک- **موشتەها**: خودان تاسە و ئارەزوو، خودان مەیـل و شـەهوەت ، دلبـژێن، تشـتێ کـو دل دبژێ. - **مەحبووب**: (محبوب) خۆشدڤی، خۆشتەڤی.

- **جوانکاری**: ل ڤێ مالکێ دا جوانکاری یا تەرسیعێ هەیەو پـەیڤێن موددەعـا و مەتلـووب پێکڤە و پەیڤێن موشـتەها و مەحبـووب ژی پێکڤـە دژبـەرن و هەروسـان ئـەو هەرچـار پەیڤانە پێکڤە تەناسوبێ ژی سەڕاست دکن.

٣١- حەیوان و مـەعـادن و نـەباتات
مەتلووب و مەقاسد و مورادات

- **هەڤبەرکرن**: **حم.** مطلوب مقاصد- **هژ.** مەطلوبێ مەقاصید- کو هەردو ژی شاشن.

- **پەیڤناسی**: **حەیوان**: ئاژەل، لاور، گیانلبەر، زندی - **مەعادن**: پڕانەیـا مەعـدەنێ، کـان، بنەکان- **نەباتات**: پرانەیا نەباتێ: روسکە ، گیها و شیناوەرد، هەر تشتا کـو دروسـکە - (ژ حەیوان و مەعدەن و نباتێ را " مەوالید ثلاثە" واتە زارۆکـێن سـێ یـانە دبێـژن.) - **مەقاسـد**: (مقاصـد، پرانەیـا مقصـد) مـراز، مەبەسـت - **مـورادات**: پڕانەیـا مـوراد ، مراز، مەبەست.

- **جوانکاری**: ل ڤێ مالکا هەلبەستێ دا موازەنە هەیە و ل نیڤەکا پەیڤێن حەیوان، مەعدەن و نەبات دا هەم تەناسـوب هەیـە و هـەم ژی تـەزاد . پـەیڤێن مەتلـووب و مەقاسـد و مورادات دکارن پێکڤە تەرادوفێ ساز بکن.

٣٢- بلجومـلە ژ بۆ مە را ل کارن
فیلجومله ژ بۆ مە بوردبارن

- **هەڤبەرکرن**: **رۆ.** ب کـارن- **پرۆ.** ل کـارن- - **میـر. هـژ.** بەردەبـارن ، کـوهەردو ژی شاشن. هەژار ل پەراوێزێ دا نڤیسییە: "راستەکەی بوردبارە". لێ نزانم چما دگەل وێ هندێ دیسان ژی ل دەقا هەلبەستێ دا بەردەبار نڤیسییە؟

- **پەیڤناسی: بلجوملە**: (بالجوملە) ب گشتی، هەموو- **ژ بۆ مە را** : ژ مە را، ژ بۆ مـە- **ل کارن**: ل کاری دانن، کار دکن، دخەبتن / **بکارن**: کارانە، شیانە، توانانە، یان ژی ل سەر کارینە، دخەبتن- **فیلجوملە**: (فی الجملە) دگەل وێ هنـدێ، هەمـوو، ل وێ نـاڤێ دا- **بوردبار**: بردبار، بەربەێر، بارهەلگر، بێهن فرە.

- **شرۆڤە: ژ مالکا ٢٦ ێ را:**

ئەڤ جیهانا وەها مەزن ب گشتی، ئەڤ فرشتەیێن وەها رێزدار هەمی، ئەڤ کارەگاها مەزن و زڤڕۆک، ئەڤ بارەگاها جوان و نووڤەدی و گەڕۆک، ئەڤ هەموو ئەردە د گەل گشـتی تشـتێن کو ژیانێ پێک تینن، ژ کەرەسـتەیا سـەرەتایی بگـرە تـا گەوهـەر و ماکـا هەبـوونێ، هەمـوو بوونەوەرێن پێڤەگرێدایی و یێن سـەربخۆ، ئـەڤ هەمـوو خـوارن و ڤەخـوارنێن جوڕبەجـوڕ و بژیڤ و تشتێن گرانبوها وکنج و جل و بەرگ، ئەڤ هەمـوو خوازیـار وبەرخـواز، ئـەڤ هەمـوو داخواز و ئارەزوو ، ئەڤ هەموو دلکەتی و دلدار، ئەڤ هەموو ئەڤیندار و بەرئەڤین، ئەڤ هەموو ئاژەل و بنەکان و روسکە و هەموو داخواز و مراز و مەبەست، (ئەوانا هەموو) ژ مە را دخەبتن و ژ بۆ مە کەتنە کار و کریارێ و هەموو ل بەردەسـتێن مـە دانـن و ژ بـۆ کـارێ مـە ئامـادە و بەربەێرن.

- **جوانکاری**: ئەڤ مالکا ب شێوەیا تەرسیعێ هاتییە ڤەهاندنێ. هەروسان ژ مالکا ٢٥ تـا ڤێ مالکێ تەلمیحە ژ وان ئایەتێن قورئانێ را یێن کو دبێـژن: خـودێ هەمـوو بـوونەوەر بۆنا مرۆڤان ئافراند دا کو وەجێ ژێ وەرگرن.

٣٣- حەققا کو تە خوش نزام و رەونەق تـەرتیـب کـرن ژ بـۆ مە ئەلحەق

- **پەیڤناسـی: حەققـا**: (حقـا) ب راسـتی و دوروسـتی،حەقۆ، ئـەی خـودایێ بەرحـەق- **نزام**: (نظام) سـازومان، رێکخسـتی، لێـرە دا رێـک و پێکـی و سـەروبەری یـا جیهـانێ مەبەستە- **رەونەق**: رەونەک، رۆناک، جوانی، چلڤلین، پێشکەتن، باو- **تەرتیب کرن**: تـە رێکخستن، تە ئامادە کرن، تە سازومان دانێ.- **ئەلحەق**: ب راستی.

- **شرۆڤە**: ب راستی ئەی خودایێ راست و دوروست کو تە ژ مەرا جیهانەک ب سـازومان و باش و رێک و پێک وسەروبەر ئافراندییە.

- **جوانکاری:** حەققا و ئەلحەق پێکڤە جناسێ سەرِاست دکـن. ل نیڤەکـا نـزام و تەرتیـب و رەونەقێ دا ژی تەناسوب و تەرادوف هەیە. پەیڤـا حەقـا لەتـافەتێ سـاز دکـە، لـەو را کـو خـودانێ دو واتەیـانە، هـەم ب واتەیـا حەقـۆ، خـودایێ حـەق، هـەم ژی ب واتەیـا ب راستی کو.

٣٤- ئەم غافل و عاتل و گونـەهکار
ماینە د قەیدێ نەفسێ ئەممار

- **پەیڤناسی: غافل**: نەزان و نەئاگادار- **عاتل**: (عاطل)بێکارە و بێهـوودە- **قەیـد**: بەنـد، گیرِ، زنجیر، پـێ بەنـد- **نەفسـێ ئەممـار**:نەفسـا ئەمـارە، نەفسـا فەرمانـدەر، نەفسـا ئەهریمەنی کو مرۆڤان بۆ لایێ پیسی و نەباشی یێ رادکێشە.

- **شرۆڤە:** ئەم نەزان و نەئاگادار و بێهوودە ل بەندا نەفسا ئەمارە دا گرێدایی ماینە.

- **جوانکاری:** غافل و عاتل پێکڤە جناسن. غافل و عاتل و گونەهکار پێکڤە تەناسوبێ سـاز دکن. نەفسا ئەمارە ب زنجیرەکێ را، کو دکەڤە پی ێـین مـرۆڤء و مـرۆڤ ء گـرێ دده هاتییە وەکاندنێ. ئەڤ مالکا هەلبەستێ ئشارەیە بـۆ ڤـێ ئایەتـا قورئـانێ." ***و ما ابـری نفسی ان النفس الاماره بالسوء الا مارحم ربی ان ربی غفـور رحـیم***" و براسـتی ئـەز نەشێم خو پاک و بێگونەھ بکم، لەوراکو نەفس زۆر فەرمانێ دده بۆ لایێ نەپاکی یـێ، مـا کو خودایێ من دلۆڤانی یێ بکە، براستی کو خودایێ من بەۆرینکار و دلۆڤانە. ئایەتـا ٥٣ ژ سوورەیا یووسف.

٣٥- نینن مـە د قـەلبء فـکر و زکـرەک
ناکین ب زەبانء حەمد و شوکرەک

- **پەیڤناسـی: قەلـب**: دل- قەلـبء: قەلبـی، قێلـب- **فکـر**: هـزر، بیـر، رامـان- **زکر**: (ذکر)ڤەگۆتن، لێرە دا ڤەگـۆتن و هانینـا نـاڤێ خـودێ و سپاسـداری ژ بـۆ خـودێ مەبەستە. - **زەبان**: زبـان، زمـان، ئەزمـان- **زبـانء**: زبـانی، زبـێن- **حەمـد**: سـپاس- **شوکور**:شوکر، سپاس و قەدرزانین.

- **شرۆڤە:** (خودایۆ) تە کو ئەو هندە نەعمەت و پێداویستی یێن ژیانێ دانە مە، لێ ئـەم ل بەرانبەر وان هەموو بەخشین و قەنجی یێن تە دا بێهـوودە و بێکـارە و گونەهکـار مـایینە وئـەم ب دل و جـان ل بـارا تـە دا نـاهزرین و تـە ب بیـر نـاهێنین و ب دل وئەزمـان سپاسبێژی یا وان هەموو قەنجی یێن تە ناکین.

- **جوانکاری:** فکر و زکر و قەلب و زەبان و شوکور پێکڤە تەناسوبێ و حەمد و شـوکور ژی پێکڤە تەرادوفێ ساز دکن.

٣٦- *خانی* کو نهن ب قەلب ء زاکر
باری بـدە وی زەبـانـێ شـاکر

- **هەڤبەرکرن: حم. رۆ.** قەلبێ و زەبانی- **زا.** ل ژێر قەلبء کەسرە/ژێر دانایە و زەبـانی هاتییە. **هژ.** قەلبێ و زەبانێ. قەلبی و زەبانی ل بارا دەستوورا زمانێ کوردی دا راسـتن، لێ کێشا هەلبەستێ ئالۆز دکـن. قەلبـێ و زەبـانێ هـەر چەنـد کـو تـا رادەیەکـێ کێشـا هەلبەستێ رادگرن، لێ ل بارا دەستوورا زمانێ کوردی دا چەوتن، لـەورا کـو هـەردو ژی نێرزانە، نە مێزا. **- جا.** ل ژێر کوتاترین پیتا هەر دو پەیڤان دا کەسرە/ژێر هاتییە دانان. مرۆڤ نکارە بێژە کا ئەڤ کەسرەیا دەبێ ئێ بێتە رابێژکرنێ، یان "ء " بێتە رابێـژ کرنـێ. لێ ل ڤێ مالکا هەلبەستێ دا قەلب ء و زەبانء ژ یێن دی دوروست ترن، لەورا کو هـەم ل بارا رێزمانی دا سەرِاستن و هەم ژی کێشا هەلبەستێ نائالزینن.

هژ. نەهن - میر. **زا.** نهن(ل ژێر پیتـا "**ن** " و پیتـا "**ھ**" دا کەسـرە دانینـە.) **حـم. رۆ.** نهن. **- جا.** چو نهن، کو بێواتەیە- **هژ. حـم. رۆ** . قەلبـێ هـاتییە کـو شاشـە و کێشـا هەلبەستێ ژی ئالۆز دکە. **زا.** ل ژێـر پیتـێن "ب" و "ن" ل پـەیڤێن قەلـب و زەبـان دا، کەسرە هاتییە دانان. – **زا.** ڤی، کو هەلەیە، لەورا کو خانی پێش دا نافێ خـوە تینـە و ل بەر وێ هندێ جیناڤێ وی، کو جیناڤێ ئشارکی یێ دووڕە لێرە دا سەرراستە، و نە ڤی کو جیناڤێ ئشارکی یێ نێزیکە –

بالکێشی: ب دیتنا من دەبێ ل سەر دوەمین پیتا "ن " فەتحە واتـە سـەرەک هەبـووبە، کـو ئەڤ پەیڤا نهنە بێتە خوەندنێ، دەنا نهن هەلەیە. لەورا کو ئەم دزانن نهن پرانەیا کردارا نهنە یە، لێ بکرێ ڤێ کرداری واتە خانی تەکانە یە نە پرانە، لێ ئەگەر ئـەم پەیڤـا نهنـە بپەژرینن ل کێشا هەلبەستێ دا جیهێ دەنگدێرن کورت و بلند لێک تێن گوهـۆڕینێ، کـو دکارە ببە سەربەستی یا هۆزانیێ. ل چەند جیهێن دی دا ژی ئـەڤ پەیڤـا وەهـا هـاتییە،

دقەومە کو زاراڤێ ناڤچا ژیانا خانی دا وسان ژی ب کار بـبن. ئەڤـێ پەیڤـێ پێـدڤی ب لێکۆلینەک زاراڤە و دەڤۆکناسی یێ هەیە.

مەلایێ جزیری ژی ئەڤێ کرداریّ هەر ب ڤێ واتەیێ ب کار دبە:

بولبولێ مەجرووحێ عەشـقێ تاقەتـا خـاران نهـن، دێ کولاڤـا ریشـێ سـینە بشـکوەک بێ خار بت-

حوسـن و جەمـالێ جانـان نـادێرتن تـو پایـان، هـەر چـی نەبـت بـدایەت ئەسـلەن نهن نهایەت-

- **پەیڤناسی: نهن**: نینە (نهن:نینن)- **زاکر**: (ذاکر) زکرێژ، کەسێ/کەسا کـو هـەردەم خودێ ب بیر تینە و سپاسێ ژ بۆ وی دکە- **باری**: ڤێجا، جارێ،لایێ کـێم، هەروسـان ب واتەیا خودێ یۆ ژی تێ- **شاکر**: کەسێ/کەسا کو شوکورا خودێ دکە، سپاسدار.

- **شرۆڤە:** خودایۆ خانی کو ژ دل دا زکرێژێ تە نینە، و ناڤێ تـە ژ دل دا نـاییە بیـرا خـو، جارێ لایێ کێم زمانەکی سپاسداریێ بدە وی.

- **جوانکاری:** قە لب و زەبـان پێکڤـە و شـاکر و زاکـر ژی پێکڤـە تەناسـوبێ سـاز دکـن. هەروسان پەیڤا باری لەتافەتێ دئافرینە، لەو را کو هەم ب واتەیا خودێیۆ و هـەم ژی ب واتەیا جارێ یە. ل ڤێ مالکێ دا خانی تەخەلوسا خو واتە ناڤێ خو یێ هۆزانی یێ تینـە و ژ خوێنەران را رادگەهینە کو ناڤێ وی یێ هۆزانی یێ خانی یە.

(۲)

تێعدادێ نەعمەت شوماری و شوکورگوزاری یا باری د سووڕەتێ ئایینەداری و پەردەبەرداری یا پەروەردگاری دا دگەل ئختتاما ب موناجاتەک موختەسەر کوردی

۳۷- ئەی شوکرێ تە جەوهەرا زەبانی وەی زکرێ تە سەیقەلا جەنانی

- **پەیڤناسی: شوکرێ تە:** شوکرا تە، سپاسیا تە، شوکور ل کورمانجی دا مێزایە نە نێرزا، دیارە خانی ژ بۆ کێشا هەلبەستێ ئەو وەک نێرزا ئینایە، یان ژی" شوکرێ تە" دکارە کورتکری یا "شوکرێن د تە" بە. - **جەوهەر:** جۆهەر، حوبر، زاخ، ماکا سەرەتایی یا ژیانێ- **وەی:** ئوو ئەی، وە ئەی، پەیڤەک هەڤبەندە فارسی یە و کورتکری یە، تێ ب واتەیا ئوو یێ، ئوو ئەوێ/ئەوا کو .(وە، واوا عەتفە، ئەی ژی ژ ئامیرێن بانگ کرنێ یە د فارسی و کوردی دا)- **زکر(ذکر):** ئینان و ڤەگۆتنا ناڤێ خودێ، بیرئانین- **سەیقەل:** (صیقل) سیقال، پاقشکەر، کەسێ یان تشتا کو ژەنگ و پاخسا نەینووک و شوور و خەنجەران پاقش دکە- پیتا "ئی" ل کوتایا هەردو پەیڤێن زەبان و جەنان دا تەوانکا نێرزای یە. **جەنان:** دل.

- **شرۆڤە:** ئەی خودێ سپاسیێژی و شوکرا تە حوبر و جۆهەرا زمانی یە و بیرڤەهانین و ڤەگۆتنا ناڤێ تە پاقشکەرێ دلی یە.

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا هەلبەستێ ب شێوەیا تەرسیعێ هاتییە دارشتنێ. ل ڤێ مالکا هەلبەستێ دا جوانکاری یێن تەشبیھ و وێنەنگاری واتە ئیماژێ هەنە. خانی وێنەنگاری و تەشبیهەک زۆرجوان ب هۆستاتیەک تام ل ڤێ مالکێ دا نەقشاندییە. ئەوی پێش دا زمان وەکاندییە قەلەمێ و شوکر و سپاسیێژی یا خودێ ژی وەکاندییە جەوهەر و حوبرا وێ قەلەمێ. ل دوو را دل وەکاندییە نەینووکەکێ و زکرێ خودێ ژی وەکاندییە پاقشکەرێ وێ نەینووکێ. مرۆڤ دکارە بێژە کو خانی زمان هەم وەکاندییە قەلەمێ و

هەم ژی وەکاندییە شوورء، لەورا کو جەوهەر هەم ب واتە یا حوبر و مورەکەبێ یە و هەم ژی ب واتە یا زاخ و رەنگێ کو پشتی تووژ کرن یـان پشـتی چێکرنـێ ل دەڤـێ شـوورء ددن کو ژەنگ خو نەڤێژێ و تووژاتی و نووبوونا خو ژ دەست نەدە. ماکـا هەردوکـان ژی هەر ییکە. ب کورتی زمانێ خانی هەم قەلەمەکە کو سپاسییژی یا خـودێ ژێ را وەکـی جەوهەرەکێ یە بۆ نڤیسینێ و هەم ژی شوورەکە کـو هینانـا نـاڤێ خـودێ ژێ را وەکـی زاخەکێ یە بۆ نوو مایین و بڕینێ. ل زمانێ تۆرەیی دا گەلەک جـاران زمـان ب شـوور و خەنجەران هاتییە وەکاندنێ.

٣٨- ئەی واحدێ بی شەریک و یەکتا
وەی واجدێ بی نـەزیر و هـەمتا

- **هەڤبەرکرن: میر.** واجبێ- **هژ.** واحیدێ- **هژ.** شەریکی یەکتا - - **هژ.** واجیدێ.

- **پەیڤناسی: واحد**: یەک، تەنێ، تەک، تەکانە- **شەریک**: هەڤپشـک - **یەکتـا**: تەکـانە، بێهەڤال- **واجد**: خودان، سازکەر و بەدیهێنەر- **نەزیر**: (نڤیر) وەکانە، هەڤتـا، هەڤـال- **هەمتا**: هەڤتا، هەڤال

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** د ڤێ مالکا هەلبەستێ دا جوانکاری یا موازنە یێ دگەل تەرادوف و تەناسوبێ هەیە. پـەیڤێن واحـد و یەکتـا پێکڤـە و پـەیڤێن بـی نەزیـر و بـی شـەریک ژی پێکڤـە تەرادوفێ دئافرینن. پەیڤێن واحد و واجد پێکڤە جناسێ ساز دکن.

٣٩- ئەی باقی یێ بی زەوالـێ دائم
وەی هادی یێ بی فەنایێ قائم

- **هەڤبەرکرن: میر. رۆ.** زەوال و دائم و فەنا و قائم

- **پەیڤناسی: باقی:** مایی، پایدار، هەرەهەرە ، رەوشناڤەکی خودێ یـە.- **زەوال**: نەمـان، نست بوون، وەندا بوون - **دائـم**: هەمیشـە، پایـدار، هەرمـان، - **هـادی:** رێنمـوونیکەر، رێڤەبـەر ، رەوشـناڤەکی خـودێ یـە.- **فەنـا**: نەمـان، تونەبـوون- **قـائم**: ل سـەر خـو، راوەستایی، پایدار، رەوشناڤەکی خودێ یە.

- **شرۆڤه:↓**

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا ب شێوەیا موازەنەیێ هاتییە دارشتنێ. پەیڤێن باقی و هادی، بی فەنا و بی زەوال، قائم و دائم پێکڤە تەناسوبێ ساز دکن. ل نیڤەکا پەیڤێن قائم و دائم دا جناس هەیە. پەیڤا باقی دگەل پەیڤێن زەوال و فەنایێ تەزادێ دئافرینە. ل هەردو نیڤمالکان دا ل پەیڤێن "باقی و هادی" دا ژ سەربەستی یا هۆزانی یێ وەج هاتییە ڤەرگرتنێ.

٤٠- ئەی فالقێ ئەرد و ئاسمانان
وەی خالقێ جومله ئنس و جانان

- **هەڤبەرکرن: رۆ. میر. حم. زا.** خالقێ - **میر. هژ. حم. رۆ. زا. جا.** ارض - **هژ.** عاسمانان - - **میر.** رازق- **رۆ. زا.** فالق.

- **پەیڤناسی: فالق**: ژ هەڤدو جوداکەر، قەلشینەر- **خالق**: ئافرینکار - **جومله**: هەموو **ئنس**: مرۆڤ- **جان**: ئەجنە، هەروسان روح، گیان.

- **شرۆڤه:↓**

- **جوانکاری:** ل ڤێ مالکێ دا جوانکاری یا موازەنەیێ هەیە و ل نیڤەکا پەیڤێن ئەرد و ئاسمان پێکڤە و ئنس و جن ژی پێکەڤە تەزاد هەیە. پەیڤێن فالق و خالق ژی پێکڤە جناسێ ساز دکن. هەروسان ل رێزکرنا پەیڤێن ئەرد و ئاسمان پێکڤە و ئنس و جن ژی پێکڤە تەناسوب هەیە.

٤١- مولک و مەلەک و فەلەک ب جارەک
بلجومله تە چێکرن تەبارەک

- **پەیڤناسی: مولک**: ئەرد، دارایی، جیهان، مەزنایی - **مەلەک**: فرشتە، مەلاییکە - **فەلەک**: ئاسمان، زڤڕینگەها ئەرد و ئستێران ل فەرهەنگا گەلێری دا - **ب جارەک**: هەموو، ڤێکرا، جارەکێ دا - **تەبارەک**: پاقش، پاقش بوویی.

- **شرۆڤه:** ئەی خودایێ تەکی تەنێ و بێهەڤپشک و بێ هەڤتا و ئەی بەدیهێنەرێ بێ

وەکانە و بێ هەڤال و هەڤتا ، ئەی خودایێ کو تو یێ هەرمانی و هەردەم بێ وەندابوونی. ئەی خودایێ کو تو رێڤەبەرێ بێنەمان و هەمێشە پایدار و ل سەر خوە یی. ئەی ژ هەڤدو جوداکەرێ ئەرد و ئەسمانان و ئەی ئافرینکارێ گشت مرۆڤ و ئەجینەیان. ئەی خودایێ پاک و پاکیزە، ئەڤ جیهان و ئەرد و ئاسمان و مرۆڤ و مەلایکە هەموو تە ئافراندنە.

- **جوانکاری:** ل نیڤەکا پەیڤێن مولک و مەلەک و فەلەک دا جناس هەیە. مالکێن سی و هەشتێ تا چل و یەکێ هەموو ژی تەلمیحن ژ بۆ وان ئایەتانا ئەوێن کو ل بارا ئافراندنا جیهانێ و پەسنێ خودێ دا هاتنە.

٤٢- سبحانک کلما ختلقت
احسنت فکیف ما فلقت

(سوبحانەکە کوللەما خەلەقتە، ئەحسەنتە فەکەیفە ما فەلەقتە)

- **شرۆڤە:** پاکی و چاکی ژ تە رایە د هەر تشتێ کو تە ئافراندییە، کریارێن تە زۆر جوان و رێک و پێکن ل هەرتشتێ کو تە ژ هەڤدو لەت کرییە. واتە هەر تشتێ کو تە ئافراندییە جوانی و رێک و پێکی یا وان ژ جوانی و رێک و پێکی یا تە یە، زۆر جوانە هەر تشتێن کو تە ژ هەڤدو ڤەقەتاندنە(ئەرد و ئاسمان).

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا هەلبەستێ تەلمیحە ژ بۆ دوعاییێن رۆژێن جەشنێن ئایینی. هەر وسان تەلمیحە ژ بۆ وان ئایەتێن کو ل بارا ئافراندن و ژ هەڤدو جوداکرنا ئەرد و ئاسمانان دا هاتنە. وەکی ڤان ئایەتانا:

فالق الاصباح و جعل الیل سکنا والشمس و القمر حسبانا ذلک تقدیر العزیز العلیم.ئایەتا ٩٦ ژ سوورەیا الانعام- ***قل اعوذ برب الفلق***. ئایەتا یەکم ژ سوورەیا ١١٣.

٤٣- هەر چی کو تە چێکر ئەی نکووکار
هەر یەک د حەددێ خو دا سەزاوار

- **پەیڤناسی: چێکر**: ئافراند- **نکوو**:نیکوو، قەنج ، باش - **نکووکار**: کریارباش - **حەدد**: سینۆر، رادە، رەجە، ئەندازە - **سەزاوار**: هێژا، شایان.

- **شرۆڤه:** ئەی خودایێ کریارباش، هەرچی کو تـە ئافرانـدییە و چێکرییـە، هـەر یـەک ل سینۆرێ خو دا و ل رادە و پلە و رەجەیا خو دا هێژا یە.

٤٤- ئەف نـەھ سـەدەفێ د پڕ مراری
دوڕ و شەڤە یێد شەفاف و تاری

- **هەڤبەرکرن: هژ.** رۆژێ د سفید، شەڤا د طاری، کو هەلەیە.- **رۆ.** رۆژێد سـپی شـەڤێد طاری – **پرۆ.** دوڕ و شەفە یێد شەفاف و تاری – **حم. زا. جـا.** دوڕێـد سـفید شـفاف و طاری - **میر.** دوڕ و شەفەف و شەفاف وطاری – ل ناڤ ڤـان هەمـوو جەلەبـان دا تەنـێ جەلەبا پەراوێزا ڕۆدینکۆیێ هەم ل بارا واتەیی و ڕێزمانی دا و هەم ژی ل بارا هەلبەستی دا سەڕاست تر و بەرهش تره. ئەوانێ دی هەموو ژی شاش و بـێ واتەنـە. لـەورا کـو خانی شـەڤ و رۆژ ل تـاریتی و رۆنـاهیتی یـێ دا یـان ژی ل سـپیتی و رەشـاتی یـێ دا وەکاندییە دوڕ و شەبەیان. دوڕ سپی و شەفافە ، شەڤە یـان شـەبە ژی رەش و تـاری یە. ل چاپا ئۆرمی یێ دا ژی وەها هاتییە: دوڕێد سپی شـەڤێ د تـاری. کـو دیسـان ل وێ دا ژی شەڤێ د، ب واتەیا شەڤە یێد هاتییە.

- **پەیڤناسی: سەدەف:** گیاندارەک ئاڤی یـە و دو جەلەبـێ وێ هەنـە، سـەدەفا خـوارنێ و سەدەفا مرواریدێ، لێرە دا مەبەست ژێ ئاسمانە.- **مراری:** مروارید، گەوهەرا کو ژ زکـێ سەدەفێ دا پێک تێ، لێرە دا مەبەست ژێ ئستێرە.- **نەھ سەدەفێ د پڕ مـراری:** نـەھ سەدەفێن دە پڕ مروارید. بریتیە ژ نەھ قاتێن ئاسمانان کو تژیینە ژ ئستێرێن چلقلـۆک- **دوڕ:** مروارید- **یێد:** ئێد ، یێن دە، ئێن دە، نیشـانەیا پڕانەیـێ ل کورمـانجی دا "ان" ە، لێ دەما کو ناڤەکی پڕانە دبە خودانداڕ یان رەوشدار نیشانە یا پڕانە یا وی ناڤی دتـەوە و دبە ێین یان ئێن و دگەل پرتکا دە کو پرتکا پەیوەندا نیڤەکـا نـاڤێن پڕانـە و رەوش و خودانێن وانە، دزەلقە و دبە یـێن دە. لـێ ل هنـدەک دەڤۆکـان دا یـێن دە یـان ئـێن دە کورت دبە و دبە: یێد یان ژی ئێد - **شەڤە:** شەبە، کەڤرەکی رەش و برقـۆنەکی یـە کـو ل گەوهەرسـازی یـێ دا وەجـێ ژێ وەردگـرن، ب تـایبەتی دکـن تەزبـی ، قاشـێ گوستیلان ، دارجگارە و مۆدنە. - **تاری:** رەش.

- **شرۆڤه: ↓**

- **جوانکاری:** ل ڤێ مالکێ دا ئستعارە هەیە. خانی نەھ قاتێن ئاسـمانان د گـەل ئسـتێران وەکاندییە نەھ سەدەفێن تژی مرواریـد و هەروسـان رۆژ وەکانـدییە مرواریـدێن سـپی و

شـەڤ ژی وەکانـدییە شـەبەیێن رەش و تـاری، لـێ ل جیهـێ کـو نـاڤێن وەکانـدیان(موشەبەهان) بینە، ناڤێن پـێ وەکانـدیان(موشـەبەهون بێهـان) ئینـایە. هەروسـان ل نیڤەکا پەیڤێن سەدەف و مرواریدێ دا تەناسوب و ل نیڤەکا پەیڤێن دوڕ و شـەڤە یـێ دا پێکڤە و پەیڤێن سپی و تـاری دا ژی پێکەڤـە تـەزاد هەیـە. پـەیڤێن شـەڤە و شـەڤاف، ئەگەر جناسێ ساز نـەکن ژی جـوانی یـەک پەیـڤ ئـارایی و مووسـیقایەک هونـدورانی دئافرینن. هەروسان جوانکارییەک پەنیڤە ژی د ڤـێ نیڤمـالکێ دا هەیـە، پـەیڤێن دوڕ و شەڤە ل رێنڤیسیا کەون دا ژی نیزیکی پەیڤێن رۆژ و شەڤێ تێنـە نڤیسـینێ کـو دکـارن جناسا نڤیسکی بئافرینن و هەر ئەڤ هندە ژی بوویە هەگەر کـو هنـد ئـالۆزی و دەسـت تێوەردان بکەڤە ناڤا ڤێ نیڤمالکێ دا.

بالکێشی: دبە کو خـانی ئـەو ئـستێرن کـو تێنـە دیتنـێ وەکانـدبە دوڕ و مرواریـدان و ئـەو ئستێرێن کو نایێن خوویانێ و ل بەرچاڤان نـاکەڤن ژی وەکانـدبە شـەبەیان. لـێ ئـەڤ بۆچوونا ل هەمبەر بۆچوونا کو مروارید ژ بۆ رۆژێ و شەڤە ژی ژ بۆ شەڤێ پێوەکاندی بـن، لاواز تره.

٤٥- حـەفتێ د مسـالێ دوڕێ غـەلـتان
هەر شەش جهەت و چهار ئەرکان

- **پەیڤناسی: مسال**: (مثال) بینانی، وەکی- **غەلتـان**: (غلطـان) خـڕ و گلـۆر، تشـتا کـو خرۆڤرە و باش گرێل دبە. **دوڕێ غەلتان**: مرواریدا خڕ و گر، مرواریدا هەرە باش. لێرەدا مەبەست ژێ ئستێرن.- **هەفـت دوڕێ غەلتـان**: بریتینـە ژ هەفـت ئسـتێرێن؛ قەمـەر، عەتارود، زوهرە، شەمس، مڕیخ، موشـتەری، زوحـەل- **جهـەت**: ئـالی، لا، سـەمت، - **شـەش جهـەت**: شـەش ئـالی؛ ژۆر، ژێـر، راسـت، چـەپ، پشـت و بـەر- **ئەرکـان**: (پڕانە یا روکون) پایە، خیم، بنێشە، **چهارئەرکان**: هەرچار تشتێن کو خیمێ جیهـانێ ل سەر وان ئاڤایە: ئاڤ، ئاگر، خاک و باک.

- **شرۆڤە:** ئەڤ نەھ قاتێن ئاسمانان کو وەکی سەدەفێن تژی مرواریدن، د گەل ڤان دوڕ و مرواریدێن سپی چیل و ڤان شەبەیێن رەش و تاری و ئەڤ هەر هەفت ئسـتێرێن وەکـی مرواریدێن هەرە بژارە و هەر شەش ئالی و هەر چهار ئاخشیجان کـو خیمـێ هەبـوون و ئاڤادانی یا جیهانێ نە، تە ئافراندنە.

- **جوانکاری:** ل ڤێ مالکێ دا ل نیڤەکا پەیڤێن هەفت، شەش و چهار دا تەناسوب هەیە. هەروسان هەفت ئستێرێن مەزن ب هەفت مرواریدێن بژارە هاتییە وەکاندنێ. پەیڤا غەلتان ل " دوڕێ غەلتان " دا ژ بلی واتەیا بژارەبوونێ، واتەیا زڤڕۆکی یێ ژی دده، کو مەبەستا خانی ل وێ پەیڤێ دۆشبوون و گەڕۆکبوونا وان ئستێرانە، کو ل دۆر خو یان ل دۆر تاڤێ دگەڕن.

٤٦- هەرسێ وەلەدێ د پڕ مەوالید
غەبرا و سەما د گەل مەقالید

- **پەیڤناسی: وەلەد**: (ولد) لاو، زارۆک ، تشتا کو هاتییە سازکرن و چێکرنێ.- **مەوالید**: (پڕانەیا مەولوود) زارۆکێن ساڤا- **هەرسێ وەلەدێ د پڕ مەوالید**: هەرسێ وەلەدێن د پڕ مەوالید، مەبەست ژێ (موالید ثلاثە) واتە حەیوان و نەبات و جەماد: گیانلبەر، روسکە و بەرکە یە.- **غەبرا**: ئەرد، خاک- **سەما**: ئاسمان - **مەقالید**: (پڕانەیا مقلاد) کلید، ڤەکرۆک، مەبەست ژێ کلیدێن گەنجینەییێن نیڤەکا ئەرد و ئاسمانایە. ب واتەیەک دی مەبەست ژێ بوونەوەر و هەیی و نەعمەتێن ل نیڤەکا ئەرد و ئاسمانان دا یە.

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** ل نیڤەکا پەیڤێن وەلەد و مەوالید دا جناس هەیە. ل نیڤەکا پەیڤێن غەبرا و سەما دا تەزاد هەیە. غەبرا و سەما دگەل مەقالید، تەلمیحە بۆ هەر دو ئایەتێن قورئانێ ییێن ٦٣ ژ سووڕەیا ٣٩ و ١٢ ژ سووڕەیا ٤٢ کو وەها دەست پێ دبن: " **لە مقالید السموات والارض...**" ئەو خودانێ ڤەکرۆکێن نیڤەکا ئەرد و ئاسمانانە...

٤٧- لەوح و قەلەم و سەوابت و عەرش
حەیوان و نەبات و مەعدەن و فەرش

- **پەیڤناسی: لەوح**: لێرە دا مەبەست لەوحێ مەحفووزە - **قەلەم**: پێنڤیس، مەبەست ژ لەوح و قەلەمێ لێرە دا گۆرەکی هندەک بیر و هزرێن ئایینی ئەو تەختە و قەلەمایە، کو خودێ ناڤێ هەموو تشتێ ئافراندی ل سەر نڤیسیە و ئەو ل بەر پەڕێ ئاسمانان ل

عەرشێ بلند دا یە. ل قورئانێ دا تەنێ جارەکێ پەیڤا لەوح هاتییە کو دبێژە: **" بل هو قرآن مجید فی لوح محفوف"** بەلکو ئەو قورئانا پیرۆزە کو ل لەوحەکێ دا هاتییە خودان کرنێ. مرۆڤ دکارە بێژە کو مەبەستا خانی هەر ئەو لەوحایە.- **سەوابت**: (ثوابت) ئستێرێن راوەستایی- **عەرش**: تەختێ بارگاها خودێ، جیهێ زۆر بلند و پیرۆز، چادور و کەپرۆک، - **حەیوان**: جاندار، گیانلبەر- **نەبات**: روسکە، رووەک، هەر تشتا کو ژ ئەردێ شین ببە و بروسکە- **مەعدەن**: کان، بنەکان، لێرە دا مەبەست جەمادات واتە بەرکە یە.- **فەرش**: ئەرد، زەڤی.

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری**: ل ڤێ مالکا هەلبەستێ دا ل نیڤەکا پەیڤێن لەوح و قەلەم- سەوابت و عەرش- حەیوان، نەبات، مەعدەن و فەرش دا تەناسوب هەیە.

٤٨- زاهر کرن ئەڤ قەدەر سەنایع
پەیدا کرن ئەڤ قەدەر بەدایع

- **پەیڤناسی: زاهر**: (ظاهر) ئەشکەرا، دیار- **ئەڤ قەدەر**: هندە، ئەڤ هەموو- **سەنایع**: (صنایع، پڕانەیا صنعت) دەستکر، تشتێن هاتنە چیکرنێ، پێشە- **بەدایع**: تشتێن نوو و تازە دەرکەتی و جوان، تشتێن نووڤەدی.

- **شرۆڤە**: خودایۆ تە هەرسێ زاروویێن کو گەلەک زاروو ژێ چێ دبن، گیانلبەر و روسکە و بەرکە (گیانلبەر و هەرچی یا کو ل ئەردێ شین دبە و دروسکە د گەل تشتێن بەرک وەکی بەر و ئاخێ) تەڤی ئەرد و ئەسمان و کلیدێن دەرگەهێن گەنجینەیێن ل نیڤەکا وان هەردوویانا دا ئافراندن. تە لەوحێ مەحفووز و قەلەما ئافراندنێ و ئستێرێن راوەستایی، ئەرد و ئەسمان و جاندار و روسکە و بنەکان و ئەڤ هەموو دەستکرێن جوان و نوو کو پێش دا تونەبوون، سازکرن و ژ نەبوونێ ئینانە هەبوونێ و ژ نادیاریێ دیار کرن.

- **جوانکاری**: ل ڤێ مالکا هەلبەستێ دا جوانکاری یا موازنە یێ هەیە. پەیڤێن زاهر و پەیدا ژی پێکەڤە تەرادوفێ ساز دکن.

٤٩- هەر یەک ژ عەدەم کرن تە پەیدا
ئـبـداع کـرن تـــە بـی هـەیـوولا

- **هەڤبەرکرن: میر**.تەکرنە پەیدا

- **پەیڤناسی: عەدەم**: تونەبوون- **کرن تە پەیدا**: تە ئەو پەیداکرن، تە ئەو دیار کرن، تە ئەو چێکرن- **ئبداع**: (ابداع) داهێنان، دەرئینان، چێکرن و دەرئینانا تشتەک نوو کو پـێش دا تونەبوویە، نووئافراندن- **هەیوولا**: هەیوولی، ماکا هەبوون و ژیانێ، ماکا سەرەتایی یـا هەبوونێ، تشتێد زۆر مەزن و ب گەڤدە و سۆسرەت.

- **شرۆڤە**: خودایۆ تە هەر یەک ژ ڤان تشتانا بێی ئاریکاری یـا ماکـا سـەرەتایی و هـەر ب کـارین و شـییانا خـو ژ تونەبـوون و نادیـاری یـێ بـەر ب هەبـوون و دیـاربوونێ دەرئینا و ئافراند.

- **جوانکاری**: ل نیڤەکا پەیڤێن عەدەم و پەیدا دا تـەزاد هەیـە. ل نیڤەکـا پـەیڤێن پەیـدا کرن و ئبداع کرنێ دا ژی هەم تەناسوب هەم ژی تەرادوف هەیە.

٥٠- فیلجومله چ ئەووەل و چ ئاخر
ئەلقسـسه چ موئمن و چ کافر

- **پەیڤناسی: فیلجومله**: (فی الجمله) ب گشتی، ل وێ ناڤێ دا- **ئەووەل(اول)**: سەرەتا، دەستپێک- **ئاخر**: کوتایی، دوایی، داوی، بنەتـا- **ئەلقسسـه: (القصـه)** ب کـورتی، ب گشتی- **مؤئمن**: خودانباوەر، باوەرمەند- **کافر**:بێبـاوەر، بێـدین، ناسـوپاس، کەسـێ کـو سوپاسیا نەعمەتێ خودێ ناکە، کەسێ کو باوەری یێ ب خودێ ناهینە.

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری**: ل ڤێ مالکێ دا جوانکاری یا موازەنە یێ هەیە. هەروسان پەیڤێن ئەووەل و ئاخر پێکڤە و پەیڤێن مؤئمن و کافر ژی پێکڤە تەزادێ ساز دکن.

۵۱- هەر یەک ژ تە ڕا وە بوونە مەزهەر
ئەورەنگە د وان تو بووی موزمەر

- **پەیڤناسی: ژ تەڕا:** ژ بۆ تە - **وەبوونە:** وسان بوونە- **وەبوونە:** بـوونەوە، جـارەکە دی بوونە، ل دوو هەڤ را بوونە- **مەزهەر(مظهر):** جیهێ دیاربوونێ، دیارگە،- **ئەورەنگە:** ئەورەنگ، وسان،ب وی ڕەنگی، ب وێ چێشیتێ- **موزمەر(مضمر):** ڤەشارتی،

- **شـرۆڤە:** ب گشـتی ژ سـەرەتایێ تـا دووماییێ و ژ خودانبـاوەران بگـرە تـا بێبـاوەران هەموویێ، چاوا کو هەریەک ژ وان ژ تە را بوونە دیارگەھ، وسان ژی تو ل ناڤ هەریەک ژ وان دا ڤەشارتی یی.(چـاوا کـو هەریـەک ژ بـوونەوەرێن قـێ جیهـانێ نیشـانەیەک ژ هەبوونا خودێ و دیارگەهێن خودێ نە، وسان ژی هەبوونـا خـودێ ل هـەر یـەک ژ وان بوونەوەران دا ڤەشارتییە. چاوا کو هەریەک ژ بوونەوەرێن جیهانێ نشانەیەک ژ هەبوونا خودێنە، وسان ژی هەبوونا خودێ ل هەریەک ژ وان بوونەوەران دا ڤەشارتی یە.)
بابا تاهرێ هەمەدانی ژی دبێژە:

ب سـەحـرا بـنـگەرۆم سـەحـرا تە بینۆم
ب دەریـا بـنـگـەرۆم دەریـا تـە بـینـۆم
ب هەر جا بنگەرۆم کووھ و دەر و دەشت
نـشـان ئـەز قـامـەتـێ رەعـنا تـە بینۆم

واتە: (ئەز ل چۆلێ دنێرم، چۆلێ دا تە دبێنم. ئەز ل چیا دنێرم، چیا دا تە دبێـنم. ئـەز ل کو دنێرم، چیا و دەر و دەشت، نیشانەکێ ژ بەژنا تە یا خوەشک دبینم.)

- **جوانکاری:** ل نیڤەکا جینـاڤێن تـە، تـو و وان دا تەناسـوب هەیـە. پـەیڤێن مەزهـەر و موزمەر ژی موتەزاد واتە دژبەرن.

۵۲- بی حوسنێ تە نینە وان وجوودەک
بی نووڕێ تە نینە وان نـمـوودەک

- **پەیڤناسی: وجوود:** هەبوون- **نموود:** نیشان،نیشانە، وێنە، نموونە، خوویابوون- نموودە: نیشانە، نموونە، "نموذج" یا عەرەبی ژ ڤێ پەیڤا کوردی هاتییە وەرگرتنێ.

بالکێشی: حوسن و نوور هەر دو ژی ناڤێن مێزانـە، گـۆرەکی رێزمانـا کـوردی دەبیـا خـانی بنڤیسیا؛ حوسنا تە و نووراتە، لـێ ل بـەر کێشـا هەلبەسـتێ ئـەڤ هـەردو ناڤانـا ژی ب شێوەیا فارسی ئانی یە.

- **شرۆڤە:** بێی جوانی و قەنجی و چاکی یا تە چ هەبوونەک وان بوونەوەرانا تـونەیە و بێـی نووراتە وان چ نیشانەیەک نینە. جوانی و چاکی یا تە یە کو هەبوونێ دەد بـوونەوەران و نووراتە یە کو وانا دەد دیارکرن و خوویاکرنێ.

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا ب شێوەیا تەرسیعێ هاتییە داڕشتنێ.

٥٣- حکمەت ئـەوە باتنـی و زاهر
قودرەت ئەوە غائبی و حازر

- **پەیڤناسی: حکمەت:** زانین، پێزانینەک زۆر، فەلسەفە- **باتن(باطن):** نهێنی، ڤەشارتی، ناڤەک ژ ناڤێن خودێ یە- **زاهر(ظاهر):** دیار، خوویا، بەرچاڤان، ناڤەک ژ ناڤێن خـودێ یە- **قودرەت:** کارین، شییان، توانست- **غائب:** نادیار، نەخوویا، ناڤەک ژ نـاڤێن خـودێ یە - **حازر(حاضر)** ل بەرچاڤان، ئامادە، دیار، ناڤەک ژ ناڤێن خودێ یە.

- **شرۆڤە:** زانینا سۆسرەت ئەوە کو تو هەم دیاری و هەم ژی نەهێنی و نادیاری. شـییان و کارینا تە هندە کو تو هەم ل بەرچاڤان و خوویایی و هەم ژی ڤەشارتی و نەخوویا یی.

- **جوانکاری:** ل نیڤەکا پەیڤێن باتن و زاهر، غائب و حازر دا تەزاد هەیە.ل نیڤەکا پـەیڤێن حکمەت و قودرەتێ دا ژی تەناسوب هەیە. هەروسـان پـەیڤێن ئـەوەل و ئـاخر، بـاتن و زاهر دو بە دو دژبەرن، لێ ل بەر کو ناڤێن خودێنە لێرەدا پێکڤە تەناسوبێ دئـافرینن. ل ڤێ مالکا هەلبەستێ دا جوانکاری یا تەرسیعێ هەیە. ئەڤ مالکا هەلبەستێ تەلمیحە ژ بۆ ڤێ ئایەتێ ژ قورئانێ: **" هو الاول والاخر والظاهر والباطن و هو بکل شیء علیم"**.

٥٤- نینن تە تەحەییوز و تەمـەککون
ئەمما تو د وان دکی تەوەتتون

- **هەڤبەرکرن: هژ.** تەجەزی، **حم. جا. تجزء** (تەجەزوء) لێ هەر دوو ژی دگەل نیڤمالکا دوەم لێـک نـاگرن ولێـرە دا بـێ واتەنـە - - **هـژ. حـم. رۆ. زا.** وە دوان- **پـرۆ. جـا.** تو دوان.

- **پەیڤناسی: تەحەییوز(تحییز):** جیگرتن، ل جییەکی دا راوەستان- **تەمەککون: (تمکن)** مەکان گرتن، جیگرتن، نیشتەجی بوون- **ئەمما:** لێ، لـێ بەلـێ- **تەوەتتـون(تـوطن):** جی وار بوون.

- **شرۆڤە:** خودایۆ هەر چەند کو تـو ل چ جـی و چ تشـتی دا هلنـایێی و تـو ل چ دەری دا جیوار نابی، لێ دیسان ژی تو دکاری ل وان بوونەوەرێن کو تە ئافراندنە دا جی بـی. ب گۆتنەک دی ئەوانا دکارن ناڤێ تە و هەبوونا تە هلگرن و تو ل وان دا جـی دبـی. ئەوانـا نوینەرێن هەلگرتنا ناڤێ تەنە.

ئەڤ مالکا هەلبەستێ نێزیکی وێ حەدیسێ یە، ئەوا کو دبێژە خودا ل چ جی و مەکـانی دا هلنـایێ، ئـەو تەنـێ ل دلـێ خودانبـاوەران دا جـی دگـرە. مەولـەوی یـێ بەلخـی ژی ل مەسنەوی یا خو دا ئەوێ حەدیسێ وەها رادگەهینە:

(گفت پیغمبر که حق فرموده است:
من نگیرم جـای در بـالا و پست
در دل مؤمـن بگنجـم ای عـجب
گر مرا جـویـی درآن دلها طلب)

واتە پێغەمبەر دبێژە کو خودێ فەرمۆیە: ئەز ل چ جی و مەکـانی، نـە ل ژێـر و نـە ل ژۆر یان ل جیهێ نەڤی و بلند دا هلنایێم، لـێ ل دلـێ خودانبـاوەران دا هلتـێم، ئەگـەر تـو ل مـن دگەڕی، من ژ وان دلان بخوازە.

- **جوانکاری:** ل نیڤەکا پەیڤێن تەحەییوز، تەمەککون و تەوەتتون دا تەناسوب و تـەرادوف هەیە. لێڤەگەڕا پێشکێتا "تە" مووسیقایا هوندورانی سـاز دکـە. ئـەڤ مالکـا هەلبەسـتێ دکارە تەلمیح بە ژ بۆ وێ حەدیسا کو ل ژۆرێ داباشا وێ هاتەکرنێ.

55- گۆیا هەمء جسـمەکن تو جانی
گۆیا هەمء شەهرەکن تو خانی

- **هەڤبەرکرن:** ل گشتی ژێدەرێن ل بەر دەستێن من دا ئەڤ پەیڤـا"هەمـی" هـاتبوو، لـێ ب وێ شێوەیێ کێشا هەلبەستێ ئالۆز دبە، ب دێتنا من خانی ئەڤ پەیڤا ب رابێژا هـەمء ئینـایە، لێ چاوا کو من ژ بۆ چەند نموونەیێن پێش دا ژی گۆتییە، ل بەر کێماسی یـا رێنڤیسـا کـەون هەمء ب شێوەیا هەمی هاتییە نڤیسینێ. من ل بەر دو هەگەران هـەمء دانـا، یـەک دەڤۆکـا ناڤچا ژیانا خانی وسانە، یا دوویێ ژی وسان کێشا هەلبەستێ تێک ناچە.

- **پەیڤناسی: گۆیا**:تو دبێژی قەی، وەکی کو - **هەمء:** هەمی، هەموو، گژک- **شەهر**:باژار، شار- **خان**:کاروانسەرا، لێرە دا ناوەندا بازرگانی یا باژارء مەبەستە. - **خـان**: سـەروەر، رێڤەبەر، خودان.

- **شرۆڤە:** ئەی خودایۆ دبێژی قای گشتی تشتێن کو تە ئافراندنە لاش و جەستەنە و تـو روح و جانێ وانی، دبێژی قەی ئەو تشتانا هەموو باژارەکن و تو ناوەندا وی باژاری یـی و وی باژاری ب هەڤ ڤە گرێ ددی و پەیوەندێ ل نیڤەکا تەواوی تاخ و کووچە و کـۆلانێن وی باژاری دا ساز دکی. یان ژی: خودایۆ دبێژی قای ئەو هەموو تشتێن کو تە ئافراندنە باژارەکە و تو ژی سەروەر و خودان و رێڤەبەرێ وی باژاری یی.

- **جوانکاری:** ل ڤێ مالکا هەلبەستێ دا جوانکاری یا تەرسیعێ هەیە. هەروسـان پـەیڤێن جسم و جان پێکڤە و شـەهر و خـان(ب واتەیـا ناڤەنـدا بـاژارء) ژی پێکڤـە لایەکـی دا تەزادێ و لایێ دی دا ژی تەناسوبێ دئافرینن.

٥٦- حوسنا تەیـە زینـەتا حەبیبان
رەشکا تەیە غیرەتا رەقیبان

- **پەیڤناسی: زینـەت**:خەمـل، رەوش،- **حەبیـب**: دۆسـت، یـار- **رەشـک**: چاڤنەبـاری، پەخیلی، کین،کەرب، رک، ئێرەیی- **غیرەت**: ئابرووپارێزی، - **رەقیب**: جگر، نەیـار، دژ، رکەبەر، چاڤدێر.

- **شرۆڤە:** جوانی یا تە یە کو دبە هەگەرا رەوش و خەملا یار و دلبەران و جگر و نەیـار ل حەسوودی و چاڤنەباری یا تە دا تێنە جۆش و غیرەت و ئابرووپارێزیێ.

- **جوانکاری:**ئەڤ مالکا هەلبەستێ ب شێوەیا تەرسیعێ هاتییە دارشتنێ. ل نیڤەکا پەیڤێن حوسن و زینەت دا و پەیڤێن رەشک و غیرەت دا تەناسوب و ل نیڤەکا پـەیڤێن حەبیـب و رەقیب دا تەزاد هەیە.

٥٧- مەیلا تـەیـە عاشـقان دکێشیت
دەردێ تەیە دل ژ بەر دئێشیت

- **پەیڤناسی: مەیل**:ئارەزوو، خواست، ویست.

- **شرۆڤە:** ئارەزوو و خواستا دیتنا تە یە کو ئەڤیندارانِ رادکێشە و دەردێ ئەڤینا تەیە کو دل ل بەر دئێشە.

- **جوانکاری:** ل نیڤەکا پەیڤێن مەیل، دەرد، دل، عاشق، کێشان و ئێشانێ دا تەناسوب هەیە.

٥٨- شیرین تە کرە شەکەر ل پەرویز فەرهاد ژ رەشکێ ئەشکێ خوونریز

- **هەڤبەرکرن: هژ.** شەکر - - **حم. جا. زا.** ژ رەنگێ ئەشکێ- **هژ.** رەشک ئەشکی- **میر.** ئەشکێ رەشکێ، لێ هێچیەک ژ ڤان واتەیێ نادن، یا راست و دوروست ئەوە کو ل ژۆرێ هاتییە نڤیسینێ: ژ رەشکێ ئەشکێ خوون ریز، واتە ژ کەربان هێسرێن خوونین درێت.

- **پەیڤناسی: شیرین:** کچا ئەرمەنی کو گراڤی یا خۆسرۆ پەرویز شاهێ ساسانی و خۆشەویستا فەرهادێ بەرتەراش بوویە. خۆسرۆ پەرویزء ئەو خواستییە، لێ فەرهاد ئەڤیندارێ وێ بوویە. گەلەک هەلبەستڤانێن کورد و ئیرانی چیرۆکا ئەڤیندارێ یا خۆسرۆ پەرویز و فەرهاد و شیرینێ کرنە هەلبەست، کو ل ناڤ وانا دا خانایێ قوبادی ب کوردی و نزامی یێ گەنجەوی ب فارسی ئەو سەرهاتا ژ هەموویێ باشتر ڤەهوونانە.- **شەکەر:** ژنا خۆسرۆ پەرویز شاهێ ساسانی کو خەلکا ئسفەهانێ بوویە. شەکر، قەند.- **پەرویز:** ب ناڤ و بانگترین شاهێ ساسانی ناسکری ب خۆسرۆپەرویز.- **فەرهاد:** بەرتەراشەک بوویە ل گوونا خۆسرۆ پەرویزء دا، کو ئەڤیندارێ شیرینێ بوویە.- **ئەشک:** هێسر، رۆندک، ئەسرین، فرمێسک- **خوونریز:** خوونرێژ.

- **شرۆڤە:** ئەی خودایۆ تە شیرین ئەو کچا ئەرمەن ل پێش چاڤێن خۆسرۆپەرویزء دا وەکی ژنا وی شەکەرا ئسفەهانی شیرین و خۆشەویست کر و تە وسان کر کو فەرهاد ژ چاڤنەباری و کەرب و کینان دا هێسرێن خوونین برژینە، یان ژی ژ کەربان دا خو بکوژە.

- **جوانکاری:** ل ڤێ مالکا هەلبەستێ دا جوانکاری یا ئیهامێ هەیە، لەو را کو شەکەر هەم ناڤێ ژنا خۆسرۆپەرویزی یە و هەم ژی ئەو تشتا شیرینە کو ژ سلکێ یان ژ قاموشێ دەست ڤە تێ. هزرا خوندەڤانء پێش دا دچە سەر وێ تشتا شیرین و پاشێ دچە سەر چیرۆکا ئەڤیندارێ یا خۆسرۆ پەرویز و شەکەر و شیرینێ. ل نیڤەکا شیرین و شەکەرێ

د ا هەم ل بارا تام و رەگەزێ وان دا و هەم ژی ل وێ باری دا کو هەردو نافێن ژنانە نە و هەم ژی کو هەردو ژنێن خۆسرۆ پەرویز بوونە، تەناسوب هەیە. هەروسان ل نیڤەکا شیرین و شەکەر و فەرهاد و پەرویزء دا دیسان تەناسوب هەیە. پەیڤێن رەشک و ئەشک ژی پێکڤە جناسێ ساز دکن. ئەڤ مالکا هەلبەستێ تەلمیحە ژ بۆ چیرۆک و سەرهاتی یا ئەڤیندارێ یا خۆسرۆپەرویز و فەرهاد و شیرینێ. هەروسان رێتنا هێسرێن خوونین یێ فەرهادء ژ بلی نیشاندانا خوازیک و حەسرەتێن وی ژ بۆ شیرینێ، دکارە ئشارەتەک بە ژبۆ خۆکوژی یا فەرهادء ژ بۆ شیرینێ ژی. هەروسان هێنانا نافێن پەرویز، فەرهاد، شیرین و شەکەرێ ل رەخ هەڤدا ژ بلی تەلمیح و تەناسوبێ موسیقایا مەعنەوی ژی ساز دکە.

٥٩- لەیلا تە کرە بەلا ل قەیسی
رامین ب تە رام بوو ل وەیسێ

- **هەڤبەرکرن: حم.** قەیس –

بالکێشی: - پەیڤێن **قەیسی**و **وەیسێ** ل گشتی ژێدەرێن ل بەر دەستێ من دا(ژ بلی یا جاندۆست ء و یا حەمزە بەگء) قەیسی و وەیسی هاتنە، کو هەلەنە. لەورا ئەم دزانن، کو ل دەما تەواندنێ دا مێزا پاشپرتکا "ئێ" دگرن، و نێرزا ژی پاشپرتکا "ئی" . ئەگەر لێرە دا ئەم دەستوورا زمانء راچاڤ بکن و وەیسێ بپەژرینن، .قافیەیا مالکێ لەنگ دبە، لەورا کو قەیسی و وەیسێ، یان قەیسء و وەیسێ ب هەڤدورا نابن قافیە، لێ ئەگەر ئەم دەستوورا زمانء راچاڤ نەکن، دەبێ ئەم واتەیێ گۆری یی قافیە یێ بکن . ئەز ب باوەرم کو گۆڕبهیشت حەمزەیێ مکسی ژی ب ڤێ هندێ حەسیایە، لەورا ل جیهێ قەیسی دا، قەیس(قەیسء) نڤیسییە.

هەلبەت هۆزانێن عە رەبان پێتێن: "ئێ" و "ئی" ب هە ڤدو را دکرن قافییە. هۆزانێ کورد یێ ب ناڤ و بانگ، فە قی یێ تە یران ژی ل چیرۆکا شێخێ سە نعان دا ئە و کارا کرییە. دبە کو خانی ژی لێرە دا ل دوو وێ رێبازێ چووبە.

- **پەیڤناسی: لەیلا:** کچەک عەرەب ژ هۆزا بەنی عامر، کو دلدارا مەجنوونء بوویە. گەلەک هەلبەستڤانان ژ وان نزامی یێ گەنجەوی ب فارسی و سەوادی ب کوردی

سەرهاتا وان ب هەلبەست ڤەهوونانە. - **بەلا**: تۆمک، گیرۆداری و دەرد و ئازارێن مەزن- **قەیس**:مەجنوون، ئەڤیندارێ لەیلایێ کو ل بەر ئەڤینا لەیلایێ شێت و شەیدا دبە و دکەڤە چۆل و بەستان ول بەر وێ هندێ ناسناڤێ مەجنوونێ ب واتەیا شێتێ دەدەنێ.- **وەیس و رامین**: دو ئەڤیندار بوونە کو فەخرەدین ئەسعەدێ گورگانی ل سەدەیا پێنجێ مشەختی دا چیرۆکا ئەڤینا وان ژ زمانێ پەهلەوی وەرگەراندییە سەر زمانێ فارسی و ب هەلبەست ڤەهوونایە. وەیس یان وەیسێ کچا قارەنێ بوویە، رامین ژی شاهزادەیەکی سازبەند بوویە. ئەڤ چیرۆکا یا گوونا ئەشکانیانە.- **رام**: هۆگر، ڤەحەبیایی، دەستەمۆ، راڤ و کەلی بوویی.

- **شرۆڤە**: ئەی خودایۆ تە لەیلا کرە بەلا و تۆمکا سەرێ قەیسێ و تە ئەو ل بەر ئەڤینا لەیلایێ شێت و شەیدا کر، هەروسان تە رامین ئەڤیندار و دەستەمۆیی وەیسێ کر.

- **جوانکاری**: پەیڤێن رام و رامین پێکڤە جناسێ ساز دکن. ئەڤ مالکا هەلبەستێ تەلمیحە بۆ سەرهاتی یێن ئەڤیندارانەیە لەیلایێ و مەجنوونێ و وەیسێ و رامینێ.

٦٠- یووسف تە چرا نوما زولەیخا وامق تە کوسا گەهاندە عەزرا

- **پەیڤناسی**: **یووسف**:کورێ یەعقووب پەیغەمبەر یێ هەرە بچووکە، کو برایێن وی ل بەر چاڤنەباریێ ئەو ئاڤێتن چالەکێ و ل دوو را بازرگانەکی ئەو ژ چالێ دەرانی و برە وەلاتێ مسرێ و ل ور فرۆتە عەزیزێ مسرێ. پاشێ دلێ ژنا عەزیزێ مسرێ واتە زولەیخایێ کەتە وی و ب چاڤەکی نەباش لێ نهێری، سەرهاتی یا وان ل قورئانێ دا هاتییە... گەلەک هەلبەستڤانان ژی سەرهاتی یا ئەڤینا وان ب هەلبەست ڤەهوونانە. ژ وان جامی ب فارسی و سەلیم ژی ب کوردی ژ هەموویێ باشتر ڤەهوونانە.- **چرا**: ئەگەر ب رێ یا قەلەو بە، ب واتەیا ژ بۆ چ تێ، لێ ئەگەر ب رێ یا ئاسایی بە، تێ ب واتەیا لامپ و فانووسان. - **زولەیخا**: ژنا عەزیزێ مسرێ کو دلێ وێ کەتییە یووسف ء- **وامق و عەزرا**: ناڤێ دو ئەڤیندارانە،کو عونسوری هەلبەستڤانێ فارس ل سەدەیا پێنجێ مشەختی دا سەرهاتی یا وان ڤەهوونایە. - **کوسا**: چاوا، چاکینە.

- **شرۆڤە**: ئەی خودایۆ تە یووسف وەکە چرایەکێ ل پێش چاڤێن زولەیخایێ هەل کر و ئاگرێ ئەڤینا وی بەردا دلێ وێ دا، چاوا کو تە وامق ژی گەهاندە عەزرایێ. یان ژی، خودایۆ تە ژ بۆ چ یووسف نیشانی زولەیخایێ دا و تە چاوا وامق گەهاندە عەزرایێ؟

- **جوانکاری:** ل ڤێ مالکا هەلبەستێ دا پەیڤا " چرا" ئیهامێ ساز دکە، لەو را کو ل پلەیا یەکێ دا ل بەر هەڤاهەنگی یا وێ پەیڤێ د گەل پەیڤا "کوسا" ب واتەیا چاوا ، بیرا مرۆڤێ سەر واتەیا چرا و چمایێ دا دچە، لێ لێرەدا مەبەستا خانی چرا یا رۆناهی یە.

٦١- شەیخێ وەکو پێنجە حەج بژاری
دین کر تە ژ بۆ کەچا کوفاری

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** گرتە.

- **پەیڤناسی: شەیخ:** شێخ، مەبەست ژێ شێخێ سەنعانێ یە، کو کچا قرالەکی فلە ل خەونا خوە دا دیت و بوو ئەڤیندارێ وێ و مزگەفت و حوجرە و مال و مورید بەردان و بەرێ خو دا وەلاتێ کچکێ و سەب خاترێ ئەڤینا کچکێ قورئان شەوتاند و مەی ڤەخوار و چوو بەر بەرازان. سەرهاتی یا ئەڤینا شێخێ سەنعانێ، ژ لایێ شێخ عەتارێ نیشابووری هەلبەستڤانێ ئیرانی یێ سەدەیا شەش و هەفتێ مشەختی ل پرتووکا مەنتقوتەیر(منطق الطیر) دا ب فارسی هاتییە ڤەهوونانێ و فەقی یێ تەیران ژی ئەو سەرهاتی ب کوردی ڤەهوونایە. مەلایێ جزیری ژی ل دیوانا خو دا ل سەر ئەڤینا شێخێ سەنعانێ وەها دبێژە:

مەی نەنۆشی شێخێ سەنعانێ غەلەت
ئەو نەچوو نێڤ ئەرمەنستانێ غەلەت
مسلێ موسا وی تەجەللایا تە دی
ئێ تو دی کانێ خەتا هانێ غەلەت

وەکو: هندی، نێزیکی- **پێنجە:** پێنجی- **بژاری:** بژارتی، یان ژی هەژمارتی- **دین کر:** ژ دینء کر، شێت کر- **کوفار:** پرانەیا کافر ب واتەیا بێدین و بێباوەران.

- **شرۆڤە:** ئەی خودایۆ ئەو شێخێ کو پێنجی جاری چووبوو حەجێ، تە ئەو ژ بۆ ئەڤینا کچەک کافران ژ دین کر وتە ئەو شێت و شەیدا کر و ل چۆل و بەستان خست.
هەلبەستڤانەکی ئیرانی ژی ل بارا شێخێ سەنعانی دا وەها دبێژە:

قرب پنجه حج به جای آورده بود
عمره عمری بود تا میکرده بود:

(نێزیکی پێنجی جاری چووبوو حەجێ و ئەو تەمەنک بوو کو دچوو حەجا عومرە ژی.)

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا هەلبەستێ تەلمیحە ژ بۆ سەرهاتی یا شێخێ سەنعانێ.

٦٢- نیلووفەرێ نازپەروەری کر
ئەو ژی تە ل مێهرێ موشتەری کر

- **هەڤبەرکرن: میر.** نیلوفری- **هژ.** نیلووفەری- **جا. زا.** نیلۆفەرێ- **رۆ. حم. نیلوفر** (نیلۆفەر) - - **میر.** مێهر و موشتەری. چەوتە، لەورا کو واتەیێ دگوهوڕینە.

بالکێشی: ئەگەر ل ڤێ مالکێ دا ئەم پەیڤا نیلۆفەر، بکار واتە فاعل بگرن، هینگا ئەم دکارن بێژن نیلۆفەرێ نازپەروەری کر، واتە نیلۆفەرێ خوە نازاند و خوە ب ناز پەروەراند ، کو هەم واتەیا هەلبەستێ دگەهینە و هەم ژی کێش نائالزە. لێ ئەگەر ئەم نیلۆفەرێ بکن بەرکار واتە مەفعوول و خودێ ژێ را بکن بکار، هینگا دەبێ ئەم پێتا "ر" ل کوتایا نیلۆفەرێ دا هندەکی گران ب لێڤ بکن و بخوونن. و ل واتاندنێ دا بێژن کو خودێ کولیلکا نیلۆفەرێ ب نازێ پەروەراند-.

- **پەیڤناسی: نیلووفەر:** لوولپەڕ، لاولاوک، گیایەکە کو کولیلکێن شین و مۆر و چۆرەیی دده و ل دۆرا دار و تشتێن ل رەخ خو دئالە و ئەڤراز دچە، گولا وێ ب رۆژ ڤەدبە و ب شەڤ ژی تێ هەڤ. ل بەر ڤان هەردو هەگەرانە یە، کو دبێژن ئەڤیندارێ تاڤێ یە. دو جەلەبێن وێ هەنە؛ ئاڤی و بەژی. - **نازپەروەری:** نازپەروەردە، کەسێ کو ب ناز و ب عەزیزی هاتییە پەروەردەکرنێ.- **مێهر:** رۆک، ئەڤین- **موشتەری:** بکر، ناڤێ ئستێرەکێ یە.

- **شرۆڤە:** کولیلکا لوولپەڕێ خوە نازاند، یان ژی ب نازێ پەروەریا، لێ تە ئەو ژی کرە ئەڤیندارێ رۆژێ. یان ژی ئەی خودایۆ تە ئەو گولا لوولپەرێ ب ناز پەروەراند و تە ئەو نازپەروەردەیا خوە ژی کرە ئەڤیندارێ رۆکێ.

- **جوانکاری:** ل ڤێ مالکا هەلبەستێ دا جوانکاری یا کەسایەتی پێدان واتە تەشخیسێ هەیە. خانی رەوشناڤێ مرۆڤان یێن وەکی نازپەروەری و ئەڤیندارێ یێ دده نیلووفەرێ کو چیچەکەکە. ل نیڤەکا پەیڤێن مێهر و موشتەری یێ دا ب واتە یا رۆک و ئستێرا موشتەری تەناسوب هەیە. هەروسان مێهر و موشتەری ناڤێ دو ئەڤیندارانن کو چیرۆکا وان هەیە، مێهر ناڤێ کچکێ و موشتەری ناڤێ کورکء بوویە، کو ب ڤێ واتەیێ دبە جوانکاری یا تەلمیحێ. پەیڤا مێهر لەتافەتێ ژی ساز دکە، لەورا کو هەم ب واتە یا ئەڤینێ یە و هەم ژی ب واتەیا رۆکێ و هە م ژی ناڤێ مرۆڤانە.

٦٣- بالایێ بلند ته دایه سەروان
پابەندێ بەلا ته دا تەزەروان

- **پەیڤناسی: بالا:** بەژن- **بالایێ بلند:** بالایا بلند، بەژنا بلند. پەیڤا بالا ب کورمانجی مێزایە، دەبیا خانی بگۆتا بالایا بلند، لێ دیارە ل بەر کێشا هەلبەستێ گۆرەکی دەستووڕا زمانێ فارسی ئینایە.- **سەرو:** سەلو، دارا مەرخێ، هەلبەستڤان و ئسترانبێژ بەژنا یارا خو دشوبهینن ڤێ دارێ. بۆ نموونە ئسترانەک کوردی هەیە کو دبێژە:

بەژنا یارام دارا مەرخێ،
ئەز ل دۆرێ کەتمە چەرخێ،
ئەزی گورگم ئەو وەک بەرخێ...

پابەند: پێگرێدایی، پێبەند، گیرۆدار، **پابەند:** تەلک، داڤک، تشتا کو پێ وێ پی یان گرێ ددن.- **تەزەرو:** کەلۆکێ جەنگەلی، بالدارەکە کو ل ناڤ رێل و دارستانان دا دژی، ژ چرگێ کووشکەترە، لێ پڕ بەدەوە . ب بیر و هزرا دەنگبێژ و هۆزانان ئەڤ بالدارا ئەڤیندارێ دارا مەرخێ یە.

- **شرۆڤە:** خودایۆ تە بەژنا بلند دایە دارا مەرخێ و تەکەلۆکێ جەنگەلی گیرۆداری بەلایا ئەڤینا وێ دارێ کرییە. یان ژی تە جوانی یا تەزەروان ژ وان را کرییە تەلک و ئەو ب وێ بەلایێ ڤا گرێ داینە.

- **جوانکاری:** ل ڤێ هەلبەستێ دا جوانکاری یا تەشبیها بە رەواژی (مەقلووب) هەیە، خانی دارا مەرخێ وەکاندییە بەژنا مرۆڤان ل جیهێ کو وەکی هەموو هۆزانان بەژنا مرۆڤان بوەکینە دارا مەرخێ، بەژنا مەرخێ وەکاندییە بالایا مرۆڤان. هەر وسان پەیڤا سەرو لێرەدادکارە ببە ئستعارە ژ بۆ دلبەرێن بەژنبلند. خانی بەلا تەشبیهی پێبەندەکێ کرییە کو ب پی ێین کەلۆکێ جەنگەلی ڤا گرێدایی یە، پەیڤا پابەند هزرا مرۆڤء بۆ لایێ داڤک و تەلکێ نێچیرڤانان ڤا ژی دبە. ل جیهێ کو بێژە بەلا وەکی پێبەندەکێ ل دوو کەلۆکێ جەنگەلی دگەڕە، دبێژە پێبەندا بەلایێ ل دوو دگەڕە، بەلایا کو ژ لایێ نێچیرڤانان ڤا تووشی تەزەروان دبە، یان ژی بەلایا کو ژ ئەڤینا دارا مەرخێ تێ پێشی یا تەزەروان، شوبهاندیە پابەندەکێ. مەبەستا وی ژی دیسان هەمان تەلک و داڤکا نێچیرڤانانە و ب ڤێ هندێ جوانییەک تایبەت دایە هەلبەستێ. ل ڤێ هەلبەستێ دا ل نیڤەکا پەیڤێن سەرو و تەزەرو دا تەناسوبا مەکانی و ل نیڤەکا تەزەرو و پابەند دا ژی دیسا تەناسوبا پەیوەندی هەیە.

٦٤- سۆرگول تە کرن ژ خارێ پەیدا
بلبـل تە کـرن هـەزارێ شـەیدا

- **هەڤبەرکرن: هژ.** خار.

- **پەیڤناسی: سۆرگول:** گولا سـۆر، بەردلکـا بلبـلء ل بـال هـۆزان و دەنگبێـژان، پەیڤـا سۆرگول ناڤ و رەوشناڤێ بەرەواژی یە و هەڤبەندەک زۆر جوانە . **- خـار:** درِک ، درِی **- بلبل:** بولبول، بالدارەکی کووشکەلۆکە کو ب ئەڤێندارێ ناڤ دەرخسـتی یـە، بەردلکـا وی سۆرگولە. ل کورمانجی دا ژ مرۆڤێن کو هەردەم دبلینن و بلمەبلم و بلەبلا وانە، بلبـل دبێژن. پەیڤا بلبل پەیڤەک کوردی یە و تێ ب واتەیا کەسێ یان بالدارێ کـو نەرازییـە و هەردەم دکە بلە بل، یان ژی کەسێ کو دبێژە و دبلینە. پەیڤا بلبل ژ ریشا بلاندنێ تـێ.**- هەزار:** هەزاردەستان، جەلەبەک بلبلێ یە. مەبەست ژێ ئەوە کو دکارە ب هەزار ئاوازی بخـوونە، لـەورا هەزاردەسـتان ژی دبێژنـێ.**- شـەیدا:** دینـێ ئەڤینـێ، شـێتێ ئەڤینـێ، ئەڤێندارێ سەرسەمی.

- **شرۆڤە:** خودایۆ تە سۆرگول ژ درِکێ ئافراندن و تە ئەو بالدارێن بچـووک کـو نـاڤێ وان بلبلن، کرنە هەزار دەستانێن ئەڤێندار. واتە کـارین و شـیانا تـە وسـانە کـو تـو دکـاری سۆرگولێ ئەوێ گولا خوەشـکۆک و نـەرم و نـۆل ژ درِکـان دەرینـی و هـەزار پەردەیـێ ئاوازان بدی بالدارەکی کووشکەلۆک وەک بلبلێ و ئەوی بکی ئەڤێندارەکی خودانێ هەزار دەستان و ئاوازان.

- **جوانکاری:** ل نیڤەکا پەیڤێن خار و سۆرگولێ دا تـەزاد و ل نیڤەکـا پـەیڤێن سـۆرگول و بلبـل و هـەزارێ دا تەناسـوب هەیـە. ئـەڤ مالکـا هەلبەسـتێ ب شـێوەیا تەرسـیعێ هاتییە دارشتنێ.

٦٥- خۆشرەنگی تە دا گیایێ سۆرگول
خۆشدەنگی تە دا نەواێ بـولبول

- **هەڤبەرکرن: میر.** خۆشرەنگ، خۆشدەنگ،

- **پەیڤناسی: خۆشرەنگی:**هەبوونا رەنگێ خوەشک و جوان- **گیا:** گیهـا- **خۆشـدەنگی:** هەبوونا دەنگێ خۆش- **نەوا:** ئاواز، هەواێ لاوژە و ئسترانان، دەنگ، سەدا، ئاهەنگ.

- **شـرۆڤه:** ئـەی خودایـۆ تـە رەنگـێ خوەشـک و بـەدەو دایـە گیهـایێ سـۆرگولێ. تـە دەنگخۆشی دا ئاوازێ بلبلان. واتە ئەگـەر تـە ئـەو رەنگـێ خوەشـک نەدابـا سـۆرگولێ، سۆرگول ژی گیایەک وەکی هەموو گیایان بوو. ئەگەر تە ئەو دەنگێ خۆش نەدابا بلبلان، بلبل ژی وەکی دیتر بالداران پەلەوەرەکی ئاسایی بوو.

- **جوانکاری:** ل ڤێ مالکا هەلبەستێ دا جوانکاری یا تەرسیعێ هەیـە. ل نیڤەکـا پـەیڤێن خۆشرەنگی و خۆشدەنگی، گیا و سۆرگول، سۆرگول و بلبل دا تەناسوب هەیە. ل نیڤەکـا دەنگ و نەوا دا ژی تەرادوف هەیە.

بالکێشـی: هەرچەنـد کـو پـەیڤێن خۆشـرەنگی و خۆشـدەنگی هنـدەکێ کێشـا هەلبەسـتێ دئالزینن، لێ واتەیێ دد نە هەلبەستێ، واتـە خۆشـرەنگ و خۆشـدەنگ هەرچەنـد کێشـا هەلبەستێ خودان دکـن ژی، لـێ بێـواتەنە. ئـەڤ شـکاندنا کێشـێ لێـرە دا دکـارە ببـە سەربەستی یا هۆزانیێ.

٦٦- رۆناهی تە دا سـەرێ شـەمالان
پەروانە کرن ب شەوقێ تالان

- **هەڤبەرکرن: هژ. حم.** سەری - - **پرۆ. جا. هژ.** کرن- **حم. زا. میر. رۆ.** تە کر،

بالکێشی: " کرن" ژ "تە کر" سەراست تره، لەورا کو شەمالان پرانە یە و دەبێ کردارا کو دچە سەر پەروانە یێ ژی پرانە بە. پەروانـە کـرن ب شـەوقێ تـالان لێـرە دا ئەرگاتیڤـا کوردی یە. ئەرگاتیڤ ئەوە کو رەوشا کرداریێ ب بەرکاری(مەفعوولء) ڤا گرێدایی یە، نە ب بکاری(فاعلء) ڤا. هەر چاوا کو ل مالکا ل دوو را تێ، خـانی نەگـۆتییە مەحبـووب تە چێکر، گۆتییە مەحبووب تە چێکرن.

- **پەیڤناسی: شەمال:** مووم، فند، شەم- **پەروانە:** پنپنۆک، پرپـرۆک، فرفـرۆک، پنپنیـک، منمنیک، پەپوولە، پەلپەلۆک، پلیتانـک- **شـەوق:** رۆنـاهی، تریشـک، ئـارەزوو- **تـالان:** پوور، یەخمە.

- **شرۆڤە:** خودێ یۆ تە شەوق و رۆناهی دان سەرێ مـۆم و فنـدان و تـە پنپنیـک ب وێ شەوق و رۆناهی یێ دانە تالان کرنێ.

- **جوانکاری:** ل نیڤەکا پەیڤێن شەوق و رۆناهی یێ دا تەرادوف هەیە. ل نیڤەکا پەیڤێن رۆناهی، شەمال، شەوق و پەروانە یێ دا تەناسوب هەیە. ل نیڤمالکا یەکەم دا سەربەستی یا هۆزانیێ هەیە.

٦٧- مەحبووب تە چێکرن د دلکەش
مەجزووب تە پێ کرن موششەوەش

- **تویژکاریێ: جا.** دلگەش، کو هەلەیە.

- **پەیڤناسی: مەحبووب:** دلدار، گراڤی- **دلکەش:** دلکێش، جوان، بەدەو، تشت یان کەسێ/کەسا کو دلی بۆ لایێ خو **رادکێشە.- مەجزووب :** (مجذوب) راکێشایی ، حال پێکەتی، عارف، ئەڤیندار- **موششەوەش:** ئالۆز، تەڤ ل هەڤ بوویی، سەرلێ شێویایی، پەریشان.

- **شرۆڤە: ئەی** خودایۆ تە دلدار خوەشک و جوان چێکرنە و تە پێ جوانی یا وان سەرێ ئەڤیندارانە شێواندییە و ژینا وان ئالزاندییە و ئەو ژار و پەریشان کرنە.

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا ب شێوەیا تەرسیعێ هاتییە دارشتنێ.

٦٨- ئەڤ عەشق و مەحەببەتا د دل دا
ئەڤ زولف و سەلاسلێ د مل دا

- **هەڤبەرکرن: حم.** زولفێ سەلاسلێ دمل دا- **رۆ.**ئەڤ زولف و سەلاسلێد ب مل دا- **ئا.** ئەڤ زولف و سەلاسلێت ب مل دا- **هژ.** ئەڤ زولف و سەلاسلێد دمل دا- میر. ئەڤ زولف و سەلاسلێ ب مل دا- **جا.** ئەڤ زولف و سەلاسلێ د مل دا- **زا.** ئەڤ زولفێ موسەلسەلێ د مل دا- ب دیتنا من: "***ئەڤ زولف و سەلاسلێ د مل دا***" ژ هەمی یێ سەراست تری. لەورا کو سەلاسل بخو پرانەیا سلسلە یە، ئەگەر ئەم بێژن سەلاسلێد، هینگا هەگەر تێنە پێش: سلاسل بخو پرانە یە، سلاسلێد دبە پرانەیا پرانەیێ، کو ل بارا زانستا زمانء دا لاوازە. لێ سەلاسلێد کێشا هەلبەستێ هەرچەند ب گرانی بە ژی سەراست دکە. لێ مرۆڤ دکارە بێژە کو سەربەستی یا هۆزانیێ د کێشا وێ دا هەیە. هەروسان سەلاسل واتە زنجیران کو مەبەست ژێ کەزی یێن ڤەهوونادینە، ئەگەر ئەم

زنجیرێن کەزیبان بدن بەر پارا یارێ ب ملێ وێ ڤایە، لێ ئەگەر ئەم بـدن ئەڤێنـداران د گەردەنا ئەڤینـداران دا یـە. د نیڤمالکـا یـەکم دا چـاوا کـو عەشـق و مەحەبـەت د دلـێ ئەڤیندارانن دایە، وسان دەبێ ل نیڤمالکا دوەم دا ژی سەلاسل واتـە زنجیـرا کەزیبـان د گەردەنا وان دا بە. لێ ل مالکا کو ل دوو را تێ خانی دبێژە خودێ ئەڤینا دلا و کەزی یێن ل سەر ملا ل همبەری هەڤدو دا چێکرنـە. ل بـەر ڤـێ هنـدێ مـرۆڤ دکـارە ڤـێ مالکـا هەلبەستێ ب هەر دو شێوەیان ژی شرۆڤە بکە.

- **پەیڤناسی: عەشق**: عێشق، ئەڤین، خۆشەویستی- **مەحەبەت**: موحەبەت، حەژیکـرن، ئەڤین- **زولف**: بسک- **سەلاسل**: پڕانەیا سلسلە ب واتەیـا زنجیـران- **مـل**: گـەردەن، ئوستو، شان. -

- **جوانکاری**: ئەڤ مالکا ب شێوەیا موازنەیێ هاتییە ڤەهوونانـدنێ. هەروسان پەیڤا سلسلە ب واتەیا زنجیرێ ئستعارەیە ژ کەزی یێ یارێ را کـو وەکـی زنجیرەکـێ ڤەهوونانـدییە. هەروسان زنجیرەکە ل گەردەنا ئەڤیندارانن دا و ئەڤینـدار ب وێ زنجیـرێ بـوونە دیـل و ئێخسیرێ دلدارێ، هەروسان زنجیرەکە ل گەردەنا ئەڤیندارانێن کو ل بەر ئەڤینێ شێت و شەیدا بوونە و دەرمانێ شێتان ژی تەنـێ زنجیـرە. عەشـق و مەحەبـەت دکـارن پێکڤـە تەرادوفێ ساز بکن.

٦٩- ئـایـا تـە نـەچـێـکرن مـوقـابـل؟
هەر یەک تە ب هەڤ کرن موعادل

- **هەڤبەرکرن: حم. رۆ. جا. هژ**. نە تە - **ئا**. ئایینە تە-

بالکێشی: ئەگەر پەیڤا "نە" ل پێش پەیڤا "تە" دا کو جینـاڤە بـێ، واتەیـا پشتراسـتکرنێ دەدە، هینگا پەیڤا پرسیارێ "ئایا" بێ واتە دبە. نە تە چێکر، ب پشتراستی تـێ گـۆتنێ. لێ ئایا تە نەچێکرن؟ گەلۆ تە چێ نەکرن؟، پرسیارە. ل بەر ڤێ هندێ ئایا تـە نەچێکـرن موقابل، سەڕاستەرە.

- **پەیڤناسی: ئایا**: گەلۆ، ئامیرا پرسیارێ یە د زمانێن کوردی و فارسـی دا.- **نەچێکـرن**: چێ نەکرن- **موقابل**: ل بەرانبەری هـەڤ دا، رووبـەروو، بەرانبـەر - **موعـادل**: هەڤبـەر هەڤسەنگ، وەکی هەڤ، هندی هەڤ.

- **شرۆڤە:** ئەڤ ئەڤین و حەژیکا ل دلێن ئەڤیندارانێ دا، و ئەڤ بسک و کەزی یێن کو وەکی زنجیران دکەڤنە گەردەنا وان دا، گەلۆ ما تە ئەوانا ل همبەری هەڤدو دا نەئافراندنە و تە ئەوانا ب هەڤدو را نەعەدلاندنە و هەڤسەنگ و هەڤبەر و بەرانبەری هەڤ چێنەکرنە؟ ئەڤین دکەڤە دل و زنجیر دکەڤە مل دا.

لێ ئەگەر مرۆڤ کەزی یێن ل سەر ملێ دلداران ڤا ل بەر چاڤێ بگرە، مرۆڤ دکارە وەها ژی شرۆڤە بکە: تە کەزی یێن دلداران خوەشک چێکرنە و خوەشکی و جوانی یا وان دبە هەگەر کو ئەڤینا وان ل دلێ ئەڤینداران دا رووننی. تە ئەڤین و مەحەبەتا دلێن ئەڤیندارانێ و کەزی یێن ل سەر ملێ دلداران ل هەمبەری هەڤدودا و ژ بۆ هەڤدو ئافراندنە.

۷۰- ئایینە تە چێکرن موکەڕەڤ
حوسنا خو د وان تە کر موسسەوەر

- **پەیڤناسی: ئایینە:** نەینک، خۆدی، خۆدیک، ئاوێنە- **موکەڕەڤ:** چەند گەڕەدی، چەندجارکی- **موسسەوەر(مصور):** نەقشاندی، نتلاندی، وێنەکشاندی.

- **شرۆڤە:** تە نەینک ب چەند جارکی چێکرن و تە جوانی یا خو د وان نەینکان دا نتلاند. (تە چە ندین جورێ بوونە وەران ل بەر نەینووکا جوانی یا خوە ئافراندن.)

بالکێشی: خانی لێرە دا ئشارە ب وێ هندێ دکە کو خودێ مرۆڤ ل بەر وێنە یا خو ئافراندن و وەک خۆدیکەکێ جوانی یا خو ئسپێنەیی سەر رووێ مرۆڤان کر و ئەوێ بیر و هزرا عارفان کو دبێژن جوانی یا رووێ دلداران ل بەر جوانی یا خودایە رادگەهینە. هەروسان ئەڤ هەلبەستا ئقتباسەک ژ ڤێ حەدیسێ یە ژی کو دبێژە: **"خلق الله آدم علی صورته"** خودێ ئادەم (مرۆڤ) ل بەر وێنە یا خو ئافراند. مەلایێ رۆمی واتە مە و لەوی یێ بەلخی ژی دبێژە:

حق ب مثل طلعت زیبای خویش
کرد خلق آدم از نعمای خویش
جلوه در آیینه هستی نمود
چهره آدم عیان شد در شهود

واتە: خودێ ئادەم ژ خێرا خو را وەکی دیدارا خو یا جوان ئافراند. چلقلین کەتە نەینووکا ژیانێ و تەفەشا ئادەمێ ل جیهانا دیار دا هاتە خوویانێ.

- **جوانکاری:** ل ڤێ مالکا هەلبەستێ دا تەلمیح و ئستعارە هەیە، خانی جیهان و بوونەوەرێن جیهانێ وەکاندییە نەینووکەکێ کو خودێ هەبوون و جوانی یا خوە ل وان دا نیشان دایە.

۷۱- ئایینه ل پێش تـووتـیـان گرت
داڤک ته ل پێش کووڤیان گرت

- **هەڤبەرکرن: هژ.** داڤەک، کو هەلەیە، داڤک سەرراستە.

- **پەیڤناسی: تووتی(طوطی):** بالدارەک جوانە کو دکارە بـزاری مرۆڤـان بکـە و دەنگـێ مرۆڤان ل مرۆڤان بزڤرینە- **داڤک:** تەلە، تەلک، تۆڕ- **کووڤی:** لاورێن هۆڤ و چۆلەمە، دژبەرا ڤێ پەیڤێ د کورمانجی دا "کەلی" یە، کو هندەک ب شاشـی کـەدی ژی دبێـژن. کەلی و کووڤی ل هەمبەری هەڤدو دا نە. کووڤی واتە چیایی، کەلـی واتـە ئـەوێن کـو ل کەلا و گوند و باژاران دا دمینن و دەستەمۆ بوونە. پەیڤا کەلی ژ کەلایێ ب واتەیا قەلعە، گوند و باژاران تێ، لێ کەدی تێ ب واتەیا کە د پێدایی.

- **شرۆڤە:** ئەی خودایۆ تە خۆدیک دا بەر تووتیان، داکو وێنە یا تە د وێ خۆدیکێ دا ببینن و تە داڤک دانا سەرێ رێ یا مرۆڤێن هۆڤ و کوڤی کو تشتەک ژ ئەڤین و ئەڤینداری یـێ نزانین و تە ب وێنە یا جوانی یا خو مرۆڤ فێرەیی ئەڤین و ئەڤینداری یێ کـرن و ئەوانـا ل تەلکا ئەڤینێ وەر کرن.
حافزێ شیرازی ژی ل غەزەلەک خو دا وەها دبێژە:

بـارهـا گـفتـەام و بـار دگـر مـی گـویـم
که من گمشده این ره نه به خود می پویم
در پـس آیینـه طوطـی صفتـم داشـتـەانـد
آنـچـه اسـتـاد ازل گـفـت بـگـو مـیـگویم
من اگر خارم اگر گل چمـن آرایـی هـست
که از آن دسـت که مـیـپـروردم مـیـرویم

واتە: من گەلەک جاران گۆتییە و ئەز جارەک دی ژی دبێژم، کو ئـەزی ئـاڤەڕێ بـوویی بخوە خوە ل ڤێ رێکێ دا ناچم. ئـەز، ل پشـت/بـەر خـۆدیکێ دا بینـانی تـۆتییەکی هـاتمە راگرتنێ، هەر چی یا کو مامۆستایێ بەرین(خودێ) گۆتە من بێژە ، ئـەز دبێـژم. ئـەز ئەگـەر دڕک بم، یـان گـول بـم، بـاخەوانەک هەیـە، کـو ئـەز ب دەسـتێ وی کـو چـاوا دپەروەرینـە دروسکم و دگەهم.

بالکێشی: ئەوانێ کو تۆتی یێ فێرەیی ئاخفتنێ دکن، خۆدیکەکێ دادنن بەر تۆتی یـێ و خـو

ژی ل پشت وێ خۆدیکێ دا ڤەدشێرن و ل پشت خـۆدیکێ دا پەیڤەکـێ لـێ دزڤـڕینن. دەما کو تۆتی وێنەیا خو ل خۆدیکێ دا دبینە و ئەوی دەنگـی ژی دبهیـزە، وە دهـزرە کـو وێنەیا وێ تۆتییەک دییە و ئەو دەنگ ژی دەنگێ وێ تۆتی یێ یە کو ل همبەری وێ یـە. ئەو ژی ل هزرا خو دا دەست پێ دکە وەکی هەڤالا خو دئاخڤە. خـانی ل ڤـێ هەلبەسـتێ دا ئەوێ تەشبیهێ رادگەهینە و ژ خودێ را دبێژە، تە نەینووکا جیهانێ ، یان ژی ب هـزرا عارفان تە نەینووکا روو یـێ جـوان و خوەشـکۆکان دایـە بـەر چـاڤێن مـە و ئـەم ل وێ نەینووکێ دا وێنەیا تە دبینن. یان ژی تە نەینووکا جیهـانێ دایـە بـەر مـە و ئـەم ل وێ نەینووکێ دا وێنە یا تە دبینن.

۷۲- ئـاییـنـە ژ وان وەیـە کـو ئـــاڤە
ئەو عەکسە ژ وان وەیە کو تاڤە

- **پەیڤناسی: ژ وان وەیە:** ب هزرا وان وسایە، ل هزرا وان دا وسایە.- **عەکس:** وێنە **تاڤ:** ئسپێنەکرنا رۆناهی یێ، هەتاڤ.

- **شرۆڤە:↓**

۷۳- نەقشێ تە دبینن ئەو د ئـاڤێ
ناکن حەزەرێ ژ ئاڤ و داڤێ

- **پەیڤناسی: نەقش:** وێنە، عەکس- **حەزەر(حذر)** دووری، حەزەرکـرن: دووری کـرن، خو پاراستن.

- **شرۆڤە:** ئەوانا وە دزانن کو ئەو خۆدیکا ئاڤە و وسان دهزرن کو ئەو وێنەیا تاڤە. ئەوانا وێنە و نەقش و نگارێن تـە ل وێ ئـاڤێ دا دبیـنن، لـەورا ژ وێ ئـاڤ و داڤـێ نـاڕەڤن و دکەڤن وێ داڤکێ.(ئەڤیندار وێنە یا تە ل رووێ دلداران دا دبینن، لەورا ژ ئاڤ و داڤـان و ژ بەلا و تۆمکان ناترسن).

٧٤- لەب تەشنە تەلەب دکـن زولالێ
وێ دانە و دامێ زولف و خالێ

- **هەڤبەرکرن: ئا.** دانەیێ دام، کو چەوتە.

- **پەیڤناسی:لەب:** لێڤ- **تەشنە:** تیهنی، تیھ- **لەب تەشنە:** لێڤ بزمری، بریتییە ژ تیهنی بوونەک زۆر- **تەلەب کرن:** خواستن- **زولال:** زەلال، ئاڤا رۆناهی- **دانە:** دەن، چنیـک- **دام:** داڤک.

- **شرۆڤە:** تیهنی داخوازکەرێن ئاڤا زەلالن و دلێ وان دبژە وێ، گاڤا کو تێن ئـەوێ ئـاڤێ ڤەخۆن، (دکەڤن داڤکێ) ئەو ژ بۆ دەندکا خالا رووبیێ دلـداران تـێن، لـێ دکەڤنـە داڤـا بسکان و رزگاری یا وان نامینە.

- **جوانکاری:** لەب و تەشنە و زولال پێکڤـە تەناسـوبێ سـاز دکـن. ل ڤـێ هەلبەسـتێ دا تەشبیھ هەیە، خانی زولف وەکاندییە داڤکێ و خـال ژی وەکانـدییە دەنـدکێ. هەروسـان وێنە سازی یەک جوان ژی هەیە، هندەک کەچـک ئەگـەر خـالەک ل سـەر روو یـێ وان هەبە، بسکێن خو ل دۆر وێ خالێ دکن خەلەک، ئەو خالا دکەڤە نیڤەکـا وێ خەلەکـێ و دوروست وەکە داڤکەک موویین کو دانەیەک جوان و بالراکێش ل نیڤەکـا وێ دا بـە تـێ خوویانێ. ئەڤ وێنەسازی یا کارێ نێچیرڤانان ژی رابەر دکـە. نێچیرڤـان گاڤـا بخـوازن بالدارەکێ تێکن تەلکێ، تەلکێ کـو جنسـێ وێ ژ مـوویە، رادخـن ئـەردێ و چەنـد لـب دەندک و چنیکان داڤێژن ناڤ/سەر وێ تەلکێ. دەما کو بالدار تـێن و ئـەوان دەنـدکان دبینن و دخوازن کو وان دەندکانا هلینن، پی یێن وان دکەڤنە داڤکێ و داڤک ل پی یـێن وان دئالە. دەما کو پی یێن وان کەتە داڤکێ ، ئێـدی رزگاربوونـا وان تـونەیە. ئەڤینـدار ژی دەما کو دەندکا خالا رووبیێ دلداران دبینن، دلێ وان دبژە وێ خالێ، دەما کو دخـوازن ئەوێ دەندکێ دەست خو ڤە بینن، پی یێن وان ل داڤکا بسـکێ دلـداران دئـالن و هـەو دکارن خو ژ ئەڤینا وێ داڤکێ رزگار بکن. نەگۆتی نەمینە کو ل ڤێ مالکـا هەلبەسـتێ دا روحی مرۆڤێ ئەڤیندار ب بالدارەکێ هاتییە وەکاندنێ کو دکەڤە داڤکا جوانی یا دلداران. گەلەک هەلبەستڤانان روح یان جان وەکاندنە بالدارەکێ.

ل بارا پەیڤا ئاڤ و داڤ دا ژی دەبێ بێتە گۆتنێ، کو گەلەک نێچیرڤـان تەلکـان دادنـن ل رەخ ئاڤێ، دا کو نێچیرێن تیهنی کو تـێن ئـاڤێ ڤەخـۆن، پـی یـێ وان بکەڤـە وێ داڤکـێ و گیرۆدار بن. خانی جوانی شوبهاندییە ئاڤێ و زولف ژی شـوبهاندییە داڤکـێ. پەیڤـا ئـاڤ ل دەما مەجازی دا ژی واتەیا جوانی یێ دده.

ل نیڤمالکا دوەم دا لەف و نەشرا نارێک هەیە: دانە خالە، دام زولفە.

٧٥- مەقسوود کو بوو ژ پێشڤە حازر
دێ قەسدێ بکەن جەمیعێ نازر

- **پەیڤناسی: مەقسوود**(مقصود) قەسد پێ کری، داخواز ، مراز ، ئامانج - **پێشڤە:** رووبەروو، ل پێشبەر- **حازر**(حاضر): ئامادە، ل بەرچاڤان- **قەسد**(قصد): داخواز، قەسد کرن: داخوازکرن، ل دوو را چوون- **جەمیع:** هەموو، گژک- **نازر**(ناظر): تەماشەڤان، مەبەست ژ پەیڤا نازر لێرە دا ئەڤێندارە.

- **شرۆڤە:** دەما کو داخواز کری ل پێش چاڤێن ئەڤێنداران ئامادە بە، ئەڤێندار ب گشتی دێ بەرا خو بدەنێ و سەر دا بچن.

- **جوانکاری:** ل نیڤەکا پەیڤێن قەسد و مەقسوودێ دا جناس هەیە. مەبەست ژ مەقسوودێ لێرە دا دلدار و مەبەست ژ نازر یان تەماشەڤان ژی ئەڤێندارە.

٧٦- تۆتی بخو ما شەکەر درێژن؟
هەرچی دبهێن ئەوی دبێژن

- **هەڤبەرکرن: هژ:**بخو شەکەر- **ئا**. بخو شەکەرێ درێژن.

- **پەیڤناسی: ما**:مەگەر- **شەکەر رێتن**: کنایەتە ژ ئاخفتنێ و ب تایبەتی ئاخفتنا خوەش و شیرین.- **دبهێن**: دبهیزن، گەلێ دبن.

- **شرۆڤە:** گەلۆ ما تۆتی دکارن بخو خو بئاخڤن و گۆتنێن شیرین بکن؟ ئەوانا هەرچی کو دبهێن ئەوێ ڤەردگەرینن و دبێژن.

بالکێشی: مەبەستا خانی ئەوە کو مرۆڤ ژی وەکە تۆتینانن، چاوا کو تۆتی نکارن بخو خو تشتەکێ بێژن، مرۆڤ ژی وسان بخو خو نکارن تشتەکی بکن، هەر چی دکن، فەرمانێ ل وێ نەینووکێ ڤەردگرن.
لێرە دا خانی ئەوێ هزرا ئایینی هەلدخە کو مرۆڤان ژ خوە چ دەستهەلاتداری نینە و هەر چی کو خودێ بخوازە مرۆڤ دکە و مرۆڤ ژی دوروست وەکە وێ تۆتی یا ل پشت نەینووکێ بێ ئختیارن . ب ڤێ مالکێ را بنەجی دبە کو خانی لێرەدا ئەشعەری بوون و جەبری بوونا خو ئەشکەرا دکە.

- **جوانکاری:** ل ڤێ مالکا هەلبەستێ دا خانی وەکی دیتر عارفان مرۆڤ تەشبیهی تۆتییان کرییە. ب گۆتنەک دی تۆتی ئستعارەیە ژ بۆ مرۆڤان.

۷۷- وێ مەقسەدێ موختەسەر دبینن
پابەند دبن گەلەک دمینن

- **هەڤبەرکرن: هژ.** وێ مەقصەدێ- **رۆ. ئا.** وی مقصد –**جا.** وی مەقصد- **میر. زا. حم.** وی مقصدی/ وێ مەقصەدێ.

- **پەیڤناسی: موختەسەر(مختصر):** کورتکری، هندەکی،

- **شرۆڤە:** تۆتی کووشکێ ژ وێ مەقسەدێ دبینن و ب وێ دیتنێ پابەند و دیل و ئێخسیر دبن و هەتاهەتایی ئەڤیندارو گیرۆدە دمینن. یان ژی مرۆڤ نموونەیەکێ ژ نموونەیێن خودێ ل سەر رووێ ئەردێ دبینە و هەتاهەتایی سەرگەردان و ئەڤیندار دمینە. مرۆڤ دکارە ب دیتنەک دی ژی ئەڤێ مالکا هەلبەستێ شرۆڤە بکە. تۆتی ئەوێ مەقسەد و مرازێ مەزن و گرنگ نابینن ل دوو را ناچن وخوە ل رێکا ئەڤینا خوە دا گۆری ناکن، لەورا پابەندی قەفەسێ دمینن و گەلەکێ گیرۆ دبن.

ب ڤێ شرۆڤەیێ، مالکێن۷۷ - ۷۵ ان هزرا مرۆڤء دبە سەر چیرۆکا مەنتقوتەیرا (منطق الطیرا) شێخ عەتتارێ نیشاپووری. دەما کو هودهودک بالداران گازی دکە، کو هەڕن سیمورغێ پەیدا بکن. هندەک بالدار بەرهانەیان دهێنن و ناخوازن بچن رێکا هات و نەهاتێ. یەک ژ وان بالدارێن کو بەرهانەیان دهێنە، تۆتی یە. کو ناخوازە هەڕە چیایێ قاف و ل دوو سیمورغێ بگەڕە. هودهودک دبێژێ هەر کەسێ کو جانێ خوە ل رێکا مرازێ خوە دا گۆری نەکە، ئەو نە ژێهاتی یە و هەرکەسێ کو ئاڤا ژینێ بخوازە دەبێ جانگۆری کە.
تۆتی ل بەرسڤێ دا دبێژە، ئەز ل همبەر سیمورغێ دا تاب ناکم، تەنێ ئاڤەک ژیانێ تێرا من دکە. هودهود دبێژێ هەی بەلەنگازۆ/ێ، ئەو کەسێ کو ل رێکا ئەڤینا خوە دا جانێ خوە گۆری نەکە، نە جامێرە. جانێ تە ژ بۆ وێ هندێ یە کو دەمەکێ ل خزمەتا یارا تە دا بە. تو ئاڤا ژینێ ژی دخوازی و جاندۆستیێ ژی دکی و حەژی روحا خوە ژی دکی. ئەگەر تو بخوازی جانێ خوە گۆری یی جانانا خوە بکی، دەبێ تو ل رێکا جانانا خوە دا وەکی جامێران دەست ژ جانێ خوە بکێشی...

- **جوانکاری:** گۆرەکی بیر و هزرا عارفان روحێ مرۆڤان ژ خودێ یە، خودێ ژ هەبوونا خو پوفی قالبێ ئادەمء کر و روح دایێ. ئەو روح وەکە بالدارەکێ یە کو هەردەم پەڕ پەڕ لێ دده کو بگیژە سەرەکانی و بنێشەیا خوە کو خودایە.

۷۸- مەقسوود و موراديێ دل تو شايى
ئەمما تو(تضل من تشايى)

- **هەڤبەرکرن: میر.** مقصود مراد ، کو بێ واتە دبە. **هژ.** پەیڤا "تو" نەهاتییە کو شاشە. **زا.** تو شاهی.

- **پەیڤناسی: مەقسوود(مقصود):** مراز، ئارمانج - **موراد:** مراز، داخواز- **شا:** شاه، خودان، سەرگێر، سەروێر- تو شایی: تو شاهی- **تضل من تشایی:** واتە، ئەگەر تو حەز بکی، ڕێ ل بەرکەسەکی وەندا بکی تو دکی. ئشارەیە ب ئایەتا ۱۵۵ ژ سووڕەیا الاعراف ژ زار مووسا پێغەمبەرێ ڤا کو دبێژە:
"... قال رب لوشئت أ هلكتهم من قبل و إيى أ تهلكنا بما فعل السفهاء منا ان هى الا فتنتک تضل بها من تشاء و تهدى بها من تشاء انت ولينا فاغفرلنا وارحمنا و انت خيرالغافرين."
گۆت خودێ یۆ ئەگەر تە بخواستا تە دکاری ژ بۆنا من ئەوانا ل پێش دا ژ ناڤ ببرا . ما تو یێ مە ژ ناڤ ببی بۆنا وی کارێ کو نەزانان کرنە؟ ئەڤانا هەموو فتنەییێن تەنە، ئەگەر تو بخوازی پێ فتنەیا خو کەسەکێ ئاڤەرێ بکی تو پێ ئاڤەرێ دکی و ئەگەر تو بخوازی پێ ڕێنموونی ژی بکی تو ڕێنموونی دکی. تو مەزن و دۆستێ مەیی، ژ مە ببهۆرە و ژ مەرا دلۆقانی یێ بکە، کو تو چێترین بهۆرینکاری.

- **شرۆڤە:** ئەی خودایۆ تو شاهمراز و ئامانجا د لی، لێ ئەگەر تو حەز بکی ڕێ ل بەرکەسەکی وەندا بکی تو وەندا دکی.

- **جوانکاری:** پەیڤێن مەقسوود و موراد پێکڤە تەرادوفێ ساز دکن. هەروسان ئەڤ هەلبەستا تەلمیحە ژ بۆ وێ ئایەتا قورئانێ کو ل ژۆرێ هاتی.

۷۹- هەر چی تە دڤێی ببێ زەلالێ
پابەندە دکی ب زولف و خالێ

- **هەڤبەرکرن: میر.** ضلالان، خالان کو شاشە.

- **پەیڤناسی: تە دڤێی:** تو بخوازی- **ڤییان:** خواستن - **زەلال(ضلال):** تاریتی، لارێ بوون، ڕێ وەنداکرن، ئاڤەرێبوون - **پابەندە:** پێ گرێدایی، گیرۆدار.

- **شرۆڤە:** خودایۆ هەرکەسێ کو تو بخوازی ڕێ ل بەر وەندا بکی، تو گیرۆدە و پابەندێ

زو لف و خالان دکی. واتـه ئەگـەر تـو بخـوازی کەسـەکی ژ ڕێ دەڕێخـی تـو وی دکـی ئەڤیندارێ مەجازی و ئەوی هەر گیـرۆداری زولـف و خـالان دکـی و ئەڤینـا وی ژ ئەڤینـا مەجازی بەر ب ئەڤینا حەقیقی نابی.

- **جوانکاری:** د ڤێ مالکێ دا ئستعارە هەیە، لەو را کو خانی مـرۆڤ وەکانـدییە بالـدارەکێ کوژ بۆ دەستڤەئینانا دەندکا خالێ دکەڤـە تـۆڕا زولفـان. هەروسـان مـرۆڤ دکـارە پەیڤـا زەلال(ضلال) کو ب واتەیا تاریتی یێ یە، پەیوەندێ بدە تاریتی یا ناڤ تەلک و داڤکـێ و ڕەشاتی یا زولف و بسکان ژی.

٨٠- هەر چی کو تو بینی سەر هدایەت
ڤـێـرا بـگـری بـکـی عـنـایـەت

- **هەڤبەرکرن: میر.**ڤێران بکری بکی عنایەت - **ئا.** "ڤیرا بکری تـو یـەک عنـایەت " **زا. حم.** ڤیرا بکری بکی عەنایەت- **هژ.** ڤێ را بگری بکی عینایەت- **جا. رۆ.** ڤیـرا بگـری بکی عنایەت-

- **پەیڤناسی: هدایەت:** ڕێنموونی کرن- **ڤێرا:** پێڕا، دگـەل - **ڤێرابگـری:** پێـڕا بگـری، ئاریکاری یا وی بکی.- **عنایەت:** بەراخو دان، لێ نهێرین، خودان کرن، چاڤدێری کرن، قەنجی دگەل کرن –

- **شرۆڤە:↓**

٨١- حازر وی دبی مەقامێ مـەعـلووم
گەر خادمە وی دگێرِی مەخدووم

- **هەڤبەرکرن: میر. حم. رۆ.** دکیری- **هژ. جا. زا.** دگێڕی-

- **پەیڤناسی: حازر:**(حاضر) د گاڤێ دا، دەم و دەست- **مەقام:** جیهێ بلند، پلـە و پـایە- **مەقامێ مەعلووم:** جیهێ بلند و دیار و ناسکری، جیهێ ئەولیا و ئەنبیایان .ل قورئانێ دا وەها هاتییە: ***وما منا الا له مقام معلوم***، سووڕە ٣٧ ، ئایەتـا ١٦٧ - **خـادم:** خزمەتکـار، خولام، بەردەستک، نۆکەر- **دگێڕی:**دکی(بەلکی ژی دکری بـە، ب واتـە یـا تـو دکـی.

خانی ل گەلەک جیهان دا ل جیهێ کو بێژە تو دکی، دبێژە تو دکـری، یـان ل جیهـێ کـو بێژە بوو، یان هاتە کرنێ، دبێژە کریا).- **مەخدووم:** ئاغا، سەرۆک، خودان خولام.

- **شرۆڤە:** ئەی خودایۆ هەر کەسێ/کەسا کو تو بخوازی رێنمـوونی بکـی و ئاریکـاری یـا وی/ وێ بکی و بەراخو بدەیێ، تێ وی/وێ ببی جیهـێ بلنـد و ناسـکری یـێن ئەولیـا و ئەنبیایان. ئەگەر ئەو نۆکەر و بەردەستکەک بە ژی تو یێ بکی ئاغا و سەرۆک.

- **جوانکاری:** مەقامێ مەعلووم، تەلمیحە بۆ ئایەتا ١٦٤ یا قورئانێ ژ سووڕەیا ٣٧.
پەیڤێن خادم و مەخـدووم دگـەل هـەڤ هـەم تـەزادێ سـاز دکـن و هـەم ژی جناسـێ دئافرینن. ئەڤ مالک و چەند مالکێن بەری وێ تەلمیحن ژ بـۆ ئایەتولکورسـی یـێ. د ڤـان هەردو مالکان دا سەربەستی یا هۆزانیێ هەیە.

٨٢- بی سەجدە تە ئەی جەنابێ مەعبوود
ئادەم کرە قبـلـەگـاھ و مـەسـجوود

- **پەیڤناسی: سەجدە:** سجدە، سەردانڤاندن، پشکەک ژ کریارێن نڤێژێ یە، کـو نڤێژکـار دەبێ هەفت ئەندامێن لەشێ خو واتە، ئەنـی، کەفـا هـەردو دەسـتان، تەختکـێ هـەردو چۆکان، سەرێ هەردو تلی یێن بەرانی یێن پی یێن خو دانە ئەردێ.
جەناب: پەیڤا رێزلێگرتنێ یە، بریز، هێژا- **جەنابێ مەعبوود:** خـودێ، ئـەو هێژایـێ کـو هەموو ژێ را عەبدینی یێ دکن. - **قبلەگاھ:** رووگەھ ، جیهێ کو نڤێژکار دەما نڤێـژێ بـەرێ خو ددنێ.- **مەسجوود:** کەسێ کو هێژایی سەردانڤاندنێ یە.

- **شرۆڤە:** ئەی خودایێ کو تو هێژایی عبادەتێ یی. تە ئادەم بێـی وێ هنـدێ کـو ژ تـە را سەرێ خو خوار کربە، کرە رووگەھ و جیگەھێ سەردانڤاندنێ.

- **جوانکاری:** سجدە و قبلە، مەسجوود و مەعبوود پێکڤە تەناسوبێ سـاز دکـن. سـجدە و مەسجوود پێکڤە جناسێ ساز دکن.

٨٣- عیسا تە کوسا گەھاندە ئەوجان
ئایا تە ب چی حەبانده ئەو جان

- **پەیڤناسی: کوسا:** چاوا- **ئەوجان١:** پڕانەیا ئەوج ب واتەیەیا جیهێ بلند.- **ب چی:** ب چ هۆ و هەگەرێ - **حەبانـدن:** ڤیان، خۆشویستن - **ئەوجان٢:** ئەو جانا، ئەو روحا، ئـەو خۆشەویستا، مەبەست ژێ روحێ عیسا پێغەمبەرە.

- **شرۆڤه:** خودایۆ ته چاوا عیسا پێغەمبەر گەهانده وی جیهێ بلند و ته چـاوا و ب چ هـۆ و هەگەرێ ئەو جانا حەباند؟

- **جوانکاری:** ئەڤ نیمالکا هەلبەستێ تەلمیحـه بـۆ چوویینـا ڕوحـێ عیسـا پێغەمبـەرء بـۆ ئاسمانان. ل نیڤەکا ئەوجان یا یەکەم و دوەم داجناسا مورەکەب هەیە.

٨٤- دەرسا کو ب خەف ته گۆته ئدریس
ئەلبەتته دچوو مەقـامـێ تـەقـدیس

- **هەڤبەرکرن: ئا.** گۆتی.

- **پەیڤناسی: دەرس:** خونده، وانه، مەجازەن رێنمـوونی - **ب خـەف:** دزیڤـا، پەنیڤـه - **ئدریس:** ناڤێ پێغەمبەرکی یه کو گۆرەکی چیرۆکێن ئایینی دبه دەسته برایێ عەزراییلء و ب رێکـا وی دچـه جننەتـێ و ژ جننەتـێ دەرنـاکەڤه. - **ئەلبەتتـه:** هەلبـەت، ژ خـو- **تەقدیس:** پاقش و پیرۆز کری-

- **شرۆڤه:** ئەو خوندەیا کو ته پەنیڤه گۆته ئدریسء ، هه ژ خو ئـەوێ بچوویـا بهیشـتێ و ل وێ پلەیا پیرۆز و جایگەها بلند دا بما.

- **جوانکاری:** ئەڤ هەلبەستا تەلمیحه بۆ چیرۆکا ئدریس پەیغەمبەرء ، کـو دبێـژن زنـدی چوو بهەشتێ و هه ل وێدەرێ ما و دەرنەکەت.

٨٥- ئبلیسێ فەقیرێ بـی جـنـایـەت
هندی ته هـەبوو د گەل عنایەت
٨٦- هەر رۆژێ دکر هـەزار تـاعـەت
لەو را کو ته دا وء ئسـتتاعەت

- **هەڤبەرکرن: ئا.** هند- **-ئا.** هەر روز دکر هەزار بار تاعەت- **میر.** هەر رۆژ دکر...

- **پەیڤناسی: ئبلیس:** عەزازیل، شەیتان، مەلەکێ تاووس- **فەقیر:** نەچار، بەلەنگاز، نەدار، بێچارە، بێگاف- **جنایەت:** سووج، گونەھ - **هندی:** هەتـا کـو، تـا دەمـا کـو- **تـاعـەت:** کورتکری یا (اطاعەت)پەرستن، ل فەرمانا خودێ دا بـوون. رۆژی گـرتن و نڤێـژ کـرن، سەردانڤاندن ل همبەری خـودێ دا،- **لـەورا:** لەمـا، لەومـا، لۆمـا، لەومـانێ ، ل بـەر وێ هندێ- **وء:** وی- **ئستتاعەت**(استطاعەت): کارین، شییان.

- **شرۆڤه: ↓**

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا تەلمیحە ژ بۆ سەرهاتی یا مەلەکێ تاووس کو ژ خـودێ را کەتـە رکێ و سەرێ خوە دا بەر سەرێ وی و سەرێ خوە ژ ئادەمێ را خوار نەکر.

۸۷- وی سەجدە نەکر لِ غەیرێ مەعبوود
گێرا تـە ژ بـەر دەرێ خـو مـەردوود
۸۸- یەک سـەجـدە نەبـر ل پێـش ئەغیار
قـەهـرا تـە کـرە مـوخـەللـەدەنـنار

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** ب- **- زا.** قەهرا تە کر ئەو موخەللەدی نار-

- **پەیڤناسی: ل غەیر**: ژ بلی، خێنجی، غێر ژ- **گێڕان**:کرن- **دەر**: دەرگاھ - **مەردوود**: راقەتاندی، بەردایی، دوورئێخستی- **ئەغیار**: پڕانە یا غەیر، بیھانی- **قەھر**: تـووڕەتی- **موخەللەد** : ھەتاھەتایی، بۆ ھەمێشە- **موخەللەدەنار**:کەسێ کو ھەتا ھەتایی د ئاگری دا یە. جەھەننەمی.

- **شرۆڤه: ↓**

- **جوانکاری:** مالکێن ۸۵ تا ۸۸ تەلمیحن ژ بۆ چیرۆکا سەربادانا مەلەکێ تاووس ل ھمبەر خودێ دا و سەر نەدانڤاندنا وی ژ ئادەمێ را...

۸۹- ئەلقسسە ژ حکـمـەتا تـە ئاگاھ
فەردەک مە نەدی تەبارەکەللاھ

- **پەیڤناسی: ئاگاھ:** ھایدار، باخەبەر- **فەردەک:** کەسەک- **تەبارەکەللاھ: (تبارک الله)** خودێ پاک و پاقشە.

- **شرۆڤه:** شەیتانێ بەلەنگازێ بێ گونەھ ھەتا دەما کو بەرا تە ل سەر دابوو و تە ئەو چاڤ را دکر، رۆژی ژ تە را ھەزار جاری سەرێ خو دادنڤاند و ژ تەرا ئتـاعەت و عبـادەت دکـر، لەو را کو تە ھینگا ئەو شیبان و کارینا دابوویێ و ئەو ل ژێر چاڤدێری یا تـە دا بـوو. لـێ گاڤا کو ئەو ی ژ بلی تە سەرێ خو ژ کەسەکی دی را نەتەواند، تە ئەو ژ دەرگـاھێ خـو

ئاڤیت و راقەتاند. ئەوی سەرێ خو ژ بیهانیێ را نەتەواند، تووڕەتی یا تە ئەو کرە دۆژەهی یێ هەرەهەرەیی. مرۆڤ ژ کارێن تە یێن سەیر و سۆسرەت زەندەگرتی دمینە. ئەی خودایێ پاک و پاقش ب کورتی مە چ کەس نەدیت کو ژ حکمەت و پێزانینا تە یا سۆسرەت ئاگادار بە.

۹۰- ساحب شەرەفێ خودانێ لەولاک
دەر حەقێ تە گۆت: " ماعەرەفناک"

- **هەڤبەرکرن: حم. زا. جا. رۆ. میر. هژ.** عرفان تەلەبێ د ساحب ئدراک- **ئا. پرۆ.** ساحب شەرەفێ خودانێ لەولاک - **- هژ. ئا. جا.** گۆتی- **رۆ.** گۆتە - **میر. زا. حم.** گۆت-

بالکێشی: ئەڤ مالکا ژی یەک ژ وان مالکێن مەم و زینێ یە کو بوویە جیهێ گەنگەشێ ل ناڤ تۆرەڤان و لێڤەکۆلان دا. هەروەکی کو هوون دبینن، هەرچەند کو ل ناڤ هەفت ژێدەرێن ل بەر دەستێ من دا، تەنێ ل ژێدەرەکێ دا ، ل دەستنڤیسا ئالۆشی و پەراوێزا رۆدینکۆیێ دا " **ساحب شەرەفێ خودانێ لەولاک** " هاتییە. لێ د گەل وێ هندێ ژی من ئەڤ نیڤمالکا هەلبژارت و ب دیتنا من ئەو یا سەراستر. چما؟ ل پلەیا یەکەم دا هەڤبەندا "عرفانتەلەب" هەڤبەندەک لاوازە و تێ ب واتە یا کەسێ کو دخوازە خودێ ناس بکە و تازە پێ دانییە رێکا خودێناسی یێ و ل پلە یا سەیر و سلووکێ دایە. کو ئەڤ پێناسەیا هێژایی پێغەمبەرێ ئیسلامێ نینە و هەگەرا دی کو گرنگترە ئەوەیە، کو هەڤبەندا "عرفان تەلەب" ب شێوەیا پرانە هاتییە: "عرفان تەلەبێ د" . گۆرەکی دەقا هەلبەستێ ئەم دزانن کو خانی لێرە دا ل سەر پێغەمبەرێ ئیسلامێ تەنێ دئاخڤە و ل ڤێ مژارێ دا مرۆڤەک تەنێ هەیە، لێ هەڤبەندا عرفان تەلەبێ د، واتە چەندین کەسێن کو ل دوو عرفانێ واتە خودێناسی یێ کەتنە. ب ڤێ نێرینێ ئەڤ هەڤبەندا ل رەھ و ریشە دا شاشە و ل گەل دەقا هەلبەستێ لێک ناگرن، لەورا من ئەو پەسەند نەکر.

ل بارا هەرسێ پەیڤێن "گۆت، گۆتە و گۆتی" دا ژی، پەیڤا گۆتە د گەل دەقا هەلبەستێ ناخۆ، لەورا کو کردارا گۆتە، ژ بلی ئاخێڤەری نیازی گوهداری ژی هەیە. بۆ نموونە: ئازادی گۆتە حەسەنی. لێ ل دەقا هەلبەستێ دا تەنێ کەسەک هەیە. دمینە گۆت و گۆتی. کردارا گۆتی ژی دبە کورتکری یا کردارا گۆتییە، کو دەما بهۆری یا دووری و واتەیەک دوور و دەرباس بوویی دە و تا رادەیەکێ مرۆڤ هەست ب وێ هندێ دکە کو ئەڤ گۆتنا ئێدی کەون بوویە و نەمایە. لێ کردارا گۆت، یا دەما بهۆری یا نێزیکە کو مرۆڤ هەست پێ دکە شوون و کارتێکرنا وێ هەر بەردەوامە. ئەڤ هندە دگەل بیر و باوەرێن موسولمانان و شەرعا ئیسلامێ ژی لێک دگرە، کو هەتا جیهان هەبە، گۆتنێن پێغەمبەری و ئایاتێن قورئانێ هەر نوونە. هەروسان پەیڤا گۆتی کێشا هەلبەستێ ژی لەنگ دکە.

- **پەیڤناسی: ساحب شەرەف:** خودان مەزنایی، شەرافەتمەند، مەبەست ژێ پێغەمبەرێ ئیسلامێ یە.- **خودانێ لەولاک:** مەبەست ژێ پێغەمبەرێ ئیسلامێ یە.- **لەولاک:** ئشارە ب ڤێ حەدیسا قودسی یە، کو خودێ ژ پێغەمبەرێ ئیسلامێ را دبێژە :" **لولاک لما خلقت الافلاک**" واتە ئەگەر تو نەبوویای، من جیهان و فەلەک نەدئافراندن.- **دەرحەقێ تە:** ل بارا تە دا - **ماعەرەفناک:** مە تو نەناسی، ئشارە ب ڤێ حەدیسێ یە: **ماعرفناک حق معرفتک.**

- **شرۆڤە:** شەرافەتمەندێ خودانێ حەدیسا لەولاک، واتە حەزرەتێ موحەممەد ژی ل بارا تە دا گۆت: وسان کو پێدڤی بوو ئەم تە بناسن، مە تو نەناسی.

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا هەلبەستێ تەلمیحە ژ بۆ ڤان حەدیسان:**"لولاک لما خلقت الافلاک":** ئەگەر تو نەبوویای، من جیهان و فەلەک نەدئافراندن. **" ماعرفناک حق معرفتک":** هەروسان کو پێدڤی بوو، ئەم تە بناسن، مە تو نەناسی.

۹۱- *خانی* ب نەزانیا خو دەرحەق
گومراه ببت نەدووره ئەلحەق
۹۲- ئللا کو مەگەر موعین خودا بت
یا راهبەرێ وی موستەفا بت

- **هەڤبەرکرن: میر. حم. هژ. رۆ.** رە هبەرێ، لێ رەهبەرێ کێشا هەلبەستێ ئالۆز دکە.

- **پەیڤناسی: دەرحەق:** دەرحەقێ تە دا، ل بارا تە دا- **گومراه:** رێ ل بەر بەزربوویی، رێ وەندا کری، ژ سەر رێ چوویی، ئاڤیبوویی، ئاڤەرێ بوویی - **ئەلحەق:** ب راستی کو، ئەی خودایۆ - **ئللا:** ئیللا، مەگەر کو، مەگین - **موعین:** ئاریکار، یاریدەر - **راهبەر:** رێڤەبەر، رێبەر- **موستەفا:**(مصطفی)،هەلبژارتی، ناسناڤێ پێغەمبەرێ ئیسلامێ - **بت:**بە، ببە.

- **شرۆڤە:** ئەی خودایۆ جیهێ کو پێغەمبەرێ تە گۆت:" مە تو باش ناس نەکری"،ب راستی کو نە دووره، خانی ب نەزانینا خو تە باش ناس نەکە و رێ ل بەرخو بەزر بکە. مەگەر کو خودا ئاریکارێ وی و یان ژی موحەممەد رێڤەبەرێ وی بە، دەنا دبە کو ئەو ژی ئاڤەرێ بە.

- **جوانکاری:** گومراه و نەزان، یان گومراهی و نەزانی ئەگـەر تەرادوفـێ ژی سـاز نـەکن، هەڤواتەیی یەک نێزیک دئافرینن. پەیڤێن مەگەر و ئللا تەرادوفـێ سـاز دکـن. ل پەیڤـا راهبەرێ وی دا خانی ژ سەربەستی یا هۆزانی یێ وەج وەرگرتییە.

۹۳- یارەب تو ب حەقێ موستەفا کی
***خانـی* ب خـو را تـو ئـاشـنا کی**

- **هەڤبەرکرن: حم.** یا رەب ب حەقێ...

- **پەیڤناسی: یارەب**: ئەی خودایۆ - **ب حەقێ:** سەب خاترێ، - **ئاشنا:** ناسیار.

- **شرۆڤە:** ئەی خودایۆ تو سەب خاترێ موحەممەد موسـتەفا کـی، تـو خـانی دگـەل خـو ناسیار بکی.

(٣)

د نەعتا قەلەمێ مەسنووعات و سەردەفتەرێ مەوجوودات و عەقلێ مەعقوولات و پێشدەستێ مەخلووقات، حەزرەتێ سەییدو سادات موحەممەد ئەلموستەفا (ص)

٩٤- ئەشیا ب حەسەب دەلیل و بورهان
نابن چو مـەگەر وجـووب و ئمکان

- **هەڤبەرکرن: رۆ. میر.** دەلیلێ بورهان، کو چەوتە.

- **پەیڤناسی: ئەشیا:** ئەشیاء: پڕانەیا شئی، تشت **- ب حەسەب:** گـۆرەکی، ل گـۆرا، ب هەژمارا **- دەلیل:** بەلگە، هۆ و هەگەر، رێنموون- **بورهـان:** نیشـانە یـا ئەشـکەرا، هـۆ و هەگـەر- **نـابن چـو:** تـو تشـت نیـنن، نـابن چ تشـتی **- مەگـەر:** ئـیللا، مـەگین- **وجووب:** راستی یا هەبوونا خودێ، راستی یا هەرە پێدڤی، **- ئمکان:** هەبوونا کـو دکـارە نەبە ژی، تشتا کو بوون و نەبوونا وێ ژ جیهانێ راوەک هەڤە.

- **شرۆڤە:** ل گۆرا بەلگە و هـۆ و هەگـەران جیهـان ب گشـتی ژ بلـی وجـووب و ئمکـانێ تشتەکی دی نینە. ب گۆتنەک دی جیهانا هەبوونێ ژ هەبوونا خودێ و تشتێن کو خـودێ ئافراندییە پێک تێن.

- **جوانکاری:** ل ڤێ مالکا هەلبەسـتێ دا ل نیڤەکـا پـەیڤێن دەلیـل و بورهـانێ دا جـورەک تەرادو ف هەیە. پەیڤێن وجووب و ئمکانێ ژی پێکڤە تەزادێ ساز دکن.

٩٥- واجب یەکـە زاتـێ کـبـریایە
مومکن پڕە جەمعێ ماسەوایە

- **پەیڤناسی: واجب:** خودانێ وجووبێ کو دەبـێ هـەر هەبـە، پێـدڤی، خـودا کـو هەبوونـا وی واجبە. **- زات (ذات):** گەوهەر و راستی یا هەر تشتی، هەبوونا بنێشەیی **- کبریا:** مەزنـاتی، مەزنـایی- **زاتـێ کبریـا:** گەوهـەرا مەزنـاتی یـێ، خـودا - **مـومکن:** ئافرانـدی، بـوونەوەر،- **پڕە:** گەلەکە، زۆرە- **جەمع:** پڕانە،کۆم- **جەمعێ ماسەوا:** هەموو تشت ژ بلی خودێ.

- **شرۆڤە:** واجب واتە تشتا هەرەپێدڤی، یەکی تەک و تەنێ یە کو گەوهـەرا مەزنـاتی یـێ واتە خودا بخو یە، مومکن ژی گەلەکن و هەموو تشتێن ژ بلی خودێنە.

- **جوانکاری:** پەیڤێن واجب و مومکن پێکڤە تەزادێ ساز دکن. پـەیڤێن پـڕ و جەمـع ژی دگەل پەیڤا یەک تەزادێ ساز دکە.

٩٦- وی واجبێ مـومـکـنـاتێ بـەرقەع
مومکن وء ژ بۆ خو کرنە مەتلەع

- **پەیڤناسی: وی:** ئەوی، مەبەست خودایە - **مومکنات:** پڕانەیـا مـومکن، ژ بلـی خـودێ هەموو تشت- **بەرقەع:** بورقەع، چارشەڤ، رووبەند.

- **شرۆڤە:** ئەوی خودایێ کو هەبوونا وی ژ هەبوونا تشتان را پێدڤییە، ئەو تشـت ژ پشـت پەردەیا نەبوونێ دەرانین، تا ژ بۆ هەبوونا خو بکە بەلگە و جیهێ نیشاندانێ.

- **جوانکاری:** پەیڤێن مومکن و واجب، بەرقەع و مەتلـەع دو بـە دو دژی هـەڤن و تـەزادێ ساز دکن.

٩٧- یەعنی ئەوء قـی ببـت مـوبەرهن
حوسنا وء بدەرکەڤت ژ مەکمەن

- **هەڤبەرکرن: هژ.** یانی **-هژ.** ژێ - **میر.رۆ .ئا.** مومکن.

- **پەیڤناسی: یەعنی:** یانێ، ئانکو، واتە - **ئەوء قی:** ئـەوی خواسـت، ئـەوی قـی، ئـەوء ویست. - **موبەرهەن:** خودان هۆ و هەگـەر، خـودان سـەربەلگە، ئەشـکەرا، ب دەلیـل و بورهان - **مەکمەن:** جیهێ ڤەشارتنێ، شارگە.

- **شرۆڤە: ↓**

٩٨- گەنجینەیێ جەوهەری ببت فاش
سابت ببتن ژ نەقـشێ نەققاش

- **هەڤبەرکرن: هژ. رۆ. میر.ئا.** سڕێ وی.

- **پەیڤناسی: گەنجینە**- خەزینە- **گەنجینە یێ جەوهەری:** خەزینەیا جەواهراتان، مەبەست ژێ زاتێ خودێ یە- **فاش:** ئەشکەرە- **سابت ببتن:**بنەجی ببە- **نەقش:** شوون، شوونەوار، وێنە، نیگار - **نەققاش:** وێنەکێش، لێرەدا مەبەست خودێ یە.

- **شرۆڤە:** ئەوی (خودێ) خواست کو هەبوونا وی ببە خودانێ هۆ و هەگەر و سەربەلگەیان و جوانی یا وی ژ شارگەھ و کەمینێ دەرکەڤە ئەشکەرەتی یێ و گەنجینە یا زاتێ وی سەر ڤەبە، و هەبوونا وێنەکێشی(خودایی) ب وێنەیا کو ئەوی کشاندیە بنەجی و سابت ببە، (لەورا مومکن ئافراندن).

- **جوانکاری:** نەققاش ئستعارەیە ژ خودێ را. ل ڤێ مالکێ دا خانی هەبوونا خودێ یا ڤەشارتی وەکاندییە گەنجینەیا جەوهەری هەروسان خودێ وەکاندییە وێنەکێشەکی و جیهان و هەموو بوونەوەر ژی شوبهاندی یە وێنە یەکێ کو خودێ وێنەکێشێ وانە. ئەڤ مالکا تەلمیحە بۆ وێ حەدیسێ کو دبێژە : (**کنت کنزا مخفیا فخلقت الخلق لاعرف)** واتە ئەز خەزینەیەک ڤەشارتی و سەرگرتی بووم، من مرۆڤ و جیهان ئافراندن داکو ئەز بێمە ناساندنێ.
پەیڤێن گەنجینە و جەوهەری پێکڤە تەناسوبێ و نەقش و نەققاش ژی پێکڤە جناسێ ساز دکن.

۹۹- لێی سەنعەتێ وی حەکیمێ دانا
نەقشێ ئەوی قادرێ تەوانا

- **هەڤبەرکرن: میر. رۆ.** سەنعەتا ،لێ چەوتە. لەو را کو سەنعەتێ لێرە دا پڕانە یا سەنعەتء یە، چونکو سەنعەتێ خودێ بێهەژمارن، و هەروسان پەیڤا سەنعەتا کێشا هەلبەستێ دئالزینە- **هژ.** زانا.

- **پەیڤناسی: حەکیم:** خودان حکمەت، کارزان، رەوشناڤەکی خودێ یە. - **دانا:** زانا - **قادر:** شییا، بکار،کارا، خودان قودرەت، رەوشناڤەکی خودێ یە.- **تەوانا:** توانا، شییا، بکار، کارا، خودان توانست.

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** پەیڤێن سەنعەت و نەقش پێکڤە، حەکیم و دانا پێکڤە، قادر و تەوانا ژی پێکڤە تەرادوفێ ساز دکن. ل ڤێ هەلبەستێ دا سەربەستی یا هۆزانی یێ هەیە.

۱۰۰- نەدبوو کو ئەوی نەبت رسوومەک
لایق ئەوء دی، هەبت رقوومەک

- **هەڤبەرکرن: حم.** ئەوی ببت - - **میر. رۆ.** وی – **هژ.** دێ.

- **پەیڤناسی: رسووم**: پڕانەیا رەسم، رێ و شوون، دەستوور، وێنە، شکل، رێ و رسم، - **لایق:** لائق، هێژا، پێدڤی- **لایق ئەوء دی:** ئەوی هەژی دیت...- **رقووم:** پڕانەیا رەقەم، نڤیسین، نیشانە، هەژمار.

- **شرۆڤە:** لێ ئافراندنا جیهانێ و گشتی بوونەوەران ب دەستێ وی خودایێ کارزان و نیشانە و شوونەوارێن ئەوی ئافرینکارێ کارا، هەما نەدبوو کو وسان بێ رێ و رسم و بێ دەستوور و ئایین و هەژمار بە. لەورا ئەوی پێدڤی دیت کو رێ و دەستوور و ئایین و حساب و کتابەک د وێ ئافراندنێ دا هەبە.

- **جوانکاری:** موازەنە د ڤێ مالکا هەلبەستێ دا هەیە، هەروسان ئەڤ مالکا خودانێ دو پاشبەندا نە. جارەکێ نەبت و هەبت پێکڤە پاشبەندێ ساز دکن، جارەکێ ژی رسووم و رقووم.

۱۰۱- هەرچی وەکو بوو نە بی رەقەم بوو
لەو ئەووەلێ ماخەلەق قەلەم بوو

- **پەیڤناسی: ئەووەلێ ما خەلەق:** سەرەتایا ئافراندنێ، کورتکری یا وێ حەدیسێ یە کو دبێژە: **اول ما خلق الله القلم:** خودێ بەری هەرتشتی قەلەم ئافراند.

- **شرۆڤە:** هەر تشتا کو دهاتە ئافراندنێ نەدبوو، کو بێ نیشانە و ناڤ و هەژمار بە، ل بەر وێ هندێ بوو کو خودا بەری هەر تشتی قەلەم ئافراند، دا کو پێ قەلەمێ ناڤ و نیشان یان ژی هەژمارا وان تشتانا ل لەوحێ مەحفووز دا بنتلینە.

تێبینی: پشکا زۆرە فیلسۆف و عارفان ل سەر وێ بیر و هزرێنە کو یەکمین تشتا کو ل پێش هەموو بوونەوران دا هاتییە ئافراندنێ عەقلێ ئەووەل یان رووحێ ئەووەل بوویە، لێ خانی بەرەواژی وان دبێژە: یەکمین تشتا کو بەری هەموو بوونەوەری هاتییە ئافراندنێ قەلەمە. قەلەم پێش دا هاتە ئافراندنێ دا کو نڤیسکارێ بەرین واتە خودا ب قەلەمێ ناڤ و نیشان و هەژمارا تشتێن کو دئافرینە بنڤیسە. ئەڤە بلندایا بیر و هزرا خانی و بایەخ دانا وی ب قەلەم و خودانقەلەمانە.

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا هەلبەستێ تەلمیحە بۆ حەدیسا کو ل ژۆرێ هات.

١٠٢- ئەڤ ئەووەل و رووح و عەقلێ ئەووەل هەرسێنە ب ئـەووەلـی مـوئـەووەل

- **هەڤبەرکـرن: حـم.** ئـەووەل، کـو هـەم واتەیـێ خەوشـدار دکـە، هـەم ژی کێشـا هەلبەستێ دئالزینە.

- **پەیڤناسی: ئەووەل:** یەکەمین، یەکەمین تشتا کو هەبوویە، ناڤەک ژ ناڤێن خودێ یـە، لێرە دا مەبەست ژێ قەلەمە. - **رووحێ ئەووەل:** عەقلێ ئەووەل، گۆرەکی هندەک بیـر و هزران یەکمین تشتا کـو خـودێ بـەری هەمـوو تشـتێن دی ئافرانـد، کـو ژێ را عەقلـێ ئەووەل ژی دبێژن. - **عەقلێ ئەووەل:** گۆرەکی بیر و هزرێن هندەک فیلسۆف و عارفـان ئەو تشتا کو خودێ پێش هەموو تشتی دا ئافراندییە. – **ئەووەلی:** یـێ سـەرەتایی، یـێ یەکەمین، مەبەست ژێ خودێ یە - **مـوئەووەل:** تەئویـل بوویی،دەسـت پـێ بـوویی، سەرەتاگرتی، راڤە و شرۆڤەکری، وەرگەڕیایی بۆ سەرەتایێ، خودێ.

- **شرۆڤە:** ئەڤ (قەلەم) یا یەکەم و رووح و عەقلێ یەکەم، هەرسێک ژی دزڤـرن سـەر یێ سەرەتایی و ئەوێ بەرین، واتە خودا . واتە ئـەڤ هەرسـێ تشـتانا ژی کـو یـەکمین ئافراندی یێن خودێنە، ژ خودێ کو یەکمینە، سەرەتا و بنێشەیێ دگرن.

- **جوانکاری:** ل ڤێ مالکا هەلبەستێ دا پەیڤا ئەووەل سێ جاران هاتییە کـو جوانکـاری یـا تەکریرێ ساز دکە و ل نیڤەکا هەرسـێ پـەیڤێن ئـەووەل و پەیڤـا مـوئەووەل دا جنـاس هەیە. هەروسان عەقل و رووح پێکڤە تەناسوبێ ساز دکن.

١٠٣- ئەمما مەکە وان ژ هەڤ تو تەفریق
ئەڤرەنگە ئەوان بگێرە تەوفیق

- **پەیڤناسی: مەکە:** نەکە **- ژهەڤ:** ژ هەڤدو، ژ یێک و دو **- تەفریق:** جودا کرن، ڤەقەتاندن **- تەوفیق:** بەرانبەری پێ کرن، سەرکەتن، سازاندن، وەکی هەڤ کرن.

- **شرۆڤە:** لێ ئەوانا ژ هەڤدو جودا نەکە و وەها وانا بەرانبەری هەڤدو بکە و پێکڤە بسازینە. واتە ئەو هەر سێ یان هەرچوار تشتێن سەرەتایی هەر تشتەکن و وانا ژ هەڤدو ڤەنەقەتینە.

١٠٤- لێ شەیئەکێ واحدن ب جارەک
تێعداد و تەعەدود ئێعتبارەک

- **هەڤبەرکرن: هژ. حم. جا. زا. رۆ.** بێ هاتییە، کو بێ واتە یە- **ئا.** لی(لێ)-

- **پەیڤناسی: لێ:** لێ بەلێ، ئەمما- **واحد:** یەک **- تێعداد:** هەژمار، ژمارە **- تەعەدود:** پرژماری، گەلەک، **- ئێعتبار:** ئێعتباری، قەراری، پێکهات،

- **شرۆڤە:** هەرچەند کو ئەو پرهەژمارن، لێ ئەو هەموو ل بنێشێ دا یەک تشتن، تەنێ ژمارە و هەژمارتن و ناڤ لێکرن تشتەکی قەراری و پێکهاتە.

بالکێشی: چاوا کو پارە ل بنێشا خو دا کاخەزە، لێ گۆرەکی دەستووران قیمەتا پارەی هەیە، ئەڤ قیمەتە تشتەکی ئێعتباری و پێکهاتی یە. ئەو هەرسێ تشتێن کو خانی دبێژە ئافراندی یێن یەکمینن، ژ بنێشێ دا هەموو دگەل ئافرینکارێ هەر یەکن، تەنێ ناڤێ وان و هەژمارا وان تشتەکی ئێعتباری یە. خانی لێرە دا مژارا وەحدەتولوجوودێ رادگەهینە.

- **جوانکاری:** ل نیڤەکا تێعداد و تەعەدود دا جناس و ل نیڤەکا واحد و تەعەدود و تێعداد دا تەناسوب هەیە.

١٠٥- ئەووەل برقی ژ حوسنێ سەرمەد
نوورەک بوویە مەعنییا موحەممەد

- **هەڤبەرکرن: هژ.** بەرقی.

- **پەیڤناسی: برقی:** رەونەق کەتێ، برسقی، - **سەرمەد:** هەرەهەرەیی، هەمێشەیی، رەوشناڤەکی خودێ یە.

- **شرۆڤە:** پێش دا ژ جوانی یا هەرەهەرەیی یا خودێ رۆناهییەک برسقی و ئەو رۆناهی یا بوو واتەیا موحەممەدە.

- **جوانکاری:** ل نیڤەکا پەیڤێن برقی و نوور دا تەناسوب هەیە.

١٠٦- ئەو نوورە ب ئەمرێ عالمولغەیب بوو مەنشەئێ فەیزێ عالەمولغەیب

- **هەڤبەرکرن: هژ. ئا. حم.** عالەما غەیب. هەر سێکا ژی پاشبەند راچاڤ نەکرنە، لەورا کو عالەما غەیب دگەل عالمولغەیب نابە پاشبەند. هەلبەت عالمولغەیب و عالەمولغەیب ژی پاشبەندەک لاوازە.

- **پەیڤناسی: عالمولغەیب(عالم الغیب):** زانایێ نەهێنی یان، ئەوێ کو تشتێ نەبوویی و نادیار ژی دزانە، رەوشناڤەکی خودێ یە.- **مەنشەء(منشاء):** سەرەکانی، چاڤگە، ژێدەر - **فەیز(فیض):** رێژنە، بەخشین و لێبەژرین، ئاڤا مشە - **عالەمولغەیب**(عالم الغیب): جیهانا نادیار.

- **شرۆڤە:** ئەو نوورا ب فەرمانا خودایێ کو ئاگاها وی ژ تشتێن نەبوویی و نەقەومی ژی هەیە، بوو سەرەکانی و ژێدەر و رێژنە و بەرەکەتا جیهانا نادیار.

- **جوانکاری:** عالەمولغەیب و عالمولغەیب پێکڤە جناسا موزەکەب ساز دکن.

١٠٧- ئەرواح ژ مەعنییا پەیەمبەر چێ بوون ب مەسەل نەبات و شەککەر

- **هەڤبەرکرن: ئا. میر. رۆ.**مثل – **حم. هژ. زا. جا.** مثلا –

- **پەیڤناسی: ئەرواح:** پڕانەیا روح، جانان، -**پەیەمبەر:** پەیامبەر، پەیغەمبەر- **نەبات:** لێرە دا

دکارە ببە خودانێ هەرسێ واتەیـان، روسـکە/ شـینکاتی، نەیشـەکەر، شـەکەرا حەلانـدی و شووشەکی، جەوهەرا شەکەرێ- **ب مەسەل(به مثل):** وەکی، بینانی.

- **شرۆڤە:** وەکی چاوا شەکەر ژ نەیشـەکەرێ چـێ دبـە، وسـان ژی جـان ژ واتەیـا نـاڤێ پێغەمبەرء چێ بوون.

- **جوانکاری:** پەیڤا نەبات دکارە ڤرا دا ئیهامێ ساز بکە، لەو را کو بیـرا مـرۆڤء ل پلـە یـا یەکم دا دچە سەر واتە یا وێ یـا نێزیـک کـو شـەکەرێ حەلانـدی و شووشـەکی وا تـە جەوهەرا شەکەرێ یە، لێ مەبەستا خانی لێرە گیهایێ قەندء واتە نەیشەکەرە. هەروسان پەیڤێن نەبات و شەککەر هەر دو ب یەک واتەیێ دکارن ژ لایەکی تەرادوفێ وژ لایەکـی دی تەناسوبێ ساز بکن.

۱۰۸- بوو ئەسلێ ئوسوولێ جومله نەفسان
نەفسا سوعەدا و نەفسێ نـەحسـان

- **هەڤبەرکرن: رۆ. میر. جا.** اصول- **حم. ئا. پرۆ. ئە. زا.** اصیل- **هژ.** ئەصیلێ-

- **پەیڤناسی: ئەسـل(اصـل):** بـن، بنچینـە، بنێشـە، بنواشـە، هەگـەر، رەهـ ریشـال - **ئوسوول(اصول، پرانەیا اصل):** رەهـ ریشە - **جومله:** هەموو - **نەفس۱:** مرۆڤ، بەدەن، نەفسان: مرۆڤان - نەفس۲ و ۳: روح، رەوان - **سوعەدا:** پڕانەیا سەعید، بەختەوەر، - **نەحس:** نەباش، شووم، بێفەڕ، بەدفەڕ.

- **شرۆڤە:** ئەو نوورا کوبنێشەیا رێژنە بەخشا جیهانا نادیار بـوو و گشـتی جانـان ژێ چـێ بوون، بوو بنێشەیا راستین و شاخ و چقێن هەموو نەفسان، چ نەفسێن بـاش و بەختیـار، چ نەفسێن نەباش و بەختەرەش ژ وێ بنێشێ سەرەکانی گرتن.

- **جوانکاری:** پەیڤێن ئەسل و ئوسوول پێکڤە جناسێ سـاز دکـن. چەنـدجارکی یـا پەیڤـا نەفس جوانکاری یا تەکریرێ دئافرینە. سوعەدا و نەحس پێکڤە تەزادێ چێ دکن.

بالکێشی: ل نیڤمالکا دووێ دا خانی واتە گۆریی کێشا هەلبەستێ کرییە. پەیڤـا نـەفس ل زمانێ کوردی دا مێزایە. لێ خانی جارەکێ ئەوێ وەک مێزا و جـارا دی وەک نێـرزا، یـان ژی ب شێوەیا فارسی بکار دبە: نەفسا سوعەدا، نەفسێ نەحسان.

۱۰۹- هەمیان ژ وێ گرتنە تـەفەڕوع
هەمیان ب وێ دیتنە تەمەتتوع

- **هەڤبەرکرن: رۆ. حم. ئا. زا. میر .** جیهێن هەردو پەیڤێن **دیتنە** و **گرتنە** ل هەڤ هاتیە گوهۆڕینێ. ل هەموو ژێدەران دا ل جیهێ هـەردو پـەیڤێن "وێ" دا وی هـاتنە. هەگـەرا وێ ژی ئەوە کو ل رێنڤیسا کەون دا چ نشانەیەک ژ بۆ پیتا "ئ" چنە بوویە. چـاوا کـو ژ بۆ پیتا "ء" ژی ل پەیڤێن وەکە "وء" دا تونەبوویە و رووننڤیسـکار نەچـار بـوونە هەرسـێ پەیڤێن: (وێ، وی، وء) وەکی هەڤدو بنڤیسن.

- **پەیڤناسی: هەمیان:** هەموویان، هەمـووکێ - **وێ:** جینـاڤێ ئـشـارکی یـێ دووەە ژ بـۆ نووری، - **تەفەروع:** شاخ شاخی بوون، ژێ جـودا بـوون - **تەفـەروع گـرتن:** شـاخ و ریشال ڤەگرتن، ژێ جودا بوون - **تەمەتـوع:** وەج و بەهـرە ژێ وەرگـرتن، لـەزەت و خوشی ژێ دیتن. - **تەمەتوع دیتن:** خوەشی و لەزەت ژێ دیتن و وەرگرتن.

- **شرۆڤە:** هەموویان ژ وێ نووری چق و شاخ وەگرتنـە و ژ وێ جـودا بـوونە و هەمـوویێ خۆشی و لەزەت و وەج و بەهرە ژ وێ وەرگرتنە.

- **جوانکاری:** ئە ڤ مالکا هەلبەستێ ب شێوەیا تەرسیعێ هاتییە ڤەهوونانێ.

۱۱۰- هێژا نە زەمین نە ئەڤ سەما بوو
ئەو سەروەرێ جومله ئەنـبیا بوو

- **هەڤبەرکرن: ئا.** هێژا نە زەمین و ئاسمان بوو، چەوتە لەورا کـو ئاسـمان د گـەل ئەنبیـا نابن پاشبەند. **میر.** هێژا نە زەمین و نە سەما بوو، ئەو خوسەرورێ جـومله ئەنبیـا بـوو. ئەو ژی چەوتە.

- **پەیڤناسـی: هێـژا:** هێـژە، هێشـتا، تـا وێ دەمـێ، هـێ - **زەمـین:** ئـەرد، زەڤـی- **سەما:** ئەسمان - **سەروەر:** سەرگێرێ، سەرۆک - **ئەنبیا:** پڕانەیا نەبی، پێغەمبەر.

- **شرۆڤە:** هێشتا نە ئەرد هەبوو نە ژی ئەسمان، لـێ ئـەو سـەرۆک و سـەروەرێ گشـتی پێغەمبەران بوو.

- **جوانکاری:** زەمین و سەما پێکڤە تەزادێ ساز دکن.

١١١- خەلقا فـەلـەکان ژ بۆ وء ڕا بوو
سەجدا مەلەکان ژ بۆ وء ڕا بوو

- **پەیڤناسی: خەلق:** ئافراندن **- فەلەک:** ئاسمان **- مەلەک:** فرشتە، مەلاییکەت.

- **شرۆڤە:** ئافراندنا ئاسمانان ژ بۆ وی بـوو، سـەجدە و سـەردانڤاندنا فرشـتەیان سـەب خاترێ وی بوو.

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا هەلبەستێ ب شێوەیا تەرسیعێ هاتییە ڤەهوونانـدنێ، هەروسـان تەلمیحە بۆ گێڕانەڤە یا ئافراندنا ئادەم و سەجدەیا مەلاییکەتان ژ بۆ ئادەمء-

١١٢- ئەو ڕەحمەتێ جومله عالەمین بوو
ئادەم د میانـێ مـاء و تـین بـوو

- **پەیڤناسی: ڕەحمەت:** پێخۆشبوونا خودایی، دانا خودایی، دلۆڤانی یا خودێ **- عالەمین:** هەموو جیهان، جیهانان **- میان:** نێڤ، نیڤەک **- ماء** : ئاڤ **- تین(طین)** حەری، قوڕ.

- **شرۆڤە:** هێشتا ئادەم ل ناڤا قوڕ و ئاڤێ دا بـوو، کـو ئـەو دلۆڤـانی یـا خـودێ بـوو ژ بـۆ جیهانان. گێڕانەڤەیا وێ حەدیسێ یە کو پێغەمبەرێ ئیسلامێ گـۆتییە: **"هـێ ئـادەم ل ناڤا ئاڤ و قوڕێ دا بوو، کو ئەز پێغەمبەر بووم."**

- **جوانکاری:** ل نیڤەکا ماء و تین دا تەزاد هەیە. ل ڤێ مالکا هەلبەستێ دا تەلمیح هەیە.

١١٣- پەیغەمبەرێ جەمعێ جوزء و کول بوو
ئـادەم بـخـو هـێـژا ئـاڤ و گل بوو

- **هەڤبەرکرن: میر. رۆ.** هێژا **- هژ . زا. جا. حم. ئە.** هێژ.

- **پەیڤناسی: جوزء:** بڕ، چق، دەستە **- کول:** هەموو، گشت**- هێژا:** هـێ، هێشـتا، هێـژە- **گل:** گیل، حەری، قوڕ

- **شرۆڤە:** ئادەم بخوهێشتا ئاڤ و قوڕ بوو، کو ئەو پێغەمبەرێ هەموویان بوو.

- **جوانکاری:** پەیڤێن جوزء و کول، ئاڤ و گل دو بە دو دژبەرن، واتە تەزادێ ساز دکـن. ل نیڤەکا جەمع و جوزء و کول دا تەناسوب هەیـە. ل نیڤمالکـا دوویـێ ل پەیڤـا "هێـژا" دا سەربەستی یا هۆزانیێ هەیە.

١١٤- ئەو پەنجەرەیا جەمالێ باری
شەمسا فەلەکـا دلێ د تاری

- **هەڤبەرکرن: هژ.** دلێد د تاری (دو پڕانە پێکڤە نابن).

- **پەیڤناسی: جەمال**: جوانی **- باری:** خودا.

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** د ڤێ مالکا هەلبەستێ دا تەشبیھ هەیـە، خـانی پێغەمبـەر وەکانـدییە رۆک و پەنجەرەیە کێ کو جوانی یا خودێ ب رێکا وی دا ددە ئاسمانێ دلێن رەش و تـاری یـێن مرۆڤان. هەروسان ل نیڤەکا پەنجەرە و شەمس و فەلەک دا تەناسوب هەیـە. ل نیڤەکـا شەمس و تاری دا ژی دیسان دژبەری هەیە.

١١٥- گاڤا کەتە سوورەتێ جەهانێ
پەیغەمبەرێ ئاخـرەززەمانێ

- **هەڤبەرکـرن: هـژ.** ئاخرولزەمـانێ- **میـر.** ئـەو بـوو پێغەمبـەرێ ئـاخرێ زەمـانێ- **رۆ.** پەیغەمبەرێ ئاخر زەمانێ، هەرسێک ژی چەوتن.

- **پەیڤناسی: سوورەت:** روو **- ئاخرەززەمان(آخرالزمان):** کوتایـا جیهـانێ، کوتـاترین دەوران **- پەیغەمبەرێ ئاخرەززەمانێ:** کوتاترینێ پێغەمبەران، پێغەمبـەرێ هـەرە داوی یێ، کو مەبەست ژێ پێغەمبەرێ ئیسلامێ یە.

- **شرۆڤە: ↓**

١١٦- وی بەرزەخێ مومکنات و واجب
وی پادشەهێ ل شـکلێ حاجب

- **هەڤبەرکرن: میر. رۆ. ئا.** مومکناتێ واجب **- - هژ. رۆ.د** شکلێ.

- **پەیڤناسی: بەرزەخ:** بەرزەک، بەرزەق، بلندایا نیڤەکا دو تشتان، بلندایا نیڤەکا دو ئاڤان، پەردە و تشتا کو دو تشتێن دژ هەڤ ژ هەڤدو ڤەقەتینە، جیها نا نیڤەکا ژیان و رۆژا پەسلانێ، ژ دەما مرنێ تا رۆژا رابوونێ، پەیڤا بەرزەخ ل بنێشا خوە دا پەیڤەک کوردی یە. **- حاجب:** پەردەدار، دەرگەڤان.

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** خانی پێغەمبەر وەکاندییە پەردەیا نیڤەکا خودێ کو واجبە و مومکناتان کو بوونەوەرێن ژ بلی خودێنە. هەروسان ئەو وەکاندییە پادشاهەکی کو ل وێنە و جلکێ پەردەدار و دەرگەڤانان دا ل نیڤەکا بوونەوەران و خودێ دا پەیوەندێ ساز دکە ودەرگەڤانێ دەرگاهێ خودێ یە. پەیڤێن حاجب و پادشاه پێکڤە و مومکنات و واجب ژی پێکڤە جوانکاری یا دژبەری یێ ساز دکن.

۱۱۷- مەنسووخ کرن وی دین و مللەت
مەعلووم کرن عەلیل و عللەت

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** مەعلووم **- حم. ئا. زا. جا. هژ. پرۆ.** مەعلوول **– میر.** مەلعوون- پەیڤێن مەعلوول و مەلعوون لێرە دا بێ واتەنە، تەنێ مەعلووم سەراستە و واتە یێ دده هەلبەستێ.

- **پەیڤناسی: مەنسووخ کرن:** ژ ناڤ برن، پووچەل کرن **- دین:** رێ و رەوشت، ریشا ڤێ پەیڤێ ژ دین و دینا کوردی یە. **- مللەت:** پەیرەوێ دین و ئایینەکی **- مەعلووم:** ئەشکەرا **- عەلیل:** نەخۆش **- عللەت:** نەخۆشی، هۆ و هەگەر.

- **شرۆڤە:** ئەو پەنجەرەیا جوانی یا خودا و رۆکا ئاسمانێ دلێن رەش و تاری گاڤا کو هاتە سەر رووێ جیهانێ و بوو پێغەمبەرێ ئاخرێ زەمانێ. ئەو پەردەیا ل نیڤەکا خودێ و بوونەوەران، ئەو شاهێ ل لبسێ پەردەداران دا، گشتی دین و مللەتێن بەری خو پووچەل و بێ بنێشە کرن و نەخۆش و نەخۆشی نووڤەدین و دیار کرن.
مەبەست ئەوە کو دینەکی نوو ئانی و دینێن بەری خو باتل کرن و هەگەرێن گیرۆداری و نەخۆشی یاکۆمەلا مرۆڤان پەیدا کرن.

- **جوانکاری:** ل نیڤەکا دین و مللەت دا تەناسوب هەیە. مەنسووخ و مەعلووم دکارن تەزادێ ساز کن. ل نیڤەکا عەلیل و عللەت داهەم جناس هەیە، هەم ژی تەکریر. هەروسان ئەڤ مالکا ب شێوەیا موازنە یێ هاتییە دارشتنێ.

۱۱۸- فکری کو جهان جەمیعێ کوفره
کێشـا ژ نـوبووەتـا خـو سـوفره

- **هەڤبەرکرن: هژ.** جەمیعی
- **پەیڤناسی: فکری:** بەرا خو دایێ، دینا خو دایێ، لێ نهێڕی، چاڤێ خوه دایێ- **نوبووەت** (نبوت): پێغەمبەری.
- **شرۆڤە: ↓**
- **جوانکاری:** ل نیڤەکا پەیڤێن فکـر و کـوفر دا جنـاس هەیـە و هەروسـان پێغەمبەرتـی تەشبیهی سوفرەیەکێ بوویە کو ژ هەموو مرۆڤان را ڤەکرییـە، هەمـوو مـرۆڤ ژ بـۆ وێ سوفرەیێ هاتنە گازیکرنێ.

۱۱۹- خەلقێ کو هەبوون ل رووێ عەردی
تـەکلیـف کـرن هـەمـی ب مـەردی

- **هەڤبەرکرن: میر. رۆ. ئا.** عەردی، مەردی- **هژ. زا. جا. حم. پرۆ.** عەردان و مەردان، کو بێواتەیە-
- **پەیڤناسی: تەکلیف کرن:** گازی کرن، ڤەخوەندن - **مەردی:** جوامێری.
- **شرۆڤە:** دینا خو دایێ کو جیهان ب گشتی بێدینە، لەورا سـوفرەیەک ژ پێغەمبەرتـی یـا خو ل بە ر مرۆڤان راخست و گشتی مـرۆڤێن ل سـەر رووێـێ عـەردێ ب جـوامێری و مەردی گازی کرن سەر وێ سوفرێ.

۱۲۰- خاقان بخو هـندووێ کەمین بوو
فەغفوور ژ خوانێ کاسەچین بوو

- **هەڤبەرکرن: هژ.** هندوێ
- **پەیڤناسی: خاقان:** ناسناڤێ پادشاهێن چینێ و تورکستانێ - **هندوو:** بەنی، دەرگەڤان، پەیرەوێ ئایینێ هندوو - **کەمین:** کێمترین، بچووکترین - **فەغفوور:** ناسناڤێ پادشاهێن چینێ - **خوان:** سوفرە- **کاسە چین:** خزمەتکارێ ئاشـپێژخانێ، کەسـێ کـو کـارێ وی

رێک و پێک کرنا ئامانان ل سەر سفرکێ یە. ب واتەیا ئامان ئالێس ژی تێ.- **چین**: ژ ریشا پەیڤا چیدەن یا فارسی یە و ب واتەیا رێزکرن و رێک و پێک کرنێ تێ.

- **شرۆڤە:** خاقانێ تورکستانێ بخو بچووکترین بەنی و بەردەستکێ وی بوو، فەغفوورێ چینێ ل سەر سفرکا وی ژێ را ئامان رێز دکرن و ل خزمەتا وی دا بوو.

- **جوانکاری:** ل نیڤە کا پەیڤێن خاقان و هندوو دا ب واتەیا شاه و بەنی یان شاه و دەرگەڤانێ تەزاد واتە دژبەری هەیە. پەیڤا هندوو لەتافەتێ ساز دکە، لەورا کو هەم ب واتەیا بەنی یێ رەشک و دەرگەڤانێ، هەم ژی ب واتەیا پەیرەوێ دینێ هندوو، یان خەلکێ هندۆستانێ تێ. هەروسان دکارە ئیهامێ ژی بئافرینە. ل نیڤەکا پەیڤا خوان ب واتەیا سفرکێ وپەیڤا کاسە پێکڤە و خاقان و فەغفوورێ ژی پێکڤە تەناسوب هەیە. ل نیڤەکا پەیڤێن خاقان و فەغفوورێ چینێ و کاسە چین و کاسکا چینی و فەغفوور و فینجانا فەغفووری دا تەناسوبەک سەرگرتی و لەتافەتەک زۆر جوان و هۆزانانە هەیە. هەمیسان ب رابێژ کرنا پەیڤا کاسە چین، ناڤێ وەلاتێ چینێ کو جیهێ فەرمانرەوایی یا فەغفوور و خاقانان بوویە، ل هزرا مرۆڤێ دا هێلوون دکە. رابێژا پەیڤا خوان ژی دگەل پەیڤا خاقان دیسان جناسێ دئافرینە.
ل نیڤمالکا یەکەم ل پەیڤا "هندووێ" دا سەربەستی یا هۆزانێ هەیە.

۱۲۱- قەیسەر ب قوسووریا خو قاسر
حازر گریا ب عەینێ باسر

- **هەڤبەرکرن: حم. پرۆ. زا. جا.** گریا ب عەین باصر- **میر.** گریا د عەینی خوە باصر – **رۆ. ئا. پرۆ.** گریا د عەین باصر - **هژ.** گەریا بعەینی باصر-

- **پەیڤناسی: قەیسەر(قیصر):** ناسناڤێ پادشاهێن رۆمێ یە. – **قوسوور(قصور):** کێماسی – **قاسر(قاصر):** کورت، خودان کێماسی، گونەهکار - **عەین:** چاڤ، بخو، ب عەین: ب راستی، ب چاڤ – **باسر (باصر):** بیناهی - **ب عەینێ باسر:** ب چاڤێ راستین، ب چاڤێن رۆناهی، ب چاڤێن خو. ب چاڤ بخو.

- **شرۆڤە:** قەیسەرێ رۆمێ یێ گونەهکار ژ بەر کێماسی یێن خو و شکەستا خوە ل همبەر وی دا ب چاڤێن سەر و ب راستی گرییا.

- **جوانکاری:** پەیڤێن قەیسەر، قوسوور، قاسر پێکڤە جناسێ ساز دکن و هەروسان تەکریرێ ژی چێ دکن. ل نیڤەکا عەین و باسر دا تەرادوف هەیە. ل نیڤەکا پەیڤێن ؛

گرییا و عەین و باسر دا تەناسوب هەیە. ب عەین هەم لەتافەتێ ساز دکە، هەم ژی ئیهامێ دئافرینە.لەورا کو مرۆڤ دکارە دو واتەیان بدێ، هەم ب چاڤێ سەرء، هەم ژی ب راستی.

١٢٢- شاهێ عەرەبی عەلەم کو راکر
کەسرایێ عەجەم عەجەب دوتا کر

- **هەڤبەرکرن: هژ.** کیسرایێ

- **پەیڤناسی: شاهێ عەرەبی:** مەبەست موحەممەد پێغەمبەر- **عەلەم:** ئالا، پەرچەم، بەیراق- **راکرن:** بلند کرن - **کەسرا:** عەرەبی بوویا پەیڤا خۆسرەوە کو ناسناڤێ شاهێن ساسانیان بوو. - **عەجەم:** ئیرانی، نەی عەرەب - **عەجەب:** سەیر، ب جۆرەکی سۆسرەت - **دوتاکرن:**دولا کرن، تەواندن، لێرە دا ب واتەیا ئشکاندن و بزداندنێ یە.

- **شرۆڤە:** گاڤا کو شاهێ عەرەبی واتە حەزرەتێ موحەممەد ئالایا ئیسلامێ بلند کر، ئەوی پادشاهێ ئیرانێ تەواند و زۆر خەراب ئشکاند.

- **جوانکاری:** ل نیڤەکا پەیڤێن عەرب و عەجەم لایەکی دا تەناسوب هەیە و لایەکی دا ژی تەزاد. ل نیڤەکا پەیڤێن عەجەم و عەلەم، و هەروسان عەجەم و عەجەب دا جناس هەیە. ل نیڤەکا پەیڤێن عەرەب و عەجەب دا ژی جناس هەیە. ئینانا چار پەیڤێن کو ب پیتا "ع" دەست پێ دبە تەکریرێ ساز دکە و هەروسان دبە هەگەرا ئافراندنا مووسیقایا هوندورانی ل هەلبەستێ دا.

١٢٣- رۆم و حەبەش و فرەنگ و تاتار
هەرچی کو نەکر ب دینء ئقرار

- **هەڤبەرکرن: رۆ. جا.** کو نەکر ب دین(دینء) ئقرار - **هژ.** کو نەکر بدینێ ئقرار- **ئا. زا.** کو نەکر بدینی ئقرار- **میر. حم. پرۆ.** کو ب دینی نەکر ئقرار –

- **پەیڤناسی: رۆم:**رووم، دەولەتا رۆمیان - **حەبەش:**ئتیۆپی - **فرەنگ:**ئوروپا - **تاتار:**تاتارستان، وەلاتێ تورکان و تاتاران- **ئقرار کرن:** موکور هاتن، پەژراندن.

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** پەیڤێن رۆم، حەبەش، فرەنگ و تاتار پێکڤە تەناسوبێ ساز دکن. هەروسان جوانکاری یا جێنشینی یێ ژی ل ڤێ مالکێ دا هەیە، ناڤێ وەلاتان ئینایە، لێ مەبەست خەلکێ وان وەلاتانایە. ل نیڤمالکا یەکەم دا سەربەستی یا هۆزانی یێ هەیە. پیتا"و" دو جاران وەک کیتەیا بلند و جارەکی ژی وەک کیتەیا کن هاتییە خەبتاندنێ.

١٢٤- ناچار گەلەک ب شیر فەنا بوون
حەتتا کو هنەک ب دین تەبا بوون

- **پەیڤناسی: شیر:** شویر، شەمشیر - **فەنا:** نەمان - **تەبابوون:** تەڤی بوون، تێکەلبوون،

- **شرۆڤە:** گەلەک ژ خەلکێن رۆم، حەبەش، فرەنگ و تاتارستانێ هەرکەسێن کو دینێ موحەممەدێ نەپەژراندن، ب نەچاری ب شویرێ ئیسلامێ هاتن کوشتنێ و دا کو هندەک ژ وانا ئیمان ئینان و تەڤی دین بوون و بوون موسولمان.

- **جوانکاری:** ل نیڤەکا پەیڤێن گەلەک و هنەک دا دژبەری هەیە.

١٢٥- بوتخانە ب ئاگری دشوشتن
ئاتەشکەدە جوملەگی ڤەکوشتن

- **هەڤبەرکرن: هژ.** ئاگرێ- **ئا.** بکوشتن.

- **پەیڤناسی: بوتخانە:** بووتخانە، مالا بووتان، جیهێ کو بووتان تێ دا رادگرن، کو مالا پیرۆزە بووتپەرەستانە - **ئاتەشکەدە:** ئاگرخانەیێن پیرۆزە زەردەشتی یان - **جوملەگی:** ب گشتی - **ڤەکوشتن:** تەمراندن، ڤەمراندن.

- **شرۆڤە:** ئاگر بەردان گشتی بوتخانەیان و ئەو ژ هەبوونا بوتان شووشتن و پاک کرن وئاگرێن ئاتەشکەدەیێن زەردەشتی یان ب گشتی ڤەمراندن.

بالکێشی: ئەڤ هەلبەستا خانی وێ هەلبەستا کو دبێژن ل سەر پۆستێ کارخەزالا هاتییە نڤیسینێ و ل ئشکەڤتا جیشانە یا سلێمانی یێ دا هاتییە دیتنێ، تینە بیرا مرۆڤێ:

هـورمـزگـان رمـان ئاتـران کـوژان
ویشان شاردەوە گەورەی گەورەکان
زۆرکـار ئـــارەب کـــردنـە خـاپـوور
گـنـاو پـالـەیـی هـەتـا شـارەزوور

- **جوانکاری:** ب ئاگری شووشتن، وێنە یەک جوانە خەیـالی واتـە ئیمـاژەکێ وەهروسـان پارادوکسەکێ ساز دکە. خانی ل جیهێ کو بێژە بوتخانە شـەوتاندن، دبێـژە بوتخـانە ب ئاگری شووشتن. کریارا ئاڤێ کو شووشتنە دده ئاگری کو شـەوتاندنە و مەبەسـتا وی ژ شووشتنێ پاک کرنە، ژ ڤێ هونەرێ را لێک گوهۆرینا هەستان دبێژن. ل نیڤەکـا پـەیڤێن ئاگر و ئاتەشکەدە دا تەناسوب هەیە.

١٢٦- گاڤا کو وء دین کر ئاشکارا
داوودی و سبتی و نـەسـارا

- **هەڤبەرکرن:** ئەڤ مالکا هەلبەستێ ل **ئا.** دا نەهاتییە. **حم.** گاڤا ئەوی دین...

- **پەیڤناسـی: گاڤـا:** دەمـا، قاسـا **- داوودی:** پەیـرەوێن داود پەیغەمبـەر، تـایفەیەک ژ جهوویـان **- سـبتی(سـبطی):** تـایفەیەک ژ جهوویـان، ب گشـتی پەیـرەوێ موسـا پەیغەمبەرء **- نەسارا(نصارا):** نەساری، فەلە، خاچپارێز.

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** ل ڤێ مالکا هەلبەسـتێ دا پـەیڤێن دیـن، داوودی، سـبتی و نەسـارا پێکڤـە تەناسـوبێ سـاز دکـن. ل نیڤمالکـا دوویـێ دا خـانی ل سەربەسـتی یـا هـۆزانیێ وەج ڤەرگرتییە.

١٢٧- تەورات ئەوان ژ بیر کر ئەکسـەر
ئەنجیل و زەبوور چوون ژ ئەزبەر

- **هەڤبەرکرن: هژ.** تەوراتێ، دیارە کو ئاگاداری یا هەژارء ژ رێزمانا کورمـانجی پـڕ کـێم بوویە. تەوراتێ ئەوان ژ بیر کر ئەکسەر: واتە پرتووکا تەوراتێ جهوو ژ بیر کرن، نـە کـو

جهوویان ناڤەڕۆکا تەوراتێ ژ بیر کرن. ئەڤ جورە چەوتی یێن زەق ل پەراوێزا مەم و زینا کو هەژارە شرۆڤە کرییە دا پڕ هەنە.

- **پەیڤناسی: تەورات:** پرتووکا ئایینی یا جهوویان - **ئەکسەر(اکثر):** ب گشتی، پڕانی - **ئەنجیل:** ئنجیل، پرتووکا ئایینی یا فەلە یان - **زەبوور:** پرتووکا داوود پەیغەمبەرە - **ئەزبەر:** ژ بەر، ل بەر، ئەڤ پەیڤا پەیڤەک فارسی کوردی یە، ئەز فارسی یە، بەر کوردی. خوەندن و ڤەگێڕانا گۆتار، هەلبەست یان بابەتەکێ ل بەر خو دا.

- **شرۆڤە:** گاڤا کو حەزرەتێ موحەممەد دینێ خو ئەشکەرا کر، پەیرەوێن داوود و عیسا و مووسا ناڤەرۆکا پرتووکێن تەورات و ئەنجیل و زەبوورێ ب گشتی ژ بیرڤە کرن، و تشتەک ژ ناڤەڕۆکا وان ل بەر وان نەما.

- **جوانکاری:** پەیڤێن تەورات، زەبوور و ئەنجیل پێکڤە تەناسوبێ ساز دکن. پەیڤێن ژبیر و ئەزبەر دکارن ببن دژبەر.

۱۲۸- عیسایێ دەما دخوەندە ئەنجیل
بەحسا وێ دکر ب وەحی و تەنزیل

- **هەڤبەرکرن: میر.** عیساکو – **هژ.** دخوندی- **هژ. زا. جا. پرۆ. حم.** وەحی و تەنزیل- **ئە. حم. رۆ.** وەحی یێ تەنزیل –

- **پەیڤناسی: بەحس کرن:** ئاخفتنن ل بارا مژارەکێ دا - **وەحی:** مزگینی، پەیاما خودێ بۆ پەیغەمبەران - **تەنزیل:** ژۆردا شاندن، مەبەست پرتووکێن ئاسمانی یە. - **وەحی یێ تەنزیل:** مزگینی یا کو ژۆردا ژ لایێ خودێ هاتییە، مەبەست ژێ پرتووکێن ئاسمانینە. **وەحی و تەنزیل:** ب مزگینی و پەیامێن ئاسمانی.

- **شرۆڤە: ↓**

۱۲۹- گۆ موژدە ددم رەسوولێ ئەمجەد
دێ پاشێ م بێت ب نافێ ئەحمەد

- **هەڤبەرکرن: میر. رۆ.** وێ پاشێ مە بێت – **جا. دێ** پاشێ م بێ- **حم. دێ** پاشێ می بێ - **هژ.** دێ پاشێ م بێ - **ئا.** وێ پاشی مە بێ - **زا.** دێ پاشێ مە بێ-

- **پەیڤناسی: گۆ:** گۆت - **موژدە:** مزگینی - **رەسوول:** شاندی، ڤەڕێکری - **ئەمجەد:** مەزنتر ژ هەر کەسی - **دێ:** پێشکێتا نیشانەیا دەما نە هاتی یە ل کورمانجی دا و کورتکری یا دڤێ یە. - **م:** من-

- **شرۆڤە:** دەما کو عیسایێ ئەنجیل دخوەند، ژ پرتووکا ئاسمانی و ب وەحی و مزگینی ل بارا وی دا دئاخفت و دگۆت: ئەز مزگینی یێ ددەمە وە کو پشتی من پەیغەمبەرەکی هەرە مەزنێ بێ، کو ناڤێ وی ئەحمەدە. گێرانەوەیا ئایاتا شەشم ژ سووڕەیا شێست و یەکم یا قورئانێ یە کو دبێژە: ***" و اذ قال عیسی بن مریم یا بنی اسرائیل انی رسول الله الیکم مصدقا لما بین یدی من التورات و مبشر برسول یاتی من بعدی اسمه احمدا فلما جاء هم بالبینات قالوا هذا سحر مبین" .***

- **جوانکاری:** د نیڤەکا پەیڤێن وەحی و تەنزیل دا تەناسوب هەیە. ل ڤان هەردو مالکان دا تەلمیح هەیە، کو ئشارە ب وێ ئایەتا ژۆرێ یە.

۱۳۰- دەعوا خو دکەت ب دەست و ئەزمان
دەستێ وی ب سەیف و دەڤ ب قورئان

- **هەڤبەرکرن: میر.جا. رۆ.** دەعوا خو دکەت- **هژ. ئا. زا. حم. پرۆ.** خو دکر،

بالکێشی: دکر، کردارا دەما بهۆری یە ژ کرنێ، لێ عیسایێ پێش هاتنا موحەمدێ دا گۆتییە کو پەیغەمبەرەکێ پشتی من بێ و دەعوا خو دێ کەت، یان دەعوا خو دکەت...

- **پەیڤناسی: دەعوا:** دۆز، داخواز - **ئەزمان:** زمان، زبان - **سەیف:** شویر، شیر، شەمشیر.

- **شرۆڤە:** ئەو دێ دۆزا پەیغەمبەری یێ ب دەست ودەڤ و ئەزمان بکە، ل دەستێ وی دا شویر و ل دەڤێ وی دا ژی قورئان هەیە. واتە ئەو دێ دۆزا پەیغەمبەری یێ ب ئاریکاری یا قورئانێ و شوورە بکەت.

- **جوانکاری:** ل ڤێ مالکا هەلبەستێ دا لەف و نەشرا ڕێک هەیە. هەروسان دەست و دەڤ و ئەزمان پێکڤە تەناسوبێ ساز دکن. ل نیڤمالکا دوویێ دا خانی ژ سەربەستی یا هۆزانیێ وەج وەرگرتییە. هەروسان ئەڤ مالکا هەلبەستێ تەلمیحە ژ بۆ ئایەتا کو ل ژۆرێ هاتییە.

۱۳۱- خۆش خلقەتە هەم ڕەسوولە هەم میر
پڕ حـکـمـەتە هەم کتـابە هـەم شیر

- **هەڤبەرکرن: ئا.** خو خلقەتە – **ئا.** کتاب و هەم شیر.

- **پەیڤناسی: خلقەت:** دوروستبوویی، - **خۆش خلقەت:** خۆش بونیاد، خۆش ئافریایی، جـوان - **کتاب:** پرتووک، مەبەست ژێ قورئانە.

- **شرۆڤە:** ئەو (پێغەمبەرێ خودێ) یەکی خۆش بونیاد و جوانە، کـو هـەم ڤەرێکـری یـێ خودێ یە و هەم ژی میر و سەرۆکە، هـەم خـودانێ زانینـەک ژ رادە بـەدەرە و هـەم ژی خودان پرتووک و شویرە.

- **جوانکاری:** چەندگەڕەدی یا پەیڤا هەم، جوانکاری یا تەکریرێ ساز دکە.

۱۳۲- ناخواندە سەبەق مودەڕسێ عام
بی مال و مەنالە ساحـب ئەنعام

- **هەڤبەرکرن: هژ. رۆ. زا.** ناخوە ندە – - **ئا.** مەنال و ساحب.

- **پەیڤناسی: ناخواندە:** نەخوەندی - **سەبەق:** دەرس، خوەنـدە، خونـدەیا سـەرەتایی - **مودەڕس:** خوەندەبێژ - **عام:** گشت، هەموو - **مەنال:** جیهێ پەیداکرنا دەسـتڤەهات و سوودێ، ملک، زاروو - **ساحب(صاحب):** خودان - **ئەنعام:** بەخشش.

- **شرۆڤە:** ئەوی دەرسا سەرەتایی یێ نەخونـدی یـە، لـێ ئـەو مامۆسـتا و خوەنـدەبێژێ هەموویانە. مال و ملکێ وی تونەیە، لێ بەخششێ دەدە هەموویان.

- **جوانکاری:** ل نیڤەکا پەیڤێن سەبەق و مـودەڕس و ناخوانـدە پێکەڤـە و پـەیڤێن مـال و مەنال ژی پێکڤە تەناسوب هەیە. مال و مەنال پێکڤە جناسێ ژی ساز دکن.

١٣٣- بی خەیل و حەشەم بخوە جەهانگیر
بی تەبل و عەلەم جەهان سەدا گیر

- **هەڤبەرکرن: ئا.** بی تەبل عەلەم سەدا جهان گیر.

- **پەیڤناسی: خەیل:** رەڤۆیێ هەسپان، کۆما سواران - **حەشەم:** لەشکەر، کەس وکار - **جەهانگیر:** جیهانگر، کەسێ کو جیهانێ تەڤ دا داگیر دکە- **تەبل:** تەپل، دوهۆل - **سەداگیر:** دەنگ ڤەدایی، ب ناڤ و بانگ - **جەهان سەدا گیر:** کەسێ کو ناڤ و دەنگێ وی بەلایی جیهانێ دبە.

- **شرۆڤە:** ئەو دێ بێی لەشکەر و کۆما سواران جیهانێ داگیر بکە و ناڤ و دەنگێ وی یێ بێی ئالا و دوهۆل بەلایی جیهانێ ببە.

بالکێشی: خانی تا لێرە ژ زار عیسایێ ڤەدگێڕە.

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا هەلبەستێ ب شێوەیا موازنە یێ هاتییە دارشتنێ. پەیڤێن خەیل و حەشەم پێکڤە، تەبل و عەلەم ژی پێکڤە تەناسوبێ ساز دکن. هەروسان د ڤێ هەلبەستێ دا وێنەسازی هەیە. لەو را ب خوەندنا ڤێ مالکێ را رێک کەتنا لەشکەری تێتە بەر چاڤێن مرۆڤێ.

١٣٤- هەر چی تە ددی مەگەر هەر ئەو بوو
لەشکەر ژ جونوودێ لەم تەرەو بوو

- **پەیڤناسی: تە ددی:** تە ددیت - **جنوود:** پڕانەیا جوندی ب واتەیا لەشکەری و سەرباز - **لم تەرەو(لم تروا):** وە ئەو نەدیتن، نەدیتی و نادیار.

- **شرۆڤە:** ما هەرچی یا کو تە ددیت تەنێ ئەوە بوو، نەخێر، لەشکەرێ وی ژ سەربازێن نادیار و نەدیتی و غەیبی پێک دهاتن.
(مەلایێ باتەیی ژی ئەڤێ هندێ ل مەولوودێ دا ڤەدگێڕە.)

- **جوانکاری:** ل ڤێ مالکێ پێدا ئێدی خانی ژ زار حەزرەتێ عیسا نائاخڤە، بەلکوو بخو هەڤۆیا گۆتنێ دایە دەستێ خو و سەرهاتی یێ پێڤە دکە. ئەڤ مالکا هەلبەستێ تەلمیحە ژ بۆ ئایەتێن٢٦و ٤٠ ژ سووڕەیا التوبە، ئایەتا ٩ ژ سووڕەیا الاحزاب(... **و انزل جنودا لم تروها**. التوبە ٢٦- ... **فانزل الله سکینته علیه و ایده بجنود لم تروها**... التوبە ٤٠ - ... **فارسلنا علیهم ریحا و جنودا لم تروها**... الاحزاب ٩ –

١٣٥- بی خیمە و بارگاه و ئەیوان
عەوران قەددا ل سەر وء سەیوان

- **پەیڤناسی: خیمە:** خیڤەت، چادور، کوین،کۆن **- سەیوان:** چەتر، سیڤانک.

- **شرۆڤە:** ئەو پادشاهەک بوو کو خیڤەت و بارگاه و ئەیوان و شاهنشینێن وی تونەبوو، لێ ژ لایێ خودێ را ل دەوسا ڤان تشتانا ئەوران ل سەر سەرێ وی چەتر و سیڤانک ڤەددان.

گۆرەکی بیر و هزرێن ئایینی، موعجزەیەک پێغەمبەرێ ئیسلامێ ئەو بوویە کو ل دەما گەرمایێ دا ئەوران ل سەر سەرێ وی سیڤانک ساز دکرن کو گەرمایا تاڤێ ل وی کار نەکە. ب تایبەتی ل یەکمین ڕێڤینگی یا وی یا بۆ شامێ.

- **جوانکاری:** پەیڤێن خیمە و بارگاه و ئەیوان پێکڤە، پەیڤێن عەور و سەیوان ژی پێکڤە تەناسوبێ ساز دکن.

١٣٦- هندی کو ژ پێشڤە با خەبەر بوو
ئەو چەندە ژ پاشڤە با بەسەر بوو

- **هەڤبەرکرن: هژ. حم. جا. پرۆ.** پشتڤە – **رۆ. زا. میر.** پاشڤە- **ئا.** پێشڤە – لێرە دا پاشڤە ژ پشتڤە سەڕاست تڕە، لەو را کو پاش و پێش دژی هەڤن، لێ پشت و ڕوو دبن دژی هەڤن.

- **پەیڤناسی: پێشڤە:** ژ لایێ پێشی یێ، ڕووبەڕوو، بەرێ ، دەمێن بهۆری، **- پاشڤە:** ژ لایێ پشتێ، دەمێن نەهاتی. **- بەسەر(بصر):** چاڤ- بابەسەر : خودان پێشبینی.

- **شرۆڤە:** ب وێ رادەیا کو ئاگاداری یا وی ژدەمێن بەرێ و رۆژێن بهۆری هەبوو، هەر ب وێ رادە و رەجەیێ ژی دەمێن نەهاتی پێشبینی دکرن. یێک ژ موعجزاتێن پێغەمبەرێ ئیسلامێ بوویە.(ب وێ رادەیاکو پێشبەری خوە ددیت، هە ب وێ رادەیێ ل پشت خوە را ژی ددیت.)

- **جوانکاری:** ل ڤێ مالکا هەلبەستێ دا موازەنە هەیە. هەروسان پەیڤێن پاشڤە و پێشڤە پێکەڤە دژن، واتە جوانکاری یا تەزادێ ساز دکن.

۱۳۷- سھ دانەدکەت ژ وی ل عەردان
ڤێکرا دبھیست سەد خەبەردان

- **هەڤبەرکرن: حم. جا. زا.** سھدان - **رۆ.** سەدان – **هژ.** سێهدان- **میر.** سھ دا نەکەت- **پرۆ. ئا.** سھ دانەدکەت-

هەژار ل شرۆڤەیا پەیڤا سێهدانێ دا نڤیسی یە، سێهدان واتە سێبەر، سێھ. لێ سێهدان یان سیدان یان ژی سهدان نە سیبەر بەلکوو سیبەردان و سیهڤەدانە. کەتنا سیهێ ل سەر ئەردێ یە. ب گۆتنەک دی سەهدان رادەرە (مەسدەرە)، ناڤ نینە. ب ڤێ هندێ هەڤبەندا(تەرکیبا) سهدان نەد کەت عەردێ شاشە. ئەم ل کوردی دا دبێژن سیھ یان سیبەرا فلان تشتی دا ئەردێ، یان داکەتە عەردێ. کەس نابێژە سێهدان کەتە عەردێ، هەموو دبێژن سیھ داکەتە ئەردێ، یان سهێ دا ئەردێ.

- **پەیڤناسی: ڤێکرا:** ب هەڤ را - **سھ:** سی، سیھ سیبەر – سھ دا نەدکەت ل عەردان: سیبەرێ نەددا عەردێ.

- **شرۆڤە:** سی یا وی دا نەدکەتە سەر رووێ عەردێ و ئەوی سەدخەبەردان ب هەڤ را دبهیستن.(گۆرەکی بیر و باوەرێن ئایینی یێک ژ موعجزێن پەیغەمبەرێ ئیسلامێ ئەو بوویە، کو سیبەرا وی تونەبوویە.)

۱۳۸- گوویەندە دبوون د گەل جەمادات
پوویەندە دبوون د گەل نەباتات

- **پەیڤناسی: گوویەندە:** گۆیەندە، گۆیندە، بێژەر - **جەمادات:** پڕانەیا جەماد، بەرکە، دار و بەر، هەر تشتێن بێگیان و بەرک - **پوویەندە:** بەزا، رەڤەک، پۆیندە - **نەباتات:** پڕانەیا نەبات، روسکە، شیناوەرد.

- **شرۆڤه:** هەموو بەرکە و کەڤر و کوچکان ب وی را خەبەرددان و گول و گیا و روسکە د گەل وی دگەڕیان. (ئەڤە ژی موعجزەیەک ژ موعجزێن پەیغەمبەریێ ئیسلامێ بووید، کو کەڤر و کوچکان ب وی را خەبەر ددان، ئشارەیە ژ بۆ چیرۆکا ئەبوو لەهەبی ژی.)

- **جوانکاری:** ژ بلی تەلمیحێ ل ڤێ مالکێ دا جوانکاری یا تەرسیعێ ژی هەیە. هەروسان موبالغەیەک هۆزانانە ژی د ڤێ مالکا هەلبەستێ دا هەیە، خانی کریارا گەڕیانێ دایە گول و گیهایێ کو ریشالا وان د عەردێ دایە و نکارن بگەڕن، کریارا ئاخفتنێ ژی دایە کەڤر و کوچکان، ژ بلی موبالغێ ژ ڤێ هندێ را جوانکاری یا کەسایەتی پێدانێ ژی دبێژن. لێ دگەل وێ هندێ مرۆڤ دکارە بێژە کو ئەڤ مالکا هەلبەستێ تەلمیحە ژ بۆ وێ سەرهاتی یێ کو ئە بوولەهەب ب چەند بەرکێن کو کربوون دەستێ خوە، خواست پێغەمبەریێ خودێ بئازمینە. لێ ئەو بەرانا ل دەستێ وی دا خەبەردان.

١٣٩- یەک نەوع نەما ژ جنسێ حەیوان
نەینا ب نوبووەتا وء ئیمان

- **هەڤبەرکرن: هژ.** نەوعێ.

- **پەیڤناسی: حەیوان:** لێرە دا گیانلبەر **- نەینا:** نە ئانی، نەهێنا **- ئیمان:** باوەری، **ئیمان پێ ئانین:** باوەری پێ کرن.

- **شرۆڤه: ↓**

- **جوانکاری:** نەوع و جنس دکارن پێکڤە تەرادوفێ ساز کن. تەناسوب د نیڤەکا پەیڤێن ئیمان و نوبووەتێ دا هەیە.

١٤٠- ئللا کو هنەک ژ ئبنێ ئادەم
بوون دەرخوەرێ ئاتەشێ جەهەننەم

- **پەیڤناسی: ئللا:** مەگەر **- ئبنێ ئادەم:** زاروویێن ئادەمء، مرۆڤ **- دەرخوەر:** دەرخور، هێژا، بابەت **- ئاتەش:** ئاگر **- جەهەننەم:** دۆزەه، دۆژ-

- **شرۆڤە:** هیچ جەلەب و چێشیتەک ژ چێشیتێن گیانلبەران نەما، کو باوەری ێی ب پێغەمبەری یا وی نەئینە ، مەگەر هندەک ژ مرۆڤان کو باوەری پێ نەهانین و ئەو ژی بوون هێژایی ئاگرێ دۆژەهێ.

١٤١- ئەلقسسە د ئەرد و ئاسمانان
حاسل د جەمیعێ ئنس و جانان

- **پەیڤناسی: ئەلقسسە(القصه):** ب کورتی- **حاسل(حاصل، والحاصل)** ب کورتی، ب گشتی، د ئاکامێ دا.

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** ل نیڤەکا پەیڤێن ئەرد و ئاسمان پێکڤە و ئنس و جان ژی پێکڤە تەزاد هەیە.

١٤٢- نینن ب شەرافەتا وء تشتەک
نابت ژ وی زێدەتر مە پشتەک

- **هەڤبەرکرن: ئا. میر.رۆ. جا.** نینن ب - **حم. زا.** نینن بی- **هژ.** نایێن ب - **– هژ.** نینن ژ مە را ژ بل وی پشتەک-

- **پەیڤناسی: شەرافەت:** مەزنایی، رێز - **پشت:** پشتیڤان، یار و یاوەر.

- **شرۆڤە:** ب کورتی ل گشتی ئەرد و ئەسمانان و ل ناڤ تەواوی مرۆڤ و ژمەچێتران دا چ تشت ل ر ێز و مەزنایا وی دا تونەیە و ژ وی زێدەتر ژی چ کەس و چ تشت نکارن و نابن پشتیوانێ مە.

١٤٣- ئەڤ بی مەدەدێ د ئوممەتا خو
مومتاز کرن ب هممەتا خو

- **هەڤبەرکرن: ئا. زا. جا. حم. پرۆ. بی- هژ. بێ. میر. رۆ. بوو – تشتا کو بوویە** هەگەرا شاشنڤیسینا قێ پەیڤێ ئەڤە یە، کو ل هندەک دەڤۆکێن کورمانجی دا دەنگدێرێن "ئوو" و "ئی" جیهێن هەڤدو دگرن. وەکە: بووک ل هنەک دەڤۆکان دا دبە بیک. ئەو روونڤیسکاران وە زانینە کو ئەڤ "بی" یا ب واتە یا" بوو "یێ هاتییە. د هزرا

وان دا :" ئەڤ" جیناڤە ژبۆ پێغەمبەری. ئەڤ بوو مەدەدێ د ئوممەتا خو، واتە پێغەمبەر بوو مەدەدکاریێ ئوممەتا خو. لێ ئەڤ واتەیا دگەل نیمالکا دوەم لێک ناگرن. کردارا رستەیێ ل نیڤمالکا دووبێ دایە. واتەیا راست ئەوە کو بیمەدەد رەوشناڤە (صفەتە) ژ بۆ ئوممەتێ. ل شرۆڤەیێ بنێرن.

- **پەیڤناسی: بی مەدەد**: بێ مەدەد، بێئاریکار، بێ پشتیوان، نەچار، بەلەنگاز، - **ئەڤ بی مەدەدێ د ئوممەتا خو**: ئەڤ ژار و بەلەنگازێن ئوممەتا خو - **مومتاز**: جودا، سەرا - **مومتازکرن**: جوداکرن، سەرا گرتن، ڤەقەتاندن و سەراتی پێ دان - **هممەت**:کۆشش، خەبات، ویست و خواستەک بتەو و ب هێز، بلندبینی.

- **شرۆڤە**: (موحەممەد.س) ب تێکۆشان و بلندبینی یا خو سەراتییەک دا ڤان بێ پشتەڤان و ژار و بەلەنگازێن ئوممەتا خو.

- **جوانکاری**: ئەڤ مالکا هەلبەستێ تەلمیحە ژ بۆ ڤێ ئایەتێ ژ قورئانێ: **"و کنتم خیرا امة اخرجت للناس"**.

١٤٤- وەرعا وی وەرەنگ دین قەوی کر
شەرعا وی سەرات موستەوی کر

- **هەڤبەرکرن: هژ**. وەرەنگی، سیراتێ. کو هەردو ژی چەوتن.

- **پەیڤناسی: وەرع**:پاقشی، پارێزگاری، ترسا خودێ - **وەرەنگ**: وسان - **قەوی**: ب هێز **شەرع**: ڕێ و رسمێن ئایینی، دەستوورێن ئایینی - **سەرات: سیرات(صراط)**. ڕێ، ڕێگە، مەبەست ژێ پرا سەراتێ یە. - **موستەوی**: ڕێکبوویی، راست و دوروست.

- **شرۆڤە**: پاکی و پارێزگاری یا وی دین ب هێز کر، دەستوورا وی ڕێگە ڕێک و راست کر.(پاکی و پارێزگاری یا وی چاوان دین ب هێز کر، دەستوورا وی ژی وسان ڕێکا پرا سەراتێ ژ ئوممەتا وی را راست و ڕێک کر.)

- **جوانکاری**: ئەڤ مالکا هەلبەستێ ب شێوەیا موازەنە یێ هاتییە دارشتنێ. تەناسوب د نیڤەکا پەیڤێن شەرع، دین، وەرع و سەرات دا هەیە. ل هەردو نیڤمالکان دا ل پەیڤا "وی" دا سەربەستی یا هۆزانی یێ هەیە. یان ژی دەبێ مرۆڤ هەردو وی یان ژی "ء " رابێژ بکە.

١٤٥- عالم هەمء شوبهێ ئەنبیانە
عابد هەمء پێکڤە ئـەولیانە

- **پەیڤناسی: عالم:** زانا، زانیار. ل زمانێ کوردی دا، ب تایبەتی ژ بۆ زانایێن ئایینی عـالم تێ گۆتنێ. **– شوبهێ :** شبهی، وەکی **- عابد:** خودا پەرەسـت، عبادەتکـار **- ئەولیـا:** پڕانەیا وەلی، دۆستێن خودێ.

- **شرۆڤە:** زانا هەموو وەکی پێغەمبەرانن، خودایەرەست ژی هەموو پێکڤە دۆستێن خودێ یێن پایە بلندن.

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا هەلبەستێ ب شێوەیا موازەنە یێ هاتییە دارشـتنێ. تەناسـوب ل نیڤەکا پەیڤێن عالم و عابد و ئەولیا و ئەنبیا دا هەیە.

١٤٦- فەردەک ژ سەحابەیێ د کوببار
پانسـەد ژ دلاوەرێ د کـوفـفار

- **هەڤبەرکرن: جا. زا. حم. پرۆ. ئا.صحابه** (سـەحابە)- **هـژ.** صـەحابە - **میـر. رۆ.** اصحابه. لێ پەیڤا ئەسحابە کێشا هەلبەستێ دئالزینە- - **ئا.** دلاوەرێت د، کو هەلەیە.

- **پەیڤناسی: فەردەک:** مرۆڤەک، کەسەک **- سەحابە(صحابه):** پڕانەیا صاحب، ب واتە یا هەڤال و هۆگر، مەبەست لێـرەدا هەریـەک ژ هەڤـالێن پێغەمبـەرء **- کوببـار:** پڕانەیـا کەبیر، ب واتەیا مەزن **- دلاوەر:** پەهلـەوان، خـودان دل و جـەرگ **- کوففـار:** پڕانەیـا کافر، کافران،

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** پـەیڤێن فـەردەک و پانسـەد هـەم دکـارن تـەزادێ سـاز بکـن و هـەم ژی تەناسوبێ. ل پەیڤێن "سەحابەیێ و دلاوەرێ" دا سەربەستی یا هۆزانی یێ هەیە.

١٤٧- ئەو جومله د گەل یەکێ سەراسەر
نەدبوون ب مـەهـابەتـێ بـەرابـەر

- **هەڤبەرکرن: رۆ.حم. زا. جا. ئا.** یەکی- **پرۆ.** یەکن- **-هژ.** یەکێ- **میر.** بکی.

- **پەیڤناسی: سەراسەر: سەرانسەر،** سەرتاسەر، هەموو - **مهابەت:** مێرانی، سام و هەیبەت - **بەرابەر:** بەرانبەر، دانە بەر هەڤ، هەلسەنگاندن، هندی هەڤدو کرن.

- **شرۆڤە:** ئەگەر مرۆڤ پێنسەد کەس ژ پەهلەوانێن کافران دگەل ئەسحابەیەکی پێغەمبەرء بەرابەر بکرا، هەموو ل مێرانی و هەیبەتێ دا هندی ئەسحابەیەکی پێغەمبەرء نەدبوون.

١٤٨- خەلقێ هەیە شوبهەیەک د دینی بەحسێ ب جەدەل بکەت ژ دینی

- **پەیڤناسی: خەلقێ:** کەسانێ کو - **شوبهە:** شک، گومان - **د دینی:** ل دینء دا - **بەحس(بحث):** گۆت وبێژ، لێکۆلین و لێگەڕیان، گەنگەشە - **جەدەل:** دلنەخوازی، شەڕ، گەنگەشە یا ب دلنەخوازی - **دینی:** شێتی، شێتاتی- **ژ دینی:** ژ شێتاتی.

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** بەحس و جەدەل پێکڤە تەناسوبێ ساز دکن. هەردو پەیڤێن " دین" ل هەردو نیڤمالکان دا جناسا تام دئافرینن.

١٤٩- قورئان و خەبەر چ موعجزاتن ئایات و سووەر چ بەییناتن

- **پەیڤناسی: خەبەر:** حەدیس، گۆتنێن پێغەمبەرێ خودێ - **موعجزات:** پڕانەیا موعجزە ب واتە یا وان کار و کریارێن کو تەنێ پێغەمبەر و ئەولیا دکارن بکن و کەسێن دی نکارن. - **ئایات:** پڕانەیا ئایەت، نیشانە و هەر یەک ژ هەڤۆکێن(عباراتێ) قورئانێ کو ژ رستەیەکێ(جوملەیەکێ) یان چەند رستەیان پێک تێن. - **سووەر:** پڕانەیا سوورە، هەر یەک ژ پشکێن قورئانێ، قورئان ژ سەد و چوارده سوورەیان پێک تێ. -**بەییناتن:** پڕانەیا بەیین ب واتەیا ئاشکەراکەر، رۆنیکەر.

- **شرۆڤە:** ئەو مرۆڤێن کو د دینء دا گومان و شکا وان هەیە و ب دلنەخوازی و نەیاری دخوازن ژ شێتاتی یا خو ل سەر دینء لێکۆلینێ بکن، قورئان و خەبەرێن پێغەمبەرء و سوورە و ئایاتێن قورئانێ و موعجزێ پێغەمبەرء ژ وانا را رۆنیکەرێن باشن.

- **جوانکاری:** پەیڤێن؛ موعجزە، قورئان، سوورە ، ئایە و خەبەر پێکڤە تەناسوبێ ساز دکن.

۱۵۰- بووبەکر و عومەر چ خۆش قەرینن
عوسمان و عەلی عـەجەب گوزینن

- **پەیڤناسی: بووبەکر**: ئەبوو بەکرێ سدیق، یـەکمین خەلیفـێ موسـولمانان - **عـومەر:** عومەرێ کوڕێ خەتابء ، دوەمین خەلیفێ موسولمانان - **قەرین**: هەڤالێ نێزیک، هەڤتا - **عوسمان(عثمان):** کوڕێ عەففانء سێوە مین خەلیفێ موسولمانان - **عەلـی:** کـوڕێ ئەبووتالب ء و چوارەمین خەلیفێ موسولمانان- **گوزین:** هەلبژاردە.

- **شرۆڤە:** ئەبووبەکر و عومەر چ هەڤالێن باش و نێزیکـی هـەڤ و هەڤتـانە. عوسـمان و عەلی چ هەلبژاردەیێن باشن.

- **جوانکاری:** نافێن هەرچوار خەلیفەیان پێکڤە تەناسوبێ ساز دکە. چەندجارکی بوونـا پیتـا "ع" موسیقایا هوندورانی دئافرینە.

۱۵۱- ئـەی پـادشـەهـێ بـلـند پـایـە
خورشیدێ فەلەک نشین د سایە

- **هەڤبەرکـرن: هـژ**. خورشـیدێ فەلـەک نشـینە سـایە- **میـر**. خورشـید و فەلـەک نشینێ سایە- **رۆ**. خورشید و فەلەک نشین و سایە. **حم.زا. جا. ئا**. خورشیدێ فەلـەک نشین و سایە.

- **پەیڤناسی: پادشەهـ**: پادشاە، شاە - **بلند پایە**: پایە بلند، - **خورشید**:رۆک، خۆر، ماکا تا ڤێ - **فەلـەک نشـین**: کەسـێ/کەسـا کـو ل ئاسـمانان روودنـێ، یـان روونشـتییە. **سایە**:سیبەر، سی، سە.

- **شرۆڤە:** ئەی پادشاەێ پـایە بلنـد، ئـەی تاڤـا روونشـتی ل ئاسـمانان کـو تـو ئیـرۆ ل سیبەرێ دا یی.

بالکێشی: نیڤمالکا دوویێ یا ڤێ هەلبەستێ ئالۆزە. ل ناڤ هەمـوو ژێـدەران دا تەنـێ نڤیسـا هەژارء وا تە داره. لێ دیارە کو ل ژێـدەرێن کـو هـەژارء ژێ وەج وەرگرتنـە دا وسـان نەهاتییە، بەلکو هەژار پێ حەسیایە وسان کو ل ژێدەران دا هاتییە هەلەیە و هە ژ لالء

خو را" نشینێ سایه " یان ژی "نشین و سایه" کرییه "نشینه سایه". بدیتنا من ئەف مالکا وەها بوویه: خورشیدێ فەلەک نشین د سایه ، لێ رووناڤیسکاران ب شاشی ل جیهێ پیتا "د" پیتا "و" کو وێنەیا وان ل دەستنڤیسان دا زۆر نێزیکی هەڤدونە، نڤیسی بن. ئەگەر وسا بە، واتەیا ڤێ مالکێ وەها لێ تێ: ئەی پادشاهێ پایە بلند، ئەی تاقا ل ئاسمانان کو تو ل سیبەرێ دا رووناشتی یی. ل پلە یا یەکێ دا تێگەهیشتنا ڤێ رستەیێ هندەکی دژوارە. لێ ئەم دزانن کو خانی شاگردێ نزامی یە. نزامی ل یەکمین پرتووکا خو واتە ل مەخزەنولئەسرارێ دا ل پەسنا پێغەمبەرء دا وەها دبێژە:

(ای مدنی برقع و مکی نقاب
سایه نشین چند بود آفتاب)

واتە ئەی کەسێ کو گۆرنا تە ل مەدینێ دا یە، تو ل ژێر پەردەیا ئاخا مەدینێ دا مایی،و ل مەکێ دا ژی کافران نەهیشتن تاقا تە بچلقلە. لێ تاقێ هەتا کەنگێ ل ژێر سیبەرێ دا (ل ژێرئاخێ دا) بمینە. واتە تو هەرچەند تاقی لێ ڤێ گاڤێ ل ژێر ئاخێ دا یی.

خانی ژی دبێژە: خورشیدێ فەلەک نشین د سایه، واتە ئەی رۆکا فەلەکێ ، کو تو ل ژێر سیبەرێ دایی، (ل ژیر ئاخێ دا یی). لەورا کو پێغەمبەر وەفات کرییە و تاقا ئاسمانان ئیرۆ ل ژێر ئاخێ دا یە.

- **جوانکاری:** د ڤێ هەلبەستێ دا تەشبیهـ و تەلمیح هەیە. خانی پەیغەمبەرء دشوبهینە پادشاهەکی پایەبلند. هەروسان ئەوی دشوبهینە تاقا ئاسمانان لێ رووناشتی ل سیبەرێ دا. ئەڤ تەشبیها دکارە ئشارە ب مێعراجا پێغەمبەرێ ئیسلامێ بە، کو تا قاتێ چوارێ یێ ئاسمانان چوو، ئو گۆرەکی بیر و هزرا پێشینان تاڤ ژی ل قاتا ئاسمانان یا چوارێ دا یە. لێ ئەو تاقا ئیرۆ ل ژێر سیبەرا ئاخێ دایە.

۱۵۲- نەعتا تە ب علمێ من مەحالە
مەدداح ژ بۆ تە زولجەلالە

- **هەڤبەرکرن: رۆ. میر.** نەعتا- **پرۆ. هژ. ئا. حم. جا. زا.** نەعتێ-

بالکێشی: پەیڤا نەعتا تەکانە و یا نەعتێ ژی پڕانەیە، هەردو ژی ل ڤێ هەلبەستێ دا ل بارا واتەیی دا سەڕاستن، لێ نەعتا کێشا هەلبەستێ رادگرە.

- **پەیڤناسی: نەعت:** مەدح، پەسنێ هەرە باش - **علم:** زانست - **موحال(مەحال):** نەبوویی - **مەدداح:** پەسنکەر، پەسنبێژ – **زولجەلال (ذوالجلال):** خودان مەزنایی، خودان شکۆ، رەوشنافەکی خودایە.

- **شرۆڤە:** یا بوویینێ نینە کو ئەز ب ڤێ زانستا خوە (یا نڤیشکان) پەسنا تە بکەم، پەسنێژێ تە خودایێ مەزن و خودان شوکووهە.

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا هەلبەستێ ئشارەتە بۆ وان حەدیس و ئایاتانا، یێن کو تێ دا خودێ پەسنێ پێغەمبەرێ دکە.

١٥٣- ئەز دێ چ بێژم ئەی شەهەنشاه
وەسسافێ تەیە کەلامێ ئەللاه

- **هەڤبەرکرن: میر.** چ بێژم – - **میر.** وەسسافێ تەیە لەو کەلامێ ئەللاه.

- **پەیڤناسی: وەسساف(وصاف):** پەسنێژ، پەسندەر - **کەلام:** پەیڤ، **کەلامێ ئەللاه:** قورئان

- **شرۆڤە:** ئەی شاهێ شاهان، دەما کو قورئان پەسنا تە دده، ئەزێ چ بێژم و چاوا بکارم پەسنا تە بدم.

- **جوانکاری:** ل ڤێ مالکا هەلبەستێ دا تەشبیهـ و تەلمیح هەیە. پێغەمبەر وەک شاهێ شاهان هاتییە پەسندانێ، و ئشارە هاتییە کرنێ ب وان ئایەتێن قورئانێ کو تێ دا خودێ پەسنا پەیغەمبەرێ دده.

١٥٤- شاها ژ تە ڕا خۆش ئسمە یاسین
تاها ژ تە ڕا تلسمە تاسین

- **پەیڤناسی: شاها:** ئەی شاهێ من - **یاسین(یس):** سی و شەشمین سوورەیا قورئانا پیرۆزە، هەروسان ناڤەک ژ ناڤێن حەزرەتێ موحەممەدە. - **تاها(طه):** بیستەمین سوورەیا قورئانێ یە. ناڤەکی پێغەمبەرە. - **تلسم(طلسم):** جادوو، نڤشتا پاریزگار ژ ئاشیتان، ئە و خە ت و خێزێن کو جادووکار کارێن سەیر و سۆسرەت پێ دکن - **تاسین(طس):** ئەی موحەممەد، یەکمین پەیڤا سوورەتا بیست و هەفتێ یا قورئانا پیرۆزە.

- **شرۆڤە:** ئەی شاهەنشاهۆ یاسین ژ تە را خوشترین ناڤە و ئەی تاها، سووڕەیا تاسینێ ژ تە و ناڤێ تە را تلسمە ل همبەر دوژمنان دا.

- **جوانکاری:** د ڤێ هەلبەستێ دا تەلمیح هەیە و ئەڤ مالکا ب شێوەیا موازەنەیێ هاتییە دارشتنێ، هەروسان دوپاتەبوونا پیتێن؛ ش، س و ت، مووسیقایا هوندوڕانی ئافراندییە.

۱۵۵- هەر ئەڤ بەسە ئەی حەبیبێ موختار
باری ژ تە ڕا ب ژێ تە سووند خوار

- **هەڤبەرکرن: هژ.** ژی.

- **پەیڤناسی: حەبیب**: دۆست - **موختار:** هەلبژاردە، خودان ئختیار،سەربەست، **حەبیبێ موختار**: ڕەوشناڤەکی پێغەمبەرێ ئیسلامێ یە. - **باری:** خودێ - **ژی:** تەمەن، ژیان- **بژیێ تە**: ب سەرێ تە، ب تەمەنێ تە-

- **شرۆڤە:** ئەی دۆستێ هەلبژاردەیێ خودێ، هەر ئەڤ هندە ژ مەزنایی یا تە را بەسە، کو خودێ ژ تە را ب سەرێ تە سووند خوار.

- **جوانکاری:** تەلمیح بۆ ڤێ ئایەتێ یە، کو خودێ تێ دا ب ژی یێ پێغەمبەرێ سووند خواریە: **لعمرک انهم لفی سکرتهم یعمهون** ، ئایەتا ۷۲ ژ سووڕەیا ۱۵: سووند ب ژی یێ تە، ئەڤانا دێ ل سەرخوەشی و مەستی یا خوە دا تێک بچن.

۱۵٦- سەد جار ب ژێ تە ئەی کەرەمکار
گەر دێ مە هەبن گونەھ دوسەد بار

- **هەڤبەرکرن: هژ.** ژی.

- **پەیڤناسی: کەرەمکار:** بەخشندە، بەخشینکار - **بار:** دو جەم یان دو تا دبن بارەکی، ئەو هند گرانی یا کو حەیوانەک باربر بکار بە هلدە- **بار:** جار.

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** ل نیڤەکا پەیڤێن سەد و دوسەد دا موراعاتو نەزیر هەیە. ل نیڤەکا پەیڤێن کەرەمکار و گونەھ دا تەناسوب هەیە.

۱۵۷- سەد مەرتەبە گەر چ ئەم خەرابین
ئەمـما ژ تـە نـائـومـیـد نـابـیـن

- **پەیڤناسی: مەرتەبە:** قات، جار، پلە **- نائومید:** بێ هیڤی.

- **شرۆڤە:** ئەز سەدجاری ب سەرێ تە سۆند دخۆم ئەی بەخشینکار، ئەگـەر دوسـەد بـار گونەهێن مە ژی هەبن، هەر چەند کو ئەم سەد جاری خەراب و نەقەنج بن ژی، لێ ئـەم ژ کەرەم و بەخششا تە بێ هیڤی نابن.

۱۵۸- حەتتا بگەهیتە خانی یێ ژار
ناپاک و پەلید و واجبـوننار

- **پەیڤناسی: حەتا:** هەتا، هەیلۆ- **ژار:** بەلەنگـاز و بێچـارە - **ناپـاک:** نەپـاک، پـیس - **پەلید:** ناپاک، پیس، پلشت - **واجبوننار:** هێژایی ئاگرء، دۆژەهی.

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** پەیڤێن پەلید و ناپاک پێکڤە تەرادوفێ ساز دکن.

۱۵۹- ئەو ژی ب خەرابی و سەیینی
دەعوا دکەتن ب ئومـمەتینی

- **هەڤبەرکرن: ئا. رۆ.** دەعوی.

- **پەیڤناسی: خەرابی:** نەقەنجی **- سەیینی:** سەگینی، سە بوون، **- دەعوا:**داوا، داخواز **دەعواکرن:** دۆز کرن، داخوازکرن، داوا کرن - ئوممەتینی: ژ ئوممەتێ بوون.

- **شرۆڤە:** هەیلۆ ئەڤ خانی یێ ژار و بەلەنگاز و نەپاک و پیس و پلشت و دۆژەهی ژی ب سەیینی و خەرابی و نەقەنجی یا خو دۆزێ دکە کو ژ ئوممەتا تە یە.

۱۶۰- وی بەدعەمەلی وەکی کەلابان
باری بکە پەیرەوێ سـەحابان

- **هەڤبەرکرن: میر.** بکە وی پەیرەوێ

- **پەیڤناسی: بەدعەمەل**: بەدکار، بەدکردار - **کەلاب:** پڕانەیا کەلب، سەگ - **باری:** ئەی خودایۆ، جارێ.

- **شرۆڤە:** ئەی خودایۆ جا ئەوی بەد کار و بەدکرداری ژی وەکی سان بکە پەیرەوێ ئەسحابەو هۆگرێن خو.

بالکێشی: خانی دبێژە: خودێ یۆ تە چاوا سەیێ ئەسحابێ کەهف دا سەب خاترێ خودانان، من ژی وەکی وی سەیی بکە پەیرەوێ ئەسحابەیێن پێغەمبەرێ خوە و من ژی دگەل وان ببە بهەشتێ. ئەڤ هەلبەستا ئەوێ گۆتنا پێشی یا کو دبێژە: "مرۆڤ سان ددە سەب خاترێ خودانان" ژی تینە بیرا مرۆڤێ. خانی خو دکە سەیێ پێغەمبەرێ و ژ خودێ داخواز دکە کو سان بدە سەب خاترێ خودانان و گونەهێ وان ببهۆرە.

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا تەلمیحە بۆ چیرۆکا سەیێ ئەسحابێن کەهف(هەڤالێن ئشکەڤتێ) و وێ گۆتنا پێشی یا کوردی،کو ل ژۆرێ هات.

(٤)

ئستدعایێ شەفاعەتێ و ئستشفاعێ مەغفەرەتێ ژ جەنابێ ساحب سەریرێ شەفاعەتێ د سوورەتێ مێعراجێ دا ببال حەزرەتێ عززەتێ

١٦١- ئەی واستەیێ وجـوودێ کەونەین
شایستەیێ قوربێ قابێ قەوسەین

- **هەڤبەرکرن: هژ.** قابە- دیتر ژێدە ر هە موو قابێ.

- **پەیڤناسی: واستە(واسطە):** هۆ، هەگـەر، بـۆنە، پەیوەندیـدەر - **وجـوود:** هەبـوون - **کەونەین:** هەردو جیهان، دونیا و قیامەت - **شایستە:** هێژا - **قورب:** نێزیکی، نێزیکاتی - **قاب:** ئەندازە، رادە، نیڤێ کەوانێ - **قەوس:** کەوان- **قەوسەین:** هەردو کەوان - **قابێ قەوسەین:** هندی دو کەوانان، هندی نیڤەکا دو برووپان، ئشارەیە ب ئایەتا ژمـارە نـەهـ ژ سوورەیا النجم: ***فکان قاب قوسین او ادنی.*** ناڤەیا وان بوو هندی ناڤەیا دو کەوانـا(دو برووپان) و بەلکی ژی هندکتر. هندەک دبێژن مەبەست ژناڤەیا هەردو کەوانـان، ناڤەیـا هەردو برووپانە. ئەڤ هەلبەستا خانی ل بارا مێعراجێ دا یە، دبێژن ل شـەڤا مێعراجـێ دا ناڤەیا نیڤەکا خودێ و پێغەمبەرء هندی ناڤەیا هەردو برووپان بوو.

- **شرۆڤە:** ئەی هۆ و هەگەرێ پە یـدابوون و ئافرانـدنا هـەر دو جیهانـان، ئـەی هێژایـێ نێزیکی یا خودێ ب رادەیا ناڤەیا هەردو برووپان.

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا هەلبەستێ تەلمیحە ژ بۆ مێعراجێ و ژ بۆ وێ ئایەتـا قورئـانێ کـو من ل ژۆرێ نڤیسیی. هەروسان تەلمیحە ژ بۆ وێ حەدیسا قودسـی، کـو خـودێ دبێـژە، من هەردو جیهان سەب خاترێ پێغەمبەرێ ئیسلامێ ئافراندن.

١٦٢- شاهەنشەهێ تەختـگەھ مەدینە
موعجز ژ تە ئەو قەدەر مە دینە

- **هەڤبەرکرن: ئا.** تەختەکی- **هژ.** تەختگەهی- **- رۆ.** مەککە و مەدینـە. ئـەڤ هەرسـێ ژی شاشن. نڤیسا **ئا.** بێ واتەیە، یا **هژ.** و **رۆ.** ژی کێشا هەلبەستێ دئالزینن.

- **پەیڤناسی: شاهەنشەھ:** شاهەنشاھ، شاهێ شاهان، شاهانشاھ **- تەختگەھ:** پایتەخت، جیھ یان باژارێ کو تەختێ فەرمانداری و پادشـاهی یـێ لـێ بـە. **- مەدینـە:** بـاژارەکی عەرەبستانێ یە، کو گۆرنا پێغەمبەرێ ئیسلامێ تێ دایە. **- ئەوقـەدەر:** ئەوقـاس، هنـد- **مەدینە:** مە دیتنە.

- **شرۆڤە:** ئەی شاهەنشاهێ کو باژارێ مەدینە یێ پایتەختا تە یە، مە گەلـەک مـوعجزە ژ تە دیتنە.

- **جوانکاری:** هەردو پەیڤێن مەدینە پێکڤە جناسا موزەکەب ساز دکن. تەختگەھ مەدینە دکارە ب واتەیا گۆرنا پێغەمبەرێ ژی بێ.

١٦٣- سەیرا فەلەکان ل نک تە گافەک
فەخرا مـەلـەکـان ژ تە سـلافەک

- **هەڤبەرکرن: ئا.** فەلەکا-مەلەکا.

- **پەیڤناسی: سەیر:** گەڕیان، سەیران **- فەلەک:** ئاسمان **- ل نک تە:** ل بال تە، ل کن تە، ل جەم تە **- گاف:** پێنگاف، هەنگاف **- فەخر:** شانازی.

- **شرۆڤە:** گەڕیانا ل ئاسمانان ل بال تە پێنگافەک بوو، شانازی یا مەلاییکەتـان ژی ئـەو بوو کو سلافەکێ بدنە تە.

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا ب شێوە یا تەرسیعێ هاتییە ڤەهوونانێ، تەلمیحـە ژ بـۆ مێعراجـا پێغەمبەرێ.

١٦٤- شەقەلقەمەرا تە یەک ئشارەت
زاغەلبەسـەرا تە یەک عبارەت

- **هەڤبەرکرن:** ئەڤ مالک ل **میر.** دا ل دوو دو مالکێن دی را تێن.

- **پەیڤناسی: شەق:** لەت، ککەر، پارچە- **قەمەر:** هیڤ - **شەقەلقەمەر:** لەتکرنـا هیڤـێ، مـوعجزەیەک ژ مـوعجزێن پێغەمبـەرێ ئیسـلامێ - **ئشـارەت:** هەژیـارە، هێمـا – **زاغەلبەسـەر(زاغ البصـر):** ئشـارەیە ب ئایەتـا هەڤـدێ ژ سـوورەیا پێنجـی و سـێ یێ(النجم) کو دبێژە: **مازاغ البصر و ما طغی.**واتە چاڤێن وی ل دیتنا بارگاها خـودێ دا هە نەتلتلی ، بژانگ لێ نەدا و سەرکێشی نەکر.

- **شرۆڤە:** ئەی پێغەمبەرێ خودا، تە ب یەک هەژیارێ هەیـڤ کـرە دو لەتـان و ل همبـەر بارگاها خودێ دا تە خو شاش نەکر و چاڤێن تە بژانگ لێ نەدان.

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا ب شێوە یا تەرسیعێ هاتییە ڤەهوونانێ، هەروسان تەلمیحە ژ بۆ مێعراجێ و ڤان ئایاتانا: " **اقتربت الساعه و انشـق القمـر**" یـەکمین ئـایەت ژ سـوورا ئەلقەمەر- "**ما زاغ البصر و ما طغی**" ئایەتا ١٧ ژ سوورەیا النجم.

١٦٥- ئەی پادشەهێ سەریرێ لەولاک
رابـە هـــەڕە ئـاسـمانء چـالاک

- **هەڤبەرکرن: هژ.** ئاسمانێ- **میر. حم. رۆ. جا.** ئاسمانی- **ئا.** ئاسمان بچـالاک- **زا.** ئاسمان- **ئاسمانێ** ل بارا ڕێزمانی دا شاشە. ئاسمانی ل بارا ڕێزمانی دا دوروسـتە، لـێ کێشا هەلبەستێ دئالزینە. ئاسمان ب چالاک ل بارا ڕێزمانی دا شاشە. لێرە دا **ئاسمانء** هەم ل بارا ڕێزمانی دا و هەم ژی ل بارا کێشا هەلبەستێ دا سەڕاستە.

- **پەیڤناسی: سەریر:** تەخت، تەختێ شاهان - **لەولاک:** ئەگەر تو نەبوویـای، ئشـارە ب ڤێ حەدیسێ یە کو خودا ژ پێغەمبەرء را دبێژە: "**لـولاک لـولاک لمـا خلقـت الافـلاک**" ئەگەر تو نەبوویای، من جیهان و چەرخا فەلەکـێ نەدئافرانـدن. **-چـالاک:** زوو، پەیـت، زیخ، سڤک، چابوک.

- **شـــرۆڤه:** ئـــەی پادشـــاهێ خـــودانێ تەختـــێ لەولاکـــێ، رابـــە چەلەنـــگ و چـــابوک هەڕە ئاسمانان.

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا هەلبەستێ تەلمیحە ژ بۆ حەدیسا قودسی یا لەولاک کـو ل ژۆرێ هاتییە. خانی لێرە دا پەیڤا لەولاک ژ پەیغەمبـەرء را دشـوبهینە تەختەکـی ئاسـمانی کـو خودێ ژێ را ئامادە کرییە.

١٦٦- حازر ژ تە ڕا بـۆراق و ڕەفـڕەف
شاتر ب تە ڕا فرشتە ڕەف ڕەف

- **هەڤبەرکرن: میر. ئا. رۆ.** سەف سەف.

- **پەیڤناسی: بۆراق:** بوراق، ئەو هەسپ یان فرشتەیێ کو ل شەڤا مێعراجێ دا پێغەمبـەر لێ سوار بوو و چوو بارگاها خودێ. **- ڕەفڕەف:** پەردەیا نووڕانی و پلە پلەیی کو ل شەڤا مێعراجێ دا پێغەمبەر پێ ل سەر دانا و چوو ئاسمانان. پارچە یێ ئارموشی یـێ نـازک. **- شاتر(شاطر):** پەیاییێن کو ل پێشی یا شاهان و ئەمیران دکەڤن و وانا بـۆ دەربـارەکێ ڕێنموونی دکن، یان ل خزمەتا وان دا پێش دا دچن. **- ڕەف:** دەستە، پۆل- **ڕەف ڕەف:** ڕەف ب ڕەف، دەستە ب دەستە.

- **شرۆڤه:** بۆراق و ڕەفڕەف ژ تە ڕا ئامادەنە و دەستە دەستە فرشتە ل بەر تە ڕاوەستانە تا کو ل ڕێکا مێعراجێ دا ل خزمەتا تە دا بن.

- **جوانکاری:** ئەڤ هەلبەستە ب شێوەیا موازەنە یێ هـاتییە ڤەهوونـانێ. هـەردو پـەیڤێن ڕەفڕەف و ڕەف ڕەف پێکڤە جناسا موڕەکەب ساز دکن. هەروسان تەشبیهەک ژی د ڤـێ هەلبەستێ دا هەیە، خانی فرشتە تەشبیهی بالداران کرییە و پەیڤا ڕەف کو تـایبەتە ژ بـۆ کۆم و دەستەیا بالداران دایە فرشتەیان، هەر چەند کو دبێژن فرشـتە ژی خـودان بـالن، لێ ئەو بالندە نینن.

١٦٧- دا ڕەفع ببـن ژ بـەر تـە پـەردە
بی پەردە دگەل خودێ خەبەر دە

- **پەیڤناسی: ڕەفع:** ڕابوون و ژ هۆلێ چوون، نەمان- **بی پەردە:** ئاشکارا، ڕووبەڕوو، بێباک و نەترس- **خەبەردە:** قسە کە، بئاخڤە.

- **شرۆڤە:** دا کو پەردە هەموو ژ بەر تە رابن و چ پەردە ل نیڤەکا تە و خودێ دا نەمینن وبێ ترس و رووبەروو د گەل خودێ قسەکە.

- **جوانکاری:** هەرد و پەیڤێن پەردە دکارن جناسێ ساز بکن.

١٦٨- بێژێ تو قەدیر و زولجەلالی
بێژێ تو قەدیم و لایەزالی

- **هەڤبەرکرن: ئا.** قەدیرێ زولجەلالی.

- **پەیڤناسی: قەدیر:** کارا، توانا، بکار، رەوشناڤەکی خودێ یە. **- زولجەلال(ذوالجلال):** خودان شوکووە، زۆر مەزن، رەوشناڤەکی خودێ **یە. - قەدیم:** مێژین، هەر ل بەرێ بەر دا هەبووین، رەوشناڤەکی خودێ یە. **- لایەزال:** بێ نەمان، ژ ناڤێ نەچوو، ، رەوشناڤەکی خودێ یە.

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** ئەڤ مالک ب شێوەیا موازەنەیێ هاتییە ڤەهوونانێ.

١٦٩- ئەم فانی و ژار و موشتێ خاکین
هادی نە تو بی خو ئەم هەلاکین

- **هەڤبەرکرن: هژ.** موشتە - **ئا.** مشت و – **میر. حم. رۆ. زا.** موشتێ- **جا.** مستێ **- رۆ. ئا.** هادی تو نەبی(وسان ژی سەڕاستە.) - **رۆ. جا.** خاکن، هلاکن.

- **پەیڤناسی: فانی:** تشتا کو هێژایی ژ ناڤچوون و نەمانێ یە **- موشت:** مست. کولم **- خاک:** ئاخ **- هادی:** رێشاندەر، رێنموون، رەوشناڤەکی خودێ یە. **- هەلاک:** هلاک، مری.

- **شرۆڤە:** خانی ل ڤان هەر دو مالکێن هەلبەستێ دا تکایێ ژ پێغەمبەرء دکە کو مەهدەرا مرۆڤان ل بال خودێ بکە، ئەو وەها دبێژە: بێژێ خودایۆ تو کارا و توانا و خودان جەلال

و شوکووهی، بێژێ تو هەر ل بەرێ بەر دا هەبوویی و تو دێ هەتاهەتایی ژی هەر هەبـێ و نەمانا تە تونەیە. ئەم ژار و بەلەنگازن و هێژایی نەمانێنە. ئەم ژ مستەک ئاخن، ئەگـەر تو رێ نیشانی مە نەدی، ئەم بەربادن و مری و نەماینە.

- **جوانکاری:** موشتێ خاک، تەلمیحە بۆ ئافراندنا حەزرەتێ ئادەم کو ژ مستەک ئاخ هاتییە ئافراندنێ

۱۷۰- ئەووەل تە ژ بۆ چ دا مە تەعزیم
دانی ل سەرێ مە تاجێ تەکریم

- **هەڤبەرکرن: ئا.** تاج و تەکریم.

- **پەیڤناسی: تەعزیم(تعظیم):** مەزنایی- **تاج:**تانج- **تەکریم:** رێز لێگرتن، خۆش ڤیان- **تاجێ تەکریم:** تانجا رێز لێگرتنێ.

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** ل ڤێ هەلبەستێ دا وێنە نگاری یەک جوان هەیە، خـانی ئـادەمێ دشـوبهینە پادشاهەکی کو ژ لایێ خـودێ ژێ را رێ و رسـما تاجـدانانێ دادمـەزرە و خـودێ تانجـا رێزلێگرتن و خۆشەویسـتی یـێ دده سـەرێ وی. رێزلێگـرتن(تەکـریم) ب تـانجەکێ هاتییە وەکاندنێ.

۱۷۱- تەشریفێ خەلافەتێ تە دامە
گاڤا تە ئەمانەتـێ خـو دامـە

- **پەیڤناسی: تەشریف:** خەلات، مەزنـایی پێـدان - **خەلافـەت(خلافـەت):** جێنشـینی، جێگری - **ئەمانەت:** بسپاردە.

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا تەلمیحە ژ بۆ ڤێ ئایەتا قورئانێ کو خودێ دبێژە :***"و اذ قال ربک للملائکه انی جاعل فی الارض خلیفه قالوا أتجعل فیها من یفسد فیها و یسفک دماء و نحن نسبح بحمدک و نقدس لک قال انی اعلم ما لا تعلمون***. واتە: و گاڤا کو خودایێ تە گۆتە فرشتەیان، ئەزێ ژ خـو را ل سـەر ئـەردێ جینشـینەکی بئـافرینم، فرشـتەیان

گۆتن، گەلۆ تو یێ کەسەکی دانی سەر ئەردێ کو تێ دا نەپاکی یێ بکە و خوونێ بڕژینە، (ل وێ دەمێ دا کو) ئەم پەسن و سوپاسبێژی یا تە دکن، و تە پیرۆز دکن. گـۆت ئـەوا کو ئەز دزانم هوون نزانن.

هەر وسان ئەڤ مالکا هەژیارەیە ژ بۆ وێ بیر و بۆچوونا عارفان کودبێژن؛ خودێ ل دەمـا ئافراندنا ئادەمێ دا بسپاردەیەک دایێ کو ئەو بسپاردەیا ژی ئەڤین و ئەڤیندارى یە.

هەروسان تەشریفێ خلافەت، واتە خەلاتا جێنشینی یێ ، تەشبیهە، خـانی جێنشـینی یـا مرۆڤان ل دەوسا خودێ ل سەر رووێ ئەردێ وەکاندییە خەلاتەکـێ کـو ژ لایـی خـودێ بـۆ مرۆڤان هاتییە داینێ.

۱۷۲- مەعلوومێ تە بوو کو ئەم نەزانین
قـەدرێ وی ئـەمانـەتی نـزانین

- **هەڤبەرکرن: هژ.** وێ ئە مانە تێ- **ئا.** چ زانین.

- **پەیڤناسی: مەعلووم:** دیار، ئەشکەرا – **مەعلوومێ تـە بـوو:** تـە دزانـی - **ئەمـانەت:** بسپارتە، هندەک ل سەر وێ بیر و باوەرێنە کو مەبەست ژ وی ئەمانەتێ کو خـودێ دایـە مرۆڤان روح واتە جانە. لێ عارف دبێژن ئەو ئەمانەتا ئەڤین و ئەڤیندارى یە.

- **شرۆڤە:** ژ بۆ چی تە پێش دا ئەم وسان عەزیز کرن و تە تانجـا رێزلێگرتنـێ دا سـەرێ مە. تە ئەم ب خەلاتا جێنشینی یێ سەرفەراز کرن و گاڤا کو تە ئـەو بسـپارتە یـا خـو دا مە، تە دزانی کو ئەم نەزانین و ئەمـێ قـەدرێ وێ بسـپارتەیا تـە نەگـرن و بوهـایێ وێ نزانن. (ل دوو را خانی هەگەر و بەرسڤا پرسیارا خو رۆشن دکە.)

- **جوانکاری:** پەیڤێن نەزانین و نزانین پێکڤە جناسێ ساز دکن. ئەڤ مالکا و چەند مالکێن ل پێش وێ دا تەلمیحن ژ بۆ ئایەتا ۷۲ ژ سووڕەیا الاحزاب: " **اناعرضنا الامـانه علـی السموات والارض و الجبال فابین ان یحملنها و اشفقن منها و حملها الانسان انه کان ظلوما جهولا.**" واتە: مە بسپارتە یا خوە ژ بۆ ئەرد و ئاسمان و چیان بەرکێش کـر، لـێ ئەوانا هلدانا وێ بسپارتە یێ نەپەژراندن و ژ وێ ترسیان، لـێ مرۆڤـان ئـەو هلـدان، ب راستی کو ئەو نەزان و زۆردار و ستەمکار بوون.

۱۷۳- هەر چی تە ژ بۆ مە کر ئراد ە
یەک زەرڕە مە لێ نەکر زیادە

- **پەیڤناسی: ئرادە:** خواست، ویست - **زەرڕە(ذرە) :** تۆزقال،

■ **شرۆڤە:** هەر چی یا کو تە ژ بۆ مە خواست، مە تۆزقالەک ژ وێ خواستا تە زێدە نەکر.

بالکێشی: تە هەر چ ژ مە را خواست، مە تشتەک لێ زێدە نەکر، تە ژ مـە را چـاوا خواسـت، وسان هاتە سەرێ مە. لێرە دا خانی دیسان جە بری بوونا خو دیار دکە.

١٧٤- حاشا ژ کەمالێ رەئـفـەتا تە
دووڕە ژ جەلالێ رەحمەتا تە

■ **هەڤبەرکرن: میر. حاشا** کو ژ کەمالێ رەئفە تا تە، دووڕە ژ جەلال و رەحمەتا تە - **هژ.** کەمال و رەئفەتا تە، جەلال و رەحمەتا تە - **حم.** دووڕە ژ جەلال و... - **ئا. رۆ. جا. زا.** کەمالێ رەئفەتا، جەمالێ رەحمەتا-

بالکێشی: کەمالێ رەئفەت و جەلالێ رەحمەت ژ بـوێژێن عرفـانینە و واتەدارتـر و جـوانتر و هۆزانانەترن ژ کەمال و رەئفەت و جەمال و رەحمەت.

■ **پەیڤناسی: حاشا:** دووڕە، دوور بە - **کەمال:** تەکووزی، بێ کـێم و کاسـی - **رەئفـەت:** دلنەرمی و دلۆڤانی - **کەمالێ رەئفەت:** ژۆرترین رادەیا دلۆڤانی یێ - **جەلال:** مەزنایی و شوکووە - **رەحمەت:** بەخشش، لێبهۆرین - **جەلالێ رەحمەت:** شوکووها لێبهۆرینێ.

■ **شرۆڤە:↓**

■ **جوانکاری:** ئەڤ مالکا ب شێوەیا موازەنە (هەڤکێشی) یێ هاتییە ڤەهوونـانێ. حاشـا و دووڕە، رەئفەت و رەحمەت دکارن دو بە دو پێکڤە تەرادوفێ ساز کـن. کەمـال و جـەلال ژی پێکڤە جناسێ ساز دکن.

١٧٥- کوفر و گونەهان بکـی بەهانە
لایق ب تە نینە ئەڤ شەهانە

■ **هەڤبەرکرن: ئا. هژ.** گونەها - - **ئا.** لائق بتە نینە ئەی شەهەنشەهانە- **هژ.** لایق نـە ب تەن ئەڤە شەهانە- **میر.** لایق تەبن ئەڤ شەهانە - **حم. رۆ.** لایق تـە بـتن ئەڤـە شەهانە - **زا.** لائق تە بتن ئەڤ شەهانە - **جا.** لائق تە بین ئەڤە شەهانە -

بالکێشی: موخابن هیچ یەک ژ ژێدەران ئەڤ نیڤمالکا سەراست نەنڤسینە، نڤیسینا هیچ یەکێ ژ وان ژی واتە یێ نادە. هەگەرەک ڤێ ئالۆزی یێ ئەوە کو روونڤیسکارێن مە دوەمین واتەیا پەیڤا شەهانە یێ نزانینە. شەهانە ژ بلی شاهتی یێ ب واتەیا خەلات و جلکێ شاهتی یێ ژی هاتییە. لێ ئەم ل ناڤەرۆکا هەلبەستێ را دزانن کو خانی ب خودایێ خو را دئاخڤە و دبێژە خودایۆ ژ وێ مەزنایی و دلۆڤانی یا تە دووڕە کو تو کوفر و گونەهان بکی بەرهانە و مە ل ئاگرێ دۆژەهێ دا بسۆژینی. ئەڤ کنجا یان ژی ئەڤ خەلاتا هێژایی پلە و پایەیا تە نینە کو تو بدی بەنی یێن خو. ڤێجا گاڤاکو مرۆڤ سەرێ نیڤمالکا کو ل ئا. دا هاتییە، دگەل بنێ نیڤمالکا هەر چار ژێدەرێن دی بدە بەر هەڤ و ب هەڤ ڤا بلکینە، ئەڤ نیڤمالک ژێ دەردکەڤە: لایق ب تە نینە ئەڤ شەهانە. کو بەرهش و واتەدارترە ژ یێن دی.

- **پەیڤناسی: بەهانە:** بەرهانە، هەجەت - **گونەهـ:** گوناھ - **لایق:** لائق، هێژا - **شەهانە:** جلکێ شاهانە، جلکێ کو شاهەک خەلات ددە کەسەکی/کەسەکێ، تشتا کو هێژایی شاهان بە، وەکی شاهان-

- **شرۆڤە:** خودایۆ ژ وێ دلۆڤانی یا تە یا تەکووز و بێکێماسی ومەزنایی و بەخششا تە یا خودان شوکووھ دووڕە، کو تو کوفر و گونەهان بکی بەرهانە و مە د ئاگرێ دۆژەهێ دا بسۆژینی. خودایۆ ئەڤ خەلاتا هێژایی مەزنایی و دلۆڤانی یا تە نینە، کو تو بدی بەنی یێن خوە.

- **جوانکاری:** کوفر و گونەھ پێکڤە تەناسوبێ ساز دکن.

١٧٦- یەکڕوونە ل نک تە کوفر و ئیمان
یەکسوونە ل نک تە خولد و نیران

- **پەیڤناسی: یەکروو:** یەک لا. بینانی هەڤدو، - **یەکسوو:** یەک ئالی، یەک ئارمانج - **خولد:** بهیشت، جەننەت - **نیران:** ئاگر، دۆژەھ.

- **شرۆڤە:** ل بال تە ئەی خودایێ دلۆڤان، باوەرمەندی و بێباوەری بینانی هەڤدونە، دۆژەھ و بهیشت ژی هەر یەکن و رێکا وان هەموویێ دچن ئاشەکی. یان ژی ئەم چ خودانباوەر بن و چ ژی گونهکار، چ ژ پلە و پایەیێن تە کێم نابە.

- **جوانکاری:** ئەڤ هەلبەستا ب شێوەیا موازەنەیێ هاتییە ڤەهوونانێ. پەیڤێن کوفر و ئیمان و خولد و نیران، دو بە دو پێکڤە تەزادێ ساز دکن. یەکروو و یەکسوو ژی دکارن تەرادوفێ ساز بکن.

۱۷۷- قەهرا خو ئەگەر بکی تو زاهر
جەننەت ل مە دێ ببـیتە ئاگر

- **پەیڤناسی: قەهر:** تووڕەیی، هێرس - **ئاگر:** لێرەدا مەبەست دۆژەهە.
- **شرۆڤە:** خودایۆ ئەگەر تو ل مە تـووڕە بـی و قەهراخـو ل مـە بکـی، بهیشـتا مـە یـێ ببە دۆژەهـ.
- **جوانکاری:** جەننەت و ئاگر پێکڤە تەزادێ دئافرینن.

۱۷۸- وەر فەیزێ بکەت سەحابێ رەحمەت
دووزەخ ل مـە دێ ببـیتە جـەنـنەت

- **هەڤبەرکرن: هژ.** فەیز - **میر. ئا.** بکی (کێش و واتە یا هەلبەستێ تێک دده.)
- **پەیڤناسـی: وەر:** وە ئەگـەر: لـێ بەلـێ،لـێ واکـی - **سـەحاب:** ئـەور - **دووزەخ:** دۆزەخ، دۆژ
- **شرۆڤە:** لێ ئەگەر ئەورێن بەخشش و لێبهۆرینا تە رێژنە و رەشێشکان برەشـینە، (لـێ ئەگەر تو ل مە ببهۆری) دۆژەهێ ژ بۆ مە ببە بهیشت.
- **جوانکاری:** پەیڤێن دووزەخ و جەننـەت پێکڤـە تـەزادێ سـاز دکـن.خـانی بەخشـش و لێبهۆرینا خودێ وەکاندییە ئەورەکی ب رەشێشک و رێژنە دار.

۱۷۹- گەر کافر و گەر گوناهکارین
بلجومله ژ تـە ئومـیـدوارین

- **هەڤبەرکرن: هژ. جا.** گوناهکارن، ئومیدوارن.
- **پەیڤناسی: گەر:** ئەگەر - **ئومیدوار:** ئومیدەوار، هێڤیدار.
- **شرۆڤە:** ئەگەر ئەم کافر بین، یان ژی گونەهکار بین، ئەم هەموو هێڤیدارێن رەحمەت و لێبهۆرینا تەبین.

- **جوانکـاری:** کـافر و گوناهکـار پێکڤـه تەناسـوبێ و هەروسـان تەرادوفـەک لاواز ژی ساز دکن.

۱۸۰- کەس نینە ژ کافر و عوسساتان مەزهەر نەبتـن ژ بـۆ سـفـاتان

- **پەیڤناسی: عوسسات(عصـات)**: پڕانەیـا "عاصـی" ب واتـه یـا ئاسـێ و گونەهکـار، سـەرکێش، کەسـێ کـو سـەر دا نـانڤینه و ل همبـەر فەرمـانەکێ دا ئاسـێ دبـه. - **مەزهەر(مظهر)**:جیهێ نیشاندانێ - **سفات (صفات)**:پڕانەیا "صفت" ئاکارێ خودایی، رەوشناڤ، عەرەز، تشتێن کو نکارن ب سەرێ خوه هەبن و هەبوونا وان ب تشـتەکی دی ڤا گرێدایی یه. بۆ نموونه تاڤ زاته و رۆناهی یا وێ سفاته.

- **شرۆڤه:↓**

- **جوانکاری:** ل نیڤەکا پەیڤێن کافر و عاسی دا تەرادوفەک دکارە هەبه.

۱۸۱- کافر بووین ئەم ب ئسمێ قەهار غەففارە کو ئەم کرین گونەهکار

- **هەڤبەرکرن: میر. جا.** کرن.

- **پەیڤناسی: قەهار:** تووڕەکار، کێندار، کەسێ کو قەهرێ دکه. رەوشناڤەکی خودێ یـه- **غەففار:** لێبهۆر، بهۆرینکار، رەوشناڤەکی خودێ یه.

- **شرۆڤه:** هیچ کافر و سەرکێشەک ل جیهانێ دا تونەیه کو شۆپا نیشـانەیەک ژ ئاکـارێن خودایی ل بال وێ/ێ تونه به. واته ئاکارێن کـافر و سەرکێشـان ژی ژ ئاکـارێن خـودێ نه. خودایۆ ل بەر ناڤێ ته یێ قەهارە کو ئەم بووینه کافر و ناڤێ تـه یـێ غەففـارە کـو ئەم کرینه گونەهکار.

بالکێشی: خانی دبێژه ئەڤ ناڤێن خودێ ناڤێن ئەزەلینه، ئەگـەر مـرۆڤ کـوفرێ و گونەهـان نەکه، ئەڤ ناڤانا بێ واتەنه، هەتا گونەهکارەک تونه به، لێبهۆرینکارەک ژی تونەیه، ئەڤـه گونەهکاری و کوفرا مه یه کو واتەیێ ددە ناڤێ خودێ و هـەر وسـان بـەرەواژی وێ ئـەو ناڤێن خودێنه کو حەوجەداری ڤان کریارێن مەنه. ئەگەر کەسەک کوفرێ نەکه و خـودێ

ژی قەهرێ لێ نەکە ، یان ئەگەر کەسەک گونەهەکی نەکە و خودێ ژی نەغەفرینە، ئێدی ئەو ناڤێن خودێ بێ واتە دمینن. – لێرە دا خانی لایەنگری یێ ل جەبری یان دکە و دبێژە هۆ و هەگەرێن هەموو تشتی، چ باش و چ خەراب خودێ بخویە. ئەگەر خودێ ناڤێ خو نەدانابا غەففار، گونەهکار پەیدا نەدبوون. یان ژی ئەگەر گونەهکار تونەبانا، ئەڤ ناڤێن خودێ دێ بێ واتە بمانا. ئەگەر بەدکار تونەبانا خودێ یێ قەهرا خو ل کێ بکرا. غەففار حەوجەداری گونەهکارانە، قەهار ژی حەوجەداری کافرانە، ئەگەر ئەڤانا نەبن ئەو ناڤانا ژی بێ واتە دمینن.

- **جوانکاری:** پەیڤێن قەهار و غەففار پێکڤە، غەففار و گونەهکار ژی پێکڤە تەزادێ ساز دکن. ل نیڤەکا کافر و گونەهکاردا ژی تەناسوب هەیە. ل پەیڤا "بووین" دا سەربەستی یا هۆزانی یێ هەیە.

١٨٢- کوفرێ تو مەگەر نەشێی ببەخشی
گەر دێ گونەهان ل مە نەبەخشی

- **هەڤبەرکرن: هژ.**نشی- - **میر. حم. پرۆ. هـژ. زا.** ب مە - **ئـا. جـا. رۆ.** ل مە - **هژ.** بنەخشی.

- **پەیڤناسی: مەگەر:**ما، پا - **نەشێی:**نکاری.

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** ل نیڤەکا پەیڤێن کوفر، گونەهـ و بەخشاندن دا تەناسوب هەیە.

١٨٣- دێ شاد ببن ل مە شـەیـاتین
مەسروور ببن گەلەک مەلاعین

- **هەڤبەرکرن: ئا.** وێ.

- **پەیڤناسـی: شـاد:** شـا، کەیفخـۆش - **شـەیاتین(شـیاطین):** پڕانەیـا شـەیتانء - **مەسروور:** شاد، کەیفخۆش - **مـەلاعین:**پڕانەیـا مەلعـوون، مەلعوونـان، لەعنـەت لـێ بوویان.

- **شرۆڤە:**خودایۆ ما تو نکاری کوفرێ ل مە ببۆری و گـونەهێ مـە ببەخشـینی؟ ئەگـەر تـو گونەهێن مە نەبەخشینی، شەیتان و مەلعوونێن دلێ خو ب مە شاد بکن و ب مە بکەنن.

■ **جوانکاری:** شاد و مەسروور پێکڤە تەرادوفێ ساز دکن. ل نیڤەکا شەیتان و مەلعوون دا تەناسوب هەیە.

١٨٤- قەت غیرەتە ئەی پەناهێ عالەم
قەت لایقە ئـەی شـەبانێ ئادەم

■ **هەڤبەرکرن: میر.** پەیڤا ئەی ناهاتییە.

■ **پەیڤناسی: پەناهێ عالەم:** پشتیڤانێ (خەلکێ) جیهانێ - **شـەبان:** شـوبان، چۆبـان، شڤان - **ئادەم:** بەنی ئادەم، مـرۆڤ - **شەبانێ ئادەم:** شـڤانێ مرۆڤـان، مەبەسـت ژێ حەزرەتێ موحەممەدە-

■ **شرۆڤە: ↓**

■ **جوانکاری:** ئەڤ هەلبەستا ب شێوەیا موازنەیێ هاتییە ڤەهوونانێ.

١٨٥- ئەڤ گورگێ لەعینێ بەد سەرەنجام
ژێـکـرا بـکـەتن مـە شبهێ ئەغنام

■ **هەڤبەرکرن: ئا.** لەعین و- **- ئا. زا. جا. حم.** ژێکرابکەتن مە - **میر.** ژێکرامە بکەت - **هژ.** ژێ کەر بکرن مە - **رۆ.** ژێکەر بکەتن مە - **پرۆ.** ژێکرا... -

■ **پەیڤناسی: گورگ:** گور، لێرەدا مەبەست ژێ دوژمنێ گەل یان ژی شەیتانە - **بەد:** خەراب، پیس - **سەرەنجام:** داوی، کوتایی - **بەدسەرەنجام:** داوی خەراب - **ژێکرا کرن:** ژ یێک را کرن، ژ ئێک و دو را کرن. ژ هەڤدو بلاو کرن، ژێک قەتاندن، بژقانـدن، پـرۆزە کـرن. پەیڤـا ژێکرا دژبەرا پەیڤا ڤێکرا یە، ڤێکرا واتە دگـەل هـەڤ، ژێکـرا واتـە دووری هـەڤ و ژ هەڤـدو قەتیایی.- **شبهێ:** وەکی، بینانی- **ئەغنام:** پڕانەیا غەنەم، ب واتە یا پەزء.

■ **شرۆڤە:** ئەی پشتیڤان و پەناهداریێ جیهان و جیهانیان، ئەی شڤان و نۆبەداریێ مرۆڤان، قەت غیرەتا تە چاوا دپەژرینە، کو شەیتانێ لەعینـێ داوی پـیس، مـە زاروویـێن ئـادەمی وەکە پەزء ژێک بەلاو بکە و ببژقینە؟

■ **جوانکاری:** تەشبیهەک ڤەکری د ڤێ مالکێ دا هەیە. خانی شەیتان وەکاندییە گورگەکی و مـــرۆڤ ژی وەکانـــدییە کەرییـــەک پـــەز و پەیغەمبـــەر ژی وەکانـــدییە شـــڤانێ وان پەزانە.

١٨٦- ئەلقسسە بکی کو دێوێ سەرکەش
تەنهـا و تـەنـی بـچیـتـە ئـاتەش

- **هەڤبەرکرن: میر.** یەکی کو- **ئا.** بکی تو- **حم. رۆ. زا. جا. هژ.** بکی کو-

- **پەیڤناسی: سەرکەش**: سەرکێش، ئاسێ **- تەنها:** تەنێ، **تەنها و تەنێ:** تەک و تەنێ- **تەنها و تەنی:** تەک و رووەرەش- **ئاتەش:** ئاگر، لێرە دا مەبەست ژێ دۆژەهە.

- **شرۆڤە:** ب کورتی تو وسان بکی کو ئەو دێوێ سەرکێش واتە شەیتان تـەک و تەنـێ و ب رووەرەشی هەڕە دۆژەهێ.

- **جوانکاری:** پەیڤێن تەنها و تەنێ تەرادوفێ ساز دکن. پەیڤا تەنی دکارە ببە ئیهام، لەورا کو دگەل پەیڤا تەنها واتەیا تەنێ بوونێ ددە، لێ ل گەل پەیڤا ئاتەش و دیو واتەیا تەنـی یێ کو مەبەست ژێ رووەرەشـی یـە ددە. دێـوێ سـەرکەش، مەبەسـت ژێ شـەیتانە و تەلمیحە ژ بۆ چیرۆکا سەرکێشی یا شەیتانێ ل هەمبەر فەرمانا خودێ دا کو سەرێ خـو ژ ئادەمێ را خوار نەکر.

١٨٧- فیلجومله مه جومله خاس و عامان
عاسی و شـەقـی و نـاتـەمـامـان

- **پەیڤناسی: جومله:** هەموو **- خاس:** تایبەتی، هەلبژارتی- **عام:** گشـتی، هەمـوو، بـۆرەکە، ئاسایی، مرۆڤێن کو هەلبژاردە و ب ناڤ و بانگ نینن.- **شـەقی:** شـەقاوەتکار، گونەهکـار- **ناتەمام:** نڤیشکان، لێرە دا کەسێ کو ل خودێناسی یێ دا نڤیشکانە. سست باوەر.

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** فیلجومله و مەجومله پێکڤە جناسێ و هەروسان تەکریرێ ساز دکن. خاس و عام تەزادێ دئافرینن. عاسی و شەقی و ناتەمام پێکڤە تەرادوفێ چێ دکن.

١٨٨- تێکرا ب شەفاعەتا خو خاس کە
ڤێکرا مە ژ ئـاگـری خـەلاس کە

- **هەڤبەرکرن: میر. ئا. رۆ. زا.** تێکدا- **هژ. جا. حم. پرۆ.** تێکرا- (تێکرا و تێکـدا ل

بارا واتەیێ دا هند ژ هەڤدو دوور نینن، لێ ل بەر کو خانی ل نیڤمالکا دوویێ دا ڤێکرا ئانییە وئەڤ هەر دو پەیڤ پێکڤە جوانکاری یا جناسێ و موازەنەیەکێ ژی چێدکن، ب دیتنا من تێکرا راست تره.)

- **پەیڤناسی: تێکرا:** ب هەڤ را، پێکڤە. دناڤ هەڤ دا - **شەفاعەت:** مەهدەر - **خاس کرن:** باش کرن، تایبەتی کرن - **ڤێکرا:** ب گشتی، ب هەڤ را - **خەلاس (خلاص):** رزگار.

- **شرۆڤە:** ب کورتی ئەی پێغەمبەرێ خودێ تو مەهدەرێ ل مە هەموویان بکە. مە هەموویان چ مرۆڤێن هەلبژاردە و سەرناس، چ بۆرەکە و مرۆڤێن ئاسایی، چ گونەهکار و ئاسێ و سەرکێش و باوەرسست و چ مرۆڤێن دیندار و هەلبژاردە ژ ئاگرێ دۆژەهێ رزگار بکە و مەهدەرێ ل مە هەموویان بکە.

- **جوانکاری:** تێکرا و ڤێکرا پێکڤە جناسێ ساز دکن. خانی لێرە دا ژ پێغەمبەرێ ئیسلامێ دخوازە کو مەهدەرا هەموو مرۆڤان بکە.

(٥)

ئەشعاریێ مەدیحەتا تەوائفێ د کوردانە، ب شوجاعەت و غەیرەتێ و ئزهارا بەدبەختی و بی تالعی یا وانە، دگەل هندە سەماحەت و حەمییەتێ

١٨٩- ساقی تو ژ بۆی خودێ کەرەم کە یەک جورعەیێ مەی دجامێ جەم کە

- **پەیڤناسی: ساقی** : مەیگێر، ل بال عارفان مەبەست ژ ساقی ساقی یێ رۆژا ئەلەستێ یە، کو خودێ بخوەیە. - **بۆی:** بۆ، بۆنا، سەبا، سەب خاترێ، سەمخەراتی - **کەرەم**: بەخشش، دلۆڤانی - **جورعە:** گولپ، فر، قورت -**مەی:** شەراب، ل بال عارفان مەبەست ژ مەیێ ئەڤینە - **جام**: کاسک، پیالە، نەینک، لێرە دا مەبەست ژێ دلە -**جەم**: جەمشید شاهێ پیشدادی، شاهێ مێژین و چیرۆکی یە ئیرانێ. - **جامێ جەم**: پیالەیا جەمشید شاهێ. فردەوسی ل شاهنامێ دا دبێژە کوجامەک کەیخوسرۆ شاهێ ئیرانێ هەبوویە کو گاڤا لێ بنهێریاجیهان و گشتی بوونەوەرێن جیهانێ تێ دا ددیت. لێ ل دوو را هەلبەستڤانان ل بەر کو جەمشید شاهەمبەری سلێمان پێغەمبەرء دزانین ئەو جاما دانە جەمشیدء و ناڤێ وێ کرن جامێ جەم. دەولەتا ئیرانێ ژی ل بەر قێ چیرۆکێ ناڤێ دیوانا رادیۆ و تەلویزیۆنا خو کرنە جامێ جەم. جامێ جەم ل بال عارف و هەلبەستڤانان دلە، کو دکارن تێ دا هەموو تشتی و ب تایبەتێ وێنە یا خودێ و ئەڤینێ ببینن. لێرە دا مەبەستا خانی ژ مەیێ ئەڤین و ژ جامێ جەم ژی دلە.

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** مەی کنایەتە ژ ئەڤینێ و جام ژی کنایەتە ژدلء. ئەڤ مالکا هەلبەستێ تەلمیحە ژ بۆ چیرۆکا جەمشید شاهێ پیشدادی. جام و مەی و ساقی پێکڤە تەناسوبێ ساز دکن.

۱۹۰- دا جام ب مەی جەهان نوما بت
هەرچی مە ئرادە تێ خوویا بت

- **هەڤبەرکرن: ئا.رۆ. میر.** ئرادە تێ خویا- **حم. هژ. جا. زا. پرۆ.** ئرادە یە- ب هەر دو شێوەیان ژی دوروستە. لێ یا کو من هەلبژارت دوروست تر. لەو را خانی دبێژە، مەیگێرێ مەیێ بەردە جاما مە، دا کو جام ب وێ مەیێ جەهان نوما بە و هەر چی کو ئەم دخوازن تێ دا خویا بە.

- **پەیڤناسی: جەهان نوما**:جیهان نوێن، ئشارە ب جاما جهان نومایە، کو ئەو ژی ناڤەکە ژ بۆ جاماجەمء، جاما کو جهان تێ دا دهێتە خوویانێ و دیسان مەبەست ژێ دلە. - **ئرادە:** خواست، ویست، داخواز - **تێ خوویا بت:** تێ دا دیار بە- **خوویا بوون:** خویا بوون، دیاربوون.

- **شرۆڤە:** مەیگێرێ ژ بۆی خاترێ خودێ ژ م را دلۆڤانی یێ بکە و قورتەک مەی بەردە جاما جەمء ، دا کو جام ب وێ مەیێ جیهان نوێن بە و هەرچی کو ئەم دخوازن تێدا دیار و خوویا بە .(مەیگێرێ/ ئەی خودایۆ ئەڤینێ بەردە دلێ مە، دا کو دلێ مە ب رێکا ئەڤین و ئەڤیندارێ یێ پاقش بە و هەر چی یا کو ئەم دخوازن و مە ئرادەیە ل وێ نەینکێ دا دیار بە.)

- **جوانکاری:** جام و مەی پێکڤە تەناسوبێ ساز دکن و هەروسان جامێ جهان نوما تەلمیحە بۆ چیرۆکا جەم یان کەیخۆسرۆوء، کو ل پێش دا هاتە ڤەگێرانێ. هەروەکی پێشدا ژی هاتە شرۆڤەکرنێ، مەبەست ژ مەیێ لێرە دا ئەڤین و مەبەست ژ جامێ ژی دلە . ئەڤ هەردو مالکێن هەلبەستێ دکارن هەم ب شێوەیا حەقیقی و هەم ژی ب شێوەیا مەجازی بێنە شرۆڤە کرنێ.

۱۹۱- دا کەشف ببن ل بەر مە ئەحوال
کانێ دبتن مویە سسەر ئقبال

- **هەڤبەرکرن: میر. هژ. حم. زا. رۆ. ببت- ئا. جا. ببن. ل** بەرکو ئەحوال پرانەیە، کردارا رستەیێ ژی دەبێ پڕانە بە، لەورا من پەیڤا "ببن" پەسەند کر - - **میر. پرۆ.** کانین.

- **پەیڤناسی: کەشف:** کفش، دیار، ئەشکەرا، نووڤەدین - **ئەحوال:** پرانەیا حال ب واتە یا خەبەر و رەوش، رەوش و وا تەییّن کو دکەڤن دلێ عارفان دا، ئەڤ پەیڤا گاڤا کو ب پەیڤا حال را پێکڤە بێ، کورت دبە و دبە حەوال، وەکە حال و حەوال: رەوش و خەبەر، پەیڤا سۆرانی یا هەوال ب واتەیا نووچە، هەر ئەڤ پەیڤا عەرەبی یە. - **کەشفێ ئەحوال:** بوێژەک فەلسەفی و عرفانی یە و مەبەست ژێ دیاربوونا قەومین و تشتێن نادیار و سەرگرتی ل د لێ عارفان دا و ب واتەیەک دی ئاگاداری ژ نووچە و خەبەرێن نهێنی و سەرگرتی یە. - **مویەسسەر (میسر):** پێکهاتی، دەستڤەهاتی - **ئقبال:** بەخت، هات،

- **شرۆڤە:** داکو رەوش و حالێن نادیار، نووچە و خەبەرێن نەهاتی و نەخوویایی ل بەر مە دیار ببن و ئەم بزانین کانێ بەختێ مە ژی دێ ڤەبە یان نا.

۱۹۲- ئدبارا مە وێ گەها کەمالێ
ئایا بوویە قابلێ زەوالێ

- **هەڤبەرکرن: هژ.** وا

- **پەیڤناسی: ئدبار:** بەدبەختی، رۆژەرەشی، بەلەنگازی- **وێ:** وایە - **گەها:** گەهیشت - **کەمال:** تەکووزی، بتەوبوون - **ئایا:** گەلۆ - **قابل:** هێژا - **زەوال:** ژ ناڤ چوون، نەمان.

- **شرۆڤە:** ↓

- **جوانکاری:** زەوال و کەمال دکارن پێکڤە تەزادێ ساز بکن.

۱۹۳- یا هەر وەهە دێ ل ئستوا بت
حەتتا وەکو دەورێ مونتەها بت

- **هەڤبەرکرن: هژ.** ئینتیها، کو واتەیەک لاواز دده.

- **پەیڤناسی: یا:** یان، ئان، پەیڤا پرسیارێ یە د زمانێ کوردی و فارسی دا. - **هەروەهە:** هەما وەها، هەما هاکینە - **ل ئستوا بوون:** بەردەوام بوون. راوەستایی (**ئستوا:** ئەو هێلا

کو ب گومان تۆپا ئەردێ دکە دو پشکێن نیڤتۆپا باکووری ونیڤتۆپا باشووری.) - **حەتتا وەکو:** هە تا کو، تا دەما کو - **دەور:** زەمانە، زڤرین، گەرا دەم و جیهانێ - **مونتەها:** کوتایی - **دەورێ مونتەها:** ئاخرزەمان، کوتایا هەبوونا جیهانێ، رۆژا قیامەتێ.

- **شرۆڤە:** بەلەنگازی و بەدبەختی یا مە وایە گەهشتییە ئاستا خوە یا هەرە بلند، و تەکووز بوویە. گەلۆ ئەڤ بەلەنگازی یا مە بوویە هێژایی نەمان و کوتابوونێ؟ یان ژی هەما دێ هەر وسان هەتا کوتایا جیهانێ ل سەر رەوشا خو بمینە؟

بالکێشی: خانی لێرەدا ئەوێ هزرێ هەلێدخە و دبێژە هەر تشتا کو گەهیشت و تەکووز و تەکمیل بوو، بەر ب کوتایێ ڤا دچە. بەلەنگازی یا مە کوردان ژی گەهشتییە رادە و ئاستا خو یا هەرە بلند و دەما وێ یە کو کوتا ببە و ل سەر وێ ئاستێ نەمینە و بەر ب باشبوونێ ڤا هەڕە.

- **جوانکاری:** ل نیڤەکا دەور و ئستوا یێ دا تەناسوب هەیە. پەیڤا دەور و ئستوا وێنەیەک ئاشۆپی ژی ژ گەرا جیهانێ و هێلا ئستوایێ ل سەرێ مرۆڤء دا دئافرینە.

١٩٤- قەت مومکنە ئەڤ ژ چەرخێ لەولەب
تالع ببتن ژ بۆ مە کەوکەب

- **هەڤبەرکرن: میر.** ئەو.

- **پەیڤناسی: مومکن:** یا قەومینێ، یا بوونێ - **چەرخ:** زڤرین - **لەولەب:** لۆلەب، پێچ، چەرخ - **چەرخێ لەولەب:** زڤرینا چەرخا فەلەکێ - **تالع(طالع):** هنگاڤتی، دەرکەتی- **تالع بوون:** هنگاڤتن، لێدان، هەلاڤیتن، بەخت، هات - **کەوکەب:** ئستێر - **کەوکەب تالع بوون:** هەلهاتنا ئستێرێ، مەبەست ژێ ئستێرا بەختی یە.

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** کەوکەب تالع بوون یان ئستێر هەلاتن کنایەتە ژ بەخت ڤەبوونێ.

١٩٥- بەختێ مە ژ بۆ مە ڕا ببت یار
جارەک ببتن ژ خوابێ هوشیار
١٩٦- رابت ژ مە ژی جهانپەناهەک
پەیدا ببتن مە پادشاهەک

- **هەڤبەرکرن: هژ.** خواب

- **پەیڤناسی: یار**: هەڤال - **جارەک**: جارەکێ- **خواب**: خەو - **رابت**: رابە، پەیدا بە - **جهانپەناه**: پادشاه، پشت و پەناهێ جیهانێ.

- **شرۆڤە**: گەلۆ قەت ئەڤ هندا یا بووینێ یە کو ل گەڕ و زڤڕینا چەرخا فەلەکێ دا ئستێرکا بەختێ مە ژی سەر بدە؟ بەختێ مە ژی ب مەرا ببە یار و هەڤال و هەما جارەکێ ژ خەوێ هوشیار ببە و جهانپەناهەک ژ مە ژی رابە و پادشاهەک ژ مە ژی پەیدا ببە؟!

- **جوانکاری**: ل ڤێ مالکا هەلبەستێ دا دو جاران کنایە هاتییە. بەخت یار بوون، کنایەتە ژ بۆ شانس لێگرتنێ. بەخت ژ خەو رابوون ژی هەر وێ واتەیێ ددە. هەر دو ژی بوێژێن گەلیرینە. ئەڤ هەردو بوێژانا د گەل هەڤ تەرادوفێ ژی ساز دکن. بەخت ژ خەوێ رابوون یان ژی د خەو را چوون و بەخت بوونە یار و هەڤال جوانکاری یا تەشخیسێ واتە کەسایەتی پێدانێ چێ دکە. لەورا کو بەخت وەکی مرۆڤەکی هاتییە نتلاندنێ کو دکارە ب مرۆڤء را ببە هەڤال، رازێ و ژ خەو رابە.

۱۹۷- شووریێ هونەرا مە بێتە دانین
قەدرێ قەلەما مە بێتە زانین

- **هەڤبەرکرن**: ل گشتی دەستنڤیس و ژێدەرێن ل بەر دەستێ من دا ل جیهێ پەیڤا شووریێ، شیریێ هاتییە. لێ من هەرچەند بیر لێ کر، من بەرا خو دایێ کو " **شێریێ هونەرا مە بێتە دانین**" ل زمانێ کوردی دا چ واتەیێ نادە. ئەم دزانن کو شیر، رابێژەک دی یە ژ شووڕء. ل زاراڤێ کورمانجی دا ل ناڤ دەڤۆکێن جوربەجور دا پیتێن "ئوو Û" و "ئی Î" و "وی Wî" جیهێ هەڤدو دگرن. هەر ئەڤ پەیڤا شوور، ل هندەک دەڤۆکان دا شیر، ل هندەکان دا ژی شویر تێ ب لێڤ کرنێ. جا شووردانان یان شیر دانان ل زمانێ کوردی دا واتە شوور دانانە ئەردێ و ژ چەکء بوون، خو بێچەک کرن، تەسلیم بوون. راستی ما خانی داخوازا ژ چەکبوون و تەسلیم بوونێ کرییە. ئەز گەلەکی ل واتەیا ڤێ نیڤمالکێ گەڕیام، لێ من چ بەرسڤ ژێ را پەیدا نەکر. داکو من چاڤەک ل وێ مەم و زینا کو من ل سالا ۱۹۸۹ ان ل ئۆرمی یێ دا وەشاندبوو خشاند. ل وێ چاپێ دا ل جیهێ شیریێ، شووریێ هاتییە. دیسان واتە هەر یەکە. ڤێجا ئەز ل واتەیا شووریێ گەڕیام. ما کورد ژ حەسار و دیوارێن بلند و کەلایان را شووڕە نابێژن. تازە من زانی کو مەبەستا خانی ژ ڤێ پەیڤێ چیە. ل تۆرەیا فارسی دا ب دەهان جاری هۆزانان شوونەوارێن خو شوبهاندنە کەلا و حەسار و کۆشکێن بلند. بۆ نموونە فردەوسی دبێژە:

" پی افکندم از نقم کاخی بلند،
که از باد و باران نیـابد گزند"

واته: من خیمێ کۆشکەک وسان بلند ژ هەلبەستان دانی، کو ژ با و بـارانێ زەدەیـێ نەبینـە. سەعدی یێ شیرازی ژی پرتووکا خوە وەکا ندییە کـاخێ دەولـەت واتـە کۆشـکا هەبـوون و سەرفەرازی یێ. خانی ژی خوازییان دخوازە، کو پادشاهەک ژ مە کوردان رابە، داکو ل سـایا وی دا خیمێ حەسارا هونەرا مە بێتە دانینێ و قەدرێ قەلەما مە بێتە زانینێ. ب ڤی جورەیی ژ مە را رۆن و ئەشکەرا دبە کو لێرە دا خـانی شـوور نڤیسـییە، ل دوو را رووندڤیسـکاران وەکـی دەهان پەیڤێن دی دەست تێ وەردانە و ئەو گۆرەکی دەڤۆکا خو گوهۆڕینە و کرنە شیر.

- **پەیڤناسی: شووری:** پڕانەیا شووری، شووریێن، حەسارێن ، کەلایێن، دیوارێن بلنـد - **هونەر**:هونور، فەن، کار و دەستکرێن جـوان، کـارێ جـوان و بـالراکێش کـو ژ دەسـتێ هەرکەسـەکەکی نـایێ. سـازبەندی، دەنگبێـژی، وێنەکێشـی، هەیکەلتراشـی، هـۆزانی، نڤیسکاری و چەنـدین کـارێن دی یـێن جـوان هونـور تێنـە ژمـارێ. - **دانـین:** دانـان، چێ کرن.

- **شرۆڤە:** داکو خیمێ شووری و دیو ارێ حەسارا هونەرا مە بێتە دانینێ و قەدرێ قەلەما مە بێتە زانینێ.

- **جوانکاری:**ل ڤێ هەلبەستێ دا جوانکاری یا تەشـبیهێ هەیـە، خـانی هـونەر وەکانـدییە شووری و دیوارەکی بلند، کو دەبێ خیمێ وێ ل ژێر سایا جیهانپەنـاهەکی دا بێتـە دانـان. هەروسان ل ڤێ مالکا هەلبەستێ دا تەشخیس ژی هەیە، لەورا قەدرێ قەلەمێ گـرتن، قەلەم وەکە مرۆڤەکی هاتییە زانینـێ کـو رێزلـێ گـرتن ژێ را ئەرکـا هـەر کەسـی یـە . هەروسان قەدرێ قەلەمێ گرتن، واتە قەدرێ خودانێ قەلەمێ گرتن.

۱۹۸- دەردێ مە ببینتن عەلاجێ
علمێ مـە ببینتن رەواجێ

- **پەیڤناسی: عەلاج:**علاج، دەرمان، چارە- **علـم**: زانسـت - **رەواج**: رەوا، بـڕەو، بـاو، رەونەک(پەیڤا رەواجا عەرەبی ژ رەوایا کوردی هاتییە وەرگرتن،عەرەبان گەلەک پـەیڤێن کوردی ب لێ زێدەکرنا پیتـا "ج" ل کوتایـا وان دا کرنـە عەرەبـی، وەکـە: بەرنـامەج، هۆدەج، بەنەفسەج، نمـوودەج، مـروج، رەواج، و ل دوو را تـەرویج ژی ژ رەواجـێ سـاز کرنە و بدەهان پەیڤ ژێ ئافراندنە.)

- **شرۆڤە:** داکو دەردێ مە دەرمان ببە و زانستا مە ببە باو و رەونەک و بڕەوێ ببینە.

۱۹۹- گـەردێ هـەبـوا مە سەرفـەرازەک
ساحب کەرەمەک سوخەن نەوازەک

- **هەڤبەرکرن: هژ. زا.** هەبوویا: لێ هەبوویا کێشا هەلبەستێ ئالۆز دکە. ل **ئـا.** دا جیهـێ ئەڤێ مالکێ و مالکا ۲۰۲ ب هەڤدو را هاتنە گوهۆڕینێ.

- **پەیڤناسی: گەر.** ئەگەر، واکی - **هەبوا:** هەبوویا، هەبا - **سەرفەراز:** سەربلند، مەبەست ژێ شاهە. - **ساحب کەرەم:** خودان بەخشش، بەخششکار، دلۆڤان - **سوخەن:** پەیڤ، گۆتن، لێرە دا مەبەست ژ پەیڤێ تۆرەیە. - **نەواز:** ژ ریشەیا نەواختەن یا فارسـی یـە و ب واتەیا لاواندن و ڕێز لێگرتن و پشتیوانی لـێ کرنـێ یـە. - **سـوخەن نـەواز:** پەیـڤ لاوین، کەسێ کو پشتەوانی یێ ژ نڤیسکار و تۆرەڤان و هۆزان و خودانپەیڤان دکە.

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** ل پەیڤا سوخەن نەواز دا ئیهامەک نازک هەیە. مرۆڤێ سوخەن نەواز واتـە پەیڤ لاوین، پەیڤێ نالاوینە، بەلکو خودانێ پەیڤێ دلاوینە.

۲۰۰- نەقدێ مە دبوو ب سککە مەسکووک
نەدما وەهـە بی ڕەواج و مـەشکووک

- **پەیڤناسـی: نەقـد:** پـارە، پـۆل، لێـرە دا مەبەسـت ژێ زمـان و تۆرەیـا کـوردی یـە - **مەسکووک:** سکە لێ کەتی، پارێ کو ناڤێ پادشاهەکی لێ دکەڤە، زۆرتـر پـارێن زێـڕ و زیڤ و یان ژی بنەکانەک دی. - **مەشکووک:** شکبەر، گوماندار، ب خەوش و کێماسی.

- **شـرۆڤە:** ئەگـەر مـە مێرخـاس و پادشـاهەکی سـەربلند و دەسـتڤەکری و پەیڤنـاس و پـەیڤلاوێن هەبـا، ئـەڤ پەیـڤ و هەلبەسـت و پرتـووکێن مـە ژ لایـێ وی ڤـا بهاتانـا مۆهرکرنێ، بێگومان زمان و تۆرەیا مە وەهە بێ ڕەونەک و ڕەوا و بێ بڕەو نەدمان.

- **جوانکاری:** نەقد لێرە دا ئستعارەیە و مەبەست ژێ زمان و تۆرەیە.

۲۰۱- هەرچەندە کو خالس و تەمیزن
نەقدینێ ب سککەیێ عەزیزن

- **هەڤبەرکرن: هژ.رۆ.** هەرچەندی، لێ وەها کێشا هەلبەستێ ئالۆز دکە - **ئا.** خالصن تمیزن - – **میر. ئا. حم. رۆ.** نقدین ب سککەی عزیزن - **پرۆ.** نقدین و د سککە - **هژ. نەقدەین - زا.** نقدین- **جا.** او نقد-

- **پەیڤناسی: هەرچەندە کو:** هەر چەقاسی کو - **خالس(خالص):** خوروو، خوری، بێخەوش. - **تەمیز:** پاک و پاکژ - **نەقدینێ:** کورتکری یا نەقدینەیێ ب واتا پارەیێ حازر، جنس و کەلمەل - **ب سککە:** سککەلێدایی، سککە لێکەتی - **عەزیز.** ب رێز و حورمەت، رەوشنافەکی خودێ یە.

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** ب سککەیێ عەزیز لێرە دا ئیهامێ ساز دکە، لەورا پێش دا مرۆڤ وە تێ دگیژە، کو مەبەستا خانی ئەوە، نەقدینەیێن وی یێن سککە لێ کەتی عەزیزن، لێ ب هندەک تێهزرینێ مرۆڤ پێ دحەسە، کو مەبەستا خانی ژ پەیڤا عەزیز لێرە دا خودایە. سککەیێن کو ژ لایێ خودا ڤە هاتنە پەژراندن و مۆهرا ئەرێنی یێ هاتییە لێدانێ. ب گشتی مەبەستا خانی ژ نەقدینەیێن ب سککەیێ عەزیز تۆرە و زمانێ کوردی یە کو دیاردەیەک خودایی یە. ئەڤ هەلبەستا دکارە تەلمیح بە ژ بۆ وان ئایەتێن قورئانێ ئەوانێ کو داباشا ئافراندنا زمانێ ژ لایێ خودێ ڤا دکن.

۲۰۲- گەردێ هەبووا مە پادشاهەک
لایق بدیا خودی کولاهەک

- **هەڤبەرکرن: هژ.** خودێ- **جا.** خوەدی- **زا.** بدی خودی-

- **پەیڤناسی: کولاه:** کولاو، کوم، تاج - **خودیکولاه:** خوداتاج، پادشاه - **لایق بدییاخودیکولاهەک:** مە خودیکولاهەکی هێژایی خوە بدیتا، خودێ خودان تاجەک ژ مەرا هێژا بدیتا. - **لایق دیتن:** هێژا دیتن، پێ هێژا زانین، شایاندن.

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** پەیڤا خودی کولاهەک، ب رێنڤیسا کەون هەم خودێ کولاهەک و هەم ژی خودی کولاهەک تێ خوەندنێ. ب ڤی جورەیی ئەڤ پەیڤ لێرە دا لەتافەتێ ساز دکە، لەورا کو دو واتەیان ددە. مرۆڤ ژ ناڤەرۆکا هەلبەستێ را دزانە کو مەبەستا خانی ئەوە کو ئەگەر مە خودیکولاهەک ژ خوە را هێژا بدیتا. لەورا کو بکر، واتە فاعلێ ڤێ کرداری جیناڤێ" مە" یە.

۲۰۳- تەعیین ببوا ژ بۆ وێ تەختەک
زاهرڤە دبوو ژ بۆ مە بەختەک

- **هەڤبەرکرن: هژ. رۆ.** ببویا – **میر.ئا.** دبوو - هەردو ژی کێشا هەلبەستێ ئالۆز دکن.

- **پەیڤناسی: تەعیین:** دیار کری، کفشکری- **تەعیین ببوا:** بهاتا دیارکرنێ. - **زاهرڤە:** ل رووڤە. لەورا کو بەختێ زاهر هەیە و بەختێ باتن هەیە. بەختێ زاهر خۆشبەختی یا جیهانی و بەختێ باتن رزگاری یا ئاخرەتێ یە. خانی دبێژە ئەگەر شاهەکی مە هەبا، هە لا یێ کێم بەختێ مە یێ زاهری ڤەدبوو و ئەم ل سەر رووییێ جیهانێ خۆشبەخت دبوون.- **زاهر ڤەدبوو ژ بۆ مە بەختەک:**ل رووڤە بەختەک ژ بۆ مە ڤەدبوو - **بەخت ڤەبوون**: شانس لێدان، ڤەبوونا گرێ و دوژواری یا کار و ژیانێ.

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** کیتەیا" ڤە" هەم ب زاهرڤە گرێدایی یە و هەم ژی ب بوونێ ڤە، واتە هەم پاشکیتا زاهرە، هەم ژی پێشکیتا بوونێ یە. ئەڤە ژی دیسا لەتافەت و نازکییەکێ ددە هەلبەستێ.

۲۰٤- حاسل ببوا ژ بۆ وێ تاجەک
ئەلبەتتە دبوو مە ژی رەواجەک

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** ببویا - **هژ.** ببویا.

- **پەیڤناسی: حاسل(حاصل):** دەستڤەهات - **حاسل ببوویا**:حاسل ببوویا، دەستڤە بهاتا، پێک بهاتا. - **ئەلبەتتە**: هەلبەت، بێگومان.

- **شرۆڤە:↓**

٢٠٥- غەمخواری دکر ل مە یەتیمان
دینانە دەرێ ژ دەست لەئیمان

- **هەڤبەرکرن:** ژ بلی **پرۆ**. ل دیتر ژێدەران دا تینانە دەرێ هاتییە، لێ ل بەر کو پێشپرتکا کردارێن دەما بهۆری ل کوردی دا "د" یان "دە" یە، لەورا من دینانە پەسەند کر. هەر چەند کو ل هندەک دەڤۆکان دا "ت" جیهێ "د" دگرە، لێ ل دەڤۆکا خانی دا "ت" جیهێ "د" ناگرە.

- **پەیڤناسی: غەمخواری کرن:** ل خەمێ دا بوون - **یەتیم:** باڤمری، سێوی، لێرە دا بەلەنگاز و بێدەستهەلات، بندەست و بێ سەرپەرەست، بێ شاە و بێ سەرخوەبوون - **دینانە دەرێ:** دئینانە دەرێ، دەردخستن - **لەئیم:** چاڤنەبار، بەرچاڤ تەنگ، چکووس.

- **شرۆڤە:** هەرچەند کو ئەڤ پەیڤ و هەلبەستێن من، یان زمانێ کوردی جوان و بێخەوش و پاک و بێگەردن و ب ناڤێ خودایێ عەزیز دەست پێ بوونە و ب مۆهرا وی هاتنە نتلاندنێ، و ئەوی ئەو ئافراندنە ، لێ واکی پادشاهەکی مە هەبوویا و مە خودانتاجەکی هێژایی خوە بدیتا، یان ژی خودێ خودانتاجەکی هێژا ژ مەرا بدیتا و تەختەک ژ بۆ وی بهاتا دیارکرنێ، ب رووڤە بەختێ مە ژی ڤەدبوو، یان ژی لایێ کێم بەختێ مەیێ زاهری ڤەدبوو و ئەم ل ڤێ جیهانێ دا خۆشبەخت دبوون. ئەگەر تاجەک ژ وی شاهی را پەیدا ببا، بێگومان کار و بارێ مە ژی دێ بڕەو پەیدا بکرا. ئەوێ ل خەما مە بێخودان و بێ سەرپەرەستان دا با و دێ ئەم ژ ژێر دەستێن چاڤچنووک و چکووس و چاڤنە باران دا دەرخستانا.

- **جوانکاری:** پەیڤا یە تیم کنایەتە ژ بێ سەرپەرەستی و بندەستی و بێ شاەوبێ خودانەتی یێ- ل پەیڤا غەمخواری دا سەربەستی یا هۆزانی یێ هەیە.

٢٠٦- غالب نەدبوو ل سەر مە ئەڤ رووم
نەدبوونە خەرابەیێ د دەست بووم

- **پەیڤناسی: غالب بوون:** ل سەرکەتن، زال بوون - **رووم:** رۆم، مەبەست ژێ دەولەتا ئۆسمانی یا یە. کوردێ رۆژهەلاتێ نها ژی ژ وەلاتێ تورکی یێ را رۆم دبێژن. ئەڤ واتەیا دچە سەر میژوویا کوردستانێ یا کەونار، یا وێ دەمێ کو هێ تورک ژ ئاسیایا ناڤین نەهاتبوونە کوردستانێ و هەڤسوویێ مە یێ رۆژاڤا دەولەتا رۆما رۆژهەلات واتە بیزانس بوو. - **خەرابە:** کاڤل، خربە، دێرز - **بووم:** کوند،

- **شرۆڤە:** ئەگەر پادشاهەکی مە هەبا، دەولەتا ئۆسمانی ل سەر مە زال نەدبوو و ئەم نەدخستن ژێر لەپ و چەنگێ خو و وەلاتێ مە نەدکر کاڤل و هێلوونا کوند وپەپووکان.

- **جوانکاری:** ل ڤێ مالکا هەلبەستێ دا کنایە هەیە، مەبەست ژ خەرابە، کوردستان و مەبەست ژ بو و م ژی دەولەتا ئۆسمانی یە کو وەلاتێ مە کاڤل کرنە و وەکی کوند وپەپووکان تێ دا روونشتنە و ئەو ژ خو را کرنە هێلوون. بووم و خەرابە پێکڤە تەناسوبێ ساز دکن.

٢٠٧- مەحکوومێ عەلییە و سەعالیک
مەغلووب و موتیعێ تورک و تاجیک

- **هەڤبەرکرن: ئا. ئە.** محکوم علیه بون- **ئۆس.** محکوم و علیه و ...- **پرۆ.** محکوم علیه صفالیک- او قوم علی و قدر غالیک-

- **پەیڤناسی: مەحکووم:** حوکم لێ بوویی، بەرداد، ئەوێ/ئەوا کو داد ل دژی وی/وێ کوتا ببە. **مەحکووم عەلەیە:** (محکوم علیه) کەسێ کو حوکوم ل دژی وی/وێ و ب زەرەرا وی/وێ هاتییە دەرکەتن. - **عەلەیە:** ل دژی - **عەلییە:** عەلەوی، شیعە، مەبەست ژێ حوکوومەتا سەفەوی یە. - **سەعالیک:** (صعالیک) پرانەیا سەعلووک (صعلوک) ب واتە یا دز ودەرویش و رووت رەجال و نەدارانە. - **مەغلووب:** شکەستخواری، ل بن کەتی - **موتیع (مطیع):** فەرمانبەر و ژێردەست - **تاجیک:** قەومەکی ئیرانی یە کو ل وەلاتێ تاجیکستانێ دا دژین، لێرە دا مەبەست فارس ودەولەتا ئیرانێ یا سەفەوی یا یە.

- **شرۆڤە:** ئەگەر پادشاهەکی مە کوردان هە با، ئەم وەها ژار و بەلەنگاز نەد بوون و

نەدکەتن بندەستێ شاهێن سەفەوی یێن عـە لـەوی ، ئـەوێن دز و دەرویـش و رووت و تووت و ئەم وەها نەدبوون فەرمانبەر و بندەستکێن تورکان و فارسان.

- **جوانکاری:** ل ڤێ هەلبەستێ دا ئیهام و لەتافەت هەیە. ل رێنڤیسا کـەون دا "محکـوم علیه" هەم مەحکووم عەلەیھ تێ خوەندنێ و هەم ژی مەحکوومێ عەلییە تـێ خوەنـدنێ. پەیڤا "سەعالیک" ژی ب واتەیا دز و دەرویش، لێرە دا دو کریار و نەقشـێن وێ هەیـە. هەم دزڤرە سەر سەفەویان و هەم ژی دزڤرە سـەر کـوردان. واتـە مـرۆڤ دکـارە ب دو چێشیتان ئەوێ شرۆڤە بکە، یا یەکم: ئەگەر پادشاهەکی مە هەبـا ئـەم وەهـا نەدکـەتن ژێر دەستێن ڤان سەفەوی یێن دز و دەرویش.(ب ڤێ واتەیێ پەیڤا دەرویـش سـۆفیتی یێ ژی کو شاهێن سەفەوی دۆزا وێ دکرن تینـە بیـرا مـرۆڤـء). واتەیـا دوەم: ئەگـەر پادشاهەکی مە هەبا ئەم وەها ژار و بەلەنگاز و رووت و رەجال نەدمان. لێ واتەیا یەکەم دوروست تره، ل بەر کو عەلییە و سەعالیک ب پیتا "و" ب هەڤـدو ڤـە تێنـە گرێـدانێ و هەروسان مەحکووم عەلەیھ و سەعالیک هندەکی کێشا هەلبەستێ گران دکـە. عەلییـە و سەعالیک(ب واتە یا عەلەوی و دەرویش) تەناسوبێ ساز دکن.

۲۰۸- ئـەمـما ژ ئـەزەل خـودێ وسـا کر
ئەڤ رۆم و عەجەم ل سەر مە راکر

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** وسان، لێ شاشە لەورا کو پاشبەندێ خەراب دکە.

- **پەیڤناسی: ئەمما:** لێ، لێ بەلێ - **ئەزەل:** بەرێ بەردا - **وسا:** وەسا، ئوسـا، ئوسـان- **رۆم و عەجەم:** دەولەتێن ئیران و عۆسمانی یان کو پشتی شەڕێ چـاردێرانێ گـۆرەکی پەیمانا قەسرشـیرینێ ل سـالا ۱۶۳۹ ز. دا کوردسـتان ل نیڤەکـا خـو دا پـارڤەکرن. - **راکر:** بلندکر، دوور کر.

- **شرۆڤە:** لێ ژ بەرێ بەر دا خودێ وسا کر . ئەڤ رۆم و عەجەم ل سەر مە راکر...

- **جوانکـاری:** رۆم و عەجـەم پێکڤـە لایـە کـی تەناسـوبێ و لایـێ دی دا ژی تـەزادێ ساز دکن.

بالکێشی: ئەڤ مالکا هەلبەستێ قەت ل گەل بیر و باوەری یێن خانی لێک ناگرە. خانی یـێ کو وەها ب زانەتی و ئەشکەرا داوا مافێ گەلێ خو دکە و ب بیـر و هـزرەک پێشـکەتی و ئاشکارا ل دژی زۆر و زولما داگیرکەرێن کوردستانێ دەنگێ خو بلند دکـە، وانـا دوەکینـە بووم و کوندێن کو کوردستان ژ خوە را کرنە هێلوون و گازی میر و حاکمێن کوردان دکـە

و دبێژە وان ژ وە را شەرمە کو هوون تابعییەتا تورک و تاجیکان بپەژرینن ، و گازنـدان ل خودێ دکە و دبێژە ژ بۆ چی کورد ژ ژیانێ بێ پار و پشک مانە، چاوا دبـە کـو نشـکێڤ دا وەها مافێ داگیرکرنێ بدە داگیرکەران و بێژە خودێ هـەر ل ئـەزەل دا رۆم و عەجـەم ل سەر مە را گرتییە؟!

ژ بلی وێ هندێ کو ئەڤ مالکا هەلبەستێ دژی بیر و هزرێن خانی یە، ب دیتنا من ئەڤ مالکا ل بـارا رێزمـانی و تێگینـی دا ژی لاوازە و دبـە کـو نـە یـا خـانی بـە و ل دوو خـانی را هندەکان ئەو لێ زێدە کربن. یان ژی دەستهەلاتداران خانی نەچار کربن کو تشتەکی ل وان بەندێن کو هێرشی سەر داگیرکەران کرییە زێدە بکە، کـو داگیرکـەر دەسـت ژ وی بکێشـن. وەکە چـاوا حـافزێ شـیرازی نەچـار کـرن کـو بەنـدەکێ ل هەلبەسـتا خـو یـا کـو دبێـژە : (**وای اگر از پس امروز بود فردایی**) زێدە بکە و خو ژ بدارڤا کرنێ رزگار کە.

ئەم پێکڤە بەرا خو بدەن نیڤمالکا دوویێ یا ڤێ مالکێ: **ئەڤ رۆم و عەجەم ل سەر مـە راکر**: واتە کو ئەم کەتبوون ژێر دەستێن رۆم و عەجەمان و خودێ رۆم و عەجەم ل سەر مە راکر و ئەم رزگار کرن، نە کو رۆم و عەجەم راکرن سەر مـە. داچەکـا " ل" کـو ل هنـدەک دەڤۆکان دا دبە " ژ "، لێرەدا واتەیا دوور کرنێ دەدە. رۆم و عەجەم راکـرن سـەر مـە: واتـە ئەم کرن بن رۆم و عەجەمان. لێ رۆم و عەجەم ل سەر مە راکـر. واتـە رۆم و عەجـەم کـو پێش دا ل سەر مە بوون، خودێ ئەو ل سەر مە راکرن. واتەیا ل سەر سەرێ مە بلند کـر، ل ڤێ هەڤبەندێ دا لاوازترە. ل سەر مە را گرت، واتە ژ مە مەزنتر و رێـزدار تـر کـر، نەکـو ل سەر مە راکر. ئەز ل سەر وێ باوەرێمە کو ئەڤ مالکا نە یا خانی یە، یان ژی ئەگەر یا خانی بە، خانی ب زانەتی ئەو وسان نڤیسیە.

هەروسان ئەگەر مرۆڤ ئەوێ مالکێ ژ ناڤ هەلبەستان دەرینە ژی، کێماسی ناکەڤە نـاڤ واتە یا هەلبەستان. چون دەما دبێژە مەغلووب و موتیعێ تورک تاجیـک ، ل دوو را بێـی نـاوە دکارە بێژە: تابعیتێ وان ئەگەر چ عارە. ئەگەر مرۆڤ دیسا باش بەرا خـوە بـدە ڤـێ مالکـا هەلبەستێ ئەو دوروست دژی هەردو مالکێن ل پاش و پێشی خـوە یـە. خـانی ل مـالکێن ل پێش ڤێ مالکێ دا دبێژە؛ ئەگەر شاهەکی مـە هـە بـا ئـەم نـەد بـوون ژێردەسـتێن تـورک و تاجیکان و ل دوو ڤێ مالکێ را ژی دبێژە کو تابعییەتا وان دەولەتانا ژ مەرا شەرمە. جـا یـێ چاوا بێژە کو خودێ هەر بەرێ بەردا ئەڤ هەردو دەولەت ل ئوستی یێ مە سوار کرنە؟!

۲۰۹- تابعییەتێ وان ئەگەر چ عارە
ئەو عارە ل خـەلقێ نـامدارە

- **هەڤبەرکرن: هژ.ئا. میر. حم. ئە. ئۆس. زا. جا.** تەبەعییەتێ- **رۆ** . تـابعییەتێ - **هژ.** چی - **ئا.** چ زێدە عارە.

- **پەیڤناسی: تـابعییەت:** پەیـرەوی کـرن، فەرمـانهەلگرتن، ل ژ ێـر دەسـت و فەرمانـا حوکوومەتەکێ دا بوون.- **عار:** شەرم، سەرشۆڕی، فەدی - **نامدار:** خودان ناڤ، ناڤدار، سەرۆک و ڕێڤەبەر، مەزن.

- **شرۆڤە:↓**

بالکێشی: تابعییەت واتە پەیرەوی کرن و فەرمانهەلگرتن، ل بندەستێ حوکـوومەتەکێ دا بوون، **لێ تەبەعییەت** واتە پەیرەوی کرن. ل تابعییەتێ دا واتەیا رامیاری هەیـە، لـێ ل تەبەعییە تێ دا ئەو واتەیا لاواز تـرە. تـابعییەت ل گـەل دەقـا هەلبەسـتێ هلـدکەلە، نـە تەبەعییەت. هەروسان تەبەعییەت کێشا هەلبەستێ ژی ئـالۆز دکـە، لـێ تـابعییەت ژی دەبێ وەها بێتە خوندنێ: تاب، عی، یە، تێ، داکوو کێشـا هەلبەسـتێ نەئـالزە. تـابعییەت واتە تابعێ دەولەتەکێ بوون، لێ تەبەعییەت واتە تەبەعە و خەلکێ وەلاتەکێ بـوون، کـو مەبەستا خانی واتە یا یەکەمە.

٢١٠- ناموسە ل حاکم و ئەمیران
تاوان چیە شاعر و فەقیران

- **پەیڤناسی: ناموس:** شەرەف، لێرە دا عەیب - **حـاکم:** فەرمانـدار، میـر و سـەرۆک - **ئەمیر:** میر، سەرۆک، مەزنێ کوردان - **تاوان:** جرم، جەریمە، سووج، گونەھ.

- **شرۆڤە:** هەرچەند کو پەیرەوی کرن و بندەستی یا وان (تـورک و تاجیکـان) شـەرم و نەنگەک مەزنە، لێ سووج و گونەهێ مە هۆزان و هەلبەسـتکار و ژار و بەلەنگـازان نینـە، ئەو شەرما یا سەرۆک و ناڤدارێن گەلە، شەرمەک مەزنە ژ سەرۆک و فەرماندار و میـرێن کوردان را کو ئەم ل بندەستێ تورکان و فارسان دا مانە و ئەوانا وەلاتێ مـە لـەت کرنـە، ئەڤانا ژی تابعییەتا وان پەژرانـدنە و ل بـەر فەرمـان و ل دوو گۆتنـا وان دانـن و ل دژی وان رانابن.

- **جوانکاری:** حاکم و ئەمیر پێکڤە تەناسوبێ ساز دکـن. پـەیڤێن حـاکم و ئەمیـر د گـەل پەیڤا فەقیر دژایەتی یێ ساز دکە.

٢١١- هـەرچی بره شـیرء دەستێ هممەت
زەبت کر ژ خو را ب میٖری دەولەت

- **هەڤبەرکرن: میر. حم. زا.** هر چی بر شیری دست همت - **هژ.** هەر چی بره شـیری

دەستی هیممەت - **ئۆس. رۆ.** هرچی برە شیر د دەست همت - **ئا. ئە. جـا.** هـر چ برە شیر دەست همت- **میر. رۆ. جا.** ضبط کر ژ خو را بمیری دولت- **هژ.** ضەبط کـر ژ خوە را ب مێری دەولەت- **حم. زا. پرۆ.** ضبط کر ژ بو خو بمیـری دولـت - **ئـۆس. ئـا.** ضبط کر ژ خو را ب میر و دولت - **ئە.** ضبط کر ژ خو را ب میری دولت-

بالکێشی: برە شیری کێشا هەلبەستێ ئالۆز دکە. د دەستێ هممەت ژی چ واتەیێ نادە.

- **پەیڤناسی: هەرچی:** هەچکـێ، هەرکەسـێ کـو - **زەبتکـرن(ضـبطکرن):** زەفتکـرن، وەدەست گرتن، کرنە بن دەستێن خو. - **ب مێری:** ب مێرانی.

- **شرۆڤە:** هەرکەسێ کو مێرانە راهیشتە شوور و ب گشتی داخـواز و بـوێری یـێ داکەتـە مەیدانێ، دێ ب مێرانی ژ خو را دەولەتێ زەفت بکە و وەلاتـێ تێکـە بـن دەسـتێ خـو و حوکوومەتێ بکە.

- **جوانکاری: دەستێ هممەتێ،** ئستعارەیە ژ بوێری و مێرانی یێ. ل پەیڤا " ب مێری" دا سەربەستی یا هۆزانی یێ هەیە.

۲۱۲- لەورا کو جـهان وەکـی عـەرووسە وێ حوکم د دەستێ شیرێ رووسە

- **پەیڤناسی: لەورا:** لەما، ل بەر وێ هندێ - **عەرووس:** بووک - **رووس:** رووت - **شێرێ رووس:** شووریّ رووت، شووریّ ژ کالانێ کشاندی و ئامادەیی شەڕ.

- **شرۆڤە:** لەورا کو جیهان وەکی بووکەکێ یە، کو حـوکمێ دەسـتڤەئینانا وێ ل ژێـر هێـزا شووریّ ژ کالان دەرخستی و هێزا لەشکەری دا یە.

- **جوانکاری:** ل ڤێ مالکا هەلبەستێ دا تەشبیھ هەیە، خانی جیهان وەکاندییە بووکەکێ کو حوکمێ دەست ڤەئینانا وێ بووکێ شووریّ ئامادەیی شەرء و جەنگ و مێرانی یە.

۲۱۳- لێ عەقد و سداق و مەهر و کابین لوتف و کەرەم و عـەتا و بەخشین

- **هەڤبەرکرن: رۆ. ئۆس.** کرمن.

- **پەیڤناسی: عەقد:** گرێدان، مارە برین، پەیمان - **سداق(صداق):** پارەیێ مارەیی یـێ، مارەیی - **مەهر:** مارەیی، مەهرییە - **کابین:** کەبین، مارەیی، مارەکرن، پارەیێ کـو زاڤـا

دیەژرینـە ئەگـەر پاشـێ ب بـووکێ را رێ نەچـوو و بـووک بـەردا، بـدە بـووکێ. - **لوتف**:دلۆڤانێ - **کەرەم**: بەخشش - **عەتا(عطا)**:بەخشین.

- **شرۆڤە : ↓**

- **جوانکاری:** پەیڤێن عەقد، سداق، مەهر و کابین پێکڤە تەناسوب وتەرادوفێ ساز دکـن. پەیڤێن لوتف، کەرەم، عەتا و بەخشین ژی پێکڤە تەناسوب و تەرادوفێ ساز دکن.

٢١٤- پرسی ژ دنێ من ئـەڤ ب حکمەت
مەهرا تە چ؟ گۆتە من کو هممەت

- **هەڤبەرکرن: میر. رۆ.** او.

- **پەیڤناسی: دنێ:** دونیا، جیهان.

- **شرۆڤە:** لێ من ب زانستا فەلسەفی و پێزانینا دادگەرانە ژ جیهانێ پرسـی؛ کـا مەهـرە و کەبین و نەخت و خەلاتێ تە بووکێ چنە؟ ئەڤێ بـووکێ بەرسـڤا مـن دا و گـۆت: تەنـێ خواست و ئیرادەیا ب هێز. واتە هێزا لەشکەری و ڤییان د وێ رێکـێ دا نەخـت و کەبینـا دەستڤەهانینا وەلاتی یە.

- **جوانکاری:** جوانکاری یێن تەشبیھ و تەشخیسـێ ل ڤـێ هەلبەسـتێ دا هەیـە. خـانی جیهانێ دشوبهینە بووکەکێ و ژێ دپرسە کا نەخت و مارەیی و خەلات و کەبینا تە چییە؟

٢١٥- حاسل کو دنێ ب شیر و ئحسان
تـەسـخیر دبـت ژ بـۆی ئـنسان

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** دونیا – **ئە.د** دنی بشیرێ، ل رەخ دا ژی پەیڤـا "کـو" نڤیسـییە - - **میر.** دبی - - **حم. ئۆس. زا. ئا.** بو وی - **هژ. جا .** بۆیی.

- **پەیڤناسـی: حاسـل(حاصـل):** ب کـورتی، دەسـتڤەهات، ئاکـام، ل ئاکـامێ دا - **ئحسان**:قەنجی، قەنجی پێ کرن - **تەسخیر**: بەردەست کرن، زەفتکرن، داگیرکرن.

- **شرۆڤە:** ب کورتی جیهان ژ بۆ مرۆڤان ب هێزێ و میرانی و قەنجـی و چـاکی یـێ تـێ بەردەست کرنێ. مرۆڤ دکارە ب میرانی و قەنجی یێ جیهانێ تێکە بن دەستێن خو.

- **جوانکاری:** شیرکنایەتە ژ هێز و شیانێ.

٢١٦- ئەز مـامە د حکمـەتا خودێ دا
کورمانـج د دەولـەتـا دنـێ دا
٢١٧- ئایـا ب چ وەجهێ مانە مەحرووم
بلجومـلە ژ بۆ چ بوونە مەحکووم

- **هەڤبەرکرن: میر.** حکمەتلی- - **رۆ.** دیندار-- - - **حم. جا** . وجهی

- **پەیڤناسی: مان(تێ دا مان):** تێدا سەرگەردان مـان، تێـدا بـێ بەرسـڤ و سەرگەشـتە مان- **ب چ وەجهێ:** ل بەر چ، چما، ژ بۆ چ، ب چ رووپی - **مەحرووم:** بێ پشک و پـار - **مەحکووم:** بەرفەرمان، ژێردەست بوویی، بەرداد.

- **شرۆڤە:** ئەز ل حکمەت و پێزانینا خودێ دا ڤەمامە، کو گەلـۆ چمـا و ل بـەر چ هەگـەرێ گەلێ کورد ل سەر رووپێ ڤێ تۆپا ئاخێ ژ ژیانا مرۆڤانە و ئازایانە بێ پار و پشک مانە و چما و ل بەر چ هەموو مەحکوومی بندەستی یێ بوونە؟ دەولەتا دونیـایێ واتـە هەبـوون و دارایی و نەعمەتێن وێ ژ هەموو مرۆڤێن سەر رووبارێ جیهانێ را هاتییە ئافرانـدنێ، لـێ چما کورد دەبێ ژێ بێ پار و پشک بن؟

- **جوانکاری:** پەیڤا دەولەتا دنێ، دکارە ئیهامێ ژی بئافرینە، لەورا کو ب خوندنا وێ پرسـا هەبوون و نەبوونا دەولەتا کوردی دکەڤە سەرێ مرۆڤء دا.

٢١٨- وان گرت ب شیرء شەهرێ شۆهرەت
تەسـخیـر کـرن بـلادێ هـمـمـەت

- **هەڤبەرکرن: هژ.** گرتی **هژ.** بێلادی هیممەت – **ئـە. ئـا.** بـلاد و ملـت. ل بـەر کـو ل نیڤمالکا یەکم دا شەهرێ شۆهرەت هاتییە، بلادێ هممەت ژ بـلاد و مللـەت جـوانتر تـێ خوویانێ و واتەدارترو تۆرەیی تره.

- **پەیڤناسی: شەهر:** باژار، شار - **شۆهرەت:** ناڤ و بانگ، ناڤ و دەنگ - **بلاد:** پڕانەیا بەلەد (بلد)، ب واتەیا وەلات و باژارء.

- **شرۆڤە:** ئەو مێرخاسێن کوردان ب شوور و مێرخاسی یا خو، باژارێن ناڤ و دەنگان زەفت کرن و وەلاتێ مێرخاسی یێ داگیر کرن.

- **جوانکاری:** شەهرێ شوهرەت و بلادێ هممەت، دو هەڤبەندێن تۆرەیی نە، خانی شۆهرەت و ناڤ و بانگێ مێرخاسی یا کوردان تەشبیهی باژارەکی کریە، و مێرخاسی و ڤیانا وان یا ب هێز تەشبیهی وەلاتان کریە. هەروسان پەیڤێن شیر و شەهر و شۆهرەت جناسن و موسیقایا هوندورانی و واتەیی ساز دکن.

٢١٩- هەر میرەکی وان ب بەزلێ حاتەم
هەر مێرەکی وان ب رەزمێ رۆستەم

- **هەڤبەرکرن: ئا.** رەسمێ.

- **پەیڤناسی: بەزل(بذل):** بەخشش - **حاتەم:** حاتەمێ تایی، عەرەبەکی دەستڤەکری بوویە ژ هۆزا تەی کو ئاریکاری یا نەدار و لێقەومایان کریە. - **رەزم:** شەڕ، جەنگ - **رۆستەم:** پەهلەوانێ ئەفسانەیی و ناڤدارە ئیرانی کو فردەوسی چیرۆکێن وی ل شاهنامێ دا ئانییە.

- **شرۆڤە:** هەر میرەکی کوردان ل بەخشین و ئاریکاری کرنا ژار و نەداران دا وەکی حاتەمێ تایینە و هەر مێرەکی وان ژی ل مەیدانا شەڕ دا وەکی رۆستەمێ زالن.

- **جوانکاری:** ل ڤێ هەلبەستێ دا تەلمیح ،جناس تەشبیهـ و هەڤکێشی هەنە. ب بهیستنا ناڤێ حاتەم و رۆستەمێ را چیرۆکێن وان تێنە بیرا مرۆڤێ و هەروسان خانی میرێ کوردان ل دەستڤەکریوون و بەخشەندەتی یێ دا وەکاندییە حاتەمێ تایی و هەر مێرەکی کوردان ژی ل جەنگێ دا وەکاندییە رۆستەمێ زالێ. پەیڤێن مێرەکی و میرەکی جناسێ ساز دکن. خانی ل کێشا ڤێ هەلبەستێ دا ژ سەربەستی یا هۆزانیێ وەج وەرگرتییە.

٢٢٠- بفکر ژ عەرەب حەتتا ڤە گورجان
کورمانج چ بوویە شوبهێ بورجان

- **هەڤبەرکرن: ئۆس. ئا.** کرمانجینە بووی- **میر. ئە. حم. پرۆ. جا. زا.** کرمانجیە بویە- **هـژ.** کورمانجیە بـوویە- **رۆ.** کرمانج چ بـوویە - ل بـەر دوهەگـەران مـن نڤیسا رۆدینکۆیێ پەژراند. یەکمین هەگەر ئەوە کو کرمانجی ناڤێ زاراڤێ کورمانجانە، لێرە دا

مەبەستا خانی نە زاراڤە، بەلکۆ گەلێ کوردە. هەگەرا دوویێ ئەڤە یە کو ئەگەر ئەم کورمانجی بپەژرینن، کێشا هەلبەستێ ئالۆز دبە.

- **پەیڤناسی: بفکر:** لێ مێزە کە، دینا خو بدێ - **گورجان:** پڕانەیا گورج، گەلێ گورجستانێ - **کورمانج:** لێرە دا مەبەست ژێ گەلێ کوردە. - **بورج:** کەلا.

- **شرۆڤە:** جا دینا خو بدەنێ کا ژ عەرەبستانێ بگرە هەتا گورجستانێ، مێرخاسێن کورد چاوا (ژ خەلکێ را) وەکی بورج و کەلایا لێ هاتنە!

- **جوانکاری:** د ڤێ هەلبەستێ دا جوانکاری یا تەشبیهێ هەیە. خانی مێرخاسێن کورد وەکاندییە کەلا و بورجێن شەڕ و جەنگان. پەیڤا کەلا ل تۆرەیا گەلیری دا ژی واتەیا بەرخودان و راوەستانێ دده. بۆ نموونە دبێژن فلانکەس کەلا ئینکارێ یە، کەلا مێرایە...

٢٢١- ئەڤ رۆم و عەجەم ب وان حەسارن
کورمانج هەمی ل چار کەنارن

- **پەیڤناسی: حەسار(حصار):** شوورە، دیوارێ زۆر بلند و بتەو کو ژ بۆ پاراستنێ ل دۆراندۆری جیهەکی دکێشن. - **کەنار:** کنار، نکار، ئالی، لا.

- **شرۆڤە:** ئەڤ هەردو وەلاتێن ئیران و ئۆسمانی یان ب کورمانجان هاتنە شوورەکێش کرنێ و کورمانجن کو ل چارنکارێ وەلاتێ وان دا نۆبەداری یێ دکن.

بالکێشی: خانی لێرە دا تلی یا خو دادنە سەر خالەک زۆر گرنگ و دبێژە کو هەردو دەولەتێن عەجەم و ئۆسمانی کورد ژ خو را وەکی بورج و کەلایان دانینە سەر سینۆرێن خو و کورد هەرچار نکارێن وەلاتێ وان خودان دکن. دەما مرۆڤ پەیڤا چارکەنارێ دبێنە، مرۆڤ دزانە کو خانی پێ حەسیایە کو سەفەوی یان کورد برنە سەر سینۆرێ خوراسانێ تا کو ل همبەر ئۆزبەک و تورکمانان دانۆبەداری یێ ل وەلاتێ سەفەوی یان بکن. هەروسان خانی ل ڤان هەردو مالکێن هەلبەستێ دا ئەردنگاری یا کوردستانێ یا رامیاری و کۆمەلایەتی دکە و دبێژە کو ژ عەرەبستانێ تا گورجستانێ و ژ وەلاتێ عەجەم تا وەلاتێ رۆمێ کوردستانە و خەلکێ کوردستانێ وەکی نۆبەداریێ سینۆرێ ڤان هەردو زلهێزانن.

- **جوانکاری:** رۆم و عەجەم و کورمانج پێکڤە ژ لایەکی دا تەناسوبێ و ژ لایێ دی دا تەزادێ ساز دکن.

٢٢٢- هەر دوو تەرەفان قەبیلێ کورمانج
بۆ تیرێ قەزا کـرینـە ئـارمـانـج

- **هەڤبەرکرن: میر.** کوبوونە- **حم. ئۆس. میر. هژ. پرۆ. زا. جا.** ئامـانج- **ئـا. ئـە. رۆ.** ئارمانج-

بالکێشی: ئامانج و ئارمانج هەردو ژی ب یەک واتەیێنە، لـێ ئارمـانج دگـەل کورمـانج وەک پاشبەند خۆشتر تێ، لەورا من ئەو هەلبژارت.

- **پەیڤناسی: تەرەف**(طرف): لا، ئالی- **قەبیلێ:** قەبیلەیێن، هۆزێن- **قەزا:** بەلا، تۆمک - **ئارمانج:** ئامانج، نیشانە، هەدەف.

- **شرۆڤە:** هەردوتەرەفان، واتە رۆم و عەجەمان هۆزێن کـوردان ژ تیـرا قـەزا و بەلایـێ را کرنە ئارمانج. ئەوانا کورد دانە سەر سینۆران و بەرەکێن شەڕ.

- **جوانکـاری:** ل ڤـێ هەلبەسـتێ دا کورمـانج تەشـبێیەی ئارمـانجەکێ بـوویە کـو رۆم و عەجەمان ئـەو دانـە بـەر تیـرێ قـەزا و بەلایـان. قـەزا و بـەلا ژی ب تیرەکـی هـاتییە وەکاندنێ.

٢٢٣- گۆیا کو ل سـەرحەددان کلیدن
هەر تایفە سەددەکی سەدیدن

- **هەڤبەرکرن: ئە.** سدکی- ژ ناڤ گشتی ژێـدەر و دەستنڤیسـێن ل بەردەسـتێن مـن دا تەنێ ل دەستنڤیسا **ئە.** دا وەها هـاتبوو، ل یـێن دی دا سـەددەکن هـاتبوو. لـێ سـەدید رەوشناڤە (صفەتە) ژ بۆ سەددء ، سەددەکی سەدید واتە بەندەکی بتـەو. پەیڤـا سـەدد پەیڤەک تەکژمارە، تەشبیها وێ ژی دەبێ تەکژمار بێ نـە پڕژمـار، لـێ چـونکی تـایفە ناڤەکی پڕانە واتە ئسمێ جەمعە، لەورا کردارا وێ پڕانە هاتییە.

- **پەیڤناسی: گۆیا:** تو دبێژی قای - **سەرحەد:** سینۆر، سنوور، مەرز - **سەدد:** ئاڤبەست، بەنداڤ، بەند - **سەدید:** بەرک، بتەو.

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** ل ڤێ هەلبەستێ دا تەشبیهێ هەیە، خانی کورد وەکاندییە کلیدێن سینۆران و بەربەست و بەندافێن بتەو و قاهیم ل بەر دەریاییێن رۆم و ئیرانێ. رۆم و ئیران ژی وەکاندییە دو دەریایان.

٢٢٤- ئەڤ قولزومێ رووم و بەحرێ تاجیک
گافا کو دکن خوروج و تەحریک
٢٢٥- کورمانج دبن ب خوون مولەتتەخ
وان ژێک ڤەدکن مسالێ بەرزەخ

- **هەڤبەرکرن: میر.** دبن ب خوونێ

- **پەیڤناسی: قولزوم**: قولزەم، دەریا ب گشتی، لێ ل فەرهەنگان دا هەم ژ بۆ دەریایا مازەندەرانێ و هەم ژی ژ بۆ دەریایا سۆر هاتییە. - **بەحر:** بار، باهر، دەریا - **خوروج**: سەربادان، نەراوەستان، دەرکەتن - **تەحریک:** هەژیان، بزاڤتن - **مولەتتەخ: (ملطخ)** ڤەگەڤزی، وەربوویی - **ژێک ڤەکرن**: ژ هەڤدو جودا کرن، ژ هەڤدو ڤەقەتاندن - **بەرزەخ**: بەرزەک، بەرزەق، بلندایی، بارستە، بەنگە.

- **شرۆڤە:** تو دبێژی قەی کورد کلیدێن سینۆرانە و سینۆر بدەستێن وان تێنە گرتن و ڤەکرنێ و هەر هۆزەک ژ وان وەکە دیوار و بەندەکی موکوم و قاهیم ل سەر سینۆران راوەستانە و چاڤدێریێ ل سینۆران دکن. یان هەر هۆزەک ژ کوردان وەکی بەندافەک بتەو ل هەمبەری دەریاییێن رۆمێ و عەجەمان دا راوەستانە.
گافا کو دەریایا رۆمێ و باحرا عەجەمان پێل ڤەددن و رادبن و تۆفانا شەڕ چێ دکن، کورد وەکی بارستە و بەرزەکەکێ وانا ژێک ڤەدقەتینن. لێ کوردن کو ل شەڕێ نیڤەکا وان هەر دو دەریایان وان هەردو زلهێزان دا ل ناڤ خوونا خو دا ڤەدگەڤزن.

بالکێشی: دیارە خانی لێرەدا ئشارە ب شەڕێ چاردێرانێ دکە کو پشکا زۆرە لەشکەرێن هەردو لایان ژی کورد بوون. بۆ نموونە ساروبیرە ژباژارێ بانەیێ بوو کو دگەل هەزاران کوردێن رۆژهەلاتا وەلاتەء ژ بۆ سەفەوی یان ل مەیدانا شەڕێ ئۆسمانی یان دا هاتن کوشتنێ و مەلا ئدریسێ بتلیسی ژی ل سەر بایێ ئۆسمانی یان فەتوا دەرانی و دەستە دەستە کوردێن رۆژئاڤایێ رێ کرە مەیدانا شەری، دا کو ل بەر خەلکێ دا بێنە کوشتنێ.

خانی چ ئاگادارانه و زانایانه دەست دانایە سەر مژارەک گرنگ. تا رۆژا ئیرۆ ژی ئەو رەوشا هەر وسان بەردەوامە. نە تەنێ ل چاردێرانێ دا، بەلکوو ل دیتر شەڕێن نیڤەکا ئیران و ئۆسمانی یان دا، ل شەڕێ قودسێ، ل شەڕێ سەفەویان و ئۆزبەکان، ل شەڕێ نادر شاه و هندۆستانێ، ل شەڕێ قاجاران و رووسان، ل شەڕێ ئۆسمانی و رووسان، ل ڤێ سەر دەما مە دا ل شەڕێ ئیران و عێراقێ، ل شەڕێ ئازەربایجان و ئەرمەنستانێ و دەهان شەڕێن دی دا هەر کورد بوونە کو ل مەیدانا شەڕ دا ژ بۆ خەلکێ هاتنە کوشتنێ و هەڤدو کوشتنە و بوونە ئاردوویێ ئاگرێ شەڕی ژ بۆ بێهانیان و بوونە گۆری یێ داخوازێن شەڕخوازان و ل خوونا خو دا گەڤزینە. کوردان ژ خەلکێ را بلاد و باژارو ئازادی و ملک و مال ئستاندنە و بخو ژی ل کاڤل و دێرزان دا بندەست و پەریشان مانە. ژ بۆ خەلکێ گەھ ب ناڤێ ئیسلامێ، گەھ ب ناڤێ شیعەتی و سونیتی یێ ، گەھ ب ناڤێ ئێزدیتی و موسولمانتی یێ، گەھ ب ناڤێ کۆمۆنیستی یێ ، گەھ ب ناڤێ چەپان و گەھ ب ناڤێ راستان، گەھ ژی ب ناڤێ حزبایەتی و بیر و مەرامێن رامیاری ژ بۆ ئارمانجێن بیهانیان هەڤدو کوشتنە و یان ژی ل بەر خەلکێ دا هاتنە کوشتنێ و تا رۆژا ئیرۆ ژی ئەو رەوشا کامباخ هەر بەردەوامە.

- **جوانکاری:** د ڤێ هەلبەستێ دا تەشبیھ و تەلمیح هەیە.خانی رۆم و عەجەم واتە دەولەتێن سەفەوی و ئۆسمانی یان وەکاندییە دەریایان. کورمانج ژی کو ل مالکا پێش دا وەکاندبوو بەنداڤێن بتەو ل هەمبەر وان دەریایان دا، لێرە دا ژی وەکاندییە بەرزەک و بارستەیەکێ کو وان هەر دو دەریایان ژێک جودا دکن. ئەڤ هەلبەستا دکارە ببە تەلمیح ژ بۆ ئایەتا بیست و دو ژ سووڕەیا " الرحمن" ژ قورئانێ کو دبێژە :**" بینهما برزخ لایبغیان..."** ل نیڤەکا وان دا بەرزەکەک هەیە دا کو زۆرداری و دەستدرێژی یێ نەکن.

۲۲٦- جوامێری و هممەت و سەخاوەت
مێرینی و غیرەت و جەلادەت
۲۲۷- ئەو خەتمە ژ بۆ قەبێلێ ئەکراد
وان دانە ب شیرێ هممەتێ داد

- **هەڤبەرکرن: ئە.** جوانمردی – **میر.** جوانمیری – **ئۆس.** جۆن میری- **ئا. حم. هژ. جا. زا.** جوامێری- **رۆ.** جامێری- **- ئا. ئۆس.** جلالت – **ئا. ئۆس.** دایە- **حم. ئۆس. هژ. زا. پرۆ.** ب شیر و همت- **میر. جا. رۆ. ئا.** ب شیر همت –

- **پەیڤناسی: جوامێری:** جۆمەردی، جامێری - **سەخاوەت:** دەست ڤەکری بوون، بەخشینکاری، بەخشەندەیی - **جەلادەت:** مێرخاسی، مێرخاس - **خەتمە:** کوتابوویە،

تەکووزە - **ئەکراد:** پڕانەیا پەیڤا کورد ل زمانێ عەرەبی دا، کوردان - **داد:** عەدالەت، دەستوور، حەق، ماف، راستی، دوروستی - **دادا تشتەکی دان:** کنایەتە ژ مافێ تشتەکی دەرکەتن، مافێ تشتەکی دان، کارەک ب ڕێک و پێکی و بێی چەوتی قەدانن.

- **شرۆڤە:** جوامێری و هێزداری و بەخشینکاری، مێرانی و بوێری و مێرخاسی لالء هۆزێن کوردان تەکووز و بتەوە، ئەوا نا ب شووڕێ هێزداری یێ و ڤیانا بتەو مافێ دادپەروەریێ دانە.

- **جوانکاری:** پەیڤێن جوامێری، سەخاوەت پێکڤە تەرادوف و تەناسوبێ ساز دکن. پەیڤێن هممەت، مێرینی، غیرەت و جەلادەت ژی پێکڤە تەناسوبێ ساز دکن. شیرێ هممەتێ: هەڤبەندەک تەشبیهی یە. هممەت تەشبیهی شووڕەکی بوویە. سەربەستی یا هۆزانی یێ ل مالکا ٢٢٦ دا هەیە.

٢٢٨- هندی ژ شەجاعەتێ غەیبوورن ئەو چەندە ژ مننەتێ نەفوورن

- **هەڤبەرکرن: میر.** ئەڤ چەند- **ئۆس.** هەرچەند.

- **پەیڤناسی: هندی:** تا وێ رادەیێ - **شەجاعەت:** بوێری، نەترسی - **غەیبوور:** خودان غیرەت، نەترس، ناموسپارێز، پۆزقولۆز، - **ئەو چەندە: بەوێ** رادەیێ، ب وێ ئەندازێ - **مننەت:** قەنجی، باشی، ڕێزلێگرتن، سپاسداری، خو ئشکاندن، چاڤ بەرژێری- **نەفوور:** ب نەفرەت، بیز لێ چوویی، زەحلەچوویی.

- **شرۆڤە:** هندی کو ل بەر ڤێ مێرانی و بوێری یا خو پۆزقولۆزن، ب وێ رادەیێ ژی خو ژ خو ئشکاندنێ دوور دخن و بیزێ وان ژ مننەتکێشانێ دچە.

- **جوانکاری:** ل نیڤەکا پەیڤێن شەجاعەت و غەیبوور دا تەناسوب هەیە.

٢٢٩- ئەڤ غیرەت و ئەڤ عولوڤێ هممەت بوو مانعێ حەملێ بارێ مننەت

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** عەوللی هممەت- **ئا.** عەلا هەمییەت- **رۆ.** علوی هممەت (عولوڤی هممەت)- **هژ.** علووی هممەت-

- **پەیڤناسی: علوڤ(علو):** بلندی، مەزناتی- **- علوڤێ هممەت:** ڤیانبەرزی، بەرزەفڕی **- مانع:** بەرگە، بەرهەلست، بەرگر **- حەمل:** هلدان، هلگرتن.

- **شرۆڤە:** ئەڤ نەترسی و بوێری وپۆزقولۆزی و بەرزەفڕی یا وان ناهێلە کو ئەو باری منەتا هەڤدو بکێشن و خو ل بەر هەڤدو دا بشکێنن.

- **جوانکاری:** منەت ب بارەکی هاتییە وەکاندنێ.

۲۳۰- لەو پێکڤە هەمیشە بی تفاقن
دائم ب تەمەڕود و شقاقن

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** ب تەمەڕود و و شاقن- **ئا.** وثاقن – **ئە.** تەمەڕودی وثاقن-**هژ.** ب تەمەڕود و شیقاقن- **میر. حم. ڕۆ. جا. زا.** ب تەمەڕود و شقاقن-

- **پەیڤناسی: لەو:** لەو را، لەما، ژ بەر وێ هندێ **- پێکڤە:** ب هەڤ را، دگەل هەڤ **- هەمیشە:** هەمێشە، هەرمێشە، هەردەم- **تفاق(اتفاق)** یێکاتی، هەڤبیری- **بیتفاق:** بێ یێکاتی، نایێک **- تەمەڕود:** سەرکێشی، سەربادان، نەچوونە ژێر فەرمانێ **- شقاق:**دو تیرەتی، دو بەرەکی، چق چقی بوون، دوژمناتی، بێتفاقی.

- **شرۆڤە:** ل بەر وێ هندێ یە کو کورد هەردەم بێتفاقن و پێک ناگرن و هەمێشە ل همبەر هەڤدو دا سەرکێش و بێ فەرمانن و چەندتیرەتی و دوژمنایی ل ناڤ وان دا هەیە.

- **جوانکاری:** ل نیڤەکا پەیڤێن تەمەڕود و شقاق دا تەناسوب هەیە. پەیڤێن دائم و هەمیشە ژی تەرادوفێ چێ دکن.

۲۳۱- گەر دێ هەبووا مە ئتفاقەک
ڤێکرا بکرا مەژی وفاقەک

*** (گەر دێ هەبووا مە ئتتحادەک**
ڤێکرا بکرا مە ئنقیادەک)

۲۳۲- رووم و عەرەب و عەجەم تەمامی
هەمیان ژ مە را دکر غولامی

- **هەڤبەرکرن: میر. ئا. حم. هژ. زا. جا.** هەبووا – **پرۆ.** هەبیا، هەبووا- **ئۆس. ئە. رۆ.** هەبوویا- **میر. ئە. ئا. ئۆس. رۆ. حم. جا. زا.** ئتفاقەک- **- پرۆ.** مە ژی وفاقەک –

هژ. ئیتتیحادەک- - ئۆس. ڤێکرا بکرا مە ژی وثاقەک- **میر. ئا. ئە. رۆ. حم. زا. جا.**
ئنقیادەک- - **هژ.** ئینقیادەک- پرۆ. **ئنقیادەک.**
بالکێشی: هەرچەنـد کـو ل پشـکا زۆرە ژێـدەران دا ل جیهـێ پەیڤـا **"وفـاقەک"** دا پەیڤـا **"ئنقیادەک"** هاتییە، لێ پەیڤێن وفاقەک و ئتفاقەک پێکڤـە دبـن پاشـبەند ، نـە کـو پـەیڤێن ئنقیادەک و ئتفاقەک- ل بەر وێ هندێ بـوویە کـو هـەژارء ژی ل جیهـێ پەیڤـا ئتفـاقەک دا ئتحادەک نڤیسییە، دا کو ل گەل ئنقیادەکێ ببە پاشبەند.

* وەکی دیار، هەلبەستا مالکا ژمارە ۲۳۱ گەلەکـی دەسـت تێـوەردایی بـوویە و ب هەردو شێوەیان ژی واتە یێ دە. دیار نینە کیشک یا بنێشەیی یە. لـەورا مـن ئەو ب هەردو شێوەیان نڤیسی.

- **پەیڤناسی: وفاق:** هەڤدلی، سازگاری کرن، هەڤالتی و یێکاتی کرن - **وساق (وثاق):** پەیمان، تشتا کو پێ تشتەک یان چەند تشتان پێکڤـە گـرێ ددەن- **ئتتحـاد:** یێکـاتی- **ئنقیاد:** بەرفەرمانی، سەردانڤاندن ژ بۆ هەڤدو، ل ژێر فەرمانا حوکوومەت یان میرەکی دا بوون - **تەمامی:** ب گشتی - **هەمیان:** هەموویێ، گژکێ - **غولامی:** خولامتی، بەنیتی.

- **شرۆڤە:** ئەگەر هەڤبیری و یێکاتی یەک مە هەبا و مە هەموویێ ژ هەڤدو را بەرفەرمـانی بکرا و سەرێ خو ژ هەڤدو را دانڤاندا، یان ژی ئەم هەموو هەڤپەیمـان هەڤـدل و هەڤـال ببانا، رۆم و عەرەب و عەجەمێ ب گشتی ژ مەرا خولامەتی و بەنیتی بکرانا.

- **جوانکاری:** پەیڤێن ڤێکرا و بکرا جناسا رابێژتنێ ساز دکن. رووم و عـەرەب و عەجـەم پێکڤە تەناسوبێ ساز دکن و ژ بلی وێ هندێ کـو نـاڤێ گـەل و وەلاتـانن، ب هێزتـرین تەناسوبا نیڤەکا وان داگیرکرنا کوردستانێ یە.

۲۳۳- تەکمیل دکر مـە دین و دەولەت
تەحسیل دکر مە علم و حکمەت

- **پەیڤناسی: تەکمیل:** تەکـووز، بتـەو - **دەولـەت:** حوکومـداری، مالـداری و هەبـوون- **تەحسیل(تحصیل):** دەستڤە ئینان، پەیدا کرن، فێرەبوون - **علم:** زانست.- **حکمەت:** پێزانین، فەلسەفە.

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا هەلبەستێ ب شێوەیا هەڤکێشی یێ یێ هاتییە دارشتنێ. هەروسان ل نیڤەکا پەیڤێن دین و دەولەت و علم و حکمەتێ دا تەناسوب هەیە.

٢٣٤- تەمییز دبوون ژ هـەڤ مەقالات
مومتاز دبوون خودان کەمالات

- **هەڤبەرکرن: رۆ.**مەقامات- **ئا.** کەرامات

- **پەیڤناسی: تەمییزبوون:** مومەیز بـوون، ژ هەڤـدو جودابـوون و دیـار بـوون، ژ هەڤـدو ڤەقەتیان - **مەقالات:** پڕانەیا مەقال ب واتەیا گۆتار، پەیڤ، گۆتن - **مومتاز:** هەلبـژاردە، جودابوویی، سەڕا - **کەمالات:** پڕانەیا کەمال، تەکووزی، تەواوی، تۆرە و زانست- **خودان کەمالات:** خودان تۆرە، خودان مەعرفـەت ،خـودانێ ئاکـارێن بـاش، زانـا و تۆرەڤـان، کەسێ کو ل زانستێ دا گەهەشتییە پلەیا هەرە بلند و بتەو.

- **شرۆڤە:** ئەگەر تفاق و یێکاتی و هەڤدلی یا یا مە هەبا، مە یێ دین و دەولەت تەکـووز و بتەو بکرا و زانست و فەلسەفە دەستڤە بهانییا. جا هینگا گۆتە گۆتێن ژ هەڤدو جودا ببانـا و بهاتانا ناسینێ و خودانێ سەڕاتی و خودانێ تۆرەیا بلند و بتەو دێ بگەهیشتانا پلـەیێن هەرەباش و هەلبژاردە و هەرکەسێ بگەهیشتا مافێ خوە.
(ئەگەر یێکاتی و هەڤدلی ل نیڤەکا مە کوردان دا هەبا، مەیـێ چێتـر ژ دیتـر نەتـەوەیێن هەڤسوو یێن خو دینداری بکرا و مە یێ ژ وان باشتر زانست دەسـتڤە بهانییـا و ئەمـێ ژ وان زێدەتر ببانا خودانێ تۆرە و کەمالاتێ، جا هینگا باش و نەباشێ ژ هەڤـدو دیـار ببانـا و ئێـدی کەسی نکاری بگۆتا مە زمانێ وە و فەرهەنگ و تۆریا وە تونەیە.)

(٦)

سەبەبێ نەزما کتابێ ب ڤی ئەزمانی ب سووڕەتێ شکوایا ژ دەورانی و گلی یا ژ ئەبنایێ د زەمانی، کو ل بال وان یەکسانە هونەرا دانایی یێ دگەل عەیبا نادانی یێ

٢٣٥- خانی ژ کەمالێ بی کەمالی
مەیدانێ کەمالێ دیت خالی

- **هەڤبەرکرن: میر. ئا. ئە. ئۆس. ڕۆ. هژ.** مەیدانێ کەمالێ- **حم .جا. زا. پرۆ.** مەیدانا کەمالێ – **بر.ئا.** دیتە - **ئە.** دی تە - **حم. ڕۆ. هژ. میر. جا. زا.** دیت-

بالکێشی: هەڤبەندا مەیدانا کەمالێ گۆرەکی ڕێزمانا کوردی دوروستە، لێ کێشا هەلبەستێ ئالۆز دکە. خانی لێرە دا ژی وەکە گەلەک جیهێن دی ل بەر کێشا هەلبەستێ ل دەوسا زایەندا کوردی ژ ئزافەیا فارسی وەج وەرگرتییە و ل جیهێ مەیدانا کەمالێ، مەیدانێ کەمالێ نڤیسییە. دڤەومە کو مەیدانێ کەمالێ کورتکری یا مەیدانێن کەمالێ بە ژی.

- **پەیڤناسی: کەمال:** تەکووزی، تێر و تژی، تۆرە و زانست - **بیکەمالی:** بێکەمالی، بێتۆرەیی، نەزانی - **مەیدانێ کەمالێ:** مەیدانا کەمالێ، قادا هونورڤانی و تۆرەڤانی یێ - **خالی:** ڤالا.

- **شرۆڤە:** خانی ل بەر بێتۆرەیی و نەزانینا خو مەیدانا زانست و تۆرەیێ و قادا هونور و هونورڤانی یێ ڤالا دیت.

بالکێشی: ل ڤێ هەلبەستێ دا خانی شکەستە نەفسی یێ دکە و خو دشکێنە و دبێژە من ل بەر نەزانین و نەئاگاداری یا خو ژ تۆرە و زانستێ، مەیدانا زانست و تۆرەیێ ڤالا دیت و من سەھ کر کو مەیدان ژ من را مایە، لەورا ئەز داکەتم ڤێ مەیدانێ و من هەسپێ خوە ل ڤێ مەیدانێ دا بەزاند، دەنا ئەگەر کەسەکی دی هەبا ئەڤ مەیدانا ژ من را نەدهیشت، ب گۆتنەک دی خانی دبێژە: ئەگەر ل گوندەکێ دا مەلە نەبە ژ کەلۆکی را دبێژن مەلا عەبدوللا.

- **جوانکاری:** پەیڤێن کەمال ل ڤێ هەلبەستێ دا هەم تەرادوف و جناسێ ساز دکن و هەم ژی تەکریرێ. کەمال و زانست ب مەیدانەکێ هاتییە وەکاندنێ.

٢٣٦- یەعنی نە ژ قابلی و خەبیری
بەلکی ب تەعەسسوب و عەشیری

- **هەڤبەرکرن: میر. ئا. حم. رۆ. ئە. ئۆس. زا.** قابل- **هژ.** قابیلی- جا. قابلی—رۆ. فەقیری - **پرۆ.** خەبیری-

- **پەیڤناسی: یەعنی:** واتە، ئانکوو - **قابلی:** قابلییەت، هێژابوون و ژێهاتیبوون، شایان، مافداری - **خەبیر:** ئاگادار، زانا- **خەبیری:** ئاگاداری، زاناتی، شارەزاتی - **بەلکی:** بەلکوو - **تەعەسسوب(تعصب):** دەمارگری، لاگری و پشتەوانی یەک توند و تۆخ - **عەشیری:** عەشیرەتی، قەبیلەتی، هۆزگەری، لێرە دا نەتەوەیی.

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** پەیڤێن قابلی و خەبیری دکارن پێکڤە تەرادوفێ ساز کن.

٢٣٧- حاسل ژ عناد ئەگەر ژ بیداد
ئەڤ بدعەتە کر خلافێ موعتاد

- **هەڤبەرکرن: میر. ئە. ئا. حم. جا.** بدعەتە کر- **ئۆس.** بدعە نەکر – **رۆ.** ئەو بدعەت کر - **زا.** ئەڤ بدعەتە گەر – **هژ.** ئەڤ بیدعەتە کر- **پرۆ.** ئەڤ بەدعیە کر- ل **ئە.** دا جیهێ هەردو نیڤمالکان لێک هاتییە گوهۆڕینێ.

- **پەیڤناسی: عناد:** سەرکێشی، سەرسەختی و لاساری - **بیداد:** بێداد، زۆر و زولم، نارە وا، نەحەقی - **بدعەت:** نووئیناندی، تازە دەرکەتی، ل بەر خو دا تشتەکی نوو دەرینان - **خلاف:** بەرەواژی، پێچەوانە - **موعتاد:** فێربوویی، رێ و رسما کو ل ناڤ خەلکێ دا هەیە، دەبا گەلێری.

- **شرۆڤە: ↓**

۲۳۸- سافی شەمراند ڤەخوار دوردی
مانەندێ دوڕێ لسانێ کوردی

- **هەڤبەرکرن: میر. ئە. رۆ. حم. هژ. جا.** ڤەخـوار- **ئـا. ئـۆس. زا.** ڤەخـواری - - **میر. ئە. زا. ئۆس. جا.** دوڕێ - **هژ.** دەری - **حم. رۆ. ئا.** دا ژی وەها هاتییە: "دری" ل بەر کو ل وان چاپانا و ل وێ دەستنڤیسێ دا "سەر، بـەر ، ژێـر واتـە فەتحـە، زەمـە و کەسرە " نەهاتبوون دانینێ، مرۆڤ نکارە بێژە کا ل وان دا دەری هـاتییە نڤیسـینی یـان دوڕێ. لێ گاڤا مرۆڤ باش لێ هووربە، مرۆڤ دبینە کو پەیڤا دوڕێ لێرە دا واتەدارترە، تـا کو پەیڤا دەری. ل شرۆڤە یێ کو ل خوارێ تێ بنێڕن.

- **پەیڤناسی: سافی:** مەیا نـاب، شـەڕابا سـاف - **شـەمراندن:** دوور هـاڤێتن، فـڕەدان، رژاندن- **شوموراندن**: هەژمارتن، حەساب کرن - **دورد:** تۆرتە، تلت - **دوردی**: مەیا نە باش، مەیا ب تـۆرتە، تۆرتەیـا مەیـێ - **مانەنـد:** بینـانی، وەکـی - **دوڕێ:** مرواریـدێ- **دەری:** فارسی - **لسان:** زمان.

- **شرۆڤە :↓**

- **جوانکاری:** ل ڤێ هەلبەستێ دا تەشبیھ هەیە، خانی زمانێ بیھانیان دشوبھینە مەیا نـاب و زمانێ کوردی ژی دشوبھینە تۆرتا مەیێ، لێ ل دوو را دیسان زمانێ کوردی دشـوبھینە مرواریدێ. هەروسان ل ڤێ هەلبەستێ دا ئیھام ژی هەیـە. پەیڤـا "دری" ب ڕێنڤیسـا کەون دکارە ب چەندین جوڕەیان بێتە رابێژکرنـێ، ژ وانـا لێـرە دا دو پـەیڤێن: دوڕێ و دەری. ئەڤ پەیڤا دەما دکەڤە ڕەخ پەیڤا لسانء، ب واتەیا زمانء، زۆرتر بیـرا مـرۆڤء ل سەر زمانێ دەری کو پێشتا ژ زمانێ فارسی را دگۆتن و نها ژ فارسی یـا ئەفغانسـتانێ را دبێژن، دبە و مرۆڤ وە هزر دکە کو خانی ل بارا زمانێ فارسـی دا دئـاخڤە، لـێ دەمـا کـو مرۆڤ ل پەیوەندا وێ دگەل مالکا هەلبەستێ یا ل کو دوو را تێ دنێرە کو دبێـژە ئینـایە نزام و ئنتزامێ، مەبەستا خانی دەردکەڤە ئەشکەرەتی یـێ، کـو پـەیڤێن زمـانێ کـوردی وەکاندییە لبێن مرواریدان کو ب ڕێک و پیکی پێڤە دکە. هەروسان پەیڤا شەمراندن ژی ئیھامێ دئافرینە. لەرورا ئەو پەیڤا ب ڕێنڤیسا کەون دکارە ب دو جوڕان بێ رابێژ کرنـێ و دو واتەیان بدە، یەک شەمراندن ب واتەیا رژاندنێ، یـا دوویـێ شـوموراندن ب واتەیـا هەژمارتن و حساب کرنـێ. سـافی شـومراند، واتـە مـن ئـەو شـەڕابا نـاب هەژمـارت و حەساب کر، لێ سافی شەمراند واتە من شەڕابا ناب رژاند.

۲۳۹- ئینـایه نـزام و ئنـتزامێ
کێشایه جەفا ژ بۆی عامێ

- **هەڤبەرکرن: میر. ئە. رۆ. حم. هژ. زا. جا.** ئینایه، کێشایه - **ئۆس. ئا. پرۆ.** ئینانه ، کێشانه– **هژ.** ژ بۆ وێ-دیتر ژێدەر: ژ بۆی.

- **پەیڤناسی: ئینایه:** هانییه، ئانییه - **نـزام(نظـام):** رێـک و پێکـی، ڤەهوونـان، لێـرە دا مەبەست ژێ ڤەهوونانا پرتووکێ واتە ڤەهوونانا هەلبەستانە. - **ئنتزام(انتظام):** رێک و پێک کرن، سەڕاست کرن، ڤەهوونان، پێڤە کرن - **کێشان:** کشاندن - **جەفا:** ئەزییەت و ئازار، دەردەسەری، چەرمەسەری - **ژ بۆی:** سەب خاترێ، ژ بۆنا - **عامێ:** هەمـووێ، گژکێ، - هەژار پەیڤا عامێ ب واتەیا سالەکێ شرۆڤەکرییە، کو چەوتە. هەروسـان ژ بـۆ کو ئەو پەیڤا واتەیا عامێ بدە، پێش دا ژی پەیڤا بۆی، بێی وێ هنـدێ کـو ل چ ژێـدەر و دەستنڤیسان دا هاتبە، کرییە "بۆوێ" دا کو پەیڤا عامێ واتەیا سالەکێ بدە.

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** پەیڤێن نزام و ئنتزام پێکڤە جناسێ ساز دکن.

۲٤۰- دا خەلق نەبـێـژتن کو ئـەکـراد
بی مەعرفەتن ب ئەسل و بونیاد

- **هەڤبەرکرن: رۆ. ئە. ئا. ئۆس.** باصل - **حم. میر. زا. جا.** بی اصل- **هژ.** بێ ئەصل- **پرۆ.** ژ ئەسل، بێ ئەسل-

- **پەیڤناسـی: دا :** دا کـو، تـا کـوو - **مەعرفـت:** زانسـت، تێگەهیشـتن، ناسـیاری - **ب ئەسل(باصل):** ب رەھ و ریشە ڤا، هە ل بنی را، ل کۆکێ دا، ل قورم دا - **بونیاد:**بنیاد، رەھ و ریشە، خیم، بنە.

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** ئەسل و بونیاد پێکڤە تەرادوفێ ساز دکن.

بالکێشی: هندەک کەس ل سەر وێ هزرێنە کو هەڤبەندا "**ب ئەسل**" (**باصل**) دوروست نینە و یا "**بی ئەسل**" (**بی اصل**) دوروستە. من ژی پێشدا ئەو هزرا دکر. لێ ب دو سەرپەلگەیان مرۆڤ دکارە بنەجی بکە، کو هەڤبەندا "بئەسل " ژ یا " بی ئەسل " سەرراست تر ە. یا یەکەم ئەوە کو هەڤبەندا " بی ئەسل" کێشا هەلبەستێ دئالزینە. یا دوەم ژی کو گرنگترە، ئەوە کو دەما مرۆڤ کووشکێ ل قی هەلبەستێ بهزرە، مرۆڤێ ببینە کو خانی لێرەدا ژ تۆرە و زانینێ دئاخڤە، نە ژ تۆرەمە و بەر و نژادان. ئەو دبێژە من ئەڤ پرتووکا ب زمانێ کوردی نڤیسی، دا کو خەلق نەبێژن کو کورد هە ژ بنی را بێ تۆرە و زانستن. مالکا ل دوو را تێ پشتیڤانە یە ژ بۆ ڤێ هزر و بۆچوونێ.

شرۆڤەیا مالکێن ٢٣٦-٢٤٠ پێکڤە:

ژ بەر زاناتی و ژیهاتیبوون و شارەزاتی یێ نەبوو، بەلکوو ژ بەر لاگری یا نەتەوەتی یێ بوو، کو ئەز داکەتم ڤێ مەیدانێ. ب کورتی، یان ل بەر زۆر و زولمێ، یان ژی ل بە ر رک و کەرب و کینێ بوو، کو من ئەڤ کارێ نوو کو تا نها نەببوو تشتەکی ئاسایی و کەسی خوو پێ نەگرتبوو، دەست پێ کر. من مەیا ناب و سافی رژاند و ئاڤێت و من تۆرتە ژ خو را هەلبژارت. من زمانێ کوردی وەکی مرواریدان پێڤە کر و ل بەندک دا و ب وی زمانی ئەڤ پرتووکا ڤەهوونا و من ئەڤ ئێش و ئازارا ژ بۆ گەلێ خو هەمی یێ کشاند. چما؟ لەورا، داکو خەلق نەبێژن کو گەلێ کورد هە ل بنی را، هە ل قورم دا و ب گشتی بێ تۆرە و بێ زانست و بێ پرتووکن.

بالکێشی: دبە کو هندەک ئەڤێ هندێ ژ خانی بپرسن چما بدعەت؟ ما بەری تە کەسی ب کوردی نەنڤیسی بوو؟ بدیتنا من مەبەستا خانی ژ بدعەتێ دکارە چەند تشت بە، یەک ئەوە کو خانی بۆ جارا یەکەم چیرۆکەک گەلیری یا کوردی د قالبێ مەسنەوی یێ دا دڤەهوونە. یا دوویێ ئەوە کو ئەو یەکمین کەسە کو چیرۆکەک عرفانی ب کوردی و ل قالبێ مەسنەوی یێ دا دنڤیسە. یا سێ یێ ئەوە کو ئەو یەکمین کەسە کو راستە راست ل بارا مافێ گەلێ کورد دا دئاخڤە و مەسەلا نەتەوایەتی یا کوردی هەلدخە. هە راستی ژی ل سەردەما خانی دا کو بگرە گشتی هۆزانان یان ل سەر کار و بارێن ئایینی و ئەڤیندارێ یێ دنڤیسین و یان ژی ل خزمەتا شاهان و پادشاهان دا بوون و ژ بۆ خوەشکرنا دلێ وان و ب زمانێ وان دنڤیسین، داکو ل وێ رێکێ دا بگیژن پلە و پایەیان. لێ خانی ئەو دەب و رەسما کەون ئشکاند و بدعەتەک کر و رێ و شوونەک نوو ل بەر هۆزانان و بتایبەتی ل بەر هۆزانێن کورد ڤەکر. رێ نیشانی وان دا کو دکارن پێ چەکا هەلبەستێ داخوازا مافێ گەلێ خو بکن و ببن پشتەوانێ گەل و بەرگری یا وان ژ زۆر و زولما نەیاران بکن.

خانی دبێژە ل بەر زانەتی و شارەزاتی یا من نەبوو کو ئەز داکەتم ڤێ مەیدانا تۆرەڤانی و زانستێ، بەلکوو دەمارگری یا من یا عەشیرەتی و نەتەوەتی یێ بوو کو ئەز هان دام بۆ لایێ ڤی کاری و من یان ل بەر زۆر و زولم و بێدادی یا کو ل گەلێ من دبە، یان ژی ل بەر کەرب و کینا داگیرکەران زمانێ وان کو زمانێ دیوانی بوو و هند پێ هاتبوو کارکرنێ وەکە مەیا

سافی خوەش و رەوان ببوو، رژاند و من ئەڤ زمانێ کوردی کو وەکە تۆرتا مەیێ ل رووڤە نەخۆش لێ ل بنێشێ دا کارتێکرنا وێ زۆرترە و ژ من را وەکە مرواریدەکێ یە، هەلبژارت و من پرتووکا خو ب مرواریدێن ڤی زمانی ڤەهوونا و من ژ گەلێ خو هەمی یێ را ئازار و ئەزییەت کشاند. داکو خەلق نەبێژن کو گەلێ کورد هە ژ بنێشە و ریشێ دا گەلەکی بێ فەرهەنگ و بێ تۆرە یە.

ئەڤ هەلبەستا خانی، ڤان هەلبەستێن حافزێ شیرازی دینە بیرا مرۆڤ‌ء دەما کو دبێژە:

حافظ ار بر صدر ننشیند ز عالی مشرب است
عاشق دردی کش اندر بند جاه و مال نیست
برنیامد از تمنای لبت کامم هنوز
بر امید جام لعلت دردی آشامم هنوز

واتە ئەگەر حافز ل بەر دەستێن شاهـ و ئەمیران ل سەرێ ژۆرێ و ل سەدرا مەجلس و مەدرەسەیان دا روو نانێ، ل بەر بلندهممەتی و مەزنایا وی یە، ئەڤێندارێن تۆرتە ڤەنۆش ل هزرا مالێ دنێ و پلە و پایەیا جیهانێ دا نینن.

مرازێ من ژ وێ لێڤا تە حاسل نەبوو، ئەز ب هێڤی یا جاما لێڤێن تە یێن سۆر دا هێ ژی تۆرتێ ڤەدخۆم.

خانی ژی وەکی حافز ناخوازە ل بەردەستێن شاهـ و پادشاهان رووناێ و ب زمانێ وان و بۆ دلێ وان بنڤیسە. ئەو مەیا وان شاهێن زۆرکار و وان داگیرکەرێن دلکەڤر یا سافی درژینە و ب تۆرتەیا گەلێ خو خۆش و سەرخۆشە. هەر پەیڤەک ژ زمانێ کوردی ژ وی را مرواریدەکە و ژ خەلات و درافێن وان شاهان چێترە. خانی ب هێڤی یا کو بگیژە مرازێ خو و گەلێ خو سەربەست ببینە، تۆرتەیا زمانێ خو ژ مەیا سافی یا سەردەستان باشتر و خۆشتر دبینە و ئەوێ ل ئارەزوویا گەهشتنا دلدارا خو دا کو کوردستانەک سەربخویە، ڤەدخۆ.

مالکێن کو ل خوارێ تێن مەبەستا خانی ژ خوەندەڤانان را رۆنیتر دکن.

٢٤١- ئەنواعێ ملەل خودان کتێبن کورمانج تەنێ د بی حسێبن

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** کتاب، حساب.

- **پەیڤناسی: ئەنواع:** پڕانەیا نەوع، جۆر، جەلەب، چێشیت- **ملەل:** پڕانەیا ملەت، نەتەوە - **کتێب:** تەوانکا کتابێ، پرتووک - **کورمانج:** کورد - **حسێب:** تەوانکا حساب‌ء، هەژمار.

بالکێشی: دقەومە کو هندەک کەس بپرسن، خانی بۆ ل جیهێ کتاب و حساب ء دا کتێنب و حسێب نڤیسییە؟ ئەگەر مرۆڤ بێژە کورمانج تەنێ د بێ حسابن، واتە کورمانج تەنێ حساب و کتابان نزانن، واتە هۆڤ و نەزانن. لێ ئەگەر بێ گۆتنێ کو کورمانج تەنێ د بێ

حسێبن، واته د حساب‌ء دا نینن، ناهێنه حسابکرنێ. ل بەر ڤێ هەگەرێ و واتەیێ یە کو خانی پەیڤا حساب تەواندییە و کرییە حسێب. خانی دبێژە بلا خەلق نەبێژە کو گەلێ کورد دناڤ هەژمارا ملەتێن خودان کتێب دا نینن.

- **شرۆڤە:** گشتی نەتەوێن جورەبەجوڕ خودان پرتووکن، تەنێ کورمانج وەکی وان نەتەوانا نایێ ژمارێ.(هەر نەتەوەیەک مافێ وان هەیە ب زمانێ خو یێ زکماکی بخوونن و بنڤیسن، لێ تەنێ کوردن کو ژ وان نەتەوانا نایێن ژمارێ و مافێ خودێدایی ژ وان هاتییە ئستاندنێ و ناهێلن کو ئەو ژی وەکی دیتر نەتەوەیان ب زمانێ خو بخوونن و بنڤیسن.)

٢٤٢- هەم ئەهلێ نەزەر نەبێن کو کورمانج
عەشقی نەکرن ژ بۆ خو ئامانج
٢٤٣- تێکدا نە دتالبن نە مەتلووب
ڤێکرا نە موحبن ئەو نە مەحبووب

- **هەڤبەرکرن: میر.ئە. ئا. ئۆس. حم. زا. جا. رۆ.** عەشقێ- **هژ.** عشقێ - - **ئە.** تێکدا کو نە تالبن - - **میر.** ڤێکرا نە دموحبن نە مەحبووب – **ئا.** ڤێکرا نە موحبن ئەو د مەحبووب.

- **پەیڤناسی: ئەهلێ نەزەر(اهل نظر):** ساحب نەزەر، خودان بیر و هزر، لێرە دا عارف - **عەشقی:** ئەڤیندارێ، یان ژی عشقەک - **تالب(طالب):** خواستۆک، دخوازکار، خوازەر، خوازیار - **مەتلووب(مطلوب):** خواستی، داخوازلێ بوویی، بەرخواز - **موحب:** ئەڤیندار، حەژیکەر - **مەحبووب:** خۆشتەڤی، حەژیکری.

- **شرۆڤە:** هەروسان داکو خودان بیر و هزر و عارف و ئەڤیندار نەبێژن کو کوردان ئەڤین و ئەڤیندارێ ژ خو را نەکرنە ئارمانج. بلا نەبێژن کو کورد ب گشتی نە خوازیار و نە بەرخوازن، نە خۆشتەڤینە و نە ئەڤیندارن.

- **جوانکاری:** پەیڤێن تالب و مەتلووب، موحب و مەحبووب دو بە دو لایەکی دا تەزادێ چێ دکن و لایێ دی دا ژی جناسێ دئافرینن.

٢٤٤- بی بەهرەنە ئەو ژ عەشقبازی
فارغ ژ حەقیقی و مەجازی

- **پەیڤناسی: بی بەهرە:** بێ پار و پشک - **فارغ:** ڤالا، بەتال، دەست ژ شۆلێ کێشایی.

- **شرۆڤە:** (دا کو خەلق نەبێژن: کو کورد) ژ ئەڤین و ئەڤیندارى یێ بێ پار و پشکن و نە تشتەکێ ژ ئەڤینا زەمینى دزانن و نە ژى ژ ئەڤینا ئاسمانى.

- **جوانکارى:** حەقیقى و مەجازى تەزادێ ساز دکن.

- **هەڤبەرکرن: ئا.** عشق و بازى.

٢٤٥- کورمانج نە پڕ د بى کەمالن
ئەمما د یەتیم و بى مەجالن
٢٤٦- فیلجومله نە جاهل و نەزانن
بەلکى د سەفیل و بى خودانن

- **پەیڤناسى: مەجال:** ئمکان، کەلێن، دەرفەت - **جاهل:** نەزان، نەخوەندى، ل هندەک ناڤچێن کوردستانێ دا ژ گەنج و لاوان را ژى ل بەر کێم ئەزموونى یێ جاهل دبێژن. - **سەفیل:** سەرگەردان، بەختەرەش، ئاوارە، بەلەنگاز، بندەست، زۆرلێبوویى، ژێرکەتى. تەوانکا ڤێ پەیڤێ دبە سێفیل، کو گەلەک جاران ل سەرەتایا هندەک چیڕۆک و یان ئسترانێن کوردى دا تێ: سێفیل و سەرگەردان، کەس نەزان، خودێ دزان- سێفیلۆ گەدە... ئەڤ پەیڤا ژ سەفالەتێ تێ، سەفالەت واتە بەلەنگازى و بندەستى و ل ژێرکەتى. دوکتۆر موحمەدێ موعین خودانێ فەرهەنگا فارسى یا موعین دنڤیسە کو پەیڤا سەفالەت ل عەرەبى یا فەسیح دا تونەیە –

- **شرۆڤە:** گەلێ کورد نە نەتەوەیەکى بێ کەمال و بێ تۆرە یە، نە نەتەوەیەکى جاهل و نەزانە، لێ موخابن بێ ئمکان و بێ سەرگێرۆن و چارەرەش و بێپار و بێخودانن(ل بەر وێ هندێ ل بندەستان دا مانە.)

- **جوانکارى:** یەتیم و بێ مەجال پێکڤە تەناسوبێ ساز دکن. جاهل و نەزان پێکڤە تەرادوفێ ساز دکن. تەناسوبا سەفیل و بێخودان پێکڤە هەیە.

٢٤٧- گەر دێ هەبوا مە ژى خودانەک
عالیکەرەمەک لەتیفەدانەک

- **هەڤبەرکرن: هژ.** هەبویا- **نۆس.** عالییو لەتیف و نوکتەدانەک – **میر.** لەتیف دانەک - **ئە.** لەتیفێ دانەک.

- **پەیڤناسى: خودان:** رێڤەبەر، سەرۆک، بارزانى یان ل دەما خو دا ژ شێخ ئەحمەد بارزانى

را ژی **خودان** دگۆتن. - **عالیکەرەم:** بەخشینکاریێ مەزن، خودانێ بەخششەک مـەزن - **لەتیفە:** گۆتن و قسەیێن خۆش و نازک- **لەتیفەدان:** خەبەرزان، پسپۆرێ گۆتنێن خوش و نازک، تۆرەناس.

- **شرۆڤە:↓**

۲٤۸- علم و هـونەر و کەمال و ئزعان
شێعر و غەزەل و کتاب و دیوان

- **پەیڤناسی: ئزعان(اذعان):** حەقبهیستن، راست بهیستن، گوهداری و دانه ئوستو یـێ خو ، موکور هاتن.

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** پەیڤێن علم و هونەر و کەمال پێکڤە، پەیڤێن شێعر و غەزەل و کتاب و دیوان ژی پێکڤە تەناسوبێ ساز دکن.

۲٤۹- ئەڤ جنسە بیا ل بال وء مەعموول
ئەڤ نەقـدە بیا ل نک وء مەقبوول

- **هەڤبەرکرن: میر.جا. زا.** ئەڤ جنسێ، ئەڤ نەقدێ – **ئا. ئە.** ئەڤ جنسە، ئەڤ نەقدە- **حم. رۆ. ئۆس. هژ.** ئەڤ جنس، ئەڤ نەقد - - **میر. حم. ئە. هژ. جا. زا.** بیا، بیا- **ئا.** بیوا، بیوا- **رۆ.** بیوویا، بیوویا- **ئۆس.** بووبا، بووبا-

- **پەیڤناسی: مەعموول:**کار پێ کری، بکارهـاتی، ئاسـایی- **مەقبـوول:** قەبـوول بـوویی، پەژراندی، پەژری.

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا هەلبەستێ ب شێوەیا هەڤکێشی یێ هاتییە دارشتنێ. تەناسـوب ل نیڤەکا پەیڤێن جنس و نەقد دا هەیە. نک و بال پێکڤە تەرادوفێ دئافرینن.

۲۵۰- من دێ عەلەما کەلامێ مەوزوون
عالی بـکـرا ل بـانـێ گـەردوون

- **هەڤبەرکرن: هژ.**بامێ، بام فارسی یا بانە، هەژار خوەستییە بـامێ دگـەل کەلامـێ بکـە

پاشبەندا هوندورانی، جوان دبوو، لێ تەنێ ئەو ل وێ نوسخێ دا هەبوو، ل دیتر ژێدەران دا بانێ هاتییە–

- **پەیڤناسی: کەلام:** گۆتن - **مەوزوون:** خودان کێش. کەلامێ مەوزوون: گۆتنێن خودان کێش، هەلبەست - **عالی کرن:** بلند کرن - **گەردوون:** ئاسمان.

- **شرۆڤە:** ئەگەر مە ژی خودان و سەرگێرەکی تۆرەزان و بەخشینکار هەبا و زانست و هونەر و تۆرە و راستیژی و حەقبهیستن و هەلبەست و غەزەل و دیوان و ئەڤ جورە مژارانا ل بال وی بکار بهاتانا و ئەڤ پارە ل بال وی بهاتا پەژراندنێ، من دێ ئالایا تۆرە و هەلبەستا کوردی بلند بکرا و بگەهاندا بەر پەڕێ ئاسمانان.

- **جوانکاری:** ل ڤێ مالکا هەلبەستێ دا خانی هەلبەست وەکاندییە لەشکەرەکێ یان ژی وەلاتەکی کو خودانێ ئالایەکێ یە.

٢٥١- بینا ڤە روحی مەلای جزیری
پێ حەی بکرا عەلی حەریری

- **هەڤبەرکرن: هژ. حم. ئە. جا. زا.** بیناڤە رحا مەلێ جزیری- **ئا. ئۆس.** بینا ڤە ژ حاملێ جزیری (دیارە کو ئە ڤانە ژی هەر بینا ڤە رحا مەلێ جزیری بوونە، کو روونڤیسکاران سێ نوقتە زێدە ل سەر پیتا "ر" دانانە و کرنە "ژ" – **رۆ.** بیناڤە روح مەلای جزیری- **میر.** بێناڤە رحی مەلا جزیری - - **ئا.** پێ حەی کرا.

- **پەیڤناسی: بیناڤە:** رادەرا ڤێ کرداری ئینانەڤە یە، واتە جارەک دی ئینان. - **ڤەروحی ئینان:** ڤەروح هانین، ڤەژاندن، ژ نوو زندیکرن. - **مەلای جزیری:** مەلایێ جزیری هۆزانێ ناڤدارێ کوردستانێ کو گۆرەکی هەلبەستەک فەقیهێ تە یران ل سالا ١٠٤١ کۆچی یێ مشەختی چوویە بەر دلۆڤانی یا خودێ. - **پێ:** ب وێ، مەبەست لێرە دا ب هەلبەستێ یە کو خانی پێش دا ل سەر ئاخفتییە. - **حەی:** زندی- **حەی بکرا:** زندی بکرا، ڤەژاندا - **عەلی حەریری:** عەلی یێ حەریری، گۆرەکی گەلەک ژێدەران یەکمین هۆزانێ کورمانجی نڤیسە، کو هەلبەستێن وی گەهشتنە دەستێن مە. موخابن مێژوویا ژینا وی ب دوروستی دیار نینە.

- **شرۆڤە:** منێ ب هونەرا هەلبەستڤانی یا خو مەلایێ جزیری ڤەژاندا و عەلی یێ حەریری سەر ژ نوو زندی بکرا.

بالکێشی: ل پلەیا یەکم دا مرۆڤ وە هزر دکە کو بینا ڤە روحی مەلای جزیری واتەیێ نادە، لەورا کو بکرێ کرداری دیار نینە، لێ دەما کو مرۆڤ لێ هوور دبە، دەردکەڤە کو بکرێ وێ ل مالکا پێش دا هاتییە و خانی یە کو دبێژە من دێ عەلەما کەلامێ مەوزوون بلند بکرا ... و من دێ مەلای جزیری بینا ڤە روح.

٢٥٢- کەیفەک وە بدا فەقیهێ تەیران
حەتتا ب ئەبەد بمای حەیران

- **هەڤبەرکرن: میر.** حەتتا ب ئەبەد بمایی حەیران- **حم. رۆ. ئە. ئا. زا.** حەتتا ب ئەبەد بمای حەیران – **جا.** حەتتا ب ئەبەد بمایە حەیران- **ئۆس. پرۆ.** حەتتا ڤە ئەبەد بمایە حەیران - **هژ.** حەتتا ب ئەبەد بمایێ حەیران –

بالکێشی: بمایێ حەیران چەوتە و چ واتەیێ نادە. بمایە حەیران ژی لێرەدا سەرراست نینە، لەورا کو خانی دگەل فەقیهێ تەیران نائاخڤە، بەلکو ئەو دگەل خوێنەران دئاخڤە و دبێژە، ئەگەر پشتەوانەکی من هەبا، منێ کەیفەک وسان بدا فەقیهێ تەیران کو تو (خوێنەرێ مەم و زینێ) هەتاهەتایی زەندەگرتی بمای.

- **پەیڤناسی: کەیف:** دلخۆشی، رەوش - **فەقیهێ تەیران:** فەقی یێ تەیران هۆزانێ ناڤدار و گەلیری یێ کورد کو هەڤدەمێ مەلایێ جزیری بوویە. - **ئەبەد:** هەتا هەتایی - **بمای:** تو بمای - **حەیران:** مات و مەبهووت، سۆسرەتمایی، واق ورمایی، زەندەگرتی.

- **شرۆڤە:** منێ ب هەلبەستان رەوشەک وسان بدا فەقیهێ تەیران کو تو هەتاهەتایی زەندەگرتی بمای.

٢٥٣- چ بکم کو قەوی کەساده بازار
نینن ژ قوماشێ را خەریدار

- **هەڤبەرکرن: میر. ئە. ئا. ئۆس. حم. هژ. زا. جا. پرۆ.** نینن - **رۆ.** نینە – **ئا. ئە. حم. رۆ. زا. جا.** قوماش(قوماشێ)- **هژ.** قوماشێ، کو چەوتە، لەو را قوماش، هەرچەند کو پەیڤەک عەرەبی یە، لێ ل زمانێ کوردی دا نێرزایە، نە مێزا.- **میر.ئۆس.** قوماشی، هەرچەند کو گۆرەکی رێزمانا کوردی سەرراستە، لێ کێشا هەلبەستێ دئالزینە،

یا راست "قوماشء" یه، کو هەم کێشا هەلبەستێ رادگرە و هەم ژی گـۆرەکی رێزمـانێ کوردی و دەڤۆکا خانی دوروستە.

- **پەیڤناسی: کەساد:** راوەستانا کڕین و فرۆتنێ، بێ رمێن، بێ رەوایی - **قوماش:** پـەڕوو، پەرچە، کەلمـەل، لێـرە دا مەبەسـتا خـانی زمـان و تـۆرە و هەلبەسـتێن کـوردی یـە.- **خەریدار**: بکڕ، کڕیار-

- **شرۆڤە:** ئەز چ بکم کو بازارا تۆرە و هونەرێ راوەستایە و چ بکـڕەک ژ ڤـی پـارچەیی را پەیدا نابە و کەس بۆ لایێ هونەر و تۆرەیێ ڤا نایێ.

- **جوانکاری:** خانی هەلبەست و تۆرە و هونەر وەکاندییە پەرچە و کەلمەلان. تەناسـوب ل نیڤەکا پەیڤێن؛ کەساد، بازار، خەریدار و قوماش دا هەیە.

٢٥٤- خاسما د ڤێ عەسرێ دا کو هەمیان
مەعشووق و حـەبیبە بۆ مە هەمیان

- **هەڤبەرکرن: ئە.** خاسما د ڤء عەسرء دا کو هەمیان- **ئا.** خەسما کو د وی عەسر/ وێ عەسرێ دا وە هەمیان- **ئۆس.** خەسیما دڤی دەوری دا کو هەمیان - **حم. رۆ. جـا. زا.** خاسما د ڤی عەسرێ دا کو هەمیان – **میر.** خاسما د ڤی عەسری دا کو هەمیان - **هـژ.** خاسما د ڤێ عەسرێ دا کـو هەمیـان- **پـرۆ.** حەمیـان، لـێ ل هەمـوو ژێـدەرێن دی دا هەمیان هاتییە.- - **میر.** بوونە- **رۆ.** بوونە- **ئۆس.** مەحبووب و حەبیب و بوونە – **ئا. ئە. حم. جا. زا. پرۆ.** بوومە/بۆ مە - **هژ.** بۆمە.

بالکێشی: پەیڤا عەسر ب واتە یا دەم و دەوران و گوون هەرچەند کو پەیڤەک عەرەبـی یـە، لێ ل زمانێ کوردی دا پەیڤەک مێزایە. ئەڤ پەیڤـا دەمـا کـو ب جینـاڤێ ئشـارکی یـێ نێزیک بێتە نیشان دان، لەورا کو مێزایە، دگەل جیناڤێ مێزا تـێ. جینـاڤێ ئشـارکی یـێ نێزیک ل زمانێ کوردی دا ژ بۆ ناڤێن مێزا " ڤێ و ئەڤێ" ژ بۆ نـاڤێن نێـرزا ژی" ڤـی و ئەڤی و ڤء و ئەڤء " یە.

- **پەیڤناسی: عەسر(عصر):** دەوران، گوون، دەم، سەردەم - **هەمیان ١:** کیسێ درافء، درافدانک - **هەمیان٢:** هەموویان، هەمووکێ، هەموو کەسی - حەبیب: دۆست، یار.

- **شرۆڤە:** ب تایبەتی کو د ڤێ دەوران و گوونێ دا دراف و درافدانک ژ بـۆ مـە هەمـووێ بوویە دۆست و یار و ئەم هەمی پوولەکی و پارەحەبینن.

- **جوانکاری:** هەردو پەیڤێن هەمیان پێکڤە جناسێ سـاز دکـن و ئەڤـان هـەردو پەیڤـانە بوونە هەگەر کو ژ لایێ رووننڤیسکاران ڤا ئەڤ هندە ئالۆزی بکەڤنە ڤێ مالکا هەلبەسـتێ. هەروسان هەمیانا یەکەم دکارە ببە تەشبیھ ژی، لەورا کو خانی ئەو وەکانـدییە دۆسـت و یار و گرافی یان. پەیڤێن مەعشووق و حەبیب تەرادوفێ ساز دکن.

بالکێشی: ئەگەر ئەم پەیڤا هەمیان یا یەکەم ب واتەیا هەموویێ بپەژرینن، کردارا رسـتەیێ دەبێ بوونە بە. واتە ژ هەموویێ را کیسکێ پارە و زێڕان بوونە یار و بەردلک. لێ ئەگـەر ئەم ئەڤێ هەمیانا یەکەم ب واتەیا کیسـکێ پـارە و زێـڕان بپـەژرینن، هینگـا واتـە تـێ گوهۆڕینێ و ئێدی کردارا "بوونە" نە حەوجەیە و دەبێ ئەم ل جیهێ کـردارا "بـوونە" دا چاوا کو ل هەفت ژێدەران دا هاتییە پەیڤا بۆ مە بپەژرینن و ئەوێ مالکا هەلبەستێ وەهـا شرۆڤە بکن: ل ڤێ دەورانێ دا کیسکێ پاران ژ بۆ مـە هەمـووێ یـار و بەردلکـە. وایـە مالکا هەلبەستا کو ل دوو را تێ ئەڤێ واتەیێ پشتراست دکە.

٢٥٥- یەعنی ژ تـەمـەع، دراف و دینار
هەر یەک ژ مە ڕا وە بوونە دلدار

- **هەڤبەرکرن: ئا. حـم. هـژ.** دراڤ –**ژێـدەرێن دی:** دراف - - **میـر.** مـەرا بـوونە- **ژێدەرێن دی:** مە را وە بوونە-

- **پەیڤناسی: تەمەع(طمع):** تماکاری، چکووسی، چاڤچنۆکی، **ژ تەمەع:** ل بەر چاڤچنۆکی یێ - **دراف:** پارە ب گشتی و لێرە دا ب واتەیا پارێ زیڤ هاتییە. - **دینار:** پـارێ زێـڕ - **وە:** وسان - **دلدار:** دۆست و یار،.

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** تەناسوب د نیڤەکا پەیڤێن دراف و دینارء دا هەیە.

٢٥٦- گەر علم ء تەمام بدی ب پۆلەک
بفرۆشی تو حکمەتێ ب سۆلەک
٢٥٧- کەس ناکەتە مەیتەرێ خو جامی
راناگرتن کەسەک نزامی

- **هەڤبەرکرن: ئە. ئۆس. رۆ. حم . ئا. زا. جا. میر.** علم(علمء) **- هژ.** عیلمێ- **میر. ئا. ئە.** بیتە - **ئۆس.** نەبیتە -- **رۆ.** وەبفرۆشی - **ئۆس.** مەهتەر - **ئا.** مەحتەر.

- **پەیڤناسی: پۆل:** پۆلک، پارێ زەنگ، پارێ پاخر، پارێ کێمبوها، **- سۆل:** سۆلک، کەوش، ریشا وێ ژ زۆلکێ(زۆلە چەرمێ) تێ. **- مەیتەر:** سەییس، کەسێ کو کارێ وی ئاگاداری و فێرکرنا هەسپانە. **- جامی:** نووەدین عەبدوڕەحمانێ جامی هۆزان و نڤیسکارێ ئیرانی (٨١٧-٨٩٨ مش.١٤٩٢-١٤١٤ز.) **- راگرتن:** گرتن، ب خولامەتی پەژراندان، ب رێنجبەری قەبوول کرن. **- نزامی:** هۆزانێ فارسی نڤیسێ خوارزایێ کوردان (٥٣٠ - ٦١٤ مش. - ١٢١٧- ١١٣٥ز.)

- **شرۆڤە:** واتە ژ بەر تماتی و چاڤچنۆکی یێ، هەریەک ژ دراف و دیناران یان زێڕ و زیڤان ژ هەر یەکێ ژ مەرا وسان بوونە یار و دلدار، کو ئەگەر تو گشتی زانستێن جیهانێ بفرۆشی پۆلکەکێ و فەلسەفە و زانیاری یێ بدی ب سۆلکەکێ، دیسان ژی ل بەر چاڤێن کەسەکێ را نایێ و چ کەس وانا ناکرە. زانست ل همبەر پارە و پۆلکان دا وسان کێمبوها بوویە، کو چ کەس "جامی" ژ خو را ناکە مەیتەرێ هەسپێ خو و کەسەک نزامی ژ خو را وەک رێنجبەر ژی ناگرە.

- **جوانکاری:** پەیڤێن علم و حکمەت تەناسوبێ چێ دکن. پەیوەندا کرن و مەیتەر و راگرتنێ پێکڤە هەیە. ل نیڤەکا جامی و نزامی دا تەناسوب هەیە.

٢٥٨- وەقتێ کو مە دی زەمانە ئەڤ رەنگ
بلجوملە ل سەر درافء بوو جەنگ

- **هەڤبەرکرن: میر. ئە. پرۆ. زا.** فی الجملە - **هژ.** فیلجوملە- **حم.** فی لجملە- **رۆ. ئا. جا.** بالجوملە- **هژ.** درافێ- **میر. ئا. حم. زا. جا.** دراڤی- **ئۆس. ئە. رۆ.** دراف (درافء)-

- **پەیڤناسی: زەمانە:** دەم و دەوران - **ئەڤرەنگ:** وەها - **بلجوملە(بالجوملە):** هەموو - **جەنگ:** شەڕ.

- **شرۆڤە:↓**

٢٥٩- حەز کر مە ببینە کیمیاگەر
گاڤا کو مە دی نەبوو مویەسسەر
٢٦٠- نسفییە مە پێلەکی عەمەل کر
تەسفییەیێ جەوهەرێ دەغەل کر

- **هەڤبەرکرن: میر.** کو ببینە- **ئا.ئۆس.** دبیتە- **- ئا.** مە جەوهەرەک.

- **پەیڤناسی: حەزکرمە:** مە حەز کر، دلێ مە خواست - **کیمیا:** زانستا کو زانیارێن وێ دخواستن ل رێکا وێ زەنگەء بکن زێڕ- **کیمیاگەر:** کەسێ کو دخواستن زەنگەء بکن زێڕ - **نسفییە(نصفیە):** نیڤە نیڤ یان ژی ب ئینساف - **پێلەک:** دەمەک کورت. **پیلک:** مەمکێ درۆدانی کو زارۆکان پێ دخاپینن، تەختکێ کو فالهاڤێژ ل بەروێ فالا داڤێژن، ئامیرا پێ خاپاندنێ، - **پیلکی:** درۆدا، خاپاندن، خۆ خاپاندن - **پێلەکی:** دەمەک کورت - **تەسفییە(تصفیە):** پالاڤتن، پاک کرن - **دەغەل:** نادوروست.

- **شرۆڤە:** دەما کو مە جیهان ب ڤی رەنگی دیت و مە زانی کو شەڕێ هەموویێ ل سەر درافانە، دلێ مە خواست کو ئەم ببینە کیمیاگەر، دا کو ژ وانا را زێڕان چێ بکەین، لێ دەما کو مە دیت ئەڤ یەکا ژی نە یا بوونێ یە و ئەم نکارن ببن کیمیاگەر، ڤێجا مە نیڤە نیڤ دەمەکێ کار کر و ئەو جەوهەرێ نادوروست پالافت و پاک کر.

- **جوانکاری:** تەسفییە و نسفییە پێکڤە جناسێ دئافرینن. پەیڤا پێلەکی ب رێنڤیسا کەون(پیلکی) لەتافەتێ ساز دکە، لەورا کو هەم ب واتەیا دەمەکێ تێ و هەم ژی ب واتەیا درۆدانی تێ.

٢٦١- قەلبێ مە نەکر قەبوول حیلە
قەت بۆ غەرەزێ نەبوو وەسیلە

- **هەڤبەرکرن: هژ.** قەبوولێ-

- **پەیڤناسی: حیلە:** گـزی، خـاپ، فـڕ و فێـل - **قـەت:** چ جـار - **غـەرەز:** مەبەسـتا نەباش، دوژمناتی.

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** پەیڤێن قەلب و قەبوول پێکڤە جناسێ ساز دکن و مووسیقایێ دئافرینن-

٢٦٢- دین چوو و نەکەت ب دەست مە دینار
پاشـێ ژ نـەچـاری بـووینـە سـەففار

- **هەڤبەرکرن: میر. ئۆس. ئا. رۆ.** دەست دینار - **ئە.** بدەس مە دینار - - **حم. ئۆس. رۆ. ئا. ئە.** بوونە سەففار.

- **پەیڤناسی: پاشێ:** ل دوو را، ل کوتایێ دا - **سـەففار(صـفار):** سـپیکار، کەسـێ کـو ئامانێن زەنگ ب قەلایێ سپی دکە.

- **شرۆڤە:** دلێ مە چ جاران زەغەلی و نادوروستی نەپەژراند و ئەو چ جاران ژ بۆ مەبەسـتا خراب نەبوو ئامیر و پێدەستک. دین ژ دەستێ مە دەرکەت و مە دینار ژی ب دەست خـو ڤە نەئـانی، دەمـا کـو وەلـێ هـات و مـە دیـت کـو ئـەم نکـارن بـبن کیمیـاگەر داکـو ژ درافحەبینان را درافان چێ کەین، بنەچاری ئەم بوونە سپیکار، داکو ئەو پۆلکێن مە یـێن پاخر، یێ ژەنگ گرتی سپی بکەین.

بالکێشی: خانی ل ڤان مالکانە و ل مالکێن کو ل دوو را تێن ب جورەکی سەرگرتی دبێـژە: من نەخواست کو ژ بۆ پلە و پۆل و پارەیان ب زمانێ فارسی یـان تـورکی بنڤیسـم و ب وێ وەسیلێ پارەیان دەست ڤە بینم و وەکی کیمیاگەران ببم خودانێ زێـڕان. دلـێ مـن قەت زەغەلی و نەدروستی نەپەژراند، لەورا من ئەو کـارا نەکـر و مـن پـاخرێ خـوە یـێ ژەنگ گرتی، واتە زمانێ کوردی یێ کو کار ل سەر نەهاتییە کرنێ و ژ بیر چوویە و وەکـی پاخرێ کو دەست ڤەنەدایی بمینە و ژەنگ خوە باڤێژێ دا ، ژ زێرێ خەلکێ خۆشتر ڤییا و ئەو پاخرێ ڤەشارتی ئەشکەرە کر و ل سەر وی خەبتیم و وەکی سپیکاران مـن ژەنگـا ل سەر وی پاخری ڤەڕۆت و سپی کر.

- **جوانکاری:** دین و دینارپێکڤە لایەکی تەزادێ و لایێ دی دا ژی جناسـێ سـاز دکـن. ل نیڤمالکا دوویێ دا سەربەستی یا هۆزانی یێ هەیە.

٢٦٣- سفرێ خو یێ خەف م ئاشکەرا کر
قـرتـاسـیـیە بـوو م لـێ دوعـاکر

- **پەیڤناسی: سفر(صفر):** زەنگ، مس، پاخر - **خەف:**ڤەشارتی، نادیار - **قرتاس:**کاخەز، **قرتاسییە:**لەتە کاخەز، پسوّلە، کاخەزا بچووک یان کاخەزا سپی کـو هـێ چ تشـت لـێ نەهاتبە نڤیسینێ. ب واتە یا ئارمانجێ ژی هاتییە-

- **شرۆڤە:** من زەنگێ خو یێ نادیار و ڤەشارتی ئاشکەرا کـر و مـن نڤشـتەک ل سـەر وێ لەتەکاخەزا نەنڤیسی، نڤیسی. (من زمانێ کوردی کو وەکی پاخرێ ژەنگ و پاخسگرتی ل بن ئاخێ دا ڤەشارتی مایی کەسی ل سەر کار نەکری دەرخسـتە ئەشـکەرەتی یـێ و من ئارمانجا دلێ خوە ب وی زمانی ل سەر لەتە کاخەزەک سپی کـو هـێ چ تشـت ل سەر نەهاتبوو نڤیسینی، نڤیسی.)

- **جوانکاری:** خانی زمانێ کوردی وەکانـدییە پـاخرەکی ژە نـگ گرتـی و خـوە ژی کرییـە سپیکارێ کو وی پاخری سپی دکە و ژەنگا ل سەر را دکە.

٢٦٤- دەعوەت کریا ب سدق ئجابەت
بوو واسـتەیێ قـەزایێ حـاجەت

- **هەڤبەرکرن: ئا.** قەبوولێ.

- **پەیڤناسـی: دەعـوەت:** دوعـا، نـزا، لاڤـایی، گـازی کـرن - **کریـا:** هـاتە کرنـێ - **سدق:(صدق)** راستی، ب سدق: ب راستی - **ئجابەت:** پەژراندن، **ئجابەت کریا:** هاتە پەژراندنێ - **واستە(واسطه):** هەگەر، هۆ - **قەزایێ حاجەت(قضای حاجت):** پێکهاتنا داخوازێ، قەبوولبوونا دوعایی.

- **شرۆڤە:** نڤشت و دوعایێ من ب راستی و ژ دل و جان هاتە پەژرانـدنێ و ئـەو دوعـا و گازی یا بوون هەگەرا پێکهاتنا داخوازا من.

- **جوانکاری:** تەناسوبەک ل نیڤەکا پەیڤێن دەعوەت و ئجابەت دا هەیە.

٢٦٥- ئەڤ پوولە ئەگەر چ بی بەهانە
یەکرووونە و ساف و بی بەهانە

- **هەڤبەرکرن: رۆ.ئە.** سافێ بی بەهانە.

- **پەیڤناسی: پوول**: پۆل، پۆلک، پارێ مسین و کێمبوها - **بەها:** بوها، قیمەت، نرخ - **بی بەها:** خۆرایی، موفت، بێ قیمەت - **یەکروو:** یەک ئالی، ساف و بێ دەغەلی **ساف(صاف):** سادە، بێ غەش، بێ زەغەلی– **بی بەهانە١:** بێ بوهانە، بێ قیمەتن، ئەرزانن- **بی بەهانە٢:** بێی بەرهانەنە، بێی هەنجەتن، بێی زەغەلینە، دوروست و پاکن –

- **شرۆڤە:** ئەڤ پۆلکانە ئەگەر چی کێمبوهانە، لێ ساف و خوروو و بێ زەخەلینە و قەلپ نینن.

- **جوانکاری:** خانی پەیڤێن زمانێ کوردی یان ژی هەلبەستێن خوە ب پۆلکێن کێمبوها لێ دوروست و نەزەغەل و پاقش وەکاندییە. ل نیڤەکا پەیڤێن یەکروو، ساف و بییەهانە دا تەناسوب هەیە. هەردو پەیڤێن بی بەهانە ل هەردو نیڤمالکان دا جناسێ ساز دکن.

٢٦٦- بی حیلە و خوردە و تەمامن
مەقبوولێ موعامەلا عەوامن

- **هەڤبەرکرن: میر.** معاملات.

- **پەیڤناسی: حیلە:** زەخەلی، نەدوروستی، قەلپی - **خوردە:** نڤیشکان، پارێ کەم عەیار - **تەمام:** تەکووز، نەنڤیشکان - **مەقبوول:** پەژری - **موعامەلە:** داد و بستەد، ماملە، سەودا - **عەوام:** خەلکێ ئاسایی، خەلک ب گشتی.

- **شرۆڤە:** (ئەو پۆلکانە) حیلە و زەخەلی و نەدوروستی و نڤیشکانی و ساختەکاری تێ دا تونەنن و هەموو ژی تەکووز و بێکێماسینە و ل دادوبستەدا گشتی دا هاتنە پەژراندنێ. (زمانێ کوردی زمانەکی خوەروو و بێی کێم و کاسە و گشتی گەل ئەوی زمانی ب کار دبن و پێ دئاخڤن دادوبستەد و ژیانا خوە یا رۆژانە ب وی دکن.)

- **جوانکاری:** پەیڤێن خوردە و تەمام دژبەری هەڤن، واتە تەزادێ ساز دکن.

٢٦٧- کورمانجیه سرفه بیگومانه
زێڕ نـینه ببێن سـپیدمانه

- **هەڤبەرکرن: ئه.** بێکەماله- - **ئه.** سفیدماله - **میر. زا.** سفیدمانه – **ئۆس. حم. رۆ. جا.** سپیدمانه- **هژ.** سپیتمانه-

- **پەیڤناسی: سرف(صرف):** خوروو، خالس، بێ خەوش - **بێگومان:** بێ شک، خوروو - **ببێن:** ببێژن - **سپیدمان:**سپیتمان، پارێ کو بردبردی بە، زێڕێ کو لەکە و راڤێد سپی تێ دا هەبە –

- **شرۆڤه:↓**

- **جوانکاری:** پەیڤێن زێر و سپیتمان دژبەری یێ ساز دکن. پەیڤا سرف، پەیڤا سفر کو ب واتەیا پاخرێ یە دهینه بیرا مرۆڤ، کو خانی ل مالکا ل دوو را دهینه.

٢٦٨- سفرێ مـه یێ سـۆره ئاشکاره
زیڤ نینه ببێن کو کەم عەیاره

- **هەڤبەرکرن: ئه.** سفرێ مه یێ سۆره کەم عەیاره، زیڤ نینه ببینه ئاشکاره.

- **پەیڤناسی: کەم عەیار:**کێم عەیار.

- **شرۆڤه:** (پرتووکا مـن/ زمـانێ مـه) کورمـانجی یـه، خـوروو و بێگـەردە و چ گومـان ل پاقشی و خوروووبوونا وی دا تونەیە. ئەو زێڕ نینه کـو ئـەم بێـژن سـپیتمانه، واتـه زێـرێ لەکەدار و بردی بەلەکە. و ئەوزیڤ ژی نینه کو ئەم بێژن عەیارێ وی کێمه. ئـەو مسـێ مه یێ سۆره و ئاشکار و ل بەر چاڤانه و خوروو و پاقشه.

- **جوانکـاری:** ل قـان مالاکانـا هەمـووین دا خـانی زمـانێ کـوردی ل همبـەر زمـانێن سەردەستان دا دوەکینه پاخرێ. ئـەو دبێـژه زمـانێ مـه وەکـی پـاخرێ سـۆره و ل بـەر چاڤانه. هەرچەند کو ئەو زێڕ و زیڤ نینه، لێ وەکی زێـرێ لەکـەدار و خەوشـدار یـان زێڤێ کەم عەیار ژی نینه ، بەلکوو ئەو خوروو و بێ خەوش و کێماسـییه. هەرچەنـد کـو

خانی ب رووڤا زمانێ کوردی ل همبەر دیتر زمانان دا بچووک دده نیشان دانێ، لێ دگەل وێ هندێ دبێژە کو زێڕ هەرچەند گرانبوهایە، لێ سپێتمانێ زێڕان ژی هەیە، زێڕێ بردی بەلەک و لەکەدار ژی هەیە، زیڤ ژی هەرچەند کو گرانبوهـایە، لـێ زیڤـێ کـێم عەیـار و ئەرزان ژی هەیە. لێ زمانێ کوردی هەرچەند کو زێڕ و زیڤ نینە و پاخرە، لـێ پـاخرەکی ساف و خۆمالی و خوروو و بێگەرد و بێ لەکەو بێ خەوشە.

٢٦٩- نەقدێ مـە مـەبێـژە کەم بەهایە
بی سکککەیێ شاهء شەهرەوایە

- **هەڤبەرکرن: میر.** نەقدێ مە بێژە کەم بەهایە- **ئۆس.** نەقدێ مەبێژە کەم بەهایە- **ئە. زا.** نەقدێ مە نەبێژە کەم بەهایە- **حم. رۆ. هژ. جا.** نەقدێ مە مەبێژە کەم بەهـایە - - **هژ.** شاهە- **حم. رۆ. میر. ئە. ئۆس. جا. زا.** شاهـ / شاهء-

- **پەیڤناسی: نەقد:** پارە، لێرە دا مەبەست ژێ زمانێ کوردی یە.- **کەم بەها:** کـێم بوهـا، ئەرزان - **سککە:** دەزگەها کو پێ پارەیان دنەقشینن، پارەیێ فلزی، موهر یان نەقشا کو ل پارەیێ فلزی ددن - **شەهرەوا:** شەهررەوا، پارەیێ کو ل باژارەکی دا رەواجـە و بـڕەوا وی هەیە.

- **شرۆڤە:** نەبێژە کو ئەڤ پارەیێ مە ئەرزان و کێمبوهانە، هەرچەند کو ئەڤ پارانا ب موهر و سکەیا شاهی نەهاتنە نەقشاندنێ ژی، لێ ل ناڤ بـاژارێ وەلاتء دا دچـن و بـرەوا وان هەیە. (نەبێژە کو زمانێ کوردی زمانەکی کێمبوها و بـێ رەوایـە، نـا، هەرچەنـد کـو ئەڤ زمانا ژ لایێ شاهان ڤا نەهاتییە پەژراندنێ ژی، لێ دیسان ژی ل ناڤ گەل دا بـرەوا وی هەیە و گەل ب وی زمانی دئاخڤن.)

- **جوانکاری:** خانی زمانێ کوردی و هەلبەستێن خـو وەکانـدییە پـارە و درافـان و مـوهر و پەژراندنا شاهێ ئیرانێ و سولتانێ ئۆسمانیان یان ژی میرێن کوردستانێ ژی وەکانـدییە دەزگاها سککەلێدان و پەژراندنێ. هەروسان ئەوی زمانێ کوردی وەکاندییە پـارەیەکی ناڤچەیی، کو هەرچەنـد ژ لایـێ هێـزێن سەردەسـت ڤـا ب جـورەکی دیـوانی نەهـاتییە پەژراندنێ، لێ ژ لایێ گەل ڤا تێ بکار برنێ و رەواج و برەوا وی هەیە.

بالکێشی: خانی لێرە دا جارەک دی شکەستە نەفسی یێ دکە و زانستا خوە ل هەمبەر زانستا دێتر زانیاران دا بچووک ددە نیشان دانێ و وانا وەکە کیمیاگەر و خوە ژی وەکە سپیکارەکی کو کارێ وی سپیکرنا ئامانێن زەنگ یێ ژەنگۆری یە، ددە ناساندنێ و زمانێ کوردی ل هەمبەر دێتر زمانان دا دشوبهینە پاخرا ڤەشارتی و ژەنگۆری و پرتووکا خوە ل هەمبەر پرتووکێن دێتر هۆزان و نڤیسکاران دا وەکە پسۆلەیەکێ ددە ناساندنێ و پەیڤێن زمانێ کوردی رووڤا وەکە پۆلکێن کێم بوها ددە نیشان دانێ. لێ ئە و دبێژە هەرچەند کو بوهایێ ڤان پۆلکانا ب ئاشکارا و رووڤا کێمن و قەدر و قیمەتا وان تونەیە، لێ ئەڤ پۆلکانا د بنێشێ دا خوروو، ساف و بێخەوش و خومالی و پاقش و بێگەردن. چو زەخەلی و فڕ و فێل و دەلەسە د ڤان پۆلکانا دا تونەیە، لەورا ئەڤ پۆلکانا ل بازارا گەلێری دا ژ لایێ کۆمەلێ ڤا هاتنە پەژراندنێ و کۆمەل داد وبستەدا خوە ب ڤان پۆلکانا دکە. واتە ئەڤ زمانێ کو ئەز پێ دنڤیسم زمانەکی خوروو و پاقشە و ژ لایێ گەل ڤا هاتییە پەژراندنێ و گەل ب وی زمانی دئاخڤە. ل دوو را خانی ژ مەجازی گۆتنێ دادکەڤە راستی یێ و گۆتنێ خوە ب زمانەکی ڤەکری دبێژە و رادگەهینە، ئەو زمانێ کو ئەز پرتووکا خوە پێ دنڤیسم، زمانێ کوردی یە. زمانەکی ساف و خوروو و بێ گومان واتە بێ شک و دودلی و بێی زەخەلی یە و چو نەدوروستی و ساختەکاری و هەڤگرێدان تێدا نینە. راستە کو ئەڤ زمانا ژ لایێ کیمیاگەران (مەبەست ژێ هۆزان و نڤیسکارێن مەزنە) ڤا نەهاتییە بکار برنێ و کێم کەسی ب وی زمانی بابەت نڤیسینە، لێ بلابە ئەو زمانێ مە یێ خوروو و پاقشە. بلا زێڕ و زیڤ نەبە، بلا پاخر بە. پاخرێ مە بخوە یە و ئەم پاخرێ خوە ب زێڕ و زیڤێ خەلکێ نادن. پاخرێ مە یێ سۆرە و هەبوونا وی ئەشکەرایە و زیڤ نینە کو ئەم بێژن عەیارا وێ کێمە. زێڕ ژی نینە کو ئەم بێژن زێڕێ لەکەدار و بردی بەلەکە. هەرچەند کو عەیارا وی تونە یە و ژ لایێ پادشاهان ڤا نەهاتییە پەژراندنێ ژێ، لێ بزانن کو ئەڤ پارێ مە یێ حازر و هەیی کێم بوها نینە. ئەو خودانێ بوها و قیمەتەک مەزنە، لەو را کو گەل ب وی دادوبستەدێ دکە. ئەڤ پارێ مە هەر چەند کو چو شاهان موهرا خوە یا پەژراندنێ لێنەدانە و ئەو نەپەژراندنە، لێ دگەل وێ هندێ ژی ل بازارێن شاران دا بەرەوە و رەواجا وی هەیە. لەورا کو گەل ب وی دادوبستەدا خوە یا رۆژانە دکە.

۲۷۰- گەر دێ ببوا ب زەربێ مەنقووش
نەدما وەهە بی رەواج و مەغشووش

- **هەڤبەرکرن: هژ. ئۆس.** ببویا - **میر.** رەواجێ مەغشووش.

- **پەیڤناسی: زەرب**: (ضرب) لێدان، مەبەست سککە لێدان- **مەنقووش**:نەقشاندی، نتلاندی - **وەهە**: وەها، هاکینە - **رەواج**:رەوا، رەواک، خودان برەو - **مەغشووش**: ئالۆز و بێ سەر وبەر،.

- **شرۆڤه:** لێ ئەگەر ئەڤ پارەیێ مە ب مۆهرا پادشاهان بهاتا نتلاندنێ و سەککەیا وان لێبگرتا، وەها بێ برەو و ئەرزان وئالۆز نەدما. (ئەگەر ئەڤ پرتووکا مە ژ لایێن شاهان ڤا بهاتا پەژراندنێ و زمانێ مە ژ لایێ وان ڤا رێز لێ بهاتا گرتنێ، وەها ناڤچەیی و کێمبوها نەدما و یێ ببا زمانێ دیوانی و گشتی.)

۲۷۱- مەحبووبە ب کەس نە نامزادە
لەو بەخت سیاھ و نامورادە

- **هەڤبەرکرن:** ئە.رۆ. مەحبووب

- **پەیڤناسی: مەحبووبە:** دلدار، ئەڤینبار، خۆشەویست- **نامزاد:** نامزەد، ناڤلێکری، دەستگرتی، دەسگیران، بەرناڤ، ناڤ ل سەر - **لەو:** ژ بەروێ هندێ - **بەخت سیاھ:** بەختەرەش، بێ شانس- **نامۆراد:** بێمراز،سەرنەکەتی.

- **شرۆڤه:** ئەڤ خۆشەویستا دەسگیرانا کەسەکی نینە، لەورا وەها رەشبەخت و بێمراز و بەلەنگازە.

- **جوانکاری:** خانی پرتووکا مەم و زینێ یان ژی زمانێ کوردی وەکاندییە بەردلکەک جوان و دلدارەک خۆشتەڤی کو دەسگیرانا کەسەکی نینە لەورا وسان ژار و بلەنگاز و رەشبەختە. هەروسان مرۆڤ دکارە بێژە کو خانی کوردستان کو هێ چ شاهلێ نەرابوونە و سەرخوەبوونا وێ نەراگەهاندنە، وەکاندییە کچەک جوان و خامە کو هێ کەسی ژ خو را دەستێ وێ نەگرتییە و بێ مێر و دەست لێ نەگرتی و ژار و بەلەنگاز و بێخودان مایە.
د ڤێ مالکێ دا پەیڤێن بەخت سیاھ و نامورادە دکارن تەرادوفێ ساز کن. پەیڤا مەحبووبە ئستعارەیە ژ زمانێ کوردی یان ژی ژ کوردستانێ را.

۲۷۲- قرتاسیەیا مە بی پەناهان
بی زەربێ قەبوولێ پادشاهان

- **هەڤبەرکرن:** ئە. قورصاسیها- هژ.قیرطاسیه –

- **شرۆڤه:** ↓

٢٧٣- مەعموولە ل بال گەلەک عەلیمان
مەقبوولە ل بال گەلەک حەکیمان

- **هەڤبەرکرن: هژ. حم.** مەعلوولە - **ئۆس. رۆ.** مەعلوومە- **میر. ئا. جا. زا. پرۆ.** مەعموولە- **ئە. رۆ. حم. هژ. ئۆس.** ل با- **ئۆس.** ل نک-

بالکێشی: رەوشنافێ مەعموول ل کەونەتۆرەیا ئیرانی دا گەلەک جاران ژ بۆ پرتووکان هاتییە ب کارئانینێ. پەیڤێن مەعلووم و مەعلوول لێرە دا واتەیا گۆتنا خانی دانا‌گرن و دژی گۆتنێن وینە. خانی نابێژە پرتووکا من مەعلوول واتە خەوشدارە یان مەعلووم واتە ئەشکەرەیە، ئەو دبێژە پرتووکا من ل بال مرۆڤێن زانا پرتووکەک ئاسایی، کێرهاتی و خودان برەوە. هەروسان لێرە دا خانی ژ بۆ ساز کرنا تەرسیعێ پەیڤێن مەعموول و مەقەبوول ل همبەر هەڤدا ئینایە.

- **پەیڤناسی: مەعموول:** کار پێکری، کێرهاتی، خودان برەو ، ئاسایی- **عەلیم:** زانا، زۆرزان- **مەقبوول:** پەژری، هاتی پەژراندنێ - **حەکیم:** پسپۆر، فیسلسۆف.

- **شرۆڤە:** پرتووکۆکا مە بەلەنگازێن بێ پەناە، بێی وێ هندێ کو ژ لایێ پادشاهان ڤا بێتە پەژراندنێ و مۆهرا ئەرێنی یا وان لێ بگرە، ل بال گەلەک زانا و پسپۆران ڤا هاتییە پەژراندن و بکاربرنێ. هەر چەند کو هیچ شاە و پادشاهەکی ئەڤ پرتووکا مە موهر نەکرنە و ئەو نەپەژراندنە، لێ دگەل وێ هندێ ئەڤ پرتووکا مە ژ لایێ گەلەک کەسێن زانا و پسپۆر ڤا هاتییە پەژراندنێ و ئەوانا موهرا پەژراندنێ لێدانە.

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا هەلبەستێ ب شێوەیا تەرسیعێ هاتییە دارشتنێ. لێڤەگەڕا پیتا "ل" ب نەھ جاران موسیقایا هوندوڕانی ساز کرییە.

٢٧٤- لێی حاکمێ وەقتێ مەعرفتناک
مەسموع نەکر ب سەمعێ ئدراک

- **هەڤبەرکرن: میر. ئە. زا. جا. هژ.** حاکمێ وەقتێ - **ئۆس** . حاکمێ وەقت- **حم. رۆ.** حاکم وەقت-

بالکێشی: حاکمێ وەقت هەڤبەندەک فارسی یە، حاکمێ وەقتێ هەڤبەندەک کوردی یە، د ڤێ مالکێ دا هەردو ژی دوروستن.

- **پەیڤناسی: لێی:** لێ، ئەمما - **حاکمێ وەقتێ:** میرێ سەردەمێ، دەستهەلاتداریّ سەردەمێ، فەرمانداریّ دەمێ - **مەعرفەتناک:** خودان تۆرە و زانیار، خودان مەعرفەت - **مەسموو:** بهیستی- **سەمع:** گوه ، گوچک - **ئدراک:** تێگەهیشتن. **سەمعێ ئدراک:** گوچکێ تێگەهیشتنێ.

- **شرۆڤە:** لێ میرێ سەردەمێ ئەڤ گۆتنێن مە ب گوچکێ تێگەهیشتنێ گوهداری نەکر. یان ژی میرێ سەردەمێ یێ کو تێ ناگیژە، گۆتنێن مە ب گوچکێ تێگەهیشتنێ گوهداری نەکر و ل گۆتنێن مە تێنەگەهیشت.

- **جوانکاری:** مرۆڤ دکارە بێژە کو ل ڤێ مالکێ دا ئیهامەک ڤەشارتی هەیە؛ هەڤبەندا مەعرفەتناک، هەم تێ ب واتەیا خودان مەعرفەت هەم ژی دکارە ب واتەیا مەعرفەتێ ناکە بێ زانینێ. خانی ب زانەتی ئەڤ هەڤبەندا ب کار برییە.

ئەڤ مالکا ژێرێ تەنێ ل دەستنڤیسێن ئەرواسی وئۆسکارمانء دا هاتبوو.

نۆس.

لەورا کو وی ئەڤ نەکر پەسەندە
با ئەسل و نەسەب خو ئەو رەوەندە
نە.
لەورا کو ئەوی نەکر پەسەندە
ب ئەسل و نەسەبا خو ئەو رەوەندە

- **هەڤبەرکرن:** ئەز ل سەر وێ باوەرێمە کو ئەڤ مالکا هەلبەستێ نە یا خانی یە. لەورا کو گۆرەکی دیتر هەلبەستێن خانی لاواز تێ خوویانێ. ل بەر وێ هندێ من ئەو ل رێزا هەژمارا هەلبەستان دا نەهەژمارت . لێرە پەیڤا لەورا دەبیا ل پێش ئەسل و نەسەب دا بهاتا، نە کو ل نیڤمالکا یەکم دا.

پەیڤا رەوەند خودانێ دو واتەیایە: ۱.کۆچەر ۲. ژ هۆزا رەوەندا، رەوەند کو ل مێژوویێ دا وەکی راوەندی، رەوادی هاتییە. ئەو کەسێ کو ئەڤ مالکا نڤیسی یە خوەستییە بێژە کو چونکو میر کۆچەر و رەوەند و نەخوەندی بوویە لەورا ژ گۆتێنێن خانی تێ نەگەهیشتییە و پرتووکا وی نەپەژراندییە، نە کوو ئەو ژ هۆزا رەوەندی بوویە، لەورا پرتووک نەپەژراندییە.

- **پەیڤناسی: پەسەندکرن:** پەسنین، عەجباندن- **رەوەند:** کۆچەر، رەوەند یان رەوەندی ناڤێ عەشیرەتەک کوردایە، کو گۆرەکی هندەک چاڤکانی یێن مێژوویی سەلاحەدینێ ئەیووبێ ژ وێ هۆزێ بوو.

■ **شرۆڤە:** چونکوو ئەو ب ئەسل و نەسەب و بەرا خو ڤە کۆچەرە/ژ هۆزا رەوەندایە، ل بەر وێ هندێ ئەوی ئەڤ کارێ مە پەسەند نەکر.

۲۷۵- میرێ کـو ب ناڤ میـرزایە
مەحزا نەزەرا وء کیمیایە

■ **هەڤبەرکرن: هژ.** مەحظا.

■ **پەیڤناسی: ب ناڤ میرزایـە:** نـاڤێ وی میرزایـە، قاشـۆکا میرزایـە، خـودێ بەرگراڤـی ئەمیرزادەیە، ب ناڤ میرزایە نە ب کریار. **مەحز(محـض):**خـوروو، تـایبەتی، - **مەحـزا نەزەرا وء:** تایبەتمەندی یـا لـێ نهێڕینـا وی، تەنـێ لێنهێڕینـا وی - **نـەزەر(نظـر):** دید، لێ نهێڕین.

■ **شرۆڤە:↓**

■ **جوانکاری:** نیڤەکا پەیڤێن میر و میرزا دا هەم جناس هەیە و هەم ژی تەکریر. هەڤبەندا "ب ناڤ میرزایە"، دکارە ئیهامێ ساز بکە، لەورا کو چەند واتەیان دده: یـا یەکـەم واتـە ناڤێ وی میرزایە، واتەیا دوەم ئەوە کو قاشۆکا ئـەو ژی میرزایـە، یـان ژی ئـەو ب نـاڤ میرزایە، نە ب کار و کریارێن خوە. ل ڤێ مالکێ دا تەشـبیهـ هەیـە، خـانی نهێڕینـا میـر میرزایـی وەکانـدییە کـارێ کیمیـاگەران، کـو ل دوو وێ هنـدێ را بـوون پـاخرء بکەن زێڕ.

بالکێشی: ل بارا ڤی میرزایی دا چو ژێدەر ل بەر دەستێن من تونە بوون کو ئەز بـزانم گەلـۆ ئەڤ میرزایا ب راستی ژ هۆزا رەوەندییان یا بنەمالا سـەلاحەدین ئەیـووبێ بـوویە، یـان کەسەکی دی بوویە. لـێ **عەبـدوللا وارلـی** ل پرتووکـا کـو ل سـەر ژیـان و بەرهـەمێن ئەحمـەدێ خـانی دا نڤیسـییە، دبێـژە ئـەڤ میـرزا یـا کـوڕێ عەبـدی یـێ کـوری میـر موحەممەدێ میرێ بایەزیدێ بوویە. ئەو میر موحەممەدێ کو خـانی ل شـینگێڕی یـا وی دا قەسیدەیا کو ب مەتلەعا "کانێ موحەممەد بەگ گەلۆ" دەست پێ دبە، گـۆتییە. دەمـا کو ل سالا ۱۱۰۵ مشەختی خانی مەم و زین کوتا کرییـە، ئـەڤ میرزایـا ل جیهـێ بـابێ خـوە عەبـدی میـرێ بایزیـدێ بـوویە. لـێ دیـار نینـە گەلـۆ ئـەڤ میـرێن بایزیـدێ رەوەندی بوونە یان نا؟

٢٧٦- قەلبێ د زەغەل دکـەت بلۆری
پوولێ د دەغەل دکەت فلۆری

- **هەڤبەرکـرن:** ئـەڤ مالکـا ل **رۆ.** دا نەهـاتییە - **ئـە.** قەلبێـت، پوولێـت- **ئـۆس.** ل جیهـێ پەیڤـا د زەغـەل دا ژی د دەغـەل هـاتییە. واتـە ل هـەر دو نیڤمالکـان دا ژی ددەغەل هاتییە.

- **پەیڤناسـی: قەلـب:**دل، پـارێ قەلـپ، نادوروسـت - **زەغـەل:** نادوروسـت، قەلـپ - **بلۆر:**بلوور، جورە شووشەیەک هەرە باش کو ساف و تەنک و جوانە. - **بلۆری:** بلوورین، وەکی شووشەیا بلۆرێ، ساف و رۆناهی - **پوول:** پۆل، پۆلک، پارێ کێمبوها و نەیخوری - **دەخـەل:** نەدوروسـت - **فلـۆری:**فلـۆرەن، پـارەیەکی زێـڕ بـوو، کـو ل وەلاتـێ هولەندێ دەردکەت.

- **شرۆڤە:** میرێ کو ناڤێ وی میرزایە و نەزەر و لێنهێڕینا وی وەکی کارێ کیمیاکەرانە. ئەو ب یەک نهێڕینێ دلێ زەغەل و نەدوروست وەکی شووشەیا بلۆرێ ساف و پاک و رۆناهی دکە و پارێ قەلپ و زەغەل ب یەک دیدێ دکە زێڕێ هولەندێ.

- **جوانکاری:** د پەیڤا قەلبء دا لەتافەت هەیە، لەو را کو هەم ب واتەیا دلە و هـەم ژی ب واتەیا پارێ قەلپە. پەیڤێن دەغەل و زەغەل پێکڤە و پەیڤێن بلـۆری و فلـۆری ژی پێکڤـە جناسێ ساز دکن. ئەڤ مالکا هەلبەستێ ب شێوەیا هەڤکێشی یێ هاتییە ڤەهوونانێ.

٢٧٧- سەد بار هـەبن فلـووسێ ئەحمەر
دەرحال دکەت ب یەک نەزەر زەر

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** دبن

- **پەیڤناسی: فلووس:** پرانەیا فلس، پارێ هوور و کێمبوها - **ئەحمەر:** سۆر - **دەرحال:** دگاڤێ دا - **نەزەر:**(نظر)ئاڤڕ - **زەر:** زێڕ.

- **شرۆڤە:** ئەگەر سەد بار فلسێ سۆر هەبن، ئـەو(میـر) دکـارە ب ئـاڤڕەکی دا هەمـووێ بکە زێڕێ زەر.

- **جوانکاری:** زەر و نەزەر پێکڤە موسیقا هندورانی و جناسـا رابێژکـی سـاز دکـن. د ڤـێ مالکا هەلبەستێ دا موبالغە هەیە.

۲۷۸- ئەعلایی دکەت ب قەهرێ ئەدنا
ئەدنایی دکـەت ب لوتفێ ئەعلا

- **هەڤبەرکرن: ئە.** ئەعلا دکەتن، ئەدنا دکەتن.

- **پەیڤناسی: ئەعلایی:** یێ ئەعلا، یێ هەرە بلند و ژۆر - **قەهر:** تووڕەتی - **ئەدنا:** نزمتر، ژێرتر، هەرە ژێر - **ئەدنایی:** یێ هەرە نزم - **لوتف:** دلۆڤانی.

- **شـرۆڤە:** (ئـەو میـرێ کـو نـاڤێ وی میرزایـە) ب تـووڕەتی یـا خـو پایەبلنـدان نزم و بیروومـەت دکـە و ب دلۆڤـانی یـا خـو یـێن بیروومـەت و نـزم بلنـد دکـە و دکـە خودان پلە و پایە.

- **جوانکاری:** د ڤێ هەلبەستێ دا جوانکاری یا دژ بەری یێ هەیە. پـەیڤێن ئـەعلا و ئەدنـا پێکڤە و پەیڤێن لوتف و قەهر ژی پێکڤە دژن. هەروسا د ڤـێ مـالکێ دا جوانکـاری یـێن موبالغە و تەرسیعێ ژی هەنە. د ڤێ مالکا هەلبەستێ دا ناڤنچکا پەسـن ئاسـا(ذم شـبیە مدح) هەیە. خانی ل پێش دا گۆت کو ئەو میرا مەعرفتناکە و ب ناڤ میرزایە، لێـرە ژی ب جورەکی سەرگرتی و ب هۆستاتی یەک تام ناڤنچکان لـێ دکـە و دبێـژە حسـاب و کتا بان نزانە، ئەگەر ل یەکێ تووڕە ببـە، ئـەو کەسـا هەرچەنـد پایەبلنـد بـە ژی وی ب تووڕەتی یا خو نزم و هێچ و پووچ دکە، لێ ئەگەر دلێ وی ژ یەکێ را بخوازە، ئەگەر ئـەو کەسە ل پلەیەک ژێر و نزم و نەزان و نەچیزان بە ژی، ب دلۆڤـانی یـا خـو وی یـا بلنـد دکە. هەلبەت نەگۆتی نەمینە خانی ئەڤ رەوشنافا دایە پال خودێ ژی، گاڤـا کـو ل سـەر ئادەم و ئبلیسء دنڤیسە، دبێژە؛ خودێ یۆ، ئبلیسء هەر رۆژ ژ تە را هەزار ئتاعەت دکـر، لێ هەر ل بەر یەک گۆتنێ، کو ئبلیسء گۆت ئەز ژ بلی تە سەرێ خوە ژ کەسـی را خـوار ناکم، تە ئەو کرە دۆژەهی یێ هەرەهەرەیی. تـە ئـادەم ژی بێـی وێ هنـدێ کـو ژ تـە را سجدەیەک کربە، کرە خۆشەویستێ خوە.

۲۷۹- پاشان دگرت وەکی ئەسیران
ئازا دکەتـن وەکـی فـەقیران

- **هەڤبەرکرن: هژ.** پادشان- **میر.** ئازادە دکەت-

- **پەیڤناسی: پاشان:** پاشایان، پرانەیا پاشا و کورتکری یا پادشاهان- **ئەسیر:** ئێخسیر، ئێسیر، دیل.

- **شرۆڤە:** ئەو میرا هند خودان هێزە کو پادشاهان وەکی ئەسیران دیل دگرە و ل دوو را وانا وەکی فەقیر و بەلەنگازان سەربەست بەردده.

- **جوانکاری:** د ڤێ هەلبەستێ دا جوانکاری یێن موازنە و تەزادێ هەنە . پەیڤێن پاشا و فەقیر پێکڤە و پەیڤێن ئازا و ئەسیر ژی پێکڤە دژن و هەروسان پەیڤێن گرتن و ئازا کرن ژی دژبەرن.

٢٨٠- هەر رۆژێ هزار بینەوایان
هەرلەحزە ب لوتفێ سەد گەدایان

- **پەیڤناسی: بینەوا:** بێنەوا، نەدار، هەژار - **لەحزە(لحظە):** قاس، گاڤ، دەم - **گەدا:** پارسەک.

- **جوانکاری:** رۆژ و لەحزە، سەد و هەزا، بینەوا و گەدا دو ب دو پێکڤە تەناسوبێ ساز دکن.

- **شرۆڤە:↓**

٢٨١- زەنگین دکەتن ب دەستێ هممەت
حکمەت ئەوە ناکەتن چو مننەت

- **هەڤبەرکرن: میر.چە.**

- **پەیڤناسی: زەنگین:** دەولەمەند - **هممەت:** خواست، تێکۆشین، ژێهاتبوون - **چو:** تو، چ، هیچ - **مننەت کرن:** مننەت لێ کرن، فۆرس ل سەر کرن، سەتەم ل سەر کرن.

- **شرۆڤە:** ئەو میرا رۆژی هەزار بەلەنگاز و نەداران و هەر گاڤ هەزار پارسەکان ب دلۆڤانی یا خو و ب داین و بەخششێ زەنگین دکە و تشتا بالکێش ئەوە کو فۆرس و سەتەمان ژی ل سەر کەسی ناکە.

٢٨٢- گەر دێ وی نەزەر بدا مە جارەک
ئێکسیرێ تەوەججوها موبارەک

- **هەڤبەرکرن: میر.** ئێکسیر دبوو .

- **پەیڤناسی: ئێکسیر:** گۆرەکی بیر و هـزرا پێشـینان دەرمـانەک بـوویە کـو کیمیـاگەران دکارین ب ئاریکاری یا وێ پاخرە بکەن زێڕ. کنایەتە ژ نەزەر و دینا خوە دانـا مورشـدان بـۆ موریـدان و ئانینـا وان ل سـەر رێ یـا راسـت.- **تەوەججـوە (تـوجە):** بەراخودان، سەرنج.

- **جوانکـاری:** ئـاڤ و لـێ نهێـرینێن میـرە وەکانـدییە ئێکسـیرێ. ئێکسـیرێ تەوەجـوە ئستعارە یە. ل نیڤمالکا یەکەم دا سەربەستی یا هۆزانی یێ هەیە.

- **شرۆڤە:↓**

٢٨٣- ئەڤ قەولە هەمی دکرنە ئەشعار
ئەڤ پوولە هـەمـی دبوونە دینار

- **پەیڤناسی: قەول:** قۆل، گۆتن، هەلبەستێن سادە و گەلیری، قەولێن ئایینی یێن ئێـزدی یان - **ئەشعار:** پڕانەیا شێعر، هەلبەست - **پوول:** پۆل، پارەیێن کێمبوها.

- **شرۆڤە:** ئەگەر ئەوی میری بەرا خوە بدا مە و رووێ خوە ل مـە نەگوهەسـتا، ئێکسـیرا بەراخوەدانا وی یا پیرۆز دێ ئەڤ قەولک و هەلبەستۆکێن من ڤێکـرا بکرانـا هەلبەسـتێن باش و ئەڤ درافێ قەلپ ژی یێ ببانا زێڕ و دینار.

- **جوانکاری:** د ڤێ هەلبەستێ دا جوانکاری یا هە ڤکێشی یێ هەیە. هەروسـان ل نیڤەکـا پەیڤێن قە ول و ئەشعار، پوول و دینار دا ژی تـەزاد هەیـە. دیسـا هەلبەسـتێن بـاش وەکاندییە زێڕ و دیناران و یێن خەراب ژی وەکاندییە پۆلـک و پـارەیێن قەلـپ. پـەیڤێن قول و پول ب رێنڤیسا کەون ب هەڤرا جناسێ دئافرینن.

٢٨٤- ئەمما نـەزەرا وء زێـدە عـامـە
لەو خاسێ نەزەر ژ دل نەدا مە

- **پەیڤناسی: ئەمما:** لێ - **عامە:** گشتی یە - **خاسێ نەزەر:** (خاص نظر) نەزەرا خاس، نەزەرا تایبەتی، ل جیهێ کو بێژە نەزەرێ خاس، گۆتییە خاسێ نـەزەر، ژ بکاربرنـا نـاڤ و رەوشناڤان ل جیهێ هەڤدو را رەوشناڤێ بەرە واژی دبێژن.

- **شرۆڤە:** لێ بەراخودانا وی زۆرتر گشتی یە و بۆ هەموویێ یە، لەما ب ئاڤرەکی تـایبەتی و ژ دل و جان بەرا خو نەدا مە.(ئەو سەروەرێ هەموویـانە، لـەورا چ جـودایی یـێ نـاکە نیڤەکا خەلکێ ئاسایی و یێن تایبەتی دا. ل بەر وێ هندێ چاوا بەرا خوە ددە هەمـووین، وسان ژی بەرا خوە دامە و ئەم ل سەر کەسی را نەگرتن.)

٢٨٥- ئەو رەحمەتێ خاسە بۆی عەوامێ یاڕەب بـدە وی تـوهـەر دەوامێ

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** ئەڤ رەحمەتێ خاس بوی عامێ- **میر. ئە. حم. هژ. جا. زا.** ئەو رەحمەتێ خاسە بۆ عەوامێ - **رۆ.** ئەو رەحمەتێ عامە بۆ عەوامێ - -

ئۆس. یاڕەب بدە وی تو هەر مودامێ - **میر.** یارەب تـو بـدە وی هـەر دەوامـێ- **رۆ .** یاڕەب بدە وی تو هەر دەوامێ- **ئە. حم. هژ. جا. زا.** یاڕەب تو بدی وی هەر دەوامێ- **پرۆ.** یاڕەب تو بدە وی هەر دەوامێ/ یارەب تو بـدی وی هـەر دەوامـێ/ یـاڕەب تـو بـدی ئـەوی قەوامێ-

ل ناڤ ڤان یانزدە جەلەبێن نڤیساریێ دا ئەوا کو من هەلبژارت هـەم کێشـا هەلبەسـتێ خودان دکە و هەم ژی واتەدارترە.

- **پەیڤناسـی: رەحمـەت:** دلۆڤـانی - **خـاس(**خـاص**):** تـایبەتی - **عـەوام:** مـرۆڤێن نەخواندەوار و رەمەکی و بۆرەکە، گەل ب گشتی - **یاڕەب:** ئەی خودایـۆ، خـودێ یـۆ - **دەوام:** پایداری، مایین.

- **شرۆڤە:** ئەو دلۆڤانی یا تایبەتی یە ژ بۆ گژکـێ، ئـەی خودایـۆ تـو ئـەوی هـەر پایـدار و بەرقەرار بکی.

- **جوانکاری:** پەیڤێن خاسە و عەوام دکارن پێکڤە تەزادێ ساز کن.

(٧)

فێهرستێ سەرئاغازێ کتابێ ئەخبار و ئەشعارە و سەر نقشتێ ئەبیات و ئاسارە د سووڕەتێ ئعتراف و ئقراڕێ ب عەجز و ئنکساڕێ دگەل ئعتزارا گوفتاڕێ

٢٨٦- ساقی بکه جامێ ئاسمانی
راحا وەکو رووحێ جاودانی

- **هەڤبەرکرن: میر.** ڕەوحا- **هژ.**جاویدانی.

- **پەیڤناسی: ساقی:**مەیگێڕ - **جام:**پیالە، کاسک - **ئاسمانی:** ئەسمانی، خودایی - **جامێ ئاسمانی:**جاما ئاسمانی، لێرەدا ئێ ل "جامێ" دا کەسرەیا ئزافەیا فارسی یە، زایەندا کوردی نینە. مەبەست ژ جاما ئاسمانی، دلە. - **راح:** شەڕاب، مەی، شایی، کەیفخۆشی، ئەڤین - **وەکو:** وەکوو، بینانی - **رووح:** جان - **جاودانی:**هەرەهەرەیی، هەمێشەیی-

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** د ڤێ هەلبەستێ دا ئستعارە هەیە، جامێ ئاسمانی ئستعارەیە ژ دلی و راح ب واتەیا مەیێ ئستعارەیە ژ ئەڤینێ.

٢٨٧- دا ئەم بکەرین دەماغێ جان تەڕ
یەک لەحزە ب راحێ رووح پەروەر

- **پەیڤناسی: دا:** تا - **ئەم بکرین:** ئەم بکن - **دەماغ:** مەژی، مەژوو- **جان:** گیان - **تەڕکرن:** تەزە کرن، گەش کرن. **دەماغ تەڕکرن**کنایەتە ژ ڤەخوارنا مەیێ، وەکە لەب تەڕ کرنا فارسی. - **رووحپەروەر:**جانپەروەر، پەروەرینەرێ جانی-

- **شرۆڤە:** هەرێ مەیگێرێ/هەرۆ مەیگێرۆ ئەوێ مەیا کو وەکو جانێ هەرەهەریی یە، بەردە وێ جامکا ئاسمانی دا، دا کو ئەم ب وێ مەیا گیانپەروەر دەمەکێ مەژی یێ گیانێ خو خوەش و گەش بکەین.

- **جوانکاری:** پەیڤێن راح و رووح پێکڤە جناسێ ساز دکن. دەماغێ جان ئستعارەیە. دەماغ تەرکرن کنایەتە ژ مەی ڤەخوارنێ.

۲۸۸- ساقی تو برێژە جامێ مینا
ئاڤا کو دکەت زەمیرء بینا

- **هەڤبەرکرن: حم. زا.** زەمیری، کو کێشا هەلبەستێ دئالزینە. **هـژ.** زەمیرێ، کو ناڤێ نێرزا کرییە مێزا - **رۆ. ئا.** زەمیر- **ئە. ئۆس. جا. میر.** زەمیر/زەمیرء، ل ڤان ژێدەران دا کەسرە/ژێرەک ل ژێر پیتا "ر" هاتییە دانانێ.

- **پەیڤناسی: مینا:** شووشە، شووشا شەرابێ، شووشە یا کو ب زێر و لاجەوەردێ هاتبە نەقشاندنێ - **زەمیرء:** زەمیری، دلی، هناڤی، هوندوری - **بینا:** رۆناهی-

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** جامێ مینا ئستعارەیە ژ دلی ، دل ژ نازکی و پاقشی یێ دا ب شووشەیا نازک و زێرکاری کری را هاتییە وەکاندنێ.

۲۸۹- شاداب بگێرە قەلبێ مەحزوون
مەدهووش بگێرە عەقلێ مەجنوون

- **پەیڤناسی: شاداب:** خوش و گەش، تێراڤ - **بگێرە:** بکە، بکرە - **مەحزوون:** دلکەدەر، کولدار، خەمگین - **مەدهووش:** مەندەهۆش، ماندیهش، هش ڤەمایی ، ژ هش کەتی، هش راوەستایی، مت و مات - **عەقل:** هش، هەش، هۆش - **مەجنوون:** شێت، دین.

- **شرۆڤە:** مەیگێرێ/ۆ تو ب دلۆڤانی یا خوە کەی تو ئەوێ ئاڤا کو دل و هناڤان رۆناهی دکە، بەردە جاما مینا و ب وێ ئاڤێ دلێ مە یێن خەمگین و کولدار خوەش و گەش بکە و هشێ مە شێت و شەیدایان راوەستینە و مت و مات بکە.

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا هەلبەستێ ب شێوەیا هـە ڤکێشـی یـێ هـاتییە ڤەهوونـانێ. ل نیڤەکا پەیڤێن قەلب و عەقل دا تەناسوب هەیە. پەیڤێن مەجنوون و عەقل و مەدهـووش ژی پەیوەنـدا وان ب هـەڤ ڤـا هەیـە. پـەیڤێن شـاداب و مەحـزوون پێکڤـە دژبـەری یێ ساز دکن.

۲۹۰- ساقی بـکە کاسـەیا مـوجـەوهەر
وێ شیرەیێ مەعەسەرا موتتە هەر

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** وێ شیلە یێ مەعەسەرا موتتەهەر- **میر.** وێ شـیرە مـوعەتتەر و موتتەهەر - **هژ. حم. جا. زا.** وێ شیرەیێ مەعەسەرا مـوتتەهەر - **ئـا.** وێ شـیلەیێ موعەتەر و موتەهەر - **ئە.** وێ شیرە موعەتەرا موتتەهەر- **رۆ.** وێ شیرە مەعەسـەرا مـو تتەهەر- **پرۆ.** وێ شیرەیێ مەعسەرا/ وێ شیرە موعەتتەرا-

- **پەیڤناسی: بکە.** بەردێ، تێکێ، رۆکە - **موجەوهەر:** جەواهرنگار، گەوهەربەنـدکری، ب گەوهەران نەقشاندی - **مەعەسەر(معصر):** گڤاشتی، گوڤێشرایی، گوشاڤ، ئاڤا مێوەیان کـو ل رێکـا گڤاشـتنا وان دەسـت ڤـە تـێ. - **مـوتتەهەر(مطهـر):** پـاک و پاقشـکری، پاک و پیرۆز.

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** ل نیڤەکا کاسە و ساقی و شیرە و مەعەسەرێ دا تەناسـوب هەیـە. کاسـەیا موجەوهەر دکارە ئستعارە بە ژ دلی. شیرە و مەعەسەر دکارن تەرادوفێ ساز بکن.

۲۹۱- یاقـووتێ مـوزاب و لـەعـلێ سـەییال
وی دوردێ خۆشاب و خەمرێ تەللال

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** یاقووت و موزاب و لەعل و سەییال- **میر.** یاقووتێ مزاب و لەعلـێ سەییال. **ئا. ئە. حم. هـژ. رۆ. جـا. زا.** یـاقووتێ مـوزاب و لەعلـێ سـەییال - **پـرۆ.** یاقووتێ موزاب و دوڕێ سەییال- - **بر.ئا.** دورد و خۆشاب و خەمرێ حـەللال- **میـر. رۆ.** وی دوردێ خوشاب و خەمرێ حەللال- **ئە.** وی دوڕێ خۆشاب و خەمـرێ حـەللال – **حم. هژ. جا. زا.** وی دوڕێ خۆشاب و خەمرێ تەللال-

من ژ ناڤ ڤان هەموو جەلەبانا دا ئەڤ جەلەبا هەلبژارت و ب دیتنا من ئەو ژ هەمـووێن دی سەڕاست تره: **وی دوردێ خۆشاب و خەمرێ تەللال.** لەورا کو ل ڤێ مالکا هەلبەستێ دا لەف و نەشر هەیە. یاقووتێ موزاب دکارە هەڕە سـەر دوردێ خۆشـاب و لەعلـێ سـەییال

ژی دکارە هەڕە سەر خەمرێ تـەللال. هەروسـان دوڕێ خۆشـاب ژ مەیـێ را نـایێ گـۆتنێ، چونکو مەی یان تۆرتا مەیێ سۆرە و دوڕ ژی کو مرواری بـە، سـپی یـە. خـانی چـاوا کـو ل نیڤمالکا یەکەم دا دو پەیڤێن کـو تەناسـوبا وان ب هـەڤ را هەیـە، یـاقووت و لەعـل پێکڤـە ئینایە، د نیڤمالکا دووەم دا ژی دو پەیڤێن کو تەناسوبا وان ب هـەڤ را هەیـە پێکڤـە ئینـایە، واتە دورد و خەمر. هەروسان رەوشناڤێن/ صفەتێن کو ژ وان را ژی ئینـایە دو بـە دو پێکڤـە تەناسوبا وان هەیە. لەعل و یاقووت هەر دو ژی سۆرن و دورد و خەمر واتـە تـۆرتە و مـەی ژی خۆشاب و ب خوناڤن. تۆرتە نکارە وەکی دوڕێ سپی بە، چاوا کو لێرە دا تۆرتە خۆشـابە، وسان ژی خەمر ب خوناڤە.

- **پەیڤناسی: یاقووت:** ئاقووت، گەوهەرەک سۆر و گرانبوهـایە ود هەلبەسـتان دا بریتیـە ژ مەیێ و هەروسان ژ لێڤا یـاریێ یـا سـۆر- **مـوزاب(مـذاب):** ئاڤایی،تاویـایی، بهوشـتی، حەلیایی - **لەعل:** لال، گەوهەرەک سۆر و گرانبوهـایە، د هەلبەسـتان دا بریتیـە ژ مەیـێ و هەروسان ژ لێڤا دلداران یا سۆر - **سەییال:** هەڕک، رەوان - **دورد:** تۆرتە، تۆرتەیا مەیێ، **دوردێ خۆشاب:** تۆرتەیا گەش و خوەشرەنگ - **خەمر:** مەی، شەڕاب - **تەللال(طلال):** بخوناڤ، بئاڤنگ، پڕانەیا (طل) ب واتەیا هوورەبارانێ-

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** ل نیڤەکا پەیڤێن؛ یاقووت و لەعل پێکڤە، موزاب و سەییال پێکڤە، خۆشـاب و تەللال دا ژی پێکڤە تەناسوب هەیە. پەیڤێن یاقووت، لەعل ئستعارەنە ژ مەیێ را هەم ژی ژ لێڤ و تەفەشا دلبەرێ را. خانی لێرە دا ژ دەم و رەوشا عرفانی و رووحـانی بـەر ب دەم و رەوشا ئاسایی و زەمینی ، ژ ئەڤینا ئاسمانی بەر ب ئەڤینا زەمینی دزڤـڕە و راسـتە راست ژ مەیا ئەنگووری دئاخڤە.

۲۹۲- دوڕدانە یێ خـو بـڕێژە ناڤێ
یەعنی عەرەقا وەکی گولاڤێ

- **هەڤبەرکرن: ئا. ئە.** دوڕدانە خوهێ. - - **ئۆس.** عەرەقی-

- **پەیڤناسی: دوڕدانە:** لبێن مرواریدان، بریتییە ژ لبێن خوویێ - **عەرەق:** خووی، خوە.

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** دوڕدانە ئستعارەیە ژ لبێن خوویێ.

۲۹۳- دەم دەم بدە دەستێ مەیپەرەستان
خەلـقێ کو هـنەک ژ دل د دەستان

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** دوورستان- **ئە.** دورستان.

- **پەیڤناسی: دەم دەم:** گەهگاه، جارجاران - **مەیپەرەست:** مەیڤەخـۆر- **هنـەک ژ دل د دەستان:** هندەک ژ دلێ وان ل دەستێ وان دا مایە و ب گشتی ژ خـوە نەچـوونە و دلـێ خوە ب گشتی ژ دەست نەدانە.

- **شرۆڤە: ↓**

۲۹٤- دا جامێ دلان ببت مورەسسەع
بەزما تـەرەبێ ببـت موسەننەع

- **هەڤبەرکرن: ئە.** دا جام بکەت دلان مورەسسەع- - **ئۆس.** رەسما.

- **پەیڤناسی: مورەسسەع:** (مرصع) گەوهەربەند، گەوهەرکاری کری - **بـەزم:** کەیـف و ئاهەنگ، شایی، بەرهەڤـی - **تـەرەب:** (طـرب) دلخۆشـی - **موسسـەنەع(مصـنع):** دوروست کری، چێبوویی، ساز بوویی.

- **شرۆڤە:** مەیگێرێ/ۆ ئەوێ شیرەیا گڤاشتی و پاک و پیرۆز بەردە کاسکا گەوهەربەند و لبێن خوویا خو ژی کو وەکی لبـێن مرواریـدان گـەش و وەکـی گـولاڤێ بێهنخوەشـن، تێکەلی ئەوێ یاقووتا ئاڤیایی، ئەوێ لەعلا هەڕک و رەوان، ئـەوێ تـۆرتە مەیـا گـەش و جـوان، ئـەوێ مەیـا ب خونـاڤ بکـە و جارجـاران بـدە دەسـتێن مەیپەرەسـتان، ئـەو مەیپەرەستێن کو هێ هندەک ژ د لێ وان ل دەستێ وان دا مـایە و ب گشـتی شـێت و شەیدا نەبوونە، دا کو جاما دلێ وان ب وێ مەیێ گەوهەربەند ببـە و ژ وێ ئاهەنـگ و بەرهەڤی یا وان را دلخۆشی یەک ساز ببە.

- **جوانکاری:** دل ب جامەکێ هاتییە وەکانـدنێ. خـانی لێـرە دا ئەڤینـا عرفـانی و زەمینـی تێکەلی هەڤدو کرییە، پێش دا دبێژە ئەوێ مەیێ بـەردە کاسـکێ ل دوو را دبێـژە دا کـو جاما دلان ب وێ مەیێ گەوهەربەند ببە و مەبەستا وی هەم مەیا ئەنگووری یە هـەم ژی ئەڤینا ئاسمانی یە. مەبەستا وی ژ جامێ هەم جامـا راسـتینە هـەم ژی دلـە. دل ل بـال خانی شووشەیەکە کو تێ دا هەم مەیێ ڤەدخۆ و هەم ئەڤینێ هلدگرە، هـەم ژی دکـارە تێ دا وێنەیا مەعشووقەیا خوە ببینە.

بالکێشی: ل خواری سێ مالکێن هەلبەستێ یێن بەرگومان تێن، ب دیتنا من ئەو نە یێ خانی نە. لەورا کو ئەف هەرسێ مالک هەم لاوازن، هەم ژی ناوەیێ دئێخن نیڤەکا مژارێ. ل بەر وێ هندێ من ل رێزا هەلبەستان دا نەئینا و ژ هەژمارێ بدەر نڤیسین. ئەف مالکانا تەنێ ل دەستنڤیسێن؛ **ئە. ئا. ئۆس.** دا هاتنە، ل دیتر ژێدەران دا نەهاتنە.

ئەف هەرسێ مالک ل دەستنڤیسا ئەرواسی دا ل دوو هەڤدو را ل نیڤەکا مالکێن ۲۹۱ و ۲۹۲ێ را هاتنە. لێ ل دەستنڤیسێن **ئۆس.** و **ئا.** دا مالکا یەکەم ل نیڤەکا مالکێن ۲۹۱و ۲۹۲ ، مالکا دوەم ل نیڤەکا مالکێن ۲۹۲ و ۲۹۳ و مالکا سێیەم ل نیڤەکا مالکێن ۲۹۳ و ۲۹٤ ان دا هاتییە.

هەرچەند کو ئەف هەرسێ مالک نە یێن خانی بن ژی، دیسا ئەزێ وان ژی شرۆڤە بکم:

(ساقی تو کەرەم کە بینە جامێ
دا ئەم ڤەخورین ژ وێ مودامێ
ساقی تو شەڕابێ ئابێ ئەنگوور
پڕ کە ژ مڕا د جامێ بلوور
ساقی تو د کاسە یا مونەقەقەش
تەرکیب بکە ب لەعلێ دلکەش)

- **هەڤبەرکرن: ئا.** ڤەخۆیین-

- **پەیڤناسی: ڤەخورین**: ڤەخۆیین- **مودام**: مەی، شەڕاب - **ئابێ ئەنگوور**: ئاڤا تری یێ، مەبەست ژێ مەیە. - **مونەققەش**: ب نەقش و نیگار - **تەرکیب:** هەڤبەند، تەرکیب کرن: تێکەل کرن، تەڤی هەڤ کرنا چەند تشتان و تشتەکی نوو ژ وان چێکرن. - **دلکەش**: دلکێش، دل راکێش –

- **جوانکاری:** لەعلێ دلکێش ئستعارەیە ژ لێڤا دلداریێ یا سۆر

- **شرۆڤە:** مەیگێرێ/ۆ تو ب دلۆڤانی یا خو کی، تو ئەوێ جامێ بینە، دا کو ئەم مەیێ ژ وێ جامێ ڤەخۆیین، مەیگێرێ/ۆ تو ئاڤاتری یێ ژ مڕا د جاما شووشەیی دا بینە و کاسکا ب نەقش و نیگار دگەل وێ لەعلا سۆر و دلراکێش تێکەل بکە.

۲۹۵- ڤێ مەجلسێ مەیخوران مودامی
مـەسـتانـە بـکە ژ نـوو مـودامی

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** مەیخورا دەوامی - - **ئا.** بکەت.

- **پەیڤناسی: مەیخور:** مەیڤەخۆر، شەڕابخۆر، **مەیخوران**:مەیخـۆران، شـەڕابڤەخۆران- **مـودام۱:** هـەرتم، هـەردەم - **مـودام ۲:** شـەڕاب، مـەی – **مـودامی ۱:**هەمێشـەیی ، **مودامی۲:** مەیڤەخۆر.

- **شـــرۆڤە:** ئەڤـــێ دیوانـــا مەیڤەخـــۆرێن هەردەمـــی ب مەیـــەک نـــوو مەســـتانە و سەرخوەش بکە.

- **جوانکاری:** هەردو پەیڤێن مودامی دا جناسێ چێ دکن. پەیڤێن مەیخور و مودامی پێکڤە تەرادوفێ ساز دکن. پەیڤێن مەستان و مەیخور و مودام و مودامی پێکڤە تەناسوبێ سـاز دکن.
پاشکیتا "ئێ" ل مەجلسێ دا ئزافەیا فارسی یـە، دەنـا ل کـوردی دا دەبیـا ڤـێ مەجلسـا مەیخوران بهاتا، لەورا کو ئەو مەجلسا یا مەیخورانە.

۲۹٦- مومکن کو ژ فەیزێ بی نهایەت
یەک قەترە ببت ل مـن عنایەت

- **هەڤبەرکرن: ئۆس. ئە.** ل من ببت عنایەت.

- **پەیڤناسی: مومکن:** دقەومە کو ، بەلکی- **فەیزێ بی نهایەت:** رێژنە و بەخششا نەڤەبڕ، چەمێ هەڕک و هەردەمی، دلۆڤانی و بەخششـا خـودێ یـا هـەردەم - **قەتـرە:**(قطـرە) دلۆپ، چڕ، نوقوت - **عنایەت:** بەخشش و چاڤدێری و بەراخو دان و دلۆڤانی-

- **شرۆڤە:** گەلۆ دقەومە کو ژ وی چەمێ بەخششێ و ژ وێ رێژنەیـا بارانـا دایـین و بـەلاو کرنێ، (ژ وێ شەڕابا کو تو ددەی مەیڤەخۆران) دلۆپەک بەر پارا من ژی بکەڤە؟

۲۹۷- نەشئا قـەدەحا مـەیا مـورەووەق ڕەشحا عەنەبا ڕەزێ ب ڕەونەق

- **هەڤبەرکرن:** ل گشتی ژێـدەرێن ل بـەر دەسـتێ مـن دا تەنـێ ل نوسـخەیا هـەژارە دا ڕەشحا هاتبوو، ل یێن دی تەڤا دا کەیفا هاتبوو. لێ ڕەشحا هەم واتەدارتـرە و هـەم ژی دگەل نەشئا پێک تێن.

- **پەیڤناسی: نەشئا**: نەشئەیا، کەیفـا مەسـتی و سەرخوشـی یـێ- **نەشـئە:** مەسـتی - **قەدەح:** جام - **مورەووەق:** پالاڤتی - **ڕەشحا:** ڕەشحەیا- **ڕەشحە:** دەلاڤ، دلۆپێن ئاڤێ کو ژ جیبەکێ را ددێلینە. - **عەنەب:** تری - **ڕەز:** باغێ تری یان - **ڕەونـەق:** ڕۆنـاکی، چلڤلین- **ب ڕەونەق**: ڕۆناک، ب برقین –

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا هەلبەستێ ب شێوە یا تەرسیعێ هاتییە ڤەهوونانێ. مەبەسـت ژ قەدەحا مەیا مورەووەق ڕووڤە جاما مەیێ و بنڤـە دل و عەنەبـا ڕەزێ ب ڕەونـەق ڕووڤـە مەی و بنڤە ئەڤینە.

۲۹۸- ئەو ڕەنگە بکەت د نەفسێ تەئسیر حـاسـل ببتـن د قـەلبـء تـەشـویر

- **هەڤبەرکرن: ئا**. دقەلبء- **ئۆس. حم. میر. ڕۆ. هژ. جـا. زا.** د نەفسـێ- **ئـە.** ل نەفسێ - - **ئۆس. میر. ئا. ئە. جا. زا.** د قەلب/د قەلبء - **حم. ڕۆ.** د قەلبی- هژ. د قەلبێ-

بالکێشی: د نەفسێ و د قەلبء ژ هەموویێ دوروست ترن، لەورا کو نەفس مێزایە و قەلـب نێرزا و هەروسان وەها کێشا هەلبەستێ ژی نائالزە.

- **پەیڤناسی: ئەورەنگە:** وسان - **تەئسیر کرن:** کارتێکرن - **تەشویر**: شێواوی، ئالۆزی، شووڕ و شەوقا ئەڤینێ.

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** قەلب و نەفس پێکڤە تەناسوبێ ساز دکن.

۲۹۹- یەعنی بکەڤیتە جانێ شەوقەک
حەتتا بگەهیتە قەلبێ زەوقـەک

- **هەڤبەرکرن: ئە. جا. زا.** جانێ، قەلبێ - **میر. حم. رۆ. ئا.** جانی، قەلبی – **ئۆس.** جانی، قەلـبێ - **هـژ.** جـانێ، قەلبـێ، هـەژار پـێ حەسـیایە کـو جـانی و قەلبـی کێشـا هەلبەستێ ئالۆز دکە، لێ نزانییە کو د کورمانجی دا نێرزا ب ئێ ناتەون.

- **پەیڤناسـی: شـەوق:** مـەیلا دلان، دلبژیـان، رۆنـاهی، رەونـەق، تاسـە و ئـارەزوو- **زەوق(ذوق):** شایی، خوەشی، کەیفسازی.

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** قەلب و جان پێکڤە تەناسوبێ دئافرینن و شـەوق و زەوق ژی پێکڤـە هـەم تەناسوبێ هەم ژی جناسێ ساز دکن.

۳۰۰- تەئسیرێ نەفـەس ببت ژ بۆ من
تەشریحێ قەفەس ببت ژ بۆ من

- **پەیڤناسی: تەشریح:** ژێک ڤەکرن و ژێک بەلاو کرن، ڤەکرن، ئشکاندن.

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا ب شێوەیا تەرسیعێ هاتییە دارشتنێ. تەشریحێ قەفەس بریتی یە ژ ئازادبوونێ.

۳۰۱- تەسفییەیێ دل ببت مە حاسل
هەڤدەنگ ببم د گەل عـەنادل

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** ببت.

- **پەیڤناسی: تەسفییە(تصفیه):** ساف کرن و ساف بوون، پاقش کرن- **عنادل:** پڕانەیـا عەندەلیب، بلبل.

- **شرۆڤه:** بلا سەرمەستی یا جاما مەیا پالافتی و ساف ، کەیفخۆشی و سەرخۆشی یا ئاڤا وان تری یێن گەش وسان ل سەر جان و لەشێ من کار بکەن، کو مەستی و تەلەسی بگیژە کوورانی یا دلێ من. بلا شووڕ و شەوق وسەر خۆشی و زەوق بکەڤە جانێ من، دا کو ئەو شەوقا بگیژە دلێ من و ل سەر نەفسا من کار بکە و ئەڤ رکەیا کو جانێ من تێدا بەند بوویە بشکێ و ژێک بەلاو ببە. مەیەک وسان بدە من کو دلێ من پێ ساف و پاک بە، دا کو بکاربم ب بلبلان را ببم هەڤدەنگ و ب وان را بێژم و ببلینم.

۳۰۲- مورغێ دلێ موردە بێتە پەرواز
بی پەردە ببت تەرانە پەرداز

- **هەڤبەرکرن: ئا.** پەیڤا " مورغ" نەهاتییە.

- **پەیڤناسی: مورغ:** بالدار، فڕندە - **موردە:** مری - **پەرواز:** فڕ، پەرواز کرن: فڕین - **تەرانە:** ئستران- **تەرانەپەرداز:** ئسترانبێژ.

- **شرۆڤە:** دا کو ب وێ مەیا تە یا سافی بالدارا دلێ من یا مری سەر ژنوو ڤەژی و بفڕە و ئەز بکارم بێی ئامیرێ مووسیقایێ و بێی پەردە و ئەشکەرا و بێی ترس و پرس دەست ب ئسترانبێژی یێ و نڤیسینا هەلبەستان بکم.

- **جوانکاری:** دل ب بالدارەکێ هاتییە وەکاندنێ. بی پەردە ئیهامە و هەروسان لەتافەتە، بی پەردە واتە ئاشکارا، بی پەردە واتە بێی ئاهەنگا مووسیقایێ.

۳۰۳- دەم شوبهەتێ بولبولان بنالت
گەھ شوبهێ عەنادلان بکالت

- **هەڤبەرکرن: ئا.ئە.** بنالیت، بکالیت.

- **پەیڤناسی: دەم:** جارجاران، دەم بە دەم - **گەھ:** گەھ گاھ ، جارجاران - **کالین:** د بنێشێ دا دەنگێ پەزی یە، لێ مەجازەن ژ نالینا کوور را ژی تێ گۆتنێ-

- **شرۆڤە:** دا کو دلێ من جارنا وەکی بلبلان بناڵە و گەھ ژی وەکی شالوولان بکاڵە. (عەنادەلیب جەلەبەک ژ بلبلێ یە، لێ من هە ژ بۆ جوانی یا پەیڤێ شالوول شرۆڤە کر. پ.ج.)

٣٠٤- ئاهان كو ڤەڕێ بكەت سەحەرگاه
هەمواره د گەل نەسیمێ هەمڕاه

- **هەڤبەركرن: ئۆس.** بڕێ.

- **پەیڤناسی: ئاهان:** پڕانەیا ئاه ، ئاخان، كەسەران - **ڤەڕێكرن:** شاندن - **سەحەر:** سپێدە، **سەحەرگاه:** دەما سپێدێ - **هەمواره:** هەردەم، هەرمێشە - **دگەل:** تەڤی - **نەسیم:** نەرمەبا، سروه، هولمەبا - **هەمڕاه:** هەڤڕێ، هەڤال.

- **شرۆڤه: ↓**

- **جوانكاری:** نیڤەكا نەسیم و ئاهێ دا تەناسوب و تەشبیهێ هەیە، خانی كەسەرێن خوه یێن سار و كوور ب هولمەبایێ سپێدێ یێ سار را هەڤبەر و هەڤسان كرییە.

٣٠٥- سەد غونچەیێ دل ژ بەر بكەر بن
سۆسن ب زەبان و با خەبەر بن

- **پەیڤناسی: غونچە:** خونچە، بشكۆژ، كولیلكا نوو بشكفتی - **بكەربن:** بككەر بن، لەت بن، پارە پارەیی بن. - **باخەبەر:** ئاگادار، لێرەدا واتە ئاخێڤەر، كەسێ كو خەبەردەدە.

- **شرۆڤه: ↓**

- **جوانكاری:** دل ب بشكۆژەكێ را هاتییە وەكاندنێ كو ل بەر بشكڤین و ڤەبوونێ یە. هەروسان جوانكاری یا تەشخیسێ تێ دا هەیە، رەوشناڤێ ئاخفتنێ دایە سۆسنێ كو كولیلكەكە.

٣٠٦- بشكۆژ ببشكڤن ژ خاران
خوونڕیز ببن دمێ هەزاران

- **هەڤبەركرن: هژ.** بپشكڤن- - **ئۆس.** مورغ زاران- **جا.** دومێ هەزاران.

- **پەیڤناسی: خار:** دڕرك، دڕی- **خوونریز:** خوونرێژ - **دم:** دمك، دندوك، نكل- **دم خوونریز بوون:** بریتییە ژ دمك سۆر بوونێ. دمك سۆر بوونا بالداران تێ ب واتەیا حەشەریبوونا وان. ئەڤ بوێژا ل كورمانجی دا ژ بۆ مرۆڤان ژی تێ گوتنێ. بۆ نموونە دبێژن فلانكەسێ دمكێ خوه یان ژی پۆپنا خوه سۆركرییە، واتە دەما وی/ وێ یا

زەقەنگێ هاتییە. لێرە دا ئەڤ هەڤبەندا دکارە قێ واتەیێ ژی بدە، بلا بلبل هند ژ دەستێ ئەڤینا سۆرگولان بنالن کو خوونا دلێ وان ژ دمکێ وان را برِژە - **هەزار:** بلبل، هەزاردەستان-

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** ل نیڤەکا بشکۆژ و خار دا تەزاد هەیە. دمک خوونرێژبوون لەتافەت و ئیهامێ ساز دکە. ل پەیڤا دمێ دا سەربەستی یا هۆزانییێ هەیە.

٣٠٧- سۆرگول بگرین ب ئەشکێ شەبنەم
بولبول بکەنن ل رەغمێ هەمدەم

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** بولبول بگرین کرنە هەمدەم.

- **پەیڤناسی: ئەشک:** هێسر، رۆندک - **شەبنەم:** شەونم، خوناڤ - **ل رەغمێ:** ل دژی، ل دژی داخوازا کەسەکی - **هەمدەم:** هەڤدەم، هەڤال، هەڤقسە، ئاودم. **لرەغمێ هەمدم:** ل دژی هەڤالێ، لێرەدا مەبەست ژ هەمدەمێ سۆرگولە کو هەمدەما بلبلی یە.

- **شرۆڤە:** بلا بالدارا دلێ من ب وێ مەیا تە ڤەژی و وەکی بلبلان بنالە و بینا شالوولان بکالە و هەرگاڤا کو دگەل بایێ هێنکە سپێدێ کەسەرێن کوور بکشینە، ل بەر کەسرێن وی ب سەدان بشکۆژێن نووبشکفتی یێن دلء لەت لەتی ببن و ژ هەڤ ڤەبن و کولیلکێن سۆسنان بلا ل بەر کارتێکرنا نالینا دلێ منی پڕ کول و کەسەر دەڤ ڤەکن و ب بلبلێ دلێ من را بئاخڤن و پێرا ببن هەڤدەم و ب نالینا دلێ من را بلا کولیلک ژ دڕکان ببشکڤن و ل بەر کەسەرا دلێ من بلا بلبل خوون ڤەڕەشن، یان ژی ب دیتنا گولێن نووبشکفتی را، بلا دمکێ بلبلان ژی سۆر و دەما وان ساز بە و بلا سۆرگولێن ب خو ناڤ بگرین و بلبل ژی بلا ل دژی وێ گرینا سۆرگولان بکەنن و جریڤەییێن شادی یێ لێدەن.

- **جوانکاری:** خوناڤا ل سەر سۆرگولان ب هێسران را هاتییە وەکاندنێ. کەنین و گرین پێکڤە تەزادێ ساز دکن. کەنینا بولبولء کنایەتە ژ خوەندنا وی. پەیڤا خوونریز ئیهامێ ساز دکە، لەورا هەم ب واتەیا خوون ڤەرەشینێ یە و هەم ژی ب واتەیا دمک سۆر کرن و بەنگی بوون وکەیفخۆشی یێ یە.

۳۰۸- ساقی بده من شەڕابێ گولگوون
بی دەنگێ دەف و سەدایێ قانوون

- **هەڤبەرکرن: میر.ئۆس.** دەنگ و دەف و سەدا و قانوون.

- **پەیڤناسی: گولگوون**: ل رەنگێ گولێ دا، سۆر- **شەڕابێ گولگوون:** شەڕابا گولگـوون، مەیا سۆر - **دەف**: ئامیرەک موسیقایێ یە، ژ تەختە و لایەک چەرم پێک تێ و یەکهۆلی یە، واتە لایەکی وێ ڤەکرییە و تەنێ لایە کی وێ چەرم کرییە. زۆرتر تایبەتی زکرخـانە و ئاهەنگێن خانەقاهی و ئایینی یە. ل هندەک نـاڤچێن کوردسـتانێ ژێ را عەربـانە ژی دبێژن. ل هندەک ناڤچێن کوردستانێ ب شاشی ژ دوهـۆلێ را ژی دەف تـێ گـۆتنێ. بـۆ نموونە گۆتنەک پێشیا هەیە کو دبێژە: مالا زاڤێ های ژێ تونە، مالا بووکێ دەف و زرنـە، واتە دوهۆل و زورنا. - **سەدا:** دەنگ- **قانوون**: ئامیرەک موسیقایێ یە-

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** شەراب و ساقی پێکڤە و دەف و قـانوون ژی پێکڤـە تەناسـوبێ چـێ دکـن. دەنگ و سەدا پێکڤە تەرادوفێ دئافرینن. پەیڤا قانوون دکارە ئیهـام بـە ژ بـۆ قـانوون و زاغوونێن سەردەستان را، کو خانی ناخوازە وێ ببهێ.

۳۰۹- دا شەحنە و موحتەسەب نەبینن
شاهی بـجـڤن چو غەم نەمینن

- **هەڤبەرکرن: هژ. ئا. رۆ. بچڤن.**

- **پەیڤناسی: شەحنە**: زێرەڤان، نگەهبان، داروغە- **موحتەسەب**: موحتەسب، سەرۆکێ پۆلیسان، حسابکەر، قەرەول - **بجڤن**: بەرەڤ ببن-

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** شەحنە و موحتەسب پێکڤە دکارن هەم ببن تەناسوب و هەم ژی تەرادوفـێ ساز بکن. غەم و شاهی تەزادێ ساز دکن. جڤین و نەمان ژی دکارن پێکڤە دژبەری یێ ساز بکن.

٣١٠- تەشویش بچن ژ قەلبێ مەحزوون
دیسـان ببم ئەز ژ نوو دگەرگوون

- **هەڤبەرکرن: ئە. حم. پرۆ. جا.** دیسان ببم ئەز ژ نوو دگەرگوون - **میر.** دیسان ببم ژ نوو دیگەرگوون - **ئا. ئۆس. رۆ. زا.** دیسا ببم ئەز ژ نوو دگەرگوون - **هژ.** دیسا ببم ئەز ژ نوو دیگەرگوون-

- **پەیڤناسی: تەشویش:** پەریشانی، ئالۆزی - **مەحـزوون:** حزنـی، خەمبـار، خـەمگین - **دگەرگوون:** گوهۆریایی، وەرگەریایی، ب رەنگەکی دی بوویی، ئالۆزبوویی، پەریشە.

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤین تەشـویش، مەحـزوون، دگەرگـوون و قەلـب دا هەیە. جیهێ ڤان رەوشانە ل قەلب واتە ل دلی دایە.

٣١١- مـەخـموور بـبـم بـکـرمـە لافان
سەرخۆش ببم ئەز بکەم گەزافان

- **هەڤبەرکرن: میر. ئا. ئە.** ئەز بکەم - **ئۆس:** سەرخۆش ببم و بکەم- **رۆ. حم. زا. هژ.** سەرخۆش ببم بکم-

- **پەیڤناسی: مەخموور:** مەست، نەشەداریێ مەیێ- **بکرمە:** ئـەز بکـم، یـان ژی بگرمـە لافان: ئەز دەست ب لافان بکم - **لاف:** ئاخفتن، ئاخفتنێن ژ خوە مەزنتر، فۆرت کرن - **گەزاف:** زێدەئاخێڤی، بێهوودەبێژی، فۆرت.

- **شرۆڤە:** هەرێ مەیگێرێ/ۆ ئەوێ مەیا سۆرە وەکە گولا رووییێ خوە ژ من را بینـە، لـێ دزیڤا و بێی دەنگێ دەفێ و سەدایێ قانوونێ، وسان بێدەنگ و دزیڤا بینە، بـلا قـەرەول و نـۆبەدار و پۆلیسـێن داگیرکـەران مـە نـەبینن، کـو ئـەم خەریکـی نڤیسـینا هەلبەسـتێن کوردینە. ئەوێ مەیێ ژ من را بینە، داکوو ب ڤەخوارنـا وێ کـول و کـەدەر ژ دلـێ مـن دەرکەڤن و شاهی ل شوونا وان دا رووننێن و ترسا داگیرکەران ژ دلێ من دا نەمینە و ئەز

سەر ژ نوو مەست و سەرخوەش ببم و ل سەرخوەشی و مەستی یێ دا دەست ب نڤیسین و گۆتنا کوردی بکم و هەر چی هاتە سەر زارێ من ئەز دارێژم و ببێژم.

- **جوانکاری:** سەرخۆش و مەخموور پێکڤە، لاف و گەزاف ژی پێکڤە تەناسوبا وان هەیە و دکارن تەرادوفێ ساز بکن.

۳۱۲- بی کەیف نەشێم چو ئەز ببێژم
دیوانە ببم دوڕان بڕێژم

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** نەشێن- **میر.** چە-

- **پەیڤناسی: کەیف:** لێرە دا تێ ب واتەیا سەرخوەشی یێ **- نەشێم:** نکارم **- دیوانە:** شێت، شەیدا **- دوڕ ڕێتن:** ڕژاندنا مرواریدان، کنایەتە ژ نڤیسینا هەلبەستێن جوان، یان گۆتنا پەیڤێن خوەشکۆک-

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** هەلبەست ب مرواریدان هاتییە وەکاندنێ، یان ب گۆتنەک دی دورر ئستعارەیە ژ هەلبەست و گۆتنێن خوەش.

۳۱۳- بەدحال ببم سڕان بدەردم
بێ قال ژ باتنێ خەبەردم

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** سەران.

- **پەیڤناسی: بەدحال:** حالخەراب، خەراب حال، سەرخۆش **- سڕ:** نەهینی، راز. **سڕدەردان:** سڕ ئەشکەرا کرن، تشتێن نەهینی ئەشکەرا کرن. **سەردەردان:** ئاگاهـ ژ سەرێ خوە نەمان، بێ هش و هەدام بوون **- قال:** گۆتن- بێقال: بێی پەیڤ، نەئاخفتی **- باتن:** ڤەشارتی، هناڤ.

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** حال و قال پێکڤه هەم جناسێ ساز دکن و هـەم ژی تەناسـوبا وان هەیـە و باتن و سڕ ژی پێکڤه تەناسوبا وان هەیە. پەیڤا سـڕ دەردان ئیهـامێ سـاز دکـە. لـەورا ئەڤ پەیڤا ب رێنڤیسا کەون وەها تێ نڤیسینێ: سردردان، ل پلەیا یەکـەم دا مـرۆڤ وە سەھ دکە کو سەردەردانە، نە سڕدەردان. سەردەردان کنـایەتە ژ سەرخۆشـبوونێ. ئـەڤ هەڤبەندا ل ڤێ مالکێ دا ب هەردو واتەیان ژی تێ شرۆڤەکرنێ، هەرچەندە کو مەبەسـتا خانی ژێ ئەشکەرەکرنا نەهێنی یانە.

٣١٤- تەشـبیهی نـەیێ بـکەم تەڕەننوم
تووتی صفەت ئەز بکەم تەکەللوم

- **هەڤبەرکرن: میر. رۆ.** بکم ئەز.

- **پەیڤناسی: نەی:** نای، قامووش، ئامیرەک مووسیقایێ یە کو ژ قامووشێ تێ چێکرنـێ. بلوور- **تەڕەننوم:** نهورین ، نهوراندن، ب ناز و ب دەنگێ زیز ئستران، بناز رێڤە چوون، نازیان، ناز کرن،- **تۆتی صفەت:** وەک تۆتی یان **-تەکەللوم:** ئاخفتن، خەبەردان.

- **شرۆڤە:** مەیگێرێ ئەز بێی مەی و مەستی و سەرخۆشی یێ نکارم شێت و شەیدا بـبم و های ژ سەرێ خوە نەمینم و هەر چی کو ل دلێ من دا هەبە برێـژم و هەلبەسـتێن وەکـە دوڕ و مرواریدان دارێژم. ئەز بێی مەی نەشێم نەگۆتی و نەئاخفتی دەرێ سەندۆقا دلـێ خوە ژ تە را ڤەکم و تشتێن ڤەشارتی ژ تە را سەرڤەکم و یـێ نەگـۆتی بێـژم. ئـەز بێـی مەیێ نەشێم وەکی نەیێ بنوهورینم و بنالینم و وەکی تۆتی یان هەر چی یا کو ل جیهانـا ئاسمانی دا ژ من را گۆتنە، ژ تە را ڤەبێژم و سڕ و رازێن سەرگرتی یێن جیهانا عرفانی ژ تە را شرۆڤە کم.

- **جوانکاری:** خانی لێرە دا دیسان داباشا جەبرێ دکە و دبێژە مرۆڤ وەکـە تـۆتی و نەیـێ یە، تا کەسەک پوفی نەیێ نەکە، نەی بخوە نکـارە ب سـەرێ خـوە بنـالینە، و تـۆتی ژی هەرچی کو خودانێ وێ دبێژە ئەوێ لێ دزڤرینە. خانی مەیا ژ دەستێ مەیگێـرا خـوە کـو ئەڤینـە، دوەکینـە فەرمانـا خـودێ و پوفـا کـو خـودێ بـەردا لەشـێ ئـادەم و روح ب ئادەم ڤا هات.

۳۱۵- دا کەشف ببن ژ من کەرامات
مەشهوود ببن ل من مەقامات

- **هەڤبەرکرن: ئا. رۆ. ئە. ئۆس.** مەشهوور - **ئۆس.** عەلامات.

- **پەیڤناسی: کەرامات:** پڕانەیا کەرامەت، مەزناتی، کارێن کو ژ شێخ و پیران سەر ددن، کارێن کو تەنێ شێخ و پیر و پێغەمبەر دکارن بکن و کەسێن دی نکارن. - **مەشهوود:** دیار، خوویا - **مەقامات:** پڕانە یا مەقام، جی و پلە و پایەیێن بلند، دانزدە جەلەب ئاوازێن بنێشەیی ل موسیقایێ دا، تەقل و ئاهەنگێ ئستران و لاوژەیان- **مەقامات:** پڕانە یا مەقامە، هونەر و هونەر نوڤاندن، کارێن هونەری، ب واتەیا نڤیسینا چیرۆک و سەربهۆری یان ژی هاتییە، ناڤێ چەند پرتووکێن عرفانی نە، وەکە مەقاماتا حەریری، مەقاماتا حەمیدی-

- **شرۆڤە:** مەیگێڕێ وەرە ئەوێ مەیێ بدە من و من ب وێ مەیێ ئەڤیندار بکە، دا کو کەرامات و کارێن کو دیتر کەس نکارن بکن، ژ من سەردن و ب نیشاندانا هونەران پلە و پایەیا من دیار بە.

- **جوانکاری:** تەناسوب د نیڤەکا پەیڤێن کەشف و شهوود و کەرامات دا هەیە. پەیڤا مەقامات ژی تەرادوفێ ساز دکە، لەورا کو هەم ب واتەیا نیشاندانا هونورانە و هەم ب واتەیا پلە و پایە یێن بلندە، هەم ژی ناڤێ چەند پرتووکانە.

۳۱٦- شوعبە ژ مەقامێ دل ب ئاواز
گولگەشتێ بکن گەوەشت و شەهناز

- **هەڤبەرکرن: میر.** گولگەش بکن کو شوبهێ شاهناز- **ئۆس.** گولگەشت بکن کو گەشت شاهناز- **ئا.** گولگەشت بکن وەکی وە شاهناز- **ئە. حم. رۆ. جا.** گولگەشتێ بکن گەوشت و شەهناز- **هژ.** گولگەشت بکەن گەوەشت و شەهناز - **زا.** گولگەشتێ بکن وەکی دو شەهناز –

- **پەیڤناسی: شوعبە:** چق، دەستە، پار، پشک، سازبەندی، موسیقا، سازبەندێن بەرێ ل سەر وێ بیر و هزرێ بوون کو ل سازبەندی یێ دا بیست و چوار شوعبە هەنە، وەکی دوگاھ، سێ گاھ ... چەند شوعبە پێکڤە مەقامەکی سەرراست دکن. - **ئاواز:** دەنگ،

ئستران، تەقل و ئاهەنگا مووسیقایێ. - **گولگەشت:** سەیران و گەشتا ل ناڤ گولان، شایی و خوەشی، ناڤێ مقامەکی مووسیقایێ یە. - **گەوەشت:** گەڤەشت، ناڤێ مەقام و هەوایەک سازبەندیێ یە. - **شەهناز:** ناڤێ مەقامەکی سازبەندی یا ئیرانی یە.

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** دل وەکاندییە ئامیرەک مووسیقایێ کو دکارە هەرجورە مەقامان لێ دە. تەناسوب د نیڤەکا پەیڤێن شوعبە، مەقام، ئاواز، گولگەشت، گەڤەشت و شەهناز دا هەیە. هەر وسان هەر یەک ژ ڤان پەیڤانا خودانێ چەند واتەیانن کو تەرادوفێ دئافرینە.

٣١٧- نەی رەنگ ژ غەورێ دل ب ئاهەنگ
سەد رەنگ سەدا بدم وەکی چەنگ

- **هەڤبەرکرن:** ل گشتی ژێدەرێن ل بەر دەستێ من دا ل جیهێ ڤێ پەیڤێ بێدەنگ هاتییە، تەنێ ل مەم و زینا وەرگێرا م. بۆزئەرسلان دا "نەیرەنگ " هاتییە، کو ژ بێدەنگێ واتەدارترە. لەوەرا بێدەنگ سەدا دەرناکەڤە، خانی دبێژە داکو وەکی نەیێ دەنگ ژ کوورانی یا دلێ من دەربێ.- - **رۆ.** بکم.

- **پەیڤناسی: نەی رەنگ:** وەکی نەیێ، وەکی بلووریێ- **غەور:** غوور، کوور- **ئاهەنگ:** مەقاما مووسیقایێ، قەسد و مەتلەب، داخواز، بەزم - **چەنگ:** ئامیرەک مووسیقایێ یە.

- **شرۆڤە:** داکو چەندین جورە ئاوایێن مووسیقایێ یێن وەکی گولگەشت و گەڤەشت و شەهنازێ ژ پەردەیا دلێ من دەرکەڤن و ل ناڤا دەنگ و ئاوازێن شایی و خوەشی یێ دا گەشت لێ دن و ئەز وەکی بلووریێ ژ کوورانی یا دلێ خوە خوەیی کونکونی ب تەقل و ئاهەنگ بنالینم و بکارم وەکی چەنگێ ژ کوورانی یا دلێ خوە سەد جورە دەنگێن ب تەقل و ئاهەنگ دەرینم.

- **جوانکاری:** پەیڤێن رەنگ و چەنگ پێکڤە جناسێ ساز دکن. تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن نەی، چەنگ و ئاهەنگ و سەدا دا هەیە. سەدا و ئاهەنگ دکارن تەرادوفێ ساز بکن. خانی دلێ خوە ل بریندارێ و کونکونی بوونێ و نالین و دەنگ ڤەدانێ دا وەکاندییە نەیێ.

٣١٨- مانەندێ روبابـێ بی کـەمـانچە
دەنگ بێ ژ دەفا مە بی تەپانچە

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** مە تەپانچە (پەیڤا بی کەتییە)

- **پەیڤناسی: مانەندێ:** مانەندی، وەکی - **روباب:** رەباب، ئامیرەک موسیقایێ یـە کـو ئەوێ ب نینۆک یان ژی ب پێژەنکێ دژەنن. - **کەمانچە:** ئامیرەک موسیقایێ یـە. - **کەمانچە:** کەمانا بچووک، ئارشە، ئەو کەمانا کو پێ وێ روبابێ دژەنـن. - **بـێ:** بێـتن، وەرە – **دەف:** لێرە دا مەبەست ژێ دەفا سینگایە- **تەپانچە:** سیلە، زلە، لێدان ب لەپـا دەستێ -

- **شرۆڤە:** (بلا ئەز وسان سەرمەست بم کو) وەکی روبابێ بێی پێژەنک دەنگ ژ دلێ مـن دەرکەڤە و بێی وێ هندێ کو کەسەک دەفا سینگی من بکوتە، نالین ژێ قولۆز بە.

- **جوانکاری:** دەف، روباب و کەمانچە هەرسێ ئامیرێن موسیقایێ نە و پێکڤـە تەناسـوبێ ساز دکن. ل نیڤەکا دەنگ و تەپانچە دا تەناسوب هەیە. دەف کنایەتە ژ دەفا سینگـێ -

٣١٩- زوهرە ببهێت نەوایێ عوشـشاق
رەققاس ببت ل ئەوجێ نەھ تاق

- **هەڤبەرکرن: رۆ. نوھ.**

- **پەیڤناسی: زوهرە:** ناهید، ڤێنووس، ئستێرەک گەرۆک و جوانە، ئەڤ ئستێرا ب نـاڤێ ئستێرا ساز بەند هاتییە ناڤاندنێ، گۆرەکی بیر و هزرا پێشینان ئـەڤ ئسـتێرا ل نەھـەمین قاتا ئاسمانێ دایە. - **ببهێت:**ببهیزە - **نەوا:** دەنگ، ئاواز - **عوششاق:** ناڤێ مەقامەکی سازبەندی یێ یە، پرانەیا عاشق، ئەڤیندارانە - **رەققاس:** (رقاص) سەماکار، دیلانکەر - **نەھ تاق:**نەھ قاتێن ئاسمانێ

- **شرۆڤە:** بلا دەنگ و سەدایێ نالینا دلێ من وسان بلند بە، کو بگیژە بەر پەرێ ئاسمانان و ئستێرکا زوهرەیێ ژی کـو ئسـتێرکا دیلانکـەرە و ل نەھـەمین قـاتێ ئاسـمانان دایـە، دەنگێ مە ئەڤیندارانە ببهێ و ل بلندایا نەھەمین قاتا ئاسمانان دا ب ئاھەنگا عوششاقێ دیلانێ بگرە و بڕەقسە.

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا هەلبەستێ تەلمیحە ژ بۆ وێ بیر و باوەرێ کو ئستێرکا زوهـرە ل نەهەمین قاتێ ئاسمانان دایە و ئستێرکەک دیلانکەرە. پەیڤا عوششـاق تەرادوفـێ سـاز دکە، لەورا کو هەم ب واتەیە ئەڤیندارانە و هەم ژی ب واتەیا مەقامەکی ساز بەندی یێ یە. ل نیڤەکا پەیڤێن عوششاق و نەوا دا تەناسوب هەیە.

۳۲۰- سازا دلێ کـول ب زیـر و بەم بت
سازەندەیێ عێشقێ زین و مەم بت

- **هەڤبەرکرن: ئا.** سازا - **میر. رۆ. ئۆس. جا.** سازی- **حـم. هـژ. ئـە. زا.** سـازێ- **ئۆس.** سازی دلێ من کو زیر...- **رۆ.** بێت، بێت.

بالکێشی: پەیڤا سازی یان سازێ لێرەدا دوروست نینـە، لـەورا کـو سـاز نـاڤەکی مێزایـە و هەروسان سازێ کێشا هەلبەستێ دئالزینە.

- **پەیڤناسی: ساز:** موسیقا، ئامرازێن موسیقایێ- - **زیر**: دەنگێ نزم - **بەم:** دەنگـێ بلند - **سازەندە:** سازندە، سازکار، چێکەر، ئافرینەر، موسیقاژەن-

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** ساز و سازەندە پێکڤە جناسێ ساز دکن. تەناسوبا پەیڤێن زیر و بەم و سـاز و سازەندە ب هەڤدو را هەیە. پەیڤا سـازەندە تەرادوفـێ سـاز دکـە، لـەورا کـو هـەم ب واتەیا سازژەنە و هەم ژی ب واتەیا چێکر و ئافرینەرە. دل وەکاندییە سازەکێ کو نـالین و کالین ژێ تێ.

۳۲۱- شەرحا غەمێ دل بکم فەسانە
زیـنـێ و مـەمـێ بکـم بەهانە

- **پەیڤناسی: شەرح:** شرۆڤە، راڤە - **فەسانە:** ئەفسانە، چیرۆک، دەرەڤۆک –

- **شرۆڤە:** داکو سازا دلێ منی کول و برین ب دەنگێ بلند و نەوی بلۆرینە و ئەڤینا مەمـۆ و زینێ ساز بکە و چیرۆکا وان بێژە و ئەز ب بەرهانەیا ئەڤینـا مەمـۆ و زینـێ دەردێ دلـێ خوەیێ کول شرۆڤە بکم و کولا دلێ خوە بکم چیرۆک.

۳۲۲- نەغمێ وە ژ پەردەیێ دەرینم
زینێ و مەمـێ ژ نوو ڤـەژینم

- **هەڤبەرکرن: میر.** نەغمەء وی- **ئە. ئا. ئۆس. رۆ. حـم. زا. هـژ. جـا.** نەغمـێ وە- **پرۆ.** نەغمەء -

- **پەیڤناسی: نەغمە:** دەنگ و ئاوازێ خۆش، دەنگـێ بالـداران- **نەغمـێ وە:** نەغمـەیێن وسان- **پەردە:** هەوایا ئسـترانێ، سـیمێن کـو ل سـەر دەسـتکا تەنبـوور و سـازان ڤـە گرێدایینە و ناوەیا نیڤەکا وان نۆتان نیشان ددن. هەوا، ئاهەنگ، هەریـەک ژ پشـک و تارێن ئامیرێن مووسیقایێ یێن وەکە تـار، سـێتار، کەمـانچە، سـەنتوور... **- ڤەژانـدن:** زندیکرنەڤە.

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن نەغمە و پەردە دا هەیە.

۳۲۳- مەعلوول بووین حەبیب و عاشق
ئـیـرۆهـە وەکـی تـەبیبـێ حازق

- **پەیڤناسی: مەعلوول:** عللەتـدار، نەخـۆش، زارنجـی- **تەبیـب:** بەژیشـک، بژیشـک - **حازق:** کراری، ژێهاتی، کارامە، زانا-

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن مەعلوول و تەبیب و عاشق و حەبیب دا هەیە.

۳۲٤- دەرمان بکم ئەز ئەوان دەوا کم
وان بی مەدەدان ژ نوو ڤە ڕا کم

- **پەیڤناسی: دەوا:** دەرمان- **بیمەدەد:** بێ ئاریکار، بێکەس و کـار، بەلەنگـاز- **مـەدەد:** ئاریکاری- **ژ نووڤە:** سەر ژ نوو - **راکم:** زندی بکم، بلند بکم-

- **شرۆڤە:** دا ئەز دەنگ و ئاوازێن وسان ژ کوورانی یا دلێ خوە دەرینم، کو بکاربم پێ وی دەنگی مەمـۆ و زینـێ کـو ژ بیـر ڤـە چـوونە، سـەرژنوو ڤـەژینم و زنـدی بکـم و وەکـی

بەژیشکەکی کراری و زانا وان هەردو ئەڤیندارێن کو بهۆرینا دەمان ئەو نەخوەش و خەوشدار و زارنجی کرنە و کۆمەلێ رەنگێ ئەفسانە یان دایە سەرهاتی یا وان ، دەرمان بکم و ئەوان ژار و بەلەنگازێن بێکەس و کار ژ نوو ڤە راکم و زندی بکم و چاوانی یا سەرهاتا وان ژ نوو ڤە شرۆڤە کم.

- **جوانکاری:** پەیڤێن دەرمان و دەوا تەرادوفێ ساز دکن.

٣٢٥- دەردێ د دلێ مەمێ جگەرڕێش
زینا ژ دەروونێ دل جەفاکێش

- **هەڤبەرکرن: ئە.** کو.

- **پەیڤناسی: رێش**: ریش، برین، کول ، ئەڤ پەیڤا ل فارسی دا ریش لێ ل زاراڤێ هەورامی دا رێشە. **- دەروون:** هوندورِ **- کێش:** ژ ریشا کشاندنێ یە و ل دوو ناڤان و رەوشناڤان را تێ و ناڤەکی بکر (ئسمێ فاعل) ساز دکە **- جەفا:** ئازار و ئێش و کول **- جەفاکێش:** ئازار کێش، دەردەمەند –

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** پەیڤێن دل و دەروون و جگەر دکارن پێکڤە تەرادوفێ ساز کن و هەروسان ل نیڤەکا وان دا تەناسوب هەیە. جەفا و دەرد و رێش ژی پێکڤە دکارن تەرادوف و تەناسوبێ ساز کن.
ل نیڤمالکا یەکەم دا سەربەستی یا هۆزانی یێ هەیە.

٣٢٦- وێ پەردەگیا عەفیف و مەستوور
وی بی گونەهێ ژ توهمەتێ دوور

- **هەڤبەرکرن: ئۆس. میر. حم. رۆ. جا. زا.** وی بی گونەهی **- هژ. وێ** بێ گونەهێ – **ئا.ئە. پرۆ. وی بی** گونەها.

- **پەیڤناسی: وێ :** مەبەست ژێ زینە **- پەردەگی:** کچا ب شەرم و حەیا، کچ یان ژنا کو ل پشت پەردەیان دانە و دەرناکەڤە بەر چاڤێن نەمەحرەمان، مەبەست ژێ زینێ یە.**- عەفیف:** خودان عففەت، خودان شەرم و حەیا، داوێن پاک**- مەستوور:** خودان ستار،

rووڤەشارتی، خودان حجاب، نقابدار، داوێن پاک.- **وی بی گونەهێ ژ توهمەتێ دوور:** ئەوی بێ سووجێ دوور ژ ئیلاڤە و بۆختانان، مەبەست ژێ مەمێ یە.- **توهمەت:** ئیلاڤە، بوختان، بوهتان.

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** پەیڤێن عەفیف و بێگونەھ پێکڤە و پەیڤێن مەستوور و پەردەگی ژی پێکڤە دکارن تەرادوفێ ساز بکن.
د ڤێ مالکا هەلبەستێ دا سەربەستی یا هۆزانی یێ هەیە.

٣٢٧- مەشهوور بکم ب تەرز و ئوسلووب
مومتاز بین موحوب و مەحبووب

- **پەیڤناسی: تەرز(طرز):** جور، جەلەب، چێشیت- **ئوسلووب:** رێ و رسم، رێ و شوون- **ب تەرز و ئوسلووب:** ب رێک و پێکی - **مومتاز:** سەرا، هەلبژاردە - **موحب و مەحبووب:** ئەڤیندار و گراڤی.

- **شرۆڤە:** دا کو ئەز بکاربم دەردێ دلێ مەمێ یێ کەزەب پەرتی و ئێشا دلێ زینا هەلگرا دەرد و خەمان دەرمان بکم و ئەوێ جانکا خودان شەرم و حەیا، وێ داوێن پاکا ل پشت پەردە و حەرەمسەرایان دا و ئەوی بێ سووج و گونەهێ پاک و ژ هەر جورە گونەھ و شاشیان دوور ب رێک و پێکی و گۆرەکی رێ و رسمێن هۆزانان ب ناڤ و بانگ بکم و سەراتییەکێ بدەم وان هەر دو ئەڤیندارانا.

- **جوانکاری:** پەیڤێن تەرز و ئوسلووب تەرادوفێ ساز دکن. موحب و مەحبووب هەم جناسێ ساز دکن و هەم ژی تەناسوبێ دئافرینن.

٣٢٨- ئەورەنگە بکم ژ نوو سەرئەفراز
دا بێینە تەماشەیێ نەزەرباز

- **هەڤبەرکرن: ئا. ئە.** ئەورەنگ ئەوان بکم سەرئەفراز - **میر. حم. رۆ. جا. زا.** ئەو رەنگ بکم ژ نوو سەرفەراز - **ئۆس.** ئەڤرەنگ بکم ژ نوو سەرئەفراز - **هـژ.** ئەورەنگە بکم ژ نوو سەرئەفراز –

- **پەیڤناسی: ئەورەنگە:** وسان- **سەرئەفراز:** سەربلند- **دابێینە:** بلا بێن- **نەزەرباز:** تەماشەکەرێن دلبژۆک.

- **شرۆڤە:↓**

۳۲۹- دلبەر ل مـەمـێ بـکـن گرینێ
عاشق بکەنن ب دەردێ زینێ

- **هەڤبەرکرن:** تەنێ ل نوسخەیا **ئۆس.** دا "بکت" هاتییە. **- - هژ. ئۆس. حم. رۆ. ئە. ئا . جا. زا.** ب **– میر.** ل **–**

- **پەیڤناسی: دلبەر:** دلبەەڕ، کەسێ/کەسا کو دلێ مـرۆڤء دبـە. کنـایەتە ژ مـرۆڤێن پـڕ بەدەو و خوەشک-

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** پەیڤێن دلبەر و عاشق و کەن و گرین دژبەری یێ ساز دکن.

۳۳۰- هەمدەرد بکن ب وان سەفایێ
بی دەرد بـکـەڤـنە حـەلوەلایێ

- **هەڤبەرکرن: ئە.**هەمدەردێ، بێدەردێ- **ئۆس.** حەولوەلایێ-

- **پەیڤناسی: هەمدەرد:** هەڤدەرد، هەڤئێش، چەند کەسێن کو خودانێ یەک پرسـگرێکێ بن- **سەفا(صفا):** کەیف و خوەشی **- حەلوەلا:** ئشارەیە ب " لا حول ولا قوة الا بالله" کو مرۆڤ ل دەما سۆسرەت و زە نـدەمانێ دا دبێـژە. مەبەسـت ژێ لێـرە دا نائـارامی و بێحەدووری یە.

- **شـرۆڤە:** (دا کـو ئـەز) وان هـەردو ئەڤینـدارانا وسـان ژ نـوو سـەرفەراز بکـم کـو تەماشەڤانێن دلبژۆک بێنە تەماشەیێ و دلبەرێن بەرئەڤین ل رەوشـا مەمـێ دا بگـرین و ئەڤیندار ب دەردێ زینێ بکەنن. کەسێن کو هەڤدەردی وانن و وەکی وان ئەڤیندارن ب وێ سەربهۆرینێ کەیفێ بکن و ئەوێن بێدەرد و کول ژی ب بهیسـتن یـان خوەنـدنا وێ سەربهۆری یێ زەندەمایی بن.

۳۳۱- خەلقێ کو ژ سینە و ژ دل ساف
پاکیزە سرشت و ئەهلێ ئنساف

- **هەڤبەرکرن: بر. حم.** کو سینە-

- **پەیڤناسی: سینە.** سینگ، دل- دل ساف و سینە ساف: کنایەتە ژ مرۆڤێن پاکدل و دوروست. - **پاکیزە: پاکیزە سرشت**: پاک ئافراندی، پاک بونیاد - **سرشت:** بونیاد- **سرشتن:** دارشتن، بونیاد دانان ،شێلان، شێلانا قوریّ ژ بۆ چێکرنا کووزک و کووپکان و ئشارەتە ژ بۆ شێلانا قورێ ژ بۆ چێکرنا ئادمێ- **ئەهلێ ئنساف:** خودان ئنساف، دادگەر-

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** تەناسوبا دل و سینە هەیە، هەروسان ئەو هەردو پەیڤ مەجازەن دکارن تەرادوفێ ساز بکن. پەیڤێن ساف و پاکیزە ژی دکارن پێکڤە تەرادوفێ ساز بکن.

۳۳۲- بلجوملە بکن ژ بۆ م تەحسین
بێژن کو چ قەنج هاتە تەدوین

- **هەڤبەرکرن: ئە.** بێژن کو چ قەنج هاتە تەزیین- **ئا.** بێژن کو چ قەنجی هاتە تەزیین- **دیتر ژێدەر هەموو:** بێژن کو ب قەنجی هاتە تەدوین-

- **پەیڤناسی: ژ بۆ م:** ژ بۆ من، ژ من را- **تەحسین:** ئافەرین گۆتن - **چ قەنج:** چ باش، چەندە باش - **تەدوین:** رێک و پێک کرنا پرتووکێ، سەراست کرن و رێک و پێک کرن- **هاتە تەدوین:** هاتە تەدوین کرنێ، هاتە رێکخستنێ، تەدوین کریا، بوو دیوان-

- **شرۆڤە:** دا ئەز وێ سەربهۆری یێ وسان رێک و پێک بکم و بنڤیسم، کو مرۆڤێن دلپاک و سینە پاقژ و دادمەند و پاکبونیاد هەموو ئافەرینێ ل من بکن و بێژن کو ئەو سەرهاتی یا چ باش و جوان و رێک و پێک هاتە ڤێک ئێخستن و نڤیسینێ.

۳۳۳- خەلقێ ژ یوحوببهوم دگەرگوون
هەر چی ژ ئەزەل بوویی یوحوبوون

- **هەڤبەرکرن: هژ.** دیگەرگوون.

- **پەیڤناسی: یوحوببهوم(یحبهم):** حەژی وان دکەت، ئەوانا خۆش دڤێ. ئشارەتە ب ئایاتا ۵۴ یا سوورا " المائدە" ژ قورئانێ یا کو دبێژە: **" یا ایهاالذین امنوا من یرتد**

منكم عن دينه فسوف ياتى الله بقوم يحبهم و يحبونه اذله على المومنين اعزة على الكـافرين..."- دگەرگـوون: گوهـۆڕی، ب جـورەکی دی، وەرگەڕیـایی، پەریشـان - **ئەزەل:** بەرێ بەر دا - **یوحوبوون(یحبون):** ئەو حەژی وی دکن.

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** ئشارە ب سەرهاتی یا ئافراندنا ئادەم و رۆژا ئەلەستێ یـە. تەلمیحـە ژ بـۆ ئایەتا ٥٤ ژ سووڕەیا" المائدە" -

٣٣٤- دابێین و بکن حـکایەتێ گووش
هندەک بکرن خو پێ فەراموش

- **هەڤبەرکرن: میر.** دابێن بکن- **ئە.** دابێن و حکایەتێ بکن گووش- **ئا.** بکین، بکرین.

- **پەیڤناسی: بێین:** وەرن - **دابێین:** دا کو بێن - **حکایەت:** چیرۆک، گێڕانەوە - **گووش:** گە. گوچـک- **گووشـکرن:** بهیسـتن، گوهـداری کـرن - **فەرامـووش:** ژ بیـر کـری- - **فەراموش کرن:**ژ بیرکرن-

- **شرۆڤە:↓**

٣٣٥- هندەک بکرن ب جان سەماعێ
هـن پـێ بـکـرن ژ دل وەداعێ

- **هەڤبەرکرن:** ئەڤ مالکا ل **ئۆس.** دا نەهاتییە. **میر.رۆ.** هندەک بکرن ژ دل وداعێ- **ئە.** هنە پێ بکرن ژ دل وەداعێ.

- **پەیڤناسـی: سـەماع:**گوهـداری کـرن، سـەما، دیلانـا سـۆفیان - **وەداع:** ویـداع، خاترخواستن، خاتر خوازی.

- **شرۆڤە:** ئەو خەلکێ کو ل رۆژا ئەلەستێ دا بوونە ئەڤیندارێن خـودێ و ل بـەر ئەڤینـێ هاتنە گوهـۆڕێنێ و خـودێ ژی بـوویە ئەڤیندارێن وان، واتـە کـۆمەلا مرۆڤـان بـلا بـێن گوهداری یا ڤێ چیرۆکێ بکن و ب بهیستنا وێ خوە ژ بیـر بکـن و هـەڕن وێ رۆژا کـو ژ خوەدێ را ئەرێنی دان. بلا هندەک ژ وان ب دل و جان گوهداری یا ڤێ چیرۆکێ بکن و

وەکی سۆفی یێن ئەڤیندار ژ دل و جان سەمایێ بکن و هندەک ژی خاترێ خـوە ژ دلـێ خوە بخوازن. بلا هندەک ب بهیستنا ڤێ چیرۆکێ ببن ئەڤینـدار و هنـدەک ژی دەسـت ژ جیهانێ بکێشن و ل بەر ئەڤینێ بمرن.

٣٣٦- لێ هێڤـی دکـم ژ موستەفیدان
حەرفان نەگرن ل موستەعیدان

- **پەیڤناسی: هێڤی کرن:** رجا کرن، تکا کرن- **موستەفید:** کەسێ کـو وەج و بەهـرێ ژ تشتەکێ وەردگرە، بەهرە وەرگر، لێرە دا مەبەسـت ژێ خـوێنەرێن مـەم و زینـێ یـە. - **موستەعید:** فەقی یێ کـو هـێ دەرسـا مەلاتـی یـێ کوتـا نەکرییـە. فەقـی یـێ کـو دەرەجەیەکێ ژ بن مەلایان را تێن. خانی لێرە دا خوە دشکێنە و نەفسبچووکتی یێ دکـە و دبێژە ئەز هێ فەقیمە و نەبوومە مەلا، دبـە کـو ل نڤیسـینێن مـن دا شاشـی هـەبن. - **حەرفگرتن.** رەخنە کرن.

- **هەڤبەرکرن و شرۆڤە:** ژ بلـی چاپـا ئـۆرمی یـێ و **پـرۆ.** ل هەمـوو ژێـدەران دا جیهـێ موستەعید و موستەفید ب هەڤدو را هاتنە گوهۆرینێ. ئەو جەلەبا کـو مـن هەلبژارتییـە سەراست تـرە. لەورا کو ئەم دزانن موستەعید تێ ب واتەیا فەقیهێ کو ل پلەیـا دوویـێ پێش سوختە یان دا جی دگرن و هێ پلەیەک مایە ببن مەلا. موستەفید ژی واتە کەسێن کو ئستفادێ دبن، بەهرەوەر. مستەفیدانێ ئـەدەب، واتـە کەسـێن کـو ژ تـۆرەیێ وەج و بەهرێ وەردگرن و ژێ فام دکن. خانی ل ڤێ مالکا هەلبەستێ دا وەکی گەلـەک جـاران شکەستەنەفسی یێ دکە و دبێژە ئـەز داخـوازێ ژ بەهـرەوەرێن ڤـان هەلبەسـتانا دکـم، ئەگەر کو هەلەیەک د کارێ من دا دیتن ل من نەگرن، لەورا کو ئـەز هـێ موسـتەعیدم و نەگەهیشتمە پلەیـا هـەرە بلنـدە زانسـتێ. ل مـالکێن ل دوو را تـێن، ئـەڤ مەبەسـتا ب رۆناهی دیار دکە. مەلایێ جزیری ژی پەیڤا موستەعید وەها ب کار دبە:

تو ژ مەلایی هەر بپرس ئەسرارێ عەشقێ حەل دکەت
ڤێ مـوعـەمـایێ چ زانـن سـەد مـەلا و مـوسـتەعید

٣٣٧- ئەڤ نامە ئەگـەر خـەرابە گەر قەنج
کێشایە د گەل وێ من دو سەد رەنج

- **هەڤبەرکرن: ئۆس. میر. ئە.** ئەڤ نامە ئەگەر خەراب ئەگەر قەنج- **ئا.** ئەڤ نام ئەگەر خەراب گەر قەنج - **هژ. رۆ. حم. زا. جا.** ئەڤ نـامە ئەگـەر خەرابـە گـەر قـەنج – -

ئۆس. جا. زا. کێشایە د گەل وێ من دو سەد رەنج - **هـژ.** کێشـایە دگـەل وی مـن دوسەد رەنج - **میر. ئا. رۆ. ئە.** کێشایە مە وێ دگەل دو سـەد رەنـج - **حـم.** کێشـایە دگەل وی مە دوسەد رەنج-

- **پەیڤناسی: گەر:** ئەگەر - **رەنج:** ئێش و ئازار - **رەنج کێشان** :زەحمەت دیتن-
- **شرۆڤە:↓**
- **جوانکاری:** پەیڤێن قەنج و خەراب پێکڤە تەزادێ ساز دکن.

۳۳۸- نەوباوەیە تفـلە نـەورەسـیدە
هەرچەندە نهن قەوی گوزیدە

- **هەڤبەرکرن: میر.رۆ.** نەوبـارەیە- **ئـا. ئـۆس.** نەوبـادەیە- پەیڤـا نەوبـاوە ل یـێن دی سەراست تەرە، لەورا کو ئەڤ پەیڤا ل زمانێ فارسی دا ژ بۆ زارۆکـێن نـوو گەهشـتی تـێ گۆتنێ، خانی ژی لێرە دا دگەل هینانا تفلە نەورەسیدە، ئەو پەیڤا هینایە.- - **رۆ.** نهین – **هژ.** نەهن.
- **پەیڤناسی: نەوباوە:** زارۆکا نوو گەهشتی، - **تفل(طفل):** زارۆک - **نەورەسـیدە:** نـوو گەهشتی - **قەوی:** لێرە دا زۆر، گەلەک - **گوزیدە:** هەلبژارتی-
- **شرۆڤە:↓**
- **جوانکاری:** پەیڤا تفلێ نەورەسیدە، شرۆڤەیە ژ بۆ پەیڤا نەوباوە.

۳۳۹- لێ من ژ رەزان نەکر تـەمـەتنوع
مانەندێ دزان ب کەس تەتەببوع

- **هەڤبەرکرن: هژ.** بکەن- **رۆ.** بکن- **میر.** نەکر- **ئۆس.** بکر-
- **پەیڤناسی: رەز:** باخچە ب گشتی و باغێ تریان ب تایبەتی- **تەمەتوع:** چێشتن و تام ژێ وەرگرتن، بەهرە وەرگـرتن - **تەتەبـوع:** ل دوو کەسـەکی کـەتن، پەیـرەوی کـرن، ب زاری کرن-

■ **شرۆڤە:** ئەڤ پرتووکا من چ پرتووکەک باش بە، یان ژی پرتووکەک خەراب بە، من گەلەکی خوە پێڤە ئێشاندییە. ئەگەر گەلەکی هەلبژاردە و سەرەکە نەبە ژی، ئەو وەکی زارۆکەک نووگهەشتی یە. (چونکو ل تۆرە یا کوردی دا ئەڤا یەکمین پرتووکە کو ب ڤێ شێوەیێ تێ نڤیسینێ، لەورا خانی دبێژە ئەو زارۆکەک نوو گهەشتی یە.) لێ تشتا باش ل ڤێ پرتووکێ دا ئەوە کو من ل نڤیسین و دارشتنا وێ دا ژ باغێ چ کەسی وەج وەرنەگرت و من وەکی دزان زمان و چیرۆک و سەرهاتی و بوێژێن خەلکێ ژ خوە را نەکرن مال و من ژ رەزێ خەلکێ نەدزین. من وەکی دیتر هەلبەستڤانان سەرهاتی و مژارا چیرۆکێ ژ بیهانی یان وەرنەگرت، ئەڤ ملک و باغا یێ مە بخویە، نە یێ خەلکێ یە.

٣٤٠- نەوروستێ حەدیقەیێ فوئادە
مەعسوومە عەفیفە خانەزادە

■ **هەڤبەرکرن: میر. ئۆس. ئا.حم. هژ. زا. جا.** مەعسوومە عەفیفە خانە زادە - **ئە.** مەعسووم و عەفیف و پاکزادە، ل پەراوێزێ دا ل همبەر پەیڤا پاک، پەیڤا خانە ژی نڤیسییە - **رۆ.** مەعسووم عەفیفە پاکزادە-

■ **پەیڤناسی: نەوروستێ:** نەوروستەیێ، نوو روستی یا، نوو شین بوویی یا، تازە شینبوویی یا - **حەدیقە:** باخچە - **فوئاد:** دل - **مەعسووم(معصوم):** بێگونەھ - **خانەزاد:** خۆمالی-

■ **شرۆڤە:↓**

■ **جوانکاری:** د ڤێ مالکا هەلبەستێ دا تەشبیھ و تەشخیس هەیە. خانی پرتووک ب کولیلکەکێ و دل ژی ب بۆستانەکێ وەکاندییە و رەوشناڤێ مرۆڤان یێن وەکە داوێنپاکی و بێگونەهی و خۆمالی بوونێ دایە پرتووکا خوە.

٣٤١- نەو بارە ئەگەر شرین وەگەر تال
مەتبووعە ژ رەنگێ تەبعێ ئەتفال

■ **پەیڤناسی: نەوبار:** نۆبەر، نووبار، نووبەرە، یەکمین مێوە یا سالێ، مێوەیا کو ل سالێ دا بۆ جارا یەکەم تێ بازارێ - **مەتبووع(مطبوع):** خوەش، تامخۆش، - **تەبع(طبع):** خوو و خدە، رەوشت،

- **شرۆڤە:** ئەڤ کولیلکا نوو ژ باخچێ دلێ من روسکی یە. کولیلکەک بێگەرد و پاک و خۆمالی یە. ئەڤ کولیلکا ئەگەر شرین بە وەگەر تال بە، کولیلکەک نووبارە و تازەگەهەشتی یە و وەکی زارۆکان خوونشرین و بەردلانە.
مەبەستا خانی ژ خانەزاد بوونا پرتووکێ ئەوەیە کو ئەڤ چیرۆکا چیرۆکەک کوردی و خۆمالی یە، ژ چیرۆکێن نەتەوێن دی نەهاتییە وەرگرتنێ.

- **جوانکاری:** پەیڤێن شرین و تال دژبەرن، مەتبووع و تەبع ژی جناسێ ساز دکن. پرتووک ب مێوەیەک نووبار هاتییە وەکاندنێ و ئەو مێوەیا ژی ب زارۆکەکێ هاتییە وەکاندنێ. خانی چەند جاران پرتووکا خوە ب مێوەیەک نووبار وەکاندییە و مەبەستا وی ئەوە کو ئەڤا یەکمین پرتووکا کوردی یە کو ل درێژایا مێژوویێ دا ب قێ شێوەیێ تێ نڤیسینێ و ل سەر ڤێ مژارێ تێ. هە راستی ژی مەم و زینا خانی یەکمین پرتووکا کوردی یە کو مژارا وێ ژ چیرۆکێن گەلێری هاتییە هەلبژارتنێ و یەکمین پرتووکا کوردی یە کو وەها مژارەک عرفانی ل قالبێ مەسنەوی یێ دا دئافرینە.

٣٤٢- من هێڤی هەیە ژ ئەهلێ حالان
تەقبیح نەکن ئەڤان تفالان

- **پەیڤناسی: ئەهلێ حال:** خودانحال، عارف و زانا، حالدار، کەسێن کو هایا وان ژ سرِ و رازێن دلان هەیە، مرۆڤێن زانا و تێگەهەشتی- **تەقبیح کرن:** روسوا کرن، شەرمەزار کرن، رەخنەیێ توند لێگرتن- **تفال:** کورتکری یا ئەتفال، زارۆکان.

- **شرۆڤە:** ئەز ژ زانا و عارف و مرۆڤێن تێگەهەشتی تکایێ دکم کو ڤان پەیڤ و گۆتنێن من کو هەر یەک وەکی زارۆکەک بێگونەهـ و نووگەهیشتییە، (ئەگەر کێماسی یەک تێ دا دیتن) روسوا نەکن و ب سڤکاتی رەخنە نەکن.

٣٤٣- ئەڤ میوە ئەگەر نە ئابدارە
کورمانجیە ئەوقەدەر ل کارە

- **پەیڤناسی: میوە:** مێوە، فیکی، فیقی- **ئابدار:** ئاڤدار، ب ئاڤ، خوەشک، رەوشناڤە ژ بۆ مێوەیێن خوەش و گەهەشتی - **ئەوقەدەر:** ئەو هندە، هەقاس - **لکار:** شیا، کارا-

- **شرۆڤە:** ئەڤ مێوەیا ئەگەر مێوەیەک گەهەشتی و ئاڤدار نەبە، واتە ئەڤ پرتووکا من ئەگەر پرتووکەک زەنگین و بالکێش و پرناڤەرۆک نەبە ژی، گونەهێ من تێ تونەیە، لەورا کو ب کوردی هاتییە نڤیسینێ و زمانێ کوردی ژی هە هند تێر مژارا عرفانێ دکە.

- **جوانکاری:** پرتووک ب مێوەیەکێ هاتییە وەکاندنێ-

٣٤٤- ئەڤ تفله ئەگەر نە نازەنینە
نووبارە ب من قەوی شرینە

- **هەڤبەرکرن: هژ.** طیفله- **ئۆس. رۆ.** قەوی ب من شرینە.

- **شرۆڤە:** ئەڤ زارۆکا ئەگەر نە زارۆکەک نازدار و ل بەردلان بە ژی، لێ چونکی نوخوری و نووبارە، گەلەکی ل بەر دلێ من شرین و خۆشدەڤی یە.

- **جوانکاری:** دیسان پرتووک ب زارۆکەک نوخوری هاتییە وەکاندنێ.

٣٤٥- ئەڤ میوە ئەگەر نە پڕ لەزیزە
ئەڤ تفلە ب من قەوی عەزیزە

- **پەیڤناسی: لەزیز(لذیذ):** خۆش، تامخۆش - **عەزیز:** خۆشدڤی-

- **شرۆڤە:** ئەڤ مێوەیا نووبەرە هەر چەندە کو تامخۆش نەبە ژی، لێ دیسان ژی وەکی زارۆکەک نوخوری گەلەکی ل بەر دلێ من خۆشدەڤی یە.

٣٤٦- مەحبووب و لباس وگووشوارە
ملکێ د منن نە موستەعارە

- **هەڤبەرکرن: هژ.** مەحبووبە، لباس و گوشوارە - **ئۆس.** مەحبووبێ لباسە گووشوارە- **ئا.** مەحبووب لباس و گووشەوارە- **ئە. حم. زا.** مەحبووب و لباس گووشوارە - **میر. رۆ. جا.** مەحبووب و لباس و گووشوارە –

- **پەیڤناسی: مەحبووب:** بەردلک، خۆشدڤی، مەبەست ژێ پرتووکا مەم و زینێ یە. - **لباس:** جل و بەرگ، کنج - **گووشوارە:** گوهار - **ملک:** مال و هەبوون، دارایی - **موستەعار:** ب ئەمانەت وەرگرتی-

- **شرۆڤە:** ئەڤ خۆشەویستا ب خەمل و خێز و جل وبەرگ و خشر وگوهاران ڤا یا منە و من ژ چ کەسی ب ئەمانەت وەرنەگرتییە.

- **جوانکاری:** پرتووک ب بووک یان ب بەردلک و گراڤی یەکێ وەکاندییە و بوێژێن وێ یێن تۆرەیی و خەملاندن و لێک ئانینا پەیڤ و هەلبەستان وەکاندییە خەمل و خشر و گوهار و بەربەژنی یێن وێ.

٣٤٧- ئەلفاز و مەعانی و عبارات
ئنشـا ئو مەبانی و ئشارات

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** ئەلفازێ مەعانی، ئنشائو بەیانی- **ئا.** ئەلفازێ مەعانی-

- **پەیڤناسی: ئەلفاز(الفاظ):** پڕانەیا لەفز ب واتەیا پەیڤ- **مەعانی:** پڕانەیا مەعنی، واتە، ئانکوو - **عبارات:** پڕانەیا عبارەت، هەڤۆک، رستە، بوێژ، گۆتن و شرۆڤە کرن - **ئنشاء:** ل بەر خوە دا تشت نڤیسین، دانان - **مەبانی:** پڕانەیا مەبنی، بنـە، خـیم، رەھ و ریشـە، بنەرەت - **ئشارات:** پڕانەیا ئشارە، هێما، هەژیارە، نشاندانا تشـتەکێ ب دەسـتان، یـان نقاندنا چاڤان، لێرە مەبەست ژێ جوانکاری یێن تۆرەیی یە.

- **جوانکاری:** تەناسوبا گشتی پەیڤێن ڤێ مالکێ ب هەڤدو را هەیە.

- **شرۆڤە:↓**

٣٤٨- مەوزووع و مەقاسد و حکایەت
مـەرمـووز و مەناقب و درایەت

- **هەڤبەرکرن: میر.** حکایات، روایات-

- **پەیڤناسی: مەوزووع:** مژار، لێگۆتک، تشتا کو ل سەر دئاخڤن، دانایی- **مەقاسد:** پرانەیا مەقسەد، مەبەست، - **حکایەت:** ڤەگۆتن، ڤەگۆتنا چیرۆکێ - **مەرموز:** گۆتنێن سـەر گرتی، ئشارە پێکری - **مەناقب:** پڕانەیا مەنقەب، کار و هونورێن هەرە باش، کـارێ کـو جیهێ شانازی یێ یە. - **درایەت:** تێ گەهیشتن-

- **جوانکاری:** تەناسوبا گشتی پەیڤێن ڤێ مالکێ ب هەڤدو را هەیە.

- **شرۆڤە: ↓**

٣٤٩- ئوسـلووب و سفات و مەعنی و لەفز
ئەسلەن نەکرن مە یەک ژ وان قەرز

- **هەڤبەرکرن: هژ.** سیفات - - **هژ.** ئەصلا نەکرن مەک ژ وان قەرض – **میر.** ئەصـلا نەکر- **ئا.** قرڤ-

- **پەیڤناسی: ئوسلووب:**شێوە، **- ئەسلەن:** قەت، هەرگز، چ جـارێ **- قـەرز(قـرض):** دەین، قەر-

- **جوانکاری:** تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن ئوسلووب و مەعنی و لەفز دا هەیە.

- **شرۆڤە: ↓**

٣٥٠- بـلـجـومـلە نەتـایـجێ د فکرن
دووشیزە و نەوعەرووس و بکرن

- **هەڤبەرکرن: ئە.** نەتایجێت **- هژ.** بێکرن-

- **پەیڤناسی: نەتایج:** پرانەیا نەتیجـە، ئاکـام، بەرهـەم **- دووشـیزە:** کچـا خـامە، کچـا شوونەکری **- نەوعەرووس:** نووبووک، زەری **- بکر:** دەست پێ نەکەتی، عەزب-

- **جوانکاری:** خانی پەیڤ و بوێژ و مـالکێن هەلبەسـتێن خـوە وەکانـدییە کچـێن خـامە و زەری و نووبووکان.

- **شرۆڤە:** پەیڤ و بوێژێن تۆرەیی و واتە و دانان و ل هەڤ ئینانا پەیڤان و جوانکاری یێن تۆرەیی، دانان و ڤەگێڕانا چیرۆکێ و مەبەست و واتە و پـەیڤێن سـەرگرتی و هونـور و تێگیهاندنا بوێژان، شێوە و رێ و شوونێن نڤیسین و لێک هانینا هەلبەستان و رەوشناڤ و رابێژێن ڤێ پرتووکێ هەموو ژی ئاکاما تێهزرین و بیرکرنێن مـن بخـوەنە و مـن یـەک ژ وان ژی ژ کەسی دەین نەکرییە و هەموو ژی دەست نەخواری و خامە و تازە و نوونە.

بالکێشی: هندەک کەسێن کو سەڕا سەم و زینا ئەحمەدێ خانی خوەندنە، یان هنـدەک تشت ژێ بهیستنە، بێی وێ هندێ کو هوور و کوور ل سەر رامانێن خانی بهـزرن، گـۆتنە و دبێژن کو خانی گۆتییە من چیرۆکا مەم و زینێ دانایە. مەبەسـتا خـانی ژ ڤـان مـالکێن ژۆرێ نە ئەوە کو ئەوی چیرۆکا مەم و زینێ ل بەر خـوە دا دانـابە و ئاگاهـا وی ل مـەم و زینا فۆلکلۆریک و میژوویی نینە. نا ئەو ب جۆرەکی ئەشکەرە دبێژە: ڤەگۆتنا چیرۆکـێ و ل هەڤهانینا هونەری یا منە. ئەوکەسانا ئەڤ مالکێن مەم و زینێ یێن ژۆرێ ژ خوە را کرنە بەهانە. لێ خانی چەندین جاران دبێژە ئەزێ مەم و زینێ ژ نوو ڤەژینم، ئـەزێ وان بێمەدەدان ژ نووڤە راکم. ئەزی ئەوانا ئەو رەنگ بکم ژ نوو سەرئەفراز، راوی وەهە گۆتە

من، دانایێ موعەممەرێ کوهەنسال وەهە راگەهانـد. ئەڤانـا هەمـوو گۆوانەکـو مەبەسـتا خانی ژ نیڤمالکا کو دبێژە:" مولکێ د منن نە موستەعارە" ، نە سەرهاتی یا مەم و زینـێ، بەلکوو دارشتن و ل هەڤ ئانینا پرتووکێ یە. **پ.ج.**

۳۵۱- پارەب مەدە دەستێ خەلقێ ناساز
ڤی شاهـدێ دلـڕوبـایـێ تـەنـناز

- **پەیڤناسی: ناساز:** نەرێک، نەقەنج، ناباب- **شاهد:** کوڕکێ بهەشتێ، کوڕکێ خوەشکۆک و نووگهەشتی، یارێ خوەشک، ل هندەک جیان دا تێ ب واتەیا کچێن جـوان ژی. لـێ ل فەرهەنگا فارسی یا دوکتۆر مـوحەممەدێ مـوعین دا ب واتەیـا کـوڕکێ خوەشـک هاتییە. هاشمێ جاوید کو یەک ژ حافزناسێن ب ناڤ و بانگە ئیرانـی یـە، ل شـرۆڤە یـا هەلبەستێن حافزێ شیرازی دا پەیڤـا شـاهد ب واتەیـا غلمـان واتـە خـۆرتێ بهەشـتێ شرۆڤە دکە. ئەڤ پەیڤا ل بال خانی ژی نێرزایە، نە مێزا. لەورا خانی نابێژە ڤێ شـاهدا دلروبا یا تەننازا، بەلکو دبێژە ڤی شـاهدێ دلروبـایـێ تەننـاز، واتـە ب ئـانکوو یـا کـوڕکێ خوەشـک ب کـار دبـە. - **دلڕوبـا:** دلـڕەڤین، دلبـەر - **تەننـاز(طنـاز):** لەوەنـد، بەناز، نازەنین-

- **شرۆڤە:** خودێ یۆ ئەڤێ پرتووکا من کو وەک کوڕکەکی بهەشتی یان وەک حووری یەک بهەشـتی خوەشـک و دلـڕەڤین و لەومنـد و نـازەنینە، نـەدە دەسـتێ کەسـێن نابـاب و تێنەگەهەشتی و نەزان.

- **جوانکاری:** خانی پرتووکا خوە ل جوانی یێ دا دشوبهینە غلمان و حوورێن بهەشتێ.

۳۵۲- ئـومـیـد ئـەوە ژ ئـەهـلێ عرفان
ئەو دێ نەگرن ل من چو حەرفان

- **هەڤبەرکرن: بر.ئا.** تێ-

- **پەیڤناسی: ئومید:** ئومێد، هیڤـی - **ئەهلـێ عرفـان:** عـارف، خودێنـاس، عرفـانزان - **عرفان:** خودێناسی، زانست و شارەزایی یا عارفان - **حەرف لێ گرتن:** رەخنە لێ کرن، قیلە لێ گرتن-

- **شرۆڤە: ↓**

٣٥٣- تەشنیع نەکن وەکی غەیبووران
ئسلاح بکـن ل مـن قـوسووران

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** دلی –

- **پەیڤناسی: تەشنیع:** ناڤ زڕاندن، روسواکرن، سڤک کرن - **غەیبوور:** خودان غیرەت، ب ناموس، چاڤچنووک، چکووس - **ئسلاح کـرن:** سەڕاسـت کرنەڤـە، سـەر ژ نـوو سەڕاست کرن، نەهێلانا نەراستی و شاشییان - **قوسوور:** کێماسی-

- **شرۆڤە:** هێڤی یا من ژ عارف و خودێناسان ئەوە کو رەخنەیـان ل مـن نەگـرن و وەکـی مرۆڤێن چکووس ل دژی من نەئاخڤن و من روسوا و سڤک نەکن، لێ کێماسی و شاشی یێن من سەڕاست بکن.

٣٥٤- ئەسحابێ کەمال پەردەپۆشن
ئەربابێ غەرەز د پڕ خورۆشن

- **هەڤبەرکرن: ئا.** خودان خورۆشن – **ئە.** ل ژۆری پەیڤـا د پـڕ خورۆشـن ب قەلەمـەک هوور نڤیسییە: خودان خ، واتە ل نوسخەیا خ دا خودان هاتییە.

- **پەیڤناسی: ئەسحابێ کەمال:** خودان تۆرە، مرۆڤێن تێگەهیشتی و زانا- **پەردەپـۆش:** عەیبڤەشێر - **ئەربابێ غـەرەز:** خـودانێ رک و کینەیـان، مـرۆڤێن چاڤنەبـار، دوژمـن - **خـورۆش:** دەنـگ و هـەڕا، حـورمە حـورم- **پـڕ خـورۆش:** ب بلمـە بلمـە و حـورمە حورمە، نەرازی-

- **شرۆڤە:** مرۆڤێن تێگەهیشتی و زانا عەیب و خەوشان ڤەدشێرن و مرۆڤء روسوا نـاکن، لێ مرۆڤێن چاڤنەبار و کەربۆیی کێماسی یان مەزن دکن و دکن دەنگ و هـەڕا و ل سـەر مرۆڤ ء دا دحورمجن.

٣٥٥- مەئموول ئەوە ژ ئەهلێ رازان
ئەو دێ نەکرن ب مـن تنازان

- **هەڤبەرکرن: ئا.** تێ – **رۆ. میر. ئۆس.** ل من-

- **پەیڤناسی: مەئموول:** داخوازکری، هێڤیکری، لێرە دا داخواز - **ئەهلێ راز:** سڕدار، راز هەلگر، رازناس - **نەکرن:** نەکن - **تناز:** تڕانە، قەرف، قەشمەری، گەمە و تەشەر- **تناز پێکرن:** تڕانە پێکرن-

- **شرۆڤە: ↓**

٣٥٦- ئەز پیلەوەرم نـەگـەوهـەریمە
خودروستەمە ئەز نە پەروەریمە

- **هەڤبەرکـرن: هـژ. ئـۆس.** خودرەسـتە – **رۆ.** خودرسـتمە- **میـر.** خودرەسـتەمە نـە پەروەریمە-

- **پەیڤناسی: پیلەوەر**: چەرچی، بازرگانێ هوورەدەواڵە و ناڤمال گـەڕۆک، هـوورەدەفرۆش - **گەوهەری:** جەواهرفرۆش - **خودروستە:** خودروو، خوروسکیایی- **روسـتن**: روسـکین، شین بوون - **پەروەری:** پەروەردە بوویی.

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** پەیڤێن پیلەوەر و گەوهەری دژبەری یێ سـاز دکـن. پـەیڤێن خودروسـتە و پەروەری ژی هەروسان.

٣٥٧- کورمانجـم و کـووهی و کەناری
ڤان چەند خەبەرێ د کوردەواری

- **هەڤبەرکرن: ئا. ئە.** کورمانجم ئەز د کووهسـاری- - **ئـۆس.** ئـەڤ چەنـد خەبـەرێ د کول دەواری.

- **پەیڤناسی: کووهی:** چیـایی، کیڤـی، کـووڤی - **کەنـاری:** دوورەشـار - **کـوردەواری:** کوردی،زمانێ کوردی-

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** پەیڤێن کووهی و کەناری دکارن تەرادوفێ ساز بکن.

۳۵۸- ئیمزا بکن ئەو ب حوسنێ ئەلتاف
ئیسغا بکن ئەو ب سەمعێ ئنساف

- **هەڤبەرکرن: هژ. حم. ئە.** بکرن ب حوسنێ...- **ئـۆس.** ئیمـزا بکـن ب حوسـن و ئەلتاف، ئیسغا بکن و ب سەمعێ ئینساف – **ئا.** ئیمزا بکن هوون-

- **پەیڤناسی: ئمزا(امضا) کرن:** دەستینە کرن، پشتراست کرن و پەژراندن **- ئەلتاف(الطاف):** پڕانەیا لوتف ، دلۆڤانی- **حوسنێ ئەلتاف:** باشترین دلۆڤانی **- ئسـغا(اصـغا):** گوهـداریکرن، بهیستن **- سەمع:** گوچک، گوێ- **سەمعێ ئنساف:** گوچکێ دادوەرانە-

- **شرۆڤە:** داخواز و هێڤی یا من ژ مرۆڤێن زانا و رازدار ئەوە، کو ئەوێ تڕانـەیێن خـوە ب من نەکن و دێ من نەکن پێکەنی و قەشمەری پێن خوە. ئەگـەر شاشـی و کێماسـییەک مـن هەبـە، دێ ل مـن ببـۆرن و شاشـی یـێن مـن سەڕاسـت بکـن. لـەورا کـو ئـەز هووردەفرۆشم و نە گەوهەریمە. ئەز کوردەکی چیایی و دووڕەباژارم و بخوە خوە گیهامە و نەهاتمە پەروەردەکرنێ. ئەز ژ زانا و رازداران تکایێ دکم کو قان چەند پەیڤێن مە پێن کوردی ب باشی و دلۆڤانییا خوە بپەژرینن و دەستینە یا خوە یا ئەرێنـی یـێ ل بـن قـان پەیڤان بدن و گۆتن و داخوازێن من ب گوچکێ دادوەریێ گوهداری بکن.

۳۵۹- ئەسـحابێ غەرەز کو گوھ بدێرن
عەیبان ب کەرەم ل من ڤەشێرن

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** سەفا - **- هژ.** عەیبا –

- **پەیڤناسی: ئەسحابێ غەرەز:** غەرەزدار، دوژمن، خودان کین**- گوهـدێران**: گوهـداری کرن- **گوھ بدێرن**:گوهداری بکن **- عەیـب:** خـەوش، کێماسـی **- کـەرەم:**دلۆڤـانی، لێبهۆرین، بەخشاندن-

- **شرۆڤە: ↓**

۳٦۰- ئاڤا رووبـێ شـاعری نـەرێژن
گەر مومکنە پێکە قەنج ببێژن

- **هەڤبەرکرن: میر. ئا.** شاعران – **- میر.** پیکە- **هژ. ئۆس.** ئێکە – **حم. ئە. ئا. جا. زا. پرۆ.** یێکە – **رۆ.** پێکڤە-

- **پەیڤناسی: ئافا روو:** ئافروو، ئابروو- **ئافڕوو ڕێتن:** روسوا کرن-

- **شرۆڤە: ↓**

٣٦١- سەهو و غەلەتان نەکن تەعەججوب
تەئویـل بـکـن ژ بـۆ تـەعـەسـسوب

- **هەڤبەرکرن: ئۆس. مەکن –**

- **پەیڤناسی: سەهو:** شاشـی، چەوتـی، هەلـە - **تەعەججـوب:** زەنـدەمان - **غەلـەت:** نەزانین، شاشی یێن نە ژ قەسد - **تەئویل:** شرۆڤا باش- **تەئویل کرن:** باش شـرۆڤە کرن و واتە کرن، سڤڕاندنا سەر لایەکی دی - **تەعەسسوب:** دەمارگیری-

- **شرۆڤە:** ئەز هێڤیدارم، دلنەخواز ژی دەما کو گوهداریێ بکـن، دێ ب دلۆڤـانی یـا خـوە کێماسی و شاشی یێن من ڤەشێرن و ئافروویا شـاعری نەرێـژن و ئـەوی بـێ ئـافروو نەکن. تا جیهێ کو ژ دەستێ وان ژی تێ، دێ یەکـە قـەنج بێـژن و دێ ژ شاشـی و نەزانین و کێماسی یێن من زەندەگرتی نەمینن و هەر ژ بـۆ دەمـارگیری و تەعسـوبێ بـە ژی، دێ کێماسی یێن من ب واتە و شرۆڤە یێن باش لێک بدن.

(٨)

مەبدئێ مەقال د نەعنا حاکمێ بۆهتانێ خودان ئقبال، ئەمیر زینەدین
ئنبێ ئەمیر ئەبدال، دگەل وەسفا هەر دو هەمشیرەیێ
د وی، د ساحب جەمال ، زین و ستی یێ د بی مسال

٣٦٢- نەققاشێ سەحیفەیێ حکایەت
نەققادێ سەبیکەیێ روایەت

- **پەیڤناسی: نەققاش:** وێنە کێش - **سەحیفە:** رووپەل، پرتووک، نامە - **نەققاد:** رەخنەگر، هەلسەنگێنەر، درافناس، دوڕناس - **سەبیکە:** شمشێ زێر و زیڤ، دارێژتی - **روایەت:** گێرانەوە، ڤەگۆتن و ڤەگێرانا چیرۆکێ-

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا هەلبەستێ ب شێوەیا تەرسیعێ هاتییە دارشتنێ. خانی پێش دا چیرۆکبێژێ چیرۆکێ وەکاندییە وێنەکێشەکی کو خەریکە ل سەر رووپەلێ کاخەزان وێنەیا چیرۆکەکێ دکێشە و ل دوو را جارەک دی پرتووک یان ژی چیرۆک وەکاندییە شمشێ زێڕ و ڤەگێڕێ وێ ژی وەکاندییە شمش دارێژ و درافناس و دوڕناسان.

- **شرۆڤە:↓**

٣٦٣- کێشا ب ڤێ تەرحێ رەسم و ئایین
لێدا ب ڤێ تەرزێ زەرب و تەزیین

- **هەڤبەرکرن: هژ.** ڤی طەرزی-

بالکێشی: هەردو پەیڤێن؛ تەرح و تەرز هەرچەند کو ل بنێشا خوە دا عەرەبینە، لێ ل زمانێ کوردی دا هەردوک ژی مێزانە، خانی ئەو هەردوو ژی د جی دا بکار بریە: ڤێ تەرحێ، ڤێ تەرزێ-

- **پەیڤناسی: تەرح:** داربەستا چیرۆکێ، تەونێ چیرۆکێ - **رەسم:** وێنە، رێ و شوون - **ئایین:** رێ و رسم، وێنە - **تەرز(طرز):** شێوە - **زەرب:** سکە لێدان، تورلێدانا پارەیان - **تەزیین:** خەملاندن، تقتقاندن، رازاندنەوە-

- **شرۆڤە:** وێنەکێشێ رووپەلێن ڤێ چیرۆکێ و دورناس و زێردارێژێ شمشێن ڤێ گێرانەڤێ، داربەستا ڤێ چیرۆکێ وەها دانی و تەونا وێ وەها ل دارخست و ب ڤێ شیوەیێ نەخش و نەموشێ تەونێ دارشت.

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا هەبەستێ ب شێوەیا موازەنەیێ هاتییە دارشتنێ. پەیڤێن تەرح و تەرز پێکڤە و رەسم و ئایین ژی پێکڤە تەرادوفێ ساز دکن. تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن تەرح، زەرب و تەزیین دا هەیە.

٣٦٤- گۆ پادشەهەک زەمانێ سابق
رابوو د حوکوومەتا خو فائق

- **هەڤبەرکرن: هژ.** سابیق.

- **پەیڤناسی: پادشەهەک:** پادشاهەک، پاشایەک - **سابق:** بهۆری- **زەمانێ سابق:** دەمێن بەرێ - **فائق:** سەرکەتی، دەستهەلاتدار.

- **شرۆڤە:↓**

٣٦٥- ئەجناسێ مەل موتیع و مونقاد
سالارێ عەرەب ئەمیرێ ئەکراد

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** سالارێ عەرەب - **ئا.** نەسلا وی کورمانج ئەمیرێ ئەکراد- **دیتر ژێدەر.** نەسلا وی عەرەب

بالکێشی: ئەز پشتراستم کو لێرە دا دەقا دەستنڤیسا **ئۆس.** ژ دیتر ژێدەران سەرراستتر و دوروستترە. خانی چاوا کو ل نیڤمالکا یەکەم دا دبێژە: " ئەجناسێ مەل موتیع و مونقاد" ، وسان ژی ل نیڤمالکا دوەم دا وان مەتان

دده ناسینێ و ناڤێ وان تینه. واته نیڤمالکا دوەم شرۆڤەیا نیڤمالکا یەکەمە. هەروسان هەڤبەندا نەسلاوی عەرەب دگەل بیر و هزرێن خانی لێک ناگرە. مرۆڤ دکارە ژ بۆ دەست تێوەردانا ڤێ هەڤبەندێ دو گومانان راگەهینە: یا یەکەم ئەوە کو ل دەستنڤیسێ دا وێنەیێن هەڤبەندێن: نسلاوی، و سالاری، نێزیکی هەڤدونە، دڤەومە کو جارا یەکەم روونڤیسکاران ب شاشی ل جیهێ هەڤبەندا سالارێ دا هەڤبەندا نەسلاوی نڤیسیبن. گومانا دوەم ئەوە کو، دڤەومە ل بەر کو موسلمان ژ پێغەمبەرێ ئیسلامێ را ژی سالارێ عەرەب دبێژن، روونڤیسکاران دەمارگری یا ئیسلامی کربن و دەست ل دەقا بنێشەیی وەردابن و سالارێ عەرەب، کربن نسلاوی عەرەب.

- **پەیڤناسی: ئەجناس:** پڕانە یا جنس، ب واتە یا جەلەب و نژاد - **ملەل:** پرانەیا ملەت، گەلان - **موتیع:** بەرفەرمان، فەرمانبەر - **مونقاد:** پەیرەو - **سالار:** سەرۆک، مەزن - **ئەکراد:** پڕانە یا کورد، کوردان –

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** پەیڤێن موتیع و مونقاد دکارن تەرادوفێ ساز بکن. چەندجارکی بوونا پیتا "م" جوانکاری یا تەکریرێ چێ کرییە. پەیڤا ئەجناس زۆرتر ژ بۆ کەلمەل و تشتان تێ ب کار ئانینێ، لێ خانی ئەو ژ بۆ نەتەوە و مرۆڤان ب کار بریيە، کو ئەو ژی جوانییەک تایبەت دده هەلبەستێ. پەیڤێن سالار و ئەمیر پێکڤە تەرادوف و تەناسوبێ ساز دکن و نیڤمالکا دوەم شرۆڤە یا نیڤمالکا یەکەمە.

٣٦٦- تەختێ وی جزیر و بەخت مەسعوود
تالع قەوی و مەقام مەحموود

- **هەڤبەرکرن: بر.ئە.** جزیرە - **میر.** مەقام و مەحموود.

بالکێشی: لێرە دا هەردو هەڤبەندێن؛ بەخت مەسعوود و مەقام مەحموود، تێن ب واتەیا بەختێ وی مەسعوود ومەقامێ وی مەحموود. لێ خانی پەیڤا وی کو پێش دا جارەکێ هاتییە، لێرە دا ب قەرینەیا واتەیێ قەبڕییە.

- **پەیڤناسی: مەسعوود**: پیرۆز و موبارەک - **تالع**: بەخت، شانس - **مەقام مەحموود**: مەقامێ مەحموود، جیهێ بلند، جیهێ هەرە باش و پەسنی، مەقام و جیهێ کو پێغەمبەرێ ئیسلامێ ل شەڤا مێعراجێ دا گەهشتە وێدێ. ل قورئانێ دا هاتییە: **و من اللیل فتهجد به نافله لک عسی ان یبعثک ربک مقاما محمودا.** ئایەتا۷۹ ژ سووردیا الاسری-

- **جوانکاری**: پەیڤێن تەخت و بەخت پێکڤە جناسێ ساز دکن. پەیڤێن تالع و بەخت پێکڤە تەرادوفێ چێ دکن. دڤێ مالکا هەلبەستێ دا خانی ژ سەربەستی یا هۆزانی یێ وەج وەرگرتییە.

- **شرۆڤە:↓**

۳٦۷- رۆم و عەرەب و عەجەم د فەرمان
مەشهوور ب ناڤێ میرێ بۆهتان

- **هەڤبەرکرن: ئا.** مەشهوورە- **هژ.** بۆتان.

- **پەیڤناسی: مەشهوور**: ب ناڤ و دەنگ، ناسکری.

- **جوانکاری**: تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن رۆم و عەرەب و عەجەم دا هەیە.

- **شرۆڤە**: چیرۆکبێژێ گۆت کو ل دەمێن بەرێ پادشاهەکی سەرکەتی و حوکمدار رابوو، کو چەندین نەتەوە ل ژێر فەرمانا وی دا بوون. ئەو سالار و سەروەرێ عەرەبان و میرێ کوردان بوو. بەختێ وی خوەش و موبارەک و لێهاتنا کارێ وی ب هێز و مەقام و پلەیا وی پەسنی و پیرۆز بوو. گشتی نەتەوێن رۆم(تورک) و عەرەب و عەجەم ل ژێر فەرمانا وی دا بوون. ناسناڤێ وی میرێ بۆتانێ بوو/ ئەو ب ناڤێ میرێ بۆتانێ هاتبوو ناسینێ و ب ناڤ و بانگ ببوو. پایتەختێ وی ژی باژارێ جزیرا بۆتان بوو.

۳٦۸- ئابائێ عوزام و جەدد و والد
مەنسووبێ موسەلسەلێ د خالد

- **هەڤبەرکرن: :هژ.** ئابائی عیظام و جەدد و والید - - **ئا.** مەنسووبێ موسەلسەلێد د خالد- **میر.** مەنسووبێ موسەلسەلێ د خالد - **هژ. رۆ. حم. ئۆس. زا . جا.** مەنسووب و موسەلسەلێ د خالد - **ئە.** مەنسووبێ موسەلسەلێت خالد-

بالکێشی: مەنسووب و موسەلسەل لێرە دا بێ واتەیە، راستی یا قێ نیڤمالکێ مەنسووبێ موسەلسەلە- خانی دبێژە بەرا وی دگەهیشتە زنجیرە یا خالدء/ ئەو مەنسووبێ سلسلەیا خالدء بوو-

- **پەیڤناسی: ئاباء:** پڕانەیا ئەب، ب واتەیا باب، باڤ، کال و باڤ، باڤ و باڤپیر- **عوزام(عظام):** مەزن، گەورە، رەوشناڤە ژ بۆ ئاباء - **جەدد:** کال، باڤپیر، - **والد:** باڤ - **مەنسووب:** سەر ب، ژ تۆرەمە و نژادێ - **موسەلسەل:** زنجیرە، • - **خالد:** بنێشەدانەرێ میراتی یا جزیرا بۆتان، کو سەرۆکێ عەشیرەتا بۆتی بوویە و ل بنێشێ دا ئێزدی بوونە. هندەک وە هزرینە کو مەبەستا خانی ژ قی خالدی، خالدێ کورێ وەلیدء بوویە. لێ خانی چ جاران باسا خالدێ کورێ وەلیدء نەکرییە. مەبەستا وی ژ خالد، خالدێ باقێ سلێمان، باڤپیرێ بنەمالا عەزیزان(ئازیزان) و بەنێشەدانەرێ میراتی یا جزیرێ یە. بنێرن شەرەفنامە شەرەفخان بدلیسی.

- **بالکێشی:** ل هندەک ژێدەران دا ل جیهێ عوزام(عظام) دا عیظام یان ژی عێظام نڤیسینە. لێ یا راست عوزامە. لەورا کو ئەگەر پیتا دەستپێکا قێ پەیڤێ ب زەمەیێ بێتە رابێژ کرنێ دبە رەوشناڤ ژ ئاباء را، ئەگەر ب کەسرە یێ بێتە رابێژ کرنێ، هینگا تێ ب واتەیا مەزنان کو لێرە دا بێ واتە دبە.

- **جوانکاری:** تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن ئاباء، جەدد و والد دا هەیە.

- **شرۆڤە:** کال و باڤێن وی یێن مەزن و باڤپیر و باڤێ وی هەموو دگەهیشتن زنجیرە و بەرا مالا خالدء. *(خالدێ باڤێ سلێمان کو یەکمین میرێ جزیرا بۆتان بوویە.)

٣٦٩- جەبارێ فەلەک ژ وی حەزەرکار مەسلوولێ ژ سەللێ سەیفێ جەببار

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** مەسلوول ژ ئەهلێ سەیف و جەببار- **ئا.** مەسلووله ژ سوللێ سەیفێ جەببار- **میر. ئە. زا.** مەسلوولێ ژ سەللێ سەیفێ جەببار- **حم. رۆ. هژ.** مەسلوول ژ سەللێ سەیفێ جەببار- **پرۆ. جا.** مەسلوول ژ نەسلێ سەیفێ جەببار-

- **پەیڤناسی: جەببار:** زۆردار و زۆربێژ، رەوشناڤەکی خودێ یە- **جەببارێ فەلەک:** زۆرداریێ جیهانێ، زۆردارا ئاسمانان، زێدەناڤێ ئستێرا مریخێ یە.- **حەزەرکار:** هەچەپیل، خۆپارێز، خـوە دوورڤەگـر، دوورپـارێز- **مەسـلوول:** رووت کـری، ژ کالانء کێشایی- **سـەیفێ مەسـلوول:** شـووریێ ژ کـالانء کێشـایی- **سـەلل:** دەرکێشان - **سەیف:** شوور، شمشێر- **جوانکاری:** جناس و تەلمیح ل ڤێ مالکا هەلبەستێ دا هەیە. پەیڤێن سەلل و مەسلوول ب هەڤدو را جناسێ ساز دکن. مەبەست ژ جەببارێ فەلەکێ ئستێرا مریخێ یە، کو ئستێرا سـۆر ژی دبێژنـێ- خانی ل ڤێ مالکا هەلبەستێ دا ئاڤرەک ژی دایە وێ گۆتنـا پێشـینان یـا بـوێژا گەلێری، یاکو دبێژە: فلانکەس یان فلان تشت وەک شووریێ خودێ یە. یـان ژی ئەگەر هەوا بێ رەجە و بێ رادە سار بە، دبێژن هەوا بوویە شووریێ خـودێ. مەبەست ژێ هێزداری و زۆرداری یا ژ رادە و رەجە یێ ڤەدەرە.

- **شرۆڤە:** زۆردارێ فەلەکێ ژ وی هەچەپیل بـوو، / ئسـتێرا مریخـێ کـو زۆردارا فەلەکێ یە، ژ وی دترسیا. ئەو شووریێ خودێ یێ ژ کالانء کێشایی بوو.

۳۷۰- زیبەندەیێ مولک و زەینێ دین بوو
ناڤـێ وی ئـەمیـر زەینـەدیـن بوو

- **هەڤبەرکرن: میر.** زیبەندەیێ مولک و زینێ دین بوو. **ئا.** زیبەندە و مولک و زیـن دیـن بوو- **ئە. ئۆس . هژ.** زیبەندەیێ مولک و زەینێ دیـن بـوو- **رۆ.** زیبەنـدەیێ مولـک و زین الدین بوو - **حم. زا. جا. پرۆ.** زینەت دەهێ مولک و زەینێ دین بوو-

- **پەیڤناسی: زیبەندە:** هێژا، شایان - **زەین:** جوانی، رندی، باشی.

- **جوانکاری:** پەیڤێن زیب و زەین پێکڤە تەرادوفێ ساز دکن. پەیڤێن زەیـن و زەینـەدین ژی پێکڤە جناسێ چێ دکن. زەینێ دین و زینە دین ژی دیسا جناسێ ساز دکن.

- **شرۆڤە:↓**

۳۷۱- میری ژ وء را ب زین مووەسسە ف
زیـنـەت ژ وء را ب دین مـوعەڕە ف

- **هەڤبەرکرن: میر.رۆ.** مەوسووف، مەعرووف.

- **پەیڤناسی: زین:** جوانی - **مووەسسەف:** پەسنکری، پەسندایی - **زینەت:** خەمل، زیوەر - **موعەڕەف:** ناسکری.

- **شرۆڤە:** (ئەو میرا) هێژایی وەلاتێ بوو و خەمل و ڕەووشا دینێ بوو، نافێ وی میر زینەدین بوو. میرتی ژ وی را ب جوانی دهاتە پەسندانێ، ئەو هێژایی میرتی یێ بوو. باشی و جوانی یا وی ب دین دهاتە ناسینێ. ئان ژی باشی و جوانی ل بال وی دینداری بوو.

بالکێشی: ئەڤ مالکا هەلبەستێ ل مەم و زینێ دا یێک ژ مالکێن هەرە دوژوارە کو مرۆڤ دکارە بچەند جورەیان ئەوێ شرۆڤە بکە. ئەز وەها ژ ڤێ مالکێ تێدگیژم: خانی دخوازە بێژە کو میرتی ل بال ڤی میری کورد تەنێ جوانی یا جیهانێ بوو نە پێدەستکا زۆرداری یێ. ئەوی جوانی یا جیهانێ و میرتی ل دین و دینداری یێ دا ددیت.

- **جوانکاری:** پەیڤێن زین و دین پێکڤە جناسێ ساز دکن. پەیڤێن زین و زینەت ژی هەروسان.

۳۷۲- ئاسارێ شەجاعەتا وێ شاهی
داگرتی ژ ماهێ تا ب ماهی

- **پەیڤناسی: ئاسار(آثار):** پرانەیا ئەثەر، شوونەوار، شۆپ - **شەجاعەت:** بوێری - **داگرتی:** تژی کری، داگیر کری - **ماه:** هیڤ، هەیڤ، مانگ - **ماهی:** ماسی.

- **شرۆڤە:** شۆپ و شوونەوارێن مێرانی و بوێری یا وی شاهی ژ ئەردێ تا ئاسمانان داگرتبوو/ شوونەوار و کارتێکرنا بوێری یا وی شاهی ژ هیڤا ئاسمانان بگرە تا ماسی یا ل بنێ ئاڤان دا داگرتبوو.

- **جوانکاری:** پەیڤێن شاهی و ماهی پێکڤە پەیڤێن ماهی و ماهێ ژی پێکڤە جناسێ ساز دکن. د ڤێ مالکا هەلبەستێ دا موبالغە هەیە.

۳۷۳- ماهییەتێ وی مەدارێ دونیا
شاهییەتێ وی شەعارێ عوقبا

- **هەڤبەرکرن: هژ. ئۆس. ئا. ئە. حم. جا. زا. پرۆ.** ماهییەتێ، شاهییەتێ- **میر. رۆ.** ماهییەتا، شاهییەتا-

بالکێشی: ئەگەر ئەم ئەڤێ مالکێ ب زانستا دەستوورا زمانێ کوردی بپێڤن، ماهییاتا وی و شاهییەتا وی ژ ماهییەتێ وی و شاهییەتێ وی دوروست تره، لێ ب پێڤانە یا عەرووزێ کێشا هەلبەستێ ئالۆز دکە.

- **پەیڤناسی: ماهیەت:** چاوانی، گەوهەرا هەبوونێ - **مەدار:** زڤرینگەهـ، ئیدارە کرن - **شاهییەت:** شاهبوون - **شەعار:** شوعار، شعار، دورشم - **عوقبا:** ئاخرەت، پاشەرۆژ، قیامەت.

- **شرۆڤە:** گەوهەرا هەبوونا وی تەبەرا زڤرینگەها جیهانێ بوو، شاهیتی یا وی نیشانە یا پاشەرۆژ و پەسلانێ بوو/ ئەوی دونیا ئیدارە دکر و شاهتی یا وی ژ بۆ خزمەتا ئاخرەتێ بوو.

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا هەلبەستێ ب شێوەیا تەرسیعێ هاتییە دارشتنێ. د ڤێ مالکا هەلبەستێ دا موبالغە هەیە.

٣٧٤- موحتاجێ سەخاوەتا وء حاتەم
مەغلووبێ شەجاعەتا وء رۆستەم

- **پەیڤناسی: موحتاج:** نیازمەند - **سەخاوەت:** جوامێری- **مەغلووب:** شکەست خواری-

- **شرۆڤە:** حاتەمێ تایی ب وێ جوامێری و مەردبوونا خوە ڤا نیازمەندی جوامێری و قەنجی پێکرنا وی بوو. رۆستەم ب وێ مێرانی و پەهلەوانی یا خوە ڤا ل بەر مێرانی و بوێری یا وی بن دکەت و ژێ شکەست دخوار.

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا هەلبەستێ ب شێوەیا تەرسیعێ هاتییە رستنێ. موبالغە د ڤێ مالکا هەلەستێ دا هەیە.

٣٧٥- حاتەم ژ کەمالێ هممەتا وەی
تووماری سەخاوەتا خو کر تەی

- **پەیڤناسی: تووما:** نامە یان سکالایا درێژ و مەزن کو چەندین کەس ئمزا دکن، نامەیا کو چەندین کەس ژ ئەمیر یان پادشاهەکی را مۆهر و دەستینە دکن و میرتی یان

پادشاهی یا وی دپەژرینن. - **وەی:** وێی، وی، پەیڤەک فارسی یە تێ ب واتەیا وی یا کوردی، لێرەدا خانی ب رابێژا فارسی یا کەون و ل سەر شێوەیا ئەدەبێاتا فارسی ئینایە، دا کو دگەل پەیڤا تەی ببە پاشبەند - **تەی(طی):** ناڤێ هۆزا حاتەمێ تایی یە. - **تەی(طی) کرن:** وەرپێچان- **تووماری تەی کرن:** کنایەتە ژ تەسلیم بوونێ-

- **شرۆڤە:** حاتەمێ تایی ل بەر تەکووزبوون و بتەوبوونا جوامێری یا وی، تووماری خوە یا جوامێری یێ وەرپێچا و ل بەر تەسلیم بوو و مەیدانا جوامێری یێ ژ وی را ڤالا کر.

- **جوانکاری:** دیسان موبالغە ل ڤێ هەلبەستێ دا هەیە. پەیڤا تەی کو هەم ب واتەیا وەرپێچانێ یە و هەم ژی ناڤێ هۆزا حاتەمێ تایی یە، لەتافەتێ چێ دکە و هەروسان تەلمیحە ژی، لەو را کو خانی ئاڤرەک دایە ناڤێ هۆزا حاتەمێ تایی ژی.

۳۷٦- عەقل و هونەر و سەخا و دیوان
زەبت و نەسەق و نزام و مەیدان

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** هەر دو پاشبەند ژی دیوان هاتییە، کو هەلەیە.

- **پەیڤناسی: عەقل:** هش - **هونەر:** هونور، کارێن جوان کو هەرکەس نکارە بکە. - **سەخا:** سەخاوەت، جوامێری - **دیوان:** دیوانخانە، ئدارە و حوکوومەت - **زەبت(ظبط):** راگرتن و هلدان - **نەسەق:** تەکووزی، رێک و پێکی، رێک و پێکی یا لەشکەری - **نزام(نظام):** رێک کرن، رێک خستن- **مەیدان:** شەرگەھ، گەرەک، قاد -

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** دیوان و مەیدان ب واتە یا دو جیهێ نە وەک هەڤ دکارن دژبەری یێ چێ بکن. گشتی پەیڤێن نیڤمالکا یەکەم واتە؛ عەقل و هونەر و سەخا و دیوان، ب هەڤرا و گشتی پەیڤێن نیڤمالکا دوەم ژی واتە ؛ زەبت، نەسەق، نزام ومەیدان ژی ب هەڤرا موتەناسوبن. پەیڤێن نیڤمالکا یەکەم تایبەتی مەجلسداری و دیوانێ نە، پەیڤێن نیڤمالکا دوەم ژی تایبەتی لەشکەرداری و مەیدانێ نە.

۳۷۷- دیندار و دەولەت و دیانەت
سەرداری و سەولەت و سیانەت

- **هەڤبەرکرن: زا.** دیناری- **هژ.** داداری، ژ بلی نوسخا **زا.** و نوسخا هەژارە ل هەموو ژێدەران دا دینداری هاتییە، رەنگە هەژارە بخو ئەڤ پەیڤا دانابە، لەورا کو نوسخەیێن

ل بەر دەستێ وی ئەڤانا بوونە :١- چاپا هەولێرێ،٢- چاپا مۆسکۆیێ،٣- نوسخا حەمزە ٤- نوسخا کو سالا ١٩٦٨ ان ل تورکیێ چاپ بوویە. ل هەرسێ نوسخەیێن پێشین دا پەیڤا داداری نەهاتییە. نوسخا چارێ من نەدیتییە، لێ م.ئەمین بۆزئەرسەلان خودانێ وێ نوسخێ ل مەم و زینا کو سالا ١٩٩٥ ان ل سوێدێ چاپ کرییە، ل پەراوێزا روویەل ٢١٢ ان دا دنڤیسە کو تەنێ ل چاپا هەژار دا ئەڤ پەیڤا دیتییە. واتە ل چوارمین نوسخا ل بەر دەستێ هەژار دا ژی ئەو پەیڤا تونەبوویە و موخابن هەژارێ ژی نەنڤیسییە کو ئەو پەیڤ ژ کیژان ژێدەرێ وەرگرتییە. لێ نەگۆتی نەمینە، ل ڤێ هەلبەستێ دا **داداری** واتەدار تیرە، لەورا کو دینداری واتە دیانەت و پەیڤا دیانەت ژی بخوە ل کوتایا وێ نیڤمالکێ دا هاتییە، لێ موخابن چونکو هەژارێ ژێدەرا وێ پەیڤێ نەنڤیسی بوو، من نەشیبا ئەز ئەوێ پەیڤێ بپەژرینم.

- **پەیڤناسی: دینداری:** خودان دین بوون، موتەدەین- **دەولەت:** هەبوون، حوکوومەت - **دیانەت:**دینداری - **سەولەت:** هێز، شیان - **سیانەت:** خودانکرن، راگرتن، پارێزگاری- **داداری:** دادگەری، دادمەندی-

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا ب شێوەیا تەرسیعێ هاتییە رستنێ. چەندگەڕکی بوونا پیتێن "د" و "ت" ژ بلی جوانکاری یا تەکریرێ موسیقایا هونەروانی ساز دکن. تەناسوب ل نیڤەکا گشتی پەیڤێن ڤێ مالکێ دا هەیە. پەیڤێن دەولەت و سەولەت پێکڤە و پەیڤێن سیانەت و دیانەت ژی پێکڤە جناسێ ساز دکن. هەموو پەیڤێن نیڤمالکا یەکەم ب دەنگێ "د" و هەموو پەیڤێن نیڤمالکا دوەم ژی ب دەنگێ "س" دەست پێ دبن، کو دبن هەگەرا سازبوونا موسیقایێ ل هەلبەستێ دا .

٣٧٨- بی عوسر ژ بۆ وء ڕا مویەسسەر
بی خوسر ژ بۆ وء را موقەدەر

- **پەیڤناسی: عوسر:** زەحمەت، ئێشیان - **مویەسسەر:** دەستڤەهاتی، ب دەستکەتی - **خوسر:** زەرەر و زیان - **موقەدەر:** چێ بوویی، دیار کری.

- **شرۆڤە:** دینداری و دەولەتداری و باوەرمەندی، سەرۆکاتی و هێزداری و وەلاتپارێزی بێزەحمەت ب دەست وی ڤا هاتبوون، و بێی زەرەر و زیان ژ وی را چێ ببوون.

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا هەلبەستێ ب شێوەیا تەرسیعێ هاتییە دارشتنێ. پەیڤێن عوسر و خوسر دژبەری یێ ساز دکن. پەیڤێن موقەددەر و مویەسسەر دکارن تەرادوفێ ساز بکن.

- **هەڤبەرکرن:** ژ بلی نوسخا هەژارء ل گشتی ژێدەرێن ل بەردەستێ من دا مالکا هەژمار ۳۸۰ کو ب پەیڤا " مەشحوون" دەست پێ دبە، ل جیهێ ڤێ مالکێ دا هاتبوو.

۳۷۹- ئەنواعێ نەوادر و جەواهر
ئەلوانێ نەفائس و زەواهر

- **هەڤبەرکرن: حم. ئە. ئا. میر. ئۆس. جا. زا.** ئەنواعێ نەوادر و جەواهر- **هژ.** ئەنواعێ نەفایس و جەواهیر- **رۆ.** ئەنواعێ نەفائس و جەواهر- -
حم. ئە. ئا. میر. ئۆس. جا. زا. ئەلوانێ نەفائس و زەواهر - **هژ.** ئەلوانێ نەوادر و ئەزاهیر- **رۆ.** ئەلوانێ نەوادر و زەواهر-

- **پەیڤناسی: نەوادر:** پڕانە یا نادر، تشتێن کو کێم پەیدا دبن، کەمیاب، کەم وێنە - **جەواهر:** پڕانەیا جەوهەر، گەوهەر، کەڤرێن پربوها - **ئەلوان:** پرانەیا لەون، رەنگ - **نەفائس:** پرانەیا نەفیسە، تشتێن گرانبوها - **زەواهر: (زواهر)** پرانەیا زاهرە، ب واتەیا تشتێن رۆناهی و چلڤلۆک، لێرە دا خشر و خەمل و گەوهەرێن چلڤلۆک و بریقەدار مەبەستە.
ل فەرهەنگا فارسی یا دوکتۆر م. موعین دا شاهدێ ڤێ پەیڤێ وەها هاتییە: "جواهر زواهر الفاظ..." (روضه العقول) واتە: گەوهەرێن چلڤلۆک و بریقەدارێن پەیڤان...)

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** پەیڤێن ؛ نەوادر، جەواهر و زەواهر پێکڤە جناسێ ساز دکن. پەیڤێن ئەنواع و ئەلوان د ڤێ هەلبەستێ دا تەرادوفێ ساز دکن. ئەڤ مالکا هەلبەستێ ب شێوەیا موازەنەیێ هاتییە ڤەهوونانێ.

٣٨٠- مەشحوون ژ هەر یەکێ خەزینەک
مەکنوون ژ هـەر یـەکێ دەفینەک

مەشحوون: تژی، داگرتی **- مەکنوون:** ڤەشـارتی **- دەفینە:** خەزینـە ب گشـتی و ب تایبەتی خەزینەیا چال کری-

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا هەلبەستێ ب شێوەیا تەرسیعێ هاتییە دارشتنێ. پەیڤێن خەزینە و دەفینە دکارن تەرادوفێ ساز بکن.

٣٨١- مەجموعەیێ مومکنات و مەقسوود
واجب کربوون ل نک وء مـەوجوود

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** حاڤر**- رۆ.** مەعبوود.

- **پەیڤناسی:مەجمووعە:** بەرەڤۆک، کۆمەل**- مومکنـات:** هـەر چـی خـودێ ئافرانـدی **- مەقسوود:** مـراز، نیـاز **- واجـب:** خـودێ، پێـدڤی و لازم**- نـک:** کـن، بـال، جـەم. **مەوجوود:** هەیی.

- **شرۆڤە:** خودێ ژ هەر جورە جەواهرێن کەمیـاب خەزینەیـەک تـژی و ژ هـەر رەنگـی خشرێن جوان و گرانبوهـا و بریقـەدار دەفینەیـەک داگرتـی و هەمـوو تشـتێن پێـدڤی و هەموو پێداویستێن ژیانێ دابوونە وی.

- **جوانکاری:** پەیڤێن مومکن و واجب دژبەری یێ چێ دکن.

٣٨٢- حاسـل بۆ وء مـوددەعا و مەتلووب
واسل بۆ وء موشتەها و مەحبووب

- **هەڤبەرکرن: میر. ئـۆس. زا. بـووی/ بـۆ وی - ئـە. بـووئی- ئـا. حـم. رۆ. هـژ. جا. بوی-**

- **پەیڤناسی: حاسل:** دەستڤەهات - **موددەعا:** داواکری، خواستی - **مەتلووب:** نیاز - **واسل:** گەهیشتی - **موشتەها:** جهێ ئارەزوویێ، دلبژۆک و خوازیار، خوازیک و داخواز-

- **شرۆڤە:** هەموو داخواز و مرازێن وی دەستڤە هاتبوون، و ئەو گەهشتبوو هەموو ئارەزوو و خوازیکێن خوە.

٣٨٣- سەحنا حەرەمێ ژ نازەنینان
جەننەت تەژە بوو ژ حوورعینان

- **هەڤبەرکرن: هژ.** حووری عینان- **ئۆس.** حوور و عینان.

- **پەیڤناسی: سەحن:** نیڤەکا مالێ، ناڤمال - **حەرەم:** ئەندەروونی، ل مالان دا جیهێ تایبەت ژ بۆ ژنان - جەننەت: بهیشت، لێرە دا مەبەست ژێ باغە. - **تەژە:** تەژی، تژی - **حوور عین:** حووری، کچێن چیل و چاڤ رەش- کچێن بهەشتێ- **حووری عەین:** چاڤ رەش-

- **شرۆڤە:** ناڤمال و حەرەمسەرایا وی تژی کچێن نازەنین بوون و باغێ وی وەکی باغێ بهەشتێ تژی کچێن چاڤرەش و حووری ئاسا بوون.

٣٨٤- حووریێ د وء جەننەتی، گەلەک بوون
غلمانێ وء حەزرەتی، مەلەک بوون

- **هەڤبەرکرن: رۆ. ئۆس. میر. ئا.** حووری د(حووریێ د) وی جەننەتی گەلەک بوون- **ئە. حم. زا. جا.** حووری وی د جەننەتی گەلەک بوون- -
رۆ. زا. ئە. حم. جا. غلمان وی د حەزرەتی مەلەک بوون. - **ئا.** غلمانێ د وی حەزرەت مەلەک بوون- **ئۆس. میر.** غلمان د (غلمانێ د) وی حەزرەتی مەلەک بوون- **هژ.** حووری وی د جەننەتێ گەلەک بوون، غلمان وی د حەزرەتێ مەلەک بوون-

بالکێشی: هندەک روونڤیسکار ژ ڤێ مالکا هەلبەستێ باش تێنەگەهەشتینە و ل بەر وێ هندێ ئەو تێکەل پێکەل کرنە. خانی لێرە دا چیرۆک و میژوویێ رادگەهینە و دبێژە : ئەو میرێ کورد ئەوێ گۆڕبهیشت، خودانێ گەلەک کەنیشک و بەنی یان بوو، کو کەنیشک و بەنی یێن وی وەکی حوور و غلمانان بوون، یان ژی حوور و غلمانێن بهەشتی کەنیشک و

بەنی یێن وی بوون. لێ هندەک وە تێ گەهشتنە کو خانی گۆتییە؛ حووری یێد وی د جننەتێ دا گەلەک هەبوون، غلمانێ د وی حەزرەتێ فرشتەیان بوون. ئەڤ واتەیا هەم دگەل دەقا هەلبەستێ ناخۆ و هەم ژی ب وێ شێوەیێ کێشا هەلبەستێ ئالۆز دبە.

- **پەیڤناسی: حووریێ د وء :** حووری یێن د وی - **جەننەتی:** بهەشتی، رەحمەتی، جەننەتمەکان - **غلمان:** کورکێن بهەشتی - **وء حەزرەتی: (وی حضرتی)** وی پادشاهێ رێزدار، وی جەنابی - **مەلەک:** فرشتە-

- **شرۆڤە:** حووری یێن وی جننەتمەکانی گەلەک هەبوون، غلمانێد وی پادشاهێ رێزدار، فرشتە بوون.

- **جوانکاری:** تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن جەننەت، حووری، غلمان و مەلەک دا هەیە. موبالغە واتە زێدەرەوی ل ڤێ مالکا هەلبەستێ دا هەیە. خانی دبێژە کو فرشتەیێن ئاسمانی غلمانێد وی پادشاهێ رێزدار بوون.

٣٨٥- لێ زادەیێ دوودمانێ دەولەت
نووباوەیێ بووستانێ رەفعەت

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** دوو دەرزەمانێ- **هەموو ژێدەرێن دی.** دوودمان - **- ئا. حم. ئۆس. زا.** نووبادەیێ - **هژ. میر. رۆ. جا.** نووبارەیێ - **ئە.** نووباوەیێ - **حم. جا. زا.** عففەت - **هژ.** عیففەت- **بر.میر. ئا. ئە. رۆ.** رەفعەت-

- **پەیڤناسی: زادە:** زاروو، زێچ - **دوودمان:** بنەماله، مالبات، بەر و نەژاد - **دەولەت:** خوەشبەختی و پیرۆزی، هەیی و دەستەلاتداری، لێرە دا مەبەست ژێ بنەمالا میرە.- **نووباوە:** نوو گەهیشتی، زاروو – **رەفعەت:** بلندایی، بلند پایە- **عففەت:** داوێنپاکی.

بالکێشی: پەیڤێن دەولەت و رەفعەت تەناسوبا وان ب هەڤدو را هەیە، نە کو دەولەت و عففەت-

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا هەلبەستێ ب شێوەیا تەرسیعێ هاتییە دارشتنێ. خانی مالا میرء شوبهاندییە بۆستانەکێ. دوودمانێ دەولەت و بووستانێ عففەت ئستعارەنە ژ بۆ مال و بنەمالا میرء.

۳۸٦- شەهزادە دو بوون ل نک وء شاهی
خورشـید دو بـوون ل نک وء ماهی

- **هەڤبەرکرن: ئە . وء** هاتییە، لێرە دا گۆڕبهیشت ئەرواسـی پـێ حەسـیایە کـو خـانی ژ **تەوانکا "ء"** بەهرە وەرگرتییە. **-- میر.** خورشیدە- **ئا.** خورشیدە د بوون-

- **پەیڤناسی: شەهزادە:** شاهزادە، زارۆکێن شاهی، **- خورشید:** خور، رۆک، تاڤ **- ماه:** هەیڤ، هیڤ، مانگ.

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** تەشبیهـ ل ڤێ مالکا هەلبەستێ دا هەیە. خورشید ئستعارە یە ژ ستی و زینێ، ماه ژی ئستعارەیە ژ میرء.

۳۸۷- یەعنی کو ژ وی نەژادێ عالی
هەمشیرە دو بوون د لائوبالی

- **هەڤبەرکرن: ئە. ئۆس.** دو لائوبالی.

- **پەیڤناسی: نەژاد:** بەر، تۆرەمە **- عالی:** بلنـد **- هەمشـیرە:** هەڤشـیرە، خووشـک **- لائوبالی:** بێ قەید و بەندی، بستە یی و سەربەستی- لائوبال: بستە، بێ قەید و بەند-

- **شرۆڤە:** لێ زاروویێن وێ بنەمالەیا پادشاهی یێ و نووگهەشتی یێن وی بۆستانێ بلنـد و سەررا دو کەس بوون. ئەوی پادشاهی دو شەهزادە هەبوون. ب گۆتنەک دی دو هەتاڤ ل نک وێ هەیڤێ هەبوون. واتە کو ژ وی نەژادێ بلنـد، ژ بـەرا پادشـاهی یـێ دا دو خووشکێن میر یێن بستە و سەربەست هەبوون.

۳۸۸- یەک سەروێ ریبازێ راستی بوو
وێ نـاڤ ب راسـتی سـتی بـوو

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** بوون- **هژ.** ڤێ ناڤێ-

- **پەیڤناسی: ریازێ راستی:** باغچەیێ راستین- **ستی:** خانم، خاتوون، خووشکا میـر یـا ژزینێ مەزنتر-

- **شرۆڤه: ↓**

- **جوانکاری:** تەشبیھ د ڤێ مالکێ دا ھەیە، خانی بەژنا ستی یێ شوبھاندییە بەژنا سەروا باغێ راستی یێ. ل نیڤەکا ھەردو پەیڤێن راستی و ستی دا جناس ھەیە.

۳۸۹- یا دی ژ دل و ھناڤێ میر بوو
وێ ناڤ ژ نسفێ ناڤێ میر بوو

- **ھەڤبەرکرن: ھژ.** ھەناڤێ- **ھژ.** وێ ناڤێ ژ نیسفێ- **ئۆس.** ب نسفێ-

بالکێشی: ئەز ل سەر وێ باوەرێ مە کو ئەڤ نیڤمالکا ل بنێشێ دا وەھا بووییە: وێ ناڤ ژ نیڤێ ناڤێ میر بوو، پاشێ رووناڤیسکاران پەیڤا نیڤێ کرنە نسفێ. لەورا کو پەیڤا نیڤێ لێرە دا دگەل ھەردو پەیڤێن ناڤ و ھناڤ دکارە جناس و تەکریرێ ساز بکە. لێ من وەھا ل چ ژێدەران دا نەدییە، تەنێ وەھا ل ھزرا من را بھۆری.

- **پەیڤناسی: نسف**(نصف): نیڤ.

- **شرۆڤه:** یەک ژ وان یەکە بەژن بلند بوو. بەژنا وێ راستی ژی وەکە بەژنا سەلوا باخچەیێن راستین بوو. ناڤێ وێ یێ راست و دوروست ژی **ستی** بوو و ئەو ھە وەکە ناڤێ خوە ب راستی ژی ھەما خاتوون بوو. یا دی ژی بەردلک و خۆشەویستا میر بوو. ناڤێ وێ ژی ژ نیڤێ ناڤێ میر بوو.

- **جوانکاری:** ھەر دو پەیڤێن ناڤ جوانکاری یا تەکریرێ ساز دکن. پەیڤێن ناڤ و ھناڤ پێکڤە جناسێ ساز دکن.

۳۹۰- راوی وەھە گۆتە من موعەمما
ئەو حووڕە ب ناڤێ زین موسەمما

- **ھەڤبەرکرن: ئۆس.** گۆھتە - **ھژ.** ئەو حووری- **ئا.** حوورا کو –

- **پەیڤناسی: راوی:** روایەتکار، چیرۆکبێژ، سەربھۆری ڤەگێر - **موعەمما:** مەتەلۆک، تشتانۆک- **ئەو حووڕە:** ئەو حووڕا، ئەو حووری یا- **موسەمما:** ناڤ لێکری.

- **شرۆڤه:** چیرۆکبێژێ وەھا ژ من را ئەو رازا سەرگرتی، واتە نیڤێ ناڤێ میرێ، سەرڤەکر و گۆت، کو ناڤێ وێ حووری یێ زین بوو.

۳۹۱- یەک زێدە شـریـن زیـادە مـەحـبووب
یەک رووحێ قولووب و حووریێ مەقلووب

- **هەڤبەرکرن:** ل **ئا. ئۆس.** دا "و" نەهاتییە.

- **پەیڤناسـی: رووحـێ قولـووب:** جـانێ دلان، خۆشەویسـتا ل بـەردلان **- مەقلـووب:** بەرەواژی، لێرە دا پەیڤا مەقلووب دکارە واتەیا هەڤبەری یێ ژی بدە.

- **شرۆڤە:** یەک ژ وان خووشکێن میر گەلەکی خوونشرین و پڕ خۆشەویست بـوو. یـا دی ژی جانێ دلان و هەڤبەرا حووریان بوو.

- **جوانکاری:** پەیڤێن زیادە و زێدە پێکڤە جناس و تەکریرێ دئـافرینن. پـەیڤێن حـوور و رووح پێکڤە و قولووب و مەقلووب ژی پێکڤە جناسێ ساز دکـن. پـەیڤێن رووح و حـوور جوانکاری یا قەلبێ مەتلەب واتە بەرەواژیکرنا بابەتێ ساز دکن.

۳۹۲- یەک ئەسمەر و یا دوویێ زەری بوو
یەک حووری و یا دوویـێ پەری بوو

- **هەڤبەرکرن: میر.رۆ.** یا دی وی.

- **پەیڤناسی: ئەسمەر:** گەنمگوون**- زەری:** زەرین، زێـرین، کـەژال **- حـووری:** حـوور، کچێن بهەشتی یێن چاڤرەش **- پەری:** فرشتە، کچا جوان.

- **شرۆڤە:** یەک ژ وان خووشکێن میر قمەر و یا دی زەرین بوو، یەک وەکـە حـووری یـێن بهەشتی و یا دی وەکە پەری یێن ئاسمانی بوو.

۳۹۳- ئەو حوور و پەری د بی بەدەل بوون
لەو ڕا کو ژ نووریّ لەم یەزەل بوون

- **هەڤبەرکرن: ئە.** ئەڤ **- هژ. رۆ.** ل

- **پەیڤناسی: بی بەدەل:** بێ هەڤال **- لەم یەزەل:** رەوشنافەکی خودێ یە، نەمر-

- **شـــرۆڤه:** ئـــەو حـــوور و پەریانـــا بـــێ هەڤتـــا بـــوون، لـــەو را کـــو ژ نـــوورا خـــودێ هاتبوون ئافراندنێ.

- **جوانکاری:** تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن حووری و پەری دا هەیە. هەروسان خـانی لێـرە دا ئاڤرەکی دده چیرۆکا ئافراندنا ئادەمێ ژی. واتە تەلمیح ژی د ڤێ مالکێ دا هەیە.

۳۹٤- حوسنا روخێ وان چو کەس نەدی بوو
زیـرا ژ جـەمـالـێ ســـەرمـەدی بـوو

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** لەورا

- **پەیڤناسی: روخ.** روو، تەفەش - **چو:** تو، هیچ - **زیـرا:** لـەورا - **جەمـال:** جـوانی - **سەرمەدی:** هەرەهەرەیی، ئەبەدی، خودایی-

- **شرۆڤە:** چو کەسی جوانی و خوەشکۆکی یا وەکی جوانی یا روویێ وانا نەدیتبوو. لـەو را کـو جوانی یا وان ژ جوانی یا خودایی بوو.

۳۹۵- لەب لەعل و سەمەن عزار و گول روخ
رەونەق شـکـەنێ بـوتـانێ خـولـوخ

- **هەڤبەرکرن: هژ.** عوذار – **هژ.** بوتانی- **ئۆس.** بەتای- **ئا.** بەناتێ.

- **پەیڤناسی: لەب:** لێڤ - **سەمەن:** گولا یاسەمەنێ، سپی – **عـزار(عـذار):** جێنیـک، لاجانک، دێم - **رەونەق شکەن:** رمـێن بـر، - **بـوت:** بـووت، لێـرە دا کچـێن جـوان و بەردلان - **خوللوخ:** باژارەکە ل تورکستانا چینێ دا، کو مرۆڤێن وێ ب جوانی یێ ناڤـدار بوونە، مسکا خفش و خەزالێن خوللوخێ ژی ب ناڤ و دەنگ بوویە.

- **شرۆڤە:** لێڤێن وان وەکی لەعلێ سۆر و جوان، جێنیکێن وان وەکی چیچەکا یاسـەمەنێ سپی چیل و لامێن وان وەکی سـۆرگولان سـۆر و بێهنخـۆش بـوون. ئەوانـا چ ئـاڤرووژ خوەشکۆکێن باژارێ خوللوخێ را نەهیشتبوون و رەونەک و بڕەوا وان شکاندبوون.

- **جوانکاری:** د ڤێ مالکا هەلبەستێ دا تەشبیھ هەیە، خانی لێڤا ستی و زینان ل سۆراتی و جوانی یێ دا وەکاندییە لەعلێ، جینێکێن وان ل سـپیتی و بێهنخۆشـی یـێ دا وەکانـدییە چیچەکا یاسەمەنێ و لام و هنارکێن روویێ وان ل سۆراتی و گەشاتی و بێهنخۆشـی یـێ دا وەکانـــدییە ســـۆرگولان. هەروســـان ئـــەو هـــەر دو خووشـــک ل ســـەر جـــوانێن خوللوخێ را گرتییە.

٣٩٦- زولفەین مسالێ تایێ سونبول
خەددەین ژ رەنگێ رووێ سۆرگول

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** زولفەین د مسالێ- **ئا. ئە.** زولفەین ژ مسالێ-

- **پەیڤناسی: زولفەین:** هەردو بسک- **مسال:** وەکی، بێنانی- **خەددەین:** هەردو لام، هـەر دو هنارک، هەردو روومەت، هەردو کولمە-

- **شرۆڤە:** هـەردو بسـکێن وان وەکـی تـایێ سـونبولێ و هـەر دو لامـێن وان وەکـی رووێـێ سۆرگولێ خۆشرەنگ و بێهنخۆش بوون.

- **جوانکاری:** تەشبیھ د ڤێ مالکێ دا هەیە، خانی هەردو بسکێن ستی و زینـان وەکانـدییە سونبولێ و هەردو هنارکێن رووێ وان ژی وەکاندییە سۆرگولان.

٣٩٧- ئەو سـۆرگول و سـونبـولێ د ئازاد
بشکفتی ل قەددێ سەرو و شمشاد

- **هەڤبەرکرن: رۆ. حم. جا.** بشکفتی ل قەددێ سەرو و شمشاد- **میر.** بشـکڤی تـی ل قەددێ سەروێ شمشاد- **هژ.** بشکفتی ل قەددێ سەر و شمشاد – **ئۆس.** بشـکڤتی ل قەددێ سەروی شمشاد- **ئا. ئە. زا.** بشکفتن ل قەددێسەروێ شمشاد-

- **پەیڤناسی: قەدد:** بەژن، بالا - **شمشاد:** ناڤێ دارەکێ یە.

- **شرۆڤە:** ئەو بسکێن وان یێن وەکی سونبولان و ئەو هنارکێن وان یێن وەکی سۆرگولێن سەربەست و خودروسـتە ل سـەر بـەژنێن وان یـێن وەکـی دارێـن شمشـاد و سـەروێ بشکفتی بوون.

- **جوانکاری:** خانی لێـرە دا وێنەسـازییەک جـوان دئـافرینە. ئـەوی کـو پـێش دا گۆتبـوو هنارکێن رووێ زینێ و ستی یێ وەکی سۆرگولان بوون و بسکێن وان وەکـی سـونبولان بوون، لێرەدا ژی بەژنێن ستی و زینان دوەکینە دارێن شمشـاد و سـەروان و دبێـژە ئـەو سـۆر گـول و سـونبولانا ل سـەر بەژنـا دارێـن شمشـاد و سـەروێ دا روسـکی بـوون و بشکفتی بوون.

۳۹۸- سۆرگول ژ خو ڕا ل سەروێ روستی سونبول بخو پێڤە داهەڕستی

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** سۆرگول ژ خو ڕا ل سەروێ روستی **هژ.** سۆرگول ل خوە دا ل سەر ڕەهستی- **حم.** سۆرگول ژ خو دا ل سەرو هستی- **میر.** سۆرگول ژ خو دا ل سەر هەرستی- **ئا.** سۆرگول ژ خو را ل سەر هستی- **ئە.** سۆرگول ژ خو دا ل سەر ڕوهوستی- **ڕۆ.** سۆرگول ژ خو دا ل سەر هەرستی - **زا. جا.** سۆرگول ژ خوە را ل سەر ڕەهستی- - **هژ. حم.** پێکڤە-

- **پەیڤناسی: سەروێ:** دارا سەروێ، ل سەر وێ - **روستی:** روسکی، هێشین بوویی - **ل سەروێ روستی:** ل سەر دارا سەروێ روسکییە - **داهەرستی:** دالقیایی-

- **شرۆڤە:** سۆرگول ژ خوە را ل سەر دارا سەروێ روسکی بوو و سونبول ژی بخوە ب وێ داریڤا دالقیابوو.

- **جوانکاری:** خانی بەژنا هەردو خووشکان جارەک دی دشوبهینە دارا سەروێ و لامێن وان یێن سۆر دوەکینە سۆرگولان و زولفێن وان یێ بادایی ژی دوەکینە سونبولان و دبێژە سۆرگول ل سەر وێ سەروێ روسکی بوون و سونبول ژی ژ خوە را پێڤە دالقیابوون. پەیڤا سەروێ، دکارە ئیهامێ چێ کە. لەورا کو مرۆڤ دکارە دو واتەیان بدێ دا، هەم ل سەر وێ، هەم ژی ل سەر دارا سەروێ، کو واتەیا دوەم مەبەستا خانی یە.

۳۹۹- حوسنا خەتێ روخ ژ خەتێ یاقووت چاها زەقەنێ ژ سێحرێ هارووت

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** روخێ خەت-

- **پەیڤناسی: خەتێ روخ:** خەتێ تەفەشێ، مەبەست ژێ هوورەپرچا سەر تەفەش و پشت لێڤا کچکانە. ل گەلەک ناڤچێن کوردستانێ دا و ب تایبەتی ل ڕۆژهەلاتێ هەبوونا هوورەپرچا ل سەر لێڤ و تەفەشا کچکان نیشانەیا کچینی و خامەبوونێ یە.- **خەتێ یاقووت:** خەتێ یاقووتێ موستەعسەمی کو زۆر جوان بوو. یاقووتێ موستەعسەمی خۆشنڤیسێ دەربارا خەلیفێ عەباسی موستەعسەم بوو کو نڤیسینا خەتێ سولس و نەسخ گیهاندە پلەیا هەرە بلند.- **چاه:** چال، کۆر - **زەقەن:** چەنە- **چاها زەقەنێ:** کۆرکا چەنێ- **سێحر:** جادوو- **هارووت:** هارووت و ماروت گۆرەکی ژێدەرێن ئایینی نافێن دو فرشتەیانن کو هاتن سەر ڕوویێ ئەردێ و خەلک فێرەیی جادوویان کرن و تووشی گەلەک گونەهان هاتن. خودێ ئەو هەردو ل چالا بابلێ دا ل سەر سەری دارداکرنە.

- **شرۆڤە:** هوورده‌پرچا ل سەر ته‌فه‌شا وان وه‌کی خه‌تێ یاقووتێ موسته‌عسه‌می جوان بوو. کۆرکا چه‌نا وان وه‌کی چالا هاروت و ماروتان سێحراوی بوو و جادوو ل بینه‌ران دکرن.

- **جوانکاری:** د ڤێ مالکا هه‌لبه‌ستێ دا جوانکاری یێن ته‌شبیه و ته‌لمیحێ هه‌نه. خانی پرچا ل سەر لێڤ و ته‌فه‌شا زین و ستی یێ دشوبهینه خه‌تێ یاقووتێ موسته‌عسه‌می و کۆرکا چه‌نه‌یێن هه‌ردو خووشکان دشوبهینه چالا هاروت و ماروتان و دبێژه کو کۆرکا چه‌نه یێن وان وه‌کی وێ چالێ سێحراوی بوو و جادوو ل مرۆڤان دکرن. ل قورئانێ دا ناڤێ هاروت و ماروت ل سووره‌یا البقره ل ئایه‌تا ۱۰۲ دا هاتییه.

٤٠٠- گۆیا کربوو ژ موشک بیزی
ڕه‌ممالێ فه‌له‌ک نوقات ریزی

- **هه‌ڤبه‌رکرن:** ئۆس. کربوون- ئۆس. پیزی.

- **په‌یڤناسی: موشک:** مسک- **موشک بیزی:** مسک ره‌شاندی، مسک دابێژتی- بیز ژ ریشه‌یا ماکا بیخته‌ن یا فارسی تێ و ب واته یا دابێتنێ یه. موشک بیزی واته دابێتن و ره‌شاندنا مسکێ.- **ره‌ممال:** فالهاوێژ، ره‌ملدار- **ره‌ممالێ فه‌له‌ک:** فالهاڤێژێ فه‌له‌کێ، دبه کو ناڤێ ئستێرا موشته‌ری واته به‌رجیسێ به.
نوقات: پرانه‌یا نوقته، خال- **نوقات ریزی:** خالره‌شاندن. ریز ژ ماکا ریختن یا فارسی تێ و ب واته‌یا رژاندن و ره‌شاندنێ یه.

- **شرۆڤه:↓**

- **جوانکاری:** خانی هوورده پرچا ل سەر ته‌فه‌شا وان هەر دو جوانانه دشوبهینه هوورده مسکێ کو ب ده‌ستێ فالهاوێژێ فه‌له‌کێ ل سەر ته‌فه‌شا وان هاتییه ره‌شاندنێ.
ره‌مال ناڤێ بکره ژ په‌یڤا ره‌مل ب واته‌یا خیزێ و دو واته‌یان دده: خیزفرۆش و فالهاڤێژ یان فالڤه‌گر. هنده‌ک فالڤه‌گر ب خیزێ فالا ڤه‌دگرن و ل به‌ر ڤێ هندێ یه کو ل زمانێ عه‌ره‌بی دا ژ فالڤه‌گران را ره‌مال هاتییه گۆتنێ. خانی لێره دا ته‌فه‌شا هه‌ردو خووشکێن میرء دوه‌کینه فه‌له‌کێ واته ئاسمانان و فه‌له‌کێ ژی دوه‌کینه ده‌پا فالهاڤێژان و خال و هوورده پرچا ل سەر ته‌فه‌شا هه‌ردو خووشکان ژی پێش دا ل ره‌شی و بێهنخۆشی یێ دا دوه‌کینه مسکێ و ل دوو را دوه‌کینه ئستێرێن ل سەر فه‌له‌کێ کو ب ده‌ستێ فالهاڤێژێ فه‌له‌کێ ل سەر رووین وان هاتییه ره‌شاندنێ. ئستێرێن فه‌له‌کێ ژی دوه‌کینه خیزا ل سەر ده‌پا فالهاڤێژی. وێنه ل ناڤ وێنه‌یان دا ئافراندییه.

٤٠١- خال و نوقەت و بـەیـاز و حـومرە
بەیت و حەجەر و تەواف و عومرە

- **هەڤبەرکرن: میر.** حەمرە- **رۆ.** خومرە.

- **پەیڤناسی: نوقەت:** پڕانەیا نوقتە، خال، دەق **- بەیاز:** سپی، سپیاتی **- حومرە:** سۆری، سۆراتی، **- بەیت:** مـال، مـالا خـودێ، مەبەسـت ژێ تەفەشـا هـەردو خووشـکانە. **- حەجەر:** کەڤر، بەرد، کەڤرێ رەشێ کەعبێ، مەبەست ژێ خالێن ل سەر تەفەشا سـتی و زینێ یە. **- تەواف:** دۆرلێـدان، مەبەسـت گەریانـا حـاجی یـانە ل دۆر مـالا خـودێ **- عومرە:** ئەرکەکە حاجیانە ل دەما حەجێ دا-

- **شرۆڤە:** تە دگۆت قەی فالهاوێژێ فەلەکێ تەفەشـا وان ب دەقـێن مسـک و عەنبـەرێ دەقاند بوون و هوورەمسک ل سەر تەفەشا وان رەشاندبوو. خال و دەقێن رەش د گـەل سۆراتی یا هنارکان و سپیتی یا جێنیکان وەکە کەڤـرێ رەشـێ کەعبـێ و مـالا خـودێ و حاجی یێن ئێحرام گرێدایی و خوونـا قوربـانێ و تـەواف و عـومرە یـا حەجیـان تێکەلـی هەڤدو ببوون و هەڤدو تەکووز دکرن.

- **جوانکاری:** تەشبیهەک جوان ل ڤێ مالکـا هەلبەسـتێ دا هەیـە. خـالا رەش وەکانـدییە کەڤرێ رەش، سپیتی یا جێنیکێ وەکاندییە نوورا مالا خودێ، یان ژی تـەواف و عـومرە و ئێحراما حەجی یان کو ب پەڕوویێن سپی پێک تـێ. سـۆراتی یـا هنارکـان ژی بێـی وێ هندێ کو بێژە، مرۆڤ ب قەرینە یا مالکێ را پێ دحەسە کو وەکاندییە خوونـا قوربـانێ ل رۆژا قوربانێ دا. تەناسوب ل نیڤەکا گشتی پەیڤێن نیڤمالکـا یەکـەم و گشـتی پـەیڤێن نیڤمالکا دوەم دا هەیە.

٤٠٢- ئـەبـروو ژ کـەمـانێ قـەوسـێ ئەفلاک
موژگان ژ گومان چو سەهمێ سەمماک

- **هەڤبەرکرن: ئە.** موژگان ژ گومان چـو سـەهمێ سـەمماک - **میـر. پـرۆ.** موژگـان ب مسالێ سەهمێ سەمماک - **ئا.** موژگان ب گومانێ سەهمێ سـەمماک – **هژ. ئـۆس. حم. رۆ. زا. جا.** موژگان ب گومان ژ سەهمێ سەمماک –

- **پەیڤناسی: ئەبروو - کەمان**: بروو - کەوان، کەوانە - **ئەفلاک**: پڕانە یا فەلەک، ئاسمانان - **موژگان**: برژانگ، مژۆلک – **ژ گومان**: ل هزرێ دا – **چو**: وەکی- **سەهم**: تیر - **سەمماک**: ناڤێ دو ئستێرایە-

- **شرۆڤە**: برووێن وان وەکە کەوانەیا فەلەکێ و برژانگێن وان د هزرێن مرۆڤان دا وەکە تیرژێن ئستێرا سەمماکێ بوون.

- **جوانکاری**: بروو ب حۆچک و کەوانا پشتا فەلەکێ، یان ژی مەدارا فەلەکێ و برژانگ ژی ب تیرێژێن ئستێران هاتنە وەکاندنێ. پەیڤێن قەوس و کەمان تەرادوفێ ساز دکن، پەیڤێن موژگان و ژگومان ژی پێکڤە هەم جناس و هەم ژی تەکریرێ ساز دکن. پەیڤێن کەمان و گومان ژی ب رێنڤیسا کەون جناسێ ساز دکن. تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن موژگان و ئەبروو دا و کەمان و سەهم دا هەیە. بژانگ و بروو ب تیر و کەوانان را هاتنە وەکاندنێ. تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن ئەفلاک ب واتەیا ئاسمانان و سەمماک ب واتەیا ناڤێ ئستێران دا هەیە.

٤٠٣- سەرمایەیێ وەحشەتا جونوونان
مەرموزێ د دەهشەتا عویوونان

- **هەڤبەرکرن**: میر. ژ

- **پەیڤناسی: سەرمایە**: سەرمیان، - **وەحشەت**: ترس - **جونوون**: شێتی، شێتاتی - **مەرموز**: رەمزاوی، ئاڤرێن واتە دار - **دەهشەت**: دێهشەت، زەندە مان، ترسیان - **عویوون**: پڕانە یا عەین، چاڤان.

- **شرۆڤە**: هەگەر و سەرمیانێ ترسا شێتی و شەیدابوونێ ل هەیبەت و ساوا ئاڤرێن رەمزاوی یە چاڤێن وان دا بوون.

- **جوانکاری**: ئاڤرێن چاڤان وەکاندییە سەرمیانەکێ کو هەگەرا شەیدایی و شێت بوونا ئەڤیندارانە.

٤٠٤- مەبهووت دبـوون د تـورفەتولعەین
کەششافێ روموزێ حکمەتولعەین

- **هەڤبەرکرن:** ئەڤ مالکا ل **ئۆس.** دا نەهاتییە.

- **پەیڤناسی: مەبهووت:** مات مایی، سەرسەمی، گێژ و وێژ، ئێڕ، - **تورفەتولعەین:** چاڤ لێدانەک، چاڤ قرپانـدنەک - **کەششـاف:** کەشـفکەر، ڤـەدۆز، دۆزەر، کەششـاف نـاڤێ تەفسـیرەک مـەزن و ب نـاڤ و بـانگە کـو زەمەخشـەری ل سـەر قورئـانێ نڤیسـییە. - **رومـووز:** پڕانـە یـا رەمـزە، ب واتەیـا ئشـارەت و ئـاڤڕان. - **حکمەتـولعەین:** کـارێن سۆسرەت و عەجێبێن چاڤء، ناڤێ پرتووکا نەجمەدینێ قەزوینی یە کو ل بـارا سروشـتێ و خودێناسی یێ دا نڤیسییە.

- **شرۆڤە:** کەشفکەرێن راز و رەمزێن حکمەتا خودایی ژی د گـاڤێ دا ژ دیتنـا وان مـات و زەندەگرتی دمان.

- **جوانکاری:** پەیڤێن کەششاف و حکمەتـولعەین هـەم تەرادوفـێ دئـافرینن و هـەم ژی تەلمیحێ. تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن کەشف و رەمز و حکمەت دا هەیە.

٤٠٥- جەبهەت دنوما ژ تەرفێ ئکلیل
گۆیا ل ئوفوق جەناحێ جبریل

- **هەڤبەرکرن: هژ.** ئیکلیل، جیبریل - **ئۆس.** جەنابێ

- **پەیڤناسی: جەبهەت:** ئەنی، ناڤچاڤان، تۆپل - **دنوما:** خوویا دکر - **تەرف:** تەرەف، لا، ئالی، رەخ - **ئکلیل:** تاج - **ئوفوق:** ئاسۆ، هێسـوو - **جنـاح:** باسـک، بـال - **جبریـل:** جبرائیل، یێک ژ چار مەلەکێن موقەرەب، کو پەیامهەلگرێ خودێ یە ژ بۆ پەیامبەران-

- **شرۆڤە:** ئەنی یێن وان ل بەر تانجان را وەکی باسـکێن جوبرائیـلء ل بـەر ئاسـۆیێ را دهاتن خوویانێ. ب واتەیەک دی: ئەنی یێن وان ل بەر تانجان را وسا دتەییسین، تە دگۆت قەی باسکێن جوبرائیلە کو ل رەخ ئاسۆیێ را دهێنە خوویانێ.

- **جوانکاری:** خانی ئەنی یێن ستی و زینێ وەکاندییە باسکێن جوبرائیلی و تانجێن سەرێن وان ژی وەکاندییە ئاسۆیا ئاسمانی. جوانکاری یا زێدەرەوی یـێ واتـە موبـالغەیێ د ڤـێ مالکێ دا هەیە.

٤٠٦- وەستای ل ئستوایێ دائم
خورشید د خەمەتا وء قائم

- **هەڤبەرکرن: میر. ئە.** وەسطایە- **هژ. جا.** وەسطایی ل ئیستوایە **– ئۆس. حم. ئا. پرۆ. زا.** وەسطای- **رۆ.** وەستای-

بالکێشی: چونکو خانی چیرۆکێ ڤەدگێڕە، دەما نهۆ واتە وەستایە، سەراست نینە.

- **پەیڤناسی: وەستای:** راوەستایی، سەکنی **- قائم:** راوەستایی،

- **شرۆڤە:** تاڤا ئاسمانان ل سەر هێلا ئستوایێ ل خزمەتا وی (میرێ بۆتانێ) دا راوەستایی بوو.

- **جوانکاری:** پەیڤێن وەستا و ئستوا پێکڤە موسیقایا هوندورانی دئافرینن. ل ڤێ مالکا هەلبەستێ دا زێدەرەوی هەیە.

بالکێشی: تشتەکی بالکێش د ڤێ مالکا هەلبەستێ دا هەیە، خانی دبێژە تاڤ ل سەر هێلا ئاسمانی ل خزمەتا میرێ بۆتانێ دا راوەستا بوو. گەلۆ خانی پێ حەسیایە کو تاڤ نازڤڕە و هەر دەم راوەستایی یە، یان هە ژ بۆ موبالغەیێ وەها گۆتییە؟

٤٠٧- هەرچی بدییا روخ و بەناگووش
فیلحال بدەرددا ژ بۆ هووش

- **هەڤبەرکرن: هژ.** بەناگوش - ب دەرددا ژی و هووش.

- **پەیڤناسی: هەرچی:** هەرکێ - **بەناگووش:** بنە گوھ، جێنیک، بنانگوێ، پەلەگوھ - **دەردان:** تۆراندن **- فیلحال:** دەملدەست، د دەمێ دا، د گاڤێ دا –

- **شرۆڤە:** هەرکێ تەفەش و جێنیکێن وان بدینا، دێ ل دەمێ دا ژ بۆنا وان هشێ خوە دەردانا.

- **جوانکاری:** تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن روخ و بەناگووش دا هەیە.

٤٠٨- گەردەن تە دگۆ د دەستێ ساقی
قاروورەیە پڕ شەڕابێ باقی

- **پەیڤناسی: قاروورە:** شووشا شەرابێ، ئامانا شووشەیی یا گەردەندرێژ کو تایبەتی مەیێ یە. **پڕ:** تژی - **شەرابێ باقی:** شەرابا هەردەمی، ئەو شەرابا کو سەرخوەشی یا ژ وێ ڤەنابڕە و هەردەم هەر هەیە، یان ژی شەڕابا کەون و مایی، یان ژی شەڕابا ئەبەدی یا بهەشتێ-

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** جوانکاری یا تەشبیهێ د ڤێ مالکێ دا هەیە، خانی گەردەنێن ستی و زینان دوەکینە شووشا بلۆرین یا گەردەندرێژ کو ل دەستێ ساقی یان دا یە.

٤٠٩- یان شوبهەتێ شیشەیا نەباتێ
یان مەنبەعێ کەهنی یا حەیاتێ

- **هەڤبەرکرن: ئۆس. ئا.** کەهنیا – **میر. رۆ. حم. زا.** کاهنیا- **ئە. هژ. جا. پرۆ.** کانیا

- **پەیڤناسی: شیشە:** شووشە - **مەنبەع:** سەرەکانی – **کەهنی یا حەیاتێ:** کانی یا ئاڤا ژینێ، کو دبێژن خدر ژێ ڤەخواربیە و نامرە.-

- **شرۆڤە:** گەردەنێن وان تە دگۆت قای سوراحی یێن تژی شەڕابا باقینە، ل دەستێن ساقی یان دا. یان ژی تە دگۆت قای شووشەیا نەباتێ یان کانی یا ئاڤا حەیاتێ نە.

- **جوانکاری:** تەشبیهـ د ڤێ مالکێ دا هەیە. گەردەنێن ستی و زینان جارەکێ ب شووشا نەباتێ را و جارا دی ب سەرەکانی یا ئاڤا ژینێ را هاتنە وەکاندنێ.–

٤١٠- سەرپەنجە و ناخونێ موحەننا
رەنجەندەیێ خاترێ موهەننا

- **هەڤبەرکرن: هژ.** رەنجندەیێ – **میر. ئۆس. ئا. ئە.** رەنجیدەیێ –

- **پەیڤناسی: سەرپەنجە:** سەرتپل، **- ناخون:** نەینووک، نینۆک **- موحەننا:** حەنە کری **- رەنجەندە:** ئێشینەر، ئازاردەر **- موهەننا:** خۆش، بێ دەرد و ئێش، ئاسووده.

- **شرۆڤە:** سەرتپل و نینۆکێن وان یێن حەنەکری، بیر و هزرێن ئارام ئالۆز دکـرن و دلـێن ڤەحەسیایی دئێشاندن.

- **جوانکـاری:** پـەیڤێن موهەننـا و رەنجەنـدە دکـارن دژبـەری یـێ بئـافرینن. پـەیڤێن موهەننا و موحەننا جناسێ ساز دکن. تەناسوب ل نیڤەکـا پـەیڤێن سـەرپەنجە و نـاخون و موحەننا دا هەیە.

٤١١- خەلقێ کو ددیتن ئەو کەمەرگاه
حـازر دکـرن ژ غـەوریّ دل ئاه

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** دبینن – **رۆ.** ددیتی- **ئۆس. ئا.** سەحەرگاه - - **هژ.** کەمەرگـا، حاضر دکرن ژ غەوری دل ئا-

- **پەیڤناسی: کەمەرگاه:** ناڤتەنگ، ناڤقەد، جیهێ لـێ گرێـدانا کەمبـەرێ. **- ئـاه کـرن:** کەسەر کشاندن-

- **شرۆڤە:** کەسێن کو ئەو ناڤتەنگ و کەمبەرێن نازک و تەنک و شلک بـدیتانا، د گـافێ دا ژ کوورانی یا دل دنالین و ئاه و کەسەرێن وان بلند دبوو./ هەر کـێ کـو ئـەو نـاڤتەنگێن زراڤ بدیتا، ژ کوورانی یا دل دنالیا.

- **جوانکاری:** تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن دل و کەمەر دا هەیە.

٤١٢- زاهر دکرن کو زەند و بازن
ئێدی نەدمان گـلـی و گازن

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** بازند، گازند – **ئا.** بازان، گازان- **رۆ. میر.** نەدما –

- **پەیڤناسـی: بـازن:** دەسـتبەند، چەچـک، ئەلەنگـۆ، خشـرا زەنـدان **- گـلـی:** گـلایـە **- گازن:** گازندە-

- **شرۆڤه:** گاڤا کو ئەو هەردوانا زەند و بەندێن خـوە ڤەدانـا، ئێـدی چ گلـی و گازنـدە و چ کێماسی نەدمان. ئێدی کەسی خوە ل بەر جوانی یا وان نەدگرت.

- **جوانکاری:** تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن زەند و بازن دا هەیە. پەیڤێن گلی و گازن پێکڤە تەرادوفێ ساز دکن.

٤١٣- هەرچەندە کو هەردو شوبهێ جان بوون
ئەو هەر دو ب حوسنێ تەوئەمان بوون

- **هەڤبەرکرن: رۆ. بە.**

- **پەیڤناسی: تەوئەمان:** توئەمان، جێڤی، جێمک، دوانە-

- **شرۆڤە:** هەرچەند کو هەردوک ژی وەکی روح و جانان بوون، لێ هەردوک پێکڤـە جـوان بوون و ل جوانی یێ دا جێمکێن هەڤدو بوون.

- **جوانکاری:** د ڤێ مالکێ دا تەشبیهـ هەیە، خانی هەردو خووشک شوبهاندییە جانان.

٤١٤- هەر چـەندە سـتی وە نازەنین بوو
لێ زین ژ مسالێ حووریێ عین بوو

- **هەڤبەرکرن: میر. ئە. ئا. رۆ. حم. زا. جا.** ژ مسالێ- **هژ.** ل مسالێ حوری عین بو- **ئۆس.** لێ زین ب روخان ڤە حوور و عین بوو. - **ئا.** حوور و عین –

- **پەیڤناسی: وە:** ڤهە، وەها، هاکینە، زۆر، گەلەکی - **حووریێ عین:** چـاڤ رەش، لێـرە دا واتە دوروست وەک حووریان، عەینەن وەک حووریان.

- **شرۆڤە:** هەرچەندە کو ستی پڕ جوان و گەلەکی نازەنین بوو، لێ زینێ دوروسـت وەکـی حووری یا بهەشتین بوو.

- **جوانکـاری:** ل ڤـێ مالکـا هەلبەسـتێ دا تەشـبیهـ هەیـە، خـانی زیـن شـوبهاندییە حووری یان.

٤١٥- هـەرچـەندە سـتـی سـتارەوەش بوو
لێ زین ب روخان هەییڤە گەش بوو

- **هەڤبەرکرن:** ئەڤ مالکا ل **ئە.** دا ل جیهێ مالکا ٤١٤ ان دا هاتییە- ل **ئا.** دا ئالۆز هاتییە و تێکەل پێکەلە. **میر.** ستارە کەش بوو - - **هژ.** هەیڤەگەش- **میر. رۆ.** هیڤە گەش- **ئە. جا. زا.** هەییڤە گەش- **حم.** هییڤە گەش-

- **پەیڤناسی: وەش:** وەک، بێنانی. **ستارەوەش:** وەکی ئستێران- **هەییڤە گەش:** هەییڤا گەش، هەیڤا رۆن

- **شرۆڤە:** هەرچەندە کو ستی وەکی ئستێران جوان بوو، لێ زینـێ ل همبـەر وێ دا وەکـی هەیڤا گەش و رۆناهی بوو.

- **جوانکاری:** خانی ستی شـوبهاندییە ئسـتێرێ و زیـن ژی ل سـەر وێ را گرتییـە و ئـەو وەکاندییە هەیڤێ. پەیڤێن ستی و ستارە جناسێ ساز دکن.

٤١٦- هەرچەندە ستی وەکی قەمەر بوو
زین مێـهرسـفـەت زیادەتەر بوو

- **هەڤبەرکرن: هژ.** میهر صیفەت - مالکێن ٤١٥ و ٤١٦ ل **ئۆس.** دا نەهاتنە. مالکـا ٤١٦ ل **ئا.** دا شاش و تێکەل پێکەل هاتییە نڤیسینێ.

- **پەیڤناسـی: قەمـەر:** هیـڤ، هەیـڤ- **مێهـر:** تـاڤ- **مێهـر صـفەت:** وەکـی تـاڤێ- **زیادەتەر:** زێدەتر.

- **شرۆڤە:** هەرچەندە کو ستی وەکی هەیڤێ بوو، لێ زینێ وەکی تاڤێ ژ وێ جوانتر بوو.

- **جوانکاری:** ل ڤان هەرسێ مالکان دا دگەل وێ هندێ کو جوانکاری یا تەشبیهێ هەیـە، جورەک دانە بەرهەڤ و موتابقە ژی هەیە. خانی جارەکێ ستی یێ دوەکینـە ئسـتێرکێ و زینێ دوەکینە هەیڤێ، جارەک دی سـتی یـێ دوەکینـە هەیڤـێ و زینـێ دوەکینـە تـاڤێ. هەرجارێ پلەیا جوانی یا زینێ بلند تر دکە.

٤١٧- ئەو هەردو وەکی دوشەبچراغان
گاڤا دمەشینە باغ وراغان

- **هەڤبەرکرن: هژ. بر.حم.** ئەڤ- **میر.** گاڤا دمەشین د باغ و راغان- **ئا.** گاڤا دمەشینەنیڤ د باغان-

- **پەیڤناسی: شەبچراغ:** شەڤچرا، گەوهەرا چلڤلۆک و هەرە باش، گەوهەرەکە کو شەڤان وەک چرایان دتەییسە وئاخاریێ رۆناک دکە. **- گاڤا:** دەما کو، وەختاکو **- راغ:** دەشت، بانی.

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** خانی هەردو خووشکان دوەکینە دو گەوهەرێن شەڤتەییس. پەیڤێن باغ و راغ هەم دژبەری یێ ساز دکن و هەم ژی جناسێ.

٤١٨- نالان دکرن جەماد و حەیوان
تالان دکرن نەبات و ئینسان

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** تالان، نالان –

- **پەیڤناسی: نالان دکرن**: دنالاندن، دهانینە نالاندنێ **- تالان دکرن:** پوور دکرن، یەخمە دکرن.

- **شرۆڤە:** ئەڤ هەردو کچێن جوان، یێن وەکی گەوهەرێن شەڤچرا، گاڤا کو ل ناڤا باغ و بانی یان سەیران دکرن، کەڤر و کوچک دحەلاندن و مرۆڤ و حەیوان دنالاندن و ب هەزاران دل تالان دکرن.

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا ب شێوەیا موازنە یێ هاتییە ئافراندنێ. د ڤێ مالکا هەلبەستێ دا تەشخیس واتە کەسایەتی پێدان هەیە. تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن جەماد، نەبات، حەیوان و ئنسان دا هەیە. پەیڤێن جەماد و نەبات ل هەمبەر هەڤدو دا و پەیڤێن ئنسان و حەیوان ژی ل هەمبەر هەڤدو دا تەزادێ دئافرینن. پەیڤێن نالان و تالان ژی جناسێ ساز دکن.

٤١٩- کۆفی ژ جەواهران موکەلەل
کۆترکە ژ نەترکان موسەلسەل

- **هەڤبەرکرن: میر. ئا. ئۆس. رۆ.** کۆترکە- **هژ. زا.** کۆتەر - **حم. کۆتر. ئە. جا.** کۆترک.

- **پەیڤناسی: کۆفی:** کولاڤەکی ژنانە بوو کو ب زێر و زیڤ و گەوهەران دخەملاندن و ددانە سەرێ خوە. کۆفی چەند جورا بوو، کۆفی یێ گورۆڤەر و ساتلکی کو ژێ را دێنێک دگۆتن، کۆفی یێن کو لایەکی وان ژ یێ دی بلندتر بوو ژێ را دگۆتن کۆفی. - **موکەلەل:** قاش کری، تاج ل سەر دانایی - **کۆترکە:؟** هەژار دنڤیسە کو کۆتەر گەردەنبەندە- جاندۆست نڤیسییە کۆترک واتە خەمری، رووسەری، خاڤکا کو ژن ددن سەرێ خوە. ل چاپا ئۆرمی یێ دا هاتییە کو کۆتر خشلێ ژنانە کو ل شکلێ کۆتر و بالداران دا چێدکن. - **نەترک:** پێشئەنیک، خشلەک ژنانە یە ژ زێر یان ژ زیڤە کو ژن ل سەر ئەنیا خوە دا دادلقینن. – **موسەلسەل:** زنجیر، رێزە زنجیر.

- **شرۆڤە:** کۆفی و سەرکۆفی یێن وان ژ گەوهەرێن جور بە جور هاتبوون خەملاندنێ و پێشئەنیکێن وان ژ خشلێن ل وێنەیا کۆترکێن پێکڤە گرێدایی و رێزەزنجیران پێک هاتبوون.

٤٢٠- سەربەندێ قەسەب ددان جەبینێ
عاشق دمرن ژ دەست ئەڤینێ

- **هەڤبەرکرن: میر.** سەربەند و قەسەب دانە جەبینێ – **رۆ. جا. هژ. حم. ئا. زا.** سەربەندێ قەسەب ددان جەبینێ- **ئە.** سەربەندێ قەسەب ددا جەبینێ- **ئۆس.** سەرپەنجە قەسەب ددا چەڤینێ - - **ئۆس.** د دەست- **رۆ.** ژ دەرد ئەڤینێ.

- **پەیڤناسی: سەربەند:** سەرەبەند، سەرەتا - **قەسەب:** پەروویێ ئارموشین، مرواری یا هەرە گر و مەزن - **جەبین:** ئەنی

- **شرۆڤە:** گاڤا کو سەربەندێ خاڤکا ئارموشینە گەوهەربەندکری ل سەر ئەنییا خوە ددانە هەڤ و گرێ ددان، ئەڤیندار ژ دەردێ جوانی یا وان دا دمرن.

- **جوانکاری:** تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن سەر و جەبین دا هەیە.

٤٢١- ئەڤ زینەت و خەمل و قشت و حەنبەل
ئەز پیش و پـەس و یـەمین و قەنبەل

- **هەڤبەرکرن: هژ.میر.حم. زا. جا.** حەنبەل – **ئە. رۆ. ئا.** خەنبەل - **ئۆس.** چەنبەر- - **میر. ئۆس. ئا.** ئەڤ – **رۆ.** ئەو – **هژ. ئە. حم. زا. جا.** ئەز – - **ئۆس.** مەیسەر.

- **پەیڤناسی: قشت:** خشت، کشت، شدیایی، بەرئەنیک - **حەنبەل:** هەژار دنڤیسە ؛ هیزار کە راست و چەپ لە شانەوە تا داوێن تێک دەپەرن. - **ئەز:** ژ، جە، لە، ل - **پیش:** پێش - **پەس:** پشت، پەی - **یەمین:** لایێ راستێ - **قەنبەل:** لایێ چەپێ-

- **شرۆڤە:** ئەو خەمل و خشلێن جوان و رەنگارەنگ ل بەر و پشت ، راسـت و چـەپێن وان ڤا ب هەڤدو را شەڕ بوون.

- **جوانکاری:** پەیڤێن خەمل و زینەت پێکڤە تەرادوفـێ سـاز دکـن. تەناسـوب ل نیڤەکـا پەیڤێن قشت و حەنبەل دا ب واتەیا دو جلکـان و هەروسـان ل نیڤەکـا پـەیڤێن پـیش، پەس، یەمین و قەنبەل دا، کو تێن ب واتەیا هەرچوار لایان هەیە.

٤٢٢- گافا دمەشین پەری دگەل وان
والـە دکـرن وەلـی د خـەلوان

- **هەڤبەرکرن: هژ.** واله هـ.

- **پەیڤناسی: واله:** شێت و شەیدا، دینـێ ئەڤینـێ.- **وەلـی:** مـرۆڤێن خـودێ، دۆسـتێن خودێ.- **خەلوان:** پرانەیا خولوە، جیهێ چلە کێشانێ، جیهێ نەپەنی و دوور ل چاڤان.

- **شرۆڤە:** گافا کو ئەوان دمەشیان، حووری و پەری ب وان را دمەشیان و ئەوانا ب جوانی یا خوە، وەلی و شێخێن چلەکێش ل خەلوەخانەیان دا شێت و شەیدا دکرن.

- **جوانکاری:** پەیڤێن واله و وەلی پێکڤە جناسێ ساز دکن.

٤٢٣- گەر شەیخن و گـەر مەلا و میرن
دەرویش و غەنی وەگەر فەقیرن

- **هەڤبەرکرن: ئا.** گەر سۆفی و شیخ مەلا و میران،... فەقیران - **رۆ.** گەر شـیخ وەگـەر مەلا و میران، ... فەقیران.
- **پەیڤناسی: دەرویش:** نەدار - **غەنی:** دەولەمەند، دارا.
- **شرۆ ڤە: ↓**
- **جوانکاری:** تەناسوب و دژبەری ل نیڤەکا پەیڤێن شەیخ و مەلا و میر، دەرویش و غەنی و فەقیر دا هەیە.

٤٢٤- کەس نینە نە تالبێ جـەمالێ
کەس نینە نە راغبێ وسالێ

- **هەڤبەرکرن: نۆس.** وسالێ، جەمالێ –
- **پەیڤناسی: تالب:** خوازیـار، داخوازکـار، خواسـتۆک - **جەمـال:** جـوانی - **راغـب:** ب ئارەزوو، خوازیار - **وسال:** پێکگەهیشتن.
- **شرۆڤە:** ژ مەلا و میر و شێخان بگرە تا دەرویش و دەولەمەند و نەداران کەسەک تونەیە کو خوازیارێ جوانی یێ نەبە و کەسەک نینە کو ئارەزوومەنـدێ پێـک گەهیشـتنێ نەبـە. هەموو یێ ژی کەیف ب جوانی یێ و پێکگەهیشتنێ تێ.
- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا هەلبەستێ ب شێوەیا تەرسیعێ هاتییە ڤەهوونانێ. پەیڤێن تالـب و راغب دکارن تەرادوفێ ساز بکن.

٤٢٥- هن راغبێ حوسنێ لایەزالن
هـن تالبـێ قالبـێ بـەتالن

- **پەیڤناسی: هن:** هندەک- **حوسنێ لایەزال:** جوانی یا خودایی و هەرەهەرەیی - **قالب:** قالک - **بەتال:** ڤالا، پووچ.

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** پەیڤێن تالب و قالب ب هەڤ را جناسێ ساز دکن. پـەیڤێن تالـب و بەتـال ژی جناسێ ساز دکن. پەیڤێن راغب و تالب تەرادوفێ ساز دکن.

٤٢٦- لاکن هەمیان یەکە یـەقین دۆست
فەرقا کو هەیە ژ مەغزە تا پۆست

- **هەڤبەرکرن: هژ.** لیکن- - **ئۆس.** فەرقا کو هەیە د مەغزە تا پۆست - **هـژ. زا. جـا. حم. پرۆ.** فەرقا کو هەیە ژ مەغزە تا پۆست- **ئە. میر. ئا. رۆ.** فەرقـا کـو هەیـە ژ فەرقێ تا پۆست.

- **پەیڤناسی: لاکن:** لەیکەن، لێ بەلێ - **فەرق:** جـودایی - **مەغـز:** مـەژی - **پۆسـت:** پێست، کەڤل، کڤل.

- **شرۆڤە:** هندەک ژ مرۆڤان خوازیارێ جوانی یـا خـودایی و هەرەهەرەیینـە، هنـدەک ژی خوازیارێ قالبێ ڤالانە. دۆستانی و ئەڤیندارێ یا وان هەموو یێ ژی هەر یەکە، لێ فـەرق و جودایی یا وێ ئەڤینێ ژ مەژی تا پێستە./ هندەک ئەڤیندارێن جوانی یا خـودایینە، لـێ هندەک ئەڤیندارێن لاش و قـالبێ مرۆڤـانن. هەرچەنـد کـو هەمـوو ژی ئەڤینـدارن، لـێ ئەڤینا وان ژ ئەردێ تا ئاسمانان ژ هەڤدو جودایە.

- **جوانکاری:** پەیڤێن مەغز و پۆست تەزاد واتە دژبەری یێ دئافرینن. پەیڤا فەرق ل گەل پەیڤێن مەغز و پۆست واتەیا سەری ژی ل سەرێ مرۆڤء دا جی دکە.

(٩)

تەحسینا قوماش و کالایێ والایێ حوسنا حەبیبانە
عوموومەن، تەعریزا
جەوهەرێ بوهایێ جەمالا ستی و زینانە مەخوسووسەن

٤٢٧- هندی کو د قەیسەری یێ دونیا ڤێکدانە خودێ مەتاع و کالا

- **هەڤبەرکرن: میر. حم. ئە. رۆ.** هندی کو د قەیسەری یێ دونیا- **هژ.** هندێ کو د قەیصەری **د دونیا - ئۆس.** هندی کو هەنە د قەصرێ دونیا، ڤێکرا خودێ دانە مەتاع و کالا- **ئا.** هندی کو ژ قەیصەری د دونیان، ...کالان- **جا. زا.** هندی کو دقەیسەری یێ د دونیا-

- **پەیڤناسی: قەیسەری(قیصری)** :راستە بازارا سەر گرتی، بازارێن مەزن و سەرگرتی - **ڤێکدان:** ڤێک ئێخستن، کۆم کرن - **مەتاع**: کەلمەل، پارچە - **کالا:** پارچە، کەلمەل، پێدڤی یێن ژیانێ.

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** پەیڤێن مەتاع و کالا دکرن تەرادوفێ ساز بکن.

٤٢٨- مەجمووعێ خەزائنێ د قەیسەر حەتتا ڤەکە دەخمەیا سکەندەر

- **هەڤبەرکرن: هژ.** مەجمووعی - ئە. خەزائنێت - **میر.** دەغمەیا - **ئۆس.** ئەڤ مالکا و مالکا ل دوو را تێ تێکەل کرییە.

- **پەیڤناسی: مەجموع:** ب تەڤی یا، هەموو - **خەزائن**: خەزاین، پرانەیا خەزینە، گەنج -

قەیسەر: ناسناڤێ شاهێن رۆمێ و ئووڕساتێ - **دەخمە:** ژێرزەمین، بن ئەردک، بن ئەردکا کو تەرمێ مریان لێ دادنن، سندرووک - **دەخمە یا سکەندەر:** ئەو سندرووک یان ژێرزەمینا کو گۆرەکی هندەک چیرۆکان ئەسکەندەرێ مەقدوونی ب جل و بەرگ و جەواهراتێ وی ڤا تێ دا ڤەشارتن. - **سکەندەر:** ئەسکەندەرێ مەقدوونی کو پادشاهتی یا هەخامەنشی یان تێک ئشکاند و کاخێ کوروش و داریووش ئاگردادایی کر و پشکەک ژ دونیایێ داگیر کر.

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** پەیڤێن سکەندەر و قەیسەر لایەکی دا تەناسوبا وان هەیە و لایێ دی دا ژی تەلمیحە. پەیوەندی ل نیڤەکا پەیڤێن دەخمە و خەزینە دا هەیە.

٤٢٩- دوڕێ د دەفائنێ د خاقان
لەعلا کو دخاتەما سولەیمان

- **هەڤبەرکرن: ئە. ئا.** دوڕێت، دەفائنێت –

- **پەیڤناسی: دەفائن:** پرانەیا دەفینە، خەزینە یێن چال کری - **خاتەم:** گوستیل، **خاتەما سولەیمان:** گوستیلا سلێمان پێغەمبەرێ کو گۆرەکی چیرۆکان رەمزا گشتی هێز و حوکومداری یا سلێمانێ د وێ گوستیلێ دا بوو. - **سولەیمان:** سلێمانێ کوڕێ داوود، پێغەمبەرێ جهوویان.

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** تەناسوب د نیڤەکا پەیڤێن خاقان و سلێمان دا هەیە و ئەڤ هەر دو پەیڤ تەلمیحێ ژی ساز دکن. هەروسان تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن دوڕ، لەعل، خاتەم و دەفائنێ دا هەیە.

٤٣٠- هەرچەندە زیادە پڕ بەهابن
بلجوملە ب جوزئێ حوسنێ نابن

- **هەڤبەرکرن: هژ. رۆ. حم. میر. زا. جا.** تر - **ئە. ئا.** تەر- **ئۆس.** پوڕ-

بالکێشی: زیادە تر بوها، واتەیەک تێگینەر نادە. لێ زیادە پڕبوها واتەدارترە.

- **پەیڤناسی: جوزء:** پشک، پار.

- **شرۆڤە:** هندی کو خودێ ل گشتی بازارێن گرانـە جیهـانێ دا تشـت و کەلمـەل دانـە و ئافراندنە، ل گشتی گەنجینەیێن قەیسەرێ رۆمێ بگرە تا دەفینەیا بنئەردکە ئسکەندرء و گەوهەرێن کو ل گەنجینە و دەفینە یـێن خاقـانء دا هەنـە و ئـەو لـەعلا کـو ل گوسـتیلا سلێمان پەیغەمبەرء دا بوو، هەر چەند کو ئەڤانا هەموو پڕبوهابن ژی، لـێ هەمـوو پێکڤـە پارەک بچووکژ جوانی یێ نایینن.

- **جوانکاری:** پەیڤێن پڕ و زیادە تەرادوفێ چێ دکن. پیڤێن پڕ و جوزە و زیـادە دژایەتـی یێ ساز دکن.

٤٣١- حوسـنا ل روخێ ستی و زینێ
بوو بەحرەکە ئاتەشێ ئەڤینێ

- **هەڤبەرکرن: میر. ئا. ئە. پرۆ.** بوو بەحرەکە ئاتەشێ ئەڤینێ- **هژ.حم. پرۆ. جا. زا.** بوو بەحرەکی... – **ئۆس.** بوو بەحرەکی ئاتەشـا ئەڤینـێ - **ر.** بەحـرا کـو ژ ئاتەشـێ ئەڤینێ. **پرۆ.**

- **پەیڤناسی: ئاتەش:** ئاگر.

- **شرۆڤە:** جوانی یا رووییێ ستی و زینێ، بوو دەریایەک ئاگرێ ئەڤینێ.

- **جوانکاری:** جوانی یا رووییێ ستی و زینێ ب دەریایا ئاگرێ ئەڤینـێ هـاتییە وەکانـدنێ. بەحرا ئاتەش پارادۆکسە-

٤٣٢- پێلا کو دگرتە پێل و مەوجان
رۆژا دکەتە حەزیز و ئەوجان

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** پێل و مەرجان.

- **پەیڤناسی: پێلا کو:** دەما کو - **پێل:** مەوج، شەپۆل - **حەزیز(حضیض):** ژێر، ژێرکەتی، هەرە ژێر - **ئەوج:** بلند، بلندایی، هەرە ژۆر.

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** پەیڤێن پێلا و پێل جناسێ ساز دکن. پەیڤا پێل د گەل پەیڤا مەوج تەرادوفێ ساز دکە. جوانی یا تەفەشا ستی و زینێ ب رۆژێ هاتییە وەکاندنێ. پـەیڤێن پێـل و رۆژ ب واتەیا دەمێ هەم تەناسوبا وان هەیە و هەم ژی دژبەری یێ دئافرینن.

٤٣٣- سەد جان و دل و جەگەر دسۆتن
خەلقێ ب مەسـەل ژ وان دگۆتن

- **هەڤبەرکرن: ئە.** ژ مەسەل ب وان – **رۆ.** خەلقێ لێ مەسەل.

- **پەیڤناسی: ب مەسەل ژ کەسی گۆتن:** ئەو وەک نمـوونە نیشـان دان. خەلکـێ ئـەو دکرن پێ وەکاندی، گاڤا کو پەسنێ یەکە جوان بکرانا، دگۆتن وەکی ستی و زینێ یە.

- **شرۆڤە:** دەما کو ئەوێ دەریایا ئاگرێ ئەڤینێ پێل ڤەددا، و رۆژا کو پێلێن وێ سەر هـەڤ و بەر هەڤ را دهاتن و دچوون و گەهـ بلند و گەهـ نەڤی دبـوون، ب سـەدان جـان و دل و جەگەر ئاگردادایی دکرن ئەو هند جوان بـوون کـو خەلکـێ نـاڤێن وان وەکـی نموونەیـا جوانی یێ بکار دبرن.

- **جوانکاری:** تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن جان، دل و جەگەر دا هەیە. ب مەسەل ژ کەسی گۆتن، بوێژە.

٤٣٤- شـەمس و قەمەران قرانە پێکڤە
لەو موشتەری ئەڤ جهانە پێکڤە

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** بوو موشتەری .

- **پەیڤناسی: قران:** لێک نێزیکـی و بەرانبـەری، گەهەشـتنا دو ئسـتێران ل بـورجەکی دا، بوێژەک ئستێرناسی یێ یە. - **لەو:** ژ بەر وێ هندێ - **موشتەری:** بکر، کریار.

- **شرۆڤه:** هەیڤ و رۆژ ل بورجەکی دا راوەستانە و گەهانە هەڤ و ل هەمبەر هەڤدو دا راوەستانە، ل بەر وێ هندێ یە کو گشتی جیهانێ بکرێ وانن.

- **جوانکاری:** زین و ستی ب هەیڤێ و رۆژێ هاتنە وەکاندنێ. پەیڤا موشتەری هزرا مرۆڤێ بەر ب ئستێرا موشتەری دبە و دگەل پەیڤێن شەمس و قەمەر و قرانێ تەناسوبێ دئافرینە. خانی لێرەدا وێنەسازی و تەناسوبەک زۆر جوان دئافرینە و دبێژە زین و ستی وەکی تاڤ و هەیڤێ بوون، چاوا کو گشتی جیهانێ بکر و خوازیارێن هەیڤ و تاڤێنە، وسان ژی گشتی جیهانێ خوازیارێ دینا رووبێ ستی و زینان بوون.

٤٣٥- سەییادێ جەمالێ وان غەزالان
سەییاتێ سەدایێ وان دەللالان

- **پەیڤناسی: سەییاد(صیاد):** نێچیرڤان، راڤکەر - **غەزال:** خەزال، خفش، مامز – **سەییات(صیات):** ناڤ و دەنگ، ناڤ و دەنگ وەشین- **دەللال:** جامباز، بەناز، نازەنین-

- **شرۆڤه: ↓**

- **جوانکاری:** پەیڤێن سەییاد، سەییات و سەدا پێکڤە هەم جناسێ ساز دکن و هەم ژی موسیقایا هوندورانی دئافرینن. پەیڤا دەللال ئیهامێ دئافرینە، لەورا هەم ب واتەیا جامبازە و هەم ژی ب واتەیا نازەنین و جوانێ یە. ئەڤ مالکا هەلبەستێ ب شێوەیا موازنەیێ هاتییە دارشتنێ.

٤٣٦- دەللال صفەت گەلەک صفەت شێر
ژئەفغان و ژ نالە یان نەبوون تێر

- **هەڤبەرکرن: ئە.** دەللالێ صفەت گەلەک وەکی شێر/ل پەراوێزێ دا صفەت شێر ژی هاتییە – **ئۆس.** دەللال صفەت صفەت وەکی شێر – **ئا.** دەللال صفەت وەکی شێر – **میر. حم. رۆ. هژ. جا. زا.** دەلال صفەت گەلەک صفەت شێر-- **هژ.** ژەفغان– **میر.** نەبوو.

- **پەیڤناسی: دەللال:** جامباز - **ئەفغان:** ئەفخان، نالین و گازی-

- **شرۆڤه:↓**

- **جوانکاری:** خانی ناڤ و دەنگێ جوانی یا ستی و زینان وەکاندییە جامبازێن کو گازی دکن و بەرا بکرِان ل سەر مالەکێ دا کاش دکن. هەروسان مێرێن شێرئاسا ژی وەکاندییە دلال و جامبازێن کو شەڤ و رۆژ دنالن و گازی دکن. پەیڤێن ئەفغان و نالین پێکڤە تەرادوفێ ساز دکن. پەیڤا ژ ئەفغان دەبێ ژەفغان بێتە رابێژکرنێ-

٤٣٧- رۆژان و شەڤان گەلەک دنالین
حەتتا کو دگەل مەلەک دکالین

- **هەڤبەرکرن: میر.** دنالن، دکالن - **رۆ. حم. هژ.** دگالین –

- **پەیڤناسی: مەلەک:** فرشتە، مەلاییکە.

- **شرۆڤە:** نێچیرڤانێن جوانی یا وان خفش و خەزالان، ناڤ و دەنگێ جوانی یا وان دەلالان، وسا کربوو کو گەلەک مێرێن شێرئاسا ل بەر ئەڤینا وان وەکی جامبازان شەڤ و رۆژ گازی دکرن و ژ نالین و کالینێ تێر نەدبوون. ئەو مێرێن شێرئاسا شەڤ و رۆژان وسا دنالین کو دەنگێ نالینا وان دگەهیشتە ئاسمانان و گونەهێ فرشتەیان ژی ب وان دهات و ئەوانا ژی ب ڤان را دکالین.

- **جوانکاری:** تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن رۆژ و شەڤ دا هەیە. ئەڤ مالکا هەلبەستێ خودان دو پاشبەندانە. پەیڤێن کالین و نالین ژی دکارن پێکڤە تەرادوفێ ساز کن.

٤٣٨- حوسنا نەبتن چو حەدد و غایەت
نابت ژ بۆ عاشقان نەهایەت

- **هەڤبەرکرن: ئە.** نابیت –

- **پەیڤناسی: حەدد:** سینۆر، رادە و ئەندازە - **غایەت:** ئەندازە، مەبەستا کوتایی - **نهایەت:** نەهایەت، کوتایی.

- **شرۆڤە:** جوانی یا کو بێ سینۆر و بێ رادە و بێ دووماییە، هەلبەت کو ئەڤێندارێن وێ ژی دێ گەلەک بن و دووماییا ئەڤێنداران دێ نەیێ.

٤٣٩- لێ عاشق و بولهەوەس جودانە
هن فائـدەخـواز و هن فـدانە

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** فائیدە - **میر.** خودانە –
- **پەیڤناسی: بولهەوەس:** هەوەسباز، نەدوروست ل دلـداری یـێ دا **- فائـدە:** فایـدە، قازانج، سوود، بەهرە، وەج **- فدا:** فەدا، فیدا، گۆری، قوربان، خۆ گۆریکەر.
- **شرۆڤە:** هەر چەند کو هەژمارا ئەڤیندارێن ستی و زینێ تونەبوون، لێ ئەڤیندارێن راسـتین و هەوەسباز ژ هەڤدو جودانە، هنـدەک ئەڤینبـاز تەنـێ ل دوو قـازانجێن خـوە نـە، هنـدەک ژی جانگۆریکەرن و ئامادەنە جانێ خوە ل رێکا ئەڤینا خوە دا گۆری بکن.
- **جوانکاری:** پەیڤێن عاشق و بولهەوەس دژبەری یێ ساز دکن. پەیڤێن فدا و فائـدە ژی دکارن جناسێ ساز دکن.

٤٤٠- جانان تەلەبن هنەک ژ بۆ جان
هن جان تەلەبن ژ بۆی جانان

- **هەڤبەرکرن: هژ.** بۆیێ - **حم.** بۆ وی.
- **پەیڤناسی: جانان:** یار.
- **شرۆڤە:** هنەک دلبەرا خوە ژ بۆ رەحەتی یا جانێ خوە دخوازن، لێ هندەک ژی جانێ خوە ژ بۆ دلبەرا خوە دخوازن. هندەک یارێ ژ بۆ رەحەتی یا جانێ خـوە دخـوازن و دحـەبینن، لێ هندەک جانێ خوە ژ بۆ رەحەتی یا جانانا خوە گۆری دکن.
- **جوانکاری:** چەندگەڕکی بوونا پەیڤا جان و جانان هەم جوانکاری یا تەکریرێ دئافرینن، هەم ژی موسیقایا هوندورانی ساز دکن.

٤٤١- هن وەسل حەبین ژ رەنگێ تاژدین
هن دەردگوزین وەکـی مەم و زین

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** وەکو-

- **پەیڤناسی: وەسل حەبین:** خوازیاریێ پێکگەهیشتنێ - **ژ رەنگێ:** وەکی - **دەردگوزین:** ئێش هەلبژێر –

- **شرۆڤە:** هندەک ئەڤیندار وەکی تاجدینء پێکگەهیشتن و زەوەنگێ دحەبینن، لێ هندەک ژی وەکی مەمێ دەرد و ئازارا ئەڤینێ ژ خوە را هەلدبژێرن.-

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا هەلبەستێ ب شێوەیا تەرسیعێ هاتییە دارشتنێ. ل ڤێ مالکا هەلبەستێ دا بەراعەتێ ئستهلال هەیە. لەورا خانی هە لێرە دا خوەندەڤانێن پرتووکا خوە ب سەرهاتا مەم و زین و تاجدین و ستی یێ دحەسینە و وانا ئاگادار دکە کو مەمێ دێ ژ خوە را دەرد و کول و ئێش و ئازار ئەڤینێ هەلبژێرە و تاجدینێ ژی پێکگەهیشتن و زەوەنگی هلدە.

(١٠)

عەتفێ عەنان و لگام، ب سەرەنجامێ کەلام

٤٤٢- دابێینە ل سەر حکایەتا پێش خەلقێ کو ژ دەردێ عەشقێ دلرێش

- **هەڤبەرکرن: هژ.** سەرێ – **میر.** سەر– **بر.ئا. حم. زا. جا.** ب سەر- **رۆ.** سەری/ێ.
- **پەیڤناسی: دابێینە:** دا وەرن- **حکایەت:** چیرۆک، گێڕانەوە - **دەردێ عەشقێ:** دەردێ ئەڤینێ، ئازارا حەباندنێ - **دلرێش:** دل ب کول-
- **شرۆڤە:↓**

٤٤٣- هەرچەندە کو بێحەد و قیاس بوون عامی و خەوادم و خەواس بوون

- **هەڤبەرکرن: ئا.** بێحەد و بێ قیاس –
- **پەیڤناسی: بێحەد:** بیرەجە، بێ رادە و ئەندازە - **قیاس:** ئەندازە، رادە- **عامی:** بۆرەکی، رەمەکی، مرۆڤێن بێ سەروپا - **خەوادم:** پرانەیا خادم، خزمەتکار - **خەواس:** یێن تایبەتی، خزم و کەس و کار، مرۆڤێن سەرەکە و بژارە-
- **شرۆڤە:↓**
- **جوانکاری:** پەیڤێن حەدد و قیاس، دکارن پێکڤە تەرادوفێ ساز بکن. پەیڤێن عامی و خەواس دژبەرن. تەناسوب د نیڤەکا پەیڤێن خەواس و خەوادم دا هەیە و دکارن دژبەر بن ژی.

٤٤٤- لاکــن ژ خــەوادمــێ د مــومــتــاز
سەد لاوێ سەهی قەد و سەرئەفراز

- **هەڤبەرکرن: ئە.ئا.** خەوادمێت - **میر.** سپاھ و قەد- **ئا. رۆ.** سەھی قەدێ سەرئەفراز-
- **پەیڤناسی: مومتاز:** هەلبژاردە، سەرەکە و تـایبەتی، سـەرا، هەرەبـاش - **لاو:** جـەوان، گەنج، شێنەکوڕ - **سەهی:** راست و شووشمان روسکیایی، رەوشناقە ژ بۆ دارا سـەروێ - **سەهی قەد:** بەژن بلند، شووشمان - **سەرئەفراز:** سەربلند.
- **شرۆڤە: ↓**
- **جوانکاری:** تەشبیھ د ڤێ مالکێ دا ھەیـە، بەژنـا لاوان ب بەژنـا دارێـن سـەروێ ھـاتنە وەکاندنێ. پەیڤێن سەد و قەد پێکڤە جناسێ ساز دکـن. چەنـدگەڕکی بوونـا پێتـا "س" موسیقایێ دئافرینە.

٤٤٥- ھەر یەک د مەقامێ حوسنێ رۆژەک
ھەر یەک ب کەلامێ سینە سۆژەک

- **پەیڤناســی: کــەلام:** گـۆتن، ئـاخفتن، لێـرە دا کـلام، ئسـتران - **سینەســۆژ:** دلسۆژ، دلشەوات-
- **شرۆڤە: ↓**
- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا ھەلبەستێ ب شێوەیا موازنە یێ ھاتییە دارشتنێ. تەشـبیھ د ڤـێ مالکێ دا ھەیە، لاوێن جوان ب تاڤێ ھاتنە وەکاندنێ. خانی لێرە دا بال کشـاندییە سـەر ھونەرا لاوەژەبێژی یێ ل کوردستانێ دا و ئەو ل سەر وێ ھزرێ یە، کو چـاوا ژ گـەنج و لاو و ئەڤێنداران را جوانی و بەدەوی پێدڤی یە، وسـان دەنگـێ خـۆش و لاوژەبێـژی ژی پێویستە.

٤٤٦- ھەر یەک ب جـەمـالێ بەدر ماھەک
ھەر یەک ب کەمالێ سەدر شاھەک

- **هەڤبەرکرن: ھژ.** کەمال بەدری، جەمال سەدری- **بر.**جەمالێ بەدر و مـاھەک، کەلامـێ سەدر و شاھەک - **ئە.** کەمالێ بەدرێ، کەمالێ سەدرێ- **میر.** کەمالێ بەدرێ، جەمـالێ

سەدرێ – **ئا.حم. رۆ.** کەمالێ بەدر، جەمالێ سەدر- ل پەراوێزا نوسخا رۆدینکۆ یێ دا هاتییە کو ل نوسخا ھ . دا ل نیڤمالکا یەکم دا جەمال و ل نیڤمالکا دوەم دا کەمال هاتییە.

بالکێشی: هەر چەند کو کەمال رەوشناڤێ بەدرێ یە، بەدرا کامل، واتە هیڤا شەڤا چاردێ، لێ رەوشناڤێ جەمال تایبەتی هیڤێ یە، هەرکەس و بتایبەتی ئەم کورد مرۆڤێ جوان دشوبهینن هیڤێ. ئەم دبێژن فلانکەس وسان بەدەو و لاوە تو دبێژی هیڤا شەڤا چواردێ یە، یان وسان یا لاوە دبێژە هەیڤێ تو دەرنەکەڤە، رۆژێ تو دەرنەکەڤە ئەزێ دەرکەڤم. هەروسان ژ شاهان را کەمال پێدڤیترە ژ جەمالێ. ب ڤان شرۆڤە و رۆنکرنەوەیان ئەز ل سەر وێ باوەرێمە کو جەمالێ بەدر و کەمالێ سەدر سەراست ترن.

- **پەیڤناسی: بەدر:** هەیڤا شەڤا چاردێ، هیڤا چاردێ - **بەدرماە:** هەیڤا بەدر، هەیڤا شەڤا چواردێ - **ماە:** هیڤ، مانگ - **سەدر(صدر):** جیهێ هەرە ژۆر ل بەرەڤی یان دا، بەرسینگێ دیوانخانێ ، پێشەوا، سەرۆک - **سەدرشاە:** شاهێ ژۆرنشین.

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا هەلبەستێ ب شێوەیا تەرسیعێ هاتییە دارشتنێ. پەیڤێن کەمال و جەمال و بەدر و سەدر پێکڤە جناسێ ساز دکن.

٤٤٧- ئەو ژی هەموو عاشقێن د تالب
ئەو ژی هەموو تالبێن د راغب

- **هەڤبەرکرن: هژ.** عاشقن، تالبن- **ئۆس.** جیهێ هەردو نیڤمالکان لێک هاتییە گوهۆڕینێ–

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا ب شێوەیا تەرسیعێ هاتییە دارشتنێ. پەیڤێن تالب و راغب دکارن تەرادوفێ ساز بکن. ب دیتنا من ل جیهێ هەردو پەیڤێن "هەموو" دا خانی پەیڤا "هەمء" بکار بریە. لێ چونکو ل هەموو ژێدەران دا وەها هاتبوو من ژی دەست لەوەرنەدا، هەرچەند کو پەیڤا "هەموو" کێشا هەلبەستێ دئالزینە.

٤٤٨- لاکن نه ب دیتن و شەهادەت
بەلکی ب بهیستن و رەوایەت

- **هەڤبەرکرن: هژ.** لیکن، ریوایەت.
- **پەیڤناسی: شەهادەت:** ئاگاداری، دیتن **- رەوایەت:** روایەت، گێرانەوە-
- **شرۆڤە: ↓**
- **جوانکاری:** پەیڤێن دیتن و شەهادەت پێکڤە تەرادوفێ ساز دکن.

٤٤٩- بلجـومـلـه د خـدمـەتا ئەمیر بوون
فیلجومله ژ سرێ هەڤ خەبیر بوون

- **پەیڤناسی: خەبیر:** زانا و ئاگادار، هایدار-
- **شرۆڤە:** وەرن دا ئەم هـەڕن سـەر چیرۆکـا خـوە یـا بـەرێ، هەرچەنـد کـو ئەڤینـدار و دلبرێنێن ئێشا ئەڤینا ستی و زینێ بێ هەژمار و بێ رادە بوون. ژ هەر چین و قاتێن گـەل، ژبۆرەکی و عامی و ژێردەستان بگرە تا گرەگرە و سەرەکەیان گەلەک کەس ئەڤیندارێن وان بوون. لێ ژ خزمەتکـارێن هەلبژارتـی سـەد خـۆرتێن بـەژن بلنـد و سـەرفەراز کـو هەریەک ل جوانی و لاوینی یێ دا وەکە تریشکا تافێ بوون و هەریەک ژ وان دەنگبێـژێن وسان بوو کو دەنگێ وان ئاگر بەرددانە دلێن مرۆڤـ، هەریەک ژ وان وەکی هەیڤا شـەڤا چاردێ تەکووز و جوان و هەریەک ل کەمال و تۆرە و تێگەهیشـتنێ دا هێژایـی ئـالی یـێ ژۆرە شاهنەشینان بوون. ئەوانا ژی هەمـوو ئەڤینـدار و خوازیـار و دلبـژ و ئارەزوومەنـد بوون. ئەو هەموو ئەڤیندارێن وان، تەنێ ل رێکا بهیستن و گێڕانەوەیا جـوانی یـا وان دا، نەدیتـی و نەبینـایی ببـوون ئەڤینـدارێن سـتی و زینـان. هەمـوو ژی ل خزمەتـا میرـ دا بوون و هەموو ژی ژ سـڕ و راز و یـا دلـێن هەڤـدو ئاگـادار بـوون. (لـێ کەسـی نەوێری دەڤێ سەندوقا دلێ خوە ژ یێ دی را ڤەکە.)

٤٥٠- سەرحەلقەیێ وان پەری مسالان
سەرتاجێ ئەوان مەلەک خسالان

- **هەڤبەرکرن: هژ.** میثالان، خیصالان.

- **پەیڤناسی: سەرحەلقە:** پێشەنگ، سەرگەلله - **سەرتاج:** بژارە و سەرەک، سەرتۆپ - **خسال(خصال):** ئاکار، خوو، خده - **مەلەکخسال:** فرشته خوو، فرشته ئاکار.

- **شرۆڤە:** ↓

- **جوانکاری:** پەیڤێن سەرحەلقە و سەرتاج پێکڤە تەرادوفێ ساز دکن. پەیڤێن مەلەک و پەری ژی تەناسوبێ ساز دکن.

٤٥١- تاجدینء دگۆتنێ جەوانەک
گۆدەرزێ زەمانە پەهلەوانەک

- **هەڤبەرکرن: ئا.** زەمان - **ئە.** گۆدەرزێ زەمان و پەهلەوانەک

- **پەیڤناسی: گۆدەرز:** پەهلەوانەکی ئیرانا مێژینە کو فردەوسی ل شاهنامێ دا ل سەر وی نڤیسییە - **زەمانە:** دەوران، گوون - **گۆدەرزێ زەمانە:** پەهلەوانێ دەما خوە-

- **شرۆڤە:** لێ سەرەک و سەرتاجێن وان لاوێن وەکی فرشتەیان، وان خۆرتێن پەری ئاکار، گەنجەک بوو، کو دگۆتنێ تاجدین، کو پەهلەوانێ دەما خوە بوو.

- **جوانکاری:** ل ڤێ مالکا هەلبەستێ دا تەشبیھ و تەلمیح هەیە.

٤٥٢- نەسل و نەسەب و حەسەب عەیان بوو
سەردەفتەر و سەروەرێ کورێن بوو

- **هەڤبەرکرن: هژ.** ئەسل –

- **پەیڤناسی: نەسل:** بەر، نفش، تۆرەمە/ **ئەسل:** رەھ و ریشە و بەرەباب- **نەسەب:** رەگەز - **حەسەب:** شانازیا رەوشت و ئاکارێن پێشینان - **سەردەفتەر:** بەرپرسێ کار و بارێ دیوانی - **سەروەر:** سەرۆک، سەرگێر.

- **شرۆڤە:** بەرەباب و مالبات و هۆزا وان ناسکری بـوو، بخـوە ژی بەرپرسـێ کـار و بـارێ دیوانی و سەروەرێ کوڕان بوو.

- **جوانکاری:** تەناسوب د نیڤەکا پەیڤێن نەسـل و نەسـەب دا هەیـە. پـەیڤێن نەسـەب و حەسەب ژی پێکڤە جناسێ ساز دکن. چەندگەڕکی بوونا پیتا سێ مووسیقایا هونـدورانی دئافرینە.

٤٥٣- بابێ وی دگـۆتنێ سـکەندەر
لاکن عەرەبان دگۆ غەزەنفەر

- **هەڤبەرکرن: ئا.** ئەسکەندەر - **ئۆس.** غەضان فەر.

- **پەیڤناسی: سکەندەر:** ئیسکەندەر- **غەزەنفەر:** شێر، شێرێ هلدڕ.

- **شرۆڤە:** ناڤێ باڤێ وی ئیسکەندەر بوو، لێ عەرەبان ژێ را دگۆتن؛ غەزەنفەر.

- **جوانکاری:** ل نیڤمالکا یەکەم دا خانی ژ سەربەستی یا هۆزانی یێ وەج وەرگرتییە.

٤٥٤- لەورا کو ب شیرء شوبهێ شێر بوو
رۆژا شـەڕء ئـەو هـەزارە مـێر بـوو

- **هەڤبەرکرن: هژ. حم. ئۆس. جا. زا.** شیری - **رۆ. میر. ئە. ئا.** شیر- **– جـا. زا. حم. ئە. رۆ.ئا.میر.** شەری- **هژ. شەرێ - ئۆس.** شـەر- **هـژ. میـر. ئـۆس. رۆ.** هەزارمێر - **ئە.** هەزارێ مێر –

- **پەیڤناسی : شیر:** شوور، شمشێر - **ب شیرء:** ب شووری ، د شـەڕێ شـووران دا - **هەزارەمێـر:** مێـرێ ب هەزارمێـری، مێـرێ کـو ل همبـەر هـەزار مێـری دا رادوەسـتە وشەڕء دکە.

- **شرۆڤە:** ل بەر وێ هندێ دگۆتنێ غەزەنفەر، لەورا کو ئـەو د شـەڕێ شـووران دا وەکـی شێران بوو و رۆژێن شەری دا مێرەکی ب هەزار مێری بوو.

- **جوانکاری:** پەیڤێن شیر، شێر، شەر پێکڤە جناسێ ساز دکـن. چەنـدگەڕکی بوونـا پیتـا "ش" مووسیقایا هوندورانی ساز دکە.

٤٥٥- تاجدین دو برا هەبوون د قەللاش
مانەندێ دو شـاهـبازێ جـەممـاش

- **هەڤبەرکرن: میر.** شەهبازێ د جەممـاش –

- **پەیڤناسی: قەللاش:** ژێهاتی، زیخ، چەتە، عەییار، فەنەک، کەسێ کو مافێ بەلەنگـازان ل هەمبەر زۆرداران دا دپارێزن، پشتەوانێ بەلەنگازان - **شاهباز:** بـازێ مـەزن، بـازێ سپی و نێچیرڤان - **جەممـاش:** ب فەند و فێل، فێلباز.

- **شرۆڤە:** دو برایێن تاجدینء یێن ژێهاتی و زیخ ژی هەبوون، کـو وەکـی دو شـاهبازێن تەقلەباز و فێلکار بوون.

- **جوانکاری:** د ڤێ مالکێ دا تەشبیھ هەیـە، خـانی هـەردو بـرایێن تاجـدینء دوەکینـە دو شاهبازێن فێلباز وفەنەک و ژێهاتی.

٤٥٦- دائـم دلـێ دوژمـنـان دسـۆتن
یەک عارف و یەک چەکۆ دگۆتن

- **هەڤبەرکرن: هژ.** چەتۆ-

- **پەیڤناسی: دائم:** هەردەم- **دلێ دوژمنان دسۆتن:** دلێ نەیاران دشەوتاندن-

- **شرۆڤە:** ئەڤ هەردو برایێن تاجدینء چۆماقێ ناڤ چاڤێن نەیاران بوون و ب مێرانی یـا خوە دلێ دوژمنان دشەوتاندن. ناڤێ یەکێ عارف و ناڤێ یێ دی ژی چەکۆ بوو.

٤٥٧- ئەمما وء ژ جومله خاس و عامان
ژئەو چەندە بـرا و باب و مـامـان

- **پەیڤناسی: ئەمما:** لێ، لێ بەلێ، بەلاّم - **باب:** باڤ - **مام:** ئاپ.

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** پەیڤێن خاس و عام دژبەرن. تەناسوب د نیڤەکا پەیڤێن برا، باب و مام دا هەیە.
پەیڤا ژ ئەوچەند، دەبێ ژەوچەندە بێ رابێژ کرنێ.

٤٥٨- لاوەک کربوو برا ژ بۆ خو
نێی ئەز غەلەتم چرا ژ بۆ خو

- **هەڤبەرکرن: هژ.** نێ- **ئە.** لێی، ل ژۆرا پەیڤێ ب قەلەما هوور نڤیسییە؛ نەی خ، واتە ل نوسخا خ دا نەی هاتییە. **میر.** نە – **ئۆس.** نی – **ئا.** لێی – **زا. حم.** نی – **رۆ.** نی، ل پەراوێزێ دا نڤیسییە کو ل چەند ژێدەران دا لێی هاتییە. **جا.** نا-

- **پەیڤناسی: نێی:** نێ، نا - **غەلەت:** شاش، هەلە، ئەز غەلەتم: ئەز شاشم-

- **شرۆڤە:↓**

٤٥٩- رۆژا کو ئەوی برا نەدیتا
تەشبیهێ شەڤا چرا نەدیتا

- **پەیڤناسی: نەدیتا:** نەدیتبا، نەدیبا.

- **شرۆڤە:** لێ وی ژ ناڤا وان هەموو خزم و کەس و کار و برا و باب و مامان دا لاوەک ژ خوە را کربوو برا، نا ئەگەر ئەز بێژم کربوو برا، ئەز شاشم. ئەوی ئەو لاوا ژ خوە را کربوو چرا. رۆژا کو ئەوی ئەو دەستەبرایێ خوە نەدیتبا، ئەو رۆژ نە رۆژا وی بوو. ئەو رۆژ ژێ را وەکی شەڤەک تاری و تاریکستان لێ دهات.

- **جوانکاری:** پەیڤێن شەڤ و رۆژ پێکڤە هەم دژبەری یێ دئافرینن، هەم ژی تەناسوبا وان هەیە. تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن شەڤ و چرا دا هەیە. خانی رۆژا کو تاجدینء برایێ خوە واتە مەمێ نەدیتا وەکاندییە شەڤەک تاری و بێ چرا، ب گۆتنەک دی مەمێ وەکاندییە چرایەکێ کو هەیلۆ رۆژ ژی ژ بۆ تاجدینء رۆناهی دکر. واتە مەم تاقا ژیانا تاجدینء بوو.

٤٦٠- دونیا ل وء تێک دبوویە تاری
رۆژ بوو کو ل وی دکر تەواری

- **هەڤبەرکرن: ئە.** دبووی - **هژ.** کو ل دکر –

- **پەیڤناسی: تێک:** هەموو **- تەواری:** ڤەشارتی، نادیار، رەڤی یی-

- **شرۆڤە:** رۆژا کو ئەوی ئەو برایێ خوە نەدیبا، گشتی جیهانێ ل بـەر چـاڤێن وی رەش و تاری دبوو. وسان لێ دهات، تە دگۆت قای کو رۆژێ خوە ژ وی ڤەشارتییە و ژێ دڕەڤە.

- **جوانکاری:** ل ڤـێ مـالکێ دا جوانکـاری یـێن تەشـبیهـ و تەشخیسـێ هەیـە. رەڤـین و خوەڤەشارتن رەوشناڤێ مرۆڤانە کـو خـانی دایـە تـاڤێ.- پـەیڤێن رۆژ و تـاری پێکڤـە دژبەری یێ ساز دکن. ب گۆتنەک دی خانی مەمێ دوەکینە تاڤێ، دەما کو تاجـدین ئـەو نەدیتـا وە ل تاجـدینء دهـاتە، تـە دگـۆت قـای کـونـە مـەم بەلکـوو تـاڤ خـوە ژ وی ڤەدشێرە و ژێ دڕەڤە.

٤٦١- ئەنبازێ فـەرەح شـەریـکێ غەم بوو
سەرگەشتەیێ غەم ب ناڤێ مەم بوو

- **هەڤبەرکرن: هژ**. سەرگەشتەیێ ب ناڤێ مەم بوو-

- **پەیڤناسی: ئەنباز:** هەمباز، هەڤال، هەڤپشک- **فەرەح:** شایی، خوەشی، کەیفخوەشی- **شەریک:** هەڤپشک، هەڤپار **- سەرگەشتە:** سەرگەردان-

- **شرۆڤە:** ئەو دەستەبرایێ وی هەڤالێ وی یێ خوەشی و رەشی یێ و هەڤپشکێ وی یـێ شین و شەهیانێ بوو. ناڤێ وی لاوێ سەرگەردانێ دەرد و کولان مەمێ بوو.

- **جوانکاری:** ئەنباز و شەریک پێکڤـە تەرادوفـێ سـاز دکـن. فـەرەح و غـەم ژی پێکڤـە تەزادێ چێ دکن.

٤٦٢- مەم ژی ل وێ عاشقەک تەمام بوو
نە شـوبـهێ بـرا و باب و مـام بوو

- **پەیڤناسـی: عاشـقەک تەمـام:** عاشـقەکی بتـەو و راسـت و دوروسـت، ئەڤیندارەکی دوروستکار-

■ **شـرۆڤه:** ئـەوی چـاوا حـەژی مەمـێ دکـر، مەمـێ ژی وسـان ئەڤینـداریێ وی بـوو و ل ئەڤینداری یـا خـوە دا دوروسـت بـوو. ئەڤینـا وان نـە وەکـی ئەڤینـا بـاڤ و بـرا و ئـاپ و برازایان بوو.

٤٦٣- هەرچەندە برایێ ئاخرەتی بوو
تە دگۆ کو دنێ و ئاخرەتی بوو

■ **هەڤبەرکرن: هژ.** هەر چەند برایێ ئاخیرەت بوو ، تە دگۆ کو دنێ و ئاخرەت بوو- **میر.** هەرچەندە برایێ ئاخرەت بوو، تـە دگـۆ کـو دنـێ و ئـاخرەت بـوو - **حـم.** هـەر چەنـد برایێ...- **ئە.** هەرچەندێ برایێ ئاخرەتی بوو، تە دگۆ د دنێ و ئاخرەتی بـوو، **پـرۆ.** ل جیهێ د دنی نڤیسییە کو دنێ- **ئۆس. ئا.** هەر چەند برایێ ئاخرەتی بوون، تە دگـۆ کـو دنێ و ئاخرەتی بوون – رۆ. هەرچەند کو برایێ ئاخرەت بوو، تە دگۆ د دنێ و ئـاخرەت بوو - **زا.جا.** هەرچەندێ برایێ ئاخرەت بوو، تە دگۆ کو دنێ و ئاخرەت بوو.

■ **پەیڤناسـی: هەرچەنـدە:** هەرچەنـدێ، هەرچەقـاس کـو - **برایـێ ئـاخرەتی:** برایـێ ئاخرەتێ، دەستەبرایێ ئاخرەتێ، ل رێبازا ئـایینێ ئێزدیـان دا فـەرزە کـو هـەر مرۆڤـەک، ئەگەر میّر بە برایێ ئاخرەتێ و ئەگەر ژن بە خووشکا ئاخرەتێ ژ خـوە را بگـرە، دا کـو ل ئاخرەتێ دا مەهدەرێ لێ بکە. ئەڤ دیاردەیا ل نک کوردێن موسولمان ژی هەیە، رەنگـە ل ئێزدیاتی یێ را مابە. نها ژی گەلەک کەس ل ناڤ کـوردان دا هەنـە کـو پێکڤـە دبـن دەستەبرا، یان ژی دەستەبرایێ ئاخرەتێ، دەستە خووشـک یـان خووشـکێن ئـاخرەتێ. پەیڤا برایێ ئاخرەتی ل چیرۆکێن گەلێری دا ژی هەر مایە: ل چیرۆکا زارۆکان یا دیک و روڤی دا، گافا کو دیک و روڤی دچن بال کوندء شەریعەتێ و دبێژنـە کونـدء: مـە براتـی کر. کوند ل بەرسڤا وان دا دبێژە: وە ئاخرەتی کر.
تە دگۆ کو دنێ و ئاخرەتی بوو: تە وە هزر دکر کو هەم برایێ دونیایی بـوو و هـەم ژی برایێ ئاخرەتی بوو - **برایێ دونیایی:** برایێ راستین، برایێ کو ژ باڤ وداییکا مـرۆڤء یـان ژی ژ باڤێ مرۆڤ ء تەنێ ویان ژی ژ دایکا مرۆڤء تەنێ بە.

■ **شرۆڤە:** هەرچەندە کو مەمێ برایێ تاجدین یێ ئاخرەتێ بوو، لێ نیڤەکا وان هند خـۆش بوو، مرۆڤء دگۆت قای کو هەم برایێ دونیایی یە و هەم ژی یێ ئاخرەتی یە.

■ **جوانکاری:** پەیڤێن دنێ و ئاخرەت دژبەرن.

٤٦٤- تاجدین وەلەدێ وەزیرێ دیوان
مەم ژی خەلەفێ دەبیرێ دیوان

■ **هەڤبەرکرن: میر.** مەم ژی ژ خەلقێ.

- **پەیڤناسی: وەلەد:** کوڕ، پس **- خەلەف:** کوڕ، دۆل، رۆلە، کوڕێ باش، جیگرێ باڤێ خوە **- دەبیر: دەبیر:** نڤیسکار، ئەڤ پەیڤا ل پەهلەوی دا ب واتەیا نڤیسارێ هاتییە، بۆ نموونە دین دەبیرە واتە نڤیسارێن کو ل بارا دینێ دا هاتنە نڤیسینێ، لێ ل دوو را ب واتەیا نڤیسکار هاتیە ب کار برنێ. ئیرۆ ل ئیرانێ دا ژ مامۆستا و مەتۆستایێن کو ل خوەندنخانەیا کوتایی دا خوەندەیێ ددن، دەبیر تێ گۆتنێ و ژ وێ خوەندنخانێ را ژی دەبیرستان دبێژن- **دیوان:** دایرە، ئدارە، دیوانخانە-

- **شرۆڤە:** تاجدین کوڕێ وەزیرێ دیوانێ و مەم ژی کوڕێ دەبیرێ دیوانێ بوو.

- **جوانکاری:** پەیڤێن وەلەد و خەلەف پێکڤە تەرادوفێ ساز دکن. پەیڤێن وەزیر و دەبیر ژی پێکڤە تەناسوبا وان هەیە.

٤٦٥- ئەو هەر دو جەوان وە لێکدو عاشق
ئەو هەر دو برا وە پێکڤە سادق

- **هەڤبەرکرن: حم. هژ. جا.** وە لێک – **میر.ئا. رۆ.** لێک د - **ئە.بر.زا.** لێکدو-

- **پەیڤناسی: وە:** وسان - **لێکدو:** ل هەڤدو - **پێکڤە:** ب هەڤدو را - **سادق:** راستبێژ،راستگۆ، دوروست-

- **شرۆڤە:↓**

٤٦٦- یەک قەیسێ زەمانە بێک لەیلا
یەک وامقێ عەسر و بێک عەزرا

- **هەڤبەرکرن: هژ.** قەیسی، وامقی ، ئێک، ئێک –

- **پەیڤناسی: عەسر:** دەوران، دەم.

- **شرۆڤە:** ئەو هەر دو گەنجانە وسان ئەڤیندارێن هەڤدو بوون، ئەو هەردو برا وسان ژ هەڤدو را راست و دوروست بوون، تە دگۆت قای یەک مەجنوونێ سەردەمێ یە و یێ دی لەیلایە، یان یەک وامقێ سەردەما خوە یە و یێ دی عەزرایە.

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا هەلبەستێ تەلمیحە ژ بۆ چیرۆکێن ئەڤینداری یێ، یێن لەیلا و مەجنوونێ و وامق و عەزرایێ. پەیڤێن عەسر و زەمانە پێکڤە تەرادوفێ ساز دکن.

٤٦٧- ئەو یارێ ژ دل نە سەرسەری بوون ڕەھ شوبهەتێ مێهر و موشتەری بوون

- **هەڤبەرکرن: هژ.میر. ئە.** یاری –

- **پەیڤناسی: یارێ:** یارێن، هەڤالێن - **سەرسەری:** بێهووده، نەپێڤایی، بەرەدایی، سەرگەلە - **ڕەھ:** راست و دوروست - **مێهر و موشتەری:** ناڤێن دو ئەڤیندارانە، هەروسان مێهر واتە تاڤ، موشتەری واتە مریخ-

- **شرۆڤە:** ئەو هەڤالێن ژ دل و جان نە هەڤالێن سەرسەری و بەرەدایی بوون، ئەوان دوروست وەکی موشتەری و مێهرێ ئەڤیندارێن هەڤدو بوون. یان ژی ئەوانا دوروست وەکی تاڤێ و ئستێرا مریخێ نکارین تەرکا هەڤدو بکرانا.

- **جوانکاری:** لێرەدا پەیڤێن مێهر و موشتەری ئەگەر ب واتەیا ناڤێن هەردو ئەڤیندارن بە، تەلمیحە، ئەگەر ناڤێ تاڤێ و موشتەری یێ بە تەناسوبە.

٤٦٨- یاری و برایی و موئاخات نابت ب ریایی و مەقالات

- **هەڤبەرکرن: ئا.** وە بە یاری

- **پەیڤناسی: یاری:** دۆستانی، یار بوون، یارتی، هەڤالینی، هەڤالتی - **موئاخات:** براتی - **ریایی:** دورووییی، رووبینی - **مەقالات:** گۆتنان، دەڤکی.

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** پەیڤێن برایی و موئاخات پێکڤە تەرادوفێ ساز دکن. پەیڤێن برایی، ریایی و یاری موسیقایێ دئافرینن.

٤٦٩- یاری نه هێسایی یه جەفایه
مەقسـوود ژ یـاریێ وەفـایه

- **هەڤبەرکرن: هژ.ئه. ئا.حم.** هێسانیه.

- **پەیڤناسی: هێسایی:** ساناهی، ئاسان **- جەفا:** دەرد و ئازار و ئێش، زەحمەت **–**

- **شرۆڤە:** براتی و دۆستانی و هەڤالینی ب گۆتن و دەڤکی و دوروویتی نابه.
دۆستانی و هەڤالتی ساناهی نینه، ئەو پر زەحمەتە. مەبەست ژ دۆستانی یێ وەفـاداری و دوروستی و دوروستکاری یه.

- **جوانکاری:** هێسا و جەفا دژبەری یێ ساز دکن. جەفا و وەفا جناسن.

٤٧٠- ئاخر تێ ئەگەر نـەکـی وەفـایێ
ئەووەل مەده بەر خو وێ جەفایێ

- **هەڤبەرکرن: میر. حم. ئه.رۆ. هژ. جا.زا.** ئاخر تو ئەگەر نەکی وەفایی- **ئۆس.** ئاخر تو نەکی ئەگەر وەفایی- ل چاپا ئۆرمی یێ دا هاتییه: ئاخر تێ...- **– رۆ.** ژئەووەل **–**

- **پەیڤناسی: ئاخر:** ل کوتایێ دا، ل داوی یێ دا **- تێ:** تو دێ، تو وێ، تو ئێ-

- **شرۆڤە:** ئەگەر تو یـێ ل کوتـایێ دا وەفـاداری یـێ نەکـی، ئەگـەر تـو یـێ هەتـا داوی یـێ وەفـادار نەبـی، یـا بـاش ئـەوە ، کـو هـە ل سـەرەتا و دەسـتپێکێ دا زەحمەتـێ نەدەی بەر خوە.

- **جوانکاری:** پەیڤێن ئاخر و ئەووەل، وەفا و جەفا دژبەری یێ دئافرینن.

(١١)

داستانا بەیانا نەورۆزا سولتانی، تەسمیەیێ مەوسمێ
سوروور و شادمانی، ب مەرسوومێ
قەدیمێ کوردستانی، کو وانا دگۆتێ: سەرسال
و عەد دکرن ب عیدێ وسال

٤٧١- خـەلاقێ جـهـان ژ فـەیـزێ فتـرەت
هەیئاتێ فەلەک ب وەجهێ قودرەت

- **هەڤبەرکرن: میر.** قەطرەت-
- **پەیڤناسی: خەلاق:** ئافرینکار، سازندە – **فەیز(فیض):** بەخشـش، رێژنەیـا بـارانێ- **فترەت(فطرەت):** بونیاد، سرشت، داهێنان، چێکـرن - **هەیئـات:** پرانـە یـا هەیئـەت، دەستە و کۆم، چاوانی - **ب وەجهێ:** ب هۆ و هەگەرێ - **قودرەت:** شیان، کارین-
- **شرۆڤە: ↓**
- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا هەلبەستێ ب شێوەیا مـوازنەیێ هـاتییە ڤەهوونـانێ. تەناسـوب ل نیڤەکا پەیڤێن جهان و فەلەک دا هەیە.

٤٧٢- بی قالب و بی موحیت و مقیـاس
بی ئالەت و بی موشیر و مقراس

- **هەڤبەرکرن: هژ.** میقیاس، مشیر، میقراص.
- **پەیڤناسی: قالب:** قاب، دەوس، دارێژک- **موحیت(محیط):** ئامیرەک ئەندازیاری یێ یە تایبەتی پیڤانا دایرەیان - **مقیاس:** پیڤانە - **ئالەت:** ئامیر، ئـامراز - **موشـیر:**مشـار، برک، هەرە - **مقراس(مقراض):** مەقەس، دوکێرک-

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکـاری:** تەناسـوب ل نیڤەکـا پـەیڤێن قالـب، موحیـت، مقـراس، مقیـاس، ئـالەت و موشیر دا هەیە.

٤٧٣- ئەڤچەندە موعەززەم و مودەووەر
ئەڤرەنـگە موسـەننەع و موکەڕەر

- **هەڤبەرکرن: هژ.** ئەڤ چندە- **نۆس.** عەڤیمی –

- **پەیڤناسی: ئەڤچەندە:** ئەڤ هەموو - **موعەززەم(معڤـم):** زۆر مـەزن - **مـودەووەر:** گورۆڤەر، خر و ڤر - **ئەڤرەنگە:** وەها - **موسـەننەع(مصـنع):** چێکـری - **مـوکەڕەر:** چەندجارکی، چەند گەڕەدی-

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا ب شێوەیا موازنەیێ هاتییە دارشتنێ.

٤٧٤- ئینانـە ب مەعـرەزا وجـوودێ
کێشانە ب مەنزەرا شوهوودێ

- **هەڤبەرکرن: ئا.** کێشایە – **هژ.** مەظهەرا-

- **پەیڤناسی: مەعرەز(معـرض):** پێشـانگە، جیهـێ نیشـاندانێ - **وجـوود:** هەبـوون - **مەنزەر(منظر):** ،جیهێ بەراخودانێ، دیمەن، بینبەر - **شـهوود:** دیـتن، پڕانەیـا شـاهد بواتەیا بینەر و گۆوا-

- **شرۆڤە:** ئافرینەرێ جیهانێ ژ ڕێژنە یا بەخشینکاری یا خوە یا سروشـتی، ئـەڤ هەمـوو چەرخێن فەلەکێ و کۆما ئستێران ب شیان و کارینـا خـوە، بێـی پیڤـان و کێشـان، بێـی قالب و دارێژک ، بێی برەک و دوکێرک وەها مەزن و گورۆڤەر، وەها رێک و پێک و سـاز و وەکی هەڤ ئینـانە پیشـانگەها هەبـوونێ و کێشـانە بـەر چـاڤێن تەماشـەڤانان و ژ بـۆ بینەران کرنە وەکە گۆوا ژ هەبوونا خوە را.

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا ب شێوەیا تەرسیعێ هاتییە دارشتنێ.

بالکێشی: ئەرگاتیڤا کورمانجی ل ڤێ مالکا هەلبەستێ دا ب زەقی خوویا دکە.

٤٧٥- حکمەت ئەوە ئەڤ هەمی ل کارن
هنـدەک د پـەیـا و هـن سـوارن
٤٧٦- هنـدەک د بەتیئ و هـن سەریعن
هنـدەک د مەعـین و هن مەنیعن

- **هەڤبەرکرن: هژ. میر.** موعین – **ئۆس.** موتیع –

- **پەیڤناسی: بەتیيء(بطی):** گێرت، گران، گرانلڤ، پێت، پێتگران - **سەریع:** ب لـەز، زوو، پێ سڤک - **مەعین:** هەڕک، ئاڤا هـەڕک و پـاقش - **مەنیـع:** راوەسـتایی، بلنـد و بەرقەرار، دوورەدەست –

- **شـرۆڤە:** زانینـا سۆسـرەت و زەنـدەمانێ ئـەوە کـو ئـەو هەمـی(هەیئـاتێ فەلەکـێ/ ئستێرەکان) ژی ل کارن و هندەک ژ وان پەیانە و هندەک ژی سوارن. هندەک گرانن و هندەک ژی بلەزن، هندەک هەڕکن و هندەک ژی راوەستاییەنە و نالڤن.

- **جوانکاری:** پەیڤێن پەیا و سوار، بەتیيء و سەریع، مەعین و مەنیع، دو بـە دو دژبـەرن . پەیڤێن مەعین و مەنیع پێکڤە جناسـێ سـاز دکـن. ئـەڤ مالکـا هەلبەسـتێ ب شـێوەیا موازنەیێ هاتییە دارشتنێ.

٤٧٧- هن مودبەرن ئەو هنەک مودەبـبەر
هن موقبەلن ئەو هنەک موقەددەر

- **هەڤبەرکرن: ئە.ئەڤ،** ئەڤ، مودەبیر، موقەددێر - **میر.** مودەبیر، موقەددەر –

- **پەیڤناسی: مودبەر:** بەدبەخت، بەخت لێ چەپ گەڕیایی - **مودەببەر:** تەڤبیر لێ کری، پەروەراندی - **موقبەل:** خۆشبەخت، خودانهات - **موقەددەر:** سەرنڤیسدار، کەسێ کو سەرنڤیسا وی هاتییە نڤیسینێ-

- **شـرۆڤه:** هنـدەک خوەشـبەختن و هنـدەک بەدبـەختن، هنـدەک هـاتنە پەروەرانـدنێ و هندەک ژی ب دەستێ سەرنڤیسێ ڤا هاتنە سپارتنێ.

- **جوانکاری:** پەیڤێن مودبەر و مودەببەر پێکڤە جناسێ ساز دکن، هەروسان دژبـەری یـێ ژی دئافرینن. پەیڤێن موقبەل و موقەددەر دژبەری یێ چێ دکن. ئەڤ مالکا هەلبەسـتێ ب شێوەیا تەرسیعێ هاتییە ڤەهوونانێ-

بالکێشی: پەیڤێن مودبەر و موقبەل دکارن مودبر و موقبل ژی بێنە خوەنـدنێ، کـو تـێن ب واتەیاپشت لێ کری و بەر لێ کری، کو لێرە دا هند واتەدار نینن.

٤٧٨- هن کاتبن ئەو هنەک د ئوسـتاد
هن موتربن ئەو هنەک د جەللاد

- **هەڤبەرکرن: ئە.** ئەڤ، ئەڤ –

- **پەیڤناسی: کاتب:** نڤیسکار. **- ئوستاد:** هۆستا، کەسێ کو ل کارێ خـوە دا گەهەشـتبە پلەیا هەرە بلند. ئەڤ پەیڤا ل ریشا خـوە دا کـوردی یـە و ل بنێشـێ دا "هۆسـتا" یـە . پەیڤا هۆستا ژ دو پشکان پێک تێ، هۆست ب واتە یا دەستە، پاشپرتکا "ئـا" ژی واتەیـا هەبوون و کارین و شیانێ دده، وەکە چاوا ل پەیڤێن دارا، کارا، زانـا و... هەیـە. هۆسـتا ژی تێ ب واتە یا کەسێ کو ل کارێ خوە دا خودانێ دەستەکی بلندە، واتە تێ دا کـراری و بکار و زانا یە.- **موترب:** کەسێ کو ب سـاز و ئـاوازێن خـوە خوەشـی و شـاهی یـێ دئافرینە، شایەر، شایی هینەر- **جەللاد:** میرغەزەب، بکوژ، مرۆڤکوژێ شاهان و میران-

- **شرۆڤە:** هندەک ژ وان نڤیسـکارن و هنـەک ژی هۆسـتانە، هنـدەک ژ وان سـازبەندن و هندەک ژی بکوژن.

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا هەلبەستێ ب شێوەیا تەرسیعێ هاتییە دارشتنێ. پەیڤێن مـوترب و جەللاد دژبەری یێ دئافرینن. تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن کاتب و ئوستادء دا هەیە.

٤٧٩- هن رۆژ پەرەست و هن شەب ئەفرووز
هن غوسسەڕەڤین و هن غەم ئەندووز

- **هەڤبەرکرن: ئا. پەرەستن هن –**

- **پەیڤناسی: رۆژپەرەست:** کەسێ کو تاڤێ دحەبینە - **شەب ئەفرووز:** شەڤرەوشەنکر، رەوشناڤەک ژ بۆ ژنان - **غوسسە:** خەم، کەسەر - **غوسسە رەڤین:** غەمرەڤین - **غـەم ئەندووز:** خەرم بەرەڤکەر، کولهینەر - **ئەندووز:** ئـەڤ پەیڤـا ژ ریشـا ئەنـدووختەن یـا فارسی یە و تێ ب واتەیا بەرەڤکرنێ.

- **شرۆڤە:** هندەک ژ وان رۆژپەرەستن و هندەک ژی شەڤرۆنکەرن. هندەک ژ وان خـەم و کول ودەردان بەرەڤ دکن و هندەک ژی خەمرەڤین و شاهی هینەرن.
مەبەست ژێ ئستێرن.

- **جوانکاری:** پـەیڤێن رۆژ و شـەب دژبـەری یـێ چـێ دکـن. پـەیڤێن غـەم و غوسسـە تەرادوفێ ساز دکن. پەیڤێن ئەندووز و رەڤین دژبەرن.

٤٨٠- هندەک ب مسـالێ زین زەرینە
هن شوبهی مەمێ د موشتەرینە

- **هەڤبەرکرن:** میـر. ب مسـالێ - ئـا. ئـە. ژ مسـالێ –حـم. ئـۆس. رۆ. هـژ. زا. جا. د مسالێ-

- **پەیڤناسی: زەری:** کچا خامە، تێ ب واتەیا نووبووکان ژی **-موشتەری:** بکڕ –

- **شـرۆڤە:** هنـدەک ژ وان ئسـتێران وەکـی زینـێ زەرینـە و هنـدەک ژی وەکـی مەمـێ بکڕێن وانن.

- **جوانکاری:** پەیڤێن شوبهـ و مسال دکارن تەرادوفێ ساز بکـن. پـەیڤێن زیـن و زەریـن دکارن جناسێ ساز بکـن. خـانی ل ڤـان چەنـد مـالکێن هەلبەسـتێ دا ئشـارەیی بیـر و باوەرێن گەلیری دکە کو، هەر ئستێرەک نوێنەرێ کەسەکی یـە یـان هـەر کەسـی بخـوە ئستێرەک خوە هەیە. هەروسان ئەو ئستێرناسـی یـا کـەون رابـەری مـە دکـە کـو هـەر ئستێرەکێ ناڤەک و رەوشناڤەک هەبوو، و هـەر ئسـتێرەکێ نـەقش و کریـارەک ل سـەر کارێن رۆژانە یە مرۆڤان دکر. هەروسان ئشارەیی سەر ئستێرا لەیل و مەجنـوون دکـە و دبێژە کو هندەک وەکی مەم و زینێ ئەڤینـدارن. ب گشـتی ل ڤـێ بەنـدا پرتـووکێ دا ل سەر ئستێرێن جور بە جور دئاخڤە و ل مالکا ٤٧٥ تا کوتایێ ل سەر ڤێ مژارێ دنڤیسە.

٤٨١- بلجومله موسەیقەل و مونیرن
هن پادشەهن هنەک وەزیرن

- **هەڤبەرکرن: ئا.** فەقیرن –

- **پەیڤناسی: موسەیقول(مصیقل):** تڤتڤاندی، لووس و هولوو کری - **مونیر:** رۆناهی - **پادشەه:** پادشاه، شاه –

- **شرۆڤە:** ئەڤ ئستێرانا هەموو ژی هولوو و لووس و تڤتڤاندی و برقۆنەک و رۆنیدەرن، هنەک وەکی پادشاهانن و هندەک ژی وەکی وەزیرانن.

بالکێشی: ل تۆرەیا کەون دا ژ رۆژێ را شاهێ ئستێرا تێ گۆتنێ. خانی لێرە دا ئەوێ مژارێ ژی هەلێدخە.

- **جوانکاری:** پەیڤێن بلجومله و هنەک دژبەری یێ ساز دکن. تەناسوب ل نیڤەک پەیڤێن پادشە ه و وەزیرء دا هەیە.هەروسان ل نیڤەکا پەیڤێن مونیر و موسەیقەل دا ژی تەناسوب هەیە.

٤٨٢- هندەک ژ تەحەڕۆکا تەبیعی
ئەو تێنە ب نوقتەیا رەبیعی

- **پەیڤناسی: تەحەڕوک:** بزاڤ، هەژ و لڤ **تەبیعی:** سروشتی - **رەبیع:** بوهار –

- **شرۆڤە: ↓**

٤٨٣- تەجدید دکن ژ بۆ مە سالێ
گافا وەکو تێنە ئەعتدالێ

- **پەیڤناسی: تەجدید کرن:** نوو کرن، نووکرنەوە - **ئێعتدال:** بەرانبەری، نیڤەنیڤ بوون، بەرانبەربوونا شەڤ و رۆژان ل سەرەتایا بوهاریّ و سەرەتایا پاییزێ دا، کو ژێ را بەرانبەری یا بوهاری و پاییزی دبێژن.

- **شرۆڤە:** هندەک ژ ڤـان ئسـتێرانا ل گـەرا سرۆشـتێ دا تێنـە ل سـەر نوقتەیـا بوهـاری رادوەستن و دەما کو گەهیشتن رەوشا هەڤبەری یێ ئەو سالێ ژ بۆ مە نوو دکن.

٤٨٤- دانایێ موعەممەرێ کوهەنـسال
ئەڤرەنگە هە گۆ ژ بۆ مە ئەحوال

- **هەڤبەرکرن: میر. ئە. رۆ.** ئەڤرەنگـە کـر – **هـژ. ئـۆس. حـم. ئـا. پـرۆ. زا. جـا.** ئەڤرەنگەهە گۆ –

- **پەیڤناسی: دانا:** زانا، ئاگادار، تێگەهیشـتی - **مـوعەممەر:** تەمەنـدار، ل ناڤسـالان دا چوویی، سالمەند - **کوهەنسال:** تەمەندار، کۆنە (ب کێ یا قەلەو)- **ئەڤرەنگە هە:** وەها، هاکینە - **ئەحوال:** سەربەۆری، حەوال، نووچە، دەنگ و باس-

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** پەیڤێن موعەممەر و کوهەنسال پێکڤە تەرادوفێ ساز دکن.

٤٨٥- گۆ عـادەتێ پێشـی یـێ زەمانان
ئەڤ بوو ل هەمی جھ و مەکانان

- **پەیڤناسی: پێشی یـێ زەمانـان:** دەمـێن بهـۆری، مـرۆڤێن بـەرێ - **مەکـان:** جـھ، ناڤەندێن کۆمەلێ، کۆمەلگەھ -

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** پەیڤێن جھ و مەکان پێکڤە تەرادوفێ دئافرینن.

٤٨٦- وەقتێ وەکو شەهسەواریێ خاوەر
تـەحـویـل دکـر د مـاهـێ ئازەر

- **هەڤبەرکرن: ئە.** ل ماهێ –

- **پەیڤناسی: شەهسەوار:** شاهسوار، سواریّ هەرە بژارە، سوارچاک - **خاوەر:** رۆژهەلات - **شەهسەواریّ خاوەر:** شاهسواریّ رۆژهەلاتیّ، مەبەست ژیّ تاڤە - **تەحویل کرن:** جێگوهۆڕین، جێگۆرکیّ کرن - **ماه:** مەه هەیڤ - **ئازەر:** ئادار، یەکمین مەها سالا کوردی، کو ل هندەک نافچێن کوردستانیّ ژیّ را مەها نەورۆزیّ ژی دبێژن-

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** د ڤیّ مالکیّ دا ئستعارە هەیە، خانی تاڤ شوبهاندییە شاهسوارەکی کو ژ رۆژهەلاتیّ را تیّ دەر.

٤٨٧- یەعنی کو دهاتە بورجێ سەرسال
قەت کەس نەدما د مەسکەن و مال

- **پەیڤناسی: یەعنی.** واتە - **کو:** دەما کو - **بورج:** مەنزلگەها هەر یەک ژ ئستێران، مەه، هەیڤ - **سەرسال:** سەریّ سالیّ، یەکمین رۆژا سالیّ، کو ل رۆژهەژمێرا کوردی دا دبە یەکمین رۆژا مەها ئاداریّ و ئەو یەکمین رۆژا بوهاریّ یە ژی. لەورا ناڤیّ وێ کرنە نەورۆز. نەورۆز واتە رۆژا نوو، یەکمین رۆژا یەکمین مەه و یەکمین دەمسال یان دانیّ سالیّ- **مەسکەن:** خانی، خانو بەر، مال-

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن بورج و سال دا هەیە. پەیڤێن مال و مەسکەن پێکڤە تەرادوفیّ ساز دکن.

٤٨٨- بلجوملە دچوونە دەر ژ مالان
حەتتا دگە هشتە پیر و کالان

- **هەڤبەرکرن: ئە. هژ.** دگەهیشتە –

- **پەیڤناسی: پیر:** ل کورمانجی دا ژ ژنا تەمەندار را پیر و ژ مێریّ تەمەندار را کال تیّ گۆتن، لیّ ل هندەک دەڤۆک و زاراڤان دا ژ مێرێن تەمەندار را ژی پیر دبێژن- - **کال:** ب "ک" یا قەلەو، مێریّ تەمەندار-

- **شرۆڤە:** پیرێ زانا و تەمەندارێ جهانـدیتی وەهـا ژ مـن را نـووچە راگەهانـد و هـاکینە شرۆڤە کر و گۆت کو ، دەبا مرۆڤێن بەرێ ل هـەر دەری وەهـا بـوو: دەمـا کـو ل بورجـا ئادارێ دا تاڤێ جیگۆڕکێ دکر، واتە دەما کو بورجا سەرسالێ دهات، هیچ کەسەک ل مال دا نەدما. هەموو هەیلۆ مرۆڤێن پیر و کال ژی ژ مال دەردکەتن و دچوونە چۆلێ.

- **جوانکاری:** ژ بێی ل بەرچاڤگرتنا جودایی یا دەڤۆکـان ل نیڤەکـا پـەیڤێن پیـر و کـال دا تەرادوف هەیە. هەروسان ل نیڤەکا وان دا دژبەری ژی هەیـە. تەناسـوب ژی ل نیڤەکـا وان دا هەیە.

٤٨٩- رۆژا کو دبوویە عەیدێ نەوروز
تەعزیم ژ بـۆ دەما دل ئەفرووز

- **هەڤبەرکرن: ئا.** رۆژا وەکو بوویە . **میر. حم. ئە. ئۆس. رۆ. هژ.** رۆژا کو دبوویە-

- **پەیڤناسی: عەید:** عید، جەشن **- نەوروز:** نەورۆز، رۆژا نوو **- تەعزیم(تعڤیم):** رێـز لێ گرتن، سەردانڤاندن **- دل ئەفرووز:** دلخۆشکەر، دل ڤەکەر-

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** ل نیڤەکا پەیڤێن دەم و رۆژ دا هەم تەناسوب هەیە، هـەم ژی دژبـەری. ل نیڤەکـا پـەیڤێن رۆژ و نـەورۆز دا تەناسـوب هەیـە. پـەیڤێن عەیـد و نـەورۆز ژی ئەگەر تەرادوفێ ساز نەکن ژی هەڤواتەییەک نێزیک ل نـاڤبەرا وان دا هەیـە کـو دکـارە ببە تەناسوب.

٤٩٠- سەحرا و چەمەن دکرنە مەسکەن
بەیـدا و دەمـەن دکرنە گولشەن

- **پەیڤناسی: سەحرا:** چۆل، بێئاڤان **- چەمەن:** چیمەن **- بەیدا:** چۆل، دەشت، بەست- **دەمەن:** قۆنتارا چیيا، بنار، بانی **- گولشەن:** گولستان-

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** تەناسوب یان موراعاتونەزیر ل نیڤەکا پەیڤێن: سەحرا، دەمەن، چەمەن، بەیدا، گولشەن دا هەیە. پەیڤێن دەمەن و چەمەن دکارن جناسێ ساز بکن.

٤٩١- خاسما عەزب و کچێ د باکر
ئەلقسسە جەواهرێ د نادر

- **هەڤبەرکرن: ئۆس. ئا.** خەسما- **میر. ئا. حم. ئە. رۆ. جا. زا.** خاسما عەزب و کچێ دباکر- **ئۆس.** کچێن د باکر، جەواهرێن د نادر- **ئا.** کچی و دباکر-

- **پەیڤناسی: خاسما:** ب تایبەتی- بالکێشی: هندەک کەس ل جیهێ خاسم یان خاسما پەیڤا "نەخاسم" بکار دبن. نەخاسم ل دەما ترانە پێکرنێ و ب واتەیا نەرێنی یێ یە، نە ب واتەیا ئەرێنی. دەما یەکی نەهێژا بێژە ئەزێ فلان کاری بکم، و ئەو کەسێ کو گوهداری یا وی دکە و بخوازە کو گۆتنێن وی دەرەو دەرخە و ترانێ خوە پێ بکە، دبێژە ؛ ئەرێ نەخاسم تو. لێ موخابن هندەک کەس ئەڤێ هندێ ل بەرچاڤ ناگرن و جیهێ خاسم و نەخاسمێ تێکەل دکن. - **عەزب:** لاو، خۆرتێ نەزەوجی، کچێن خامە - **باکر:** دەست پێ نەکەتی، مێرنەکری - **ئەلقسسە:** ب کورتی-

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** پەیڤێن عەزب و کچێن دباکر پێکڤە تەرادوفن. هەروسان خانی کچێن دباکر و عەزب وەکاندییە دوڕێن دنادر.

٤٩٢- تێکدا د موزەیەن و مولەببەس
ڤێکرا ل تەفەڕوجێ مورەخخەس

- **پەیڤناسی: تێکدا:**ب گشتی، تەڤی هەڤ، هەموو، بتەڤ - **موزەییەن:** خەملی - **مولەببەس:** ب جل و بەرگ، کۆک و پوشتە - **تەفەڕوج:** سەیران، گەردەک، بنداری - **مورەخخەس:** ئازاد و دەستوورڤەگرتی، سەربەست-

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** پەیڤێن موزەییەن و مولەببەس تەناسوبێ ساز دکن.

٤٩٣- لاکن نە ب تـوهـمەت و ب مننەت
بەلکی ب تەریقێ شەرع و سوننەت

- **هەڤبەرکرن: میر.ئا.** نە توهمەت-

- **پەیڤناسی: تـوهمەت**: ئیلاڤـە - **ب مننـەت:** ب خۆشـی و سەربەسـتی- **مننـەت**: پێخۆشی، سپاس، **مننەت لێکرن**: سەرهەڤدەیا قەنجی پێکرنێ - **تەریق(طریق):** رێ و رسم - **شەرع:** رێ و رێبـازێن ئـایینی - **سـوننەت:** پەیـرەوی ل ئاکـار و کـردارێن پێغەمبەر، کریارێن کو کرنا وان باشە و لێ فەرز نینە-

- **شرۆڤە:** رۆژا کو دبوو جەشنا نەورۆزێ و ئەو دەما دلڤەکەر و رێزدار پیـرۆز بـە، خەلکـێ (کوردستانێ) ژ پیر و کال و گـەنج و لاوان هەمـووێ خـوە دخەمملانـدن و بـەرێ خـوە ددانە چۆل و چیمەن و دۆل ونەوالان و چل و چیـا ب خـەملا خـوە دکـرن گولسـتان و ل چۆلێ دئێورین. ب تایبەتی کچێن خامە و شێنەکوڕێن نووگەهەشتی ئەوانێ وەکـی دوڕ و گەوهەران خوە دخەملاندن و سەربەسـت دەردکـەتن دەرڤـا و پێکڤـە ل سـەیرانگەهان دگەڕیان، لێ نە ب تۆلازی و سەرگەللەتی، بەلکی ب دلخـوازی و خۆشـی یـا خـوە و ل سەر رێ و رێبازا شەریعەت و سوننەتێ.

بالکێشی: چەند تشتێن بالکێش دڤان مالکێن هەلبەستان دا هەنە، یـەک ئـەوە کـو خـانی ژ نەورۆزێ را رێزێ دگرە و دبێژە تەعزیم ژ بۆ وێ دەمێ کو واتەیـا پیـرۆز بـوونێ دده. یـا دی ئەڤ سەیرانا ب سەربەستی یا کوڕ و کچان ل دەرڤا و ل ناڤ سـەیرانگەھ و چـۆل و چیمەنان دا سێزدە بدەرێ تینـە بیـرا مـرۆڤء. ل ئیرانـێ و رۆژهەلاتـێ کوردسـتانێ، ل سێزدەهمین رۆژا نەورۆزێ دا خەلک هەموو ژ مال و ئاڤایـان دەردکـەڤن و پێکڤـە دچـن ماشکانێ و بنداری یان و تادەرەنگێ شەڤێ ل دەرڤا دمینن.

٤٩٤- لەورا کو ئەوان غەرەز ژ گەشتێ
مەقسـوود ژ چوویـینا ب دەشتێ

- **پەیڤناسی: لەورا:** ل بەر وێ هندێ - **غەرەز(غرض):** مەبەست - **گەشت:**گەڕیان و سەیران.

- **شرۆڤە:↓**
- **جوانکاری:** پەیڤێن غەرەز و مەقسوود دکارن تەرادوفێ ساز بکن.

٤٩٥- ئەو بوو کـو چ تالـب و چ مەتـلووب
یەعنی دو تەرەف موحب و مەحبووب

- **هەڤبەرکرن: ئە.** ئەڤ.
- **شرۆڤە:↓**
- **جوانکاری:** پەیڤێن تالب و مەتلووب پێکڤە و موحب و مەحبووب ژی پێکڤە هەم جناسێ سـاز دکن و هەم ژی تەناسوبا وان هەیە.

٤٩٦- ئەڤ هەردو جەلەب کو هەڤ ببینن
کوفوێ د خو ئـەو ژ بـۆ خـو بینن

- **هەڤبەرکرن: ئە.** کوفوێت – **رۆ.** کوفوێد خو ژ بۆ خو بێنن –
- **پەیڤناسی: جەلەب:** دەستە، کۆمەل- **کوفو:** هەڤال، هەمشان، هەڤکووف، هەمکووف –
- **جوانکاری:** پەیڤا بینن لەتافەتێ ساز دکە، لەورا کو هەم ب واتەیا ئینانێ یە و هـەم ژی ب واتە دیتنێ.
- **شرۆڤە:** مەبەست و ئارمانجا گەشت و سەیرانا ل ناڤ چۆل و چیمەنـان ئەڤـە بـوو، کـو ئەڤینـدار و بەرئـەڤین، خوازیـار و بەرخـواز، کچـێن خـامە و خـۆرتێن نووگیهـایی ب سەربەستی هەڤدو ببینن و دا کو بکـاربن هەڤـال و هەڤکـووف و هەڤشـان و تـایێ خـوە ببینن و ژ بۆ خوە بخوازن.

(١٢)

بدەرکەتنا ئەهریانە ب دەشتێ، ژ بۆ سەیرانا سەرسال و گەشتێ

٤٩٧- دەورا فـەلەکی ژ بەختێ فەیرۆز
دیسان کو نوما ژ نوو ڤە نەورۆز

- **پەیڤناسی: دەورا فەلەکی:** گەڕا فەلەکی، گەڕیان و دۆرلێدانا ئەرد و هەیڤ و ئستێران و پێکهانینـا سـال و دەمـان- **فەیـرۆز:** فەیـرووز، پیـرۆز - **نومـا :** نیشـان دا - ژ نووڤە: سەرژنوو-

- **شرۆڤە:↓**

٤٩٨- مەبنی ل وێ عادەتـێ مـوبارەک
شەهری و سوپاهیان ب جارەک

- **هەڤبەرکرن: هژ.** مەبنی ل وێ،

- **پەیڤناسی: مەبنی:** گۆرەکی، ل سـەر بنێشـەیا، ل سـەر رێ و رسـما - **موبـارەک:** ب تەبەڕک، پیرۆز - **شەهری:** باژاری، خەلکێ باژارء - **سوپاهی:** لەشکەری-

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** ل نیڤەکا پەیڤێن شەهری و سوپاهی دا ب دیتەنەکێ دژبەری و ب دیتنـەک دی تەناسوب هەیە.

٤٩٩- باژار و کـەلات و خانی بەردان
تەشبیهـ ب نژدەیان و جەردان

- **هەڤبەرکرن: هژ.** نەژدیان.

- **پەیڤناسی: باژار:** شەهەر - **کەلات:** قەلعە، گوند، کەلا، باژار، کوردێن لایێ خۆیێ ، ماکوویێ و هندەک ژ کوردێن خوراسانێ ژ باژارێن را کەلا دبێژن. بۆ نموونە ئەوانا نابێژن باژارێ خۆیێ یان باژارێ ماکوویێ، بەلکوو دبێژن کەلا خۆیێ، کەلا ماکوویێ، کەلا تێ ب واتەیا باژارە - **نژدەیان:** تالانکەران - **جەردان:** جەردەیان، چەتەیان، کەسێن کو کارێن وان جەرد و تالانە-

- **جوانکاری:** ل نیڤەکا پەیڤێن شەهری و باژار، سوپاهی و کەلات دا لەف و نەشر هەیە، لەورا کو شەهری ل باژاران دا و سوپاهی ژی ل کەلاتان دا دژین و دمینن. تەناسوب و تەرادوفەک ژی ل نیڤەکا پەیڤێن جەردە و نژدە دا هەیە.
ل پەیڤا "خانی" دا سەربەستی یا هۆزانی یێ هەیە.

٥٠٠- سەف سەف دمەشینە کووھ و دەشتان
رەف رەف دخوەشینە سەیر و گەشتان

- **پەیڤناسی: سەف سەف(صف صف):** سەف ب سەف، رێز ب رێز - **دمەشین:**دچوون، ب ناز و کەیفخۆشی دچوون - **کووھ :** کوو، کی، کێف، چی، چییا - **رەف رەف:** رەف ب رەف، پۆل ب پۆل، دەستە دەستە، کۆم کۆمی - **خوەشین:**خوشین، خوشیان، دەنگێ فرینا رەفێن بالداران یان دەنگێ هەڕکینا ئاڤێ.-

- **شرۆڤە:** دەما کو گەڕا فەلەکێ ب خۆشبەختی و پیرۆزی دیسان دۆش بوو و سەرژنوو نەورۆز نیشان دا و جەشنا نەورۆزێ پێڕا گەهشت، گۆرەکی وێ رێ و رسما پیرۆز و موبارەک، گشتی خەلکێ باژارە و لەشکەری هەموو ژ باژار و کەلایان دەرکەتن و خان و مان جی دا هێلان و وەکی جەردە و نژدەیان خوەشین پێکەت و دەستە دەستە و کۆم کۆمی بەر ب چل و چیا و گەشت و سەیرانگەهان مەشیان.

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا هەلبەستێ ب شێوەیا موازنەیێ هاتییە ڤەهوونان.

بالکێشی: هەردو کردارێن دمەشینە و دخوەشینە دەبێ ب واتەیا دەما نهۆ ئانکو مەشیان و خوشیان بێنە تێگەهیشتنێ. هەر ئەڤ هندە بوویە هەگەرا ئالۆزی یا مالکا کو ل دوو را تێ. هندەکا ب دەما نهۆ و هندەکان ژی ب دەما بهۆری روونڤیسی کرنە.

۵۰۱- ئەسنافێ ئومەم سغار و کبیار
قەتعەن ڤە نەما د شەهرء دەییار

- **هەڤبەرکرن: هژ. جا.** کوببار – **میر.** قەتعەن قە نەمان، هەلەیە لەورا کو پەیڤێن قەتعەن و قەت هەردوک ب یەک واتەیێنە و هەروسان کردارا نەمانێ دچە سەر دەییارء ناچە سەر ئەسنافێ ئومم - **رۆ. ئۆس.ئە. جا.** قەتعەن قە نەما، ئەڤە ژی هەلەیە، بێژە واتەیا قەت و قەتعەن - **ئا. زا.** قەتعەن نەدما، چەوتە، لەورا کو خانی ل دەما نەهۆ دئاخڤە، نە دەما بهۆری- **حم. هژ.** قەتعەن ڤە نەما، سەرراستە- **رۆ. ئۆس. حم.میر.** د شەهری، کێشا هەلبەستێ لەنگ دکە- **ئا. ئە. زا. جا.** دشەهر، هەمان د شەهرء یە و سەرراستە - **هژ.** د شەهرێ ، چەوتە.

- **پەیڤناسی: ئەسناف(اصناف):** پڕانەیا سنف، کۆم، دەستە، دەستەیەک ژ مرۆڤان کو هەموو ل جییەکێ دا کار دکن، یان کارەکی وەک هەڤ دکن، هەڤپیشە. ل ئاخفتنا رۆژانە و گەلیری دا ژ سەرمایەدار و خودانێن دوکانێن مەزن را ژی ئەسناف تێ گۆتنێ. - **ئومەم:** پڕانەیا ئوممەت، دەستەیەک ژ مرۆڤان کو ل سەر دینەکی نە، دەستەیەک هەڤدین - **سغار (صغار):** پڕانەیا سەغیر(صغیر)، ب واتەیا بچووک - **کبیار:** پڕانەیا کەبیر ب واتەیا مەزن - **قەتعەن:** ب ڤەبڕی، ب هیچ جورێ - **دەییار:** کەس، مرۆڤ-

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** پەیڤێن سغار و کبیار پێکڤە و ئوممەت و دەییار ژی پێکڤە دژبەری یێ ساز دکن.

۵۰۲- هندەک ب پەیایی چوونە باغان
هندەک ب سواری چوونە راغان

- **هەڤبەرکرن: هژ. میر. ئا.حم. زا. جا.** ب پەیایی چوونە - **رۆ.**ب پەیائی چوونە – **ئە.** ب پیان دچوونە-

- **پەیڤناسی: ب پەیایی:** ب پییان، پەیاتی - **ب سواری:** ب پێڕۆیان، سواری - **راغ:** دەشت، میرگ، بانی و بنتارێن چییان-

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** پەیڤێن پەیایی و سواری پێکڤە و پەیڤێن راغ و باغ ژی پێکڤە دژبەری یێ ساز دکن. ئەڤ مالکا هەلبەستێ ب شێوەیا موازنەیێ هاتییە ڤەهوونانێ. هەردو پەیڤێن پەیایی و سواری کێشا هەلبەستێ ل هەر دو نیڤمالکان دا ئالۆز دکن. ئەگەر ل جیهێ وان دا ب پیان و سواره با کێش سەرراست دبوو. یان ژی دبێ مرۆڤ پەیڤێن پەیایی وەک پەیایێ وسواری ژی وەک سوارێ رابێژ بکە. گۆڕبهیشت ئەرواسی ب ڤێ هندێ حەسیایە، لەورا ل جیهێ ب پەیایی دا ب پیان ئینایە، لێ سواری وەکە خوە مایە.

٥٠٣- هندەک ب تەبایی و ب کەسرەت
هندەک ب هەڤالی هن ب وەحدەت

- **هەڤبەرکرن: ئە.** ب هەڤال و هن- **ل میر.** دا ئەڤ مالکا هەلبەستێ بەری یا هەژمار ٥٠٢ هاتییە.

- **پەیڤناسی: تەبایی:** تەڤایی، پێکڤە - **کەسرەت(کثرت):** پڕانی، گەلەکی، بکۆمەل - **هەڤالی:** هەڤالینی، هەڤالتی - **وەحدەت:** تەنێتی، تەنیایی، تەنێ-

- **شرۆڤە:** ب ڤەبڕی هیچ کەسەک د باژارێ دا نەما و کۆم و دەستەیێن مرۆڤان هندەک پەیاتی بەر ب باغان مەشیان و هندەک ژی سواری چوونە بنارێن چییان. هندەک تەنێ ب سەرێ خوە و هندەک ژی ب کۆمەل و تەڤایی و د گەل هەڤال و هۆگران ژ ئافایان دەرکەتن و چوونە سەیرانگەهان.

- **جوانکاری:** پەیڤێن وەحدەت و کەسرەت پێکڤە و پەیڤێن هەڤالی و وەحدەت پێکڤە و هەروسان پەیڤێن تەبایی و وەحدەت ژ ی پێکڤە دژبەری یێ ساز دکن. پەیڤێن تەبایی و کەسرەت ژی دکارن لێرە دا تەرادوفێ ساز بکن. ئەڤ مالکا هەلبەستێ ب شێوەیا موازنەیێ هاتییە ڤەهوونان.
ل رابێژکرنا پەیڤێن تەبایی و هەڤالی دا سەربەستی یا هۆزانی یێ هەیە.

٥٠٤- رابوونە ڤە خانم و خەواتین
وان ژی تەژ گول کرن بەساتین

- **پەیڤناسی: خەواتین:** پڕانەیا خاتوون، خانم - **تەژ:** تەژی، تژی - **بەساتین:** پڕانەیا بۆستان، عەرەبان ئەڤ پەیڤا کوردی ژ مە گرتنە و عەرەباندنە و پڕانە یا بەساتین ژی

ژێ را چێکرنه. بۆستان کو ب فارسی ژێ را بووستان دبێژن، واته جیهێ بێهنا خۆش، لەورا کو ل بۆستانان دا جورەجورە گول و چیچەک و پنجارێن بێهنخۆش تێنە چاندنێ و ب راستی ژی بۆستان جیهێ بۆهنا خۆشە.

- **هەڤبەرکرن: ئا.** خادم - - **ئە.** تەژی – **میر.** وان تژی گول...- **رۆ.** بەساطین-

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** د ڤێ مالکا هەلبەستێ دا ئستعارە هەیە. گول ئستعارەیە ژ بۆ خانم و خاتوونان. خانی خانم و خەواتین تەشبیهی گولان کرییە و چوونا وان بۆ ناڤ بۆستانان را دبێژە وانا بۆستان تەژی گول کرن، و مەبست ژ گولان ئەو خانم و خەواتین بخوەنە.

٥٠٥- حووران کرە مەسکەنێ خو جەننەت
بی پەردە و بی مەلال و مننەت

- **پەیڤناسی: حووران:** حووری یان - **مەسکەن:** مال، ئێورگەھ - **بێ پەردە:** بێ ترس و پرس- **مەلال:** وەرەزی، وەستیان، سستی و بێمەعدەتی- **بی مننەت:** بێ مننەت، بێ باک-

- **شرۆڤە:** خانم و خاتوون ژی پێکڤە رابوون و چوونە ناڤا باغ و بۆستانان و ب جل و بەرگێن خوە یێن رەنگارەنگ و ب بێهنا خوە یا خوەش باغ و بۆستان گولباران کرن و ب خوەشی و شایی و بێی ترس و پرس و بێی مننەت و باک وەکی حووریان باغ و بۆستان ژ خوە را کرن ئێورگەھ.

- **جوانکاری:** حووران ئستعارەیە ژ خانم و خاتوونان را، جەننەت ئستعارەیە ژ باغ و سەیرانگەهان را.

٥٠٦- دووشیزە و دوختەر و رووالان
پاکیزە عزار و زولف و خالان

- **هەڤبەرکرن: هژ.** عوذار.

- **پەیڤناسی: دووشیزە**: زەری، کچێن خامە - **دوختەر:** کچ - **رووالان:** رووسۆر، کـچ و خۆرتێن کو هێ موو ل تەفەشا وان دا دەرنەکەتییە و تەفەشـا وان سـۆر و خوەشـکۆکە - **پـــاکیزە:** پـــاقش، پـــاکژ - عـــزار(عـــذار): رووە - **پـــاکیزە عـــزار:** رووپـــاک، خوەشکۆک، رووخۆش-

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** پەیڤێن دووشیزە و دوختەر تەرادوفێ ساز دکن. تەناسوب ل نیڤەکا پـەیڤێن عزار و زولف و خال و رووە (ل پەیڤا رووا لان) دا هەیە. پاکیزە عزار و رووئال ژی دکارن تەرادوفێ ساز بکن.

٥٠٧- ئەتراب و کەواعبێ د عەزرا
مـوردان و مـوراهـقێ د زیبا

- **هەڤبەرکرن: هژ.** کەواعیبێ، موراهیقێ- **ئە.** مـەردان- **میـر. رۆ.** ئەمـرەدان - **ئـا .** مرچڤان؟ ب باشی ناهێتە خوەندنێ.

- **پەیڤناسی: ئەتراب:** هەڤال و هۆگر، بووک و زەری، ژنێن نووگیهایی - **کەواعب:** پرانەیا کاعبە و کاعب، کچێن مەمک هەنار - **عەزرا:** کچێن خامە، زەری، کچـێن شـوونەکری - **موردان:** ئەمرەد، خۆرتێن کو هێ بەرێ سمبێلێن وان خوویی نەدایە، خۆرتێن دەڤرووت، شێنەکور- **موراهق:** خۆرتێن نوو گیهایی و تازە ب خـوە حەسـیایی - **زیبـا:** لاو، جـوان، خوەشکۆک –

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** پەیڤێن ئەتراب و کەواعب و عـەزرا پێکڤـە و مـوردان و موراهـق ژی پێکڤـە هەم تەناسوبێ و هەم ژی تەرادوفێ ساز دکن.

٥٠٨- ئەسحابێ قوماشێ لوتفێ روخسار
ئەربابێ مـەتـاعێ حوسـنێ دیـدار

- **هەڤبەرکرن: میر.** ئەسحابێ قوماش لەتیف روخسار- **میر.** مەتاع و حوسنێ...

- **پەیڤناسی: ئەسحاب:** پڕانەیا (صاحب)، خودان، هەڤال و هۆگر - **قوماش:** پـەڕوو، پارچە، جنس– **لوتف (لطف):** دلۆڤانی - **روخسار:** تەفەش - **ئەرباب:** پڕانەیا ڕەب ب واتەیا خودان - **مەتاع:** کەلمەل، کەل و پەل-

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا هەلبەستێ ب شێوەیا مـوازنەیێ هـاتییە ڤەهوونـان، تەناسـوب ل نیڤەکا پەیڤێن ئەرباب و ئەسحاب، قوماش و مەتاع، لوتف و حوسن، دیدار و روخسار دا هەیە. لوتفێ روخسار وەکاندییە قوماشێ.

٥٠٩- وان لێک دکرن مەتاعێ یێک عەرز
تـەخمـین دکرن ب تووڵ وەلعەرز

- **هەڤبەرکرن: هژ.** یەک-

- **پەیڤناسی: لێک عەرز کرن:** نیشانی هەڤدو دان، ل بەر چاڤێن هەڤدو راخستن، رابەری هەڤدو کـرن- **عەرزکرن:** عەرزەکـرن، ل بـەر چاڤـان راخسـتنا تشـتێن فرۆتـانێ ژ بـۆ راکێشانا بەرا بکڕان، رابەر کرن- **تەخمین:** بەراورد کرن، پێڤانا هزری، پێڤانا ب رامـان و هزران - **تووڵ:** درێژایی، درێژاتی - **عەرز:** بەراتی، بەرایی، پاناتی-

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** پەیڤێن تـووڵ و عـەرز پێکڤـە دژبـەرن، هـەردو پـەیڤێن عـەرز جناسـا تـام ساز دکن.

٥١٠- سەوداگەرێ عێشقێ بوون د بازار
هەم بایعێ حوسنێ هەم خەریدار

- **هەڤبەرکرن: هژ.** سەوداگەری عیشق – - **هژ. ئە. میر.ئا. حم.** هەم بایعێ حوسن و هەم خەریدار – **رۆ.** هن بایعێ حوسن و هن خەریدار.

- **پەیڤناسی: سەوداگەر:** دادو ستەدکار، بکڕ و فرۆشیار، بازرگـان - **بـایع:** فرۆشـیار - **خەریدار:** بکڕ، کڕیار –

- **شرۆڤە:** کچ و زەری یێن خوەشکۆک و رووسۆر، جانکێن رووخوەش و روو بخال و بسک خوەشـک، کچـێن مەمـک هەنـار و بـووک و زەری یـێن بـەدەو، خـۆرت و شـێنەکوڕێن دەڤرووت، وەکی فرۆشیار و بکڕان بـەژن و بـالێن خـوە یـێن جـوان و شـۆخ و شـەنگ رابەری هەڤدو دکرن و ب چاڤێن بکڕان ل هەڤدو مێزە دکرن و چاڤێن خـوە ل هەڤشـان و هەڤکووفان دگەڕاندن. د وێ رۆژێ دا هەموو، چ فرۆشیارێ جوانی یێ و چ ژی بکڕێن وێ، د وێ بازارێ دا ببوون بازرگانێن ئەڤینێ.

- **جوانکاری:** پەیڤێن سەودا و بـازار هـەم تەناسـوبێ و هـەم ژی تەرادوفـێ سـاز دکـن. پەیڤێن بایع و خەریدار ژی دژبەری یێ چێ دکن.

٥١١- سەرسـالی و بـاکـر و رووالان
سەدسالی و لاو و پیر و کالان

- **هەڤبەرکرن: هژ. ئە.** سەد سالی وجەوان...– **ئا.** سەدسالی جەوان و پیر و کالان- **حـم.** سەد سال و جەوان و پیر و کالان-

- **پەیڤناسی: سەرسالی:** یێن هێ سالا تەمەنێ وان کوتا نەبوویە، سـاوا، مەبەسـت یـێن کێمتەمـەن - **بـاکر:** دەسـت نەخـواری، کچـێن شـوونەکری و خـۆرتێن نەزەوجـی - **سەدسالی:** یێن پیر و کال-

- **شرۆڤە:** ↓

- **جوانکاری:** پەیڤێن سەرسالی و سەدسالی هەم دژبەرن، هەم ژی جناسـێ سـاز دکـن. پەیڤێن پیر و کال د گەل پەیڤا لاو دژبەرن. پـەیڤێن پیـر و کـال دگـەل هـەڤ دژبـەرن. پەیڤێن باکر و رووال و لاو پێکڤە هەم تەناسوبێ و هەم ژی تەرادوفێ چێ دکن.

٥١٢- سەرسال ل رەسم و راهێ مەعهوود
گێـران د جـهـ و مـەقامێ مـەحـموود

- **هەڤبەرکرن: میر.** سەرسال و رەسم و- **ئا.** سەرسال ل رەسمێ راهێ مەعهوود- **هـژ. گیـرا - حـم. جـا.** گێـران دچـوو مەقـامێ مەحمـوود- **میـر. ئـا.** گێـران د جهـێ مەقامێ مەحموود-

- **پەیڤناسی: مەعهوود:** وەکی بەرێ، وەکی قرار کری - **مەقام:** جی، دەم - **مەقامێ مەحموود:** جیهێ پەسەنکری، جیهێ بژارە و باش، دەما باش-

- **شرۆڤە:** گەنج و لاوێن کێمتەمەن و جوانێن سەرسالی، دگەل پیر و کالێن سەد سالی پێکڤە رێ و رەسما جەشنا نەورۆزێ و سەرسالێ ل جیھ و دەمێن باش و پەسنکری دا گێڕان و دامەزراندن.

- **جوانکاری:** تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن رەسم و راھ دا ھەیە. پەیڤێن جھ و مەقام تەرادوفێ ساز دکن. پەیڤا مەقامێ مەحموود تەلمیحە.

(۱۳)

مورەخەسبوونا و ئاقان ب گولگەشتا سەرسالێ، رەغبەتکرنا وانە ب بازارا حوسن و جەمالێ

۵۱۳- قـندیلێ مونیـرێ دێیرێ ئەزرەق
مشکاتێ حەمەل کو کر مورەوەق

- **هەڤبەرکرن: هژ**. قیندیل – **هژ**. دەیرێ –

- **پەیڤناسی: قندیل:** قەنـدیل، پێچـرا، شـەمدانک، چـرا، مەبەسـت ژێ رۆژە **- مـونیر:** رۆناهی **- دیێر**: دێر، کلیسا **- ئەزرەق:** کەو، شینێ تاری- **دێیر ئەزرەق**: دێرا هێشین ، مەبەست ژێ ئاسمانە **- مشکات:** چرادانک **- حەمەل**: بـەرخ، یـەکمین بـرج / مـەھ ژ دانزدە مەهێن تاڤی **- مورەوەق:** سافکری، پاقشکری، رۆناهی-

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** قەندیلێ مونیر ئستعارەیە ژ تاڤێ، لەورا کو تاڤ ب چرایەکێ کو ب ئاسمانان ڤا دالقیایە، هاتییە وەکانـدنێ. دێیـر ئـەزرەق ئـستعارە یـە ژ ئاسـمانێ شـین، مشـکاتێ حەمەل ئستعارەیە ژ بورجا بەرخکێ.

۵۱٤- سەرسال کو بوو ژ نوو ڤە مەعموور
میـر دایـە کوڕێ د تازە دەسـتوور

- **هەڤبەرکرن: حم** . گری-

- **پەیڤناسـی: مەعمـوور:** ئـاڤەدان، چـێ بـوویی **- کـوڕێ د تـازە:** کـوڕێن دە تـازە، شـێنەکوڕان، خـۆرتێن نـوو گیهـایی **- دەسـتوور:** ڕێ، روخسـەت **- دەسـتووردان:** ڕێدان، روخسەت دان–

- **شرۆڤه:** چرایا رۆناهی یا دێرا هێشین گاڤا کو چرادانکا بەرخکێ رۆناهی کـر، واتـه دەمـا کو تاڤ ل ئاسمانێ هێشین دا گەهشتە بورجا بەرخکێ و سەرسـال ژ نـووڤه دەسـت پـێ بوو، میر دەستوورا چوونەدەر و سەیرانێ دا گەنج و لاوێن نووگەهشتی.

بالکێشی: گۆرەکی ئستێرناسی یـا مێـژین ل مەهـا ئـاداری دا تـاڤ تـێ ل بورجـا بەرخکـێ (حەمەل) دا رادوەستە، یان دگیژە بورجا بەرخکێ.

٥١٥- دەسـتـوور کـو بـوو ژ بـۆ وشـاقان
رابوون هەمء شوبهەتی عوششاقان

- **پەیڤناسی: دەسـتووربوون:** دەسـتوور هەبـوون - **وشـاق:** ئووشـاق، زاروو، خـۆرتێن دەڤرووت، پەیڤەک تورکی یە. - **عوششاق:** پڕانە یا عاشق، ئەڤیندارانـ

- **شرۆڤه:↓**

- **جوانکاری:** وشاق تەشبیهێ ئەڤیندارانبوویە

٥١٦- تێک چوونە ب مەعرەزا مەزادێ
<u>دلدادەیێ مەقـسـەد و مـورادێ</u>

- **هەڤبەرکرن: ئـا.** دلـدایە ب مەقسـەدا مـورادێ- **ئـە.** ب قەلەمـا هـوور ل پەراوێـزێ دا نڤیسییە: دلدانە ب مەقسەد و مورادێ. خ-

- **پەیڤناسی: تێک:** هەمی - **مەعرەز:** پێشانگەھ - **مـەزاد:** مـازاد، حـەراج - **دلـداده:** دلدایی، ئەڤیندار - **مەقسەد:** مەبەست، مراز - **موراد:** مراز، مەبەست-

- **شرۆڤه:** دەما کو گەنج و لاوان دەستوورا سەیرانێ وەرگرتن، هەمی وەکی ئەڤینـداران ژ بۆ گەهیشتنا ب ئارمانج و مەبەست و مرازان ژ جی رابوون و پێکڤە چـوونە پێشـانگەها خوە نیشاندان و حەراجا ئەڤین و دلداری یێ.

- **جوانکاری:** مەقسەد و موراد پێکڤە تەرادوفێ ساز دکـن. خـانی سـەیرانگەھ وەکانـدییە بازارا کو ھەر کەس تێ دا کالایێ خوە رابەری بکـڕان دکـە. پـەیڤێن مـوراد و مـەزاد ب رێنڤیسا کەون جناسێ ساز دکن.

٥١٧- ئللا کو تەنێ مەمـۆ و تاجـدین
وان دانە خو دوختەرانە تەزیین

- **ھەڤبەرکرن: میر.** خەت کێشایە سەر پەیڤا کو و ل رەخ دا نڤیسییە؛ ب تەنێ- - **ئۆس.** دایە خوە-

- **پەیڤناسی: ئللا:** مەگـەر، مـەگین - **دوختەرانـە:** کچـانە، وەکـی کچـان - **تـەزیین:** خەمل، خەملاندن –

- **شرۆڤە:↓**

٥١٨- یەعنی د دەما کو بوویە تەحویل
ئەو ھەر دو برا د جـامێ تەبدیل

- **پەیڤناسی: تەحویل :** گوھۆڕینـا سـالێ، سـالگوھۆڕک - **جـامێ:** جـامەیێ، کنجکـێ - **تەبدیل:** ڤەگوھۆری، ڤەگوھەستی –

- **شرۆڤە:↓**

٥١٩- ئسـتەبرەق و سـوندوسـی د بەر دا
چەند مێعجەر و مێقرەمە ب سەر دا

- **ھەڤبەرکرن: ئۆس.** سوندوسی ل بەردا – **ئا. جا.**سوندوسی دبەر دا- **میر.** سوندوس د بەر دا- **حم. ئە. ھژ. زا.** سوندوسن د بەردا – **رۆ.** سوندوسە د بەر دا -- **ھـژ.ئـە. میر.** مەقرەمە-

- **پەیڤناسی: ئستەبرەق**: پەڕوویەکی ئارموشی یێ ئستوور و زێڕبافە - **سوندوس**: پەڕوویەکی هەڤرموشی یێ نازکە - **سوندوسی**: کنجکێن ژ سوندوسێ - **مێعجەر**: خافک، سەرپێچا ژنانە - **مێقرەمە**: خافکەک سۆر یان رەنگین بووید، لەچک، پۆشی، شەدە-

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری**: تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن سوندوسی و ئستەبرەق و پەیڤێن مێعجەر و مێقرەمە دا هەیە.

٥٢٠- کاکول کربوونە توڕە هەر سوو
پەرچەم کربوونە زولف و گیسوو

- **هەڤبەرکرن: ئە.** بەرچەم.

- **پەیڤناسی: کاکول**: تووملک، تووندجک، تەمۆریک، پرچا پێشەنی یێ - **توڕە**: دالقاندی، چەند تایێن تووملکێ کو کچک ژ بۆ جوانی یێ ل سەر ئەنی یا خوە دا بەرددن- **توڕەکرن**: دالقاندن - **سوو**: لا، ئالی - **پەرچەم**: پرچ، پرچا درێژ و لوول، تووملک، - **پەرچەم کرن**: تاتایی کرن، ژەڤ بەلاکرن، پەریشان کرن- **زولف**: بسک - **گیسوو**: کەزی –

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری**: تەناسوب یان موراعاتونەزیر ل نیڤەکا پەیڤێن کاکول، توڕە، پەرچەم، زولف و گیسوو دا هەیە.

٥٢١- وان لەو کربوو لباس تەسریف
دا قەت نەبتن ل وان چو تەکلیف

- **هەڤبەرکرن: ئە.** ل وان تەکلیف هاتییە، لێ ل رەخ دا ب قەلەمەک هوور نڤیسییە: ل وان چو، خ.

- **پەیڤناسی: لباس**: کنجک - **تەسریف(تصریف)** : گوهۆڕی، گوهەڕاندی- **تەکلیف**: زەحمەت-

٥٢٢- پۆشیدە لباسێ دلبەرانی
سەیران دکرن ب سەرگرانی

- **پەیڤناسی: پۆشیدە** ل بەر کری، ل خوە کری، وەرگرتی- **دلبەرانی:** وەکی دلبەران، یێن دلبەران - **لباسێ دلبەرانی:** کنجێ ژنانە- **سەیران:** گەڕیان، تەماشا-**سەرگرانی:** ب ناز و ئەدا-

- **شرۆڤە:** لێ ل وێ رۆژێ دا تەنێ مەمۆ و تاجدین خوە کچانە خەملاندن، واتە ل دەما جەشنێ دا ئەو هەردو برایان کنجێن کچان ل خوە کرن. جلکێن ئارموشین و زێڕباف ڤەگرتن و پۆشی و خاڤک دانە سەرێ خوە و زولف و بسک و کەزی و تووملک ل سەر بەردان. ئەوان لەورا جلکێن کچانە ل بەر کربوون کو بکاربن ب سەربەستی و بێی وێ هندێ کو کەسەک ب وان ئاگادار بە، یان بەرگری یا وان بکە، ب دلێ خوە ل ناڤا کەچکان دا بگەڕن. کنجێن دلبەران ل خوە کربوون و ب ناز و سەرگرانی ژ خوە را ل ناڤا کۆما کەچ و زەری یان دا دگەڕیان.

(١٤)

مولاقی بوونا تاجدین و مەمێ یە ب ستی و زینێ،
موستەغرەق بوونا وانە د بەحرا عەشق و ئەڤینێ

٥٢٣- وان هەردو کوڕێ د جامە تەبدیل
وەقتێ کو د شەهرەکرنە تەحویل

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** کوڕێن د – **ژێدەرێن دی هەموو.** کوڕێ د - **میـر.** وەقتـێ کـو د شەهری کرنە تەحویل- **هژ.** وەقتێ دکرن د شەهرێ تەحویل - **حـم.** وەقتـێ دگـەڕن د شەهری تەحویل- **رۆ.** وەقتێ دکرن د شەهری تەحویل- **ئا. ئە. ئۆس.** وەقتێ دکـرن د شەهرە تەحویل-
- **پەیڤناسی: تەحویل:** گەڕیان، کۆچ کرن، چوون، جیگوهۆڕین-
- **شرۆڤە:↓**

٥٢٤- نـاگـاه عـەجـایـبـەک نـومـا وان
یەک جوزء ژ عەقلء قەت نەما وان

- **هەڤبەرکرن: هژ. عەقلێ.**
- **پەیڤناسی: ناگاه:** نشکاڤ دا، نە ژ گاڤ دا - **عەجایب:** سۆسرەت - **نومـان:** دیـاری دان، نیشان دان - **جوزء:** پشک، پرتی، پشکا هەرە هندک-
- **شرۆڤە:** ئەو هەردو خۆرتێن کو کنجێ ڤەگوهەسـتی ڤەرگرتبـوون، دەمـا کـو ژ شـەهرء دەرکەتن، نشکاڤا سۆسرەتەک مەزن دیتن، ئەو وسان زەندەگرتی بـوون کـو پرتـی یـا هشء ل سەرێ وان دا نەما.

٥٢٥- دیتن ل محەللە و زوکاکان
هەر کووچە و غورفە و شوباکان

- **پەیڤناسی: محەللە:** تاخ، گەڕەک - **زوکاک:** سووک، بازار، کووچە، کۆلان - **غورفە:** حوجرە، ئۆدە، دوکانێن تایبەتی - **شوباک:** پەنجەرە، کولەک، شەبەک-

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن محەللە و زوکاک و کووچە پێکڤە و غورفە و شوباک ژی پێکڤە هەیە.

٥٢٦- سەد تازە جەوان ژ ڕەنگێ سەروان
دیبا و حەریر و خەز د بەر وان

- **هەڤبەرکرن: ئا.** سەد ڕەنگ جەوانێ تازە سەروان - قەز – **ئۆس.** غەز - **ڕۆ.** ل بەر-

- **پەیڤناسی: تازەجەوان:** گەنجێ نووگەهشتی - **دیبا:** پەڕوویێ ئارموشین، حەریر - **حەریر:** ئارموش-**خەز:** پەڕوویێ نەرم و پرچین، کنجێ کو ژ کەڤلێ ئاژەلان پێک تێ-

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** بەژنا گەنجێن نووگەهشتی واتە تازەجەوانان ل جوانی و بلندی یێ دا وەکاندییە دارێن سەروێ. تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن دیبا و حەریر و خەز دا هەیە.

٥٢٧- پانسەد ژ کەچ و کوڕ و ڕووالان
ئەو چەندە ژ قسمێ پیر و کالان

- **پەیڤناسی: پانسەد:** پێنجسەد - **ئەوچەندە:** هەقاس، هندی وان –

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** دژبەری ل نیڤەکا پەیڤێن کەچ و کوڕ لایەکێ دا و ل نیڤەکا پیر و کال ژی لایەکێ دا و ل نیڤەکا پەیڤێن کەچ و کور و پیر و کال ژی د لایەکی دی دا هەیە.

٥٢٨- ئەنواعێ موزەککەر و مـوئەننەس
هندەک د بەرەهنە هن موللەببەس

- **هەڤبەرکرن: هژ.** بورەهنە-

- **پەیڤناسی: موزەککەر(مذکر):** نێر **- موئەننەس(موءنث) :** مێ **- بەرەهنە:** بره هنه، رووت، عوریان- **موللەببەس:** کنجک ل خوه کری، کنجکدار، ب جل و بەرگ-

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** دژبەری ل نیڤەکا پەیڤێن موللەببەس و بەرەهنە دا پێکڤە و پەیڤێن موزەککەر و مـوئەننەس دا ژی پێکڤـە هەیـە. پـەیڤێن ئەنـواع و هنـدەک ژی دکـارن دژبەری هەڤدو بن.

٥٢٩- هندەک د ئەعـالی و ئەکابر
هندەک د ئەدانی و ئەساغر

- **هەڤبەرکرن: هژ.** ئەکابیر، ئەصاغیر-

- **پەیڤناسی: ئەعالی:** پڕانەیا عەلا، هەرە بلند **- ئەکابر:** پڕانەیا ئەکبـەر، مـەزن، هـەرە مەزن **- ئەدانی:** پڕانەیا ئەدنا، هـەرە ژێـر، بندەسـت، هـەرە نـزم- **ئەسـاغر:** پڕانەیـا ئەسغەر، هەرە بچووک-

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** دژبەری ل نیڤەکا پەیڤێن ئەعالی و ئەدانی دا پێکڤـە و ئەکـابر و ئەسـاغر دا پێکڤە هەیە. ئەڤ مالکا هەلبەستێ ب شێوەیا تەرسیعێ هاتییە ڤەهاندنێ.

٥٣٠- پێخواس هنەک، هنەک د سەرکۆل
کاشـۆ ژ پێـیان و سـەر وەکی هـۆل

- **هەڤبەرکرن: میر.** پێخواس و هنەک.

- **پەیڤناسی: سەرکۆل:** سەرقۆت، سەرڤەکری - **کاشۆ:** کـاش، چـەل، گۆپـال، چـۆیێ هۆلانێ- **هۆل:** گۆک، تۆپ-

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن پێخواس و سەرکۆل پێکڤە و کاشۆ و هۆل پێکڤـە و پێ و سەر پێکڤە هەیـە. هەروسـان پـێ و سـەر پێکڤـە دژبـەری یـێ ژی دئـافرینن. خانی سەر وەکاندییە هۆلەکێ و پێ ژی وەکانـدییە کاشـۆیەکی کـو سـەری ل دوو خـوە را دکشینە و دبە.

٥٣١- سەرمەست هنەک، هنەک د سەرخوەش
دەم بەسـتە هنەک هـنەک د دەم کەش

- **هەڤبەرکرن: هژ.** سەرمەستە –

- **پەیڤناسـی: سەرمەسـت:** سـەرخوەش، ب نـاز و ژ خـوە خـوەش - **دەمبەسـتە:** دەڤگرێدایی، بێدەنگ، کڕو مات - **دەمکەش:** ب گازی و هاوار، ب دەنگ و هەڕا-

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** پەیڤێن سەرمەست و سەرخوەش هەم دکارن دژبەری یێ ساز بکن و هـەم ژی تەناسوب و تەرادوفێ. دژبەری ل نیڤەکا پەیڤێن دەمبەستە و دەمکەش دا هەیە.

٥٣٢- گوویەندە هـنەک ، هنەک د خامووش
پوویەندە هنەک، هنەک د مەدهووش

- **پەیڤناسـی: گوویەنـدە:** بێـژەر- **خـامووش:** بێـدەنگ، کـڕ - **پوویەنـدە:** گـەڕۆک - **مەدهووش:** مەندەهۆش-

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** پەیڤێن گوویەندە و خـامووش پێکڤـە و پوویەنـدە و مەدهـووش ژی پێکڤـە دژبەری یێ ساز دکن. ئەڤ مالکا هەلبەستێ ب شێوەیا تەرسیعێ هاتییە ڤەهاندنێ.

٥٣٣- هن جامه دەڕیده هن د سەرخوەش
هن عەقل رەمیده هن موششه وەش

- **هەڤبەرکرن: هژ.** دوریده، سەرخەش- **میر.** بێهووش.
- **پەیڤناسی: دەڕیدە:** دڕیایی- **رەمیدە:** رەڤیایی - **موششەوەش:** پەشێویایی، تێکەلکری، پەریشان، پەرۆش-
- **شرۆڤە: ↓**
- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا هەلبەستێ ب شێوەیا موازنەیێ هاتییە ڤەهاندنێ.

٥٣٤- هندان دکرن فەغان و فەریاد
هن بووی ژ قەیدێ عەقلێ ئازاد

- **هەڤبەرکرن: میر.** بوویین- **هژ.** عەقلێ-
- **پەیڤناسی: فەغان:** فیغان، ئاه و زاری- **فەریاد:** هاوار، گازی - **قەید:** بەند- **ژ قەیدێ عەقل ئازادبوون:** بریتییەژ شێت بوونێ-
- **شرۆڤە: ↓**
- **جوانکاری** پەیڤێن فەغان و فەریاد تەرادوفێ ساز دکن. دژبەری ل نیڤەکا پەیڤێن قەید و ئازاد دا هەیە.

٥٣٥- هەر یەک د مەقامەکی دگەرگوون
هەر یەک ب جەفایەکی جگەرخوون

- **هەڤبەرکرن: هژ.** دیگەرگون-
- **پەیڤناسی: مەقام:** جیگە، جایگاه - **دگەرگوون:** وەرگوهەستی، وەرگەڕیایی، بەرەواژی- **جگەرخوون:** دلبخوون-
- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا هەلبەستێ ب شێوەیا تەرسیعێ هاتییە ڤەهاندنێ.

■ **شرۆڤە: ژ ٥٢٥ - ٥٢٥** ئەوانـا بـەرا خـوە دانـێ کـو ب سـەدان گـەنجێن نووگەهـایی و خۆرتێن نووروستە و کەچێن خامە و زەری یێن دلڕەقین ب بـەژنێن بلنـدە وەکـی داربـن مەرخێ خوە ل ناڤا جل و بەرگێن جوان و گرانبوها یێن وەکە ئارموش و خـەز و دیبـا دا پێچانە و رژیانە کووچە و کۆلانێن باژارێ و ب سەدان کەس ژی ل پەنجەرە و بـاجەیێن مال و ئۆدەیان را بەرا خوە ددنە وان. ب سەدان و پێنجسەدان کوڕ و کچـێن نووروسـتە و جوان و هندی وان ژی پیر و کال و جاهل و ئاهل و ژن و مێر و خۆرت و کـەچ تێکەلـی هـەڤ بـوونە و بـەر ب سـەیرانگەهێ دچـن. هنـدەک ژ وان رووت و پێخـواس بـوون و هندەکێ ژی خوە خەملاندبوون. هندەک گرە گرە و سـەرناس و مـەزنێن بـاژارێ بـوون و هندەک ژی مرۆڤێن بێ سەر پا و بۆرەکی و کەس نەناس بوون. هنـدەک رووت و تـووت و پێخواس و بێکراس بوون، هندەک ژی کۆک و پوشتە و ب خەمـل و تیتـۆ ڤیتـۆ بـوون. هندەکێ ژی هە پی یێن وان بزۆرێ دکاری لـەش و سـەرێ وان ل دوو خـوە را راکـێش کە. تە دگۆت قەی سەرێ وان هۆل و پی یێن وان کاشۆنە کـو هـۆلا سـەرێ وان ل دوو خوە را راکێش دکەن و بەر ب سەیرانگەهێ دبەن. هنـدەک نەڤەخـواری سـەرخوەش و هندەک ژی مەست و هار و دین و های ژ خوە و ژ دونیایی نەمایی، کەیفخۆش و بێ کول و دەرد بەر ب سەیرانگەهێ دچوون. کنجێن هندەکێ دڕیـایی بـوون و هشـێ هنـدەکێ رەڤیـایی بـوون، هنـدەک مەسـت و سـەرخۆش بـوون و هنـدەک ژی ژار و پەریشـان دلپەرۆش بوون. هنـدەکێ دەسـتێ خـوە دابـوونە پەلەگوهـا خـوە و قیرکربـوونێ و لاوژە دگۆتن و هندەکێ ژی ژ دەردێ دلێن خوە را دکرن گازی ونالین و هندەک ژی ل دەریایـا دەرد و غەمان دا نۆقم بوویی و بـێ دەنـگ و سـەدا بـوون. هنـدەکێ لۆتـک دهـاڤێتن و دلەیستن و خوە هەلداڤێتن و هنـدەک ژی کـڕ و مـات و مەنـدەهۆش بـوون. هنـدەک ژ دەردێ دلێ خوە را دقیریـان ، هنـدەکێ ژی تـە دگـۆت قـەی ژ قەیـد و زنجیـرا هـش و هەدامان رزگاربوونە و وەکی دین و شێتان دکرن. ب گشتی هەر یـەک ژ بـەر دەردەکـی دلبخوون بوون. لێ هەموو ژی نە ل سەر حەمد و نە سەر رەوشا خوە یا ئاسـایی بـوون. هەموو ژی ل بـەر کەیفخۆشـی یـا سەرسـال و نـەورۆز و جەشـن و سـەیرانێ ل دەم و دەورانا خوە دا نەبوون.

٥٣٦- ئەو هەردو دەمەک ڤەمان تەحەییور
بوون غەرقەیێ لوججەیێ تەفەککور

■ **پەیڤناسی: دەمەک:** دەمەکێ، گاڤەکێ - **ڤەمـان:** راوەسـتایی و مـت و مـات مـان - **تەحەییور:** زەندەمان - **غەرقە:** خەنقی، بێنچکیایی- **لوججە:** نێراڤ، کوورانی یا ئاڤێ - **تەفەککور:** رامان، تێفکرین –

- **شرۆڤه:** ئەو هەردو دەمەکێ مت و مات مان و ل دەریایا بیر و هزران دا نۆقم بوون.

- **جوانکاری:** تەفەککور واتە تێهزرین ب ئـاڤەک کـوور را هـاتییە وەکانـدنێ، کـو مـەم و تاجدین وێ ئاڤێ دا جوومی بوونە.

٥٣٧- تاجدین سەکنی و پرسیار کر
پرسـا خو ژ یـەکی ئختیار کر

- **هەڤبەرکرن: میر.** پرسا خوە بە یێکێ ئختیار کر- **هژ.**پرسا خوە ب ئێکە ئختیار کـر- **ئا.** پرسا خو ژ غەریبەک ئختیار کر- **حم.** پرسا خوە بە یێک ئختیار کر- **ئـە. زا.** پرسـا خوە بە یێکێ ئختیارکر- **رۆ.** پرسا خو ژ یەکی ئختیار کر- **بر.جـا.** پرسـا خـو ژ یێکـێ ئختیار کر-

بالکێشی: د کورمانجی دا دو بوێژێن؛ پرس ژێ کرن ، و پرس پێ کرن هەیە. بوێژا پرس پێکرن ب واتەیا شیرەت ژێ وەرگرتن و راوێژێ تێ، لێ پـرس ژێکـرن، تـێ ب واتەیـا ئاگاداری وەرگرتنێ. لێرەدا تاجدین دخوازە ئاگاداری یێ دەسـت خـوە ڤـە بینـە، نـە کـو شیرەتان. واتـە لێـرە دا پـرس ژێ کـرن سەرراسـت تـرە. پەیڤـا ئختیـار هەروەکـی ل پەیڤناسی یێ دا ژی هاتییە شرۆڤەکرنێ، زۆرتر ژ بۆ مێران تێ گۆتنێ. ژ بەر وێ هنـدێ "ژ یەکی " سەرراستترە ژ" ب یەکە" یان "ب یەکێ" یان " ب ئێکە"-

- **پەیڤناسی: سەکنی:** راوەستا - **ئختیار:** کال، پیرەمێر، زۆرتر ژپیرە مێران را تێ گۆتنێ. ئەڤ بوێژا ل بنێشێ دا ژ بوێژا "ژ ئختیار کەتی" واتە ژ هێز و شیان کەتی و پیر و کـال بوویی هاتییە.

- **شرۆڤه:↓**

- **جوانکاری:** ل پەیڤا "یەکی" دا سەربەستی یـا هـۆزانی یـێ هەیـە، لـەورا کـو جیهـێ دەنگدێرێن بلند و نەڤی لێک هاتییە گوهۆرینێ.

٥٣٨- گۆ ئەی خزرێ رەهـێ هدایەت
بێژ ئەڤ چ بەلایە بی نەهایەت

- **پەیڤناسی: گۆ:** گۆت- **خزر(خضر):** خـدر، نـاڤێ پێغەمبەرەکـی یـە کـو رێ نیشـانی رێوەندایی یان دده. **رەه:** رێ، رێک - **هدایەت:** رێنموونی کرن - **نەهایەت:** کوتـایی، داوی، **بی نەهایەت:** بێداوی-

- **شرۆڤە:** تاجدین راوەستا و ژ یەکی کالی ئختیار پرسیار کر و گـۆتێ ئـەی خـدرێ رێ نیشاندەرێ رێکا راستی یێ، جا ب دلۆڤـانی یـا خـوە ژ مـە را بێـژە کـانێ ئـەڤ بەلایـا بێدوومایی چییە و چ قەومییە کو ئەڤ مرۆڤانە وەها لێ هاتنە؟

٥٣٩- وی گۆ کو دو شەهلەوەندێ شەددادئیـرۆ ل ڤـء خـەلقء بـوونـە جـەللاد

- **هەڤبەرکرن: هژ.حم.** وی گۆتێ- **هژ.** ل ڤێ خەلقێ- **حم. رۆ. ئا. ئـە. میـر. ئـۆس.** ل ڤی خەلقی...

- **پەیڤناسی: شەهلەوەند:** شاهێ جوانچاکان، خۆرتێن هەرە جوان، کچێن ب ناز و فێلباز- **شەددا د:** زالم، توندکردار –

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** خانی زین و ستی وەکاندییە دو جەللادان کو خەلقێ دکوژن.

٥٤٠- هەرچی کو دبینن ئەو دو سەرخوەشفیلحـال دکـرن وەهـا موشـشەوەش

- **هەڤبەرکرن: میر.** هەر چی دبینن- **ئا.** هەر چ کو ببینن- - **ئۆس.** دکرن ئەوان –ل هەموو ژێدەرێن دی دا "دکەن وەها" هاتییە.

بالکێشی: ل ڤێ مالکا هەلبەستێ دا جیهێ بکـر(فاعـل) و بەرکـر(مەفعـوول) لێـک هـاتییە گوهۆڕینێ. خانی ل جیهێ کو بێژە: هەر چی/هەرکەسێ کو وان هـەردو سەرخوەشـانا دبینن، دبێژە هەرچـی کـو دبیـنن ئـەو دو سـەرخوەش و ئـەڤ هنـدە بـوویە هەگـەر کـو رووننڤیسکارێن مەم و زینێ ل نیڤمالکا دوەم دا بکەڤن شاشی یێ.
ئەگەر ئەم بکرێ دیتنێ هەردو سەرخوەشان بگرن و بێژن کو ئەو هـەردو سەرخوەشـانا هەر کێ ببینن، موششەوەش دکن، هینگا پەیڤا "دکەن" سەرراستە. لێ ئەگـەر ئـەم بکـرێ دیتنـێ بـدن پـال هەرچـی و بێـژن هەرکەسـێ کـو ئـەو هـەردو شـەهلەوەندانە ددیـتن، موششەوەش دبوون، هینگا پەیڤا "دکرن " ب واتەیا " دبوون" کو خانی گەلەک جـاران ب

کار برییه سەرراستە. بەرهشتر ژی هەر ئەڤەیە. لەورا کو کالۆ دبێژە: هەرکێ وان هـەردو شەهلەوەندانە دبینن، وەها پەریشان دبن ، نە کو ئەو هەردو شەهلەوەند هەرچـی یـان هـەر کێ دبینن، وەها موششەوەش دکن.

- **پەیڤناسـی: هەرچـی:** هەچکـێ، هـەر کەسـێ - **ئـەو دو سـەرخوەش:** وان هـەردو سەرخوەشانە - **فیلحـال:** د دەمـێ دا، دەملدەسـت - **دکـرن:** دبـن - **دکـرن ئـەوان موششەش:** ئەوانا پەریشان دبن.

- **شرۆڤە:** کالێ ئختیار بەرسڤا وی دا و گۆت: ئیرۆکە دو گەنجێن جوان و شـەهلەوەندێن نەدلۆڤان ل ڤی گەلی بوونە بکوژ و جـەللاد. هەرکەسـێن کـو وان هـەردو سەرخوەشـانە دبینن، هە دەملدەست وەها دئالزن و پەریشان و پەرۆش دبن.

- **جوانکاری:** مەبەست ژ هەردو سەرخوەشان ستی و زینە.

٥٤١- وان گۆ تە نەدی کو ئەو چ رەنگن
وی گۆ دو کوڕن زییـادە شـەنگن

- **پەیڤناسی: زیادە:** گەلەک - **شەنگ:** جوان-

- **شرۆڤە:↓**

٥٤٢- وان گۆ کو ب شویر و شەشپەڕن ئەو
یا نە ب خەدەنـگ و خـەنـجـەرن ئەو

- **هەڤبەرکرن: میر.** غەدەنگ.

- **پەیڤناسی: شەشپەڕ:** گورز، چۆماقێ سەر ب بزمار - **خەدەنگ:** تیر –

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکـــاری:** ل نیڤەکـــا پـــەیڤێن خەدەنـــگ و خەنجـــەر و شـــویر و شەشـــپەڕ دا تەناسوب هەیە.

٥٤٣- وی گۆ کو ب غەمزە و ب ئاڤر
خەلقێ دکوژن وەکی ب کەیبر

- **پەیڤناسی: غەمزە:** ئاڤر، نازنیگا- **کەیبر:** کێرکا بەژیشکی یێ، کێرکا کو پێ قەتماغەیا برینێن کەواندی دبڕن، تیرێ سەر پان و دەڤ چەقۆکی، چەقۆک –

- **شرۆڤە:** وان گۆتن تە ئەوانا نەدیتن؟ گەلۆ ئەوان چاوا و چاکینە بوون؟ کالۆ گۆت ئـەو دو کوڕکێن پڕ جوان و قەشەنەگن. تاجدین و مەمـێ دیسـان پرسـین و گـۆتن: گەلـۆ ئەوانـا ب شـووور و شەشـپەڕ وخەنجـەر و تیـر و کەیبـڕان چەکـدارن؟ کـالۆ گۆت نا مالا وە ئاڤا بە، ئەو هە خەلکێ ب ئاڤرێن چاڤان و نازا ناڤ برووبان دکـوژن، لـێ تو دبێژی بریندارێن وان بریندارێن کەیبڕانن.

٥٤٤- وان پـرس دکـرن کـو گەر ببینن
دا بۆ خو ب مەردی دەست هلینن

- **هەڤبەرکرن: ئە. حم. میر.** پرس دکر- **ئۆس.** وان پرس دکر دەما ببینن-

- **پەیڤناسی: ب مەردی:** ب مێرانی - **دەست هلینان:** دەست هلـدان، دەسـت راکـرن، بەرەڤانی کرن، دفاع کرن-

- **شرۆڤە:** مەمێ و تاجدینء دپرسین دا کو ئەگەر راسـتی وان هـاتن، ب مێرانـی دەسـت هلینن و بەرگری یا خوە بکن.

٥٤٥- هەردوو د وء کارء بوون کو ناگاهـ
دیتن کـو ژ مـەحـزێ قـودرەتوللاهـ

- **هەڤبەرکرن: ئە.ئا. رۆ. حم. ئۆس. زا.** هەردو د وی کارء- **هژ. میر. جا.** هەر دو د وی کاری - - **میر.** کو مەحزێ-

- **پەیڤناسی: مەحزێ قودرەتوللاه:** هەر ب کارین و شیانا خودێ-

- **شرۆڤە: ↓**

٥٤٦- ئەو هەر دو پسەر وەکی دو پەیکەر
تابەندە ب شـکـلێ شـاهێ ئەختەر

- **هەڤبەرکرن: هژ.** تابندە-

- **پەیڤناسی: پسەر:** کوڕک **- پەیکەر:** هەیکەل **- تابەنـدە:** تاڤـان، تاڤنـدە، چلڤلـۆک، تەییسۆک **- شکل:** وێنـە **- ب شـکلێ:** وەکـی **- شـاهێ ئەختـەر:** شـاهێ ئـستێران، مەبەست ژێ رۆژە –

٥٤٧- یەک هەیئەت و شکل و یەک لباسن
ئەمـما د وێ شـەهـرێ رەنگ نەناسن

- **هەڤبەرکرن: میر. حم. ئە. ئۆس. رۆ. هژ. جـا. زا.** د وی شـەهری- **ئـا.** د وی شەهرێ-

بالکێشی: وی شەهری، کێشا هەلبەستێ ئالۆز دکە، ل بـەر وێ هنـدێ مـن " وێ شـەهرێ " پەسەند کر.

- **پەیڤناسی: هەیئەت:** رەنگ، بێچم **- شکل:** وێنە **- لباس:** کنجک **- رەنگ نەناس:** نەناس، نەناسیار –

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** پەیڤێن هەیئەت و شکل تەرادوفێ ساز دکن.

٥٤٨- سیرەت مەلەکن سووەر پەرینە
نە بایعن ئـەو نـە مـوشـتەرینە

- **هەڤبەرکرن: ئە.** مەلەک و **- ئۆس.** صوورەت-

- **پەیڤناسی: سیرەت:** ئاکار، رەوشت **- مەلەک:** فرشتە- **سووەر(صور):** رەنگ و روو **- بایع:** فرۆشیار- **موشتەری:** بکڕ، کڕیار-

- **شرۆڤە:** ئەو هەردوو ل وی کاری دا بوون کو ژ کارین و شیانا خودێ هە نشـکاڤا راسـتی

وان هەردوو کورێن کو وەکی دو هەیکەلان شۆخ و شـەنگ بـوون و وەکـی تـاقی جـوان و قەشەنگ بوون، هاتن. دیتن کـو ئـەو هـەردوو کـوڕک ل وێنەیـا هەڤـدودانن و دوروسـت بینانی هەڤدو هەڤرِنگ و هەڤبەرگن، لێ ل وی بـاژاری دا نەناسـن و خەلکـێ وی بـاژاری نینن و کەسەک وانا ناس ناکە. ل ئاکار و هەلس و کەوتێن خوە دا وەکـی فرشـتەیانن و ل رەنگ و روو و دیمەن و تەفەشا خوە دا ژی وەکی حووری و پەریانن. لێ ئـەو هـەردوو ژی نە بکرِن و نە ژی فرۆشیارن و مننەتێ ژ کەسی ناکێشن و گرنگی یێ نادنە چ کەسی.

- **جوانکاری:** پەیڤێن مەلەک و پـەری پێکڤـە تەناسـوبدارن. پـەیڤێن بـایع و موشـتەری دژبەرن.

٥٤٩- ڤان هەر دو بران کو ئەو دو ئۆباش
دیتن دل و جـان وە دان ب شاباش

- **هەڤبەرکرن: ئە.** وان هەر دو بران- **ئا.** ڤان هەردو برا- **رۆ.** وان هەردو برا-
- **پەیڤناسی: بران:** برایان - **ئۆباش:** هەرزەکار، بێهوودەکار-
- **شرۆڤە: ↓**

٥٥٠- ئەو رەنگ کریان جونوون و والە
ئێدی قە نەبـوون ژ عەقلێ ئاگە

- **هەڤبەرکرن: میر. ئا. ئە.** کریان- **حم. رۆ.** گریان- **ئۆس.** کریا- **هژ.** گەڕیـان – **هژ.** جنون، والە هـ، عەقلێ ئاگە هـ-
- **پەیڤناسی: کریان:** بوون - **جونوون:** شێت- **والە:** سەرگەشتە، شەیدا - **ئاگە:** ئاگەهـ، خەبەردار –
- **شرۆڤە:** دەما کو ڤان هەردوو برایان ئـەو هـەردوو هەرزەکـار دیـتن، دل و جـانێن خـوە شاباش دانە بەژن و بالێن وان و ژدل و جان بوونە ئەڤیندار، و وسان شێت و شـەیدایێ جوانی و رندی و بەدەوەتی یا وانا کریان، کو ئێدی قەت ئاگاهـ ژ سەرێ خوە نەمان.

۵۵۱- نه فەهم و خرەد نه عەقل و نه هووش گێڕ بوونە ل سـەر زەمینء مەدهووش

- **هەڤبەرکرن: هژ.** هۆش، مەدهۆش- **ئە.** کەتبوونە ب سەر زەمینء- **هژ. حم.** گێڕ بوون ل سەر زەمینی- **میر.** گێڕ بوون ب سەر زەمینء- **ئۆس.** گێژ بـوونە ب سـەر زەمـینء - **ئا.** گێڕ بوونە ل سەر زەمینی- **رۆ.** کەتبـوون ل سـەر زەمـینء- **ئـا.** گێڕبـوون ل سـەر زەمین- **جا.** گێڕبوونە ل سەر زەمینء-

- **پەیڤناسی: فەهم:** تێگەهیشتن - **خرەد:** هش، عقل - **گێڕبوون:** کەتن، گرێل بـوون، ئێربوون، سستبوون، گێژبوون-

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن فەهم، خرەد، عەقل و هووش دا هەیـە. پـەیڤێن عەقل، هووش و خرەد تەرادوفێ ساز دکن. پەیڤێن مەدهـووش و هـووش دژبـەری یـێ چێ دکن.

۵۵۲- فیلجومله ژ عەقل و جانء تێر بوون فیلحال ژ دوورڤە هـەر دو گێڕ بوون

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** ژ عەقل و جان بەری بوون- **حم. میر. زا.** ژ عەقل و جانی تێر بوون- **هژ.** ژ دل ژ جانی سیر بوون- **ئا. ئە . ئۆس.** ژ عەقل و جـانء تێـر بـوون- **جـا.** بیـر بوون- - **هژ.** هەردە گیر بوون –

- **پەیڤناسی: ژ عەقل و جانء تێر بوون:** دەست ژ هش و جانێ خوە کێشان، ژ هەبوونـا خوە تێر بوون. - **گێڕبوون:** گرێل بوون، هۆل بوون، ل ئەردێ کەتن-

- **شرۆڤە:** ئەو هەردو برا وسان شێت و شـەیدا و گێـژ و هێـژ بـوون، کـو هـش و هـەدام و تێگەهیشتن و تێهزرین ل بال وان نەما و دەست ژ جان و هشێ خوە کێشـان و ژ هەبوونـا خوە تێر بوون و خوە دەردان و وەکی گێژ و گێڕان ل ئەردێ گێڕ و گرێل بوون.

- **جوانکاری:** تەناسوب ل نیڤەک پەیڤێن عەقل و جان دا هەیە.

٥٥٣- وان هەر دو فرشتەیێ دکببار
دیتن دو مەلەک زیـیادە دلدار

- **هەڤبەرکرن: ئا.** هەر فرشتە- **هژ. ئە.** کوببار –

- **پەیڤناسـی: فرشـتە:** مەلـەک- **کببـار:** مـەزن، نـازەنین- **زییـادە:** گەلـەک- **دلـدار:** جوان، ئەڤیندار-

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** پەیڤێن فرشتە و مەلـەک تەرادوفـێ سـاز دکـن. پەیڤـا کببـار لەتـافەتێ چێ دکە، لەورا کو هەم ب واتەیا مەزنـاتی یـێ یـە و هـەم ژی تـێ ب واتەیـا نـازکی و نازەنینی یێ.

٥٥٤- مەهپارەنـە لاکـن ئـافتابن
دلدادەنە لێی جگەر کەبابن

- **هەڤبەرکرن: هژ.** مەهزادەنە لیکن ئافتابن- **رۆ.** ماهپارەنە- **- هژ.** دلدادەنە لێ **- رۆ. حم. میر. بر.جا. زا.** دلدارە نە لێی- **ئا.** دوڕدانە نە لێی- **ئە.** دلدادە نە-

- **پەیڤناسی: مەهپارە:** ماهپارە، پارە هەیڤ، تیکێن هیڤێ ، لەتە هەیڤ-

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** پەیڤێن مەهـ و ئافتاڤ هەم تەناسوبێ و هـەم ژی دژبـەری یـێ سـاز دکـن. تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن جگەر و کەبابێ دا هەیە.

٥٥٥- تەشبیهـ ب سەیدێ نیمە بسمل
بی شوبهە گەهانە حالێ موشکل

- **هەڤبەرکرن: هژ.** شبهه –

- **پەیڤناسی: سەید(صید):** نێچیر- **نیمە بسمل:** نیم بسمل، نیڤە بسمل، نیـڤ سـەرژێ کری - **بی شوبهە:** بێ شک-

- **شرۆڤە:** ئەو هەردو حووری یێن نازک و نازەنین، دو فرشتەیێن گەلەکـی جـوان و دلـدار دیتن. بەرا خـوە دانـێ کـو هـەر دو ژی وەکـی پرتکـا هیڤـێ جـوانن، لـێ وەکـی تـاڤێ دتەییسـن. هـەردو ژی ئەڤینـدارێن دلکـوزری و جەگەرکەبـابن. هـەردو ژی وەکـی دو بالدارێن نیڤسەرژێ کری دپلپتن و کەتنە رەوشەک پڕ ئالۆز و دوژوار دا.

٥٥٦- ناچار بەزینە سـەر شکاران
فکرینە روخێ د وان نگاران

- **هەڤبەرکرن: ئا.** روخێت ئەوان- **ئۆس.** رووێ ئەوان- **هژ.** نیگاران-

- **پەیڤناسی: ناچار:** بنەچاری، ب بێگاڤی - **بەزین:** بەزیان، رەڤین - **شکار:** نێچیـر - **فکرین:** لێ نهێڕین، لێ مێزەکرن - **روخ:** روو، تەفەش - **نگار:** دلبەرا جوان-

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** پەیڤێن "شکار" و "نگار" ئستعارە نە ژ مەم و تاجدینء-

٥٥٧- زانین کو نە سەیدێ سەرسەرینە
سـەرخـەیلێ سـوپـاهێ دلبەرینە

- **هەڤبەرکرن: ئە.** زانی - - **ئا.میر.** سوپاه و دلبەرینە –

- **پەیڤناسی: سەید(صید):** نێچیر - **سەرسەری:** بێوەج، بێکێر، بێبەهـرە - **سـەرخەیل:** سەرۆک، پێشەنگ- **سوپاه:** لەشکەر-

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** چەندگەڕکی بوونا پیتا "س" موسیقایا هوندورانی دئافرینە.

٥٥٨- وەستان و نـەزەر کـرن ب دقـقەت
وان هاتە ب قەلب ء رەحم و رققەت

- **هەڤبەرکرن:** رۆ. کرین – هژ. دیققەت- حم. میر. قەلبی - هژ. قەلبێ-

بالکێشی: قەلبء هەم کێشا هەلبەستێ رادگرە و هەم ژی ل بارا ڕێزمانی دا سەرراستە.

- **پەیڤناسی: وەستان:** راوەستان، سەکنین - **نەزەرکرن:** لێ نهێرین، دینا خوە دانـێ - **بدققەت:** ب سەر و بەر - **رەحم:** دلۆڤانی، دلنەرمی - **رققەت:** نەرمی و نازکی-

- **شرۆڤە:** بنەچاری بەر ب نێچیرێن خوە هەلاتن و ل سەر را راوەستان و بـەرا خـوە دانـە تەفەشا وان هەردو جوانان. گاڤا کو بەرا خوە دانێ زانین کـو ئـەڤ هـەردو نێچیرانـا نـە نێچیرێن بێکێر و بێوەجن. ئەوانا پێشەنگ و پێشەوایێ لەشکەرێن جوانانن. دەمەکـی ل سەر وان را راوەستان و بەرا خوە دانە وان. گاڤـا کـو چـاڤێن سـتی و زینـێ ل تەفەشـا تاجدین و مەمۆ کەتن، دلێ وان کەلژی و شەوات و دلۆڤانی یەک کەتە دلێ وان دا.

- **جوانکاری:** پەیوەندی ل نیڤەکا پەیڤێن رەحم و رققەت و قەلب دا هەیە.

٥٥٩- ئەلقسسە ژ حوسنێ ڤان غەزالان
رەحمەک کەتە قـەلبێ وان رووالان

- **هەڤبەرکرن:** رۆ. حوسنا- هژ. ئە. وان-

- **پەیڤناسی: ئەلقسسە(القصە):** ب کورتی- **حوسن:** جوانی-

- **شرۆڤە:** بکورتی، (چێرووونگ ب زاران زوو تێ گۆتنێ)، ژ بـەر جـوانی یـا وان خفـش و غەزالانا، دلێ ڤان هەردو نێچیرڤانانە نەرم بوو و دلۆڤانی یەک کەتە دلێ وان دا.

- **جوانکاری:** ڤان غەزالان ئستعارەیە ژ بۆ تاجدین و مەمۆ. خانی پێشدا مەمـۆ و تاجـدین دشوبهینە دو نێچیران و ستی و زینێ ژی دشوبهینە دو نێچیرڤانان و ل ڤێ مـالکێ دا ژی ل جیهێ کو ناڤێ مەمۆ و تاجدینء بێنە، ناڤێ غەزالان دینە.

٥٦٠- سڕا دڵء کـر ب هــەڤ تـەعـەللوق
نوورا روخێ وان ب هەڤ تەعەششوق

- **هەڤبەرکرن: رۆ.حم. ئا. ئە. میر. زا.** دلی- **جا.** دلء/دلێ- **هژ.** دلێ- **ئۆس.** سڕێ ئەزەلی - **رۆ.** نوورا روخی کر- **میر.** نوورا روخی کرن-

- **پەیڤناسی: تەعەللـوق:** عەلاقەمەنـد، عەلاقـەدار، پەیوەنـدی، پێڤـە گرێـدایی و هەلوەسرای- **تەعەششوق:** ئەڤیندارێ-

- **شرۆڤە:** رازا دلێن وان ب هەڤدو را دیار بوو، و رۆناهی یـا تەفەشـا وان پەیوەنـدی یـا ئەڤیندارێ دانان.

٥٦١- مەکشـووفێ تـەریـقێ ئاشـنایی
رووحان قە نەکر ژ هەڤ جودایی

- **هەڤبەرکـرن: هــژ.** مەکشــوفە- ژ بلـی، **هــژ.** ل هەمــوو ژێـدەران دا مەکشــووف/ مەکشووفێ هاتییە-

- **پەیڤناسی: مەکشووفێ:** مەکشووفێن، کشف کـری یـێن، خوویـا و دیـاربوویی یـێن، ڤەکری یێن. - **تەریق(طریق):** رێک - **ئاشنایی:** ناسیاری - **رووحان:** جانان - **قە:** قەت، ب هیچ جورەیێ-

- **شرۆڤە:** دیاریکرێن/ دیاری بووێن رێکێن ناسیاری یـێ، واتـە جانـان قـەت ژ هەڤـدو جودایی نەکرن و ژ هەڤدو نەڕەڤین و نەسلکین.

٥٦٢- یەکڕەنگی یێ سرفێ عالەماغەیب
زاهـر دکـر ئـتـتـحـادێ لارەیـب

هەڤبەرکرن: رۆ.میر. عالەمی غەیب- **حم. هژ. زا.** عالەمێ غەیب- **ئـۆس.** یێکرەنگـی و سدقێ عالەمولغەیب –**ئە. جا. ئا.** عالەما غەیب-

بالکێشی: عالەما غەیب هەم کوردیترە و هەم ژی کێشـا هەلبەسـتێ نائـالزینە و هەروسـان دگەل پەیڤا "لارەیب " پاشبەندەک باشتر سەرراست دکە.

- **پەیڤناسی: یەکرەنگی:** سەمیمی بوون، دلپاکی ، سادە و بێ چەپ و چویری، وەکی هەڤ بوون- **سرف(صرف)**: خوروو - **زاهرکرن**: ئەشکەرا کرن - **ئتتحاد:** یێکاتی، یەکیتی - **لارەیب:** بێ شک، بێگومان-

- **شرۆڤە:** یەکرەنگی و سادەتی و یێکاتی یا خالس و خوروویتی یا جیهانا نادیار و رووحانی، یێکاتی یا بێ شک و گومانا ئەڤێنداران دیار دکر. (جان کو ب جیهانا نادیار و رووحانی ڤا گرێدایینە، یێکاتی یا ئەڤێنداران یا نادیار ئەشکەرە دکر و ئەو ئەڤێندارانا ب هەڤدو ڤا گرێددان.)

٥٦٣- حوبێ وە کرن ب هەڤ گرفتار
حوسنێ وە کرن ب هەڤ تەلەبکار

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** حوسنا وی

- **پەیڤناسی: حوبب(حب):** حەژیکرن، ئەڤین - **گرفتار:** گیرۆدار - **حوسن:** جوانی - **تەلەبکار:** داخوازکار، خوازیار-

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** پەیوەندی ل نیڤەکا پەیڤێن حوسن و حوب دا هەیە. ئەڤ مالکا هەلبەستێ ب شێوەیا تەرسیعێ هاتییە ڤەهاندنێ.

٥٦٤- تە دگۆ کو چ قالب و چ مەقلووب
هەر چار چ تالب و چ مەتلووب

- **پەیڤناسی: قالب:** دارێژک - **مەقلووب:** تشتا کو ل قالبێ کەتی، دارێژتی-

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** پەیڤێن قالب و مەقلووب پێکڤە و پەیڤێن تالب و مەتلووب ژی پێکڤە هەم جناسێ ساز دکن و هەم ژی دژبەری یێ چێ دکن.

٥٦٥- بی شوبهه یه‌کن چ ته‌ن چ ئه‌رواح
ئه‌و موتته‌حـدن چ جـان چ ئه‌شباح

- **پەیڤناسی: تەن:** لەش، تەرم - **ئەرواح:** پڕانەیا رووح، جانان - **موتتەحد:** یێک گرتی، ب تفـــاق، هەڤەگرتـــی - **ئەشـــباح:** پڕانەیـــا شـــەبەح، تارمـــایی، رەشـــە، لەش، جەنازە-

- **شرۆڤە:** ئەڤینێ وسان ئەوان ب هەڤدو ڤا گیرۆدار و بەند کر، و جوانتی یێ وسان ئەوانا خوازیارێن هەڤدو کرن کو، تە دگۆت قەی بێ شک و گومان، چ دارێژک و چ دارێژتـی، چ خوازیار و چ بەرخواز بوونە یەک و چ لەش و چ رووح، چ جـان و چ تـاپۆ هـە بـەرێ بەر دا یەک بوونە.

- **جوانکاری:** پـەیڤێن تـەن و ئـەرواح پێکڤـە و جـان و ئەشـباح ژی پێکڤـە دژبـەری یـێ دئافرینن. پەیوەندی یا واتەیی ل نیڤەکا پەیڤێن تەن و شەبەح و جان و رووح دا هەیـە. جان و رووح تەرادوفێ ساز دکن.

٥٦٦- حوبا دو دلان وەگـەر عەداوەت
بوغزا دو دلان وە گەر حەلاوەت

- **هەڤبەرکرن: ئـۆس. میـر.** حوبـا دو دلان وەگـەر عـەداوەت، بـوغزا دو دلان وە گـەر حەلاوەت - **ئا. ئە.** حوبا دو دلان دکر حـەلاوەت، بـوغزا دو دلان دکـر عـەداوەت، ل پەراوێزا **"ئە"** دا ل ژێر حەلاوەتـێ دا عـەداوەت و ل ژێـر عەداوەتـێ دا ژی حـەلاوەت هـاتییە – **حـم. هـژ. زا. جـا.** حوبـا د دلان وەکـر حـەلاوەت، بـوغزا د دلان وە کـر عەداوەت- **رۆ.** حوبا دو دلان وەکر حەلاوەت، بوغزا د دلان وەکر عەداوەت –

- **پەیڤناسی: وەگەر:** وە ئەگەر، ئوو ئەگەر - **عەداوەت:** دوژمنایی - **بوغز:** کینـە، رک - **حەلاوەت:** شیرینایی، ئەڤیندارى -

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** پەیڤێن حوبب و بـوغز پێکڤـە و پـەیڤێن عـەداوەت و حـەلاوەت ژی پێکڤـە دژبەری یێ ساز دکن. ئەڤ مالکا هەلبەستێ ب شێوەیا تەرسیعێ هاتییە دارێژتنێ.

٥٦٧- نسبەت ب مە حادسن عەدیمن
لاکن ژ حـەقیـقەتەن قـەدیـمن

- **هەڤبەرکرن: هەموو ژێدەر.** حەقیقەتا، لێ یا راست حەقیقەتەنە کو تەنوینـا عەرەبـی ل سەر پەیڤێ نەهاتییە دیتنێ یان ژ بیر چوویە و بوویە هەگەرا شاشی یا رووناڤیسکاران-

- **پەیڤناسی: نسبەت ب مە:** گۆرەکی مە - **حادس(حادث):** تازە ساز بوویی، نوو پەیدا بوویی - **عەدیم:** نەبوویی، نست بوویی، نەهاتی جیهانێ - **حەقیقەتـەن(حقیقتـا):** ب راستی - **قەدیم:** مێژین، کەون، تشتا کو بەرێ بەر دا هەیە –

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** پەیڤێن حادس و قەدیم دژبەری یێ چـێ دکـن. پـەیڤێن قـەدیم و عـەدیم جناسێ ساز دکن.

٥٦٨- لەورا کو جونوودێ جان موجەننەد
چێ بوونە د علـمێ حەق موخەللەد

- **هەڤبەرکرن: ئە.** جونوون، لێ ب قەلەما هوور ل ژۆری پەیڤێ نڤیسییە جونوود، خ. واتە ل نوسخەیا خ. دا جونوود هاتییە. - **ئۆس.** جونوود و جان.

- **پەیڤناسـی: جونـوود:** پڕانەیـا جونـد، ب واتەیـا لەشـکەری، سـەرباز، عەسـکەر - **موجەننەد:** خودان لەشکەر، ب جوندی، ئامادە و سازبوویی - **موخەللەد:** هەرەهەرەیی، هەتا هەتایی –

- **شرۆڤە:** ئەگەر ئەڤینی و شیرینی یا دو دلان دبە، یان ژی کین و کەرب و نەڤینـی یـا دو دلان بە، ئەوانا هەموو ژی هەرچەند کو گۆرەکی بیر و هزرێن مە تـازە و نادیـارن، لـێ ل راستی یێ دا ئەوان هە بەرێ بەر دا هەبوونە و ئەو مێژینن. لەورا کو لەشـکەرێن جانـان ل زانسـتا خـودایی دا هـە بـەرێ بـەر دا و سـەرێ سـەر دا هـاتنە ئافرانـدنێ و ئـەو هەرەهەرەیینە.

بالکێشی: خانی ل ڤێ مالکا هەلبەستێ دا ئەڤێ بیرا ئایینی هەلدخە کو سەرنڤیسا جانان هە بەرێ بەر دا ل زانستا خودایی دا هاتنە نڤیساندنێ و ئەڤینا مەمۆ و زینێ و ستی یێ و تاجدینێ ژی نە ل دەستێ وان دا بوو، گاڤا کو ئەوانا هەڤدو دیتن، ئەو جان و روحێ وان کو ل دەفتەرا خودایی دا پێشدا و هە بەرێ بەر دا ب هەڤدو را هاتبوون گرێدانێ، هەڤدو ناسین و هەڤدو ئەڤاندن.

مەلایێ جزیری ژی ل دیوانا خوە دا گەلەک جاران ئەڤێ مژارێ هەلدخە، بۆ نموونە:

مەشاتەیێ حوسنا ئەزەل چەنگالێ زولفان تاب دا،
دا عەشق هل بت پێل ب پێل قەلبێ مە پێ جەللاب دا-
ئەللاھ د بەر قالووبەلێ، دا یەغمە کەت قەلبێ مەلێ
ئاڤێهتە چەرخێ جەدوەلێ، ئەڤ رەنگە عەنبەربارێ خەت-

- **جوانکاری:** پەیڤێن جونوود و موجەننەد پێکڤە جناسێ ساز دکن. ئەڤ مالکا هەلبەستێ و دو مالکێن ل دوو وێ را ئقتباسن ژ ڤێ حەدیسێ: **الارواح جنود مجندة فما تعارف منها ائتلف و ما تناکر منها اختلف.**

٥٦٩- هن موئتەلفن هنەک موخالف
هن موختەلفن هنەک موئالف

- **هەڤبەرکرن: رۆ.ئۆس.** موئتەلف ، موختەلف- **میر.** موئتەلف و هنەک، موختەلف و هنەک- **هژ.** موئتەلیف، موختەلیف-

- **پەیڤناسی: موئتەلف:** هۆگر، خوو پێگرتی - **موخالف:** دژ، دژبەر - **موختەلف:** جوربە جور - **موئالف:** سازگار، هەڤکار-

- **شرۆڤە:** هندەک ژ ڤان جانان هەڤال و هۆگرێن هەڤدونە و هندەک ژی دژبەرێن هەڤدونە. هندەک جوربەجور و تێکەل پێکەلن و هندەک ژی سازگار و هەڤکارن.

- **جوانکاری:** پەیڤێن موخالف و موختەلف پێکڤە و پەیڤێن موئالف و موئتەلف ژی پێکڤە جناسێ ساز دکن. ئەڤ مالکا هەلبەستێ ب شێوەیا تەرسیعێ هاتییە ڤەهوونانێ.

۵۷۰- وان موئتەلفان ب یێکڤە ئولفەت
ئاخر وە کرن نـەما چـو کولفەت

- **هەڤبەرکرن: هژ.** موئتەلیفانە پێکڤە- **ئا.** موئتەلفان ب پێکڤە- **میر.** موئتەلفان پێکڤە- **ئا. ئۆس.** دکرن-

- **پەیڤناسی: ئولفەت:** هۆگری، هەڤالینی، خووپێگری **- کولفەت:** زەحمەت-

- **شرۆڤە:** ئەو جانێن کو (ل رۆژا بەرین دا) هۆگرێن هەڤدو بـوون، واتـە جـانێن مـەم و زین و ستی و تاجدینء ، ل کوتایێ دا وسان ب هەڤدو را بوون هۆگر کـو چـو ئاریشـە و ئالۆزی ژ بۆ یێک گەهیشتن و ناسینا وان نەما.

- **جوانکاری:** پەیڤێن کولفەت و ئولفەت جناسێ ساز دکن. پەیڤێن موئتەلف و ئولفەت ژی هەروسان.

۵۷۱- یەعنی کو ئەوان کوڕێ د خوونخوار
گـاڤـا وەهـە دیـتـن ئـەو بـریندار

- **هەڤبەرکرن: ئە.** کوڕێت- **میر.** گاڤا وا دیتن-

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** مەبەست ژ کورێ د خوونخوار ستی و زین و مەبەسـت ژ بریـنـداران مـەم و تاجدینە. لەورا کو هێ ستی و زیـن ل جلکـێ کـوڕان دانـن و کـەس وانـا نـاس نـاکە و مەبەست ژ بریندارانِ ژی مەم و تاجدینە، کو پێش دا خـانی ئـەو وەکـە نێچیـرێن ڤـان هـەردو نێچیرڤانـان ب نـاڤ کربـوو، نهـە ژی ب تیـرا ئەڤینـا وان بریـنـدارن و گێـری ئەردێ بوونە.

٥٧٢- ئەو هەر دو ب سەد دلان حەباندن
<u>رووونشتن</u> و <u>هەر دو</u> قـەرگـەڕاندن

- **هەڤبەرکرن: هژ.** رووونیشتن- **ئا.** هەر د وەرگەڕاندن-

- **شرۆڤە:** گاڤا کو ئەو هەردو کوڕکێن خوونخوار، واتە ستی و زینێ ئـەو هـەردو نێچیـرێن خوە وەها بریندار دیتن. ب دلەکی نا ب سەد دلی ئەو ئەڤاندن و بوونە ئەڤینـدارێن وان و ل بەر سەرێ وان رووونشتن و هەردو نێچیـرێن کەتـی وەرگەڕانـدن و بـەرا خـوە دانـێ کانێ کێنە.

٥٧٣- گاڤەک سەییرین ل بەژن و بالان
پێلەک حەییرین ل زولـف و خالان

- **پەیڤناسی: سەییرین:** دینا خوە دانێ، لێ مێزە کـرن - **پێلـەک:** پێلەکـێ، دەمەکـێ - **حەییرین: مت و** مات و حەیران مان-

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** پەیڤێن بەژن بال تەرادوفێ ساز دکن. تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن بـەژن و بال و زولف وخال دا هەیە.ئەڤ مالکا هەلبەستێ ب شێوەیا تەرسیعێ هاتییە دارژتنێ.

٥٧٤- گۆتن عەجەب ئەڤ <u>کچێ د</u> کێنە
یان هەر دو <u>مەلائـکێ د</u> خـودێنە

- **شرۆڤە:↓**

- **هەڤبەرکرن: ئە.** کچێت، مەلائکێت- **ئا. میر .** مەلائکێ خودێنە-

٥٧٥- ئەڤ میوە ل کی جـهی گـەهانە
ئەڤ گول ل چ <u>گولشەنێ</u> نەمانە

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** ئەو- **ئا.** گولشەنا –

- **پەیڤناسی: نەمانە:** گەهیشتنە، مەزن بوونە، پەیڤا نەما دگەل نەشـوێ تـێ و ب واتەیـا گەهیشتن و مەزن بوون و بلند بوونا گول و گیهایانە، لێرەدا دا مەجازی هاتییە ژ بۆ مەم و

تاجدینء، لەورا خانی پێش دا ئەو هەردو شوبهاندنه گول و مێوەیان و ل بـەر وێ هنـدێ رەوشناڤێ گول و گیهایان دانه وان.

- **شرۆڤه:↓**

٥٧٦- سەروێ د چ جوویبارەکینه
تەیرێ د چ مەرغـزارەکینه

- **هەڤبەرکرن: ئه.میر.** مورغزار – **هژ.** مەرغوزار –
- **پەیڤناسی: جوویبار:** جۆک، جەو - **مەرغزار:** مێرگەزار –
- **شرۆڤه:↓**
- **جوانکاری:** ل ڤان هەردو مالکانا دا جوانکاری یا تەشـبیهێ هەیـە، خـانی ژ زار سـتی و زینێ مەم و تاجدینء دوەکینه مێوە و گول و سەرو و بالداران.

٥٧٧- مـاوەرد ژ هێسـترێ د گـولـگوون
رێهتن ل روخێ د وان د پڕ خوون

- **هەڤبەرکرن: ئه.** هێستریێت- **ئۆس.** هێسترێن د –
- **پەیڤناسی: ماوەرد:** ماء وەرد، گولاڤ- **هێستر:** هێسر، ئەسرین، رۆنـدک، فرمێسـک - **رێهتن:** رژاندن –
- **شرۆڤه:** دەمەکێ ل بەژن و بالێن وان نەهێڕین و پێلەکێ ل زولف و خالێن وان مێزە کرن و لێ حەییرین. و ژ هەڤدو پرسین گەلۆ ئەڤ هەردو کچێن وەها جـوان، کچـێن د کێنـە؟ یان گەلۆ ئەڤ هەردو کچێن بەدەو فرەشتەیێن د خودێنە؟ ئەڤ مێوە ل کیدەرێ گیهانە؟ ئەڤ گول ل کیژان گولستانێ دا مەزن و گەش بوونە؟ ئەڤ دارێن مەرخێ ل بەر کیشـک جۆکێ و ل رەخ کیشک ئاڤێ بەژن ڤەدانە؟ ئـەڤ هـەردو بالـدارێن جـوان یـێن کیشـک مێرگێنە؟ پشتی ڤان پـرس و پرسـیارانا ب نەچـاری ل بـەر سـەرێن وان رووونشـتن و ژ

جیهێ گولاڤێ هێسترێن خوه یێن ژ رەنگێ گولان دا، واتـه هێسـترێن خـوونین رژانـدن سەر روومەتێن وان یێن خوونین و بریندار.

- **جوانکاری:** پەیوەندەک جوان و هۆزانانه ل نیڤەکا پەیڤێن ماوەرد و هێسترێن د گولگوون دا هەیه. ماوەرد واته ئاڤا گولان، گولاڤ. هێسترێ گولگوون ژی واته هێسـترێ خـوونین و ژ رەنگێ گولان دا کو دیسان دبه ئاڤا ژ رەنگێ گولان یان ژی گولاڤ.

٥٧٨- عەشقێ کربـوون وسـا نه هوشیار
قەتعەن نەدبوون ژ خوه خەبەردار

- **پەیڤناسی: نەهوشیار:** نەهشیار، نەئاگاھ **- خەبەردار:** ئاگادار-
- **شرۆڤە:↓**
- **جوانکاری:** پەیڤێن نەهوشیار و خەبەردار پێکڤە دژن.

٥٧٩- ئاخر کـو کـرن ب خـامـه یـا عـەشق
حوسنا خەتێ وان ل لەوحێ دل مەشق

- **هەڤبەرکرن: ئا.** کربـوون- **ئـه.** کـو کـرن، لـێ ل ژۆری وێ پەیڤـێ ب قەلەمـا هـوور نڤیسییه؛ کربوون، خ. واته ل نوسخەیا خ. دا کربوون هاتییه- **ئه.** روخـێ، لـێ ل ژۆری وێ پەیڤێ ب قەلەما هوور نڤیسییه؛ خەت، خ –
- **پەیڤناسی: خـەت:** هوورەپرچـا ل سـەر تەفەشـا جوانـان **- مەشـق:** نڤیسـین ژ بـۆ فێربوونێ، ڤەهیزان ب گشتی و ڤەهیزانا نڤیسینێ ب تایبەتی-
- **شرۆڤە:↓**
- **جوانکاری:** ل ڤێ مالکێ دا تەشبیھ هەیه، خانی ئەڤینێ دشـوبهینه قەلەمـێ، جـوانی یـا رووییێ تاجدین و مەمێ دشوبهینه سەرمەشقێ و دلێ زینـێ و سـتی یـێ ژی دشـوبهینه لەوحەیا ل سەر نڤیسینێ. ستی و زینێ ب قەلەما ئەڤینێ جوانی یا هوورەپرچـا ل سـەر دێمێن مەمۆ و تاجدین ء ل سەر لەوحەیا دلێ خوه نڤیسین. تەناسوب ل نیڤەکا پـەیڤێن خامه، مەشق، خەت، و لەوح پێکڤە و پەیڤێن عەشق، دل و حوسنێ ژێ پێکڤە هەیه.

٥٨٠- وان ڤی کو بزانن ئەو چ ئەسلن
لەورا کو نزانن ئـەو چ نـەسلن

- **پەیڤناسی: وان ڤی:** ئەوانا خوەستن –
- **شرۆڤە: ↓**
- **جوانکـاری:** پـەیڤێن نەسـل و ئەسـل پێکڤـە و بـزانن و نـزانن ژی پێکڤـە جناسـێ ساز دکن.

بالکێشی: ل جیهێ پەیڤا نزانن دەبی یا کو پەیڤا نزانین بهاتا، لەورا کو خانی ژ دمـا بهـۆری ئاخفتی یە، نە ژ دەما نهۆ. لێ نزانین کێشا هەلبەستێ ئالۆز دکـە و هەروسـان ل هەمـوو ژێدەران دا ژی هەر نزانن هاتبوو.

٥٨١- ئەنگوشتەری یێ د وان جەوانان
کێشـان ژ ئـەسـابعێ د خودانان

- **هەڤبەرکرن: ئە.** ئەنگوشتەری یێت، ئەسابعێت- **ئـا.** ئەسـابعێن- **ئـۆس.** ئەناملێـد – **میر.** ئەسابعێ-
- **پەیڤناسـی: ئەنگوشـتەری:** ئەنگوسـتیلە ، گوسـتییلک- **ئەسـابع:** پڕانەیـا ئەسـبەع، تلی، قامک، تپل-
- **شرۆڤە: ↓**

٥٨٢- خاتەم ژ ئەناملێ د خو کێشان
دانینە جـهـان ژ بـۆی نیـشان

- **هەڤبەرکرن: رۆ. ئا. مێر.** ئەناملێ- **ئۆس.** ئەسابعێن – **ئە.** ئەناملێت-
- **پەیڤناسی: خاتەم:** گوستیل - **ئەنامل:** پڕانەیا ئەنمەلە، سەرتپل، سەرپەنجە، تلـی - **جهان:** ل جهێ وان، ل دەوسا وان-
- **شرۆڤە: ↓**

٥٨٣- ياقـووت ب مۆهـريان گوهـۆڕين
ئەلماس ب شووشەيێ د بلۆرين

- **هەڤبەرکرن: ئا.** گوهۆڕی، بلۆری- **ئە.** شووشەئێت-
- **پەيڤناسی: ياقووت:** گەوهەرەک گرانبوهايە - **مۆهری:** مۆرک، مۆری –
- **شرۆڤە:** ئەڤينێ ئەوانا وسان مەست و گێژ کربوون کو چ ئاگاھ ژ خوە نەبوون و هايا وان ژ جيهانێ تونەبوو. دەما کو جوانی يا روويێ دلداران ب قەلەما ئەڤينێ ل سەر تيتکا دلێن خوە نڤيسين و ب گشتی بوون ئەڤيندار، ڤێجا خوەستن بزانن کانێ ئەڤانێ کو وەها دل ژ وان برنە، کێنە و چنـە و ژ چ نفـش و بەرەبـاب و تـۆڤێنە. لـەو را کـو ئەوانـا ئـەو نـاس نەدکرن. ڤێجا ژ بۆ ناسينێ گوستيلێن وان ژ تپلکێن وان دەرانين و يێن خوە دانانە شوونا وان دا. ئەوانـا يـاقووتێن خـوە ب مـۆهری يـان را و ئەلماسـێن خـوە ب شووشـەيێن بلۆری را گوهۆڕين.
- **جوانکاری:** پـەيڤێن يـاقووت و مـۆهری ، ئەلمـاس و شووشـە دو بـە دو پێکڤـە دژن. تەناسوب ل نيڤەکا شووشە و بلۆر و ياقووت و مۆهری يان دا هەيە.

٥٨٤- سەرسال و خوەشی ژ دەست بدەردان
عەيـشێ خـو بەدەل کـرن ب دەردان

- **هەڤبەرکرن: ئا.** ژ دەست بەردان- **ئە.** خو دەردان-
- **پەيڤناسی: بدەردان:** تۆڕاندن - **عەيش.** خۆشی، ژيان - **بەدەل کـرن: گوهـۆڕين-** دەردان: دەردەکان –
- **شرۆڤە:** سەرسال و جەشن و خوەشی ژ دەست خوە دەردان و ژيانا خوە يا خـوەش ب دەد و کولان را گوهۆڕين و ژ خوەشی يێ کەتن نەخۆشی يێ.
- **جوانکاری:** پەيڤێن بدەردان و ب دەردان پێکڤە جناسێ ساز دکەن.

٥٨٥- ناگاھ ئەجانبی خوويا بوون
ناکام کرن وەداع و رابوون

- **هەڤبەرکرن: حم.ئۆس. ئەجانبن- ئا.ئە.** ئەجانبين- **هژ.** ئەجانيين- **هژ.** ويداع-

- **پەیڤناسی: ئەجانبی:** بێهانی، خەلک - **ناکام:** بێمراز، مراز نەکری - **وەداع:** ویـداع، خاترخواستن –

- **شرۆڤە:** نشکاڤا خەلک و بیهانی ل وان دەرکەتن و بنەچاری و بێمراز خاتریّ خوە ژ وان خوەستن و رابوون و چوون.

- **جوانکاری:** پەیڤێن ناگاه و ناکام موسیقایێ ساز دکن.

٥٨٦- مان هەر دو برا وەکی دو سەیدان
پا بەستێ سـەلاسـلان و قـەیـدان

- **هەڤبەرکرن: میر.** سێلان-

- **پەیڤناسی: پابەستێ:** پابەستە یێ، پێ بەستی یێ، پێ گرێـدایی یـێ - **سەلاسـل:** پرانەیا سلسلە، زنجیر - **قەید:** بەند، مەربەند، پێ بەند –

- **شرۆڤە:** لێ هەردو برا واتە مەمۆ و تاجدین وەکی دو نێچیرێن کو پی یێن وان ب زنجیر و قەیـد و بەنـدان هـاتبە گرێـدانێ ل وێ دەرێ مـان. ئـان ژی ب زنجیـرا ئەڤینـێ گرێدایی مان.

- **جوانکاری:** دڤێ مالکێ دا تەشبیهـ هەیە، خانی مەمۆ و تاجدینء دوەکینە دو نێچیران کـو پی یێن وان ب زنجیرا ئەڤینا زولف و کەزی یێن هەردو خووشکان هاتییە گرێدانێ.

٥٨٧- رابوون کو شەڤەک سیاهـ و تاری
شەمس و قەمەران کـری تەواری

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** کرن، لێ ل پەراوێزێ دا هاتییە؛ دکر، کری- **میر.** کرن-

- **پەیڤناسی: سیاهـ:** رەش - **تەواری:** رەڤیایی، هەلاتی، دوور بوویی-

- **شرۆڤە:** دەما کو تاجدین و مەمۆ ژ خەوا ئەڤینێ هشیار بوون دینا خوە دانێ کو شـەڤ ل

سەر وان دا هاتییە و شەقەک رەش و تاری نە هەیڤ دیارە نە ژی رۆژ. نە ستی مایە و نە ژی زین.

- **جوانکاری:** خانی ب تیرەکێ دو نیشان هنگاڤتنە، ب ئینان شەمس و قەمەران هەم دخوازە بێژە تاڤ و هیڤ نەمابوون و هەم ژی دبێژە زین و ستی چووبوون.

۵۸۸- رەھ شوبهەتێ مورغێ نیمە بسمل
بی قووەت و بی تەوان و بی دل

- **هەڤبەرکرن: ئە. ئەو -**

- **پەیڤناسی: مورغ:** مریشک، لێرە دا بالدار - **تەوان:** شیان، کارین، هێز –

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** پەیڤێن قووەت و تەوان پێکڤە تەرادوفێ ساز دکن. مەمۆ و تاجدین ب مریشکێن نیڤسەرژێکری هاتنە وەکاندنێ.

۵۸۹- سەرسام و دەڤار و سەرع و مەحروور
سەودا و فوئادێ خەبل و مەخموور

- **هەڤبەرکرن: حم.** سەرسام دەڤار- **ئا.** دەوا و سەرع- **ئا. ئۆس.** سەودا و فەغان - **ئە.** خەیلێ مەخموور – **رۆ.میر. حم. هژ. زا. جا.** سەودا و فواد و خەبل و مەخموور- **ئە.** سەودا و فوادێ خەیلێ مەخموور-

- **پەیڤناسی: سەرسام:** سەرسەمی، گێرەبوویی - **دەڤار:** زڤرۆکی، دۆرلاواژی، سەرگێژی - **سەرع (صرع):** سەرئێشە، فێ، غەش کرن، ژ خوەڤە چوون، ل تەپا کەتن - **مەحروور:** تاگرتی، تایێ کەتی، تاوی، نۆبەتی دار - **سەودا:** سەوداء، خالا ناڤا دلء، رەشاتی یا ناڤا دلء، ئەڤین، داد و بستەد - **فوئاد:** دل - **خەبل:** خەبەل، ژ کار کەتی - **مەخموور:** گێژ، سەرگێژی یا ل بەر ڤەخوارنا مەیێ –

- **شرۆڤە:** (مەمۆ و تاجدین) وەکی مریشکێن نیڤسەرژێکری دپلپتین، هێز و شیان ل لەش و دلێن وان دا نەمابوو. سەرێ وان گێژ دبوو و دلێ وان تەڤی هەڤ دبوون و وەکی تاگرتی و تەپا کەتی و سەرخوەش و مەستان بوون. دلێ وان سست و رەشکا دلێ وان ژ کار کەتی بوو.

- **جوانکاری:** تەناسوب ل نیڤەکا گشتی پەیڤێن ڤێ مالکێ دا هەیە.

۵۹۰- سەد جار دکەتنە ئاستانان
حەتتا کو گەهانە ئاشیانان

- **هەڤبەرکرن: هژ.** جاری - **ئە.** خو –
- **پەیڤناسی: ئاستان:** شێنیک - **ئاشیان:** هێلوون، مال –
- **شرۆڤە:** تا کو گەهشتن مال سەدجاری ل بەر شێنیکان کەتن خوارێ.

۵۹۱- هەرچەندە گەهشتنە مەقامان
ئەمما کو ل وان دو تەلخ کامان

- **هەڤبەرکرن: حم. ئا.** هەرچەند گەهشتنە- **رۆ. میر.** هەرچەند کو– **هژ.** هەرچەندی گەهیشتنە –
- **پەیڤناسی: تەلخکام:** دەڤتال بوویی، بێمراز-

۵۹۲- رۆژ و شەڤ و وەقتێ سوبح و ئێڤار
یەکسان دنوما ل وان ب یەکجار

- **هەڤبەرکرن: ئا.** شەڤ وەقت و سوبح- **ئە. هژ. میر. ئۆس.** وەقت و سوبح - - **رۆ. ئۆس.** دنمان- **هژ.** دنومان-
- **پەیڤناسی: یەکسان:** یەکئاسا، بینانی هەڤدو-
- **شرۆڤە:** هەرچەند کو گەهشتن مال و جی و وارێن خوە، لێ ب گشتی شەڤ و رۆژ و سبێدە و ئێڤار ل بال وان بێمرازێن دەڤ لێ تال بوویی وەکە هەڤ لێ هاتبوون.
- **جوانکاری:** تەناسوب و دژبەری ل نیڤەکا پەیڤێن رۆژ، شەڤ، سوبح و ئێڤار دا هەیە.

(١٥)

هوشیاری یا مەمێ و تاجدینە ژ بێهوشی
و مەخموری یا شەرابا عەشقێ
و ئاگاهی و خەبەرداری یا وانە ژ سەبەب و واستەیێ وەمقێ

٥٩٣- ئەو دووختە چەشم هەر دو شاهین
ئەو سووختە پەڕ مەمۆ و تاجدین

- **هەڤبەرکرن: میر.** چەشم و هەر – پەڕ و مەم و تاجدین.

- **پەیڤناسی: دووختە چەشم:** چاڤدروویی - **شاهین:** بالدارەک نێچیرڤانە ژ بنەمالا ئەلوە و بازان - **شاهینێ دووختە چەشم:** شاهینێ چاڤدروویی. بازدار و کەسێن کو باز و شاهین و ئەلوهان دگرن و کەلی دکن، گاڤا کو وانا تازە دگرن، مدەهەکێ چاڤێن وان ددروون و لنگێن وان گرێ ددن و دکنە جیهەکی تاری و تەنێ دهێلن. مدەهەکێ ژی برسی دهێلن کو هندەکێ لاواز و بێ هێز بن و داکو هزرا هێلوونێ ژ سەرێ وان دەرکەڤە. پشتی مدەهەکێ کو زانین ئەو بالدارا هندەک مایە ژ برسینا نێز بکەڤە، ژێرا ل دەفکێ ددن و شەمالکەکێ ژێ را هل دکن و چاڤێن وی ڤە دکن و هندەک گۆشت ددنێ و بەرە بەرە فێرەیی خوە دکن. - **سووختە پەڕ:** پەڕشەوتی، مەبەست ژێ پرپرۆکا ئەڤێندارە-

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** خانی مەمۆ و تاجدین پێش دا وەکاندییە دو شاهینێن کو نێچیرڤانان چاڤێن وان دروونە. هەڤبەندا سووختەپەڕ ئستعارەیە ژ بۆ پرپرۆکێ. خانی مەمۆ و تاجدین وەکاندنە پرپرۆکێن ئەڤێندار کو ل دۆر شەمالکێ را تێن و دچن و پەڕێ وان ب ئاگرێ شەمالکێ دشەوتە.

٥٩٤- خۆش چوونه شکارێ کەبک و قازان
ناگـاهـ ب سـەر ڤە شـوبـهـێ بازان

- **هەڤبەرکرن: هژ. خـوش- ئـا.میـر.** کەبـک قـازان- **ئـۆس.** وان دی کـو ب شـیرێ چهرەبازان-

- **پەیڤناسی: کەبک:** کەو - **باز:** بالدارەکی نێچیرڤانە –

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن کەبک و قاز و باز و شکار دا هەیە.

٥٩٥- تۆرەک فـتلی ل وان ژ ناگەهـ
ئێدی قە نەما ئەوان چو ئاگەهـ

- **هەڤبەرکرن: میر.** نەمان- **بر.**نەما ل وان - **ئە.** ئێدی قە نەمان ژ عەقلێ ئاگەهـ-

- **پەیڤناسی: تۆر:** شەبەکە، داڤک - **فتلین:** نشکاڤدا لێ وەر بوون، لێ ئالیان، ل سەر را دەرباس بوون - **ژناگەهـ:** ژ ناگاهـ، ژ نشکاڤا، نە ژ گاڤ دا –

- **شرۆڤە:** ئەو هەردو شاهینێن چاڤ لێ درووپی و ئەو هەردو پرپـرۆکێن پـەڕ لـێ سـۆتی، واتە مەمۆ و تاجدین چووبوون نێچیـرا قـاز و کـەوان ، لـێ بخـوە بـوون نێچیـر. ئـەوان نشکاڤا دیتن کو تۆڕک ل وان فتلی و بخوە وەکی بازان کەتن داڤکەکێ کو، نکارین خوە ژێ رزگار بکن و ئێدی چ ئاگاهـ ژ خوە نەمان.

٥٩٦- هندی کو د هەفـتە یا حەمەل بوون
ئەو زێدە د وەحشی و خەبەل بوون

- **هەڤبەرکرن: میر. ئا. هژ.** حەفتەیا- **حم. ئە. ئۆس. رۆ. زا. جا.** هەفتەیا- **هژ.** کو د د حەفتەیا - - **ئا.** د وەحشەت و -

- **پەیڤناسی: هەفتە یا حەمەل:** حەفتەیا مەها حەمەلێ کو یەکمین مەها سالێ یە، گۆرەکی سالهەژمێرا ئیرانیان و کوردان- **وەحشی:** کووڤی - **خەبەل:** نیمچە شێت، شەیدا، ژێک بەردایی و خەرا ب بوویی-

- **شرۆڤە:** هندی کو ئەوان ل هەفتەیا مەها حەمەلێ دا بوون، ئەو زێدە شیت و شەیدا و دین و دێرز بوون.

٥٩٧- ئەو هەفتە ل وان کو بوویە سالف
خووکەردەیێ عێشقێ بوون موئالف

- **هەڤبەرکرن: میر.** حەفتە- **رۆ.ئا. میر.** خود کەردەیێ –

- **پەیڤناسی: سالف:** بهۆری - **خووکەردە:** خووکری، فێرە بوویی - **موئالف:** هۆگر –

- **شرۆڤە:** دەما کو ئەو هەفتە ل سەر وان را دەرباس بوو، هێدی هێدی فێرەبوون و هۆگری یا خوە دانە ئەڤینێ.

- **جوانکاری:** پەیڤێن خووکەردە و موئالف دکارن تەرادوفێ ساز بکن.

٥٩٨- رابوونە ڤە رۆژەکێ وە پێکڤە
فکرینە ب رەنگ و رووین یێکڤە

- **هەڤبەرکرن: رۆ .حم. ئۆس. ئە.** رۆژەکی بێکڤە - **ئا.** ب پێکڤە- **هژ.** ب یەکڤە - - **رۆ.** رووین پێکڤە – **حم. ئە. میر.** رووین یێکڤە- **ئا.**ئێکڤە - **ئۆس. هژ.** یەکڤە-

- **پەیڤناسی: فکرینە.** دیناخوە دانێ، بەرا خوە دانێ - **یێکڤە:** هەڤدو –

- **شرۆڤە:↓**

٥٩٩- عێشقێ کربـوون وسـا موبـەددەل
وان یێک و دو ناس نەکر ژ ئەووەل

- **هەڤبەرکرن: هژ.** ئێک.
- **پەیڤناسی: موبەددەل:** گوهۆڕاندی.
- **شرۆڤە:** رۆژەکی ب هەڤدو را رابوون و دینا خوە دانە رەنگ و روویێن هەڤـدو. ئەڤینـێ وسان ئەو گوهۆڕی بوون کو، پێش دا هەڤدو نەناسین.

٦٠٠- ئەووەل دکـرن ژ هـەڤ تەغەڕوب
پاشێ کو کرن ب هەڤ تەقەڕوب

- **پەیڤناســی: تەغــەڕوب:** نەناســی، دووری، دوورکــەتن - **تەقــەڕوب:** نێزیکــی، نێزیک بوون-
- **شرۆڤە: ↓**
- **جوانکاری:** پەیڤێن ئەووەل و پاشێ پێکڤە و پەیڤێن تەغەڕوب و تەقـەڕوب ژی پێکڤـە دژبەری یێ ساز دکن. ئەڤ مالکا ب شێوەیا موازنە یێ هاتییە دارێژتنێ.

٦٠١- دیتن خو ب پاچـەبەند و زەنگل
پەرواز و فڕین موحال و موشکل

- **هەڤبەرکرن: ئا.** پەروازە فڕین- **میر.** پەروازە دفڕین- **هژ.** محال.
- **پەیڤناسی: پاچەبەند:** قەید، پێبەست، بەند - **پەرواز:** فڕین - **موحال:** نەبوویی، نە یا بوونێ - **موشکل:** دوژوار –
- **شرۆڤە: ↓**
- **جوانکاری:** تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن پاچەبەند و زەنگل و موحال و موشـکل دا هەیـە. پەیڤێن پەرواز و فڕین تەرادوفێ ساز دکن.

٦٠٢- ئوسکووفەکی زولمەتێ ب سەر دا
جولقـۆیـەکی ئولـفـەتێ ب بەر دا

- **هەڤبەرکـرن: ئـا.** ئشـکووفەئێ زولمەتـێ **-ئـە.** ئوسـکووفەکی، ل پەراوێـزێ دا ئوشـکووفەکە ژی هـاتییە- **حـم.** ئوسـکووفەکە- **رۆ.** ئوسـکووفەکی- **- ئـۆس.** ئوشکووڤەکە- **میر.** ئەسکووڤەکە- **هـژ.** ئوسـکۆفەکە- **جـا.** ئێسـکۆفەکە- **- - میـر.** جلغۆیەکە- **ئا.ئۆس. رۆ.** جلغۆیەکی- **ئە.** جلغۆیەکە- **حـم.** جلفـۆیەگە- **هـژ.جـا.زا.** جلفۆیەکە-

- **پەیڤناسی: ئوسکووفە:** کومەکی تەنگ و بچووکە کو دکنە سەرێ باز یان شـاهینێ کـو تازە گرتنە دا کو تشتەکی نەبینە. چاڤبەند، ب واتەیا گری یا ل نیڤەکـا هـەردو برووییـان ژی هاتییە **- زولمەت (ڤلمت):** تاریتی **- جولقۆ:** جلیقـە، جلـک، ئێلـەک، جلکـا کـو ل بالدارێن نێچیرڤان دکن. **- ئولفەت:** هۆگری -

- **شرۆڤە:** پێش دا ژ هەڤدو دڕەڤین، پاشـێ کـو ل سـەر هەڤـدو دا هـاتن و نێزیکـی هەڤـدو کەتن، بخوە ئاگادار بوون کو، پی یـێن وان ب پێبەنـد و زەنگلـێ ئەڤینـێ هـاتییە گرێـدانێ و وەکی بالداڕێ کو کەتبن دەستێن نێچیرڤانان دا، ئێـدی نکـارن بفـڕن. دیـتن کـو زەنگـل و پێبەنـد د پـی یـێن وان دا، کـومێن تەنـگ و تـاری ل سـەرێ وان و هـەر یەکـێ ئێلەگەکـی فێرەکرنێ ل بەر بەژنا وان دایە.

- **جوانکاری:** تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن ئوسکووفە و جلقۆ دا هەیە. ئەڤ مالکا ب شێوەیا تەرسیعێ هاتییە ڤەهاندنێ. ل پەیڤێن ئوسکووفەکی زولمەتـێ و جلقـۆیەکی ئـولفەتێ دا سەربەستی یا هۆزانی یێ هەیە.

٦٠٣- بی توعمە و بی شەڕاب و بی چاڤ
بی مەقسەد و بی موراد و بی گاڤ

- **هەڤبەرکرن: ئا.** طەعم – **میر. حم. رۆ. جا. زا.** چاڤ- **پرۆ.** باڤ- **ئا.** جاە- **ئە.** جام، ل پەراوێزێ دا چاڤ ژی هاتییە. **- ئۆس.** ئاڤ **- - ئا.** گاە- **ئە.** کام، ل دەستنڤیسا ئە دا پاشبەند جام و کام هاتییە ، لێ ل رەخ وان دا ب قەلەما هوور بـی چـاڤ و بـی گـاڤ ژی هاتییە.- **میر. حم. جا. زا. هژ. رۆ. ئۆس.** گاڤ-

- **پەیڤناسی: توعمە(طعمە):** خوەرەک - **شەڕاب**: ڤەخوەرەک - **چاف:** چای - **بیگاف:** بێگاف ، نەچار، بێ دەستهەلات –

- **شرۆڤە:↓** تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن توعمە و شەڕاب و چـاڤ(چـای) دا هەیـە. پـەیڤێن مەقسەد و موراد تەرادوفێ ساز دکن.

٦٠٤- مەستانە ژ رەنگێ چەشـمێ دلدار
مەخموور و سیاھ و مەست و بیمار

- **هەڤبەرکرن: ئا.** ژ رەنگێ رووێ دلدار- **هژ. حم.** سیاھ مەست-

- **پەیڤناسـی: مەسـتانە:** وەکـی مەسـتان، خومـار- **چەشـم:** چـاڤ- **سـیاھ:** رەش - **بیمار**: نەخۆش-

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** پەیڤێن مەستانە، مەخموور، سیاھ ، مەست و بیمار ھەمـوو رەوشـناڤن ژ بـۆ چاڤێن جوان.

٦٠٥- مانەندێ دەھانێ یارێ دلتەنگ
نالین ژ رەھا دلی وەکی چەنگ

- **هەڤبەرکرن: هژ.** دلێ-

- **پەیڤناسی: مانەندی:** بینانی - **دەھان:** دەڤ - **نالین**: نالیان، کرن نـالە نـال - **رەھ:** تامار، دەمار - **چەنگ:** ئامیرەکە سازبەندی یێ یە-

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** تەشبیھ ل ڤێ مالکێ دا ھەیە، خانی دلێ مەمـۆ و تاجـدینء ل تەنگبـوونێ دا دوەکینە دەڤێ یارێ و رەھا دلێ وان دوەکینە تێلا چەنگێ. بەرێ ل بـال ھەلبەسـتڤانان دەڤێ بچووک نیشانەیا جوانی یێ بوو.

٦٠٦- گۆتن عەجەب ئەم کو بوونە بیمار؟
یان بوونـە د کـی شـەڕی بریندار؟

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** یان بوونە د کی شیری بریندار- **پرۆ.** یا بووینە وەکی شیری بریندار، یا بوونە د کی شەری- **حم. ئە. هژ. جا.** یا بوونە د کی شەڕی بریندار – **بـر.ئـا.** یـا بوونە وەکی ژ شێر بریندار- **میر.** یا بووینە وەکی شـێرێ بریـندار- **زا.** یـا بـوونە وەکـی شێرێ بریندار-

- **پەیڤناسی: کو:** چاوا، کەنگێ - **د کی:** د کیژان –

- **شرۆڤە:** بێ خوارن و ڤەخوارن و بێ چایی و مەی و نەچار و بێدل و بێ مەبەست و مراز، وەکی چاڤێن دلداران مەست و خێڤ و رەش و مەخموور و بیمار و وەکی دەڤـێن دلـداران دلتەنگ و ژ کوورانی یا دلێ خوە نالین و گۆتن: گەلۆ ئەم چما و ژ بۆ چی و کەنگێ وەها نەخۆش کەتنە. یان ئەم ل کیشک شەڕی دا بریندار بوونە.

- **جوانکاری:** تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن بریندار و بیمار دا هەیە.

٦٠٧- یانـە وەهـە ئـەم چـرا نـەکارین
مەجرووح و زەعیف و دلفەگارین

- **پەیڤناسی: نەکار:** کەسێ/کەسا کو نکـارە، نـاتەوان،- **مەجـرووح:** بریـندار - **دلفەگـار:** دلفگار، دل ئەفگار، دلبریندار، دل بکول-

- **شرۆڤە:** ↓

- **جوانکاری:** تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن نەکار، زەعیف، مەجرووح و دلفگار دا هەیە.

٦٠٨- ئەڤرەنگە هە وان دکر تەفەحوس
ماهـییەتێ حالێ خو تـەجەسسوس

- **هەڤبەرکرن: ئە. هژ.** ئەڤرەنگە ئەوان-

- **پەیڤناسی: ئەڤرەنگەهە:** هاکینە، وەها - **تەفەحوس(تفحص):** لێگەڕیـان، لێکـۆلین، پەیجـۆیی - **مـاهییەت:** چـاوایی، رەوش - **تەجەسسـوس:** جاسووسـی کـرن، ل دوو تشتەکی کەتن، لێ گەڕیان –

- **شرۆڤه:** یان نا ئەگەر وسان نینه، لێ ئەم چما وەها نەکار و بێحال و سست و ژار و بەلەنگاز و بریندار و دل بکول بوونه. هەردو برایان وەها ل رەوشا خوه ڤەدکۆلین.

٦٠٩- تاجدین فکری د دەست برایی
تەیست گوهەرەک وەکی چرایی

- **هەڤبەرکرن: هژ.** برایێ، چرایێ – **- میر. حم. رۆ. جا.** تەیست- **ئا.** طەیست- **ئۆس.** دیست/دیت- **ئه.** دیتی- **هژ.** تیست- **زا.** ڤەبەستێ-

- **پەیڤناسی: تەییست:** دتەییست، دتەییسه **- گوهەر:** گۆهەر، گەوهەر –

- **شرۆڤه:↓**

٦١٠- یاقووتەکه مسلێ دانەیێ نار
مەشعەل صفەته ژ بۆ شەڤا تار

- **پەیڤناسی: دانەیێ نار:** دەندکا هەنارێ - **مەشعەل:** مەشخەل، شاپلیته، شەمالک - **تار:** تاری-

- **شرۆڤه:↓**

٦١١- مانەندێ شەمالێ دتەییسی
حەکاک ء ب ناڤێ زین نڤیسی

- **هەڤبەرکرن: ئا.ئۆس.** شەمالکێ د تەییسی- **رۆ. حم. ئه. میر. زا.** ئەو تەییسی- **هژ.**ئەو تئیسی- **جا.** ئەو دئیسی- **پرۆ.** وێ تەییسی – **حم.** حەکاکی –

- **پەیڤناسی: شەمال:** مۆم، شەم، خەتیرە **- حەکاک:** مۆرهەلکەن، مۆر چێکەر، قاش چێکەر، کەسێ کو نڤیسار یان نەقشەکێ ل سەر زیڕ، کەڤر، ئاسن یان تشتەکی دی دنتلینه.-

- **شرۆڤه:** تاجدینء دینا خوه دایێ کو گوستیلەک ل تلی یا برایێ وی دایه، کو قاشا وێ بینانی چرایێ دتەییسه. قاشەک ژ یاقووتا سۆر، دورست وەکی دەندکا هنارێ و ب شەوق و رۆناهی وەکی چرایێ ژ بۆ شەڤا تاری. ئەو یاقووتا سۆر وەکی خەتیرەیەکێ دتەییسی و حەکاکی ناڤێ زینێ ل سەر نڤیسی بوو.

- **جوانکاری:** ل ڤـان مـالکێن هەلبەسـتان دا خـانی قاشـا گوسـتیلێ وەکانـدییە: دەنـدکا هەناری، چرایا رۆناهی و مەشعەلا شەڤا تاری و شەمالکا تەییسۆک.

٦١٢- دەستێ خو درێژ کرێ کو بینت
دا قـەنـج نـەزەر بـکـت ببینت

- **هەڤبەرکرن: ئە.** ئەو-
- **پەیڤناسی: کو بینت:** کو بینە - **قەنج:** باش، رند –
- **شرۆڤە: ↓**

٦١٣- مەم ژی فکری د دەستێ تاجدین
ئەلمـاسـەکـە بی بەها و تەخمین

- **هەڤبەرکرن: رۆ. ئۆس.** ئەلماسەکی.
- **پەیڤناسی: ئەلماس:** ئالماست، کەڤرەکی گرانبوهایە - **بی بەها:** بێ بوها، بێ قیمـەت، گرانبوها، پڕقیمەت . پەیڤا بی بوها پەیڤەک دژبەرە کو دو واتـەیێن دژی هـەڤ ژێ تـێن فام کرنێ. - تەخمین: بەراوردکرن، ب گومان پێڤان، پێڤان و هەلسەنگاندنا ب گومان–
- **شرۆڤە: ↓**

٦١٤- لێ ئسمێ سـتی کری کتابەت
ئوستادەکی ساحبێ مەهارەت

- **پەیڤناسی: لێ:** ل وێ، ل سەر وێ - **کتابەت:** نڤیسین - **مەهارەت:** شیان و کارین-
- **شرۆڤە:** گاڤا کو تاجدینء دەستێ خوە درێژ کر کو ئەوێ گوستیلا تلـی یـا مەمـۆ بینـە و ببینە، مەمـۆ ژی چـاڤ ب دەسـتێ تاجـدینء کـەت و دیـت کـو ل تلـی یـا تاجـدینء دا گوستیلەک هەیە کو، قاشا وێ ئالماستەک پـڕ گرانبوهـا و بـێ قیمەتـە، کـو هۆسـتایەکی کراری و زانا ناڤێ ستی یێ ب هۆستاتی و جوانییەک تام ل سەر نڤیسییە.

بالکێشی: خانی ب زانەتی گوستیلێن تلی یێن مەمۆ و تاجدینء شرۆڤە دکە. ئـەوی رەنگـێ سۆر کو رەنگێ ئەڤینێ یە و تەییسـین و رۆنـاهی بـوون کـو بوهـایێ مەعنەوییەتـێ دده تشتان، دایە گوستیلا دەستێ مەمۆ وەرەنگێ ڤەکـری و قیمەتـا مـادی ژی دایـە گوسـتیلا دەستێ تاجدینء. لەورا کو ئەڤینا تاجدین و ستی یـێ ئەڤینـا مـادی و جیهـانی یـە، لـێ ئەڤینا مەمۆ و زینێ ئەڤینا مەعنەوی و ئاسمانی یە.

٦١٥- سـەڕاف ئـەگـەر ببـیتە بوقرات
تەخمین بکەتن ب وەزنێ قیرات

- **هەڤبەرکرن: ئا. رۆ.** ب وەزنێ قیـرات- **میر. حم. ئە. ئۆس. هژ. پرۆ. جا. زا.** ب وەزن و قیرات-

- **پەیڤناسی: سەڕاف(صراف):** زێڕ و زیڤ فرۆش، کەسێ کو زێڕ و زیـڤ بـاش دناسـە، کەسـێ کـو کـارێ وی/وێ کـڕین و فرۆتنـا زێـڕ و زیـڤ و گوهۆڕینـا پـارەیی بـە. - **بوقرات(بقراط):** دو بوقراتێن ب ناڤ و بانـگ هەبـوونە:یـەک مەزنتـرین و ب نـاڤ و بانگترین بەژیشکێ مێژینە یوونـانێ یـە کـو، ل سـەدەیا چـوارێ بـەری زایینـێ ژیـایە. ئەردەشیرێ هەخامەنشی ئەو ڤەخوەندە دەربـارا خـوە، لـێ ئـەوی گازیکرنـا ئەردەشـیرء نەپەژراند، لێ لێرە دا مەبەستا خانی ژ بوقرات ئەڤ بوقراتا نینە، لـەورا کـو ئـەڤ بوقراتـا بەژیشکە و کارێ وی ب پیڤان و تەخمینێ نەکەتییە. بەلکوو مەبەسـتا خـانی ژ بـوقرات، بوقراتێ دوەمەکو ل سەدەیا پێنجێ زایینی دا ژیایە. ئـەو ئەنـدازیارەکی ب نـاڤ و بانـگ بوویە و پرتووکەک ل بارا بیرکاری یـێ (ریاضـات/ماتەماتیـک) دا نڤیسـییە. - **وەزن:** کێش - **قیرات:** کێشەک تایبەتی کێشانا گەوهەرانە، گرانی یا وێ چوار جەهە کو دبیتە ژ سەدی دویێ گرەمەکێ-

- **شرۆڤە:↓**

٦١٦- بازار بکـەت ژ بـۆ فـەلاتـوون
مەجمووعێ خەزاینێ د قاروون

- **هەڤبەرکرن: ئە.** خەزائنێت – **هژ.** خەزانەیێ د –

- **پەیڤناسی: بازارکرن:** کڕین - **فەلاتوون:** ئەفلاتوون، فیلسۆفێ ب ناڤ و بانگێ یوونانێ - **مەجمووع:** هەموو - **قاروون:** ناڤێ دەولەمەندەکی ئەفسانەیی یە-

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** پەیڤێن بوقرات و ئەفلاتوون و قاروون تەلمیحن ژ بـۆ سـەرهاتی و چیرۆکـا وان کەسانە.

٦١٧- سومنا سەمەنێ د وان نگینان
نابت ب وقووفێ دووربینان

- **پەیڤناسی: سومن(ثمن):** یەک هەشتوم، ژ هەشت پارا پـارەک - **سـەمەن(ثمـن):** بوها، قیمەت - **نگین:** قاش - **وقووف:** ئاگاداری، زانین - **دووربین:** کەسێ کـو هایـا وان ژ قەومینێن نەهاتی ژی هەیە، عاقوبەت ئەندیش –

- **شرۆڤە:** ئەگەر بوقرات ببە دورناس و بکرێ وان گوستیلان و قاشـێن وان ب قیراتـان بکێشە و هەلسەنگینە و ژ بۆ ئەفلاتوونء بکـرە و ئەوانـا قیمـەت بکـە، ب ئاگـاداری یـا مرۆڤێن زانا و دووربین و داهـاتی نـاس، گشـتی خەزینـەیێن قـاروونء نـابن هەشـتیەکا بوهایێ وان قاشانا.

- **جوانکاری:** پەیڤێن سومن(ثمن) و سەمەن(ثمن) پێکڤە جناسێ ساز دکن. موبـالغە د ڤێ مالکا هەلبەستێ دا هەیە.

٦١٨- مایین د تەعەجوب و تەحەییور
<u>دامان و گەلەک</u> کرن تەفەککور

- **هەڤبەرکرن: ئا. نۆس.** دامان گەلەک.

- **پەیڤناسی: تەعەجـوب مـان:** زەنـدەگرتی مـان- **تەحەییـور:** مـات مـایی- **دامـان:** ڤەمان،شاش و مت مان-

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن مایین و دامان، تەحەییور و تەفەککـور دا هەیـە. پەیڤێن تەحەییور و تەعەجوب دکارن تەرادوفێ ساز بکن.

٦١٩- زانین کو سەواحبێ د نگینان
هەر چی کری کر ستی و زینان

- **هەڤبەرکرن: میر. رۆ.** سەواحبێد - **حم.ئا.ئۆس. هـژ. پـرۆ. جـا. زا.** سـەواحبێ نگینان- **ئە.** سەواحبێت – **ئا.** هەرچی کو کری ستی و زینان –

- **پەیڤناسی: زانین**: لێرەدا دکارە دو واتەیان بدە، هـەم ب واتەیـا زانینـێ و هـەم ژی ب واتەیا ناسینێ. - **سەواحب**: پڕانەیە صا حب، خودان –

- **شرۆڤە:** هەردو مات و زەنـدەگرتی مـان و ب سۆسـرەت کـەتن بیـر وهـزرێن کـوور و خودانێن گوستیلان ناسین و زانین کو ئەو بەلایا هان ستی و زینێ ئینایە سەرێ وان.

٦٢٠- رۆژا وەکو بوویە عەید و تەحویل
ئەو ژی گەڕیـانە جـامـە تـەبدیل

- **هەڤبەرکرن: میر. ئا. ئە. بر.هژ.** بوویە عەید و تەحویل- **رۆ.** بووی عەید و تەحویل- **حم. زا.** بووی عەید تەحویل- **جا.** بوویە عەیدێ تەحویل- - **میر.** ئەو ژی گەڕیان ب جامە تەبدیل.

- **پەیڤناسی: تەحویـل:** گوهـۆڕین، مەبەسـت ژێ گوهۆڕیـان سـالێ یـە، سـالگوهۆرک، سالڤەگەڕ - **جامە تەبدیل:** کنج گوهۆڕی، کنج ڤەگوهەستی –

- **شرۆڤە:↓**

٦٢١- چاوا خەمـلـینە ئـەڤ کچانی
ئەو ژی گەڕیانە جل کوڕانی

- **هەڤبەرکرن: رۆ. میر.** گەڕیان ب جل.

- **پەیڤناسی: جل کوڕانی:** ل جلێ کوڕان دا-

- **شرۆڤه:** مەمـۆ و تاجـدین تـازه ب بـرینێن خـوه حەسـیان و زانـین کـو ل رۆژا جەشـنا نەورۆزێ دا ئەوانا واتە زینێ و ستی ژی وەکی وان ب کنجێن ڤەگوهەستی سـالگوهۆڕکا خوه کرنە. ئەڤانا چـاوا ب جلـێن کچکـان چـوونە دەرڤـا، ئەوانـا ژی وسـان ب کنجـێن کوڕکان ل نافا کۆمەلێ دا گەڕیانە.

- **جوانکاری:** پەیڤێن کچانی و کوڕانی دژبەری یێ ساز دکن.

٦٢٢- ئەو بوون کو مە دین د رووزێ نەوروز
مسـلێ مـەھ و مێهـرێ عالەم ئەفروز

- **هەڤبەرکرن: حم.ئۆس. هژ.ئە. زا. جا.** ئەو بوون کو مە گۆ د رووزێ نەوروز - **میر.** ئەو بوون کو مە د ڕۆژێ نەورۆز. **پرۆ.** ئەو بوون کو مە گۆ دروز، ئەو بوونە کو مە دیـن د رۆژ.- **ئا.رۆ.** ئەو بوون کو مە دین د رووزێ نەوروز-

- **پەیڤناسی: رووز:** رۆژ - **عالەم ئەفروز:** جیهان رۆژنکەر-

- **شرۆڤه: ↓**

- **جوانکاری:** پەیڤێن رووز و نەوروز پێکڤە جناسێ ساز دکن. پەیڤێن مەھ و مێهر پێکڤـە دژبەری یێ چێ دکن.

٦٢٣- ئەو هەردو نە ئێد کو دەست ڤەمشتن
ئەو هەر دو نە ئێد کو خەل دکوشـتن

- **هەڤبەرکرن: حم. ئا. هژ. میر. زا.** ئێ د دەست. **ئۆس.** ئـێن د دەسـت- **ئـە.** ئێـت دەست- **رۆ.** ئەو هەردونە ئێد کو دەست ڤەمشتن- **جا.** ئەو هـەر دونـە یـێن د دەسـت ڤەمشتن - **-رۆ.حم.هژ. میر.** ئێ د خەل- **ئا.** ئێ کو خەل – **ئۆس.** ئێن د خەل- **ئە. ئێت** خەلق- **زا.** ئێ خەلق- **جا.** یێن د خەل-

- **پەیڤناسی: دەست ڤەمشتن:** دەست هەلمالین، زەند وبەند ڤەمالین و خوە ژ بۆ کارەکی گرنگ ئامادە کرن - **خەل:** خەلک –

٦٢٤- ئەو بـوونـە د شـەهرء بوونە جـەللاد
ئەو بوونە کو خەل ژ دەست ب فەریاد

- **هەڤبەرکرن: رۆ. د شەهری- حم. ئۆس.** د شەهری بووی- **ئا.** د شەهرء دا د جەللاد- **هژ. د** شەهرێ بووی- **میر.** د شەهری بوومە - **ئە.** خەلق.

- **شرۆڤە:↓**

٦٢٥- ئەو بوونە ل ڤان جگەر کەواندن
ئەو بوونە کو ڤـان ب دل حەباندن

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** کڤاندن- **پرۆ.** کەواندن- **حم.ئا.ئە. میر.** جیهێ هەردو نیڤمالکان لێک هاتییە گوهۆراندنێ. **ئا.** حەباندین، کەواندین-

- **پەیڤناسی: کەواندن:** داغ کـرن، کـەو دان، شـەوتاندن و کەبـاب کـرن، داغ کـرن و شەوتاندنا بریـنان ژ بۆ پێشگیری یا کفکیبوونێ، شێوەیەک ژ بەژیشکی یا مێژین بوویە.

- **جوانکاری:** تەناسوبا پەیڤێن دل و جگەر دگـەل هەڤـدو و دگـەل پـەیڤێن حەبانـدن و کەواندنێ هەیە.

- **شرۆڤە:** مەمۆ و تاجدین ژ هەڤدو را گۆتن: پا ئـەو هـەردوکێن کـو ل رۆژا نـەورۆزێ دا وەکی هیڤ و تاڤێ جیهان رۆنی کربوون، ئەو بوونە. ئەو هەردوکێن کو زەند و بەند ڤـەدا بوون و خەلک دکوژتن ئەو بوونە؟! ئەو هەردوکێن کو ل باژارء دا ببوون جەللاد و خەلکێ ژ دەستێن وان فەغان و فەریاد دکرن، ئەو بوونە؟! پا هەردوکێن کـو دل و جگـەرێن مـە کەواندن و مە ب دل و جان ئەو ئەڤاندن ئەو بوونە؟!

٦٢٦- وان هەر دو بران ب عەقل و تەخمین
بـی شـائـبـە قـاتـلێـد خـو زانـیـن

- **هەڤبەرکرن: ئا.** شوبهە- **ئا. هژ. ئۆس.** قاتلێ- **ئە.** قاتلێت-

- **پەیڤناسی: شائبە:** شک و گومان، دو دلی - **زانین:** لێرە دا ناس کرن-

- **شرۆڤه:** ئەو هەردو برایان ب پیڤانەیا گومان و هشێ خوه، بێ شک و گومـان بکـوژێن خوه ناس کرن.

- **جوانکاری:** پەیڤێن عەقل و تەخمین دکارن دژبەری یێ ساز بکن.

٦٢٧- تاجدین ء ل نک هەبوو شوعوورەک
عێشقێ ل وء هیشـتبوو قوسوورەک

- **پەیڤناسی: شوعوور:** ئاگاداری، هەست - **قوسوور:** کێماسی –

- **شرۆڤه:↓**

٦٢٨- گۆ رابه بـرا ژ نـاڤ نـڤیـنان
بەس ئاهێ بکه ژ بەر برینان

- **هەڤبەرکرن: هژ. میر. ئۆس.** ئاه - **ئا. ئۆس.** ژ دەست –

- **شرۆڤه:↓**

٦٢٩- ئەم شێرن و ئەو بخوه غەزالن
پڕ عەیبـه کـو ئـەم ژ بەر بنالن

- **هەڤبەرکرن: حم. میر.** ئەو د خو غەزالن- **ئا.** ئـەو بخـو غـەزالن- **ئـۆس.** ئـەو ژ خـو غەزالن- ژێدەرێن دی. ئەو خو دو غەزالن- - **حم. ئا. بر.ئه.** ژ دەست-

- **شرۆڤه:** لـێ هـێ هنـدەکی هشـێ تاجـدینء ل سـەرء دا مـابوو و ئەڤینـا وی هنـدەکی نڤیشکانی تێ دا هەبوو. ئەوی گۆتە برایێ خوه : برا ژ ناڤ نڤینا ن دەرکەڤە و رابه سـەر خـوه و ژ دەسـت برینـان بـەس بکـه نـالین و کـالین. ئـەم شـێرن و ئـەو ژی بخـوه غەزالن.گەلەکێ فهێتی و شەرمه، کو ئەم ل بەر وان بنالین.

- **جوانکاری:** پەیڤێن شێر و غەزال دژبەری یێ دئافرینن.

٦٣٠- مەم پوختەیێ عێشقێ بوو تەمامی
گۆتێ کو برا مـەگـەر تـو خـامـی؟

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** گۆهتی-
- **پەیڤناسی: پوختە:** پژیایی- **تەمامی:** ب گشتی، تەکووز- **گۆتێ:** گـۆتە وی - **خـام:** خاڤ، نەپژیایی –
- **جوانکاری:** پەیڤێن پوختە و خام دژبەری یێ ساز دکن.
- **شرۆڤە:↓**

٦٣١- دا زەن نەبەری موجەسسەمم ئەز
سەر تا ب پیان موقەسسەمم ئەز

- **هەڤبەرکرن: ئا.** نەبەری کو- **ئە.** قەدەم –
- **پەیڤناسـی: زەن(قـن):** شـک، گومـان- **زەن بـرن:** گومـانکرن، شـکبەر بـوون- **موجەسسەم:** خودان لەش- **موقەسسەم:** پرت پرتی بوویی، پار پاری بوویی –
- **شرۆڤە:↓**
- **جوانکاری:** پەیڤێن سەر و پی دژبەری یێ و پەیڤێن موجەسسـەم و مـو قەسسـەم ژی جناسێ ساز دکن.

٦٣٢- ئەڤ جسم ل من بوویە موخەتەت
ئەو خەت هەمی بـووینە مـونەقەت

- **هەڤبەرکرن: ئا.** ئەڤ- ئەڤ مالکا ل **ئۆس.** دا نەهاتییە.

- **پەیڤناسی: موخەتەت(مخطط):** خەت خەتی بوویی، خەت لێکەتی، هێل هێلی بـووییِ، هلهلـی، زیڤـال زیڤـالی بـوویی، برینـداربوویی - **خـەت:** هێـل، زیڤـال، ڕێـز - **مونەقەت(منقط):** نقت نقتی بوویی، خال خالی بوویی-

- **شرۆڤە:** لێ مەمێ ل ئەڤینێ دا لاپ ب گشتی پژیایی بوو و گۆتە تاجدینء: برایۆ ما تـو ل ئەڤینا خوە دا هێ خاڤ و سستی؟ لێ باش بزانە و بلا چ شک و گومان ل دلـێ تـە دا نەمینە و بلا ب تە وە نەبە کو ئەز خودان لەشم و زندیمە. باوەر بکە کو، ئـەز ژ سـەرء تـا پییان پرت پرتی بوومە و ئەڤ لەشێ من ل بەر دەردێ ئەڤینێ هلهلی یە و زیڤـالی بوویە و هەر هێلەک ژ هێلێن لەشێ من ژی ل بەر دەرد و کولان نوقوت نوقوتی بـوونە و خال کەتنێ. ب واتەیەک دی نوقتەیەک ژ لەشێ من دوروست نەمایە.

- **جوانکاری:** پەیڤێن خەت و موخەتەت پێکڤە جناسـێ سـاز دکـن. پەیوەنـدی ل نیڤەکـا پەیڤێن خەت و نوقتە دا هەیە، لەورا کو هەر خەتەک ژ چەند نوقتەیان پێک تێ. سەربەستی یا هۆزانی یێ ل کێشا ڤێ مالکێ دا هەیە.

٦٣٣- تەئسیر وەرەنگە عێشق و ومقان
بتووڵ د تووڵ و عـەرز و عومقان

- **هەڤبەرکرن: ڕۆ.** عێشق ومقان – **ئۆس.** وەرەنگە د عێشق ومقان- **ئە.** وەرەنگـە وا د ومقان- **هژ.** وەمقان- بێططەول- **میر.** بالطول و طول و عرض عمقان-

- **پەیڤناسی: تەئسیر:** کارتێکرن- **ومق:** وەمق، ئەڤین - **بتووڵ(بالطول):** ب توندی، بەردەوام - **تووڵ:** درێژایی- **عەرز:** بەرایی - **عومق:** کوورایی –

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** پەیڤێن عێشق و ومـق پێکڤـە تەرادوفـێ سـاز دکـن. تەناسـوب ل نیڤەکـا پەیڤێن تووڵ، عەرز و عومق دا هەیە. بتووڵ و دتووڵ هەم تەکریرێ و هـەم ژی جناسـێ ساز دکن.

٦٣٤- یەک نوقتە نهن ژ دەردء خالی
هـێـژا تـو دبـێی چـرا دنـالی

- **هەڤبەرکرن: هژ.** دەردێ –

- **پەیڤناسی: خالی:** ڤالا - **هێژا:** هێشتا - **دبێی:** دبێژی - **چرا:** چما –

- **شرۆڤە:** کارتێکرنا ڤێ ئەڤین و حەژیکرنێ وسانە کو ب تونـدی ل درێژاتـی و بەراتـی و کووراتی یا لەشێ من دا چک بوویە و نوقتەیەک هندی سـەرێ دەرزی یـێ ژی ڤـالا ژ دەرد و ئێش و ئازارێ نەمایە، هێ ژی تو دبێژی : کو چما تو دنالی؟!

٦٣٥- دل بوویە مەحەللێ عێشق و حالا
ڤی حالـێ د ڤـی مـەحـەللێ ڤالا

- **هەڤبەرکرن: ئا.** عێشق و حالان- **زا.** عێشقێ حالا – **میر. حم. ئە. ئۆس. رۆ. هژ. جا.** عێشقێ حالا- **- رۆ.** ڤی حال و ڤی مەحەللێ ڤالا – **ئۆس.** ڤی حالی و ڤـی مەحەلـل و ڤالا- **ئە. جا.** وی حالی د ڤی مەحەللێ ڤالا- **میر.** ڤی حـال و ئەڤـی مەحەللـێ ڤـالا- **حم.** ڤی حالی دڤی مەحەللێ ڤالا- **ئا. زا.** ڤی حالی دڤێ مەحەللـێ ڤـالان- **هـژ.** ڤـی حالی دڤێ مەحەلێ ڤالا-

- **پەیڤناسی: مەحەلل:** جی، وارگەھ - **حـالا:** حـالان. **حـال:** نەشـئە، کەیفخۆشـی یـا ئەڤینێ، خوەشی و سەرمەستی، واتە و رەوشەک تایبەتە کـو ل دلـێ عارفـان دا پەیـدا دبە و ژ ڕێکا وێ عارف ئەڤینا ئاسمانی ل دلێ خوە دا سـەھ دکـن. **- ڤـی حـالێ د ڤـی مەحەللێ ڤالا:** ڤی حالێ کو کەتییە وارگەھەکی ڤالا دا-

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاریێ:** پەیڤێن عێشق و حال پێکڤە تەرادوفێ ساز دکن. ھەرچوار پـەیڤێن حـال و مەحەلل پێکڤە ھەم جناسێ ساز دکن و ھەم ژی تەکریرێ و ھـەم ژی پەیوەنـدا وان یـا مەکانی ھەیە، لەورا لێرەدا مەحەلل وەکە ئامانەکێ ژ بۆ حال ھاتییە شرۆڤە کرنێ.

٦٣٦- نینە عەجەب ئەر ببم حولوولی
من مایە ژ سووڕەتی ھەیوولی

- **هەڤبەرکرن: ئا.بر.ئە. میر.** ئەز-

- **پەیڤناسی: ئەر:** ئەگەر- **حولوولی:** ئەو کەسێ/کەسا کو ل سەر وێ بیر و باوەرێ بـە، کو روحێ خودێ ل لەشێ ئادەمێ دا پەیا بویە و پشتی وی ژی ل هەموو پێغەمبـەران دا تا پێغەمبەرێ ئیسلامێ هاتییە.- **سووڕەتی(صورتی):** رووڤەیی، لێرە دا مەبەسـت ژێ جسم و هەبوونا رووڤەیی و زاهری یە.- **هەیوولی:** مادەیا بەرین و سەرەتایی، هەڤیـر و هەیڤانێ بەرینە هەموو تشتێن جیهانێ و هەموو بوونەوەران –

- **شرۆڤە:** دلێ من بوویە مەکان و وارگەهێ حال و ئەڤینا ئاسمانی، دگەل ڤێ ئەڤین و ڤی حالێ کو ل دلێ من یێ ڤک و ڤالا دا جی گرتییە، ئەگەر کـو ئـەز بـبم حولـوولی و بێـژم خودێ کەتییە دلێ من دا، جیهێ سۆسرەت و زەندەمانێ نینە. ڤێ گاڤێ ژ لەشـێ مـن و هەبوونا من یا رووڤەیی تەنێ مادەیا سەرەتایی مایە.

بالکێشی: مەم پێش دا ژ تاجدینء را دبێژە کو گشتی لەشێ وی ل بەر ئەڤینێ هلهلی یـە و نوقتەیەک ژ لەشێ وی دوروست نەمایە، ل دوو را دبێژە :دلێ من بوویە وارگەهێ حال و ئەڤێنێ، دلێ کو تونەیە و نەمایە و ڤک و ڤالایە، بوویە وارگەهێ حال و ئەڤینێ، ل بەر ڤی حالێ کو کەتییە وارگەهەکی ڤک و ڤالا دا ئەگەر ئەز بێمە سەر وێ بیر و بـاوەری و بێـژم کو خودێ کەتییە دلێ من دا جیهێ زەندەمانێ نینە.

٦٣٧- شاهەنشەهێ عەشقێ بی غەرەز هات
جەوهەر ڤەشـێری دەمـا عەرەز هـات

- **هەڤبەرکرن: ئە.** وەما-

- **پەیڤناسی: بی غەرەز:** بێ رک و کین- **جەوهەر:** بنچینە و ریشا هەر تشتێ، هەر تشتێ کو هەبوونا وێ ب تشتەکی دی ڤـا گرێـدایی نەبـە و هەبوونـا خـوە دا سـەر بخـوە بـە- **عەرەز:** تشتا کو هەبوونا خوە دا سەربخوە نینە و هەبوونا وێ ب هەبوونا تشتەکی دی ڤا گرێدایی بە.

- **شرۆڤە:** شاهەنشاهێ ئەڤینێ بێ کەرب و کین هات و ل دلێ من دا روونشت، دەمـا کـو عەرەز هات، جەوهەر هاتە ڤەشارتنێ. دەما کو ئەڤین هات و ل دلێ من دا روونشت ئـەو روحێ کو ل دلێ من دا بوو هاتە ڤەشارتنێ.

- **جوانکاری:** عێشق ب پادشاهێ پادشاهان هاتییە وەکانـدنێ. پـەیڤێن عـەرەز و غـەرەز پێکڤە جناسێ سـاز دکـن. پـەیڤێن جەوهـەر و عـەرەز پێکڤـە دژبـەری یـێ دئـافرینن.

مەبەست ژ عەرەزێ لێرەدا عێشق و مەبەست ژ جەوهەرێ ژی ئەو روحە ئەوێ کو مەمۆ دبێژە کەتییە دلێ من دا.
هەرچەند کو عێشق وەک پادشاهێ پادشاهان هاتییە بناڤ کرنێ، لێ دیسان ژی چون ئەو ل هەبوونێ دا ب سەرێ خوە نینە و هەبوونا وێ حەوجەداری هەبوونا تشتەک دی یە، لەورا ژێ را عەرەز دبێژە.

٦٣٨- ئەڤ حال و مەحەلل و جسم و جەوهەر عێشقێ ژ خو را کرن موسەخخەر

- **هەڤبەرکرن: رۆ.ئە.** ئەو.
- **پەیڤناسی: موسەخخەر:** داگیرکری-
- **شرۆڤە:** ئەڤینێ ژ خوە را ئەڤ حال و مەحەلل و لەش و جەوهەرا داگیر و بندەست کر.
- **جوانکاری:** پەیڤێن حال و مەحەلل جناسێ ساز دکن. پەیڤێن جسم و جەوهەر پێکڤە دژبەری یێ چێ دکن.

٦٣٩- جان و جەگەر و دل و هنافان دەست و سەر و پی و پشت و چافان

- **شرۆڤە: ↓**
- **جوانکاری:** تەناسوب ل نیڤەکا گشتی پەیڤێن ڤێ مالکێ دا هەیە.

٦٤٠- وەللاھ کو یەکی نەمایە راحەت بیللاھ کو یەکی نەمایە تاقەت

- **هەڤبەرکرن:** تەنێ ل دەستنڤیسا **ئۆس.** دا " کو" هاتییە.
- **پەیڤناسی: وەللاھ:** ب خودێ کەم - **بیللاھ:** ب خودێ کەم - **راحەت:** ڤەحسیان، ئارامشت - **تاقەت:** کارین و شیان-
- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا هەلبەستێ ب شێوەیا تەرسیعێ هاتییە ڤەهاندنێ. پەیڤێن وەلـلاه و بیللاه پێکڤە جناسێ ساز دکن.

٦٤١- بزانـدنـه وان ژ مـن عـەلائق
بلجومله دبێن کو نەحنۆ عاشق

- **پەیڤناسی: بزاندن:** قەتاندن، پزراندن **- عەلائق:** پڕانەیا عەلاقە، پەیوەند **– عەلائق بزاندن:** پەیوەندی ڤەبڕین- **دبێن:** دبێژن **- نحنـۆ عاشـق(نحـن عاشـق):** ئـەم ئەڤیندارن –

- **شرۆڤە:↓**

٦٤٢- ناپرسی ل حالێ من تو زالم
هێژا تو دبێـژی ئەز نـەنـالم

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** ل نیڤەکا پەیڤێن ئەز و تو دا هەم تەناسـوب هەیـە و هـەم ژی دژبـەری. ل نێڤەکا پەیڤێن ناپرسی و دبێژی دا ژی دژبەری هەیە.ل کێشا ڤێ مالکێ دا ژ سەربەستی یا هۆزانی یێ وەج هاتییە وەرگرتنێ.

٦٤٣- ئەڤرەنگە هە وی کو کر تەزەللوم
تاجـدیـن ء نەمـا ژ بۆ تەکـەللوم

- **هەڤبەرکـرن: ئـا.** ئەڤرەنگـە ئـەوی- **ئـۆس.** ئەڤرەنگـە وی کـو کـرە- **- هـژ.حـم.** تاجدین قە نەما-

- **پەیڤناسی: زالم(ڤالم):** ستەمکار **- تەزەللوم(تڤلم):** خوە بەلەنگازکرن، گلی و گازندە کرن **- تەکەللوم:** ئاخڤتن، خەبەردان –

- **شرۆڤە:** خودێ کەم کو ، چ ڤەحسیان و راحەتی ژ بۆ جان و جەگەر و دل و هناڤێن مـن نەمایە و ب یەزدان کەم کو، چ هێز و شیان ل دەست و سەر و پـێ و چـاڤێن مـن دا ژی نەمایە. ئەوانا هەموویێ پەیوەندی یێن خوە ژ من قەتاندنە و هەموو ڤێکرا گـازی دکـن و دبێژن کو ئەم ئەڤیندارن. هەی ستەمکاریێ دلکەڤر تو ژ رەوش و دەما من ناپرسی، هـێ تو ل سەر دا ژی دبێژی من کو ئەز نەنالم. گاڤا کـو مەمـۆ دەرد و کـولێن خـوە وسـان ژ تاجدینء را شرۆڤە کر، ئێدی چ گۆتن و بەرسڤ ژ تاجدینء را نەمان.

٦٤٤- ئەو مانە د گەل ئـەوان بـرینان
بەحسا مە ل سەر ستی و زینان

- **هەڤبەرکرن: رۆ.ئا.ئۆس.** ئەو مان و د گەل ئەڤان برینان- **ئە.** ئەو مان دگەل ئـەوان برینان- **هژ.** ئەڤ مانە د گەل ئەڤان برینان- **میر.** ئەو مان دگەل ئەڤان برینـان- **ئـە.** بەحسێ مە-

- **پەیڤناسی: بەحس(بحث):** ئاخفتن، پەیڤین، گۆت و بێژ کرن، داباش-

- **شرۆڤە:** بلا تاجدین و مەمۆ دگەل وان دەرد و کول و برینێن خوە بمینن، ئەم هـەڕن بـزانن کانێ چ هاتە سەرێ ستی و زینێ.

(١٦)

موعاوەدەتا ستی و زینێ ژ سەرسال و گەشتێ
و ئستنلاعا دایەنێ ژ ماجەرا و سەرگوزەشتێ

٦٤٥- ئەو ژی ڤەگەڕین ب وی لباسی
حازرشەلییان کو کـەس نەناسی

- **پەیڤناسی: ڤەگەڕین**: ڤەرگەڕیان، زڤڕین - **حازر(حاضر)**: دملدەست، هه ل جـی دا، ب لەز - **شەلییان**: شێلیان، کنجێ خوه بێخستن –
- **شرۆڤه: ↓**

٦٤٦- هەرچەندە کـرن لبـاس تەبدیل
ئەمما نەدبوون ژ حالء تەحویل

- **هەڤبەرکرن: ئا.** لباس و تەبدیل- **هژ.** لیباسێ تەبدیل – **رۆ. حم.** حالی- **هژ.** حالێ.
- **پەیڤناسی: تەبدیل کرن**: گوهۆڕین - **تەحویل بوون**: ڤەگەڕیان –
- **شرۆڤه: ↓**

٦٤٧- عێشقێ کربوون وسا موبەددەل
ئێدی نەدچـوونە حـالێ ئـەووەل

- **هەڤبەرکرن: هژ.** وسان-

- **پەیڤناسی: موبەددەل:** گوهۆڕتی.

- **شرۆڤە:↓**

٦٤٨- قەت کەس نەدگۆ ستی و زینە
خـەلـقێ وە دزانـی ئـەجـنەبینە

- **هەڤبەرکرن: هژ. دزانێ –**

- **پەیڤناسی: ئەجنەبی:** بیهانی، ژ مەدەر، دەرەکەیی-

- **شرۆڤە:** ستی و زین ژی ب وی جل و بەرگێن خوە یێن کوڕانی ڤا زڤڕین مـالێ و هـە د جی دا و ب لەز جلکێن خوە گوهۆڕین، دا کو چ کەس وانـا نـاس نەکـە. هەرچەنـدە کـو کنجێن خوە گوهۆڕیبوون، لێ ژ رەوشا خوە نەدزڤـڕین و نەدهـاتن سـەر حەمـدێ خـوە. ئەڤینێ ئەو وسان گوهۆڕاندبوون، کو ئێدی نەدچوونە سەر رەشـا خـوە یـا بـەرێ. قـەت کەسی نەدگۆتن کو ئەو ستی و زینن، خەلکێ وە هزر دکرن کو ئەو بیهانینە.

٦٤٩- داینەکە وان هەبوو زەمانی
تەشـبیهێ بەلایێ ئاسـمانی

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** داینگە- **ئا.** دائنک- **ئە.** دائینەکە.

- **پەیڤناسی: داین:** دایە، دایەن، لەلە - **زەمانی:** زانا و ئاگادارا/ێ دەور و دەما خوە –

- **شرۆڤە:↓**

٦٥٠- زالا فەلـەکێ ل بەر زەبـوون بوو
وێ ناڤ ژ پیری حەیزەبوون بوو

- **پەیڤناسـی: زال:** پیـرەژن - **زالافەلەکـێ:** فەلەکـا پیـر - **زەبـوون:** بەلەنگـاز، بـێ دەستهەلات - **حەیزەبوون:** پیرەژن –

- **شرۆڤه: ↓**

- **جوانکاری:** وەکە چاوا ل فۆلکلۆرا کوردی و ئەدەبا کلاسیک دا هاتییە، لێرە دا ژی فەلەک وەکە پیرەژنەکێ هاتییە وێنەکرنێ. ل پەیڤێن فەلەک و پیری دا سەربەستی یا هۆزانی یێ هەیە.

٦٥١- ئەو هات ژ غەفلەتی ب سەر دا
فکری کو جلێ د وان د بەر دا

- **هەڤبەرکرن: ئا. هژ.** هاتی - **ئە.** جلێت.

- **پەیڤناسی: ژ غەفلەتی:** نشکاڤا، دزیڤە، ئاگادارنەکری.

- **شرۆڤه: ↓**

٦٥٢- روونشتنە بی مەزاق و مەشرەب
وەندا کرنە زەقەن د غەبغەب

- **هەڤبەرکرن: ئۆس. بی مەزاد- ئۆس.** وان دا- **رۆ. ئا.** د زەقەن و غەبغەب –

- **پەیڤناسی: مەزاق:** چێژە، هێزا چیشتن و تام کرنێ- **بیمەزاق:** بێمەعدە، پۆسیدە- **مەشرەب:** جیهێ ئاڤ ڤەخوارنێ- **بی مەشرەب:** بێ مەعدە - **زەقەن:** چەنە، ژێرچەنە، ئارچەنە- **غەبغەب:** خەوخەوک -

- **شرۆڤه: ↓**

- **جوانکاری:** ل نیڤەکا پەیڤێن مەزاق و مەشرەب دا هەم تەناسوب هەیە و هەم ژی دژبەری. ل نیڤەکا پەیڤێن زەقەن و غەبغەبێ دا تەناسوب هەیە.

٦٥٣- یەعنی کو تەحەییور و مەلالن
مەھ پارە د حالەتێ وەبالن

- **هەڤبەرکرن: ئا.** مەهپارەنە ئەو د.

- **پەیڤناسی: مەلال:** مەلوول، پۆسیدە - **مەهپارە:** تیکێد هیڤێ، مەبەست ژێ بەدەو بوونە- **وەبال:** تەنگاڤی، ئێشیان، بێحالی و نەرەحەتی، عەزاب –

- **شرۆڤە: ↓**

٦٥٤- جلوا بووی جۆجمێ د تازە
رەنگێ سەمەنێ ب جایێ غازە

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** چلو بووی جوحمی د تازە. **پرۆ.** جوجمی دتازە – حلوابووی- جلوا بووین - **نۆس.** چاوان بوویی چیچەکێن دتازە- **ئە.** جلوا بوویی جۆچمێت. ل پەراوێزێ دا هاتییە: چۆچم – **حم.** جلوا بوویی جوجمی- **میر.** چلوا بوویی چۆچمێ د تازە- **هـژ.** جلوا بوویی جەوجەمێ-

- **پەیڤناسی: جلوابووی:** جەلوابوویە، چلمسییە، پەژمرییە - **جۆجم:** کۆکم، گۆگەم، دارەکە کو گولێن زەر و قیچک ددە - **سەمەن:** یاسەمەن، گولەک سپی یە - **غـازە:** سـۆراڤ، ئەنک –

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** د ڤێ مالکێ دا تەشبیھ ھەیە، بەژنێن ستی و زینـێ یـان ژی رەوشـا وان ب دارا یان کولیلکێن جۆجمێ ھاتییە وەکاندنێ. ل رەنگێ سەمەن و غازە یێ دا کـو سـپی و سۆرن دژبەری ھەیە.

٦٥٥- کافوور مەسەل عزارێ قانی
سۆرگول کریانە زەعفەرانی

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** گریای- **هژ.** گەڕی یانە- **پرۆ. حم. زا. جا.** گریانە - **میر.** کریـایە - **ئە. نۆس.** کریایی- **ئا.** کریا ژ زەعفەرانی-

- **پەیڤناسی: کافوور:** دەرمانەکی سپی و بێنخۆشە کـو ژ دارا کـافووری دگـرن - **قـانی:** خوونی، سۆر - **کرییانە:** کرانە، بوونە –

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** ل نیڤەکاپەیڤێن کافوور و سۆرگولێ دا و هەر وسان ل نیڤەکا پەیڤێن قانی و زەعفەرانی دا، ل بارا رەنگێ وان دا دژبەری هەیە. تەفەشێن ستی و زینێ پێش دا ل جوانی و سۆربوونێ دا ب سۆرگولێ و رەنگێ خوونێ هاتییە وەکاندنێ و ل دوو را ل سپیچۆلکی بوون و زەرحمینێ دا ب کافوور و زەعفەرانێ هاتییە وەکاندنێ.

- **شرۆڤە:↓**

٦٥٦- زانی کو پەری د بی لباسن
مەجلووبێ مەحەببەتێ ئوناسن

- **هەڤبەرکرن: حم.ئا. ئۆس.** مەحبووبێ –

- **پەیڤناسی: بێ لباس:** لێرەدا تێ ب واتەیا سڕ سەرڤەکری، - **مەجلووب:** ڤەکێشایی، راکێشایی، ئەڤیندار-
ئوناس: مرۆڤ.

- **شرۆڤە:** داینەک ستی و زینێ هەبوو، کو پیرا زەمان و زانایا دەورانا خوە و پڕ ژیر و ژێهاتی بوو. ئەو وەکی بەلایا ئاسمانی بوو. فەلەکا پیر ل بەر زیخی و زرنگی یا وێ ژار و بەلەنگاز و دەستگرێدایی بوو. لێ ئەو وسان پیر بوو، کو ل بەر پیری یێ زێدە ناڤ ژ وێ راحەیزەبوون دگۆتن. د وێ دەمێ دا پیرێ ژ نشکاڤا ل سەر وان دا هات و بەرا خوە دایێ کو جلکێن وان ل بەر وان دانە، لێ ئەو مەلوول و بێمادە و پۆسیدە روونشتنە و سەرێن وان داکەتنە سەر خەوخەوکا وان و لێڤ و لۆپەر ل وان دالقیانە و ئەو تیکێد هەیڤێ کەتنە رەوشەک ئالۆز و تەنگ و تاری دا و ل ناڤا دەریایا بیر و هزرێن ئالۆز دا نۆقم بوونە. دارا بەژانا وان و چیچەکێن روومەتێن وان چلمسی و پەژمرینە. ئەو تەفەشێن وان یێن وەکە سۆراڤێ سپیچۆلکی بوونە، لامێن وان یێن وەکە خوونێ بوونە وەکە کولیلکا یاسەمەنێ و سۆرگولێن روویێن وان وەکە زەعفەرانێ زەر و قیچک بوونە. پیرێ زانی کو ئەڤ جۆتێن پەریان وسان بوونە ئەڤیندارێن مرۆڤان، کو ئێدی نکارن رازا دلێ خوە ڤەشێرن.

٦٥٧- گۆ ئەی هەوەسا دل و هەناڤان
هەر یەک ژ وە رۆهنییا دو چاڤان

- **هەڤبەرکرن: حم.** هەواسا –

- **پەیڤناسی: هەوەس:** خوازیک، ئارەزوو - **رۆهنی:** رۆناهی، نوور –
- **شرۆڤە: ↓**
- **جوانکاری:** ل نیڤەکا پەیڤێن دل و هەناڤ پێکڤە و رۆهنی و چاڤ پێکڤە دا تەناسوب هەیە.

٦٥٨- حافز ژ وە را مەگەر خوەدا بت
جانێ م ژ بۆ وە را فەدا بت

- **هەڤبەرکرن: حم.** خودی، فدی – **هژ.** خودێ، فدێ – **ئا.** خودا بێت، فەدا بێت- **میر.** جانێ مە د بەر وە دا فدا بت-
- **پەیڤناسی: حافز:** پارێزگار، پارێزەر - **مەگەر:** ما کو، تەنێ - **فەدا:** فدا، گۆری –
- **شرۆڤە: ↓**

٦٥٩- هوون هندە موقەیەدن د قەیدێ
ئیرۆ ب تەنێ کو چوونە سەیدێ؟
٦٦٠- وە زوو شەمراند ژ بۆ چ سەرسال؟
هوون راست ببێن کو بوویە ئەحوال؟

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** وە زوو شەمراند گەشت و سەرسال- **رۆ.** بووی-
- **پەیڤناسی: موقەییەد:** دقەیدێ دا، ب قەید و بەند، شەرمۆکە، - **کو:** چاوا، چلۆن- **شەمراندن:** کوتا کرن، دەست ژێ کێشان - **ئەحوال:** پڕانەیا حال، رەوش و دەم –
- **شرۆڤە: ↓**

٦٦١- بێژن کو موقەددەمە چ رەنگە
ئەڤ حەیرەتە یا خییالێ بەنگە

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** وە- - **رۆ.** ئەو-

- **پەیڤناسی: موقەددەمە:** دەستپێک، سەرەتا - **چ رەنگە:** چ ئاوایی یە - **حەیرەت:** سەرگەردانی، رەوشەکە کو ل دلێ عارفان دا چێ دبە و ناهێلە ئەو باش بهزرن - **بەنگ:** سەودا، ئەڤین، حەشیش، پەلگێ کەسکە کرکرکێ یە کو مزددن و هشک دکن و وەکە تووتنێ دکێشن و پێ گێژ دبن و خوە ژ بیر دکن. –

٦٦٢- هوون بۆ چ حەزینن ئەی مەتایا
نینن چو نەتیجە بێ قەزایا

- **پەیڤناسی: حەزین:** خەمگین، ب کول و کەدەر - **مەتایا(مطایا):** پێڕۆ، دەوارا لێ سوار بوونێ، لێرە دا تێ ب واتەیا کەرێ، کەرنۆ، کەرینە. - **نەتیجە:** ئاکام - **قەزایا:** پڕانەیا قەزییە(قضییە): قەومین، رووداى –

- **شرۆڤە:** پیرێ کو رەوشا وان هەردو پەریانا وسان دیت، گۆتە وان: هەی ئارەزوو و خوازیکا دل و هەناڤان، هەی رۆهنایا هەردو چاڤێن من، ماکو خوەدێ وە خودان بکە و جانێ من ژ وە را گۆری بکە و قەز و بەلایان ژ وە دوور کە. هوون کو هندە شەرمۆکە و ب قەید و بەند بوون، چاوا بوو کو هوون ئیرۆ هە ب تەنێ چوونە نێچیرێ. لێ وە ژ بۆ چ جەشن و سەرسال وسان زوو تەرکاند و هوون زوو زڤڕین مالێ. یا راست ژ من را بێژن، کانێ ل وێدەرێ چ بوویە و چ قەومییە. ژ سەری دا ژ من را بێژن، کانێ ئەڤ رەوشا وە رەوشا حەیرەت و ئەڤینێ یە، یان یا بەنگی و سەودایی یانە؟ هەی کەرکۆکنۆ یا راست ژ من را بێژن، کانێ هوون چما وەها پۆسیدەنە. لەورا کو چو ئاکام بێ قەومین نینن. بێگۆتن تشتەک قەومییە.

٦٦٣- هوون بێژنە من کو بوو قەزییە
کەنگێ ل م خەف دبت خەفییە؟

- **هەڤبەرکرن: ئا.** ل من- **رۆ. حم.ئا.** خەبییە –

- **پەیڤناسی: کو بوو:** چاوا بوو- **کەنگێ:** کینگا- **خەف:** ڤەشارتی- **خەفییە:** تشتا پەنی و نادیار-

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** پەیڤێن خەف و خەفییە پێکڤە جناسێ ساز دکن.

٦٦٤- ئەز دێ نهه ڕەملەکێ بڕێژم
ئسمێ وء زەمیـرء ئـەز ببێژم

- **هەڤبەرکرن: ڕۆ. میر.** ئسمێ د زەمیری –**حم.ئه.** ئسمی و زەمیری- **ئا.ئۆس.** ئسمی و زەمیرء - **هژ. ئسمێ** و زەمیرێ –
- **پەیڤناسی: نوهه:** نها، نکا، نۆکه، ئانها- **ڕەمل ڕێتن:** فال هاڤێتن، فالهاڤیتنا ب خیزێ- **زەمیر:** جیناڤ، ناڤئاخن، ناڤەرۆک، ناڤدل، کاکل-
- **شرۆڤه: ↓**
- **جوانکاری:** تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن ئسم و زەمیر دا هەیە.

٦٦٥- یان شووشه و مەندەلا خو دانم
مـاهـییـەتێ حـالء دێ بـزانـم

- **هەڤبەرکرن: ئا.** شووشـەیێ مەنـدلا – **ئـه.** شووشـه و مەنـزلا – **هـژ.** بـا شووشـه و مەندەلا- **هژ.** ماهییەتێ حالێ دێ –
- **پەیڤناسی: شووشه:** شیشه - **مەندەل:** سووتا کو فالهـاڤێژ ل دۆرا خـوه ڤـەدنێن و ل نیڤەکا وێ هێلێ دا دروونێن و دوعا و نزایان دخوونن، یان ژی فالا داڤێـژن/ **مەنـدیل:** دەستمال - **دانم:** دانێم - **ماهییەت:** چاوایی، ڕەوش –
- **شرۆڤه:** کێ دکارە سڕ ورازێن خوە یێن سەرگرتی و ڤەشارتی ژ من ڤەشێرە، دە کـا یـا راست ژ من را بێژن، کانێ چ ڤەوماییە. دەنـا ئـەزێ هـە نهـا ڕەملەکـی بـاڤێژم و نـاڤ و ناسناڤێ وی کەسی پەیدا بکـم. یـان ژی ئـەزێ شووشـه و مەنـدەلا خـوە دانـێم و دێ چاوایی یا ڕەوشێ و قەومینێ بزانم.
- **جوانکاری:** تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن شووشه و مەندەل دا هەیە.

٦٦٦- وان گـۆتـنـه دایـــه‌یـێ نـــه‌هـــانی
ئەم سوبحێ کو چوونه دەر ژ خانی

- **هەڤبەرکرن: رۆ. حم.** سوبحه – **بر.میر.** سوحبه-
- **پەیڤناسی: نەهانی:** ب دزی، دزیڤـا - **سـوبحێ:** سـبێدێ- **چـوونه دەر:** دەرکـەتن- **خانی:** مال –
- **شرۆڤه: ↓**

٦٦٧- هەرچی ل مه بوو دوچار و پەیدا
حازر کـریـا جـونـوون و شـه‌یدا

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** دوچار پەیدا – - **ئا.** هادر کریان- **میر.** کریا- **رۆ. حم.** گریا- **ئۆس.** کریا- **هژ. جا. زا.** گەڕیا- **ئه.** کریان-
- **پەیڤناسی: دوچار:** تووشیار، لێ راست هاتن - **کریا:** بوو، کرا، هاته کرنێ - **شه‌یدا:** شێتێ/ شێتا ئەڤینێ-
- **شرۆڤه: ↓**
- **جوانکاری:** پەیڤێن جونوون و شەیدا پێکڤه تەرادوفێ ساز دکن.

٦٦٨- ئاخر کو ژ حەددێ چوویه دەر جەور
جـەورێ ل مـه عـاقـبەت نوما دەور

- **هەڤبەرکرن: ئا.ئه.** چوونه- **میر.** جۆور، دۆور- **هژ.** عاقیبەت نوما- **ئه.** نما چەور-
- **پەیڤناسی: حەدد:** سـینۆر، رادە، رەجـه - **جـەور.** زۆر و زولـم، بێـدادی- **عـاقبەت:** ل کوتایێ دا - **دەور:** دۆر، گەڕەد، نۆبەت –
- **شرۆڤه: ↓**
- **جوانکاری:** پەیڤێن ئاخر و عاقبەت پێکڤه تەرادوفێ ساز دکن. پەیڤێن دەور و جەور ژی پێکڤه جناسێ ساز دکن.

٦٦٩- ئەم ژی کریان مەلوول و مەغبوون
هاتینەڤە ئەم خەفیف و مـەجـنوون

- **هەڤبەرکرن: میر. ئا. ئە. ئۆس.** کریان- **حم. رۆ. جـا. زا.** گریـان- **هـژ.** گەڕیـان- **ئۆس.** هاتینە ڤە بێ لباس و مەجنوون-

- **پەیڤناسی: مەلوول:** خەمگین، پۆسیدە - **مەغبوون:** زیاندیتی، زیانلێکەتی ل بازارێ دا- **هاتینەڤە:** ئەم ڤەگەڕیان، ئەم زڤڕین- **خەفیف:** سڤک، لێرە دا سڤکاتی پێ بوویی یان سەرسڤک –

- **شرۆڤە:** ئەوانا دزیڤا گۆتن دایەنـێ: ئـەم کـو ڤـێ سـبێدێ ژ مـال دەرکـەتن و چـوونە سەیرانێ، هەر کێ راستی مە ها ت و ئەم دیتن، وەکی شێت و سەوداسەریان لێ هـات. لێ دەما کو بێدادی و ستەما مە ژ سینۆران دەرکەت و بـێ رەجـە بـوو، سـتەما مـە ل مـە زڤڕی و ئەم ژی وەهـا سەوداسـەری و شـێت و سەرسـڤک و پۆسـیدە و زیـان لێکەتـی زڤڕین مالێ.

٦٧٠- داپین ب تەئەننـی و تـەوەللا
چوو بالڤە و دایە وان تەسەللا

- **هەڤبەرکرن: حم** . پالڤە دایە- **رۆ . ئە. میر.** بالڤە دایە، **پرۆ.** پالڤە- **هژ.** بالیڤە دایە-

- **پەیڤناسی: تەئەننی:** تێ هزرین، ب کاوا خو، هێدیکا، ب ئارامی - **تـەوەللا:** دۆسـتانی، دۆستانە، ب مەحەبەت - **تەسەللا:** دلدانی، دل دەستڤە ئینان –

- **شرۆڤە: ↓**

٦٧١- گۆت هوون ب جەمالێ شەهریارن
هەریەک ژ وە شـاهـ و خـووندکارن

- **هەڤبەرکرن: حم. کو- رۆ.هژ.** گۆ-

- **پەیڤناسی: جەمال:** جندیتی، جوانی - **شەهریار:** شاهـ پادشاهـ، ل بنێشـێ دا شـاهیار

بوویه و ب واته یا ئاریکار و وەزیرێ شاهی یه. - **خووندکار:** فەرمانرەوا، پادشاه، پەیڤا خووندکار ل زمانێ ئازەری دا ل پرتووکا کۆرئۆخلی دا خوودکار هاتییه. ب من وەرەنگ ئەڤ پەیڤا ل بنێشا خوه دا خودکارە، واته سەربەست، خودموختار، کەسێ کو ئختیارا وی ل دەستێ وی بخوه دا به و بخوه کارێ خوه بکه و یان هەر کارێ کو خوەست بکاربه بکه، یان ژ لایێ شاه یان میرەکی ڤا ئەو تامولئختیار و سەربەست هاتبه راگەهاندنێ. چ مافێ ڤێ پەیڤێ ب سر پەیڤا خوەندەکار یا کوردی ب واتەیا تەلەبە ڤا تونەیە.

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** پەیڤێن شەهریار، شاه و خووندکار پێکڤە تەرادوف و پەیوەندێ ساز دکن.

٦٧٢- کێ بت کو نەبت موتیع و موحتاج
کێ بت کو نەدت وە بی تەلەب باج

- **هەڤبەرکرن: میر**. وەکو بت - **ئۆس**. نەبت وە-

- **پەیڤناسی: بت:** بیت، بیتن، بە - **نەبت:** نەبیتن، نەبە - **موتیع:** فەرمانبەر - **موحتاج:** نیازمەند - **تەلەب:** خوەستن - **باج:** سەرانە، قەمچوور –

- **شرۆڤە:↓**

٦٧٣- هەر چی وە حەباندی ئەی پەریزاد
حوسنا وە دکەت ژ بۆ وە مونقاد

- **هەڤبەرکرن: ئە**.هەرچی وە حەباند ئەو پەریزاد، حوسنا خو دکەت ژ بۆ وە مونقاد- **ئا.ئۆس**. خو –

- **پەیڤناسی: پەریزاد:** پەریزادە، زارۆکێن پەری یا، مەبەست ژێ مرۆڤێن جوان و جندی یە - **حوسن:** جندیتی، جوانی - **مونقاد:** فەرمانبەر، بەردەست و ل ژێر فەرمانێ دا –

- **شرۆڤە:↓**

٦٧٤- خاسما د ڤء شەهرء بت وە دلدار
ئـەز دێ بـکـرم نـوهـا خـەرێـدار

- **هەڤبەرکرن: رۆ. حم. ئا. هژ. میر. جـا. زا.** د ڤـی شـەهری- **ئـۆس. ئـە.** د ڤـی شەهرء- **رۆ.** ئەز دێ وە بکم- **ئا.** ئەز دێ بکرم نوهە – **ئە.** ئـەز دێ وی بکـم نهـە- **میر.** ئەز وی بکم نها خەریدار – **حم. ئۆس. پرۆ. هژ. ز. جا.** ئەز دێ وی بکم نهـا خەریدار-

- **پەیڤناسی: دلدار:** بەرئەڤین، ئەڤاندی - **نوها:** هەر نوها، هەر ئێستا - **بکـرم:** بکـم، ئەزێ وانا بکم. - **خەریدار:** بکرٍ –

- **شرۆڤە: ↓**

٦٧٥- بێژن کیبە دا بچم ببینم
حازر بکرم ژ بۆ وە بیـنم

- **هەڤبەرکرن: میر. حم. ئا. هژ. جا.** بکرم- **رۆ. زا.** بگرم- **ئۆس.** بکەم **ئەز - ئە.** بکەم و ژ بۆ ، ل پەراویزیدا هاتییە؛ بکرم-

- **پەیڤناسی: بکرم:** بکم - **ژ بۆ وە:** ژ وە را –

- **شرۆڤە:** دایەن ب تێهزرین و ب نەرمی بال وان ڤا چوو و گۆتە وان: هوون ل جوانی یا خوە دا شاهـ و سەردارن. هەریەک ژ وە وەکی شاهـ و خوونـدکارەکێ یـە. کـێ هەیـە کـو نیازمەندی وە نەبە و کێ هەیە کو بەرفەرمان و بندەستێ وە نەبـە؟ کـێ هەیـە کـو بێـی داخواز باجێ نەدە هەوە؟ هوون وسان خوەشکۆکن کو وە هەرکێ ئەڤاندبە، دێ ل فەرمانا وە دا راوەستن و ل خزمەتا وە دا بن. ب تایبەتی کو ئەڤانـدی یـێن وە ل ڤـی بـاژاری دا بن. ئەزێ هە بخوە نۆکە وانا بکم بکرٍێن وە. بێژن کا ئەڤاندی یێن وە کینـە، دا کـو هـە نۆکە بچم ببینم و هە د گاڤێ دا ژ وە را دەست ب سەر بکم و بینم.

٦٧٦- وان گۆتنه حەیزەبوون ساحر
دەردێ ل مە ئەی تەبیب ماهر

- **پەیڤناسی: ساحر:** سێحرکار، جادوو - **تەبیب:** بژیشک- **ماهر:** کارکری، کراری، کارامە –
- **شرۆڤە:↓**
- **جوانکاری:** تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن تەبیب و دەرد دا هەیە.

٦٧٧- بی شوبهە دەوا ژ دەست تە تێتن
تەقریر ئەگەر ژ دەست مە بێتن

- **هەڤبەرکرن: رۆ.ئا. ئۆس. ئە.** شبە- **ئە.** دەس-
- **پەیڤناسی: بێشوبهە:** بێگومان- **دەوا:** دەرمان- **تەقریر:**راگەهاندن، گۆتن، بەیان کرن-
- **شرۆڤە:** ئەوانا گۆتن پیرا جازوو: ئەی بەژیشکا زانا و کراری، بێگومان دەرمانێ دەردێ مە ژ دەست تە تێ، لێ ئەگەر ئەم بکاربن وی دەردێ خوە ژ تە را شرۆڤە کەین.

٦٧٨- تەقریر و ئەدا کرن مەحالە
تەدبیر و دەواکرن بەتالە

- **پەیڤناسی: ئەداکرن:** ب جی ئانین، گۆتن - **مەحال:** نە یا بوونێ، نەبوویی- **مەحالە:** لێرە دا تێ ب واتەیا ئەگەر مەحال بە. - **تەدبیر:** تەڤبیر، بیر ل تشتەکێ کرن، رێ و چارا دوژواریبەکێ پەیداکرن. - **بەتال:** پووچ، نەدوروست –
- **شرۆڤە:** ئەگەر گۆتن و راگەهاندن و شرۆڤە کرن یا بوونێ نەبە و نەیێ کرنێ، رێچارە و چارەسازی و بیرلێکرن ژی بەتالە و یا بوونێ نینە.
- **جوانکاری:** تەقریر و ئەداکرن پێکڤە و تەدبیر و دەواکرن پێڤە تەرادوفێ ساز دکن.

٦٧٩- هندی هەنە کیژ وکوڕ د بۆهتان
بەلکی د جەمیعێ بژن وبـۆهتان

- **هەڤبەرکرن: میر. ئـۆس.** د بۆهتـان، جەمیعـێ بـەژن و بووهتـان- **- رۆ.** د بوهتـان، جەمیع بژن د بوهتان- **حم.** د بوهتان، جەمیـع بـەژن و بوهتـان- **زا. جـا.** د بوهتـان، جەمیعێ بەژن و بوهتان **– ئا.** د بوهتان، جەمیع بەژن و بالان- **ئە.** د بۆهتان، جەمیعێ بەزمـــێ بۆهتـــان، ل پەراوێـــزێ دا هـــاتییە؛ بـــەژن **– هـــژ.** د بوهتـــان، جەمیعـــێ بەژن و بۆهلان-

بالکێشی: نیڤمالکا دوویێ یا ڤێ بەیتێ پڕ ئالۆزە. **هەژار** نڤیسییە؛ بەژن کۆی بەژ، واتە بەژن پڕانە یا بەژە، ب واتەیا ئەردێ بەژی، ئەڤ شێوەیا پڕانەیێ د کورمانجی دا تونە یە ، تا جیهێ کو ئەز دزانم ئەڤ شێوەیا پڕانەیێ تەنێ ل باژارێ شنۆیێ و ل ناڤ مەنگوڕان دا هەیە. شێوەیا پڕانەیێ ل جەم خانی هەردەم" ئێد " هاتییە- **جاندۆست** ژی هەر ئەوێ واتەیێ ددێ و ژێدەرا وی ژی ب گۆمانا من هەر نوسخا هەژار ی یە. لێ گاڤا کو مرۆڤ ل نیڤمالکا پێشین دنهێرە مرۆڤ دبینە کو خانی ل سەر کور و کچان دئاخڤە و ل مالکا ل دوو را تێ ژی دبێژە کەس نینە. ب ڤێ رۆنکرنێ ئەشکەرا دبە کو خانی باسی مرۆڤان دکە، نە کو باسی چۆل و چی و گەلی یان. خانی ژ زار ستی و زینێ دبێژە؛ ل گشتی بۆهتانێ دا، ناڤێ هەموو کیژ و کور و سەلت و عەزب و بژن و بێژنان، ئەوانێ بەدەو و جوان ل دەفەترا مە دا هاتییە نڤیساندنێ و ئەم هەموویێ دناسین- پەیڤا کو ئالۆزی ئافراندییە، ئەڤ پەیڤایە: "بژن" . ئەڤ پەیڤا ب رێنڤیسا کەون، ئەگەر سەر و بەر ل سەر نەیێن دانینێ، هەم ب ژن تێ خوەندنێ هەم ژی بێ ژن تێ خوەندنێ. لێ ل سێ دەستنڤیسێ ل بەر دەستێ من دا ل **میر. ئە. ئۆس.** دا سەر واتە فەتحە ل سەر پیتا بێ هاتییە دانان کو رابێژا وێ دبە " بەژن" . لێ ل بەر نەبوونا پیتا "i" ل رێنڤیسا عەرەبی دا کەس نزانە ئەڤ پەیڤا چاوا تێ ب لێڤ کرنێ. لێ مرۆڤ ژ ناڤەرۆک و مژارا ڤێ مالکێ را دزانە کو ئەڤ پەیڤا باسا بەژن و بالا کەسی ناکە. بەلکو باسا جەلەبێ مرۆڤان دکە. هەروسان ئەم دزانن کو خانی ل سەرانسەری مەم و زینێ دا ل جیهێ بێ یا کوردی بی یا فارسی ب کار بریە، واتە مرۆڤ دکارە ب پشتگەرمی بێژە کو ئەڤ پەیڤا بژنە واتە کەسێ کو ژندارە ودگەل پەیڤا بۆهت ب واتەیا سەلت و عەزبێ هاتییە و جوانکاری یا دژبەری یێ ساز دکە. بۆ وێ هندێ کو کێشا هەلبەستێ ئالۆز نەبە، ئەڤ پەیڤا دەبێ کورت بێ ب لێڤ کرنێ.

- **پەیڤناسی: کیژ:** قیز، کچ - **بۆهتان:** جزیرا بۆهتان، باژارێ جیهێ قەومینا سەرهاتی یا مەم و زینێ- **بەلکی:** بەلکو - **جەمیع:** گشت، هەموو - **بـژن:** ب ژن، بـەژن، مێـرێ زەوجی- **بۆهت:** سەلت، عەزب، نەزەوجی، مێرنەکری - **بۆهتان:** یێن نەزەوجی –

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** ل نیڤەکا پەیڤێن کوڕ و کیژ دا و پەیڤێن بژن و بۆهت دا دژبەری هەیـە. هـەردو پەیڤێن بۆهتان جناسێ ساز دکن.

٦٨٠- کەس نینە ب لوتف و حوسنێ مەشهوور
ئـلـلا کـو د دەفـتـەرا مـە مـەسـتـوور

- **هەڤبەرکرن: ئا.ئە. میر.** لوتفێ حوسنێ.

- **پەیڤناسی: کەس نینە:** کەسەک تونەیە، چ کەس نینە - **مەشهوور:** ب ناڤ و بانـگ- **ئللا:** مەگەر - **مەستوور(مسطور):** رێزکری، نڤیسی –

- **شرۆڤە: ↓**

٦٨١- یەعنی هەمء روو بە روو مە دینە
هندی د ڤء شـەهـرء ئادەمـینە

- **هەڤبەرکرن: رۆ. ئۆس. ئە. هژ. میر.** د ڤی شەهری- **حم. ئا.** دڤی شەهرء- **ل میر.** دا جیهێن هەردو نیڤمالکان لێک هاتنە گوهۆڕینێ.

- **پەیڤناسی: یەعنی:** واتە - **مە دینە:** مەدیتنە –

٦٨٢- ئیرۆهە دو کچ غەریـق و شـیبا
سەر تا ب قەدەم دەبیق و دیبا

- **هەڤبەرکرن: رۆ. حم. ئا. میر.** غەریقێ شەیبا – **ئە. ئۆس. پرۆ. جا. زا.** غەریق و شەیبا- **هژ.** غەریب و شیبا

- **پەیڤناسی: ئیرۆهە:** ئیرۆکە، ئەڤرۆژ - **غەریق:** خەنقی، بریتییە ژ کەسێ/کەسا کو گەلەک کنج و خشل ب خو ڤە کربە - **شیبا:** شەیبا، شێیبا، شێت و شەیدا، شێتکەر، کەسا/کەسێ کو ل بەر جوانی و لاوینی یا خوە مرۆڤء شێت و شەیدا دکە - **قەدەم:** پێ - **دەبیق:** پارچەیەکی ئارموشین بوو کو ل باژارێ دەبیق ل مسرێ دهاتە تەونادنێ - **دیبا:** حەریر، ئارموش-

- **جوانکاری:** تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن دەبیق و دیبا دا هەیە. پەیڤێن سەر و قەدەم پێکڤە دژبەری یێ ساز دکن.

٦٨٣- زیبەندە ژ شکلێ شاهێ خاوەر
تابەندە ژ رەنگێ ماهێ ئەنوەر

- **پەیڤناسی: زیبەندە:** جوانی دەر، جوان، جندی، خەمملی - **ژ شکلێ:** وەکی، بینانی - **شاهێ خاوەر:** شاهێ رۆژهەلاتێ، تاڤ، رۆژ، خۆر - **خاوەر:** خۆرئاوەر، رۆژهینەر، رۆژهەلات - **تابەندە:** تاڤندە، چلڤلۆک، تیرێژدەر - **ماە:** هیڤ - **ئەنوەر:** رۆناهیتر، رۆناهیدەر –

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا هەلبەستێ ب شێوەیا موازنەیێ هاتییە ڤەهاندنێ. شاهێ خاوەر ئستعارەیە ژ بۆ رۆژێ. پەیڤێن رەنگ و شکل ژی لایەکێ دا ب هەڤدو را تەناسوبێ و لایێ دی دا ژی تەرادوفێ ساز دکن.

- **شرۆڤە:↓**

٦٨٤- ناگەھ ل مە بوون دوچار و زاهر
گێڕ بوونە ژ دوورڤە هەر دو نادر

- **هەڤبەرکرن: ئە. میر. ئا.** دوجار- **بر. رۆ.** دو جادوو - **ئۆس. ئە. هژ.** بوونە ژ-

- **پەیڤناسی: ناگەھ:** نشکاڤا - **دوچاربوون:** لێ راست هاتن - **زاهر:** دیار - **گێربوونە:** گڕیل بوون، ل عەردێ کەتن - **نادر:** لێرە دا نەدیتی و نەبینایی، کێم قەومین-

- **شرۆڤە:** وان گۆتن پیرێ: ئەگەر ئەم بکاربن دەردێ خوە ژ تە را بێژن، هەمین تو دێ بکاربی، کو ژ دەردێ مە را دەرمانەکی پەیدا بکی. تو دزانی هەر چی کوڕ و قیز ل باژارێ بۆهتانێ دا هەنە، ئەم هەموویێ ناس دکن. نە تەنێ ئەم هەموو کوڕ و قیزێن

باژێر، بەلکی ئەم هەموو ب ژن و بێژن، سەلت و نەزەوجی و زەوجی یێن ڤی بـاژاری و ب تایبەتی بەدەو و خوەشکۆکێن باژێر باش ناس دکن و کـەس نینـە کـو ئـەم نـاس نەکن و ناڤێ وان ل دەفتەرا مە دا تونەبە. واتـە هەرچـی مـرۆڤێن کـو ل ڤـی بـاژاری دا هەنە، مە هەموو روو ب روو دیتنە. لێ ئیرۆ دو کچێن بەدەو و شەیدا کەر کـو ژ سـەری تا پی یان خوە ل حەریر و دیبا و دەبیقی یان دا پێچابوون و ل جوانی یێ دا وەکـی تـاڤێ دچلڤلین و وەکی هیڤێ دتەییسین، نشکاڤا راستی مە هاتن. دەما کـو ل مـە دەرکـەتن و ب مە ڤە خوویاکرن، هە ژنشکاڤا هەردو گێـرِی ئـەردێ بـوون و ب جـورِەکی نەدیتـی و نەبینایی ل ئەردێ ڤەگەڤزین.

٦٨٥- ئەم چوونە ب سەر بنێن کو کینە
فکرین نـە وەکـی مـە ئـادەمـینە

- **هەڤبەرکرن: ئا.** ل سەر ببین- **ئۆس. ئە.** ب سەر ببین- **میر.** ئەم چوونە سەر ببینن- **حم. رۆ. جا.** بنین - **زا.** بنێن- **هژ.** بنێ ین.

- **پەیڤناسی: بنێن:** بنێرِن - **فکرین:** مە لێ نهێرِی –

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** ل نیڤەکا پەیڤێن فکرین و لێ نهێرِێن(لێ بنێن) دا تەرادوف هەیە.

٦٨٦- تەحقیق مەلەک وە یا پەری بوون
لەورِا کو ژ ئـاڤ و گـل بەری بوون

- **هەڤبەرکرن: حم. هژ.** ل –

- **پەیڤناسی: تەحقیق:** ب راستی کو - **مەلەک:** فرشتە - **وە:** ئوو - **لەورا:** لەما، ژ بەر وێ هندێ - **ئاڤ و گل:** ئاڤ و قورِ، ئاڤ و حەرِی - **بەری:** دوور، بێبار-

- **جوانکاری:** پەیڤێن مەلەک و پەری لایەکێ دا تەناسوب و لایـەک دی دا ژی تەرادوفـێ ساز دکن. پەیڤێن ئاڤ و گل دژبەری یێ ساز دکن. ئەڤ مالکا هەلبەستێ تەلمیحە ژ بـۆ ئافراندنا ئادەمێ ژ ئاڤ و قورِێ-

٦٨٧- گاڤا کـو مه دیتن ئەو پەریزاد
ئەم ژی کریان ژ عەقلێ ئازاد

- **هەڤبەرکرن: میر. ئا. ئه. ئۆس.** کریان- **رۆ. حم.** گریان- **هژ.جا. زا.** گەری یان.
- **پەیڤناسی: گاڤا کو :** دەما کو، وەختێ کـو - **ژ عەقلێ ئازاد بـوون:** بـێ هـش بـوون، جنوو بوون-
- **شرۆڤە:** ئەم ب سەر وان دا چوون و مه بەرا خوه دانێ، داکو ئەم بزانن کانێ کینه. لێ گاڤا کو مه ل وان نەهێڕی، مه دیت کو ئەو وەکی مه مرۆڤ نینن. ب راستی ئـەو فرشـته یان ژی پەری بوون. لەورا کو ئەو وەکی مه ژ ئاڤ و قورێ نەهـاتبوون ئافرانـدنێ. دەمـا کو مه ئەو هەردو پەریزادانا دیتن، ئەم ژی وەکـی وان نـەهش کـەتن و دیـن و شـێت و شەیدا بوون.

٦٨٨- ئەو هەردو وەکی دو جامێ جەمشید
ئەم هەردو مسـالێ مـاه و خورشید

- **هەڤبەرکرن: رۆ. حم. ئۆس. ئه. میر. هژ. جا. زا.** دو جامێ جەمشید- **ئـا.** د جـامێ جەمشید- **پرۆ** . دجام و جەمشید- **رۆ. ئه. میر.** ئەو.
- **پەیڤناسی: جام:** ئامانا شووشەیی، نەینووک، ئاوێنه - **خورشید:** تاڤ، رۆژ-
- **شرۆڤە:↓**
- **جوانکاری:** ل ڤـێ مالکـا هەلبەسـتێ دا تەشـبیهـ هەیـه. تاجـدین و مەمـۆ ب دو جـامێ جەمشیدء و زین و ستی ژی ب هەیڤ و رۆژێ هاتنه وەکاندنێ. تریشکا رووییـێ سـتی و زینێ وەک رۆناهی یا هەیڤ و تاڤێ و دلێ تاجدین و مەمۆ ژی وەکی جام و اتە نەینووکێ هاتییه وەکاندنێ.

٦٨٩- گاڤا وەکو پێکـڤه بوون موقابل
مسباح و زوجاج بوون موعادل

- **هەڤبەرکرن: ئه.** کو.
- **پەیڤناسی: موقابـل:** روو بـه روو - **مسـباح(مصـباح):** چـرا - **زوجـاج:** شووشـه - **موعادل:** بەرانبەر، هەڤبەر –

- **شرۆڤه:↓**

- **جوانکاری:** تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن زوجاج و مسباح دا هەیە. مەبەست ژ مسباحێ ب واتەیا چرایێ روویێن ستی و زینێ یە و مەبەست ژ زوجاجێ ب واتەیا شووشەیێ ژی دلێ مەمۆ و تاجدینء یە.

٦٩٠- قاروورە ژ نەجمێ مونعەکس بوو
نوورەک مە ب قەلبء موقتەبس بوو

- **هەڤبەرکرن: هژ.** قەلبێ – **میر. ئا. حم.** قەلبێ –

- **پەیڤناسی: قاروورە:**شووشە - **نەجم:** ئستێر - **مونعەکس:** ئسپێنە، ڤەرگەڕیایی - **موقتەبس:** رۆناهی ڤەگر، قەبەس ڤەگر - **قەبەس:** بزۆت، چرووسک –

- **شرۆڤه:↓**

- **جوانکاری:** تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن نوور و نەجم و مونعەکس و موقتەبس دا هەیە. مەبەست ژ قارووەیێ دیسان دلێن مەمۆ و تاجدینء یە و مەبەست ژ نەجمێ ژی کو پێش دا خانی گۆتییە، روویێن ستی و زینێ یە. هەروسان خانی ئاگرێ ئەڤینا روویێ ستی و زینێ کو بەربوویە دلێ مەمۆ و تاجدینء، دوەکینە وی ئاگری ئەوێ کو موسا ل چیایێ تووردا دیت و چوو کو بزۆتەکی ژ وی ئاگری ژ بنەمالا خوە را بینە، لێ دەما کو گەهشتە وێدەرێ، دەنگێ خودێ بهیست کو گۆتێ، ئەز خودایێ تەمە.
ئەڤ مالکا هەلبەستێ هەروەکی هاتە گۆتنێ، ئقتباس یان تەلمیحەکە ژ ئایەتا دەهێ ژ سووورەیا بیستێ یا قورئانێ، کو دبێژە: **" اذ رءا نارا فقال لاهله امکثوا انی ء انست نارا لعلی ء اتیکن منها بقبس او اجد علی النار هدی"** واتە دەما کو ئاگرەک دیت گۆتە مالا خوە راوەستن، من ئاگرەک دیت، دبە کو ژ وە را ژ وی ئاگری بزۆتەکی بینم، و یان ژی رێنیشاندەرەکی ژ وی ئاگری پەیدا کەم.

٦٩١- قەندیل و فەتیل ئەگەر ژ وان بوو
ئاگـر ژ روخـێ مـە هـەردوان بوو

- **هەڤبەرکرن: میر. حم. رۆ. هژ.** قەندیل و فتیلە گەر- **ئا.** قەندیل و فتیـل ئەگـەر - **ئۆس.** قەندیل و فتیل وەگەر- **ئە.** قەندیل و فەتیل گەر-

- **پەیڤناسی: قەندیل:** چرا، پێ چرا - **فتیل:** فتیله، پلته، پەلیته، پلیته، پەتیله - **روخ:** روو، لام - **هەردوان:** هەردوویان، هەردوکان –

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن قەندیل و فەتیل و ئاگرێ دا هەیە. دلێن مەمۆ و تاجدینێ تەشبیهی قەندیل و فەتیلێ بوویە و رۆناهی و جوانی یا رووێێن ستی و زینێ ژی تەشبیهی ئاگرێ بوویە کو بەربوویە وێ فەتیلێ و چرایا وێ قەندیلێ ڤێخستی یە و پێکڤە ئاگرێ ئەڤینێ هل کرنە.

٦٩٢- زەیتێ مە و ئاگرێ مە دیسا
بەربوو مە، دلێ مە پێ دەئیسا

- **هەڤبەرکرن: حم. ئا. ئە. ئۆس. هژ. جا. زا.** ئاگرێ مە دیسا- **میر.** ئاگرێ مە تیسا- **رۆ.** زەیتێ مە و ئاگری دەئیسا - - **ئا.** بەربوویە دلێ مە پێ دەئیسا- **حم. میر. هژ.** بەر بوو مە و دل مە پێ ئەئیسا- **ئە. ئۆس.** بەربوو مە و دل مە پێ دەئیسا- **رۆ.** بەربوومە دلێ مە پێ دەئیسا-

- **پەیڤناسی: زەیت:** روون - **دیسا:** دیسان، جارەک دی، هەروسان - **بەربوون:** پێکەتن، ڤێکەتن - **دەئیسا:** دتەییسی، ڤێ دکەت، گوڕ دبوو، دشەوتی، گەش دبوو –

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** پەیڤێن زەیت و ئاگر دژبەری یێ ساز دکن و پەیڤێن دیسا و دەئیسا ب رێنڤیسا کەون جناسێ ساز دکەن. چەندگەڕکی بوونا پەیڤا مە جوانکاری یا تەکریرێ چێ کرییە.

٦٩٣- سۆهتین خو بخوە نزان چ حالە
هوشیارییە خەونە یان خییالە

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** بزان- **میر. حم. ئا. ئە. ئۆس. پرۆ. جا. زا.** نزان- **ئا.** یان-

- **پەیڤناسی: سۆهتین:** ئەم شەوتین - **نزان:** نزانین، ئەم نزانن- **بزان:** بزانە –

- **جوانکاری:** پەیڤێن خەون و خیال و هوشیاری دژبەری یێ ساز دکن.

- **شرۆڤە:** ئەو هەردو وەکی دو جامێن جەمشیدء بووں و ئەم ژی وەکی هەیڤ و تاقێ بووں. دەما کو ئەم گهەشتن هەمبەری هەڤدو، و رۆناهی یا رووییێن مە و دلێن وان وەکی چرا و شووشەیێ رووبەرووییی هەڤدو بووں، رۆناهی یا رووییێن مە ل وان شووشەیانا دا و شووشەیان رۆناهی یا رووییێ مە ل مە وەرگەڕاند. (شووشەیان رۆناهی یا ئستێران ئسپێنە کرن). ئەو رۆناهی یا وەک ئاگرێ چیایێ تووریێ سینا بەربوو دلێن مە. هەرچەند کو پلتە و چرا یێن د وان بووں، لێ بزۆتا وی ئاگری ژ رووییێ مە هەردوان بوو. رووننێ مە و بزۆتا مە بخوە گهەشتن هەڤدو و بووں ئاگر و ب بەربوو مە و دلێ مە ب وی ئاگری شەوتی و تەییسی. ئەم بخوە خوە ل ئاگرێ خوە دا شەوتین و ئەم نزانن ئەڤا چ رەوشە ئەم کەتنێ. ئەم نزانن ئەڤا خەونە مە دیتیە، هوشیاری یە، یان خیال و گومانە، کو ئەم تووش بوونێ؟

(۱۷)

تەکراریێ ئستخبارا دایەیێ ژ کونهێ ماجەرایێ، تەسریح و تەقریرا وانە ژ کەیفییەتا تەئسیرا هەوایێ

٦٩٤- دایین حەییری ژ ماجەرایێ
گۆ ئەی روح و قالبێ د دایێ

- **هەڤبەرکرن: هژ.** ماجەرایە، دایە- **ئە.** قالبێت - **ئا.** قالبێ تە دایێ-
- **پەیڤناسی: حەییری:** مات ما، زەندەگرتی ما - **ماجەرا:** قەومین- **گۆ:** گـۆت- **قالـب:** جسم، قالک –
- **شرۆڤە: ↓**
- **جوانکاری:** پەیڤێێن روح و قالب ب واتەیا جسم و جان دژبەری یێ دئافرینن.

٦٩٥- هوون چوونە تەفەروجا رووالان
فارغ ژ تـەعـەشـشوقا غەزالان

- **پەیڤناسی: تەفەڕوج:** سەیران، تەماشـا کـرن - **فـارغ:** ڤـالا، بێخەبـەر، نەئاگـادار - **تەعەششوق:** ئەڤیندارێ، ئەڤینبازی - **غەزال:** خەزال، جەیران-
- **شرۆڤە: ↓**

٦٩٦- شكلێ كو وه ديـتى بـى مەئاله
مەيلا وه ب قسمێ ژن مەحاله

- **هەڤبەركرن: هژ.** بەطاله- **ئۆس. مير. ئه.** مەحاله-
- **پەيڤناسى: مەئـال:** پاشـەرۆژ، ئاكـام- **بـى مەئـال:** بـێ هـوودە، بـێ ئاكـام- **مەيـل:** ئارەزوو، خواست-
- **شرۆڤە: ↓**
- **جوانكارى:** پەيڤێن شكل و قسم لێرە دا دكارن تەرادوفێ ساز بكـن. پـەيڤێن مەئـال و مەيل پێكڤە و پەيڤێن مەئال و مەحال ژى پێكڤە جناسێ دئافرينن.

٦٩٧- مەيلا بەشەرى بەشەر دڤێتن
ئەمما وه كچـان پسـەر دڤێتن

- **پەيڤناسى: مەيلا بەشەرى:** خواست و ئارەزوويا مرۆڤان - **دڤێتن:** دخوازە - **ڤيـان:** خواستن - **ئەمما:** لێ بەلێ. بەلام - **پسەر:** كوڕ –
- **شرۆڤە: ↓**
- **جوانكـارى:** پـەيڤێن كـچ و پسـەر دژبـەرى يـێ دئـافرينن. پـەيڤێن بەشـەر و پسـەر ب رێنڤيسـا كـەون جناسـێ سـاز دكـن. هەروسـان پـەيڤێن بەشـەرى و بەشـەر ژى جناسێ ساز دكن.

٦٩٨- كچ قەت ل كچان دبن خەريدار؟
بى نەقدێ كـوڕان مـەحاله بازار

- **هەڤبەركرن: ئا.ئۆس.** دبت-
- **پەيڤناسى: خەريدار:** بكڕ، خوازيار- **نەقد:** ئامادەيى، حازرى- **بازار:** سەوداكرن، داد و بستەد-

- **شرۆڤە:** داین ژ قەومینێ حەیری و زەندەگرتی ما و گۆت ئەی جان و جەسەدێ دایـێ، هوون چووبوون کو خوەشکۆکان تەماشـە بکـن، لـێ هایـا وە ژ ئەڤینـداری یـا خڤـش و خەزالان نبوو. ئەو وێنەیێن کو وە دیتنە وێنەیێن بێ ئاکام و بێهوودەنە. تشـتێن پـووچ و بێناڤەرۆکن. هوون ژنن و دلبژیانا وە ژ بۆ ژنکان تشتەکی بێهوودە و بەتالە. دوروستە کو دلێ مرۆڤان مرۆڤان دخوازە و مرۆڤ دل دبژنە یێک و دو، لێ هوون کچن و دلـێ کچـان دەبێ ببژە کوڕکان، نە کو کچکـان. پـۆڕێ وە کـوڕ نەبـە، مـا دلـێ کچکـان ژی دکەڤـە کچکان، کو هوون دبێژن مە دو کچ دیتن و ئەم بوونە ئەڤیندارێن وان؟! ل بازارا ئـەڤین و ئەڤیندارى یێ دا دەبێ دلێ کوڕ و کچان بکەڤنە هەڤدو. ئەڤ بازارا کـو هـوون دبێـژن، بێی هەبوونا کوڕکان نابە.

- **جوانکاری:** تەناسـوب ل نیڤەکـا پـەیڤێن نەقـد و بـازار و خەریـدار دا هەیـە. ل نیڤەکـا پەیڤێن کوڕ و کچ دا دژبەری هەیە. پەیڤێن کچ و کچان تەکریێ ساز دکن.

٦٩٩- کوڕ ئایـنـەیێ جـەمـالێ زاتن
کچ مەزهەرێ پەرتەوا سفاتن

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** پەرتەوی- **ئە.** پەرتەوێ-

- **پەیڤناسی: ئاینە:** ئاینە، نەینک، خوّدی، قوّدیک - **زات(ذات):** هەبـوون و راسـتی یـا هەرتشتی زاتێ وی تشتی یە. جەوهەر، خودا - **مەزهەر(مظهر):** دیـارگە، جیهـێ دیـار بوونێ - **پەرتەو:** پەرتوّو، تیشکڤەدان - **سفات(** صفات**):** پڕانەیا سفەت: راگەهاندن و نیشاندانا رەوش و ئاکارێن تشتەکی، ئاکار و رەوشێن کو هەبوونا تشەکی نیشان ددن. ئاکار، رەوشناڤ، عەرەز، تا زاتەک تونەبە، سفاتەک چێ نابە-

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** پەیڤێن کچ و کوڕ دژبەری یێ چێ دکن، تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن ئاینە و پەرتەو پێکڤە و پەیڤێن زات و سفات ژی پێکڤە هەیە.

۷۰۰- بی زات و صفەت عەرەز مەحالە
جەوهـەر نەبـتـن عـەرەز بـەتالە

- **پەیڤناسی: عەرەز(عرض):** هەر تشتا کو هەبوونا وێ ب تشتەک دی ڤا گرێدایی بـە و سەر ب خوە نەبە. بۆ نموونە: خۆر یان رۆژ جەوهەرە، تاڤ یان سـیتاڤک عـەرەزە، هەتـا خۆر نەبە تاڤ یان سـیتاڤک چـێ نـابە. **- جەوهـەر:** هـەر تشـتا کـو هەبوونـا وێ ب تشتەک دی ڤا گرێدایی نەبە و سەرب خوە بە –

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** پەیوەندی ل نیڤەکـا پـەیڤێن زات وسـفەت و عـەرەز و جەوهـەر دا هەیـە. پەیڤێن مەحال و بەتال لێرە دا دکارن تەرادوفێ ساز بکن.

- **هەڤبەرکرن: رۆ. حم. ئۆس. ئا. ئە. میر.** مساله- **پرۆ.** مەحاله- **هژ.** بۆ زاتی صفەت غەرەز میثالە-

۷۰۱- قائـم دبتـن عـەرەز ب جـەوهـەر
بی شەمس قەمەر دبت مونەووەر؟

- **هەڤبەرکرن: بر. ئا.** شەمس و قەمەر.

- **پەیڤناسـی: قـائم:** ل سـەر پـێ، راوەسـتایی، ل سـەر خـوە، نەپێڤەگرێـدایی **- مونەووەر:** رۆناهی –

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** پەیوەندی ل نیڤەکا پەیڤێن جەوهـەر و عـەرەز شـەمس و قەمـەر دا هەیـە. هەروسان ل لایەکی دی را دژبەری ل نیڤەکا جەوهەر و عەرەز پێکڤە و شەمس و قەمـەر ژی پێکڤە دا هەیە.

- **شرۆڤە:** کور نەینووکێن جوانی یا جەوهەر و هەبوونێ نە، کچ ژی نیشـاندەرێن تریشـکا رەوش و ئاکارێن وێ جەوهەرێنە. هەبوونا تشتەکی بێی هەبوونا جەوهـەرا وی تشـتی و بێی رەوش و ئاکارێن وی تشـتی بێهـوودەیە و نـابە. ئەگـەر جەوهـەر تـونەبە، هەبوونـا

ئاکاران یا بوونێ نینە. عەرەز واتە تشتێن پێڤەگرێدایی ب جەوهەرەیا خوە ڤا گرێـدایینە و هەبوونا وان ب هەبوونا وێ جەوهەرێ ڤا گرێدایی، ئەگەر ئەو جەوهەرەیە نەبە هەبوونا عەرەزێ یا بوونێ نینە و نابە. هەبوونا عەرەزێ ب هەبوونا جەوهەرێ ڤا گرێـدایی یـە. گەلۆ ما هەیڤ بێی هەبوونا تاڤێ رۆناهی یێ دد؟

بالکێشی: ب بیر و هزرا خانی کوڕ خۆدیکا زات، واتە جەوهەرەیا هەبوونێ یە و کێ ژی نیشاندەرێ رۆناهی و تریشکا رەوش و ئاکار و خدە و خوویێن وی زاتی و وێ هەبوونێ نە. هەبوون ب دو تشتان هەبوونا خوە بنەجی دکە، ئەو ژی زات و سفاتن، کو کوڕ زات و کێ ژی سفاتێ وێ هەبوونێنە. واتە هەردوک پێکڤە واتەیێ ددنە هەبوونێ. لێ ئەگەر زات تونەبە، سفات ژی تونەیە. ئەگەر جەوهەر تونەبە عەرەز بێ واتەیە و تونەیە. هەبوونا عەرەزێ ب هەبوونا جەوهەرێ ڤا گرێدایـیە. هەبوونا ئەڤینا کێچکان ب هەبوونا کوڕکان ڤا گرێدایی یە. ئەگەرکوڕ تونەبن، کێچێ ببن ئەڤیندارێن کێ؟ئەگەر کوڕ نەبن ئەو نکارن ببن ئەڤیندار-

۷۰۲- مـەیـلا ژ روخــێ کــوڕان بـەری بت
سـەد جـار کـو حـووری و پـەری بـت
۷۰۳- ئەو مەیلێ کو دێ بکەت وە ـمەفتوون
ئەو لەیلێ کو دێ بـکەت وە مەجنوون

- **هەڤبەرکرن: هژ. میر.** مەیل-
- **پەیڤناسی: کو:** چاوا، چاکینە - **مەفتوون:** ئەڤیندار، دلبژایی، شێتێ ئەڤینێ-
- **شرۆڤە: ↓**
- **جوانکاری:** مەیل و لەیل پێکڤە جناسـێ سـاز دکـن. پـەیڤێن مەفتـوون و مەجنـوون ب واتەیا شێتێ ئەڤینێ پێکڤە هەڤواتەنە. ئەڤ مالکا هەلبەستێ ب شێوەیا تەرسیعێ هـاتییە ڤەهاندنێ.

۷۰٤- مەجنوون کو نەبت عەدیلێ لەیلێ
لەیلێ کو دکەت ب لەیـلێ مەیلێ

- **پەیڤناسی: عەدیل:** هەڤال، هەڤتا.
- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** پەیڤێن مەجنوون و لەیلێ پێکڤە هەم هەڤپەیوەندن، هـەم دژبـەرن و هـەم ژی ئافڕدانەوەیا چیرۆکی یە. چەند جارکی بوونا پەیڤا لەیلێ جوانکاری یا چەنـدگەڕەدی یێ ساز دکە. پەیڤێن لەیلێ و مەیلێ پێکڤە جناسا نڤیسکی ساز دکن.

۷۰۵- گول قەت ل گولان دبیتە عاشق
عەزرا بـخـو قـەت دبیـتە وامق

- **هەڤبەرکرن: میر.** بخو قەد –

- **شرۆڤە:** دلبژیان و ئارەزوویا کو دوور ژ تەفەشا کوڕکان بە، بلا ئەو کەس سەد جـاری ژ حووری و پەریان جوانتر بن ژی، ئەو دلبژیانـا نکـارە وە بکـە ئەڤینـدارێن خـوە. هـوون کچن و بەدەوی یا رووییێ کچکان نکارە وەها وە شێت و شەیدا بکە. ئەگەر مەجنـوون و لەیلێ نەبن هەڤتا و هەڤسەنگێن هەڤ و ل رووبەرووییی هەڤدو دا رانەوەسـتن، ئـەڤین و ئەڤینداری ساز نابە. لەیلێ نکارە وە کچکان بکە ئەڤینـدار. ئەگـەر مەجنـوون نەبـە، مـا لەیلێ دکارە دلێ لەیلێ ببژینە خـوە و ئـەوێ بکـە ئەڤینـدارا خـوە. گەلـۆ مـا گـول دبـن ئەڤیندارێن گولان. گەلۆ ما عەزرا بخوە دکارە ژ خوە را ببە وامق؟

- **جوانکاری:** پەیڤێن گول جوانکاری یا چەندگەڕەدی یێ ساز دکن. پەیڤێن عەزرا و وامق پێکڤە هەم دژبەرن، هەم هەڤپەیوەندن و هەم ژی ئافڕدانەوەیا چیرۆکێ یە.

۷۰٦- خوسـرۆ نەبوا سـەواریێ شـەبدیز
شیرین چو شەکەر دبوو ل پەرویز؟

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** شیرین شەکەر دبوو بە پەرویز- **ئا. ئۆس. ئـە.** شـیرین وە شـەکەر دبوویە پەرویز - **حم. هژ. میر. جا. زا.** شیرین ل شەکەر دبوویە پەرویز- **چاپا ئۆرمی یێ:** شیرین چو شەکەر دبوو ل پەرویز؟

- **پەیڤناسی: خۆسرۆ :** خۆسـرۆ پەرویـز پادشـاهێ ب نـاڤ و بـانگە ساسـانی یـان کـو ئەڤینداریێ شیرینێ بوو - **شەبدیز:** شەڤرەنگ، ناڤێ هەسپێ خۆسرۆ پەرویزء بـوویە - **شەکەر:** ناڤێ ژنا خۆسرۆ پەرویز شاهێ ساسانی،کو سەرەکا هەموو ژنێن وی بوویە. –

- **شرۆڤە:** گەلۆ ئەگەر خۆسرۆ پەرویز ل شەبدیزء سوار نەبا و (ل رێ دا راسـتی شـیرینێ نەهاتا) ما شیرینێ ل بـەر دلـێ وی، وەکـە ژنـا وی شـەکەرا ئسـفەهانی خۆشـدەڤی و شیرین و شەکەر با؟

- **جوانکاری:** پەیڤێن خۆسرۆ و شیرین و شەکەر و پەرویز و شەبدیز ئافڕدانەوەیا چیرۆکێ یە. پەیڤێن خۆسرۆ و پەرویز لێرە دا هەڤواتەنە. جناس ل نیڤەکا پەیڤێن شیرین و شەکەر دا ل بارا پەیوەندا چێژ و رەگەزێ دا هەیە. پەیڤا شەکەر ئیهامێ ساز دکە. لەورا کو ل پلەیا یەکەم دا هزرا مرۆڤەء بۆ لایێ وێ تشتا شیرین واتە قەند و شەکەرێ دا دچە، ل دوو را هزرا مرۆڤەء ل سەر ناڤێ ژنا خۆسرۆپەویزە دا دزڤرە. ئەگەر مرۆڤ ئەو سەرهاتی یا خوەندبە، یان بهیست بە.

۷۰۷- فەرهاد ء جەوا سرشکێ پڕ خوون نەیینا نەددی سواریّ گولگوون

- **هەڤبەرکرن: میر. حم. ئۆس. جا. پرۆ.** جەوا - **رۆ. زا.** چوا- **ئا.ئە.** بوا- **هـژ.** جووا - **-حم. پرۆ.** نەینا نەددی- **رۆ.** تینا نەدی بووی- **ئـا.** ئستاندی ژ وی- **ئـۆس.** تینانە دەری- **ئە.** نەینا نە دووری- **میر.** نەینا و نەددی- **هژ.** نینا نەددێ-

- **پەیڤناسی: جەو:** جۆک، جۆ - **سرشک:** هێستر - **نەیینا:** نەئانیبا - **نەددی:** نەددیت- **سواریّ گولگوون:** مەبەست ژێ شیرینە- **گولگـوون:** ناڤێ هەسپێ شیرینێ یە - **گولگوون:** ناڤێ هەسپێ شیرینێ یە-

- **شرۆڤە:** تا کو فەرهاد جۆکا هێسترێن تەژی خوون نەکشاندا، شیرینا سواریّ گولگوونێ نەددیت.

رۆنکرنەڤە: فەرهاد بەرتراشەکی هونەرمەند بوویە، کو دلێ وی دکەڤە شیرینێ و دبە ئەڤیندارێ شیرینێ. شیرین مەرجەکێ دادنە پێش فەرهادء و دبێژێ: ئەزێ هینگا تە بکم، دەما کو تو جەوەکێ ل سەرێ زناریّ بێستوونێ را بکۆلی و تا سەر حەوزا ئاڤژەنی یا من بینی، دا کو شڤان ل ژۆری زناران پەزء ل وێ جۆکێ دا بدۆشن و شیر ل رێکا وێ جۆکێ دا بێتە ناڤ حەوزا ئاڤژەنی یا من. لێرەدا خانی ل باتی جەوا شیرء جەوا هێسرێن تەژی خوون کو مەبەست ژێ ئەڤیندارێ و دەردەسەری یە ئینایە.

- **جوانکاری:** پەیڤێ فەرهاد و جەو و گولگـوون ئافڕدانەوەیـا چیرۆکـێ یـە. مەبەسـت ژ سواریّ گولگوونێ شیرین و مەبەست ژ جەوا سرشکێ پڕخوون ژی جەوا شیری یە.

۷۰۸- ژەو چەندە هە عالەما رجالان
بـەگـزادە و سـادە و رووالان

- **هەڤبەرکرن: ئا. ئۆس.** ژ ئەو چەند هەمی- **رۆ.** ژ ئەو چەندە- **حم.** ژ ئەو چەند هە- **ئە.** ژ ئەڤ چەندە هە-

- **پەیڤناسـی: ژەو چەنـدەهە:** ژ وان چەنـدێن هـانێ، ژ وان کەسـێن هـانێ - **رجـال:** پڕانە یا رەجـول ب واتەیـا مێـران - **سـادە:** لێـرەدا مەبەسـت ژێ خـۆرتێن دەڤـرووت و نووگیهایی یە. –

- **شرۆڤە: ↓**

۷۰۹- دل قەت وە نەبت ب کەس ڤە مایل
کـیـژێـن د ئـــەدانـــی و ئـــــەرازل

- **هەڤبەرکرن: ئە.** وە نەبیـت ب یێکڤـە- **میـر.** وە نـە بـی ب کـەس- - **رۆ.** قیـزێ د - **هژ.** کیژن-

- **پەیڤناسی: ئەدانی:** پڕانەیا ئەدنا، ژێر، نزم، بێ بوها، ل پلەیا نزم دا - **ئەرازل:** پڕانەیا رەزیل، روسوا –

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** پەیڤێن ئەدانی و ئەرازل لێرە دا دکارن هەڤواتەیی یێ ساز بکن.

۷۱۰- بی نام و نشان و غـەیـر مـەعـرووف
قەلبێ وە ب وان کو بوویە مەشغووف؟

- **پەیڤناسی: مەعرووف:** ناس کری، بناڤ و دەنگ - **غەیر مەعرووف:** نەنـاس، کـەس نەناس - **مەشعووف:** ئەڤیندار، پڕ ژ ئەڤینێ، خۆش و شاد –

- **شرۆڤە:** هەی کچێن سەرسڤک و روسوا و نەچیزان، ما ل ناڤا هندە مێران دا، ل ناڤا وان هەموو بەگزادە و خۆرتێن نووگیهایی و خوەشک دا، دلێن وە نەکەتە کەسی، دلێن وە چاوا چوو کەتە وان کچێن بێ ناڤ و نیشان و کەس نەناس؟

- **جوانکاری:** هەڤبەندێن بی نام و نشان و غەیر مەعرووف پێکڤە هەڤواتەیی یێ ساز دکن.

- **هەڤبەرکرن: هژ.** کو بوویی- **ئە.** قەلبێ وە ب وان وە بوویە-

۷۱۱- ئەڤ ئەمرە ب من قەوی مەحالە
ئەڤ خەونە وە دیتی یان خەیالە

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** ئەو-

- **پەیڤناسی: ئەمر:** کار، کریار، قەومین **- قەوی:** گەلەک، زۆر –

- **شرۆڤە:** ئەز قەت نکارم ڤێ قەومینێ باوەر بکم و بپەژرینم. ئەڤە یان وە خەون دیتییە، یان ژی هوون تووشی خەیالاتان بوونە.

- **جوانکاری:** پەیوەند ل نیڤەکا پەیڤێن خەون و خیال دا هەیە.

۷۱۲- زینێ کو بهیستن ئەو مەعانی
ئەڤ نەغمە ژ پەردەیێ دەرانی

- **هەڤبەرکرن: ئە.** بهیست **- ئا.ئە. میر.** ئەڤ-

- **پەیڤناسی: مەعانی:** پڕانەیا مەعنی، واتە، گۆتار، گۆتن **- نەغمە:** ئاواز **- پەردە:** هەوایا ئسترانێ، سیمێن کو ل سەر دەستکا تەنبوور و سازان ڤە گرێدایییە و ناوەیا نیڤەکا نۆتان نیشان ددن.-

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** ل ڤێ مالکا هەلبەستێ دا وەکانـدن هەیـە، خـانی سـینگ یـان دلـێ زینـێ وەکاندییە پەردەیا دەزگاهەکی سازژەنی یێ و دەنگێ وێ وەکاندییە نەغمەیەکێ.

٧١٣- ئەڤ رەنگە هە گۆتە دایەیا پیر
غالب تە نەمایە عەقل و تەدبیر

- **هەڤبەرکرن: میر. ئا.** ئەڤ رەنگە گۆتە داییِنا پیر- **ئۆس.** ئەڤرەنگەهە گۆتە داییِنا پیر-

- **پەیڤناسی: ئەڤ رەنگە هە:** وەها، ب ڤی رەنگی - **غالب:** زۆرتر، رەنگە، لێرە دا تێ ب واتەیا ب راستی کو -

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** پەیوەندی ل نیڤەکا پەیڤێن عەقل و تەدبیر دا هەیە.

٧١٤- تە دگۆت کو ب دەعوەت و عەزایم
حـالـێ کـو خـــەفـی بـتـن دزانـم

- **هەڤبەرکرن: هژ.** تە دگۆ وەکی مەندەلا خو دانم. **رۆ. حم. ئە. جا. زا.** تە دگۆ کـو ب دەعوەت و عەزائم- **ئۆس. میر.** عەزایم- **ئا.** غەزائم-

- **پەیڤناسـی: دەعـوەت:** دوعـا، داخـواز، گـازیکرن، ڤەخوەنـدن بـۆ مێڤانـداری یـێ - **عـەزایم/عـەزائم:** پڕانەیـا عەزیمـە، ب واتەیـا سـێحر و جـادوویێ، مێڤـانی - **حـال:** رەوش، قەومین –

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکـاری:** پـەیڤێن دەعـوەت و عـەزائم هەریـەک دو واتەیـان ددن و ب ڤـێ هنـدێ لەتافەتێ ساز دکن.

بالکێشی: ئەڤ مالکا هەلبەستێ ئالۆزە، ل پلەیا یەکم دا عەزایم، یان عەزائم د گەل دزانم نابن پاشبەند، ل پلەیا دوەم دا پەیڤا عەزایم پڕانە یا پەیڤا عەزیمە یە ب واتەیا سێحر و

جادوویان، لێرە دا کردارا رستەیێ دیار نینە، ئەگەر ئەم بخوازن رستەیێ تەکووز بکن، دەبێ وەها بێ نڤیسینێ: تە دگۆت کو (ئەز) ب دەعوەت و عەزایمم، نە کو ب دەعوەت و عەزایم. یم یا کو ل دوو عەزا یێ را تێ کردار نینە، بەلکوو نیڤێ پەیڤێ بخویە.

هەژار ژی ب ڤێ کێماسی یێ حەسیایە، لێ ل بەر خوە دا بێی کو ل چ ژێدەرێ ل بەر دەستێ وی دا هاتبە، هە لالء خوە را دەست تێ وەردایە و نڤیسییە: تە دگۆ وەکی مەندەلا خو دانم. واتە ئەوا کو هەژارء ئینایە ژی ل چ ژێدەران دا نەهاتییە. ئەز نەشێم دەست ل ڤێ مالکێ تێوەردم. دبە کو رۆژەکێ دەستنڤیسەک پەیدا ببە کو ئەڤ شاشی یا تێ دا نەهاتبە. هینگا نفشێن کو ل دوو مەرا تێن دێ سەرراست بکن.

٧١٥- شکلێ کو مە دی نە بی مەئالە
تەحقیقە نە خەونە نــە خــەیالە

- **پەیڤناسی: تەحقیق:** راست، راست کری، راستبوویی، قەومی، بوویی-
- **شرۆڤە:↓**
- **جوانکاری:** پەیڤێن خەون و خیال ل گەل تەحقیقێ دژبەری یێ ساز دکــن. هەروســان پەیوەندی ل نیڤەکا وان هەر دو پەیڤان دا هەیە.

٧١٦- وان گەر مەلەک و وەگەر بەشەر بوون
گەر قسمێ نساء وەگــەر پســەر بوون

- **پەیڤناسی: قسم:** جەلەب، جوڕ، دەستە، چێشیت - **نساء:** ژن - **پسەر:** کوڕک –
- **شرۆڤە:↓**
- **جوانکاری:** پەیڤێن بەشەر و مەلەک پێکڤە دژبەری یێ ساز دکن. پەیڤێن نسا و پســەر ژی پێکڤە دژبەری یێ ساز دکــن. پــەیڤێن بەشــەر و پســەر ب رێنڤیســا کــەون جناســا نڤیسکی ساز دکن.

۷۱۷- ئەنگوشتەری یێ د وان ئەڤانە
ئینانە مە وێ ژ بۆ نشانە

- **هەڤبەرکرن: ئە.** یێت- **- هژ.** ئەو
- **پەیڤناسی: ئەنگوشتەری:** گوستیل **- وێ**: وایە، ئەڤایە –
- **شرۆڤە:↓**

۷۱۸- رەملێ تو ب راست ئەگەر دزانی
خاتەم ئەڤە دێ بزان خودانی

- **هەڤبەرکرن: هژ.** ئەگەر ب راست- **- هژ.** دی –
- **پەیڤناسی: خودان:** خوەیی، خایی، خێو، خاوەن –
- **شرۆڤە:** دەما کو زینێ ئەو گۆتنانە ژ دەڤێ پیرێ بهیستن، ژ دلێ خوە یێ بریندار وەها نالیا وەها گۆتە پیرێ: رەنگێ هندێ دەدە کو ئێدی هش و تەڤبیر ل سەرێ تە دا نەمانە. نە تە دگۆت کو ئەز ب رەمل و دوعا و خودانێ تیتک وپیلکامە و سرٍ و رازێن سەرگرتی و رەوشێن ڤەشارتی دزانم. باش گوهداری کە و بزانە کو ئەو تشتێن کو مە دیتنە خەون و خیال نینە و راست و دوروستن. ئەوانا ئەگەر مرۆڤ بن یان فرشتە بن، کورٍ بن یان ژی ژ جەلەبێن ژنان بن، ڤایە مە گوستیلێن وان ژ بۆ نیشانە دگەل خوە ئینانە. هانێ ژ تە را گوستیل ، دە ئەگەر تو رەملدار بی، بزانە کانێ خودانێ ڤان گوستیلان کینە.

۷۱۹- وێ شەهلەیێ حیلەکار و جازوو
گۆ بینە ژ بۆ م خاتەمان زوو

- **هەڤبەرکرن: حم.** جازوو- دیتر ژێدەر هەموو جادوو –
- **پەیڤناسی: شەهلە:** پیرەژن **- حیلەکار**: فێلباز **- جازوو:** جادوو، سێحرباز –

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** پەیوەندی ل نیڤەکا پەیڤێن شەهلەو حیلەکار و جازوو دا هەیە.

۷۲۰- دا ئیشەڤە رەملەکی بڕێژم
حەتتا سوبێ ساحبان ببێژم

- **هەڤبەرکرن: هژ.** صبە –

- **پەیڤناسی: رەمل رێتن:** فال هاڤتن ب خیزێ - **سوبێ:** سبێدێ-

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** پەیڤێن ئیشەڤ و سوبێ پێکڤە دژبەرن.

۷۲۱- حازر ستی یێ نگین دەرانی
دا دەستێ عەجووزەیا زەمانی
۷۲۲- زینێ ڤهه گۆتە حەیزەبوونێ
من دل بوویە وەرتەیەک ژخوونێ

- **هەڤبەرکرن: ئۆس. د - هژ.** وەرطەیێک - **میر.** قەطرەیەک –

- **پەیڤناسی: عەجووزە:** پیرەژن- **عەجووزەیا زەمانی:** پیرا دەما خوە، پیرا فێلباز - **وەرتە:** گەڕینەک، گەڕاڤ-

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** د ڤێ مالکا هەلبەستێ دا وەکاندن هەیە، خانی دلێ زینێ یێ ئەڤیندار دوەکینە گەڕینەکەک ژ خوونێ.

۷۲۳- گافا وەکـو وەرتـە تـێـتە جـۆشێ
وەقتێ کو دکەت بکەت خورۆشێ

- **هەڤبەرکرن: هژ.** دێتە –

- **پەیڤناسی: جۆش:** هلکەلیان - **هاتنە جۆشێ:** کەل پێکەتن، ل سەر هەڤ و بەر هەڤ را رابوون - **خورۆش:** گازی و هاوار، نالین، حورمە حورم، حورشە حورش –

- **شرۆڤە: ↓**

۷۲٤- تەسـکین دکەت ئەڤ نگین دلێ ژار
دەمدەم کو ددەم د چەشمێ خوونبار

- **هەڤبەرکرن: هژ.ئە. رۆ.** ئەو - **ئە.** زار –

- **پەیڤناسی: تەسکین کرن:** هێسا کرن، رەحەت کرن - **ژار:** زار، لاواز، قۆڕ، بەلەنگاز - **دەمدەم:** دەم بە دەم، گاڤ بە گاڤ - **چەشم:** چاڤ - **خوونبار:** خوونبارین، خوونرێژ-

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** پەیڤێن دەم دەم و ددەم پێکڤە جناسا نڤیسکی و مووسیقایا هوندورانی چـێ دکن. هێسترێن زینێ ب خوونێ هاتییە وەکاندنێ. یان ژی چاڤێن وێ ب عەورەکـی کـو خوونێ دبارینە هاتییە وەکاندنێ.

۷۲۵- زینهار ئەگەر دبەی نگینێ
زوو بینەڤە بۆ م دلحەزینێ

- **هەڤبەرکرن: رۆ. حم. ئە. میر.** زنهار - - **رۆ. حم. ئا. ئۆس. ئە.میر.** مە –

- **پەیڤناسی: زینهار:** تە های ژێ هەبە، د بەختێ تە دامە - **دلحەزین:** دل ب کول –

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** پەیڤێن دبەی و بینە ڤە پێکڤە دژبەری یێ ساز دکن.

٧٢٦- لەورا ب وێ یە م سەبر و سامان
ئەو بۆ مـنە خـاتـەما سـولـەیمان

- **هەڤبەرکرن: رۆ.میر.** لەورا بوویە بۆ مە سەبر و سامان- **ئا.** لەورا مە ب وانـە سـەبر و سامان- **هژ.** لەورا بوویە سەبری م ژ هەیمان- **حم. ئە. ئۆس. پرۆ. زا.** لەورا ب وێ یە مە سەبر و سامان- **جا.** لەورا مە ب وێ یە سەبر و سامان-

- **پەیڤناسی: سەبر پێ هاتن:** بێهن پێ دەرکەتن- **سامان:** رێک و پێکی، ڤەحەبیان-

- **شرۆڤە:** ئەوێ پیرا فێلباز و جازوو و سێحرباز ، گۆتە وان کانێ زوو گوستیلکان بدن من، ئەزێ ئیشەڤ رەملەکی دارێژم و فالەکی باڤێژم و تا سبێدێ خـودانێن وان گوسـتیلکان ناس بکم. ستی یێ د گـاڤێ دا گوسـتیل ژ تلـی یـا خـوە شـقتاند و دا دەسـتێ وێ پیـرا جازوو. لێ زینێ وەها گۆتە پیرێ: مـالا تـە چـۆل و هـۆل بـە، دلـێ مـن بـوویە گـۆل و گەڕینەکا خوونێ. گاڤا کو ئەو گەڕینەکا هل دکەلـە و دکـە کـو سـەررێژ بـە، ئـەز ئەڤـێ گوستیلێ ددەم سەر چاڤێن خوە یێن خوونبار، ئـەڤ گوسـتیلا ، دلـێ مـن وێ گەڕینەکـا خوونێ هێنک دکە و ڤەدحەسینە و ناهێلە سەررێژ بە. ئەز ل بەختێ تـە دامـە، ئەگـەر تـو گوستیلێ دبەی، زوو ژ منـا دل بکـول را بینـە . لـەورا کـو بێهنـا مـن ب وێ گوسـتیلێ دەردکەڤـە و ئـارام و ئۆقرەیـا مـن ب وێ تـێ. ئـەو گوسـتیل ژ مـن را بـوویە خاتەمـا سولەیمان پەیغەمبەرێ.

- **جوانکاری:** پەیوەندی ل نیڤەکا پـەیڤێن سـەبر و سـامان دا هەیـە. گوسـتیلا مەمـێ ل دەستێ زینێ دا ب گوستیلا سولەیمان پێغەمبەر هاتیبە وەکاندنێ.

(۱۸)

تەفەحوس و تەفەئولا دایەیێ ژ رەممالی ژ بۆ کەشفا حەقیقەتا وی ئەحوالی

۷۲۷- وێ دەللەیێ بی فەسال و موحتال سوبحێ خو گەهـاندە پێش رەمال

- **هەڤبەرکرن: میر. ئە. ئا.** دایەیێ- **رۆ.** وێ دەللەیێ پڕ فەسالێ موحتال- **حم. ئە.** وێ دەللەیێ بی فەسالێ موحتال- **جا.زا.** وێ دەللەیێ بی فەسال و موحتال-

- **پەیڤناسی: دەلله:** دەللال، جامباز، ناڤخۆشیکەر، کەسا کو نیڤەکا دو ئەڤیندارا دا هـات و چۆیێ دکەت، کەسا کو دو کەسان دگەهینە هەڤ، **-یێ:** (یێ یا ل دوو پەیڤـا دەللـە را هاتی) زایەند نینە، جینافێ ئشارکی یە و تێ ب واتەیا ئەوێ دەللەیێ.- **فەسال:** هێدی و ئارام - **بی فەسال:** بێفەسال، حلحۆپـانی، نەرێـک و پێـک، گۆجگـۆجە، خلۆخـوارۆ- **موحتال:** حیلەکار، فێلباز – **بی فەسال و موحتال:** لێرە دا دکارە ب واتە یا ب لەز و بێی گیرۆبوون، بە ژی-

- **شرۆڤە: ↓**

۷۲۸- زێرەک دو برن د دەست خو بۆ پیر ئەڤرەنگـەهـە کر زەمـیـرء تەقریر

- **هەڤبەرکرن: میر. رۆ. ئە. حم. جا.** زەمیرء تەقریر – **ئۆس.** ئەلقسسە کو کر قەزییە تەقریر- **ئا.** کر ئەو قەزییە تەقریر- **زا. پرۆ.** ئەڤرەنگە کرە بەیان و تەقریـر- **هـژ.** ضەمیرێ –

- **پەیڤناسی: زەمیر تقریر کرن:** راگەهاندنا و ڤەگۆتنا ناڤەرۆکا سەرهاتی یێ-

- **شرۆڤە: ↓**

۷۲۹- گۆ من دو کوڕک هەین د مەعسووم
بی باب و یەتیم و ژار و مەحرووم

- **هەڤبەرکرن: ئە.** کوڕن هەنە- **ئا.** هەبوون-

- **پەیڤناسی: کوڕک:** کوڕێ بچووک - **مەعسووم:** بێگونەهـ، پاک و پاکیزە - **بی باب:** بێ باڤ، باڤ مری- **یەتیم:** ئێتیم - **مەحرووم:** بێ پار و پشک، بەلەنگاز -

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** پەیڤێن بی باب و یەتیم هەڤواتەنە. پەیڤێن ژار و مەحرووم ژی ئەگەر هەڤ واتە نەبن ژی نێزیکی هەڤن.

۷۳۰- رۆژا وەکو بوویە عەیدێ سەرسال
ئەو ژی بـ تەریقێ تەبعێ ئەتفال

- **هەڤبەرکرن: ئا.ئە. رۆ.** عەیدێ سەرسال- **حم. ئۆس. هژ.میر. پرۆ. زا. جا.** عەید و سەرسال - - **بر.ئە. ئا.** ل-

- **پەیڤناسی: عەیدێ سەرسال:** عەیدا سەرسالێ، جەشنا نەورۆزێ - **تەریق(طریق):** رێ، رێ و رەسم- **تەبع(طبع):** خوو و خدە، رێ و رەوش- **ئەتفال(اطفال):** پرانەیا طفل، زارۆکان –

- **شرۆڤە: ↓**

۷۳۱- رابوونەڤە هەر دو چوونە گەشتێ
غوولان غەلەتاندبوون ل دەشتێ

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** غەلەتاندن ئەو د دەشتێ-

- **پەیڤناسی: گەشت:** سەیران، گەڕیان- **غوول:** دێو، پیرحەپۆک - **غەلەتاندن:** شاش کرن، خاپاندن-

- **شرۆڤه:↓**

- **جوانکاری:** په‌یڤێن غوول و غه‌له‌تاندن پێکڤه جناسا نڤیسکی ساز دکن و مووسیقایا هوندورانی چێ دکن.

۷۳۲- ئیرۆهه دەما کو بوونه په‌یدا
دینن ته‌له‌سن جونوون و شه‌یدا

- **هه‌ڤبه‌رکرن: ئا.** ئیرۆکه –

- **په‌یڤناسی: ته‌له‌س:** مه‌ست، خێڤ، گێژ، شێت، سست و خاڤ-

- **شرۆڤه:↓**

- **جوانکاری:** په‌یڤێن دین، ته‌له‌س، جونوون و شه‌یدا پێکڤه هه‌م دکارن هه‌ڤواته بن و هه‌م ژی په‌یوه‌ندی ل نیڤه‌کا وان دا هه‌یه.

۷۳۳- هاتینه ڤه بی لباس و تازی
گه‌ه گه‌ه دکرن فه‌غان و گازی

- **هه‌ڤبه‌رکرن: میر. ئۆس. رۆ. هژ. جا. زا.** دکرن- حم. دگرن – ئا. دکنه – ئه. دکه‌ن-

- **په‌یڤناسی: تازی:** ته‌حزی، رووت، عوریان- **دکرن:** دکن- **فه‌غان:** قیژین، داد و هاوار، گازی-

- **شرۆڤه:↓**

- **جوانکاری:** په‌یڤێن بی لباس وتازی پێکڤه و په‌یڤێن فه‌غان و گازی ژی پێکڤه هه‌ڤ واته‌نه.

٧٣٤- بێهش دکەڤن گەلەک دمینن
گافـا وەکـو رادبـن د دیـنـن

- **هەڤبەرکرن: ئا. ئۆس.** پێلا –
- **پەیڤناسی: بێهش کەتن:** نەهش کەتن، ژ خوە ڤە چوون-
- **شرۆڤە: ↓**
- **جوانکاری:** پەیڤێن دکەڤن و رادبن دژبەری یێ ساز دکن.

٧٣٥- ئەڤ خاتەمەنە ئەوان د دەستن
گۆیا تو دبێی بـ ڤان د مەسـتن

- **هەڤبەرکرن: رۆ. ئە.** ب وان –
- **پەیڤناسی: گۆیا:** تو دبێژی قای.
- **شرۆڤە: ↓**
- **جوانکاری:** پەیڤێن گۆیا و تو دبێی هەڤ واتەنە.

٧٣٦- ئەی واقفێ رەمز و کاشفێ راز
بیچارەمە ئەز تـو چـارە پـەرداز

- **هەڤبەرکرن: ئە.** بیچارەئەم ئەز –
- **پەیڤناسی: واقف:** ئاگادار، پێ حەسیایی، هایدار - **رەمز:** ئشارە، دوروشم، هەژیارە - **کاشف:** کشفکەر، دەرهینەر، پەیداکەر - **کاشفێ راز:** زانایێ نهێنی یان، دەرهینەرێ سرِ و رازان، ئاگاداریێ دلگۆتک و رازان - **بیچارە:** بێچارە، بەلەنگاز، بێگاف - **چارەپەرداز:** چارەساز، کارساز، رێزان-

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** پەیڤێن واقف و کاشف و پـەیڤێن رەمـز و راز ئەگـەر ژی هـەڤ واتـە نـەبن، نێزیکی هەڤن و پەیوەندا واتەیی ل نیڤەکا وان دا هەیە.

۷۳۷- ئێحسان بکە قەنج ژێ خەبەر دە
کانـێ سـەبـی یێ د مـن چ دەردە

- **هەڤبەرکرن: ئا.** قەنج تو ژێ – **ئۆس.** ژ حەی –

- **پەیڤناسی: ئێحسان:** قەنجی، باشی - **قەنج:** باش ، رند - **خەبەردان:** گـەپ کـرن، ئاخفتن، قسەکرن، قەزی کرن، شۆر کرن، ئشتەقلین- **سەبی(صـبێ):** زارۆک- **دەرد:** ئێش، نەخۆشی –

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** پەیڤێن ئێحسان و قەنجی هەڤ واتە نە.

۷۳۸- مەجنوونیە سەرعە یا هەوایە
چـاوا مـەرەزە چ بـۆ دەوایـە

- **هەڤبەرکرن: ئا.** یان.

- **پەیڤناسی: مەجنوونی:** شێتاتی - **سەرع(صرع):** تەپ، فـێ، سەرئێشـی و غـەش - **هەوا:** بایێ نەخۆشی یێ -**مەرەز(مرض):** نەخۆشی –

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** پەیوەندی ل نیڤەکا پەیڤێن مەجنوونی، سـەرع و هـەوا دا هەیـە، لـەورا کـو هەریەک ژ وان مەرەزەکە. پەیڤێن مەرەز و دەوا دژبەرێن هەڤدونە.

۷۳۹- ئەی مورشد و پێشەوایێ موقبل
حەللالێ عوقوود و حەللێ موشکل

- **هەڤبەرکرن: ئا. ئۆس. ئە. میر.** مورشدێ پێشەوایێ –

- **پەیڤناسی: مورشد:** ڕێنیشاندەر - **پێشەوا:** پێشاهەنگ، ڕێڤەبەر- **موقبل:** خۆشبەخت- **حەللال:** ڤەکر، ژێک ڤەکرێ ئالۆزی و دوژواریان - **عوقوود:** پڕانەیا عقد، گرێ، ئالۆزی - **حەلل:** ژێک ڤەکرن - **موشکل:** دوژواری –

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** پەیڤێن مورشد و پێشەوا هەڤواتەنە. پەیوەندا واتەیی ل نیڤەکا پەیڤێن عوقوود و موشکل دا هەیە. پەیڤێن حەللال و حەلل جناسێ چێ دکە.

۷۴۰- سڕەک هەیە وێ د ڤان نگینان
پەیدایە ل نک وە دووربینان

- **هەڤبەرکرن: میر.** سڕەک وێ هەیە –

- **پەیڤناسی: سڕ:** راز، نهێنی، دلگۆتک - **دووربین:** کەسێن کو ژ پاشەرۆژێ خەبەرددن ، کەسێن کوئاگاداری قەومینێن نەهاتینە-

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** پەیڤێن سڕ و پەیدا دکارن پێکڤە دژبەر بن.

۷۴۱- ئەسحابێ نگین ببێژە کینە
جنیەنە پەریەنە ئادەمیەنە

- **پەیڤناسی: ئەسحاب(اصحاب):** پڕانەیا صاحب، خودان - **جنی:** ئەجنە، ژ مە چێتر - **پەری:** فرشتە - **ئادەمی:** مرۆڤ –

■ **شرۆڤە:** وێ جامبازا نەحەجمتـی و فێلبـاز، سـبێدێ زوو رابـوو و زێـرەک دو ژ بـۆ کـالێ فالڤەگر هەلگـرتن و خـوە گەهانـدە لالء وی و قـەومین وەهـا ژ وی را شـرۆڤە کـر و گۆت: ئەز د بەختـێ تـە دامـە، دو کـورکێن مـن یـێن پـاک و بێگـونەھ و ئێتـیم و ژار و بەلەنگاز و بێخودان هەنە. رۆژا کو بوویە جەشنا سەرسالێ، ئەو هەردو ژی وەکـی دیتـر زارووپان ژ خوە را دەرکەتبوونە سەیرانێ و چووبوونە چۆلێ. لـێ پیرحەپۆکـان ل چـۆلێ ئەو هەردو ژی ژ رێ دەرخستنە و خاپاندنە و خەلەتاندنە. ئیرۆ دەمـا کـو مـە ئـەو پەیـدا کرن، شێت و دین و تەپۆیی بوونە. هـەر دو ژی رووت و تـووت زڤرینـە و وەکـە شـێتان دکن گازی و هـاوار و نـەهش دکـەڤن و ب دەمژمێـران ژ خوەڤـا دچـن و نـایێنە سـەر حەمدێ خوە. دەما کو رادبن ژی دیـن و شـێت و سـەودا سـەری و سەرسـەمینە. ئـەڤ هەردو گوستیلانە ژی ل دەستێن وان دا بوو. دقەومە کو ب ڤان گوستیلانا وەهـا شـێت و شەیدا بووبن. ئەی ئاگاداریێ رەمز و نیشانەیان و پەیـداکەرێ راز و سـرێن سـەرگرتی، چ رێ و چارە ژ بۆ من نەمانە، تکایە تـو چـارەیەکێ بکـە. ب دلۆڤـانی یـا خـوە بـاش ل رەوشا وان بنێرە و بزانە کانێ دەردێن ڤان هەردو زارۆکێن من چنـە؟ گەلـۆ ئەوانـا جنـوو بوونە؟ تەپا کەتنە ؟ یان هەوا هاتییە سەرێ وان؟ یان کا ئەڤا چ نەخۆشییە ، کو تووشـی وان بوویە؟

هەی رێڤەبەر و پێشەوایێ باش و بەختیار، هەی ڤەکرێ کۆرەگرێ یان و ئالۆزی یان، رازەک سەرگرتی د ڤان گوستیلان دا هەیە. هەلبەتتە هوون دوورنەهێرێن زانا ئەوێ ژ مە چێتر دزانن. ژ کەرەما خوە را بێژە کا خودانێ ڤان گوستیلانا کینە؟ گەلۆ ئەوانا مرۆڤن، ئەجنەنە، یان فرشتەنە؟

■ **جوانکاری:** پەیڤێن جنی و پەری و ئادەمی هەم دژبەرن و هەم ژی پەیوەندی دارن.

(١٩)

دەلالەت و تەقریرا رەممالی یە ژ بۆ پیرا موافق
مافی الضمیر و موخالف تەقریر

٧٤٢- ئەو وارسێ علمێ دانیالی
گاڤا فکری د شکلێ فالی

- **پەیڤناسی: وارس(وارث):** میرات ڤەگر، پارڤەگر - **علم:** زانست - **دانیال:** دانیالێ نەبی، پێغەمبەرێ جهوویان یێ فالهاڤێژ کو گۆڕنا وی ل ئیرانێ ل باژارێ شووشێ سەر ب ئوستانا خۆزستانێ دایە. –

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** پەیڤا دانیال ئاڤرِدانەوەیا چیرۆکی واتە تەلمیحە.

٧٤٣- فیلحال د رەحممێ ئوممەهاتان
بی وەزع و تـەوەللـودا بـەناتان

- **هەڤبەرکرن: حم. ئا. ئۆس. هژ. میر.جا. زا.** وەزعێ تەوەللودا- **ئـە. رۆ.** بـی وەزع و تەوەللودا-

- **پەیڤناسـی: فیلحـال:** د دەمـێ دا، د گـاڤێ دا - **رەحمـم:** مـالزارک، مندالـدانک - **ئوممەهات:** پرِانەیا ئومەهە، داییک - **وەزع(وضع):** چێکـرن، دانـان، دانـین، بچـووک ئینان - **تەوەللود:** ژ داییک بوون، زایین - **بەنات:** پرِانەیا بنت، کچ، قیز –

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** پەیوەندی ل نیڤەکا پەیڤێن ئومم و رەحـم دا و پـەیڤێن وەزع و تەوەللـود دا هەیە. پەیڤێن وەزع و تەوەللود دکارن هەڤ واتە بن.

٧٤٤- لحيان و نەقي ب يێكڤە ديتن
تاجدين و ستى ب يێكڤە ديتن

- **هەڤبەركرن: ئۆس.** رەيحان و نەفى و – **هژ.** لەحيان – **هژ.** نەقى يێ پێكڤە، ستى يێ پێكڤە- **ئا. پێكڤە –**

- **پەيڤناسى: لحيان:** رووكۆ، مێرێ ب ردێن - **نەقى:** پاک و پاكيزە - **لحيان و نەقى:** ناڤێ دو ئستێرانە، ناڤێ چاوايى و رەوشا هاتنا فالێ يە ل بال فالهاڤێژان - **ب يێكڤە:** ب هەڤرِا، پێكڤە-

- **جوانكارى:** پەيڤێن لحيان و نەقى پێكڤە و تاجدين و ستى ژى پێكڤە هەم دژبەرن هەم پەيوەندى دارن.

- **شرۆڤە:↓**

٧٤٥- شكلێ تەرەحێ د گەل غەمێ دى
بى پەردە وِێ زين د گەل مەمێ دى

- **هەڤبەركرن: هژ.** تەرەحێ، ژ بلى نوسخەيا هەژارِ ل هەموو ژێدەران دا فەرەح هاتييە، فەرەح واتە كەيفخۆشى و شادى. لێ ئەم دزانين كو ل ژيانا مەمێ و زينێ دا شادى و كەيفخۆشى تونەبوويە، هەر ژيانا وان ب دەرد و كول و كەدەر و خەم و خوسسەيان داگرتى بوويە، لەورا لێرە دا تەرەح ژ فەرەحێ واتەدارترە. هەر چەند كو مامۆستا ژێدەرا ڤێ پەيڤێ دەستنيشان نەكرييە و نەگۆتييە كا ل كيشک نوسخەيێ دا وەها هاتييە، لێ ديسان ژى من تەرەح ژ فەرەحێ سەرراست تر ديت و ئەو هەلبژارت-- **هژ.** ديت، ديت- **ئە.**وِ –

- **پەيڤناسى: شكل:** وێنە- **تەرەح:** كول و كەسەر، دەرد و كول- **غەم:** خەم، دەرد و كول- **بى پەردە:** ئەشكەرە - **دى:** ديت-

- **شرۆڤە:** ئەو ميراتگرێ زانستا دانيالى، گاڤا كو بەرا خوە دا وێنەيا فالان، ل دەمێ دا (وێنە فالا) هەرچى كچێن كو ژ زكێ داييكا خوە دەركەتبوون و پێ دانابوونە سەر ئەردێ، ديت. لێ ئەوى وێنەفالێن هەردو ئستێركێن لحيان و نەقى يێ پێكڤە و يێن ستى يێ و تاجدينِ ژى ب هەڤرا ديتن. ئەوى وێنەيا كول و كەسەران دگەل دەرد و خەمان پێكڤە و وێنەفالا مەمێ و زينێ ژى بێ پەردە و ئاشكارا دگەل هەڤ ديتن.

- **جوانكارى:** پەيڤێن تەرەح و غەم هەڤ واتەنە، پەيڤێن زين و مەم ژى لايەكێ دا دژبەرن و لايێ دى دا ژى پەيوەندى دارن.

٧٤٦- ئەڤرەنگە هـە گـۆتـە قـاسـدا پیـر
مەقسوود ب مەکر و کزب و تەزویر

- **هەڤبەرکرن: ئە.** مەقسوودێ –

- **پەیڤناسی: ئەڤرەنگە هە:** وەها، هاکینە - **قاسد:** تەتەر، شاندە، ڤەشاندی- **مەقسوود:** مەبەست - **مەکر:** فێل - **کزب:** دەرەو-**تەزویر:** دوروویی، نەدوروستی –

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** پەیوەندا واتەیی ل نیڤەکا پەیڤێن مەکر و کزب و تەزویر دا هەیـە. پـەیڤێن قاسد و مەقسوود جناسن.

٧٤٧- ماقەت دبتن ژ بۆ تـە حـاسـل
بی راستەوی مەحالە مـەنزل
٧٤٨- تە دگۆ کو کوڕێ د من د دینن
نابێـژیـیە مـن سـتی و زینـن

- **هەڤبەرکرن: زا.** تە گۆ کو کوڕ- **ئا.** پیرێ تە دگۆ – **ئە.** کوڕێت –

- **پەیڤناسی: حاسلبوون(حاصل بوون):** دەست ڤە هاتن- **راستەوی:** راسـت چـوون، راستگۆیی-**مەنزل:** وارگەھ،جیهێ لێ دانانێ–

- **شرۆڤە:** ئەوی مەبەست وەها ب کەرب و کین ژ دایەنـا پیـر را گـوت: گەلـۆ تـو قـەت دکاری بێی ڤڕ و دەرەو و فێل و لێپ مەبەستا خوە راگەهینی؟ تە دگـۆتە مـن کـو هـەردو کوڕکێن من دین بوونە، لێ تو چما نابێژی ستی و زین شێت و شەیدا بوونە؟

٧٤٩- رۆژا وەکو چوونە گەشت و سەیران
وان دینـە لـ رێ دو دیـدە جـەیران

- **هەڤبەرکرن: ئۆس. بوویی- - ئە.** سەری - **ئە. میر. پرۆ.** جەیران- **حم. ئا. ئۆس. رۆ. هژ. جا. زا.** حەیران-

- **پەیڤناسی: گەشت:** سەیران، گەڕیان - **دیدە:** چاڤ - **جەیـران :** خـەزال، **دیـدە جەیران:** چاڤ خەزال، چاڤ جوان - **حەیران:** مات مایی –

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** پەیڤێن گەشت و سەیران هەڤواتەنە. هەڤبەندا دیـدە جەیـران ئستعارەیە، لەورا ل بنێشێ دا دیدە جەیران واتە چاڤێن وەکە چاڤێن جەیرانان.

۷۵۰- یەعنی دو کوڕێ د سەرو قامەت
<u>رابوویە ل وان کـوڕان قیـامـەت</u>

- **هەڤبەرکرن: ئا.** رابوونە ل ڤان کرن قیامەت- **میر. حم. ئـە. ئـۆس. رۆ. هـژ. زا.** رابوویە ل وان کوڕان قیامەت- **جا.** رابوویە ل وان گران قیامەت-

- **پەیڤناسی: سەرو:** سەول، سەلو، دارا مەرخێ - **سەروقامەت:** بەژن بلند - **قیامەت لێ رابوون:** کوتایا ژیانێ هاتن، مالک لێ خەراب بوون –

- **شرۆڤە:** رۆژا کو ئەو چـوونە گەشـت و سـەیرانێ، ل رێ دا راسـتی دو چـاڤ خـەزالان هاتنە. واتە دو کوڕێن کو بەژنا وان وەکـی دارا سـەروێ بلنـدە، قیـامەت ل وان هـەردو کوڕان رابوویە و ئەو هەردو بوونە ئەڤیندار.

- **جوانکاری:** هەڤبەندا سەروقامەت، ئستعارەیە ژ بەژنا بلند را.

۷۵۱- فیـلحال <u>ئـەوان</u> دو ئافـتـابان
دل چوویە ڤە بال دو ماهتابان

- **هەڤبەرکرن: حم. هژ.** ئەڤان –

- **پەیڤناسی: ئافتاب:** رۆژ، تاڤ، تریشکێن تاڤێ - **دل چوون:** دل بژیان - **ڤەبال:** بال ڤە، ل جەم - **ماهتاب:** هەیڤەرۆن، سیتاڤک –

- **شرۆڤە:** دلێ وان هەردو تاڤانا دەملدەست کەتییە ڤان هەردو هەیڤانا.

- **جوانکاری:** ئافتابان ئستعارەیە ژ بۆ مەم و تاجدین و ماهتابان ئستعارەیە ژ بۆ ستی و زینێ. خانی کوڕکان دوەکینە تاڤێ کو سەرەکانی و ژێدەرێن رۆناهی و ئەڤینە نە و کچکان ژی دوەکینە هەیڤێ کو رۆناهی یا تاڤێ و بەرکرا ئەڤینێ ئسپێنە دکن.

٧٥٢- ئەو بوونە ژ عێشقێ ڤان د بیهووش ئەڤ بوونە د حوسنێ وان د مەدهووش

- **هەڤبەرکرن: ئە.** وان - **ئە.** ئەو- **ئۆس.** ل جیهێ حوسنێ دا، عێشقێ هاتییە –

- **پەیڤناسی: بیهووش:** بێهش، نەهش کەتی - **مەدهووش:** مەندەهۆش –

- **شرۆڤە:** ئەو هەردو کوڕک ژ ئەڤینا ڤانا دا هش و هەدامێ خوە ژ دەست دانە. ئەڤ هەردو کچک ژی ل بەر بەدەوی و خوەشکۆکی یا وان مەندەهۆش بوونە.

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا هەلبەستێ ب شێوەیا تەرسیعێ هاتییە ڤەهاندنێ.

٧٥٣- ئەڤ شیفتەیێ بەلایێ عێشقن ئەو تەشنەیێ کەربەلایێ عێشقن

- **هەڤبەرکرن: ئا. ئە.** ئەو- **میر.** جیهێ پەیڤێن "ئەڤ و ئەو " لێک هاتییە گوهۆڕینێ- **ئۆس.** ئەو تەشنە کری جەفایێ عێشقن.

- **پەیڤناسی: شیفتە:** شێواو، شێتێ ئەڤینێ - **تەشنە:** تیهنی - **کەربەلا:** باژارێ کو تێ دا شومڕ ب فەرمانا یەزیدێ کوڕێ موعاویە حوسێنێ کوڕێ عەلی و هەفتێ و دو کەس ژ بنەمالا وی کوشتن، بوویە نیشانەیا مەزلوومییەتێ –

- **شرۆڤە:** ئەڤ هەردو کچک پەریشان و شەیدایێن بەلایا ئەڤینێ نە و ئەو هەردو کوڕک ژی وەکە شەهیدێن کەربەلایێ تیهنی یێ ئەڤینێ نە.

- **جوانکاری:** د ڤێ مالکا هەلبەستێ دا تەشبیھ و تەلمیح هەیە. هەلبەست ب شێوەیا تەرسیعێ هاتییە ڤەهاندنێ.

٧٥٤- ئەڤ خاتەمـە ئێ د وان كـوڕانن
وان ژی دو نگین د دەستێ وانن

- **هەڤبەرکرن: حم.** ئەڤ خاتەم **- ئا. ئۆس. ئە.** وان –

- **شرۆڤە: ↓**

٧٥٥- چاوا خەملینە ئـەڤ كـوڕانی
ئەو ژی گەڕیانە جل كچانی

- **هەڤبەرکرن: حم. ئۆس. هژ.** چاوان **- - میر.** كریان**- حـم. رۆ. جـا. زا.** گەڕیـانە**- ئۆس. ئا. ئە.** كریانە **- هژ.** گەڕی یانە**-**

- **پەیڤناسی: كوڕانی:** كوڕانە، وەكی كوڕان **- كچانی:** كچانە، وەكی كچان**-**

- **شرۆڤە:** ئەڤ گوستیلانە یێن وان هەردو كوڕكانەنە، دو گوستیل ژی ل تپلێن وان هەردو كوڕكانە دا هەنە.(ئەوانا گۆستیلێن خوە لێک گوهۆڕینە) ل رۆژا جەشنێ دا ئەڤ هـەردو كچک چاوا كوڕانی خەملینە، ئەو هەردو كوڕک ژی ل كنجێ كچان دا دەركەتنـە گـەڕێ و سەیرانێ.

- **جوانكاری:** پەیڤێن كوڕانی و كچانی دژبەری یێ ساز دكن.

٧٥٦- پیرێ ڤهە گـۆتە شـێخێ رەمـمال
من شوبهە نەما د كەشفێ ئەحوال

- **هەڤبەرکرن: رۆ. ئا. ئۆس.** شبە –

- **پەیڤناسی: ڤهە:** وەهـا، هـاكینە **- شـوبهە:** شـک، گومـان**- ئەحـوال:** پرانەیـا حـال، رەوش، دەم –

- **شرۆڤە: ↓**

۷۵۷- لاکن تو بێژه ئەو چ ئەسڵن
قەنج کەشف بکە کو ئەو چ نەسڵن

- **هەڤبەرکرن: ئا. ئۆس. میر.** کفش –
- **پەیڤناسی: ئەسڵ:** بنێشە، رەھ و ریشە، **- نەسڵ:** بەر، بەرەباب، نفش-
- **شرۆڤە: ↓**
- **جوانکاری:** پەیڤێن ئەسڵ و نەسڵ هەم دکارن هەڤ واتە بن و هەم ژی جناسێ ساز دکن.

۷۵۸- بەگزادەنە ئەو عەلا مەقامن
جندی نەسەبن وە یا عەوامن

- **هەڤبەرکرن: حم. ئا.** عالی **- هژ.** عولا **- - هژ.** جوندی.
- **پەیڤناسی: بەگزادە:** کورێن بەگ و میران، بەر و نفشا میران **- عەلا مەقام:** بلند پایە- **جندی:** سەرباز، لەشکەر **- نەسەب:** بەر، بنێشە، نژاد **- عەوام:** بۆرەکە، مرۆڤێن ئاسایی و رەش و رووت –
- **شرۆڤە:** پیرێ وەها گۆتە کالێ فالڤەگر: چ شک و گومانا من ل زانستا تە یا فالڤەگرتنێ و پەیداکرنا دەم و رەوشان دانەما. لێ ژ کەرەما خوە را بێژە کانێ ئەو ژ کیژان رەھ و ریشالێنە. جا باش پەیدا کە کانێ ئەوانا ژ چ بەرەباب و هۆز و تیرێنە. گەلۆ ئەوانا بەگزادە و بلند پایەنە؟ ژ بنەمالا جندی یانە، یان ژ مرۆڤێن بێ سەرپا و بۆرەکەنە؟
- **جوانکاری:** پەیڤێن بەگزادە و عەوام دژبەری یێ ساز دکن.

۷۵۹- شێخ گۆ کو د دینێ عێشقبازی
بەیعەک هەیە ئەو دبێن تەرازی

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** شێخ وەکو دین د عێشقبازی-

- **پەیڤناسی: دین:** ڕێ و ڕێباز - **بەیع:** کڕین، لێرە دا تێ ب واتەیا داد و بستەدێ - **دبێن:** دبێژنێ- **تەرازی(تراضی):** ژ هەڤدو رازی بوون، پێخۆشی، پێخۆش بوون-

- **شرۆڤە:↓**

٧٦٠- بی شەرتێ کەفائەتی ڕەوایە
شەرتێ موتەعاقدان ڕەزایە

- **هەڤبەرکرن: میر.** لێی- **حم. رۆ. ئا. ئە. ئۆس.** بی شەرتێ- **هـژ. بـی- ئـۆس.** بـی شەرت و کفایەتێ –

- **پەیڤناسی: شەرت:** مەرج - **کەفائەت:** هەڤبەری، هەنکووفی، هەڤتایی - **ڕەوا:** جایز، حەلال - **موتەعاقد:** هەڤپەیمان، کەسێن کو ب هەڤرا پەیمانەکێ دادنێن، بکرێ و فرۆشیار –

- **شرۆڤە:** کالێ گۆتە پیرێ: ل ڕێبازا ئەڤین و ئەڤینداری یێ دا سەودا و دادو بستەدەک هەیە، کو ژێ را پێخۆشی و هەڤدوحەباندن دبێژن. د ڤێ سەودایێ دا مەرجێ هەڤپەیمانان پێخۆشی یە، ئەڤ سەودایا بێی هەمکووفی ژی ڕەوا و دوروستە و پێک تێ.

٧٦١- خاسما کو کوڕێ د ڤان بژاری
دوڕدانەیە یێک و یێک مراری

- **هەڤبەرکرن: رۆ. ئا. ئۆس. ئە.** وان –

- **پەیڤناسی: بژاری:** بژارتی - **دوڕدانە:** لبا مرواریدێ، مرواریدا گر و بژارە، بریتییە ژ خۆشدقی یێن بێ هەڤال و هەڤتا، زاروویا خۆشدقی و تەنێ ل مالەکێ دا. - **مراری:** مروارید –

- **شرۆڤە:** بتایبەتی هەردو کوڕکێن کو ئەڤانا هەلبژارتنە، یەک مرواریدە و یەک ژی دوردانە و تەک و تەنێ یێ دا و بابانە.

- **جوانکاری:** پەیڤێن دوڕ و مراری هەڤ واتەنە.

٧٦٢- بەگزادەیـە یێـک ژ نەسـڵێ مـیران
یەک ژی ب نەسەب کوڕێ دەبیران

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** د نەسەب کورێن –
- **شرۆڤە:** یەک ژ وان کوڕانە بەگزادەیە و ژ بەرەبابا میرایە، یـێ دی ژی ژ بەرەیـا خـوە دا کوڕێ نڤیسکارایە.
- **جوانکاری:** تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن بەگزادە و میر دا هەیە. ل نیڤەکا پەیڤێن نەسل و نەسەب دا ژی تەناسوب هەیە.

٧٦٣- وێ ساحـرەیێ ژ بۆ نشـانە
دیسان خەبەرەک کرە بەهانە

- **هەڤبەرکرن: ئە.** فەسانە –
- **پەیڤناسی: ساحرە:** ژنا جادووکار، سێحرباز - **بەهانە:** بەرهانە، هەنجەت –
- **شرۆڤە: ↓**

٧٦٤- گۆ عاشق و موبتـەلا و دینان
مەفتوونێ ژ بۆ ستی و زینان

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** مەفتوونە – **ئۆس.** مەفتوونن-
- **پەیڤناسی: عاشق:** ئەڤیندار - **موبتەلا:** پێڤە بوویی، تووش بوویی، گیرۆدار - **مەفتوون:** شێت و شەیدا –
- **شرۆڤە: ↓**
- **جوانکاری:** تەناسوب و تەرادوف ل نیڤەکا پەیڤێن عاشق و مەفتـوون پێکڤـە و پـەیڤێن دین و موبتەلا ژی پێکڤە هەیە.

٧٦٥- ئەو نابنە قابـلێ حـسابان
ناگونجنە دەفتەر و کتابان

- **پەیڤناسی: قابل:** هێژا، کێرهاتی، هەژی- **ناگونجنە:** جی نابن، تێ هلنایێن –

- **شرۆڤە:** ئەوا فێلباز و جازوو دیسان ژ بۆ نیشانە خەبەرەک کرە بەهانە و گۆت: ئەڤینـدار و گیرۆدار و دین و شێت و شەیدایێن ژ بۆ ستی و زینێ نایێنە هەژمـارێ و ل چ پرتـووک و پەڕۆکێ دا هلنایێن.

- **جوانکاری:** تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن کتاب، دەفتەر و حساب دا هەیە.

٧٦٦- شەیخم تو دزانی ئەڤ جزیرە
تێکدا کـوبـەرا و گـورد ەمـیرە

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** شێخی - **رۆ.** ئەو - - **حم. ئۆس. هژ. میر. پرۆ. زا.** کوردە میرە– **ئا. ئە. رۆ.** کورد و میرە- **جا.** گردە میرە-

- **پەیڤناسی: شەیخم:** شێخم، شێخێ من - **تێکدا:** هەموو، تەڤـدا - **کـوبەرا:** پڕانەیـا کەبیر، مەزن- **گوردەمیر:** میرێ مەزن و پەهلەوان- **کوردەمیر:** میرێ کوردان- **گـورد و میر:** پەهلەوان و میر –

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن کوبەرا و میر و گورد دا هەیە.

٧٦٧- ئحسان بکە پـەردەیێ هلینە
ئەو هەردو مەلەک بێژە کینە

- **پەیڤناسی: ئحسان:** قەنجی - **هلینە:** هلدە - **مەلەک:** فرشتە –

- **شرۆڤە:** شێخێ من تو دزانی ڤێرە جزیرا بۆتانە، تەڤدا گرە گرە و میر و مەزنێن کـوردان لێرە دژین. ژ کەرەما خوە دلۆڤانی یێ بکە و ئـەوێ پەردەیـێ ل سـەر وێ رازێ هلینـە و بێژە کانێ ئەو هەردو فرشتەیێن کو تو ژ وان خەبەر ددی کینە.

- **جوانکاری:** هەردو مەلەک ئستعارەیە ژ بۆ مەمۆ و تاجدینء.

٧٦٨- عەهدا م وە بت تەنێ ببینم
چل زێڕی بچم ژ بۆ تـە بینم

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** مە ببت- **پرۆ.** من وە بت- **حم. ئا. ئۆس. جا. زا.** مە وە بت- **میر.** من وە بت- **ئە.** م وە بت، لێ ل پەراوێزێ دا هاتییە : مە - - **ئا. میر.** زێڕا –
- **پەیڤناسی: عەهد:** پەیمان، گفت، سۆز - **وە بت:** وسان بت - **وەبت:** ل هەوە بە –
- **شرۆڤە:** ئەز سۆز و پەیمانێ ددەمە تـە، کـو ئـەزێ تەنـێ بچـم وان فرشـتەیانە ببیـنم و دەستمزدکا تە ژی ژ تە را چل زێڕی بینم.

٧٦٩- شێخ گۆ تو هەڕە ببین وشاقان
تەفتێش بکـە جـھ و وسـاقـان

- **هەڤبەرکرن: میر. حم. رۆ. جا. زا.** جھ و وثاقان- **ئا. ئۆس. ئە.** جهێ وثاقان - **هژ.** جیھ و ، زەقاقان–
- **پەیڤناسـی: وشـاق:** ئووشـاق، زارۆک - **تـەفتێش کـرن:** لێکـۆلین، پشـکنین - **وساق(وثاق):** وەتاق، جیهێ لێمان و ژیانێ-
- **شرۆڤە: ↓**

٧٧٠- هەر چی کو دبێژن ئەو عەلیلە
ئـەو عللـە ژ بۆ تـە ڕا دەلـیـلە

- **هەڤبەرکرن: میر.** عللەت –
- **پەیڤناسی: هەرچی:** هەرکەسێ کو، هەچکـێ - **عەلیـل:** نەخـۆش، زارنجـی - **عللـە:** نەخۆشی - **دەلیل:** ڕێنموون، بەلگە –

- **شرۆڤە:** شێخ گۆتێ تو هەڕە وان کوڕکانە بگەڕە و جیهێ وان پەیدا بکە و ببینە. ل هـەر کێدەرێ گۆتن کو نەخوەشەک هەیە، ئـەو نەخۆشـی ژ تـە را رێنمـوونیکەرە و بزانبـە کـو نەخۆش ئەو هەردو کوڕکن.

- **جوانکاری:** پەیڤێن علله و عەلیل پێکڤە جناسێ ساز دکن.

۷۷۱- بنمێ خو ب سوورەتێ تەبیبان
بی پەردە دبینـی وان حـەبیبان

- **هەڤبەرکرن:** **ئا.** بێخە - **ئە.** بنما –

- **پەیڤناسی: بنمێ:** خوە بنمینە، خوە نیشان بدە- **ب سوورەتێ:** ل وێنەیـا، ل شـکلا، ل لبسێ - **حەبیب:** هەڤال،هۆگر، خۆشتەوی–

- **شـرۆڤە:** خـوە تێکـە لبسـێ بەژیشـکان و هـەڕە ل وان بگـەڕە، بێگومـان تـو یـێ وان ئەڤیندارانئەشکەرا پەیدا بکی.

۷۷۲- گاڤا کو تە دیتن ئەو مەلەک وار
کفشە ژ قـومـاشء را خـەریدار

- **هەڤبەرکرن: هژ. زا.** کەشفە- **حم.** کشڤە - **میر. پـرۆ. جـا.** کشـفە - **رۆ. ئـا. ئـە. ئۆس.** کفشە-

- **پەیڤناسی: مەلەک وار:** فرشتە ئاسا، یێن وەکی فرشتەیان - **کفشە:** کوردی بوویی یا کەشفە، دیارە ، ئەشکەرەیە- **قوماش:** پارچە ، پەڕوو، کەلمەل –

- **شرۆڤە:↓**

۷۷۳- خاسما کو د دەستێ وان نگینن
مەنقووش ل وان سـتی و زینن

- **هەڤبەرکرن: ئا.ئۆس.** خەسما-

- **پەیڤناسی: خاسما:** بتایبەتی - **مەنقووش:** نەقش کری، نەقشاندی –

- **شرۆڤە:** دەما کو تە ئەو هەردو کوڕکێن وەکی فرشتەیان دیتن، بکرێ پەڕوویان دوور ڤا دیارن، ئەڤیندار ژ دوور ڤا کفشن. ب تایبەتی کو ل دەستێن هەردوکان دا ژی گوستیلێن کو ناڤێ ستی و زینێ ل سەر هاتییە نەقشاندنێ هەنە.

٧٧٤- رابووڤە عەجووزە شوبهێ لوقمان سەر تا ب قـەدەم دەوا و دەرمان

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** رابوو وە- **حم.** دابووڤە –

- **پەیڤناسـی: لوقمـان:** پێغەمبـەرێ بژیشـک، نـاڤێ وی ل قورئـانێ دا ژی هـاتییە - **دەوا:** دەرمان –

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** ل ڤێ مالکا هەلبەستێ دا تەشبیھ و تـەلمیح هەیـە. پـەیڤێن دەوا و دەرمـان پێکڤە تەرادوفێ ساز دکن. پەیڤێن سەر و قەدەم پێکڤە دژبەری یێ چێ دکن.

٧٧٥- قاروورە و حۆقە، نشتەر و کیس هلگرتن ئەوا خەبیـسە تەلبیس

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** هلگرتنە وی خەبیسێ - **هژ.** خەبیسێ تەبلیس-

- **پەیڤناسی: حۆقە:** قۆتیکا کووشکەیە ژ بۆ هەلگرتنا دەرمان و ئاڤێشـان، مۆدنـا سـەرێ دارجگارێ تەریاک کێشانێ، مشتکا تەریاک کێشانێ - **نشتەر:** تیغە یان کێرکا بچـووکە تایبەتی برین بڕینێ، درێشا بژیشکان- **کیس:** توور - **خەبیس:** پیس- **تەلبیس:** خـو گوهۆری، فێلباز –

- **جوانکاری:** تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن قاروورە، حۆقە، نشتەر و کیس دا هەیە.

۷۷٦- دانی پەخەلا خو چەند کتێبەک
دنما ب حەکیمەیێ عەجێبەک

- **هەڤبەرکرن: ئا.** داناینە پاخلا - **ئە. رۆ. حم. زا.** دانی بەغەلا – **میر.** دانی پاخەلا- **جا.** دایە بەغەلا- **هژ.** دانێ بەغەلا- - **ئا.** زاهر ب حەکیمەکی - **رۆ. ئە. هژ.** دنما ب حەکیمەیێ – **میر.** دنما ب حەکیمەکێ- **حم. زا.** دنما ب حەکیمەکی- **جا.** دنما ب حەکیمی یەک-

- **پەیڤناسی: دانی:** دانا - **پەخەل:** بەغەل، پاشەل، بنچەنگ، بنکەوش- **دنما :** دنوما، دنڤاند، نیشان ددا، وسان دهاتە خوویانێ، خوویا دکر - **حەکیمە:** بەژیشکا ژن- **عەجێب:** سۆسرەت- **حەکیمەیێ عەجێبەک:** حەکیمەیەک عەجێب-

- **شرۆڤە:↓** ئەو پیرا فێلباز و پیس رابوو، شووشە و قۆتیکێن دەرمان و کیسک و نشتەر هلدان و وەکە لوقمانێ حەکیم ژ سەری تا پیان خوە ل دەرمان و ئاڤێشان دا وەرپێچا و چەند پرتووک ژی دانا بنچەنگا خوە و وسان لبسێ خوە گوهۆڕی کو بگشتی وەکە بەژیشکەک سەیر و سۆسرەت دهاتە خوویانێ.

۷۷۷- حازر خو گەهاندە پێشەکاران
فیلحال بوویە نەدیمێ یاران

- **هەڤبەرکرن: رۆ. ئا. ئۆس. میر.** نەدیم و یاران.

- **پەیڤناسی: حازر:** دەملدەست، د گاڤێ دا - **پێشەکار:** بەردەستک، کاربدەست - **نەدیم:** هەڤال، هەڤدەم، هەڤناخێڤ –

- **شرۆڤە:↓** پیرێ چوو و د گاڤێ دا خوە گیهاندە بەردەستک و بەردەڤکان و دەملدەست خوە کرە هەڤدەم و هەڤالێن وان پێشەکاران.

- **جوانکاری:** پەیڤێن نەدیم و یار دکارن تەرادوفێ ساز کن، پەیڤێن حازر و فیلحال ژی هەروسان.

۷۷۸- وان گۆ تو ژ کووڤه تێی چ پیری
غالب تو ژ عـلمـه‌کی خـه‌بـیری

- **په‌یڤناسی: ژ کووڤه:** ژ کیڤه، ژ کیده‌رێ را- **خه‌بیر:** ئاگادار –

- **شرۆڤه:** پێشه‌کاران گۆتنێ، تو چ پیری و تو ژ کیڤه تێی و تو یێ کودا هـه‌ڕی؟ وه دیـاره کو تو خودانێ زانسته‌کی یی.

۷۷۹- گۆ گه‌ر چ کو زاهری حه‌کیمم
زێده ب دو عـللـه‌تان عـه‌لیمم

- **هه‌ڤبه‌رکرن: ئا.** کو زاهر ئه‌ز – **ئۆس. میر.** ب زاهری - **ئه.** کو ئه‌ز هه‌را – **هژ.** گۆ هه‌ر چی کو زاهیری حه‌کیمم-

- **په‌یڤناسی: زاهری:**ب رووڤه-**حه‌کیم:** بژیشک- **عه‌لیم:** ئاگادار، زانا، خودان زانست -

- **جوانکاری:** ته‌ناسوب ل نیڤه‌کا په‌یڤێن حه‌کیم و عللەت دا هه‌یه.

۷۸۰- زائـل دکـم ئه‌ز قـه‌وی دو ژانان
دەردێ به‌ده‌نان و دەردێ جانان

- **په‌یڤناسی: زائل کرن:** ژ ناڤ برن، ژ هۆلێ راکرن، وه‌ندا و نست کـرن - **ژان:** ئـێش، مه‌ره‌ز، نه‌خۆشی –

- **شرۆڤه:↓** پیرێ گۆت هه‌رچه‌ند کو ل رووڤه ئه‌ز وه‌که به‌ژیشکه‌کێ تێمـه خوویـانێ، لـێ زۆرتر ئه‌ز ل دەرمانێ دو دەردان دا زانا و هۆستامه. ئه‌ز دو ئێش و ژانان ژ هۆلێ رادکـم. ئه‌ز دەرمانێ ئێشا به‌ده‌نێ و دەردێ جانان دزانم.

- **جوانکاری:** په‌یڤێن دەرد و ژان ته‌رادوفێ ساز دکن. هه‌م ته‌ناسوب و هـه‌م ژی دژبـه‌ری ل نیڤه‌کا په‌یڤێن جان و به‌ده‌ن دا هه‌یه.

٧٨١- وان گۆ تو ژ بۆ مه را خـەبـەر دە
دەردێ کو ل جانء بت چ دەردە

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** وان گۆ ژ مەر را وەرە خەبەر دە - **- رۆ.** ژ جانی بت – **میر. پرۆ. حم.ئا. ئە. جا. زا.** ل جانء بت- **ئۆس.** ب جان نەبت - **هژ.** ل جانی –

- **پەیڤناسی: خەبەردە:** بئاخڤە، بێژە-

- **شرۆڤە:** ↓ وانا ژێ پرسین و گۆتنێ، جا تو ژ مەرا بێژە کانێ دەردێ جانان چ دەردەکە.

٧٨٢- وێ گۆتێ مەگەر کو هوون نەبینن
وی دەردی عـەلامـەتێد نـەهـینن

- **هەڤبەرکرن: هژ.** وێ گۆتێ کو هوون مەگەر نەبینن - **ئا.** وێ گۆتێ مەگەر کو هـوون نەبینن- **حم. رۆ. جا. زا.** وێ گۆت کو هوون مەگەر نـەبینن – **میـر.** وێ گـۆت کـو مەگەر هوون نەبینن – **ئە.** وێ گۆت مەگەر کو هوون نەبینن- **ئۆس.** وێ گۆ هتە کـو هوون مەگەر نەبینن- **- رۆ. ئۆس. میر.هژ.** عەلامەتن – **ئا. ئە.** عەلامەتی –

- **پەیڤناسـی: مەگـەر:** ئـلا -هـوون نـەبینن: نەیـێ سـەرێ وە - **نهـین.** نـەهین، ڤەشارتی، نەبەدی –

- **شرۆڤە:** ↓ پیرێ گۆت خودێ نیشانی سەرێ وە نەدە، نیشانەیێن وی دەردی ڤەشارتی و پەنیڤەنە.

٧٨٣- ئەو دەردەکی زێـدە بی مـەجالە
سححەت ژ وء دەردء را مەحالە

- **هەڤبەرکرن: رۆ. حم. ئۆس. میر. هژ.جا. زا.** دەردەکـی - **ئـا. ئـە.** دەردەکـە- **- حم.هژ. جا. زا.** دەردی – **میر. ئا. ئە. ئۆس. رۆ.** دەردء-

- **پەیڤناسـی: زێـدە:** گەلـەک - **مەجـال:** مـۆهلەت، دەرفەنـد، فورسـەت - **سححەت(صحت):** تەندوروستی، خوەشی –

- **شـــرۆڤه:** ↓ ئـــەو دەردا دەردەکـــی بێـــدەرمانە. باشـــبوونا وی دەردی پـــڕ چەتنـــە و یـــا بوونێ نینە.

- **جوانکاری:** پەیڤێن دەرد و سححەت دژبەری یێ ساز دکن.

٧٨٤- دوور بت ژ وە ئەی گەلی رووالان
ئەو بەرقە د سـووەتێ شـەپالان

- **هەڤبەرکرن: حم.** ئەو – **ئا.** ژ وە گەلی – **ئۆس.** بیتە ژ وە گەلی- **هژ.** ئـەو گەلـێ – **میر.** ل جیهێ ئەو یان ئەی دا تشتەک هـاتییە نڤیسـینێ لـێ ل دوورا خـەت ل سـەر دا هاتییە کێشانێ- **- ئا.پرۆ.** دسۆژتن شەپالان - **ئۆس.** ژ سووەتا شەپالان- **میـر.** ژ سووەتێ شەپالان –

- **پەیڤناسی: بەرق:** برووسک - **شەپال:** شۆخ و شەنگ، شێرەمێ –

- **شرۆڤه:** ↓ هەی گەلی جەوانێن خوەشک، خودێ وی دەردی دووری وە بکـە. ئـەو دەردا برووسکەکە کو ل وێنەیا خوەشکۆکان دا خوە نیشانی مرۆڤان دده.

٧٨٥- گـاڤـا ڤـەددەت وەکی برووسـکە
بی شوعله و پێت و بی چرووسکە

- **هەڤبەرکرن: ئا.** ڤەدەت- **ئە.** ڤەدبێت - **- ئا. ئۆس.** پێهت-

- **پەیڤناسی: ڤەدان:** هنگاڤتن، لێدان - **شوعله:** ئالاڤ، پێتی، گوڕی - **پێت:** ئـالاڤ - **چرووسک:** پرووسک –

- **شرۆڤه:** گاڤا کو ئەو دەردا ل مرۆڤء ڤەددەت، وەکی برووسکێ یە، لێ ئەو برووسکا بێی چرووسک و ئالاڤ و پێتی یە.

- **جوانکاری:** پەیڤێن شوعله و پێت هەڤ واتەنە. تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن شوعله وپێت چرووسک دا هەیە.

٧٨٦- بی جەرحە و قەرحە و بـرینە
ناڤێ ل وء دەردء هەر ئەڤینە

- **هەڤبەرکرن: ئا.** دەردء – **جا. زا. میر. حم. ئە. ئۆس. رۆ.هژ.** دەردی-
- **پەیڤناسی: جەرحە:** جورحە، برین - **قەرحە:** قورحە، کۆڤانا کێمگرتی، کینۆر، برین –
- **شرۆڤە:↓** ئەو دەردا بێ برین و کول و کینۆرە، هەما ناڤێ وی دەردی ژی ئەڤینە.
- **جوانکاری:** پەیڤێن جەرحە و برین هەڤ واتەنە. تەناسـوب ل نیڤەکـا پـەیڤێن جەرحـە، قەرحە ، برین و دەرد دا هەیە. پەیڤێن جەرحە و قەرحە پێکڤە جناسێ ساز دکن.

٧٨٧- ئەمما وە دسۆژتن هـەنـاڤـان
خوونا دلء تێ ژ هەردو چاڤان

- **هەڤبەرکرن: حم. جا. زا.** دلء- **رۆ. ئا. ئۆس. ئە. هژ. میر.** دلی –
- **پەیڤناسی: هناڤ:** هەناڤ، دل و جەرگ-
- **شرۆڤە:** لێ ئەو دەردا وسان هناڤێ مرۆڤء دشەوتینە، کو خوونا دلـێ مـرۆڤء ژ هـەردو چاڤێن مرۆڤء را تێن.
- **جوانکاری:** تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن دل و هەناڤ و چاڤ دا هەیە.

٧٨٨- وان گۆتنە وێ کو خێیر مـەقدەم
حالەن نەخۆشن ژ مە دو هەمدەم

- **هەڤبەرکرن: ئا.** وێ خێیر- **هژ.** خەیرە مەقدەم-

- **پەیڤناسی: خێیر مەقدەم:** تو ب خێر هاتی، خۆش پێپالێ - **حالەن (حالا):** نوها، ڤێ گاڤێ - **هەمدەم:** هەڤدەم، هەڤئاخیڤ، هەڤال –

- **شرۆڤە: ↓**

۷۸۹- ئحسـان بکە هـەردوان دەوا کە
دەرمان کە ب نەوعەکی تو راکە

- **هەڤبەرکرن: ئە.** ئحسان کە – **هژ.** هەردویان - - **رۆ.** ب نەوعەکە-

- **پەیڤناسی: هەردوان:** هەردوکان، هەردویان - **نەوعەکی:** جورەکی –

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** پەیڤێن دەرمان و دەوا تەرادوفێ ساز دکن.

۷۹۰- هـەرچی تو دبێژی ئـەم وسـا کەین
هەر چی تو دخوازی ئەم ئەدا کەین

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** وسان - **هژ.** کین-

- **پەیڤناسی: ئەداکرن:** بجی ئانین، کرن، قەداندن، جی ب جی کرن.

- **شرۆڤە:** هەڤالان گۆتن پیرێ: وەی تـو ب خێـر و خۆشـی هـاتی، سـەر سـەرا و سـەر چاڤان. ڤێگا دو هەڤدەمێن مە نەخۆشن. ژ کەرەما خوە و ژ خێـرا خـوە را وان هـەردوان دەرمان بکە و ب جورەکی وانا ژ ناڤ نڤینان راکە، تو هەرچـی بێـژی ئـەم ل خزمەتـا تـە دایین و تو هەر چی مراز بکی و بخوازی، ئەمێ ژ تە را ئامادە بکەین.

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا هەلبەستێ ب شێوەیا موازنە یێ هاتییە ڤەهاندنێ.

۷۹۱- پیـرێ خـو گـەهـانده نک مـەریزان
وەقـتـێ فـکـری د وان عـەزیـزان
۷۹۲- وێ گۆته ب هـەمـدەم و دەلـیـلان
تـەنـهتا مـه بـهـێلـن و عـەلـیـلان
۷۹۳- دا ئەز بکرم ڤـء دەردء تەشخیس
پاشێ بکم ئەز دەوایـێ تەلتخیـس

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** وی –

- **پەیڤناسی: تەشخیس(تشخیص):** ناس کرن، تێ دەرخستن، ژهـڤ ڤەقەتانـدن - **پاشێ: ل** دوو را - **تەلخیس(تەلخیص):** رزگار کرن، خلاس کرن -

- **شرۆڤە:↓** پیرێ خوە گەهاندە بال نەخۆشان و دەما کو بـەرا خـوە دا رەوشـا وان هـەردو خۆشدەڤیان، گۆتە هەڤال و هەڤریان، من و ڤان هەردو نەخۆشانە تەنێ بهێلن، دا کو ئەز دەردێ وان تێدەرخم و ناس بکم و ژ دوو را دەرمانێ رزگاری یا وان ژ ڤێ نەخۆشـی یـێ پەیدا بکم.

- **جوانکاری:** پەیڤێن دەرد و دەوا دژبەری یێ ساز دکن.

۷۹٤- هەڤرێ هەمء چوونە دەر ژ با وان
پیـر ما ب تـەنێ د گـەل دو لاوان

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** بال وان –

- **پەیڤناسی: هەڤرێ:** هەڤال-

- **شرۆڤە:** هەڤال و هۆگرێن مەمۆ و تاجدینء وێ گاڤێ هەموو ژ بال وان دەرکەتن دەرڤا و پیرێ تەنێ ل بال وان هەردو گەنجانە ما.

- **جوانکاری:** پەیڤێن هەمء و تەنێ پێکڤـە و پـەیڤێن پیـر و لاو ژی پێکڤـە دژبـەری یـێ ساز دکن.

(٢٠)

گەهیشتنا دایەنێ یە ژ هەمسوحبەتی یا وشاقان ب هەمخەلوەتی یا موشتاقان و واقفیا وێ یە ل سەر وەقتێ عوششاقان

٧٩٥- بیماری ب دەردێ عێشقێ بەدحال
ناگەھ فکرین کو چوونە هاڤال

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** هجرێ - - **رۆ. میر.** فکری –
- **پەیڤناسی: بەدحال:** حالخەراب - **هاڤال:** هەڤال، هەڤرێ –
- **شرۆڤە: ↓**

٧٩٦- روونشتی ژ پێشء وان ڤە زالەک
قامەت چەڤیایی رەنگ هەلالەک

- **هەڤبەرکرن: پرۆ.** د پێشء- **هژ.** ژ پێشێ –
- **پەیڤناسی: ژ پێشء وان ڤە: زال:** پیرەژن - **قامەت:** بەژن - **چەڤیایی:** چەمیایی، تەویایی- **هلال:** هیڤا شەڤا یەکم، هەیڤا دەڤداسکی –
- **شرۆڤە: ↓**
- **جوانکاری:** بەژنا پیرێ و بتایبەتی حۆچکا پشتا وێ ب کەوانەیا هیڤا دەڤداسکی را هاتییە وەکاندنێ.

۷۹۷- ئاهستە کەلامـەکی دبێژت
دگریتن و هێستران درێژت

- **هەڤبەرکرن: ئا.** دگریت- **میر.** هێسترا –

- **پەیڤناسـی: ئاهسـتە:** هێـدیکا **-کـەلام:** کـلام، گـۆتن **- هێسـتر:** هێسـر، رۆندک، فرمێسک-

- **شرۆڤە:** نەخۆشێن کو ژ دەردێ ئەڤینێ بێحال ببـوون، نشـکافا دیـتن کـو هەڤـالێن وان هەموو ژ بال وان چوون و ل دەوسا وان دا پیرەک پشت چەمیایی کـو حۆچکـا پشـتا وێ وەکی کەوانەیا هەیڤا دەڤداسکی بوو، روونشتییە و هێدیکا ل بەر لێڤێن خـوە دا تشـتەکی دخوونە و ل بەر را ژی دگری و هێستران دبارینە.

۷۹۸- گۆتن چ کەسی تو ئەی دلارام
بۆ چـی دگری وەهـا ب نـاکام

- **هەڤبەرکرن: رۆ. حم. ئۆس. ئا.** بۆ چ –

- **پەیڤناسـی: دلارام:** دلڤەحـەبین، دلهێسـاکەر، ڤەحەبینکـەرا دلان، ئـارامکەرا دلان- **ناکام:** بێمراز –

- **شرۆڤە:** هەردو خۆرتان ژ پیرێ پرسین: ئەی دلڤەحبینێ تو کێ یی و چ کەسـی و ژ بـۆ چ وەها ب دەرد و کول دگریی؟

۷۹۹- وێ گۆ ب سەرێ ستی و زینێ
مەحـزەن ژ وە را دکـم گـریـنێ
۸۰۰- مەخسووس ژ نک ستی و زینان
هاتم ل وە خۆش بکـم بـریـنان

- **هەڤبەرکرن: ئا.** جیهێ نیڤمالکا یەکەم و دوەم لێک هاتییە گوهۆڕینێ-

- **پەیڤناسی: مەحزەن(محضا):** ب تایبەتی، هەر تەنێ- **مەخسووس(مخصوص):** ب تایبەتی، ژ خوە - **نک:** کن، با، بال، جەم، لالء - **خۆش کرن:** قەنج کرن -

- **شرۆڤە:** پیرێ گۆت ب سەرێ ستی و زینێ کەم، ئەز هەر تەنێ سەمخەراتی وە وەهـا دگـریم. ئـەز ب تـایبەتی ژ بـال سـتی و زینـێ هـاتمە، کـو دەردێ دلـێن وە هەردوان دەرمان بکم.

۸۰۱- ئەنگوشتەری یێ د وە ئەڤانە
ئینـانـە مـە وێ ژ بـۆ نـشـانە

- **هەڤبەرکرن: ئە.** یێت – **ئۆس.** یێن - **رۆ.** وان- **هژ.** ئەو-

- **شرۆڤە:↓**

۸۰۲- هـوون هـلـگـرن و بـدن نـگـینـان
بـەدنـام مـەکـن سـتـی و زیـنـان
۸۰۳- ئەز قاسد و هوون ژ بۆ مە مەقـسوود
هوون من مەکن بی موراد و مەردوود

- **هەڤبەرکرن: حم. ئە.ئۆس.** ئەی– ل **میر.** دا پێش دا ئەی هـاتییە نڤیسـینێ، پاشـێ خەتەک ل سەر دا ئینانە و ل ژۆرێ بی نڤیسینە.

- **پەیڤناسی: بەدنام:** بەدنـاڤ، نـاڤ زڕانـدی، نـاڤ چنگانـدی- **مـەردوود:** راقەتانـدی، شکاندی، رەت کری، دەرکری، دوور خستی-

- **شرۆڤە:** ڤایە ئەڤانە گوستیلێن هەوەنە و مە ژ بۆ نیشانە دگەل خوە ئینـانە، داکـو هـوون باوەر بکن. هانێ گوستیلێن خوە هلدن و قاشێن ستی و زینێ بدن کو ئەز ژ وان را بـبم و دا کو کەسی ل دەستێ وە دا نەدیتییە و ستی و زینێ پـێ بەدنـاڤ نـەکن. ئـەز شـاندەیا ستی و زینێ مە و هوون ژی مراز و داخوازا مەین. تکایە کو هوون من بێ هێڤی و مراز و دەستەڤالا ژ بال خوە دەرنەکن.

- **جوانکاری:** پەیڤێن قاسد و مەقسوود پێکڤە و پەیڤێن موراد و مەردوود ژی پێکڤە جناسێ چێ دکن.

٨٠٤- ئەڤ موژدە دەما ئە وان کرن گووش
یەکجار ژ شاهیان نەمان هووش

- **هەڤبەرکرن: رۆ. ئا. میر.** دەما ئەوان- **پرۆ.** ئەوان دەما کرن- **- حم. ئا. ئۆس. ئە. هژ.** نەما.

- **پەیڤناسی: موژدە:** مزگین **- گووش:** گۆ، گوە، کوچک **- یەکجار:** جارەکی دا، ب گشتی **- شاهی:** شادی، شایی، خوەشی –

- **شرۆڤە:** گاڤا کو ئەوانا ئەڤ مزگینی یا بهیستن، ل بەر کەیفخۆشیان هش ل سەرێ وان دا نەما.

٨٠٥- هوشیار کو بوون دەمەک نەوەستان
فیلحال بەزینە پێ و دەستان

- **هەڤبەرکرن: میر.** هشیار بوون **- بر.میر.** ڤەوەستان-

- **پەیڤناسی: نەوەستان:** نەسەکنین **- بەزین:** رەڤین، هەلاتن –

٨٠٦- تەکرار ل دەست و پێ و داوان
سەد بووسە ددان ئەوان دو لاوان

- **هەڤبەرکرن: ئا.** دامان- **رۆ.** داڤان – **حم.** دوان-

- **پەیڤناسی: تەکرار:** پەی هەڤدو را، دوپاتە، چەندگەڕکی- **داو:** داڤ، دامێن- **بووسە:** ماچ، راموسان **- لاو:** گەنج، خۆرت–

- **شرۆڤە:** دەما کو ئەو هەردو خۆرت هاتن سەرهشێ خوە، هە دگاڤێ دا خوە ئاڤێتن سەر دەست و پی یێن دایەنێ و ل دوو هەڤ را سەدجاری دەست و پێ و داڤا پیرێ راموسان.

- **جوانکاری:** ل هەردو مالکێن بهۆری دا پەیڤێن دەست و پـێ پێکڤـە دژبـەری یـێ سـاز دکن. پەیڤێن لاوان، ئەوان، داوان جناسـێ چـێ دکـن. پـەیڤێن سـەد و دو ژی پێکڤـە تەناسوبا وان هەیە.

۸۰۷- داپین حەییری ژ ئشتیاقێ
بەردا گـرییـێ ژ ئـفـتراقێ

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** کرینێ - **پرۆ.** گری یێ – **ئا.** بەردایە گری-

- **پەیڤناسی: ئشتیاق:** ئـارەزوو، تامـارزوویی - **بەرداگرییـێ:** دەسـت ب گرینـێ کـر - **ئفتراق:** دووری، جودایی –

- **شرۆڤە: ↓**

۸۰۸- گۆ غەم مەخۆن ئەی موراد و مەقسوود
مزگیـن ژ وە را ب حـەقـێ مـەعـبـوود

- **هەڤبەرکرن: رۆ. میر.** موراد مەقسوود –

- **شرۆڤە: ↓**

۸۰۹- تەوفیقێ رەفـیق بتـن ژ بـاری
ئەز دێ وە بکم ب سێحرکاری

- **هەڤبەرکرن: هژ.میر.** تەوفیق- **هژ. ئە. ئۆس. حم. بت.**

- **پەیڤناسی: تەوفیق:** سەرکەتن، زالبوون - **رەفیق:** هەڤال - **تەوفیقێ رەفیـق بـتن:** سەرکەتن دێ ببە هەڤال، ئەمێ ل سەرکەڤن. - **باری:** خودێ - **وە بکم:** وسان بکم –

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** تەوفیق و رەفیق پێکڤە جناسێ ساز دکن.

٨١٠- هوون جومله ل عەردەکی جەما بن
هەر چارێ ب مەقسـەدا خو شا بن

- **هەڤبەرکرن: هژ.** هەر چار - **رۆ.** مەقسوودا –
- **پەیڤناسی: جەما بن:** بەرهەڤ بن، کۆم بن.
- **شرۆڤە: ↓**

٨١١- نام و نەسەبا خو هوون عەیان کن
سـرا دلێ خـو ژ مـــرا بـەیـان کن

- **هەڤبەرکرن: حم. ئا. ئۆس. ئە. رۆ.** سرا دلی بۆ مرا - **هژ.** سیرا دلێ بۆ مە را – **میر.** سرا د دلی بۆ مە بەیان کن-
- **پەیڤناسی: عەیان کرن:** ئەشکەرە کرن - **بەیان کرن:** گۆتن، راگەهاندن –
- **شرۆڤە: ↓**

٨١٢- دا ئەز ڤەگەڕم ب ڤان نگینان
تەسخیر بکـم ستی و زیـنان

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** دا ئەز فکرم ب وان نگینان، بەد نام مەکن ستی و زینـان- **رۆ.** دا ئەز فکرم ب ڤان نگینان-
- **پەیڤناسی: تەسخیر کرن:** داگیر کرن، بندەست کرن، دەست ب سەرکرن-
- **شرۆڤە: ↓**

٨١٣- تەعجیلێ بـکـم ژ بۆ سـەوابێ
زوو بێمە ڤە ئەز د گەل جەوابێ

- **هەڤبەرکرن: هژ.** تەعجیل - **رۆ.** بکم ئەز ژ –

- **پەیڤناسی: تەعجیل کرن:** لەزاندن - **سەواب(ثواب):** قەنجی، خێر - **جەواب:** بەرسڤ –

- **شرۆڤە:** دایەن ژ خوازیک و تامارزووتی یا وان خۆرتانە زەندەگرتی ما و ژ دەردێ دووری یا وان ژ ئەڤیندارێن خوە، دەست ب گرینێ کر و گۆت: ئەی مراز و ئارمانجێن من، قەت خەمێ مەخۆن! ئەز ب راستی یا خودێ مزگینی یێ ددم هەوە، کو خودێ یێ سەرکەتنێ بکە هەڤالێ مە. ئەزێ ب سێحر و جادوویان کارەکی وسان بکم، کو هوون هەموویێ ل عەردەکی بەرەڤ ببن و هوون هەرچاری ب مرازێ خوە شا بن. تەنێ ژ کەرەما خوە ناڤ و ناسناڤ و بەرەبابێن خوە ژ من را بێژن، کانێ هوون کێنە و ژکێ بەرێنە و کوڕێد کێنە. سڕ و رازا دلێن خوە ژ من را ئەشکەرە بکن و گوستیلکێن ستی و زینێ بدن من، داکو ئەز ب وان گوستیلانە بزڤرم بال وان، و وان هەردو کچانە ژ وە را دەست بسەر کەم. ژ بۆ کارێن چێ لەزێ بکم و زوو دگەل بەرسڤێ ل سەر وە دا ڤەگەڕم.

٨١٤- تاجدینء نگین ژ دەست دەرانی
دا دەستێ عەجووزەیا زەمانی

- **هەڤبەرکرن: هژ.** تاجدینی –

- **شرۆڤە:↓**

٨١٥- مەم تێ فکری کو بێی نگینێ
کەنگی دکەتن مەدار و ژینێ

- **هەڤبەرکرن: هژ.** کەنگێ- **ئۆس.** دکرت - **هژ.** موراد –

- **پەیڤناسی: تێ فکری:** لێ مێزەکر، هزری - **مەدار:** ئدارەکرن، راوەستان، -

- **شرۆڤە:↓**

٨١٦- گۆ دایـه تـو مـــن بـدێـره مـهعـزوور
کی جانء ددهت ژ دهست خو دهستوور

- **هەڤبەرکرن: ئا.** بگێرە - **حم. ئه. هژ.** جانی– **ئۆس.** کەی جانء ددەم - **ئه.** دەس- **هژ.** ددست ژ دەست خوە دەستوور –

- **پەیڤناسی: دێران:** کرن، - **بدێره:** بکە، - پەیڤا دێران ژ دارا بوونێ تێ، کو ئـەو ژی ژ داشتەنێ ب واتەیا هەبوونێ یە. ئەڤ رادەرا(مصدرا) ب فارسی مەعـزوور داشـتەنە، کـو ب کـوردی دبـە مەعـزوور دێـران - **مەعـزوور:** خـودان هەجـەت، لێبهـۆری، هێژایـی لێبهۆرینێ- **دەستوور:** ئزن، موڕەخەسی، لێرە دا بەردان –

- **شرۆڤە: ↓**

٨١٧- ئەڤ خاتەمە ئسمە گەر تلسمە
من جان ئەوە قـالبێ مِ جـسمە

- **هەڤبەرکرن: رۆ. حم. ئا. ئۆس. ئه. میر. هژ. مه –**

- **شرۆڤە: ↓**

٨١٨- ئەی دایە تـو قاسـدێ حـەبیبی
بی شوبهە ل دەردێ من تەبیبی
٨١٩- سەدقا سەرێ زیلـجـەمال زینێ
مەستیـنە ژ دەسـتێ مـن نـگینێ

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** سدقی سەر و زولف و خالێ زینێ- **پرۆ.** سەدەقەیێ سەرێ زیلجەمال زینێ، زیلجەلال زینێ – **ئا.** سەدقا سەرێ جەمالێ زینێ – **ئۆس. حم.** سەدقە سەرێ زیلجەمالێ زینی – **ئه.** سەدقی سـەری زیلجەمـالێ زینـێ – **هـژ.** سـەدەقەی سـەرێ زیلجەمال زینێ- **میر.** سەدەقەیێ سەرێ زیلجەمالێ زینێ-

- **پەیڤناسی: سەدقا:** سەدەقەیا، خێرا - **زیلجەمال:** زولجەمـال، خـودانێ جـوانی یـێ - **مەستینە:** نەستینە، وەرمەگرە –

- **شرۆڤە: ↓**

٨٢٠- گاڤا تو دچیڤه ئەی وەفادار
ئەڤرەنگە ژ من بێژه دلدار
٨٢١- ئەو شاهه ئەگەر چ ئەز گەدامه
ئەلتافێ شەهەنشەهانه عامه

- **هەڤبەرکرن: هژ. چی –**
- **پەیڤناسی: دچیڤه:** دچییەوە، تو ڤەدگەڕی**-گەدا:** پارسەک، نەدار**- ئەلتاف:** پڕانەیا لوتف، ب واتەیا دلۆڤانی یێ **- عام:** گشتی–
- **شرۆڤه:↓**
- **جوانکاری:** پەیڤێن شاهو گەدا پێکڤه دژبەرن.

٨٢٢- ئەز بەندە نەلائقێ وسالم
خورسەندە ب سوورەتێ خەیالم

- **هەڤبەرکرن: میر.** ئەز بەندەمە، نە **- حم. هژ.** خورسەند **– ئه.** خورسەندێ **–**
- **پەیڤناسی: بەندە:** بەنی، قوول، کۆلە **- وسال(وصال):** پێکگەهیشتن **- خورسەندە:** خورسەند، پێخۆش، رازی –
- **شرۆڤه:↓**

٨٢٣- رازیمه ژ ئەو قەدەر جەمالێ
من بینتە خەلوەتا خەیالێ

- **هەڤبەرکرن: ئه.** بینیە –
- **پەیڤناسی: من بینتە:** ئەو من بینە **- خەلوەت:** شارگە –
- **شرۆڤه:↓**

٨٢٤- هەرگاھ ژ ئاھێ دل بترست
گەهگاھ ژ حالێ من بپرست

- **هەڤبەرکرن: ئە.** بترسیت ، بپرسیت - **حم.نۆس. میر.** ل –
- **پەیڤناسی: ئاھ:** ئاخ، قەساس، - **گەهگاھ:** جارجاران –
- **شرۆڤە:** تاجدینی گوستیل ژ تلی یا خوە دەرانی و دا دەستێ پیرا زەمانی. لێ مەمۆ بەرا خوە دایێ کو بێی وێ گوستیلێ نکارە ڤەحەبە و بژی. گۆتە دایەنێ: دایێ ژ من ببھۆرە، کێ جانێ خوە ژ دەستێ خوە دەردخە. ئەڤ گوستیلا نزانم ناڤە یان سێحر و تلسم پێڤە یە، لەشێ من بێی وێ قالبەکی ڤالایە و ئەو جانێ منە. دایەیا دلۆڤان تو شاندەیا دلداریێ یی، بێگۆتن تو بەژیشکێ دەردێ منی. بلا خێر و تەسەدقا سەریێ زینا جوان و خوەشکۆک بە، گوستیلێ ژ من نەستینە. و ئەی خودان ئەمەکێ دەما کو تو دچی با زینێ، پەیاما من وەها راگەهینە وێ و بێژێ: هەرچەند کو ئەو شاهە و ئەز نەدار و پارسەکم، لێ دەبێ دلۆڤانی یا شاهان گشتی و ژ بۆ هەموویێ بە. هەرچەند کو ئەزی کۆلە نە هێژایی پێکگەهیشتنا وێ مە، لێ ئەز ب خەون و خەیالان ژی رازیمە. بلا جار جاران هە ل خەیالێ خوە دا من بینە بیرا خوە. بلا هەردەم ژ ئاگرێ کەسەرێن من بترسە و جار جاران ژ حالێ دلێ من بپرسە و من ژ بیر ڤەنەکە.
- **جوانکاری:** پەیڤێن گاھ و ئاھ پێکڤە جناسێ ساز دکن. پەیڤێن گاھ و گەهگاھ هەم جناسێ ساز دکن و هەم ژی تەکریرێ.

(٢١)

قەگەڕیانا دایەیێ قە بال دلداران و ئاگەهـ کرنا وانە ژ ئسم و ڕەسمێ بریندارانِ

٨٢٥- ئەو هەردو نەهالێ عەرعەرا شەنگ ڕوونشـتی مـسـالێ غونچە دلتەنگ

- **هەڤبەرکرن: میر.** نەهال و ...

- **پەیڤناسی: نەهال:** تنگ، شێنە - **عەرعەر:** دارا ئەڤرسء، جورەک ژ دارا سەروێ یەکو بلند و شووشمانە - **شەنگ:** جوان، لاو - **مسالێ:** وەکی - **غۆنچە:** خۆنچە، بشـکۆژ - **دلتەنگ:** خەمگین-

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** خانی بەژنا ستی و زینێ ل بلندی و نەرمی و نازکی و شلکی یـێ دا وەکانـدییە تنگ/ شێنەیا دارا ئەڤرسێ و دلێ وان یێ خەمگین ژی وەکاندییە بشکۆژەک گـولێ کـو ل سەر هەڤدە جڤیایە و تەنگ و بێهنچکیایی بوویە و نکارە ژ هەڤ ڤەبە.

٨٢٦- چەڤیایی ب فکر و سەرنشیڤی هەرلەحـزە ژ دایەیێ ب هـیڤی

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** چڤیایە- **ئە.** بفکری –

- **پەیڤناسی: چەڤیـایی:** چەمیـایی، - **سەرنشـیڤی:** سـەر بەرژێـری، سـەر د بـەر دا - **لەحزە(لحڤە):** دەم، گاڤ - **ب هیڤی بوون:** چاڤ ل ڕێ بوون –

- **شرۆڤە:** ئەو هەردو شێنەیێن جوانە دارا ئەڤرسێ، وەکی بشکۆژەکێ دلتەنگ و خـەمگین روونشتبوون. خوە ل سەر هەڤدە جڤاندبوون و قورمچی بوون، دپـۆنژین و سـەرێ وان د بەر وان دابـوو، و هـەردەم چـاڤنهێڕی دایەنـێ بـوون، کـو بـێ و ژ وان را مزگینیـەک خێرێ بینە.

٨٢٧- مەخموورێ غوبـووقێ بی نـەهـایەت
موشتاقێ سەبووحێ بوون ب غایەت
٨٢٨- دیـتـن کـو ژ نـاگـەهـی تـەبـیـبـە
وێ هـات ب سـوورەتـەک عـەجـیبە

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** ناگەهان- **- هژ.** هاتی –

- **پەیڤناسی: مەخموور:** مەستێ مەیێ، **- غوبـووق:** مەیـا کـو شـەڤانە ڤەدخـۆن، مەیـا ئێڤارێ **- سەبووح:** مەیا کو سبێدەیان ڤەدخۆن، مەیا سبێدێ **- نەهایەت:** داوی، دوایی- **موشتاق:** تامارزوو **- ب غایەت:** گەلەکی، پڕ -

- **شرۆڤە:** مەیا شەڤانە ئەو پڕ مەست کر بوون وبێرەجە تامارزوویێ مەیا سبێدەیێ بـوون، کو نشکاڤا دێتن دایە ل لبسەکی سۆسرەت دا ل سەر وان دا زڤڕی.

- **جوانکاری:** پەیڤێن مەخموور و موشتاق، سەبووح و غوبووق، نەهایەت و غـایەت دو بـە دو پێکڤە تەناسوبا وان هەیە. پەیڤێن سەبووح و غوبووق دژبەری یێ ساز دکن.

٨٢٩- زین و ستی یا ژ عەشقێ مەدهووش
وان دایە رەوان کـرن دەر ئـاغـووش

- **هەڤبەرکرن: میر.** ستیان **- هژ.** عێشق **- - ئۆس.** رەوا کرن-

- **پەیڤناسی: ئاغووش:** هەمێز، پەخـەل، بەرسـینگ **- دەرئـاغووش:** ل هەمێـزێ دا**-رەوان کرن:** رەوانە کرن، شاندن**- رەوان کرن دەر ئاغووش:** دانە بەر سینگێ خوە –

- **شرۆڤە: ↓**

۸۳۰- گۆتن ب خودێ کی ئەی دلارام
ئایا تە کـریـنە ئەو مـەلەک رام

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** کە-

- **شرۆڤە:** زین و ستی یا کو ژ بەر ئەڤینێ مەندەهۆش ببوون، دایەن دانە حمێزا خـوە و ل سەر دەستێن خوە گەڕاندن و گۆتنێ: دلڤەحەبێنێ تو خودێ کەی زوو بێـژە کـا تـە ئـەو هەردو فرشتە ژ مە را رام کرن و ئانین سەر تاسێ یان نا؟

۸۳۱- رەملا تە چ گـۆ پـەری تـە زانین
یان هەردو د شووشەیێ تە دانین

- **هەڤبەرکرن:** ل گشتی ژێدەرێن ل بەر دەستێ من دا تە ئـانین هـاتبوو، لـێ ل **پـرۆ.** دا، دانین هاتییە کو ب دیتنا من سەڕاست ترە. بێرە واتەیا پەیڤا د شووشـەیێ تـە دانـین- تە ئانین ژی دکارە ب قـێ واتەیـێ بـێ: گەلـۆ تـە روحـێ وان کـرە ناڤـا شووشـەیێ و ژ مە را ئانی-

- **پەیڤناسی: تە زانین:** تە ناس کرن - **دشووشەیێ تە دانین:** تە کرنـە شووشـەیێ دا، ئەڤ بوێژا دچـە سـەر چیـرۆک و ئەفسـانەیێن دێـو و پیرەپۆکـان، گاڤـا کـو دێـو یـان پیرەپۆک رازانا روحێ خـوە دکـرن شووشـەیەکێ دا و ڤەدشـارتن، داکـو نەکەڤـە بـەر دەستێن دوژمنان. یان ژی گاڤا کو پەهلەوانەکی دێوەک یان پیرەپۆکەک بگرتا روحێ وی/وێ دکرە ناڤا شووشەیەکێ دا و ئەو دیل دکر. بوێژا شووشا روحی ژی هـەر ژ قـان ئەفسانەیان تێ.-

- **شرۆڤە:↓**

۸۳۲- تیرا ل مە کون کری سوێدا
ئایا تە نەزانی ئەو کێ لێـدا

- **هەڤبەرکرن: میر. ئە.** سووەیدا - **- رۆ.** ئایا تە بەیان نەکر کو کیدا- **پرۆ.** ئایا تە نەزانـی ئەو کێ لێدا - **حم. ئۆس. میر. جا. زا.** ئایا تە بەیان نەکر کو کیدا - **ئا.** ئایا تە بەیان نەکر کی لێدا- **ئە.** ئایا تە بەیان تەگرگو کیدا- **هژ.** ئایا تە نەزانی ئەو کێ لێدا-

- **پەیڤناسی: سوێدا:** سوڤێیدا، سووەیدا، خالا رەشە ناڤا دل، نیڤەکا دلی-

- **شرۆڤە:** بێژە کانێ رەملا تە چ گۆت. گەلۆ تە ئەو هەردو فرشتە ناس کرن. گەلۆ تە جانێ وان هەردو پەریان ژ مەرا کرە ناڤا شووشەیێ دا و ئانین؟ گەلۆ تە زانی ئەو تیرا کو ناڤا دلێ مە کون کرییە، کێ لێدایە؟

٨٣٣- وێ گۆ ب سەرێ وە یێ موبارەک
سەد جار قەسەم دکم نە جارەک
٨٣٤- ئەز هاتمە ڤێ دەمێ ژ با وان
ئەما گونەها م تێ ب لاوان

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** وێ –

- **پەیڤناسی: قەسەم:** سۆند، سووند - **قەسەم کرن:** سۆندخوارن –

- **شرۆڤە:** پیرێ گۆ جارەکێ نا سەد جارێ ب سەرێ وە یێن پیرۆز سۆند دخۆم، کو ئەز تازە ل بال وان خۆرتانا دهێم. لێ براستی کو گونەها من ب وان لاوانە تێ.

- **جوانکاری:** پەیڤێن سەدجار و جارەک دژبەری یێ چێ دکن.

٨٣٥- هەردەم کو ستی و زین دبێژن
سەد رەنگ سرشکێ خوون درێژن

- **هەڤبەرکرن: هژ.** رەنگی –

- **پەیڤناسی: هەردەم:** هەرگاڤ - **سەدرەنگ:** سەدجورەیی- **سرشک:** هێسر، رۆندک-

- **شرۆڤە:**↓

٨٣٦- قوربان وە ببم ب ڤێ کەمالێ
ئەو هەر دو پسەر ب وێ جەمالێ

- **هەڤبەرکرن: میر. ئۆس.** قوربان وە ببم- **ئا.** قوربانی وە بم – **هژ. ئە. جا. زا.** قوربانێ وە بم– **حم. رۆ.** قوربان وە بم- **رۆ.** ب وێ- - **رۆ. حم. ئە. میر. هژ.** هەر دو بەشەر-

بالکێشی: ئەگەر ئاخێڤەر مێر بە دبێژە قوربانی وە بم، لێ ئاخێڤەر ژن بە دبێژە قوربانا وە بم، لێ ئەگەر ئاخێڤەر چەند کەس بن دبێژن ئەم قوربانێ وە بن. لێرە دا ئەم دبینن کو ئاخێڤەر ژنە، ڤێجا نە قوربانی دوروستە و نە ژی قوربانێ، بەلکوو یا راست قوربانا یە، لێ خانی ل بەر کێشا هەلبەستێ قوربانا وە بم نەنڤیسییە و ل شوونا وێ دا قوربان وە ببم هەلبژارتییە کو هەم رێزمان راچاڤ کرییە و هەم ژی کێشا هەلبەستێ-

- **پەیڤناسی: قوربان:** گۆری- **قوربان وە ببم:** ئەز قوربانا وە بم، ئەز گۆری وە بم.- **کەمال:** تەکووزی، بێ خەوشی، زاناتی و تێگەهەشتن –

- **شرۆڤە: ↓**

۸۳۷- چاوا وە بژارن ئەو دو مومتاز
زیبەندەیێ وەسلن ئەو سەرئەفراز
۸۳۸- وەللاهء قەسەم دکم ب باری
ئەو هەر دو دورِێ د وە بژاری

- **هەڤبەرکرن: هژ.** وەللاهی - - **ئە.** دورِێت – **ئۆس.** دورِێن –

- **پەیڤناسی: مومتاز:** هەلبژاردە - **سەرئەفراز:** سەربلند –

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن بژار، مومتاز، زیبەندە و سەرفەراز دا هەیە.

۸۳۹- نابن د چو بەحر و بەڕ و کانان
نینن وە مەلەک د ئاسمانان
۸٤۰- ئەو هەر دو ژ بۆ وە را سەزانە
میرزانە ئەگەر وەگەر گەدانە

- **هەڤبەرکرن: هژ.** سزا –

- **پەیڤناسی: سەزانە:** هێژانە

- **شرۆڤە:** ئەو هەردو لاوانا گاڤا کو ناڤێ ستی و زینێ دبێژن، سەد رەنگی هێسترێن خوونین درژینن. ئەز گۆری وە و وێ تێگەهیشتن و هش و زانینا وە بم. وە چاوا ئەو هەردو کورِکێن وسان خوەشک و بژارە هەلبژارتن. ئەو هەردو ژی هەلبژاردە و سەرە و سەرِانە. ئەو هەردو سەرفەرازانا هێژایی پێکگەهیشتنا وە نە. ئەز سۆندێ دخۆم ب

ناڤێ خودێ، ئەو هەردو مرواریدێن کو وە ژ خوەرا هەلبژارتنە، هەڤتایێ وان ل چـو دەریـا و چۆل و بنەکانان دا پەیدا نابن. قەت فرشتەیێن وەکی وان ل ئاسمانان دا ژی دەسـت ناکەڤن. ئەو هەردو ژی، چ میرزا بن، چ پارسەک بن، هێژایی وەنە.

- **جوانکاری:** تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن بەڕ، بەحر و کان دا هەیە. پـەیڤێن بـەڕ و بەحـر دژبەرن. تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن مەلەک و ئاسمان دا هەیـە. پـەیڤێن میـرزا و گـەدا دژبەرن. پەیڤێن ئەگەر و وەگەر هەم جناسێ ساز دکن و هەم ژی تەکریرێ.

٨٤١- ئەو دەلله ب دل وە بوویە دەللال
دلدادە ژ پێشڤە مان دەمەک لال

- **هەڤبەرکرن: میر.** دایە - **ئە. ب دلڤە – ئۆس.** مەلەک، ل رەخ دا ژی نڤیسییە گەلەک- **ئا.** گەلەک-

- **جوانکاری:** پەیڤێن دەلله و دەللال جناسێ ساز دکن، پەیڤێن دلدادە و بـدل تەکریـرێ چێ دکن. هانینا پێتا " ل" ب هەفت جاران موسیقایا هوندورانی ساز دکە.

٨٤٢- زین و ستی یان نەمـا دل و هـووش
گاڤا کو ئەوان کر ئەڤ خەبەر گووش

- **هەڤبەرکرن: حم.** نەما د دل - **رۆ. ئا. ئۆس. هژ.** نەما ژ بۆ هووش-

- **پەیڤناسی: گووش کرن:** گوهداری کرن، بهیستن-

- **شرۆڤە:** ئەوێ جامبـازێ وسـان ژ دل و جـان جامبـازی کـر کـو ئەڤینـدارێن دلـدایی دەمەکێ ل هەمبەرێ وێ دا لال و بێدەنگ مان. دەما کـو سـتی و زینـێ ئـەڤ خەبەرانـە بهیستن، ل سەر هش و هەدامێ خوە نەمان و خوە بەزر کرن.

- **جوانکاری:** تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن دل، هووش و گووش دا هەیە.

٨٤٣- ئەلقسسە ژ کونـهێ ماجـەراێ
هوشـیـاری کـو دایـەیێ دداێ
٨٤٤- ئاگـر تە دگـۆ گـەهـاندە نەفتێ
پێت ژێ دچوو ئاسمانێ حەفتێ

- **هەڤبەرکرن: هژ.** گیهاندە – **میر.** گهایە –

- **پەیڤناسی: کونە:** بنێشە و کوتایی، کاکلێ قەومینێ - **هوشیاری:** ئاگاداری، پێ حەساندن-

- **شرۆڤە:** ب کورتی دەما کو دایەیێ قەومین ژ وان را شرۆڤە کر و ئەو ب هەموو تشتی ئاگادار کرن، تە دگۆت قەی ئاگرەک بەر بوو نەفتێ و ئاگرێ ئەڤینا وان وسان گوڕ بوو کو ئالاڤ و پێتی یێن وێ گەهەشتە بەر پەڕ وهەفت قاتێن ئاسمانان.

- **جوانکاری:** تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن نەفت و ئاگر و پێتی دا هەیە.

٨٤٥- عەشق ئاگرە تەن چیایێ تووره
دل ئەو شەجەرا ب نار و نوورە

- **هەڤبەرکرن: ئا.** ب ناڤی-

- **پەیڤناسی: شەجەر:** دار - **شەجەرا ب نار و نوور:** ئشارە یە ب چیرۆکا موسا و ئاخفتنا وی دگەل خودێ و دارا نوور و چیایێ توور-

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا هەلبەستێ تەلمیحە ژ بۆ سەرهاتی یا موسا و ئاخفتنا وی دگەل خودێ...خانی ئەڤین وەکاندییە ئاگر و لەش وەکاندییە چیایێ توور و دل وەکاندییە وێ دارا کو موسا نوورا خودێ ل سەر وێ دیت. تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن تەن و دل و نار و نوور دا هەیە.

٨٤٦- مشکاتە قەفەس قەبەس چرایە
جان زەیتە فتیلێ وی جەفایە

- **هەڤبەرکرن: ئە.** حم. خەفایە- **ئا.میر. هژ.** فتیلە وی خەفایە-

- **پەیڤناسی: مشکات:** پێ چرا، تاقچە - **قەبەس:** بزۆت –

- **شرۆڤە:** ئەڤین ئاگرە و لەش ژی وەکی چیایێ تووری سینایە، دل ژی ئەو دارا ب نوور و ئاگرە . قەفەس واتە لەشێ مرۆڤان وەکە پێچرایـێ یـە و ئـەو ئـاگرێ ئەڤینـێ ژی چـرا بخـــوە یـــە و جـــانێ ئەڤینـــدارێ دۆهنـــێ وێ چرایـــێ یـــە و پلتـــا وێ چرایـــێ ژی ئێش و ئازارە.

- **جوانکاری:** خانی لەش وەکاندییە پێچرایێ، ئاگرێ ئەڤینێ وەکاندییە چرایەکێ کو ل ناڤا دل دایە و جان وەکاندییە دۆهنێ وێ چرایێ و ئێش و ئازار ژی وەکاندییە پلتەیەکـێ کـو وی دۆهنی دگەهینە ئاگری.

٨٤٧- دل شـووشەیە ئەو چرا د ناڤە
سەر جوزئە د کوللێ دا بەلاڤە

- **هەڤبەرکرن: میر. ئە. زا.** سەر– **هژ.** سیرر– **ئە.** گولێ– **بر. ئا.** د کول دلی بەلاڤە-

- **پەیڤناسی: جوزء:** پار، هندەک ژ گەلەکێ **- کوللە:** گشت، هەموو –

- **شرۆڤە:** دل شووشەیە و ئەو چرایا ئەڤینێ ل ناڤ وێ شووشەیێ دایە.ئـەو رۆنـاهی یـا وێ چرایێ ل سەر پشکەکێ یە، لێ ل سەرانسەری لەشێ دا بەلاڤە.

- **جوانکاری:** پەیڤێن جوزء و کوللە پێکڤە و سەر و ناڤ ژی پێکڤە دژبەریێ سـاز دکـن. خانی جارەک دن دل وەکاندییە شووشەیەکێ کو چرا و ئاگرێ ئەڤینێ ل ناڤ دایە و ئـەو ئەڤینە هەر چەند کو ل دلـی دایـە و ل سەرپشـکەک لەشـی دایـە، لـێ کێنجـا وێ ددە سەرانسەری لەشێ.
ئەڤ مالکێن هەلبەستان دکارن ئقتباس بن ژ ڤێ ئەیەتا قورئانێ:
" الله نور السموات و الارض مثل نوره کمشکوة فیها مصباح المصباح فی زجاجة الزجاجة کانها کوکب دری یوقد من شجرة مبارکة ..." ئایەتا ٣٥ ژ سوورەیا النور-

٨٤٨- بلکول ژ سەری حەتتا ب ئەقدام
سـۆهـتن ب وی ئـاگـری دلارام

- **هەڤبەرکرن: ئە.** بولبول –

- **پەیڤناسی: بلکول(بالکل):** ب گشتی- **ئەقدام:** پڕانەیا قەدەم، گاف-

- **شرۆڤە:↓**
- **جوانکاری:** پەیڤێن سەری و ئەقدام دژبەری یێ ساز دکن.

۸۴۹- گـۆتن ژ مە پا تو دلـنەوازی
ئەی دایە ژ بۆ مە چارەسازی

- **پەیڤناسی: دلنەواز:** دل لاوێن، دل لاوێنەر - **چارەساز:** کارساز-
- **شرۆڤە:↓**
- **جوانکاری:** پەیڤێن ژبۆ مە و ژ مەرا هەڤواتەنە.

۸۵۰- دێهقان تویی ئەم وەکی نەهالین
ئەزمان تـویی ئەم بـخو دە لالین

- **هەڤبەرکرن: هژ.** دیهقان– **رۆ.** ئەم بخوە - **هژ.** نیهالین- **ئـە.** هلالـین- - **میـر.ئـە.** ئەم وەکی–
- **پەیڤناسی: دێهقان:** گوندی، وەرزگـار – **نەهـال:** تنـگ، شـێنە- **دە لالـین:** د لالـین، یێن د لالن.
- **شرۆڤە:↓**
- **جوانکاری:** تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن دێهقان و نەهال و ئەزمان و لال دا هەیە.

۸۵۱- گەر لەحزەیەکی نەکـی تو گوفتار
گەر ساعەتەکی نەبی تو غەمخوار

- **هەڤبەرکرن: ئە.** مەکی - **میر.** وەر –

- **پەیڤناسی: گوفتار**: گۆتار، گۆتن و ئاخفتن - **غەمخوار**: خەمخۆر، کەسێ/کەسا کو ل خەما مرۆڤێ دا بە –

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری**: پەیڤێن لەحزە و ساعەت دژبەری یێ ساز دکن.

۸۵۲- ئەم دێ وەکو خار و خەس هەبا بن
ئـەم دێ وەکـو بەرگێ بەر هـەوا بن

- **هەڤبەرکـرن: میـر**. وەکـی، وەکـی- **ئـا**. وەکـو، وەکـی-**رۆ**. وەکـی، وەکـو - **ئـۆس**. بەرگ و بەر-

- **پەیڤناسی: خار**: دڕک - **خەس**: کرس - **خار و خەس**: کرس و کەوال، قرش و قال، پووش و پەلاش - **هەبا**: تۆز و گەمار، تۆزا زۆر هوور کو تەنێ ل بەر رۆناهی یـا تـاقێ ل هەوایێ دا دیار دکە- **بەرگ**: پەلگ، پەل - **بەرهەوابوون**:ل هەوا کەتن–

- **شرۆڤە**: ب گشتی ئەو هەردو ئەڤیندار ژ سەری تا بنێ پیـان ب وی ئـاگری شـەوتین و گۆتن دایەنێ ئەی دلڤەحەبێنێ، ئەی لاوێنەرا دلان، هەر تو ژ مە را چارەسازی و هەر تـو دێ بکاری دەرمانەکی ژ ڤی دەردی را پەیدا بکی. ئەم وەکە شێنەییێن نووچانـدینە و تـو ژی وەرزگاری. ئەم بخوە لال و بێزمانن و تو دەڤ و زمانێ مەیی. ئەگەر تـو گـاڤەکێ ب مەرا خەبەر نەدی، ئەگەر تو دەمژمێرەکێ بەر دلێ مەڤـە نەییـی و ل خەمـا مـە دا نەبـی، ئەمێ وەکی پووش و پەلاشان ژ هۆلێ رابن و وەکی پەلگان ل هەوا بابن.

- **جوانکاری**: تەناسوب ل نیڤەکا خار و خەس و بەرگ دا هەیە. پەیڤێن هەوا و هەبا پێکڤە جناسێ ساز دکن. ئەڤ مالکا هەلبەستێ ب شێوەیا موازنەیێ هاتییە ڤەهاندنێ.

٨٥٣- ئەی واقفێ واقعاتێ دێرین
ئەم غەیری تە مەحرەمان نەدێرین

- **هەڤبەرکرن: ئۆس. ئا.** واقفان –
- **پەیڤناسی: واقعات:** پڕانەیا واقعە، قەومین- **دێرین:** مێژین– **واقفێ واقعاتێ دێرین:** مەبەست ژێ خودێ یە- **غەیری:** ژ بلی- **مەحرەمان:** رازهەلگر ان- **نەدێرین:** مە تونەیە، مە چنەیە–
- **شرۆڤە: ↓**
- **جوانکاری:** پەیڤێن واقف و واقع پێکڤە و پەیڤێن دێرین و نەدێرین پێکڤە جناسێ چێ دکن.

٨٥٤- تاجدینء د گەل مەمێ تە گۆتی
پەروانەنە پەڕ ل وان مە سۆتی

- **هەڤبەرکرن: میر. ئە. ئا. حم.** تاجدین و –
- **پەیڤناسی: پەروانە:** منمنیک، پنپنۆک، پەپوولە، پڕپڕۆک- **مە سۆتی:** مە شەوتاندی-
- **شرۆڤە: ↓**

٨٥٥- ئەو ژی نهـە پڕ د ئنتـزارن
بەلکی ژ مە زێدەتر نەچارن

- **هەڤبەرکرن: هژ.** نوهە – **- رۆ.** بەلکە –
- **پەیڤناسی: ئنتزار(انتظار):** چاڤ ل رێ **- نەچار:** بێگاڤ –
- **شرۆڤە:** ئەی ئاگاداریێ قەومینێن مێژین، چ رازهەلگرەکی مە ژ بلی تە چونەیە. تە تاجدین و مەمۆ ژ مەرا گۆتی یە و ژ مە را بژارتییە، ئەو هەر یەک وەکە پەڕپەڕۆکەکێنە کو مە پەڕێن وان شەوتاندنە. ئەوانا ژی نها وەکی مە چاڤ ل رێنە. ئەوانا ژی نهـا ژ مە زێدەتر نەچار و تەنگەزارن.

بالکێشی: هەڤبەندا **واقفێ واقعاتێ دێرین،** هەژیارە ب وێ بیر و باوەرێ یە کو خودێ هەر بەرێ بەردا ئەڤیندار و بەرئەڤین دەست نیشان کرنە، خانی پێش دا ژی ب جورەکی ڤەکری ل سەر وێ هندێ نڤیسییە. لێرە دا ژی دیسان ژ زمانێ زینێ و ستی یێ ئەوێ مژارێ هەلدخە. مەبەست ژ **واقفێ واقعاتێ دێرین** خودێ یە کو ستی و زین گازی دکنێ.

خانی وە لێکرییە مرۆڤ بزۆرێ دکارە سینۆرێ نیڤەکا بەرئاخێڤێ (موخاتەبێ) ستی و زینێ لێرەدا بناسە. گەلۆ ستی و زین دگەل خودێ دئاخڤن، یان د گەل دایەنێ نە؟ لێ ئەو رەوشناڤ (سفەت) یێ خودێنە کو ئینایە.

٨٥٦- رابە هـەرە زوو بـبـێژە تـاجـدین
گەر دێ تە سـتی بڤێ مەمێ زین
٨٥٧- مزگین ژ وە را مە هوون قەبوولن
ئـەم ژی ژ وە زێـدەتـر مـەلوولن
٨٥٨- عـێشـقا وە جـەلـەو ژ مـە رەڤایە
مـانتـع ل مـە پـەردەیـا حـەیتایە

- **هەڤبەرکرن: ئا.** پەردە ئێ و حەیایە-

- **پەیڤناسی: تە بڤێ:** تو بخوازی- **مە هوون قەبوولن:** مە هوون پەژراندنە. **مەلـوول:** خەمگین - **جەلەو:** گەم، لغـاڤ - **جەلەورەڤانـدن:** سەرکێشـی کـرن- **مـانع:** بەرگـە، پێشبڕ- **حەیا:** شەرم –

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** جلەوا عشقێ ئستعارە یە، خانی عێشق وەکاندییە هەسپەکی سـەرکێش کـو سەرکێشی یێ ل ستی و زینێ دکە و ئەوی هەسپی ئەو رەڤاندنە و ئێدی ئەو نکـارن وی هەسپی راگرن.

٨٥٩- ئەو پەردە ژ بۆ وە را عەدیمە
بی پـەردەیی بۆ وە را قەدیمە

- **هەڤبەرکرن:** **ئە.** بی پەردەگی – **میر.ئا. رۆ.** بی پەردە- **ئۆس.** بی پەردەئێ-

- **پەیڤناسی: عەدیم:** تونە - **بیپەردەیی:** بێ پەردەگـی، بـێ شـەرمی، روو ڤەکریتـی - دقەومە مەبەستا خانی ژ ڤێ پەیڤێ تشتەکی دی بە ژی.

- **شرۆڤە:↓**

٨٦٠- خوازگین و وەسـائت و وەسیلە
هەر چی کو ژ با وە بێن جەمیلە

- **هەڤبەرکرن:** **میر.** خوازگینی و وەسائط – **رۆ. ئا.** خوازگین وسائط-

- **پەیڤناسی: خوازگین:** خوازگنی، خوازبین - **وەسائت(وسائط):** هۆ، هەگـەر، نـاوەجی، نێوانجی - **وەسیلە:** پێدەستک، ئەسباب –

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** پەیڤێن وەسائت و وەسیلە هەڤواتە نە.

٨٦١- ئەڤرەنگە ببـێژە وان حـەبیبان
مەجموعێ مەوالی و خەتیبان
٨٦٢- هنـدەک ژ وە را ببـن رجـاچی
هندەک ژ مـە را ببن دوعـاچی

- **هەڤبەرکرن: میر. ئە.** هایدە ن ژ- **ئۆس.** یا هوون - **هژ.** رەجاچی –

- **پەیڤناسی: مەوالی:** پڕانەیا مەولا ب واتەیا دۆست و یار و هەڤال و هۆگر - **خەتیب(خطیب):** ئاخێڤەر - **رجاچی:** تکاکار، داخوازکار - **دوعاکار:** نزاکار، خێرخواز –

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا هەلبەستێ ب شێوەیا تەرسیعێ هاتییە ڤەهاندنێ.

٨٦٣- بەلکی کربت خودێ موقەددەر
وەسلا مە و وە ببت مویەسسەر

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** تە –

- **پەیڤناسی: موقەددەر:** سەرنڤیس - **خودێ کربت موقەددەر:** خودێ ل سەرێ مە نڤیسی بە، خودێ قەدەرا مە دا نڤیسی بە- **مویەسسەر:** پێک هاتی، جور بوویی، چێ بوویی –

- **شرۆڤە:** دایەنێ رابە هەڕە بێژە تاجدینء، ئەگەر تە ستی دڤێ و مەمۆ ژی زین دڤێ، مە هەردویان ژی هوون پەژراندنە. ئەم هەردو ژی هێ ژ وە زێدەتر دلتەنگ و ئەڤیندارن. ئەڤینا وە گەما سەبر و حەدووری ژ دەست مە دەرانییە و جلەوا بەرخوەدانێ ژ مە ئستاندییە. لێ تەنێ شەرم و فەهێتی یێ بەراییکا مە گرتییە و ناهێلە ئەم ئەوێ ئەڤیندارێ یێ سەر ڤەکن. ئەم دزانن کو ژ وە را شەرم نینە. ل ڤی کاری دا هە بەرێ بەر دا ژ وە را پەردە و شەرم تونەبوویە. رابن خوازگینی و ناڤەجی و پێدەستکان ئامادە بکن و بشینن. هەر کێ ژ بال وە را بێتە خوازگینی یێ مە، مە پێ خۆشە و ئەمێ بپەژرینن. رابە دایەنێ! هەڕە بێژە وان خۆشەویستان ، بلا ئەو بێژن هەڤال و هۆگر و ئاخێڤەر و بەردەڤک و بەردەستکان، داکو هندەک ژ وان را ببن تکاکار و هندەک ژی ژ مە را ببن دوعاکار و داخوازکار، بەلکی خودێ ل سەر ئەنی یا مە نڤیسی بە و پێکگەهشتنا مە و وان مویەسسەر بە.

(٢٢)

شەفا بەخشی یا تەبیبە ل دەردێ عەلیلان و شەفەقەت
و مەرحەمەتا میرە ل حالێ زەلیلان

٨٦٤- خۆش وەقتە ژ بۆ عەلیلێ موشتاق
خاسما کوژ بۆ قـەبیلێ عـوشـشاق

- **هەڤبەرکرن: ئا.** خەسما –
- **پەیڤناسی: عەلیلێ موشتاق:** نەخۆشێ تامارەزوو - **قەبیل:** کۆم، دەستە - **عوششاق:** پڕانەیا عاشق، ئەڤیندار –
- **شرۆڤە: ↓**
- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا هەلبەستێ خودانێ دو پاشبەندانە.

٨٦٥- دەرمانەکی سححەت و شەفایێ
مـزگیـن و بـەشـــارەتـا وەفـایێ

- **هەڤبەرکرن: هژ.** صیححەت و شیفایێ –
- **پەیڤناسی: سححەت:** تەندوروستی - **شەفا:** قەنج بوونەوە - **بەشارەت:** مزگین –
- **شرۆڤە: ↓**
- **جوانکاری:** تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن دەرمـان، سـححەت و شـەفا دا هەیـە. پـەیڤێن سححەت و شەفا پێکڤە و پەیڤێن مزگین و بەشارەت ژی پێکڤە تەرادوفێ ساز دکەن.

٨٦٦- ناگەھ بگەهیتە وان ژ دەردان
ئازاد بکـەت ئەوان ژ دەردان

- **هەڤبەرکرن: هژ.** دوڕدان - **حم.** ئازادە –

- **پەیڤناسی: ژ دەردان:** ژ دەری را ، ژ دەرگەیی را- **ژ دەردان:** ژ دەرد و کولان- **ئازاد کرن:** رزگارکرن –

- **شرۆڤە:** چ دەمەک خوەشە ژ بۆ نەخۆشێن ئارەزوومەند و خاسـما ژ بـۆ ئەڤینـداران، کـو نشکاڤا دەرمانەکی تەندوروستی و شەفایێ، مزگین و خەبەرەک خوەشە ئەمەکداری یـێ ژ دەردا بگەهیتە وان و ئەوانا ژ دەرد و کولان رزگار بکە.

- **جوانکاری:** هەردو پەیڤێن ژ دەردان جناسێ ساز دکن.

٨٦٧- ئەو دایە ژ ڕەنگ ئەرەستەتالیس
سەر تا ب قـەدەم لباس تەلبیس

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** ڕەنگی - **ئا.** ئەستەتالیس- **ئا.** لباس و تەلبیس.

- **پەیڤناسی: ئەرەستەتالیس:** ئەرەستوو، فیلسۆفێ ناڤدارە یوونـانێ - **لبـاس:** کـنج - **تەلبیس:** کنج گوهۆڕی، فێلباز - **لباس تەلبیس:** جلک گوهۆری، لبس ڤەگوهەڕتی –

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** د ڤێ مالکا هەلبەستێ دا تەلمیح هەیە. پەیڤێن سەر و قەدەم دژبەری یـێ و پەیڤێن لباس و تەلبیس ژی جناسێ چێ دکن. –

٨٦٨- دیسان کەتە سوورەتێ تەبیبان
حازر خو گەهـاندە نک حـەبیبان

- **هەڤبەرکرن: رۆ. حم. ئە. میر.** کەتی **- هژ.** گەیاندە –
- **شرۆڤە:↓**

٨٦٩- ئەو مـوژدە وەکی مە گۆتی گۆتن
ئەو سۆتێ وەکی نەسۆتی سۆتن

- **هەڤبەرکرن: ئە.** ئەڤ **-حم. سۆرتی - میر.** مەسۆتی **– ئا.** دسۆتی –
- **پەیڤناسی: نەسۆتی سۆتن:** کەسەک بێی ئاگر شەوتاند ن، کەسەک نە ب ئاگرە لێ ب گۆتنێ شەوتاندن –
- **شرۆڤە:** دیسان دایەنێ ژ سـەری تـا پیـان لبسـێ خـوە گوهـۆڕی و خـوە کـرە لبسـێ بەژیشکەکی وەکی ئەرەستەتالیس و دیسان خـوە گەهانـدە بـال وان ئەڤینـداران و ئـەو مزگینی یا چاوا کـو مـە ژ وە را گـۆت، ئـەوێ ژی ژ وان را گـۆت و ئـەو ئەڤینـدارێن دل شەوتی نەشەوتاندی شەوتاندن.
- **جوانکاری:** چەندگەڕکی بوونا پەیڤێن گۆتی و سۆتی جوانکاری یا تەکریرێ و مووسیقایا هوندوڕانی دئافرینە.

٨٧٠- ئـەمـمـا ب وِء ئـاگـری وە گـەش بـوون
تە دگۆ قە نەخوەش نەبوون د خوەش بوون

- **هەڤبەرکرن: ئە.** ب ڤی **-- ئا. ئۆس.** کو-
- **پەیڤناسی: گەش بوون:** تەییسین **- خـوەش بـوون:** شـاد بـوون، ژ نەخۆشـی یـێ رزگاربوون، قەنج بوون –
- **شرۆڤە:↓**

٨٧١- گۆیا کو ئەوان ژ دەست فەلاتوون
خارن ب یەقین دەوا و مەعجوون
٨٧٢- رابوونەڤە چوونە نک هەڤالان
چەندەک ژ مەحارم و رووالان

- **هەڤبەرکرن: هژ.** مەحاریم –

- **پەیڤناسی: فەلاتوون:** ئەفلاتوون، فیلسۆفێ ناڤدارە یوونانێ - **مەعجوون:** دەرمانێ کو ژ تێکەل کرنا چەند دەرمانان پێکڤە دەست ڤە تێ- **مەحارم:** پڕانەیا مەحرەم، هەڤراز،رازهەلگر-

- **شرۆڤە:↓**

٨٧٣- ئاگاهکرن ژ ماجەرایی
رابوون ب تەعەسسوب و تەبایی

- **هەڤبەرکرن: میر. ئەو ژ .**

- **پەیڤناسی: ماجەرایی:** ماجەرایێ، قەومینێ- **تەعەسسوب(تعصب):** دەمارگیری، تاگری یا بتەو و بێی فرک و پێش، تاگری یا بێ پیڤان - **تەبایی:** تەڤایی، گشتی –

- **شرۆڤە:** لێ مەمۆ و تاجدین ب وی ئاگری ڤەژین و خوەش بوون و رابوونە سەرپیان و تە دگۆت قەی ئەو قەت نەخۆش نەبوون. وسان هاتن سەر حەمدێ خوە تە دگۆت کو ژ دەستێ ئەفلاتوونێ حەکیم دەرمان و مەعجوون ڤەخوارنە. ل ناڤ نڤینان دەرکەتن و چوونە نک هەڤال و هۆگر و رازهەلگر و گەنج و لاوێن هەڤتەمەنێ خوە و ئەوانا ژ قەومینێ ئاگادار کرن و هەڤال و هۆگرێ وان ب هەڤرا خوە ئامادە کرن.

٨٧٤- گـاڤـا کـو ئـەوان بـهیـست مزگین
هایدان ب تەبایی خەلق و خوازگین

- **پەیڤناسی: هایدان:** ئاگاداری دان، هاواری دان –

- **شرۆڤە: ↓**

٨٧٥- هندەک عولەما و هن د عادل
هندەک ئومـەرا و هن د جاهل

- **پەیڤناسی: عولەما:** پڕانەیا عالم، زانا و ب تـایبەتی زانـایێ ئـایینی- **هـن:** هنـدەک - **عادل:** دادمەند، دادگەر - **ئومەرا:** پڕانەیا ئەمیر، میر، مـەزن - **جاهـل:** نـەزان، گـەنج، گەنجێ کێم ئەزموون –

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** پەیڤێن عولەما و جاهل دژبەری یێ ساز دکن. تەناسوب ل نیڤەکـا پـەیڤێن عولەمـا و ئـومەرا و عـادل دا هەیـە. پـەیڤێن عولەمـا و ئـومەرا مووسـیقایا هونـدوڕانی ساز دکن.

٨٧٦- رابـوونـەڤـە جـومله چوونه نک میر
ئەڤـرەنـگـە کـرن قـەزیـیه تەقریر
٨٧٧- کەی والی یێ مولک و مال و مللەت
وەی حامی یێ داد و دین و دەولەت

- **پەیڤناسی: کەی:** کە ئەی، هەی- **والی:** خودان، فەرمانرەوا، میر، ل دەما ئیرۆ دا ئـەڤ پەیڤا واتەیا ئوستاندارء دده.- **مولـک:** مەملەکـەت - **مـال:** هەیـی، دارایـی- **حـامی:** پشتەوان - **داد:** عەدالەت - **دین:** ریّ، ئایین- **دەولەت:** حوکوومەت، دارایی –

- **جوانکاری:** تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن مولک و مال و مللەت دا پێکڤـە و پـەیڤێن داد و دین و دەولەت داژی پێکڤە هەیە. ئەڤ مالکا هەلبەستێ ب شـێوەیا تەرسـیعێ هـاتییە ڤەهاندنێ. چەندگەڕکی بوونا پیتێن "م" و "د" مووسیقایا هوندوڕانی ساز دکن.

۸۷۸- تو سایەیێ لوتفێ کردگاری
ئیرۆ ل مە شاە و خوندکاری
۸۷۹- شاهی نەزەرا تـە کیـمـیا یە
ماهی ئەسەرا تـە پڕ زیبا یە

- **هەڤبەرکرن: ئا. ئۆس.** شاهم.

- **پەیڤناسی: سایە:** سی، سێ، سیبەر - **کردگار:** خودێ - **خووندکار:** حاکم، پادشاە - **ئەسەر(اثر):** نیشانە، شوونەوار - **زیبا(ضیا):** رۆناهی -

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** مالکا ۸۷۹ ب شێوەیا تەرسیعێ هاتییە ڤەهاندنێ.

۸۸۰- هەر چی تە ڤەخوەند ئەو عەزیزە
هەر چی تە نەخوەنـد بی تەمیـزە

- **هەڤبەرکرن: هـژ.** ڤەخۆنـدی ئـەڤ – **هـژ.** نەخۆنـدی – **رۆ. ئـا. میـر. ئـۆس. ئـە.** ڤەخوەندی، نەخوەندی –

- **پەیڤناسی: ڤەخوەندن:** گازی کرن، دەعوەت کرن- **بی تەمیز:** نەپاک - **بـی تەمیـز:** کەسێ کو فەرقا قەنجیو خەرابێ یێ نزانە-

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکـا هەلبەسـتێ ب شـێوەیا مـوازنەیێ هـاتییە ڤەهانـدنێ. پـەیڤێن ڤەخوەند و نەخوەند دژبەری یێ ساز دکن.

۸۸۱- هەرچی تە کرە چـراغ و گەش کر
گەر حالِ خەرابە ژی تە خوەش کر

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** حالە –

- **پەیڤناسی: چراغ:** چرا، خزم - **حالخەراب:** خەراب حال، بەد حال - **خوەش کرن:** ساغ کرن، قەنج کرن –

- **شرۆڤە:** گاڤا کو هەڤال و هۆگرێن تاجدین و مەمـۆ ئـەڤ مزگینـی یـا بهیسـتن، خەلـک هەموو پێ حەساندن و خوازگینی ئامادە کرن و چەند کەس ژ زانایێن ئایینی و ردێنسپی و گرەگرە و دادمەند و مەزن و چەند خۆرت و گەنج بەرەڤ کرن و تەڤ چوونە بال میـر و قەومین وەهـا ژ میـرء را شـرۆڤەکرن و گـۆتن: ئـەی خـودانێ مـال و مولـک و وەلات و مللەتء، ئەی پشتەوانێ داد و دین و دەولەتێ، تو سیبەرا دلۆڤانی یا خـودێ یـی ل سـەر سەرێ مە و تو ئیرۆ شاە و خووندکارێ مەیی. تو شاهەکی وسایی کو لێنهێڕینا تە وەکـە کیمیایێ یە، تو بەرا خوە بدی کێ، دلێ وی پاقش دبە. تو وەکی هەیڤەک شـەوقهاڤێژی کو شەڤا مە ب هەبوونا تە رۆناهی دبە. تە دەستێ خوە سەرێ کـێ دانـی ئـەو رێـزدار و خۆشدەڤی دبە، تە رووێ خوە ل کێ گوهەست ئەو نەپاک و بێرێز دبە. هەر کەسـێ کـو تو بکی چرا و گەش بکی/ هەر کەسێ کو تو بکی خزمێ خوە، ئەگەر مرۆڤەکـی بەدحـال بە ژی تو یێ وی خوەش و گەش بکی.

- **جوانکاری:** ل پەیڤا چراغ دا لەتافەت هەیە، لەو را کو هەم ب واتەیا چرایێ یـە و هـەم ژی ب واتەیا خزم و خنامی یە.

۸۸۲- تاجـدینء ئـەگەرچ مـیرزایە
نسبەت ب تە بەندەیە گەدایە

- **هەڤبەرکرن: هژ.** چی –

- **پەیڤناسی: میرزا:** کورە میر، کەسێ خوەندا و زانیـار، کەسـێ کـو خوەنـدن و نڤیسـینێ دزانە- **نسبەت ب تە:** ل همبەرتە دا، گۆرەکی تە –

- **شرۆڤه: ↓**

- **جوانکاری:** پەیڤا میرزا دگەل پەیڤێن گەدا و بەندە دژبەری یێ ساز دکن. تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن بەندە و گەدا دا هەیە.

۸۸۳- هاتین کو بکین ژ دل دوعایێ
فیلجومله دکیـن ژ ته رجـایێ

- **هەڤبەرکرن: ئه. میر. ئا.** هاتین کو بکین – **حم. ئۆس. هژ. جا. زا. پرۆ.** هاتن کو بکن - **رۆ.** هاتین کو ژ دل بکین- - **میر.** ژ ته دکین - **ئه.** ژ ته بکن – **بر.ئا. رۆ.** دکین ژ ته- **حم. جا. زا. هژ.** دکن ژ ته-

- **پەیڤناسی: هاتین:** ئەم هاتین- **رجا:** رەجا، داخواز، تکا، هێڤی -

- **شرۆڤه: ↓**

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا هەلبەستێ ب شێوەیا موازنەیێ هـاتییه ڤەهانـدنێ. تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن دوعا و رجا دا هەیە.

۸۸٤- تاجدین ستی یێ ژ ته دخوازت
ئەو قوول ب چـراغی یێ دنازت

- **هەڤبەرکرن: ئا.** تاجدین و ستی ژ ته دخوازین، دنازین-

- **پەیڤناسی: قوول:** بەنی، بەندە- **چراغی:** خنامیتی، خزماتی- **دنازت:** شانازی ێی دکە-

- **شرۆڤه: ↓**

۸۸۵- ئەو بەندەیە وی بگێرە ئازاد
زیبەندەیـە وی بـدێرە داماد

- **پەیڤناسی: بگێرە ئازاد:** ئازاد بکە، سەربەست بەردە - **زیبەندە:** هێژا- **لایـق:** هێـژا، هەژی - **ئەلبەتتە:** هەلبەت، ژ خوە –

- **شرۆڤە:** هەرچەند کو تاجدین میرزایە، لێ ئەو ل هەمبەر تە دا خولام و بەنی یـە. ئیـرۆ ئەم هەموو هاتینە خزمەتا تە و داخوازەک مە ژ تە هەیە. ئەم تکایێ دکن کو تـو داخـوازا مە بپەژرینی. تاجدین داخوازا خزمناتی یـێ ب وە را دکـە. ئـەو خـولام و بەنـی یـێ تـە دخوازە ب خزمناتی یا تە سەرفەراز و شاناز بە. تاجدین سـتی یـێ ژ تـە دخـوازە. ئـەو بەنی یێ تە یە وی یا رزگار بکە وئەو هێژایی وێ هندێ یە کو تو وی بکی زاڤایێ خوە–

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا هەلبەستێ ب شێوەیا تەرسیعێ هاتییە ڤەهاندنێ.

۸۸٦- میر گۆ کو هەچی وە دیتی لایق
ئـەلبـەتـتە ژ بـۆ م ڕا یە فـایق

- **هەڤبەرکرن: حم. ئە. رۆ. هژ. جا.** هەچی- **ئا.** هەچی ێی- **میر.** هەرچی– **ئۆس.** کەچی- **زا.** میر گۆت هەچی- **ئا.** دیتە- **هژ. میر. ئە. رۆ.** دیتی - - **هژ. بر.**مە رایە – **ئە. ئا.** مرانە- **میر** مەرانە-

- **پەیڤناسی: فایق:** فائق، سەرکەتی، لێرەدا ب واتەیا قەبوولکرنێ یە. –

- **شرۆڤە:↓**

۸۸۷- هەرچی کو وەکیلە بێت و ڕوونت
مەولا کێیە خوتـبـەیێ بـخـوونت

- **هەڤبەرکرن: ئە.** ڕوونیت، بخوونیت –

- **پەیڤناسی: هەرچی:** هەرکێ- **وەکیل:** پارێزەر، نوێنەر- **رووونت:**رووونێ- **مەولا:** مـەلا - **خوتبە:** گۆتارا ئایینی یا بڕینا مارەیێ-

- **شرۆڤە:↓**

٨٨٨- عەقدا ستی یێ مە کر ل تاجدین
ئیجابـە ئـەڤـە قـەبـوولـە ئـامین

- **پەیڤناسی: عەقد:** مارە - **ئیجاب:** پێدڤی، پەژرێ- **ئیجابە ئەڤە:** ئەڤە قەبوولە، ئەڤە پێدڤی یە- **ئامین:** خودێ بکە –

- **شرۆڤە:** میر گۆت وە هەر کێ هێژا و لایق دیتیە، ئەز ژی وی هێژا دبینم و ل سەر گۆتنا وەمە. کا وەکیلێ وی کی یە، بلا کەرەم کە وەرە لێرە رووونێ و مەلا کـی یـە، بـلا گۆتـارا مارەکرنێ بخوونە. ل سەر داخوازا وە من ستی دا تاجدین و ئەز داخـوازا وە دپـەژرینم. خودێ پیرۆز کە.

٨٨٩- فیلحال چەکۆ بەزی پی یێ میر
تەقبیل کـر و قـەبـوولێ تـەقریر

- **هەڤبەرکرن: هژ.** بەزی یو پیێ میر- **ئە. حم.** بەزی و پی یێ میر- **بر.ئا. رۆ.** بەزییە پی یێ میر - **- میر. ئۆس. ئا. حم. رۆ.** قەبوول و-

- **پەیڤناسی: بەزی:** رەڤی، هەلات - **تەقبیل کرن:** راموسان، مـاچ کـرن - **قبـوول:** پەژراندن - **تەقریر:**بریار دان، قرار دان، گۆتن، راگەهاندن –

- **شـرۆڤە:** گاڤـا کـو میـر وەهـا گـۆت، چەکـۆ بـەزی پـی یـێ وی مـاچ کـر و بریـار هاتە پەژراندنێ/ ژ بۆ کو بریار هاتە پەژراندنێ، هەمـا د گـاڤێ دا چەکـۆ بـەزی پـی یـێ میر ماچی کر.

- **جوانکاری:** پەیڤێن تەقبیل و قەبوول پێکڤە جناسێ ساز دکن.

۸۹۰- مەجمووعێ مەلا و شێخ و میران
ئـاغـا و ئـەکابـر و فـــەقـــیـران

- **هەڤبەرکرن: ئا.** شێخ میران - - **هژ.** ئەکابیر-

- **پەیڤناسی: مەجمووع:** گشت، جڤات- **ئاغا:** خان، سـەرۆک عەشـیرە، خـودان مـال و ملک، ئەرباب - **ئەکابر:** پڕانەیا کەبیر، مەزن، سەرەک - **فەقیر:** نەدار -

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** پەیڤێن میر، ئەکـابر و ئاغـا دگـەل پەیڤـا فەقیـر دژبـەری یـێ سـاز دکـن. تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن مەلا و شێخ دا هەیـە. هەروسـان ل نیڤەکـا پـەیڤێن ئاغـا و ئەکابر و میران دا ژی تەناسوب هەیە.

۸۹۱- ڤێکرا ب دەڤێ خو وان سەنا کر
تێکدا ب دلـێ خـو وان دوعـا کر

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** فکرین –

- **پەیڤناسی: سەنا(ثنا):** پەسن ، دوعا - **ب دلێ خو:** ژ دل و جان –

- **شرۆڤە:** جڤاتێ هەموویێ ژ مەلا و شێخ و گرەگرە و ئاخا و مەزنان بگرە تـا بچـووک و دارا و نەداران ب هەڤرا پەسنێن میر دان و ژ دل و جان ژ بۆ وی دوعا کرن.

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا هەلبەستێ ب شێوەیا تەرسیعێ هـاتییە ڤەهانـدنێ. تەناسـوب ل نیڤەکا پەیڤێن دل و دەڤ و سەنا و دوعا دا هەیە.

٨٩٢- میر گۆ بقـوتـن دەف و رەبـابان
بینن هەمء شـەربەت و شەڕابان
٨٩٣- دا بەزمەکـە شـادمـانـە دانـیـن
ئیرۆ هە کـو سوبحە ئەم نزانـین

- **هەڤبەرکرن: هژ.** شادیمانە - **ئۆس.** ئیرۆ وەهە-

- **پەیڤناسی: بقوتن:** بکوتن، لێدن - **دەف:** تەلبک، دایرە، عەربانە، ل هندەک دەڤۆکێن کورمانجی دا ژ دوهۆلێ را ژی دەف دبێژن - **رەباب:** روباب، ئامیرەکی موسیقایێ یە - **بەزم:** شایی - **کو سوبحە:** سبێدەیەک چاوایە -

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** تەناسوب ل نیڤەک پەیڤێن دەف و رەباب و شەربەت و شەرابێ دا هەیە.

٨٩٤- دێ شوبهەتێ ڤێ دەمێ د خوەش بین
یا دێ بـمـریـن وە یـا نـەخـوەش بین

- **شرۆڤە:** میر گۆت دەف و دوهۆل و روبابان بکوتن و شەربەت و شەڕابان ل بەر مێڤانـان بگەڕینن، ئەمێ ئیرۆکە شەهیانەک شاهانە دامـەزرینن. ئـەڤ سـبێدەیا چ سـبێدەیەک پیرۆز بوو کو مە نزانی. ئەمێ وەکی ڤێ دەمێ ساز و خۆش بن، یان ئەمـێ بمـرن، یـان ژی ئەمـێ نەخـۆش بکـەڤن. (هـەمین جیهـان نەمـانە، ب خۆشـی یـان نەخۆشـی ئەمێ هە بمرن.)

- **جوانکاری:** ل نیڤەکا پەیڤێن مرن و نەخوەش دا تەناسوب و ل نیڤەکا پەیڤێن خوەش و مرن دا ژی دژبەری هەیە.

٨٩٥- حوبلانه لەیالی ئەی مەوالی
کانێ چ دزێن عەلەتتـەوالی

- **هەڤبەرکرن: هژ. حم.** حوبلایە-

- **پەیڤناسی: حوبلانه:** ئاڤسن، دو حالانه، دو جـانن- **لەیـالی:** پڕانەیـا لەیـل، شـەڤ - **عەللەتەوالی(علی التوالی):** ل دوو هەڤ، پێدەری –

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** پەیڤێن لەیالی و مەوالی پێکڤە جناسێ چێ دکن. بـوێژا شـەڤ ئاڤسـن، ل زمانێن عەرەبی و فارسی دا گۆتنا پێشینانە.

٨٩٦- ئەڤ شیوەن و شـاهی تەوئەمانن
ئەڤ چەرخ و فەلەک د بی ئەمانن

- **هەڤبەرکرن: ئا.** ئەڤ شیڤ و رۆژ د بێ ئەمانن- - **رۆ.ئا.** چەرخێ فەلەک-

- **پەیڤناسی: شیوەن:** شین، تازی - **شاهی:**شادی - **تەوئەمان:** توئەمان، تەڤهەڤـان، هەڤالجێڤی، جێمک –

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** پەیڤێن شیوەن و شاهی دژبەری یێ چێ دکن. تەناسوب ل نیڤەکا پـەیڤێن چەرخ و فەلەک دا هەیە. شین و شاهی خـەملا دنـێ یـە. یـان، شـین و شـاهی برانـە. گۆتنەک پێشینانە. هەروسان، چەرخا فەلەکێ بێ ئەمانە، ژی، گۆتنەک پێشینانە.

٨٩٧- گەهـ نوور نومانه گاه موزلەم
گەهـ سوور نومانه گاه ماتەم

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** مەزالم –

- **پەیڤناسی: نوور:** رۆناهی- **موزلەم:** تاری کری، تـاری بـوویی، تـاری - **سـوور:** شـاهی، جەشن- **ماتەم:** تازی،شین، خەمگینی-

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** پەیڤێن نوور و موزلەم، و پەیڤێن سوور و ماتەم دگەل هەڤ دژبەری یێ ساز دکن. ئەڤ مالکا هەلبەستێ ب شێوەیا تەرسیعێ هاتییە ڤەهاندنێ.

٨٩٨- گاڤا کو دبیـنی وەقتـێ عشرەت
دا فەوت نەکی زەمانێ فورسەت

- **هەڤبەرکرن: هژ.** عوشرەت –

- **پەیڤناسی: عشرەت:** خۆش رابهۆری، خوەش دەرباس کرن- **فەوت کرن:** ژ دەسـت دان - **فورسەت:** دەرفەند، کەلێن -

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا هەلبەستێ ڤەرگرتی ژ ڤێ گۆتنا پێشینانه: گاڤـا هـاته فورسـەت، نەدە موهلەت. پەیڤێن گـاڤ و وەقـت و زەمـان هەڤـواتەنه. تەناسـوب ل نیڤەکـا پەیڤـا فورسەت و پەیڤێن زەمان، گاڤ و وەقت دا هەیه.

٨٩٩- لەورا کو زەمان مسالێ شیرە
نابێژتن ئەڤ گەدایە میرە

- **هەڤبەرکرن: بر.ئا.** زەمانە شوبهێ - - **هژ.** نابێژیتن- **رۆ.** ئەو- **هژ. میر. ئە. ئۆس. ئا. حم. پرۆ.** مەلایە- **رۆ.** گەدا-

بالکێشی: ل بەر کو گەدا و میر دژبەرن، نە مەلا و میر و خانی خوەستییە لێرە دا دژبەری و دانەبەرهەڤێ نیشان بە، لەورا من پەیڤا گەدا ژ یا مەلا دوروست تر دیت و هەلبژارت.

- **پەیڤناسی: لەورا:** چون، چونکو، لەوما - **زەمان:** دەمان - **مسال:** وەکی، بینانی - **شیر:** شوور، شویر –

- **شرۆڤە:** گەلی هەڤالنۆ شەڤ ئافسن، کانێ ل دوو هەڤرا چ دزێن و چ دقەومن. ئەڤ شین و شاهی برانە. ئەڤ چەرخ و فەلەک بێ ئەمانن. ئەوان گەهـ خۆشی و رۆناهی یێ دنومینن و گەهـ رەشی و نەخۆشی یێ نیشان ددن. گەهـ شینێ دنومینن و گەهـ شاهی یێ. دەما کو دەرفەند ژ تە را پەیدا بوو، کەیف و خوەشی یا خوە بکە، دەنا کەلێنێ ژ دەست تە دەرکەڤە و پاشێ ئێدی چ ژ دەستێ تە نایێ. چونکو بهۆرینا سال و دەمان وەکە شویرەکی یە و دبڕە و دچە، و چ فرک و جودایی یێ ناکە نیڤەک میر و گەدایان دا.

- **جوانکاری:** هەڤۆکا زەمان مسالێ شویرە، گۆتنەک پێشینان یا عەرەبی یە. هەڤۆکا نابێژیتن ئەڤ گەدایە میرە، وێ گۆتنا پیشینان دینە بیرا مرۆڤ، یا کو دبێژە: میر و مرتڤ ل مەیدانێ یەکن.

٩٠٠- ئیرۆهە ژ بۆ رزایێ تاجدین
من ژی ژ خو عەد بکەن ب خوازگین

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** مزگین.

- **پەیڤناسی: رزا(رضا):** پێخۆشی - **عەدکرن:** هەژمارتن، حساب کرن –

- **شرۆڤە:↓**

۹۰۱- ئەڤ چەندە زەمانە ئەو غولامە
دائم د غولامی یێ تەمامە

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** ئەو- **پرۆ.** ئەڤ –

- **پەیڤناسی: غولام:** بەردستک ، خزمەتکار- **دائم:** هەردەم - **تەمام:** بێ قوسوور، بێ کێماسی –

- **شرۆڤە:↓**

۹۰۲- ئەو هندە د خدمەتا مە دا بوو
عومرێ وی د بەر مە دا فەدا بوو

- **هەڤبەرکرن:** تەنێ ل **رۆ.** دا فەدا هاتییە. ل دیتر ژێدەران دا فەنا هاتییە. ل پەراوێزا رۆ. دا ژی فەنا هاتییە. لێ فەدا هەم واتەدارترە و هەم ژی دگەل پەیڤا "مەدا" پاشبەندەکێ باشتر دئافرینە-

- **پەیڤناسی: عومر:** عەمر، ژی، تەمەن - **فەدابوون:** گۆری بوون –

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** هەردو پەیڤێن مەدا دگەل پەیڤا فەدا جناسێ ساز دکن.

۹۰۳- شەرتە د شەریعەتا وەفایێ
ئەم ژی ژ وێ پا بخۆن جەفایێ

- **هەڤبەرکرن: ئە.** ژ وە/ وێ را بخۆین - **هژ. میر. حم. رۆ.** وی را – **ئۆس. ئا.** شەرتی د شەریعەتی وەفایە، ئەم ژی ژ وە را بخۆین جەفایە-

- **پەیڤناسی: شەریعەت:** رێباز- **وەفا:** ئەمەکداری - **جەفاخوارن:** خەمخۆری کرن، ل خەما کەسەکی/کەسەکێ دا بوون –

۹۰٤- ئیرۆهە د داوەتا وێ را بین
بززات د خدمەتا وێ دا بین

- **هەڤبەرکرن: هژ.** ئیرۆهە د خزمەتا وی را بین، بیذات د خدمەتا وی دابین - **ئە. میر. رۆ. حم. جا. زا.** د خدمەتا وی رابین، د خدمەتا وی دابین- **ئۆس.** د داوەتا وی دا بین، د خدمەتا وی دا بین- **ئا.** د داوەتا وێ دا بین، دخدمەتا وێ دا بین-

بالکێشی: ئەڤ مالکا هەلبەستێ یێک ژ وان مالکێن ئالۆزە ڤێ پرتووکێ یە کو ل گشتی ژێدەران دا تێکەل و پێکەل هاتییە. ژ نەهـ ژێدەران هەفتان پاشبەندا نیڤمالکا یەکم" را بین" و یا دوەم ژی" دا بین" ئینانە. تەنێ ل **ئۆس.** و **ئا.** دا هەردو پاشبەند دا بین هاتییە، کو مرۆڤ دزانە هەلەیە. لێ ل هەرهەفت ژێدەرێن کو پاشبەند سەرراستن، ل هەر دو نیڤمالکان دا ژی پەیڤا خدمەت یان ژی خزمەت هاتییە، کو مرۆڤ دزانە خانی ئەوێ پەیڤێ وسان بێ واتە ل دوو هەڤ را بکار نابە. من ب لێکدانا دەقا وان ژێدەرانا ئەو مالک وەکی کو ل ژۆر دیارە سەراست کر و ئەز باوەر دکم کو وسان سەرراست تر- لەورا کو بوێژێن : ل خزمەتا کەسەکی دا بوون و ب/ د داوەتا کەسەکی را بوون ل کورمانجی دا هەیە.

- **پەیڤناسی: ئیرۆهە:** ئیرۆکە - **داوەت:** زەماوەند- **د داوەتا وێ را بین:** د گەل داوەتا وی بین – **بززات (بذات):** بخوە خوە –

- **شرۆڤە:** ئیرۆ ژ بۆ خـاترێ تاجـدینء مـن ژی دگـەل خـوە خـوازگین بهەژمێـرن. ئەڤـا دەمانەکی دوور و درێژە، کو ئەو خزمەتکارێ مە یە و چ گاڤێ ل خزمەتکاری یا خـوە دا کێماسی نەکرییە. مێژڤەیە کو ئەو ل خزمەتا مە دایە، ئـەوی ژی یـێ خـوە ل بـەر مـەدا گۆری کر، تەمەنێ خوە ل بەر مە دا کوتا کر. ل رێبازا ئەمەکداری یێ دا مـەرج و پێـدڤی یە، کو ئەم ژی ئیرۆ تۆلێ ڤەکن و ل خەما وی دا بن و ژێ را زەحمەتێ بکێشـن. پێـدڤی یە کو ئەز ژی ئیرۆ ب زەماوەندا وی را بم و بخوە ل داوەتا وی دا خزمەتێ بکم.

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا هەلبەستێ ب شێوەیا موازنە یێ هاتییە ڤەهاندنێ.

۹۰۵- میرێ وەهە کی بتن کو جانی
شاباش نەدەتـێ ب شـادمانی

- **هەڤبەرکرن: هژ.** نەدتێ - **ئا.** بدەتێ- **رۆ.** نەدت- ئەڤ مالکا ل **ئۆس.** دا نەهاتییە-

- **پەیڤناسی: شاباش:** درافێ کو ل شاهی و زەماوەندان دا هـەر کـەس ل سـەر سـەرێ خۆشتەوی و هەڤال و هۆگر و یار و گراڤـی یـێن خـوە را ب خـۆرایی و ژ بـۆ شـابوون و خوەشییا وان ددنە دوهۆلژەن و سازبەندان - **شادمانی:** کەیفخۆشی –

- **شرۆڤە:↓**

۹۰٦- گەر من هەبتن هەزار و یەک سەر
وان جومـلە د رۆژەکـێ ب دەفتەر

- **هەڤبەرکرن: میر. ئا. کو - هژ. رۆ.** ب رۆژەکی. رۆژەکی کێشا هەلبەستێ دوروسـت دکە، لێ ل بارا رێزمانی دا چەوتە، لەورا کو رۆژ مێزایە، نە نێرزا.

- **پەیڤناسی: ب دەفتەر:** ب نڤیسین، ب مۆهر و ئیمزا و دەستینە-

۹۰۷- گەر ئەز نەکرم فەدا ب جارەک
مێـرینی ل مـن نەبـت موبارەک

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** میری ل مە قەت نەبت- **ئە.** میرینی نەبت ل من-

- **پەیڤناسی: میرینی:** میربوون، مەزنایی - **موبارەک:** پیرۆز –

- **شرۆڤە:** کێ هەیە کو جانێ خوە ب کەیفخۆشی و شادمانی گـۆری یـی میرەکـی وەهـا نەکە و ل رێکا وی دا جانێ خوە شاباش نەدە؟ ئەگەر هەزار و یەک سەرێ مـن هـەبن و ئەز هەموویێ ب دەفتەر و نڤیسین و دەستینە وئمزا جارەکێ دا گۆری یـی میرەکـی وەهـا نەکم، بلا مێرینی ل من نەپیرۆز و نارەوا بە.

بالکێشی: ل بەر کو ل رێنڤیسا کەون دا جودایی یا نیڤەکا مێر و میر دا تونەیە، مرۆڤ دکارە ڤان هەرسێ مالکانە بدو جوران شرۆڤە بکە. ئەگەر ئەم بێژن لێرەدا ئاخێڤەر خانی یە و خانی خوەستییە نەراستەراست میرێ دەما خوە رەخنە بکە، هینگا شرۆڤەیا ژۆرێ دوروستە. لێ ئەگەر ئەم بێژن ئاخێڤەر لێرە دا میرە، دەبێ ئەم ل شرۆڤەیا ژۆرێ دا و ل هەلبەستێ دا جیهێ دو پەیڤێن مێر و میر لێک بگۆهۆڕن و وەها شرۆڤە بکن:
کێ هەیە کو جانێ خوە ل رێکا مێرەکی وەها دا شاباش نەدە؟ ئەگەر هەزار و یەک سەرێ من هەبن و ئەز هەموویێ ب دەفتەر و نڤیسین و دەستینە وئمزا جارەکێ دا گۆری یی مێرەکی وەها (تاجدینء) نەکم، بلا میرینی ل من نەپیرۆز و نارەوا بە.
لێ ب دیتنا من شرۆڤە یا ژۆرێ سەرراست تەرە. خانی دیسان نەراستە راستە ئافێتییە میرێ دەما خوە و ئەو رەخنە کرییە و گۆتییە میر دەبێ وەک میر زینەدین بن، نە کو وەکی تە.

۹۰۸- تـاجـدین کو دخـدمـەتا ئەمـیر بوو
چاشنا وء د دست و چاشنە گیر بوو

- **هەڤبەرکرن: رۆ. حم.** جەشنا - **حم.** چێشتگیر – **ئۆس.** جەشنا د دەستێ – **ئە. میر.** چەشنا وی د دەستێ چاشنەگیر بوو-**هژ.** چاشنی گیر-

- **پەیڤناسی: چاشنا:** چاشنەیا- **چاشنە:** ئامانا کو بەردەستکێن میر و پاشایان پـێش وێ هندێ دا کو خـوەرەک بچـە پـێش وان، ژ هـەر خـوەرەکێ هنـدەکێ بەرددنـێ و یـەک ژ بەردەستکان کو ئەمینێ میر یان پاشایە، ژ وێ خوەرەکێ تام دکە، داکو بزانبە کو دەرمان یان ژاهری تەڤی خوەرەکێ نەکرنە. ژ وێ ئامانێ را چاشنە، ژ وێ خوەرەکێ را چاشنی و ئەو کەسێ کو وێ خوەرەکێ دئازمینە، را ژی چاشنەگیر یان چاشنیگیر دبێژن- **چاشـنە گیر:** چاشنی گیر –

- **شرۆڤە:↓**

۹۰۹- ئەلقسسە ب شەوکەتا خو ئەو میر
رابـوو بـخـو بـوویـە چاشـنـی گـیر

- **هەڤبەرکرن: میر.** ژ حکمەتا - **میر.** چاشنە گیر-

- **پەیڤناسی: شەوکەت:** مەزنایی، شکووە -

- **شرۆڤە:↓**

۹۱۰- کێشا وی ب مەجلسا خو خوانەک
گـۆیا کـرە فـەرشـێ ئاسـمـانەک

- **هەڤبەرکرن: میر. رۆ. حم. زا. هـژ. جـا.** کێشـا وی ب مەجلسـا- **ئـە.** کێشـا وی د مەجلسا- **ئا.** کێشایە د مەجلسا - - **هژ.** فەرش-

- **پەیڤناسی: خوان:** سفرە - **مەجلس:** بەرەڤی، دیوان - **گۆیا:** تە دگۆت قای، قـاتی- **فەرش:** ئەرد - **ئاسمان:** ئەسمان، ئاسیمان –

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** خانی سوفرەیا میر وەکاندییە ئاسمانەکی پڕ ئستێر. ل نیڤەکا پەیڤێن فەرش و ئاسمان دا دژبەری هەیە.

۹۱۱- قورسێ مەهـ و مێهرێ ئاسمانی
ئینان تـە دگـتۆ ب جـایـێ نانی

- **هەڤبەرکرن: ئا.** مەهێ مێهرێ - **ئە.** مێهرا ئاسمانەک، نانەک - **ئۆس.** د کول-

- **پەیڤناسی: قورس:** گردە، **قورسێ نان:** قورسە نان، نانێ گردە، نانێ تەپتەپە، کلـۆر - **مەهـ:** هیڤ - **مێهر:** تاڤ، رۆژ - **ب جایێ:** ل باتی، ل جیاتی، ل دەوسا –

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** تەناسو ل نیڤەکا پەیڤێن مەهـ و مێهـر و ئاسـمان دا هەیـە. پـەیڤێن مـەهـ و مێهر دژبەری یێ چێ دکن. خانی کو پێش دا سوفرەیا میـر وەکانـدییە ئاسـمانەکی پـڕ ئستێر، لێرەدا ژی نانێ گردە یێ ل سەر سوفرێ وەکاندییە تاڤ و هیڤێ.

۹۱۲- ئەو لەنگەری یێ د زیڤ و زێڕین
شوبهەت فەلەکێ د ژۆر و ژێرین

- **پەیڤناسی: لەنگەری:** ئامانێن خوەرەکێ یێن کوور و لێڤ واژی –

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** لەنگەری یێن زێڕین و زیڤین و تژی خوەرەک وەکاندییە فەلەکێن ژێر و ژۆر یێن تژی ئسـتێر. پـەیڤێن زێـرین و زیڤـین و پـەیڤێن ژۆر و ژێـر پێکڤـە دژبـەری یـێ ساز دکن.

۹۱۳- هەر سـەحنێ مەزن مـسالێ بورجەک
سەرپۆشێ ل سەر ژ رەنگێ دورجەک

- **هەڤبەرکرن: هژ.** سەرپۆشی –

- **پەیڤناسی: سەحن:** دەوری، بۆرمە، ئامانێن خوەرکێ یێن ڤێلک، لـێ لێـرە دا مەبەسـت ژێ ئامانێن خوەرەکێ یێن دەرخوونەداره - **بورج:** کەلا، خانی یێ بلند، - **سـەرپۆش:** دەرخوونە - **دورج:** گەوهەردان -

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** ئامانێن خوەرەکێ وەکاندییە کەلایەکێ، لـێ خـانی کـو پێشـدا سـوفرا میـرء وەکاندبوو ئاسمانی و نانێن ل سەر وەکانـدبوو هەیـڤ و تـاڤێ، و لەنگـەری وەکانـدبوو فەلەکان، لێرە دا پەیڤا بورج هـزرا مرۆڤـی دبـە سـەر بورجـا ئاسـمانی ژی. دیسـان ئامانێن خوەرەکێ وەکاندییە گەوهەردانان و دەرخوونە یێن وان ژی وەکاندییە سەرپۆشا وان گەوهەردانان.

۹۱٤- هەر تەبسی و کاسەیێ د فەغفوور
یەک ئەختەرێ پڕ زیـایێ پڕ نوور

- **هەڤبەرکرن: هژ.** کاسەێد - **هژ.** ئەختەری - **ئە. ئۆس.** پڕ زیا و پڕ –

- **پەیڤناسی: تەبسی:** دەوری ێین مەزن - **کاسە:** تاس، کاسک - **کاسەیێ د فەغفوور:** کاسکێن چینی- **ئەختەر:** ئستێر –

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** تەبسی و کاسە یێن چینی وەکاندییە ئستێرێن شەوقاوێژ-

۹۱۵- جەدی و حەمەلێ د ئاسمانی
بریان و کەبـابـێ مـیهمـانی

- **هەڤبەرکرن: ئە. ئۆس. رۆ.** کەباب و –

- **پەیڤناسی: جەدی**: کار، کاریلە، کارک - **حەمەل**: بـەرخ، بەرخـک - **کەبـاب**: کـەواو، کەواڤ، گۆشتێ برژاندی، گۆشتێ کـو ئاڤـا وێ هـاتییە کەوانـدنێ - **کەبـابێ میهمـانی**: کەبابێ تایبەتی مێڤانی یێ –

- **جوانکاری**: بریان و کەبابێن کار و بـەرخێن ل سـەر سـوفرا میـرء وەکانـدییە بـورجێن بەرخک و کارکێن ئاسمانی.

- **شرۆڤە: ↓**

٩١٦- هەر کاسە و تەبسی یەک یەک ئەنـبار
سـەرشـار شـەبیهێ نـەفسـێ ئەمـمار
٩١٧- ئـەنـواعـێ تەعـامـێ چەرب و شیرین
ئـەلـوانـێ غـــەزا و نـوقـلـێ رەنـگـین

- **هەڤبەرکرن: هژ.** ئەنواعێ طەعام: چەرب و شـیرین- **میـر. ئـا.** طەعـام و چـەرب- **نۆس.** نوقل و رەنگین –

- **پەیڤناسی: ئەنبار**: هەمبار، هەنبار- **سەرشار**: سەررێژ، لێڤا لێڤ، ژ لێڤا را - **ئەممـار**: فەرماندەر - **نەفسێ ئەممار**: نەفسـا کـو فەرمانـا دلبژینـی یـێ و کـارێن نەبـاش دەدە مـرۆڤء - **ئەنـواع**: جـۆر و جەلـەب - **تەعـام**: خـوەرەک - **چـەرب**: چڤـر، بکـز، ب روون - **ئەلـوان**: پڕانەیـا لـەون، رەنـگ - **غـەزا(غـذا)**: خـوەرەک - **نوقـل**: شەکەرلەمە، شەکرۆک، شەکرۆکێنب گیز یان بادەم -

- **جوانکاری**: هەر کاسە وتەبسی یەک وەکانـدییە ئەنبـارەکە تـژی و ل دوو را وەکانـدییە نەفسا ئەممارە. تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن ئەلـوان و ئەنـواع دا هەیـە. پـەیڤێن غـەزا و تەعام دکارن تەرادوفێ ساز بکن. تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن چەرب و شیرین دا هەیە.

- **شرۆڤە: ↓**

۹۱۸- ڤـان مـەشـرەبـە و ئـەیـاغـێ چینی
دەوران دکـــــرن ب نـــــازەنـیـــنـی
۹۱۹- سەییارە صفەت ب گەشت و سەیران
هـەر چـی کـو ددی دمـایـە حـەیـران

- **پەیڤناسی: مەشرەبە:** شەربک ، ئاڤخۆری، ئاڤخۆرک - **ئەیاغ:** کاسکا تایبەتی ڤەخوارنا مەیێ - **دەوران کرن:** دەوەران کرن، زڤڕین، چەرخ لـێ دان - **سـەییارە:** ئـستێرێن گەڕۆک –

- **جوانکاری:** مەشرەبە و ئەیاخێ چینی وەکاندییە ئستێرێن گەڕۆک کو ب نازەنینی چەرخ لـێ ددان و ل بـەر مێڤانـان دگەڕیـان. د پەیڤـا نـازەنینی دا مەبەسـتا خـانی گـەڕا مەیگێڕانە ژی.

- **شرۆڤە:↓**

۹۲۰- نارنج و تورونج و نار و لیمۆ
نەوباوەیێ شاخسـاریێ مینۆ

- **هەڤبەرکرن: میـر. ئـۆس.** لیمـوون- **میـر.** شاخسـار و مینـوون- **ئـۆس.** نەوبـادەیە شاخساریێ مەیوون-

- **پەیڤناسی: نارنج:** نارە نج، مێوەیەک وەکی پۆرتەقالێ یە، لـێ هنـدەکی ژێ مەزنتـرە و تاما وێ تالیڤا دهنگێڤە و ناڤا وێ سـپیچۆلکی و گەورکـە، تـووکلێ وێ ژ یـێ پۆرتەقـالێ نازکترە - **تورونج:** تورەنج، مێوەیەک ژ دەستەیا پۆرتەقالی یانە، لـێ تـووکلێ وێ ژ یـێ پۆرەقالێ ئستوورترە - **نار:** هەنار - **لیمۆ:** لێموون- **نەوبـاوە:** نووگهەشـتی، نووبـار - **شاخسار:** چقل- **مینۆ:** بهیشت، ریشالا ڤێ پەیڤێ ژ مانەوێ تێ –

- **جوانکاری:** تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن نارنج و تورونج و نار و لیمۆ دا هەیـە. هەرچەنـد کو ل رووڤا خانی ل سەر مێـوەییێن کـو ل جەشـنێ دا ژ بـۆ مێڤانـان هـاتییە ئامـادەکرنێ دئاخڤە، لێ ئـاڤڕەک هونورڤانـانە ژی دده مەیگێـڕان و مەبەسـتا وی ژ ڤـان مێوەیـانە و نەوباوەیێ شاخساریێ مینۆ بەژن و بال و بەرێن مەیگێڕانە ژی.

- **شرۆڤە:↓**

۹۲۱- فانیز ونەبات و قـەند و شەککەر
ماوەرد و زەباد و مسک و عەنبەر

- **پەیڤناسی: فانیز:** قەندێ سپی، شیرەیا نەیشـەکەرێ **- نەبـات:** جەوهـەرا شـەکرء، شووشەیا شەکرء **- ماوەرد:** ماء وەرد، گولاڤ **- زەباد:** زوباد، مادەیەک بێهنخۆشە کو ژ روونـێ هنـاڤێ لاورەکـی ب وی نـاڤی دەسـت ڤـە تـێ **- مسـک:** موشـک، مـادەیەک بێهنخۆشە کو ژ ناڤکـا جـورەک کـوڤی یـان خەزالەکـێ دگـرن **- عەنبـەر:** مـادەیەک بێهنخۆشە کو ژروونێ ماسیەکێ دگرن –

- **شرۆڤە:** تاجدین کو ل خزمەتا میر دا بوو و چاشنەیا وی ل دەستء دا بوو و چاشنەگیری دکر. میر ب وێ مەزنایی و پلەیا خوە یا بلند ڤا، بخوە رابوو چاشـنە ژ دەسـتێ تاجـدینء ڤەگرت و بخوە ل دەوسا تاجدینء دا بوو چاشنەگیر و کارێ رێک و پێک کرنـا سـفرکێ دەست پێ کر. سفرەیەک وسان راخستە مەجلسا خوە، کو تە دگۆت قـای ئاسـمانێ پـڕ ئستێر کشاندنە سەر ئەردێ. تە دگۆت قای ل دەوسا نانء دا ئەوی گـردەیێن هەیـڤ و تاڤێ ل سەر سوفرێ راخستن. لەنگەری یێن زێڕین و زیڤین یێن تژی خـوەرەک وەکـە فەلەکێن ژێرین و ژۆرین یێن تژی ئستێر بوون. هەر دەوری و سێنیکەک مـەزن وەکـی کەلایەکێ بلنـد و تـژی و وەکـی گەوهەردانەکـێ پـڕ ل گەوهـەرێن جـوربە جـور دهـاتە خوویانێ و هەر دەرنخوونەیەک وان وەکی دەڤلکا سـەر دەڤـێ گەوهەردانـان دچلڤلـین. هەر تەبسی و کاسەیەک چینی وەکە ئستێرەک شەوقاوێژ دتەییسین. تە دگۆت قـای ل جیهێ بریانا بەرخ و کاران دا، بورجێن بەرخ وکاران ژ ئاسمانان ژۆردا ئانینە و دانینە بـەر مێڤانان. هەر کاسە و تەبسی وسان داگرتی و تژی کری بوون، تە دگۆت قای هەر یەک ئەنبارەک داگرتی و ژ لێڤا رایە و هەر یەکێ وەکە نەفسا دلبژۆنەک دلێ مرۆڤء دبژانـدە خوە. جورە جورە خوەرەکێن چڤر و شیرین، چێشیت چێشـیتی گێرمـی و گـرار و رەنـگ رەنگی نوقل و شەکرۆک و شیرینی یان سفرک رەنگزاند بوون. شەربک و فەیفووری و ئاڤخۆریک و مەیخۆریکێن چینی ل سەر دەستێن مەیگێرێن نازەنین دا وەکە ئستێرێن گەرۆک گەڕ و چەرخ لێ دان. هەر کـێ ئـەو دیمەنـا ددیـت، زەنـدەگرتی دمـا. مێـوەیێن نووبار، یێن وەکە نار و نارنج وتورونج و لیمۆیان، یێن بەژنێن دارێن بهەشتی، یـێن ل سەر سینگێن مەیگێرێن حووری ئاسا، دلێ هەر بینەری ل سـەر خـوە دا کـاش دکـرن و دخەڕکاندن. قەند و شەککەر و نەبات و شەکرۆک و شەکرلەمە ل بەر هەڤ رێز ببـوون و گولاڤ ومسک و عەنبەر و زوبادێ ئاخار گولاڤین دکرن.

- **جوانکاری:** پەیڤێن فانیز، نەبات، قەند و شەککەر هەموو ژ یەک ماکێنە و تەناسوبا وان ب هەڤدو را هەیە. پەیڤێن ماوەرد، زوباد، مسک وعەنبەر هەموو ژی ماکێن بێهنخۆشکرنێنە و تەناسوبا وان ب هەڤدو را هەیە.

۹۲۲- هندان دکرن مەعددە غازە
هندان دکرن دەماغ تازە

- **هەڤبەرکرن: هژ.** دیماغ –

- **پەڤناسی: هندان:** هندەکان - **مەعددە:** مێعدە، حوورک، ئاشک - **غازە کرن:** درِاندن- **غازە:** پارە، پارچە - **دەماغ تازە کرن:** بریتییە ژ ڤەخوارنا ڤەخوارۆکێن ئالکۆلی، خوە سەرخۆش کرن –

- **شرۆڤە:** هندەکان هند دخوارن کو ئاشکێن خوە ددرِاندن، هندەکان ژی هێدی هێدی مەی ل سەر زارێ خوە دا دکرن و مەژی یێن خوە نوو دکرنەڤە.

۹۲۳- مجمەر کریان ب عوود و عەنبەر
بوون جومله مەشامێ جان موعەتتەر

- **هەڤبەرکرن: ئۆس. حم. ئا. ئە.** کریان- **هژ.رۆ. زا. جا.** گەڕیان - **میر.** کریا - - **هژ. حم.جا. زا. پرۆ. هژ.** موعەتتەر – **میر. ئا. ئە. ئۆس. رۆ.** موعەنبەر.

- **پەیڤناسی: مجمەر:** ئامانا شەوتاندنا عوود و عەنبەرێ، ئاگردانک، بێهندانک - **مەشام:** بێڤل، پۆز، کەپ، دفن - **موعەتتەر(معطر):** گولاڤین –

- **شرۆڤە:** بێهندانک تژی عوود و عەنبەر کرن و ئاگر بەردانێ و بێهنا هەموو جانان خوەش و گولا ڤین بوو.

- **جوانکاری:** تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن مجمەر، عوود و عەنبەرێ دا هەیە.

٩٢٤- رامـشـگەر یێ خـۆش نـەوا و خۆش دەنگ
شایستە یێ خۆش قوماش و خۆش رەنگ

- **هەڤبەرکرن: ئە.** رامشگەرێد ، شایستەیێد –

- **پەیڤناسی: رامشگەر:** سازبەند، مووسیقار - **نەوا:** دەنگ، ئاواز - **شایستە:** کچـێن جوان و هێژا- **خۆش قوماش:** کنجک جوان، کۆک و پوشتە، خەملی –

٩٢٥- هەڤدەنگ هنەک ب سەوتێ سازان
هـەمرەنگ هـنەک ب فـەخر و نازان

- **هەڤبەرکرن: هژ.** هەڤ سەنگ- **حم.** هەم دەنگ-

- **پەیڤناسـی: سـەوت(صـوت):** دەنـگ- **سـاز:** ئـامیرەک مووسـیقایێ یـە، نـاڤەکی قاموشێ یە ژی–

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا هەلبەستێ ب شێوەیا موازنە یێ هاتییە ڤەهاندنێ.

- **شرۆڤە: ↓**

٩٢٦- مەغنا و کەمانچە، عوود و تەنبوور
چەنگ و دەف و سوورنا و سەنتوور

- **هەڤبەرکرن: میر.** کەمانچە و - - **ئە.** سوورنای و سەنتوور – **نۆس.** زرنە و سەنتوور - **میر.** زورنا و ناقوور- **ئا.** کەڕەنای و ناقوور- **رۆ.** سوورنا و ناقوور-

- **پەیڤناسی: مەغنا(مغنی):** ئامیرا دەنگ بێژی یێ، ئامیرا سـازبەندێ یـێ - **کەمـانچە، عوود، تەنبوور، چەنگ، دەف، سـوورنا، سـەنتوور:** هـەر یـەک ژ ڤانـا نـاڤێ ئـامیرەک مووسیقایێ یە –

- **جوانکاری:** تەناسوبا هەموو پەیڤێن ڤێ مالکێ ب هەڤدو را هەیە.

- **شرۆڤە: ↓**

۹۲۷- عوششاق و نەوا عێراقی و ئەوج
قـێکـرا دکـرن ب راسـتی زەوج

- **هەڤبەرکرن: میر.** عوششاقی نەوا – **ئە.** عوششاقێ نەوا –

- **پەیڤناسی: عوششاق، نەوا، عێراقی، ئەوج:** هەر یەک نـاڤێ مەقـام یـان هەوایەکـی مووسیقایێ یە - **زەوج کرن:** زەوجاندن، زەوەنگاندن، جۆت کرن، ب هەڤ ڤا گرێـدان، ل هەڤ ئانین –

- **شرۆڤە:** دەنگبێـژێن دەنگخـۆش و خـۆش ئـاواز، دگـەل سـازبەندێن دەسـتخۆش و خوەشپۆش و خوەشک و خوەشرەنگ ب هەوا و ئاوازێن ساز و ئـامیرێن دەنگبێـژی و سازبەندی یێ یێن وەکە: کەمانچە، عوود ، تەنبوور، چەنگ، دەف، سـوورنا و سـەنتوور، ب شانازی و مەش و ناز هونورێن خوە دنوماندن و هەوا و ئاوازێن جـور بـە جـور یـێن وەکە عوششـاقی ، نـەوا ، ئـەوج و عێراقـی ب هەڤـرا دگـۆتن و ل هـەڤ دئـانین و ل هەڤدو دزڤرِاندن.

- **جوانکاری:** تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن عوششاقی، نەوا و ئەوج و عێراقی دا هەیە.

۹۲۸- ئاوازە و شـوعـبـە و مـەقـامات
بی پەردە ب موعجز و کەرامات

- **هەڤبەرکرن: هژ.** ئاوازەیێ – **ئە.** شوعبەیێ –

- **پەیڤناسی: ئـاوازە:** ئـاواز، هەوایـێ مووسـیقای - **ئـاوازە:** هـەر یـەک ژ دەسـگاهێن بنێشەیی(ئاهەنگێن تەکووز) یێن مووسیقایێ - **شوعبە:** هـەر یـەک ژ چـق و هەوایـێ مووسیقایێ، هەر یەک ژ چقێن مەقاماتـان- **مەقامـات:** پرِانەیـا مەقـام، ل فەرهەنگـا د. موحەمەدێ موعین ل ژێر پەیڤـا مەقـام دا وەهـا هـاتییە: هـەر یـەک ژ دانـزدە ئـاوازێن سەرەتایی را مەقام دبێـژن و هـەر مەقـامەک بخـوە دبـە چەنـد شـوعبەیان.- **پـەردە:** ئاهەنگێن مووسیقایێ، سیمێ رەنگین کو نافەیا نۆتان ل سەر سازێ دا دده دیارکرنێ.-

موعجز: موعجزه، کار و کریارێن سەیر و سۆسرەت کو تەنێ پێغەمبەر و نەبێ و وەلی و شێخ دکارن بکن- **کەرامات:** پڕانەیا کەرامەت، کار و کریارێن کو تەنێ مرۆڤێن ئایینی و ... دکارن و مرۆڤێن ئاسایی نکارن بکن-

- **جوانکاری:** تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن: ئاوازە، شوعبە، مەقامات و پەردە دا هەیە. هەروسان ل نیڤەکا پەیڤێن: کەرامات و موعجزە دا ژی تەناسوب هەیە.

- **شرۆڤە:↓**

۹۲۹- زاهر کو دبوون ژ نایێ گەردان
غارەتگەرێ عەقل و دین و ئیمان

- **هەڤبەرکرن: میر.** زاهر کو دبوو ژ نایێ کوردان- **حم. ئە. هژ. زا.** زاهر کو دبوون ژ نایێ گەردان- **رۆ.** زاهر کو دبوو ژ نایێ گەردان - **پرۆ.** زاهر کو بوون ژ نایێ گەردان -**جا.** زاهر کو دبوون ژ نایێ کوردان- - **رۆ.** غارەت دکر- **میر.** غارەت دکرن-

- **پەیڤناسی: زاهر کو دبوون:** کو ئەشکەرە دبوون، کو دەردکەتن - **نای:** نەی، بلوور، قڕک، گەوری - **گەردان:** گەردەن، قڕک، **نایێ گەردان:** نەیا گەردەنێ، قرقریشک، بلووڕا گەردەنێ - **غارەتگەر:** تالانکەر، پوورکەر –

- **شرۆڤە:** دەما کو ئاوازە و شوعبە و مەقامات، ب کەرامەت و موعجزە، بێی پەردە و ئامیر ژ بلووڕا گەردەنان دەردکەت، هش و دین و ئیمانێ مرۆڤ تالان دکرن و ب خوە را دبرن.

۹۳۰- ساقی شەوشین ب ئابێ ئەنگوور
موترب هەڕشین ب سەیتێ سەنتوور

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** سەوتێ- **پرۆ.** سەیت –

- **پەیڤناسی: شەوشین:** موششەوەش بوون، تێک چوون، ئالزین - **ئابێ ئەنگوور:** ئاڤا تری یان، مەبەست ژێ مەیە - **موترب:** مووسیقاژەن، سازبەند، شاهیکار، شاهی هێنەر - **هەڕشین:** حەڕشین، سمتین، ژ هەڤدو بلاو بوون، سست بوون، بریندار بوونا رووڤە ، لێرە تێ ب واتەیا ماندی بوونێ. - **سەیت:** دەنگ، ئاواز –

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا هەلبەستێ ب شێوەیا تەرسیعێ هاتییە ڤەهاندنێ.

- **شرۆڤە:** مەیگێڕ ب ڤەخوارن و گەڕاندنا مەیێ پەریشان بوون و سازبەند ب لێدانا سازێ ماندی بوون.

٩٣١- قەوال و موغـەنـی و غـەزەلـخوان
مەخموور و سیاهمەست و سەکران

- **هەڤبەرکرن: ئە. هژ.** سیاھ مەست - **میر. بر. حم. رۆ. جا. زا.** سیاھ و مەست-

- **پەیڤناسی: قەوال:** قەولکێژ، شاعر، دەنگبێژ، کەسێ کو قەولێ ئێزدیان دزانـە و ل بـەر خوە دا دبێژە - **موغەنی:** دەنگبێژ، ئسترانبێژ - **غەزەلخوان:** هەلبەستخوان، ئسترانبێژ - **سیاهمەست:** رەشەمەست، مەستێ مەست، شەشدانگ مەست، مەیڤەخۆرێ کو ل بـەر ڤەخوارنا مەیێ های ژ خوە نامینە - **سەکران:** سەرخۆش، سەرمەست –

- **شـرۆڤە:** قەولکێـژ و دەنگبێـژ و هەلبەسـتخوان پێکڤـە مەخمـوور و رەشمەسـت و سەرخوەش بوون.

- **جوانکـاری:** تەناسـوب ل نیڤەکـا پـەیڤێن قـەوال و مـوغەنی و غەزەلخـوان و پـەیڤێن مەخموور و سیاهمەست و سەکران دا هەیە.

٩٣٢- ئەلقسسە ل رەغمێ سەبعێ شەددادە
دانین ب وێ رەسـمێ عـورس بونیاد

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** تەبعێ ، ل پەراوێزێ دا سەبعێ هاتییە. **ئۆس.** برەسـم و عەروسـی بونیاد - **ئە.** ب ڤی رەسمی-

- **پەیڤناسی: ل رەغمێ:** ل دژی، ل رکبـەری، ل رکـێ - **سـەبع:** هەفـت - **شـەددادە:** خودانێ توندی و تیژی یێ - **سەبعێ شەددادە:** هەفت قاتێن ئاسیمانان، یان ژی هەفت ئستێرێن کۆما تاڤێ و هەروسان ئشارەیە ب ئایەتا دوازدێ ژ سوورەیا هەفتێ و هەشتێ کو دبێژە: **و بنینـا فـوقکم سـبعا شـدادا-** مـە ل راسـەری وە هـەفتێن بتـەو و بـەرک دامەزراندن. - **عورس:** زەماوەند، جەشنا بووک و زاڤاتی یێ، داوەت، عەروسی، پەیڤـا عەروسی ب دیتنەکێ ژ پەیڤا لاتینی یا ئەرۆتیک هاتییە ڤەرگرتنێ.

- **جوانکاری:** ئەڤ هەلبەستا تەلمیحە ژ بۆ وێ ئایەتا قورئانێ کو ل پەیڤناسی یێ دا نـاڤێ وێ هاتییە. تەرادوف ل نیڤەکا پەیڤێن دانین و بونیاد دا هەیە.

- **شرۆڤە:↓**

۹۳۳- خەتناتێ فەلەک ژ دەسـت قەلەم کەت
جەللادێ فەلەک ژ دەست دودەم کەت

- **هەڤبەرکرن: هژ. حم. رۆ. زا.** جەللاد دکر کو وی قەلەم کەت- **میر.** جەللادێ دگـەل کو وی قەلەم کەت- **ئە. ئۆس.** جەللادێ دکور کو دی قەلەم کەت- **پرۆ.** جـەللادێ فەلەک ژ دەست دودەم کەت، چاپا ئۆرمی یێ دا ژی وسان هاتییە-

- **پەیڤناسی: خەتات(خطاط):** خۆشنڤیس - **خەتاتێ فەلەک:** دەبیرێ فەلـەک، نـاڤێ ئستێرا عەتارود ێ/ تیرێ یە - **جـەللاد:** میرغـەزەب - **جـەللادێ فەلـەک:** بەهـرام، ئستێرا مریخێ، مارس، کو ل بال یوونانی یان خێوێ شەڕی بوویە و ژێ را ئسـتێرا سـۆر ژی دبێژن - **دودەم:** دودەڤ، شووری دو دەڤ-

- **شـرۆڤە:** ب کـورتی ل دژی چەرخـا فەلەکـێ زەماوەنـدەک ب وێ رێ و رسـمێ ل دار خسـتن. زەماوەنـدەک وسـان کـو ژ بـەر رک و کـین و زەنـدەمانێ قەلـەم ژ دەسـتێ خۆشنڤیسێ فەلەکێ و شووری دودەڤ ژی ژ دەستێ جەللادێ فەلەک کەت.

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا هەلبەستێ ب شێوەیا تەرسیعێ هاتییە ڤەهاندنێ.

بالکێشی: خانی کو ل مالکا پێشین دا گۆتییە ل رەغمێ سەبعێ شەددادە، لێرە دا ژی وێ گۆتنا خوە پشتراست دکە و دبێژە ل بەر کەربا قەلەم ژ دەستێ عەتارودێ و شوور ژی ژ دەستێ مریخێ کەت و ل دوو را دبێژە:

٩٣٤- نـاهـيـدێ ب عـەردێ دا ددا چـــەنـگ
مەھ چوو ڤەشێرێ د بورجێ خەرچەنگ

- **هەڤبەرکرن: هژ.** ناهید - **میر.** دا دەر چەنگ – **ئە.** دادەیا چەنگ- - **هژ.** ڤەشرێ-

- **پەیڤناسی: ناهید:** زوهرە، ڤێنووس، خێوا جوانی و ئەڤینی و شادی یێ بوو ل بال رۆمـی یان، ژێ را سازبەند و دیلانکەرا فەلەکێ ژی دبێژن - **چەنگ:** ئامیرەکی سازبەندی یـێ یە - **مەھ:** هیڤ، هەیڤ - **ڤەشێرێ:** ڤەشێریا، هاتە ڤەشارتنێ، خۆ ڤەشـارت - **بـورج:** هەریەک ژ دانزدە ناڤچەییێن فەلەکی کـو نـاڤێن وان ب عەرەبـی و کـوردی بەرێکـێ دا ئەڤن: حەمەل: بەرخ، سەور: گا، جەوزا: جێڤی، سەرەتان: کـەوژال، ئەسـەد: شـێر، سونبولە: گوشی ، میزان: پێکێشک، عەقـرەب: دووپشـک، قـەوس: کـەوان، جـوودەی: کارک، دەلو: ساتل، حووت: نەهەنگ- - **خەرچەنگ:** کەوژال، کێمژالە، ناڤێ چوارەمین بورجا فەلەکێ یە-

- **شرۆڤە:** ناهیدێ ئەو سازبەندا فەلەکێ ل رکا دا چەنگ ل ئەردێ دا/ یان ژی چەنگا خوە یا سازبەندی یێ ل عەردێ دا و ئاڤێت و هیڤا فەلەکێ ژی ل کەربان دا خوە ئاڤێتە بورجـا قرژالێ و خوە د وێ دا ڤەشارت و چوو ئافا.

- **جوانکاری:** پەیڤا ددا چەنگ، ئیهامێ ساز دکە. لەورا ل پلەیا یەکەم دا، ل بەر کو ناهید ئستێرا چەنگژەنە، مرۆڤ وە هەست دکە کو هۆزان دبێژە: ناهیـدێ ل چەنگـێ دا. لـێ ل دوو را مرۆڤ کو باش لێ هوور دبە، مرۆڤ دبێنە کو ناهیدێ ل بەر کەربان چەنگێ خوە ل ئەردێ دا یان ژی چەنگا خوە ئاڤێتە عەرێ. چونکو زەماوەندا ستی یێ و تاجـدینء نـە ل سەردلێ فەلەکێ یە و فەلەک هەردەم یا کەچرەوە و ناخوازە مرۆڤێن باش وەهـا بگیـژن مرازێن خوە.

٩٣٥- کەیوان د دەلوێ دا نـهان بوو
بەرجیس د حووتێ بی نشان بوو

- **هەڤبەرکرن: هژ.** نیهان- **میر. رۆ.** د حووتێ دا نشان- **ئۆس.** د سەوتێ بێ نشان

- **پەیڤناسی: کەیوان:** زوحەل، هەفتمین ئستێر ژ هەفت ئستێرێن کۆما تـاڤێ کـو ژێ را بەدیووما مەزن ژی دبێژن- **دەلو:** ساتل، یانزدەهمین بورج ژ دانزدە بورجێن فەلەکێ - **نهان:** نەهان، نیهان، نەپەنی، ڤەشێرایی - **بەرجیس:** موشتەری، ئوورموزد، ئستێرەک ژ هەفت ئستێرێن کۆما تاڤێ، کو ئستێرا زانست و هوشمەندی یـێ بـوویە - **حـووت:** نەهەنگ، بورجەک ژ بورجین فەلەکی- **بی نشان بوون:** بێ نیشان بوون، وەندا بوون –

- **شرۆڤە:** ئستێرا کەیوانێ ل بەر کەرب و کینێ ل بورجا ساتلێ دا نەپەنـی بـوو. ئستێرا ئوورموزدێ ژی رکاڤا کەتە زکێ بورجا نەهەنگێ و تـێ دا نسـت بـوو و بـێ نیشـان و شوونەوار ما.

٩٣٦- دونیا هەمء بوویە عەیش و عشرەت
زالا فـەلـەکێ ژ کـەرب و حەسـرەت

- **هەڤبەرکرن: ئە.** ب کەرب و-

- **پەیڤناسی: عەیش و عشرەت:** ژیان و خوەشی، خوەشی و شادی - **زال:** پیـرەژن - **زالافەلەکێ:** جیهان، پیرەژنا فەلەکێ، فەلەک ب پیرەژنەکێ هاتییە وەکاندنێ- **کەرب:** رک و کین- **حەسرەت:** خوازیک –

بالکێشی: ل تۆرەیا گەلێری و کلاسیک دا فەلەک وەک ژنەکێ هاتییە ناساندنێ کو چەرخا جیهانێ ل دەستێ وێ دایە و ئەو ئەوێ چەرخێ دگوهۆڕە و ناهێلە رەوشا مرۆڤان ل سەر دەمەکێ بمینە و چەندین چیرۆک ل سەر وێ هندێ هاتنە گۆتنێ. یەک ژ وان چیرۆکانا ئەڤەیە، کو دبێژن: دەما کو سلێمانێ کورێ داوودء سەرانسەری جیهانێ ژ بایێ بگرە تا دێو و جن و بالداران و هەموو گیاندار و بێگیانێن بەدی و نەبەدی کرە ژێر فەرمانداری یا خوە دا، کەتە سەرێ وی کو هەڕە دگەل پیرا فەلەکێ بزەوجە و ئەوێ ژی تێکە ژێر فەرمانا خوە، داکو ب وێ رێکێ بکاربە بزمارەکێ ل چەرخا فەلەکێ دا بکوتە و نەهێلە فەلەک چەرخا خوە بزڤرینە و ئەو هەتا هەتایی ل سەر وێ رەوشا خوە بمینە. ب کورتی گاڤا کو سلێمان فەلەکێ (کو هەم ناڤێ وێ ژنکێ یە وهەم ژی ناڤێ چەرخا وێ یە) دبینە و داخوازا خوە ژ فەلەکێ را دبێژە. فەلەک دبێژێ باشە. لێ خاتەما سلێمانء ژێ دستینە و ل کولەکێ را دافێژە سەر بانء و دبێژە سلێمانء، هەڕە گوستیلا خوە بینە. سلێمان گاڤا کو دچە سەر بانء بەرا خوە ددێ کو چل گوستیل ل سەر بانێ کۆلکا پیرێ یە و ل سەر هەرچلی ژی ناڤێ سلێمانێ کورێ داوودء هاتییە نتراندنێ. سلێمان دبێژێ ئەڤا چییە؟ پیرێ دبێژە هەڕە تو سلێمانێ چلێ یی کو ئەز ب رێ دکم...

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکـــاری:** تەناســـوب ل نیڤەکـــا پـــەیڤێن عـــەیش و عشـــرەت و کـــەرب و حەسرەت دا هەیە.

۹۳۷- چو ژ دەستء نەهات و مایە عاجز
نـاچـار عــەجــووزە بـوویـە کـادز

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** چ - **حم. ئە. هژ.** نەدهات –

- **پەیڤناسی: چو:** تو، هیچ - **عـاجز:** نەکـار، نەشـی، نـاتوان- **کـادز:** کاکێشـان، رێکـا کاکێشـانێ، کەهکەشـان، کـۆمەک زۆر ژ ئسـتێران کـو بتـایبەتی ل شـەڤێن هـاڤینێ ل ئاسمانان دا تێنە خوویانێ و وەکی هێلەکێ یە کو وەک رێیەکێ تێ خوویانێ. چیرۆکـەک گەلێری ل سەر وێ هەیە.

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** مەبەست ژ ناچار عەجووزە بوویە کادز، ئەوە کو چەرخـا فەلەکـێ ژی ل بـەر خوەشی یا زەماوەندێ خوە رانەگرت ئەوێ ژی بنەچاری خـوە ب وان ئسـتێرێن جـوانە رێ یا کادزێ خەملاند و تەڤی خۆشی یا زەماوەندێ بوو.

۹۳۸- شەیخوخەیێ چەرخێ رەنگ سەماوی
رەهــوار ســەمــاع کــر رەهــاوی

- **هەڤبەرکرن: هژ.** سیماع –

- **پەیڤناسی: شەیخۆخە:** پیرێ، پیری، پیربوون - **چەرخ:** فەلەک - **سەماوی:** ئاسمانی، شین، کەو- **چەرخێ رەنگ سەماوی:** چەرخا رەنگ هێشین (چەرخـێ کەبـوود) چەرخـا کەو، مەبەست ئاسمان بخوە یە. - **رەهوار:** خۆشرۆ، خۆشبەز - **سەماع کر:** بهیست- **رەهاوی:** ناڤێ ئاهەنگەک سازبەندی یێ یە-

- **شرۆڤه:** جیهان ب گشتی بوو خوەشی و شاهی. لێ گاڤا کو پیرا فەلەکێ چ ژ دەستێ نەهات و نکاری دژی ڤێ خوەشی و شاهی یێ تشتەکی بکە، ب نەچاری ئەوێ ژی خوە ب ئستێرێن رێکا کادزێ خەملاند و تەڤی زەماوەندێ بوو. ئەوێ پیرا چەرخا هێشین ژی ب نەچاری ب خوەشی گوهداری ئاهەنگا رەهاوی کر و ئەو ژی ب وێ دلرەشی یا خوە ڤە تەڤی زەماوەندێ بوو.

- **جوانکاری:** پەیڤێن رەهوار و رەهاوی جناسێ چێ دکن.

۹۳۹- عالەم هەمء بوویە عشرەت ئاباد
شەهری، بەدەوی عەبید و ئازاد

- **هەڤبەرکرن: هژ.** عوشرەت - **حم.** شەهری و بەدەوی –

- **پەیڤناسی: عشرەت ئاباد:** جیهێ کەیف و خۆشی یێ - **شەهری:** باژاری - **بەدەوی:** کەسێن کو ل چۆلان دا دژین، کۆچەر - **عەبید:** بەنی، بەندە - **ئازاد:** سەربەست، کەسێ کو قوول و بەنی نینە –

- **جوانکاری:** پەیڤێن شەهری و بەدەوی پێکڤە و پەیڤێن عەبید و ئازاد ژی پێکڤە دژبەرن.

- **شرۆڤه: ↓**

۹٤۰- موستەغرەقێ نێعمەت و تەرەب بوون
موستەجمەعێ شاهی و لەعەب بوون

- **هەڤبەرکرن: هژ.** لوعەب-

- **پەیڤناسی: موستەغرەق:** خەنقی، جووم بوویی، نۆقوم بوویی - **تەرەب:** خوەشی، شایی - **موستەجمەع:** بەرەڤبوویی، جڤات، هەمی پێکڤە- **شاهی:** شایی - **لەعەب:** لەعب، لەیز، یاری، لاقردی، حەنەک –

- **شرۆڤه:** جیهان ب گشتی بوو جیهێ خوەشی و گەشی و کەیف و خوەشبهۆراندنێ. گشتی خەلکێ ژ باژاری یان بگرە تا گوندی یان، ژ کۆلەیان بگرە تا مرۆڤێن سەربەست، هەمی پێکڤە ل خوەشی و کێف و شاهی و لەیز و گۆڤەند و دیلانێ دا جووم بوون.

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا هەلبەستێ ب شێوەیا موازنەیێ هاتییە ڤەهاندنێ. پەیڤێن شاهی و تەرەب تەرادوفێ ساز دکن. تەناسوبا پەیڤێن شاهی و تەرەب ولەعەب ب هەڤدو را هەیە.

۹٤۱- رابووڤە کو خوان ژ بەر خەواسان
ساقی گەڕییان ب جام و کاسان
۹٤۲- میر خوندنە پێش مەمۆ و تاجدین
گۆ خەرج ل من مەمۆ تو شۆشبین

- **هەڤبەرکرن: هژ.** چەرخە- **حم. پرۆ.** چەرخ- **میر. ئە. ئۆس. رۆ. جا. زا.** خەرج-

- **پەیڤناسی: خەواس:** یێن تایبەتی، لێرە دا تێ ب واتەیا گرەگرە و مەزنان - **خوەندنە:** گازی کرن - **خەرج:** مەسرەف، مزاخ - **ل من:** ژ من، ل گەلەک دەڤۆکێن کورمانجی دا "ل" و "ژ" یەک واتەیێ ددن **شۆشبین:** شووشبان، شووشمین، شۆشمین، ئەڤ پەیڤا کوردی ل هندەک دەڤۆکان دا ژ وان پەیا یان سواڕێن کو دگەل بەربووکان دچن بووکێ بینن را تێ گۆتنێ، لێ ل هندەک دەڤۆکان دا ژ برازاڤا و ساقدووشان را تێ گۆتنێ. لێرە دا مەبەست ژێ برازاڤایە. –

- **شرۆڤه:** دەما کو سوفرک ژ بەر گرەگرە و مەزنان رابوو، مەیگیڕ ب جام و کاسکان گەڕییان. میر گازی مەمۆ و تاجدینء کرن و ئەو ل رەخ خوە دانە روونشتاندنێ و گۆتە مەمۆ: مەمۆ تو ببە برازڤا و خەرجێ برازاڤاتی یێ ژی ژ کیسێ من.

- **جوانکاری:** پەیڤێن جام و کاس ئەگەر هەڤواتە نەبن ژی تەناسوبا وان ب هەڤدو را هەیە.

٩٤٣- ئـەو هـەر دو کـرن تەمـام مەلـبووس رابوون ب ئەدەب ئەتەک کرن بووس

- **هەڤبەرکرن: هژ.** تەمامی- **پرۆ.** زەمین کرن بووس-

- **پەیڤناسی: مەلبووس:** کنج لێ کری، خەملاندی – **کرن مەلبووس:** خەلات کرن، کنج لێ کرن- **ئەتەک:** ئاتەک، داو، دامان، پەیڤەک تورکی یە. - **بـووس:** مـاچ - **بـووس کرن:** راموسان، ماچ کرن-

- **شرۆڤە:** میر ل دوو را ئەو هەردو ژ سەری تا پیان خەملاندن و خـەلات کـرن و ئـەوان ژی ب تۆرە ژ جی رابوون و داوا میرێ ماچی کرن.

٩٤٤- روونشتن و پێکڤە وان ڤەخوارن ئەو رۆژە ب یـێـکـڤە را بوارن

- **هەڤبەرکرن: میر. حم. ئۆس. رۆ.** ئەو رۆژ - **ئە.** ئەو رۆژێ - **هژ.** ئـەڤ رۆژێ - - **حم. جا. زا. ئە. ئۆس. پرۆ. هژ.** رابوارن- **رۆ. میر.** رابهوارن-

بالکێشی: پێکڤە رۆژ رابوارن، نە کو ئەوێ رۆژێ پێکڤە رابوارن. بکرێ کرداری میر و بەرەڤی یا وی یە و بەرکاری کرداری ژی ئەو رۆژە یە.

- **پەیڤناسی: ئەو رۆژە:** ئەو رۆژا، ئەوا رۆژا - **رابوارن:** دەرباس کرن –

- **شرۆڤە:** ل دوو را روونشتن و پێکڤە ڤەخوارن و پێکڤە ئەو رۆژا خوە دەرباس کرن.

(٢٣)

عەرووسی یا ستی یێ یە ژ بۆ تاجدینی، تەهییەیێ ئەسبابێ شاهی یێ یە، ژ بۆ تەهنییەتا غەمگینی

٩٤٥- وەقتێ وەکو نەوعەرووسێ خورشید
نەھ قوببە مسالێ جامێ جەمشید
٩٤٦- فیلجوملەکرن ب روخ موجەللا
گۆیا کو کرن ب زەر موتەللا

- **هەڤبەرکرن: حم. زا. هژ. جا. میر. ئە. پرۆ.** نەھ قوببە - **رۆ.** زەرقوببە- - - **ئە.** گۆیا کربوون–

- **پەیڤناسی: نەو عەرووس:** نۆبووک، تازەبووک، - **نەوعەرووسێ خورشید:** تاڤا سپێدێ یا وەکە نۆبووکەکێ - **خورشید:** خۆر، رۆک، تاڤ - **نەھ قوببە:** نەھ گومبەز، نوھ قوبک، مەبەست ژێ نەھ قاتێن ئاسمانانە - **روخ:** روو، تەفەش - **موجەللا:** خەملاندی، تەییساندی، تڤتڤاندی، تیفتیفە کری - **زەر:** زێڕ - **موتەللا:** زێڕکری، بزێڕ خەملاندی، ب زێڕ رووقالکری-

- **جوانکاری:** ل ڤێ مالکا ھەلبەستێ دا بەراعەتێ ئستێھلال ھەیە. خانی تاڤ وەکاندییە بووکەکێ کو ب رۆناھی و شەوقا خوە جیھانێ دچلڤلینە و دخەملینە و ل دوو را دچە سەر خەملاندنا ستی و زینێ. خانی تاڤا سپێدێ یا کو نوو دەردکەڤە ھەم وەکاندییە نۆ بووکەکێ، ھەم ژی وەکاندییە جاما جەمشید یا زێڕین کو ب تەفەشا خوە نەھ قاتێن ئاسمانان دچلڤلینە.

- **شرۆڤە:↓**

۹۴۷- مەشـشـاتە و دایـە و پەرەسـتار
عەشقێ کری جومله گەرمێ بازار

- **هەڤبەرکرن: میر. ئە. جا. زا.** گەرمێ بازار- **هژ.** گەرمەبازار - **ئا.** گەرمێ کار – **حم. ئۆس. رۆ.** گەرم بازار/ گەرمێ بازار-

- **پەیڤناسی: مەششاتە:** شانەکەر، خەملینەر، ژنا کو ژنکان دخەملینە و رووێ وان هلددە و تەفەشا وان دتڤتڤینە، بەربەر- **پەرەستار:** خزمەتکارا ژن، بەردەستک، ژن یـان کچـا کو ل نەخۆشخانەیان دا ل بەردەستێن نەخۆشان دا تێ و دچە و خزمەتـا وان دکـە، لێـرە دا تێ ب واتەیا کەنز و قەرەواشان - **گەرمێ بازار:** سەرگەرمی بازارێ بوون، بـازارگەرم بوون مەبەست ژێ برەو بوون و رەواج هەبوونە -

- **جوانکاری:** تەناسوبا پەیڤێن دایە و مەشاتە و پەرەستارێ هەیە.

- **شرۆڤە:↓**

۹۴۸- چوون زەین بکەن ستی و زینان
نازەنـدە بـکـەن دو نـازەنـیـنان

- **هەڤبەرکرن: ئا.** تەزیین –

- **پەیڤناسـی: زەیـن کـرن:** خەملانـدن- **نازەنـدە:** نازنـدە، ب نـاز، خوەشـتەڤی، عەزیزۆک، خوەشک-

- **شرۆڤە:** دەما کو نۆبووکا تاڤێ ب تەفەشا خوە یا وەکە جامـا جەمشـید یـا زێـڕین نـەھ قاتێن ئاسمانان پێکڤە چلڤلاندن و ئەو نەھ قاتانا ب زێڕ رووقال کرن و خەملاندن، وێ دەمێ خەمیلنەر و دایەن و کەنز و قەرەواشان کـو ئەڤینـێ بـازارا وان ژی گـەرم کربـوو، رابوون کو هەڕن ستی و زینان بخەملینن و وان هەردو نازەنینان نازندە و خوەشک بکن.

- **جوانکـاری:** پـەیڤێن زیـن و زەیـن جناسـێ سـاز دکـن. پـەیڤێن نازەنـدە و نـازەنین ژی هەروسان.

۹۴۹- ئەووەل فکرین د زولف و خالان
دیـتن کـو دلان دبـن ب تـالان

- **پەیڤناسی: ئەووەل:** بەرێ، پێش دا - **فکرین:** دینا خوە دانێ، لـێ نهێـرین - **زولـف:** بسک - **خال:** دەق - **تالان برن:** غارەت کرن، یەخمە کرن، پووڕ کرن –

جوانکاری: تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن زولف و خال دا هەیە. هەر وسـان پـەیڤێن دیـتن و فکرین تەرادفێ چێ دکن.

- **شرۆڤە:** پێش دا بەرا خوە دانە بسک و خالێن وان، دینا خوە دانێ ئەو هنـد جـوانن، کـو دلان تالان دکن.

۹۵۰- گـاڤـا فـکـریـن د قـەوسـێ ئـەبـروو
بوون شوبهەتێ وەسمە ژێ سیە هروو

- **پەیڤناسی: قەوس:** کەوان - **ئەبروو:** بروو - **وەسمە:** رەنگ یان دەرمانێ کو ژنک ل ژ بۆ جوانی یێ ل بروویێ خوە ددن، ئەڤ رەنگـا پـێش دا ژ گیـایەکی هـەر ب وی نـاڤی دهاتە گرتنێ - **سییەهروو:** رووڕەش، شەرمەزار –

- **شرۆڤە:** گاڤا کو دینا خوە دانە کەوانێن بروویێن رەش، ئەو ژی وەکە وەسمەیێ ل بـەر رەشبوونا وان بروویانە رووڕەش و شەرمەزار مان. لەورا کو ئـەو بروویـانە حەوجـەداریێ رەشکرن و جوانکرنێ نبوون و هە خوە بخوە رەش و جوان بوون.

- **جوانکاری:** دو تەشبیهـ ل ڤێ مالکێ دا هەیە، هۆزانـێ جـارەک بـروو وەکانـدنە کەوانـان، جارا دی خەملینەر وەکاندنە وەسمە یێ، کو ل بەر رەشـاتی یـا بروویـان ژ رەشـکرنا وان شەرمەزار بوونە.

۹۵۱- فکرینـه روخـێ د وان د تـازه
شەرمەندە دبوون ب جایێ غازە

- **پەیڤناسی: دتازه:** یێد تازه، یێد نـوو، یێـد خوەشـک- **شـەرمەندە:** شـەرمندە، شـەرمەزار- **بجایێ:** ل دەوسا- **غازه:** ئەنک، سۆراڤ-

- **جوانکاری:** رەنگێ غازه واتە سۆراڤێ سۆرە، مـرۆڤ ژی دەمـا کـو شـەرم دکـە، رەنگـی مرۆڤء سۆر دبە. خانی رەوشا شەرم کرنـا خەملینـەران و رەنگـێ وان ل وێ دەمـێ دا وەکاندییە رەنگێ سۆراڤێ.

- **شرۆڤە:** بەربەران گافا کو بەرا خوە ددانە تەفەشێن ستی و زینێ یێن نـوو و خوەشـک و سۆر و سپی، ل دەوسا سۆراڤێ شەرمەندە و سۆرۆمۆرۆ دبوون.

۹۵۲- قادر نەدبوون ب سـورمـەیـێ رەش
ئاهوویێ خوتەن بکەن موششەوەش

- **پەیڤناسی: قادر نەدبوون:** نکارین - **سۆرمە:** کل - **ئاهوو:** جەیران، خەزال، لێ لێرە دا مەبەست ژێ چاڤێن جوانە- **ئاهوویێ خوتەن:** چاڤێن وەک چاڤێن خەزالێن خوتەنێ، - **موششەوەش:** شێویایی، شێواندی - **بکەن موششەوەش:** بشێوینن-

- **جوانکاری:** خانی گشت د جیهێ پرتێ دا ئینایە، ل جیهێ کـو بێـژە دل نـەددان چـاڤێن وان یێن وەکە چـاڤێن خـەزالان بشـێوینن، دبێـژە دل نـەددان خـەزالان بشـێوینن، کـو مەبەستا وی چاڤێن خەزالینە ستی و زینێ یە.

- **شرۆڤە:** خەملینەران دل نەددان کو ب کلێ رەش چاڤێن خەزالینە وان هەردو خـەزالان بشێوینن و جوانی یا وان تێک بدن. واتە چاڤێن وان هند رەش و جوان وخوەشک بوون، نەتەنێ حەوجەداریێ کل نەبوون، بەلکوو ئەگەر ئەو کل بکرانا، دێ جوانی و خوەشـکۆکی یا خوە ژ دەست بدانا.

۹۵۳- سەر تا ب قەدەم ژ رەنگێ شانە
سەد سەعی کـرن ژ بۆ بـەهـانە

- **پەیڤناسی: شانە:** شە- **ژرەنگێ شانە:** وەکی شەیی- **سەعی:** کۆشش، تەقەلا، حەول، تێکۆشان-**سەعی کرن:** تێکۆشین –

- **جوانکاری:** تێکۆشین و ل دۆرێ را هاتن و چوونا خەلینەران وەکاندییە هاتن و چوونا شـەیی ل ناڤا پرچێ دا ژ بۆ خوەشک کرنێ.

- **شرۆڤە:** شە چاوا ژ بنێ پۆڕان تا سەرێ وان تێ و دچە و دخوازە پۆڕان خوەشک و پـاقژ بکە، خەلینەران ژی وەکی شەیی سەد جاری هە ژ بۆ وێ هندێ کو زەمینە ڤـالا نەمینـە، ل دۆر ستی و زینێ را دهاتن و دچوون.

۹۵٤- مەحزەن ژ دو ئاهوویان یەک ئاهوو
وان سەھ نەکرن حەتتا سەرەک موو

- **پەیڤناسی: ئاهوو ۱:** خەزال - **ئاهوو ۲:** خەوش، کێماسی - **سەھ:** هەست، حس- **سەھ کرن:** هەست کرن، حس کرن - **سەرەک موو:** سەرێ موویەکێ –

- **جوانکاری:** هەردو پەیڤێن ئاهوو پێکڤە جناسێ ساز دکن.

- **شرۆڤە:** ئەو خەلینەرانە هەرچەند گەڕیان کو کێماسی یەکێ ل وان هـەردو خەزالانـا دا ببینن، کو ب کارێ خوە وێ کێێماسی یێ ژ ناڤ بـبن، لـێ هنـدی سـەرێ مـوویەکێ ژی کێماسی ل وان دا نەدیت.

۹۵۵- ئـلـلا سـەرێ مـوویـەکی مـیـان بـوو
ئەو ژی ب مەسەل نە تەن نە جان بوو

- **هەڤبەرکرن: هژ.** سەری - **ئۆس.** بەیان –

- **پەیڤناسی: ئللا.** مەگەر، مەگین - **میان:** ناڤقەد، ناڤتەنگ، کەمبەر –

- **جوانکاری:** ل ڤێ مالکا هەلبەستێ دا پەسنا ناڤنچک ئاسا هەیە. ل تۆرەیا کەون دا ناڤقەدا دلبەران ل زراڤی یێ دا دوەکاندن موویەکێ. خانی ژی لێرە دا پەسنا ناڤقەدێن ستی و زینێ دکە، لێ دبێژە تەنێ کێماسی یا وان ئەو بوو کو ناڤقەدا وان هند زراڤ و تەنک بوو، کو تە دگۆت قەی موویەکە.

- **شرۆڤە:** تەنێ کێماسی یا وان ئەو بوو کو ناڤقەدا وان هند تەنک و شلک و زراڤ بوو، کو هندی سەرێ موویەکێ بوو، ئەو ژی هەممانێ هەبا تونەبا.

٩٥٦- قەتعەن ژ مەخافەتا شکەستن
قەت لێ کەمەرەک نەهاتە بەستن

- **هەڤبەرکرن: حم. ئا. ئۆس. پرۆ. زا. جا. هـژ.** نەهاتە بەستن- **میر. ئە. رۆ.** دهاتە بەستن-

- **پەیڤناسی: قەتعەن:** ب ڤەبڕی، قەت و قەت - **مەخافەت:** ترس - **شکەستن:** شکیان، ئشکەستن - **قەت:** چ جار، ب هیچ جورەیی - **کەمەر:** کەمەربەند، پشت، پشتبەند، پشتێن - **بەستن:** گرێدان -

- **شرۆڤە: ↓**

٩٥٧- کەس دل نەددا چ لێ ببێنت
بەلکی کو ژ نازکی شکێنت

- **پەیڤناسی: دل نەدان:** دل نەکرن، ژ دل نەهاتن - **ببێنت:** ببەندت، ببەندە، گرێ بدە - **بەلکی:** قەمی، دقەومی - **نازکی:** زراڤی، تەنکی - **شکێنت:** بشکینە –

- **جوانکاری:** ل ڤێ مالکا هەلبەستێ دا زێدەرەوی واتە موبالغە هەیە.

- **شرۆڤە:** ناڤقەدێن وان هند نازک و شلک ونەرمک بوون کو ل بـەر ترسـا شکەسـتنێ چ کەمەر لێ نەهاتە گرێدانێ. کەسی دل نەدکر کو تشتەکێ لێ گرێ دە و هەممەت دکـرن نەکو ژ بەر نازکی یێ بشکێنن.

۹۵۸- ما دەست ددا کو دەست و پەنجە
حەننا بکـەتـن ب رەنـگـء رەنجە

- **هەڤبەرکرن: هژ.** حەننا- **میر. حم. ئا. ئە. ئۆس. رۆ.** حەتنا- - **هژ.** رەنگێ – **حم. رۆ. جا. زا.** رەنگی- **پرۆ. میر. ئا. ئە. ئۆس.** رەنگ/ رەنگء –

- **پەیڤناسی: ما:** مەگەر . **دەست دان:** قەومین، رووداں - **پەنجە:** پێچک، پێنج تلی –

- **جوانکاری:** پەیڤێن دەست تەکریرێ چێ دکن. تەناسـوبا پـەیڤێن دەسـت و پەنجـە و حەننا و رەنگ ب هەڤدو را هەیە.

- **شرۆڤە:** ما یا بووینێ بوو کو حەننایێ دەست و پەنجەیێن وانێ نازک و خوەشک پـێ رەنگێ خوە بشێواندا و بێشاندا ؟

۹۵۹- نەقشێ کو خودێ کری موخەییەر
کی قادرە وی بکـەت مـوغـەییەر

- **پەیڤناسی: نەقش:** کر، وێنە - **موخەییەر:** هەلبژارتی - **قادر:** کارا، بکار، شییا، توانا- **موغەییەر:** گوهەڕتی -

- **شرۆڤە:** کێ دکارە نەقش و وێنەیێن کو خودێ نەقشاندی یە و و هلبژارتییە، بگوهۆڕە؟

٩٦٠- ئاخر کـریان ژ رەنـگـء مـەئیـووس
ئەو مان و حەننا و رەنگ و پابووس

- **هەڤبەرکرن: ئا. ئە.** ئاخر کریان ژ رەنگء- **میـر.** ئـاخر کریـا ژ رەنـگـء - **هـژ.** ئـاخر گەڕیان ژ رەنگێ- **رۆ. زا. حم.** ئاخر گریان ژ رەنگی–**جا.** ئاخر گریان ژ رەنگء-- **هژ. رۆ. حم.** رەنگ و پا بووس- **میر. ئا. ئە. جا. زا.** رەنگێ پابووس-

- **پەیڤناسی: مەئیووس:** بێهیڤی، دلسار - **پابووس:** پێ بووسی، پێ راموسان، مەبەست ژێ خاتر خواستنە –

- **جوانکاری:** پەیڤێن رەنگ تەکریرێ و پەیڤێن رەنگ و حەننا تەناسوبێ چێ دکن.

- **شرۆڤە:** ل کوتایێ دا دەما کو خەملینەر و بەربەر ژ خەملاندن و رنگزاندنا وان بـێ هێڤـی مان و رەنگ و حەننا یا وان ل دەستێن وان دا ما، بنەچاری هاتن پێرامووسانێ و خـاترێ خو ژ وان خوەستن و چوون.

٩٦١- زینەت ژ قەدێ د وان حەبیبان
بەخشـینە زەمین تەلا و شـیبان

- **هەڤبەرکرن: هژ.** طیلا، ب واتەیا شەرابا رەش و توند هاتییە، کو ل ڤێ مالکا هەلبەستێ دا چ واتەیێ نادە. - **میر. ئە. حم. ئا. رۆ. جا. زا.** طەلا.

- **پەیڤناسی: زەمین:** ئەرد- **بەخشینە:** دانە، پێشکێش کرنە **-تەلا(طلا):** زێڕ ، ئەڤ پەیڤا عەرەبی ل بنێشێ دا طێلا یە، لێ ل ناڤ کۆمەلێ دا وەکە تەلا تێ رابێـژ کرنـێ.- **شـیبان:** چلڤلین، چلڤلین و شەوقا زیڤین ، وەریانا چلڤلۆکێن سپی و برقۆنەک -

- **شرۆڤە:** خەمل و خشل و رەوشا بەژن و بـالێن وان هـەر دو دلالان رەونـەق و شـەوقێن زێڕین و زیڤین ددانە ئەردێ-

٩٦٢- فەرخەندە کرن ب فەرقێ ئەفسەر
تـابەنـدە کـرن ب تـاجـێ گەوهەر

- **هەڤبەرکرن: ئە.** ب تاج و گەوهەر –

- **پەیڤناسی: فەرخەندە:** فەرخوندە، پیرۆز، بەختەوەر - **فـەرق:** شـلکا سـەری، سـەر- **ئەفسەر:** تانج، تاج-**تابەندە:** تابندە، تاڤند، شەوقهاڤێژ، چلڤلۆک، تریشکدار، ب تیرێژ-

- **جوانکاری:** خانی د ڤـێ مالکـا هەلبەستێ دا ل جیهـێ کـو بێـژە سـەرێ وان ب تـاجێ خەمماندن، دبێژە تاج ب سەرێ وان پیرۆز و موشـەرەف کـرن. واتـە سـەرێ وان هنـد جوان و موبارەک بوو کو پیرۆزی و بەختەوەری دانە تـاجێ. ل جیهـێ کـو بێـژە تـاج ب گەوهەرێ چلڤلاندن، لێ دبێژە گەوهەر ب تاجێ چلڤلاندن، لەو را کو تاجـا کـو دانـابوون سەر سەرێ وان هەردوویان سەرێ وان هند جوان بـوو کـو تـاج ژ گەوهـەرێ جـوانتر و بریقەدارتر کربوو.

- **شرۆڤە:** بەربەر و خەملینەران تاجێن گەوهەرنیشان دانە سەرێ ستی و زینێ و سـتی و زین هند جوان بـوون کـو تـاج ب سـەرێ وان خوەشـک و پیـرۆز و بەختیـار بـوون و گەوهەر ژی ب تاجا سەرێ وان هاتن چلڤلاندنێ.

٩٦٣- سەرلەوحەیێ سەفحەیێ موسەننەع
زیبـەنـدە ب زیـوەرێ مـورەسـسەع

- **پەیڤناسی: سەرلەوحە:** سەرنڤیسار، تیتر، مەبەست ژێ پێشعەنی یـە کـو وەکـی تیتـرا نڤیسارەکێ یە یان ژی سەر کۆفی- **سـەفحە:** رووپـەڕ، رووپـەل، مەبەسـت تەفـەش و رووپە یان ژی پاناتی یا سەرکۆفی یـێ یـە -**موسـەننەع:** دەسـتکر، دوروسـت کـری- **زیبەنـــدە:** خەمملـــی- **زیـــوەر:** خشـــل -**مورەســـــەع:** گەوهەربەنـــد، ب گەوهەران خەملاندی-

- **شرۆڤە:** ئەڤ مالکا هەلبەستێ ب دو شێوەیان تێ شرۆڤە کرنێ. یەکەم: کۆڤی و سەرکۆڤی یێن وان یێن دەستکرێن مرۆڤان، ب جوانی یا تەفەشێن وان یێن خوەشک کو دەستکرێن خودێ بوون دخەمملین و دچلقلین.

دوەم: ئەنی یێن وان تەفەشێن جوان و خوەشک ب خشرێن گەوهەربەند خەملین. لێ ب دیتنا من شرۆڤە یا یەکەم مەبەستا خانی بوویە، چاوا کو ل مالکا بەری ڤێ مالکێ دا و ل مالکا پشتی ڤێ مالکێ دا ژی دبێژە؛ کو جوانی یا ستی و زینێ جوانی ددا خشلێن وان.

- **جوانکاری:** ل ڤێ مالکا هەلبەستێ دا ئیهام هەیە، مرۆڤهەم دکارە بێژە، کو مەبەستا خانی ژ سەرلەوحەیێ سەفحەیێ موسەننەع سەرکۆڤی و خشرێن وێ یە، هەم ژی بێژە، کو مەبەست ژ سەرلەوحەیێ ئەنی یە،کو وەکە تیترا رووپەلا تەفەشێ یە و مەبەست ژ سەفحەیێ موسەننەع ژی تەفەشا رندک و خوەشکە کو دەسکرا خوەدێ یە.

٩٦٤- پیرایە ژ رەونەقا جەمالێ
بوو هالە ل خەرمەنا هەلالێ

- **پەیڤناسی: پیرایە:** خەمل، رەوش، - **رەونەق:** رەونەک، رۆناکی، شەوق، رۆناهی، جوانی-**جەمال:** جوانی- **هالە:** هەلەک، خەلەک، جۆخینا دۆرا هیڤا، سەیوانا دۆرا هیڤێ - **خەرمەن:** بێدەر، جۆخین- **هەلال:** هلال، هیڤک، هیڤا یەکشەڤی-

- **شرۆڤە:** خەمل وخشرێن وان ل بەر رەونەق و شەوقا جوانی یا وان وەکە جۆخینە یا دۆرا هیڤێ چلقلن.

- **جوانکاری.** خانی ل جیهێ کو بێژە تەفەشا وان ل بەر خەمل و خشران رۆناهی بوو، دبێژە خەمل و خشر ل بەر خوەشک بوونا رووێ وان یێن وەکە هیڤێ تەیسی و بوو جۆخینەیا دۆرا وێ هیڤێ. لێرەدا مەبەست ژ هلالێ نە بروو بەلکوو ئەنی یە.

٩٦٥- ئەلماس و زومورود و مرارى
خال و خەت و تورەیێ د تارى

- **پەیڤناسی: ئەلماس:** ئالماست، کەڤرەکی گرانبوهایە - **زومورود:** گەوهەرەکە - **خال:** نیشان، دەق - **خەت:** هوورەپرچا ل سەر لێڤ و تەفەشا جانکان - **تورە:** کاکول، تووملک، تووننجک - **تارى:** رەش –

- **جوانکاری:** تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن ئەلماس و زومـورِود و مـراری و پـەیڤێن خـال و خەت و تورِە دا هەیە.

- **شرۆڤە:↓**

٩٦٦- مانـنەنـدێ کـتابێ شـاعـرانە
مەوزووع ب وەزعێ خانەخانە

- **پەیڤناسی: مانەند:** بینانی، وەکـی - **کتـاب:** پرتـووک - **شـاعرانە:** هۆزانـانە، وەکـە شاعران - **مەوزووع:** مژار، تشتا کو تێ دانانێ، دانایی، - **وەزع:** دانان، رەوش، چاوانی- **خانە خانە:** مالک مالک، چاڤی چاڤی، بەیت بە بەیت -

- **جوانکاری:** پەیڤێن وەزع و مەوزووع پێکڤە جناسێ ساز دکە.

- **شرۆڤە:** ئالماست وزومورِود و مروارِی یێن خەملا وان دگەل خال و خەت و پۆرِکێن وان یێن رەشە تاری ب هەڤرِا شەرِ بوون و وسان رێـک و پێـک ل هـەڤ دکـرن، تـە دگـوّت قای پرتووکەک هەلبەستێن هۆزانـا نـە، کـو مالـک مالـک ب رێـک و پێکـی دانـانە و ل هەڤ ئانینە.

٩٦٧- ئـەڤ رەونـــەقـێ عـــارزی و زاتی
بوو نوسخەیێ سێحرێ موعجزاتی

- **هەڤبەرکرن: میر.ئە.ئا. رۆ.** ئەو رەونەق و عارضی د ذاتی- **حم. هـژ. جـا. زا.** ئـەڤ رەونەقێ عارضی و ذاتی- **پرۆ.**عارضی و ذاتی -- **رۆ.** سێحرێ موعجزاتی- **ئا. ئە. حم. میر. جا. زا. هژ.** سێحر و موعجزاتی-

- **پەیڤناسی: عارز(عارض):** لاجانک، نیڤروخ، نیڤتەفەش - **عارضی:** چێکری، قەومـی، تشتا کو زاتی و بنێشەیی نینە - **زات:** گەوهەر، بنێشە - **زاتی:** بنێشەیی- **نوسخە:** پرتووک، رووننڤیس، بەر نڤیس –

- **شرۆڤە:** رۆناهی یێن زاتی و خوروستی دگەل رۆناهی یێن دەستکر تەڤی هەڤ بـوون. واتە شەوق و رۆناهی یێن تەفەشا وان و یێن خەمـل و خشـرا تێکەلـی هەڤـدو بـوون و بوون پرتووکەک سێحر و موعجزەیان.

- **جوانکاری:** پەیڤێن عارزی و زاتی و پەیڤێن سێحرو موعجزە پێکڤە دژبەری یێ ساز دکن. خانی کو پێش دا ئەنی یا ڤان دلبەران وەکاندبوو سەردێرا رووپەلێ و تەفەشێن وان ژی وەکاندبوو رووپەلا پرتووکێ، ل دوو را مەبەستا خوە سەر ڤەدکە و دبێژە تێکەلبوون و لێکهاتنا تەفەشا وان و خشرێن وان یێن گەوهەربەندکری وەکی پرتووکەک شاعران لێ هاتبوو. ل ڤێ مالکێ دا ژی رۆناهی یا رووبی وان کو رۆناهی یا زاتی و خوروستی یە دوەکینە موعجزەیان و شەوقا خشران ژی کو رۆناهییەک دەستکرە، دوەکینە سێحرێ و ل دوو را ل مالکێن بێت دا بەرە بەرە شرۆڤە یێ بەرفرەهتر دکە.

٩٦٨- ئەبیات ب جەمعێ بوونە دیوان
ئایات ب سونعێ بوونە قورئان

- **پەیڤناسی: ئەبیات:** پڕانەیا بەیت، مالکێن هەلبەستێ - **جەمع:** کۆم، پڕلنە - **دیوان:** پرتووکا کو گشتی هەلبەستێن هۆزانەکی تێ دا کۆم بووبە - **ئایات:** پڕانەیا ئایەت، نیشانە، سەرپەلگە، هەر یەک ژ پشکێن بچووکە قورئانێ کو ژ رستەیەک یان چەند رستەیان پێک تێ- **سونع (صنع):** چێکرن، سازدان-

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا هەلبەستێ ب شێوەیا تەرسیعێ هاتییە ڤەهاندنێ. پەیڤێن ئایات و ئەبیات و پەیڤێن دیوان و قورئان پێکڤە تەناسوبا وان هەیە.

- **شرۆڤە:↓**

٩٦٩- ئەو سەنعەتێ ئووستادێ موتلەق
هەرچی کو ددی دگۆ هووەلحەق

- **پەیڤناسی: سەنعەت(صنعت):** پیشە، سازکری، چێکری، دەستکر - **ئووستاد:** ئوستاد، هۆستا - **موتلەق:** تەکی تەنێ، ئازاد و سەربەست- **ئووستادێ موتلەق:** خودێ - **هووەلحەق:** یێ راست ئەوە، ئەو خودایێ راستینە –

- **شرۆڤە:** مالکێن هەلبەستان دگەل هەڤ کۆم بوون و پێکڤە بوونە دیوان، ئایات ژی ب چێکرن پێکڤە بوونە قورئان. هەر کەسێ کو ئەو دەستکرێن دەستێ هۆستایێ تەکی تەنێ، ددیتن، دگۆتن ب راستی کو ئەو خودایێ راستینە.

- **جوانکاری:** ئووستادێ موتلەق، ئستعارەیە ژ خودێ. خانی تەفەش و بەژن و بالا ستی یێ دوەکینە دیوانا هەلبەستڤانان و قورئانا خودێ.

۹۷۰- تەزیین کوتەمام بوو ل بووکان
ئایین کەتە چارسوو و سووکان

- **هەڤبەرکرن: هژ.** کو بوو تەمام– **- ئە.** چەهارسووکان- **میر.** چارشی و سووکان-

- **پەیڤناسی: تەزیین:** خەملاندن- **ئایین:** رێ و رسم، چراخانی و خەملاندنا کووچە و کۆلانان- **چارسوو:** چارسی، چارڕێ، چارگول، تورکان ئەڤ پەیڤا کوردی کرنە؛ چارشی، چارسوو ل بنێشا خوە دا واتە چارئالی کو واتە یا چار ریانێ ددە- **سووک:** بازار -

- **شرۆڤە:** گاڤا کو خەملاندنا بووکان کوتا بوو، ڤێجا چارسی و سووک چراغانی کرن و خەملاندن.

۹۷۱- ئەنواعێ تەجەممول و مەلابس
ئەلوانێ جەواهر و نەفائس

- **پەیڤناسی: تەجەممول:** خەمل و خشل - **مەلابس:** کنج و جل و بەرگ - **نەفائس:** تشتێن نەفیس و گرانبوها -

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا هەلبەستێ ب شێوەیا موازنە یێ هاتییە ڤەهاندنێ.

- **شرۆڤە: ↓**

۹۷۲- سەد جاریە و دوسەد بەنی چوون
زەربەفت لباس و زێڕبەنی چوون

- **پەیڤناسی: جاریە:** کەنز، بەردەستک، قەرەواش، خدام - **بەنی:** قوول، کۆلە، خولام، عەڤد - **زەربەفت:** زێڕڤەهوونایی، ب زێڕ تەناندی، زێڕڤەهوون، زێڕباف **-زێڕبەنی:** زێڕباف، ب زێڕڤەهوونایی، ب واتەیا گەردەنی و زنجیرا زێڕ ژی هاتییە. –

- **جوانکاری:** پەیڤێن جاریيە و بەنی هەم ب هەڤدو ڕا تەناسوبێ چێ دکن و هەم ژی دژبەری یێ. زێڕبەفت و زێڕبەنی تەرادوفێ ساز دکن.

- **شرۆڤە:↓**

۹۷۳- ناقە ب قەتار و دوڕ ب قەنتار
یاقووت ب بار و زەر ب خەروار

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** نافە، لێ ل پەراوێزێ دا ناقە هاتییە.

- **پەیڤناسی: ناقە:** مەیا، هێشترا مێ، دەڤا مێ **- قەتار:** قەتەر، جەلە، رێزک، یەکانەیا هەژمارا نادیارە هێشترانە- **قەنتار:** عیارێ گا، پیڤانەیا ب چەرمێ گا، تژی چەرمێ گایەکی- **بار:** دو جەم، دو تا **- زەر:** زێڕ- **خەروار:** سەد باتمان، سێسەد کیلۆ گرەم، بارێ کەرەکی-

- **جوانکاری:** پەیڤێن قەتار و قەنتار جناسێ ساز دکن. پەیڤێن دوڕ و یاقووت و زەر ب هەڤدو را تەناسوبێ چێ دکن. تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن بار و خەروار دا هەیە. چەندگەڕکی بوونا پیتا "ق" موسیقایا هندوڕانی ساز دکە.

- **شرۆڤە:↓**

۹۷٤- خارج ژ تەعەدودا حسابان
خارق ل تەقەییودا کتابان

- **هەڤبەرکرن: ئا. حم. رۆ. میر. ئە.زا. جا. ل – هژ. ژ-**

- **پەیڤناسی: خارج:** دەرڤە، دوور ژ **- تەعەدود:** هەژمارتن **- خارق:** دەرڤە، زێدە ژ، بەرەواژی- **تەقەییود:** قەیدکرن، هەژمارتن و نڤیسین **- کتاب:** دەفتەرا حسابان -

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا هەلبەستێ ب شێوەیا موازنەیێ هاتییە ڤەهاندنێ. پەیڤێن خارج و خارق جناسێ ساز دکن.

- **شرۆڤه:** جهێزێن بووکێ جورەجورە جل و بـەرگ وخشـر و خەمـل و گەوهـەر و تشـتێن گرانبوهـا، سـەد کەنـز و دوسـەد بەنـی ب جـل و بـەرگێن زێڕڤەهـوون و زنجیـر و گەردەنبەندێن زێڕ ڤا و ب قەتاران هێشترێ و ب عیاران مروارید، ب بـاران یـاقووت و ب خەرواران زێڕ بوون. زێڕ و گەوهەر وسان پڕ و بێهەژمار بوون کو هەژمارا وان نەدهـاتە کرنێ و حسابا وان ل چ پرتووک و دەفتەرێ دا هلنەدهاتن.

۹۷۵- نەدهاتە تەعـەقـول ئـەڤ جەهازە
نەدبوون موتەحەممول ئەو جەمازە

- **هەڤبەرکرن:** ئە. ئەو-

- **پەیڤناسی: تەعەقول:** بیرکرن، هزرکرن- **جەهازە:** جهاز، جهێز - **موتەحەمول:** هەلگر، تابا هەلگرتنێ- **جەمازە:** نەڕ، هێشترێ نێر و ب گەڤدە و هێز و بەزا –

- **شرۆڤه:** جهازێ بووکێ هند پڕ و مشە و جوڕ بە جوڕ بوو کو نە کـارێ هـش و عـەقلان بوو. هێشتران نکارین ئەو بارێن گران هلدانا.

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا هەلبەستێ ب شێوەیا تەرسیعێ هاتییە ڤەهاندنێ.

۹۷٦- ڤێ دەبدەبەیێ وە کرنە شائق
بوو زەلـزەلـە راکـرن خـەلائق

- **هەڤبەرکرن:** ژ بلی هژ. ل هەموو ژێدەران دا عاشق هاتییە، لێ شائق واتەدارترە.

- **پەیڤناسی: دەبدەبە:** هەیت و هووت، دنگەدنگ و رنگە رنگ، شان و شکووه - **شائق:** ئارەزوومەند، تامارزوو- **زەلزەلە:** ئەردهەژ، بوومەلەرزە - **خەلائق:** پڕانەیا خەلق، گەل، کۆمەل، جڤات –

- **شرۆڤه:** ئەڤێ هەیت و هووتێ وسان جڤات ئارەزوومەند کر و گەل وسان رژیانە کووچە و کۆلانان، کو تە دگۆت قای ئەردهەژ چێ بوو یە.

٩٧٧- شەهری ژ موزەککەر و موئەننەس
فیلجوملە موزەییەن و مولەبەس

- **پەیڤناسی: موزەککەر:** نێر - **موئەننەس:** مێ - **موزەییەن:** خەمملی - **مولەبەس:** کنجێ نوو ڤەگرتی، کۆک و پوشتە، نووکنج، خەمملی-

- **جوانکاری:** پەیڤێن موزەککەر و موئەننەس دژبەری یێ ساز دکن. تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن موزەییەن و مولەبەس دا هەیە.

- **شرۆڤە:↓**

٩٧٨- تەشبیھ ب بەحرێ پڕ تەمەووج
جونبوش دکرن غەرەز تەفەڕوج

- **پەیڤناسی: تەشبیھ:** وەکی - **بەحر:** دەریا - **تەمەووج:** پڕ پێڵ، ب پێڵ و شەپۆل - **جونبوش:** هەژ و لڤ، لەڤگەڕیان - **غەرەز:** مەبەست - **تەفەڕوج:** سەیران، گەڕیان، تەماشە-

- **شرۆڤە:** خەلکێ باژێڕ ژ مێر و ژنان پێکڤە خەمملی و کۆک و پوشتە و کەشخە و کەیفخۆش وەکی دەریایەکە پڕ پێڵ هلدکەلیان و ئەو بینبەرا تەماشە دکرن.

٩٧٩- ناگەھ کریا ب جوودێ مەفتووح
دەرگاهێ کەرەم ل کەشتیا نووح

- **هەڤبەرکرن: هژ. رۆ. حم. میر. جا. زا.** گەڕی یا- **ئا. ئە.** کریا-

- **پەیڤناسی: کریا:** بوو - **کریا مەفتووح:** ڤەبوو، ڤەکریا - **جوود:** کەرەم، بەخشین - **مەفتووح:** ڤەکری - **دەرگاھ:** دەرگە، دەروازە، دەرێ مەزن - **کەشتی:** گەمی- **نووح:** پێغەمبەرێ کو ل دەما تۆفان و فرتۆنەیا مەزن دا گەمییەک چێ کر و ژ هەر جانلبەرێ جۆتەک کرە ناڤ گەمی یێ دا کوبەر و رەهێ وان نەیێ بڕینێ.-

- **جوانکاری:** کەجاوەیا ستی یێ ب گەمی یا نووحء هاتییە وەکاندنێ.

۹۸۰- یەعنی کو عەماری یا ستی تێ
قەسرا پەری یا ب راستی تێ

- **هەڤبەرکرن: حم.** عمارەتا - - **هژ.** یان –

- **پەیڤناسی: عەماری:** کەژاوە، هۆدەج، هۆدەک - **قەسر:** کۆشک، سەرا-

- **جوانکاری:** کەجاوەیا ستی یێ ب قەسرەکێ هاتییە وەکاندنێ و ستی ژی ب پەری یەک راستین.

- **شرۆڤە:** نشکاڤا ب کەرەم و بەخشینا خودێ دەرگەهێ کەرەمێ ل گەمی یا نووحء ڤەبوو. واتە کو دەرکێ وێ کەجاوەیا کو ستی تێ دا بوو، ئەو کۆشکا کو ئەو پەری یا راستین تێ دا بوو، ڤەبوو.

۹۸۱- هەر تەختە ژ عوودێ سەندەلووسی
تەختەک خەتەبەند و ئابەنووسی

- **هەڤبەرکرن: ئە. ئا.** هەر تەختێ ژ عوود و سەندەلووسی، تەختەک خەتەبەند و ئابنووسی- **میر. رۆ.** هەر تەختە ژ عوود و سەندەلووسی، تەختەک خەتەبەند و ئابنووسی- **زا. حم.** هەر تەختە ژ عوود ێ سەندەلووسی، تەختەک خەتەبەندێ ئابنووسی- **هژ.** هەر تەختە ژ عوود ێ سەندەروسی، تەختەک خەتەبەندی ئابەنوسی – **جا.** هەر تەختە ژ عوود ێ سەندەلووسی، تەختەک خەتەبەندا ئابنووسی-

- **پەیڤناسی: عوود:** دار، جورە دارەکە کو دەما شەوتاندنێ بێهنەک خۆش ژێ تێ **سەندەلووس:** سەندەروس، دارەکە کو ژ شیرەیا وێ تەزبی و مۆرک و گەردەنی یان چێ دکن - **تەخت:** تەختێ روونشتنێ یان یێ رازانێ ، کورسی - **خەتەبەند:** خوتوو بەند، تختێ کو ب خوتوویان هاتییە خەملاندن و گرێدانێ- **خوتوو :** ددانێ جورەک ماسییە کو ژێ خشل و خەملینۆکان ساز دکن، یان ژی پێ تشتان دخەملینن - **ئابەنووس:** ئابەنووس، دارەکە کو ل هوندۆستانێ دروسکە و تەختێ وێ رەش و گرانبوهایە-

- **جوانکاری:** پەیڤێن تەختە و خەتە جناسێ چێ دکن. پەیڤێن تەختە تەکریرێ ساز دکن.

- **شرۆڤە:↓**

۹۸۲- عەرشەک ژ جەواهران مورەسسەع
بەلقیس جەلیس د وێ موورەببەع

- **هەڤبەرکرن:** **حم.** ولی – **ئە. ئا.** وی - **هژ.** و لێ –

- **پەیڤناسی: عەرش:** تەخت **-جەواهر:** پڕانەیا جەوهەر، گەوهەر - **بەلقیس:** شاها یەمەنێ کو هودهودکێ خەبەرا جوانی یا وێ ژ سلێمان را ئانی و سلێمانێ ئەو ب ژنانی خوەست - **جەلیس:** رووونشتی - **مورەببەع:** چوار گۆشە، چوارمێرکی- **مورەببەع جەلیس:** چوار مێرکی رووونشتی، چوارپەل رووونشتی –

- **جوانکاری:** بەلقیس ئستعارەیە ژ ستی یێ.

- **شرۆڤە:↓**

۹۸۳- دەست بەستە ژ پێشڤە پێشەکاران
زەڕین کەمەر و گوهەر گوهاران

- **هەڤبەرکرن:** **میر. حم. رۆ. هژ.** بەستی **–ئا.** ببەست – **ئە.** بەستێ - **- حم.** درین /دوڕین –

- **پەیڤناسی: دەست بەستە:** دەست گرێدایی - **ژ پێشڤە:** ل هەمبەر، ل خزمەتێ دا - **پێشەکار:** خزمەتکار، بەردەستک، کەنز و خولام - **زەڕین:** زێڕین - **دوڕین:** ژ دوڕێ، ژ مرواریدێ - **گوهەر:** گۆهەر، گەوهەر –

- **شرۆڤە:** پەیڤێن پێشڤە و پێشەکار و پەیڤێن گوهەر و گوهار پێکڤە جناسێ ساز دکن. پەیڤێن گوهەر و کەمەر ب رێنڤیسا کەون جناسێ ساز دکن. تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن زەرین و گوهەر دا هەیە.

٩٨٤- سـەد ئاسەفێ بەرخیا وەکی با
حەممالی دکر ب عەرشێ دلشا

- **هەڤبەرکرن: میر.** ئاسەف و بەرخیا - **ئە. ئا.** باد، دلشاد –

- **پەیڤناسی: ئاسەفێ بەرخیا:** وەزیرێ سلێمان پێغەمبـەرء - **حەممـالی:** بـارهەلگری - **دلشا:** دلشاد، کەیفخۆش –

- **جوانکاری: ئاسەفێ بەرخیا** ئستعارەیە ژ خزمەتکارێن ستی یێ را. خانی ل جیهـێ کـو بێژە خزمەتکارێن ستی یـێ وەکـە ئاسـەفێ بەرخیـا بـوون، بێـی وێ هنـدێ کـو وانـا ل رەوشناڤەکی دا بوەکینە هەڤدو، راستە راست دبێژە کـو سـەد ئاسـەفێ بەرخیـا تەختـێ ستی یێ کو پێش دا ئەو ژی وەکاندبوو بەلقیسایێ ، دابوونە سەر سەرێ خو. هەروسـان پەیڤا با دگەل بەرخیا تەلمیحێ ساز دکە و سەرهاتا سلێمان پێغەمبەرء دینە بیرا مـرۆڤء، کو با ل خزمەتا وی دا بوو و قالیچا وی ل هەوا دگەڕاند. پەیڤا عەرش ژی کو ل بێنشـێ دا کورسـیە، لـێ عەرشـێ عـەزیم و ئاسـمانان ژی ل بیـرا مـرۆڤء دا زنـدی دکـە، کـو گەولانگەها سلێمان و تەختێ وی بوو. –

- **شرۆڤە: ↓**

٩٨٥- هـلـگـرتـنـە سـەر سـەرێ خـو ئـەو مـەهد
دەست دەست دڕەڤاند ژ هەف ب سەد جەهد

- **هەڤبەرکرن: ئا.** دڕەڤا – **میر.ئە. حم. رۆ.** دڕەڤان –

- **پەیڤناسی: هلگرتن:** هلـدان، راکـرن - **مەهـد:** لانـدک، بێشـک، هێلکـان - **دەسـت دەست:** دەست ب دەست - **جەهد:** کۆشش، تەقەلا –

- **جوانکاری:** پەیڤێن دەست و سەر تەناسوبێ ساز دکن.

- **شرۆڤە: ↓**

٩٨٦- ئەو تەختێ رەوان وەکی گەمی بوو
بەحرا کو ب سەر کەت ئادەمی بوو

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** ل –

- **پەیڤناسی: تەختێ رەوان:** تەختەرەوان، کەژاوە **- گەمی**: کەشتی **– ئادەمی:** مرۆڤ-

- **شرۆڤە:** هەر تەختەیەک ژ کەجاوەیا ستی یێ ژ دارێن عوودێ و سەندەلووسی هاتبوون گرێدانێ. تەختەک ژ دارێ ئابنووسێ ژی کو ب درانێن نەهەنگان هاتبوو گرجیکرنێ، دانابوون نیڤەکا کەجاوێ و کورسییەکی زیڕی گەوهەربەندکری ژی دانابوون سەر وی تەختی. ستی ژی وەکە بەلقیسایێ چوارمێرکی ل سەر وی کورسی یی روونشت بوو. کەنز و بەنی و خولام و خزمەتکارێن کەمبەر زێڕێن قاش مروواری و گوهار گەوهەرین ژی دەستگرێدایی لخزمەتا وێ دا راوەستابوون. سەد کەسێن وەکە ئاسەفێ بەرخیا وەزیرێ سلێمان پەیغەمبەرء ژی ب دلشادی و کەیفخۆشی ئەو کەجاوەیا دانابوون سەر سەێ خوە و وەکی بایێ دبەزین. ئەوانا ئەو تەختەرەوانە ژ دەستێن هەڤدو دڕەڤاندن و ل سەر سەرێ خوە دبرن. تە دگوت قای کەجاوەیا ستی یێ گەمی یەکە، کو ل سەر بەحرەک ژ مرۆڤان دشوولکە.

- **جوانکاری:** کەجاوەیا ستی یێ بگەمی یەکێ هاتییە وەکاندنێ کو ل سەر دەریایەک ژ مرۆڤان پێش دا دچوو. واتە کەجاوە وەکاندییە گەمی یێ و کۆما مرۆڤان ژی ل بۆشی و جۆش و خورۆشێ دا وەکاندییە دەریایەکێ.

٩٨٧- بەحرەک ژ هەوا کو بێتە جۆشێ
ناچار دکەت ژ دل خورۆشێ

- **پەیڤناسی: هەوا:** ئەڤین، خوازیک – **بێتە جۆشێ:** هلکەلە- **خورۆش کرن**: خورۆشین، حورمجین و هورشە هورش کرن.

- **جونکاری:** ئەڤینا ئەڤیندارێن ستی یێ وەکاندییە دەریایەکێ کو ژ دل هلدکەلە و ژ دل دنالە و دحورمجە.

- **شرۆڤە:↓**

۹۸۸- خەلقێ جهء جومله عاشقانه
پەروانـه و شـەمـع دەر میانه

- **هەڤبەرکرن: هژ.** جهێ – **حم. میر. ئا. ئه. ئۆس. رۆ. جا. زا.** جهی – لێ پەیڤا جهی کێشا هەلبەستێ دئالزینه، جـهء کێشـا هەلبەسـتێ رادگـرە، هـەژار ب وێ هنـدێ حەسیایه لەورا ل دەوسا جهی و جهء، جهێ نڤیسییه.

- **پەیڤناسی: خەلقێ جهء :** خەلقێ جیهی، خەلکێ وی جهی، خەلکێ خۆجی – **جـومله:** هەموو- **عاشقانه:** ئەڤیندارانه- **پەروانه:** پرپرۆک - **شەمع:** مۆم - **دەرمیانه:** ل نیڤەکێ دا، ل ئۆرتێ دا–

- **شرۆڤه:** دەریایا کو ژ ئەڤینێ هلکەله، هەلبەت کـو دێ ژ دل بنـاله ژی. خەلقـێ خـۆجی هەموو وەکی پرپرۆکان ئەڤیندارانه ستی وەک شەمالکەکێ دابوونه نیڤەکا خوه.

- **جوانکاری:** خەلکێ خۆ جی وەکاندییه پرپرۆکان و ستی ژی وەکاندییه شـەمالکەکێ کـو خەلقێ خۆجی ئەو دانه نیڤەکا خوه و وەکی ئەڤیندارانل دۆر سەرێ وێ را تێن و دچن.

۹۸۹- سۆفی و مەلا، فەقیر و پاشا
ڤێکرا ل تەفەڕوج و تـەماشا

- **جوانکاری:** پەیڤێن سۆفی و مەلا هەم تەناسوب و هەم ژی تەزادێ ساز دکن. فەقیـر و پاشا دژبەری یێ دئافرینن. پەیڤێن تەفەڕوج و تەماشا تەرادوفێ ساز دکن.

- **شرۆڤه:↓**

۹۹۰- خەلقێ کو ژ دەست غەمان ب فەریاد
فـەردەک قـه نـەمـا نەبـوویی دلـشاد

- **هەڤبەرکرن: ئه.** دەس، نەبوویه-

- **پەیڤناسی: خەلقێ کو:** مرۆڤێن کو - **غەمان:** کول و دەردان- **فەریاد:** گازی و هاوار - **فەردەک:** کەسەک - **دلشاد:** کەیفخۆش –

- **جوانکاری:** پەیڤێن فەرد و فەریاد جناسێ ساز دکن. پەیڤێن غەم و دلشاد ژی دژبەری یێ دئافرینن.

- **شرۆڤە:** سۆفی و مەلا و نەدار و پاشا هەموو ل تەماشایێ دا جووم ببوون و ئەو مرۆڤێن کو ژ دەستێ دەرد و کولان داد و هاوار دکرن، ئەو مرۆڤێن دەردەدار و کولوول ئەو ژی هەموو کەیفخۆش بوون و کەسەک خەمگین نەمابوو.

۹۹۱- هەر بەردەرەکی شەماتەیەک لێ
هەر مەجمەعەکی تەماشەیەک لێ

- **پەیڤناسی: بەردەر:** بەردەرکە - **شەماتە(شماطە):** دەنگ و سەدا و قەرەبالغ - **مەجمەع:** جڤات –

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا هەلبەستێ ب شێوەیا تەرسیعێ هاتییە ڤەهاندنێ. پەیڤێن شەماتەو تەماشە جناسێ ساز دکن.

- **شرۆڤە:** ل بەر هەر دەرکەکێ دەنگ و هەرا و قەرەبالغەک هەبوو . ل ناڤ هەر کۆمێ دا تەماشەیەک هەبوو.

۹۹۲- تە دگۆ کو عەروس عەینێ جانە
لەو بوونە بەدەن ل پەی رەوانە

- **هەڤبەرکرن: ئا. بر.هژ.** بدل –

- **پەیڤناسی: عەین:** خودی خود - **ل پەی:** ل پێ، ل دوو - **رەوانە بوون:** رێز بوون و هەرکین، مەشیان-

- **جوانکاری:** بووک وەکلندییە جانەکی و مرۆڤێ کو ل دوو کەجاوەیا وێ کەتنە ژی وەکاندییە بەدەنێن کو ب جانێ خوە ڤە گرێدایینە و ل دوو جانێ خوە دچن. لەورا کو ئەڤە جانە کو بەدەنێ ل دوو خوە دگەرینە.

- **شرۆڤە:** تە دگۆت قای کو بووک جان بخوەیە، لەما ئەو بەدەنانە، واتە ئەو مرۆڤانە ل دوو رێز ببوون.

۹۹۳- سازان مری حەی کرن وەکی سوور
کـووس و دەف و کـەڕەنای و ناقوور

- **هەڤبەرکرن: میر. حم. بر.ئە. هژ. رۆ.** کەڕەنا - **ئا.** نای و نەی و –

- **پەیڤناسی: حەی: زندی - حەی کرن:** زندی کرن، ڤەژانـدن - **سـوور:** بلـوورا کـو ژ شاخی چێ دکن، بلوور، نەی، نەیا کو رۆژا هەلستانێ ئسرافیل پوف دکێ و مری هەمـوو ب دەنگێ وێ زندی دبن - **کووس:** دوهـۆلا مـەزن- **دەف:** تەبلـک، تەلبـک، دوهـۆل- **کەڕەنای:** قەرەنەی، ئامیرەکی سازبەندی یێ یە- **ناقوور:** بلوورا کو ژ شاخی چێ دکن-

- **شرۆڤە:** سازێن بینانی دەف، کەڕەنای، کووس و ناقووری وەکی بلوورا ئسـرافیلء مـری یێن گۆڕان ژی زندی دکرن.

- **جوانکاری:** د ڤێ مالکا هەلبەستێ دا تەشبیهـ، تەلمیح، تەزاد و تەناسوب هەیە. پـەیڤێن حەی و مری تەزاد واتە دژبەرن. ئەو ئامیرێن سازبەندی یێ یێن ل زەماوەندا ستی یێ و تاجـدینء دا هـاتنە بکـار برنـێ وەکانـدییە سـوورا ئسـرافیلء و ئـاڤڕەکی ژی دده وێ باوەری یا ئایینی یا کو دبێژن ل کوتایـا جیهـانێ دا ئسـرافیلێ ل بلـووری بـدە و گشـتی بوونەوەرێن مری یـان ژی گشـتی مـرۆڤێن مـری دێ زنـدی بـن. تەناسـوب ل نیڤەکـا پەیڤێن ساز، سوور، کووس، دەف، کەڕەنای و ناقوور دا هەیە

۹۹٤- شاباش و سەدا و گازەگازان
گوهدار غەنی کـرن ژ سازان

- **هەڤبەرکرن: میر. حم. ئا. ئۆس. ئە. هژ. زا. پرۆ.** ژسازان - **رۆ.** بە سازان- **جا.** بسازان.

- **پەیڤناسی: گازەگاز:** هەوار و گازی-**غەنی کرن:** بێ حەوجەکرن، زەنگین کرن، دەولەمەند کرن، کەیفخۆش کرن، تێر کرن-

- **شرۆڤە:** دەنگێ شاباش و قووتین و گازی یا کەیفخۆشی یێ گوهـدار ژ دەنگـێ سـازان بێحەوجە دکرن.

- **جوانکاری:** پەیڤێن سەدا و گازەگاز تەرادوفێ ساز دکن. پەیڤا غەنی لەتافەتێ دئافرینە، لەورا کو هەم ب واتەیا بێحەوجەبوونێ یە و هەم ژی واتەیا وێ یا دەنگبێژی و سازبەندی یێ کو ژ غەنایێ تێ، دکەڤە بیرا مرۆڤێ.

٩٩٥- ڤێکرا کو سەدا ژ وان ب دەرکەت
قەسرا فەلەکێ سەدا ب سەر کەت

- **پەیڤناسی: قەسرا فەلەکێ:** مەبەست ژێ ئاسمانە-

- **شرۆڤە:** دەنگێ کەیفخۆشی و شاباش و گازەگازا زەماوەندی یان گەهەشتە بەرپەرێ ئاسمانان.

- **جوانکاری:** ئاسمان ب کۆشکەکێ هاتییە وەکاندنێ، کو دەنگێ زەماوەندی یان ل سەر کەتییە. پەیڤێن سەدا تەکریرێ ساز دکن.

٩٩٦- ئەڤ عەیش و نشات و شادمانی
نادیدە ب دیدەیان زەمانی

- **هەڤبەرکرن: رۆ.ئۆس. ئا. میر.** ب دیدەیا –

- **پەیڤناسی: عەیش و نشات:** خوەشی و شایی **- نادیدە:** نەدیتی **- دیدە:** چاڤ، بینایی- **زەمانی:** زەمانێ، دەمانێ -

- **شرۆڤە:** فەلەکا پیر ل دریژایا تەمەنێ خوە دا شەهیان و زەماوەندەک وسان خوەش و شایی و گولشایی یەک وەها گەش ب چاڤێن خوە نەدیتبوو.

- **جوانکاری:** پەیڤێن نادیدە ودیدە هەم جناسێ ساز دکە و هەم ژی تەزادێ. پەیڤێن عەیش و نشات و شادمانی هەم تەرادوفێ دئافرینن و هەم ژی تەناسوبێ.

۹۹۷- فـولـکا فـهلـهکا مـهلهک د ناڤێ
مهوجان کو رهڤا د وهقت و گاڤێ

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** د وەقتێ گاڤێ– **پرۆ.** د وەقت و گاڤێ- **ئۆس.** ژ وەقت و گاڤێ–

- **پەیڤناسی: فولک:** کەشتی، گەمی - **فەلەک:** جیهان - **مەلەک:** فرشتە - **دناڤێ:** دناڤ دا - **مەوجان:** پێلان - **رەڤا:** رەڤاندن -

- **جوانکاری:** پەیڤێن فولک، فەلەک و مەلەک جناسێ چێ دکن. کەجاوەیا ستی یێ جارەک دی ب گەمی یەک ئاسمانی! هاتییە وەکاندنێ و مەلەک ژی ئستعارەیە ژ ستی یێ بخوە. وەکهەڤی یەک دی ژی د ڤێ وەکاندنێ دا هەیە، چاوا کو جیهێ مەلەکان ل ئاسمانان دایە، ستی ژی وسان ل سەر دەستێن مرۆڤان ل ناڤ گەمی یا ئاسمانی دا ل ئاسمانان دا یە. مەوج ژی دیسان ئستعارەیە ژ گوژ و تاو و پڕانی یا مرۆڤێن کو کەجاوە هلدانە و ئەوێ وەکی گەمییەک ئاسمانی واتە بالفڕەکێ پێش دا دبن.

- **شرۆڤە:↓**

۹۹۸- ئـەڤ تـەنـتـەنە و شـوعار و ئایین
چوون لەحزەیەکی گەهانە تاجدین

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** چوو لەحزەیەکێ گهاندە-

- **پەیڤناسی: تەنتەنە:** شان و شەوکەت و گازی و هەرا ، دەنگ و گازی یا شاهی یێ، تلیلی - **شوعار:** دوروشم -

- **شرۆڤە:** ئەو گەمی یا ئاسمانی کو فرشتەیەک تێ دا بوو، پێلان دەم ب دەم پێش دا هاژۆتن و تا ئەو شایی و کەیفخۆشی و شان و شوکووھ و تلیلی و دوروشم و رێ و رەسما د گاڤەکێ دا گیهاندن تاجدینء.

۹۹۹- تاجدین بخو بوویه پادشاهەک
مەم ژی ل تەنشتێ شوبهێ ماهەک

- **هەڤبەرکرن: بر.** بوویی شاهەک - **ئا.** تەنشت وی بوویه ماهەک –

- **جوانکاری:** تاجدین ب پادشاهەکی را هاتییه وەکاندنێ، و مەم ژی ل کەیفخۆشی یێ دا ب هەیڤێ را هاتییه وەکاندنێ.

- **شرۆڤه: ↓**

۱۰۰۰- رووونشت ل شەهنشینێ عالی
جەمعەک ژ ئەکابران حەوالی

- **هەڤبەرکرن: ئا.** رووونشت د شەهنشینێ- **ئه.** رووونشت ل شانشینێ - **میر.** رووونشتی ل شەهنشینێ- **رۆ.** رووونشتی د شاهنشینێ – **بر.حم. زا. جا.** رووونشتی د شەهنشینێ-

- **پەیڤناسی: شەهنشین:** شاهنشین، شانەشین، ئەیوان، جیهێ رووونشتنا شاهان - **عالی:** بلند- **شەهنشینێ عالی:** شاهنشینا بلند، پاشپرتکا "ئێ" لێرە دا ئزافه یا فارسی یه. - - **جەمع:** کۆم - **ئەکابر:** یێن مەزن، گرە گرە - **حەوالی:** دەور و بەر –

- **شرۆڤه: ↓**

۱۰۰۱- رابوون ل تەفەڕوجێ ڤەوەستان
وان جومله تەبەق د هەر دو دەستان
۱۰۰۲- مانەندێ تباقێ ئاسمانی
یاقووت و زومڕودێ د کانی

- **هەڤبەرکرن: جا.** زمورودێ د کانی - **میر. ئه. هژ. ئه. میر .حم. زا.** زومورەدێ د کانی- **ئۆس. ئا.** زمورودێن د کانی –

- **پەیڤناسی: ڤەوەستان:** راوەستان، دەست ژێ کێشان- **لێ ڤەوەستان:** تەماشه کرن - **تەبەق:** دەوری، بۆرمه، سێنی- **تباق:** پرانەیا تەبەق- **تباقێ ئاسمانی:** قاتێن ئاسمانان- **زمورود:** بەرەکی کەسک و گرانبوهایه، زمروت- **کانی:** مەعدەنی، گەوهەرێن رەسەن–

- **جوانکاری:** خانی تەبەقێن تژی زومـوڕود و یاقووتـان وەکانـدییە ئاسـمانان و زومـوڕود و یـاقووت ژی وەکانـدییە ئسـتێران. زومـوڕێ د کـانی، زومـوڕێ ل دکـانێ ژی تینـە بیرا مرۆڤـ-

- **شرۆڤە:↓**

١٠٠٣- رێهتن تەبەقێ دوێ نساری
ژۆر دا ل عەماری یا نگاری

- **هەڤبەرکرن: حم. ئا. ئە. ئۆس. زا. جا.** رێهتن تەبەقـێ دوێ نسـاری- **رۆ.** تەبەقـا د وێ- **هژ.** تەبەقێ د وڕێ- **میر.** تەبەقێ د وێ نشاری-

- **پەیڤناسـی: رێهـتن**: رژانـدن - **نسـار(نثـار):** شـاباش، پـارە و پـۆل و شـیرینی و شەکرۆکێن کو ل سەر سەری بووکێ دڕەشینن - **نگار:** جوان، بەدەو -

- **شرۆڤە:** تاجدین ل وێ دەمێ دا وەکە شاهەکی لێ هات و ل شانەشینا هەرە بلنـد دا ل ناڤ کۆمەک گرەگرە دا رووننشت و مەمۆ ژی ل رەخ وی شاهی وەکی هەیڤەکـێ چلڤلـی وکەیفخۆش بوو.
تاجدین ل وێ دەمێ دا کو کۆمەک ژ گرەگران ل دۆرێ بوو، ل شانەشینا بلند دا رووننشت. ل دوو را گافا کو بووک گەهشتە نێزیکی وێ شانەشینێ، هەموو تەڤ رابوون و دەمەکێ بەرا خوە دانە شەهیانێ و هەر یەکێ ژ وان ژی سێنییەک تژی یاقووت و زومروونێن رەسەن دانە سەر دەستێن خوە و ئەو سێنی یێن شاباشێ یێن وەکە قاتێن ئاسمانان تژی جەواهرت ژۆردا ل کەژاوەیا بووکێ رەشاندن.

١٠٠٤- ئەمما تەبەقێ د وان هەمی پوڕ
زێڕ و وەرەق و جـەواهـر و دوڕ

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** زیڤ- **پرۆ.** زێڕ - **هژ.** وەریق –

- **پەیڤناسی: پوڕ:** پڕ، تژی- **وەرق:** پەلگ، پەلگێن زێڕ و زیڤ، ژ پارەیێن کاخەزی را ژی تێ گۆتنێ-

- **جوانکاری:** تەناسوبا پەیڤێن زێڕ ووەرەق و دوڕ و جەواهر پێکڤە هەیە.

- **شرۆڤە:↓**

١٠٠٥- يەغماكەرێ گەنجێ بوونە ماشا
خيزان هەمء بـوونە مير و پاشا

- **هەڤبەرکرن: حم. هژ. جا.** يەغماگەرێ گەنجێ بوونە ماشا - **ئە.** يەغماگەرێ گەنج و بوونە ماشا - **رۆ.** گەنج بوون ماشا - **ئۆس.** يەغما كرن گەنج و بوونە پاشـا- **مير. زا.** يەغما گەر و گەنج بوونە ماشا- **ئا.** يەغما كرى گەنج بۆ /بوو تەماشا-

- **پەيڤناسى: يەغماكەر:** تالانكەر، پوورکار- **گەنج:** خەزينە - **ماشا:** هەرچى بخواستانا، - **خيزان:** خزان، نەدار، هەژار –

- **جوانكارى:** پەيڤا خيزان دگەل پەيڤێن مير و پاشا دژبەرى يێ سـاز دكـە. تەناسـوب ل نيڤەكا پەيڤێن مير و پاشا دا هەيە.

- **شرۆڤە: ↓**

١٠٠٦- سەد جارِ ل هێڤى يا حەريسان
خـارج ژ جـڤانـدنا خـەسيـسان

- **هەڤبەرکرن: هژ.** جارى –

- **پەيڤناسى: هێڤى:** چـاڤنهێڕى - حـەريس(حـريص): تماكـار، چـاڤچنۆک، دلبـژۆک، بەرچاڤتەنـگ - **خـارج:** دەر، دەرڤـا - **جڤانـدن:** بەرهـەڤ كـرن- **خەسـيس:** چرووک، چكووس–

- **شرۆڤە: ↓**

١٠٠٧- فازِل ژ كەرامەتا كەريمان
زائد ژ خـودانى يا لـەئيمان

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** قاسد- **پرۆ.** فازل-

- **پەيڤناسـى: فـازل(فاضـل):** زێـدە - **زائـد:** زێـدە - **كـەريم:** دەسـت ودل ڤەكـرى، بەخشـندە- **خـودانى:** خـودانكرن وبـۆ خـۆ خـوازى- **لـەئيم:** نـاكەس، بـێ ئاكـار، خەسيس و چاڤچنۆک -

- **شرۆڤە:** لێ سێنی یێن وانا هەموویێ تـژی زێـڕ و گەوهـەر و پەلـگ و مرواریـد بـوون. هەرچی دلێ وان خوەست، ئەوانا دان و رەشاندن. وسان خەزینە پوور کرن، کو خـزان و نەدار هەموو وەکی میر و پادشاهان دەولەمەند بـوون. ئـەوان سـەد جـاری زێـدەتر ژ هیڤی و داخوازا تماکاران و زێدە ژ جڤاندنا چاڤچنۆکان و گەلەکتر ژ کەرامەت و جـوامێری یا جوامێران و پرتر ژ دانەهەڤا چاڤبرسی یان شاباش ل سەر سەرێ بووکێ رەشاندن.

- **جوانکاری:** پەیڤێن فازل و زائد تەرادوفێ ساز دکن. پەیڤێن لـەئیم و کـەریم دژبـەرن. پەیڤێن کەریم و کەرامەت جناسێ چێ دکن.

١٠٠٨- خیـزان و گـەدا وەبـوونـە مـونـعم
موفلس بوونە زەرپەرەست و مولغم

- **هەڤبەرکرن: ئا. ئە.** موفلس بوونە زەرپەرەست و موغلم - **جا.** بوونە زەر پەرەسـت و مەغلـەم - **زا.** بـوویە زەن پەرەسـت و مەغلـەم - **رۆ.** زەرپەرەسـت و مـونعم- **پـرۆ.** زەنپەرەست و موغلم - **میر. حم.** موفلس بـوویە زەن پەرەسـت و مـوغلم- **هـژ.** ژن پەرەست و موغلیم-

بالکێشی: خانی ل ڤێ مالکا هەلبەستێ دا ل سەر مالێ دونیایێ و زەنگینی و نەداری یێ دنڤیسە، نە کو ل سەر ژنک و هەوەسبازی یێ. ب دیتنا من ئەو نوسخەیێن کو ل جیهێ زەرپەرەست و مولغم دا ، زەن پەرەست و موغلم یان مەغلەم نڤیسینە، شاشن-

- **پەیڤناسی: گەدا:** پارسەک - **مونعم:** دەولەمەند، زەنگین، خودان نەعمەت - **موفلس:** تۆپ ئاڤیتی، بێ مال و هەیی، رووت و تـووت - **زەرپەرەسـت:** پـارەحەبێن ، زەنگـین، زێرحەبێن - **مولغم:** زێرینگەر –

- **جوانکاری:** تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن خیزان و گەدا و موفلس دا هەیە. ئـەڤ هەرسـێ پەیـڤ ل گـەل پەیڤـا مـونعم دژبـەری یـێ سـاز دکـن. تەناسـوب ل نیڤەکـا پـەیڤێن زەرپەرەست و مولغم دا هەیە. ل پەیڤا بوونە دا سەربەستی یا هۆزانی یێ هەیە.

- **شرۆڤە:↓**

۱۰۰۹- خیـزان و گـەدا غـەنی و زەنـگین
شادان و حەزین و شاد و غەمگین

- **هەڤبەرکرن: هژ. حم.** شا –
- **پەیڤناسی: غەنی:** نەحەوجە، بێ نیاز - **زەنگین:** دەولەمەند - **حەزین:** خەمگین –
- **جوانکاری:** پەیڤێن خیزان و گەدا دگەل پەیڤێن غەنی و زەنگین، پەیڤێن شادان و شاد ژی دگەل پەیڤێن حەزین و غەمگین دژبـەری یـێ سـاز دکـن. پـەیڤێن شـاد و شـادان جناسێ ساز دکن.
- **شرۆڤە: ↓**

۱۰۱۰- ئێدی نەدبوون ژ هەڤ موشەخخەس
تە دگۆ هەمء میرەکن موورەخخەس

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** میر کرن- **پرۆ** . میرەکن-
- **پەیڤناسی: موشەخخەس(مشـخص):** ناسـکری، دیـار - **میـرەکن مـورەخخەس:** میرەکی ئازاد و سەربەستن –
- **شرۆڤە:** نەدار و پارسەک وسان دەولەمەند بوون، کو نەدارێن رووت و تووت ژی بوونە زێڕحەبێن و زێڕینگەر. کۆمەل وسان لێ هات کو ئێدی نەدار و پارسەک و زەنگین و بـێ نیاز و یێن خەمگین و یێن کەیفخۆش، یێن شـاد و یـێن دل بکـول ژ هەڤـدو نەدهـاتن ناسینێ و تە دگۆت قای هەر یەک ژ وان میرەکی سەربەست و ئازانە.

۱۰۱۱- تـێـکـدا د مـونـاسـب و مـووافـق
ڤـێکـرا د مـوسـافـح و مـوعـانـق
۱۰۱۲- حاسل کـو ژ مـەقدەمـا سـەرا مـەست
بوون ئەو دەر و بان و ئەو سەرا مەست

- **هەڤبەرکرن: میـر. جـا. ئـۆس. رۆ.** مەقـدەما- **هـژ. حـم. زا.** مەقسـەدا - **ئـە.** مەقدەسێ- **پرۆ.** کو مەقدەما، کو ژ مەقسەدا-

- **پەیڤناسی: موناسب:** بابەت - **مووافق:** سازگار، هەڤبیر و هەڤدەنگ - **موسافح(مصافح):** دەست ل ناڤ دەستێن هەڤدو دا - **موعانق:** دەست ل ئوستی یێ هەڤرا بری- **مەقدەم:** پێ، پێ وپال، هاتن - **سەر:** سەرە، بژارە، **سەرامەست:** سەرەیا مەست، مەستا هەرە بژارە، مەبەست ژێ ستی یە - **دەروبان:** دەربان، خانومان، ئاڤایی - **سەرا:** کۆشک، بالاخانە.

- **شرۆڤە:** ب کورتی ئەو مرۆڤانە هەموو پێکڤە سازگار و دلخواز و ل هەڤهاتی و دەست ل ناڤ دەستێن هەڤدو دا و دەست ل ئوستی یێن هەڤدو را بری و وەکی هەڤال و هۆگران پێکڤە کەیفخۆش بوون و هەیلۆ ژ پێ و پالێ وێ بووکا هەرە بژارە و مەست ئەو دەربان و خانومان و کۆشک و سەرا ژی مەست و کەیفخۆش بوون.

- **جوانکاری:** تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن موناسب و مووافق و پەیڤێن موسافح و موعانق دا هەیە. دروبان ل هەژیان و لەرزینێ دا وەکاندییە سەرخۆش و مەستان.

بالکێشی: مەبەستا خانی ژ سەرمەست بوونا دەروبان و سەرایان ئەوە، کو خەلکێ خۆجی هند کەیفخۆش بوون و ل هات و چوویێ دا بوون کو دەروبان ل بەر هات و چوویا وان وەکی سەرمەستان دهەژکین.

۱۰۱۳- هن مەست و هنەک دگەر د بەنگی
خوانەندە و بەزلەگۆ و چەنگی

- **هەڤبەرکرن: میر. ئۆس.** هن مەست و هنەک دکور دبەنگی- **حم. ئا. رۆ.** هن مەست و هنەک دکر دبەنگی - **ئە.** هن مەست هنەک هنەک دبەنگی- **پرۆ.** هن مەست و هنەک دکر بەنگی- **هژ.** هن مەست وهنەک دکر دەبەنگی- **چاپا ئۆرمی یێ.** دگەر-

- **پەیڤناسی: مەست:** سەرخۆش - **هنەک دگەر:** هنەکی دن، هندەک کەسێن دی - **بەنگی:** مەست، دەنگبێژ، سەرخۆشێ حەشیشێ -**خوانەندە:** دەنگبێژ - **بەزلەگۆ:** یاریکەر، حەنەک بێژ، ترانەبێژ - **چەنگی:** چەنگ ژەن-

- **شرۆڤە:** هندەک مەست ببوون و هندەکی دنێ ژی بەنگی ببوون. هندەکی لاقردی و حەنەک و قەشمەری دکرن و هندەکان ژی ل چەنگێ ددان.

- **جوانکاری:** تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن مەست و بەنگی و پەیڤێن بەزلەگۆ، خوانەنـدە و چەنگی دا هەیە.

١٠١٤- هڕبەنگی و سەرخۆشێ دبۆتان
تێک هاتنە چەرخ و باز و لۆتان

- **هەڤبەرکرن: میر.** گەڕبەنگی و ل پەراوێزێ دا نڤیسییە اسم العشـیرە، واتـە گەڕبەنگـی ناڤێ عەشیرەتەکێ یە.- **هژ. جا. زا.** هەر بەنگی- **حـم.** هربەنگـی- **رۆ .** کربەنگـی /کوربەنگی - **پرۆ.** هر بەنگی- **ئا. ئە. ئۆس.** کوڕ بەنگی-
ئا.ئۆس. رۆ.میر. حم. جا. زا. بۆهتان- **ئە. هژ.** بۆتان-

بالکێشی: من ل سەر پەیڤا گەڕبەنگی کو گەلۆ ناڤێ عەشیرەتەک بۆتانێ یە، ژ گەلەک کەسێن دەڤەرێ پرسی. لێ کەسی سالخێ وێ عەشیرەتێ ژ من را نەدا. ئەز باور ناکم کو ئەو پەیڤ گەڕبەنگی بە. ب دیتنا من پەیڤا هربەنگی دەبێ سەراست تر بە، لەورا کو خانی لێرە دا ل سەر عەشیرەتێن بۆتانێ نەنڤیسییە، ئەو ل سەر گەنج و لاو و مەست و سەرخوەشان خەبەر دده.

- **پەیڤناسی: هڕ:** خوروو، خالس، ژ سەرخۆ چوویی - **هڕبەنگی:** بەنگی یێ ئاگاهژ خوە نەمایی، مەستێ ژ سەر خوە چوویی- **چەرخ:** گەڕ، باز، گۆڤەنـد، دۆر لێـدان، دۆرلاڤـاژی، لەیـــز - **بـــاز:** لەیـــز - **لۆتـــان:** پڕانـــە یـــا لـــۆت، لۆتـــک، چرتـــک، زیتـــک، بانزدان و لەیستن-

- **جوانکاری:** تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن هڕبەنگی و سەرخۆش و پـەیڤێن چـەرخ، بـاز و لۆت دا هەیە.

- **شرۆڤە: ↓**

١٠١٥- بـێـریـتە سـەما و سـاز و گـۆڤەند
شیرینێ شەکەرلەب و شەکەرخەند

- **هەڤبەرکرن: حـم. رۆ. ئـە. ئـۆس. جـا. زا.** بیریتـە سـەما - **هـژ.** بیریتـە، سـەما- **پرۆ.** بریت و سەما- **ئا.** پیرتینەسەما - **میر.** بـێ لیتـە و سـەما- **حـم. هـژ. ئـە. رۆ. میر.** شیرین و-

- **پەیڤناسی: بێریتە:** بێلیتە، جورەک دیلانە، سەمایا فەقیانی - **سەما:** دیلان، دیلانا سۆفی و فەقی و عەلەوی یان، دیلانا ئایینی- **بێریتە سەما:** سەمایا بێریتە، دیلانا بێریتە- **گۆڤەند:** گەڕا دیلانێ- **شەکەرلەب:** شەکەرلێڤ - **شەکەرخەند:** شەکەرکەن، شیرین کەن –

- **جوانکاری:** پەیڤێن بێریتەسەما، گۆڤەند و پەیڤێن شیرین و شەککەر و پەیڤێن شەککەر لەب و شەککەرخەند ب هەڤدو را تەناسوبا وان هەیە.

- **شرۆڤە: ↓**

١٠١٦- عەزرا و رووال و بکر و موردان
حوور و مەلەک و پەری و ولدان

- **هەڤبەرکرن: ئە.** حوور و پەری و مەلەک و –

- **پەیڤناسی: عەزرا:** کچ، کیژ - **رووال:** کوڕک، شێنەکوڕ، کوڕەلاو - **بکر:** کچا خامە و دەست نەخواری- **موردان:** پڕانەیا مورد، کوڕەلاو، کوڕکێ دەڤرووت- **ولدان:** کوڕکێن بهەشتێ یێن دەڤرووت –

- **جوانکاری:** تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن عەزرا، رووال، بکر و مورد دا هەیە. پەیڤێن عەزرا و بکر ب واتەیا کچکان دگەل پەیڤێن رووال و مورد ب واتەیا کوڕکان دژبەرن. تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن ولدان و حووری دا کو کوڕ و کچێن بهەشتینە و مەلەک و پەری دا کو فرشتەنە هەیە. عەزرا و رووال و بکر و مورد ب حوور و مەلەک و پەری و ولدانان را هاتنە وەکاندنێ.

- **شرۆڤە: ↓**

١٠١٧- گول پیرەهەنان، سەمەن قەبایان
شەککەر دەهەنان و قەندخایان

- **هەڤبەرکرن:** ئەڤ مالکا ل **رۆ.** دا نەهاتییە- **هژ. ئە. میر. حم.** گول پیرەهەن و-

- **پەیڤناسی: گـولپیرەهەن:** گـولکراس، کەسـا/کەسـێ کـو کراسـێ وێ ژ گـولێ بـە - **سەمەن قەبا:** سەمەندێرە، کەسا/کەسێ کو فیستانێ وێ ژ پەلگێ گولا یاسەمەنێ بە - **دەهەن:** دەڤ - **شەککەر دەهەن:**قسە خۆش، شیرینبێژ، شـیرینگۆتار - **خـا:** ژ ماکـا خاییـدەنێ تـێ، ب واتەیـا کرتانـدن و کرۆژتنـێ - **قەنـد خـا:** شەککەرشـکێن، شیرینئاخێڤ، قسە خۆش –

- **جوانکاری:** تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن گولپیرەهەن و سەمەن قەبا دا و پەیڤێن شەککەر دەهـەن و شـەککەرخا دا هەیـە. کراسـێ دیلانکـەران ب گـولێ و فیسـتانێن وان ب یاسەمەنێ هاتییە وەکاندنێ. کەن و ئاخفتنێن وان ژی وەکاندییە قەند و شەککەرێ.

- **شرۆڤە:↓**

١٠١٨- زەرِین کەمـەران و کەچ کولاهان
تەلعەت قەمەران و خەت سیاهان

- **هەڤبەرکرن: میر.** کەچ –

- **پەیڤناسی: کەج:** کەچ، خوار - **کولاه:** کوم، کۆفی- **کەجکولاه:** کوم خوار، کوم تەلـە، تەلەدانانا کوم و کولاڤان نیشانە یا نازداری و قـودەتی یـێ یـە - **تەلعـەت:** تەفـەش - **قەمەر:** هەیڤ - **قمەر:** ئەسمەر، گەنمگوون-

- **جوانکاری:** تەناسوب ل نیڤەک پەیڤێن کەمەر و کولاه دا هەیە. تەفەش واتـە تەلعەتـا وان کچکێن دیلانکەر وەکاندییە هیڤـێ و هوورەدەمـووێن سـەر لێڤـا وان ژی وەکانـدییە خەت واتە نڤیسارەک رەش.

- **شرۆڤە: ↓**

مـــەم و زیـــن

خودانێ ئیمتیازێ حافظ قاضی

سەرنڤیسەر مؤید طیب

© ماڤێن چاپکرنێ د پارستنێ نە

ئەدرێس

کوردستانا عیراقێ - دهۆک
نافبەرا نێخەما سەدیڤانێ
کرێکارێن کوردستانێ
قاتێ سێیەم
تەلەفون: ٧٢٢٥٣٧٦ - ٧٢٢٢١٢٥

www.spirez.org
www.spirezpage.net

دار سپیریز للطباعة والنشر
دهوك

- **ژمارا وەشانێ:** (٢٠٠)
- **نافێ پەرتووکێ:** مەم و زین (پشکا دوویێ)
- **شرۆڤەکرن:** پەرویز جیهانی
- **دەرهێنانا هونەری:** حسێن سەنعان مەتیخان
- **بەرگ:** بەیار جەمیل
- **سەرپەرشتکارێ چاپێ:** شێروان ئەحمەد تەیب
- **چاپا: ئێکێ**
- **تیراژ:** (١٠٠٠) دانە
- **ژمارا سپاردنێ:** (٢٨٦) ل سالا ٢٠٠٧
- **چاپخانا: حجی هاشم / هەولێر**

SPIREZ PRESS & PUBLISHER
DUHOK

ئەحمەدیّ خانی

مەم و زین

بـ راڤە و شرۆڤەیەکـ نوو

پەرویز جیهانی

پشکا دوویـیّ

سـیـیریّ

2007

ناڤەرۆك

(٢٤) مەقالێ ئشتعالێ شەمعێ جەمالێ مەحبووبە، مەقامێ ئنتقالێ ئشتغالێ وسالێ مەتلووبە..... ٥٩٧
(٢٥) وسووڵێ کەعبەیێ موراد و تەوافە، حوسووڵێ مەقسەد و مەرامێ زوفافە..... ٦١٣
(٢٦) حیلەپەردازی و فتنە ئەنگیزی یا بەکرە ژ حەسەدوەرزی یا ل تاجدین، کو بووی سەبەب میر نەدا مەمێ زین..... ٦٣٣
(٢٧) نائومیدی یا زینێ یە ژ دەولەتا وەسلەت و حەزرەتێ دەردمەندی یا وێ یە ژ کوربەتا فورقەت و حەسرەتێ..... ٦٦١
(٢٨) هەمدەمی یا زینێ دگەل غەمان، ب سەبەبێ نفاق و نائێعتمادی یا هەمدەمان..... ٦٨٣
(٢٩) موعاتبی یا زینێ یە دگەل ستی یێ، گازندە یا حووریێ یە ژ پەری یێ..... ٦٨٩
(٣٠) موکالمەیێ هەمرازێ شەمعە، موداوەمەیێ خوونریزیێ دەمعە..... ٦٩٣
(٣١) بلبلی یا زینێ یە دگەل پەروانەیێ، پەروانی یا وێ یە دگەل دیوانەیێ..... ٦٩٩
(٣٢) مەجنوونی یا مەمێ یە ژ عێشقا لەیلایێ و وامقی یا وی یە ژ دەردێ عەزرایێ..... ٧٠٥
(٣٣) موخاتەبەیا مەمێ یە دگەل شەتێ جزیرێ، موجاوەبەیا ژ عێشقا بێ نەزیرێ..... ٧١١
(٣٤) مەباحسی یا مەمێ یە دگەل بایێ و هەوادارێ یا دگەل هەوایێ دبێژە..... ٧١٩
(٣٥) موجادلەیا مەمێ یە ب دلێ کول را، موحارەبەیا پەروانەیێ یە ب بولبول را..... ٧٢٩
(٣٦) چوونا میر زینەدینە ب سەید و نێچیرێ، ئازادی یا مەمێ و زینێ یە ژ قەید و زنجیرێ..... ٧٥٣
(٣٧) داستانێ بووستانێ جەننەت نشانێ میرانە، کو بوویە مەجمەعولبەحرەینا عەشقا هەردو دلئەفگاران و مەتلەعولنەییرەینا شەوقا حوسنا هەرد گولعێزاران..... ٧٦٩
(٣٨) رەهایی یا زینێ یە ژ قەیدا تەعەلوقا ئەغیاران، تەنهایی و تەکەللوما وێ یە دگەل بەلگ و داران..... ٧٧٧
(٣٩) تەقازایێ داعیەیێ دیدارێ دلدار مولاقاتە ژ بۆ مەمێ ژار ژ جەنابێ واهبولەرام و قاز یەلحاجات..... ٧٩٥
(٤٠) قەگەریانا میرێ میرانە ژ شکارێ، سەرخۆشی یا مەمێ و زینانە ب مەیا دیدارێ، بێخەبەری یا وانە ژ گازی و هاوارێ، سەردا هاتنا میر و هەڤالانە د وەقتێ ئێڤارێ..... ٨٢٣
(٤١) رابوونا تاجدینە ژ دیوانێ ل وێ دەمێ دا، سۆهتنا مال و مولکانە ل ری یا مەمێ دا..... ٨٤٥
(٤٢) ئاگاهی یا میرە ل عێشقبازی و یاری یا مەم و زینان، ب ئفشا و ئلقایا نەیاران و موزەبزەبینان..... ٨٦١

(٤٣) شەترەنج بازی یا مەمێ و میرە ب شەرتێ دلخواز، ڤەدانا دامێ تەزویرە ژ بۆ کەشفێ راز..... ٨٧٧
(٤٤) خولووسبیەت و خەلاسی یا مەمێ یە د خەلوەتا زندانێ دا ژ سفاتێ د حەیوانی، موشارکەت و موشاکەلەتا وی یە ب ئەخلاقێ د رووحانی..... ٨٩٩
(٤٥) مەئیووسی یا زینێ یە ب سەبەبێ مەحبووسی یا مەمێ و مەئنووسی یا وێ یە ب غەم و دەرد و ئەلەمێ..... ٩٢١
(٤٦) تەهەووڕا تاجدینە ژ غیرەتا برایی، مەشوەرتا دگەل برانە، ل خەلاسی یا بێنەوایی..... ٩٣٥
(٤٧) تەعەسوب و تەدارەکا تاجدین و برانە ب ئەمرێ غیرەتێ، سواری یا وانە ل هەسپێ حەمییەتێ..... ٩٤٧
(٤٨) تەدبیرا بەکرە ژ بۆ دەفعا مەزەننەت و عنادێ، تەزویرا وی یە ژ ترسا فتنە و فەسادێ..... ٩٥٥
(٤٩) نەسیحەتا ساحب غەرەزێ پڕ مەرەزێ دل بکول، ژ بۆ میرێ بێ تەمیزێ سادە دل یێ..... ٩٦٧
(٥٠) روخسەتدانا میرە ل دیتنا دلدارێ بێشبوونا زینێ یە ژ زەوق و شەوقا دیدارێ زینێ..... ٩٧٧
(٥١) تەوسییە و تەدارەکا زینێ یە ژ بۆ سەفەرا ئاخرەتێ، تەهییەیێ ئەسبابێ جەهازە ژ بۆ عەرووسی یا جەننەتێ..... ١٠٠٥
(٥٢) پەشیمانی یا میر زینەدینە ل مەحەببباتا مەم و زینان مەرحەمەتا وی یە ل حاڵ نازەنینان مرنا مەمێ یە ب ئاخفتنا بریناڹ..... ١٠٢٣
(٥٣) تەعزییە و ماتەم و مدرسییە و شیوەنا مەمێ شەهیدە مرنا بەکرێ شەقی ب دەستێ تاجدینێ سەعیدە..... ١٠٤٩
(٥٤) ئلتماس و ئستدعایا زینێ یە ژ بۆ بەکرێ موفسد عوزورخواهی یا وێ یە ژ بۆ ئەوێ مولحد..... ١٠٦٣
(٥٥) تەجهیز و تەکفین و تەدفینا مەمێ مەحروومێ غەمگینە، هەمنەفەس و هەمقەفەسبوونا ب فەوتا زینا نازەنین و غەمرەڤینە..... ١٠٦٩
(٥٦) تەسویلێ تەفاوت و ئختلافێ خلقەتە تەمسیلێ تەقازایێ سرشتێ تینەت و فترەتە..... ١٠٨٧
(٥٧) مسالێ سەرەنجامێ، بەنی ئادەم و مەئالێ نە ب حەسبێ زاهرێ سوورەتێ حالە، بەلکی موتەعەللقێ باتنێ مەعنا و مەوقووفێ مەشییەتێ زولجەلالە..... ١٠٩١
(٥٨) ئسباتێ خەواس و کەمالێ جەوهەرێ عەشقە کو کیمیایێ ئەکبەر و گووگردێ ئەحمەرە ژ بۆ خودانی، لەورا بەهیمی و درندەیی و شەیتانی یێ دکەتە مەلەك د نەفسا ئنسانی..... ١١٠٩
(٥٩) بەیانێ مەراتب و مەدارجێ سولووك و وسوولێ ئللا ئەللاهە و مەراسمێ فەنایێ فی ئەللاه و بەقایێ بئەللاهە..... ١١١٩
(٦٠) خاتەمەیا کتاب و نامەیێ، دسوورەتێ ختابا دگەل خامەیێ، هەرچەند غەرەز خەتمێ کەلامە، لاکن ل موتەکەللمی ئیهامە..... ١١٤٣
ژێدەر..... ١١٦٣

۱۰۱۹- سیمین بەدەن و سەمەن عزاران
سێڤین زەقەن و مەمـک هـناران

- **هەڤبەرکرن: هژ. میر.** عوزاران - **- هژ.**هەناران-
- **پەیڤناسی: سیمین:** زیڤین **- سێڤین:** وەکی سێڤێ **- زەقەن:** چەنە، ژێر چەنە –
- **جوانکاری:** خانی لەشێن وان کچکانە وەکاندییە زیڤ ء ، تەفەشێن وان وەکاندییە گولا یاسەمەنێ، خەوەخەوکێن وان وەکاندییە سێڤان و مەمکێن وان وەکاندییە هەناران.
- **شرۆڤە: ↓**

۱۰۲۰- ئەو مووی میانێ مار گیسوو
ئەو چاردەسالێ چارئەبـروو

- **هەڤبەرکرن: میر. حم. ئا. ئۆس. رۆ. هژ. جا. زا.** ئەڤ، ئەڤ - **ئـە.** ئـەو، ئـەو - **میر.** مارو- **حم. ئا. ئە. ئۆس. زا. رۆ. هژ.** مارێ- **جا.** موویە میان و مارە گیسوو- **- رۆ. ئە. میر. ئا.** چاردەسال و چار ئەبروو **- حـم. ئـۆس. زا. هـژ.** چـاردە سـالە چـار ئەبروو- **جا.** چاردە سالە چارە ئەبروو-
- **پەیڤناسـی: مـووی میـان:**نـاڤقەد زراڤ، یـێن ناڤتەنگـا وان هنـدی مـوویەکێ زراڤ - **مارگیسوو:** مارکەزی، یێن کەزی یێن وان وەکـی مـاران- **چـارئەبروو:** بـروو لێکـدایی، بروو چاتمە –
- **جوانکاری:** میان واتە ناڤقەدا کچکـان ب مـوو، کـەزی یـێن وان ژی ب مـاران هـاتییە وەکاندنێ. تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن چاردە و چار دا هەیە. تەناسوب ل نیڤەکا پـەیڤێن موو، گیسوو و ئەبروو دا هەیە.
- **شرۆڤە: ↓**

۱۰۲۱- مـوردان و مـوراهقـێد مـوجەڕەد
لاوێد وە، کو خەت وەکی زومەڕەد

هەڤبەرکرن: میر. ئەمـرەدان – **میـر. ئـە. ئـۆس. هـژ. رۆ. حـم. جـا. زا.** موراهـق و موجەڕەد- **ئا.** موراهقێ موجەڕەد – **- میر.** لاوێد وەکوو- **حم. زا. جا.** لاوێ وەکوو- **ئا.** لاوێت دکو/دگۆ- **هژ.** لاوی وە، کو - **ئە.** لاوێت کو- **ئۆس. رۆ.** لاوێد کو- **پرۆ.** لاوێ وە، لاوێ وەکوو، لاوێت ڤەکوو-

بالکێشی: موردان و موراهقێ د موجەڕەد ژ هەموو یێن دی سەرراست تره، لەو را کو پەیڤا موجەڕەد تەک هاتییە و ئەو رەوشناڤە ژ بۆ هەردو پەیڤێن ل پێش خوە دا. ئەگـەر وسـان بە، پێتا "و" ل نیڤەکا پەیڤێن موراهق و موجەڕەد دا کو ل چەندین نوسخەیان دا هاتییە، ل بنێشێ دا ژی هەر پێتا "د" بوویە و رووننڤیسکاران ب شاشی"د"وەکـە "و" نڤیسـینە. دەنا چاوا کو پەیڤێن موردان و موراهق پڕانە واتە جەمع هاتنە، دەبێ پەیڤا مـوجەڕەد ژی ب پڕانە بهاتا، داکو دگەل هەردو پەیڤێن ل پێش خوە دا بکەتا رێزەکێ دا.

- **پەیڤناسی: موراهق:** خۆرتێن نوو گەهشتی - **موجەڕەد:** تەنێ، نەزەوجی - **لاوێد وە:** کوڕێد وسان - **زومەڕەد:** زومورود، زومرووت، کەڤرەکی رەنگ کەسـکی گرانبوهـایە – **خەت زومەرەد:** سمبێل سۆر-

- **جوانکاری:** پەیڤێن موردان ومووراهق و لاو هەڤ واتەنە و دگەل پەیڤا موجەڕەد تەناسوبا وان هەیە. خانی سمبێلێن نوو خوویی دایی یێن لاوان وەکاندییە زومروو تا کەسک.

- **شرۆڤە:↓**

۱۰۲۲- خۆش دەنگ هنەک، هنەک د خۆش رەنگ
هـــن جـەرگـەبـەزی و هـن دکـر لـەنـگ

- **هەڤبەرکرن: هژ. جا. زا.** دیگەر- **رۆ. ئە.** دگەر رەنگ - **ئا.** جەرگەبەزین و هن دیەک رەنگ - **میر. ئۆس.** دیەکرنگ- **حم.** دیکر لەنگ- **پرۆ .** هن جەرگەبەز و هەنەک دگەر رەنگ - هن جەرگەبەزی وهن دگەر بەنگ- هن جەرگەبەزی و هن دیگەرلەنگ-

بالکێشی: ئەڤ پەیڤا دەبێ یان دکر بە، یان ژی دگەر بە. هن جەرگەبەزی و هن دکر لەنگ،

هەروەکی ل شرۆڤەیێ دا هاتییە، واتە هندەکان جەرگەبەزی دکرن و هندەکان ژی لەنگ دکرن. لێ ئەگەر ئەم ل جیهێ " دکر" دا "دگەرێ " بپەژرینن، واتە بێژن: هن جەرگەبەزی و هن دگەر لەنگ، واتە هندەکان جەرگەبەزی دکرن، و هندێن دی ژی لەنگ دکرن.

- **پەیڤناسی: خۆشدەنگ:** دەنگخۆش- **خۆشرەنگ:** رەنگخۆش، بەدەو، جوان - **جەرگەبەز:** دیلانا کو کوڕ و کچ و مێر و ژن پێکڤە دکن، گەنمە جۆ، رەشبەلەک- **هن دکر:** هندەکان دکر- **لەنگ:** ناڤێ دیلانەک گرانە- **هن دگەر:** هندکێن دی-

- **جوانکاری:** پەیڤێن دەنگ و رەنگ و لەنگ جناسێ ساز دکن. پەیڤێن هن و هنەک ژی ژ بلی جناسێ تەکریرێ ژی چێ دکن.

- **شرۆڤە:↓**

۱۰۲۳- بلجوملە ل رەغمێ ڤێ عەجووزێ
یەعنی ل خلافێ پشتکووزێ

- **هەڤبەرکرن: هژ.** وێ –

- **پەیڤناسی: عەجووزێ:** عەجووزەیێ - **عەجووزە:** پیرەژن، مەبەست ژێ جیهانە - **ل خلافێ:** بەرەواژی، دژی - **پشتکووز:** پشت حۆچک، پشت خوار، پشتکۆم، پشتکووزک

- **شرۆڤە:↓**

۱۰۲٤- کیژێ د سڤک کوڕێ د لاوین
مانەندێ بەنات و مسلێ پەروین

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** قیز- **پرۆ.** کیژ - **ئە.** د سەف و –

- **پەیڤناسی: کیژ:** کچ، قیز - **لاوین:** خۆرت، خوەشکۆک - **بەنات:** پرانەیا بنت، کچ، لێرەدا مەبەست ژێ بەناتو نەعشە(بنات النعش) هەفت ئستێرێن ل رەخ هەڤ کو ل کورمانجی دا ژێ را تەرمێ مەرخێ ژی دبێژن - **پەروین:** پێرۆ، کۆمەک ئستێرن کو ل رەخ هەڤ وەکی گوشی یەکێ تێنە خوویانێ –

- **جوانکاری:** کورِکێن لاو و کچکێن سڤک و نووگیهایی وەکاندییە هەفت ئستێران و پێر و مێزینان.

- **شرۆڤە:↓**

١٠٢٥- هن دائرەبەند و هن د دەڤار
هن سلسلە بەند و هن د سەییار
١٠٢٦- ئەنجەم سفەت ئەنجومەن فرووزان
حەفت شەڤ د تەمام و حەفت رووزان

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** شەڤ تەمام - **پرۆ.** شەڤ د تەمام - **میر.** شەڤێ د - **ئە.** هەشت-

- **پەیڤناسی: دائرەبەند:** گەڕگرتی، گۆڤەند - **دەڤار:** زڤڕۆک - **سلسلە بەند:** زنجیر گرتی، زنجیرقۆل - **سەییار:** گەڕۆک - **ئەنجەم:** پڕانەیا نەجم، ئستێر - **ئەنجەم صفەت:** وەکی ئستێران - **ئەنجومەن:** کۆمەل، جڤات - **فرووزان:** رۆهنیدەر، تریشکهاڤێژ، چلفلۆک - **ئەنجومەن فرووزان:** گەش کرێ جڤاتێ.- **رووز:** رۆژ -

- **جوانکاری:** پەیڤێن ئەنجەم و ئەنجومەن پێکڤە جناسێ ساز دکن. پەیڤێن شەڤ و رووز دژبەری یێ ساز دکن. کور و کچێن خوەشکۆک وەکاندییە ئستێرێن کو کۆمەل و کۆمەلگەهێ رۆناهی دکن.

- **شرۆڤە:↓**

١٠٢٧- بەزما ستی یێ، و جەمعێ تاجدین
گێڕان ب ڤء رەنگء زیب و تەزیین

- **هەڤبەرکرن: رۆ. ئە. ئۆس. ئا. میر. حم.** ب ڤێ- **هژ.** ب ڤێ - **ئۆس. ئا. میر. حم. هژ. پرۆ.** رەنگی- **ئە.** رەنگێ-

- **پەیڤناسی: بەزم:** جەشن، ئاهەنگ، داوەت، زەماوەند - **جەمع:** جڤات، بەرەڤی، جەم- **گێڕان:** جی بە جی کرن، دامەزراندن، گەڕاندن، ب رێ برن - **زیب:** خەمل، رەوش - **تەزیین:** خوەشک کرن -

- **جوانکاری:** پەیڤێن بەزم و جەمع لێرەدا تەرادوفێ ساز دکن. هەروسان پەیڤێن زیب و تەزیین ژی پێکڤە.

- **شرۆڤە:** هڕبەنگی و سەرخۆشێن بۆتانێ پێکڤە دانە چەرخ و باز و لۆتان و گرتن سەمایا بێریتەیێ و ب دەنگێ سازان را گۆڤەند گەڕیا. کچێن خامە یێن زار شیرین و شەکەرلێڤ و شەکەرکەن، دگەل کوڕکێن دەڤڕووت و خۆرت و عەزب، وەکی حوور و پەری و فرشتە و غلمانان پێکڤە گرتن گۆڤەندێ. کچێن گولکراس و فیستان یاسەمەن، کراس سۆر و فیستان سپی، شەککەردەڤێن شەککەربێژ، کەمبەر زێڕێن کۆفی کێل، تەفەش گەشێن بروو رەش، زیڤین لەشێن سەمەن روو، سێڤ خەوخەوکێن مەمک هەنار، ناڤقەد زراڤێن کەزی رەشمار، چاردەسالەیێن برووليکدایی، دگەل کورکێن نووگهەشتی و شێنەکوڕ، خۆرت و لاوێن سمبێل سۆر پێکڤە جەرگەبەز گرتن و دیلان گەراندن. هندەکان ب دەنگێن خوە یێن خوەش و هندەکان ب رەنگێن خوە یێن خوەشک پێکڤە گۆڤەند گەش کرن. هندەکان سەمایا بێریتە دکرن و هندکان ژی ب لەیزا لەنگ گۆڤەند دگەڕاندن. ب کورتی ل دژی ڤێ پیرا فەلەکێ، ئەو فەلەکا پشت حۆچک، گشتی خەلکێ کەیفخۆش و دەمساز بوون. قیزێن سڤک و کوڕکێن لاو، وەکی کۆما هەفت ئستێر و پێر و مێزینان، هندەکێ گەڕ ڤەدابوون و ل دۆر خوە دزڤڕین و هندەکێ ژی زنجیرقۆل گرتبوون و وەکی ئستێرێن گەڕۆک دلەیستن و دتەییسین. ب کورتی ئەو ئستێرێن کۆمەل گەش کەر، هەفت شەڤ و هەفت رۆژان ب ڤی جورەیی، ب خەمل و ئایین و رێ و رسم زەماوەندا ستی یێ و تاجدینء گەڕاندن و ب رێ ڤە برن.

(٢٤)

مەقالێ ئشتعالێ شەمعێ جەمالێ مەحبووبە،
مەقامێ ئنتقالێ ئشتغالێ وسالێ مەتلووبە

١٠٢٨- دامانێ عەرووسێ پاکێ گەردوون
دامادء کو کر ب مێهرێ گولگوون

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** دامادێ، دامادی، ل هەردو نیڤمالکان دا ژی داماد هاتییە **- - هژ. ئا. ئۆس.** دامادی **– ل ئە.** دا جیهێ پەیڤێن داماد و دامانێ لێک هاتییە گوهۆڕینێ **– حم. رۆ.** دامادء**- میر.** دامادء کو دکر**- میر. ئە.** موهرێ**- ئۆس.** مەهر **–**

- **پەیڤناسی: عەرووس:** بووک **- پاک:** پاقژ **- گەردوون:** جیهان **– داماد:** زاڤا**- مێهر:** تاف، دلۆڤانی **- گولگوون:** سۆر، گولرەنگ، ل رەنگێ گولێ دا **–**

- **جوانکاری:** ل ڤێ هەلبەستێ دا ژ بلی تەشبیهێ و وێنەنگار یێ، ئیهامەک زۆر جوان و هۆستایانە ژی هەیە. پەیڤا کوئیهامێ ساز دکە، پەیڤا مێهرە. مێهر ل رێنڤیسا کەون دا دکارە ب سێ جورەیێن: موهر، مەهر و مێهر، بێتە خوەندنێ و چوار واتەیان ژی بدە.
دامانێ عەرووسێ پاکێ گەردوون، دامادء کو کر ب" **موهرێ**" گولگوون، کو واتەیا زوفافێ ددە. لێ ئەگەر ئەم بێژن؛ دامانێ عەرووسێ پاکێ گەردوون، دامادء کو کر ب" **مەهرێ** "گولگوون، دیسان ژی واتەیا مارە کرنێ ددە. واتە زاڤایی بووک مارە کر. ئەگەر ئەم بخوونن؛ دامانێ عەرووسێ پاکێ گەردوون، دامادء کو کر ب مێهرێ گولگوون. واتە زاڤایی بووک ئەڤاند و ئەو ئەڤین باران کر. هەرچەند کو ئەڤ هەرسێ واتە و شرۆڤانە ژی گۆرەکی دەڤا هەلبەستێ سەرراست تێنە خوویانێ، لێ گاڤا کو مرۆڤ ل ڤێ هەلبەستێ کوور دبە و لێ هوور دبە، مرۆڤ دبینە و پێ ئاگادار دبە کو مەبەستا خانی قەت یەک ژڤان واتە و شرۆڤەیانا ژی نینە. ئەو ژ هیچ بووک و زاڤایەکی خەبەر نادە. بووک و زاڤایەک ل وێ ناڤێ دا نینن، تەنێ تەشبیهەک هەیە و کەسەک تونەیە. خانی لێرە دا ب هۆستاتی باسی هەلهاتنا تاڤێ دکە. ئەو تاڤێ دوەکینە زاڤایەکی و ئەردێ ژی دوەکینە بووکەکێ. ل ڤێ هەلبەستێ دا کلیدە پەیڤەک هەیە کو ژێ را پەیڤا پەیوەندێ ژی دبێژن. ئەڤ کلیدە پەیڤایە کو ئاریکاری یێ ددە دا کو مرۆڤ ل مەبەستا خانی بحەسە. پەیڤا گەردوون لێرە دا

کلیدەپەیڤە. گەردوون واتە جیهان و تۆپا زڤڕۆکە ئەردێ، یان ژی فەلەک. مێهر ژی خودانێ دو واتەیانە. یەک مە گۆت کو ب واتەیا ئەڤینێ یە، و یا دی ژی تێ ب واتەیا تاڤ و رۆکێ. خانی لێرە دا وێنەنگاری یێ دکە. ئەو تۆپا ئەردێ دوەکینە بووکێ و تاڤێ ژی دوەکینە زاڤایی کو کۆشا بووکا گەردوونێ ب رۆناهی یا خوە یا سۆرهنگێڤ گولگوون دکە. ب گشتی خانی ل ڤێ هەلبەستێ دا دبێژە کو، تاڤا سبێدێ یا سۆر ل سەر کۆشا چیان وەکە سۆرگولەکێ روونشت .یان ژی تاڤا سبێدێ یا سۆرهنگێڤ ل پشت چیان را هەلهات. ژ بلی ڤان هونەر و جوانکاری یێن کو مە گۆتن، ژ ڤێ شێوەیا دارێشتنا هەلبەستێ را بەراهەتێ ئستهلال تێ گۆتنێ. بەراهەتێ ئستهلال ئەوە کو هەلبەستکار ب هینانا هندەک پەیڤ و گۆتنێن کو پەیوەندی یا وان ب مژارێ ڤا هەیە، خوێنەر یان بهیستەران ژ وێ مژارێ کو دێ ل دوو را بقەومە ئاگادار دکە. خانی ژی ب هینانا پەیڤێن بووک و زاڤا و دامان و گولگوونێ، بێی وێ هندێ کو باسا زەماوەندێ بکە، خوێنەران ب زەماوەندا تاجدین و ستی یێ کو دێ ل دوو را ل سەر وێ بنڤیسە، ئاگادار دکە.

■ **شرۆڤە:↓**

۱۰۲۹- تاریتی ب رۆهنی یێ کو راکر
غەم شوبهەتی زولمەتێ فەناکر

■ **پەیڤناسی: رۆهنی** - رۆناهی - **زولمەت:** تاریتی، رەشاتی - **فەناکر**:ژ ناڤ بر –

■ **جوانکاری:** پەیڤێن تاریتی و روهنی دژبەری یێ ساز دکن. غەم وەکاندییە تاریتی یێ. چاوا تاڤێ تاریتی ژ هۆلێ راکر، وسان دەرد و کول و کەدەر ژی ژ ناڤ بر.

■ **شرۆڤە:↓**

۱۰۳۰- وەقتێ سحەرێ ژ رۆژێ حەفتێ
ئاگر تە دگۆ گەهەشتە نەفتێ

■ **هەڤبەرکرن: هژ. ئە. ئۆس. حم. میر.** رۆژێ – **رۆ. میر.** گۆت- **هژ.** گەهیشتە –

■ **جوانکاری:** تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن وەقت و سحەر و رۆژ دا هەیە. ئاگر و نەفت دژی هەڤدونە.

■ **شرۆڤە:↓**

۱۰۳۱- گەرمییەتێ ناری قوربێ مەقسوود
راکر ژ وجـوودێ عاشـقان دوود

- **هەڤبەرکرن: رۆ.میر.** نار و

- **پەیڤناسی: گەرمییـەت:** گـەرم بـوون، گەرمـایی - **نـار:** ئـاگر - **قـورب:** نێزیکـی - **مەقسوود:** ئارمانج - **راکر:** بلند کر، قولۆژ کر - **وجوود:** بـەدەن، هەبـوون- **وجـوودێ عاشقان:** لەشێ ئەڤیندارانِ، پاشپرتکا "ئێ" ل پەیڤا وجوودێ دا ئزافەیا فارسی یـە. - **دوود:** دووکەل، کادوو، دوو –

- **شرۆڤە:** گاڤا کو زاڤایی داڤا پاکە بووکا گەردوونێ ب تاڤێ سۆرهنگێڤ کـر و ب رۆنـاهی یا خوە تاریتی ژ هۆلێ را کر و خەم و کول و کەدەر وەکە وێ تاریتی یێ ژ ناڤ بـر. دەمـا سبێدێ ل هەفتمین رۆژا زەماوەندێ دا ، تە دگۆت قای ئـاگر گەهشـتە نەفتـێ. گەرمایـا ئاگرێ نێزیکبوونا مراز و مەتلەبان، دووکەل ژ هەبوونا ئەڤیندارانِ را کر.

۱۰۳۲- جەمعییەتێ خاسـێ ئاگر و باد
ئەلبەتتە دکەت مرۆڤء بەرباد

- **هەڤبەرکرن: ئۆس. میر.** خاس و . **هژ. رۆ.ئە. ئۆس. میر. حم. ئا.** مرۆڤی –

- **پەیڤناسی: خاس:** تایبەت - **بەرباد:** بەر ب با، ل بەر بایێ کەتی و ژ هۆلێ رابوویی-

- **شرۆڤە:↓**

- **جوانکاری:** پەیڤێن ئاگر و با دژبەری یێ ساز دکن.

۱۰۳۳- ئەف عەشق و هەوا کو بوونە دلداش
جـان و دلی دێ بـدەن ب شـاباش

- **هەڤبەرکرن: هژ. حم. ئۆس. زا.** دلداش- **میر. جا.** یۆلداش- **ئـا. ئـە.** ئۆلـداش– **رۆ.** ولداش- **پرۆ.** ئۆلداش، یۆلداش، دلداش- - **ئۆس. ئە. رۆ. ئا. میـر. حـم.** دلـی- **هژ.** دلێ-

- **پەیڤناسی: هەوا:** داخواز، خوازیک، ئەڤین- **دلداش:** هەڤدل – **ولداش:** ئۆلداش، یۆلداش، هەڤال، هەڤرێ-

بالکێشی: داش پاشپرتکەک تورکی یە کو بەرانبەری وێ ل زمانێ کوردی دا هەڤە. ئەڤ پاشپرتکا تورکی ل پەیڤێن وەکە: قارداش، یۆلداش، وەتەنداش و... دا تێ. سەعدی هۆزانێ ب ناڤ و بانگە ئیرانی ژی ل هەلبەستەک خوە دا ئەڤێ پاشپرتکا تورکی ب کار دبە. دەما کو دبێژە: من و تو هردو خواجە تاشانیم، بندەء بارگاە سلطانیم. خانی ژی لێرە دا ئەو پاشپرتکا دگەل دلی ئینایە و هەڤبەندەک جوان و نوو لێ چێ کرییە.

- **جوانکاری:** ئاتەش و باد ل مالکا پێشتر دا ئستعارەنە ژ عێشق و هەوایێ کو خانی ل مالکا دوو را ئینایە. واتە خانی عێشق وەکاندییە ئاگرء و هەوا واتە داخواز و ئارەزوو ژی وەکاندییە بایێ. کووربینی یەک هۆزانانە ژی د ڤێ تەشبیهێ دا هەیە؛ باد و هەوا هەردو ژی دکارن یەک بن.
هەروسان پەیڤێن باد و بەرباد جناسێ ساز دکن. پەیڤێن دلداش و دلی دکارن ببن جناس. تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن جان و دل دا هەیە. ل پەیڤێن" دلی دێ" دا سەربەستی یا هۆزانی یێ هەیە.

- **شرۆڤە:** دگەل هەڤ بوون و پێکهاتنا تایبەتی یا ئاگر و بایێ پێکڤە هەلبەت دێ مرۆڤء بەرباد بکە. دەما کو ئەڤین و داخواز بوونە هەڤدل و هەڤال دێ دل و جانی ژ دەست خودانی دەرخن و بدنە شاباشێ.

١٠٣٤- سەبرا شەوتاندی ئفتراقێ
تێک سۆهت قران و ئحتراقێ

- **هەڤبەرکرن: هژ.** سەبرێ – **پرۆ.** سرا- - **هژ.** سۆهتی– **رۆ. میر.** سۆهت و - **ئە.** سۆهت قرانێ ئحتراقێ- **ئا.** فەراق و ئحتراقێ- **ئۆس.** فەراقێ ئحتراقێ-

- **پەیڤناسی: سەبر:** بێهنفرەیی، ل بەر خوەدان - **شەوتاندی:** سۆتی، سۆتاندی - **ئفتراق:** دووری، جودایی - **تێک سۆهت:** تەڤدا شەوتاند، ڤێکرا سۆت - **قران:** هەمبەری، روو بەرووبی - **ئحتراق:** شەوات -

- **جوانکاری:** ئفتراق واتە دووری و هەر وسان قران واتە نێزیکی وەکاندییە ئاگرەکی کو لبەرخوەدان و سەبرا ئەڤێنداران شەوتاندییە. پەیڤێن ئفتراق و قران دژبەری یێ ساز دکن. پەیڤێن ئحتراق و سۆهت و شەوتاندی تەرادوفێ ساز دکن.

- **شرۆڤە:** ئەو سەبر و لبەرخوەدانا کو دووری و جوداتی یێ شەوتاندبوو، شەوات و نێزیکبوونێ تێک سۆت و کوتا کر.

١٠٣٥- دەریایێ مەحەببەت ئوشتولوم کر
ئارام وشەکیب و سەبر گوم کر

- **هەڤبەرکرن: هژ.** ئەشتولوم- **ئا. ئە.** ئەستەلەم –

- **پەیڤناسی: ئوشتولوم کرن:** تووڕەبوون، کەلچوون و هاتنە جۆش و خورۆش، فۆرت کرن - **شەکیب:** ئارامی، سەبر، بێهنفرەیی - **گوم کرن:** وەندا کرن –

- **جوانکاری:** مەحەبەت ب دەریایەک هلکەلۆک و سەررێژ هاتییە وەکاندنێ. پەیڤێن سەبر و ئارام و شەکیب تەرادوفێ ساز دکن.

- **شرۆڤە:** دەما کو دەریایا ئەڤین و حەژیکێ هلکەلیا و سەررێژ بوو، ڤەحەبیان و ئارامی و ل بەرخوەدان و بێهنفرەیی و هێوری تەڤدا وەندا کر.

١٠٣٦- مەحبووب و موحب ژ فەرتێ تەشویر
هاتن کو ببن ب شەوقێ تەقدیر

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** موحب و مەحبووب- **پرۆ.** مەحبووب و موحب-

- **پەیڤناسی: فەرت(فرط):** زەیدەیی، زێدەتی - **تەشویر:** دلنیگەرانی، بێحەدووری، پەریشەیی - **شەوق:** تیشک و رەونەق، خوازیک و ئەڤینا بێ سینۆر - **هاتن کو ببن:** هندک مابوو کو ببن - **تەقدیر:** بریار دان، جی ب جی بوونا فەرمانا خودێ - **تەقدیر بوون:** مرن –

- **جوانکاری:** پەیڤێن مەحبووب و موحب هەم دژبەرن و هەم ژی جناسێ ساز دکن.

- **شرۆڤە:** هندک مابوو کو ئەڤیندار و بەرئەڤین ژ بر زێدەبوونا دلنیگەرانی و بێحەدووری و پەریشەتی و شەوق و خوازیکێ بمرن.

۱۰۳۷- مـەشـاتـە و مێهرەبـان و داپین
شووشبین و مەحارمێ د تاجدین

- **هەڤبەرکرن: ئە.** میهرەبانێ داپین –

- **پەیڤناسی: مێهرەبان:** بەربووکا کو ل شەڤا زاڤاتی یێ دا ل ئۆدا نێزیکی ئـۆدا بـووک و زاڤایی دا رادزێ و سەر گوهێ خوە دده سەر بووک و زاڤا و ئاگاهی یا وان دکە-

- **جوانکاری:** تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن مەشاتە، داپین، مێهرەبان، شۆووشبین و مەحارم دا هەیە.

- **شرۆڤە:↓**

۱۰۳۸- موستەوجەبێ وەقتێ دین مولاقات
بەر مەوجب و مـوقتـەزایێ عـادات

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** بوون- **ئە. رۆ. ئا. میر.** مەوجبێ موقتەزایێ –

- **پەیڤناسی: موستەوجەب:** مەستوجەب، گۆرەکی - **دین:** دیـتن - **مولاقـات:** هەڤـدو دیتن، تووشی هەڤ بوون - **مەوجب:** هۆ و هەگەر - **بەرمەوجبێ:** ل بەر هۆ و هەگەرا - **موقتەزا(مقتضی):** پێدڤی، داخوازی - **عادات:** پرانەیا عادەت، خدە و خوو –

- **جوانکاری:** پەیڤێن مەوجب و موستەوجب جناسێ ساز دکە.

- **شرۆڤە:** بەربووک و بەربەر و دایەن و برازاڤا و شووشبین و هەڤال و هۆگرێن تاجـدینء گۆرەکی دەم و داخوازان هەڤدیتن پێدڤی زانین. واتە پێدڤی زانـین کـو تاجـدینء بـبن پەردەسەرایا بووکێ.

۱۰۳۹- مەجمووعێ موبەخخرات و موعتر
مەزووجێ موفەرِحات و موسـکر

- **هەڤبەرکرن: هژ.** موعطیر، موسکیر- **میر.** موعەطەر، ئـەڤ مسـک و زەبـاد و عـوود و عەنبەر- **ئۆس.** موفەراحاتێ موسکر-

- **پەیڤناسی: مەجمووع:** هەموو - **موبەخخر:** بوخوور، سۆتنی یێد بـێهن خۆشـکەر - **موعتر(معطر):** بێهنخۆشکەر - **مەمزووج:** تێکەلبوویی - **موفەرحات:** بـێهن ڤەکـەر، دلخۆشکەر - **موسکر:** سەرخۆشکەر -

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا هەلبەستێ ب شێوەیا تەرسیعێ هاتییە ڤەهانـدنێ. تەناسـوب ل نیڤەکا پەیڤێن موبەخخرات، موفەرحات، موسکر و موعتر دا هەیە.

- **شرۆڤە:↓**

١٠٤٠- جـام و قـەدەح و ئیـاغ و مـەخـمەر
ئەڤ مسک و زەباد و عوود و عەنبەر

- **هەڤبەرکرن: هژ.** ئەیاغ - **هژ. میر. حم. زا. جا.** مەخمەر - **ئـە. ئـا. ئـۆس. رۆ.** مجمەر- **پرۆ.** مجمەر، مەخمەر- - **حم.** مجمەر- **ل میر.** دا جیهێ هەردو نیڤمـالکێن دویێ یێن مالکێن ١٠٣٩ و ١٠٤٠ لێک هاتییە گوهۆڕینێ.

- **پەیڤناسی: جام:** پیالە، کاسک - **ئیـاغ:** نیـڤ کاسـە، جامـک، - **مەخمـەر:** ئامانـا کـو شەڕابێ تێدا تەخمیر دکن، یان ژی خەمردانک و جامکا شـەڕابێ، لێـرە دا زۆرتـر تـێ ب واتەیا جامکا شەڕاب ڤەخوارنێ، لەورا کو هەرسێ پەیڤێن جـام، قـەدەح، ئیـاغ هەریـەک ئامانەک ڤەخوارنێ نە، مەخمەر ژی دەبێ ب وێ واتەیێ بە.

- **جوانکاری:** تەناسوب ل نیڤەکا گشتی پەیڤێن نیڤمالکا یەکەم پێکڤـە و گشـتی پـەیڤێن نیڤمالکا دوەم ژی پێکڤە هەیە.

- **شرۆڤە:↓**

١٠٤١- مـاوەرد و گولاب و عـەتـرێ شاهی
ئەلـقسسە ژ مـاهـێ تـا ب مـاهـی
١٠٤٢- ئەسبابێ نشات و عەیش و عشرەت
ئالاتێ سـەفـا و زەوق و سـوحـبەت

- **پەیڤناسـی: عەتـرێ شـاهی:** گولاڤـا شـاهانە - **ئەسـباب:** پێدەسـتک، هۆسـاز - **نشـات(نشـاط):** خۆشـی و کەیفخۆشـی - **ئـالات:** ئـامیر، ئـامراز، پێدەسـتک - **سەفا(صـفا):** دلگەشـی - **زەوق:** ئـارەزوو، خۆشـی - **سـوحبەت:** ئـاخفتن، پێکڤـە خەبەردان ، هەڤالتی-

- **جوانکاری:** پەیڤێن ماوەرد و گولاب تەرادوفێ ساز دکـن. تەناسـوب ل نیڤەکـا پـەیڤێن ماوەرد و عەتر و گولابێ دا هەیە. پەیڤێن ماهێ و ماهی پێکڤە جناسێ ساز دکن.

- **شرۆڤە:↓**

١٠٤٣- ئەو چەنـد کرن ئـەوان موهـەییا
مەحزەن مری پێ دبوون موحەییا

- **پەیڤناسی: موهەییا:** ئامادە - **موحەییا:** ڤەژاندی، زندی بوویی -

- **جوانکاری:** پەیڤێن موهەییا و موحەییا پێکڤە جناسێ ساز دکن. پەیڤێن مـری و موحییـا دژبەری یێ سازدکن.

- **شرۆڤە:** هەر چی سۆتنی یێد بێهنخۆشکەر و گولاڤ و تشتێن بێهنڤەکەر و دلخۆشکەر و سەرخوەشکەر یێن وەکە مسک و زوباد و عوود و عەنبەران هەبوون، هەموو ل جامـک و پیالە و کاسک و تاسکان دا دانین. گولاڤ و عەترێن شـاهانە ئامـادە کـرن. ب کـورتی هەرچی پێدەسـتک و ئـامیرێن کەیفخۆشـی و شـادی و دلگەشـی و کێـف و حەنـەک و ئاخفتنێ ژ ئەردێ تا ئاسمانان هەبوون، هەموو وسان ئامادە کرن و رێـک و پێـک دانـان، کو راستی ژی مری پێ زندی دبوون.

١٠٤٤- ئـاراسـتە بـوو عـەرووس خـانە
دیـوار و دەری، عـەرووشێ خانە

- **هەڤبەرکرن: هژ. ئە. ئۆس. حم. زا.** دەر و عەرووشێ خانە- **ئـا.** عـەرووس و خـانە، عرووش و خانە- **رۆ.** دیوار و دەر و عەرش و بانە- **جا.** دیوان و دەری و عەرش و بانە-

- **پەیڤناسی: ئاراستە:** خەملاندی، رێک و پێک کری - **عەرووسخانە:** حوجلە، سەراپەردا بووک و زافاتی یێ - **عەرووش:**روکنێ مالێ، چارکوژێ مالێ، خیمێ مالێ-

- **جوانکاری:** تەناسوب ل نیڤەکـا پـەیڤێن دەر، عـەرووش و دیـوار دا هەیـە. پـەیڤێن عەرووشێ خانە و عەرووسخانە پێکڤە جناسێ ساز دکن.

- **شرۆڤە:↓**

١٠٤٥- رابوونه ڤه خاسەکی و خـادم
هندەک د ئەقارب و مەحارم

- **هەڤبەرکرن: میر.** و هن مەحارم.

- **پەیڤناسی: خاسەکی:** بەردەستکێن تایبەتی، هەڤالێن زۆر نێزیک و رازهەلگر - **خـادم:** خزمەتکار - **ئەقارب :** خزمێن نێزیک - **مەحارم:** پڕانەیا مەحرەم، رازهەلگر، هەڤسڕ-

- **جوانکـاری:** تەناسـوب ل نیڤەکـا پـەیڤێن خاسـەکی و خـادم، و پـەیڤێن ئەقـارب و مەحارم دا هەیە.

- **شرۆڤە:↓**

١٠٤٦- شەمعەک ب تەمامهی موتـتەللا
شەمسەک ب جەمالهی موجەللا

- **هەڤبەرکرن: حم. جا.** بتەمامە، بجەماله - **ئۆس. ئە. رۆ. ئا. میر. زا.** بتەمـامەء، بجەمالەء - **پرۆ.** ب جەماله پڕ موجەللا- **هژ.** بیتەمامیها، بیجەمالیها-

بالکێشی: پەیڤا شەمع ل عەربی دا پەیڤەک مـوزەککەر واتـە نێـرزا یـە و جینـاڤێ وێ ژی دەبێ نێرزابە، واتە جیناڤێ"هی"دگـرە نەکـو"هـا".نـزانم هـەژار ئـەڤ"هـا" ژ کێدەرێ و چما هانییە؟؟

- **پەیڤناسی: ب تەمامهی:** بگشتی خوە - **هی:** ل دووماییکا هـەر دو پـەیڤێن تەمـام و جەمال دا جیناڤێ نێرزا یێ عەرەبی یە و تـێ ب واتەیـا یـا خـۆ، یـا وی، ئـەڤ جیناڤـا ل نڤیسـینێ دا وەهـا تـێ نڤیسـینێ: ە،لـێ هـی تـێ خوەنـدنێ- **مـوتتەللا:**زێڕکـری، ب زێڕرووقالکری - **جەمالهی:** ب جوانی یا خوە، ب جوانی یا وی - **موجەللا:** ب شەوق و جەلا، تەییسی و رۆناهی-

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکـا هەلبەسـتێ ب شـێوەیا تەرسـیعێ هـاتییە ڤەهانـدنێ. پـەیڤێن شەمس و شەمع پێکڤە و پەیڤێن موتتەللا و موجەللا ژی پێکڤە جناسێ ساز دکن. پەیڤـا شەمع مەجازە ژ شەمعدانکێ. پەیڤا شەمس ئستعارەیە ژ شەمعێ.

- **شرۆڤە:↓**

١٠٤٧- هلگرتنه سەر سەریٚ خو رەقاس
ئـینانه مـیانیٚ مـەجـلسـا خاس

- **هەڤبەرکرن: هژ.** مەیانیٚ –

- **پەیڤناسی: هلگرتنه:** هلدانه، راکرنه - **رەقاس:** دیلانکەر - **میان:** نیڤەک - **مەجلس:** روونشتگەھ ، بەرەڤی، دیوان –

- **شرۆڤه:** دەما کو پەردەسەرایا بووکیٚ ب دەر و دیوار و بەربان و کوژ و رەخان ڤا ب ریٚک و پیٚکی ئامادە بوو و خەمملی، خزمەتکار و هەڤال و هۆگریٚن تاجدین یێن تایبەتی و خزم و کەسیٚن نیٚزیک و هەڤرازیٚن وی رابوون و ب رەقس و دیلان شەمالکەک کو شەمدانکا ویٚ ب گشتی ئافزیٚرکری بوو و ل بـەر جـوانی یـا خـوە تەڤـدا وەکـە تـاڤەک خوەشـک دچلڤلی، دانانه سەر سەریٚ خوە و برنه نیڤەکا بەرەڤی یا تایبەت کو تاجـدین و گرەگـرە لیٚ رونشتبوون.

١٠٤٨- شەمعیٚ ب زەبانیٚ حالیٚ بـی قال
ئەڤ رەنگه هه کر بەیانیٚ ئەحوال

- **پەیڤناسی: حال:** رەوش - **زەبانیٚ حال:** زمانیٚ رەوشیٚ، رەوشا کو چاوانی یا تشتەکی راگەهینه - **بی قال:** بیٚی گوٚتن - **بەیانیٚ ئەحوال:** راگەهاندنا رەوش و دەمان –

- **جوانکاری:** پەیڤیٚن حال و قال دژبەری ییٚ سـاز دکـن. پـەیڤیٚن بەیـان و زەبـان هـەم تەناسوبیٚ و هەم ژی جناسیٚ ساز دکن.

- **شرۆڤه:↓**

١٠٤٩- کەی عاشقیٚ بی قـەرار و بـی تـاب
گەر شوبهیٚ منی خودان تەب و تاب

- **پەیڤناسی: بی تاب:** بیٚ تاو، بیٚ حەدوور - **تەب و تاب:** هەلچوون و داچوون، هەلهاتن و داکەتن، تا و تیٚل –

- **جوانکاری:** پەیڤێن بی قەرار و بی تاب تەرادوفێ ساز دکـن. پـەیڤێن تـەب و تـاب ژی جناسێ چێ دکن.

- **شرۆڤە:↓**

۱۰۵۰- رابە هەڕە حوجلە یا عەرووسێ
پـایـەندە بـبە ب پـایـبووسێ

- **هەڤبەرکرن: هژ.** حەجلە- **ئە. ئا. میر.** حـوجرە- هەمـوو ژێـدەران پابەنـد و پابەنـدە نڤیسینە، **هژ.** دنڤیسە کو ل هئندەک نوسخەیان دا پایەندە ژی هاتییە-

بالکێشی: یا سەرراست و واتەدار "پایەندە " یە.

- **پەیڤناسی: پایەندە:** پاینـدە، بەرپـا، بەرخـوەدار، هەردەمـی، هەرەهەرەیـی، هەرمـان - **پایبووس:** پێرامووسان، راموسانا پێ یان-

- **جوانکاری:** پەیڤێن پایەندە و پایبووس جناسـێ سـاز دکـن. ل پەیڤـا "رابـە هـەڕە" دا سەربەستی یا هۆزانی یێ هەیە.

- **شرۆڤە:** شەمالکێ ب زمانێ حالێ و بێی گۆتن، وەها رەوش راگەهاند. هەی ئەڤینـداریێ بێحەدوور و بێهن تەنگ، ئەگـەر تـو ژی وەکـی مـن د تـا و تێلـێ دایـی، رابـە هـەڕە پەردەسەرایا بووکێ و ب راموسانا پی یێن وێ خوە بەرخوەدار و هەرمان بکە.

۱۰۵۱- شـەمـعا تە وەکـی تـە ئنـتزارە
شەوقا تە ل جان و جسمێ نارە

- **هەڤبەرکرن: میر.حم. ئا.** جسمی- **هژ.** جسمێ-

- **پەیڤناسی: ئنتزارە:** مونتەزرە، چاڤ ل ریّ یە، چاڤەروانە- **شەوق:** ئارەزوو، حەسرەت و خوازیکا دیتنێ- **جسمێ:** جسمێ وێ، لەشێ وێ-

- **جوانکاری:** شەمع ئستعارەیە ژ ستی یێ. پەیڤێن شەمعا و شەوقا جناسێ ساز دکن. شەوقا دیداریّ وەکاندییە ئاگرء. پەیڤێن جان و جسم دژبەرن.

- **شرۆڤە:** شەمالکا تە ژی وەکی تە چاڤ ل ریّ یە، شەوق و خوازیکا دیتنا تە ئاگر بەردایە جان و جەستەیێ وێ.

١٠٥٢- سۆهتن تە بەسە مسالێ شەمعان
بەس شوبهەتێ من ببارە دەمعان
١٠٥٣- گەر عاشقی رابە شوبهێ فەڕاش
جانێ خو بدە نسار وشاباش

- **هەڤبەرکرن: ئە. ئا. ئۆس.** سۆتن-

- **پەیڤناسی: ببارە:** ببارینە- **دەمعان:** هێستران **- فەڕاش:** پڕپڕۆک –

- **جوانکاری: ↓**

- **شرۆڤە:** ئێدی بەسە وەکی شەمالکان نەشەوتە و ئێدی بەسە وەکی من رۆندکان نەبارینە. ئەگەر تو وەکی پڕپڕۆکێ ئەڤیندارێ، رابە هەڕە جانێ خوە پێشکێش و شاباش بدە جانانا خوە.

١٠٥٤- ئەی ساعی یێ مەقسەدا تەوافێ
وەی سالکێ مەنهەجا مەتافێ
١٠٥٥- ئەو قبلە و کەعبەیا تە مەقسوود
نێزیکی تە بوو ب ئەمرێ مەعبوود

- **هەڤبەرکرن: هژ.ئۆس. میر.** بوویە ئەمرێ **- ئا.** بوون ب ئەمرێ –

- **پەیڤناسی: ساعی:** ڕێڤینگ، کەسێ ل حەجێ دا ل دەما سەعی یێ دا یە - **تەواف:** ل دۆرێ گەڕیان - **سالک:** ڕێرەو، ڕێبوار - **مەنهەج:** ڕێ، ڕێکا راست و ڤەکری - **مەتاف:** جیهێ تەواف کرنێ - **قبلە:** رووگەهێ مالا خودێ کو موسولمان ل دەما نڤێژ ێ دا بەرێ خوە ددنێ دا. - **کەعبە:** مالا خودێ یا چوارگۆشە کو ئیبراهیم خەلیلء ئاڤا کرییە. - **ئەمر:** فەرمان - **مەعبوود:** خودێ –

- **شرۆڤە:** هەی ڕێڤینگێ ڕێکا زیارەتێ و هەی تێکۆشەر و داخوازکارێ تەوافێ، ئەو قبلە و کەعبەیا کو مرازێ تە بوو، ب فەرمانا خوەدێ وایە هاتییە بەردەری یێ تە.

جوانکاری:↓

١٠٥٦- بەیت و حەجەر و مەقام و حوجرە
سەعی و تەلەب و تەواف و عومرە
١٠٥٧- باری ژ تە را کرن موقەددەر
ها بوونە ژ بۆ تە را مویەسسەر

- **پەیڤناسی: بەیت:** مال، لێرەدا مالا خودێ مەبەستە - **حەجەر:** کەڤر، مەبەست ژێ کەڤرێ رەشێ قرنێ کەعبێ یە. - **مەقام:** جی، مەقامێ ئیبراهیم خەلیل ل مەککێ دا - **حوجرە:** ئۆدە - **سەعی:** ب لۆتکی ڕێڤەچوون، یێک ژ پێدڤی یێن جی ئینانا ڕێ و رسمێن حەجێ یە. - **تەلەب:** داخواز - **تەواف:** ل دۆرێ گەڕیان، ل دۆر مالا خودێ گەڕیان، ڕێ و رسمەک حەجێ یە. - **عومرە:** زیارەتا مالا خودێ، کریارەک ژ کریارێن حەجیان ل مەکێ دا ل دەما زیارەتێ - **باری:** ناڤەک ژ ناڤێن خودێ یە –

- **جوانکاری:** پەیڤێن نسار و شاباش تەرادوفێ ساز دکن. مالکا هەژمار ١٠٥٤ ب شێوەیا موازنەیێ هاتییە ڤەهاندن. گشتی پەیڤێن ڤان مالکانە ل بارا زیارەتا حاجیان دا یە. پەیڤێن کەعبە و قبلە دکارن تەرادوفێ ساز بکن، خانی تاجدینء دوەکینە حاجییەکی کو خەریکی ب جی ئینانا کار و بار و پێدڤی یێن حەجێ یە و ستی یێ و بەژن و بال و تەفەش و خالێن وێ ژی دوەکینە حوجرە و کەعبە و بەیت و بەرێ رەش، کو تاجدین دخوازە وان زیارەت و ماچێ بکە.

- **شرۆڤە:** خودێ ژ تە را ماچێ کرنا بەرێ رەش و تەوافا مالا خوە و دیتنا حوجرە و مەقامان، تێکۆشین، داخواز، زیارەت و حەج کرنە موییەسەر و هەر تشتێن پێدڤی دانە بەر دەستێن تە.

١٠٥٨- ئاڤی تو رەوان بە پێـش سـەلوێ
شێری تو هەما کەرەم کە خەلوێ

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** تو رەوان دکی بە سەلوێ - **هژ.**رەوان بـە پێشـێ سـەلوێ- **رۆ.** سەروێ- **پرۆ. حم. میر.** سەلوێ - **- رۆ.** شیرین – **پرۆ.** شێری - **میر.** شیرین - **رۆ. هژ. نە. ئۆس. ئا. حم.** هەمان-

- **پەیڤناسی: رەوان بە:** بهەڕکە - **سەلو:** سەرو - **هەما:** بێگۆتن، هەمین، هەروسایە - **خەلو:** خەلوەت، شارگە، پەسێو –

- **شرۆڤە:** تو ئاڤی ل بەر پی یێن سەروا خوە بهەڕکە. تو هەما بخوە شێری، دە کەرەم کە هەڕە خەلوەتخانە و سەراپەردەیا بووکێ.

- **جوانکاری:** زاڤا وەکاندییە ئاڤێ و بووک ژی وەکانـدییە دارا سـەروێ و زاڤـا دەبـێ وەک ئاڤێ خوە ل بەر پی یێن وێ راخە ئەردێ. خانی ل نیڤمالکا دوەم دا ژ گۆتنـا گەلێـری یـا کو سبێدەیا شەڤا زاڤاتی یێ ژ زاڤایی دپرسن: تو شێری ئان روڤی؟ وەج وەرگرتییە.

١٠٥٩- تـاجـدینء ژ سووڕەتێ شـەمالێ
مەعنایێ مـەحەببـەتا شـەپـالێ
١٠٦٠- زانی ب تەئەمـمـول و ب ئـدراک
رابوو ژ جهێ خو چوست و چالاک

- **هەڤبەرکرن: هژ. جیهێ –**

- **پەیڤناسی: ژ سووڕەتێ:** ژ رەنگێ - **شەمال:** مۆم - **مەعنا:** واتە – **شەپال:** ل بنێشێ دا ب واتەیا شێرا مێ یە، لێ ژ بۆ ژنێن جوان و چـاپوک ژی تـێ گـۆتنێ.- **تەئەممـول:** رامـان، بیرکرنـەوە - **ئـدراک:** تێگەهەشـتن - **چوسـت و چـالاک:** ژیـر و ژێهـاتی، زیخ و چاپوک –

- **جوانکاری:** تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن تەئەممول و ئدراک دا هەیە. پـەیڤێن چوسـت و چالاک هەڤواتەنە.

- **شرۆڤه:** تاجدینء ژ رەنگ و رووین شەمالکێ را زمانێ وێ یێ حالێ خوەند و واتەیا ئەڤینا شەپالێ ب تێهزرین و تێڕامان تێگەهیشت و ب لەز و بەز و رێک و پێک ژ جی رابوو.

۱۰٦۱- یارێ غەم و شاهیان مەمێ ژار
ڤێرا بوویە ساحب و سلەحدار
۱۰٦۲- دەستێ وی د دەست و دل د دل بوو
بوو حاجبێ دەرگە شیر ل مل بوو
۱۰٦۳- تاجدین ب ڤء تەرزء چوو سەرایێ
مەم ما ل دەرێ د گەل دوعایێ

- **هەڤبەرکرن: هژ.** وی – **ئۆس.** رەنگی – **هژ.** دەری –

- **پەیڤناسی: ساحب:** هەڤال - **سلەحدار:** چەکدار، چەک هەلگر، شوورکێش- **حاجب:** دەرگەڤان، پەردەدار - **سەرا:** کۆشک، مال- **ل دەرێ:** ل دەرڤا-

- **جوانکاری:** پەیڤێن غەم و شاهی دژبەری یێ ساز دکن. پەیڤێن ساحب و یار تەرادوفێ ساز دکن. پەیڤێن سلەحدار و ژار ژی دکارن دژبەری یێ ساز دکن. دوجارکی بوونا پەیڤێن دەست و دل جوانکاری یا تەکریرێ چێ دکن. پەیڤێن چوو و ما دژبەرن.

- **شرۆڤه:** هەڤالێ رۆژێن تەنگی و تالی و خوەشی و شەهیانێ، واتە مەمێ بەلەنگاز ژی ب چەک و سیلاح دەستێ وی را گرت و ب دل و جان پێڕا دەرکەت و شووری خوە دا دەستێ خوە و بوو دەرگەڤانێ دەرگەهێ پەردەسەرایێ. تاجدین ب ڤی رەنگی چوو هوندورێ پەردەسەرایێ و مەمێ ژی دگەل دوعایێن خێرێ ل بەر دەرگە ما.

۱۰٦٤- لەو را کو مەخۆف بوو ئەو مولاقات
مەلزوومە ل عاشقان موعادات

- **هەڤبەرکرن: ئە.** مەخۆفە بوو مولاقات- **میر. ئۆس. رۆ.** مەخۆف بوو مولاقات- **پرۆ.** بوو ئەو مولاقات - **ئا.** مەخۆفە بوون مولاقات-

- **پەیڤناسی: مەخـۆف:** ترسـێنەر - **مەلزوومـە:** پێـدڤی یـە - **موعـادات:** عـەداوەت، دوژمنایی-

- **شرۆڤە:** لەورا کو ئەو هەڤدیتنا هەڤدیتنەک ترسێنەر بوو. ژخـوە تشـتەکی ئاسـایی یـە، ئەڤیندار هەموو خودان دوژمنن.

١٠٦٥- گەر قسمێ موحب وەگەر حەبیبن
ئـەلبـەتـتە ب دوژمـن و رەقـیبن
١٠٦٦- هـن دێـو و هـنەک ژ وان پـەرینە
هـنـدەک د مـونـافـق ئـادەمـیـنە

- **هەڤبەرکرن: میر.** مونافق هن ئادەمینە

- **پەیڤناسی: دوژمن:** نەیار - **رەقیب:** رکەبەر - **دێو:** ئەهریمەن - **مونافق:** دو روو –

- **جوانکاری:** پەیڤێن موحب و حەبیب جناسێ ساز دکن. دوژمن و رەقیب لێرە دا دکـارن ببن هەڤواتە. تەناسوب و دژایەتی ل نیڤەکا پەیڤێن دێو، پەری و ئادەمی دا هەیە.

- **شرۆڤە:** هەرچی ئەڤیندار و بەرئەڤین هەنـە، هەمـوو ژی خـودانێ دوژمـن و هەڤرکـانە. هندەک دوژمن و هەڤرک دیو و پەرینە و هندەک ژی مرۆڤین دوروونە.

بالکێشی: خانی لێرە دا ب جورەکی سەرگرتی ئشارەیی وێ باوەری یـا گەلێـری کریـە کـو هنەک کەس دکارن زاڤایی گرێ بدەن.

(٢٥)

وسوولێ کەعبەیێ موراد و تەوافە، حوسوولێ مەقسەد و مەرامێ زوفافە

١٠٦٧- زاڤا ب ئەدەب کو چوو ژ دەردا شەمعا کو ل پشت حجاب و پەردا

- **هەڤبەرکرن: میر. رۆ.** ل پێش- **پرۆ.** ل پشت –

بالکێشی: ل تەواوی ژێدەران دا "دەردان و پەردان " هاتبوو. لێ دەر دان لێرەدا واتەیێ نادە و چەوتە. تاجدین ل دەرء دا چوویە ژۆر- ب من وەرەنگ ئەڤ شاشی یا رووناڤیسکاران بوویە.

- **پەیڤناسی: ژ دەردا:** ژ دەرء دا، ل دەری را- **حجاب:** پەردە - **پەردا:** پەردەیان
- **جوانکاری:** پەیڤێن پەردە و حجاب تەرادوفێ ساز دکن. شەمع ئستعارە یە ژ ستی یێ.
- **شرۆڤە: ↓**

١٠٦٨- رابوو کو ژ پێشڤە چوو خەرامان کێشا ل زەمین ب ناز دامان

- **هەڤبەرکرن: جا. زا.** رابوو کو ژ پێشڤە - **ئا.** رابوویە ژ پێشڤە- **میر.** رابوو ژ پێشڤە- **ئۆس.** رابوو ژ پیرڤە- **ئە. میر.** رابوو ژ پێشڤە- **رۆ.** رابوو و ژ بەرڤە- **پرۆ.** رابوو کو ژ پێشڤە، رابوو کو ژ بەر ڤە، رابوو و ژ پشڤە، رابوو ژ پیرڤە-
- **پەیڤناسی: ژپێشڤە رابوون:** ل بەرڤە رابوون، ژ بۆ ڕێزگرتنێ ل بەر کەسەکی ڤا رابوون- **خەرامان:** بناز و لەنجە ڕێڤەچوون - **کێشا:** کشاند –
- **شرۆڤە: ↓**

١٠٦٩- زولفێ د خـو کـرنه پـای ئەنداز
دەستێ د خو کرنه فەرق پەرداز

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** زولفێ خو دکرنه، دەستێ خو دکرنه- **ئه.** فـەرق ئەنـداز- **ئـۆس.** فەرق و پەرداز-

- **پەیڤناسی: زولف:** بسک - **پای ئەنداز:** ژێر پی، بەرپی، بنراخ، جیراخا بن پی یان - **فەرق:** سەر، شـلکا سـەری - **فەرقپـەرداز:** سـەرلاوێن، لاوێنـەرێ سـەری- **دەسـتێ فەرقپەرداز:** دەستێ کو سەرێ کەسەکێ/کەسەکی دلاوێنە –

- **شرۆڤە:** دەما کو زاڤا ب تۆرە چوو پەردەسەرایێ ، ستی کو وەکە شـەمالکەکێ ل پشـت پەردێ دا بوو، ل بەر زاڤایی ڤا رابوو و ب مەش چـوو پێشـەوازی یـا وی و داڤـا دێـرێن خوە ب ناز ل ئەردێ را خشـکاندن. بەژنـا خـوە ل بـەر زاڤـایی تەوانـد و بسـکێن خـوە راخستن بەر پی یێن وی و دەستێن خوە ئاڤێتنە ئوسکورا وی و ل سـەرێ وی گەڕانـدن و ب ناز ئەو لاواند.

- **جوانکاری:** تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن دەست، پای، فـەرق و زولـف دا هەیـە. پـەیڤێن فەرق و پای دژبەری یێ چێ دکن.

١٠٧٠- دێما کو ب نووری بەیتولئەقسا
قەندیلێ فەلەک ب وێ تەییسا

- **هەڤبەرکرن: میر. پرۆ. جا.** بوی دایسا- **هژ.** ب وی دەئیسا - **ئه. رۆ. حم. زا.** ب وی تەئیسا – **ئا. ئۆس.**ژ بۆی تەییسا-

- **پەیڤناسی: دێم:** روو، تەفەش - **بەیتولئەقسا(بێت الاقصی):** مالا پیرۆز، دلێ پاک، مالا هەرە دوور، مەبەسـت ژێ قودسـە، رووگەهـا جهوویـان - **قەنـدیل:** چـرا، پـێ چـرا - **قەندیلێ فەلەک:** قەنـدیلا فەلەکـێ، مەبەسـت ژێ تـاڤە - **تەییسـا:** پـێ کـەت، ڤـێ کەت، هل بوو –

- **شرۆڤە:** دێما کو ب نوورا مالا خودێ دچروسی، تاڤا فەلەکێ ب وێ تەییسـی. واتـە دەما کو تاجدین دەرگە ڤەکر و هاتە هوندورێ پەردەسەرایێ و چـاڤێ وی ب سـتی یـێ

و جوانی یا وێ و نووڕا ڕوویێ وێ کەت، چاڤ و تەفەشا وی ژی ب نـووڕا ڕوویـێ ستی یێ ڕۆژن بوو.

- **جوانکاری:** بەتولئەقسا کنایەتە ژ مالا خـودێ، قەنـدیلێ فەلـەک ژی کنـایەتە ژ تـاڤێ. هەروسان دێما کو ب نووڕا مالا خودێ دچرووسی ڕوویێ ستی یێ یە و قەندیلێ فەلـەک ژی تەفەشا تاجدینە.

١٠٧١- مەخموورێ غەبووقێ دەردێ هجران
موشتاقێ سەبووحێ وەسـلێ جـانان

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا هەبەستێ ب شێوەیا مـوازنەیێ هـاتییە ئافرانـدنێ، تەناسـوب ل نیڤەکا پەیڤێن مەخموور و موشـتاق دا هەیـە. پـەیڤێن غەبـووق و سـەبووح دژبـەرن. پەیڤێن هجران و وەسل ژی دژبەرن.

١٠٧٢- ژ ئەووەل ڤە ل عادەتێ موباحی
دەستێ خو درێژ کرە سـوراحی
١٠٧٣- نۆشی ژ سوراحی یا شەکەرلەب
نۆشین قەدەحەک مەیا لەبالەب

- **هەڤبەرکرن: ڕۆ. ئە. میر.** سوراحی یێ شەکەر لەب- **ڕۆ. ئە.** نۆشی- **ڕۆ. هژ. ئـە. میر. حم.** ژ مەی لەبالەب-

- **پەیڤناسی: موباحی:** جایز، ڕەوا - **ل عادەتێ موباحی:** ل سەر ڕێ وشوونا ڕەوا، وەکی عادەتە - **سوراحی:** قومقومکێ مەیێ، شووشا گەردەن زراڤـە مەیـێ، تونگەیـا بلـۆرینە گەردەن زراڤ و دەڤ کووشکە، مەبەست ژێ گەردەنا ستی یێ یە - **نۆشین:** شیرین و خوەش - **لەبالەب:** ژ لێڤان را، سەرڕێژ، لێڤ ل سەرلێڤێ مەبەستە –

- **شرۆڤە:** ئەو تیهنی یێ مەیا شەڤانە یا دەردێ دووریێ، ئەو تامارەزوویێ شەڕابا سبێدەیا پێکگەهیشتینا جانانا خوە، هە گاڤا کـو گەهشـتە سـتی یـێ، ل سـەر دەب و تۆرەیـا ڕەوا دەستێن خوە درێژی گەردەنا ستی یێ یا وەکە تونگەیا بلۆرین کر و لێڤا خـوە دانـا سـەر لێڤا وێ تونگەیا شەڕابێ و جامەک لێڤالێڤ ژ وێ مەیا شیرین نۆشی گیان کر. واتە ژ دل و جان لێڤا وێ یا شیرین ڕامووسی و مێت.

- **جوانکاری:** سوراحی ئستعارە یـە ژ گەردەنـا سـتی یـێ. نۆشـین قـەدەح ئستعارەیە ژ ماچێ. مەیا لەبالەب کنایەتە ژ ڕامووسان و مێژتنا لێڤان.

١٠٧٤- مەخموورء کو دەفع کر مـەیـا ناب
بێهن کر گول و سونبولێ د سیراب

- **هەڤبەرکرن: هژ. ئە.** مەخمـووری- **میـر. ئـا. رۆ. حـم . زا. جـا.** مەخمـوور- **ئۆس.** مەخموور کو کر دەفع مەیێ ناب- - **حم.** تیراب-

- **پەیڤناسی: مەخموور:** تاسەداریێ مەیێ، تیهنی یێ مەیێ- **دەفع کرن:** دەرکرن، دوور کرن، لێرە دا ڤەخوارن، ئشکاندنا تیهنـی تـی یـێ- **مەیـا نـاب:** شـەڕابا خالس، مەیا هەرە باش- **سیراب:** تێراڤ، گەش –

- **جوانکـاری:** پەیڤـا مخمـوورء کنـایەتە ژ تاجـدینء، مەیـا نـاب کنـایەتە ژ راموسانێن لێڤان، سۆرگول ئستعارەیە ژ هنارکێن رووییێ ستی یێ یـێن گـەش و سونبول ئستعارەیە ژ بسکێن وی یێن بێهنخوەش.

- **شـرۆڤە:** دەمـا کـو ئارەزوومەنـد و تاسـەداریێ مەیـا نـاب، واتـە تاجـدینء ژ راموسانێن لێڤان تیهنیتی یا خوە ئشکاند ، ڤێجا دەست پێ کـر لامـێن سـتی یێ یێن وەکە سۆرگولێن گەش راموسی و زولفێن وێ یێن وەکـە سـونبولێن بێهنخوەش بێهن کر.

١٠٧٥- گەھ نەرگس و لالە گاھ سۆرگول
رەیحان و بەنەفشە گاھ سـونبول

- **هەڤبەرکرن: ئا.** نێرگز-

- **جوانکاری:** نەرگس ئستعارەیە ژ چاڤان، لالە ئستعارەیە ژ لامان، سۆرگول ئسـتعارەیە ژ تەفەشێ، رەیحان و بەنەفشە و سونبول ژی ئسـتعارەنە ژ زولـف و بسـک و توومـک و کەزی یان. ژ بلی تەشبیھ و ئستعارەیێ تەناسوب ل نیڤەکا گشت پەیڤێن ڤێ مـالکێ دا هەیە، لەورا کو هەموو ژی ناڤێن گول و کولیلکانن.

- **شرۆڤە: ↓**

١٠٧٦- تێک تێک ڤەددان و تێک دبەستن
هن بووسە ددان و هـن دگەسـتن

- **هەڤبەرکرن: میـر.** تێـک ڤـەددان- **ئـا.** هـەر تێـک ڤـەددان- **ئـە.** تێکـدا ڤـەددان- **میر. ئا.** دگەزتن-

- **پەیڤناسی: تێک:** هەموو- **تێکڤەددان:** ل هەڤدخستن، لێـک ددان، تەڤـی هـەڤ دکـرن- **تێک دبەستن:** ب هەڤ ڤا گرێ ددان-

- **جوانکـــاری:** لێڤەگـــەرا پەیڤـــا تێـــک هـــەم تەکریـــرێ ســـاز دکـــە وهـــەم ژی موسیقایێ دئافرینە.

- **شرۆڤە:** گەھ چاڤێن وێ یێن وەکە نێرگزان رادموسی و جـار لامـێن وێ یـێن وەکـە هالهالکێ سۆر ماچی دکـرن و جارنـا ژی رووەمتـێ وێ یـێ وەکـە سـۆرگولێ گـەش و بێهنخوەش گەز دکر و گەھ ژی زولف و بسک و کەزی و تووەک و تەمـۆریکێن وێ یـێن وەکە رەیحانێ رەش و بێهنخۆش و وەکە بەنەفشەیان تـەڕ و تـازە و گـەش و گـەھ ژی کەزکێن وێ یێن وەکـە سـونبولان ڤەهوونـایی تێـک ددان و تەڤـی هـەڤ دکـرن و پـێ دلەیستن و بێهن دکرن.

١٠٧٧- ئەو چەندە ب یێکڤە رادموسان
نۆبـەت نەددانە هەڤ ل بووسان

- **هەڤبەرکرن: میر. ئا.** پێکڤە-

- **شرۆڤە: ↓**

١٠٧٨- ئەلماس و گوهەر، جەبین و دەندان
تەبدیل کرن ب لـەعـل و مـەرجـان

- **هەڤبەرکرن: هژ.** جومانێ دندان- ژ بـل **هـژ.** ل هەمـوو ژێـدەران دا جـەبین و دەندان هاتییە. یا کو هەژارە نقیسییە نکارە راست بە، لـەورا کـو جومـان واتـە مرواری، ئەگەر ئەم پەیڤا جومان بپەژرینن، هەم هەلبەست واتەیێ نادە و هـەم

ژی ئەو جوانکاری یا لەف و نەشرێ کو خانی چێ کرییە خەراب دبە. هەر وسان هەژارء نیشان نەدایە کا پەیڤا جومان ژ کێشک ژێدەرێ وەرگرتییە.

- **پەیڤناسی: ئەلماس:** بریتییە ژجێنیکێن سپی و تونـد- **گـوهەر:** بریتییە ژ ددانان - **جەبین:** ئەنی، پێش ئەنی، جێنیک - **تەبدیل کرن:** گوهۆڕین - **لەعل و مەرجان:** دو گەوهەرێن سۆرن-

- **جوانکاری:** ئەلماس ئستعارەیە ژ جێنیکان، گوهەر ئستعارەیە ژ ددانان. ل ڤی هەلبەستێ دا لەف و نەشر هەیە. ئەلماس کو جێنیکن، ل بەر راموسانان وەکی لەعلێ سۆر بوونە، گوهەر کو ددانن، بینانی مەرجانان خووناڤی بوونە.

- **شرۆڤە:** هند هەڤدو ماچێ کرن، کو گەڕەدا راموسانان نەددانە هەڤدو. هند هەڤدو ماچی کرن، کو جێنیکێن وان یێن وەکە ئەلماسێن سپی و گەش و ددانێن وان یێن وەکە گەوهەران، بینانی لەعل و مەرجانان سۆر بوون.

١٠٧٩- دەریایێ مەحەببەتێ وە کر جووش
دەست گەردەن و لەب بلەب هەماغووش
١٠٨٠- مەدهووش بوویـن ب وێ مـودامـێ
بیـهـش وەکـەتـن ژ سـەر قـیـامـێ

- **هەڤبەرکرن: ئە. ئا.** دکەتن-

- **پەیڤناسی: هەماغووش:** هەڤهمێز، ل هەمێزا هەڤـدو دا - **مـودام:** مـەی - **وەکـەتن:** ڤەکەتن، درێژ بوون، کەتنە عەردێ ب جورەکی کو رابوون دوژوار بە. - **قیام:** رابـوون، ل سەرپێ راوەستان و ئامادەبوون ژ بۆ نڤێژێ –

- **جوانکاری:** ئەڤین وەکاندییە دەریایەک هلکەلۆک و پڕ جۆش و خـورۆش. تەناسـوب ل نیڤەکا پەیڤێن دەست، گەردەن، لەب و ئـاغووش دا هەیـە. پـەیڤێن بـیهش کـەتن و مەدهووش بوون دکارن تەرادوفێ ساز بکن. پەیڤێن ڤەکـەتن و قیـام ژی دژبـەری یـێ ساز دکن.

- **شرۆڤە:** دەریایا ئەڤینێ وسان هلکەلیا، کو دەستێن خوە ئـاڤێتن ئوسـتی یـێن هەڤـدو و لێڤێن خوە دانانە سەر لێڤێن هەڤدو و هەڤدو ب گەرمی هەمێز کرن. ل بـەر کـەلا ئەڤینـێ هش ل سەرێ وان دا نەما و مەندەهۆش بوون و نەشیان ل سـەر پـی یـان راوەسـتن و پێکڤە ڤەکەتن و تەڤ ڤەلەزیان.

١٠٨١- قادر نەدبـوون بکـن قـوعـوودێ
گێڕ بوونە ب یێکڤە بۆ سوجوودێ

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** گێڕ بوو پێکڤە- **میر.** گێڕ بوونە پێکڤە- **حم.** گێڕ بوون پێکڤە- **ئا.** گێڕ بوونە ب پێکڤە-

- **پەیڤناسی: قوعوود:** رووونشتن، رووونشتنا ل سەر نمێژێ- **گێڕبوون:** کەتن، گرێل بوون، گێژ بوون، های ژ خوە نەمان - **سوجوود:** سـەردانڤاندن، ئەنـی دانـانە ئـەردێ ل دەمـا نڤێژێ دا –

- **جوانکاری:** پەیڤێن قیام، قوعوود و سوجوود ژ بوێژێن نمێژێنە. خانی ئەڤینبـازی یـا دو دلدارێن راستەقین وەکاندییە عبادەتا خودێ و نمێژان. لەورا کـو ل بـال عارفـان ئەڤینـا زەمینی سەرەتا و دەستپێکا ئەڤینا عرفانی یە.

- **شرۆڤە:** ل بەر ئەڤینێ وسـان مەنـدەهۆش و سـەرخۆش بـوون، کـو نکـارین ل جـی دا رووونشتانا، و ژ بۆ سەردانڤاندن و سجدەیا هەڤدو تەڤ گێڕی ئەردێ بوون.

١٠٨٢- تـەکرار ژ سـەجـدەیێ کـو رابـوون
ئەوچەندە ب یێکڤە هەردو شـابوون

- **هەڤبەرکرن: ئە.** ئەڤ – **میر. ئۆس.** پێکڤە-

- **شرۆڤە: ↓**

١٠٨٣- شەککەر ژ لەبێ د یێک رەڤاندن
سۆرگول ژ روخێ د یێک جڤاندن

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** دگەر، دیگەر- **ئە. ئا.** جەماندن-

- **جوانکاری:** خانی مێژتنا لێڤان وەکاندییە رەڤاندنا شەککەرء ژ لێڤێن هەڤدو، و ماچ کرنـا رووومەتـان ژی وەکانـدییە جڤانـدنا سـۆرگولان ژ دێمـێن هەڤـدو . مەبەسـت ژ جڤانـدنا سۆرگولان ئەوە کو هند رووومەتێن هەڤدو مێتن و مـاچی کـرن کـو رووومـەتێن وان وەکـە سۆرگولێ سۆر بوون و گولڤەدان.

- **شرۆڤە: ↓**

١٠٨٤- تەرکیب کرن ژ بـۆ خو گـولـقەند
تەزویج کو بوون ب یێکڤە دلبەند

- **هەڤبەرکرن: میر.** پێکڤە- **هژ.** کو بوو ب یەکڤە- **ئا.** ب پێکڤە-

- **پەیڤناسی: تەرکیب کرن:** تەڤی هەڤدوکرن، لێکـدان و تێکـدان- **گولقەنـد:** رەچـەلا گولقەندێ کو ژ سۆرگولان و شەکەرێ سـاز دکـن. شـەکەرێ ل گـولبەرگێن سـۆرگولێ درەشینن و ئەوان پێکڤە مزددن و دکەنە شووشەیەکێ و ددنە بـەر تـاڤێ، پشـتی چەنـد رۆژان ئەو شەکەر و سۆرگول پێکڤە دبن رەچەلەک بێهنخوەش و خوەشتام - **تـەزویج:** جۆت بوون، تەڤی هەڤدو بوون - **دلبەند:** ئەڤیندار –

- **جوانکاری:** پەیڤێن تەرکیب و تەزویج دکارن تەرادوفێ ساز کن. خانی ئاڤا دەڤێ هەردو ئەڤیندارا ن وەکاندییە شەکەرێ و رەنگێ دێمێن کو ل بەر راموسانان سۆر دبـوونە ژی، وەکانـدییە سـۆرگولان و تێکـەل بوونـا وان شـەککەر و سـۆرگولانە ژی وەکانـدییە چێکرنا گولقەندێ.

- **شرۆڤە:** دەما کو جـارەک دی ژ سـجدەیا هەڤـدو رادبـوون، دیسـان هـەردو وسـان ب هەڤدو شادبوون. وسان لێڤێن هەڤدو دمێتن، تە دگۆت قای شەککەرێ ژ لێڤـێن هەڤـدو درەڤینن. وسان دێمێن هەڤدو رادمووسان کو دەوسا راموسانێن وان وەکـە سـۆرگولان لێ دهاتن و تە دگۆت قەی ب لێڤێن خوە سۆرگولان ژ سەر روویێن هەڤدو بەرەڤ دکن. دەما کو ئەو هەردو ئەڤیندار تێکەلی هەڤدو دبـوون، سـۆرگولێن روویـان و شـەککەرێن لێڤان تەڤی هەڤ دکرن و تێکەل دکرن و ب وان گولقەند چێ دکرن.

١٠٨٥- سێ رۆژ وشەڤان ب دل پـەیاپـەی
وان تەشنەلەبان ڤەخوارن ئەو مەی
١٠٨٦- موستەسقی یێ شەربەتا مەیـا ناب
ئاخر کو نەبوون ب شوربێ سیـراب

- **هەڤبەرکرن: ئە.میر.** موستەسقی و – **ئۆس.** موستەسقی ژ-

- **پەیڤناسـی: پەیـاپەی:** ل دوو هـەڤ را، پێـدەری - **تەشـنەلەب:** لێـڤ تیهنـی - **موستەسقی:** ئاڤدەر، ئاڤ ڤەخوەر، داخوازکارێ ڤەخوارنێ، زۆر تیهنی، کەسێ کو تووشی نەخۆشی یا تیهنی تی یێ بوویە.- **شورب:** ڤەخوارن - **سیراب:** تێراڤ -

- **جوانکاری:** پەیڤێن رۆژ و شەڤ دژبەری یێ ساز دکن. تەناسوبا پەیڤێن تەشنە، ڤەخوارن و مەی پێکڤە هەیە. پەیڤێن شورب و شەربەت ژی جناسێ ساز دکن.

- **شرۆڤە:↓**

۱۰۸۷- کەیفییەتێ نەشئەیا شەڕابێ
کێشانە کەمالێ ئزترابێ

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** دکارێ –

- **پەیڤناسی: کەیفییەت:** چاوایی، رەوش- **نەشئە**: کەیف - **کەمال:** تەکووزی - **ئزتراب(اضطراب):** پەریشانی، پەشێوی –

- **شرۆڤە:** ئەو هەردو تیهنی یان، سێ شەڤ و سێ رۆژان ل سەرهەڤ ئەو مەیا ڤەخوارن. لێ دەما کو ئەو تیهنی یێن مەیا خوەروو، ب ڤەخوارنا وێ مەیێ تێراڤ نەبوون، رەوشا وێ تێراڤ نەبوونێ، ئەو کێشانە رادەیا هەرە بلندە ئالۆزی یێ و ئەو پڕ پەریشە کرن.

۱۰۸۸- سافی زەقەن و بەدەن شەفافێ
کر مەیل و مەحەبەتا زەفافێ

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** ژناڤێ-

- **پەیڤناسی: سافی:** هولوو، شمشاد، خوەشکۆک - **زەقەن:** چەنە، ئەرزنگ، ئەنگە - **شەفاف**: سپی و رۆناهی وەکی شووشە و ئاڤێ- **مەیل:** داخواز - **زەفاف:** یەکەمین زەڤەنگ، پێک گەهیشتنا بووک و زاڤایی یا جارا یەکەم –

- **شرۆڤە:↓**

۱۰۸۹- سەرمەست ب دەست تێک هەڕستن
بوون کلتە و کلچە دا پەڕستن

- **هەڤبەرکرن: حم. هژ.** بوو کلتە و کەلج و داهەرستن- **میر. ئۆس. زا.** بوو کەلتە و کەلج و دابەرستن- **ئا.** بوو کلتە و کلچە داپەرستن- **ئە.** بوو کلتە و کلچە دابەرستن-

رۆ. بوو گلته و کلج و دابەرستن. **پرۆ.** بوو کلته و کلچه و دابەرستن- **جا.** بـوون کلتـه و کلج و داهەرستن-

بالکێشی: هەرستن و دا هەرستن پێکڤه نـابن پاشـبەند، لـێ هەڕسـتن و داپەرسـتن دبنـه پاشبەند و سەرراست ترن.

- **پەیڤناسی: تێک هەڕستن:** ب هەڤ ڤا جڤیان، ب هەڤ ڤا دالقیان، ب هەڤ ڤا زەلقین، پێکڤه بوون - **کلته:** کلتوور، تووركێ كلء، کلدانک - **کلچـه:** کلچیڤـک - **داپەڕسـتن:** داپەڕین، داپەڕینه هەڤدو، هەلپەڕکینه هەڤدو –

- **شرۆڤه:** دەریایا ئەڤینـا وێ بـەدەن شووشـەیا چەنـه خوەشـکۆک هلکەلیـا و دلـێ وێ جۆتبوون خوەسـت. ل وێ دەمـێ دا هـەردوک وەکـی سەرمەسـتان ب هەڤـدو ڤـا داردا بـوون و جـۆت بـوون و ب هـەڤ ڤـا هەلپاسـین و وەکـه کلچیڤـک و کلـدانکێ لـێ هاتن و هلپەڕکین هەڤدو.

- **جوانکاری:** خانی ستی وەکانـدییه کلتـووری/ تـووركێ کلـی و تاجـدین ژی وەکانـدییه کلچیڤکێ. تشتانۆک واته مەتەلەک کورمانجی ژی هه ب ڤێ ناڤەرۆک و واتەیێ هەیه.

۱۰۹۰- دەم لێک پێچیان و دەم جودا بوون
گەه تێک هەژیان و گەه د با بوون

- **هەڤبەرکرن: هژ.** پچیان - - **ئه. پا- ئا.** گاه رابوون-

- **پەیڤناسی: دەم:** گەه، جارنا - **لێک پێچیان:** ل هەڤـدو پێچیـان، ل هەڤـدو ئالیـان - **بابوون:** ل بابوون، هەژیان، لەرزین –

- **شرۆڤه: ↓**

۱۰۹۱- دەم ئەو دودو بوون و گاه یەک بوون
گەه جۆت و ب یێکڤه گاه تەک بوون

- **هەڤبەرکرن: ئه.رۆ. میر.ئا.** دو دبوون- - **ئا.** پێکڤه- **ئه.** کەت- **ئۆس.** تیک –

- **جوانکاری:** پەیڤێن دودو و یەک هەم دژبەرن و هەم ژی تەناسوبا وان هەیە. پەیڤێن جوّت و تەک دژبەرن. پەیڤێن دەم و گەهـ تەرادفێ ساز دکن. پەیڤێن گەهـ و گاه تەکریر و تەرادفێ ساز دکن.

- **شرۆڤه:↓**

۱۰۹۲- تیرا کو ژ عاجێ بەرهەدەف بوو
ئاماج ب سەفوەتا سەدەف بوو

- **هەڤبەرکرن: ئه. رۆ. میر. ئا.** سەفوەتێ – **ئا. ئۆس.** بوون- **ئۆس.** ئاماج ب نسبەتێ خەزەف بوو، ل رەخ دا ژی هاتییە؛ ب صەبێ نە سەدەف بوو-

- **پەیڤناسی: عاج:** ددانێ فیلء، - **هەدەف:** ئامانج، ئاماج، نیشانگەهـ - **سەفوەت:** تەمیزی و بەدەوی، پاکی و جوانی، هولووبوون و شمشادبوون - **سەدەف:** قالکێ مرواریدێ –

- **شرۆڤه:↓**

۱۰۹۳- ئاماج کو بوو مەحەللێ پەیکان
دوڕدانه بەدەل کرن ب مەرجان

- **هەڤبەرکرن: ئا.** بوویە- **ئۆس.** بوویە موللێ-

- **پەیڤناسی: مەحەل:** مەکان، جیهـ - **پەیکان:** تیر، سەرتیر - **بەدەل کرن:** گوهۆڕین-

- **شرۆڤه:** گەهـ ل هەڤدو دئالیان و گەهـ ژ هەڤدو جودا دبوون. گەهـ ب هەڤ ڤا دبوون یەک و گەهـ ژی پێکڤه جوّت دبوون. تیرا کو وەکی ددانێ فیلان سپی و توند و تیژ بوو، راستی ئامانجا کو وەکی سەدەفێ هولوو و شمشاد و توند و کزر و ساف بوو ، کریا. دەما کو تیر کەتە ناڤ ئارمانجێ، مرواری یێن سپی ب مرجانێن سۆر را هاتن گوهەڕتنێ.

- **جوانکاری:** مەبەست ژ تیر و پەیکان و سەدەف و ئامانجێ و هەروسان دوڕدانه و مرجانان دیارە و حەوجەیی ب شرۆڤەیێ نینن.

١٠٩٤- نەبل هـاتەڤە نەسـل ما دوێ دا
نەسلا خو ژ جان و دل ب وێ دا

- **پەیڤناسی: نەبل:** تیر - **نەسل(نصل):** سەر تیرک، سەرتیرکێن کو ژ تێرێ جودا دبن و ل لەشێ نێچیر یان نەیاران دا دمینن. - **نەسل:** بەر، بەرەباب، تۆڤ –

- **جوانکـاری:** وەکهەڤـی و ئسـتعارە د ڤـێ مـالکێ دا هەیـە. پـەیڤێن نەبـل و نەسل(نصل)ئستعارەنە . هەردو پەیڤێن نەسل(نصل) و نەسـل جناسـێ چـێ دکـن. تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن جان و دل دا هەیە.

- **شرۆڤە:** تاجدینء تیرا خوە یا کو وەکی ددانێ فیلی تونـد و تیـژ و سـپی بـوو، نیشـانە گرت و دانا سەر ئارمانجا کو وەکی سەدەفەک پـاقش و جـوان و هولـوو و شمشـاد و تژی مروارید و دەڤ ڤەکری و دلگەش و توند و کزر بوو. تیـرا تـاژدینی کـو گهەشـتە ئارمانجێ، مرواریدێن وێ سەدەفێ یێن سپی گوهۆڕاند و کرە مەرجـانێن سـۆر. تیـر ژ ئارمانجێ دەرکەت و گـوللە و سـەرتیرک مـانە تـێ دا و تاجـدین ب دل وجـان تـۆڤ و بەرەبابا خوە پێشکێشی بەرهەلدانکا ستی یێ کر و سـتی یـێ ژی ب گشـتی حەژیـک و ئەڤینا خوە ئەو گەوهەرا بەرەبابێ پەژراند و ئـەو گەوهـەرا ل دورجـا مەحەببەتـا خـوە دا وەکی رازەک سەرگرتی حەباند و هەلگرت و ڤەشارت .

١٠٩٥- پەیوەستە ب رۆژ ئەگەر ب شەڤ بوو
وان بەر ژ مەحـەبـبەتێ ب هـەڤ بوو

- **هەڤبەرکرن: ئا.** هەر ئەڤ بوو-

- **پەیڤناسی: پەیوەستە:** هەردەم - **بەر:** روو -

- **شرۆڤە:** هەردەم چ رۆژ با و چ شەڤ، بەرێ وان هەردویان ل بەر ئـەڤین و حەژیکـێ ل سەر هەڤدو دا بوو.

١٠٩٦- هەموارە دو سەرخوەشێ د سەرکەش
ڤـالا دکـرن ل یـێـک دو تـەرکـەش

- **هەڤبەرکرن: هژ.** یەک دی –

- **پەیڤناسی: هەمواره:** هەردەم - **سەرخوەش:** سەرمەست - **سەرکەش:** سەرکێش، تۆڕ- **تەرکەش:** تیرکەش، تیردانک –

- **شرۆڤە:** هەردەم ئەو هەردو سەرخوەشێن سەرکەش تیر ل هەڤدو دڕەشاندن و تیردانکێن خوە ل سەر هەڤدو دا ڤالا دکرن.

- **جوانکاری:** تەشبیھ و ئستعارە دیارن و حەوجەیی شرۆڤەیێ نینن. پەیڤێن سەرخوەش و سەرکەش هەم جناسێ ساز دکن و هەم ژی موسیقایێ دئافرینن.

۱۰۹۷- گەر رۆژ و ئەگەر شەڤێ د رەش بوون
ئەو هەر دو مەلەک وە پێکڤە خوەش بوون

- **هەڤبەرکرن: میر.** رۆژ و وەگەر- **ئا.** درێژ -- **میر.** مەلەک پێک د خوەش بوون- **حم.** مەلەک وە پێک دخوەش-

- **جوانکاری:** پەیڤێن شەڤ و رۆژ پێکڤە دژبەری یێ ساز دکن. هەردو مەلەک ئستعارەنە ژ ستی یێ و تاجدینێ.

- **شرۆڤە:↓**

۱۰۹۸- گۆیا تە دگۆ دو کیمیاگەر
مەشغوول بووین ب عەقدێ جەوهەر

- **هەڤبەرکرن: ئا.** ب لەعلێ جەوهەر- **ئۆس.** ب لەعل و جەوهەر –

- **پەیڤناسی: عەقد:** گرێدان - **جەوهەر:** گەوهەر، بەر، تۆڤ –

- **جوانکاری:** پەیڤێن گۆیا و تە دگۆ تە رادوفێ ساز دکن. تاجدین و ستی ب دو هۆستایێن کیمیایێ هاتنە وەکاندنێ کو خەریکی ب هەڤ ڤا گرێدان و ب هەڤ ڤا زەلقاندنا گەوهەرانن. عەقدێ جەوهەر ئستعارەیە ژ زارۆک چێکرنێ.

- **شرۆڤە:** چ رۆژێن رۆن با، یان ژی شەڤێن تاری، ئەو هەردو فرشتەیێن ئەڤیندار وسان ب هەڤدو شا دبوون، تە دگۆت قای هەردوک دو کیمیاگەرن و خەریکی گرێدان و هەڤەزەلقاندنا گەوهەرانن.

۱۰۹۹- ئەو رووح و جەسەد وە پێکڤە مونزەم
نەفسەین ب یێکڤە بوونـە مـودغـەم

- **هەڤبەرکرن: ئە.** ئەڤ- **حم. هژ.**نەفسەین ب یەکڤە – **ئا.** ب پێکڤە - **میر.** نەفسن پێکڤە بوونە مولغەم – **ئا.** نەفسەین د پێکڤە بوونە مولغەم- **ئە.** نەفەسـەینێ ب یێکڤـە بوونە موغلەم- **رۆ.** نەفسەین بوونە پێکڤە هەردو مولغەم-

- **پەیڤناسی: مونزەم(منضم):** پێکڤە، هەڤ ڤا زەلقی، بهەڤ ڤـا - **نەفسـەین:** هـەردو نەفس، هەردو جسم - **مودغەم:** ئدغام بوویی، تێکەلبوویی –

- **جوانکاری:** پەیڤێن رووح و جەسەد دژبەری یێ ساز دکن. تەناسوب ل نیڤەکـا پـەیڤێن ڕووح، جەسەد و نەفس دا هەیە. پەیڤێن یێکڤە و پێکڤە جناسێ ساز دکن.

- **شرۆڤە:** ئەو هەردو وەکی جان و جەسەدەکی پێکڤە زەلقی بـوون و نەفسـا/جـانێ وان هەردویان وسان تێکەلی هەڤدو ببوون تە دگۆت قای هەردوک یەکن.

۱۱۰۰- ئنزالێ لـەگەن نـزوولێ ئـبریق
تەسعید کرن ب قەرع و ئەنبێق

- **هەڤبەرکـرن: ئـا.** ئنـزال کـرن- **ئـۆس.** ئنـزال بکـن- -**ئـۆس.** تەسـعید ب قـەرع چووش ئەنبێق-

- **پەیڤناسی: ئنزال:** رێتن، رێژتن، رێژتنە خوارێ - **لەگەن:** لەگەنی، تەشتک - **نـــزوول:** ژۆردا هـــاتن - **ئبریـــق:** مســـینە، لوولهەنـــگ، ئـــاقرێژک - **تەسعید(تصعید):** هەڤراز برن، ژێ هەلچوون، ژێ هەل برن - **قەرع:** لێدان و کوتان - **قەرع و ئەنبیق:** دەزگاهێ گولاڤگرتنێ، کو بریتییـە ژ بەرۆشـەکێ و لـوولەیەک شووشـەیی، دەزگەهـێ ئازمانـدنا خـوون و تشـتێن وەکـی وێ ل ئازموونگەها بەژیشکان دا –

- **جوانکاری:** تەشبیه و ئستعارە دیارن و پێدڤی ب شرۆڤە یێ نینن.

- **شرۆڤە:↓**

۱۱۰۱- مەمزووج شەبیهێ شیر و شەککەر
مەخلووت وەکی حەیات و کەوسەر

- **هەڤبەرکرن: ئۆس. ئا.** ب شوبهێ.

- **پەیڤناسی: مەمـزووج:** تێکەلبـوویی **-مەخلـووت:** لێکـدایی، تەڤـدایی، تێکـەل کـری- **حەیات:** ژیان. ئافا حەیاتێ **- کەوسەر:** ئافا کەوسەرێ، ئافەکە ل بهەشتێ دا-

- **جوانکاری:** تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن شیر و شەککەر و پەیڤێن حەیـات و کەوسـەر دا هەیە. پەیڤێن مەخلووت و مەمزووج تەرادوفـێ سـاز دکـن. پـەیڤێن شـەبیهێ و وەکـی ژی هەروسان. شیر و شەکەر و کەوسەر و حەیـات ئسـتعارەنە ژ پشـتافا سـتی یـێ و تاجدینء.

- **شرۆڤە:** ڤەرێهتنا لەگەنـێ و ژۆردابەردانـا لـوولهەنگی (مەسـینە یـی) ب دەزگـاهێ گولافگیری یێ هلکەلیا و وەکی شیر و شەکەر ء تەڤی هەڤ بوون و وەکی ئافـا ژینـێ و ئافا کەوسەرێ تێکەل بوون.

۱۱۰۲- قەتعەن چو نەبوو نە خوەر نە خوابەک
وان بـیـر نـەدهـات نـان و ئـابـەک

- **هەڤبەرکرن: میر. رۆ.** نەبوونە خوارن نەخوابەک **- پرۆ.** چو نەبوو نە خور نە خوابەک- **ئە.** نە خەونە خوابەک **- - ئا. ئۆس.** نەدهاتە.

- **پەیڤناسی: قەتعەن**: ب ڤەبڕی - **چونەبوو**: تونەبـوو، چنەبـوو - **خـوەر:** خـوەرەک - **خواب:** خەو - **ئاب:** ئاڤ –

- **جوانکاری:** تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن خوەر و خواب و نان و ئاب دا هەیە.

- **شرۆڤە:** ل بەر ئەڤینبازی یێ خەو و خوەرەکەک و نان و ئاڤەک نەدکەتە بیرا وان.

۱۱۰۳- ئەو حەفتە تەمام بوویە گەردەک
ئاگاه نەبـوون ژ حالێ فـەردەک

- **هەڤبەرکرن: هژ.** حالێ – **رۆ. میر. حم.** حالی –

- **پەیڤناسی: گەردەک:** گەشت و سەیران، دیتنا یار و دۆستان ب جورەکی نهێنی، ژڤان- **ئاگاهـ:** ئاگادار، باخەبەر-

- **شـرۆڤه:** ژڤـان و دیتنـا وان هـەر دو ئەڤینـداران هەفتەیەکـێ کێشـا و ل درێژایـا وێ هەفتەیێ دا چو کەسی های ژ وان نەبوو.

١١٠٤- غـالـب کـریـا ل دەردء سـحـحـەت
غەم چوون ڤەشێرین ژ کەربێ وەسلەت

- **هەڤبەرکرن: هژ.میر. حم.** گەڕی یا - **هژ.** دەردێ – **ئه. ئا. میر. حم.** دەردی –

- **پەیڤناسی: غالب:** سەرکەتی، زال - **غالب کریـا:** غالـب بـوو، ل سـەرکەت - **دەرد:** نەخۆشی - **سححەت:** تەندوروستی - **وەسلەت:** پێکگەهەشتن –

- **جوانکاری:** پەیڤێن دەرد و سححەت دژبەرن. پەیڤێن غەم و کەرب ژی تەرادوفێ سـاز دکن. د ڤێ مالکا هەلبەستێ دا تەشخیس(کەسایەتی پێدان) هەیە. ڤەشـێرین ئاکـارێ جاندارایە، کو دایە پال غەمان ڤە. ل سەرکەتن ژی ئاکارێ مرۆڤانە دایە سححەتێ.

- **شرۆڤه:↓**

١١٠٥- ناگەهـ سحەرێ ژ رۆژێ هەشتێ
رەزڤان مـەشیا ژ نێڤ بـهـەشتێ

- **هەڤبەرکرن: ئا. مەشیان –**

- **پەیڤناسی: رەزڤان(رضوان):** رەزوان، باخەوانێ بهەشتێ، ئەڤ پەیڤا کـوردی سـێزدە جـاران ل قورئـانێ دا هـاتییە - **مەشـیا:** گەڕیـا، دەرکـەت، چـوو - **ژێ مەشـیا:** ژێ دەرکەت - **نێڤ:** ناڤ، نیڤەک –

- **جوانکاری:** تەناسوب ل نیڤەکـا پـەیڤێن رۆژ و سـەحەر دا هەیـە. هەروسـان ل نیڤەکـا پەیڤێن رەزڤـان و بهەشـتێ دا. تاجـدین ب رەزڤـانێ بهەشـتێ و حوجلەیـا بـووکێ ب بهەشتێ هاتییە وەکاندنێ.
پەیڤـا رۆژێ هەشـتێ دەبیـا رۆژا هەشـتێ بـا، لـێ خـانی ل بـەر کێشـا هەلبەسـتێ وسان نڤیسییە.

- **شرۆڤە:** تەندورستی ل سەر دەرد و کولان کەت و کـول و دەرد ژ کەربـێ پێکگەهیشـتنا وان ئەڤینـداران دا هـاتن ڤەشـارتنێ. نشـکێڤ دا سـبێدەیێ هەشـتمین رۆژ ژ رۆژا زەماوەندێ بوو، کو باخەوانێ باخێ بهەشتێ ژ ناڤ بهەشتێ دەرکەت.

١١٠٦- مەم هێ ژی وسا ل بەر دەری بوو
دائم ئەوء سەر ل سەر بـەری بوو

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** ئەوء سەر سەری بەری بوو. ل رەخ دا ژی هـاتییە: ئـەوء ل سـەر سەری بەری بوو.

- **پەیڤناسی: هێ ژی:** هێشتا ژی، هێژ - **وسا:** وسان - **بەر:** کەڤر –

- **جوانکاری:** پەیڤێن دەر، سەر و بەر پێکڤە جناسێ ساز دکن. هەردو پەیڤێن سـەر هـەم جناسێ و هەم ژی تەکریرێ ساز دکن.

- **شرۆڤە:↓**

١١٠٧- هێژا ئەوء مەسکەن ئاستان بوو
رۆژان و شەڤـان وە پاسبان بوو

- **هەڤبەرکرن: حم. رۆ.** هێژا وی- **پرۆ.** هێژا ئەوی –

- **پەیڤناسی: هێژا:** هێشتا - **مەسکەن:** جیھ - **ئاسـتان:** شـێنیک، بەردەرگـەھ - **وە:** وسان- **پاسبان:** پاسدار، نگەهبان،نۆبەدار، زێرەڤان –

- **شرۆڤە:** مەمێ هێ ژی هەروسان ل بەر شێنیکا دەرگەهێ پەردەسـەرایێ، سـەرێ خـوە دانابوو سەر کەڤرەکی و شەڤ و رۆژ نۆبەداری یا تاجدینء دکر.

١١٠٨- تاجدین کو ژ گەردەکێ ب دەرکەت
رۆژەک تە دگۆ مەمێ ب سەر کـەت

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** تە دگۆت- **پرۆ.** تە دگۆ .

- **پەیڤناسی: رۆژ:** خۆر، تاف، رۆک - **ب سەرکەت:** ل سەرێ کەت –

- **جوانکاری:** رۆژ ب سەرێکەتن، کنایەتە ژ کەیفخۆشی و چاڤرۆناهی بوونێ . هەروسان مرۆڤ دکارە بێژە کو تاجدین ب رۆژەکێ هاتییە وەکاندنێ.

- **شرۆڤە:** گاڤا کو تاجدین ژ گەردەکێ زڤڕی و ژ دەرگەهێ پەردەسەرایێ را دەرکەت، مەمێ وسان کەیفخۆش بوو، کو تە دگۆت قای تاڤەکێ ل سەرێ وی دا یە و رۆژ ل وی رۆناهی بوویە.

۱۱۰۹- فیلحال وە رەنگ شادمان بوو
هەم ئەفسەرێ ئەوجێ ئاسمان بوو

- **پەیڤناسی: شادمان:** کەیفخۆش - **ئەفسەر:** تاج - **هەم ئەفسەر:** هەڤتاج، هەڤسەر، بەرانبەر - **ئەوج:** بلندایی –

- **جوانکاری:** هەم ئەفسەرێ ئەوجێ ئاسمان بوون، کنایەتە ژ سەربلندی یێ. د ڤێ مالکا هەلبەستێ دا موبالغە هەیە. خانی دبێژە مەمێ ب دیتنا تاجدینێ وسان شا و سەربلند بوو، کو تاجا سەرێ وی هەمبەری بلندایا ئاسمانان لێ هات، سەرێ وی وسان بلند بوو، کو گەهشتە بەر پەرێ ئاسمانان.

- **شرۆڤە:** مەمێ د وێ دەمێ دا وسان شادمان و سەربلند بوو، کو کومێ وی چوو بەر پەڕێ ئاسمانان.

۱۱۱۰- یارەک تە هەبت مەگەر وە بیتن
گەر دێ وە نەبت مەگەر نەبیتن

- **پەیڤناسی: یار:** دۆست، هەڤال - **مەگەر:** بلا –

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا هەلبەستێ ب شێوەیا موازنە یێ هاتییە ڤەهاندنێ.

- **شرۆڤە:↓**

١١١١- یارێ ب تـه را بتـن مووافق
سەد خزمێ د خائن و مونافق

- **هەڤبەرکرن: میر.** یارێ بتن موافق- **ئۆس.** ب ته را نەبت موافق-

- **پەیڤناسی: مووافق(موافق):** هەڤبیر و هەڤباوەر - **خزم:** ل بنێشێ دا ب واتەیا کەس و کارێن سەبەبی تێ ، لێ ل گەلەک ناڤچان دا ژ بۆ هەردو لایان واتە هەم ژ بۆ کـەس و کارێن سەبەبی و هەم ژی ژ بۆ کەس و کارێن نەسەبی تێ.- **خائن:** دەخەس، قەلپ - **مونافق**: دوروو، رەشکەرێ نیڤەکا دو یان چەند کەسان –

- **جوانکاری:** تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن خـزم و یـار و مووافـق دا هەیـە، هـەر وسـان ل نیڤەکا پەیڤێن خائن و مونافق دا هەیە. پەیڤێن یار و خـائن پێکڤـە و پـەیڤێن مووافـق و مونافق ژی پێکڤە دژبەری یێ ساز دکن.

- **شرۆڤە: ↓**

١١١٢- قوربان بکە قەت مـەبێ موخـابن
چ دکی ب کەسان کو بێ وەفا بن

- **هەڤبەرکرن:** ئەڤ مالکا ل **ئۆس.** دا نەهاتییە- **میر.** چ کی ب-

- **پەیڤناسـی: مەبـێ:** مەبێـژە، نەبێـژە - **موخـابن:** حەیـف - **کـەس:** خـزم، خنـامی، قەومێن نێزیک -

- **شرۆڤە: ↓**

١١١٣- قوربان بکە قەت مەبێژە کینە
بێی کێرە برا ئەگەر ب کـینە

- **هەڤبەرکرن: حم. ئە. پرۆ. زا.** قوربان بدە قەت مەبێژە کینە- **میر. ئا. ئـۆس. رۆ. هژ. جا.** قوربان بکەقەت مەبێژە کینە - - **رۆ. میر. ئە. زا.** بێ کێرە برا ئەگەر ب کینە- **حم. پرۆ. ئا. ئۆس. هژ. جا.** بێ کینە برا ئەگەر بکینە-

- **پەیڤناسی: بێیکێر:** بێکێر، کێرنەهاتی - **بکین:** کیندار -

- **جوانکاری:** هەردو پەیڤێن کینە جناسا تام سەرراست دکن. چەندگەرکی بوونا پیتا "ک" موسیقایا هوندورڤانی چێ دکە.

- **شرۆڤە:** ئەگەر دۆستەکی تە هەبە، بلا وەها بە، ئەگەر وەها نەبە، بلا قەت تونەبە. دۆستێ کو ژ تەرا رووراست و هەڤبیر و باوەر بە، سەد خزمێن خوە یێن دەخەس و دورووبکە قوربان و قەت نەبێژە موخابن ژی. تو یێ چ ژ وان کەس و کاران بکی کو ژ تە را ئەمەکدار نەبن. کەس و کارێن خوە یێن بێوەفا و نەئەمەکدار بکە قوربانا دۆستێ خوە یێ وەفادار و قەت نەبێژە ژی کا ئەڤ خزمێن من یێن بێوەفا کی بوون و کینە. برا ژی ئەگەر خایین و ب کین بوو کێری سەرێ سیرەکی نایێ. تو یێ چ ژ وی برایی بکی، ئەو برایێ کو ژ تە را ب کین و دەخەسدارە.

١١١٤- یارێ تە ژ بۆ تە را برایە
هەم چاڤە ژ بۆ تە هەم چرایە

- **جوانکاری:** هەردو پەیڤێن چاڤ و چرا تایبەتمەندییەکێ ددەنە ڤێ مالکا هەلبەستێ. لەورا کو هەردو ژی ئامیرێن رۆناهیدەرن. خانی هەڤالێ باش دشوبهینە ڤان هەردو ئامیرێن رۆناهیدەر.

- **شرۆڤە:** دۆستێ تە ژ تە را برایە، ئەو دۆستێ باش ژ تە را هەم چاڤە و هەم ژی چرایە. ئەو رۆناهی یێ ددە ژیانا تە.

(٢٦)

حیلەپەردازی و فتنە ئەنگیزی یا بەکرە ژ حەسەدوەرزی یا ل تاجدین، کو بووی سەبەب میر نەدا مەمێ زین

١١١٥- گاڤا ژ عـەدەم خـودێ کـر ئیـجاد
ئەڤ کەون و مەکان ژ نووڤە بونیاد
١١١٦- مەجـمووعـێ مـوکـەووەناتێ عالەم
حەتـتـا ڤـە خـولاسـە نەوعێ ئادەم

- **پەیڤناسی: عەدەم:** نەبوون، تونەبوون - **ئیجاد:** چێکرن - **کەون:** جیهان، هەر تشتێن کو هاتنە ئافراندنێ - **مەکان:** جی - **ژنووڤە:** سەر ژنوو، لێ لێرەدا تێ ب واتەیـا جـارا یەکەم، تازە - **بونیادکرن:** ئاڤا کرن، خیم دانان - **موکەوونات:** یێن چێ بوویی، گشتی هەبوونێ -

- **جوانکاری:** پەیڤێن عەدەم و ئیجاد دکارن بین دژبـەرێن هەڤـدو. تەناسـوب ل نیڤەکـا پەیڤێن کەون و مەکان و عالەم و ئادەم دا هەیە.

- **شرۆڤە:↓**

١١١٧- ئەشیا ب حەسەب سفات و ئەفعال
ئیـنانـە وجـوودێ موخـتەلـف حـال
١١١٨- مەوجوود کرن ب هـەڤ مـوعەییەن
ئـەزداد کـــرن ب زد مـوبـەیـیـەن

- **پەیڤناسی: ب حەسەب:** گۆرەکی - **سفات:** پڕانەیا صفەت، رەوش، ئاکار - **ئەفعال:** پڕانەیا فعل، کار، کریار - **موختەلف:** جور بەجور - **موختەلف حال:** رەوش نەوەک هەڤ، چێشـیت چێشـیتی - **مـوعەییەن:** دیـار - **ئـەزداد(اضـداد):** پڕانەیـا ضـد، دژ - **موبەییەن:** ئاشکەرە -

■ **جوانکاری:** تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن حال، ئەفعال و سفات دا هەیە. پەیڤێن ئەزداد و زد جناسێ ساز دکن.

خانی لێرە دا ئەوێ بیرا فەلسەفی و مەنتقی هەلدخە و دبێژە: هەتا کو تاریتی تونە بە، رۆناهی بێ واتەیە، ئەڤە تاریتی یە کو واتەیێ ددە رۆناهی یێ. خودێ هەموو تشت دژبەر ئافراند داکو ب وێ دژبەری یێ تشت ژ هەڤدو بێنە ناسکرنێ. هزرا دوئالیسمێ ژی ل ڤێ مژارێ دا هەیە. تا خێر تونە بە، شەڕ بێ واتەیە. ئەگەر ئەهریمەن تونەبە، ئەهوورا بێ کریار و بێ نەقش و واتە دمینە. ل مالکێن بێن دا چەندین تشتێن دژبەر ددە بەر هەڤ و رێز دکە.

■ **شرۆڤە:** دەما کو خودێ ئەڤ جیھ و جیھان و هەموو بوونەوەر سەر ژنوو ژ نەبوونێ چێکر و بونیاتا وان دانا، هەموو بوونەوەرێن جیھانێ هەیلۆ تا دگیژە جەلەبێ مرۆڤان ژی ئافراند. گشتی تشتێن ئافراندی گۆرەکی خوو و خدە و رەوش و ئاکارێن وان جوڕ بە جوڕ و دژبەر ئافراندن. ئافراندی یێن خوە ژ هەڤدو جودا و دیارکری ئافرانـدن و دژبەر ب دژایەتی یێ ژ هەڤدو ڤەقەتاندن و جودا کرن و دانە ناساندنێ.

۱۱۱۹- ئەڤ ئەرز و سەما بەتی و دائر
ئەڤ مولک و مەلەک موقیم و سائر
۱۱۲۰- ئەڤ نوور و زەلام و کوفر و ئیمان
ئەڤ خولد و سەقەر، بهیشت و نیران
۱۱۲۱- ئەڤ بارد و حارِ و رەتب و یابس
ئەڤ میر و گەدا غەنی و بائس

■ **هەڤبەرکرن: ئۆس.** موفلس-

■ **پەیڤناسی: بەتی(بطی):** گران، راوەستایی- **دائر:** ئاڤا، دۆرلێدەر، گەڕۆک- **مولک:** ئەرد - **مەلەک:** فرشتە- **موقیم:** رووونشتی- **سائر:** سەیرانکەر، گەڕۆک - **زەلام:** تاریتی - **خولد:** بهیشت، مینۆ - **سەقەر:** جەهنەم، دۆژ - **نیران:** ئاگر، دۆژ - **بارد:** سار - **حار:** گەرم - **رەتب:** تەڕ، نێمدار - **یابس:** حشک - **بائس:** نەدار، هەژار –

■ **شرۆڤە:** ↓

■ **جوانکاری:** ↓

١١٢٢- ئـــەف ئـــاخ و هـەوا و ئاگـر و ئـاف
ئـەف لـەيـل و نەهار و سی و سیتاف
١١٢٣- ئەف هجر و وسـال و شـاهی و غـەم
ئەف مەوت و حەیات و سوور و ماتەم

- **پەیڤناسی: لەیل:** شەڤ - **نەهار:** رۆژ - **سی:** سیبەر - **سیتاف:** تافەهیڤ، تافا رۆژێ را ژی تێ گۆتنێ. - **هجر:** دووری - **وسال:** پێکگههەشتن - **مەوت:** مرن- **حەیـات:** ژین - **سوور:** بەزم، شاهی- **ماتەم:** شین، تازیە، خەم –

- **جوانکاری:** ئەڤ پەیڤێن خوارێ هەموو دو بە دو دژبەرن: ئـەرز و سـەما، بەتـی و دائـر، مولک و مەلەک، موقیم و سائر، نوور و زەلام، کوفر و ئیمان، خولد و سـەقەر، بهیشـت و نیران، بارد و حار، رەتب و یابس، میر و گەدا، غەنی و بائس، ئاخ و هـەوا، ئـاڤ و ئـاگر، لەیـل و نەهـار، سـی و سـیتاڤ. هجـر و وسـال، شـاهی و غـەم، مـەوت و حەیـات، سوور و ماتەم.
پەیڤێن مولک و مەلەک جناسێ ساز دکن.

- **شرۆڤە:** ئەڤ ئەردێ گـران و راوەسـتایی و ئـەڤ ئاسـمانێ دۆشـدەر و گـەرۆک، ئـەڤ وەلاتێ رووونشتی و ئەڤ فرەشتیەیێن گەرۆک، ئەڤ رۆناهی و ئەڤ تاریتی ، ئەڤ کـوفر و ئەڤ ئیمان، ئەڤ بهیشتا بەرین و ئەڤ دۆژەها ئاگرین ، ئەڤ ساری و ئەڤ گەرما، ئـەڤ تەراتی و ئەڤ حشکاتی، ئەڤ میر و ئەڤ پارسەک، ئەڤ دەولەمەند و ئـەڤ نـەدار، ئـەڤ خاک و ئەڤ با، ئەڤ ئاگر و ئەڤ ئاف، ئەڤ شەڤ و ئەڤ رۆژ، ئەڤ سـی و ئـەڤ سـیتاڤ، ئەڤ دووری و ئەڤ پێکگەهشتن، ئەڤ شاهی و ئەڤ شین، ئەڤ مرن و ئەڤ ژین، ئـەڤ جەشـــن و ئـــەڤ بەهـــی(هەمـــوو ژی دژبـــەری هەڤـــدو هـــاتنە ئافرانـــدنێ کـــو ژ هەڤدو بێنە ناسکرنێ.)

١١٢٤- هن نوور مسال و هـن وەکی نار
هندەک د حەلیم و هـن د دژوار

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** سرووِر - **ئۆس.** دوشوار-

پەیڤناسی: حەلیم: بەربهێر - **دژوار:**دوژوار، بەرک، توند -

- **شرۆڤە:** هندەک ژ ڤان تشتانا وەکی رۆناهی یـێ خوەشـن و هنـدەک ژی وەکـی ئـاگرء سۆژینەر و نەخوەشن. هندەک بەربهێرن و هندەک ژی دژوارن.

١١٢٥- ڤان سادق و راست و خێرخواهان
ڤان قەمسی و خار و روو سیاهان

- **هەڤبەرکرن: هژ.** خێرخواهن، روو سیاهن.

- **پەیڤناسی: سادق(صادق):** راستگۆ، دوروستکار - **خێرخواه:** خێرخواز - **قەمسی**:دەغەل، نادوروست - **خار:** نەراست - **رووسیاه:** رووڕەش -

- **جوانکاری:** پەیڤێن سادق و راست و خێرخواه تەناسوبا وان یا واتەیی هەیە و دکارن تەرادوفێ ساز بکن. هەروسان تەناسوبا واتەیی ل نیڤەکا پەیڤێن قەمسی و خار و رووسیاه دا ژی هەیە و پێکڤە دکارن تەرادوفێ چێ کن.

- **شرۆڤە:↓**

١١٢٦- ڤان ئەهلێ جەهەننەم و عەزابان
ڤان لائقێ جەننەت و سەوابان
١١٢٧- نابینی کو پێکڤە جوملە زدن
حکمەت چییە بۆ چ پێکڤە نەدن
١١٢٨- لەورا کو نەبت ئەگەر تەخالوف
تەمییز مەحالە هەم تەعاروف

- **هەڤبەرکرن: ئا.** تەمییزە –

- **پەیڤناسی: ئەهلێ جەهەننەم:** ئەهلێ جەهننەمێ، جەهننەمی، دۆژەهی - **عەزاب:** دەرد، ئێش - **سەواب:** قەنجی - **ند:**هەوتا، وەکی هەڤ - **تەخالوف:** دژاتی، نەوەکی هەڤبوون - **تەمییز:** ژ هەڤدو ڤەقەتاندن، ژ هەدو جوداکرن - **تەعاروف:** ناساندن، هەڤدو ناسین –

- **جوانکاری:** پەیڤێن جەهەننەم و جەننەت، سەواب و عەزاب و زد و ند دژبەری هەڤدونە. ل پەیڤا نابینی دا سەربەستی یا هۆزانی یێ هەیە.

- **شرۆڤە:** ما تو نابینی کو ئەڤ مرۆڤێن راستبێژ و دوروستکار و خێرخواز، ئەڤ مرۆڤێن

نەدوروست و بەدکار و رووڕەش، ئەڤ جەهەننەمی و هێژایێن دەرد و ئێشان، ئەڤ بهیشتی و هێژایێن خوەشی و قەنجی یان هەموو دژبەری هەڤن. حکمەت و فەلسەفا ڤێ هندێ چییە کو ئەڤ هەموو بوونەوەر نە وەکی هەڤن؟ هەموو ل بەر وێ هندێ یە، کو ئەگەر نەوەکهەڤی و دژایەتی نەبە، ناسکرن و ناساندنا وان تشتا نەدبوو و یا بوونێ نینبوو.

١١٢٩- ئەلقسسە ب ئقتزایێ خلقەت
میرێ ب کەمال و عزز و ڕەفعەت

- **هەڤبەرکرن: میر. حم. ئا. ئە. ئۆس. رۆ.** خلقەت- **هژ.** خیلقەت- ڕەئفەت –
- **پەیڤناسی: ب ئقتزایێ:** گۆرەکی-**خلقەت:** ئافراندن، سرشت، بونیاد - **عزز:** ڕێز و خۆش ڤیا- **ڕەفعەت:** بلندایی، مەزنایی-
- **جوانکاری:** تەناسوبا واتەیی ل نیڤەکا پەیڤێن کەمال، عزز و ڕەفعەت دا هەیە.
- **شرۆڤە: ↓**

١١٣٠- ڕاگرت ژ بۆ خو دەرگەڤانەک
فەتتانێ زەمانە سەی پسانەک

- **هەڤبەرکرن: هژ.** ڕاگرتی، دەرگەوانەک –
- **پەیڤناسی: ڕاگرتن:** گرتن، حەقدار کرن - **فەتتان:** فتنەکەر، فێلباز، شەڕوود - **سەی پسان:** سەگپسێن، جەلەبەک روڤی یە کو ب فەند و فێلان سان دبزدینە - **سەی پسان:** دکارە ب واتەیا پسێ سان واتە سەگزادە ، کوڕێ سان ژی بێ، ئەڤێ پەیڤێ ب شێوەیا سەیسان ژی رابێژ دکن ، کو دوژمنەک تونده.
- **شرۆڤە:** ب کورتی ئەو میرێ تێگەهشتی و ڕێزدار و خودانێ وێ پایە و پلەیا بلند، ژ خوە را دەرگەڤانەک گرتبوو، لێ چ دەرگەڤانەک بوو؟ دەرگەڤانەکی فێلباز و شەڕوود و سەیپسان و فتنەگەر بوو.

۱۱۳۱- دائم ل دەرێ وی قاپـووچی بوو
قەللاع و قەللاش و قاووچی بوو

- **هەڤبەرکرن: ئا.** قاپووچە – **میر.** قاپچی- **حم. رۆ. ئە. جا. ئۆس.** قاپووچی- **هـژ.** قاپوچی- **زا.** قاپووجی - - **ئا.** قەهوەچە - **هژ. ئە. میر. رۆ.** قەهوەچی- **جا.** قاوەچی- **پرۆ. حم. ئۆس.** قاووچی– **زا.** قا ووجی-

بالکێشی: پەیڤێن قاپووچی و قاوەچی، یان ژی قاپووچی و قەهو ەچی پێکڤە نابن پاشبەند، قاپووچی و قاووچی پێکڤە پاشبەندێ ساز دکن. هەروسان ل ڤێ نیڤمالکا هەلبەستێ دا خانی چێرا ل بەکر دکە و پەیڤێن وەکە قەللاع و قەللاش دئینە، کو رەوشناڤێن سڤکاتی پێکرنـێ نـە، پەیڤـا قـاووچی ژی رەوشـنافەکی سـڤکاتی پێکرنـێ یـە ژ رەنگـی هـەردو رەوشـناڤێن بـەری خـوە دا- ب کـورتی قـاوەچی شـاش و بێـواتە و قـاووچی راست و واتەدارترە.

- **پەیڤناسی: قاپووچی:** قاپیچی، دەرگەڤان، پەیڤەک تورکی یـە. **- قـەللاع:** دەرەوێـن، درۆزن **- قـەللاش:** تەڤـدانیکەر، لات و بـێ ئـابروو **- قـاووچی:** قـاوچی، قاوکـار، شایعەکار، گوتگۆتکی، کەسێ کو ل پشـت سـەرێ مرۆڤـان خەبـەر دده و قەومینـەک بچووک مەزن نیشان دده. پەیڤـەک هەڤبەنـدە کـوردی و تـورکی یـە کـو ژ دو پشـکێن قاوو+ چی، پێک هاتییە.

- **جوانکاری:** پەیڤێن قەللاع و قەللاش جناسێ ساز دکـن و هەروسـان تەناسـوبا وان یـا واتەیی هەیە. چەندگەڕکی بوونا پیتا "ق" مووسیقایا هوندوڕانی ئافراندییە. دەر و قـاپوو تەرادوفێ ساز دکن یان ژی ب گۆتنەک دی تەناسوب ل نیڤەکا دەر و قاپووچی دا هەیە. ل پەیڤێن؛ دەرێ وی، دا سەربەستی یا هۆزانی یێ هەیە.

- **شرۆڤە: ↓**

۱۱۳۲- ئەمما ب نەسەب نەمەردێ بۆهتان
بـەلکی موتـەوەللـدێ د بـۆهـتان

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** د- ژ بل **رۆ.** ل هەمی ژێدەران دا" ژ" هاتییە-

بالکێشی: داچەکا "ژ" لێرە دا نکارە سەرراست بە، چنکو خانی دبێژە ئـەو ژ ئەسـلێ خـوە دا خەلکێ بۆهتانێ نەبوو، لێ د بۆهتانێ دا هاتبوو جیهانێ.

- **پەیڤناسی:مەرد:** مێر، پەیا، مەردێ بۆهتـان لێـرەدا تـێ ب واتەیـا خەلقـێ بۆهتـانێ - **موتەوەللد:** ژ دایکبوویی - **بۆهتان:** بۆتان - **بۆهتان:** بوهتان، ئیلاڤە، سەلت، زگورتی - **موتەوەللدێ د بۆهتان:** ل بۆتانێ دا ژ دایکبوویی - **موتەوەللدێ ژ بۆهتان:** ژ دایکبوویێ ئیلاڤە یان، ژ ئیلاڤەیان چێ بوویی، ژ دایکبوویێ سەلت و زوگورتی یان، بیژ-

- **شرۆڤە:↓**

١١٣٣- ئـەسلێ وی دبـێـن ژ مـەرگـەڤەر بوو
مەحزەن بەشەری ب شوور و شەر بوو

- **هەڤبەرکرن: هژ. حم. رۆ. ئە.** مەحزەن وی بەشەر ب شوور و شەر بوو-

- **پەیڤناسی: مەرگەڤەر:** مەرگەوەر، ناڤچەیەک خۆش و بێهنڤەکرییە ل باشوور رۆژاڤا یا باژارێ ئۆرمی یێ ل کوردستانا رۆژهەلات دا - **بەشەری:** بەشەرەکی- **ب شوور و شەڕ:** شەڕوود، فتنەکەر –

- **جوانکاری:** پەیڤێن شوور، شەڕ و بەشەر جناس و مووسـیقایا هونـدوڕانی دئـافرینن. ل هەڤبەندا ئەسلێ وی دا، سەربەستی یا هۆزانی یێ هەیە.

- **شرۆڤە:↓**

١١٣٤- نافێ وء مونافقی بەکر بوو
بەلکی ژ بولووقیا بەتر بوو

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** بەلکە- **ئۆس.** ئەمما کو ژ بەختەکی بەتر بوو. - **ئا.** بلووقیای –

- **پەیڤناسی: بلووقیا:** مرۆڤەکی جهوو بوویە، کو ل خەرابی و شەروودی یـێ دا ب نـاڤ و بانگ بوویە - **بەتر:** بەتەر.بەدتر، پیستر-

■ **شرۆڤە:** ئەڤـی مرۆڤـی هـەردەم ل بـەر دەروازێ کۆشـکا میـر دەرگەڤـانی دکـر، لـێ مرۆڤەکی دەرەوین و تەڤدانیکەر و گۆتگۆتی و قاووکار بوو. ئەڤ دەرگەڤانا ب بەرەبـاب و تۆرەمەیێ خوە خەلکێ بۆتانێ نبوو، بەلکێ ئەو ل بۆتانێ دا هاتبوو جیهانێ، دبێـژن کـو ئەو ب رەچەلەک و رەگەزێ خوە ڤـا خەلکـێ مەرگـەوەر بـوویە، لـێ هـەر چ هەبـە، ئـەو مرۆڤەکی شەڕوود و فتنەکار و قاووکار بوو. ناڤێ وی دورووبێ بەدکار بەکر بـوو، بەلکـی ئەو ل بەدکاری یێ دا ژ بلووقیا ژی بەدتر و خەرابتر بوو.

١١٣٥- مـەنـناع و مـوزەبـزەبیـن ئبـلیس خەدداع و خەبەربەزیـن و تەلبیس
١١٣٦- شـاگـردێ شـەئامـەتا وء شەیتان شـەرمـەنـدە ژ گۆهتنا وء بۆهتان

■ **پەیڤناسی: مەننـاع:** چاڤنەبـار، پەخیـل، بەرگـرێ کـارێن بـاش و دژی قەنجـی یـێ - **مـوزەبزەبین:** دوروو، دەمـدەمکی و گـەهـ ڤـی ئـالی و گـەهـ وی ئـالی، سـەرگەردان، خەبەرگەڕین، ئەڤ پەیڤا ل سوورا "النساء" ئایەتا سەد و چل و سێ دا، ل بـارا کەسـێن بەدکار و ئاڤەرێ بوویی دا هاتییە.- **ئبلیس:** ئەهریمەن - **خەددا ع:** خوەداع، خودعەکار، حۆقەباز، فێلکار، خـاپینۆک-**خەبەربـەزین:** خەبەرگـەڕین، کەسـێ کـو دەمـا خەبـەرەک بهیست، ئەوێ خەبەرێ زوو و ب لەز و بەز بەلاوی ناڤ جڤاتێ بکە. - **شـاگرد:** چـراغ، بەردەستک - **شەئامەت:**شوومی، پێپالرەشی - **شـەرمەندە:** شـەرمندە، شـەرمەزار - **گۆهتن:** گۆتن - **بۆهتان:** ئیلاڤە/ بۆتان - **بۆهتان:**پڕانە یا بۆهت، ب واتە یا بیژ –

■ **جوانکاری:** پەیڤێن مەنناع، موزەبزەبین، خەدداع، خەبەربزین تەلبیس، تەناسوبا وان یـا واتەیی هەیە.
پەیڤێن بۆهتان و شەیتان دو پاشبەندێن لاوازن.

■ **شـرۆڤە:** ئـەو مرۆڤەکـی وەکـی ئەهریمـەنء چاڤنەبـار، پەخیـل، دوروو، دەمـدەمکی، خەبەربزین، سەرگەڕین، دەرەوین، فێلباز، خـاپینۆک و ئـاڤەڕێبوویی بـوو. ئەهریمـەن ل بەدکاری و پێپالرەشی یێ دا شاگردێ وی بوو. مـرۆڤێن بیـژ و بەدکـار ژی ژ ئـاخفتن و گۆتینێن وی شەرمەندە دبوون.

■ **تویژکاری: هژ. ئا. میر. ئە. ئۆس.** گۆتنا-

بالکێشی: ئەڤ هەردو مالکێن خواریێ تەنێ ل ئۆس. و ئا. دا هاتنە. رەنگە نە یێن خانی بن، ل بەر وێ هندێ من ل رێزا هەلبەستان دا ب هەژمار نەئانین:

نەممام و مەنیع و حیلەگەر بوو
غەمماز و شەنیع و بەدگوهەر بوو
خەیرەک نەدهاتە سەر زمانی
وی بل ژ عەوانی یێ نزانی

- **پەیڤناسی: نەممام:** خەبەرگەڕین- **مەنیع:** بەرگرێ کارێن باش و قەنجی یێ - **غەممار:** خەبەرگەڕین، شۆفار، شەیتان - **شەنیع:** بەدکار - **بەدگوهەر:** بەدنەژاد - **بل ژ:** ژبل، خەین ژ - **عەوان:** تەڤدانیکەر
بکرعوان (بکرون عەوانون) ئەڤ پەیڤا ل سوورەیا (البقرە) دا ل شرۆڤە و پەسنێ چێلێ دا هاتییە. بنێرن ل شرۆڤەیا مالکا ١١٤٦-

- **شرۆڤە:** ئەو تەڤدانیکەر و بەرگر و بەدکار و خەبەرگەڕین و زارچۆرس و بەدگۆهەر بوو. خەبەرەک باش نەدهاتە سەر زمانێ وی. ئەوی ژ بلی تەڤدانی و خەبەرگەڕینی یێ تشتەکی دی نزانی.

١١٣٧- بەدچهرە ژ رەنگێ دێوێ کابووس
بەدفێعل و ستیزەکار و سالووس
١١٣٨- تاجدینء دگۆتە میر عەیانی
میرم بکە دەر قی دەرگەڤانی
١١٣٩- ئەڤ لائقێ دەرگەهێ تە نینە
ئەڤ کەلبە نەهێندرە ب کینە

- **هەڤبەرکرن: رۆ. میر.** ئەو، ئەو- **هژ.** کەلبێ نەهێندرێ - **رۆ.** کەلبە نەهین دەر کەمینە، **پرۆ.** درە بە کینە –

- **پەیڤناسی: بەچهرە:** بەد چوهرە، بەد تەفەش، دێم کرێت، زشت - **دێوێ کابووس:** کال کابووس، مۆتەکە - **بەدفێعل:** بەدکار - **ستیزەکار:** شەڕخواز، شەڕوود - **سالووس:** دوروو، ریاکار - **عەیانی:** ئەشکەرە - **بکە دەر:** دەرینە، دەرکە - **کەلب:**

سەگ، کووچک - **نەهیندڕ:** یانیگر، سەیێ کو دزیڤە خو ل مرۆڤء ددە و دزیڤە مـرۆڤء دگرە - **ب کینە:** کیندارە –

- **شرۆڤە:** ئەو وەکی دێو و پیرحەپۆک و کالکاپووسـان کرێـت و بەدرووچـک و بەدکـار و فێلباز و دوروو و بـەدروو ، شـەڕوود و شـەڕخواز بـوو. تاجـدین ب ئەشـکەرەتی دگـۆتە میرء: مێرێ من ئەڤی دەرگەڤانی ژ بەر دەرێ خوە دەرخە، ئەو وەکی سەیەکی نەهینـدڕە و دزیڤا مرۆڤان دگرە و کینەدارە.

١١٤٠- هەر چەند سە و دەرگەڤان برانە
ئەکسەر سە ب مێهر و با وەفانە

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** لەورا . **ئە.** بە موهری- **ئۆس.** ب مێهرن-

- **پەیڤناسی: هەرچەند:** چەڤاسی کو - **ئەکسەر(اکثـر):** پشـکا زۆر، زۆرتـر - **مێهـر:** مەحەبەت، خۆشەویستی –

- **شرۆڤە:** هەرچەندە کو سەک و دەرگەڤان برانە، لێ سەگ ژ دەرگەڤانـان چێتـرن، لـەورا کو سەگ ژ وان مێهرەبانتر و ئەمەکدارترن.

١١٤١- ئەڤرەنگەهە مـیـر دگۆتە تاجـدین
فـێعلێ د بـەکر مـەگـەر نـزانـیـن
١١٤٢- ئەم قسـمێ ئەمیر قـسمێ ئاشـین
پڕ فەتل و گەڕین و پێش و پاشین

- **هەڤبەرکرن: ئە.** ژ قسمێ- **ئا.** و قسمێ-

- **پەیڤناسی: قسم:** جور، جەلەب - **فەتل:** تەول و باز، زڤڕین- **گەڕ:** دەور، زڤڕ، دۆش -

- **جوانکاری:** پەیڤێن فەتل و گەڕ تەرادوفێ چێ دکن، پەیڤێن پێش و پـاش ژی دژبـەری یێ ساز دکن.

- **شرۆڤە:↓**

١١٤٣- ناچارە ژ بۆ مـە ئاشـەڤانەک
لابوددە ژ بۆ مە دەرگەڤانەک

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** وی – **هژ.** ئاشڤانەک –
- **پەیڤناسی: لابوددە:** ناچارە، زۆر پێدڤی یە –
- **شرۆڤە:↓**
- **جوانکاری:** پەیڤێن لابود و نەچار تەرادوفێ چێ دکن. ئەڤ مالکا هەلبەستێ ب شـێوەیا تەرسیعێ هاتییە ڤەهاندنێ.

١١٤٤- هندی ب حوکوومـەتێ دکیـن دەور
گەھ عەدلە ژ بۆ مە کار و گەھ جەور

- **هەڤبەرکرن: ئۆس. ئا. د –**
- **پەیڤناسی: دکین دەور:** دەور دکین، لێ دزڤرین **- عەدل:** داد **- جەور:** زولم و زۆر –
- **جوانکاری:** پەیڤێن عەدل و جەور دژبەری یێ ساز دکن.
- **شرۆڤە:↓**

١١٤٥- ھەرچەندە بـەکـر وەلـەدزنایە
ئاشێ مە ژ وی ب فەتل و بایە

- **هەڤبەرکرن: پرۆ.** هەرچەند بەکر کو بێ وەفایە-
- **پەیڤناسی: وەلەدزنا:** وەلەدەززنا، بیژ، بینج **- با:** گەڕ، زڤرین –
- **جوانکاری:** پەیڤێن فەتل و با تەرادوفێ ساز دکن.
- **شرۆڤە:↓**

١١٤٦- ئەڤ زومـرە کـو زالـم و عەوانن
سووباشی و شەحنە، دەرگـەڤانن
١١٤٧- ئـاشـێ د مـە زالـمـان دگـێـرن
دەخـلێ د مە حـاکـمان دهـێـرن

- **هەڤبەرکرن:** هژ. رۆ. میر. زالمان - حم. ئۆس. مظالمان-

- **پەیڤناسی: زومرە:** کۆم، دەستە - **زالم:** زۆردار، ستەمکار- **عەوان:** ناڤسالی، ناڤسەرە، دەرگەڤان، نۆبەدار، بەرپرسـێ کاروبـارێ دیوانخـانێ، خەبەرگـەرین، تەڤدانیکار، ئەڤ پەیڤا کورتکری یا پەیڤا ئەعوانە ب واتـە یـا هەڤـال وهـۆگر و دەرگەڤانء - **سووباشی:** ئابدار، بەرپرسێ کار و بارێ قاوەخانـا دیوانخـانێ - **شەحنە:** قەرەول، نۆبەدار، دارۆغە - **مەزالم:** ناحەقی، - **مە زالمان:** ئەمێن د زالم - **دەخل:** دان، جەھ و گەنم وشلێر، ب گشتی دانێن کو ژ وان نانء دپێژن. - **حاکم:** میر، سەرۆک-

- **جوانکـاری:** تەناسـوب ل نیڤەکـا پـەیڤێن عـەوان، سووباشـی و شـەحنە و دەرگەڤانء دا هەیە. پەیڤێن عەوان و دەرگەڤان تەرادوفێ ساز دکن.

- **شرۆڤە:** هەرچەندە کو بەکر مرۆڤەکی بیژە، لێ ئاشێ مە ب دەستێ وی دکەڤـە گەرێ و ب تەڤبیـرا وی دگـەرە. ئـەڤ دەسـتەیا مرۆڤـان یـێن وەکـە ئاڤـدار و قـاوەچی، نـۆبەدار و دەرگەڤـانێ دیوانخـانێ، کـو زۆرکـار و نەدوروسـتکار و تەڤدانیکەرن، ئاشێن د مە زۆرداران دگێرن و دەخلێن د مـە ئەمیـران دهێـرن. مە پێدڤی ب وان جورە مرۆڤانە هەیە.

بالکێشی: تشتەکی زۆر سۆسرەتە کو پەیڤا عەوان ل قورئانێ دا ب واتەیا ناڤسالی هاتییە و ئەو رەوشناڤێ گا یان چێلەکێ یە. د قورئانێ سـوورەیا دوویـێ ئایەتـا شێست و هەشتێ دا وەها هاتییە: **"... یقول انها بقرة لا فارض ولا بکر عـوان بین ذلک... "** ئەڤ پەیڤا عەوان ل کـوردی دا بـوویە رەوشـناڤێ بەکـرۆکء و واتەیا فتنەکەر و خەبەرگەرین و شەڕوودیێ ددە. گەلۆ چ پەیوەنـدی ل نیڤەکـا بکر عوان و بەکرێ عەوان دا هەیە؟ وەکە پەیڤا نانەجیب یا نیڤی فارسی و نیڤی عەرەبی، کو ب واتەیا کەسێ کو نەجیب نینە. لێ کـوردێن مـە ئـەڤ پەیڤـا ب واتەیا کەسێ کو نانێ وی ل جێڤێ دا یە، نانە + جیب، فام کرنە و ئیـرۆ ئـەڤ پەیڤ ل ناڤ هەموو کوردان دا ژ کەسێن بێ وەفا و بەدئەمەک را تـێ گـۆتنێ و هەتا کەتییە ناڤ زمانێ تورکی ژی. پەیڤێن نانێ وی ل جێڤێ دا یە، نانێ وی ل سەر چۆکایە، نانێ وی ل سەر تۆپخێ یە، هەموو ب شاشـی ژ پەیڤـا نانەجیـب

هاتنه وەرگرتنێ و ئێدی جیهێ خـوه گرتنـه و هـیچ هێـزەک نکـارە وان ژ نـاڤ زمانێن کوردی و تورکی دەرینه. ب من وەرەنگ پەیڤا بکرون عەوانون ژی کـار کرییـه سـەر نـاڤێ بەکرۆکـێ مەرگـەوەری و ژ وی را گـۆتنه بەکـرێ عـەوان، هەلبەت عەوان ب واتەیا دەرگەڤان و بەرپرسێ دیوانخانێ یـه ژی، کـو کـارێ بەکرۆکء بوویه.

١١٤٨- ئاشێ مه ئەگەر چ وەقفێ عامه
گەوری تـژی گارسـێ حـەرامه

- **هەڤبەرکرن: ئه.** گووارى-

- **پەیڤناسی: وەقف:** ملک و مالێ کو داهاتا وان ژ بۆ کارێن قەنج تێنه مزاختنێ - **وەقفـێ عام:** تەرخان ژ بۆ هەموویێ - **گەوری:** قڕک، کوری یا ئاشء، ئەو جێهێ کو دەخل ژێ ژۆردا درژە ناڤ سوولکێ و ژ وێ دێ دا دکەڤـە بـن بـەراشء - **گـارس:** هـەرزن، گـال، دەخلەکی هوور و خرە، کو تێ خوارنێ و دەما کولپێ و کێمبوونـا دیتـر دەخـلان نـانء ژێ دپێژن، لێ زۆرتر وەک چنیکێ مریشکان وەجێ ژێ وەردگرن –

- **شرۆڤه: ↓**

١١٤٩- وی گارسی حارسەک دچینت
ئەڤ حارسه بۆ مه دێ هلینت

- **هەڤبەرکرن: رۆ. میر.** ئەو

- **پەیڤناسی: حارس(حارث):** وەرزگار، جۆتیار - **هلینت:** هلده، راگره –

- **شرۆڤه:** هەرچەند کو ئاشێ مه جیهێ وەج وەرگرتنا تەبایی یه، لێ گەوری یا کۆدکـا وی تژی گارسێ حەرامه. ئەوی گارسێ حەرام وەرزگارەک ژ مه را دچینه و هەر ئەو وەرزگارا ژی دێ وی گارسی ژ مه را هلینه و خودان بکه.

١١٥٠- ئەڤ عادەتە نینه خاسسێ میران
نابینی ل بـەر دەرێ فـەقـیران؟

- **هەڤبەرکرن: میر. رۆ.** تنی – **حم. ئا. ئه. ئۆس. پرۆ.** نینه –

- **پەیڤناسی: خاسس(خاص):** تایبەت **- نابینی:** ما تو نابینی؟ **- فەقیران:** نەداران –
- **شرۆڤە:↓**

۱۱۵۱- وان ژی هەمی پاسبان ژ سانن
ئەو ژی هەمی قسمێ دەرگەڤانن

- **هەڤبەرکرن: میر.** ڤان –
- **پەیڤناسی: سانن:** ساین، سەگاین-
- **شرۆڤە:** ئەڤ دەب و رێ رسما تایبەتی میران نینە، ما تو نابینی کو ل بەر دەرێ نەدار و هەژاران دا ژی سە هەنە و ئەو سە پاسەوانێن وانن و ئەو ژی وەکی دەرگەڤانانن.

بالکێشی: هەمی ئەگەر هەمء بێتە رابێژتنێ کێشا هەلبەستێ سەرراست دمینە.

۱۱۵۲- سولتانێ سەریرێ بی نیازی
نابینی ژ بۆی چارەسازی

- **هەڤبەرکرن: هژ.** نابینێ ژ بۆیێ کارسازی **- حم.** کارسازی-
- **پەیڤناسی: سولتان:** پادشاە **- سەریر:** تەخت **- بێ نیازی:** نەحەوجەداری **- سولتانێ سەریرێ بێ نیازی:** خودێ **- چارەسازی:** کارسازی

۱۱۵۳- هندی ئەوء راکرن سەلاتین
دەھ چەند ئەوء چێکرن شەیاتین

- **هەڤبەرکرن: ئۆس. میر.** دەھ چاندە وی –
- **پەیڤناسی: سەلاتین:** پڕانەیا سولتان، پادشاهان **- شەیاتین:** پڕانەیا شەیتان، ئەهریمەنان –

- **شرۆڤه:** ما تو نابینی کو خودا، ئەو خودانێ تەختێ بێ نیازی یێ، ئەوی ژی ژ بۆی کارسازی یێ، هەر چەند پادشاه چێکرنە، دەه هندی وان ئەهریمەن ئافراندنە.

١١٥٤- حاسل د سەیێ خو میر نەبووری
تەعلیل ددانە بەر زەروورى

- **هەڤبەرکرن:** ل گشتی ژێدەران دا "د" هاتییە، لێ بدیتنا من دەبی یا "ژ" بوو یا. لەورا کو ب ڤێ واتەیێ بوێژا ژێ بهۆرین هەیە نە تێ بهۆرین.

- **پەیڤناسی: نەبووری:** نەبهۆری، دەرباس نەبوو - **تەعلیل:** بەرهانە ئانین، علەت پەیدا کرن، هەجەت دۆزین - **زەروورى:** پێدڤیتی، نەچاری -

- **شرۆڤه:** ب کورتی میر ژ سەیێ خوە دەرباس نەبوو و ژ بەر نەچاریتی یێ بەرهانە دهانین و هەجەت ڤەددۆزین.

١١٥٥- میرن هەنە ئەو سەیێ د تازی
نادن ب عەدالەیێ د تازی

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** میران - **میر.** میرانە ئەو-

- **پەیڤناسی: میرن هەنە:** هندەک میر هەنە - **تازی:** تاژی - **عەدالە:** ماهین، ماهینا رەسەن - **تازی:** عەرەبی - **عەدالەیێ د تازی:** ماهینێن د عەرەبی –

- **جوانکاری:** هەر دو پەیڤێن تازی ب هەڤرا جناسا تام دئافرینن.

- **شرۆڤه:** هندەک میر هەنە کو تاژی یێن خوە ب ماهینێن د کەحلان و عەرەبی را ناگوهۆڕن.

١١٥٦- ئەو کینەوەرێ خەبیسن مودبر
یەعنی بەکرێ بدل موزەوور

- **هەڤبەرکرن: هژ.** کینەوەر و خەبیس و- **ئە.** خەبیس و –

- **پەیڤناسی: کینەوەر:** کینـدار - **خـەبیس:** پـیس- **مـودبر:** بەدبەخـت، بەخـت لـێ وەرگەڕیایی- **موزەوور:** تەزویرکار، دەرەوێـن، دوروو- **بدل مـوزەوور:** ژ دل و جـان دا دەرەوین- **بەدەل:** جەلەب، گوهۆڕتی، بەدگوهەر، نانەجیب-

- **شرۆڤە: ↓**

١١٥٧- خەوفا وء هەبوو ب خەف ژ تاجدین
دائـم د دلـێ وء دا هـەبـوو کـیـن

- **هەڤبەرکرن: هژ. ئۆس. رۆ. حم. میر.** خەوفا وء هەبوو ب خەف-

- **پەیڤناسی: خەوف:** ترس - **خەف:** دزیڤا، پەنیڤا –

- **جوانکاری:** پەیڤێن خەوف و خەف جناسێ ساز دکن.

- **شرۆڤە:** ئەو کینەدارێ نەباشێ بەدبەخت، واتە بەکرێ دلپیس و دەرەوین و دوروو پەنیڤا ژ تاجدینء دترسیا و هەردەم کینا تاجدینء ل دلێ وی دا هەبوو.

١١٥٨- وەقتێ کو ب دەولـەت و سـەعادەت
ئەف دەعوەتە بوو ب رەسم و عادەت
١١٥٩- خـەف ژ ئـادەمـیان وەکـی عـەزازیل
مەحزا غـەرەزا وء کـزب و تـەسـویل

- **پەیڤناسـی: دەولـەت:** پیـرۆزی - **سـەعادەت:** خۆشـبەختی - **عەزازیـل:** شـەیتان، ئەهریمەن –**مەحز(محـض):** خـوەروو، تەنـێ، سـادە- **مەحـزا غـەرەزێ:** ناڤەرۆکـا مەبەستێ – **مەحزەن:** هەر تەنێ، ب جورەکی خوەروو- **تەسویل:** دل رەش کـرن، دل کورمی کرن، خاپاندن و لێپاندن -

- **شرۆڤە: ↓**

۱۱٦۰- تەنها وەهە گۆتە میر د خەف دا
میرم تە ستی قەوی تـەلەف دا

- **پەیڤناسی: تەنها:** تەنێ **- دخەف دا:** د پەسێوێ دا، پەنیڤە **- تەلەف دان:** بێتونە دان، فەوتاندن، ژ دەست دان، خۆرایی دان، ژ بەین برن، مراندن -

- **شرۆڤە:** دەما کو ب خێر و خوەشی و ب پیـرۆزی و موبـارەکی ئـەو زەماوەنـدا ب رێ و رسم پێک هـات. ئـەو بەکرۆکـێ ئەهریمـەن رەوش کـو کـاکلێ مەبەسـتا وی دەرەو و دلرەشکرن بوو، وەکی عەزازیـلء دزی ژ مرۆڤـان ڤـا، خـوە گیهانـدە میـرء و تەنـێ و ب پەنیڤا وەها گۆتە میرء: میرێ من ب راستی کو تە ستی ب خۆرایی ژ دەسـت خـوە دا و تە ئەو مراند.

۱۱٦۱- ئەو جەوهەرێ تـاج و تاجێ جەوهەر
ئەو ئەفسەرێ زیب و زیبێ ئەفسەر

- **هەڤبەرکرن: ئە.** ئەڤ. **ئە. ئا.** ئەفسەر و زیب و زیب و ئەفسەر-

- **جوانکاری:** خانی ل ڤێ مالکـا هەلبەسـتێ دا ژ جوانکـاری یـا رەوشـناڤا بـەرەواژی وەج وەرگرتییە. هەروسان جوانکاری یا لێڤەرگەڕێ واتە تەکریرێ ژی د ڤێ مالکێ دا هەیە.

- **شرۆڤە:↓**

۱۱٦۲- ئەو رەنگە سەزایێ تەخت و ئەورەنگ
فەرزانە ب عـەقل و فەڕ و فـەرهەنگ

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** ئەورەنگە – **ئا. ئە.** ئەڤرەنگە – **هـژ.** ئەورەنگـە سـەزایە **- رۆ. میر.** تەختێ ئەورەنگ-

- **پەیڤناسی: ئەورەنگە:** ئەوا وسان **- سەزا:** هێژا **- ئەورەنگ:** تەختێ پادشاهی یێ **- فەرزانـە:** فێرزانـە، پڕزانـە، زانـا **- فـەڕ:** مەزنـایی، شـان و شـکۆ **- فەرهەنـگ:** چاند، کوولتوور –

- **جوانکاری:** پەیڤێن ئەورەنگە و ئەورەنگ جناسێ ساز دکن. پەیڤێن تەخت و ئەورەنگ تەرادوفێ ساز دکن. پەیڤێن فەرزانە و ب عەقل تەرادوفێ ساز دکن. پەیڤێن فەرزانە و فەڕ و فەرهەنگ هەم جناسێ و هەم ژی تەکریرێ ساز دکن و هەم ژی موسیقایا هوندورانی چێ دکن.

- **شرۆڤە:↓**

١١٦٣- کەسرا ب کەسەر ژ بۆی دینێ
فەغفوورء ب غوور بۆ ئەڤینێ

- **هەڤبەرکرن: هژ.** کیسرا – **رۆ.** ژ بۆ وی- **هژ.** ژ بۆیی- **- ئە.ئا.** ژ بۆ - **ئۆس.** ژ بۆی.

- **پەیڤناسی: کەسرا:** ناسناڤێ شاهێن ساسانی، لێرەدا مەبەست ژێ شاهێن ئیرانێ یە. **- کەسەر:** ئاخین، کول و دەرد، کەدەر **- دینێ:** دینێ **- فەغفوور:** ناسناڤێ پادشاهێن چینێ **- غوور:** غەور، کوور، کوورانی –

- **جوانکاری.** پەیڤێن کەسرا و کەسەر جناسێ ساز دکن. هەروسان پەیڤێن فەغفوور و غوور ژی. تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن کەسرا و فەغفوور دا هەیە.

- **شرۆڤە:↓**

١١٦٤- قەیسەرێ ژ کورێ خو را بخوەستا
خاقانێ ژ پێشڤە دەست بەبەستا

- **هەڤبەرکرن: هژ.** خاقان –

- **پەیڤناسی: قەیسەر:** ناسناڤێ پادشاهێن رۆمێ(بێزانسێ)**- خاقان:** ناسناڤێ پادشاهێن تورکستان و چینێ**- دەست بەستن:** دەست گرێدان، نیشانەیا رێزلێ گرتنێ**- ببەستا:** دێ ببەست، دێ گرێ بدا، یێ ببەستا -

- **جوانکاری:** پەیڤێن دەست و بەست جناسێ ساز دکن. تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن خاقان و قەیسەر دا هەیە. " قەیسەرێ ژ " دەبێ" قەیسەرێژ" بێتە خوەندنێ.

- **شرۆڤە:↓**

١١٦٥- هـێژا نـەدبوو ئـەوێ تـو ئـەرزان
ئەڤرەنگەهە سەرسەری بدی وان

- **هەڤبەرکرن: هژ.** ئەوی – **ئە.** ئەڤێ- ئەڤ مالک ل **ئا.** دا ئالۆزە-

- **پەیڤناسی: هێژا نەدبوو:** لایق نەبوو، هێشتا نەدبوو - **سەرسەری:** بێی هزرین –

- **شـرۆڤە:** ئـەو جەواهـرا تاجـان و تاجـا جەواهـران، ئـەو سـەرتاجا خشـلان و خشـلا سەرتاجان، ئەوا وسان هێژایا تەخت و ئەورەنگان، ئەو خودانا هش و ژێهاتبوون و فەڕ و فەرهەنگێ، ئەوا کو شاهێ عەجەم ژ بۆ دیتنا وێ کەسەر دکشاند، ئەوا کو شـاهێ چینـێ ژ کوورانی یا دلێ خوە ئەڤێندارێ وێ بوو، ئەوا کو قەیسەرێ رۆمێ دکر کو ژ کوڕێ خـوە را بخوەستا، ئەوا کو خاقانێ چین و تورکستانێ دخوەست کـو دەستڤەبەسـتی ل خزمەتـا وێ دا راوەستە، قەت هێژا نەبوو کو تـو ئـەوێ وەهـا بـێ بەهـا و خـۆرایی و وەهـا بێـی تێهزرین بدی تاجدینء.

١١٦٦- میر گـۆ قـە ددم ئـەیـا بـەدئەختەر؟
تاجدین و مەمێ ب تەخت و قەیسەر

- **هەڤبەرکرن: هژ.ئە. بر. میر. ئا.** تەختێ قەیسەر-

- **پەیڤناسی: قە ددم:** قەت ددم - **بەدئەختەر:** بەدئستێر، بەدبەخت، پێپال رەش، پێرەش - **تەخت:** تەختێ پادشاهتی یێ ، لێرەدا مەبەست ژێ شاهتی و پادشاهتی بخوە یە.

- **شرۆڤە:↓**

١١٦٧- رۆژا وەکو بوویە جەنگ و پـەرخاش
تاجدین و مەمێ د و سە د قزلباش

- **هەڤبەرکرن: میر.** بوو-

- **پەیڤناسی: جەنگ:** شەڕ، پەڤ چوون - **پەرخـاش:** هێـرش - **قزلبـاش:** سەرسـۆر، کلاوزێـرین، زێرینکـولاهـ لایەنگـرێن پادشـاهێن سـەفەوی کـو کـومێن سـۆر ددانـە سەرێ خوە-

- **جوانکاری:** تەناسوبا واتەیی ل نیڤەکا پەیڤێن جەنگ و پەڕخاش دا هەیە.

١١٦٨- بلجـوملـه ب زرهـ و زەنـد و بنـپەڕ
ئینان ژ مـه را ب شـیر و شـەشپەڕ
١١٦٩- خاقان کێیە ئەز چ کەم ب فەغفوور
نادم ئەز ئـەوان ب روبعێ مەعموور

- **هەڤبەرکرن: میر.** ئەز نادم ئەوان - **ئا.** نادم ئەوان ئەز-

- **پەیڤناسی: زرهـ:** زرێھ زرێخ، کراسێ ئاسنین یێ تایبەتی شـەڕ و جەنگـان - **زەنـد:** بەرزەند، زەندانە، ئەو ئاسنێ کو شەڕڤانان ژ بۆ پاراستنێ دکرن زەنـدێن خـوە- **بنپـەڕ:** تیرەکی تیژ و دوژوار بوویە کو دەمـا هـاڤێتنێ پـەڕ پێڤـە گـرێ ددان کـو ب گـوژ بـەر ب ئارمانجێ هەڕە - **شەشپەڕ:** گورز، چۆماق، چۆمباقێ سەر ئاسن - **روبع:** یەکچواروم - **مەعموور:** ئاڤەدان - **روبعێ مەعموور:** گشتی جیهانا ئاڤەدان -

- **جوانکاری:** تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن زرێھ، زەند، بنپەڕ، شـیر، شەشـپەڕ و هەروسـان پەیڤێن خاقان و فەغفوورء دا هەیە.

- **شرۆڤە:** میرء لێ زڤراند و گۆتێ: ئەھەی بەدئستێرێ بەدبەخت، ما ئـەز قـەت مەمـێ و تاجدینء ب تەخت و شاهیتی یا قەیسەرێ رۆمێ را دگوهەڕم؟ ما بیرا تە نایێ، رۆژا کـو ل نیڤەکا مە و قزلباشان دا بـوو شـەڕ، تاجـدین و مەمـێ ب تەنـا سـەرێ خـوە دوسـەد قزلباش ب زرێھ و بەرزەند و بنپـەڕ و شـوور و شەشـپەڕان ڤـا ژ مـن را دیـل گـرتن و ئینان؟ خاقـان کـێ یـە و ئـەزێ چ ژ فەغفـوورء بکـەم، ئـەز ڤـان هەردویانـا ب گشـتی جیهانێ را ناگوهەڕم.

١١٧٠- مەلعوونء کو دی نەبوو چ تەئسیر
ئەو مەسئەلە وەرگەڕانـدە تـەزویر

- **هەڤبەرکرن: میر. حم. رۆ. زا.** مەلعوونی – **ئا. ئە. ئۆس. جا.** مەلعوون/مەلعوونء- **ھژ .** مەلعوون-

- **پەیڤناسی: مەلعوونء:** مەلعوونی، لەعنەت لێ بوویی - **تەئسیر:** کارتێکرن - **مەسئەلە:** داباش، مژار – **تەزویر:** حیلە و فێل، دوروویی، دەرەو-

- **شرۆڤە: ↓**

١١٧١- گۆ قەنجە حەقـیقەتا هـومامان
هەمسەنگێ سەداقەتا غولامان

- **هەڤبەرکرن: هژ. جا. زا. میر. حم. ئە. رۆ.** هەمسەنگێ – **ئا. ئۆس.** هەمسەنگ و –
- **پەیڤناسی: هومام:** سەرۆکێ مەزن و مێرخاس - **هەمسەنگ:** هـەڤکێش، بەرانبـەر - **سەداقەت:** دوروستکاری –
- **شرۆڤە: ↓**

١١٧٢- رۆژا ڤەدخۆن شـەرابێ بەلوا
گافا کو دخۆن کەبابێ سەلوا

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** کەباب و، شەراب و - **هژ.** بەلوای، سەلوای –
- **پەیڤناسی: بەلوا:** شەڕ و شوور، سەرکێشی، جەنگ و ئۆخلمە - **سەلوا:** بالدارەک وەکی هەوێردێ یە، شێلاقە، ئەوبالدارا کو ل قورئانێ دا داباشا وێ تێ کرنێ، کو دەما جهـوو ل چۆلا تیهەلایێ دا ئاوارە مابوون، خودێ ژ وان را ژ ئاسمانان ژۆردا درژاند. –
- **جوانکاری:** مەبەست ژ ڤەخوارنا شەڕابا بەلوا یێ، رەزم و خوە ژ بۆ شەڕێ ئامادە کرنە و مەبەست ژ خوارنا کەبابا سەلوایێ، عەیش و نۆش و بەزمە.
- **شرۆڤە: ↓**

١١٧٣- چـاوانـە د شـاهـی و سـەفـایـێ
ئـەو رەنـگـە د تـەنـگی و جـەفـایـێ
١١٧٤- عـارز نـەبـتـن ل وان تـەبـەددول
زاهـر نـەبـتـن ل وان تـەحـەوول
١١٧٥- مەحزەن نەکن ئەو قوسووری خدمەت
قەتعەن نەکن ئەو فوتـووری هـممەت

- **هەڤبەرکرن: میر.** ناکن- **ئا.** نەکت –
- **پەیڤناسی: چـاوانە:** چـاوانن، چـاکینە نـە- **عـارز:** تەفـەش، دێـم، رووداو، قـەومین- **تەبەددول:** گوهۆڕین - **تەحەوول:** وەرگەڕیان، گوهۆڕین –

- **جوانکاری:** پەیڤێن شاهی و سەفا پێکڤە و تەنگی و جەفا ژی پێکڤە دکارن تەرادوفێ ساز بکن. هەروسان شاهی و سەفا دژبەرێن تەنگی و جەفایێ نە. مالکا ١١٧۴ ب شیوەیا موازنەیێ هاتییە ڤەهاندنێ. مالکا ل دوو وێ را ب شێوەیا تەرسیعێ هاتییە ڤەهاندنێ.

- **شرۆڤە:↓**

١١٧٦- ئەو زەوق و جەفا ببن موقابل
ئەو سدق و وەفا ببن موعادل

- **هەڤبەرکرن: هژ.رۆ. ئە.ئا.حم.** جەفا- **میر.** سەفاجەفا –

- **پەیڤناسی: زەوق:** خۆشی - **موقابل:** رووبەروو - **سدق:** راستی، دوروستی - **وەفا:** ئەمەک - **موعادل:** هەڤبەر -

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا هەلبەستێ ب شێوەیا تەرسیعێ هاتییە ڤەهاندنێ. تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن سدق و وەفا دا هەیە و پەیڤێن زەوق و جەفا دژبەرن.

- **شرۆڤە:↓**

١١٧٧- لێ زایعە هممەتا کەریمان
دەرحەقێ نەلایق و لەئیمان
١١٧٨- ناکەس نە سەزایێ گەنج و مالە
نەورەس نە موناسبێ جەلالە
١١٧٩- مەنزووری یێ نەورەسان شەرابە
مەخموورِی یێ سەرخوەشان خەرابە

- **هەڤبەرکرن: میر.** ژ، ل، - **ئا.** مەنزوور –

- **پەیڤناسی: زایعە(ضایعە):** بێچنە یە، خەراب بوویی یە، بێهوودەیە- **نەورەس:** نوو گەهشتی، تازەپێکەتی - **جەلال:** مەزنایی، شکۆ - **مەنزووری(منظوری):** پیڤانە یا لێ نهێرین و ئەزماندنێ –

- **جوانکاری:** مالکا ۱۱۷۹ ێ ب شێوەیا تەرسیعێ هاتییە ڤەهاندنێ.

- **شرۆڤە:↓**

۱۱۸۰- پڕ عەقل دڤێت و پڕ تـەحەممول
نەورەس ب مەیێ نەکن تەحەوول

- **پەیڤناسی: تەحەممول:** بەربهێری، حەوسەلە - **تەحەوول:** گوهۆڕین –

- **شرۆڤە:↓**

۱۱۸۱- میرم تە نەدی کـوڕێ سـکەندەر
دایێ تە نەزەر ژ حەددێ چوو دەر

- **هەڤبەرکرن: ئە.** تە دییە –

- **پەیڤناسی: تەنەدی:** تە نەدیت - **کوڕێ سکەندەر:** کوڕێ ئسکەندەرء، مەبەسـت ژێ تاجدینە - **دایێ تە نەزەر:** تە نەزەر دایێ، تە روو دایـێ- **ژ حـەددێ چـوو دەر:** سـینۆر بڕین، ژ سینۆرێ خوە دەرکەت –

- **شرۆڤە:↓**

۱۱۸۲- رۆژا کو سـتی تـە دایە تاژدین
وی ژ ئالێ خو دائییە مەمێ زین

- **هەڤبەرکرن: هژ.** وی ژالی خوە داییی یە – **رۆ.** دایە، لێ ل پەراوێزێ دا داییە هاتییە-

- **پەیڤناسی: ئالێ خو:** لالء خوەرا، ژ ئالی یێ خوە را - **دائیە:** دایە –

- **شرۆڤە:** لەعنەت لێ بوویی گاڤا کو دیت ئەو تەڤدانی یا وی ل سـەر نەگـرت و گـۆتنێن وی ل میرء کار نەکر، ب دو رووییی ئەو مژارا گوهەست و مژارەک دی هەلێخست و وەهـا گۆت: میرێ من! یا قەنج ئەوە کو راستی و دلپـاکی یـا سـەرۆکێن خێرخـواز و بلنـدپایە

هەڤکێش و هەڤسەنگێ دوروستکاری یا خولامان بە. ئەو خولامێن کو رۆژا خوەشی یێ چاوا خەریکی خوارنا کەبابێن سەلوایێ دبن، دەبێ وسان ژی ل رۆژا بەلایێ دا شەڕابا شەڕی قەخۆن، رۆژێن خوەشی و گەشی یێ دا چاوا هەڤال و دۆستن، دەبێ ل رۆژێن تەنگی و تالی یێ دا ژی هەڤال و هۆگر بن. دەبێن کو ئەو ل رۆژا تەنگی یێ دا ژی رەنگێ خوە نەگوهۆڕن و رووچکێن خوە ترش نەکن و نەیێنە گوهەڕتنێ و قەت چ جاران ل خزمەتێ دا کێماسی یێ نەکن. نابە کو ئەو ل میرانی یێ و خزمەتێ دا سستی یێ بکن. دەبێ کو ئێش و خوەشی ل همبەر هەڤدو دابن، دەبێ کو دوروستی و ئەمەکداری ب هەڤ را بن، لێ قەنجی و چاکی یا سەرۆکێن دلپاک ل بارەیا خولامێن دلپیس و نەهێژا و بەرچاڤتەنگ دا خۆرایی یە. مرۆڤێن نەکەس نە هێژایی گەنج و خەزینەیانن، مرۆڤێن تازەپێکەتی نە بابەتێن پلە و پایەیێن بلندن. چاوا شەڕاب پێنەزموونا نووگەهیشتیایە، و وانا سەرخوەش و خەراب دکە، و مەخموران پڕ سەرخۆش و خەراب دکە ، پلە و پایەیێن بلند ژی پێنەزموونا مرۆڤێن تازەپێکەتی یە. گەلەک هش و عەقل و بەربهێری پێدڤێ، کو تازەپێکەتی ب وێ مەیێ سەرخوەش نەبن و نەیێنە گوهەستنێ، و ب پلە و پایەیێن بلند خوە بەزر نەکن. میرێ من ما تو نزانی دەما کو تە روو دایە کوڕێ ئسکەندرء، ئەوی پی ێی خوە ژ بەڕکا خوە درێژتر کرییە و ژ سینۆرێ خوە دەرکەتییە؟ رۆژا کو تە ستی دایە تاجدینء، ئەوی ژی هە ژ لالء خوە را زین دایە مەمێ.

١١٨٣- میر گۆ چ عەجەب ب من نەکر پرس
یا نی قە نەمایە وی ژ من ترس

- **هەڤبەرکرن: ئە. ئۆس. ئا.** کو – **میر.** میر گۆ عەجەب - **هژ.حم. ئۆس. ئە. رۆ.** یانە- **میر.** یا قە نەمایە ئەوی ژ من ترس-

- **پەیڤناسی: چ عەجەب:** چ قەومی، گەلۆ چما-**پرس پێ نەکرن:** ژێ نەپرسین، دگەل شێور نەکرن- **یانی:** یەعنی، واتە-

- **شرۆڤە:** میر ژێ پرسی گەلۆ چ قەوی کو ئەوی پرسا خوە ب من نەکر، ئانکو تو دبێژی ئێدی ئەو ژ من ناترسە و من ل بەر چ ناهەژمێرە؟!

١١٨٤- گۆ ما تو نزانی ئەو کوسانە
میرزایە جەوانە پەهلەوانە

- **هەڤبەرکرن: هژ.** کسانە –

- **پەیڤناسی: ما تو نزانی:** مەگـەر تـو نزانـی، گەلـۆ تـو نزانـی - **جـەوان:** گـەنج، لاو - **کوسانە:** چاوایە –

- **شرۆڤە:↓**

١١٨٥- مەیدان دییە وی جـلەو رەڤـایە
هەر چی وەکو ئەو بکەت رەوایە
١١٨٦- ترسـا من ئەوە ب کبر و کـینێ
توغیان بـکەتـن ژ پاشء زیـنێ

- **هەڤبەرکرن: پرۆ. ئە. ئۆس.** کەرب – **ئا. بکەت- هژ. رۆ.** پاشی-

- **پەیڤناسی: مەیدان دیتن:** مەیدان فرەهـ دیتن، پێشی یا خوە ڤەکری و ئازاد دیتن - **جلەو:** جەلەو، گەم، - **جەلەو رەڤایە:** سەرکێشی کرییە، سەرکێشی یێ دکە، نافەرمانی یێ دکـە - **کبر:** قودەتی، پۆزقولۆزی- **توغیان کرن:**سەرپێچی کرن، هەلستان-

- **جوانکاری:** مەیدان دیتن و جلەو رەڤاندن بوێژێن تۆرەیی نە. مەبەست ژ بوێژا مەیدان دیـتن پێشـیا خـوە ڤەکـری دیـتن و رێـک بـێ بەرگـری دیتنـە. مەبەسـت ژ بـوێژا جلەورەڤاندن، سەرکێشی و نافەرمانی یە. پەیڤێن رەوا و رەڤا پێکڤە جناسێ ساز دکن.

- **شرۆڤە:↓**

١١٨٧- دەعوا نەسەبێ بکەت ب خالد
قەسدا حەسەبێ بکەت زەوائد

- **پەیڤناسی: دەعواکرن:** خوەستن - **نەسەب:**بەرەباب - **قەسدا تشتەکی کرن:** بۆ لایێ تشتەکی چوون، ئارەزوو و خوەستنا تشـتەکی کـرن - **حەسـەب:** هەژمارتنـا مێرانـی و رەسەناتی یا بنەمالێ، رەسەنی یا بنەمالێ، پاکی یـا گەوهـەرێ - **زەوائـد:** زێـدەرەوی، زێدەخوازی - **قەسدا زەوائدێ کرن:** دەعوا زێدەیا کرن-

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا هەلبەستێ ب شێوەیا تەرسیعێ هـاتییە ڤەهانـدنێ. تەناسـوب ل نیڤەکا پەیڤێن دەعوا و قەسد دا و پەیڤێن نەسەب و حەسەب دا هەیە.

- **شرۆڤە:** بەکرۆکەء گۆت: ما تو نزانی کو ئەو مێرەکـی چـاوایە؟! ئـەو میرزایـە، جەوانـە، پەهلەوانە. مەیدان ڤالا دیتییە و جلەو رەڤاندییە و سەرکێش بوویە. هەر چـی ژ دەسـتێ وی بێ، ئەوێ خوە ژێ نەهێڤشینە. ترسا من ئەوە کو ئەو پشتی داینا زینێ، سەرکێشـی یێ بکە و ب پۆزقولۆزی و کەرب و کین ل دژی تە رابە و بێـژە کـو ئـەز ژی ل بەرەبابـا خالدم و دەعوا میرتی یێ بکە و پشکا میرتی یێ و میراتی یێ ژ تە بخوازە.

۱۱۸۸- میر گۆ م ژ دل هەبوو ب دلخواز
زینێ ب مـەمێ بکەم سەرئەفراز

- **هەڤبەرکرن: ئە.ئا.** بدل هەبوویە- **میر.رۆ.** د دل هەبوو ب داخـواز - **پـرۆ.** ژدل - **ئۆس.** میرم مە بدل هەبوو ب دلخواز- ژ بل **ئۆس.** و **پـرۆ.** ل هەمـوو ژێـدەرێن دی دا داخواز هاتییە، کو هەلەیە.

- **شرۆڤە:↓**

۱۱۸۹- سووندێ دخۆم ئەز ب رووحێ والد
حەتـتا بـگـەهـیتـە جـەددێ خـالد
۱۱۹۰- مەحزەن ب زەکووڕێ نەسلێ ئادەم
زیـنـێ ب ژنـیـنی ئـەز قـە نـادەم
۱۱۹۱- هەرچی ژ سەرێ خـو بـوویـە بـێزار
هـا زیـن و بـلا بـبـت خـەریـدار

- **پەیڤناسی: والد:** باڤ - **زەکوور:** نێرینە، مێر - **ژنینی:** ژنانی - **بێزار:** ڤێزار، ژ خوە تێر بوویی - **خەریدار**:بکڕ، لێرەدا مەبەست ژێ خوازگینە –

- **جوانکاری:** پەیڤێن زەکوور و ژنینی دکارن دژبەری یێ بئافرینن.

- **شرۆڤە:↓**

۱۱۹۲- مەردێ ژ سەر و روحا خو تێرە
بی خەوف بـخوازتـن کو مـێرە

- **هەڤبەرکرن: میر. رۆ.** مێرێ - **پرۆ.** مەردێ-

- **پەیڤناسی: مەرد:** مێر - **بێ خەوف:** بێ ترس - **مێر:** مێرخاس، نەترس –

- **جوانکاری:** پەیڤێن مەرد و مێر تەرادوفێ ساز دکن. تەناسوب ل نیڤەکا سەر و روح دا هەیە.

- **شرۆڤە:** میر گۆت: دلێ من هەبوو کو ئەز ب دلخواز، زینێ بدەم مەمێ و ئەوێ ب دەسگیرانی یا مەمێ سەرئەفراز بکەم، لێ دەما کو وسان لێ هات، ئەز ب روحا بابێ خوە و کێلا کالێ خوە خالدء سووند دخۆم کو ئەز ئێدی زینێ ب ژنینی نادەم هیچ مرۆڤەکی ژ تۆرەمەییێن ئادەمء. هەرکەسێ کو ژ سەرێ خوە ڤێزار و ژ روحا خوە تێر بوویە، بلا بێت و ببە بکرێ و خوازگینێ زینێ. کا کێ مێرە بلا بێ ترس و خەوف وەرە و زینێ بخوازە؟!

١١٩٣- حوکام ب باتن و ب زاهر
بی شوبهه موشابهن ب ئاگر

- **هەڤبەرکرن: هژ.** شبهه-

- **جوانکاری:** پەیڤێن باتن و زاهر دژبەرن، پەیڤێن شوبهه و موشابه جناسێ ساز دکن.

- **شرۆڤە:↓**

١١٩٤- زاهر د سەباحی و ب نوورن
باتن ژ مەدارەیێ د دوورن

- **هەڤبەرکرن: هژ. ئۆس.** سپاهی- **ئه. میر.** صپاحی- **رۆ.** صپاهی- **ئا.** د سیاهی- **حم. جا.** سپاحی- **زا.** صباحی-

- **پەیڤناسی: باتن و زاهر:** رووڤە و دەرڤە، سەرڤە و بنڤە - **موشابهن:** هەڤتانە، وەکی هەڤ- **سەباحی(صباحی):** رۆناهی ، جوانی، پەیڤا سپەحی یا بەهدینی ژ ڤێ پەیڤێ تێ.- **مەدارە:** سازبوون، ل هەڤ هاتن –

- **شرۆڤە:↓**

۱۱۹۵- رەحمێ کو دکن ژ رەنگێ رۆژن
قەهرێ کو دکن جهان دسۆژن

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا ب شێوەیا موازنە یێ هاتییە ڤەهاندنێ. پەیڤێن رەحم و قەهر دژبەرن.
- **شرۆڤە:↓**

۱۱۹٦- زینهار ب وان نەکی تو باوەر
گەر باب و پسی وەگەر بەرادەر

- **هەڤبەرکرن: ئە.** نەکی ب وان.
- **پەیڤناسی: پس:** پسەر، کوڕ **- بەرادەر:** برا، برادەر، هەڤال-
- **جوانکاری:** تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن باب و پس و بەرادەر دا هەیە.
- **شرۆڤە:↓**

۱۱۹۷- خاسما کو موقەڕەبێ د بەدخواه
نێزیک ببن نەعووزو بیللاه

- **هەڤبەرکرن: هژ.** موقەڕەبێد د- **ئۆس.** موقەڕەبێن د –
- **پەیڤناسی: موقەڕەب:** نێزیک، بەردەڤک **- بەدخواه:** بەدخواز **- نەعووزوبیللاه:** پەناه بۆ خودێ –
- **شرۆڤە:** بێگومان میر و فەرماندار چ ل رووڤە و چ ژی ل بنڤە، وەکی ئاگرینە. ل رووڤە جوان و خوەشکۆک و رۆناهینە، لێ ل بنڤە ژ خەلەکا پێکهاتنێ دوورن. گاڤا کو دلۆڤانی یێ دکن وەکی رۆژێنە، لێ گاڤا کو تووڕە دبن و زۆرداری یێ دکن، جیهانێ دسۆژینن. ئەز ل بەختێ وە دامە، نەبی نەبی کو هوون ب وان باوەر دکن. ئەگەر تو کوڕێ وان، یان باب و برایێ وان بی ژی، ژ وان باوەر نەکە و پشتا خوە ب وان ڤا گرێ نەدە. ب تایبەتی دەما کو بەردەستکێن دلنەخواز و بەدخواز نێزیکی وان بن و ژ وان را ببن بەردەڤک. پەناهێ بۆ خودێ ببن و نێزیکی وان نەکەڤن.

(٢٧)

نائومیدی یا زینێ یە ژ دەولەتا وەسلەت و حەزرەتێ، دەردمەندی یا وێ یە ژ کوربەتا فورقەت و حەسرەتێ

١١٩٨- تاجدین و ستی کو بوون ب هەڤ شاد
وەسلێ کرن ئەو ژ هجرێ ئازاد

- **هەڤبەرکرن:** حم. بن-
- **پەیڤناسی: بهەڤ شابوون:** لێرەدا ب مرازێن خوە شابوون-
- **جوانکاری:** پەیڤێن وەسل و هجر دژبەرن.
- **شرۆڤە:↓**

١١٩٩- مەم مایە د کونجێ وەحدەتێ فەرد
نە یار و نە هەمنشین و هەمدەرد

- **هەڤبەرکرن: ئا. جا. ئە.** مایە - **زا. حم. رۆ. ئۆس.** مای/مایە- **هژ.** مایی- **-حم. نە-**
- **پەیڤناسی: کونج:** قونجک، گۆشە - **وەحدەت:** تەنێتی - **فەرد:** تەنێ - **هەمنشین:** هەڤدەم، هەڤال - **هەمدەرد:** هەڤدەرد، هەڤئێش –
- **جوانکاری:** پەیڤێن فەرد و وەحدەت خودانێ تەناسوبا واتەیینە. تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن؛ یار، هەمنشین و هەمدەرد دا هەیە.
- **شرۆڤە:** دەما کو تاجدین و ستی ب مرازێن خوە شابوون و پێکگەهیشتنێ ئەو ژ دووری و تەنێ تی یێ رزگار کرن، لێ مەمێ تک و تەنێ ل قونجکێ تەنێتی یێ دا ، بێ یار و هەڤال و هۆگر و هەڤدەم و هەڤدەرد ما.

۱۲۰۰- هەمدەم کو نەبن ژ بۆ دەمان را
هەمدەرد نەبن ژ بۆ غـەمـان را

- **جوانکاری:** پەیڤێن هەمدەم و هەمدەرد و هەروسان دەمان و غەمان جناسێ ساز دکن. لێڤەگەڕا بڕگەییێن دەم ،دەم، هەم و غەم موسیقایا هوندوڕانی دئافرینە. ئەڤ مالکا ب شێوەیا موازنە یێ هاتییە ئافراندنێ.

- **شرۆڤە:↓**

۱۲۰۱- غەمگین ب چ دێ بکەن تەحەممول
شاهین ب چ دێ بکەن تەوەسسول

- **هەڤبەرکرن: حم.هژ.** چی - - **ئۆس.** شاهی-

- **پەیڤناسی: غەمگین:** یێ خودان خەم - **شاهین:** یێ شاد، کەسێ/کەسا کـو شـادە - **تەوەسسول:** دەستهاڤێژ، هۆ و هەگەرا پێڤەگرێدانێ –

- **جوانکاری:** پەیڤێن غەمگین و شاهین دژبەری یێ ساز دکن. ئەڤ مالکا هەلبەسـتێ ب شێوەیا تەرسیعێ هاتییە ڤەهاندنێ.

- **شرۆڤە:↓**

۱۲۰۲- شـاهـی و غـەمان دڤێت ئەنباز
دەردان و دەمان دڤێت دەمساز

- **هەڤبەرکرن: هژ. ئۆس. رۆ. میر. حم. زا. جا.** دڤێت، دڤێت – **ئە.** دڤێتن، دڤێت-

- **پەیڤناسی: ئەنباز:** هەڤال - **دەمساز:** یێ/یـا کـو دەمـا مـرۆڤء سـاز دکـە، هەڤـال و هۆگرێن باش، هەڤدەم –

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا هەلبەستێ ب شێوەیا تەرسیعێ هاتییە ڤەهاندنێ. پەیڤێن شـاهی و غەم دژبەرن. پەیڤێن دەرد و غەم تەرادوفێ ساز دکن. دەمان و غەمـان و هەروسـان دەم و دەمساز جناسێ چێ دکن. تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن ئەنباز و دەمساز دا هەیە.

- **شرۆڤە:** گاڤا کەسەک تونەبە کو مرۆڤ دەمێن خوە پێڕا ببهۆرینە و هەڤـدەردەک تـونەبە

کو مرۆڤ دەرد و کولێن خوە ژێ را بپۆرینە، هینگا دەردەدار و خەمگینێ چاوا تاب بکـن و یێن دەمساز و شادان ژی یێ چ ژ خوە را بکن بەرهانە و پێ شاد ببن؟! شاهی و خەمـان هەڤال و هۆگر پێدڤێن. کەسەک پێدڤێ کو مرۆڤ دەردێ خوە یان ژی شادمانی یـا خـوە ژێ را پارڤەکە و رەوش و دەما خوە ب هەبوونا دەمسازەکی/دەمسازەکێ ساز بکە.

١٢٠٣- ئـونسیـیەتـێ عاشـقان سـوکـوونە
سـەرمایـەیێ وەحـشەتێ جـونوونە
١٢٠٤- ئاسووده دبـن ب یێکـدو هـەمـقال
خاسما کو هەبن ب یێکڤە هەمحال

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** هاڤال –

- **پەیڤناسی: ئونسییەت:** هۆگری - **سوکوون:** راوەستان، بەرخوەدان، ڤەوەستان، هێوری، ڤەحەبیان - **سەرمایە:** سەرمیان - **وەحشەت:** تـرس، دووری ژ خەلکـێ و ئاڤائییـان، تـرس و رەڤ، هـۆڤیتی و کـۆڤیتی - **جونـوون:** شـێت بـوون - **ئاسـوودە:** هێسـایی، ڤەحەسیایی - **هەمقال:** هەڤئاخێڤ، هەڤدەم - **هەمحال:** هەڤڕاز، هەڤرەوش، ئـەوێن کو حالء ددنە هەڤدو –

- **جوانکاری:** پەیڤێن ئونسییەت و وەحشەت دژبەرن.

- **شـرۆڤە:** هـۆگری ب ئەڤینـداران را دبـە هەگـەرا ئـارامی و ڤەحەبێانـا وان . دووری و ترس ژی دبن سەرمایە و هەگەرا دین بوون وشـێتبوونا وان. هەڤئـاخێڤ و هەڤـدەم ب هەڤدو ڤەدحـەبن، ب تـایبەتی کـو رەوشـا وان وەکـی هەڤـدو بـە و ژ راز و نیـازێن هەڤدو ئاگادار بن.

١٢٠٥- زینێ و ستی، مەمۆ و تاجدین
ڤێکرا دکرن مەدار و تەسکین

- **هەڤبەرکرن: هژ. رۆ. میر. حم.** زین و ستی و مەمۆ – **ئۆس. ئە. ئا. جا. زا.** زینێ و ستی، مەمۆ و تاجدین.

- **شرۆڤە: ↓**

١٢٠٦- زینێ کو دکـر ژ دەردء ئەفـغان
دەنگێ ستی یێ دبوویە دەرمان

- **هەڤبەرکرن: ئە.** زینێ و مەمێ - **هژ.** دەردێ –
- **شرۆڤە:↓**

١٢٠٧- گاڤا وەکـو مـەم ب دل دنـالی
تاجدین دبوویە حەکیم ل ئالی

- **هەڤبەرکرن: ئا. ژ - - ئە.بر.ئا. میر. دبوو- ئۆس. د-**
- **شرۆڤە:↓**

١٢٠٨- ئەڤ هـەردو ژ هـەردووان جودا بوون
چوون هەردو ب مەقسەدا خو شابوون

- **هەڤبەرکرن: هژ. حم. میر. رۆ.** ئەڤ-
- **پەیڤناسی: ب مەقسەدا خوە شابوون:** گەهشتن مرازێ خوە-
- **جوانکاری:** لێڤەگەڕا پەیڤا هەردو جوانکاری یا تەکریێ ساز دکە.
- **شرۆڤە:↓**

١٢٠٩- مان زین و مەمێ د بی سەرەنجام
بی مەقسەد و بی موراد و بـی کام
١٢١٠- چل رۆژ نـە خـوەر نـە خواب زینێ
سـەر رانـەدبـوو ژ بـەر گـریـنێ

- **هەڤبەرکرن: هژ.** رۆژێ- **ئۆس. رۆ. میر. حم.** رۆژی - **- هژ. ئە. حم.** سەر-
- **پەیڤناسی: سەرەنجام:** ئاکام، دوومایی، داوی- **بیکام:** ناکام، بێمراز –

- **جوانکاری:** پەیڤێن بیمەقسەد، بیموراد و بیکام تەرادوفێ چێ دکن. تەناسوب ل نیڤەک پەیڤێن خوەر و خواب د ا هەیە.

- **شرۆڤە:** بێهنا زینێ و ستی یێ و یا مەمۆ و تاجدینء ب هەڤدو دەردکەت و حەوکا وان ب هەڤدو دهات و ژ هەڤدو را دبوون پال و پشت و ئارامیدەر. دەما کو زینێ ل بەر دەرد و کولێن ئەڤینا مەمۆ دکالیا، دەنگێ ستی یێ ژێ را دبوو دەرمان و ستی ل هەواری یا وێ دا دهات. گاڤا کو مەمۆ ژ بەر ئەڤینا زینێ دنالیا، تاجدین وەکی حەکیم و بەژیشکەکێ خوە پێ را دگەهاند و ل بەر سەرێ وی رووەدنشت. لێ گاڤا کو ئەو هەردو ژ ڤان هەردوانا جودا بوون و چوون گەهیشتن مرازێ خوە و ب مرازێ خوە شابوون، زینێ و مەمۆ بێ سەرەنجام و بێ ئاکام و کام و بێ مەقسەد و مراز مان. چل شەڤەرۆژان نە خەو کەتە چاڤێن زینێ و نە ژی ئەوێ دەڤێ خوە دا تشتەکی. ل بەر گرینێ سەرێ وێ ل بەر رانەدبوو.

۱۲۱۱- خوونا دلء بوو غەزا و خوارن
هێسر بخو شەربەت و ڤەخوارن

- **هەڤبەرکرن:** ژبل **پرۆ.** ل هەموو ژێدەران دا خوونادلی هاتییە. **پرۆ.** خوونا دلء - **ئا. نۆس.** شەربەتن –

- **جوانکاری:** پەیڤێن غەزا و خوارن پێکڤە و پەیڤێن شەربەت و ڤەخوارن ژی پێکڤە تەرادوفێ ساز دکن.

- **شرۆڤە:** ↓

۱۲۱۲- هەموارە ب رۆژ ئەگەر ب شەڤ بوو
وێ حال ژ فورقەتێ هەر ئەڤ بوو
۱۲۱۳- رۆژان دگری ب شەڤ دکر ئاه
ئەورەنگ کرییا زەعیف ئەو ماه

- **هەڤبەرکرن:** **هژ.** گەڕی یا. **رۆ.میر. حم.** گەریا-

- **جوانکاری:** رۆژ و شەڤ دژبەرن. ئەو ماه، ئستعارەیە ژ زینێ.

- **شرۆڤە:** ↓

١٢١٤- بەدرا روخێ وێ وە بوو هەلاڵەک
تەلـعەت دنومـا وەکی خـەیاڵەک

- **هەڤبەرکرن: هژ.میر. حم. رۆ.** رووبێ- **پرۆ.** روخێ - **هژ.ئە. رۆ.** بـووبە - **حـم. پرۆ.** بوە - **میر.** کوبوو-

- **پەیڤناسی: بەدر:** هەیڤا شەڤا چاردێ - **هەلال:** هلال، هەیڤـا یەکشـەڤی - **تەلعـەت:** رووەمەت، تەفەش - **روخ:** دێم ، تەفەش - **دنوما:** دیار دکر، دهاتە خوویانێ-

- **جوانکاری:** رووبێ زینێ ل جوانی و تێر و تژی تی یێ دا ب هیڤا شـەڤا چـاردێ را هـاتیە وەکاندنێ و ل لاوازی و زراڤی و قۆڕبوونێ دا ژی ب هیڤا یەکشەڤی را هاتییە وەکانـدنێ . هەروسان هۆزان جارەک دی موبالغەیێ دکە و دبێژە زینێ وسان لاواز ببوو کو تەفەشـا وێ وەکی خەیاڵەکێ کو مرۆڤ بێژە هەیە یان نینـە دهـاتە خوویـانێ. پـەیڤێن روخ و تەلعـەت تەرادوفێ ساز دکن.

- **شرۆڤە:** خوونا دلێ وێ ژێ را ببوو خـوەرەک و هێسـرێن چـاڤێن وێ ژی ژێ را ببـوون شەربەت و ڤەخوارن. هەردەم چ شەڤ با و چ رۆژ با رەوش و دەما وێ ل بەر دووری یـا مەمێ هەروەها بوو. ب رۆژ دگریا و ب شەڤ دنالیا. ئەو بەدەوا خوەشکۆک وسـان لـەر و لاواز بوو، کو تەفەشا وێ یا بینانی هیڤا چاردێ تێر و تژی، وەکی هیڤـا یەکشـەڤی زەر و زراڤ بوو و دێمێن وێ یێن گـولی وسـان قـۆر و قـۆق بـوون، کـو رووەمەتـێ وێ وەکـە خەیاڵەکێ دهاتە بەر چاڤێن مرۆڤء.

١٢١٥- هەمزاد و هەڤال و هەمنشینان
هەمراز و ئەمـین و نـازەنیـنان

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** هەمراهـ

- **پەیڤناسی: هەمزاد:** هەڤزا، هەڤتەمەن - **هەمنشین:** هەڤنشین، هەڤپـال - **هەمـراز:** هەڤسڕ - **ئەمین:** باوەرپێکری - **نازەنینان:** لێرەدا ب واتەیا نازهەلگرە.

- **جوانکاری:** تەناسوب ل نیڤەکا گشتی پەیڤێن قـێ مـالکێ دا هەیـە. پـەیڤێن هەمـراز و ئەمین تەرادوفێ ساز دکن.

- **شرۆڤە:↓**

١٢١٦- هەر لەحـزە دگۆتنە وێ ب رققەت
کەی سەروێ ریازێ باغێ رەفعەت

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** دگۆتنە وێ - **پرۆ.** دگۆتنێ –
- **پەیڤناســی: رققــەت:** نەرمــی، رۆنــی، دلۆڤــانی- **ب رققــەت:** ب دلۆڤــانی – رەفعەت: بلندایی-
- **جوانکــاری:** ســەرو ئستــارەیە ژ زینــێ، ریــازێ بــاغێ رەفعــەت ژی ئســتارەیە ژ بنەمالا میرء.
- **شرۆڤە:↓**

١٢١٧- سەرسەبزی و تازەبەرگ و باری
ئەڤ چـەندە چ هێـسران دباری

- **هەڤبەرکرن: میر.** سەرسەربز - **پرۆ.** سەرسەبزە - - **ئۆس.** وە-
- **پەیڤناسی: سەرسەبز:** شێن، تەرو تازە - **سەرسەبزی:** تو تەڕ و تازەیی، تـو گـەنج و جوانی- **تازەبەرگ:** نووچلۆدایی، نووشێنە - **بار:**میوە –
- **جوانکاری:** زین ب دارەک نووشێنە و شێن و خودان بەرگ و بار را هاتییە وەکاندنێ.
- **شرۆڤە:↓**

١٢١٨- هـەمـشیرە ئـەگـەر ژ تە جـودا بـوو
خوش چوو و ب هەمسەرێ خو شابوو

- **هەڤبەرکرن: ئا.** چوویە-
- **پەیڤناســی: هەمشــیرە:** هەڤشــیرە، خووشــک - **هەمســەر:** هەڤســەر، میـر، حەلال هەڤسەر-
- **شرۆڤە:↓**

۱۲۱۹- وێ گرتییە بۆ خو سەبر و تەمکین
ئەو شایە ل وێ تو لێرە غەمگین

- **پەیڤناسی: تەمکین:** ڤەحەبیان، دامەزران - **لێرە:** ل ئێرە، ل ڤرا، ل ڤێدەرێ -

- **جوانکاری:** پەیڤێن سەبر و تەمکین تەرادوفێ ساز دکن. پەیڤێن شا و غەمگین دژبەرن.

- **شرۆڤە:** هەڤتەمەن و هەڤال و هۆگر و هەڤدەم و هەڤراز و باوەرپێکری و نازهەلگرێن وێ هەردەم ب نەرمی و دلۆڤانی دگۆتنێ: ئەی سەلوا باغچەیێ باغێ بلند، تو کو گەنجی و شێن و شا و تەڕ و تازە و جەوان و جوانی، تو چما و ل بەر چ وسان هێستران دبارینی؟ ئەگەر خووشکا تە ژ تە جودا بوویە و تو ژ بۆنا خووشکا خوە وا هێستران دبارینی، خووشکا تە کو ب خێر و خوەشی مێر کرییە و چوو یە مالا مێرێ خوە و ب مرازێ خوە شابوویە. ئەو ژ خوە را ڤەحەبیایە و ب ئارامی و خوەشی دژی، ئەو ل وەێدەرێ شاد و کەیفخوەشە، لێ تو چما لێرە خەمگین و ب کەدەری؟

۱۲۲۰- منبەعد غەمان ژ قەلب ء راکە
تەشبیھ ب زولفێ بەر ڤە با کە

- **هەڤبەرکرن: پرۆ.** جارەک تو غەمان- **رۆ. ئە. ئا. میر.** قەلبء- **هژ.** قەلبێ- **حم. ئۆس.** قەلبێ- **ئۆس.** ب-

- **پەیڤناسی: منبەعەد:** ژ ڤر هاشوون دا، ژنها شوون دا، ژ نۆکەڤەرە- **بەرڤەباکە:** بدە بەربایێ، بەربادبکە، ژ هۆلێ راکە، بدە بایێ-

- **شرۆڤە: ↓**

۱۲۲۱- چین چین بکە توڕەیێ د شەبرەنگ
گولگول ڤەکە عارزێ د گولرەنگ

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** بکە -

- **پەیڤناسی: چین چین کرن:** دەستەدەستەیی کرن، قوروشک کرن- **شەبرەنگ:**

شەڤرەنگ، رەش و تاری، ل رەنگێ شەڤێ دا- **گولگول:** گولگولی، نەقشاندی، ل رنگێ گولان دا، سۆر - **گولەرەنگ:** سۆر، ل رەنگێ گولان دا -

- **شرۆڤە:↓**

١٢٢٢- زولفان ڤەکە دا بین موسەلسەل
ئێکلیل ل جەبهەتێ مـوکـەللەل

- **هەڤبەرکرن: هژ.** تا- - **رۆ.** ب – **پرۆ.** ل - **ئۆس.** موشەککەل-

- **پەیڤناسی: موسەلسەل:** زنجیر - **ئێکلیل:** تووملک، تووتجـک - **جەبهـەت:** ئەنـی - **موکەللەل:** خودان تاج، قوروشک -

- **شرۆڤە:↓**

١٢٢٣- بسکان تو ژ خەمـریان جـودا کە
زولفان شەکە پێکڤە بەر هەوا کە
١٢٢٤- دا سـونبول و سـۆرگول ئاشنا بن
رەیحان و بەنەفشـە طا ب طا بن
١٢٢٥- بـسـکان بـوەریـنە سـەر هـلالان
سـەودا کـە د بـەکـکەیێ بـلالان

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** بدەرینە - - **زا. میر.** سەودا کە د بەککەیێ بەلالان- **هژ.** سەودا کە د بەککەیی بیلالان- **ئا.** سەودا کە ژ نووڤە دین و هاران- **رۆ. جـا.** ژ نووڤە وان رووالان- **پرۆ.** دبەککەیێ بەلالان– **ئۆس.**سەودا کە د مەککەیـێ بەلالان- **ئە.** سەودا کە د بیکە یێ هلالان-

- **پەیڤناسی: بسک:** زولف - **خەمری:** پۆڕک، تووملک، خاڤک، پۆشی و دەسرۆک - **ئاشنا:** ناسیار - **طا ب طا:** تا ب تا، تێل ب تێل - **بوەرینە:** بینە، بوەشـینە – **سەودا: رەش- سەوداکە:** رەش بکە، ب واتەیـا دوەم سەوداسـەری بکـە- **بەککە:** مەککە، باژارێ عەرەبستانێ یێ پیرۆز، مەبەست ژێ تەفەشا زینێ یـە - **بەلال:** بەلالێ حەبەش، یەکمین بانگدەرێ دەورا پێغەمبەرێ ئیسلامێ کـو رەشک بوو، لێرە دا مەبەست ژێ خالا رەشە ل سەر تەفەشا زینێ –

■ **جوانکاری:** سونبول ئستعاره یه ژ بسکان و سۆرگول ئستعارەیه ژ تەفەشێ. رەیحان و بەنەفشه ئستعارەنه ژ بسک و پۆڕکان. هلالان ئستعارەیه ژ هەردو برووپان- بەککه ئستعارەیه ژ دێمێ زینێ، بلال ئستعارەیه ژ خالا رەشه سەر تەفەشا زینێ. هەروسان خانی ئاقرەکی ژی ددە سەرهاتا بانگدانێ ل سەرەتایا ئیسلامێ دا کو ڤەشارتی بوو. لێ ل دوو را بلالێ حەبەشی ب ئەشکەرەتی بانگ دا. خانی ژی ژ زار هەڤال و هۆگرێن زینێ دبێژێ ئێدی خالا خوە یا وەک بلال دەرخە ئەشکەرەتی یێ.

د پەیڤا سەودا کە دا ئیهام هەیە. لەورا کو ل پلە یا یەکەم دا مرۆڤ وە هزر دکە کو خانی دبێژە بەلالێن حەبەشی ل مەککێ دا ژ بۆنا خوە دین و سەوداسەری بکە. لێ گاڤا کو مرۆڤ لێ هوور دبە مرۆڤ دبینە کو مەبەستا خانی ئەوە کو خالێن خوە یێن ل سەر رووەمەتێ خوە یێ خوەشکۆک، ل ژێر خاڤکێ درینە و رەش بکە، دا کو خلق جوانی یا تە بینن.

■ **شرۆڤە:** ڤر هاشووندا وان دەرد و کولانا ژ دلێ خوە دەرینە و وەکی زولفان بدە بەر بایێ و بلا با وان دەرد و خەمان ژ خوە را ببن. ئەو پۆڕک و بسکێن خوە یێن شەڤرەنگ بشکنە و قوروشک قوروشکی بکە و تەفەشا خوە یا سۆرگولی وەکە سۆرگولان ڤەکە و بەشەرا خوە خوەش کە. زولفێن خوە ڤەکە و بادە ، دا کو وەکی زنجیران لێ بێن. تووەمک و تەمۆریکا خوە ل سەر ئەنی یا خوە دا بینانی تاجەکێ بخەملینە. بسکێن خوە کو تە ل بەر خاڤکێ را کرنە، ل بەر خاڤکێ دەرینە و زولف و پۆڕکان شە کە و بدە بەر هەوایێ، داکو ئەو زولفێن تە یێن وەکە سونبولان برژن سەر تەفەشا تە یا وەکی سۆرگولان. پۆڕک و تەمۆریکا خوە وەکە رەیحان و بەنەفشەیان تا تایی بکە و بەردە سەر مەیدانا ئەنی یێ و بینە سەر برووییێن خوە یێن کەوانی و خالا خوە یا خوەشکۆک ل سەر تەفەشا خوە یا جوان، یا وەکی مەککەیێ پیرۆز، وەکی بلالێ حەبەشی رەش و خۆشنوێن بکە و ئێدی ڤەشارتی نەهێلە و دەرخە بەرچاڤان.

١٢٢٦- دیسان بکە خەمریان قەدەح نۆش
جەعدان ڤەکە کەعبە بت سییەهپۆش
١٢٢٧- دا خەلق ژ غەرب و شەرقێ تا شام
حوججاج سفەت ببەستن ئێحرام

■ **هەڤبەرکرن: هژ.حم.** تا- **میر.** شەرق و تا - - **هژ.** حەججاج – **ئا.میر.حم. ئە.رۆ. ئۆس.** ببێنن –

■ **پەیڤناسی: خەمری:** مەیڤەخۆر، تیهنی یێ مەیێ، مەخمـوور، زولـف، پـۆڕک - **قەدەحنۆش:** مەیڤەنۆش - **جەعد:** بسکێن بادایێ و قوروشک - **کەعبە:** مـالا خودێ، مەبەست ژێ تەفەشا زینێ یە - **سییەهپۆش:** رەشـپۆش، رەشـڤەگر- **غەرب:** رۆژاڤـا - **شـەرق:** رۆژهـەلات - **شـام:** وەلاتـێ سـووریایێ، بـاژارێ دمەشقێ، ئێڤار، شەڤ- **حوججاج:** پرانـەی حـاج، حـاجی، کەسـێن کـو دچـن زیارەتـا مـالا خـودێ ل عەرەبسـتانێ - **حوججـاج سـفەت(حجـاج صـفت):** وەکی حاجیان - **ببەسـتن:** گـرێ دن - **ئێحـرام:** ل خـوە کـرن و ڤەرگرتنـا چارشـەڤا سـپی و ژ خـۆ حـەرام کـرن و دوورکرنـا هنـدەک کریـاران ل دەمـا زیارەتا کەعبە یێ دا –

■ **جوانکاری:** خەمری یێن قدەحنۆش دکارن دو وێنە یێن خیالی بئـافرینن، یـەک ئەوە دەما کو کچەک بسک درێژ بمەشە بسکێن وێ وەکە مرۆڤێن سـەرخوەش دتلتلن. خانی بسکێن زینێ ل وێ دەمـێ دا وەکانـدییە سەرخوەشـان. یـا دی ئەوە: دەما کو بسک شۆر بن، دادکە ڤن سەر مەمکـان. خـانی بسـکێن زینـێ وەکاندنە سەرخۆشان و مەمکێن وێ ژی وەکاندنە دو جامێن مەیێ کو سـەرێ بسکان دێن سەر وان و مەیێ ژ وان ڤە دخۆن و سەرخۆش دبن و دتلتلن.

خانی تەفەشا زینێ دشوبهینە کەعبێ و زولفێ وێ ژی دشوبهینە پەردەیا رەش کو پێ کەعبەیێ دنقێنن.

ئەڤ مالکا هەلبەستێ دکارە تەلمیح یان ئقتباسەک بە ژ ڤێ هەلبەسـتا مەلایـێ جزیری:

ئێحرام مە بەست ئەسوەد ب قەست یار هاتە مەست، ئەز چوومە دەست حەجا مە لەو(مەلۆ) مەقبوول بوو.

■ **شرۆڤە:↓**

۱۲۲۸- پەیوەندە کە پێکڤە بسک و خالێ
شـیـرازە کە مسـحەڤا جـەمـالـێ

■ **هەڤبەرکرن: ئە.بر.ئا.میر.رۆ.** کە- **پرۆ.** بکە – **میر. رۆ.** خـالان، جەمـالان –**پـرۆ.** خالێ و جەمالێ -

- **پەیڤناسی: پەیوەندە:** پێڤە، ڤەبەستی، گرێدایی، ب هەڤگرێدانا پەڕێن پرتووکان- **شیرازە:** خەملاندن و دروونا بنێ پرتووکان ب ئارموشء - **مسحەف:** پرتووکا پیرۆز، قورئان، مەبەست دێمێ زینێ یە –

- **جوانکاری:** خانی تەفەشا زینێ یا بەدەو دوەکینە پرتووکەکێ و ئەوێ پرتووکێ ب نوقتەیا خالێ و دەزی یا بسکان ب هە ڤ ڤا ددروو و ژ وێ مسحەفێ را ب ئارموشێ بسکان شیرازە واتە دۆربەندەکێ دئافرینە.

- **شرۆڤە:↓**

۱۲۲۹- سەرلەوحەیێ دێم ببت موزەهەب
ئایاتێ خودێ بین موورەتتەب

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** وجوودێ – **ئا. میر. رۆ.** ببت –

- **پەیڤناسی: سەرلەوحە:** سەردێر، تیتر - **سەرلەوحەیێ دێم:** سەردێرا تەفەشێ، مەبەست ژێ پێشانی یە. - **موزەهەب:** زێڕپێڤەکری، تاجدار - **ئایاتێ خودێ:** ئایاتێن خودێ، ینشانەییێن هەبوونا خودێ، مەبەست ژێ جوانی یا رووی زینێ یە - **مورەتتەب:** رێک و پێک -

- **جوانکاری:** خانی کو ل مالکێن پێش دا تەفەشا زینێ وەکاندبوو قورئانێ، نها ژی ئەنی یا وێ دوەکینە سەردێرا وێ قورئانێ. قورئان چاوا ژ چەند سووریان و هەر سووری ژ چەند ئایاتان پێک تێ، هەریەک ژ جوانی یێن تەفەشا زینێ ژی دوەکینە ئایاتەک ژ ئایاتێن خودێ. بەرێ دەما کو پەڕێن قورئانێ یان هەر پرتووکەک پیرۆز ب هەڤا گرێ ددان، بنێ وێ ب ئارموشء ددرووتن کو ژێ را شیرازە دگۆتن و سەردێرا وێ ب ئاڤا زێڕ دنڤیسین. خانی ژی لێرەدا تەفەشا زینێ دوەکینە رووپەلێن قورئانێ و ئەنی یا وێ ژی دوەکینە سەردێرا وێ قورئانێ. چاوا سەردێرا وێ پرتووکێ ب زێڕ دهاتە خەملاندنێ، ئەنی یا زینێ ژی ب قۆلێ زێڕان تێ خەملاندنێ و ب ئارموشێن بسکان تێ دۆربەند کرنێ.

- **شرۆڤە:↓**

۱۲۳۰- دا فرقەیێ کافر و موسولمان
تەسدیقێ بکەن ب نەسسێ فورقان

- **هەڤبەرکرن: ئە. میر. پرۆ. ئۆس. زا. حم. فورقان - ئا. رۆ. هژ. جا.** قورئان –

بالکێشی: هەرچەند کو هەردو پەیڤێن قورئان و فورقان ب یەک واتەیێ نە، لێ لێرە دا پەیڤا فورقان ژ یا قورئان سەرراست ترە، لەو را کو خانی ئەو پەیڤ دگەل پەیڤا فرقە کرییە جناس.

- **پەیڤناسی: فرقە:** دەستە، کۆم - **تەسدیق:** راستدەرخستن، باوەرانـدن - **نەسس(نص):** ناڤەرۆک و دەقا پرتووکێ - **فورقان:** قورئان-

- **جوانکاری:** پەیڤێن کافەر و موسولمان دژبەرن. پەیڤێن فرقە و فورقان جناسێ ساز دکن.

- **شرۆڤە:↓** رابە دیسان بسکێن خوە بادە، و ل سەر فینجانێن فەغفووری دا بەردە، بلا بسکێن تە ژ مەیا وان فینجانان ڤەخۆن و مەست و سەرخۆش بن و ل سەر بەژنا تە دا مەستانە بتلتلن. زولف و بسکێن خوە یێ رەش و قوروشک ل سەر روومەتێ خوە یێ کەعبەئاسا دا بەردە و ئەوێ کەعبەیێ رەشپۆش بکە، داکو خەلک ژ رۆژهەلاتێ تا رۆژاڤایێ و شامێ وەکە حاجیان ژ بۆ زیارەتا کەعبەیا روویێ تە کەفەنێ سپی ل خوە بکن و بکەڤن ئێحرامێ و ڕێز بن و ل هیڤی یا زیارەتا روویێ تە دا راوەستن. رابە بسکێن خوە برژینە سەر خالان و تەفەشا خوە یا وەکە مسحەفێ ب وان بسکانا دۆردروومان بکە و بخەملینە و ئەنیا خوە یا وەکە سەردێرا قورئانێ ب زێڕان بخەملینە و ئایات و نیشانەیێن خودایی رێک و پێک بکە. داکو دەستەیێن کافر و موسولمانان باوەری یێ ب ناڤەرۆکا وێ قورئانێ بینن.

۱۲۳۱- وان غەمزە و ئاڤڕێ د خوونخوار
وان خەنجەر و کەیبڕێ د دوژوار

- **هەڤبەرکرن: ئا. میر. حم. هژ.ئۆس. رۆ.** ڤان، وان- **ئە.** ڤان، ڤان-

- **پەیڤناسی: غەمزە:** ئاڤڕ - **ئاڤڕ:** لێنهێڕینا ب ناز یان ژی ب تووڕەیی، لێنهێڕینا واتە دار - **کەیبڕ:** کەوبڕ، چەقۆکا بەژیشکی یێ، ئەو چەقۆکا تیژ کو پێ تریشکەیێن برینان دبڕن.

- **جوانکاری:** پەیڤێن غەمزە و ئاڤڕ تەرادوفێ چێ دکن و تەناسوبا پەیڤێن خەنجەر و کەیبڕێ ب هەڤڕا هەیە. خەنجەر ئستعارەیە ژ برووییان و کەیبر ژی ئستعارەیە ژ برژانگان.

- **شرۆڤە:↓**

١٢٣٢- زینـهار مـەدی جـەواز و روخسـەت
وان نینه ب کەس چو روفق و رەحمەت

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** جەوازێ روخسەت- **پرۆ.** جەواز و روخسەت-**ئۆس.** رەحم و رققـەت- **پرۆ.** رەحم و رققەت، رفق و رەفعەت-

- **پەیڤناسی: جەواز:** ئیزن، رێدان، دەستوور - **روخسەت:** ئیجازە - **روفق:** رفق، نەرمی- **رەحمەت:** دلۆڤانی، دلنەرمی -

- **جوانکاری:** پەیڤێن جەواز و روخسەت و پەیڤێن روفـق و رەحمـەت پێکڤـە تەرادوفـێ ساز دکن.

- **شرۆڤە: ↓**

١٢٣٣- مـەئـزوون بـکـە تـورەیێ د تـەڕار
دا حوکمێ بکەن ل شاە و خووندکار

- **هەڤبەرکرن: ئا.** موزون (مەوزوون)-

- **پەیڤناسی: مەئزوون(ماءذون):** ئیزن پێدایی، دستووردایی - **مەوزوون:** رێک و پێـک کری - **تورە:** پۆڕک، تووملک - **تەڕار:** رێگر، دز، دلدز، دزێ هش و هەدامان، دالقیـایی - **تورەیێ د تەڕار:** تووندجکا دلدز، پۆڕکا دالقیایی - **حوکمێ بکن:** فەرمانێ بدن –

- **جوانکـاری:** پـەیڤێن تـورە و تـەڕار جناسـێ چـێ دکـن. پـەیڤێن شـاە و خوونـدکار دکـارن تەرادوفـێ سـاز بکـن. تەناسـوب ل نیڤەکـا پەیڤـا حـوکم دگـەل پـەیڤێن شاە و خووندکار دا هەیە.

- **شرۆڤە: ↓**

١٢٣٤- پەردێ تـو ژ بەر گولان هلینه
بی سەبری یێ بولبولان ببینه

- **هەڤبەرکرن: هژ.** هەلینه - - **میر.** بێ سەبر تو بولبولان- **ئا.** بێ سەبر و بولبولان-

- **پەیڤناسی: پەردێ:** پەردەیێ - **پەردە:** بەردە، بەردا، ل بـەردا، تشـتا کـو دکەڤـە بـەر تشتەکی و ناهێلە ئەو تشتا بێتە دیتنێ. - **هلینە:** راکە - **بی سەبری یێ:** بـێ سـەبری یا، بێحەدووری یا –

- **جوانکاری:** گولان ئستعارەیە ژ دێم و جوانی یێن رووییێ زینـێ، بولبـولان ئستعارەیە ژ ئەڤیندارێن زینێ.

- **شرۆڤە:↓**

١٢٣٥- خەندان بکەغونچەیا دەهانێ
نالان کە هـەزارێ داسـتانێ

- **هەڤبەرکرن: ئە.** تالان - **هژ.** هەزار-

- **پەیڤناسی: غونچە:** بشکۆژ - **دەهان:** دەڤ - **هەزار:** بلبل، هەزار دەستان - **داستان:** چیرۆک - **هەزارێ داستانێ:** بلبلێ چیرۆکێ، مەبەست خانی بخوەیە- **هەزار دەستان:** بلبلێ کو ب هەزار ئاوایی دخوونە. –

- **جوانکاری:** دەڤێ زینێ ب گولەک تازە بشکۆژ دایی را هاتییە وەکاندنێ. هەلبەسـتڤانێن پێشین دەڤێ بچووک نیشانەیا جوانی یـێ دزانـین و کەیفـا وان پـڕ ب دەڤـێن بچـووک دهات، هندەکا گۆتنە دەڤێ یارا من هند بچووکە تو دبێژی کوری یا دەرزی یێ یە.

- **شرۆڤە:↓**

١٢٣٦- سەرخوەش کە ل گـەردەنێ گوهاران
سەرسەم کە جونوون و دین و هاران

- **هەڤبەرکرن: هژ.** سەرسام-

- **پەیڤناسی: سەرسەم:** سەرسام، شێتێ ئەڤینێ، سەوداسەری.

- **جوانکـاری:** تەناسـوب ل نیڤەکـا پـەیڤێن سـەرخوەش، سەرسـەم، جونـوون، دیـن و هار دا هەیە.

- **شرۆڤە:↓**

۱۲۳۷- مەیخوەر کە مەلان ب غەنج و نازان
شـەیـخان تو بشـینە بەر بـەرازان

- **هەڤبەرکرن: ئە. حم.** شێخان بشهینە-
- **پەیڤناسی: مەلان:** مەلایان - **غەنج:** ناز، ئەدا - **شەیخان:** شـێخان، مەبەسـت ژێ شێخێ سەنعانێ یە-
- **جوانکاری:** تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن مـەلا و شـێخ دا هەیـە. ئـەڤ مالکـا هەلبەسـتێ تەلمیحە ژ ژیانا شێخێ سەنعانێ کو بوو ئەڤێندارێ کچا ئەرمەن و ل سەر داخـوازا وێ ژ دین دەرکەت و قورئان شەوتاند و مەی ڤەخوار و چوو بەربەرازان.
- **شرۆڤە:↓**

۱۲۳۸- دەستوور بدە بسک و زولف و خالان
ئـاگـاە بـگـیـرە ئـەهـل حـالان

- **هەڤبەرکرن: میر.** لێ ئەهلێ-
- **پەیڤناسی: ئاگاە بگیرە:** ئاگادار کە - **ئەهل حالان:** عارفان، ئەڤێندارێن خودێ –

۱۲۳۹- دا مورشدێ بی ل تەریقێ هائم
سەرگەشتە نەبی وەکی بەهـائم

- **هەڤبەرکرن: میر.** بی لتەریقێ(بی لطریقێ) هائم - **حم- رۆ.** بی تەریق هائم- **ئـە. زا. ئۆس. جا.** بی تەریقێ هائم- **ئا.** بی تەریق و هائم – **هژ.** بێ طەریقێ هـایم - - **میر.** نەبی – **پرۆ.** نەبی، ببن- **حم. ئۆس. ئا. ئە. رۆ. زا. جا.** نەبت - **هژ.** نەبن–

بالکێشی: هـەر چەنـد کـو ژ بلـی دەستنڤیسـا میـر. ل هەمـوو ژێـدەرێن دی دا هـاتییە: دا مورشدێ بی تەریق- لێ مورشدێ بی تەریق چ واتەیێ نـادە، لـەورا مورشـد کـو بخـوە رێڤەبەر و خودان تەریقەتن، نکارن بی تەریقەت بن. ل تەریقێ ژ هەموویان سەرراسـت تر و واتەدارترە.

- **پەیڤناسی: مورشد:** رێبەر - **بی:** بوویە، بوویی- **ل تەریقێ:** ل رێکێ دا، ل رێبازێ دا- **هائم:** سەرگەردان، سەرلێ گەڕیایی، سەرلێ شێویایی - **بی ل تەریقێ هائم:** ل دوو رێ و رێبازان دا سەرگەردان بوویە - **سەرگەشتە:** سەرگەردان – **نەبی:** نەبیت، نەبت، نەبە- **بەهائم:** پڕانەیا بەهیمە، چوارپێ، پێڕۆ –

- **جوانکاری:** تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن مورشد و تەریق دا هەیە. پەیڤێن هائم و سەرگەشتە تەرادوفێ ساز دکن. پەیڤێن بی و نەبی دژبەرن.

- **شرۆڤە:↓**

١٢٤٠- ئنکار بکەت زەلالێ موتلەق
ئقرار بکەت ب سووڕەتێ حەق
١٢٤١- فارِغ ژ تەجەللی یا جەلالێ
قانِع ب تەسەووڕا جەمالێ

- **هەڤبەرکرن: میر.** فارغ بێ ژ، قانع بێ ب-

- **پەیڤناسی: ئنکارکرن:** حاشالێ کرن، ماندەل کرن- **زەلال(ضلال):** گومرێیی، ڕێوەندایی، ئاڤەرێ یی - **موتلەق:** تەواو، ب گشتی - **ئقرارکرن:** موکورهاتن، دانە ئوستی یێ خوە، پەژراندن - **تەجەللی:** خوە نیشاندان - **قانع:** چافتێر، رازی - **تەسسەور:** هزر کرن، ئینانە هزراخوە، گومان کرن –

- **جوانکاری:** پەیڤێن ئنکار و ئقرار دژبەرن. پەیڤێن تەجەللی و جەلال جناسێ چێ دکن.

- **شرۆڤە:↓**

١٢٤٢- فانی بکەتن ئەوێ وجوودێ
باقی ببتن ب ڤێ شوهوودێ

- **پەیڤناسی: فانی کرن:** نست کرن، ژ هۆلێ راکرن - **باقی:** بەردەوام، هەرمان - **شوهوود:** پڕانەیا شاهد، بینەر، جوان، خۆشەویست، دیتن، گهەشتن ب پلەیا بلندە عرفانێ کو د وێ پلەیێ دا عارف ژ بلی راستی و دوروستی یێ تشتەکی دی نابینە –

■ **جوانکاری:** پەیڤێن فانی و باقی دژبەرن. ئەڤ مالکا ب شێوەیا موازەنەیێ هاتییە ڤەهاندنێ. فانی و باقی و شوهوود ژ بوێژێن تەسەوف و عرفانێنە.

■ **شرۆڤە:** لێ د بەختێ تە دامە، تو دەستووریێ نەدە وان ئاڤڕێن چاڤ و برووییان یێن وەکە خەنجەر و کەیبڕان، لەورا کو دلێن وان ب چ کەسی ناشەوتە و چ کەس تابا ئاڤڕێن تە یێن بکوژ نایینە، خەلک گونەهن کچێ! ئەو پۆڕک و بسکێن خوە ل سەر تەفەشا خوە ڕێک و پێک بکە، دا کو فەرمانێ ل شاهان و میران بکەن و وانا تێکەن ژێر فەرمانا خوە دا. جا رابە ئەوێ پەردەیێ ل بەر گولا روومەتێ خوە هلینە، ڤێجا وەرە بێسەبری و بێحەدووری یا بلبلان ببینە. وەکی خونچەیەک گولێ بکەنە و بلبلێن خودانێ هەزار ئاوا و ئستڕانان بنالینە. گوهارێن خوە تێکە گوهێن خوە، داکو شوڕکێن گوهاران ل سەر گەردەنا تە دا وەکی سەرخۆشان بتلتلن و ئەڤینداران ب وان سەرخۆشانا دین و هارو سەرسەم و شێت و شەیدا بکەن. رابە خوە بخەملینە و خشلێ خوە ل خوەکە و ب خەمل و جوانی یا خوە مەلایێن دانزدە علم ب نازا بەژنێ و ب ئاڤڕێن چاڤان بکە مەیڤەخۆر، و شێخێن خودان موریدبکە گاور و بشینە بەر بەرازان. دەستووریێ بدە زولف و بسک و خالان و عارف و ئەهلێ دلان ل جوانی یا خوە کو نەینووکا جوانی یا خودایی یە، ئاگادار بکە. داکو ئەو مورشدێ کو ل دوو پەیداکرنا ڕێکەک راست دا ئاڤەرێ بوونە و سەری ل وان گەڕیایە و نزانن دێ کا چ بکەن، وەکی ئاژەلێن هاڤیبووییسەرگەردان و سەرگەشتە نەبن و ڕێکا راست و دوروستە ئەڤینێ بگرن و بلا ئەوێن ئاڤەرێ بوویی هەبوونا ئەڤینێ ماندەل نەکن و ل هەبوونا راستی یێ موکور بێن و دا کو ئەوێن کو ژ تەجەلی یا جەلال و جوانی یێ دوور کەتنە و ئاگاها وان ژێ نینە، ب دێتنا وێ جوانی یا تە قانع بن و هەبوونا خوە یا خاکی فانی بکن و ب دێتنا جوانی یا تە کو جوانی یا خودایە، باقی و هەرمان بن و بگێژن پلەیا فەنا فی ئەللاهی یێ.

۱۲٤۳- ئەڤچەندە ئەوان دگۆتن ئەڤ پەند
زین پێ نەدبوو سەبوور و خورسەند

■ **هەڤبەرکرن: هژ. ئۆس. میر.** ئەڤ چەندە- **ئە.ئا. هژ. میر.** ئەو چەندە - **هژ.** بەند-

■ **پەیڤناسی: پەند:** شیرەت- **سەبوور:** بێهنفرە، ئارامبوویی - **خورسەند:** رازی و شاد، پێخۆش –

■ **شرۆڤە:↓**

١٢٤٤- بەلکی ب نەسیحەت و ب پەندان
یەک جار دکـەتـە بـەلاو بـەندان

- **پەیڤناسی: یەکجار:** جارەکی دا، ب گشتی - **بەلا:** گیرۆداری - **بەند:** زندان، گرفت-
- **جوانکاری:** پەند و نەسیحەت تەرادوفێ ساز دکن.
- **شرۆڤە:** لێ هەرچەندە کو ئەوان ئەڤ شـیرەتانا ل زینـێ دکـرن، بێهنـا زینـێ ب ڤـان گۆتنانا دەرنەدکەت و پێخۆش نەدبوو. بەلکی هێ ب ڤان شـیرەت و نەسـیحەتانا زینـێ لاپ نەڤەحەسیایی دبوو و دەرگەهێ دەرد و کولان ژێ را ڤەدبوو.

١٢٤٥- عەشق ئاگرە نەفخەیە نەسیحەت
سڕ پـەردەیـە لۆمـەیە فەزیحەت

- **هەڤبەرکرن: ئا.** نەفخەیێ، لۆمەیێ
- **پەیڤناسی: نەفخە:** پوف، سەرەتایا هەلکرنا بایێ - **لۆمە:** سەرهەڤدە، سەرکوت، گازندە - **فەزیحەت:** رسوایی، بەدناڤی –
- **جوانکاری:** خانی ئەڤین شـوبهاندییە ئـاگرەکی کـو شـیرەتێ ل دژی وێ ژێ را وەکـی بایەکێ یە کو وێ گوڕ دکە. راز ژی وەکاندییە پەردەیەکێ کو لۆمە و گازندە دبن هەگـەرا ژ لاچوونا وێ و رابوونا وێ پەردەیێ ل سەر راز و سڕان وئەشکەرە بوونا وان و هەگـەرا روسواتی یێ.
- **شرۆڤە: ↓**

١٢٤٦- هندی کو ئـەوان دکـر مـەلامەت
وێ زێدە دبـوو ژ وان نـەدامـەت
١٢٤٧- ئەشکان نەددانە چاڤ ء فورسەت
ئاهان نـەددان دەهانء مۆهلەت

- **هەڤبەرکرن: هژ.** چاڤێ، دەهانێ – **ئا. ئە.** چاڤی، دەهانء –**ئۆس. رۆ. میر. حم. زا.** چاڤی، دەهانی- **جا.** چاڤء، دەهانء - **ئۆس.** نەددان-

- **پەیڤناسی: مەلامەت:** لۆمە، سەرهەڤدە - **نەدامەت:** پۆشمانی- **ئەشکان:** هێسـران- **مۆهلەت:** دەرفەند، کەلێن –

- **شرۆڤە: ↓**

١٢٤٨- دا ئەڤ ب کەلامەکی خەبەردەت
یا ئەو ب مەقامەکی نـەزەر دەت

- **هەڤبەرکرن: میر.ئا. رۆ. ئە. هژ.** ئەو - **پرۆ. جا. زا.** ئەڤ- **ئۆس.** دا ئەڤ وە بکامەکی-

- **پەیڤناسی: کەلام:** کلام، پەیڤ - **خەبەردەت:** بئاخڤە - **مەقام:** جیھ - **نەزەردەت:** لێ بنێرە، لێ مێزە بکە -

- **جوانکاری:** خانی پێش دا داباشا چاڤء کرییە و پاشێ داباشا دەهانء کرییە، ل ڤێ مالکا هەلبەستێ دا دەهان نێزیک دکەڤـە و چـاڤ دوور، ئـەڤ مالـک و مالکـا پـێش دا لـەف و نەشرا نارێک سەراست دکن. خەبەردان یا دەهانء یە، نەزەردان ژی یا چاڤانە-

- **شرۆڤە: ↓**

١٢٤٩- ناسح فکرین کو وەعز و تـەقریـر
ناکن ب چو رەنگێ نەفع و تەئسیر
١٢٥٠- ماییـن د تەعەججـوبێ کـو ئەو ماھ
ئەڤچـەندە ژ بۆ، چـرا دکـەت ئـاھ

- **هەڤبەرکرن: ئە. ئا.** مانە - **میر.** وەکو -

- **پەیڤناسی: ناسح(ناصح):** شیرەتکار، شیرەتڤان - **وەعز(وعظ):** شیرەت، ئامۆژگاری- **تەقریر:** راگەهاندن - **نەفع:** سوود، قازانج-

- **شرۆڤە: ↓**

١٢٥١- وان هەر وە قیاس دکر کو زیـنێ
هـەر بۆ سـتی یێ دکـەت گرینێ
١٢٥٢- دیتن کو خەبەر هەمی هەوا بوون
ناچـار کرن سـوکـووت و رابوون

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** دکر-

- **پەیڤناسی: قیاس:** تـەخمین- **هـەوا:** بـا، بێتـونە - **سـوکووت کـرن:** بێـدەنگ مـان، خوە کڕکرن –

- **شرۆڤە:** ئەڤین وەکی ئـاگرەکی یـە و شـیرەتێن ل دژی وێ ژی وەکـی پـوفکرنێ یـە و ئەوی ئاگری گوڕ دکە. راز وەکی پەردەیەکێ یە، لۆمە لێکرن دبە هەگەر کو ئەو پـەردە ل سەر رازا سەرگرتی رابە و روسواتی یێ بـار بینـە. هنـدی کـو ئـەوان شـیرەت ل زینـێ دکـرن، هنـد دچـوو زینـێ گـوهنـەددا شـیرەتێن وان و ژ وان بێهیڤـی دبـوو و ئـەو ژ شیرەتکرنێ پۆشمان دکرن. هێسرێن چاڤان دەرفەند نەددانێ کو ئەو ل جیهەکێ بنهێڕە و ئـاە و کەسـەران ژی کـەلێن نەددانـێ کـو ئـەو پەیڤەکـێ بئـاخڤە. ل کوتـایێ دا شیرەتکاران دینا خوە دانێ، نەهەرێ، شیرەت و شرۆڤە هەموو بێچونەنە و چ کارتێکرنـا وان تونەیە، زەندەگرتی مان و نزانین کو ئەو بەدەوا وەک هیڤێ چما هنـدە بێحـەدووڕە و چما هندە دناڵە و دکـاڵە. ئەوانـا وە هـزر دکـرن کـو زینـێ ژ بۆنـا دووری یـا سـتی یـێ بێحەدووڕە و ژ بۆنا وێ دگری. دەما کو دینا خوە دانێ، شیرەتێن وان هەموو بـادی هـەوا بوون، بنەچاری بێدەنگ مان و رابوون و ئەو تەنێ هێلان.

(٢٨)

هەمدەمی یا زینێ یە د گەل غەمان، ب سەبەبێ نفاق و نائێعتمادی یا هەمدەمان

١٢٥٣- زین ما ب تەنێ دگەل غەمان جوّت
غەم لێ جڤیان ژ بوّ غەمان گوّت

- **هەڤبەرکرن: هژ. حم. میر. رۆ. بر .زا. جا.** جڤییان – **ئا. ئە.** جەمیان- **ئە.** دگەل-
- **پەیڤناسی: جوّت:** هەڤال - **جڤییان:** جەمییان، جەم بوون، بەرەڤ بوون –
- **جوانکاری:** پەیڤێن تەنێ و جوّت و تەنێ و دگەل دژبەرن. پەیڤێن غەم و غەمان تەکریرێ ساز دکن. تەنێ مان و لێ جڤیان ژی دژبەرن.
- **شرۆڤە:↓**

١٢٥٤- کەی هەمنەفەسێ د بی نەوایان
فەریادرەسێ د پڕ جەفایان
١٢٥٥- هەمدەردێ دلێ د دەردمەندان
هەمپەردەیێ سڕێ موستەمەندان
١٢٥٦- هەمرازێ دلێ د دلبرینان
هەمخوابەیێ خاترێ حەزینان

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** هەمئارزوویێ د دل برینان - **ئە.** دلێ د پوڕ برینان- **پرۆ.حم.** خاترا-
- **پەیڤناسی: هەمنەفەس:** هەڤهەلک، هەڤبێهن، هەڤدەم - **بینەوایان:** بەلەنگازان - **فەریادرەس:** هاوارگین، هاوارەر، کەسێ/کەسا کو د هاواری یا مرۆڤێ دا تێ - **پڕجەفایان:** دەردەداران، پڕدەردان - **دەردمەند:** دەردەدار - **هەمپەردە:** هەڤپەردە،

هەڤسڕ - **موستەمەند:** ژار و بەلەنگاز - **هەمخوابە:** هـەڤنڤین - **خاتر:** دل - **حـەزین:** خەمگین، دل بکول –

- **جوانکاری:** پەیڤێن هەمدەرد و دەردمەند جناسن، تەناسـوب ل نیڤەکـا پـەیڤێن دەرد و دل و پەردە و سڕ دا هەیە.

- **شرۆڤە:↓**

١٢٥٧- هەمکاسەیێ خوانێ بی تەعـامان
هەم مەشرەبێ راحێ تەلخکامان
١٢٥٨- عاشـق ب وە واسـلێ جـەمـالـن
سـالک ب وە نـائـلـێ جـەلالـن

- **هەڤبەرکرن: هژ. حم. رۆ.** جەمالێ، جەلالێ- **پرۆ.** جەمالن و جەلالن -

- **پەیڤناسی: هەمکاسە:** هەڤکاسە، هەڤتاس، هەڤپیالە، چەند کەسـێن کـو پێکڤـە مەیـێ ڤەدخۆن - **تەعام:** خوەرەک - **هەم مەشرەب:** هەڤ ڤەخوارنگەھ هەڤ مەیخانە، چەند کەسێن کو پێکڤە ل مەیخانەیەکێ دا ڤەدخۆن - **راح:** مەی - **تەلخکامـان:** بێمـرازان، دەڤتالان - **واسل:** پێگەهیشتی، گەهایی - **نائل:** گەهیشتی –

- **شرۆڤە:** زینێ تەنێ دگەل دەرد وکولان ما و دەرد و کول و خـەم و کـەدەر لـێ جڤیـان و ئەوێ دەرد ل سەر دەردان دا رێت و دەردێ خوە وەھا ژ دەردان را گۆت:
ئەھـەی هەڤـدەم و هەڤـالێن ژار و بەلەنگـازان و هـاواریگینەرێن دەردەداران، ئەھـەی هەڤدەردێ دلێن دەردەمەندان و هەڤپەردەیێن رازێن زار و زارنجی یان و ئەھەی هەڤـرازێن دلێن دلبرینان و هەڤنڤینێن هزرێن خەمگینان، ئەھەی هەڤکاسکێن سفرکا بـێ خوەرەکـان و هەڤپیالەیێن مەیا بێمراز و دەڤتالان، ئەڤیندار ب رێکا وە دگەھەنە جوانی یا یاران و رێبوار ب هەگەرا وە دگەھەنە مەزنەواران.

١٢٥٩- ویـرانـەیـێ دل وە مـایـە خـالـی
قەت غەیرێ وە کەس نهن حەوالی

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** غەیرە-

- **پەیڤناسی: ویرانە:** ویْرانە، خربە، کەلەفە - **خالی:** ڤالا - **حەوالی:** دەور و بەر –

- **جوانکاری:** دل وەکانـدییە کەلەفەیەکـی ڤکـی ڤـالا کـو ژ بلـی دەرد وکـولان چ تشـت تێ دا تونەیە.

- **شرۆڤە:↓**

١٢٦٠- چـاوا دکرن ژ بـۆ خـو مـەعموور
موتلەق ژ وە را مە دایە دەستوور

- **هەڤبەرکرن: هژ.** چاوان- **بر.ئا.** چاوا دکن ئەو- **میر.** ژ بۆ مە-

- **پەیڤناسـی: مەعمـوور:** ئـاڤەدان - **مـوتلەق:** بـێ کـێم و کاسـت، ب ڤەبـڕی - **دەستوور:** رێ ، ئجازە –

- **شرۆڤە:** کەلەفێ دلێ من وسان ڤک و ڤالا مایە ، کو ژ بلـی وە کەسـەک یـان تشـتەکی دی تێ دا تونەیە ، من ب ڤەبڕی دەستوورا وە دایە، چاوا دلێ وە دخوازە وسان ڤـی دلـی ژ خوە را چێ و ئاڤا کن.

١٢٦١- دەولەت ب وەیە د دارێ دونیا
رەفعەت ژ وەیە سەرایێ عوقبا

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** ب وی یە، ژ وی یە- **ئە.** کو د دارێ، کو سەرایێ –

- **پەیڤناسی: دەولەت:** خۆشبەختی - **دار:** خانی، مال - **د دارێ دونیا:** مالا جیهانێ دا، ل سەر رووێ ئەردێ - **رەفعەت:** بلندی، قەدر و قیمـەت، سـەرفەرازی - **سـەرا:** مـال، کۆشک - **سەرایێ عوقبا:** مالا ئاخرەتێ، جیهانا داوێ –

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا هەلبەستێ ب شێوەیا تەرسیعێ هـاتییە ڤەهانـدنێ. تەناسـوب و پەیوەندی یا پەیڤێن دەولەت و رەفعەت پێکڤـە هەیـە. پـەیڤێن دار و سـەرا هەڤـواتەنە، پەیڤێن دونیا و عوقبا ژی دژبەرن.

- **شرۆڤە:** خوەشبەختی یا ڤی جیهانێ ژ وە ڤە دەست ڤـە تـێ، بلنـدایی و سـەرفەرازی یـا جیهانا دی ژی ب هەگەرا وە دەست ڤە تێ.

١٢٦٢- غەم لەو مە دڤێن کو با وەفانە
نابێن ئەڤە تەحـلی و جـەفانە

- **هەڤبەرکرن: میر.** تەحل و یا جەفانە- **رۆ.** تەحل و یان جەفانە- **پرۆ.** تەحلی و جەفانە
- **پەیڤناسی: باوەفا:** ئەمەکدار - **نابێن:** نابێژن - **تەحلی:** تالی، تاحلی –
- **شرۆڤە: ↓**

١٢٦٣- رۆژا رەشبیانە یارێ جانی
یارێ خوەشبیانە شادمانی

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** طایێ –
- **پەیڤناسی: رۆژا رەشیان:** رۆژا رەشی و نەخۆشی یێ، رۆژێن رەش و تال-
- **جوانکاری:** پەیڤێن رەشـی و خوەشـی دژبـەرن. پـەیڤێن یـارێ تەکریـرێ دئـافرینن. خوەشی و شادمانی دکارن تەرادوفێ ساز بکن.
- **شرۆڤە:** کەیفا مە ل بەر وێ هندێ ل خەم و دەرد و کولان تێ، کو ئـەوان نـابێژن ئەڤـا تەحلە یان ب ئێش و ئازارە. غەم هەڤالێ رۆژێن رەش و دەردەداری یانە، لـێ شـادمانی دۆست و یارێ دەمێ خوەشی و گەشی یانە.

١٢٦٤- کەونەین چ عاجـل و چ ئـاجل
غەمخوار نەبت کو تێنە حاسل

- **هەڤبەرکرن: ئە. ئۆس.** کەونەینە – **ئە.** نەبێت- **پرۆ.** غەمخوار نەبن کو تێتە-
- **پەیڤناسی: کەونەین:** هەردو جیهان - **عاجل:** ئەڤ جیهانا - **ئاجـل:** جیهانـا نەهاتی - **کو تێنە حاسل:** چاوا دەست ڤە تێن؟، چاوا ئاکـام و سـەرەنجامەک باش ددن؟

- **جوانکاری:** په‌یڤێن ئاجل و عاجل دژبه‌رن.

- **شرۆڤه:** ئه‌گه‌ر خه‌مخوارن نه‌به، هه‌ردو جیهان چ ئـه‌ڤ جیهانـا و چ ژی جیهانـا نه‌هاتی، چاوا ب ده‌ست مـرۆڤەء ڤـا تـێن؟ ئه‌گـه‌ر مـرۆڤ خه‌مـێ لـێ نه‌خـۆ و نه‌خه‌بته و کریارێن باش نه‌که، چاوا دێ مرۆڤێ ل ڤێ جیهـانێ و جیهانـا دی دا ل سه‌ر بکه‌ڤه و رزگار به؟

١٢٦٥- حاسل ب وه خوش دبت ل من دل
بی گه‌نجێ غه‌مان ژ دل چ حاسـل

- **جوانکاری:** ده‌رد و خه‌ما دل ب گه‌نجه‌کێ هاتییه شوبهاندنێ. هه‌ردو په‌یڤێن حاسل ل ده‌ستپێک و کوتایا هه‌لبه‌ستێ دا جوانکاری یا سه‌ر و بنێ چێ دکه.

- **شرۆڤه:** ب کورتی دلێ من ب هه‌وه خوه‌ش دبه، ئه‌گه‌ر ده‌رد و خه‌م نه‌بن گه‌نجا دلان ژ بۆ چییه؟

(٢٩)

موعاتەبی یا زینێ یە دگەل ستی یێ، گازندە یا حووریّ یە ژ پەری یێ

١٢٦٦- گـەھ گـاھ دکـر سـتی مـوخاتەب ئەڤرەنگەھە ئەو مەلەک موعاتەب

- **ھەڤبەرکرن: ھژ. رۆ. میر.** ستی دکر - **ئا. ئە. پەری** –
- **پەیڤناسی: گەھگاھ:**جارجاران - **موخاتەب:**بەرئاخێڤ - **موعاتەب:** عەتـاب لێکـری، سەرھەڤدەکری، لۆمە لێ کری –
- **شرۆڤە:↓**

١٢٦٧- کەی رووح و رەوان و قەلبێ زینێ نـوورا بـەسـەرا دیـار و دیـنـێ

- **ھەڤبەرکـرن: ئـۆس. ئـا. حـم. میـر. رۆ.** رەوانـێ قەلبـێ - **ھـژ.بـر.میـر. حـم.** بەسەرێ(بصرێ)
- **پەیڤناسی: رووح:** روح، جان - **رەوان:** نەفس - **بەسەر(بصر):** چاڤ - **دیار:** وەلات، بەرچاڤەن، دیمەن - **دین:** دینن، دیدار –
- **جوانکاری:** تەناسوب ل نیڤەکا پـەیڤێن رووح و رەوان و قەلـب دا ھەیـە. ھەروسـان ل نیڤەکا نوور و بەسەر دا ژی تەناسوب ھەیە.
- **شرۆڤە:↓**

١٢٦٨- هەمشادی و هەمجەفا و هـەمدەم
هەملەحم و عزام و جلد و هەمدەم

- **هەڤبەرکرن: ئۆس. ئا.** جیهێ هەردو نیڤمالکان لێک هاتنە گوهۆڕینێ-

- **پەیڤناسی: هەمشادی:** هەڤشایی، هەڤالا/هەڤالێ شایی و خۆشی یێ - **هەمجەفا:** هەڤدەرد - **هەڤلەحم:** هەڤگۆشت، هەڤخوون، خووشک و برا - **عزام(عظام):** پڕانەیا عظم، هەستی، هەستک، ئێسک - **جلد:** پۆست، چەرم، کڤل، کەڤل – **هەمدەم١:** هەڤدەم، هەڤال، هەڤئاخێڤ - **هەمدەم٢:** هەڤخوون - **دەم:** خوون –

- **جوانکاری:** هەردو پەیڤێن هەمدەم جناسا تام سەرراست دکن. پەیڤێن شادی و جەفا دژبەرن. تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن لەحم، عزام، جلد و دەم(خوون) دا هەیە. لێڤەگەڕا پێشپرتکا هەم تەکریرێ چێ دکە و مووسیقایێ دئافرینە.

- **شرۆڤە: ↓**

١٢٦٩- هەمشیرە و هەمجەناح و هەمسەر
هەمبێیزە، هەماشیان و هـەم پەر

- **هەڤبەرکرن: رۆ. و - میر.** هەمبێیزە و ئاشیان-

- **پەیڤناسی: هەمشیرە:** هەڤشیرە، خووشک -**هەمجەناح:** هەڤبال، هەڤباسک - **هەمبێیزە(همبیضە):** هەڤتۆڤ، هەڤرەگەز- **هەماشیان:** هەڤهێلوون- **هەمپەڕ:** هەڤباسک-

- **جوانکاری:** تەناسوب ل نیڤەکا گشتی پەیڤێن ڤێ مالکێ دا هەیە. پەیڤێن هەمجەناح، هەمبێیزە، هەماشیان و هەمپەڕ ئیماژەک وسان ساز دکن کو مرۆڤ ستی یێ و زینێ وەکە دو کەڤۆکان یان وەکە دو فرشتەیێن بالدار بینە بەر چاڤێن خوە.

- **شرۆڤە: ↓**

١٢٧٠- وەی تەبع ب تەبعێ من موافق
ئـلـلا کـو ب بەخـت نـامـوتابق

- **هەڤبەرکرن: هژ. رۆ. ئۆس. میر. حم. ئا.** موتابق، ناموافق- **ئە.** بەختێ –

- **پەیڤناسی: تەبع:** سرشت، بونیاد - **ناموتابق:** نەوەکهەڤ –

- **شرۆڤە:↓**

۱۲۷۱- سەد شوکر تە بەخت بوویە یاوەر
چـاوا تـــە دڤـی وە دا تـــە داوەر

- **هەڤبەرکرن: هژ.** دڤێ –

- **پەیڤناسی: یاوەر:** ئاریکار - **داوەر:**دادوەر، قازی، رەوشناڤەکی خودێ یە. - **چاوا تـە دڤی:** چاوا کو تە دخواست-

- **شرۆڤە:↓**

۱۲۷۲- سەد شوکر تە بەخت بوو موساعد
تـالـع کریـیـا ژ بـۆ تـە ســاعـد

- **هەڤبەرکرن: هژ.** گەڕی یا- **رۆ. حم.** گریا –

- **پەیڤناسی: موساعد:** یاریدەر - **تالع(طالع):** بەخت - **ساعد(صاعد):** بلند، هلبوویی-

- **جوانکاری:** پەیڤێن تالع و بەخت تەرادوفێ ساز دکن.

- **شرۆڤە:↓**

۱۲۷۳- بەختێ من ئەگەر چ زێدە رەش هات
ئەڤ قسمەتە بۆ م زێدە خوەش هات

- **هەڤبەرکرن: میر. مە/ م** –

١٢٧٤- تەقسیمێ غەمان ژ بـۆ م ڕا بـوو
تەقدیرێ ئەزەل یەقین وسـا بوو
١٢٧٥- شـاهی ژ تـە را و غـەم ژ بـۆ من
تاجـدین ژ تە را و مـەم ژ بۆ من
١٢٧٦- غـەم چونکو ل سوورەتـێ مەمێنە
لـەو غەم ژ م را ل سەر غـەمێنە

- **پەیڤناسی: تەقسیم:** پارڤەکرن - **تەقدیر:** بریارا خودێ، سەرنڤیس - **ئەزەل:** بەرێ بەردا - **یەقین:** بێگومان - **ل سوورەتێ:** ل وێنەیا، یان ژی ل سەر تەفەشا –

- **جوانکاری:** مالکا ١٢٧٥ ب شێوەیا موازنەیێ هاتییە ڤەهاندنێ. پـەیڤێن شـاهی و غـەم دژبەرن. هەڤۆکا غەم ل سوورەتێ مەمێنە دکارە ئیهامێ بئـافرینە، لـەورا کـو سـوورەت هەم تێ ب واتەیا وێنە و هەم ژی تێ ب واتەیـا تەفەشـێ. غـەم ل سـوورەتێ مەمێنـە، دکارە هەم ب وێ واتەیێ بێ کو غەم ل سەر رووێ مەمێ روونشتییە و هەم ژی بێ وێ واتەیێ کو پەیڤا مەم و غەم ل رابێژتن و نڤیسینێ دا نێزیکی هەڤن و ب هەڤرا جناسێ ساز دکن، واتە غەم وەکی مەمە.

- **شرۆڤە:** جارجاران ژی بەرێ خوە ددا ستی یێ و ئەو دکرە بەرئاخێڤا خـوە و وەهـا ئـەو فرشتەیا ددا بەر تان و نچان و وەها لۆمە لێ دکر:

ئەهەی روح و جان و دلێ زینێ، رۆنـاهی یـا چاڤـان و وەلاتء! ئـەی هەڤـالا شـادی و خوەشـی و هەڤـدەما دەرد و کـولێن مـن. ئەهـەی هەڤگۆشـت و هەڤێسـک و هەڤچـەرم و هەڤخوونا من! ئەهەی هەڤشیرە و هەڤبال و هەڤسەرا من، ئەهەی هەڤتۆڤ و هەڤهێلـوون و هەڤ پەڕا من! ئەهەی سرشت و خوو و خدەیێن تە، وەک سرشت و خوو وخدەیێن من. ئەز و تو ئەم ل هەمی تشتی دا هەڤـال و هەڤپشـک بـوون، تەنـێ بەختـێ مـە وەکـی هـەڤ لـێ نەگرت. سەد سپاس کو بەختێ تە ژ تە را بوو یار و یاوەر و تە چاوا دخواست خـودێ وسـان دا تە و مرازێ تە ب جی هات. سەد سپاس کو بەختێ تە ئالی تە کر و تالعێ تە بلنـد بـوو و تو گەهشتی مرازێ خوە. لێ ئەگەر کو بەختێ من گەلەکی رەش و هەش هلگەڕیا، ئەڤـا پـارا من بوو، من ب پارا خوە پێخۆشە. بێگومان ئەڤ هنـدا هـە ل بـەرێ بـەر دا ژ مـن را هـاتبوو پارڤەکرنێ و پارا من ژ بەخت و تالعان هەر غەم و کول بوویە. شـاهی ژ تـە را و غـەم ژ بـۆ من، تاجدین ژ تە را و مەم ژ بۆ من هاتبوو پارڤەکرنێ. لـەورا کـو غـەم وەکـی مـەم تـێ خوویانێ غەم ب رووڤە وەکی مەمە، ل بەر وێ هندێ خەم ل سەر خەمێ بوویە پارا من.

(٣٠)

موکالمەیێ هەمرازێ شەمعێ یە، موداوەمەیێ خوونریزیێ دەمعێ یە

١٢٧٧- دەم شەمع دکـر ژ بـۆ خـو دەمـساز
کەی هەمسەر و هەمنشین و هەمراز

- **هەڤبەرکرن: هژ.** شەمعێ –
- **پەیڤناسی: دەم:** جارنا- **دەمساز:** هەڤدەم، هەڤال، سازگار-
- **جوانکاری:** پەیڤێن دەم و شەمع موسیقایێ چێ دکن. پەیڤێن دەم و دەمساز جناسـێ ساز دکن. پەیڤێن هەمسەر و هەمنشین و هەمراز هەم موسیقایێ ساز دکن و هـەم ژی تەناسوبا وان هەیە.هەە.
- **شرۆڤە:↓**

١٢٧٨- هەرچەندە ب سۆتنی وەکی من
ئـەمـما نە ب گۆتـنی وەکی من

- **هەڤبەرکرن: هژ.** چەندی –**رۆ. ئۆس. حم.** سۆهتنی، گۆهتنی- **پرۆ.** سۆتنی و گۆتنی.
- **پەیڤناسی: سۆتن:** شەوتین - **سۆتنی:** شەوات، سۆژ -
- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا هەلبەستێ ب شێوەیا موازنەیێ هاتییە ڤەهاندنێ.
- **شرۆڤە:↓**

۱۲۷۹- گەر شوبهەتێ من تە ژی بگۆتا
دێ من بخو دل قەوی نەسـۆتا

- **هەڤبەرکرن: میر. رۆ. حم.** بگۆهتا، نەسۆهتا- **پرۆ.** بگۆتا و نەسۆتا و بسۆتا - **- هـژ.** من قەوی دل – **ئۆس.** دێ من بخوە دل بخوە بسۆتا-

- **شرۆڤە: ↓**

۱۲۸۰- دەردێ من و تە ژ یەک ب فەرقە
ئەو فەرقە ژ غەربێ تا ب شـەرقە

- **هەڤبەرکرن: رۆ. ئە. ئۆس. میر. حم.** فەرق- **هژ.** غەربێ –

- **جوانکاری:** پەیڤێن فەرق و شەرق جناسێ ساز دکن. هەردو پـەیڤێن فـەرق تەکریـرێ چێ دکن. پەیڤێن غەرب و شەرق دژبەری یێ ساز دکن.

شرۆڤە: ↓

۱۲۸۱- مەشرق تویی ئاگرێ تە زاهر
مەغرب ئەز و باتنێ من ئاگر

- **هەڤبەرکرن: میر.** مە –

- **جوانکاری:** پەیڤێن مەشرق و مەغرب دژبەری یێ ساز دکن. هەروسان پەیڤێن زاهـر و باتن ژی دژبەرن. هەردو پەیڤێن ئاگر تەکریرێ ساز دکن.
ل پەیڤا "تویی" دا سەربەستی یا هۆزانی یێ هەیە.

- **شرۆڤە: ↓**

۱۲۸۲- دائم دسۆژت م رشـتەیێ جان
تە ناسۆژتن ب غەیرێ ئەزمان

- **هەڤبەرکرن:** ل هەموو ژێدەرێن ل بەر دەستێ من دا مە هاتییە، لـێ م سەراسـت تـرە. لەورا کو زینێ داباشا خوە تەنێ دکە و دبێژە م دسۆژت رشتەیێ جـان، لـێ ل تـە ژبلـی ئەزمان تشتەکی دی ناشەوتە.

- **پەیڤناسی: رشته:** رستەک، هەڤدە - **ب غەیری:** ژ بلی - **ئەزمان:** زمان –

- **جوانکاری:** دسۆژت و ناسۆژت دژبەرن. جیناڤێن "م" و "تـە" دژبـەرن. خـانی جـان وەکانـدییە پـەروو یـان مـافووەکێ، کـو ئـاگرێ دووری یـێ هەڤـدێ وێ دشـەوتینە. هەروسان سەرێ شەمالکێ وەکاندییە ئەزمانێ وێ.

- **شرۆڤە:↓**

١٢٨٣- پێهت من ل سەری د دل پەرنگە
جانێ م دگـەل پەرەنـگێ جـەنگە

- **هەڤبەرکرن: حم.رۆ.** ل سەر- **ئا. ئۆس.** پێتـە د دلـی ل سـەر پەرەنگـە- **ئـە.** پێتـا ل سەری - **هژ.** پێهتێ مە ل سەر د دل پەرەنگە-

- **پەیڤناسی: پێهت:** پێتی، ئالاڤ - **پەرەنگ:** پۆل، پرووسک –

- **شرۆڤە:↓**

١٢٨٤- شەوقەک تە ل سەر سەری دییارە
سەودایـەکـە سـەرسەری دیـیارە

- **هەڤبەرکرن: هژ.رۆ.ئا.** سەودایەکی –

- **پەیڤناسی: شەوق:** رۆناهی - **شەوق:** ئارەزوو، داخواز - **دییار:** بەرچاڤـان- **سـەودا:** ئەڤین - **سەرسەری:** سەرِاسەرِا، بێهوودە، نەراست –

- **جوانکاری:** هەردو پەیڤێن سەرسەری جناسێ ساز دکن. شـەوق ب واتەیـا ئـارەزوویێ دگەل سەودایێ دکارە هەڤبابەت بە.

- **شرۆڤە:↓**

١٢٨٥- ئەو شەوقە ژ بۆ تە را زەبانە
ئەڤ پێهتە ژ بۆ م را زیـیانە

- **هەڤبەرکرن: ئە.** ئەڤ - **هژ.ئا. میر.حم. بر.رۆ.** ئەو شەوق، ئەڤ پێهت- **پرۆ.** پێتە-
- **پەیڤناسی: زەبانە:** ئەزمانە، ئالاڤ، گوڕی - **زیان:** زەرار -
- **جوانکاری:** پەیڤێن شەوق و زەبانە و پێهت تەرادوفێ ساز دکن. پەیڤا زەبانە لەتـافەتێ چێ دکە، لەورا کو خودانێ دو واتەیانە، هەم ب واتە یا ئەزمان و هەم ژی ب واتە پێهتـی و ئالاڤێ یە. پەیڤێن زەبانە و زیانە ب رێنڤیسا کەون جناسێ ساز دکن.

١٢٨٦- پێهتا ژ دلێ مـە دایە سـەرسـەر
حوکمێ دکەتن ل بایێ سەرسەر

- **هەڤبەرکرن: هژ. میر.** دایێ – **ئۆس.** ددایی- رۆ دای- **حم.** دایی-
- **پەیڤناسی: دایە سەرسەر:** دایە سەر سـەرێ مـن - **حـوکمێ دکـە:** فەرمـانێ دەدە. - **سەرسەر(صرصر):** باهۆز، بایێ توند –
- **جوانکاری:** پەیڤێن سەرسەر و صەرصەر جناسێ ساز دکن.
- **شرۆڤە: ↓**

١٢٨٧- هەر چەندێ ب شەڤ دمینی بیدار
سوبحان دنڤـی حەتتـا ڤـە ئیـڤار

- **هەڤبەرکرن: هژ.** چەندی – **هژ.** ڤ –
- **پەیڤناسی: بیدار:** بێدار، هوشیار، نەرازایی-**سوبحان:** سبێدان- **دنڤی:** رادزێی، دخەوی- **ئیڤار:** هیڤار، هێڤار، ئێڤار-
- **جوانکاری:** پەیڤێن سوبح و شەڤ و ئیڤار ب هەڤدو را هەڤبابەت و هەروسـان دژبـەرن ژی. هەڤبەندێن دمینی بیدار و دنڤی دژبەرن.
- **شرۆڤە: ↓**

۱۲۸۸- ئێڤار و سحەر ب رۆژ ئەگەر شەڤ ئەز هەر دسۆژم وسا ل سەر هەڤ

- **جوانکاری:** پەیڤێن ئێڤار و سحەر دژبەرن. پەیڤێن رۆژ و شەڤ ژی ب هەڤدورا دژبەرن. هەر چوار پەیڤێن ئێڤار، سحەر، رۆژ و شەڤ ب هەڤدو را هەڤبابەتن.

- **شرۆڤە:** جارنا ژی ب شەمالکێ را دئاخفت و ئەو ژ خوە را دکرە هەڤدەم و هەڤئاخێڤ و پێرا خەبەر ددا و دگۆتێ:

ئەهەی هەڤال و هەڤسەر و هەڤپال و هەڤرازا من! هەرچەندە کو تو ژی وەکی من دسۆژی، لێ موخابن کو تو نکاری وەکی من بئاخڤی، داکو ئەز و تو ئەم پێکڤە دەرد و کولێن خوە ل سەر هەڤدا برێژن و ژ هەڤدو را دەرد و کولێن خوە بێژن. ئەگەر تە ژی وەکی من خەبەربدا و زار وزمانێ تە هەبا، دلێ منێ هندە نەشەوتیبا و مە یێ ب هەڤدو را قسە بکرا. لێ هەڤدەردا من بزانبە کو دەردێ من و تە ژ هەڤدو جودانە. راستە ئەز و تو ئەم هەڤدەردن، لێ دەردێ من دەردەکی جودا ژ دەردێ تەیە. جوداتی و دووری یا دەردێ من و تە ژ رۆژاڤایێ تا ب رۆژهەلاتێ یە. تو وەکی رۆژهەلاتێ یی، دەردێ تە و ئاگرێ کو بەر بوویە سەرێ تە دیارە، لێ ئەز وەکی رۆژاڤایێ مە، ئاگرێ کو بەر بوویە جان و دلێ من وەندا و نادیارە. هەموو کەس دبینن کو ئاگر بەربوویە سەرێ تە، لێ ئەو ئاگرێ کو بەربوویە دلێ من، کەسەک نابینە. رەھ و پەهێن جان و جەسەدێ من پێکڤە دسۆژن، لێ یا تە ئاگر بەربوویە ئەزمانێ تە تەنێ. تەنێ ئەزمانێ تەیە کو ئاگر پێ کەتییە، لێ یا من رەھ و پەهێن جانێ من دشەوتن. ئاگر بەربوویە سەرێ من و ل ناڤا دلێ من دا کۆزی گرتییە. جانێ من دگەل پەرەنگ و کۆزییان کەتییە جەنگ و فەنگێ. لێ یا تە رۆناهی یەک ل سەر سەرێ تە خوویا دکە، ئەو ژی دیارە کو ئاگرێ ئەڤینەک سەرسەری و کورتەدەمە. ئەو رۆناهی یا ژ تە را بوویە ئەزمان و تو ب وی ئاگری دەردێ دلێ خوە ژ خەلکێ و عالەمێ را دبێژی، لێ ئەڤ ئالاڤ و پێهتی یاکو کەتییە ناڤا دلێ من زیانێ دگەهینە جانێ من. پێهت و ئالاڤا ناڤا دلێ من دایە سەرسەرێ من و ئەڤ ئالاڤا فەرمانێ ددە باهۆزێ ژی و باهۆز ژی نکارە وی ئاگری ڤەمرینە. هەرچەندە کو تو ب شەڤ هوشیار دمینی، لێ تو ژ سبێدێ تا ئێڤارێ دنڤی. لێ ئەز ژ سبێدێ تا ئێڤارێ و ژ ئێڤارێ تا سبێدێ، ب شەڤ و رۆژ هەر وسان دشەوتم و ل ناڤا پێهتی و ئالاڤێن ئەڤینێ دا دسۆژم.

(٣١)

بلبلی یا زینێ یە دگەل پەروانەیێ، پەروانەیی یا وێ یە دگەل دیوانەیێ

١٢٨٩- گەھ گاھ ژ دەست دلێ بریندار
نـاچـار دبـوو ژ جـانێ بـیزار

- **هەڤبەرکرن: هژ.** گەھگاھ- **رۆ. میر.** گەھ گەھ- **- ئا.** یەکجار **- ئە.رۆ. بر.میر. ئـا.** جانی- **هژ.** جانێ-
- **جوانکاری:** جان و دل دو پەیڤێن هەڤبابەتن. پەیڤێن دل و دەست ژی هەڤبابەتن.
- **شرۆڤە: ↓**

١٢٩٠- پەروا، نەدکر بـ ئا تەشێ غەم
پەروانە، دکر ژ بۆ خـو هـەمدەم

- **هەڤبەرکرن: هژ.** ئاگرێ-
- **پەیڤناسی: پەروا نەکرن:** بێ پـەروا بـوون، نەترسیان- **پـەروا نەدکـر:** نەدترسیا – **پەروانە:** منمنیک، پرپرۆک –
- **جوانکاری:** هەردو هەڤبەندێن پەروا نەدکر و پەروانە دکـر جناسـن. غـەم ب ئـاگرەکی هاتییە وەکاندنێ.
- **شرۆڤە: ↓**

۱۲۹۱- کەی تایرێ ئـاشیـانێ فـرقەت
وەی بولبولێ بووستانێ حرقەت

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** فورسەت، حەسرەت- - **ئا.** رەفعەت-
- **پەیڤناسی: تایر(طایر)** : بالدار، فڕندە - **فرقەت:** جودایی - **حرقەت:**شەوات –
- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا هەلبەستێ ب شێوەیا موازەنە (هەڤکێشی) یێ هاتییە ڤەهاندنێ. تایر و بولبول ئستعارەنە ژ پڕپڕۆکێ.

شرۆڤە:↓

۱۲۹۲- ئەی حوججەتێ عاشقێ د سائب
وەی موبتلێ موددەعی یێ کازب

- **هەڤبەرکرن: هژ. ئە. ئا. میر.** موددەعا.
- **پەیڤناسی: حوججەت**:بەلگە، دەلیل، رێنموون - **سائب:** دوروستکار - **موبتل(مبطل):** باتلکەر، پووچکەر - **موددەعی:** داواکار - **کازب:**دەرەوین –
- **جوانکاری:** پەیڤێن سائب و کازب، عاشـق و مـوددەعی، موبتـل و حـوججەت دو بـە دو دژبەرن.
- **شرۆڤە:↓**

۱۲۹۳- مەردانە دبـەخـشی جانی ئەرزان
حەیفا کو ب مەرگێ رانی لەرزان

- **هەڤبەرکرن: ئا. میر. حم. ئە. رۆ.** بمرگرانی - **هژ.** ب مر، گرانی، لەرزان-
- **پەیڤناسی: مەردانە:**مێرانە، ب جوامێری - **حەیفا:** حەیفێ، موخابن - **ب مەرگێ رانی:** ب مرنێ رایی- **لەرزان:** لەرزۆک – **ب مەرگێ رانی لەرزان:** ب ترس بەر ڤـە مرنـێ داژۆی.
- **شرۆڤە:↓**

١٢٩٤- ناوەستی دەمەک ل بەر هەوایێ
ناپـوختە تـەلـەب دکی فەنایێ

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** دەمەکێ بەر.
- **پەیڤناسی: ناوەستی:** راناوەستی، ناسەکنی- **دەمەک:** گاڤەکێ- **ناپوختە:** نەپژیـایی- **تەلەب دکی:** دخوازی-**فەنا:** نەمان –
- **شرۆڤە:↓**

١٢٩٥- ئەو لەز ژ تە را گەلەک قوسووڕە
ئـەو لـەرزە ژ بۆ تـە را فـوتووڕە

- **هەڤبەرکرن: ئە.** ئەڤ لەز خو ژ بۆ تە را قوسووڕە- **رۆ.میر. ئا. رۆ.** ئەو لەرز- **ئـۆس.** ئەو لەرزە-
- **پەیڤناسی: لەز:** پەلە، عەجەلە - **قوسووڕە:** کێماسی یە - **لەرزە:**رجـاف، لـەرزین - **فوتووڕە:**سستی یە-
- **جوانکاری:** پەیڤێن لەز و لەرز جناسێ ساز دکن.
- **شرۆڤە:↓**

١٢٩٦- بی سەبری و بی سوکوون و بی تاب
لەو را خو دکـی ب زووییِ پـەرتـاب

- **هەڤبەرکرن: ئا.** بـزۆری- **پـرۆ.** بـزۆر(ێ) بـزوود- **ئـە.** بـزوودی- **ئـۆس.** بـەروی- **هژ.** پورتاب-
- **پەیڤناسی: بیسەبر:** بێهنتەنگ - **بی سوکوون:** بێ ئارامی - **بیتاب:** بێتاو، بێ حەدوور - **پەرتاب:** هاڤێتن، ڤڕڤڕاندن

- **جوانکاری:** پەیڤێن سەربر و سوکوون هەڤواتەنە. ل ڤێ مالکێ دا سەربەستی یا هۆزانی یێ هەیە.

- **شرۆڤە:↓**

۱۲۹۷- ناپوختەیی عەیبەکە تەمامە
مەتبووخ دبێژنێ کو خامە

- **هەڤبەرکرن: رۆ. حم. میر. ئە. ئا.** ناپوختەیێ- **ئۆس.** ناپوختەگی، ل رەخ دا ژی نڤیسییە؛ پوختەیێ- **ئا.** عەیبەک- **هژ.** عەیبەکێ- - **هژ. حم.رۆ.** مەتبووخ- **پرۆ. مەطبووع - ئە.** لبێژنێ، ل رەخ دا ژی دبێژنێ هاتییە نڤیسینێ- **ئۆس.** عامە-

- **پەیڤناسی: ناپوختەیی:** نەپژیایی - **عەیب:** خەوش، کێماسی - **مەتبووخ:** پژیایی، گیهایی، گەهەشتی، یێن گهەشتی، دەرمانێ گیهایی کو دکەلینن و ئافا گڤشکا وێ ددەنە نەخۆشان. - **خام:** خاڤ

- **جوانکاری:** پەیڤێن خام و ناپوختە هەڤواتەنە. پەیڤێن خام و ناپوختە دژبەرێن مەتبووخێنە.

- **شرۆڤە:↓**

۱۲۹۸- پوختە دسۆژن مەگەر چو جاران
فانی قە دبن ب نوور و ناران

- **هەڤبەرکرن: بر.** دسۆژتن تو جاران-

- **جوانکاری:** پەیڤێن نوور و نار دژبەرن.

- **شرۆڤە:↓**

۱۲۹۹- باقی دکرن وەکی سـەمەندەر
وان جسم دبیتە جانێ ئەنوەر

- **هەڤبەرکرن: هژ.** دگەڕن- **حم.** دگرن- **پرۆ.** دکرت - - **هژ.** جسمی –
- **پەیڤناسی: باقی دکرن:** باقی دبن، دبن هەرمان- **سـەمەندەر:** گیـانلبەرەکە ل رەدەیـا قومقومۆکان پێش دا خەلک ل سەر وێ بێر و باوەێ بوو کو ئەو ل ناڤ ئاگرء دا ناسـۆژە، لێ ئەڤ هزرا دوروست نینە. - **ئەنوەر:** رۆناهیتر
- **شرۆڤە: ↓**

۱۳۰۰- وێ جسم مونەووەرا مەلەک رووح
بـەیـزا قەمـەرا موقابـلەت یـووح

- **هەڤبەرکرن: میر.رۆ.** مونەووەر و مەلەک- **هژ.** وێ جیسمێ مونەووەرا وەکی روح-
- **پەیڤناسی: مونەووەر:** پڕ رۆناهی - **بەیزا(بێضا):** رۆناهی، سپی - **موقابلەت:** بەرامبەر - **یووح:** خۆر، تاڤ
- **جوانکاری:** پەیڤێن قەمەر و یووح دژبەرن. پەیڤێن رووح و جسم ژی دژبەرن. زینێ ب هەیڤەک رۆناهی کو ل همبەر تاڤێ دا یە، هاتییە وەکاندنێ.
- **شرۆڤە: ↓**

۱۳۰۱- یـەک زەڕە ژ ئـاسـمان و عـەردان
نەدما کو نەکەت د گەل خەبەردان

- **هەڤبەرکرن: ئا.** دگەل نەکەت-
- **پەیڤناسی: زەڕە(ذرە):** تۆزقال - **خەبەردان:** ئاخفتن
- **جوانکاری:** پەیڤێن ئەرد و ئاسمان دژبەرن.
- **شرۆڤە: ↓**

١٣٠٢- ژەف ئادەمی یێ د ساحب ئەغـراز
مەحـزەن دکـر ئـحـتراز و ئـعراز
١٣٠٣- فـکـرا خـو دکـر ژ ئنس و جانـان
ســرا خـو دگـوّتـه بـی زەبـانـان
١٣٠٤- سەر تاب قەدەم غەریقێ غەم بوو
نەقشێ دل و جان خەیالێ مەم بوو

- **پەیڤناسی: ساحب ئەغراز:** خودان غەرەز، کینـدار - **ئحتـراز:** دوورى، دوورپـاریّزی - **ئعراز:** دوورى - **فکر ژ کەسەکی کرن:** فکار ژ کەسەکی کرن، ژ کەسەکی ترسیان

- **جوانکـاری:** پـەیڤێن ئـنس و جـان، سـەر و قـەدەم دو بـە دو دژبـەرن. پـەیڤێن دل و جان هەڤبابەتن.

- **شرۆڤە:** جارجاران ژی ژ دەستێ دلێ خوە یێ بریندار، نەچار و بێگاڤ دما و ژجـانێ خـوە ڤێزار دبوو ، ژ ئاگرێ دەرد و خەمان نەدترسیا و بەرێ خوە ددا پرپرۆکێ و وەهـا ل گـەل وێ دئاخفت و دگۆتێ: ئەھەی بالـدارا ھێلوونـا دووری و جـوداتی یـێ، ئەھـەی بلـبلا بۆستانێ شەواتێ، ئەھەی سەربەلگەیا ئەڤیندارێن راسـتین، ئەھـەی پـووچ و ھێچکـەرا داخوازکارێن دەرەوین، تویی کو جانێ خوە جامێرانە ل رێکـا ئەڤینـا خـوە دا ب خـۆرایی ددی و دبەخشی، لێ موخابن کو ل ھمبەر مرنـێ دا دلـەرزی و دترسـی. تـو نکـاری کـو دەمەکـێ ل بـەر ھـەوا و ھـەوەس و ئارەزوویـا خـوە راوەسـتی و تـو ھـێ ل ئەڤینـێ دا نەپژیایی، تو خوە دەرددی و داخوازا نەمانێ دکی. ئەو لەز و بـەزا ئـەو ل بەرخوەنەدانـا ژ تەرا کێماسییەک مەزنە، ئەو لەرز و رجافا ژ تە را سستی و لاوازی تێ ھەژمارێ. تـو بـێ سەبر و بێ حەدوور و بێتاوی، لەورا کو تو ب لەز خـوە دافێـژی نـاڤ ئـاگرء. تـو ل رێکـا ئەڤینێ دا خوە ناپژینی. بزانبـە کـو خـاڤی و سسـتی و نەپژیـان خـەوش و کێماسـییەک مەزنە ژ ئەڤیندارانێ را. ئەوانێ کو ل رێکا ئەڤینێ دا پژیـانە و گیھـانە ژ وێ کریـارا تـە را دبێژن خاڤی و سستی. مائەڤیندارێن کو ل رێکا ئەڤینێ دا پژیانە، چ جاران ب رۆنـاھی و ئاگران دشەوتن و ب گشتی ژ ھۆلێ رادبن و دچنە نەمـانێ؟ ئەڤینـدارێن راسـتین وەکـە سەمەندەرێ ل ناڤ ئاگرێ ئەڤینێ دا ناشەوتن و ب وی ئـاگری ھەرمـان دبـن و لەشـێ وان ب وی ئاگری دبن جانێ نوورانی.
زینێ ل بەر ئەڤینێ شێت و شەیدا ببوو و چ تشت ل ئەردێ و ئاسمانان نەدما کـو دگـەل خەبەر نەدە. لێ ئەو ژ ڤان مرۆڤێن دەخەس و کینەدار دڕەڤی و رووبێ خوە ژ وان دگرت. ئەوێ لەش نوورانی یا، جان فرشتە، ئەوێ ھەیڤا رۆناھی یا وەکە رۆژێ، ژ جن و مرۆڤـان فکار دکر و رازا خوە ژ بێزمانان را دگۆت. ئەو ژ سـەری تـا پییـان ل نـاڤ دەریایـا دەرد و کولان دا جووم ببوو و بیر و ھزرا مەمێ ببوو نەقشا خەیالێ وێ.

(٣٢)

مەجنوونی یا مەمێ یە ژعێشقا لەیلایێ و وامقی یا وی یە ژدەردێ عەزرایێ

١٣٠٥- مەم ژی ژ خەیالێ رووێ دلدار
یەعنی کو ژ ئـارەزووێ دیـدار

- **هەڤبەرکرن: میر.** ئارەزوو ڤۆ دیدار-
- **جوانکاری:** پەیڤێن خەیال و ئارەزوو هەڤبابەتن.
- **شرۆڤە: ↓**

١٣٠٦- بوو دینەکی دلپەزیرو سەودا
مەجنوونەکی بی نەزیر و شەیدا

- **هەڤبەرکرن: حم.ئۆس. پرۆ.** دلپەزیر ێ-
- **پەیڤناسی: دلپەزیر:** دلپەژراندی، خوونشرین- **بێ نەزیر:** بێهەڤال
- **جوانکاری:** پەیڤێن دین و مەجنـوون و شـەیدا هەڤـواتەنە. ئـەڤ مالکـا هەلبەسـتێ ب شێوەیا تەرسیعێ هاتییە ڤەهاندنێ.
- **شرۆڤە: ↓**

١٣٠٧- غالب کـریا ل عـەقلء دێهشەت
موونس کریا ل قەلبء وەحشەت

- **هەڤبەرکرن: هژ. میر.** گەڕی یا، گەڕی یا- **حم.** گریا، گریا- **هژ.** عەقلێ، قەلبێ- **میر. حم. ئا.** عەقلی، قەلبێ- **رۆ. ئۆس.** عەقلء، قەلبێ-

- **پەیڤناسی: دێهشەت:** ترس، سەرسەمی بوون- **مـوونس:** هەڤـدەم- **وەحشـەت:** ترس، خۆف

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا هەلبەستێ ب شێوەیا موازنە یێ هاتییە ڤەهاندنێ. پەیڤێن عەقـل و قەلب هەڤبابەتن. پەیڤێن وەحشەت و دێهشەت هەڤواتەنە.

- **شرۆڤە:↓**

١٣٠٨- نە قابلێ حەملێ داغێ دەردان
نە نائلێ سەیرێ باغێ وەردان

- **هەڤبەرکرن: میر.ئا. رۆ.ئۆس.** حەمل و داغ، سەیر و باغ - **حم.رۆ. هژ. ئا.ئـۆس.** داغ و دەردان- **پرۆ.** داغێ دەردان - **هژ. ئۆس. رۆ.** باغ و وەردان- **پرۆ.** بـاغێ وەردان **نائل:** پێگەهەشتی-

- **پەیڤناسی: قابل:** هێژا - **حەمل:** هلانین، هلدان - **داغێ دەردان:** ئێشا برینان - **نائل:** پێگەهیشتن - **وەرد:** سۆرگول.

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا هەلبەستێ ب شێوەیا تەرسیعێ هاتییە ڤەهاندنێ. پـەیڤێن داغ و باغ جناسێ ساز دکن.

- **شرۆڤە:↓**

١٣٠٩- حاسل کـو نـەبـوو وسـالێ زیـنێ
راحەت چـونـەبـوو ژ بـەر بـرینێ
١٣١٠- لەو را کو دو تەشنەلەب د بیگاف
بـی تـاب بـبـن ژ بـۆفـرەک ئـاف
١٣١١- نـاگـەهـ بـرِژت ژ ئـاسـمـانـی
سەرچێشمەیێ ئـابـێ زنـدەگـانی

- **هەڤبەرکرن: ئا.** برژیت -

- **پەیڤناسی: چونەبوو:** تونەبوو، نینبوو- **بێگاڤ**:بێچارە، نەچار - **فڕەک ئاڤ**:قورتەک ئاڤ - **سەرچێشمە**:سەرەکانی

- **شرۆڤە:↓**

١٣١٢- یەک تەشنە موراديێ دل هلینت
یەک سووختە هەروسا بـمینـت

- **هەڤبەرکرن: هژ.** هەلینت- - **رۆ.** سووختەیێ- **حم.** سوختو-

- **پەیڤناسی: تەشنە:** تیهنی - **موراد:** مراز- **سووختە:** شەوتی

- **شرۆڤە:↓**

١٣١٣- یەک کەسب بکەت حەیاتێ سەرمەد
ئـێ دی بـچیـتە مـەمـاتێ مـومـتەد

- **هەڤبەرکرن: حم.** چتە- **ئۆس.** دچتە-

- **پەیڤناسی: کەسب کرن**:دەست ڤەئینان - **سەرمەد**:هەرەهەرەیی - **ئـێ دی:** ئـەوێ دی، یێ دنێ - **مەمات**:مرن - **مومتەد**:درێژبوویی، دوومدار

- **جوانکاری:** پەیڤێن حەیات و مەمات دژبـەرن. پـەیڤێن سـەرمەد و مـومتەد ژی دکـارن هەڤواتە بن.

- **شرۆڤە:** مەمۆ ژی ل هزرا رووییێ دلدارا خوە دا واتە ل ئارەزوویا دیدارا دلبەرا خوە دا بوو دینەکی سەوداسەری و دلحەبین و شێتەکی شەیدا و بێ هەڤـال. ترسـێ و سەرسـەمی تی یێ زۆردەستی ل هشێ وی کر و دلێ وی بـوو وارگەهـێ شـێتی و شـەیدابوونێ. نـە دکاری بارێ گرانە کول و دەردان هەلگرە و نە ژی هێژایی چوونا سـەیرانا بـاغ و گـول و گولزاران بوو. ب کورتی دەما کو دەستێ وی نەگەهشتە زینێ، ئێدی ل بەر برینا ئەڤینـێ ڤەنەدحەسیا و چو ئارام و حەدووری ژێ را نەمـابوون. مـافێ وی ژی هەبـوو کـو وسـان

شێت و شەیدا ببە، لەورا کو ئەگەر دو تیهنی یێن بێگاف و بێچارە هەردوک ژی ژ بۆ فرەک ئاف بێ تاب و بێ حەدوور بن، لێ نشکاڤا سەرەکانی یا ئاڤا ژینێ ژ ئاسمانێ ژۆردا بڕژە و ژ وان هەردو تیهنی یان یەک بگێژە مرازێ دلێ خوە و یێ دن ژی ل ئاگرێ خوە دا بشەوتە و هەروسا لێڤ زوها و تیهنی بمینە. یەک ژیانا هەردەمی و هەرەهەرەیی دەست خوە ڤە بینە و یێ دی ژی بکەڤە ناف مەرگ و مرنەک دوومدرێژ و هەر ل ناڤا مرنێ دا بە.

١٣١٤- تاجدینێ کو ئەو وسال دەست دا
ئەورەنگ ل مەمێ مەلال دەست دا

- **هەڤبەرکرن: هژ.** ویصال،
- **پەیڤناسی: وسال دەست دان:** گهەشتنا مرازان- **مەلال:** دلتەنگی، وەرەزی
- **شرۆڤە: ↓**

١٣١٥- ئەسلەلن ژ غەمان نەبوویە هێسا
مەحزەن ب کەسان نەبوو موواسا

- **هەڤبەرکرن:** ئەڤ مالکا ل **ئۆس.** دا نەهاتییە- **میر. رۆ.** مواسا، مەراسا- **پرۆ.** هێسا و مودارا، مواسا و مودارا هاتییە؟- **ئا.** مواسا، مودارا-
- **پەیڤناسی: هێسا:** راحەت - **مواسا:** دلداری، ئاریکاری
- **جوانکاری:** پەیڤێن هێسا و مواسا پاشبەندێن لاوازن. ئەڤ مالکا هەلبەستێ ب شێوەیا تەرسیعێ هاتییە ڤەهاندنێ.
- **شرۆڤە: ↓**

١٣١٦- قەتعەن وی نەبوو ل جهـ قەرارەک
ئەسلەن وی نەبوو ب کەس مەدارەک

- **هەڤبەرکرن: هژ.** جێهـ- **میر. رۆ.** ب کەس نەبوو- **پرۆ.** نەبوو ب کەس –

- **جوانکاری:** ئـەڤ مالکـا هەلبەستێ ب شـێوەیا تەرسـیعێ هـاتییە ڤەهانـدنێ. پـەیڤێن ئەسلەن و قەتعەن هەڤواتەنە.

- **شرۆڤە:↓**

۱۳۱۷- ئەو وەقتێ وەکو دچوویە پێش میر
تە دگۆ کو دو ساغـە پێ د زنجـیر

- **هەڤبەرکرن: میر. ئا. بر.رۆ.** وەقتێ وەکو ئەو- **پرۆ.** ئەو وەقتێ وەکو **- ئا.** نەساخە-

- **پەیڤناسی: پێش:**لاءء، بال، نک **- دوساغ:** بەندی، ئێخسیر

- **شرۆڤە:↓**

۱۳۱۸- هەر لەحزە ژ دەرد و ئاه و واهێ
ئـاگـر دگـەهـانـدە بـارگـاهێ

- **هەڤبەرکرن: ئا. رۆ.** دەرەێ- **پرۆ.** دەرد و –

- **پەیڤناسی: واه:** ئاه، ئاخ **- بارگاه:** مەبەست ژێ ئاسمانە.

- **شرۆڤە:↓**

۱۳۱۹- گافا کو دچوویە پێش تاجدین
ئەو ژارێ د گەل دلێ ب نالین

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** گافا دچوویە- **هژ.** پێشێ **- - ئا.** ئەوی –

- **شرۆڤە:↓**

۱۳۲۰- نەدشی بکەتن مەدار و سوحبەت
نەدبوو بگرت قەرار و ئـولـفـەت

- **هەڤبەرکرن: ئا.** نەدشا - **میر.** بکەت- - **میر.** بکرت- **رۆ.** بکـرن- **پـرۆ.** بگـرت - **ئۆس.** بکەتن-

- **پەیڤناسی: نەدشی:**نکاری – **قەرارگرتن:** ڤەحەبین - **ئولفەت:** هۆگری

- **شرۆڤە:↓**

۱۳۲۱- ناچار ژ هـەیـشەتـێ دچـوو دوور
هەمدەرد دبوو د گەل شەتێ کوور

- **هەڤبەرکرن: ئا.** دێهشەت

- **پەیڤناسی: هەیشەت:** حەوش، مال و ئاڤەدانی - **شەت:** چەمێ مەزن و کوور –

- **شرۆڤە:** دەما کو تاجدین گەهیشـتە مـرازێ خـوە، و مەمـێ مـا ب تەنـێ، ئـەو گەلەکـی دلتەنگ و بێ هێڤی ما. قـەت ژ دەسـتێ دەرد و کـولان ڤەنەدحەسـیا و قـەت نکـاری ب کەسەکێ را هۆگری یێ بکە. ئەوی قەت نکـاری کـو ل جیهەکـێ ئـارامێ بگـرە و قـەت نکاری ل بال کەسەکێ ڤەحەبە. دەما کو ئەو دچوو بال میرء، تە دگۆت قەی ئـەو بەنـدی یەکە کو هەردو پی یێن وی ل زنجیرێ دایە. هەردەم ژ دەردێ ئەڤینێ دنالیـا و ب نالینـا خوە ئاگر دگەهاندە ئاسمانان. ئەو بەلەنگازێ دل بکول دەما کو دچوو بـال تاجـدینء ژی قەت نکاری خەبەربدا و قەت نکاری ڤەحەبییـا و ب وی را هـۆگری بکـرا. ب نەچـاری ژ ئاڤایان دەردکەت و دگەل چەمێن کوور دبوو هەڤال و ب وان را دگۆت و دنالییا.

(٣٣)

موخاتەبەیا مەمێ یە د گەل شەتێ جزیرێ، موجاوەبەیا ژ عێشقا بێ نەزیرێ

١٣٢٢- کەی شوبهەتێ ئەشکێ من رەوانە بی سەبر و سوکـوون و عـاشـقانە

- **هەڤبەرکرن: هژ. حم. ئا. میر.** سوکوونێ –
- **پەیڤناسی: رەوانە:** هەڕک، خوشوک - **عاشقانە:** ئەڤیندارانە، وەکی ئەڤیندارانێ-
- **جوانکاری:** پەیڤێن سەبر و سوکوون هەڤواتەنە. خانی نابێژە کو هێسـرێ مەمـێ وەکـی چەمێ جزێری بوو، ئەو دبێژە چەمێ جزیرێ وەکی هێسرێ مەمێ بوو.
- **شرۆڤە:↓**

١٣٢٣- بی سەبر و قەرار و بی سـوکوونی یان شوبهەتێ من تو ژی جونوونی

- **هەڤبەرکرن: ئا.** قەرار بێ-
- **جوانکاری:** پەیڤێن سەبر وسوکوون و قەرار لێرە دا هەڤواتەنە.
- **شرۆڤە:↓**

١٣٢٤- قەت نینە ژ بۆ تە را قەرارەک
غالب د دلێ تە دایـە یـارەک

- **هەڤبەرکرن: میر. ئۆس. ئا. حم. زا. ئە. هژ.** تەدا نەیارەک – **جـا.** تـە دایـە یارەک - **رۆ.** تەدانە نارەک- **پرۆ.** یارەک-

بالکێشی: نیڤمالکا دوویێ یا ڤێ هەلبەستێ ئالۆزە. ئەگەر ئەم وەک چاوا ل هەفـت ژێدەران دا هاتییە: غالب د دلێ تە دانە یارەک، بپەژرینن، هینگا ئالۆزی یـەک تێ پێش. پەیڤێن دل و یار هەر دو ژی تەکانە واتـە مـوفرەدن و کـردارا وان ژی دەبی یا تەکانە بێ، واتە د دلێ تە دایە بە، نە کو ددلێ تە دانە، چـاوا کـو ل لبـا جاندۆسـتی دا هـاتییە. ئەگـەر ئـەم یـا لبـا رۆدینکـۆیێ بپـەژرینن، واتەیـا نیڤمالکێ وەها تێ : بێگۆتن ئاگرەک بەردانە دلێ تە ژی.

- **پەیڤناسی: غالب:** ئللا، بێگۆتن، زۆرتر - **د دلێ تە دایە یارەک: یارەک** ل ناڤ دلێ تە دا هەیە، یارەک د دلێ تە دایە- **د دلێ تە دانە نارەک:** ئاگرەک بەردانـە دلێ تە- **د دلێ تە دانە:** بەردانە دلێ تە، ل دلێ تـە دانـە- **جوانکـاری:** ئـەڤ هەلبەستا خانی هەلبەستا فەقـی یـا ب نـاڤێ ئـاڤێ دینـە بیـرا مـرۆڤء، واتـە ئقتباسەکە ژ وێ:

هەی ئاڤێ ئاڤێ ئاڤێ ئاڤ، ما تو ب عەشق و مەحبەتی،
مەوج و پێلان داڤێی بەلاڤ، بێ سەکنە و بـێ راحەتی

- **شرۆڤە: ↓**

١٣٢٥- هەر لەحزە تە ژی چ تێتە بێرێ
سەرگەشتە دبی ل رەخ جزیرێ

- **هەڤبەرکرن: حم. ئۆس. میر. پرۆ. جا. زا.** دبی- **ئە.** دبی، ل رەخ دا دچـی هاتییە- **رۆ.** دچی- **هژ.** دبێ-

بالکێشی: دبی ژ دچی سەرراست تره، لەورا کو مەمێ خـوه و چەمـێ جزیـرێ دده بەر هەڤ و دبێژە ئەز چاوا ل دۆرا جزیرێ را ئاواره و سەرگەشتە بوومە، تـو ژی وسان سەرگەشتەیی دۆرا جزیرێ بوویی.

- **پەیڤناسـی:هەرلەحـزە(هرلحظـه):** هەرگـاڤ - **رەخ:** کێلـەک، تەنشـت - **سەرگەشتە:** سەرگەردان-

- **شرۆڤە:↓**

١٣٢٦- ئەڤ شەهرەیە گەر ژ بۆ تە مەحبووب
حـاسـل کـریـایـە بـۆ تـە مـەتـلووب

- **هەڤبەرکرن: زا.** ئەڤ شەهرەیە ژ بۆ تە- **ئا. کو- ژێدەرێن دی.** گەر- **- ئا . ئۆس.** کریا ژ بۆ تە - **هژ. میر. حم. رۆ. ئە. زا. جا.** گەڕی یایە بۆ تـە - **ئـا.** کریا ژ بۆ تە –

- **شرۆڤە:↓**

١٣٢٧- دائـم د دلـێ تـە دایە مەنزل
دەستێ تە ل گەردەنێ حەمایل

- **هەڤبەرکرن: هژ.ئە. بر.حم. ئا.** دانە-

- **پەیڤناسی: گەردەن:** قرک، گەوری - **حەمایل:**حەماییل، قورئانەک بچووک یان چەند ئایات ژ قورئانێ کو دکەنە ناڤ قابەک قاووش یان زێڕ یان زیـڤ و دکـن ئوسـکورا خـوه دا، تشـتا کـو دافێـژن ئوسـکورا خـوه، تشـتا کـو ب خـوه ڤـا هەلدپاسن.

- **جوانکـاری:** شـارێ جزیـرێ ب یـارەکێ و چـەم ژی ب ئەڤینـدارەکی هـاتییە وەکاندنێ کو دەستێ خوە ل ئوسکورا یارا خوە را بریبە و ئەو حمێز کریبە.

- **شرۆڤە:↓**

۱۳۲۸- هێژا ژ خودێ تـو فکـرێ ناکـی
هەر رۆژێ هەزار شوکرێ ناکـی
۱۳۲۹- ئەڤچەندە دکـی هـەوار و گازی
ئێـدی چ مـوراەکـی دخـوازی
۱۳۳۰- بێـهوودە چـرا دکـی تو فەریـاد
ئـاوارە دچـی دیـارێ بـەغـداد

- **هەڤبەرکرن: ئا.** هاداره-

- **جوانکاری:** پەیڤێن گازی، فەریاد و هەوار هەڤواتەنە.

- **شرۆڤە:↓**

۱۳۳۱- گەر ئەز بگریـم وەگـەر بـنالم
وەر ئەز بـمـرم وەگـەر بـکالم
۱۳۳۲- هەرچی وەکو ئەز بکەم رەوایە
مـەعـقـوول ژ بـۆ م را فەنایە

- **هەڤبەرکرن↓: میر.** رەوانە، فەنانە - **هژ.** مە را-

- **پەیڤناسی:بکالم:** بکەم کالە کال، بنالم، کالە کال زۆرتر ژ دەنگێ پەز و بەرخان را تێ گۆتنێ و مەجازەن ژ نالینا مرۆڤان یان دەنگێ دەنگبێژان را ژی دبێژن. - **رەوا:** دوروست، جایز - **مەعقوول:** بەرعەقل، بەرهش –

- **شرۆڤە:↓**

۱۳۳۳- جـــارەک ل دلـێ مِ ژی گـوزەر کـــە
سەرچەشمەیێ چەشمێ من نەزەر کە

- **هەڤبەرکرن: ئۆس. رۆ. میر.** مە –

بالکێشی: ل ئا. و ئۆس. دا دو مالکێن زێدە ژی هاتنە کو دیارە نە یێن خـانییەنە، لێ پێدڤی یە ئەز وانا ژی لێرە دا بینم:

ئا.

ئاڤـێ وەهـە گـۆتـە وی تو دینی
مـا تـو نـزانـی ماجـەرا بـریـنـی
نـــوورا ژ روخـێ وێ دلـروبـایـێ
سەرگەشتە دبـن بڤـی هـەوایـێ-

ئۆس.

ئاڤـێ وە دگـۆتـە وی تـو دینـی
واقـف نـەبـوویـی ژ وی بـریـنی
نـوورا ژ روخـێ وێ دلـروبـــایـێ
سەرگەشتە دبین ب ڤـێ هەواێ

- **پەیڤناسی: جارەک:** جارەکێ - **گوزەرکرن:** دەرباس بوون

۱۳۳٤- دەردێ دلێ من کـو بـێدەوایە
چەشمێ تەڕێ من چ ماجەرایە

- **پەیڤناسی: بێدەوایە:** بێدەرمانە - **چ ماجەرایە:** چ قەومینەکە؟ - **چما جەرایە:** ژ بۆ چ دهەڕکە؟

- **جوانکاری:** پەیڤێن دەرد و دەوا دژبەرن. هەڤبەندا چ ماجەرایە لەتافەتێ ساز دکە. لەورا کو هەم ب واتە یا چ قەومینەکە؟ تێ و هەم ژێ دکارە ب واتەیا ژ بۆ چ دھەڕکە؟ بێ .

- ل هەڤبەندا چەشمێ تەڕێ دا سەربەستی یا هۆزانێ یێ هەیە.

- **شرۆڤە:↓**

١٣٣٥- دیوانەمە من پەری بدەردا
ئەز دجلەمە زەنبەری م بەردا

- **پەیڤناسی: زەنبەری:** زنبەلی، زەنبەلە، شیرەیا ئاڤێ، بەندا کو ل پێشاییکا چەمەکی گرێ ددن و ئاڤێ ل پشتێ دا دپەنگینن و ناهێلن ئاڤا وی سەربەست هەڕە و ئاڤێ ژ وی چەمی بۆ جۆک و جۆباران دبن. – **زەنبەری م بەر دا:** من زەنبەری ل بەر هەیە، زەنبەری ل پێشی یا م دا هەیە، بەرگری یا من دکن-

- **جوانکاری:** پەری ئستعارەیە ژ زینێ، زەنبەری ئستعارەیە ژ بەرگری و بەربەندی یێ. مەمێ خوە دوەکینە چەمێ دجلە و بەرگری یا کۆمەلێ و زۆرداری یا میر ژی دوەکینە زەنبەری و بەرگرییەکێ کو پێشاییکا وی گرتنە و ناهێلن ئەو ب سەربەستی زینێ ببینە.

١٣٣٦- وەستانی و نێرگزی و سەقلان
دەروازە و عومەری و مەیدان
١٣٣٧- ڤان سەیرگەهان تو لێ دکی گەشت
ئەز مامە ژ بۆ م را دەر و دەشت

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** وان- **پرۆ.** ڤان - **ئە.** ژ بۆ موراديێ دەر دەشت- **ئا.** دەری دەشت- **پرۆ.** ئەز مامە و بێ مرا دەر و دەشت، رەنگە وەها بووبە: ئەز مامە و بێ موراد دەر دەشت-

- **پەیڤناسی: وەستانی، نێرگزی، سەقلان، دەروازە، عومەری، مەیدان:** هەریەک ناڤێ سەیرانگەهەک باژارێ جزیرا بۆتان ل سەردەما میر زینەدین دا بووبە. - **سەیرگەه:** سەیرانگەه، جیهێ سەیرانێ - **دەرو دەشت:** چۆل و چیا، دەشت و نەوال -

■ **شرۆڤە:↓ ئەی چەمێ وکی هێسترێن مـن رەوان و هـەڕک، ئەهـەی ئاڤـا بـێ راوەست و بێ حەدوورا ئەڤیندارانە، گەلـۆ تـو ژی وەکـی مـن شـێت و شـەیدا بوویی کو تو وەها بێ ئارام و بێ راوەستی و ناڤەحەبی؟! بێگۆتن یارەک ل دلـێ تە دا ژی هەیە کو تو وەها بێ حەدووری و قەت ئارام و ئۆقرە نـاگری. گەلـۆ چ دکەڤە بیرا تە کو تو هـەردەم وەکـە شـێتان ل رەخ جزیـرێ را سەرگەشـتە و سەرگەردان و ئاوارە دبی و دهەڕکی؟ ئەگەر یار و دلبەرا تە ئەڤ باژارا بە، وایـە تو گەهەشتی یی مراز و مەقسـەدێ خـوە و دلبـەرا تـە وایـە ل بەرسـینگ و ل بەردلێ تە دایە و تە دستێ خوە ل گەردەنـا وێ ئالانـدییە و تـە ئـەو دایـە بـەر هەمێزا خوە، ڤێجا تو چ دخـوازی؟ تـو قـەت ژ خـوەدێ ناترسـی و رۆژێ هـەزار جاری سپاسێ ژ وی را ناکی کو تو گەهەشتی یی مرازێ خوە؟ تو چرا وەها دکـی هاوار و گازی و تو ئێدی چ مراز و مەتلەبێ ژ خوەدێ دخـوازی؟ تـو چمـا وەهـا بێتونە دکی گازی و هاوار و وەکە شێت و سەرگەردانان سەرێ خوە ل کەندال و دار و بەران ددی و بەر ب باژارێ بەغدایێ دهەڕکی؟ ئەرێ ئەگەر ئەز بگریم و بکالم و بنالم و بمرم ، مافێ من هەیە. هەرچی ئەز بکم رەوایە، لەورا کـو مرنـا من تشتەکی بەرهشە و ئەز هێژایی مرنێ مە. جـا جـارەکێ ل دلـێ مـن را ژی دەرباس بە و دینا خوە بدە سەرەکانی یا دلێ من ژی و بزانبە کانێ چـاقێ مـن بێن تەڕ چما وەها وەکی تە دهەڕکن و چ قەومییە و چ بوویە و بزانبە کانێ چمـا دەردێ دلێ من بوویە دەردەکی بێدەرمان. ئەز شێت و شەیدا بـوومە کـو مـن پەری یا خوە دەردایە. ئەز دجلەمە کو بەراییکا هەڕکینا من هاتییە گرتنێ و ئـەز نکارم وەکی تە سەربەست و ئازا بگەڕم. لێ تو چما دنالی و هێسران دڕژینی؟ تویی کو سەربەسـت ل سـەیرانگەهێن وەکـە: وەسـتانی، نێرگـزی، سـەقلان، دەروازە ، عومەری و مەیدانێ دا کو جیهێ سەیرانا زینێ یە دگەڕی و سـەیرانێ دکی. لێ ئەز ژ وان سەیرانگەهانە بێ پارمامە و تەنێ ئەڤ چۆل و دەر و دەشتا ژ من را مایە.**

(٣٤)

مەباحسی یا مەمێ یە دگەل بایێ و هەواداری یا دگەل هەوایێ

١٣٣٨- گەھ بەحس دکر د گەل سەبایێ
شەرحا غەمێ دل دگـۆتـە بایـێ

- **هەڤبەرکرن:** ئە. دلێ غەم – میر. غەمێ دوەگۆتە-

- **پەیڤناسی:بەحس (بەحث) کرن:** ئـاخفتن، گەنگەشـە کـرن- **سـەبا:** نـاڤێ بایەکی یە، بایێ سبێدێ- **شەرح:** شرۆڤە - **غەمێ دل:**کولا دلی –

- **شرۆڤە:↓**

١٣٣٩- کەی جسم لەتیفێ شوبهەتی رووح
دەرگاهێ بەدەن ل بەر تە مەفتـووح
١٣٤٠- ئەز هێڤی دکەم کو بی تـەوەقـقـوف
رەنجیدە قـەدەم ب بـی تـەکـەللوف

- **پەیڤناسـی:لەتیـف:**نـەرم و نـازک، تەنـک - **مەفتـووح:** ڤەکـری - **تەوەققوف:**راوەستان - **رەنجیدە:** ئێشاندی - **تەکەللوف:**زەحمەت، ئێشان – ل"ئەز هێڤی دکم " دا سەربەستی یا هۆزانی یێ هەیە.

- **شرۆڤە:↓**

١٣٤١- جارەک هەڕە سودەتوسسەعادەت
گاڤەک هەڕە سدرەتونـنەهـایـەت

- **پەیڤناسی: سودەتوسسەعادەت:** دەرگـاهێ بەختـەوەری یـێ، مەبەسـت ژێ رووونشتگەھ و مالا زینێ - **سدرەتوننەهایەت:** دارەکە ل بهیشتێ دا، مەبەسـت ژێ زین بخوەیە –

- **جوانکـــاری:** ئـــەڤ مالکـــا ب شـــێوەیا تەرســـیعێ هـــاتییە ڤەهانـــدنێ. سودەتوسسەعادەت ئستعارەیە ژ مالا زینێ و سـدرەتونـنەهایەت ئسـتعارەیە ژ بەژن و بالا زینێ-

- **شرۆڤە: ↓**

١٣٤٢- ئەووەل تو ببووسە ئاسـتانێ
پاشێ هەڕە پێـش دلسـتانێ

- **هەڤبەرکرن: هژ. پێشێ –**

- **پەیڤناسـی: ئـەووەل:** پـێش دا - **ببووسـە:** راموسـە - **پاشـێ:** ل دوو را - **دلستان:** دلبەر، بەردلک –

- **جوانکـاری:** پـەیڤێن ئـەووەل و پاشـێ دژبـەرن. پـەیڤێن پاشـێ و پـێش ژی دژبەرن.

- **شرۆڤە: ↓**

١٣٤٣- ئەمما ب تەوازوع و ب تەعـزیم
سەد مەرتەبە ئحترام و تەکریم
١٣٤٤- ئـاهـسـتـە ژ بـۆ بـکـە دوعـایێ
وابەستەیـێ وێ بـکـە سـەنـایێ

- **هەڤبەرکـرن: رۆ.** دابستەیێ- **پرۆ.** دانسـتەیێ، وابەسـتەیێ - **هـژ.** وی- **ئـا.** وابەستە ژ بۆ بکە- **ئا.** دابستە ژ بۆ بکە سەنایێ- **میر.** دابەستەیێ.

- **پەیڤناسی: تەوازوع:** سەر ل بەر، نەفس بچووکی - **تەعزیم:** سـەردانڤاندن - **مەرتەبە:** جار - **ئحترام:** رێزلێ گرتن - **تەکریم:** مەزن کرن، رێز لێ گرتن - **ئاهستە:** هێدی - **وابەستە:** پێڤە، هێژا – **وابەستە کەن:** پێڤە کرن- **سـەنا:** پەسن، سپاس –

- **جوانکاری:**

پەیڤێن تەوازوع و تەعزیم و ئحترام و تەکریم هەڤبابەتن و لێرەدا دکارن هەڤواتە بن ژی. پەیڤێن وابەستە و ئاهستە موسیقایێ چێ دکن.

- **شرۆڤە: ↓**

١٣٤٥- شـایـسـتە بـکـە تـــو ئـحـتـــرامـێ
دەست بەستە ڤەوەست بکە سەلامێ

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** ڤەوەستە بۆ سەلامێ- **میر.** ڤەوەستە بکە-

- **پەیڤناسی: شایستە:** هەژی، هێژا - **ڤەوەست:** ڤەوەستە، راوەستە -

- **شرۆڤە: ↓**

١٣٤٦- پاشێ حەرەکەت کە پێشڤە چاپک
سقلەت نەکـری لِ تـەبعـێ نـازک

- **هەڤبەرکرن: ئە.** پێشێ- **هژ.** ژ-

- **پەیڤناسی: چاپک:** چاپوک، ب لـەز، ژێهـاتی – **سـقلەت(ثقلـەت):** گرانـی - **نەکری:** نەکی

- **شرۆڤە: ↓**

١٣٤٧- ئـەڤ نـامـە کـو خـوون دل مـدادە
ئەڤ سەفحە کو مەردومەک سەوادە
١٣٤٨- پـەردێ مـەلڤـیـن ژِ بـەر جـەمـالـێ
تـەنـهـا بـدە دەسـتـء عـەرزحـالـێ

- **هەڤبەرکرن: هژ.** ل - - **ئۆس.** دەستی- **هژ.** دەستێ عەرزێ- **ئا.** عەرز و حال-

- **پەیڤناسی: نامە:** مەکتووب، رەشبەلەک - **مداد:** رەشاتی، مورەکەب، جەوهـەر، قەلەما سوربی(قورقوشـوومی) - **سـەفحە:** رووپـەل - **مەردومـەک:** بیبـک - **سەواد:** رەش، رەشایی - **مەلڤین:** نەلڤینە - **عەرزحال(عرضحال):** سکالانامە، شکایەت، گازندەنامە –

- **شرۆڤە: ↓**

١٣٤٩- زینهار د با نەکی نقابێ
گافا کو دخوونتن کتابێ

- **هەڤبەرکرن: ئە. ئا.** دیار – **هژ.** دە با- - **دخوینتن-**

- **پەیڤناسی: دبانەکی:** نەهەژینی، ل بەر بایێ نەخی - **نقاب:** رووبەند، پۆشی –

- **شرۆڤە: ↓**

۱۳۵۰- بێژێ ژ م را کو پادشاهم
خالا ئەنییا ته قبـلـەگاهم

- **هەڤبەرکرن: هژ.ئه. رۆ. حم. ژ مدا- رۆ.** خالا ئەنیـا تـه قبلەگـاهم- **ئـا. ئـه.** بەندەکە/بەندن اگا سۆیله قبلەگـاهم- **هـژ.** بەنـدەن ئانـا سـۆیله قبلەگـاهم- ئەڤ نیڤمالکا ئالۆزه. هەروەکی تێ خوویانێ تەنێ ل **رۆ.** دا ب کـوردی هـاتییه. ل نەھ ژێدەرێن دی تەڤدا ب تورکی هاتییه. لێ چونکو ل بنێشێ دا ب تورکی یا کەون ئەسکی تورکی یێ هاتییه نڤیسینێ، هەموو رووناڤیسکاران ژی ئـەو ب شاشی هلدانه. تورکی یا وێ وەهایه: **بەندەن ئۆنا سۆیله قبلەگاهم**- واتە: ژ زار من بێژە وێ ئەی رووگەها من).

- **پەیڤناسی:قبلەگاه:** رووگەھ، جیهێ رامووسانێ، پەیڤا رێزلێگرتنێ یە ژ بۆ میر و پادشاهان تێ گۆتنێ، هندەک ژ بۆ زێـدە رێـز لێگرتنـێ ل جیهـێ قبلەگـاهم، دبێژن: قبلەیێ عالەم، واتە رووگەها هەموو جیهانیان-

- **شرۆڤه:↓**

۱۳۵۱- تو مەتلەعێ نووری زولجەلالی
تو مەنبـەعێ کەوسـەرا زەلالی

- **هەڤبەرکرن: هژ.ئه. بر. رۆ. میر. حم. ئا.** لەو، لەو - **پرۆ.** تو، تو –

- **شرۆڤه:↓**

۱۳۵۲- تو مەنزەر و مەزهەرا ئـلاهی
ئەم بۆ ته گەدا تو پادشاهی

- **هەڤبەرکرن: هژ. میر. حم. ئا. ئه. ئۆس. رۆ.** لەو - **پرۆ.** تو - **ئـا. ئـۆس.** مەزهەرێ - **- هژ. ئۆس . ئه. ئا.** بوونه-

- **پەیڤناسی:مەنزەر:** جیهێ بەراخودانێ

١٣٥٣- دا بۆ مە ب حەققی موتتەسف بێ
دەرحەققێ مە عەدلێ مونتەسف بێ

- **هەڤبەرکرن: ئە.ئۆس. میر.** حەققێ- **- هژ. ئۆس. حم.** عەدل و-

- **پەیڤناسی: ب حەققی:** ب راستی، ب دوروستی **- موتتەسف:** پەسن دایی، شرۆڤەکار **- دەرحەققێ:** ل بارا **- مونتەسف:** ب ئینساف، دادمەند –

- **جوانکاری:** پەیڤێن ب حەققی و دەرحەقی و پەیڤێن موتتەسف و مونتەسف جناسێ ساز دکن.
ل هەڤبەندا "ب حەققی" دا سەربەستی یا هۆزانی یێ هەیە.

- **شرۆڤە: ↓**

١٣٥٤- دوزدیدە ژ دیدەیی تەڤەلا
گەهـ گاهـ بکی ل دل تەجەلا

- **هەڤبەرکرن: میر. رۆ. ئۆس. ئا.** دوزدیدە **- حم. هژ. جا.** دەردیدە **– ئە.** دزیێت، ل رەخ ژی نڤیسییە؛ دوزدیدە- **زا.** دوردیدە- **- میر.** گەهـ گەهـ ، ل رەخ دا ژی گەهـ گاهـ ، هاتییە نڤیسینێ – **هژ.** گەهـ گاهـ- **رۆ.** گاهـ گاهـ- **ئە.** بکەت

- **پەیڤناسی: دوزدیدە:** دزیڤا، ل ناڤا بروو و بژانگان دا **- دەر دیدە:** ل چاڤان دا **- تەڤەلا:** تەوەلا، دۆستانی، ئەڤینا زەمینی **- ژ دیدەیێ تەڤەلا:** ژ چاڤێ دۆستانی یێ ، ژ چاڤێئەڤیندارێ یا زەمینی **- تەجەلا:** دەرکەتن، سەردان، چلڤلین –

- **جوانکاری:** پەیڤێن دوزدیدە و ژدیدە جناسێ ساز دکن. پەیڤێن تەڤەلا و تەجەلا دو بوێژێن عرفانینە و دژبەری هەڤدونە.

- **شرۆڤە: ↓**

١٣٥٥- ئەڤ دەئبێ قەدیمە پادشاهان
وان عامە نەزەر ل پڕ گوناهان

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** ئەو- **- ئۆس.** بێ –
- **پەیڤناسی: دەئب:** دەب، رێ و رسم **- قەدیم:** مێژین –
- **شرۆڤە: ↓**

١٣٥٦- وەللاه گونەهێ خو ئەز نـزانم
ئەمما مە دلەک هـەبوو دزانم
١٣٥٧- ئەو دل پەریان ژ مـن رەڤـایە
ئەڤ پێلەکە ئەو ژ من جودایە

- **هەڤبەرکرن: هژ.ئۆس.** ئەڤ **- میر.ئا.** پەریا –
- **پەیڤناسی: پەریان:** پەرییان، **- پێلەکە:** دەمەکە-
- **شرۆڤە: ↓**

١٣٥٨- وەقتێ کو د گەل من ئەو تـــەبا بـوو
ساحب هەوەس و خـودان هەوا بـوو
١٣٥٩- بـەلکی کـربـــت خـەتـا و عـسـیان
ئنسان خەلقین ب نەـقس و نسـیان
١٣٦٠- سەدجاری کـو زێـدە پـڕ گـــونـاهـە
لـێ سـایـەیـێ زولـفـێ تـە پـەناهە

- **هەڤبەرکرن: ئە.** گوناهم، پەناهم **-- ئۆس.** یا سایەیێ-
- **پەیڤناسی: تەبا:** دگەل **- ساحب هـەوەس:** خـودان ئـارەزوو، ئارەزوومەنـد **- خـودان هـەوا:** ئەڤینـدار، ب دەعیـە، پۆزقولـۆز **- خەتـا:** شاشـی، گـونەھ -

عسیان(عصیان): سەرکێشی، سەرپێچی، نافەرمانی - **نەقس:** نقیشکانی - **خەلقین:** هاتن ئافراندنێ - **نسیان:** ژبیرکرن –

- **شرۆڤە:↓**

١٣٦١- گەر قەهرێ بکی ل وی جەزایە
وەر عەفوێ بکی عەجەب عەتایە

- **هەڤبەرکرن: هژ.** قەهر، **میر. رۆ.** لوان- **پرۆ.** ل وی – **هژ.** عەفو –

- **پەیڤناسی: قەهر:** تووڕەیی، سەغەر لێ برن - **جەزا:** هێژا، سەزا - **عەفو:** لێ بهۆرین - **وەر:** وەئەگەر، ئوو ئەگەر - **عەتا:** بەخشین –

- **جوانکاری:** پەیڤێن قەهر و عەفو و پەیڤێن جەزا و عەتا دژبەرن.

- **شرۆڤە:↓**

١٣٦٢- ئەڤرەنگە بێژە ئەی سەبا تیز
وانگاھ زەمین ببووس و بەرخیز

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** وانگە – **میر.** واگە - **میر. ئۆس.** ببووسە-

- **پەیڤناسی: تیز:** زوو، توند - **وانگاھ:** هینگا، ئو ل وێ دەمێ دا - **ببووس:** راموسە - **بەرخیز:** رابە -

- **شرۆڤە:↓**

١٣٦٣- ئەی بادێ سەبا ب حەققێ مەعبوود
گاڤا وەکو تێی ژ پێش مەقسوود

- **هەڤبەرکرن: هژ.** پێشی –

- **جوانکاری:** مەقسوود ئستعارە یە ژ زینێ.

- **شرۆڤە:↓**

١٣٦٤- زینهار هنەک ژ خاکێ دەرگاه
بینه ژ م را دگەل خو هەمراه

- **هەڤبەرکرن: میر. حم. ئا. رۆ.** زنهار-

- **شرۆڤه: ↓**

١٣٦٥- تۆزا کو ژ رەنگێ تووتیایه
بینه ب خو را کو کیمیایه

- **هەڤبەرکرن: ئا.** ژ مرا- **ل ئا. و ئۆس.** دا ئەڤ مالکا ژی هاتییه، دیاره کو نه یا خانی یه:

ئەو مەلهەمێ دل دەوایێ دیده
هەم ئافێ حەیات و هەم زبیده

پەیڤا زبید ه ژی دەبێ نەبیده به کو واتەیا مەیێ دده.

- **پەیڤناسی: تۆز:** گەرد، گەمار، خوەلی یا هوور - **تووتیا:** دەرمانێ چاڤان، تۆز و ژەنگا قورقوشوومێ کو بەرێ دەرمانێ چاڤ ئێشی یێ بوویه. نهـا ژ تشـتا کـو کێم دەست دکەڤه و زۆر گرانقیمەت و نەیابه را تێ گۆتنێ و ئەوێ تشتا نەیاب دشوبهینن تووتیایێ. بۆ نموونه دبێـژن: فـلان تشـت بـوویه تووتیـا و دەسـت ناکەڤه.لێ هندەک ب شاشی ل دەوسا ڤێ پەیڤێ دا ل جیهـێ کـو بێـژن فـلان تشت بوویه تۆتیا، دبێژن فلان تشت بوویه تۆتی و ژێ تەیرا تۆتی فام دکن.

- **جوانکاری:** تۆزا دەرگاهێ مالا زینێ وەکاندییه تووتیا و کیمیایێ.

- **شرۆڤه:** جارنا ژی ب بایێ سەبایێ را خەبەرددا و کول و دەردێن خوه ژ بایێ را شرۆڤه دکر و وەها دگۆتێ: ئەهەی نازکلەشا وەکی جانء، ئەهەی دەرگـاهێن لەشء ل بەر ته ڤەکری. ئەز هێڤی دکم کو تو ب دلۆڤانی یا خوه بێی زەحمەت و بێی راوەست پی یێن خوه بئێشینی و ژ کەرەما خـوه سـەرەکی ل دەرگـاهێ بەختەوری یێ ل بەر دەرێ مالا زینێ، ل رەخ وێ دارا بهیشتێ بدی. گاڤا کو تو گەهشتی وێدەرێ ژ کەرەما خوه پـێش دا شـێنیکا وێ مـالا پیـرۆز راموسـه و پاشێ هەرە بال دلستانا من و سەرێ خوه ب رێز و حـورمەت ژێ را خـوار بکـه وب رێزداری بەژنا خوه ل بەر بتەوینه و هێدیکا داخـوازێ ژێ بکـه و پەسـن و سپاسێن من بگەهینه وێ و پشتی رێز وئحترام و سەردانڤاندنێ دەست بەستە

ل خزمەتا وێ دا راوەستە و ویشت و سلاۆێن من بگەهینێ و پاشـێ ب نەرمـی ل بەر را دەرباس بە، لێ تە های ژ خوە هەبە، نەبی کو تو گرانی یێ ل سروشتا وێ یا نازک بکی و ئەوێ بئێشینی. ئەڤ نامەیا من کو من ل دەوسا جەوهـەرێ ب خوونا دلێ خوە نڤیسییە و ب رەشکا چاڤێن خوە رەش کرییە، بێی وێ هندێ کو تو پەردەیـا ل سـەر چـاڤێن وێ بلڤینـی، ئەڤـێ سـکالانامەیا مـن بگەهینـە دەستێن وێ. ئەز بەختێ تە دامە، دەما کو ئەو ڤێ نامە یـا مـن دخـوونە، نەبـی نەبی تو رووبەندا وێ بهەژینی و ئەوێ نەرەحەت بکی. ژ زار من بێژێ ئەهەی پادشاها من، ئەهەی خالا ئەنـی یـا تـە قبلـە و رووگەهـا مـن، تـو هەلاتنگەهـا رۆناهی یا خودێ یی. تو سەرەکانی یا ئاڤا کەوسەرێ یا زەلالی. تـو دیمـەن و نیشاندەرا نوورا خودێ یی و ئەم ژ تە را وەکە پارسـەکەکێ و تـو ژی پادشـاها مەیی. تکایە رەوشا مـە ب راسـتی و دوروسـتی شـرۆڤە بکـە و ل بـارا مـە دا دادمەندەکە دادوەر بە. هەی جارنا ژی دزیڤا و پەنیڤا دوور ژ چاڤێن دۆستی و ئەڤینا زەمینی ئاڤڕان بدە مە و جارجاران ژی خوە ل دلـێ مـە دا نیشـان بـدە و دلێ مە ب نوورا خوە بچلڤلینـە و مـە بگەهینـە ئەڤینـا ئاسـمانی. ئەڤـا رەسـما پادشاهان یا مێژینە، کو بەرا وان ل سەر گونەهکاران، بەراخوەدانەک گشتی یە و ئەو ل هوورەگونەهان نانێرن. لێ یا راستی ئەز گونەهێ خوە نـزانم و تەنـێ ئاگاها من ژێ هەیە کو دلەکی من هەبوو، لـێ ئـەو دلا ژی نهـا پەریـان ژ مـن دزینە و ژ من رەڤاندنە و ئەڤا دەمەکە، کو ئەو دل ژ من جودا بـوویە. دەمـا کـو ئەو دلێ من ل بال من بوو، ئەو دل خودانێ هەوا و هەوسەکێ بوو. بەلکـی ژی ئەوی دلی گوناە و کێماسی یەک کربە، لەورا کو مرۆڤ هەموو ب کێماسـی و ب خەوش و نڤیشکان هاتنە ئافراندنێ. ئەگەر ئەو دلـێ مـن سـەدجاری ژی پـڕ گونەهکار بە، لێ هێڤیدارم کو سیبەرا بسکێن تە یێ ژ وی دلی را ببە پەناە و تو یێ وی دلی ژ خوە دوور نەکی. ئەگەر تو ل وی دلی تووڕە ببـی و سـەغەرا وی بهەڕی، ئەو هێژایی وێ جەزایی یە و ئەگەر تو گونەهێ وی لێ ببهـۆری ژی چ بەخشین و لێبهۆرینەک خوەش و مەزنانە یە. ئەی بـایێ سـەبایێ ڤـان گلـی و گازندەیێن من ب لەز و بەز بگەهینە وێ و ئەردێ ئەدەبێ راموسە و ژ ور دوور کەڤە و بزڤڕە. ئەهەی بایێ سەبایێ تو ب خودایێ خوە کی، دەما کو تو ژ پێش دلبەرا من دزڤڕی، بەختێ تە دا مە، ژ من را هندەک خاکا دەرگاهێ وێ بینە، کو ئەز تۆزاوێ ژ خوە را بکم دەرمان و کولاڤا چـاڤێن خـوە، لـەورا کـو ئـەو تـۆزا تووتیایە و ژ بۆ دەردێ ئەڤینا من ئاڤێش و کیمیایە.

(٣٥)

موجادلەیا مەمێ یە ب دلێ کول را ، موحارەبەیا
پەروانەیێ یە ب بولبول را

١٣٦٦- گەھ جەنگ دکر د گەل دلـێ ژار
کەی خائنێ شەرمسار ێ غەددار

- **هه ڤبه رکرن:** ئه. رۆ. میر. خائن و شەرمسار و غەددار- پـرۆ. کـەی خـائنێ شەرمسارێ غەددار -
- **پەیڤناسی: خائن:** دەخەس - **شەرمسار:** شـەرمەزار، فەدیکـار - **غـەددار:** زالم، بێ ئەمەک
- **جوانکاری:** - پەیڤێن خائن، شەرمسار و غەدار هەڤبابەتن.
- **شرۆڤه:↓**

١٣٦٧- کان قەول و قەرار و عەهد و پەیوەند
پەیمان و قەسەم یەمیـن و سەوگەند
١٣٦٨- تە دگـۆ کـو دگـەل تە سـادقـم ئـەز
تـە دگـۆ ب تـــە را مـووافـقـم ئـەز

- **هەڤبەرکرن** ئەڤ مالک ل ئه. دا نەهاتییە-

- **پەیڤناسی: کان:** کانێ، لکویە - **قەول:** گفت، سۆز - **قەرار:** بریار- **عەهد:** پەیمان - **پەیوەند:** پێڤەیی، تێکلی - **قەسەم:**سووند - **یەمین:** سووند - **سەوگەند:** سۆگەند، سۆند، سووند-

- **جوانکاری:** پەیڤێن قەول، قەرار، عەهد و پەیمان هەڤواتەنە. پەیڤێن قەسەم، یەمین، سۆوگەند ژی هەڤواتەنە. پەیڤێن پەیمان و پەیوەند جناسێ ساز دکن.

- **شرۆڤە:↓**

١٣٦٩- تە دگۆ کو د گەل تە یەک دلم ئەز
تە دگۆ کو خودان تەحەممولم ئەز
١٣٧٠- حەیفا کو زیادە بی وەفایی
وەیلا کو نە قابلێ جەفایی

- **هەڤبەرکرن: میر.** حەیفە - - **هژ.** حەیفا –

- **پەیڤناسی: یەکدل:** راست و دوروست، هەڤدل - **خودان تەحەممول:** خودان سەبر، بێهنفرە - **وەیلا:** وای ل تە - **قابل:** هێژا، قەبوول کەر –

- **شرۆڤە:↓**

١٣٧١- قەلبی دەغەلی ب دل نەیاری
پڕ چیل و چەپی خراب و خواری

- **هەڤبەرکرن: ئا.** نیازی-- **ئا.** پڕ چیلە چەپ و نە خێرخوازی- **ئە.** پڕ چیلەچەپی و –

- **پەیڤناسی: قەلبی:** دلی - **قەلبی:** قەلپی، زەغەلی - **دەغەل:**زەغەل، نادوروست - **بدل:** ژ دل و جان - **بدل(بەدەل):** نەدوروست، گوهۆڕی - **نەیار:** دوژمن - **چیل و چەپ:** خل و خوار، ب تەول و با، ب چڤانە-

- **جوانکاری:** پەیڤێن قەلب، دەغەل، بەدەل هەڤواتەنە. پەیڤێن چیل و چەپ و خوار ژی هەڤواتەنە. پەیڤا بدل ب رێنڤیسا کەون لەتافەتێ ساز دکە، لەورا کو هەم واتەیا ژ دل و جان دده و هەم ژی واتە یا دەغەل و بەدەلێ دده.

- **شرۆڤە:↓**

١٣٧٢- ئەی تووتی یێ پەروەرش <u>شرینی</u>
وەی تفلێ توفەیلێ نازەنینی

- **هەڤبەرکرن:** رۆ. هژ. شیرینی –

- **پەیڤناسی: پەروەرش:** پەروەردە - **تفل:** زارۆک - **توفەیل:** مێڤانێ نەگازیکری، ئەنگەل، پارازیت، زکچێرین –

- **جوانکاری:** پەیڤێن تفل و توفەیل جناسێ ساز دکن.

- **شرۆڤە:↓**

١٣٧٣- یارێ خۆشیان بوویی مەگەر تو
قەلبێ <u>رەشییان</u> بوویی مەگەر تو

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** لەشییان-

- **پەیڤناسی: رەشی:** نەخۆشی-

- **جوانکاری:** ل ڤێ مالکێ دا سەربەستی یا هۆزانی یێ هەیە. ئەڤ مالکا ب شێوەیا تەرسیعێ هاتییە ڤەهاندنێ. پەیڤێن رەشی و خوەشی دژبەرن. پەیڤێن یار و قەلب (ب واتەیا نەدوروست) دژبەرن.

- **شرۆڤە:** گەهژی دگەل دلێ خوەیێ برینەدار جەنگ دکر و دگۆتێ: ئەی

دەخەسێ کینەدار و شەرمەزار ، کانێ ئـەو گفـت و بریـار و پەیمـان و سـۆند و بەرسۆندکێن تە؟! تە دگۆت کو دگەل تـە راسـت و دوروسـتم. تـە دگـۆت کـو دگەل تە سازگارم ئەز! تە دگۆت کو دگەل تە یەکدلم ئەز. تە دگـۆت کـو ئـەز خودان تەحەمول و بەربەێرم. لێ موخابن کو تو زێدە بێ ئەمەکی. هەیواخ کـو تو هێژایی دەرد و کولان نینی. تو قەلپی، دەغەلی، بەدەل و نەیاری. تو گەلەکی ب چیل و چەپ و نەدوروست و خوار و خەرابـی. ئەهـەی دلـێ وەکـی تۆتیـان فێرەیی شیرنایێ بوویی و وەکی زارۆکەک نازاندی و سـەربار پەروەردەبـوویی، مەگەر تو هەقالێ من و رۆژێن خوەش بووی؟! مەگەر تو نەیارێ مـن و رۆژێـن رەش بووی؟!

١٣٧٤- دلهای کەسان، دەروونێ تەنها ئنسافە تـەنـێ بـهـێلی تەنها ؟

- **هەڤبەرکـرن: میـر. ئـۆس. ئـا. رۆ. حـم. زا. هـژ.** دلهـایێ کەسـان، دەروونێ تەنها- **جا.** دلهایێ کوسان دەروون تەنهـا - **- پـرۆ .** ئنسـافە تەنـێ بهێلی مە تەنها-

- **پەیڤناسی: دلها:** دلێن، دلێن د – **دلهای کەسان:** دلێن مرۆڤان، دلێن خەلکێ و عالەمێ- **دەروون:** هوندورِ – **تەنها ١:** تەنێ - **تەنها ٢ :** تەن ها، لەشان –

- **جوانکاری:** تەنها ل نیڤمالکا یەکەم دا لەتافەتێ سـاز دکـە، لـەورا کـو هـەم ب واتەیا تەنێتی یێ یە و هەم ژی ب واتەیا لەشـان تـێ. هـەردو پـەیڤێن تەنهـا پێکڤە تەکریرێ ساز دکەن و هەردو پەیڤێن تەنها و تەنێ ب هەڤرِا هەڤواتەنە.

- **شرۆڤە:** گەلۆ ما ئنساف و دادە کو تو دلێ مرۆڤان و هونـدورِێ بـێ هەڤـالان و لەشان وسان تک و تەنێ بهێلی؟

بالکێشی: دلێ مەمێ کەتییە زینێ، دل کەتن تێ ب وێ واتەیێ کـو دل ژ سـینگی دەرکەتییە و چوویە. ل بەر وێ هندێ یەکو ئەحمەدێ خانی دبێژە مەمێ دگـۆتە دلێ خوە کو تە لەشێ من تەنێ هێلایە واتە تو ژ سینگێ من دەرکەتیی و ل بال من نینی و ل بال زینێ یی.

۱۳۷۵- ئەڤ بولبولێ جان د مەحبەسا تەن مایە ب تەنێ مسالێ بیژەن

- **هەڤبەرکرن: ئە.ئا.** مەجلسا –

- **پەیڤناسی: مەحبەس:** زندان، بەند - **بیژەن:** پەهلەوانەکی ئیرانا مێژینە، کوری گیو و ئەڤێنداریێ مەنیژێ کو بۆنا گەهیشتنا مەنیژێ چوو تووراني و ل وێدێ هاتە گرتنێ و ل چالەکێ دا هاتە بەند کرنێ-

- **جوانکاری:** پەیڤێن تەن و تەنێ جناسێ چێ دکن. پەیڤێن تەن و جان هەڤبابەتن. ل ڤێ مالکێ دا تەلمیح هەیە ل سەر چیرۆکا مەنیژە یێ و بێژەنێ . هەروسان جان ب بولبولەکی راهاتییە وەکاندنێ کو ل زندانا لەش دا یە و ئەو بولبولا ژی هاتییە وەکاندنێ ب بێژەنێ را کو ل زندانا ئەفراسیاب دا بەندی بوو.

- **شرۆڤە:** ئەڤ بولبولێ جانێ من وەکی بیژەنێ تک و تەنێ ل زندانا لەش دا مایە.

۱۳۷٦- ئنسافە بکی تو جانێ بدروود دەروازەیێ تەن بکری مەسدوود

- **هەڤبەرکرن: میر.رۆ.** بکە- **هژ.** جانێ – **رۆ. ئا. میر.حم.** جانی - **هژ.** بەدروود- - **ئە.** دەروازەیێ وی- **ئە. میر.** بگێرە –

- **پەیڤناسی: بدرووکرن:** خاتر خواستن - **مەسدوود:** گرێدایی- **بکری:** بکی –

- **جوانکاری:** پەیڤێن تەن و جان هەم دژبەرن و هەم هەڤبابەتن.
ل پەیڤا بکری دا سەربەستی یا هۆزانی یێ هەیە.

- **شرۆڤە:** گەلۆ ما ئنسافە کو تو خاترێ خوە ژ جانێ من بخوازی و دەروازەیێ لەشێ من داخی؟

۱۳۷۷- سړا د ته دا ژ فەیزێ جانه
نـووړا د زەمـین ژ ئاسـمانه

- **هەڤبەرکرن: ئه.** ڤەددا-

- **جوانکاری:** پەیڤێن زەمین و ئاسمان دژبەرن. دل وەکاندییه زەمین و جـان ژی وەکاندییه ئاسمانێ-

- **شرۆڤه: ↓**

۱۳۷۸- ئەی دل مەچه بی چراغێ جانی
زولمـاته تـو کـۆری رێ نـزانـی

- **هەڤبەرکرن: هژ.** ته – **میر. ئه.** کۆری و نزانی-

- **پەیڤناسی: زولماته:** تاریيه **- کۆر:** کۆرە، نەبینا –

- **جوانکاری:** جان وەکانـدییه چرایەکـێ، کـو رێکـا دلێ رۆنـاهی دکـه. چـراغ و زولمات دکارن دژبەر بن.
ل کۆری رێ دا سەربەستی یا هۆزانی یێ هەیه.

- **شرۆڤه:** ئەی دلۆ ئەو رازا کو ل ناڤ ته دایه، ئەو ژ فەیز و بەخشینا خودایی یـه، ئەو رۆناهی یا ئاسمانانه کو دایه سەر ئەردێ. دلۆ بێی چرایا جانێ نەچه، لـەورا کو تاریکستانه و تو کۆری و رێ ناس ناکی.

بالکێشی: خانی ئەڤینێ چرایا رێکا پەیداکرنا راستی یێ دزانه.

۱۳۷۹- مەقسوودە ئەگەر ژ بۆ ته جانان
جانـان ته د جـانێ دایـه پـنهان

- **هەڤبەرکرن: هژ.** جانێ – **ئه. رۆ. میر. حم.** جانی –

- **پەیڤناسی: جانان:** دلبەر، مەبەست ژێ زینه **- پنهان:** ڤەشارتی-

- **جوانکاری:** په‌یڤێن جان و جانان ته‌کریێ ساز دکن و مووسیقایێ دئافرینن.

- **شرۆڤه:↓**

۱۳۸۰- له‌و را تو نموونـه‌داریێ زاتی
ئایینه‌یێ سووره‌تێ سـفاتی
۱۳۸۱- زینهار مه‌چه ل دوو ته‌ڤه‌للا
دا جان نه‌که‌تن ژ ته ته‌به‌ڕا

- **هه‌ڤبه‌رکرن: ئۆس. ئه. ئا. میر. حم. زنهار- هژ.** ته‌سه‌ڕا-

- **په‌یڤناسی: نموونه‌دار:** نموونه هه‌لگر، نیشانده‌ر **- ته‌ڤه‌للا:** دۆستانی یا زه‌مینی- **ته‌به‌ڕا:** دووری –

- **جوانکاری:** په‌یڤێن ته‌ڤه‌للا و ته‌به‌ڕا دژبه‌رن.

- **شرۆڤه:** ئه‌گه‌ر مراز و مه‌به‌ستا ته گه‌هیشتنا جانانه، بزانبه کو جانانا تـه ل نـاڤ جانء دا ڤه‌شارتییه. ل ناڤ ته بخوه دایه، لـه‌ورا کـو تـو نیشـانده‌رێ زاتـی و نه‌ینووک هه‌لگرێ وێنه‌یا سفاتی. نه‌بی نه‌بی کو تو ل دوو ئه‌ڤین و دۆستانی یا زه‌مینی بکه‌ڤی، ئه‌گه‌ر تـو ل دوو ئه‌ڤینـا زه‌مینـی را بچـی، جـان کـو تشـته‌کی ئاسمانی یه، دێ ژ ته بڕه‌ڤه و ژ ته دوور بکه‌ڤه.

بالکێشی: خانی لێره‌دا داباشا عرفانێ دکه: عارف ل سه‌ر وێ بێـر و بـاوه‌رێنه کـو دلێ مرۆڤان وه‌که نه‌ینووکه‌کێ یه کو ئه‌گه‌ر مرۆڤ ب سه‌یقه‌لا ئه‌ڤینـێ پـاقش بکه، مرۆڤ دکاره وێنه‌یا خودا تێدا ببینه.

۱۳۸۲- چوونا ته دبیته خارجییه‌ت
ته‌رکا ته دبیته رافزیـیه‌ت

- **هه‌ڤبه‌رکرن: ئۆس.** ده‌رکا-

- **په‌یڤناسی: خارجییه‌ت:** خارج بوون، ژ دین ده‌رکه‌تن، ئه‌وانێ کـو دژی ئیمـام عه‌لی بوون و ئیمام عه‌لی ل شه‌ڕێ نه‌هره‌وانـێ دا شکه‌سـت دا وان ، ژ وان را خارجی دبێژن. **- تـه‌رک کـرن:** بـه‌ردان، ده‌سـت ژێ کێشـان **- رافزییـه‌ت:**

رافزی بوون، کەسێ کو تەرکا سەرۆکێ خوە بکـە و ل دوو فەرمانـا وی نەچـە. ئەو کەسێن کو د گەل زەیدێ کوڕێ عەلی یێ کوڕێ حوسێن پەیمان گرێ دان و پاشێ ل سەر پەیمانا خوە نەمـان و پەیمـان شـکێنی کـرن، ژ وان را رافـزی گۆتن، لێ ل دوو راسونی یان ژ شیعەیان را رافزی گۆتن.

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا ب شێوەیا تەرسیعێ هاتییە ڤەهاندنێ. پەیڤێن رافزییەت و خارجییەت دکارن هەڤواتە بن.

- **شرۆڤە:↓**

١٣٨٣- خارج مەبە دا ببی تـو داخل

تەرکێ مەکە دا ببی تو واسل

- **هەڤبەرکرن: هژ.** تا، تا-

- **جوانکاری:** پەیڤێن خارج و داخل دژبەرن. هەروسان پـەیڤێن تـەرک و واسـل ژی دژبەرن.

- **شرۆڤە:↓**

١٣٨٤- رەفزێ مەکە تو ب دل بە سوننی

"مـابـالـک ویـــحـک انـت منـی"

- **پەیڤناسی: رەفز:** تەنێ هێلان، هاڤێتن، شیعەتی - **سوننی:** موسـولمانێن کـو باوەری یێ ب خەلیفە بوونا هەر چار خەلیفێن راشدین، واتە ئەبووبەکر، عومەر، عوسمان و عەلی دئیـنن - **مابالـک:** فکـرا تـە چیـە - **وەیحـک:** وای ل تـە، هەوارە ل تە - **انت:** تـو- **منـنـی:** تـو ژ م یـی(فکـرا تەچیـە مـال کـاڤلۆ تـو پارچەیەک ژ منی)

- **جوانکاری:** رەفز و سوننی دو پەیڤێن دژبەرن.

■ **شرۆڤه:** چوونا ته یا بێی جان دبه خارج بوون، تەرکاندنا تە یا جانێ دبە رافزی بوون. (ئەی دل ئەگەر تو جان بهێلی و ل دوو ئەڤینا زەمینی را هەڕی، ئەو چوونا ته دبه رافزیتی و تو ژ خەلەکا ئەڤینداری یا ئاسمانی دەردکەڤی) ژ خەلەکا جانێ خارج مەبه داکو تو دگەل جانێ بی، تەرکا جانێ مەکه دا کو تو بگەهیژی جانانا خوه. نەبه رافزی و مه بتەنێ نەهێله و ب دل و جان ببه سوننی و رێ رسم و سوننەتێن ئەڤیندارێن ئاسمانی بده بەر خوه و ژ وێ رێ و رسم و سوننەتێ دوور نەکەڤه، هزرا ته چییه مالکاڤلۆ، تو پارچەیەک ژ منی؟

۱۳۸۵- سابت بە کو دا نەناخەلەف بی
دا واقفێ سڕێ مەن عەرەف بی

۱۳۸٦- هەر چەندە تو چوویی بەر دەرێ دۆست
لێ دۆست ل نک منە ل وێ پۆست

۱۳۸۷- قەددا تە حەباندی بۆ تە دارە
زولفا تو چەماندی ئەو قەنارە

■ **هەڤبەرکرن: هژ. رۆ. ئا. میر.** تە چڤاندی – **حم.** تو چڤاندی - **ئۆس.** زولفا تە چەڤاندی ئەو فتالە-

■ **پەیڤناسی: سابت:** خو راگر، راوەستایی - **ناخەلەف:** نەئەهل، کوڕێ کو ل سەر ئاکار و رێ و رێبازا باڤێ خوە نەبە- **واقف:** ئاگادار - **مەن عەرەف:** کێ ناسی، ئشارە ب حەدیسا من عرف نفسه فقد عرف ربه، هەر کێ خۆ ناسی، ڤێجا خودایێ خۆ ژی ناسی - **قەنارە:** دارێ کو ل دوکانێن گۆشتفرۆشان دا میخێن مەزن پێڤە دکوتن و جەندەکێن گۆشت پێڤە داردا دکن –

■ **جوانکاری:** ئەڤ مالکا ب شێوەیا تەرسیعێ هاتییە ڤەهاندنێ. پەیڤێن حەباندی و چەماندی جناسێ ساز دکن. قەدد ب دارەکێ و زولف ژی ب قەنارەکێ هاتییە وەکاندنێ. هەردو جیناڤێن تە و تو هەڤبابەتن.
ل پەیڤێن حەباندی و چەماندی دا سەربەستی یا هۆزانی یێ هەیە.

■ **شرۆڤه: ↓**

۱۳۸۸- جەزبا تو رەڤایی جان ل بالە
سڕا تە ڤەدایـی ئەو خـومالە

- **هەڤبەرکرن: هژ.ئە.رۆ. ئا.میر. حم. تـو – هـژ.فیـدایی- ئـە.میـر. حـم. فدایی-**

- **پەیڤناسی: جەزبا:** جەزەبەیا، راکێشانا رووحانی - **تە ڤەدایی:** ل تە ڤەدایـی، ل تە دایی - **خومال:** خۆمال، خۆمالی-

- **جوانکاری:** پەیڤێن جەزەبە و سڕ دو پەیڤێن هەڤبابەتن. ئەڤ مالکا ب شێوەیا موازەنە یێ هاتییە ڤەهاندنێ. هـەردو جینـاڤێن تـە و تـو هەڤبـابەتن. پـەیڤێن رەڤایی و ڤەدایی جناسێ ساز دکن.
ل پەیڤێن رەڤایی و ڤەدایی دا سەربەستی یا هۆزانی یێ هەیە.

- **شرۆڤە:** خۆراگر و راوەستایی بە، داکو تو ژ نەئەهلان نەبێی ژمارێ، داکـو تـو ژ رازا **مەن عەرەفێ** ئاگادار بێ. تا تو خوە ناس نەکی، کا تو ژ کێ دەرێ هاتی یی و ژ کێ یی، تو نکاری جانانا خو ژی ناس بکی. هەرچەندە کو تـو چـوویی بـەر دەرێ دۆستێ ژی، لێ دۆست ڤایە ل نک من، ئەوێ/ئەوا ل بال تە نـە دۆسـتە، ئەو پۆستە. ئەو بەژنا کو تە حەباندییە ئەو دارەکە ڤک و ڤالایە، ئەو بسکێن کـو تو چەماندی یی ئەو چەنگالەکی ئاسنە. لێ ئەو جەزبا کو تو رەڤاندی یی، جـان ل بال وێ جەزبەیێ یە. ئەو سڕا کو ب تە ڤەدایە، ئەو سڕا خۆمالییە.

۱۳۸۹- باوەر تە نەیێ ب زولف و خالان
مالی مـەدە هنـدویـان ب تـالان

- **هەڤبەرکرن: هژ. ئە. ب- - حم. ئا. ئۆس.** هندیان- **ئـە.** هنـدوان – **هـژ.** هیندوان-

- **پەیڤناسی: هندوو:** خەلکێ هندێ، باوەرمەندێ دینێ هنـدوویان، خـالا رەشـە هندی، خولامێ رەشـە هنـدی، لێـرە دا مەبەسـت ژ هنـدویان بسـکێن رەش و خالێن رەشە-

- **جوانکاری:** پەیقێن زولف و خال هەڤبابەتن. هندوو ئستعارەیە ژ بسک و خالێن رەش.
- **شرۆڤە:↓**

۱۳۹۰- پابەند مەبە ب تارێ گیسوو
سەرگەشتە مەبە ب قەوسێ ئەبروو

- **هەڤبەرکرن: میر.ئا.** پابەندە – **حم.** پاپەندە-
- **پەیڤناسی: پابەندە:** پایبەند، پێ بەستی، لنگ گرێ دایی - **تارِ:** تا، تێل –
- **جوانکاری:** پەیقێن سەر و پا دژبەرن. پەیقێن گیسوو و ئەبروو هەڤبابەتن.
- **شرۆڤە:↓**

۱۳۹۱- هەرچەندە خەلیلی ئەی بەلاکەش
گولزار ل تە دێ ببیتە ئاتەش

- **پەیڤناسی: خەلیل:** دۆست، ئیبراهیم خەلیلێ کوڕێ ئازەر - **بەلاکەش:** بەلاکێش، جەفاکێش - **گولزار:** گولستان –
- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا تەلمیحە ژ چیرۆکا ئیبراهیمێ ئازەر و نەمروود ء . پەیقێن گولزار و ئاتەش دژبەرن.
- **شرۆڤە:** دلۆ باوەری یا خوە ب بسک و خالان نەیینە و مالێ خوە بێتونە نەدە خالێن رەش و ژ وان را تالان نەکە. ب تایێن بسکان قا پابەستە و گرێدایی نەبە و سەرگەردانی کەوانێن برووبان نەبە. دلۆ هەرچەندە کو تو ل بەلاکێشی یێ دا وەکی خەلیلی، لێ ئەگەر تو ژ جان جودا بی، گولستانا تە یێ ل تە ببە ئاگر.

۱۳۹۲- تەشبیهێ تە سەد هەزار بـولـبـول
سەد جارێ بکەن فەغان و غولغول

- **هەڤبەرکرن: هژ.** جاری- **ئۆس.** جانێ

- **پەیڤناسی: غولغول:** غولغولاندن، غولغولین، خوەندن، دەنگە دەنگ کرن-

- **جوانکاری:** پەیڤێن سەدهەزار و سەدجار تەکریرێ ساز دکە.
ل هەموو ژێدەران دا بکەن هاتییە لێ ب من وەرەنگ دەبێ دکەن بە، دا کو واتە یێ بدە. ل بەر وێ هندێ من ژی ل شرەۆڤە یێ دا دکەن ئینایە.

- **شرۆڤە:↓**

۱۳۹۳- پەروانە سفـەت ل پێـش وەردان
هەردەم دسۆژن ب داغ و دەردان

- **هەڤبەرکرن: هژ.** پێشێ – **حم.** دسۆژم- **هژ.** داخ –

- **شرۆڤە:** سەد هەزار بلبلێن وەکی تە سەدجاری ئاه و زاریان دکن و ل همبـەر سۆرگولان دا وەکی پرپرۆکان هەردەم ب داخ ود ەردان دشەوتن.

۱۳۹٤- ئەی دل تە خو دایە بەر هەواێ
قەسدا تـە ئـەوە بـکی سـەفایێ
۱۳۹۵- ئەمما ژ تەبیبێ عێشـقێ سـادق
مـن زانـیـە بـۆ تـە ڕا مـووافـق

- **هەڤبەرکرن: ئە.** ئاساری –

- **پەیڤناسی: هەوا:** هەوەس **تەبیب(طبیب):** بەژیشک –

- **شرۆڤە:↓**

١٣٩٦- پەرهیزە ژ قسمێ موشتەهاتان
تەقـوایە ژ ڤـان مەلـەززەزاتان

- **هەڤبەرکرن:** ل **پرۆ.** دا ل جیهێ ڤێ پەیڤـێ دا مونیرزاتـان هـاتییە، کـو جیهـێ تێفکرینێ یە-

- **پەیڤناسی: پەرهیز:** پارێز، دووری - **موشتەهات:** تشتێن کو ئشتها یـێ زێـدە دکەن، تشتێن کو دل دبژنـێ - **تەقـوا:** پـارێز - **مەلـەززەزات:** تشـتێن لەزیـز، خوەرەکێن خۆشتام - **مونیرزاتان:** زاتێن نوورانی، ئەهلێ دلان -

- **جوانکـاری:** پـەیڤێن پەرهیـز و تەقـوا هەڤـواتەنە. موشـتەهات و مـولەزەزات هەڤبابەتن.

- **شرۆڤە:↓**

١٣٩٧- هەر چی کو موخالفێ هـەوایە
عەینێ وی ژ بۆ تە را شەفایە

- **جوانکاری:** پەیڤێن عەین و موخالف دژبەرن.
ل پەیڤێن عەینێ وی دا سەربەستی یا هۆزانی یێ هەیە.

- **شرۆڤە:↓**

١٣٩٨- من پرسییە بێگومان ژ لوقمـان
خاسییەتێ شەربەتان و لوقمان

- **هەڤبەرکرن:** **میر.** ژ –

- **پەیڤناسـی: لوقمـان١:** لۆقمـانێ حـەکیم ، بەژیشـکێ ناڤـدار و مێژوویـی – **لوقمان٢:** لوقمەیان، پاری یان –

- **جوانکاری:** هەردو پەیڤێن لۆقمان جناسێ ساز دکن. پەیڤێن شەربەت و لۆقمە هەڤبابەتن.

- **شرۆڤە:↓**

١٣٩٩- هەرچی کو شرینە عەینێ دایە

هەرچی وەکو حەنزەل ئەو دەوایە

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** وەهە تەحلە- **پرۆ.** هەر چی وەکو حنزل ئەو دەوایە- **هەموو ژێدەرێن دی.** هەرچی وەکو تەحلە ئەو دەوایە.

- **پەیڤناسی: دا:** داء، دەرد، کول – **حەنزەل(حنظل):** حنزل، گۆزالک، کالەکە مارانە، زەبەشا ماران، مێوەیەکە وەکی زەبەشێ لێ ژ زەبەشێ بچووکترە و زۆر تالە و نایێ خوەرنێ، ل فارسی دا ژێ را دبێژن زەبەشا ئەبووجەهلی - **دەوا:** دەرمان –

- **شرۆڤە:** دلۆ تە خوە دایە بەر هەوا و هەوەسان و تو دخوازی سەفایێ بکی، لێ من ژ بەژیشکێن ئەڤینا راستین بهیستییە و ئەز دزانم ، کو یا باش ژ تە را ئەوە، کو تو خوە ژ تشتێن دلبژۆک بپارێزی و خۆپارێزی و داوێنپاکی یێ ژ ڤان تشتێن تامخۆش بکی. هەرتشتا کو دژی هەوا و هەوەسانە، ئەو بخوە ژ تە را شەفا و دەرمانە. بێگومان من ژ لۆقمانێ حەکیم تایبەتمەندی یا خوارن و ڤەخوارنێ پرسییە. گۆرەکی دەستوورا وی، هەرتشتا کو شرینە ئەو دەرد و کولان تینە، لێ هەرچی یا کو وەکو حنزلێ تەحل و ژەهری ئاسا بە، ئەو دەرمانە.

- **جوانکاری:** پەیڤێن داء و دەوا دژبەرن.

١٤٠٠- ئەو چەندە ئەوی د گەل دلی گۆت

ناچار دلێ دلی ب وی سۆت

- **هەڤبەرکرن: ئە.** ئەڤ –

- **جوانکاری:** پەیڤێن دل تەکریێ چێ دکن.

- **شرۆڤە:↓**

١٤٠١- دووکەل ژ حـەرارەتا سـووەیدا
رابوو تژء بوو مەحەللێ سەودا

- **هەڤبەرکرن: ئە.میر.** دووکێل - - ژ بل **ئە.** ل هەموو ژێـدەرێن دی دا تـژی هاتییە- **میر.** مەحەلل و –

- **پەیڤناسی: حەرارەت:** گەرما - **سـوەیدا:** ناڤەنـدا دلـی - **سـەودا:** ئـەڤین - **مەحەللێ سەودا:** ئەڤینگەھ، ناڤەندا دلی –

- **جوانکاری:** موبـالغە ل ڤـێ مالکـا هەلبەسـتێ دا هەیـە. پـەیڤێن حـەرارەت و دووکەل هەڤبابەتن.

- **شرۆڤە:↓**

١٤٠٢- رابـووڤـە ژ دل دوخـان و یـەحمـووم
رەش کر ل سەری دەماغ و خەیشووم

- **هەڤبەرکرن: هژ.** سەرێ دیماغێ خەیشووم –

- **پەیڤناسی: دوخان:** دووکەل - **یەحمووم:** رەشەدووکەل - **دەمـاغ:** مـەژی - **خەیشووم:** خمخمکێ بێڤلی، هوندورێ دفنێ –

- **جوانکاری:** پەیڤێن یەحمووم و دوخان هەڤواتەنە. پەیڤێن دەماغ و خەیشـووم هەڤبابەت و هەڤواتە نە. پەیڤێن سەر، دەماغ و خەیشووم هەڤبابەتن. پـەیڤێن سەر و دل هەڤبابەتن.

- **شرۆڤە:↓**

١٤٠٣- نەینیکێ خەیاڵێ بوو موکەددەر

ئایینەیێ عەقڵء بوو موغەییەر

- **هەڤبەرکرن:** ئە. نینیکا- ئۆس. رۆ. ئا. میر. حم. نەینکێ - - هژ. عەقلێ
- **پەیڤناسی: نەینیک:** نەینک، خۆدیک - **موکەددەر:** تاری، لێل، شێلۆپێلۆ - **موغەییەر:** تۆزاوی، گوهۆڕتی -
- **جوانکاری:** خەیال ب نەینووکەکێ هاتییە وەکلندنێ و عەقل ب ئایینەیێ. پەیڤێن نەینیک و ئایینە هەڤواتەنە. پەیڤێن خەیال و عەقل هەڤبابەتن.
- **شرۆڤە: ↓**

١٤٠٤- عەورەک تە دگۆ ژ عەردێ رابوو

ئەڤرازء ل ئاسمان جەما بوو

- **هەڤبەرکرن: هژ. رۆ. بر. حم.** ئەرضێ- - **هژ.** ئەڤراز- **ئە. رۆ. ئا. میر. حم.** ئەڤرازی-
- **پەیڤناسی: ئەڤراز:** لایێ ژۆرێ - **جەما بوو:** بەرەڤ بوو –
- **جوانکاری:** موبالغە ل ڤان مالکێن هەلبەستێ دا هەنە.
- **شرۆڤە: ↓**

١٤٠٥- وی عەوری ژ نیڤەکا هناڤان

خوونباری دکر ب هەر دو چاڤان

- **هەڤبەرکرن: هژ. نیڤکا- - ئا. ئۆس. رۆ. ژ- پرۆ. ب-**

بالکێشی: بوێژا ب هەردو چاڤان گریان ب واتەیا بێحەدووری و نەرەحەتی یێ یە.

- **پەیڤناسی: نیڤەک:** ناڤەند، ئۆرتە، نێوان - **خوونباری کرن:** خوونباراندن –

- **جوانکاری:** خانی دلێ مەمێ دوەکینە کوورەیەک ئاگر پێکەتی کو دووکەل ژێ رادبە و ئەوێ دووکەلێ ژی دوەکینە عەورەکی کو ژ ئەردێ بەر ب ئاسمانان رادبە و ل نیڤەکا هناڤان دا ل جیهێ بارانێ خوونێ ژ هەردو چاڤێن مەمێ دبارینە.
ل ڤێ مالکا هەلبەستێ دا سەربەستی یا هۆزانی یێ هەیە.

- **شرۆڤە:↓**

١٤٠٦- سێیلابێ سرێشک وسا ل گورِ هات
گۆیا کو ب سەر ئەرەز ڤە کورِ هات

- **هەڤبەرکرن: هژ. حم.** سەیلا جگەرێ- **ئۆس. ئا.** سێیلاب و سرێشک – **پرۆ.** سەیلا جگەرێ و سێیلاب و سرێشک –

بالکێشی: بدیتنا من سێیلابێ سرێشک، واتە لێمشتا هێستران ژ هەموو جەلەبێن دی سەرراست ترە. لەورا کو هێستر وەکاندییە لێمشتەکێ. - - **ئا. ئۆس.** ئەڤ نیڤمالکا ل ڤان هەر دو دەستنڤیسان دا ئالۆزە.

- **پەیڤناسی: سێیلاب:** سیلاب، سێلاڤ، لێمشت، لەهی، لێکەند - **سرێشک:** هێستر، رۆندک- **سێیلابێ سرێشک:** لێمشتا هێستران - **گورِ:** گوڕ، ب تاو - **گۆیا:** تە دگۆت قای - **ئەرەز:** چەمێ ئەرەز، چەمێ کو ل چیایێن هەزارگۆل ژ باکووری کوردستانێ سەرەکانی یێ دگرە و ل ئاخا کوردستان، ئەرمەنستان و ئاران و ئازەربایجانێ را دەرباس دبە و تەڤی دەریایا خەزەر دبە. درێژایا ڤی چەمی هەشتسەد کیلۆمێترە. کورد ژێ را ئەرەز، ئازەری ئاراس و فارس ئەرەس و ئەرمەنی ژی ئاراکس دبێژن. کوردان و ئازەریان گەلەک ئستران و هەلبەستێن گەلێری ل سەر وی چەمی گۆتنە. **کورِ:** چەمێ کۆڕا، چەمێ کو ژ چیایێن قافقازێ سەرەکانی یێ دگرە ژ تفلیسێ را دبهۆرە و ل باکوورا دەشتا مۆغانێ تەڤی چەمێ ئەرەز دبە-

- **جوانکاری:** هێستر وەکاندییە لێمشتەکێ کو ژ جەگەرێ سەرەکانی یێ دگرە. و ئەو لێمشتا ژی وەکاندییە لێمشتا چەمێ کۆرا کو ل سەر چەمێ ئەرەز دا درِژە.

- **شرۆڤه:** ئەوی هند ب دڵێ خـوه را گـۆت، کـو بنەچـاری دلـێ دلـێ وی ب وی شەوتی. ژ گەرمایا ناڤەندا دڵێ وی شەواتەک رابـوو، کـو ئەڤینگەهـا دلـێ وی تـژی دووکـەل کـر. رەشـەدووکەل و دوومـانەک وسـان ژ دل و هەنـاڤێن وی رابوون، کو مەژی یێ سەرێ وی و خمخمکێن دفنـا وی رەش و هـەش کـرن و نەینووکا هزرێن وی رەش هەلگەڕاند و ئایینەیا هشێ وی شێلۆپێلۆ کر. ژ بەر دووکـەلا هنـاڤێن وی تـە دگـۆت قـای عـەورەک ژ عـەردێ رابـوو و ژۆرێ ل ئاسمانان دا بەرەڤی سەر هەڤـدو بـوو و ئـەوی عـەوری ژ نیڤەکـا هناڤـان را ژ هەردو چاڤان خوون باراندن. ل بەر ڤێ کەلا گری یێ لێمشـتا هێسـترێن وی وسان ب تاو و گوژ هات، تە دگۆت قای چەمێ کۆرایێ یە ، کو ل سـەر چەمـێ ئەرەز دا درژە و هەلدکەلە.

١٤٠٧- ئـەلـقـسـسـە ژ عـللـــەتـا د دل دا

سەیلەک وە دچوو مەمـێ ب مـل دا

١٤٠٨- شەتولعەرەب و فورات و جەیحـوون

هەرسێ تە دگۆ کـو پێـکـڤە رابـوون

- **هە ڤبە رکرن:** حم. ئە. ئۆس. ب یێکڤە- هژ. ب یەکڤە- ئا. ب پێکڤە-

- **پەیڤناسی: عللەت:** دەرد، ئـازار - **سـەیل:** لێڤـی - **شـەتولعەرەب:** چەمـێ ئەروەندروود، کو ژ تێکەلبوونا چەمێن دجلە، فورات و کاروونێ پێک تێ و تەڤـی پەنداڤا فارس دبە - **فورات:** چەمێ کو ژ چیایێن هەزارگۆلێ نێزیکی سەرەکانی یا ئەرەزء سەرەکانی یـێ دگـرە و ل ئاخـا کوردسـتان، سـووریيە و عێراقـێ را دبهۆرە و تەڤی دجلە دبە و شەتولعەرەب چێ دکە. درێژایا ڤی چەمی دو هـەزار و نەهسەد کیلۆمێترە - **جەیحوون:** ئامووەدریا، چەمەکە کو ژ چیـایێن پـامیر ل باکوورا ئەفغانستانێ سـەرەکانی یـێ دگـرە و تەڤـی دەریاچەیـا ئـارالێ دبـە - **رابوون:** بلندبوون و هەلستانا ئاڤێ-

- **جوانکاری:** هێسترێن مەمێ وەکاندییە لێمشتەکێ کو ژ تەڤی هەڤبوونا هەرسـێ چەمێن؛ ئەروەندروود، فورات و جەیحوونێ پێک هاتییە. موبالغە ل قان مـالکێن هەلبەستێ دا هەنە.

- **شرۆڤە:** ب کورتی ژ بەر دەرد و ئێشا د دلێ وی دا، لێمشتا هێسران وسان ژ چاڤێن وی کشیان و ل سەر ملێن وی دا رژیان، کو تە دگۆت قای هەرسێ چەمێن ئەروەندرووود و فورات و جەیحوون پێکڤە رابوونە.

١٤٠٩- ئەوچەند ژ هێستریێد مەمێ ژار
شین بوون ل رەخ شەتی سپیندار

- **هەڤبەرکرن:** **ئۆس. پرۆ.** ئەوچەند – **ئا. ئە.** ئەڤچەندە- **هـژ.** هەرچەندی- **میر. حم. رۆ. زا. جا.** هەرچەند- - **میر. ئا. هژ.** هێستری – **حم.** هێستێرێ- **ئە.ئۆس.** هێسترێن- - **ئۆس.** بوونە- **هـژ.حم. رۆ. ئە.** رەخێ - **میر.رۆ.** سپیدار-

- **پەیڤناسی: ئەوچەند:** هند، وسان، هندقیاس - **سپیندار:** سپیدار، دارەکە کو ل رەخ چەمان شین دبە وتا بیست مێتران بلند دبە. ل تۆرەیا کلاسیک و هەروسان ل تۆرەیا گەلێری دا بەژنا بلند ب وێ هاتییە وەکاندنێ. - **شەت(شط):** چەمێ مەزن، لێرە مەبەستا وی دجلە یە.-

- **جوانکاری:** د ڤێ مالکێ دا ژی دیسان موبالغە هەیە .

- **شرۆڤە:↓**

١٤١٠- سەحرا هەمی بوویە سەحنێ بۆستان
ساحل بوویە گولشەن و گولستان

- **هەڤبەرکرن:** **ئۆس.** بوونە، بوونە - **ئا.** بوویە، بوونە- **رۆ.ئا.میر.** سەحن و-

- **پەیڤناسی: سەحرا:** چۆل - **سەحن:** نیڤەک، نیڤەکا باغ و بۆستانان - **ساحل:** لێڤار، بالاڤ، رەخاڤ - **گولشەن:** گولستان -

- **جوانکاری:** پەیڤێن سەحرا و ساحل دژبەرن. پەیڤێن بۆستان، گولستان و گولشەن هەڤواتە ژی نەبن، هەڤبابەتن. ل مالکا هەلبەستێ دا دیسان موبالغە هەیە. لێڤەگەڕا دەنگێ "س" موسیقایێ ساز دکە.
سەربەستی یا هۆزانی یێ ل ڤێ مالکا هەلبەستێ دا هەیە.

- **شرۆڤە:** مەمێ هند گریا، کـو ل بـەر هێسـترێن وی ل رەخ ئاڤـا دجلـە دارێـن سپیندارا‌ن شین بوون و لێڤارا چەمء تەڤ دا بوو گولشـەن و گولسـتان و چـۆل ژی تەڤدا وەکە بۆستانەکی خەملی.

١٤١١- وی بیدلی هەر ل وێ مەکان گرت
وی بولبولی بۆ خـو ئاشـیان گـرت

- **پەیڤناسی: بیدل:** ئەڤیندار - **مەکان:** جی و وار - **ئاشیان:** هێلوون –

- **جوانکاری:** وی بیدلی و وی بولبولی ئستعارە نە ژ مەمێ. ئەڤ مالکا ب شێوەیا موازەنە یێ هاتییە ڤەهاندنێ.
سەربەستی یا هۆزانی یێ ل ڤێ مالکا هەلبەستێ دا هەیە.

- **شرۆڤە:↓**

١٤١٢- ئەو بولبول ئەگەر چ پڕ هەوەس بوو
زندانێ بـەدەن ل وی قـەفـەس بوو
١٤١٣- ڤێـکـرا وەریـــان ل وی پـەڕ و بـال
تێـکدا وەشـیان ژ وی خـەت و خـال

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** لوان-

- **پەیڤناسی: هەوەس:** ئارەزوو، خواست، ئەڤین - **وەریـان:** وەشـیان - **پـەڕ:** پرتکێن کو ل جیهێ پرچێ ل سەر لەشێ بالداران ڤـە تـێن - **بـال:** باسـک - **خەت و خال:** خێز و نوقتک، نیشانەیێن جوانی یێ نە.

- **جوانکاری:** لەشێ مەمێ ژ وی را وەکی زندانەکێ هاتییە هەژمارێ. خانی لێـرە دا ئەوێ داباشا عارفانە هەلێدخە و دبێژە کو رووحێ مەمێ وەکی بلبلەکی بوو کو دخواست بفڕە و هەڕە بگیژە وارگەهێ خوە یێ بنێشەیی و ئاسمانی، لێ لەشـێ وی ژێ را ببوو وەکی رکەیەکێ و نەدهیشـت ئـەو بفـڕە. خـانی لێـرە دا ژ ڤـێ

هەلبەستا مەولەوی (مەلایێ رووەمی) وەج وەرگرتییە کو دبێژە:
مرغ باغ ملکوتم نیم از عالم خاک، چند روزی قفسی ساختەاند از بدنم-
واتە: ئەز بالدارا باغێ ئاسمانی و روحانیمە، ژ جیهانا خاکی نیمە، لێ ژ بۆ چەند رۆژان رکەیەک ژ لەشێ من ژ من را چێکرنە.
پەیڤێن پەڕ و بال و خەت و خال جوّت پەیڤێن هەڤبابەتن.

- **شرۆڤە:↓**

١٤١٤- قەددا وء یە شوبهەتی سەنەوبەر
خەم بوو چەڤییا مسالێ عەرعەر

- **هەڤبەرکرن: هژ.** وی یێ- **هژ.** چڤی یا-

- **جوانکاری:** بەژنا مەمێ پێش دا ل راستی و شووشمانی یێ دا ب دارا سەنەوبەرێ را هاتییە وەکاندنێ، ل دوو را ل خواری و تەویانێ دا ژی ب دارا عەرعەرێ را هاتییە وەکاندنێ.

- **شرۆڤە:↓**

١٤١٥- رووین د وء گەر چ هەر د تەڕ بوون
مانەندێ خوزامێ لێێک زەر بوون

- **هەڤبەرکرن: میر. ئە.ئۆس.** خەزامێ- **ئۆس.** هەر دو-

- **پەیڤناسی: خوزام:** گولەکە ژ بنەمالا سونبولێ کو هەردەم یا ب خونافە، رەنگێ وێ سۆرە- **- لێێک:** لاکن، ئەمما، لێ، بەلام - **رووین د وء:** رووینێن د وی، مەبەست ژێ هەردو لایێن تەفەشا وی یە. –

- **جوانکاری:** تەفەشا مەمێ نە ل سۆر بوونێ دا لێ ل تەڕبوونێ دا ب گولا خوزامێ را هاتییە وەکاندنێ.

- **شرۆڤە:↓**

١٤١٦- عـارز قـەومـی ل نـەیـنـکێ ژەنـگ
رەونەق چو نەما ل نەقشێ ئەرژەنگ

- **هەڤبەرکرن: ئا.** عارز قەوی نەینکێ نەما رەنگ. ل رەخ دا ژی هاتییە نڤیسینێ قەومی ل نەینکێ زەنگ- **- ئا.** ئەورەنگ –

- **پەیڤناسی: عارز(عارض):** تەفەش – **عارز:** رووداڼ، قەومین - **قەومی:**بوو، هاتە سەری، تە دگۆت قەی/قەوام گرت - **عارز قەومی:** قەومی، بـوو، روو دا. ئەڤ هەڤبەندا هەمان هەڤبەندا فارسی یا "عارض شد "ە، کو خانی کرییە عارز قەومی، واتە بوو، روو دا، قەومی. - **ژەنگ:** زەنگ، پاخس- **نەقشێ ئەرژەنگ:** پرتووکا مانی یە، لێ لێرە دا مەبەست ژێ تەفەشا مەمێ یا خوەشکە –

- **جوانکاری:** عارز قەومی، بوێژەک فارسی یە کو خـانی کوردانـدییە. لـێ پەیڤـا عارز لێرەدا دکارە لەتافەتێ ژی ساز بکە، لـەورا کـو عـارز هـەم تـێ ب واتەیـا تەفەشێ و هەم ژی تێ ب واتە یا قەومینێ. تەفەشا مەمێ هـەم ب نەینـووکێ را هاتییە وەکاندنێ و هەم ژی ب پرتووکا مانی را.
ئیمایەک سەرگرتی ژی ل ڤێ مالکێ دا هەیـە. خـانی خـودێ دوەکینـە مـانی و تەفەشا مەمێ ژ ی کو وێنە سازێ وێ خودێ یە دوەکینە نەقشا ئەرژەنگێ.

- **شرۆڤە:** ئەوی ئەڤێنداری هەر ل وێ دەرێ وارگە گرت و ئەو دەر ژ خوە را کرە جی و وار. ئەوی بلبلی هەر ئەو دەر ژ خوە را کرە هێلوون. ئـەو بلـبلا هەرچەنـد کو بلبلەکی خودان هەوەس بوو، دخواست بفڕە هەڕە هێلوونا خوە یا بنێشەیی و مێژین، لێ لەشێ وی ژێ را ببـوو قەفـەس. پـەڕ و باسـکێن وی بلبلـی تەقـدا وەریان و خەت و خالێن وی هەموو ژێ وەشیان و چ نموونە و نیشانەیێن جوانی یێ ل بال وی نەمان. بەژنا وی یا کو وەکی دارا سەنەوبەرێ کەسک و گەنج و بلند و شووشمان بوو، وەکی دارا عەرعەرێ تەویـا و ل سـەر خـوە دا چەمیـا و خوار بوو. تەفەشا وی ل بەر هێسران هەرچەند کو وەکی گولا خەزامێ هەردەم تەڕ و ب خوناڤ بوو، لێ نەوەکی وێ گولێ سۆر، بەلکـی زەر و زەرحمـی ببـوو. ژەنگێ خوە ئاڤێتبوو سەر نەینووکا روویێ وی و چو رەونەک و جوانی ل تەفەشا وی یا وەکی ئەرژەنگا مانی خوەشک و بەدەو دا نەمابوو.

١٤١٧- عەشقێ وە نەخوەش كر ئەو بەلا كەش
حوببێ وە تەلەس كر ئەو موششەوەش

- **هەڤبەركرن: ئە.ئۆس.** حتى (حەتا)

- **پەيڤناسى: بەلاكەش:** بـەلاكێش، جەفـاكێش، بەلادیتـى - **تەلـەس:** گێـژ و سەوداسەرى - **موششەوەش:** پەريشان –

- **جوانكارى:** مەبەست ژ هەردو پەيڤێن بەلاكـەش و موششـەوەش مەمـێ يـە. ئەڤ مالكا هەلبەستێ ب شێوەيا موازەنە يێ هاتيية ڤەهاندنێ. پەيڤێن حـوب و عەشـق هەڤـواتە ژى نـەبن، هەڤبـابەتن. هەرسـێ پـەيڤێن نەخـوەش موششەوەش و تەلەس هەڤبابەتن.

- **شرۆڤە: ↓**

١٤١٨- دێما وء نەما چو ئاب و رەنگەک
نوتقا وء نەما جەواب و دەنگەک

- **هەڤبەركرن: ئە.ئا.** قطعا-

- **پەيڤناسى: دێم:** تەفەش، روو - **ئاب و رەنگ:** جوانى - **نوتق:** هێزا گـۆتنێ، گۆتن، خەبەردان - **جەواب:** بەرسڤ –

- **جوانكارى:** ئەڤ مالكا هەلبەستێ ب شێوەيا تەرسيعى هاتيية ڤەهاندنێ.

- **شرۆڤە: ↓**

١٤١٩- ژەوەلڤە ل رەخ شەتێ نەخوەش كەت
چل رۆژێ تـەمام شـوبهێ لـەش كەت

- **هەڤبەركرن: هژ.** شەتێ - - **هـژ.** رۆژى تەمـامى – هـەردو بـابەت ژى كێشـا هەلبەستێ دئالزينن و واتەيـێ تێـک ددن. شـەت ل كورمـانجى دا نێـرزا يـە، نە مێزا .

- **پەیڤناسی: لەش:** جەنازە، تەرم

- **شرۆڤە:↓**

١٤٢٠- عەقل و خرەد و شعووریێ ئنسان
حس و حەرەکەت قووایێ حەیوان

- **هەڤبەرکرن: میر.** حوسن –

- **پەیڤناسی: خرەد:** هش - **شعوور:** شوعوور، هێزا تێگەهیشتنێ، زانین - **حس:** هەست، سەھ - **حەرەکەت:** هەژ و لڤ، بزاڤ ، تەڤگەر - **قووا:** پرانەیا قووەت، هێز و شیان - **حەیوان:** ژیان - **قووایێ حەیوان:** هێزا ژیانێ –

- **جوانکاری:** پەیڤێن عەقل و خرەد هەڤواتەنە. پەیڤێن عەقل، خرەد، شعوور، حس و حەرەکەت هەڤبابەتن.

- **شرۆڤە:↓**

١٤٢١- قەتعەن ڤە نەما ژ ڤان چو ئاسار
یەک جوزء ل نک مەمێ بریندار

- **هەڤبەرکرن: هژ. رۆ. ئا. میر.** قە - **پرۆ.** ڤە نەما، نەمان –

- **پەیڤناسی: ڤەنەما:** نەمایەوە- **ئاسار:** پرانەیا ئەسەر، نیشانە- **یەک جوزء:** پرتیکەک، لبەک-

- **شرۆڤە:** ئەڤینێ ئەو بەلاکێشا وسان نەخۆش کر، حەژیکێ ئەو پەریشانحالا وسان گێژ و سەوس کر، کو ئێدی چو ئاڤ و رەنگ و چو نیشانەیێن جوانی یێ ل دێمێ وی دا نەمان. ئێدی ژ تک و پک کەت و نکاری خەبەربدا. پێش دا ل رەخ چەمی نەخۆش کەت و چل رۆژان وەکی تەرمەکی بێ هەژ ولڤ ما. مەمێ یێ بریندار ب گشتی هش و هەدام و تێگەهیشتن و هەژ و لڤ و هەست و نەستێ ژیانێ ژ دەست دان و چو نیشانەیێن ژینێ ل بال وی نەمان.

(٣٦)

چوونا میر زینەدینە ب سەید و نێچیرێ، ئازادی
یا مەمێ و زینێ یە ژ قەید و زنجیرێ

١٤٢٢- سەییادێ شکارێ حوسنێ ئەخبار
کر بۆ مە کو سەرگوزەشت ئزهار

- **هەڤبەرکرن: میر.** پەیڤا "کو" نەهاتییە- **ئا.** سەرگوزەشتە و ئزهار- **ئۆس.** سەرگوزەشت و ئزهار- **هژ.** سەرگوزەشتە-

- **پەیڤناسی: سەییاد:** نێچیرڤان - **شکار:** نێچیر - **ئەخبار:** پڕانەیا خەبەر، نووچە، دەنگ و باس - **سەرگوزەشت:** سەربهۆری - **ئزهار:** راگەهاندن، رۆنکرن، دیار کرن، گۆتن –

- **جوانکاری:** راگەهینەرێ نووچە و سەربهۆری یان وەکاندییە نێچیرڤانەکی. هەروسان پەیڤێن سەییاد و شکار ل ڤێ مالکا هەلبەستێ دا بەراعەتێ ئستێهلالە، خانی دێ ل دوو را ل سەر نێچیرێ بنڤیسە، لەورا لێرە دا نووچەگەهینێ خوە دوەکینە نێچیرڤانێ نووچەیێن باش و بژارە.

- **شرۆڤە: ↓**

١٤٢٣- گۆ رۆژەکە خۆش ب فەسل و ئەییام
دەورا فەلەکا فەنا سەرەنجام

- **هەڤبەرکرن: هژ.** رۆژەکی – **ئە.** رۆژە- **ئۆس.** رەژەکو-

- **پەیڤناسی: فەسل:** دان، دەمسال - **ئەییام:** پڕانەیا یەوم، رۆژ، هەیام، دەوران - **دەور:** هەیام، رۆژگار، گـوون - **فەناسـەرەنجام:** فەنـا سـەر ئەنجـام، بـێ سەرئەنجام، داوی قوت، پاشنەمان –

- **جوانکاری:** پـەیڤێن رۆژ، ئەییـام، دەور و فەسـل هەڤبـابەتن. ئەییـام پڕانەیـا یەومە ب واتەیا رۆژ، کو ب پەیڤا رۆژ را دبە هەڤواتە.

- **شرۆڤە: ↓**

١٤٢٤- فەڕاشێ فەزا ب سونعێ قودرەت غەبرا کربوو مسالـێ جـەنـنـەت

- **پەیڤناسی: فەڕاش:** گێزکدەر، پاقشکەر، - **فەزا(فضا):** ئاسمان، هـەوا، بـا - **قــەزا(قضــا):** قــەزا و قــەدەر - **ســونع(صــنع):** ســازکرن، چێکــرن - **قودرەت:** شیان، کارین - **غەبرا:** ئەرد - **جەننەت:** بهیشت-

بالکێشی: هەرچەند کو ل گشتی ژێدەران دا فەراشێ قەزا هاتییە، لێ ب دیتنا من فەڕاشێ فەزا (فضا) یە نە فەڕاشێ قەزا، مەبەست ژ فەڕاشێ فەزا یێ بایە. لێ فەراشێ قەزا لێرە دا چـو واتەیـێ نـادە. **سـەعدی یـێ شـیرازی** ل سـەرەتایا پرتووکا خوە گولستانێ دا وەها دنڤیسە:" فـراش بـاد صـبا را گفتـە تـا فـرش زمردی بگسـترد. " واتـە گـۆتە گێزکـدەر و پاقشـکەرێ بـایێ سـەبایێ دا کـو مافوورەک زومموردین ل سەر ئەردێ راخە.

- **جوانکاری:** پەیڤێن فەزا و غەبرا دژبـەرن. فەڕاشـێ فـەزا، واتـە گێزکـدەرێ ئاسمانی ئستعارەیە ژ بایێ. خانی با وەکاندییە گێزکدەرەکی ئاسمانی.

- **شرۆڤە: ↓**

١٤٢٥- مەششاتە صفەت جهانێ دیرین تەزیین کربوو عـەرووس ئاییـن

- **هەڤبەرکرن: ئا.** عەرووس و ئایین- **هژ.** عەرووسی ئایین- ل **میر. ئا. رۆ. ئە. ئۆس.** جیهێ ڤێ مالکێ دگەل مالکا ١٤٢٤ ان هاتییە گوهۆڕینێ، واتە ئەڤ بەری وێ هاتییە-

- **پەیڤناسی: مەششاتە صفەت:** وەکە خەملینەران، وەکە بەربـەران - **دیـرین:** دێرین، مێژین، کەون - **تەزیین:** خەملاندن - **عەرووس ئایین:** وەکی بووکان-

- **جوانکاری:** دیسان لێرە دا فەڕاشێ فەزا وەکاندییە بەربەرەکی کو جهانا دیرین وەکی بووکەکی دخەملینە.

- **شرۆڤە:↓**

١٤٢٦- هەر یەک ژ نەوال و کووە و دەشتان
رە شوبهەتێ گۆشەیـێد بـهـەشـتان

- **هەڤبەرکرن: هژ.** کۆھ و- **ئا. حم. ئە.** گۆشەیێ- **رۆ.** گۆشیە- **پرۆ.** گۆشەییّت و گۆشە ئێد –

- **پەیڤناسی: نەوال:** ناوەیا والا یا نیڤەکا دو چی یان، دۆل، دەرە - **کووە:** چـی، کی،کوو، کێڤ - **دەشت:** بەست، راستی - **رە:** رەھ، براستی - **گۆشە:** کونج، سووچ –

- **جوانکاری:** پەیڤێن نەوال و کووە و دەشت هەڤبابەتن.

- **شرۆڤە:↓**

١٤٢٧- هەر رەوزە ریازێ خولدێ ئـەکبـــەر
هەر چێشمە ژ عەینێ ئابێ کەوســەر
١٤٢٨- هەر کووە ژ رەنگێ تـووریّ مـووسا
ژ ئـەنـواریّ تەجـەلـلی یێ تـەییسا

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** تەجەلایێ- **پرۆ.** تەجەللی یێ –

- **پەیڤناسی: رەوزە(روضە):** باغچە - **خولد:** مینۆ، بهیشت - **ئەکبەر:** مەزنتر-

خولدێ ئەکبەر: خولدا ئەکبەر، بهیشتا مەزن- **عەین:** کانی، خوە بخوە، دوروست وەکی - **تووز:** چیایەکە ل چۆلا سینایێ دا، گۆرەکی ژێدەرێن ئاییني ، موسا ، پێغەمبەرێ جهوویان دچوو وێ دەرێ و دگەل خودێ دئاخفت - **ئەنوار:** پڕانەیا نوور، رۆناهی - **تەجەللی:** چلقلین، ئاشکرا بوون –

- **جوانکاری:** هەردو پەیڤێن رەوزە و ریاز هەم جناسێ ساز دکن و هەم ژی هەڤواتەنە. پەیڤا عەین لەتافەتێ ساز دکە، لەورا کو هەم ب واتەیا کانی یێ یە و هەم ژی تێ ب واتەیا وەکی خۆ. هەروسان ئەڤ پەیڤا ب واتەیا کانی یێ دگەل پەیڤا چێشمە هەڤواتەنە. تووزێ موسا تەلمیحە ل سەر سەربهۆری یا موسا پێغەمبەرء. پەیڤا " ژ ئەنواری"، دەبێ "ژەنواری " بێتە خوەندنێ.

- **شرۆڤە:↓**

١٤٢٩- هەر نەهر ژ رەنگێ ئەژدەها بوون
هەر سەبزە ب موعجزان عەسا بوون

- **هەڤبەرکرن: میر. پرۆ.** نەهرەک- **رۆ.** نەهرە-

- **پەیڤناسی: نەهر:** چەمێ بچووک، جۆبار - **ئەژدەها:** ئەژدها، ئەژدەر، زییا، مارێ مەزن - **سەبزە:** پنجار، شینکاتی - **عەسا:** گۆپال –

- **جوانکاری:** ژ بلی تەشبیهێ تەلمیح ژی د ڤێ مالکا هەلبەستێ دا هەیە. پەیڤێن ئەژدەها و عەسا و موعجزە ئاڤڕدانەکە ل سەر موعجزەیا موسا پێغەمبەرء.

- **شرۆڤە:↓**

١٤٣٠- هەر دار ژ فەیزێ نەوبەهاری
تێک شوعلە ددا ژ نووری باری

- **هەڤبەرکرن: هژ.** داری –

- **پەیڤناسی: نەوبەهار:** نووبەهار، سەرەتایا بوهارێ - **شوعله:** ئالاڤ، گـوڕی، گڕ، بلێسه –

- **جوانکاری:** ژ بلی تەشبیهێ دیسان تەلمیح ل سەر ئاگرێ تـووری سـینا و دارا کو خودێ نوورا خوه ل وێ را نیشانی مووسا دا، هاتییه.

- **شرۆڤه: ↓**

١٤٣١- هەر گـول ژ مسالـێ ئـاتـەشـێ تـوور
یەک مەشعەلێ بی قوسووری پڕ نوور

- **هەڤبەرکرن: هژ.ئۆس.** مەشعەله- **ئه. ئا.** شوعلەیێ-

- **پەیڤناسی: ئاتەشێ توور:** ئاگرێ چیایێ توور، نوورا خودێ کو ل سەرێ چیایێ توور ل ناڤ دارەکێ دا وەک ئـاگرە هـاته بەرچـاڤێ مووسـایی. - **مەشـعەل:** مەشخەل، شەمالکا مەزن –

- **جوانکاری:** ل ڤێ مالکا هەلبەستێ دا ژ بلی تەشبیهێ کو سـۆرگول وەکانـدییه ئاگرێ چیایێ توور و مەشـعەلێن ئـاگری، تـەلمیح ل سـەر سـەربهۆری یـا مووسا پێغەمبەر ژی هەیه.

- **شرۆڤه: ↓**

١٤٣٢- هەر مورغێ سەحەر بخوه کەلیمەک
هەر تووتی و قومری یەک نەدیمەک
١٤٣٣- هەر نەخل نەدا کـونـەنـدە هـەرگاه
تەشبـیـهـێ شـەجـەر دگـۆ "اناالله"

- **پەیڤناسی: مورغێ سەحەر:**بالدارا سپێدێ، بلبل - **کـەلیم:** بێـژەر، ئـاخێڤەر، کەلیموللا، ناسناڤێ مووسا پێغەمبەرء - **نەدیم:** هەڤدەم - **نەخل:** دارخورما -

نەدا: گازی - **نەداکونەندە:** گازیکەر، جارکێش - **تەشبیهێ شەجەر:** وەکی داریێ - **اناالله:** ئەز خودیێ مە –

- **جوانکاری:** مورغێ سەحەر واتە بولبول وەکاندییە مووسا پێغەمبەرء. پەیڤێن مورغێ سەحەر، قومری، تووتی هەڤبابەتن.

بالکێشی: خانی ل ڤان مالکێن هەلبەستێ دا ب چاڤەکی عارفانە ل جیهانێ دنێرە. ئەو دبێژە: ل دەما بوهارێ دا، هەر سۆرگولەک وەکی ئاگرێ تووریێ سینا و هەر دارەک وەک دارا نووریێ، یا کو مووسا نوورا خود ێ تێدا دیتبوو، جوان ببوون و هەر بلبلەک ژی وەکی مووسایی دگەل خودیێ دئاخفتن و ببوون مووسا بخوە. واتە ئەگەر مرۆڤ ب چاڤێ عارفان ل جیهانێ بنێرە، هەموو تشت نیشانەیێن هەبوونا خودێنە.

- **شرۆڤە:↓**

١٤٣٤- خەرگووش و غەزال و گوور و ئاهوو
ئەڤ قاز و قولنگ و کەبک و تەیهوو
١٤٣٥- ککەر ککەر دچەرین ل کووه و دەشتان
رەف رەف دفڕین د نێڤ بهەشتان

- **هەڤبەرکرن: هژ.** دچرین- **حم.** دچەرن- **رۆ.** دچێرین - **ئۆس.** گە گە، رەڤ رەڤ-

- **پەیڤناسی: خەرگووش:** کەرگووشک، کێرووشک، کێرگی - **گوور:** گوورخەر، جەلەبەک کەرکووڤی یە. - **غەزال:** خەزال، ئاسک -**ئاهوو:** مامز، کووڤی - **قولنگ:** قورینگ- **کەبک:** کەو -**تەیهوو:** تیهوو، زڕەکەو، چیرکەو، کەوا چیڕ - **ککەرککەر:** ککەری ککەی، گەلە گەلە، بڕ بڕی - **دچەرین:** دچێرین، دچێریان، دلەوەرین - **رەف رەف:** پۆل پۆل، دەستە دەستە- **بهەشت:** باغ-

- **جوانکاری:** گشتی پەیڤێن ناڤێن لاوران ب هەڤرا هەڤبابەتن و گشتی پەیڤێن

ناڤێن بالداران ژی ب هەڤرا هەڤبابەتن. ل ڤان هـەردو مـالکێن هەلبەسـتێ دا لەف و نەشرا مورەتەب هەیە. لاور ککەری ل چیا و دەشتان دچێرین و بالدار رەف رەف ل ناڤ باغان دا دفڕین.

- **شرۆڤە: ↓**

١٤٣٦- ئـەلـقسسه ب ئـقتـزا زەمـانـی
بوو فورسەتێ عەیش و کامرانی

- **هەڤبەرکرن: ئا.** فورسەت و –

- **پەیڤناســی: ب ئقتــزا زەمــانی:** گــۆرەکی دەمــێ - **عــەیش:** ژیــان، خوەش رابهۆرین، ژیانا خـوەش - **کـامرانی:** ژیـان ب خۆشـی، خۆشـبەختی، بدلێ خوە ژیان-

- **شرۆڤە: ↓**

١٤٣٧- فەسلا بگەڕن ل گەشت و سەیران
نێچیرێ بکەن ژ وەحـش و تەیران

- **هەڤبەرکرن: حم. زا.** بگەڕن، بکن- **میر.ئا.** بکرین، بکـەین- **رۆ.** بگـەڕین، بکن - **ئۆس.** فەسلان بکرن، بکن - **ئە.** بکرین، بکەن- **جا.** بکرن، بکن-

بالکێشی: پێتا "ل" یا داچەک ب مە دده زانینێ کو بگەڕین سەراستە. لـەورا کـو بکرین یان بکرن" ل گەشت و سەیران" واتەیێ نادە.

- **پەیڤناسی: بگەڕن:** گەردشێ بکن، دەرکەڤن گەردەکێ - **وەحش:** کـووڤی - **تەیر:** بالدار، فڕندە-

- **جوانکاری:** گەشت و سەیران هەڤبابەت و هەڤواتەنە. پەیڤێن وەحش و تەیـر هەڤبابەتن.

- **شرۆڤە: ↓**

١٤٣٨- میرێ کو فەلەک موتیعێ فـەرمـان
گۆ سوبحە نەبوویی قەومێ بۆهتان

- **هەڤبەرکرن: میر. ئا.** موتیع و- **- میر. رۆ. ئە. حم. جـا.** نەبـووی قەومـێ- **هژ. زا.** نەبوویە **- ئا.** نەبووی لقەومێ- **ئۆس.** نەبووی قەومـێ، ل رەخ دا ژی نڤیسییە: بەدەل بتوومێ- **پرۆ.** گۆ سبە ببزم/ ببەزم-

- **پەیڤناســی: مــوتیعێ فەرمــان:** مــوتیعێ ئەمــر، ل ژێــر فەرمــانێ دا- **سوبحە نەبوویی:** سـبە نەبـوویی، هـێ نەبـوویی سـبێدە **- قەومـێ بۆهتـان:** خەلکێ بۆتانێ-

١٤٣٩- رابەستی سلاح و گورز و شەمشیر
بلجومـلە د گـەل مـە بێـنە نێـچیر
١٤٤٠- حازر نـەبتـن کـەسـەک د سەیدێ
ئەو دێ بمـرت د بـەند و قـەیـدێ

- **هەڤبەرکرن: ئە.** بمریت –

بالکێشی: ئەگەر ل جیهێ پەیڤا نێچیر دا نەخجیر بهاتا، پاشبەندا وێ دێ خوەشتر و جوانتر ببا، لەورا کو نەخجیر دگەل شەمشیر پاشبەندەک ل بار چـێ دکـە، تـا نێچیر. دقەومە کـو خـانی ژی هـە نەخجیـر نڤیسـی بـە و رووونڤیسـکاران ئـەو گوهەرتبن.

- **پەیڤناسی: رابەستی:** گرێدایی **- سلاح:** چەک **- گورز:** چۆمـاقێ سەرهەسـن، تۆپز **- بێن:** وەرن **- سەید(صید):** راڤ، نێچیر، نەخجیـر **- بەنـد:** زنـدان **- قەید:** گرێدان، کۆت و زنجیر-

- **جوانکاری:** پەیڤێن گورز و شەمشـیر ب هەڤـرا و قەیـد و بەنـد ژی ب هەڤـرا هەڤبابەتن.

■ **شرۆڤە:** نێچیرڤانێ نێچیرا نووچەیێن باش، وەها ژ مە را سەربهۆری راگەهاند. ئەوی گۆت: کو ل رۆژەک خوەش و ل دەمسالەک باشە گەرِا قێ فەلەکا بێ ئاکام دا، دەما کو گێزکدەرێ ئاسمانی واتە هەواینە ب ئاریکاری یا قودرەتێ ئەرد وەکە بهەشتێ لێکر و بینانی بەربەرەکی کو بووکەکێ بخەملینە، ئەڤ جیهانا میژین خەملاند. هەر نەوال و چیا و دەشت و بانی دوروست وەکە گۆشەیەک بهەشتێ و هەر باخچەیەک وەکە باخچێ بهەشتا هەرەژۆرین و هەر کانی یەک دوروست وەکی کانی یا کەوسەرێ بوون. هەر چیایەک وەکی تووری سینا ژ بەر نوور و رۆناهی یا خودایی تەیسین و چلڤلین. هەر چەمەک وەکی ئەژدەهایەکی و هەر گیایەک ب موعجزەیا خودایی وەکی گۆپالەک ژ گۆپالێن موسا پێغەمبەرێ بوون. هەر دارەک ژ فەیزا نەوبوهارێ وەکە دارا موسا ژ بەر رۆناهی یا خودایی گورِی و پێتی ژێ قولۆز دبوون. هەر سۆرگولەک وەکە ئاگرێ چیایێ توور دوروست وەکە گورِییەک بێ کێم و کاس ڤێدکەتن. هەر بلبلەک وەکە موسا پێغەمبەر ببوون ئاخێڤەر و د گەل خودێ خەبەرددان و هەر قومری و تووتی یەک ژ خوە را ببوون هەڤدەم و هەڤال و هەڤدەنگێ مرۆڤان. هەردارخورمایەکێ وەکی دارا موسا هەردەم گازی دکرن و دگۆتن: ئەز نیشانەیەک ژ نیشانێن خودێ مە. ل وێ دەمێ دا کو ککەری ککەری کێرووشک و خفش و خەزال و کووڤی و گوور ژ خوە را ل دەشت و چیان دا دچێریان و رەف رەفی قاز و قولنگ و کەوگۆزەل و چیرِکەو ل ناڤ باغان دفرِین. ب کورتی ل گۆرەکی دەم و دەمسالێ، بوو دەما کێف و کامرانی و گەرِیان و گەشت و سەیرانێ. بوو دەما نێچیرا کووڤی و بالداران. ل وێ دەمێ دا ئەو میرێ کو چەرخا فەلەکێ ل ژێر فەرمانا وی دا بوو، گازی خەلکێ بۆتانێ کر و گۆت: گەلی خەلکینۆ! سبەیی هێ شەفەق زەلال نەبووبی، هوونێ خوە ب چەک و سیلاح، ب گورزو شوور و تیر و کەوانان تەڤ بێچن و ئامادە بن، کو ئەمێ سبێدێ زوو بچن نێچیرێ. هەرکەسێ کو سبێدێ دگەل مە نەیێ راڤ و نێچیرێ، ئەزێ وی زندانی بکەم و ئەوێ ل قەید و بەند و زندانێ دا بمرە.

١٤٤١- خەلقێ کو حەتتا ب سوبحێ کازب
حازر کربوون بەسات و راتب
١٤٤٢- فەجرێ کو نومایە وان عەلامەت
رابوو د وء شەهرء دا قیامەت

■ **هەڤبەرکرن: هژ.حم. رۆ.** وی شەهری – **ئا. میر. ئۆس. ئە. زا. جا.** وی شەهرء – **پرۆ.** شەهرء

- **پەیڤناسی: سوبحێ کازب:** سبێدا دەرەویەن، بەری سەوگورا سبێدێ - **بەسات(بساط):** راخستنی، بنراخ، جیراخ - **راتب:** خوەرەک و ب تایبەتی خوەرەکا کو کارکر یان رێبوار دگەل خوە دبن چۆلێ، جری، جیرە، تووشە، زادێ رێ، ل کوردستانێ دا فەقی خوەرنا خوە یا رۆژانە ل ناڤ مالان دهینن و ب گەرەد رۆژێ یان دانێ فەقییەک دچە خوەرنێ دهینە، ئەو فەقی ل بەر دەرێ مالان رادوەستە و گازی دکە: راتبە رەحمەت. واتە رەحمەتا خودێ ل وی/ وێ بە کو راتبێ ژ مە را بینە. - **فەجر:** سبێدە - **قیامەت رابوون:** مەبەست ژێ هێقرزە و قەرەبالغە. –

- **شرۆڤە:↓**

١٤٤٣- مێران ڤەکرن عوقاب و بازی
شێران د برن پلنگ و تازی

- **پەڤناسی: عوقاب:** ئەلوە، هەلۆ - **بازی:** باز - **تازی؛** تاژی-

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا ب شێوەیا موازەنە یێ هاتییە ڤەهاندنێ. پەیڤێن مێران و شێران جناسێ ساز دکن. مەبەست ژ شێران لێرە دا مێرێن بوێرە. عوقاب و بازی پێکڤە و شێر و پلنگ و تازی ژی پێکڤە هەڤبابەتن.

- **شرۆڤە:↓**

١٤٤٤- دەرِندە و ئادەم و بەهائم
فەردەک قە نەما د شەهرء قائم

- **هەڤبەرکرن: ئا. حم. هژ. ئە. زا. هژ.** شەهری –**میر. جا. رۆ.** شەهرء-

- **پەیڤناسی: دەرِەندە:** دڕندە، هلدڕ - **بەهائم:** پڕانەیا بەهیمە، ئاژەل، لاور - **قائم:** راوەستایی، مایی –

- **جوانکاری:** پەیڤێن دەرِەندە و بەهائم هەڤبابەت و هەڤواتەنە. پەیڤێن دەرِەندە و بەهائم ل گەل پەیڤا ئادەمء دژبەری یێ ساز دکن.

- **شرۆڤە:↓**

١٤٤٥- دام و دەد و ئادەمـی و حـەیوان
تفل و سەبی، ئاشەڤان و رەزڤان

- **هەڤبەرکرن: هژ.** سەبی یو- **بر. رۆ. ئا.** سەبی و-

- **پەیڤناسی: دام:** حەیوانێن مالی، ئاژەلێن کەلی کری - **دەد:** چـۆلەمە، کـووڤی، ئـاژەلێن کەلـی نەکـری - **حەیـوان:** ئـاژەل، لاور - **تفـل:** زارۆک - **سـەبی:** زارۆک، کوڕک-

- **جوانکاری:** پەیڤێن دام و دەد و ئـادەمی و حەیـوان دژبـەرن. پـەیڤێن تفـل و سەبی هەڤواتەنە. پەیڤێن ئاشەڤان و رەزڤان هەڤبابەتن.
ل پەیڤێن تفل و سەبی دا سەربەستی یا هۆزانی یێ هەیە.

- **شرۆڤە: ↓**

١٤٤٦- ئـەلقسسە قـەبـیلـە یا رجـالان
فیلجوملە کەسەک نەما د مالان

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** ل مالان، **پرۆ.** د مالان –

- **پەیڤناسی: قەبیلە:** دەستە - **رجال:** پڕانەیا رجل، مێران –

- **جوانکاری:** پەیڤێن کەسەک و قەبیلە دژبەری یێ ساز دکن.

- **شرۆڤە: ↓**

١٤٤٧- بوو حەشرگەهەک ل سەیدگاهان
شـەفقەت نەکرن ل بی گـوناهان

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** سەیدوگاهان –

- **پەیڤناسی: حەشرگەه:** جیهێ بەرەڤ بوونێ، کـۆمەلگە، لێـرەدا مەبەسـت ژێ هێڤرزەیە کـو ل نێچیرگەهـێ دا وەکـی رۆژا حەشـرێ بـوویە. - **سـەیدگاه:**

شکارگەھ ، نێچیرگەھ ، جیهێ راڤێ - **شەفقەت:** شەفەقەت، دلسۆژی، رەحم - **بیگوناهان:** یێن بێگونەھ ، بێسووجان –

- **جوانکاری:** نێچیرگەھ ل هێڤرزەتی یێ دا وەکاندییە حەشرگەها رۆژا قیامەتێ.

- **شرۆڤە:↓**

١٤٤٨- ئەو چەندە ل وەحشیان دکوشتن
گۆیا کو وحووش قەت نەهشتن

- **پەیڤناسی:وەحشیان:** یێن وەحشی، لاورێن چۆلەمە، کووڤی - **وحووش:** پڕانەیا وەحش، چۆلەمە، کووڤی –

- **جوانکاری:** پەیڤێن وەحشیان و وحووش پێکڤە هەڤواتەنە.

- **شرۆڤە:↓**

١٤٤٩- دەڕەندە، دەوەندە و پەڕەندە
هن کوشتی وگرتی هن فکەندە

- **هەڤبەرکرن:** هژ.حم. دگرتی-

- **پەیڤناسی:دەوەندە:** دەوندە، رەڤۆک - **فکەندە:** کەتی، بریندار -

- **جوانکاری:** پەیڤێن دەوەندە، دەڕەندە و پەڕەندە هەم جناسێ ساز دکن و هەم ژی هەڤبابەتن. پەیڤێن گرتی، کوشتی و فکەندە ژی هەڤبابەتن. ل ڤێ مالکێ دا لەف و نەشر هەیە. پەیڤێن دەڕەندە و دەوەندە و پەڕەندە ب پەیڤێن گرتی، کوشتی و فکەندە را لەف و نەشرێ ساز دکن. دەڕەندە کوشتن ، دەوەندە گرتن و پەڕەندە ژی پەکاندن.
ل ڤێ مالکێ دا سەربەستی یا هۆزانی یێ هەیە.

- **شرۆڤە:↓**

١٤٥٠- چاپوک حەرەکات و نەوجـەوانان
وان فارس و گورد و پەهلەوانان

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** رۆستەم.

- **پەیڤناسی: چاپوک:** چاپک، ژیر، ژیهاتی **- چاپک حەرەکات:** یێن دەستسڤک **- نەوجەوان:** نوو گەهشتی **- فارس:** سوار **- گورد:** پەهلەوان –

- **جوانکـاری:** پـەیڤێن گـورد و پەهلـەوان هەڤـواتەنە. پـەیڤێن فـارس و گـورد پەیڤئارایی یە و ناڤێن گەلێن کورد و فارس ژی دهینن بێرا مرۆڤێ.

- **شرۆڤە: ↓**

١٤٥١- دەرەندە دڕاندبوون ب شیران
پەرەندە پڕاندبوون ب تـیران

- **هەڤبەرکرن: هژ.ئۆس.** براندبوون-

- **پەیڤناسی: دڕاندن:** دەڕاندن، تێش کرن، برین، لەت کرن **- پڕاندن:** پەڕاندن، قەلەم کرن، فڕاندن، بریندار کرن و ئێخستن –

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا ب شێوەیا تەرسیێ هاتییە ڤەهاندنێ. پەیڤێن دەرەنـدە و دڕاندن، و پەیڤێن پەرەندە و پڕاندن جناسێ ساز دکن.

- **شرۆڤە: ↓**

١٤٥٢- مەحـبووبێ مسـالێ شـەهـلەوەندان
مەرکەب عەرەبان، خودان کەمەندان

- **هەڤبەرکرن: هژ.** مەحبووبە – **حـم. میـر. ئـا. ئـە. رۆ. زا. جـا.** مەحبـووبێ مسالێ- **ئۆس.** مەحبووب د مسالێ-

- **پەیڤناسی: لەوەند:** جەوانێن جـوان و خوەشـکۆک و ژێهـاتی - **شـەهلەوەند:** سەرۆکێ/کا لەوەندان، سەرداریێ جوانچاکان - **مەرکەب:** هەسـپ - **مەرکەب عەرەبـان:** سـوارێن هەسـپێن عەرەبـی - **خـودان کەمەنـد:** کەمەنـددار ، ب کەمەند-

- **شرۆڤە: ↓**

١٤٥٣- چەوگان د دەست د گەل گۆپالان

هـاڤـیـتـنـە گـەردەنـێـد غـەزالان

- **هەڤبەرکرن: میر.ئا.هژ.** گەردەنێ – **ئە.** گەردەنێت –

- **پەیڤناسـی: چەوگـان:** چۆگـان، چـۆ، چـەل، دارەدەسـت - **گۆپـال:** گۆچـان، دارەدەستێ کو سەرێ وان وەکی گۆیێ دچەمینن .

- **شرۆڤە: ↓**

١٤٥٤- ئەو شێرەسوار و بەبرێ جەنگی

خوونی کربوون بەلەک پەلەنگی

- **هەڤبەرکرن: میر. حم. رۆ. زا. جا.** ئەو شێرە سوار و بەبرێ جەنگی- **هژ.** ئەو شێرە سوار ب پەڕ و چەنگی- **ئا.** ئەو شێر و سوار و پیرێ جەنگـی- **ئـە.** ئـەو شێرێ سوار و پیرێ جەنگی- **ئۆس.** پەڕێ جەنگی- - **هژ. حم.** بـە لـەک بـە لەنگی- **میر. ئە. ئا. رۆ. جا. زا. ئۆس.** بەلەک پەلەنگی- **پرۆ.** بلون-

- **پەیڤناسی: شێرە سوار:** سواریێ وەکی شێران، سواریێ بینـانی شـێران زیـخ و ژێهاتی - **بەبر:** بەڤر، بەڤل، دڕەندەیەک وەکی پلنگان، لێ ژ پلنگان مەزنتـر و ب هێزترە، پۆستێ پلنگان پنی پنـی یـە، لـێ پۆسـتێ بەڤـران راڤ راڤـی یـە. گۆتنەک پێشینان هەیە کو دبێژە: هەر شێرەکی بەڤرێ خوە هەیـە. - **بەبـرێ جەنگی:** بەڤرێ شەڕی، مەبەست ژ سوارچاکانە - **خـوونی کربـوون:** خـوونین کربوون، بریندار کربوون، کربوون رەنگێ خوونێ دا، سۆر کربوون - **پەلەنگـی:**

خفتانێ کو ژ پۆستێ پلنگان چێ دکەن، لێرە دا مەبەست پلنگ بخوەیە- **بەلەک**
پەلەنگی: پلنگێن بەلەک، خفتانێن بەلەک –

- **شرۆڤە:↓**

١٤٥٥- ئەوچەندە غەزاڵ ئەوان کرن سەید
ئەوچەندە پەلەنگ ئەوان کرن قەید

- **هەڤبەرکرن: ئە.** غەزاڵێ وان –

- **جوانکاری:** پەیڤێن غەزال و پەلەنگ دژبەرن. ئەڤ مالکا ب شـێوەیا مـوازەنە یێ هاتییە ڤەهاندنێ.

- **شرۆڤە:↓**

١٤٥٦- ئێدی نەدشین د گەل خو بینن
بەلکی نەدشـین ژ جـھ هلیـنن

- **هەڤبەرکرن: هژ.** جیھ هەلینن-

- **پەیڤناسی:نەدشین:** نکارین - **هلینن:** راکن –

- **شرۆڤە:↓**

١٤٥٧- کوشتی ژ خو را برن فەقیران
گرتی ب خو را برن ئەمیـران

- **هەڤبەرکرن: بر.ئا.** ب، ژ-

- **جوانکاری:** پەیڤێن گرتی و کوشتی هەڤبابەتن. پەیڤێن فەقیر و ئەمیر ژی دژبەرن. ئەڤ مالکا ب شێوەیا تەرسیعێ هاتییە ڤەهاندنێ.

- **شرۆڤە:** خەلکێ بەری سەوگورا سبێ راتب و راخستنی یێن خوە ئامادە کربوون، دگەل هەلاڤیتنا ستێرکا سبێدێ را، بوو هێڤرزە و قەرەبالغەک وسان، تە دگۆت قای قیامەت ل وی شەهری رابوویە. مێرچاکان ئەلوە و بازی یێن خوە ژ رکەیان دەرانین و شێرەمێران ژی پلنگ و تاژی یێن خوە ب خوە را دبرن. ژلاورێن درِندە یێن نێچیرێ و پێرۆ و مرۆڤ و ئاژەلێن کەلی و کووڤی، ژ مێر و زار و گەنج و ئاشەڤان و رەزڤانان ب کورتی ئەوێ کو مێر بوو، کەسەک ل مال و ل باژارێ دا نەما. ل نێچیرگەهان دا بوو حەشر و نەشرەک وسان، کو دلێ کەسی ب نێچیرێن بێگونەھ نەدشەوتی. ئەوان نێچیرڤانان هند کووڤی کوشتن کو تە دگۆت قای ئێدی چ کووڤی ل وێ نێچیرگەهێ دا نەمان. درِندە گرتن و فرِندە پەکاندن و رەڤۆک ژی کوشتن. نەوگەنجێن سڤک و لاوێن ژێهاتی، سوارچاکێن وەکە پەهلەوانان، درِندە ب شووران ددرِاندن و فرِندە ب تیران دپەکاندن. جوانچاکێن شەهلەوەند و سوارێن هەسپێن عەرەبی و خودانێن کەمەندان چۆ و گۆپال ل دەستێن وان دا بوون و ل دوو نێچیران دکەتن و گۆپال داڤیتن گەردەنا خفش و خەزالان. وان سوارچاکێن شێرئاسا و ئەو بەڤرێن شەرِانی پلنگێن بەلەک ل خوونێ دا سۆر کربوون. ئەوانا هند خەزال نێچیر کرن و هند پلنگ گرتن کو ئێدی نکارین وان هەموو جەندەکێن خەزالان ژ جی راکن و وان هەموو پلنگێن گرتی ب خوە را بینن. نەداران نێچیرێن کوشتی ژ خوە را برن و میر و بەگان ژی نێچیرێن گرتی ب خوە را برن.

(٣٧)

داستانێ بووستانێ جەننەت نشانێ میرانە، کو بوویە مەجمەعولبەحرەینا عەشقا هەردو دلئەفگاران و مەتلەعولنەییرەینا شەوقا حوسنا هەردو گولعێزاران

١٤٥٨- باغەک وە هەبوو ئەمیر زینەدین
باغێ ئـرەمـێ دچـوو بـ مزگـین

- **هەڤبەرکرن: میر.ئا. ئۆس.** ئەمیر زەیدین- **حم.** میر زەیدین- **رۆ .** باغەک وی هەبوو ئەمیر زینەدین(زین الدین)- **ئە.** بـاغەک وە هەبـوو ئەمیـر زینـدین – **پرۆ.** زەیدین - **زا.** باغەک وی هەبوو میر زەیدین- **هژ.** ئەمیـر زینـەدین - - **میر. ئۆس. ئە. رۆ.** دمزگین- **ئا. حم. زا. هژ.** ب مزگین- **جا.** بە مزگین-

بالکێشی: خانی پێش دا دەما کو پەسنێ میر و زینێ دده، گۆتییە :ناڤێ وی ئەمیر زینەدین بوو. ل دوو را دەما کو دخوازە ناڤێ زینێ بێژە، دنڤیسە کو ؛ وێ ناڤ ژ نسفێ ناڤێ میر بوو. واتە زین. ڤێجا ب ڤان هەردو سەرپەلگانە، لێرە ژی دەبێ زینەدین بە، نە کو زەیدین و زیندین-

- **پەیڤناسی: وە:** وسان - **ئرەم:** بهەشتا شەدادء -

- **جوانکاری:** سەرراتی پێدان ل ڤێ مالکێ دا هەیە. خانی ل جیهێ کو بێژە بـاغێ میر زینە دین وەکی باغێ ئرەمێ بوو، دبێژە ئەو باغا وسان خوەش بوو کو باغێ ئرەمێ دچوو مزگینی یا وی.

- **شرۆڤە: ↓**

١٤٥٩- هەر دەوحە ژ وی و هەر تیوورەک
یەک قەسر ژ جەننەتێ و حوورەک

- **هەڤبەرکرن:** حم. قصر- رۆ. قصرە– ئۆس. قەطرە- ئە. د-

- **پەیڤناسی: دەوحە:** دارا مەزن و پەلگ و چقل ڤەدایی، - **تیوور(طیور):** پڕانەیا تەیر، بالداران - **قەسر(قصر):** کۆشک –

- **جوانکاری:** ل ڤێ مالکێ دا تەشبیھ و لەف و نەشر ھەیە. ھەر دەوحە وەکی قەسرەک بھەشتێ، و ھەر تەیرەک وەکی حووری یەکێ بوویە.

- **شرۆڤە:↓**

١٤٦٠- بۆ شوشتنێ دەست و پی و چەعڤان
کەوسەر کربوو سەبیلێ رەزڤان

- **هەڤبەرکرن:** میر. دێھقان- حم.زا. چاھڤان- ئا. رۆ. جا. چاڤان- ئە. داڤان- ئۆس. بی شوشتن و پی و دەست و رەزڤان - - میر. گەڕیا - حم. زا. کربوون- ئا. ئە. ئۆس. رۆ. ھژ. جا. کربوو –

- **پەیڤناسی: شوشتن:** شووشتن - **چەعڤ:** چەھڤ، چاڤ - **سەبیل:** جۆک، ڕێ، ڕێکا ئاڤێ، ئاڤا نەزرێ -

- **جوانکاری:** ئاڤا باغچێ میرء نەوەکاندییە ئاڤا کەوسەرێ، بەلکی دبێژە ھە کەوسەر بخوە بوویە.

- **شرۆڤە:↓**

١٤٦١- هەمسەر ب مەقامێ سدرە سەروەک
مانەندێ فرشتە ھەر تەزەروەک

- **هەڤبەرکرن:** رۆ. سدر –

- **پەیڤناسی:هەمسەر:** هەڤتا، هەڤسەنگ - **مەقام:** جیھ ، پلە - **سدرە:** دارا بھەشتێ یا ل رەخ عەرشێ خودێ - **تەزەرو:** قەرقاول، کەلۆکێ جەنگەلی، ئازەری دبێژنێ تۆرتۆیۆک-

- **جوانکاری:** هەر تەزەروەک وەکاندییە فرشتەیەکێ و هەر سەروەک ژی وەکاندییە دارا سدرەتولمونتەهایێ.

١٤٦٢- تەشبیھێ مەمێ دلێ سەنەوبەر
سەد پارە ژ عێشقێ قەددێ عەرعەر

- **هەڤبەرکرن: میر.** جگەر ژ عێشقێ عەرعەر-

- **پەیڤناسی:دلێ سەنەوبەر:** هوندورێ دارا سەنەوبەرێ - **سەد پارە:** سەدپرتی - **قەددێ عەرعەر:** بەژنا دارا عەرعەرێ –

- **جوانکاری:** دلێ سەنەوبەرێ وەکاندییە دلێ مەمێ یێ سەد پارە و بریندار. سەنەوبەر کرییە ئەڤێنداریێ عەرعەرێ.

- **شرۆڤە:↓**

١٤٦٣- نارنج و تورونج شوبھێ زینێ
زەر بوونە ژ عللەتا ئەڤینێ

- **هەڤبەرکرن: میر.** بوویە- **رۆ. ئۆس. هژ. حم. ئە.** بوویی- **ئا.** بوونە-

- **پەیڤناسی: نارنج و تورونج:** دو مێوەیێن ژ بنەمالا پۆرتەقالێنە - **عللەت:** نەخۆشی، هەگەر-

- **جوانکاری:** نارنج و تورونج ل زەربوونێ دا وەکاندییە رووێ زینێ یێ ل بەر دەردێ ئەڤینێ زەربوویی.

- **شرۆڤە:↓**

١٤٦٤- سێف و روتەب و ئەناریێ بۆستان
لێف و زەقەن و ئەناریێ پوستان

- **هەڤبەرکرن: میر. حم. ئە. رۆ. جا. زا.** ئەناریێ بۆستان، ئەناریێ پوستان- **ئۆس.** ئەنار و بۆستان، ئەنار و پوستان - **ئا.** ئەنارو بۆستان، ددان و بوستان- **هژ.** ئەناری بوستان، ئەناری پوستان–

- **پەیڤناسی: روتەب:** خورماییێ تەڕ، خورماییێ نوو گەهەشتی - **ئەناریێ بۆستان:** هەناریێ بۆستانء - **زەقەن:** چەنە، ژێرچەنە - **ئەناریێ پوستان:** هەناریێ مەمکان - **پوستان:** پستان، مەمک، چچک –

- **جوانکاری:** ل ڤێ مالکێ دا لەف و نەشر هەیە، سێف وەکانديیە زەقەنێ، لێف وەکانديیە روتەبێ، ئەناریێ بۆستان ژی وەکانديیە ئەناریێ پوستان.

- **شرۆڤە: ↓**

١٤٦٥- شمشاد و چنار هەمقەدەم بوون
خۆش سایەوەر و عەلاهومەم بوون

- **هەڤبەرکرن: ئا.** شمشاد و چنارو هەمقەدەم بوو - **ئە. میر.حم. بر.رۆ. هژ. جا. زا.** بوون - - **میر. ئا. حم. ئە. رۆ. جا.زا.** سایە وەر- **هژ. ئۆس.** سایەدەر- **میر.هژ.** عالی هەمەم- **رۆ.** هەم عالی –

- **پەیڤناسی: شمشاد:** دارەکە، کو هۆزان بەژنا دلبەرا خوە ل بارا رێک و پێکی یێ دا دوەکینن وێ - **چنار:** دارەک بلندە کو ل رەخ ئاقان دوروسکە - **هەمقەدەم:** هەڤگاف، هەڤپایە، هەڤسەنگ - **سایەوەر:**سیبەردار، ب سیبەر - **عەلا هومەم:** بلند هممەت –

- **جوانکاری:** پەیڤێن شمشاد و چنار هەڤبابەتن.

- **شرۆڤە: ↓**

١٤٦٦- زەڕین قەدەحێ د مەستێ لەبریز
رەیحان و بەنەفشە جومله نەو خیز

- **هەڤبەرکرن:** **رۆ.** زێڕین- **حم. ئۆس. هژ. پرۆ. جا. زا.** نۆ/نەو- **میر.ئا. ئە. رۆ.** شەب- **پرۆ.** نەو –

- **پەیڤناسی: زەڕین:** زێڕین - **قەدەح:** جام، پیاله - **مەست:** سەرخۆش- **لەبریز:** لێڤا را، سەررێژ - **رەیحان:** پنجارەکێ بێهنخۆشە - **بەنەفشە:** وەنەوشە، کولیلکەک جوانە -**جومله:** هەموو - **نەوخیز:** نۆخیز، نووروستە، نوو شین بوویی -

- **جوانکاری:** مەبەست ژ زەڕین قەدەحێ د مەستێ لەبریز، گولا نێرگسێ یە-

- **شرۆڤە:↓**

١٤٦٧- مەجمووعەیێ خوزرەوات و ئەزهار
شیرازەیێ سەلسەبیل و ئەنهار
١٤٦٨- سەحنا رەزء موجمەلەن کتابەک
هەر قەتعە و فەسلە فەسل و بابەک

- **هەڤبەرکرن: میر.** فەسل و فەسلێ –**ئا.** هەر قەتعەیێ فەسل، فەسلێ بابەک- **ئە.** هەر قەتعە و فەسلێ فەسلێ بابەک- **ئۆس.** هەر قەترە د فەسلێ فەسل و بابەک- **هژ. هەر** قەتعە و فەسل و بابەک-

- **پەیڤناسی: خوزرەوات:** پنجار، شینکاتی - **ئەزهار:** پڕانەیا زوهرە، گول - **شیرازە:** بنێ پرتووکان کو پێ ئارمووشء ددروون، حاشیە، دۆراندۆر، لێرەدا مەبەست ژێ بەنگەیا جۆکا باغ و بۆستانانە - **سەلسەبیل:** کانییەکە ل بهەشتێ دا - **ئەنهار:** پڕانەیا نەهر، جۆباران - **سەحن:** ناڤەند - **رەز:** باغ ب گشتی و باغێ تریان ب تایبەتی - **موجمەلەن:** ب گشتی، تەڤدا - **قەتعە:** کەردی، کەرت، مالک - **فەسلە:** پشک، پشکەک ژ بۆستانء کو ژ چەند کەرتان پێک تێ، لات، مشار - **فەسل:** پشکەک ژ پرتووکێ - **باب:** چەند فەسل ژ پرتووکەکێ-

- **جوانکاری:** رەز واتە باغێ میرء وەکاندییە پرتووکەکێ و بەنگەیا باغی ژی وەکاندییە شیرازەیا پرتووکێ. هەر کەردی و لاتەک ژ بۆستانء ژی وەکاندییە پشک و پارەک ژ پرتووکێ.

- **شرۆڤە:↓**

١٤٦٩- گۆیا ب ئەدەب ئەدیبێ تەنجیم
سەرسەفحەیێ باغء شبهێ تەقویم

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** سەحنەیێ- **هژ.** باغێ –

- **پەیڤناسی: ئەدیب:** تۆرەڤان، ئەدەبزان - **تەنجیم:** ئستێرناسی، - **سەرسەفحە:** سەررووپەل، دەستپێک، دیباچە - **تەقویم:** سالنامە، سالپیڤ، رۆژهەژمێر -

- **جوانکاری:** پەیڤێن ئەدەب و ئەدیب جناسێ ساز دکن. باغ و کەردی یێن بۆستانء وەکاندییە رۆژهەژمێرەکێ، کو ستێرناسەکی ئەو رۆژهەمێرا رێک وپێک کرییە.
هەگەرا وەکاندنا باغء ب تەقویمێ ئەو بوویە، کو سالنامە پێش دا ل رووپەلەکێ یان چەند رووپەلان دا ب شێوەیا جەدوەلێ کو خانە یێن وێ هەموو وەک هەڤ بوون، دهاتن نڤیسین و ئامادەکرنێ.

- **شرۆڤە:↓**

١٤٧٠- جەدوەل کربوو ب حەللێ سیماب
شەنگەرف سفەت گولێ د سیراب

- **هەڤبەرکرن: ئا.** شینگەرڤە- **ئۆس.** گولێن –

- **پەیڤناسی: جەدول کرن:** خانەخانەیی کرن، چارخانەیی کرن - **حەلل:** حەلاندن، بوهوژاندن - **سیماب:** جیوە، سیماڤ - **شەنگەرف:** جۆهەرا جیوی، ئاخسۆرک، ئاخەک سۆرە کو ل وێنەکێشی یێ دا کێر تێ - **سیراب:** تێراڤ، گەش، برەنگ و روو، خۆشرەنگ –

- **جوانکاری:** ئاڤا ل کۆری و جۆکێن باغی دا وەکاندییە سیماڤێ و سۆرگولێن گەش یێن دۆراندۆری جۆکان و بەنگەیان ژی وەکاندییە شەنگەرفێ.

- **شرۆڤە:↓**

١٤٧١- ئەتراف ژ سونبول و رەیاحین
ئەلوان ب خوتووتێ سەبز و مشکین

- **هەڤبەرکرن: میر.ئا. ئۆس.** سەبزێ مشکین-

- **پەیڤناسی: ئەتراف(اطراف):** دۆراندۆر - **رەیاحین:** پرانەیا رەیحان، پنجارەکی بێهنخۆشە - **ئەلوان:** پرانەیا لەون، رەنگ - **خوتووت(خطوط):** پرانەیا خەت، هێل، سووت - **سەبز:** کەسک، سەوز - **مشکین:** رەش، وەکە مسکێ رەش و بێنخۆش-

- **جوانکاری:** ل ڤێ مالکێ دا لەف و نەشر هەیە. سونبول سەبزە. ریاحین مشکینن.

- **شرۆڤە:↓**

١٤٧٢- هەر یەک دکرن بەیانێ ئێحکام
بەختێ سیەهـ و سفید ئێعلام

- **هەڤبەرکرن: میر. ئە. ئۆس. هژ.** ئەحکام- **ئا. ئۆس.** سفید و –

- **پەیڤناسی: بەیان کرن:** راگەهاندن - **ئێحکام.** بەرگری کرن - **ئەحکام:** فەرمانان - **سییەهـ:** سیاه، رەش - **سفید:** سپی - **ئێعلام:** نیشاندان، راگەهاندن - **ئەعلام:** پرانەیا عەلەم، ئالا، پەرچەم، بلند-

- **جوانکاری:** پەیڤێن سییەھ و سفید دژبەرن.

- **شرۆڤە:** میر زینەدینێ باغەکی وسان هەبوو، کو باغێ ئرەمێ دچوو ب مزگینی یا وی باغی. هەر دارەک ژ وی باغی وەکی قەسرەک بهەشتێ بوو و هەر تەیرەک وی باغی وەکی حووری یەکێ بوو. رەزڤانێ ژ بۆی شووشتنا دەست و پی و چاڤان، ئاڤا کەوسەرێ بەردا جۆکێن وی باغی دا. هەر سەرەوەکە وی باغی ل گەل دارا سدرەیا بهەشتێ بەرانبەری دکر و هەر تەزەروەک وی باغی دوروست وەکی فرشتەیەکی بوو. دلێ هەر سەنەوبەرێ ل ئەڤینا بەژنا عەرعەرێ دا وەکی دلێ مەمێ ل ئەڤینا زینێ دا ببوو سەد پرتییان. نارنج و تورونجێن وی باغی وەکی تەفەشا زینێ ل بەر دەردێ ئەڤینێ زەر ببوون. سێڤ و خورما و هەنارێن وی باغی وەکی لێڤ و ژێرچەنە و هەنارێن مەمکان جوان و خوەش وخوەشکۆک بوون. دارێن وی یێن شمشاد و چنارێ ل هەمبەری هەڤدو دا هاتبوون چاندنێ و هندی هەڤ بلند ببوون و سیبەرا وان خوەش و بێهنڤەکەر بوو. نێرگزێن وی یێن مەست و تژی وەکە جامێن زێڕین، یێن مشت و ل لێڤان را و رەیحان و بەنەفشەیێن وی هەموو نوو گهەشتی و نوو بشکۆژدایی بوون. دەورانـدەوری بەنگـەیێن جۆک و جۆبارێن وی ب گول و گیایێن جور بەجور هاتبوون خەملاندنێ. ناڤەراستا باغێ ب گشتی وەکی پرتووکەکێ بوو، کو هەر لات و کەردی و مشارەک وی وەکی بەند و پشک و پارێن پرتووکەکێ ژێک هاتبوون جوداکرنێ. تە دگۆت قای کو ئستێرناسەکی تۆرەڤان سەرپەڕێ باغێ وەک سەر روویەرا رۆژهەژمێرەکی رێک و پێک و ب تۆرە هێلبەندی کربوو. تە دگۆت قای کۆری یێن باغی خانە خانەیی کربوون و ل جیهێ ئاڤێ دا سێماڤ بەردابوونێ و دۆراندۆری خێزێن سیماڤێ واتە بەنگەهێ جۆک و کۆری یان ژی ل جیهێ ئاخەسۆرکێ پێ سۆرگولێن گەش نەقشاندبوون. دۆرانـدۆری وان خانەیانە ژی پێ سونبول و رەیحانان خێزێن کەسک و رەش لێ کشاندبوون. تە دگۆت قەی هەر یەک ژ وان خانەیانا وەکی خانەیا تێتکا فالهاڤێژان بەختێ رەش و سپی یێن فالگران رادگەهینن.

(٣٨)

ڕەهایی یا زینێ یە ژ قەیدا تەعەلوقا ئەغیاران،
تەنهایی و تەکەللوما وێ یە دگەل بەلگ و داران

١٤٧٣- ئەو ئاهوویێ سەیدگاهێ وەحشەت
ئەو بانوویێ بارگاهێ ئولفەت

- **پەیڤناسی:** **سەیدگاه:** نێچیرگەه - **وەحشەت:** ترس، دووری ژ خەلکێ، کووڤی بوون - **نەوباوە:** نووگەهەشتی، شێنە - **بارگاه:** دەرگاه، دەرخانە - **ئولفەت:** هۆگری-

- **جوانکاری:** ئاهوو و بانوو هەردو ژی ئستعارەنە ژ زینێ. خانی لێرە دا ژ بۆنا کێشا هەلبەستێ ل جیهێ زایەندا کوردی یا مێزا ژ کەسرەیا ئزافە یا فارسی وەج گرتییە و ل جیهێ کو بێژە ئاهوویا و بانوویا گۆتییە ئاهوویێ و بانوویێ. ل ڤێ مالکێ دا سەربەستی یا هۆزانی یێ هەیە.

- **شرۆڤە:↓**

١٤٧٤- سەرگەللێ غەزالێ دەشتێ دەردان
سەرگەشتێ نەهالێ باغـێ وەردان

- **هەڤبەرکرن:** **بر.هژ.** دەشت و - **هژ.** باغ و وەردان-

- **پەیڤناسی:** **سەرگەللێ**: سەرگەللەیێ، سەرتۆپا، رەمکێشا، پێشەنگا، پێشەنگ و پێشیکێشا ککەری یێن خفش و خەزال و پەز کووڤیان- **دەشتێ دەردان:**

دەشتا دەرد و کولان - **سەرگەشتێ:** سەرگەشتەیێ، ئـاوارەیێ، **سەرگەشـتە:** هاڤیبوویی، سەرگەردان، سەری لێ گەڕیایی، سەوداسەری - **نەهـاڵ:** تنـگ، شێنە - **وەرد:** سۆرگول –

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا ب شێوەیا تەرسیعێ هاتییە ڤەهاندنێ. خانی ل ڤێ مالکێ دا ژی دیسان ل جیهـێ زایەنـدا کـوردی ژ ئزافەیـا فارسـی وەج وەرگرتییـە. سـەرگەللەیا غـەزالێن دەشـتا دەردان و سەرگەشـتەیا نەهـاڵێ بـاغێ وەردان ئستعارەنە ژ زینێ. نەهاڵێ باغێ وەردان ئستعارەیە ژ مەمێ.

- **شرۆڤە:↓**

١٤٧٥- پابەستەیێ قەیدێ عەشقێ خوونخوار
سـەیـدا کـو مـەمـۆ کـری بـریـنـدار

- **هەڤبەرکرن: ئا. ئە. هژ. رۆ. حم. زا. هژ. جا.** مەمێ- **ئۆس. میر. پرۆ.** مەمۆ-

- **پەیڤناسی: پابەستە:** پابەند، پێ گرێدایی، پێ ل قەیدێ دا

- **جوانکاری:** عەشق وەکاندییە قەیدەکێ کـو کەتییـە لنگـێ زینـێ و ئـەو ب وێ عەشقێ هاتییە گرێدانێ. سەیدا کو مەمۆ کری بریندار ئستعارەیە ژ زینێ.

- **شرۆڤە:↓**

١٤٧٦- دی شەهر و مەحەللە جوملە خالی
خـالی بـوویـە کـووچـە و حەوالی

- **هەڤبەرکرن: ئا.** مەحەل و - - **حم.** بووی- **ئە.** بووئی- **ئۆس. ئا.** کۆچک –

- **پەیڤناسی: مەحەللە:** تاخ، گەڕەک، - **کـووچە:** کـوویچە، کـۆلان - **حەوالـی:** دەور و بەر -

- **جوانکاری:** پەیڤێن شەهر و مەحەلله و کووچه و حەوالی هەڤبابەتن. پەیڤێن خالی تەکریێ ساز دکن.
ل نیڤمالکا دوەم دا سەربەستی یا هۆزانی یێ هەیە.

- **شرۆڤە:↓**

١٤٧٧- تەنها و تەهینە باغ و بۆستان
بی ئنس و پەرینە سەحن و ئەیوان

- **هەڤبەرکرن:** حم.ئە. سەحنێ ئەیوان-

- **پەیڤناسی: تەنها:** تەنێ - **تەهینە:** توهینە، ڤالانە - **ئنس:** ئنسان، مرۆڤ - **ئەیوان:** هەیوان، هیڤان، شانشین –

- **جوانکاری:** تەنها و تەهی هەم هەڤبابەتن و هەم ژی جناسێ ساز دکن. پەیڤێن باغ و بۆستان هەڤبابەتن. پەیڤێن سەحن و ئەیوان ژی هەروسان. پەیڤێن ئنس و پەری دژبەری یێ ساز دکن.

- **شرۆڤە:↓**

١٤٧٨- زانی کو زەمانە بی ئەمانە
گۆ رابە دلۆ عەجەب زەمانە

- **هەڤبەرکرن: میر.** زەمان-

- **پەیڤناسی:زەمانە:** جیهان، دەورا فەلەکێ - **بی ئەمان:** بێ پەناە، پەناە نەدەر-

- **جوانکاری:** پەیڤێن زەمانە و ئەمانە ل نیڤمالکا یەکەم دا جناسێ ساز دکن. هەردو پەیڤێن زەمانە تەکریێ ساز دکن.

- **شرۆڤە:↓**

١٤٧٩- فورسەت خۆشە دا بچینە سەیران
جا سەیرێ بکەین ل وەحش و تەیران

- **هەڤبەرکرن: ئا.** نێچیر بکن- **رۆ. دا - پرۆ. جا - ئۆس. میر.** تا سەیرێ-
- **پەیڤناسی: فورسەت:** کەلێن، دەرفەند، فرسەند - **جا:** ڤێجا، ئیجا، جارێ، هندەک جاران وەک پرتکا فەرمانی ژی واتەیێ دده -
- **جوانکاری:** پەیڤێن سەیرێ و سەیران جناسێ ساز دکن. پەیڤێن وەحش و تەیر هەڤبابەتن.
- **شرۆڤە: ↓**

١٤٨٠- کانێ قە هەین ژ وان مە هەمدەرد
لەورا کو ئەڤ ئادەمینە بی دەرد

- **هەڤبەرکرن: ئا.ئۆس.** هەیە – **ئە.** هەنە-
- **شرۆڤە: ↓**

١٤٨١- تەیرەک مە بهیستیە د باغان
بەختێ وی رەشە ژ رەنگێ زاغان
١٤٨٢- لێی ژار و زەعیف و بی مەجالە
ئاشوفتەیێ رووین وەردێ ئالە
١٤٨٣- رۆژان دکەتن فەغان و زاری
خوونا خو دخۆت شەڤێ د تاری

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** دکرن-

- **پەیڤناسی: زاغ:** قژک، قەلەرەش - **ژار:** لاواز، بەلەنگاز - **زەعیف:** بێ هێز، قۆڕ، لاواز - **بیمەجال:** بێ گاف، نەچار، بەلەنگاز - **ئاشوفتە:** پەریشان، ئالۆز - **ئال:** سۆر، سۆرێ قەکری -

- **جوانکاری:** پەیڤێن ژار و زەعیف هەڤواتەنە. پەیڤێن فەغان و زاری ژی هەروسان. پەیڤێن شەڤ و رۆژ ژی دژبەری یێ ساز دکن.

- **شرۆڤە: ↓**

١٤٨٤- دائم دکەتن فەغان و غولغول
هەڤدەنگێ منە ب ناڤێ بولبول
١٤٨٥- هەمدەردەکی قەنجە ئەهلێ حالە
دەرمانەکی دەردێ من ل بالە

- **هەڤبەرکرن: ئە.** هەمدەردەکە –

- **پەیڤناسی: قەنج:** باش - **ئەهلێ حال:** ئەڤیندار - **ل بالە:** ل جەمە، ل نکە-

- **جوانکاری:** پەیڤێن دەرد و دەرمان دژبەری یێ ساز دکن.
ل ڤێ مالکێ د ا سەربەستی یا هۆزانی یێ هەیە.

- **شرۆڤە: ↓**

١٤٨٦- ئەی دل وەرە دا بچین نەهانی
هێژا کو هەیە مە زندەگانی

- **هەڤبەرکرن: میر.** هێژان –

- **پەیڤناسی: نەهانی:** دزیڤە، پەنیڤە - **زندەگانی:** ژیان –

- **شرۆڤە: ↓**

١٤٨٧- بەلکی ب نەسیحەت و ب پەندێ
ئازا مە بکەت ژ قەیـد و بـەنـدێ

- **هەڤبەرکـرن: رۆ.** بەلکـە - - **میـر. ئـازادە - ئـا. ئـۆس.** ئـازاد بکـەت ژ قەید و بەندێ –

- **پەیڤناسـی: نەسـیحەت:** شـیرەت - **پەنـد:** شـیرەت - **ئـازا مـە بکـەت:** مە ئازاد بکە -

- **جوانکاری:** پەیڤێن نەسیحەت وپەنـد هەڤـواتەنە. پـەیڤێن قەیـد و بەنـد ژی هەڤواتەنە. پەیڤا ئازا دگەل پەیڤێن قەید و بەندێ دژبەری یێ ساز دکە.

- **شرۆڤە:** ئەو خفشا نێچیرگەها ترسێ و تەنێتی یێ، ئەو بانیبا بارەگاهـا ئەڤینـێ، ئەو سـەرتاج و پێشـەنگا خـەزالێن دەشـتا دەرد و کـولان، ئـەو سـەرگەردان و ئاڤیبوویا شێنەیا باغێن سۆرگولان، ئـەو پـا بەسـتەیا قەیـد و زنجیـرێن ئەڤینـا خوونخوار، ئەو نێچیرا کو تیـرا ئەڤینـا مەمـۆ دلـێ وێ هنگـاڤتبوو و ل دەسـتێ ئەڤینێ بریندار ببوو، دەما کو دیت، باژار و کووچە و کۆلان و تاخ و دەرور و بـەر ژ مێران ڤک و ڤالا مانە، کەسەک ل بـاژارێ دا نەمـایە، بـاغ و بۆسـتان و مـال و ئەیوان ژ مرۆڤ و پەرییان خرِ و خالی مانە، زانی کو جیهان بێ ئەمانە و دووما جیهانێ قوتە و ئەڤ جیهانا ژ کەسی را نامینە . جا بخوە ژ دلێ خـوە را گـۆت: هەی دلێ برین رابە سەرخوە، بەرا خوە بدێ کا جیهان چ لێ هاتییە. رابە دەما وێ هندێ یە کو ئەم ژ ڤێ کەلێنێ وەجێ وەرگرن و ژ خوە را بچن سەیرانا بـاغ و بۆستانان و بەرا خـوە بـدەنە بالـدار و کووڤیـان. کـانێ گەلـۆ ل نـاڤ وانـا دا هەڤدەردەکی مە هەیە یان نا؟ لەورا کو ئەڤ مرۆڤانا هەموو بێدەرد و کولن. من بهیستییە کو ل ناڤ باغان دا بالدارەک هەیە، کو بەختێ وی ژ پەڕێ قژکان ژی رەشترە. بالدارەکی ژار و بەلەنگاز و لاواز و بێدەستهەلات و بێگاڤ و بێچارەیە و ئەڤینا سۆرگولان ئەو شەپرزە کرییە. ب رۆژ دکە ئاهین و نالین و ب شـەڤ ژی خوونا دلێ خوە دخوە. ئەو هەردەم ب نالین و زارینە و تەنێ ئەو هەڤدەنگێ منە و ناڤێ وی ژی بلبلە. هەڤدەردەکی باشە، ئەڤیندار و حالـدارە، دەرمـانەکی دەردێ من ل بال وی یە. دلۆ رابە هێ کو هندەک ژ ژیانا مە مایە، ئەم دزیڤـا و پەنیڤا خوە بگەهینن وی ئەڤینداری، بەلکی ئـەو ب دەنگـێ خـوە یـێ خـوەش هندەکی مە شیرەت بکە و هندەکی باریّ دەرد و کولێن مە سڤک بکـە و مـە ژ ڤێ قەید و بەندێ رزگار بکە.

١٤٨٨- ئەڤرەنگەهە گۆت و بی تەوەققوف
زین هاتەڤە باغێ بـی تـەکەللـوف

- **هەڤبەرکرن: میر.** هاتەباغی- **رۆ.** هاتییە باغێ - **ئە.** هاتە وی بـاغی – **ئـۆس.** هاتە بباغی- **هژ.** هاتەڤە باغێ – **حم.** هاتەڤە باغی- **ئا.** هاتە و باغێ- **زا.** هاتە ڤی باغێ - **جا.** هاتەڤە باغێ-

- **پەیڤناسی: تەوەققوف:** راوەستان - **تەکەللوف:** زەحمەت –

- **شرۆڤە:** زینێ وەها گۆت و قەت رانەوەستا و بێ زەحمـەت و بەرگـری هـاتەڤە ناڤ باغێ.

١٤٨٩- ئـاگاهـ نـەبـوون ژ وێ چـو دەیـیـار
نـە دایـە نـــە خـــادم و پـەرەسـتار
١٤٩٠- مەقسوود ئەوێ نە عشرەتەک بوو
وێ مەحزێ موراد عـوزلەتـەک بوو

- **هەڤبەرکرن: هژ.** مەقسوودێ، مورادێ –

- **پەیڤناســی: ئاگـاهـ نەبـوون:** هـای ژێ نەبـوون - **دەییـار:** مـرۆڤ - **خـادم:** خزمەتکار - **پەرەستار:** بەردەستک - **عشرەت.** خۆش بهۆراندن - **عوزلەت:** گۆشەگیری، گۆشە نشینی، ڤەدووری –

- **جوانکاری:** پەیڤێن دایە، خـادم، پەرەسـتار هەڤبـابەتن. پـەیڤێن مەقسـوود و موراد هەڤواتەنە. عشرەت و عوزلەت دکارن دژبەر بن.

- **شرۆڤە: ↓**

١٤٩١- لەو هاتـەڤـە بـاغێ ئـەو پـەریـزاد
دا تێر بکەتن ژ دەست غەمان داد

- **هەڤبەرکرن: میر.** هاتەبـاغی- **ئـا.** هـاتە وی بـاغی- **رۆ.** لـەو هـاتییە بـاغێ - **پرۆ.** زین هاتە باغێ ، زین هاتە ڤە باغی- **هژ.** هاتەڤە باغێ- - **حم.رۆ.ئـۆس. هژ.** بکەت-

- **پەیڤناسی : داد :** هاوار- **دادکرن :**قیژیان، سکالا کرن-

- **شرۆڤە :** نە دایەن، نە بەردەستک و نـە خزمەتکـاران چـو کەسـی هـای ژێ نەبوون. مەبەستا وێ ئەو نبوو کو ل ناڤ باغء دا دەمەکێ خوەش دەرباس بکە، نێتا وێ ئەو بوو، کو پێلەکێ ب دەرد و کولێن خوە را تەنێ بمینە. ئەو پەریـزادا ژ بۆ وێ هندێ هاتبوو باغء، کو دەمەکێ ژ دەستێ دەرد و کولان بنـالە و دەردێ دلێ خوە ڤەبێژە و ب ڤەگۆتنێ باری گرانێ دەردێ دلێ خوە سڤک بکە.

١٤٩٢- هەر لالە ب سینە بوونە داغەک
هەر غونچە ب سۆتنێ چراغەک

- **هەڤبەرکرن : حم.رۆ.هژ.** سۆهتنێ-

- **پەیڤناسی :لالـە :** هالهالـک - **سـینە :**سـینگ - **سـۆتن :** شـەوتین، ڤێکـەتن، تەییسین –

- **جوانکاری :** رەشاتی یا ل سەر گـولبەرگێن هالهـالکێ وەکانـدییە داخەکـێ کـو کێشانە سەر سینگێ وێ. هەر بشـکۆژەک ژی ل گەشـاتی یـێ دا وەکانـدییە چرایەکێ. ئەڤ مالکا دکارە ب دو شێوەیان بێتە راوەکرنێ :
ئا. خێزەک رەش وەک داغەکێ ل سەر سینگێن هەر ئالئالەکێ هاتبوون کشاندنێ. هەر بشکۆژەک ژی وەکە چرایەکێ دتەییسی.
ب. هەر ئالئالەکێ وەک داغەکێ دلێ زینێ دشـەوتاند. هـەر بشـکۆژەکێ ژی وەک چرایەکێ ئاگر بەرددا هناڤێن وێ.

- **شرۆڤە :↓**

١٤٩٣- هەر دار ل جسمء بوونە بارەک
گولنار ل قەلب ء بوونـە نارەک

- **هەڤبەرکرن : میر.حم.** جسمی، قەلبێ - **رۆ.ئە.ئۆس.** جسمء، قەلبێ - **هـژ.** جسمێ، قەلبێ-

- **پەیڤناسی : گولنار :** گولا هەناری - **نار :** ئاگر –

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا ب دو شێوەیان تێ راڤە کرنێ. یەک ئەوە کو هەر دارەک ل سەر لەشێ زینێ بوو بارەکی و بارگرانی ل وێ کر و هەر گولنارەک ژی ل دلێ وێ دا بوون ئاگرەکی و دلێ وی شەوتاندن. راڤەیا دوەم ژی ئەوە کو هەر دارەک ل وی باغی دا خودان بار بوون و هەر گولنارەک ژی وسان دتەییسی و تەڕ و گەش بوون، تە دگۆت قای ئاگر ل هوندوڕێ وان دا هەیە.

- **شرۆڤە:↓**

١٤٩٤- تەنها کو خو دی بەرەک د دەس بوو
ئەو سەنگ زەبانەیێ جەرەس بوو

- **هەڤبەرکرن: ئا.ئۆس. رۆ.** د دەست- **پرۆ.** د دەس ژی هاتییە- **ئە.** دەرەس-

- **پەیڤناسی: بەرەک:** بەردەک، کەڤرەک - **دەدەس:** ل دەستێ دا - **سەنگ:** کەڤر - **زەبانە:** مزراب، پیژ، پێژەنک - **جەرەس:** زەنگل –

- **جوانکاری:** پەیڤێن بەر و سەنگ هەڤواتەنە. ئەو بەرێ کو زینێ دایە دەستێ خوە وەکاندییە پێژەنکا ئامیرەک مووسیقایێ یان ژی زەنگلی و سینگێ زینێ ژی وەکاندییە ئامیرا مووسیقایێ یان ژی زەنگلی.

- **شرۆڤە:↓**

١٤٩٥- دەم دەم ڤەددا ل دەفڤێ مەرمەر
بی شوبهە دلێ بەران دبوو ککەر
١٤٩٦- گافا کو نەزەر دکر ل ئاڤان
خوونابە دچوو ژ هەر دو چاڤان

- **هەڤبەرکرن: ئا.** خوون ئاب- **ئە. ئۆس.** خووناب –

- **پەیڤناسی: دەم دەم:** گەهگەه، جارجاران - **ڤەددا:** لێ ددا، دکوتا - **دەفڤێ مەرمەر:** دەفا مەرمەرین، مەبەست ژێ سینگێ زینێ یە - **دلێ بەران:** دلێ کەڤران - **خوونابە:** خووناڤ، خوون و ئاڤ، کێم –

- **جوانکاری:** پەیڤا دەمدەم لەتافەتێ چێ دکە. لەورا کو هەم دکارە دەنگێ دمەدما لێدانێ نیشان بدە و هەم ژی ب واتەیا هەردەم بێ. لێڤەگەرا پەیڤێن دەم دەم ومەرمەر و ڤەددا هەم وێنەسازی یا لێدانێ دینە بەرچاڤێن مرۆڤێ و هەمژی موسیقایا دەنگێ لێدانێ دینە بەر گوهێن مرۆڤێ.

بی شوبهە دلێ بەران دبوو ککەر، دکارە دو واتەیان بدە. یەک ئەوە کو واتە دلێ بەران ب حالێ زینێ دشەوتی و ل بەر کەربان ککەر دبوون. یا دوەم ژی ئەوە کو گاڤا کو زینێ کەڤر یان بەر ل سینگێ خوە ددان هە راستی ژی کەڤر دشکەستن و ب ڤی جورەیی دلێ وان ککەر دبوو.

هێسرێن زینێ ب خوونابەیێ هاتییە وەکاندنێ. سینگێ زینێ یێ مەرمەرین ب دەفەکێ را هاتییە ڤەکاندنێ. دەفا سینگ بوێژەک گەلیری یە ژی.

- **شرۆڤە:↓**

١٤٩٧- سەحنا رەزء بۆ هەواینێ بولبول
شاداب دکر ب ئابـێ گـولگول

- **هەڤبەرکرن: هژ.** رەزێ –

- **پەیڤناسی: شـاداب:** تێـراڤ، گـەش، خوەشـکۆک - **گولگـول:** سـۆر - **ئـابێ گولگول:** ئاڤا گولگلی، مەبەست ژێ هێسترێن خوونینە -

- **جوانکاری:** ئابێ گولگول ئستعارەیە ژ هێسـرێن زینـێ یـێن خـوونین. بولبـول ئەڤێنداریێ سۆرگولێ یە. رەنگێ سۆرگولێ سۆرە. زینـێ ژی ژ بـۆ کـو بولبـولء بینە جۆشێ، ب هێسرێن خوە یێن خوونین سەحنا باغء سۆر دکە.

- **شرۆڤە:↓**

١٤٩٨- قـەددا کو ب راستی سـەنـەوبـەر
دێمـا ب زیـیایێ مێهـرێ ئەنـوەر
١٤٩٩- ئەو رەنـگ ددا ل ئـاخ و عـەردێ
ئەو چەند دهسوو د تۆز و گەردێ

- **هەڤبەرکرن: هژ.** ئەورەنگە - - **ئا.** دهسی –

- **پەیڤناسی: میهرێ ئەنوەر:** تاڤا هەرە رۆناهی- **دهسوو:** دسووت- **گەرد:** تۆز–

- **جوانکاری:** لەف و نەشـر ل ڤـێ مـالکێ دا هەیـە، قـەددا سـەنەوبەر ل ئـاخ و عەردێ ددا، دێما ئەنوەر ژی ل تۆز و گەردێ دهسوو. بەژنا زینێ وەکاندییە دارا سەنەوبەرێ. تەفەشا وی ل جوانی یێ دا وەکاندییە تاڤا رۆناک. پەیڤێن ئـاخ و عەرد هەڤواتەنە. پەیڤێن تۆز و گەرد ژی هەروسان.

- **شرۆڤە:↓**

١٥٠٠- ئاخین دکر ئاخ و بـەر دنـالین
داران دکر ئاهو پەلگ دکالین

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** ئاخین - **میر. ئە. بر.حم. پرۆ. زا. جا.** ئـاخی – **ئـا. هـژ.** ئاخێ- **ئا.ئۆس.** دکالین- - **رۆ.** ئاه بەلگ دگالین- –**ئا. ئۆس.** دنالین

- **پەیڤناسی: ئاخین:** ئاهین، نالین - **ئاخ:** خالی، خاک –

- **جوانکاری:** پەیڤێن ئاخ وئـاخین جناسـێ سـاز دکـن. پـەیڤێن ئـاخین و ئـاه هەڤواتەنە. پـەیڤێن ئـاخ و بـەر و دار و پەلـگ هەڤبـابەتن. ل ڤـێ مـالکێ دا جوانکاری یا کەساتی پێدانێ هەیە.

- **شرۆڤە:↓**

١٥٠١- هەر دەم کو دکر ژ دەردء یاهوو
مرئاتـێ فەلەک دکر سیـەهـ روو

- **پەیڤناسی: یاهوو:** یا خودێ، هەی خودێ یـۆ - **مرئـات:** نەینـووک- **مرئـاتێ فەلەک:** ئاسمان، نینووکا ئاسمانی - **سییەهروو:** رووڕەش –
- **جوانکاری:** موبالغە ل ڤێ مالکێ دا هەیـە. مرئـات فەلـەک نەینووکـا فەلەکـێ مەبەست ژێ ئاسمانە. وێنەیەک خەیالی ل ڤێ مالکێ دا هەیە، خـانی دبێـژە ل

بەر دەرد و کولان دڵێ زینێ وسان شەوتی کو گاڤا ئاخین کر ل بـەر ئاخینـا وی یا دووکەلاوی رووێ ئاسمانء رەش بوو.

- **شرۆڤە:↓**

١٥٠٢- پەژموردە کرن ب ڕەنگ ء سۆرکول
ئەفسوردە کرن ب دەنگ ء بـولبول

- **هەڤبەرکرن:** **حم.** ڕەنگی، دەنگی- **هژ.** ڕەنگێ، دەنگێ –
- **پەیڤناسـی:** **پەژمـوردە:** پەژمـری، پەریشـان، چلمسـی، ژاکـاو - **ئەفسوردە:** پۆسیدە، خەمگین-
- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا ب شێوەیا تەرسیعێ هاتییە ڤەهاندنێ.
- **شرۆڤە:↓**

١٥٠٣- بولبول نەدشی ببیتە هەڤـدەنگ
سۆرگول نەدبوو ببیتە هەڤڕەنگ

- **هەڤبەرکرن:** **ئا.** نەدشا - **رۆ.** ببنە - - **رۆ.** نەدشین بەبنە– **ئا.** هەمرەنگ –
- **پەیڤناسی:نەدشی:** نەدکاری - **نەدبوو:** تونەبوو -
- **شرۆڤە:** گاڤا کو داکەتە ناڤ باغء، دیت کو هەر بشکۆژەک ژ سۆرگولان وسـان گەش بوونە تو دبێژی چرایەکە دتەییسن. هەر هالهـالکەک وی بـاغی بینـانی خوونێ سۆر بوونە و هەر گولبەرگەک وی ژی خێزەک ڕەش وەکـی داغەکـێ ل سەر هاتییە کشاندنێ و ب دیتنا وێ داغێ را داغا د دلێ وێ ژی هـاتە بێـرێ. هەر دارەک ژ وی باغی بوون بارەکی گران ل سەر لەشێ وێ و هـەر گولنـارەک بوون ئاگرەکی کەتن ناڤ دلێ وێ یێ برین. دەما کو خوە تەنێ دی، پێ ئاگادار بوو کو وایە بەرەک ل دەسـتی دایـە و ئـەو بـەرا وەکـی پێژەنکـا زەنگلـی یـە و

هەردەم دەم دەم ل دەفا سینگێ خوە یێ مەرمەرین دده و وسان سینگێ خـوە دکوتە، بێگومان ل بەر دەردێ دلێ وێ دلێ کەڤران ژی ککەر دبوون و وسان ل خوە ددا کو کەڤـرێن ل دەسـتی دا دشکەسـتن. دەمـا کـو ل ئاڤـان دنهێـرِی، خووناڤ ژ چاڤێن وێ دکشیان. سەمخەراتی بلبلء ناڤەراستا رەزی ب هێسرێن خـوە یـێن خـوونین گـەش و گولگـولی دکـر. ئـەو بەژنـا خـوە یـا وەکـی دارا سەنەوبەرێ ل ئاخ و عەردێ ددا و ئەو دێما خوە یا وەکی تاڤێ بەدەو و نووڕانی ل تۆزێ و گەمارێ هەلدسووت. گاڤا کو ئاخین دکر، ئاخ و بەر پێڕا دنـالین. ب نالینا وێ را دار دنالین و پەلگ دکالین. هەرجارا کو ل بـەر دەرد و کـولێن خـوە کەسەر دکشاند، ل بەر ئاخینا وێ رووبـێ نەینووکـا ئاسـمانء رەش دبـوو. ب دەنگێ نالین و کالینا وێ را سۆرگول دپەژمرین و بلبـل شـەپرزە دبـوون. بلبـل نکارین ببانا هەڤدەنگێ وێ، سۆرگول نکارین ببانا هەڤرەنگێ وێ.

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا ب شێوەیا موازەنە یێ هاتییە ڤەهانـدنێ. لـەف و نەشـر ژی تێدا هەیە. لـەورا کـو دەنـگ دچـە سـەر بلبـلء و رەنـگ ژی دچـە سـەر سۆرگولێ.

١٥٠٤- هـنـدی کـو د بـاغء دا نـەزەر کـر

بەحسا خـو د گـەل گولـێ د زەر کـر

١٥٠٥- کەی شـوبـهەتێ عاشقان دگەرگوون

وەی شوبهەتێ من زەریر و زەرگوون

- **هەڤبەرکرن: میر.ئە.** باغی - **هژ.** باغێ – **ئا.** زەلیلێ زەرگوون- **ئە.** زەلیـل و زەرگوون- **هژ.** زویر و زەرگوون-

- **پەیڤناسـی: دگەرگـوون**:دیگەرگـوون، رەنگڤەرگەڕیـایی، رەنـگ گوهـۆڕی - **زەریر:** گیایەکە کو گولێ وێ زەر و قیچکن، پێش دا جـل و بـەرگ پـێ رەنـگ دکرن - **زەرگوون:** زێڕئاسا، وەکی زێڕء، زەرجوون، مێو، دارا تری یێ –

- **شرۆڤە: ↓**

١٥٠٦- بـەرگێ د وە سـەد نەوا هـەزارن
هوون بۆ چ زەرن زەعیف و ژارن

- **هەڤبەرکرن: میر.** بەلکی د وە نەوا هەزارن- **ئا.** بەلگـێ د وە سـەد ئەیـا/ئایـا هەزارن- **ئۆس. رۆ. جا. زا. ئە. حم.** بەرگێ د وە سەد نـەوا هـەزارن- **پـرۆ.** بەلگێ د وە سەد هەزار هەزارن- **هژ.** بەرگێ د وە سەدنە ئەو هەزارن-

- **پەیڤناسی: بەرگ:** پەلگ، پەل - **سەدنەوا:** سەد ئاواز - **زەعیف:** ژار –

- **جوانکاری:** پەیڤێن سەد و هەزار هەڤبـابەتن. پـەیڤێن زەر و زەعیـف و ژار ژی هەروسان. پەیڤا هەزار ئیهامێ ساز دکە. لەورا کو خودانێ دو واتەیـانە، یـەک بلبلە و یا دی ژی دەھ جار سەدە. بەر هەگەرا پەیڤا سـەد، جـارا یەکـەم هـزرا مرۆڤـ بۆ لایێ هەژمارا هەزارـ دچە. لێ مرۆڤ دبینە کـو ئەگـەر مـرۆڤ پەیڤـا هەزارـ ب واتەیا هەژمارێ بپەژرینە، هەلبەسـت چ واتەیـێ نـادە. خـانی ژ زار زینێ دبێژە گولێن د زەر، کو بولبول دکارن ب سەد نەوایی، واتە سەد ئـاوازی ل سەر پەلگێن وە بخوونن. هوون چما وەها زەر و زەرحمی بوونە؟

- **شرۆڤە: ↓**

١٥٠٧- یان شوبهەتێ من د بی مەمن هوون
لەورا وەکە من د پـرِ غـەمـن هـوون

- **هەڤبەرکرن: ئا.ئە. ئۆس. هژ.** وەکی- **حم.رۆ.** وەکو-

- **شرۆڤە: ↓**

١٥٠٨- بولبول ب گولێ د سۆرە مـەشـغوول
هوون ماینە شوبهێ من د مەعزوول

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** د گولێ وە سۆرە-

- **پەیڤناسی: مەشغوول:** خەریک، مژوول - **مەعزوول:** دوورکری، ژ کار ئاڤێتی –

۱۵۰۹- لەو را د عەلیل و دەردناکن
لەو را د حەزین و سینە چاکن

- **هەڤبەرکرن: ئا.** دەنگ ناکن-

- **پەیڤناسی: عەلیل:** نەخۆش- **دەردناک:** دەردەدار، زارنجی - **سینە:** سینگ - **چاک:** تیش، لەت- **سینەچاک:** سینگ قەلشی، سینگ برین، دلبرین –

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا ب شێوەیا موازەنە یێ هاتییە ڤەهاندنێ.

- **شرۆڤە: ↓**

۱۵۱۰- هوون قەنج ژ بۆ مرا دەلیلن
هوون بۆ م دحالێ دا عەدیلن

- **هەڤبەرکرن: هژ.** مرا- - **میر. رۆ.** حالی - **هژ.** حالێ-

پەیڤناسی: قەنج: باش - **دەلیل:** سەرپەلگە - **عەدیل:** هەڤال، هەڤسەنگ -

- **شرۆڤە: ↓**

۱۵۱۱- خووشکەک م هەبوو ژ رەنگێ سۆرگول
هلگرتیە وێ ژ بۆ خو بولبول

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** چیچەک - **میر. ئا.ئە. رۆ. حم . ئۆس. هژ.** مە-

- **جوانکاری:** ستی وەکاندییە سۆرگولەکێ و تاجدین ژی وەکاندییە بولبولێ، ب گۆتنەک دی سۆرگول ئستعارەیە ژ ستی یێ و بولبول ژی ئستعارەیە ژ تاجدینێ.

- **شرۆڤە: ↓**

١٥١٢- هـا هشتـیه بـۆ مـه عـەنـدەلیبـەک
مەحرووم و سەفیل و بی نەسیبەک

- **هەڤبەرکرن: ئا.** وێ – **ئۆس.** یا- **هژ.** هیشتی یە - - **هژ.ئۆس.** سەفیل –

- **پەیڤناسی: ها:** وایە - **ها:** وەها - **عەندەلیب:** جورەک بلبلێ رنگرەنگـی یـە - **مەحرووم:** بێ پار و پشک - **سەفیل:** سێفیل، بەلەنگـاز - **بـی نەسـیب:** بـێ قسمەت، بێ پار و پشک –

- **جوانکاری:** پەیڤا عەندەلیب ئستعارەیە ژ مەمێ. پەیڤێن مەحرووم و سـەفیل و بی نەسیب هەڤواتەنە.

- **شرۆڤە: ↓**

١٥١٣- ئەز ژی ژ زەلیل و بی نەسـیبی
زەر بوومە ژ هجرێ عەندەلیبی

- **هەڤبەرکرن: میر.** ئەژی- د زەلیل –

- **پەیڤناسی: زەلیل(ذلیل):** زەبوون، بەلەنگاز - **ژ زەلیل و بی نەسیبی:** ژ زەلیلی و بی نەسیبی، ژ بەر کێشا هەلبەستێ ب قەرینەیا پەیڤا دوەم پەیڤا یەکەم بـێ "ئی" یا نسبەتێ هێلایە. - **هجر:** دووری - **ژ هجـرێ عەنـدەلیبی:** ژ هجـرا عەندەلیبی، ژ بەر کێشا هەلبەستێ ل جیهێ زایەندا کـوردی ژ ئزافەیـا فارسـی وەج وەرگرتییە.

- **جوانکاری:** عەندەلیب ئستعارەیە ژ مەمێ.

- **شرۆڤە: ↓**

١٥١٤- دێـما مـنه سـۆره ئـەرغـەوانـی

زەر بوویه وەکی وه زەعفەرانی

- **هەڤبەرکرن:** **ئا.حم. ئه. رۆ. هژ.** وەکی وه - **ئۆس.** وەکی مه-

- **پەیڤناسی:وەکی وه:** وەکی هـەوه، وەکـی هنگـۆ - **ئەرغەوانـی:** ئەرخەوانـی، ئارگوونی، ل رەنگێ ئەرخەوانێ دا، رەنگێ سۆرێ ئاگرین. - **ئەرخەوان:** ناڤێ دارەکی یه - **زەعفەرانی:** وەکی زەعفەرانێ زەر –

- **شرۆڤه:↓**

١٥١٥- جارەک بدیا من ئەو ب دلخواه

ئێدی نـەدکـر مـن ئـاه بیـللاه

- **هەڤبەرکرن:** **رۆ.** نەدگۆ –

- **پەیڤناسی:جارەک:** جـارەکێ - **بـدییا:** ئەگـەر مـن بـدیتا - **ب دلخـواه:** ب دلخوازی - **بیلاه:** ب خودێ کەم –

- **جوانکاری:** پەیڤێن ئاه و بیلاه جناسێ ساز دکن.

- **شرۆڤه:** زینێ هندی ل ناڤ باغء دا گەڕیا، ژ بلی گولێن د زەر چ تشت نەدیـت، کو ب وێ را هەڤرەنگ و هەڤدەرد بە، لەو را بەرا خـوە ل سـەر گـولێن د زەر دا کر و وەها ژ وان را گۆت:

ئەهەی گولێن وەکی ئەڤێندارێن رەنگ لێ گوهۆڕی و ئەهەی چیچـەکێن وەکـی من زەر و زەرحمی، پەلگێن د وە ژ بۆ بولبـولان دکـارن بـبن هەگـەرا سـەد نـەوا و ئاوازان، لێ هوون چما وەها زەر و زەحمی و زار و زارنجینه؟ گەلۆ هـوون ژی وەکـی من بێی مەم مانه، لەورا کو وەها خەمگین و ب کول و کەدەرن؟ بلبـل وایـە د گـەل گولێن سۆر خەریکه و ب وان را ئەڤینبـازی یـێ دکـه و ب وان را دبێـژه و دبلینـه،

هوون ژی وەکی من وایە تک و تەنێ و بێ یـار و هەڤـال و ژ هەڤـالان راقەتانـدی مانە. ل بەر وێ هندێ یە کو وا زەرە زارنجی و دەردەدار و خەمگین و دل ب کولن. هە راستی ژی هوون نیشانە و سەرپەلگەیەک ژ رەوشا منن، هەر تەنێ ئەز و هوون ئەم هەڤرەوش و هەڤسەنگ و هەڤئاوانە. خووشکەک من ژی هەبـوو، کـو وەکـی سـۆرگولێ بولبـولێ خـوە ژ خـوە را هلـدا و گەهەشـتە مـرازێ خـوە. ژ مـڕا ژی عەندەلیبەکی بێ پار و پشک و ژار و بەلەنگاز و سەفیل و سەرگەردان هێلایە. ئـەز ژی ژ بەلەنگازی و بـێ پـاری یـێ و ژ دووری یـا عەنـدەلیبێ خـوە وەکـە وە زەر و زارنجی مامە. تەفەشا من یا سۆر و گەش و ئارگوونی وەکـی وە زەر و زەعفەرانـی بوویە. ب یەزدان کەم ئەگەر من هەما جارەکێ تەنێ ب دلێ خوە ئەو بدیتا، ئێدی من نەدکرە ئاخین و نالین.

(٣٩)

تەقازایێ داعیەیێ دیداریێ دلدار مولاقاتە ژ بۆ مەمێ ژار ژ جەنابێ واهبولمەرام و قاز یەلحاجات

١٥١٦- هەرچی ببتن ژ خێیر ئـەگەر شەڕ
بی داعیە نـابـتن مـویـــەسـسەر
١٥١٧- گەر وەسلە وەگەر قوماشێ دیدار
بـی داعـیـە نـابـتـن چـــو بـازار

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** گەر- **ئا.** قوماش و –

- **پەیڤناسی: خێیر:** باشی - **شەڕ:** نەباشی، خەرابی - **داعیە:** داعییە، هۆ، هەگەر - **مویەسسەر:** پێکهاتی، سازبوویی - **وەسل:** پێ گههشتن - **قومـاش:** کـالا، کەلمەل، جنس - **دیدار:** هەڤدودیتن - **بازار:** دادوبستەد، رەواج، برەو -

- **جوانکاری:** پەیڤێن خێیر و شەڕ دژبەرن. پەیڤێن قوماش و بازار هەڤ بابەتن.

- **شرۆڤە: ↓**

١٥١٨- ئەو داعیە جومله رەمز و حالن
بەلکی ژ جەنابـێ زولـجـەلالن

- **هەڤبەرکرن: میر.** رەمزێ حالن- **رۆ.** ئەهلێ حالن- **پرۆ.** رەمز و حالن/ رەمزێ حالن- - **ئۆس.** جەمالێ –

- **پەیڤناسی: رەمز:** ئیما، ئشارە - **حال:** رەوشا هوندورڤانی - **جەنابێ زولجەلال:** هێژایێ خودان شکۆ، هێژایێ ب هەیبەت و هووت، خودێ -

- **شرۆڤە: ↓**

١٥١٩- قەلبێ تە دبێژتن کو رابە
ئەڤ ساعەتە عەینێ فەتحێ بابە

- **هەڤبەرکرن:** پەیڤا عەینێ دکارێ حەینێ ب واتە یا دەما بە ژی.

- **پەیڤناسی: رابە:** هەستە، هەلستە - **عەین:** دوروست، خو بخو - **حەین:** حین، دەم - **فەتحێ باب:** ڤەبوونا دەرگە هی، ڤەکرنا دەرگە، گەهیشتنا مرازان –

- **شرۆڤە: ↓**

١٥٢٠- ئەو کووهێ وقار و بەحرێ مەوزوون
عەشقێ کربوو خەفیف و مەخبوون

- **هەڤبەرکرن: ئا.** عەقلێ مەوزوون - **ئا، ئە.** کربوون- - **هەموو ژێدەر-** مەجنوون-

بالکێشی: ب دیتنا من پەیڤا مەجنوون شاشی یا روونڤیسکارانە، ل بنێشێ دا مەخبوونە کو کێشەک ژ کێشێن هەلبەستا عەروزی یە. ئەڤ پەیڤا ل گەل پەیڤێن بەحرێ مەوزوون و خەفیف ژی هەڤبابەتی یێ ساز دکە. مەجنوون لێرە دا واتەیێ نادە. ل بەر وێ هندێ من ل جیهێ پەیڤا مەجنوون دا مەخبوون دانا.

- **پەیڤناسی: وقار:** گرانی، بەربەیێری - **مەوزوون:** خودانکێش، رێک و پێک، بێ کێماسی و خەوش، گر و گران و ل سەر حەمدێ خوە - **بەرحر:** دەریا، پیڤانەیا

کێشا هەلبەستا کلاسیک - **بەحرێ مەوزوون:** دەریایا رێک و پێک، کێشا قەسیدەیێ یا رێک و پێک- **خەفیف:**سڤک، ناڤێ کێشەک ژ کێشێن هەلبەستا کلاسیکە- **مەجنوون:** جنوو - **مەخبوون:** سڤک و خەوشدار، کێشەک سڤک ژ کێشا هەلبەستا کلاسیکە کو دەنگێ ئا یا یەکمین برگەیا کێشێ سڤک دبە و دبە "ئە". بۆ نموونە فاعلاتون دبە فەعەلاتون.

- **جوانکاری:** مەمێ ب چیایێ بەربهێر و دەریایا رێک وپێک یان ژی رێک و پێکی یا هەلبەستا عەروز را هاتییە وەکاندنێ. پەیڤێن بەحرێ مەوزوون، خەفیف و مەخبوون ب هەڤدو را هەڤبابەتن. پەیڤێن کووە و بەحر هەڤبابەت و دژبەرن. پەیڤێن کووە و بەحر دگەل پەیڤێن خەفیف و مەخبوون لەف و نەشرێ چێ دکن و هەروسان دکارن ببن دژبەر ژی.

- **شرۆڤە:↓**

١٥٢١- یەعنی کو مەمێ، مەریزێ بەدحال
زەعفێ کربوو زیادە پامال

- **هەڤبەرکرن: میر. ئا. ئە. ئۆس. رۆ.** مەریض و بەدحال- **هژ. حم. زا. جا.** مەریضێ بەدحال-

- **پەیڤناسی:مەریزێ بەدحال:** نەخۆشێ حالخەراب - **زەعف:** لاوازی - **زیادە:**زێدە - **پامال:**پایمال، ل بن پیان دا هەلچقی ، پێپەس بوویی –

- **جوانکاری:** پەیڤێن مەریز و بەدحال هەڤبابەتن.

- **شرۆڤە:↓**

١٥٢٢- رۆژا کو ژ شەهرء خەل ب دەرکەت
سەودایێ خەیالێ زین ب سەر کەت

- **هەڤبەرکرن: ئا.** رۆژ کو ژ شەهری خەلک- **هژ. حم.** شەهری- **ئە.** خەلک- **رۆ.** خەلق- **پرۆ.** خەل - ئەڤ مالکا ل **ئۆس.** دا نەهاتییە-

- **پەیڤناسی: خەل:** خەلک، گەل - **سەودا:** ئەڤین، خیالات، ئارەزوو –

- **جوانکاری:** پەیڤێن خەل و خەیال جناسێ چێ دکن.

- **شرۆڤە:** چ باشی بە و چ نەباشی، ئەگەر پێکگەهیشتن بە، یان دیدار ، چ تشت بێی هۆ و هەگەر چێ نابن. ئەو هۆ و هەگەرانە هەموو ژی رەمز و ئشارەنە و هۆ و هەگەرێ بنێشەیینە ژ لایێ خودایێ مەزن ڤا. دلێ تە دبێژە تە دا، رابە کو ئەڤ دەما دوروست دەما ڤەکرنا دەرگە و گەهیشتنا مراز و مەبەستانە.
دەردێ ئەڤینێ ئەو چیایێ گران و بەربهێر و ئەو دەریایا رێک و پێک و کێشدار، واتە مەمۆ پر ژار و سڤک کربوو. واتە لاوازی یێ ئەو مەمۆ یێ نەخوەش پامال و پێپەس و بەدحال کربوو. رۆژا کو خەل هەموو ژ باژارێ دەرکەتن و چوونە نێچیرێ، سەودایا دینا زینێ ژی کەتە سەرێ وی.

١٥٢٣- بیماریێ ب دەردێ عەشقێ سوکران بی نوزج مەرەز گەهیشتە بوحران

- **هەڤبەرکرن: هژ.** بیماری - **- هژ.** بێ نەزج - **ئا.** با زەعف –

- **پەیڤناسی: سوکران:** سەکران، مەست - **نوزج(نضج):** گیهان، پژیان - **بوحران:** قەیران، دەما هەرە خەرابە نەخۆشی یێ –

- **جوانکاری:** پەیڤێن مەرەز ، دەرد و بیمار و بوحران هەڤپەیوەندن. پەیڤێن دەرد و مەرەز هەڤواتە**نە.** پەیڤێن نوزج و گەهیشت ژی دکارن هەڤواتە بن.

- **شرۆڤە:** نەخۆشێ کو ب دەردێ ئەڤینێ سەرمەست و گێژ ببوو، نەخۆشی یا وی بێی وێ هندێ کو بپژە و بگیژە، گەهیشتە رادەیا قەیرانێ.

١٥٢٤- بوو قەلقەلەیەک د قەلبێ غەمگین ئەسلەن نەدبوو د خانی تەسکین

- **هەڤبەرکرن: ئە.** خانێ –

- **پەیڤناسی: قەلقەلە:** قلقلە، نیگەرانی - **تەسکین:** ساکن بوون، ئارامی-

- **جوانکاری:** پەیڤێن قەلقەلە و قەلب جناسێ چێ دکن.
ل پەیڤا خانی دا سەربەستی یا هۆزانی یێ هەیە.

- **شرۆڤە:** قلقلە و نیگەرانی یەک کەتە دلێ وی یـێ خـەمگین و قـەت نکـاری ل مال دا ئارام بگرتا. حەدوورا وی ل مال دا نەهات.

١٥٢٥- ناچار ژ خانی ئـەو ب دەرکـەت
ئەو داعییە خزر بوو ب بەرکەت

- **هەڤبەرکرن: ئا.** داعییەیێ خزر ب بەر- **ئە.** ڤ –

- **پەیڤناسی: خزر(خضر):** خدر، پێغەمبەرێ کو دبێژن ل هەواری یا لێقەومیـان دا تێ و رێ یشانی رێوەندایی و ئاڤەرێ یان دده و بخـوە ژی قـەت نـامرە– **ب بەرکەت:** کەتە پێشی یێ-

- **جوانکاری:** قەلقەلە یا دل و هەگـەرا بێحـەدووری یـا مەمـێ ژێ را وەکانـدییە خزرێ رێنیشاندەر.-

- **شرۆڤە:** بنەچاری ژ مال دەرکەت، ئەو داخواز و هەگەرا ژێ را بوو خـزر و کەتـە پێشی یا وی و ئەو رێنموونی کر.

١٥٢٦- ئـەو خـزر چ بـوو تەشـەوقا دل
ئەو شەوق چ بوو تەعەشوقا دل

- **هەڤبەرکرن: میر.ئا. رۆ.** عێشق- **پرۆ.** ئەو شەوق –

- **پەیڤناسـی: تەشـەوق:** هێڤـی، ئـارەزووکرن - **شـەوق:** ئـارەزوو - **تەعەشوق:** ئەڤیندار –

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا ب شێوەیا موازنە یێ هاتییە ڤەهاندنێ. ئارەزوو و ئەڤین ب خزرێ رێ نیشاندەر را هاتییە وەکاندنێ. ب ڤێ شـێوەیا گـۆت و بێـژێ را پرسیار و بەرسڤ دان تێ گۆتن.

- **شرۆڤە:↓**

١٥٢٧- قەلبێ وء د گەل وء بوویە باغی
کێشان و کەشـان گەهـاندە باغی

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** یاغی - **ئا.** کێشا و کشاند- **ئە.** کێشا و کەشان-

- **پەیڤناسی: بـاغی:** سـەرکێش، نافەرمـان - **کێشـان و کەشـان:** ب کرکـاش، کەشان کەشان، ل دوو خوە را کاش کرن.

- **جوانکاری:** هەردو پەیڤێن باغی جناسێ ساز دکن.

- **شرۆڤە:** ئەو خزرێ کو ل بەر وی کەت و رێ نیشانی وی دا چ بوو؟ ئەو ئارەزوو و خوازیکا وی بوو. ئەو خوازیک چ بوو؟ ئەو ژی ئەڤینا دلـێ وی بـوو. دلـێ وی نافەرمانی یا وی کر و ئەو ل دوو خوە را کرکاش کر و تا کو ئـەو گیهانـدە نـاڤ باغء.

بالکێشی: خانی ل پشکەک زۆرە دەقا هەلبەستێن خوە دا ب دیتنەک تایبەتی دینـا خوە دەدە دین و ئایینان. ئەم هەموو دزانـن کـو بـاوەرا هەبوونـا خـزر ب نـاڤێ پێغەمبەرەکی رێنموونیکەر ، ل ناڤ بیر و بـاوەرێن ئـایینی دا هەیـە. لـێ خـانی دبێژە، ئەڤینا مەمێ ژێرا بوو خزر و ل پێشی یا وی کەت و ئـەو رێنمـوونی کـر. خانی دبێژە: هەر بلبلەک موویەکە و دکارە ب خـودێ را خەبـەر بـدە. هـەر سۆرگولەک بخوە نوورا خودێ یە...

١٥٢٨- زینا کو شـــەڤێ د رەش د تاری
هەردەم ب فەغـان و ئاه و زاری
١٥٢٩- دائـم ژ خـودێ دکـر تـەمـەنـنا
مەم رابت و بێتە نـک ب تەنـها

- **هەڤبەرکرن: ئۆس. پرۆ.** رابتە بێتە-

- **جوانکاری:** پەیڤێن فەغان و ئاھ و زاری ھەڤواتەنە.

- **شرۆڤە:↓**

١٥٣٠- ناگەھ فکری کو مەم ژ دەر ھات
بێمارێ مەسیحء دی ب سەرھات

- **ھەڤبەرکرن: میر.ئۆس.** بێمارە مەسیحء وێ- **ئە.رۆ.** مەسیحء وێ،-

- **پەیڤناسی:بێمارێ:** یا نەخوەش، مەبەست ژێ زینێ یە.

- **جوانکاری:** مەسیح ئستعارەیە ژ مەمێ. چاوا کو مەسیح مری زندی کر، مەمێ ژی وسان زینا کو مربوو، ب دێتنا خوە ڤەژاند.

- **شرۆڤە:↓**

١٥٣١- زینێ ژ ئەڤین و شادمانی
فیلحال نەما چو زندەگانی

- **ھەڤبەرکرن: ئا.** ئەڤینی و – **ئۆس.** ب زندەگانی-

- **شرۆڤە:↓**

١٥٣٢- بیھش کەتە سەر چەمەن وەکی گول
سەد پارە جەگەر ژ عەشقێ بولبول

- **جوانکاری:** زین ب گولەکێ ھاتییە وەکاندنێ و جەگەرا وێ یا ل بەر ئەڤینێ پەڕتی ژی ب بەلگێن گولێ یێ پەڕپەڕی را ھاتییە وەکاندنێ. پەیوەند ل نیڤەکا پەیڤێن گول و چەمەن دا ھەیە.

- **شرۆڤە:** زینا کو شەڤێن رەش و تـاری هـەردەم دکـرە ئـاه و زاری و دنالیـا و ژ خودێ دخواست کو مەم تک و تەنێ رابە و وەرە بـال وێ، نشـکاڤا دینـا خـو دایێ، چ؟! مەم وایە ژ دەر دا هات. زینا نەخوەش دینا خو دایـێ کـو حەکیمـێ لۆقمان و مەسیحێ وێ وایە هاتە سەر. زینێ ل بەر شابوونا و ل بـەر شـەوقا ئەڤینێ هە د دەمێ دا ژ خوە ڤە چوو و وەکە گولەکێ کو جەرگـێ وێ پەڕپـەڕی بووبە، نەهش کەتە سەر چیمەنێ.

١٥٣٣- مەم هات و تـەفـەڕوجا گولان کر
سەیرەک ل رحان و سونبولان کر

- **هەڤبەرکرن: میر.** هاتە - **-میر. ئۆس.** سۆرگولان – **ئا.** سونبولا-
- **پەیڤناسی: تەفەڕوج:** سەیران - **سەیر:** تەماشا - **رحان:** رەیحان-
- **جوانکاری:** پەیڤێن گول، رحـان و سـونبول هەڤپەیوەنـدن. پـەیڤێن سـەیر و تەفەڕوج هەڤواتەنە.
- **شرۆڤە: ↓**

١٥٣٤- گـۆ ئـەی گـول ئـەگـەر تـو نـازەنینی
کـەنـگێ تـــو ژ رەنـگێ رووێـــێ زینی
١٥٣٥- ئەی سونبول ئەگەر هەیی تو خۆشبوو
رەیـحـان ژ تـە بـــووێـنـە سـیەهـروو

- **هەڤبەرکرن: ئا.** هەیە تە-
- **پەیڤناسی: خۆشبوو:** بێهنخۆش - **سییەهروو:** شەرمەندە، رووەرەش –
- **جوانکاری:** پەیڤێن گول و سـونبول و رەیحـان هەڤبـابەت و هـەڤ پەیوەنـدن. رووێ زینێ یێ خوەشکۆک ل سەر رەنگێ سۆرگولێ را دگرە. رەنگێ رەیحانێ یێ رەش دکە هەگەرا شەرم و فەدیکرنێ ل هەمبەر بێهنا خۆشە سونبولان.
- **شرۆڤە: ↓**

١٥٣٦- هوون قەت نە مسالێ زولفێ یارن
هوون هەردو فوزوول و هـەرزەکارن

- **هەڤبەرکرن: میر.ئۆس.** هوون نە ل مسالێ- **حم. هژ.** هـوون نـە ژ مسـالێ- **رۆ.** هوون نە ژ مسالێ رووێ یارن - **ئە.** هوون ژی ژ مسالێ - **- میر.** هەروە - **ئا.** زێدەکارن –

- **پەیڤناسی:فوزوول(فضول) :** زێدە ، خۆ تێ ڕاکەر، کەسێ کو هە بخـوە، خـوە تێکەلی مژارەکێ بکە، بێی وێ هندێ کو ئەو مژارا پەیوەندی ب وی ڤا هەبـە - **هەرزەکار:** سەرسەری، کارسڤک، کەسێ کو دوو کارێن سڤک و پووچ را دچـە –

- **جوانکاری:** زولفێ زینێ ل سەر سونبول و رەیحانێ را دگرە. پەیڤێن فوزوول و هەرزەکار هەڤبابەتن.

- **شرۆڤە:↓**

١٥٣٧- ئەی بولبول ئەگەر تو ئەهلێ حالی
پـەروانـەیێ شـەمعێ وەردێ ئالی

- **هەڤبەرکرن: میر.** شەمع و – **ئا.ئە.** وەردێ شەمعێ –

- **جوانکـاری:** پـەیڤێن بولبـول و وەرد، پەروانـە و شـەمع دو بـە دو ژ هەڤـدو را هەڤپەیوەنـدن. بولبـول ل ئەڤینـداری یـا گـولێ دا وەکانـدییە پەروانەیـێ ل ئەڤیندارێ یا شەمالکێ دا .

- **شرۆڤە:↓**

١٥٣٨- زینا مە ژ سۆرگولا تە گەشتر
بەختێ مە ژ تالـعێ تە رەشتر

- **هەڤبەرکرن: میر.ئا.** چەوچەما - **رۆ.** جوجما/جوحما - **ئە.** جەوجـەم، **پـرۆ.** چەوچەم، خەوجەما، غونچەیا، سۆرگولا –

- **جوانکاری:** زینا خوه ل جوانتی یێ دا ل سەر سۆرگولێ را گرتییە و بەختێ خوە ل رەشی یێ دا ل سەر بەختێ بوبول را گرتییە. پەیڤێن بەخت و تالع هەڤواتەنە.

- **شرۆڤە:↓**

١٥٣٩- بولبول ئەزم ئەی نکوو سەرەنجام
بیهووده چرا دکی خو بەدنام

- **هەڤبەرکرن: هژ.** نیکوو –

- **پەیڤناسی: نکوو:**نیکوو، باش - **نکووسەرەنجام:**ئاخری ب خێر-

- **شرۆڤە:↓**

١٥٤٠- گول یەک نە تەنێ کو سەد هەزاران
گولشەن ددەتن د نەو بەهاران

- **هەڤبەرکرن: ئا. ئە. ئۆس.** هەزارن – - **ئا.** گول شین دبن – **ئە. ئۆس.** ددنێ د نەوبەهارن-

- **پەیڤناسی: گولشەن:** گولستان - **نەوبەهاران:** نوو بوهاران، سەرەتایا هەربوهارێ-

- **جوانکاری:** پەیڤێن گول و گولشەن هەڤپەیوەندن.

- **شرۆڤە:↓**

١٥٤١- مەعشووقێ کو مسلێ وان گەلەک بن
هەر چەندە کو حووری و مەلەک بن

- **هەڤبەرکرن: میر. ئۆس. هژ. رۆ. حم.** مەعشووقە - **- هژ.** چەندی –

- **جوانکاری:** پەیڤێن حووری و مەلەک هەڤپەیوەندن.

- **شرۆڤە:↓**

١٥٤٢- ئـەو نابـنە مـەوجـبـێ چ دەردان
لەو را کو هەین ل جومله عەردان

- **هەڤبەرکرن: میر. ئا. ئە.** هەنە - **هژ. ئۆس.** هەیین –

- **پەیڤناسی: مەوجب:** هەگەر، هۆ - **هەین:** هەنە –

١٥٤٣- یەک بت وەنەبت مسال و هەمتا
مەستوور ژ رەنـگێ زین و عەنقا

- **هەڤبەرکـرن: میر. ئا. ئە.** مەستووره- **میر.** زینێ و – **ئـا.رۆ.** زینـێ عەنقـا - **پرۆ.** زین و عەنقا-

- **پەیڤناسی: مەستوور**:ڤەشارتی، رووگرتی، نادیار - **عەنقا:**سیمرخ، سیمورغ –

- **جوانکاری:** زیـن و عەنقـا ل یەکـانە بـوون و بـێ هەڤتـایی و نادیـاری یـێ دا وەکاندییە هەڤدو.

- **شرۆڤە:** مەمێ هات و تەماشایا گولان کر و بەرا خـوە دا رحـان و سـونبولان و گۆت: ئەهەی سۆرگولێ هەرچەند کـو تـو جـوان و نـازەنینی، لـێ تـو کەنگـێ دکاری وەکی رووییێ زینێ خوەشکۆک بی؟ ئەهـەی سـونبولێ ئەگـەر بێهنـا تـە خوەشە و رەیحان ل بەر بێهنا تە یا خـوەش شـەرمەزار و رووڕەش بـوویە ژی، لێ هوون هەردو ژی نە وەکی زولفێ زینێ رەش و گەش و بێهنخوەشن. هوون کەنگـێ دکـارن بـبن هەڤـالێ بسـکێن زینـێ، هـوون هـەردو ژی بێهـوودە و هەرزەکارن. ئەهەی بلبلۆ ئەگەر تو ئەڤیندار و ئەهلێ حالی و تو پڕپڕۆکا رووییێ شەمالکا خوەیی، لێ باش بزانبە، کو زینا من ژ سۆرگولا تە گەشتر و جوانترە و

بەختێ من ژ تالعێ تە رەش تره. ئەهەی ئاخری ب خێرۆ تو چما بێچـونە خـوە بەدناڤ دکی؟، بلبلێ راستین ئەزم. ل دەما دەربوهاران دا گولشەن و گولزار نە تەنێ سۆرگولەکێ، بەلکوو ب سەدهەزاران سۆرگولی ددن. مەعشووقەیێن کـو هەڤسەنگ و هەڤتایێن وان هەبن، ئەگەر حووری و پەری بن ژی، نابن هەگەرا چ دەرد و کولان، لەورا کو ل هەردەری هەنە و پەیدا دبـن. مەعشـووقە دەبـێ یەکە وسان بە، کو ل جیهانێ دا تەک و بێ هەڤتا بە. مەعشووقە دەبـێ وەکـە زینێ و سیمرخێ تەک و نادیار و بێ هەڤال و هەڤتا بە.

١٥٤٤- عاشق ب چ دێ بکـەت مەدارە
بی سەبرێ مەزن ئەوی چ چارە

- **هەڤبەرکرن: حم. هژ.** چی - **- ئە.** سەبرە مرن – **پرۆ.** صبر مزن-
- **شرۆڤە: ↓**

١٥٤٥- ئەڤرەنگە دگۆ ژ حـالێ غافل
ناگەهـ فکری کو پێش موقابل

- **پەیڤناسی: غافل:** نەئاگادار
- **هەڤبەرکرن:** ئەو رەنگە هە ئەو ژ حالی - **حم.رۆ.** حالی- **هژ.** حالێ –
- **شرۆڤە: ↓**

١٥٤٦- زینا کو دوسەد پەری پەرەستار
حـوورا کو مـەمـۆ ژ بـۆ گرفـتار

- **جوانکاری:** پەیڤێن زین و مەم و پەری و حوور هەڤپەیوەندن.
- **هەڤبەرکرن: ئە.ئۆس. پرۆ.** بریندار-
- **شرۆڤە: ↓**

١٥٤٧- وێ سەبزە سفەت ل سەر زەمینێ
بـێـهـش کـری دارووێـێ ئەڤـینێ

- **پەیڤناسی:وێ:** وایە - **سەبزە:** پنجـار - **سـەبزە سـفەت:** وەکـی پنجـاران، مەبەستا دوویێ زەعیفی یە. کورد دبێـژن فلانکـەس وسـا لاواز بـوویە، بـوویە پنجار - **زەمین:** ئەرد - **دارو:** دەرمان –

- **جوانکاری:** زین ل لاوازی و بێحالی یێ دا ب پنجـارەکی را هـاتییە وەکانـدنێ. ئەڤین ب دەرمانەکی بێهشکەر را هاتییە وەکاندنێ.
ل نیڤمالکا دوویێ دا سەربەستی یا هۆزانی یێ هەیە.

- **شرۆڤە:↓**

١٥٤٨- زینا کو شەبیـهێ دورێ مـەکنوون
فیلحال کـو دی مەمێ جـگەرخوون
١٥٤٩- بێهش کـەتە بـەرپـیـان و بـێگاف
سەروێ کو گەهشـتە بەر پیان ئاف

- **هەڤبەرکرن:** حم. پیان بێگاف-

- **پەیڤناسی:شەبیە:** وەکی - **دورێ مەکنوون**:مرواریدا کـو ل نـاڤ سـەدەفێ دا ڤەشارتییە - **جگەرخوون:** ئەڤێنداریێ دلبرین - **بێگاف:** نەچار –

- **جوانکاری:** زین وەکاندییە مرواریدا ل ناڤ سەدەفێ دا ڤەشارتی. زیـن ب دارا سەروێ را و مەم ژی ب ئاڤێ را هاتنە وەکاندنێ.

- **شرۆڤە:↓**

١٥٥٠- غونچە ژ خەوا سحەر ڤەبشکوفت
وێ بـوویە ب بلـبلێ خـو را جـوفت

- **هەڤبەرکرن:** هژ. پشکفت - - ئا. ئە. بوویە- هژ. جفت –

- **پەیڤناسی: ڤەبشکوفت:** بشکفتییەڤە، سەرژنوو بشکڤی - **جوفت:** جۆت، هەڤال-

- **جوانکاری:** زین ب بشکۆژا کو سپێدەیان تازە چاڤێ وێ ل بەر تاڤێ ڤەدبە را هاتییە وەکاندنێ. غونچە و بولبول ئستعارەنە ژ زینێ و مەمۆ.

- **شرۆڤە: ↓**

١٥٥١- گۆ ئەڤ خەوە یا نە خود خەیالە
ئەڤ خەونە سەحیحە یان بەتالە

- **هەڤبەرکرن: حم. پرۆ. هژ. زا.جا.** گۆ ئەڤ خەوە یانە خود خەیالە- **میر.رۆ.** گۆ ئەڤ خەونە یا نە ئەڤ خەیالە- **ئا.ئۆس.** گۆ یارەب خەونە یا خەیالە- **ئە.** گۆ ئەڤ خەوە یانێ نە خەیالە - - **میر. حم. هژ. رۆ. ئە.** یا –

- **پەیڤناسی: خەو:** رازان، لێرە دا تێ ب واتەیا خەونێ - **یانە:** یان نا- **سەحیح(صحیح):** دوروست –

- **جوانکاری:** چەندگەرکی بوونا پیتا "خ" موسیقایەک ئافراندییە. پەیڤێن خەو، خەون و خەیال هەڤپەیوەندن.

- **شرۆڤە:** مەمێ خوە ژ خوە را وەها دەردێ دلێ خوە دگۆت و دبلاند، کو نشکاڤا ل همبەر خوە چاڤێ وی ل زینێ کەت. زینا کو دوسەد پەری پەرەستارێ وێنە و یەکی وەکی مەمۆ ئەڤیندار و بریندارێ وێ یە، وایە وەکی پنجارەکی دەربوهارێ ژار و لاواز بوویە و بێهش کەتییە سەر ئەردێ. دەما کو مەمۆیێ جەگەرخوون، ئەو زینا وەکی مرواریدا ڤەشارتی ل وێ رەوشێ دا دیت، ئەو ژی ژ سۆسرەتان را بێهش کەت و ل بەر پی یێن زینێ ل ئەردێ کەت. دەما کو مەمۆ ل بەر پی یێن زینێ ل ئەردێ کەت، چاوا ئاڤ بگیژە بن پی یێ سەروەک تیهنی و دارا سەروێ ب گەهیشتنا ئاڤێ را گەش بە، زینێ ژی وسان گەش بوو و خوە ڤە هات و چاڤێن خوە ژ هەڤ ڤەکرن. گاڤا کو چاڤێن زینێ یێن وەکی کولیلکان ژ خەوا سپێدێ بشکڤین، دینا خوە دایێ وایە ب بلبلێ خوە را بوویە جۆت و وایە مەمێ ل بەر پی یێن وێ یە. زینێ خوە ژ خوە را گۆت: گەلۆ ئەڤا خەونە ئەز دبینم، یان خەوخەیالە؟ گەلۆ ئەڤ خەونا کو ئەز دبینم، دوروستە، یان ئەڤ خەونا ژ خەونێن بەتالن؟

١٥٥٢- حاسل كو ژ پاشء سەد خەيالان
خاسییەتێ بووین زولف و خالان

- **هەڤبەرکرن: ئا. ئۆس.** وی ب زولف –
- **پەیڤناسی: حاسل:** وەلحاسل، ب کورتی - **خاسییەت:** رەوش، تایبەتمەندی - **بوو:** بێهن-
- **جوانکاری:** پەیڤێن خالان و خەیالان جناسێ چێ دکن. پەیڤێن زولف و خال هەڤپەیوەندن.
- **شرۆڤە: ↓**

١٥٥٣- زینێ کو گەهاندە بەر مەشامێ
سەیدێ مری زندە کر ب دامێ

- **هەڤبەرکرن: ئا.ئە.** سەیدا – **ئا.** مودامێ
- **پەیڤناسی: مەشام:** پۆز، کەپ، دفن، بێفل، بێهنی - **سەید:** نێچیر - **دام:** تەلە، داڤک-
- **جوانکاری:** سەیدێ مری ئستعارەیە ژ مەمێ و دام ئستعارەیە ژ بسکێن زینێ.
- **شرۆڤە: ↓**

١٥٥٤- رابوو کو ل پێش دەستێ زینێ
فکری کو دو دەست د دەستێ زینێ

- **هەڤبەرکرن: حم.** پێشە – **هژ.** پێشڤە –

- **جوانکاری:** پەیڤێن دەست تەکریێ ساز دکن.

- **شرۆڤە:↓**

١٥٥٥- مان هەر دو گەلەک ل پێش یێک لال
نە نـوتـق و خـەبـەر نـە قیلە نە قـال

- **هەڤبەرکرن: هژ.** پێشێ یەک - **میر.** قیلە نە قال-

- **پەیڤناسی: مان ل پێش یێـک لال:** ل همبـەر هەڤـدو دا لال مـان و نکـارین خەبەربدانا - **نوتق:** خەبەردان، قسەدان - **خەبـەر:**گـۆتن - **قیـل:** گـۆتی - **قال:** گۆت - **قیل و قال:** گۆت و بێژ، گوفتوگۆ-

- **جوانکاری:** پەیڤێن نوتق، خەبەر، قیل و قال ب هەڤدورا هەڤپەیوەندن.

- **شرۆڤە:↓**

١٥٥٦- ئەووەل دکرن ب دەست ئشارەت
پاشـێ کو ڤـەبـوو ل وان عـبارەت

- **هەڤبەرکرن: ئا.** حەتتا کو ڤەبوو - **میر.** ل وان ڤەبوو .

- **پەیڤناسی:عبارەت:** گۆتن، ئـاخفتن، پـەیڤێن واتـەدار - **عبـارەت ڤەبـوون:** مەبەست ژێ ڤەبوونا زمانی یە –

- **جوانکاری:** پەیڤێن ئەووەل و پاشێ دژبەرن.

- **شرۆڤە:↓**

١٥٥٧- ئەوچـەندە کـەلام پێکڤە گـۆتن
ئەوچەندە ژ پێش پێکڤە سۆتن

- **هەڤبەرکرن: ئە.** ئەڤچەندێ، ئەڤچەندێ - **میر. حم.** ب یەکڤە- **ئا.** ب پێکڤە - **هژ.** پێشی یەکڤە-

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا ب شێوەیا موازەنەیێ هاتییە ڤەهاندنێ.

- **شرۆڤە: ↓**

١٥٥٨- ئەوچەندە قەدەح ب پێکڤە رێتن
ئەوچەندە لەبێ د پێـک ڤەمـێتن

- **هەڤبەرکرن: میر. پرۆ.** قەدەح- **حم. ئا.ئە. ئۆس. رۆ. هژ. جا. زا.** شەکەر- **ئا. ئۆس.** رێهتن- - **هـژ.** ڤـەمێتن- **حـم. میـر. ئـە. رۆ. جـا.زا.** دمێـتن- **ئـا. بر.**دمێهتن-

- **پەیڤناسی: قەدەح رێتن:** مەی ڤەخوارن، مەبەست ژێ هەڤدو راموسان یـان ژی ل سەر هەڤدو دا گریانە - **لەب:** لێڤ - **ڤە میتن:** ڤەمژتن، مێهتنـا ل دوو هەڤدو را-

- **جوانکاری:** پێکڤە قەدەح رێتن کنایەتە ژ هەڤدو ماچی کرنێ. هەروسان ئەگـەر مرۆڤ قەدەحێ ب واتەیا چاڤء بگرە ژی، تێ ب واتەیا گرینێ.-

- **شرۆڤە: ↓**

بالکێشی: ئەڤ مالکا کو ل ژێرێ تێ، تەنێ ل **ئا.** و **ئۆس.** دا هاتییە: ل **ئۆس.** دا پەیڤا(بوو) نەهاتییە. لاوازە و رەنگێ هەلبەستێن خانیء نادە . -

(ئەو چەندە ل عادەتێ عەرووسان
بوو گەلتە و لەعب و رادمووسان)

گەلتە: گالتە، یاری، حەنەک، لاقردی- **لەعب:** لەیز، یاری-

۱۵۵۹- ئەوچەندە شەکەر ب یێک قە خوارن
ئـەوچـــەنـــدە قـــەزا ژ نـــوو بـژارن

- **هەڤبەرکرن: ئە.** ئەڤ، ئەڤ - **میر. پرۆ.** شەکەر- **حم. رۆ. ئە. ئـا. ئـۆس. هژ. جا. زا.** قەدەح- **هژ.** خواردن-

بالکێشی: لێرەدا دیارە کو ژ بلی دەستنڤیسا **میـر.** و **پـرۆ.** هەمـوو ژێـدەرێن دی جیهێ دو پەیڤێن شەکەر و قەدەحێ ل ڤان هـەردو مـالکێن ۱۵۵۸ و ۱۵۵۹ دا ب شاشی پێکڤە گوهۆڕینە. ئەم دزانن کـو خـوارن ژ بـۆ قەدەحـێ نـابە، ژ بـۆ قەدەحێ دەبێ ڤەخوارن بێ. یا راست ئەوەکو ل **میر.** و **پرۆ.** دا هاتییە، لـەورا کو بوێژا شەکەر خوارنێ تێ ب واتەیا گفتێن شیرین دانە هەڤدو، قەدەح رێـتن ژی مەبەسـت ژێ راموسـانە. ل کورمـانجی دا ئـەم دبێـژن: فلانکـەس تـە شـەکەرەک ژ مـن را خـواریە. واتـە تـە گفتـەک دایـە مـن. هەروسـان شەکەرئشـکاندن وشـەکەرخوارن یێـک ژ رێ و رسـم و شـەرت و مـەرجێن سەرەکی یە ژن خواستنێ ل ناڤ مە کوردان دا یە ژی و تێ ب واتەیا گفت دان و پەیمانگرێدانێ.

- **پەیڤناسی: شەکەر خوارن:** گفـت دانـە هەڤـدو، سـۆز دانـە هەڤـدو، گـۆتنێن خوەش کرن - **شەکەر ب یێکڤە خوارن:** گۆتنێن خـوەش پێشکێشـی هەڤـدو کرن، گفتێن شرین دانە هەڤدو - **قەزا(قضا):** کرن و بجی ئانینا نڤێژیان رۆژی یا کو دەما وێ دەرباس بـوویە و نەهـاتییە کرنـێ- **ژنـووبژارن:** سـەر ژ نـوو بژارتن، سەر ژنوو هەژمارتن-

۱۵٦۰- چەشم و لەب و سینە گەردەن و دووش
روخسـار و زەقـەن بـەر و بـەنـاگـووش
۱۵٦۱- یێـک یێـکە ب دل ژ یێک دخـــوەسـتن
هـــن بـووسـە ددان و هـن دگـەسـتـن

- **هەڤبەرکرن: حم. رۆ. زا. جا.** یێک یێکە ب دل - **میر.ئە. ئۆس. پـرۆ.** یێـک یێک ب دلی- **ئا.** یێک یێک ب دل - **هژ.** یەک ئێکێ ب دل- **ئا.** دخواسـتن - - **میر. ئا.** دگەزتن-

- **پەیڤناسی: چەشم:** چاڤ - **سینە**:سینگ، مەمک - **دووش:** مل، سەرمل - **روخسار:**دێم، تەفەش - **زەقەن:** چەنە - **بەر:** سینگ، پێشەسینگ، مەمک - **بەناگووش:** پەلەگو، بنجێنیک –

- **جوانکاری:** تەناسوبا گشتی پەیڤێن مالکا ۱۵۶۰ ب هەڤدو را هەیە. لێڤەگەڕا پەیڤا ئێک جوانکاری یا تەکریرێ و مووسیقایێ دئافرینە. تەناسوبا گەستن و راموسانێ (بووسە) پێکڤە هەیە.

- **شرۆڤە:↓**

۱۵٦۲- ئەو تەشنە لەبێ ژ وەسلێ یێک تێهن
گەردەن دکرن ل یێک و دو بێهن

- **هەڤبەرکرن: حم. هژ.** لەبێد - **- میر.ئە.** یێک دو-

- **پەیڤناسی: تەشنە لەب:** لێڤ تیهنی، لێڤ بزمری، گەلەکی تیهنی - **تێهن:** تیهنی، تی –

- **جوانکاری:** پەیڤێن لەب و گەردەن هەڤپەیوەندن. پەیڤێن یێک و دو ژی هەڤپەیوەندن.

- **شرۆڤە:↓**

۱۵٦۳- زینا کو ب روخ مسالێ شەمعان
پڕ شەوق و زیا و نوور و لەمعان
۱۵٦٤- پەروانە سفەت مەمێ ب زاهر
جسمێ خو و جان ددانە ئاگر

- **پەیڤناسی: شەوق:** رۆناهی - **زیا(ضیا)** : رۆناهی، تریشک - **لەمعان:** پڕانەیا لەمەعە ب شێوەیا کوردی، چرووسک-

- **جوانکاری:** روویێ زینێ ب شەمالکێ را هاتییە وەکاندنێ. پەیڤێن شەوق، زیـا، نوور و لەمەعە هەڤواتەنە. مەمێ ب پرپرۆکەکێ را هاتییە وەکاندنێ.

- **شرۆڤە:↓**

١٥٦٥- گەھ گەش دبوو ئاگرێ ئەڤینێ
پـەروا نـەدمـا ژ بـۆی زیـنـێ

- **هەڤبەرکرن: ئا. ئۆس.** نەدبوو –

- **پەیڤناسی: پەروا:** ترس، باکی، فەهێت، فەدی - **پەروا نەدمـا:** تـرس و بـاکی نەدما-

- **شرۆڤە:↓**

١٥٦٦- هەردوو د وێ حالێ دا عەیانی
بی پـەردەسـەرا و بـی نـەوانـی

- **هەڤبەرکرن: میر.رۆ. ئە. هژ. زا.** د وی حالی دا – **ئا.حم. بر.جا.** د وی حالێ دا- - **میر. رۆ.** پەردەسەرایێ بێ- **پرۆ.** سەرا و بێ - **ئا.** نەهانی-

- **پەیڤناسی: عەیانی:** ئەشکەرا، ل بەرچاڤان - **پەردەسەرا:** کۆشک و سەرا، ل مالمەزنان دا جیهێ تایبەتی جانک و زەریان- **نەوانی:** پەناهگەھ - **نەوانخانە:** فەقیرخانە، پەناهگە ها نەداران -

- **جوانکاری:** پەیڤێن پەردەسەرا و نەوانی هەڤپەیوەندن.

- **شرۆڤە:↓**

١٥٦٧- وان دیت د باغء دا سەرایەک
ئایینەیێ جەم جەهان نەمایەک

- **هەڤبەرکرن:** هژ. دیتی- میر. رۆ. باغی- پرۆ. باغ -
- **پەیڤناسی: سەرا:** کۆشک - **ئایینەیێ جەم:** نەینووکا جەمشیدء - **جەهان نەما:** جیهان نوما، نەینووکا جەمشیدء یان ژی یا ئسکەندەرء کو گاڤا بەرا خوە ددانێ، دکارین گشتی جیهانێ تێ دا ببینن –
- **جوانکاری:** سەرایا د باغء دا وەکلندییە نەینووکا جەم و تایبەتمەندی یا نەینووکێ ژی کو نیشاندەرێ جیهانێ یە، راگەهاندییە.
- **شرۆڤە:** ↓

١٥٦٨- رابوون و مەشینە شەهنشینان
روونشتن ئەو هەر دو نازەنینان

- **هەڤبەرکرن:** ئەڤ مالکا ل ئۆس. دا نەهاتییە- ل هەموو ژێدەرێن ل بەردەستێن من دا هاتییە: روونشتن و هەردو نازەنینان، لێ وەها واتەیا وێ دا کێماسی یەک پەیدا دبە. ب دیتنا من ئەڤ نیڤمالکا ل بنێشێ دا " روونشتن ئەو هەردو نازەنینان: رونشتن او هردو نازنینان " بوویە، کو پیتا " ا " ل بەرچاڤێن روونڤیسکاران کەتییە، یان ژی ل بەر گرانبوونا کێشا هەلبەستێ ل کیتەیا چوارەم دا، روونڤیسکاران واتە گۆری یی کێشێ کرنە.
- **پەیڤناسی: مەشینە:** چوونە - **شەهنشین:** شانەشین، جیهێ روونشتنا مرۆڤێن مەزن و شاە و پادشاهان ل دیوانخانە و دەرباران دا، ئەیوان –
- **جوانکاری:** لێڤەگەرا پیتێن "ش" ، "ئـی" و "ن" موسیقایا هوندورانی چێ کرییە. پەیڤا "روونشتن ئەو" دەبێ "روونشتنەو" بێتە خوەندنێ.
- **شرۆڤە:** ↓

١٥٦٩- هجران دكرن ژ سەر شكايەت
وجدان دكـرن ژ نـوو روايـەت

- **هەڤبەركرن: هژ.** حيكايەت- - **ئۆس.** عبارەت –

- **پەيڤناسى: هجران:** دووری - **شكايەت:** گازنـده، گلـى - **وجـدان:** ويـژدان، ويشت دان، هەلگرێ هەستا هوندورانى، هەست و ئاگاهى يا دلى، ئەڤ پەيڤا ل بنێشێ دا كوردى يە، لەورا كو ويشت ل زمانێ كوردى دا دەنگێ ئاگاهى پێدانێ يە و هەروسان تێ ب واتەيا ئاشتى يێ ژى، و "دان" ژى پاشـپرتكا كـورديە. عەرەبان ئەڤ پەيڤا مە ژى وەكە سەدان پەيڤێن دى عەرەباندنە و كرنە وجدان كـو ريشـەيا وێ ل عەرەبـێ دا تـونەيە. - **روايـەت:** رەوايـەت، راگەهانـدن، گێڕانەوە-

- **جوانكارى:** پەيڤێن ژ سەر و ژ نوو هەڤواتەنە. ئەڤ مالكا ب شێوەيا موازەنە يێ هاتيية ڤەهاندنێ.

- **شرۆڤە: ↓**

١٥٧٠- دەم ئەبر سـفەت حـەزيـن و گـريان
گەھ غونچە مەسەل لەتيف و خەندان

- **هەڤبەركرن: ئا.** ئەبروو-

پەيڤناسى: دەم: گەھ، جارجاران- **ئەبر:** ئەور - **حەزين:** خەمگين- **گريان:** ب گرى - **لەتيف:** نەرم و نازک - **خەندان:** دەڤ ب كەن، كەنەكەن-

- **جوانكارى:** دژبەرى ل گشتى مالكا هەلبەستێ دا هەيـە. گريانـا مەمـۆ و زينـێ وەكانديية بارينا عەوران، كەنا وان ژى وەكانديية بشكڤينا گولان. پـەيڤێن دەم و گەھ، هەڤواتەنە.

- **شرۆڤە: ↓**

۱۵۷۱- هەردەم دکرن قـەزا و سـوننەت
فەرزا وەکو بووسەنە چو منندت

- **هەڤبەرکرن: میر:** بو سنتە - **ئا. ئە.** بووسە بت - **حم. هژ. جا. زا.** بووسەنە- **ئۆس.** بوو سوننەت- **رۆ.** بو سنە- **پرۆ.** پووسینە، بووسە بت، بووسەنە-

- **پەیڤناسی: هەردەم:** هەرگاڤ - **سوننەت:** نڤێژ یان هەر کریـارێن دینـی کـو کرنا وێ واجب نینە، لێ موسولمان ژ بۆ خێرێ دکارن بکن - **بووسەنە:** مـاچن - **چو منندت:** چ تالاشە، چ باکی یە، چ منێکاری یە-

- **جوانکاری:** پەیڤێن قـەزا، سـوننەت، فـەرز ژ بـوێژێن نمێژێنـە و ب هەڤـدو را هەڤپەیوەندن. فەرز و سوننەت دکارن دژبـەری یـێ ژی چـێکن. بووسـە واتـە راموسان وەکاندییە فەرزەکێ ل سەر ئوسکورا ئەڤیندارانە.
خانی راموسانێن ئەڤیندارانە وەکاندییە عبادەتێن خودێ.

- **شرۆڤە: ↓**

۱۵۷۲- هەرچەند کو رەفع بوون تەکەللوف
لاکـن ئێـڤشـانـدبـوون تەسـەرۆف

- **هەڤبەرکرن: میر.** دبوون- - **میر.** لێیک –

- **پەیڤناسی: رەفع بوون:** دوور ببوون، لاچووبوون، ژ هۆلێ رابوون - **تەکەللوف:** زەحمەتی، زۆری - **ئێڤشاندبوون:** هێڤشاندبوون، راگرتبوون، سەرف نەدکـرن، نەدمزاختن **ئێڤشاندن:** هێڤشاندن، هلدان و راگرتنا تشتەکی ژ بۆ دەما پێدڤی، رازانـدن و راگرتنـا پـارە، یـان پێـدڤییەکێ ل جییەکـێ دا ژ بـۆ دەمـا نیـازێ، نەمزاختن، سەرف نەکرن - **تەسـەرۆف:** سـەرف کـرن، مـزاختن، دەسـت ب سەردا دانان، خەرج کرن، دەستدرێژیکرن-

- **شرۆڤە: ↓**

١٥٧٣- ئەو گەر چ هەبوون ژ هەڤ ب هیڤی
ئـەمـما نـەدچـوون قـەوی نـشیڤی

- **هەڤبەرکرن: ئا.** هەرچەند هەبوون ژ هەڤ ب هیڤی - **میر.** ئەو گەر چ هەبوون ژ یەک ب هیڤی - **حم. ئە. ئۆس. رۆ. جا. زا.** ئەو گەر چ هەبوون ژ هەڤ ب هیڤی- **هژ.** ئەو گەرچی...-
- **پەیڤناسی: گەرچ:** ئەگـەر چـی، هەرچەنـدکو - **هەبـوون:** بـوون - **نشـیڤی:** خوارێ، ژێرێ، بەرب ژێر –
- **جوانکاری:** پەیڤێن هەبوون و هەڤ و هیڤی موسیقایا هوندورانی دئافرینە.
- **شرۆڤە: ↓**

١٥٧٤- حوبا د دلان ژ حـەددێ دەر بـوو
سەرحەددێ زەرافەتان کەمەر بوو

- **هەڤبەرکرن: میر.حم. رۆ. هژ. زا. جا.** د دلان- **ئا. ئە. ئۆس. پرۆ.** دو دلان - - **میر.** زەرافەتا-
- **پەیڤناسی: حوبب:** ئـەڤین - **دو دلان:** هـەردو دلان - **د دلان:** د دلان دا - **سەرحەدد:** سینۆر، مەرز، کەوشەن - **زەرافـەت:** یـاری، حەنـەک - **کەمـەر:** کەمبەر، ناڤتەنگ، ناڤقەد-
- **جوانکاری:** پـەیڤێن حـەدد و سـەرحەدد هـەم جناسـێ سـاز دکـن و هـەم ژی تەکریرێ.
- **شرۆڤە: ↓**

١٥٧٥- عەشقا كو ژ سەرحەددێ كەماله
ئـاڤـا كـو ژ مـەنـبەعـــێ زەلالـە

- **هەڤبەرکرن:** رۆ. ل– ئۆس. كو سەرحەددێ-
- **جوانکاری:** ئەڤ مالكا ب شێوەیا تەرسیعێ هاتییە ڤەهاندنێ.
- **شرۆڤە:↓**

١٥٧٦- ئەلبەتتە خودێ بكەت حەراسەت
ناكەت چو قەبوولی یا نەجاسەت

- **هەڤبەرکرن:** میر. قەت-
- **پەیڤناسی:** حەراسەت: پاسەوانی، پاسداری، لێ ئاگادار بـوون، لـێ نـۆبەداری كرن - نەجاسەت: پیسی، خەرابی –
- **شرۆڤە:↓**

١٥٧٧- جوانی و بەهار و باغ و مەحبووب
ئایـا د دنـێ چ مـایـە مـەتـلووب

- **هەڤبەرکرن:** ل هەموو ژێدەران دا **جوانی** هاتییە. پەیڤا **جوانی** كێشا هەلبەسـتێ پر ئالۆز دكە، ب دیتنا من ئەڤ پەیڤا ل بنێشێ دا "**جـانی**" بـوویە، كـو ژ لایـێ وونڤیسكاران ڤا هـاتییێ گـوهەرتنێ. پێڤـا جـانی ل كـوردی دا هـەر ب واتەیـا جەوانی و لاوینی یێ یە. **میر.** باغێ –
- **پەیڤناسی:جوانی:** جانی، گەنجینی، لاوینی، خوەشكۆكی - **ئایا:**گەلۆ –
- **شرۆڤە:↓**

١٥٧٨- خاسما هەبتن ئەڤینێ غالب
لەب تەشنەیێ عەشقێ هەردو جانب

- **هەڤبەرکرن: میر. ئا. ئۆس. حم. رۆ . ئەڤینی –**

- **پەیڤناسی:غالب:** سەردەست، زال – **ئەڤینێ غالب:** ئەڤینا غالب، ئەڤینا سەردەست ، **-جانب:** ئالی، لا،

- **شرۆڤە:↓**

١٥٧٩- ئێدی چ ببێژم ئەز نزانم
بیلمەز کی نە سۆیلییە زەبانم

- **هەڤبەرکرن: هژ.** بێژم- **- میر.** سۆیلییم- **ئا.** ئەزبانم-

- **پەیڤناسی: بیلمەز:** نزانە ، دێ نزانبە- **کی:** کو - **نە:چ - سۆیلییە:** بێژە - **زەبانم:** ئەزمانێ من، زمانێ من –

- **جوانکاری:** نیمالکا دوویێ ب تورکی و کوردی یە، مرۆڤ دکارە ناڤێ مولەمەعێ لێ بکە.

- **شرۆڤە:** ب کورتی پشتی سەد هزر و خەیال و گومانان، دەما کو زینێ بسک و خالێن خوە دانە بەر بێهنا مەمۆ و بێهنا بسک و خالان گەهیشتە بەر بێفلا وی، ئەو نێچیرێ مری ب داڤا بسکێن زینێ، ڤەژی و سەر ژ نوو زندی بوو و دەما کو چاڤێن خوە ژ هەڤ ڤەکرن، دیت کو زینێ ڤایە ل بەر دەستێن وی یە و هەردو دەستێن وی ژی وایە ل ناڤ دەستێن زینێ دایە. دەمەک خورت هەردو ژی کڕ و مات وەکی لالان ل پێشبەری هەڤدو دا مان و نکارین یەک پەیڤێ ژی ژ هەڤدو را بێژن. زمانێ وان نەگەڕیا و دەڤێن وان ل بەر زەندەمان و شابوونا ڤەکری مان. پێش دا ب دەستان ئشارەت ددانە هەڤدو، تا کو هێدی هێدی

زمانێ وان ڤەبوو و دەست پێ کرن ب هەڤدو را خەبەردان. ڤێجا هـەر چـی پەیڤێن خوەش و جوان و ئەڤێندارانە هەبوون پێشکێشی هەڤدو کـرن. خـوە ل بەر هەڤدو ڤەلزاندن و خوە ژ هەڤدو را شەوتاندن. هند پیالەیێن راموسانان ل سەر هەڤدو ڤالا کرن، هند لێڤێن هەڤدو راموسان و مێتن، هنـد شـەکەر ژ بـۆ هەڤدو خوارن، تا کو دلێن وان دخوەست. هەرچی راموسانێن کو تا نهـا قـەزا کربوون، قەزا یێن خوە ب جی ئانین. چاڤ و لام و لێڤ و پەلەگوھ و جێنیک و قولپێ گوھاران و خەوخەوک و چەنە و ژێرچەنە و و سینگ و بەر و گـەردەنێن هەڤدو رادموسان. راموسان ددانە هەڤدو و راموسان ژ هەڤدو دخوەسـتن و هەڤدو دگەستن و ژ هەڤـدو تێـر نەدبـوون. ئـەو هـەردو تیهنـی یـێن ئەڤینـێ گەردەنێن هەڤدو بێهن دکرن. لێڤێن هەڤدو یێن تیهنی یێن ئەڤینـێ دمێـژتن و شـەکەر ل سـەر هەڤـدو دا درێـژتن. ئـەو زینـا کـو تەفەشـا وێ ل جـوانی و خوەشکۆکی و بەدەوی یێ دا وەکە شـەمالکەکێ نـوور و تریشـک و چرووسـک ژێ دبارین، مەمێ ژی وەکی پرپرۆکەکێ جسـم و جـانێ خـوە ددا بـەر ئـاگرێ جانی و ئەڤینا وێ شەمالکێ و خوە ل بەر وێ دا دشـەوتاند. دەمـا کـو ئـاگرێ ئەڤینێ گەش و گورِ دبوو، ئێدی پەروا و فەهێت ژ بۆ زینێ ژی نەدما، و ئەوێ ژی خوە ژ بۆ مەمـۆ دحەلانـد. هـەردو بـێ پەنـاهگەھ و بـێ سـەراپەردە ، دەرڤـا و سـەرڤەکری، ل وێ رەوشـێ دا مـابوون، کـو چـاڤێن وان ل نـاڤ بـاغء دا ب کۆشکەکێ کو وەکی نەینووکا جەمء یا جیهان نوێن دچلقلی، کـەت. دەمـا کـو ئەو ھەردو نازەنینان ئەو کۆشکا دیتن، ھەردو رابوون و مەشـیانە کۆشـکێ و ل ھوندورِێ کۆشکێ دا ژ خوە را رووونشـتن. ڤێجـا ل ھونـدورِ کۆشـکێ دا گلـی و گازندە ژ دەردێ دووری یێ کرن و ھەستا خوە یا ھونـدورِانی و ویشـتدانا خـوە سەر ژنوو ژ ھەڤدو را شرۆڤە کـرن. گـەھ وەکـی عـەورێن بوھـاری خـەمگین دبوون و دگریان و گەھ ژی وەکی بشکۆژێن سۆرگولان دبشـکڤین و دکەنیـان. ھەردەم ئەو راموسانێن کـو ل سـەر وان فـەرز ببـوون جـی دئـانین و قـەزا و سوننەتێن خوە ژی ژ بیر نەدکرن. ھەرچەند کو چ بەرگری و ئاستەنگ ل رێکـا وان دا نەمـابوون، لـێ دەسـتدرێژایا ھەڤـدو نەدکـرن و خـوە ژ خەرابـی یـێ دئێڤشاندن. ھەرچەند کو ھەردو ژی تامارزوو بوون و ژ بۆ ھەڤدو دشەوتین، لێ دەستێن وان بەر ب ژێرێ نەدچوون. ھەرچەند کو ئەڤینا د دلێن وان دا بێرەجە و ئەندازە بوو و ژ سینۆران دەرکەتبوو، لـێ سـینۆرێن حەنـەکێن وان کەمبـەر و ناڤک بوون. ئەڤینا کو ل سـینۆرێن کەمـال و تەکـووزی یـێ دابـە، ئاڤـا کـو ژ

سەرەکانی یا زەلال و پاقژ بە، و خودێ ژی پاسەوانی یا وێ بکە، هەلبەت کو چ پیسی و نەباشی یێ ناپەژرینە. جەوانی، جوانی، باغ، بوهار و یار هەموو ئامادەنە، ڤێجا چ مرازەک د دنێ دا مایە و چ ژ وان کێمە؟ ب تایبەتی کو ئەڤین ل سەرهەردو یان دا زال و سەردەستە و هەردو لا ژی ل ئاگرێ ئەڤینێ دا شەوتی بن و لێڤێن وان ل بەر ئاگرێ ئەڤینێ بزمری بن، لێ هەردو ژی خوە ژ خەرابی یێ بهێڤشینن. ئێدی ئەز ژی نزانم، کا ئەزێ ل پەسنا وان و وێ رەوشا وان دا چ ببێژم. زارێ من ل پەسنا وان دا کەتییە هەڤ و زمانێ من ناگەڕە و ئەز نزانم کا ئەزێ چ ببێژم.

(٤٠)

قەگەڕیانا میرێ میرانە ژ شکارێ، سەرخۆشی یا مەمێ و زینانە ب مەیا دیدارێ، بێخەبەری یا وانە ژ گازی و هاوارێ، سەردا هاتنا میر و هەڤالانە د وەقتێ ئێڤارێ

١٥٨٠- ساقی م بگر کو ئەز ب دەستم
مەخموورم و مەی نەخوارێ مەستم

- **هەڤبەرکرن: میر.حم. هژ. ئە. رۆ. زا. جا.** مە/م - **ئا. ئۆس.** تو - **هژ.** دەستەم- - **میر.** مەخموورێ مەی – **ئا.** مەخموور و مەی- **حم. رۆ.** نەخوار- **هژ.** نەخوارە- **ئۆس.** دەستنڤیس نایێ خوەندنێ-

- **پەیڤناسی: بدەست:** حال خەراب، بەدحال، کەسێ/کەسا کو بخوە نکارە ژ جی رابە، یان ل سەر خوە راوەستە و کەسەک دی وی/وێ بدە سەر دەستێن خوە، یان ل رابووون و روونشتنێ دا ئاریکاری یێ بکە - **مەی نەخوارێ:** مەی قەنەخوارێ، مەی نەنۆشێ، ئەوێ کو مەی نەنۆشی یە - **مەخموور:** تیهنی یێ مەیێ، مەیقەخۆرێ کو دەما مەیا وی بهۆری یە و مەی قەنەخواری یە و تیهنی یێ مەیێ یە. مەستێ مەیێ، کەسێ کو پشتی قەخوارنا مەیێ و بهۆرینا خوەشی یا وێ تووشی سەرئێشی یێ بووبە. –

- **شرۆڤە: ↓**

١٥٨١- گافا کو قەخوار مەمێ و زینێ
ئاخفت ل من جهێ برینێ

- **هەڤبەرکرن: هژ.** ئاخفتی-

- **پەیڤناسی: ئاخفت:** دەرڤەکر، دەربوو، دەرڤەبوو- **ئـاخڤین:** دەربوونـا برینـێ، دەرڤەکرنا برینا کەون، ڤەبوونا دەڤێ کەونەبرینێ و هاتنا کێمێ ژێ-

- **شرۆڤە: ↓**

١٥٨٢- ئەم عاشق ئەگەر چ مەیپەرەستن
ئەمـما ژ مـەیا ئەلەسـتێ مەسـتن

- **هەڤبەرکرن: ئا.ئۆس. پرۆ.** پەرەستین، مەستین- **- میر.** ئەلەست دمەستن- **رۆ.** ئالەست د مەستن- **ئە. حم. هژ. زا. جا.** ئەلەستێ مەستن-

- **پەیڤناسی: مەیپەرەست:** مەیڤەنـۆش، مەیحـەز، مەیحـەبین، کەسـێ کـو زۆر کەیف ب مەیێ تێ، ئەڤێندار - **مەیا ئەلەستێ:** مەیا رۆژا بەرین، مەبەست ژێ ئەڤینە. - **ئەلەست:** ل رۆژا بەرین دا گاڤا کو خودێ جان/روح ئافرانـد، گـۆتە جانان، الست بربکم: گەلۆ ئەز خودایێ وە نیمە؟ جانان گۆتن ئەرێ: قالوا بلی.

- **جوانکاری:** مەیا ئەلەستێ ئستعارەیە ژ ئەڤینا رۆژا بەرین کو خودێ ب بسپارتە دا مرۆڤان.

- **شرۆڤە: ↓**

١٥٨٣- ئەو مەی نە وەکی مەیا تە تالە
ئەو مـەی ژ جەمـالێ زولجەلالە

- **هەڤبەرکرن: بر.رۆ.** وەکو- **پرۆ.** وەکی –

- **پەیڤناسی: جەمال:** خوەشـکی، بەدەوەتـی - **زولجـەلال:** خـودان مەزنـایی، رەوشناڤەکی خودێ یە-

- **شرۆڤە: ↓**

١٥٨٤- ئەو حوببێ حەبیبێ پاک زاتە
قـنـوانێ حـەدیقـەیێ سـفاتە

- **هەڤبەرکرن: ئا.** حەبیبە- **- بر.** قنوان و –

- **پەیڤناسی: حوببێ حەبیب:** حوببا حەبیبی، ئەڤینا دلبەرێ **- پـاک زات:** پـاک سرشت، پاک نەهاد **- حەبیبێ پـاک زات:** مەبەسـت خـودێ یـە **- قنـوان:** دارخورما، گوشی یا خورمایێ **- حەدیقە:** باغچە **- حەدیقەیێ سفات:** باغچەیێ ئاکارێ خودێ-

- **جوانکاری:** ئەڤینا خودایی وەکاندییە گوشی یێ دارخورمایا بەغچەیێ ئاکاران.

- **شرۆڤە:** هەرێ مەیگێرێ م بگرە کو ئەز کەتمە دەست، ئەز تیهنـی یـێ مەیـێ مە، من مەی ڤەنەخواری یە، لێ ئەز مەستم. دەما کو مەمۆ و زینێ ژ وێ مەیـێ ڤەخوارن، جیهێ کەونە برینا من ئاخڤی و برینا مـن دەرڤەبـوو. ئـەم ئەڤینـدار هەرچەند کو مەیپەرەستن، لێ ئەم ژ مەیـا ئەلەسـتێ سـەرخوەش و مەسـتن. ئەو مەیا ئەلەستێ نە وەکی مەیـا تـە تـالە، ئـەو مەیـا کـو ئـەم پـێ مەسـت و سەرخوەش بووینە، ئەو ژ جوانی یا خودایە. ئەو ئەڤینا خودایێ پـاک و پیـرۆزە. ئەو وەکی گوشیا دارخورمایا باغچەیێ نیشانە و ئاکارێن خودایە.

١٥٨٥- سـاقـی بـدە مـن ژ بـۆی خودێ را
جـامـەک ژ مـەیـا تـە دوە دگـێرا

١٥٨٦- هەر جـورعەیەکێ ئـە ژێ بکـم تام
یەک نەشئە بەسە حەتتا سەرەنجام

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** ئەزژی- **- رۆ.** جورعە- **پرۆ.** نەشئە –

- **پەیڤناسـی: دوە:** دوهـی، دوهـوونێ، مەبەسـت ژێ رۆژا ئەلەسـتێ یـە **- جورعە:** فڕ، قـورت **- ئـەژێ:** ئـەز ژی، ئـەزێ ژێ **- نەشـئە:** سەرخوەشـی، سەرمەسـتی، کەیـف **- سـەرەنجام:** داوی، کوتـایی، مەبەسـت ژێ داوی یـا جیهانێ یە.-

- **جوانکاری:** مەیا دوھ، ئستعارەیە ژ مەیا رۆژا ئەلەستێ کو ئەو ژی ئستعارەیە ژ ئەڤینێ. ساقی ئستعارەیە ژ خودێ، لەورا کو خودێ ل رۆژا ئەلەستێ دا ئـەڤین رابەری مرۆڤان کر و ئەرێنێ ژ وان ئستاند کو ئەو، وی بحەبینن.

- **شرۆڤە:↓**

١٥٨٧- ئەو کەیفەکە مەحزە بی کەم و کەیف
ئەسرارەکـە بی خـەیـال و بی تـەیف

- **هەڤبەرکرن:** میر. ئا. پێ بکەم –

- **پەیڤناسی:کەیف:** کێف، خۆشی - **کەیف:** چاوایی، رەووش - **مەحزە:** خوروو یە - **بی کەم وکەیف:**بێ کێم و کاس، بێ چوون و چـرا - **ئەسـرار:** پڕانەیـا سڕ، راز-
تەیف(طیف): هەلقەیا نوورانی، خەون، تشتا کو مرۆڤ ل خەونێ دا دبینە –

- **جوانکـاری:** سـەرەنجام، مەجـازە ژ رۆژا قیـامەتێ. پـەیڤێن کەیـف تەکریـر و جناسێ ساز دکن.

- **شرۆڤە:** هەرێ مەیگێڕێ ژ بۆی خودێ جامەک ژ وێ مەیا کو تە دوهـی دگێـڕا، بدە من. ئەزێ هەر تەنێ قـورتەکێ ژ وێ مەیـێ تـام بکـم، نەشـئەیەک ژ وێ مەیێ هەتا رۆژا قیامەتێ تێرا من هەیە. ئەو کەیفەک خوروو و بێی کێم و کاسە، رازەک راستینە. خەون و خەیال نینە.

١٥٨٨- دا دەفع بکەم خوماری دووشین
هوشـیار ببـم ژ خـوابێ نووشین

- **هەڤبەرکرن: میر.** رەفع- **میر.** نووشین - **- هژ.** بم ژ خوابێ- **میر.** دووشین-

- **پەیڤناسی: دەفع کرن:** دوورکرن، ژ هۆلێ راکرن - **خومار:** ژانەسـەرا پشـتی

قەخوارنا قەخوارۆکێن ئالکۆلی - **دووشین:** یا شـەڤا دی، یـا شـەڤا بهـۆری - **دووش:** شەڤا دی، شەڤا بهۆری - **نووشـین:** شـیرین - **خـوابێ نووشـین:** خەوا شیرین-

- **جوانکاری:** خومـارێ دووشـین، ئسـتعارەیە ژ بـێ خەبـەری یـا دەمـا بهـۆری، نەئاگاداری یا مرۆڤان ژ دەمـا بـەری ئافرانـدنێ. خـانی نەئاگـاداری یـا خـوە ژ بهۆرینا دەمێ دوەکینە خومارا شەڤا بهۆری. خـواب نووشـین ژی ئسـتعارەیە ژ بێ خەبەری یێ. نەئاگادار مان وەکاندییە خوماری و رازان و خـەوەک خـۆش. **سعدی یێ شیرازی** ژی دبێژە:

خواب نوشین بامداد رحیل
بـاز دارد پیـاده را ز سـبیل

- **شرۆڤە:↓**

١٥٨٩- دا شـوبهێ مـەمـێ نەبـم کـو غافل
بێت میرێ ئەجەل ب سەر مە عاجل

- **هەڤبەرکرن: ئا. ئە.** نەبم - **- رۆ.** و-

- **پەیڤناسی: غافل:** نەئاگادار، بێخەبەر - **میرێ ئەجەل:** روحستین، عەزرائیل - **ئەجەل:** دەما مرنێ - **عاجل:** ب لەز، یێ کو تێ-

- **جوانکاری:** ئەجەل وەکاندییە میرەکی کو وایە ب لەز تێ کو کوتـایێ بـدە ژیانـا وی. هەروسان مەبەستا وی ژ میر لێرەدا میر زینەدینە، کو دێ ب سەر مەمـێ و زینێ ڤە بێ و لێرەدا بەراعەتێ ئستهلالە.

- **شرۆڤە:↓**

١٥٩٠- رۆژا مـنە عـومـر چـوویـە ئێـڤار
هێژا نەبووم ئەز ژ خەو خەبەردار

- **هەڤبەرکرن: ئا. ئە. حم. هژ. ئۆس.** نەبم- **رۆ.** خوە-

- **پەیڤناسی: عومر:** تەمەن، ژی - **هێژا:** هێشتا، هێ - **خەبەردار:** ئاگادار –

- **جوانکاری:** پەیڤێن رۆژ و ئێڤار دژبەرن و هەڤبابەتن ژی.

- **شرۆڤە:** داکو ئەز پێ وێ مەیێ ژانەسەر و نەئاگادار یا خوە یا بهۆری ژ هۆلێ راکم و ژ خەوا شەڤێ دی و نائاگاداری یا دەمێن بهۆری هشیار ببم و بێمە سەر حەمدێ خوە و وەکی مەمۆ ل نەئاگاداری یێ دا نەمینم، نە کو میرێ ئەجەلێ وەکی چاوا میر زینەدین ل سەر مەمێ و زینێ داچوو، ل سەر من دا ژی بێ و من ژی ل نەئاگاداری یێ دا بگرە. رەوشا مەمۆ و زینێ وەکی تەمەنێ من یێ بهۆری یە، چاوا ئێڤار ب سەر وان دا هات و ئەوان های ژ خوە نەمان، وایە ئێڤارا تەمەنێ من ژی ب سەر من دا هاتییە و لێ هێ ژی ئەز ژ خەوا شەڤێ دی و نەئاگاداری یا بهۆری هوشیار نەبوومە.

١٥٩١- زینا هەوەسا دلێ هەوایی
من دانییە ناڤ خوە و عەبایی

- **هەڤبەرکرن: میر.** من دانییە نیڤ و عەبایی- **رۆ. جا.** مەم دانییە ناڤ خوە و عەبایی- **حم. هژ. زا.** من دابتە ناڤە خوە عەبایی- **ئا.** من دابتە ناڤ خو وی عەبایی- **ئە. ئۆس.** من دابتە ناڤ خوە و عەبایی- **پرۆ.** من دانییە ناڤ خوە و عەبایی، من دایە دناڤ، من دابتە ناڤە خوە، من داییە نیڤ خوە-

بالکێشی: هەرچەند چاوا کو ل مالکا ل دوو را تێ، دیار دبە کو خانی ل سەر مەمۆ دئاخڤە نە ل سەر خوە، لێ ئەڤا یێک ژ تایبەتمەندی یێن خانی یە، کو ل ئەڤینا زینێ دا خوە ژی هەڤپشکێ مەمۆ دبینە و خوە ژی ئەڤیندار رادگەهینە.

- **پەیڤناسی: هەوەس:** ئارەزوو - **هەوا:** داخواز - **دلێ هەوایی:** دلێ ئەڤیندار، دلێ سەرسەری - **ناڤ:** نیڤەک، ئۆرتە - **عەبا:** کنجەکە داڤ درێژە-

- **جوانکاری:** زینێ و ئەڤینا دلی دوەکینە هەڤدو و خوە یان ژی دلێ خوە و مەمێ ژی دوەکینە هەڤ.

- **شرۆڤە: ↓**

۱۵۹۲- میر هات و ل سەر وء هندە عەسکەر
زوڕنـا و نـەفـیر و کـووس و مـەیتـەر

- **هەڤبەرکرن: ئا.** هات دگەل- **ئە.** هات و دگەل- **حم. رۆ.** هات ل- **ئۆس.** هاتە ل- **هژ.** هاتی ل – **هژ. ئۆس. رۆ. ئا.** هندی- - **ئا. حم. هژ. بر. ئە. پـرۆ. جا. زا.** مێهتەر- **میر. رۆ.** مەیتەر-

بالکێشـی: مەیتـەر دگـەل عەسـکەر پاشـبەندەک باشـتر ژ مێهتـەرێ سـاز دکـە و هەروسان پەیوەندی یا مەیتەران ب کووس و نەفیـر و زوڕنـایێ را هەیـە، تـا کو یا مێهتەران.

- **پەیڤناسی: ل سەر وء:** ل گەل وی، ب وی را - **زوڕنـا:** سـوورنای، شـەیپوور، شاییبوور، ئامیرەکە سازبەندی یێ یە- **نەفیر:** ئامیرەکە سازبەندی یێ یە کـو ژ شاخێ ئاژەلان سازدکن، گازی و هەواری - **کووس:** دوهۆلا مـەزن - **مەیتـەر:** سەییس- **مێهتەر:** مەزن، گرە گرە-

- **جوانکاری:** پەیڤێن زوڕنا و نەفیر و کووس هەرسێ ژ ئامیرێن سازبەندی یێ نە و هەڤبابەت و هەڤپەیوەندن.

- **شرۆڤە: ↓**

۱۵۹۳- دادایی ل تەبلەخان و سازان
چاووش و سەدا و گازەگازان

- **هەڤبەرکـرن: ئا. ئە.** دادایە- **رۆ. هژ. ئۆس. حم. میر.جا. زا.** دادایی- **حم. زا. هژ.** تەبل خان- **جا.** تەبلەخان- **میر.ئە.ئا. رۆ.** تەبل و خان- **پرۆ. ئۆس. ل** تەبل و باز و سازان- - **میر. ئا. بر.رۆ.** چاویش-

- **پەیڤناسی: دادایی:** لێدایی، هێرش کری - **تەبلە خان:** تەبلخانە، نەقارەخانە، کوتانا دەف یـان دوهـۆلێ یـا ڤێکرایـی، کـۆڕا دەف و دوهـۆل کوتـانێ. دگـەل

زکرخـانێ هەلسـەنگینە - **سـازان:** ئـامیرێن سـازبەندی یـێ - **چـاووش:** پێشقەرەول، پێشەنگێ سواران، کەسێ کو دکەڤە پێشی یا کاروان یان سوارێن سوپاهی دا کو سوپاه یان کاروانێ ژ هەبوونا بوڤە و گیرۆداری یان ئاگادار بکـە - **سەدا:** دەنگ - **گازەگازان:** دەنگ و گازی، هێڤرزە و هەرا و هووریا –

- **جوانکاری:** پەیڤێن تەبلەخان و ساز هەڤبابەتن و پەیڤێن سـەدا و گازەگـاز ژی هەڤواتەنە.

- **شرۆڤە: ↓**

١٥٩٤- پابەندە ب عەشقێ هەردو جەیران
دەرماندە ژ پیش یێـکـڤە حـەیران

- **هەڤبەرکرن: هژ.** پێشێ یەکڤە-

- **پەیڤناسی: پابەندە:** پایبەند، پا بەستە، پێ بەستی، لنگ گرێدایی - **جەیران:** خەزال - **دەرماندە:** ڤەمایی، گیرۆدە - **حەیران:** مات مایی، حەیری –

- **جوانکاری:** هەردو جەیران ئستعارەنە ژ مەمۆ و زینێ. مەمۆ و زینـێ وەکانـدییە دو خەزالان، کو ئەڤینێ پی یێن وان گرێـدایە و ئـەو نکـارن ل بـەر لەشـکەرێ میرء بڕەڤن و خوە ڤەشێرن و هەروسان ئەوانا ل بەر ئەڤینێ حەیرینە و مـت و مات مانە و نزانن کا دێ چ بکن.

- **شرۆڤە: ↓**

١٥٩٥- قەت سەهـ نەکرن کو ئەو چ رەنگە
قەت گوهـ نەکرن کو ئەو چ دەنـگە

- **هەڤبەرکرن: حم. رۆ. هژ. ئۆس.** ئەڤ، ئەڤ-

- **پەیڤناسی: سەھ نەکرن:** هەست پێ نەکرن، پێ نەحەسیان - **چ رەنگـە:** چ قەومینە، چییە- **گوھ نەکرن:** نەبهیستن-

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا ب شێوەیا تەرسیعێ هاتییە ڤەهاندنێ.

- **شرۆڤە:** مەمۆ وەکی من، زینا خوە و ئەو ئەڤینا دلـێ خـوە یـێ سەرسـەری دایە نیڤەکا خوە و عەبایێ خوە و های ژ بایێ فەلەکێ نینە. ل وێ دەمێ دا میـر ب لەشکەرێ خوە ڤـا ب دەنگـێ دوهـۆل و زورنـا و نەفیـر و گازەگـازا مەیتـەر وچاووش و دەنگێ سازان و تەبلەخـانێ را داکـەتن نـاڤ بـاغێ. مەمـۆ و زینـێ وەکی دو خەزالێن ل داڤکێ کەتی، ل بەندا ئەڤینێ دا، ئاگاھ ژ دەنگ و سەدایان نەبوون. ئەوانا وسان ل دەریایا ئەڤینێ دا جووم ببـوون، کـو قـەت دەنگـێ وێ هێڤرزە و قەرەبالغێ نەبهیستن و قەت های ژ وێ هنگامەیێ نەبوون.

١٥٩٦- میر گۆ کو ڤەکن ئەڤان غەزالان
پابەندە مەکن ئەڤان شەپالان

- **هە ڤبە رکرن: حم.** ئەوان-

- **جوانکاری:** ل چەند مالکێن پێشین دا خانی مەمۆ و زینێ وەکاندیە خەزالێن کو ئەڤینێ لنگێن وان گرێدایە و نکـارن بـڕەڤن. لێـرە دا ژی میـر ژ خـەزالێن کـو نێچیرڤانان ئەو گرتنە را دبێژە: ڤان خەزالان پابەندە نـەکن و بەنـدێ ل سـەر وان ڤەکن. خانی هە ب زانەتی و هۆسـتاتی ڤـان هـەردو دەسـتەیێ خـەزالێن راستین و مەجازی دە بەر هەڤ.

- **شرۆڤە:↓**

١٥٩٧- تێک بەردەنە باغێ وان وەکی تەیر
دا ئەم بکرن هەر رۆ ل وان سـەیر

- **هەڤبەرکرن: میر.** باغی دا وەکی – **ئا.** باغێ دا وەکی- - **میر.** ل وان هەر رۆ-

- **پەیڤناسی: تێک بەردەن:** هەموویێ بەردن، پێکڤە بەردن - **هەرڕۆ:** هەر رۆژ - **سەیر:** تەماشا-

- **شرۆڤە:** میر فەرمان دا و گۆت: ئەڤان خەزالێن خوەشک ئازا کن وبەندان ژ پی یێن ڤان شەپالێن دەلال ڤەکن و وانا هەموویێ پێکڤە وەکی بالداران بەردن ناڤا باغء، دا کو ئەم هەر رۆژ ل وان تەماشە بکەین.

١٥٩٨- خەلقێ کو غەزال و گوور و خەرگووش خۆش گرتی ل سەر ملی دەر ئاغووش

- **هەڤبەرکرن: هژ. حم. رۆ.** مل و –

- **پەیڤناسی: دەرئاغووش:** ل هەمێزێ دا، ل بەر سینگێ دا

- **جوانکاری:** پەیڤێن خەزال وگوور و خەرگووش هەڤبابەتن. پەیڤێن مل و دەرئاغووش ژی هەروسان.

- **شرۆڤە:↓**

١٥٩٩- ئانین هەمء میر تژی د رەز کر ئاغول کو شڤان تژی ل پەز کر

- **هەڤبەرکرن: میر.** ئانین میر هەمی- **حم. رۆ.** تژی رەز - **ئە.** وەرەز کر- **هژ.** مێر و تژژە رەز کر- - **میر. حم.** تژی پەز – **ئا.** تژی د پەز- **ئە.** تژی و پەز – **رۆ.** شڤانی تژی پەز کر- **ئۆس.** ئاغور کو شڤان تژی ژ پەز کر-

- **پەیڤناسی: تژی:** تەژی، تەژء، پڕ - **رەز:** باغ - **ئاغول:** ئاغل، هۆلا پەزی، جیهێ چێریان و مەغەل هاتنا پەزی ل دانێ زڤستانێ دا ل دەرڤایی ئاڤایان. –

- **شرۆڤە:** خەلقێ کو گوور و خەزال و کێرووشک گرتبوون، ئەو دانە سەرملێ خوە و بەرسینگا خوە و ئانین بەردانە ناڤ باغء و باغ وسان تژی نێچیر بوو، تە دگۆت قای ئاغولەکە کو تژی پەزە و میر ژی وەکی شڤانەکی خو دایە بەردا.

١٦٠٠- میر گۆتـه ئـەکـابـر و خـەواسـان
تـەنبـیـه بـکن نـەدیـم و نـاسـان
١٦٠١- دا چین و دەمەک د باغ ء رووئیـن
لـەورا کـو ژ رەحتـیان زەبـووئـین

- **هەڤبەرکرن: حم. ئه. ئۆس. رۆ. جا. زا. هژ.** دا چین و دەمەک- **ئا.** دا بچین دەمەک - **میر.** دا چین دەمەکێ -- **میر. حم. ئۆس.** باغی- **هژ.** باغێ-

- **پەیڤناسی: تەنبیه کرن:** ئاگادارکرن - **نەدیم:** هەڤـدەم، هەڤـال - **ناسـان:** ناسـیاران - **داچـین:** دا کـو ئـەم بچـین - **دەمـەک :** دەمەکـێ گـاڤەکێ، لەحزەیەکێ، قاسەکێ - **رەحتی:** رەحەتی، ڤەحەسیان - **زەبوون:** بێگاڤ، بێ هێز و بێ حال –

- **شرۆڤه:** میرء گۆتە بەردەڤک و بەردەسـتکان، بێـژن: ردێنسـپی و گرەگـرە و خاس و ناسان، کو وەرن ئەم پێکڤە دەمەکێ ل باغء دا رووئـێن، لەوراکـو ئـەم ئیرۆ گەلەکی وەستیانە و نەچار و بێگاڤێ ڤەحەسیانێ نە/ ئـەم هنـد وەسـتیانە، نەچارن کو دەمەکێ ڤەحەسێن.

١٦٠٢- ئەو هاتنه دەر سەرایێ عالی
دیتن دەروبان هەمی د خالی

- **هەڤبەرکرن: ئا.** دەربان-

- **پەیڤناسـی: ئـەو:** ئەوانـا - **دەرسـەرا:** ل سـەرایێ - **عـالی:** بلنـد - **دەروبان:** دەربان، خانی، ئاڤایی، خان ومان -

- **شرۆڤه: ↓**

١٦٠٣- ئەمما کو دەریچه تێک گوشادن
رەنگ قورعەیێ تەختەیێ مورادن

- **هەڤبەرکرن میر.ئا.ئۆس.** کشاندن- - **ئا.** بەختێ من مراندن- **میر** .تەختەیـێ مراندن- **ئۆس.** تەختەکی مراندن-

- **پەیڤناسی: دەریچە:** دەربیچە، دەرێ بچووک - **گوشاد:** ڤەکری - **قورعە:** قورە، پشک، پار، پسوولە، سەربەلگە و نیشانەیا پشکداری یێ ل لەیز یان قوماریّ دا - **تەختەیێ موراد:** تەختەیێ بەخت ڤەکرنێ، تەختەیێ فالڤەگران-

- **جوانکاری:** خانی ڤەبوونا دەربیچەیان وەکاندی یە ڤەبوونا دەرگەهێ تەختەیێ فالڤەگران و خۆش هاتنا فالێ-

- **شرۆڤە:↓**

١٦٠٤- حازر کەتە قەلبێ وی خەیالەک
زانی کو نە خالیە ژ حالەک

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** وان-

- **پەیڤناسی: حازر:** دەملدەست، دگاڤێ دا - **خەیال:** هزر، گومان - **حال:** حەوال، خەبەر-

- **جوانکاری:** پەیڤێن خیال وخالی و حال جناسێ چێ دکن.

- **شرۆڤە:↓**

١٦٠٥- میرێ ب وقار و عەقل و فەرهەنگ
تاجدین و بەکر خو دانە بەر چەنگ

- **هەڤبەرکرن: میر.رۆ.هژ.** بن چەنگ-

بالکێشی: لێرە دا پەیڤا بەرچەنگ ژ یا بن چەنگ واتەدارتەرە، لەورا کو ل پلەیا یەکێ دا بەرچەنگ و فەرهەنگ پێکڤە دبن دو پاشبەندێن رێک و ژ بن چەنگ و فەرهەنگێ رێک ترن. ل پلەیا دوویێ دا ئەگەر کەسەک نەخۆش بە و نکاربە ب رێڤە هەرە، کەسەک یان چەند کەس خوە ددنە بنچەنگا دا کو ل رێڤە

چوونێ دا ئاریکاری یا وی بکن. لێ خوه دانه بەرچەنگ واتـه خـوه دانـه رەخ و وەکه وەزیرێ ملێ راستێ و ملێ چەپێ دگەل چوون. هەلبەت ل هندەک جییـان دا بنچەنگ ژی ئەڤێ واتەیێ دده، لێ لێرەدا بەرچەنگ باشترە ژ بنچەنگێ.

- **پەیڤناسی:وقار:** گرانی، سەنگینی، بەربهێری - **فەرهەنگ:** کوولتـوور، چانـد، زانست - **چەنگ:** مل، باسک - **بەرچەنگ:** ل رەخ مل، ل بەر مل –

- **شرۆڤە:↓**

١٦٠٦- ئینانه سـەرا کـو زیـن و مـەم تێ
گوه دانێ سەدایێ زیر و بەم تێ

- **هەڤبەرکرن: میر.رۆ.** گوه دانه سەدایێ- **حم. هژ.** گوه دانه سەدا کو –

- **پەیڤناسی:زیـر:** دەنگـێ زراڤ ل موسـیقایێ دا - **بـەم:** دەنگـێ ئـستوور ل موسیقایێ دا-

- **شرۆڤە:** دەما کو ئەو هاتن هوندور وێ کۆشکا بلند، دینا خوه دانێ کو دەرو بان هەمی ڤک و ڤالانه، لـێ دەریچـه هەمـوو وەکـی تەختەیـێ مـرازان ڤەکرینـه. دەملدەسـت خـودووکەک کەتـه دلـێ میـرء و میـر زلنـی کـو ئـەڤ ڤەکریمانـا دەریچەیان خۆڕایی نینه. تاجدین و بەکر خوه دانه بەرچەنگـێ میـرێ خـودان فەرهەنگ و زانست، میرێ زانا و هووشمەند و ئه و ئـانین کۆشـکا کـو مەمـۆ و زینێ تێ دا بوون. دەما کو گەهشتن بەر دەری گوه دانێ کو زمەزمەک تێ.

١٦٠٧- میر هات ب سەر ڤە دی مەمێ ژار
پـال دایـه ب بالـگـەهـێ د زەرتـار

- **هەڤبەرکرن: میر.ئا. رۆ.** هات و ب – **ئۆس.** هات ل – **هژ.** هـاتی ب - **ئـا.** ڤەدا - - **حـم.** دائـی یـه بـالیکی - **رۆ.** دائـی یـه بـالکی - **هـژ.** دایـی یـه بەلگەهێ- **میر.** د ایه د بالگەهێ –

- **پەیڤناسی:بسەرڤەهاتن:** ل سەر دا هاتن - **بالگەه:** بـالگی، پـالگە، بـالیف - **زەرتار:** زێڕبەنی، هەڤدە زێڕین -

- **شرۆڤە:↓**

١٦٠٨- کێشایە سەرێ خو وی عەبایەک
ئێڤـارە نە شـەمـع و نە چرایەک

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** وە - - **میر.** ئێڤار و- **ئە.** شەمعە –

- **شرۆڤە:↓**

١٦٠٩- میر گۆ کێیە ئەو د ڤی زەمـانی
بی روخسەتێ من د ڤی مەکانی

- **هەڤبەرکرن: رۆ. هژ.** ئەڤ – **ئۆس.** وە - **هژ.** ڤێ - - **ئا.** روخسەتا- **هژ.** روخسەتی- **هژ.** ڤێ-

- **پەیڤناسی:د ڤی زەمانی:** ل ڤێ دەمێ دا - **روخسەت:** ئیزن، ئیجـازە، رێـدان، دەستوور –

- **شرۆڤە:↓**

١٦١٠- زینێ کو بهیست دەنگ ناسی
فیلحال خو دایـە بـن لباسـی

- **هەڤبەرکرن: هژ.** بهیستی دەنگی - **میر.ئا. ئۆس.** دناسی –

- **پەیڤناسی: فیلحال:** ل دەمێ دا ،دەملدەست - **لباس:** کنجک –

- **شرۆڤە:↓**

١٦١١- مەم قەت ژ جهێ خو رانەبوو گـۆت
سەیدا تە ل من دل و جگەر سـۆت
١٦١٢- میرم تە دزانی ئەز نەخوەش بـووم
حەتتا ڤە دوهی قەوی نەهەش بووم

- **هەڤبەرکرن: ئا. رۆ. نزانی- ئە. نەزانی- - ئۆس.** ڤێ دەمێ-
- **پەیڤناسی: سەیدا:** ئاغایێ من، سەروەرێ من - **نەهەش:** نـەهش، ژ هـش کەتی، بێهش –
- **شرۆڤە: ↓**

١٦١٣- ئیرۆ م بهیست کو خەل د گەل میر
تێکدا ب تـەبـایی چـوونـە نێـچیـر

- **هەڤبەرکرن: ئا.ئە.** خەلک- **ئۆس.** خەلق-
- **شرۆڤە: ↓**

١٦١٤- سەبرا م نەهات د نیڤ نڤینان
رابووم و د گەل ئەڤان برینان

- **هەڤبەرکرن: ئا. حم. رۆ. ئە. ئۆس. میر.** مە- **هژ. ئە. حم. رۆ. ئۆس. جا.** نەما- **پرۆ. میر. ئا. زا.** نەهات - **ئا. حم. رۆ. ئە. هژ. ئـۆس.** نـاڤ- **- میـر.** رابووم د گەل- **رۆ.** ئەوان-
- **پەیڤناسی: سەبرا م نەهات:** بێهنا من دەرنەکەت-
- **جوانکاری:** پەیڤێن نیڤ و نڤین جناسێ ساز دکە.
- **شرۆڤە: ↓**

١٦١٥- نـاچـار بـدەرکـەتـم ژ خـانـی
ناگەھ م خو دی ل ڤی مەکانی

- **هەڤبەرکرن: ئا.** ناچارە- **- ئۆس. د –**
- **شرۆڤە: ↓**

١٦١٦- میر گۆ نەخوەشان نهن ژ بۆ قەید
باری تـە د باغء دا چ کـر سـەید

- **هەڤبەرکرن: میر.** نەخوەشا **- - حم. ئا. ئۆس. جا.** باغ/ بـاغء **- میـر. رۆ. ئە. زا.** باغی**- هژ.** باغێ**-**
- **پەیڤناسی: نەخۆشان نهن ژ بۆ قەید:** ژبۆ نەخۆشان قەید تونەیە. ژ نەخۆشان را قەیدی ناکە، بەرگری ژ بۆ نەخۆشان تونەیە، نەخۆش سەربەستن. **- باری:** جارێ، ڤێجا –
- **شرۆڤە: ↓**

١٦١٧- گۆ ئەز کو ببێم بکە تو بـاوەر
داوەر ب م را کو بوویە یاوەر

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** هەر چء –
- **پەیڤناسی: ببێم:** ببێژم **- داوەر:** خودێ **- یاوەر:** ئاریکار**-**
- **شرۆڤە: ↓**

١٦١٨- من دی د ڤء باغء دا غەزالەک
ئەمـما نە غـەزال بوو شـەپالەک

- **هەڤبەرکرن: میر. رۆ. ئە. زا.** ڤی باغی- **حم. ئا.ئۆس. جا.** ڤی باغء - **هـژ.** ڤێ باغێ - - **حم. میر. رۆ. ئە. هژ. ئۆس.** بوو شەپالەک-

- **شرۆڤە: ↓**

١٦١٩- ئاهـوویێ سـپی و چـاف د رەش بـوون
بسکێن د سیاھ و بێھن د خوەش بوون

- **هەڤبەرکرن: میر. ئە. رۆ.** ئاهوویە- **ئۆس.** ئەو چەندە - **ئا. حم. هژ. جا. زا.** ئاهوویێ – **پرۆ.** ئاهوو سپی– **میر.** بوو، بوو - - **میر. حم. ئا. ئە. رۆ. زا. جا.** سیاھ و بێھن- **ئۆس.** سیاھێ بێھن - **هژ.** بێھنێ خوەش-

- **پەیڤناسی: بسکێن دسیاھ:** بسکێن د رەش، زولفێن د رەش –

- **جوانکاری:** خانی لێرە دا ژ بۆ کێشا ھەلبەستێ ژ جیھێ کو بێژە ئاهوویـا سـپی، یان ئاهوویەک سپی ب شێوەیا فارسی ئاهوویێ سپی نڤیسیە. ئـاهوویێ سـپی لێرە دا ئستعارە یە ژ زینێ.

- **شرۆڤە: ↓**

١٦٢٠- ھەر لەحزە ژ نافەیێ تەتاری
سەد بار ژ تـوڕەیان دەبـاری

- **هەڤبەرکرن: ئا.ئە.** نافە یێت – **حم.هژ.** نافە یێد-

- **پەیڤناسی: نافە:** مسکا کو ژ ناڤکا ئاسکەکێ دەست ڤە تێ - **تەتاری:** تاتاری، مامبزا وەلاتێ تاتاران - **سەدبار:** سەدجار –

- **جوانکاری:** پەیڤێن بار و باری جناسێ ساز دکن.

- **شرۆڤە:↓**

١٦٢١- سەحرایێ خوتەن تژی بتن مسک
یەک تایە ژ زولفێ وێ و یەک بسک

- **هەڤبەرکرن: میر.** ببت- **- حم.** تایێ زولفێ- **میر.ئا. ئە. رۆ.** تایێ ژ زولفێ-

- **پەیڤناسی: سەحرا:** چۆل **- خوتەن:** ناڤچەیەک ل تورکستانا چینێ دا کو مسکا وێ بناڤ و بانگ بوویە **- تا:** تاڤ، داو –

- **شرۆڤە:↓**

١٦٢٢- هەر چەندە سپی و چاڤ بەلەک بوو
ئەمما ب قیاسێ من مەلەک بوو

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** بوون، بوون –

- **پەیڤناسی: قیاس:** تەخمین، پیڤانە، هزر-

- **شرۆڤە:↓**

١٦٢٣- لەو را کو تو هاتی ئەو نەهان بوو
هندی تو نەهاتی ئەو عەیان بوو

- **پەیڤناسی: نەهان:** پەنی، ڤەشارتی **- عەیان:** ل بەرچاڤان –

- **جوانکاری:** پەیڤێن هاتی و نەهاتی و نەهان و عەیان دژبەری یێ ساز دکن.

- **شرۆڤە:** میر ل سەر وان دا هات و دینا خوە دایێ چ! وایە مەمۆ پالا خوە دایە بالگی یێ زێڕبەنی و عەبایێ خوە ژی کشاندییە سەرێ خوە و ئێڤارە، نە مۆمەک هلکری هەیە و نە ژی چرایەک. میر گۆت: ئەو کێیە کو ل ڤی دەمی دا بێی رێدان و دەستووڕا من هاتییە کۆشکا من؟ دەما کو زینێ دەنگێ میرء بهیست، دەنگ ناسی و زوو خوە ل بن عەبایێ مەمۆ دا ڤەشارت. مەمۆ ژی قەت ژ جیهێ خوە رانەبوو و گۆت: میرێ من تە دل و جەرگێ م بزداندن. میرم ما تو نزانی کو ئەز نەخۆشم و هەتا دوهی ژی ئەز هە نەهش بووم. ئیرۆ دەما کو من بهیست خەلکێ باژارء ب گشتی، ب میرء را چوونە نێچیرێ و ئەز تەنێ مامە، ئێدی سەبەر و حەدوورا من ل ناڤا نڤینان دا نەهات و ئەز ژی ب نەچاری ژ مال دەرکەتم و هە نشکاڤا من خوە ل ڤێدەرێ دیت و ئەز ژی قەت نزانم کا ئەز چاوا هاتمە ڤێ دەرێ.

میر گۆتێ: نەخۆش بێقەیدن، جارێ بێژە من کانێ تە ل ناڤ باغء دا قە چ نێچیر کر؟

مەمۆ گۆتێ: میرێ من ئەز کو بێژم، تو ژ من باوەر بکە، ئیرۆ خودێ ژ من را بوو یار و یاوەر و من ل ڤی باغی دا خەزالەک دیت، لێ چ خەزال، خەزال نەبوو، شەپال بوو. خفشەک سپی چیل و چاڤ رەش بوو. بسکێن وێ یێن رەش ژ مسکێ ژی بێهنخوەشتر بوون. هەردەمێ ژ بسکێن وێ یێن بێهنخۆش و ژ تووموک و تەمۆریکێن وێ سەد باریّن مسکا تەتاری دباری. ئەگەر چۆلا تەتارێ تژی مسک بە، مرۆڤ تایەک ژ بسکێ وێ و تارەک ژ پۆڕێ وێ ب وێ مسکێ را ناگوهەڕە. هەرچەند کو ئەو خەزالا سپی و چاڤ بەلەک بوو، لێ ب هزرا من، ئەو حووری و مەلەک بوو، لەورا هندی کو تو نەهاتبووی، ئەو لێرە ل بەر چاڤێن من بوو، لێ دەما کو تو هاتی ئەو نست بوو.

١٦٢٤- تاجدین ژ تەکەللوما وء زانی
زین هاتیە با مەمێ نەهانی

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** هاتە ببال- **ئا.** بال-
- **پەیڤناسی: تەکەللوم:** ئاخفتن - **نەهانی:** دزیڤا –
- **شرۆڤە: ↓**

١٦٢٥- گۆ گوه مەدەنێ مەمۆ یێ دینە
مالیخۆلیە وء عەقل چونینە

- **هەڤبەرکرن:** ژبل **پرۆ**. و چاپا **ئۆرمی** یێ ل هەموو ژێدەرێن دی دا" مەمێ کو" هاتییە - - **میر**. مەی خواریە – **ئا**. **ئە**. **ئۆس**. ماخۆلییە- **حم**. **رۆ**.**هژ**. مالخۆلییە-

- **پەیڤناسی: مەمۆیێ دینە:** مەمۆ یێ شێتە - **مالیخۆلی:** مالیخۆلیایی، سەوداسەری، دێپرێسیۆن-

- **شرۆڤە:↓**

١٦٢٦- ئێعراز کرن ژ وی کەلامی
ئەعیان هەمء ڤێک کەتن تەمامی

- **هەڤبەرکرن: میر. ئێعراز دکر- ئا. ڤی- هژ. وێ –**

- **پەیڤناسی: ئێعرازکرن:** روو ژێ ڤەرگەران، دەست ژێ کێشان، رووی خوە ژێ گوهەستن - **کەلام:** گۆتن - **ئەعیان:** گرەگرە - **ڤێک کەتن:** ل هەڤ کەتن، پێکڤە خەریکی ئاخفتنێ بوون

- **شرۆڤە:↓**

١٦٢٧- ساقی و شەڕاب و شەمع خوەستن
دیوانەکە حاکمانە بەستن

- **هەڤبەرکرن: میر. ئا. حم.هژ. ئۆس.** دیوانەکی- **ئۆس.** حاکمان-

- **پەیڤناسی: دیوان:** بەزم، مەجلس، بەرەڤی **- حاکمانە:** ئەمیرانـە، شـاهانە **- بەستن:** گرێدان، رێک خستن –

- **شرۆڤە:** تاجدینء ژ ئاخفتنێ مەمۆ یی را زانی، کو زینێ دزیڤا هاتییە بال وی. ژ بۆ وێ هندێ کو میرء ل سەر دا بخارینە، گۆت: باڤۆ گوھ نەدەنـە مەمـۆ، مەمـۆ نەخۆش و سەوداسەری بوویە. چ تێ هشێ وی ئەو ژ خوە را دئاخڤە.

ل وێ دەمێ دا کۆمەل و گرەگرێن مەجلسێ سەرھەڤ بەر ھەڤ را چـوون و دەڤ ژ وێ ئاخفتنێ بەردان و مـۆم و مـەی و مەیگێـرِ خوەسـتن و ژ خـوە را دیـوانەک ئەمیرانە گرێدان و خەریکی ڤەخوارن و ئاخفتنێ بوون.

(٤١)

رابوونا تاجدینه ژ دیوانێ ل وێ دەمێ دا، سۆهتنا مال و مولکانه ل ری یا مەمێ دا

١٦٢٨- تاجدین فکری کو بەزمە بۆشە
پڕ زەوق و سەفا و عەیش و نۆشە
١٦٢٩- مەم زێدە ب غوسسە و مەلالە
چوو پالقە و گۆ برا چ حالە

- **هەڤبەرکرن:** میر.حم. ئه. رۆ. بالقه گۆ-
- **پەیڤناسی: بۆشە:** گرانه، گەلەکە - **بەزمە بۆشە:** بەزمەک بۆشە، ئاهەنگەک مەزن و گرانه - **زەوق:** شایی - **سەفا:** خوەشی - **عەیش و نۆش:** خوارن و قەخوارن و کەیف و شایی - **مەلال:** دلتەنگی، خەمگینی - **پالقە:** بالقه، لالء-
- **جوانکاری:** پەیڤێن زەوق و سەفا و عەیش و نۆش دگەل هەڤ و دگەل بەزمێ هەڤپەیوەندن.
- **شرۆڤە: ↓**

١٦٣٠- ئەمما ب ئشارەت و موعەمما
پرسی و ، مەمێ ب رەمز و ئیما

- **هەڤبەرکرن:** میر. ئا. رۆ. ئه. ئۆس. زا. ژ- پرۆ. حم. هژ.جا. و-
- **پەیڤناسی: موعمما:** سەرگرتی - **ئیما:** ئشارەت –

- **جوانکاری:** پەیڤێن رەمز و ئیما و ئشارەت هەڤواتە و هەڤپەیوەندن.

- **شرۆڤە:↓**

١٦٣١- دستێ خو ژ هۆچکێ عەبایی
کێشا و عەجایبەک نومایی

- **هەڤبەرکرن:** رۆ. حۆچکێ- ئۆس. وۆچکێ-

- **پەیڤناسی: هۆچک:** دەرملک، گۆشە **- عەجایب:** سۆسرەت **- نومایی:** نیشان دا، نیشانی وی دا –

- **شرۆڤە:↓**

١٦٣٢- دیتن دو کەزی ژ مسکێ تاتار
مانەندێ دوسەر ب مۆهرە شەهمار

- **هەڤبەرکرن:** رۆ. مهر- ئە. موهرێ-

- **پەیڤناسی:مۆهرە:** مۆهری **- شەهمار:** شاهماران، شاماران، مارێ مەزن، -

- **جوانکاری:** کەزی یێن زینێ ل بێهنخۆشی یێ دا وەکاندییە مسکێ و ل رەشی و هوونداندنی یێ دا ژی وەکاندییە دو شاهماران، لێ نە شاهمارێن ئاسایی، بەلکو دو شاهمارێن سەر ب مۆری و شاخدار. سەرب مۆری ئشارە ب وێ هندێ یە کو پێش دا ل کوردستانێ دا سەرێ هەر کەزی یەکێ ڤا مۆهرییەک پێڤە دکرن. ئەوێ مۆهری یێ هەم نەدهیشت کەزی یێ ڤەهوونایی ڤەبە و هەم ژی جوانییەک تایبەت ددا کەزیان. شەهمارێن سەر ب مۆری ژی هەمان مارێن شاخدارن کو خانی کەزی یێن زینێ وەکاندییە وان. هەروسان دچە سەر وان ئەفسانەیێن کوردی کو هەرکێ قەنجییەک ژ ماران را دکر، یان ئەو ژ کوشتنێ رزگار دکرن، شاهێ ماران مۆهرییەک ددا وان کو هەرچی مرازێ وان هەبا ب رێکا وێ مۆهری یێ ب جی دهات. بۆ نموونە چیرۆکا ئەحمەدێ نێچیرڤان. هەروسان ل کوردی دا ژ کەسێن کو بەختەوار بن را، دبێژن: تو دبێژی قای مۆری یا ماران ل بال هەیە!

- **شرۆڤە:↓**

١٦٣٣- گەڕ دانــە د پاشــەلا مــەمــێ دا
مەم مایە د هەیبەت و غەمێ دا

- **هەڤبەرکرن: میر. زا. دانه - ئا. ئه. رۆ. دایه- هژ. حم. ئۆس. جا. دایی - میر. پاخەلا - - هژ. حم. ئۆس. مایی-**

- **پەیڤناســی: گــەڕدان:** گەڕڤــەدان، چەمبەرڤــەدان - **پاشــەل:** پــاخەل - **هەیبەت:** ترس-

- **شرۆڤە: ↓**

١٦٣٤- زانی کو قەوی خەرابە ئــەحــوال
رابووڤە ب لەز بەزی و چوو مال

- **هەڤبەرکرن: ئا. ئه.** رابوو ڤــه ب لــەز، بــەزی- **رۆ.** رابــوو و ب لــەز- **ئــۆس.** رابوویی و ب لەز، بەزی- **میر. حم. هژ. جا. زا.** رابوو ب لەز و-

- **پەیڤناسی: رابووڤە:** رابوویەوە، سەرژنوو رابوو - **بەزی:** هەلات، ڕەڤی –

- **شرۆڤە:** تاجدینء بەرا خوە دایێ کو بەزمەک گران و شەڤشاهیەک خــوەش و ب کێف و حەنەک و لاقردی و خــوارن و ڤەخــوارنە. هەمــوو دبێــژن و دکــەنن و دخۆن و ڤەدخۆن، لێ مەمێ تەنێ خەمگین و مەلــوولە. بەربــڕی وی چــوو و ب ئشارە یا دەستان و ئاڤڕێن چاڤان ژێ پرسی کو تــە خێــرە؟ مەمــێ ژی وەکــی وی ب ئشارە و دزیڤا دەستێ خوە ژ هۆچکێ عەبایێ خوە را دەرانی و عەجێبەک ڕەش و گران نیشانی تاجدینء دا. تاجدینء بەرا خوە دایێ کو دو کــەزی یــێن ڕەش و بێنخوەش وەکی دو شاهمارانێن سەر ب مۆری، ل پاشەلا مەمــۆیی دا گەڕڤەدانە و مەمۆ ل بەر ترس و هەیبەتا وان شــاهمارانا خــەمگین و مەلــوولە. تاجدینء زانی کو ڕەوش پڕ خەراب و ئــالۆزە. زوو رابــوو و ب لــەز و بــەز چــوو مالا خوە.

١٦٣٥- ناگەھ ب غەزەب کو چوو ل دەردا
زانی ستی یێ د گەل خەبەر دا

- **هەڤبەرکرن:** میر. حم. ئه. بر.رۆ. هژ. جا. زا. ژ- ئا. ل- ئۆس. دەردان، خەبەردان-

١٦٣٦- گۆتێ تە چ حالە ئەی تەهەمتەن
تەعجیل چییە کییە تە دوشمەن

- **هەڤبەرکرن:** میر. دوژمەن-

- **پەیڤناسی:** **تەهەمتەن:** پەهلەوان، ناسناڤێ رۆستەمێ زالە - **تەعجیل:** لەزاندن - **دوشمەن:** نەیار، دوژمن-

- **جوانکاری:** تەهەمتەن ئستعارەیە ژ تاجدینێ.

- **شرۆڤە:↓**

١٦٣٧- گۆ رابە ستی کو من دەرەنگە
ئیرۆ م دگەل ڤێ مالێ جەنگە
١٦٣٨- تفلێ خو خەلاس کە دێ بچت مال
مال بۆ من و ها ژ بۆ تە مندال

- **هەڤبەرکرن:** رۆ. میر. ئا. بچیت- پرۆ. بچت-

- **پەیڤناسی:** **تفل:** زارۆک - **خەلاس کە:** رزگار کە - **ها:** هانێ، ها بگرە - **مندال:** منال، زارۆک –

- **جوانکاری:** پەیڤێن مال و منـدال جناسـێ سـاز دکـن و هەروسـان ژی جـۆت پەیڤن کو دگەل هەڤدو تێن و واتەیـا مـالێ و رووونشـتی و زارووییـێن مـالێ ب گشتی دده. پەیڤێن مندال و تفل هەڤواتەنە. هەردو پەیڤێن مال تەکریرێ سـاز دکـن. پەیڤـا مـال ل کوتایـا نیڤمالکـا یەکـەم و سـەرەتایا نیڤمالکـا دوەم دا جوانکاری یا سەرو بنی یێ ساز دکە.

- **شرۆڤە:↓**

١٦٣٩- سەرمایـەیـێ عومـر و زندەگانی

یەعنی مەم و زین ب دل گرانی

- **هەڤبەرکرن:** میر. رۆ. عومرێ زندەگانی- پرۆ. عومر و " – ئا. حـم. ئـۆس. عومر- هژ. عومری-

- **پەیڤناسی: زندەگانی:** ژیان - **دلگرانی:** نەرەحەتی، زیزی –

١٦٤٠- مـایـیـنـە د وەرتـەیـا بـــەلایـێ

من قەسدە کو ئەز بکەم رەهایێ

- **هەڤبەرکرن:** میر. مەم مایە- - حم. ئۆس. بدم-

- **پەیڤناسی: وەرتە:** گەڕینەک - **من قەسدە:** مـن دل هەیـە - **رەهـا:** رزگـار، خەلاس –

- **جوانکاری:** بەلا وەکاندییە گەڕینەکەکێ کـو هنـدک مـایە مـەم و زیـن تـێ دا بخەندقن.

- **شرۆڤە:↓**

١٦٤١- خەل قەدکوژن ئاگری ب ئاڤێ
ئەز دێ قەکوژم ب ئاگر ئاڤێ

- **هەڤبەرکرن: ئا.** خەلک- **میر. ئا. حم. رۆ. هـژ.زا. جـا.** ڤەدکـوژت- **ئـە.** ڤەدکوژیت- **ئۆس.** ڤەدکـوژن- **میـر. رۆ.** ئـاگر- **هـژ.** ئـاگرێ- **- ئـا.** ئـەز ڤەکوژم-

- **پەیڤناسی: ڤەکوژتن:** ڤەکوشتن، تەمراندن، ڤەمراندن-

- **جوانکاری:** پەیڤێن ئاگر و ئاڤ دژبەرن و لێڤەگەڕا وان جوانکاری یـا تەکریـرێ ساز دکن. لێڤەگەڕا ڤەدکوژن و ڤەکوژم ژی تەکریرێ ساز دکـن. مەبەسـت ژ ئاڤێ ل کوتایا نیڤمالکا دوویێ دا هەمان وەرتەیا بەلایێ واتە گەڕینەکـا بەلایـێ یە کو مەم و زین کەتنێ و نها تاجدین دخوازە ب ئاگری وێ ئاڤێ دامرکینە.

- **شرۆڤە:** گاڤا کو تاجدین وسان ب گەف و گوڕ گەهشتە مالێ، سـتی یـێ زانـی تشتەکی گرنگ قەوماییە و ژێ پرسی: ئەهەی پەهلەوان تە خێرە و دوژمنێ تە کییە کو تو وسان ب گەف و گوڕی؟

تاجدینء گۆتێ: ستی زوو رابە و من گیرۆ نەکە، ئیرۆ شەڕێ من دگـەل ڤـێ مـالێ هەیە. زوو زاڕکا خوە هلدە و ل ناڤ مالێ دەرکەڤە. مندال ژ تـە را و مـال ژی ژ من را. لەورا کو سەرمیانێن ژی و ژیانا من، واتە زینێ و مەمێ کەتنـە بەلایـەک مـەزن و وایـە د گەڕینەکـەک ئـاڤێ دا دخەنـدقن. ئـەز دخـوازم وانـا ژ وێ گەڕینەکێ رزگار کم. ئەگەر خەلق ئاگری ب ئاڤێ ڤەدمرینن، ئەزێ ئیرۆ ئـاڤێ ب ئاگری دامرکینم.

١٦٤٢- مالا خو ژ رەنگێ قەومێ زەردەشت
دا ئاگـر و گـازی یا خـو راهەشـت

- **هەڤبەرکرن: ئا.** ئاگری –

- **پەیڤناسی: قەومێ زەردەشت:** زەردەشتی، پەیرەوێن دینێ زەردەشت - **زەردەشت:** پێغەمبەرێ ئیرانی یێ مێژین - **دا ئاگر:** ئاگر دادایی کر - **راهەشت:** بلندکر، گرتێ –

- **جوانکاری:** ل ڤێ مالکێ دا تەلمیح هەیە.

- **شرۆڤە:** ↓

١٦٤٣- ئاگر کو د گرتە خان و مانان
وی گرتە ب گازی و فەغانان

- **هەڤبەرکرن: ئە.** خانمانان –

- **جوانکاری:** پەیڤێن گازی و فەغان هەڤواتەنە.

- **شرۆڤە:** ↓

١٦٤٤- ئەقوام و قەبایل و عەشایر
بلجوملە بەزینە دەفعێ ئاگر

- **هەڤبەرکرن: نۆس.** بەزین د دەفعێ-

- **پەیڤناسی: ئەقوام:** پڕانەیا قەوم، کۆما مرۆڤان - **قەبایل:** پڕانەیا قەبیلە، دەستە، کۆم - **عەشایر:** پڕانەیا عەشیرە، هۆز، تایفە - **دەفع:** بەرگری، دوورکرن، لێرە دا مەبەست ژێ ڤەماندنا ئاگری یە. –

- **جوانکاری:** پەیڤێن ئەقوام و قەبایل و عەشایر، هەڤواتە و هەڤبابەتن.

- **شرۆڤە:** ↓

١٦٤٥- ئاگاه کو بوون ئەمیر و غلـمان
خالی کرن ئەو سەرا و بۆستان

- **هه ڤبه رکرن: ئا. ئه.** بووین-**ئۆس.** ببـوون - **- ئـا.ئـه.** دکـرن سـەرا - **ئۆس.** کربوون – **هژ.** دیوان-
- **پەیڤناسی: ئاگاه بوون:** ئاگادار بوون - **غلمان:** خزمەتکاران، گەنجان -
- **جوانکاری:** غلمان، ئستارەیە ژ بەردەستکێن میـر. خـانی بـاغ و کۆشـکا میـر وەکاندییە بهەشتێ و خزمەتکارێن وێ دیوانێ ژی وەکاندییە کوړکێن بهەشتێ.
- **شرۆڤه: ↓**

١٦٤٦- ئەو ژی کو بەزینه وێ هەواری
وی موتتەهەمی وه گۆتـه یاری

- **هەڤبەرکرن: ئا.** ڤی-
- **پەیڤناسـی: وی مـوتتەهەمی:** ئـەوێ تـوهمەت لـێ بـوویی، یـێ بەرگومـان، مەبەسـت ژێ مەمـێ یـە- **وه گـۆتە یـاری:** وەهـا ژ یـاری را گـۆت، وەهـا گۆتە زینێ.–
- **جوانکاری:** وی موتتەهەمێ کنایەتە ژ مەمێ و یاری ژی کنایەتە ژ زینێ.
- **شرۆڤه: ↓**

١٦٤٧- تاجدینء ته دی چ رەنگ ئەدا کر
مووسا ل مه بەحرێ غەم زووا کر

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** زاوا-
- **پەیڤناسی: ئەدا کرن:** ئێتک کرن، نەخشه کێشان - **زووا:** زوها، حشک-

- **جوانکاری:** بەحرێ غەم تەشبیهە، خەم ب دەریایەکێ هاتییە وەکاندنێ. ئەڤ مالکا تەلمیحە ژ چیرۆکا مووسا پێغەمبەرء، دەما کو مووسا ژ بەر فەرعەونی هەلات و گەهشتە دەریایێ، گۆپالێ خوە ل دەریایێ دا، دەریا بوو دو تیشان و ئەو و پەیرەوێن خوە ژێ دەرباس بوون و فەرعەون و لەشکەرێن خوە ژی تێ دا خەندقین.

- **شرۆڤە:↓**

١٦٤٨- رابە تو هەڕە حەرەمسەرایێ
دا ئەز چمە ئاگر و نەدایێ

- **هەڤبەرکرن: میر. ئا.** بچم- **رۆ.** بچمە- **پرۆ.** چمە-

- **پەیڤناسی: نەدا:** ندا، گازی و هەواری-

- **جوانکاری:** پەیڤێن هەڕە و چمە هەڤ واتە و هەڤریشالن.

- **شرۆڤە:** تاجدینء مالا خوە وەکی ئاتەشکەدەیا زەردەشتیان ئاگر دادایی کر. دەما کو ئاگر ب مالێ کەت، تاجدینء کرە هەواری و ئاریکاری خوەست. گشتی خەلکێ باژێر ل هەواری یا تاجدین دا چوون. دەما کو میر و دیوانی و خزمەتکار ب وێ هەواری یێ ئاگادار بوون، ئەوانا ژی ئەو کۆشک و ئەو باغا جی دا هێلان و بەزین هەواری یا تاجدینء و باغ و کۆشک ژ مرۆڤان ڤالا بوون. دەما کو میر و دیوانی ژی رەڤین هەواری یێ، مەمێ گۆتە زینێ: تە دیت کو تاجدینء چ نەخشەیەک کشاند و وەکی چاوا مووسا دەریا ژ قەومێ خوە را زوها کر، ئەوی ژی دەریایا دەرد و کولێن مە زوها کر و ئەم ژ ڤێ گەڕینەکا بەلایێ رزگار کرن. دە تو رابە هەڕە حەرەمسەرایێ، دا کو ئەز ژی ل هەواری یا تاجدینء دا هەڕم.

١٦٤٩- زین رابوو و چوویە خەلوەتا خاس
تاجدینء نەما، نە جل نە پالاس

- **هەڤبەرکرن: هژ.** تاجدینی-

- **پەیڤناسی: خەلوەتاخاس:** حەرەمسەرایا تایبەتی - **جل:** جلک، کنجک - **جل و پالاس:** پۆت و پالاس - **پالاس:** بنراخەکە کو ژ موویێ بزنان یان ژی ژ هری یا نەسەرە دتەونن، کرێ وێ سادە و بێ نەقش و بـێ رەنگـە، هنـدەک جـاران وەکە سەرراخ ژی وەجێ ژێ وەدگرن، جل وپالاس پێکڤـە جـۆت پەیڤـێ سـاز دکن و تێن ب واتەیا دار و نەدار و هەیی و نەیی. بـوێژا جـل و پـالاس نەمـان، واتە دار و نەدار ژ دەست چوون و چ تشت بۆ نەمان.

- **شرۆڤە: ↓**

١٦٥٠- ئەسباب و تەجەمـمول و دەفینە

ئەملاک و جـەواهـر و خـەزینـە

- **هەڤبەرکرن: میر. حم. رۆ. هژ. ئۆس.** ئەسباب و –

- **پەیڤناسـی: ئەسـباب:** کەلمـەل - **تەجەممـول:** کەلمـەلێن زینەتـی، تشـتێن لـووکس، خەمـل و خشـر - **دەفینـە:** خەزینـە، تشـتێن کـو ل بـن ئـەردێ دا ڤەدشێرن، دا کو ژ دەستبوردا دزان دوور بـە، لێـرە دا مەبەسـت زێـڕ و زیـڤ و دراف و تشـتێن گرانبوهـایە. - **ئـەملاک:** تشـتێن کـو تـایبەتی کەسـەکێنە - **جەواهر:** جەواهرات، خشل و کەڤرێن گرانبوها-

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا ب شێوەیا موازەنە یێ هاتییە ڤەهاندنێ. هەموو پـەیڤێن وێ هەڤپەیوەند و هەڤبابەتن.

- **شرۆڤە: ↓**

١٦٥١- جوملە د رێ یا بـرای سـۆتن

لەو ناڤ ب قەنجی تێتە گۆتن

- **هەڤبەرکرن: حم. ئۆس.** بلجوملە - - **هژ.** ناڤێ - **میر.** هاتە –

- **شرۆڤە: ↓**

١٦٥٢- مالی مەحەبین تـو ئەی نکوونام
حوبا وء دکەت مـرۆڤء بـەدنام

- **هەڤبەرکرن: هژ.** مالێ –
- **پەیڤناسی: مەحەبین:** نەحەبینە، حەژی نەکێ - **نکوونام:** خۆشناڤ، ناڤدار، ناڤ ب قەنجی دەرکری. - **بەدنام:** بەدناڤ، ناڤ ب خەرابی دەرکری-
- **جوانکاری:** پەیڤێن حوبب و مەحەبین دژبەرن. پەیڤێن نکوونـام و بەدنـام ژی هەروسان.
- **شرۆڤە: ↓**

١٦٥٣- زینـهـار مـەبـە ل مـالء حـارس
لەو را کو دبن ژ دەسـت تە وارس

- **هەڤبەرکـرن: میر.** تـو مەبـە - **هـژ.** مـالێ– **میـر. حـم. ئـە. ئـۆس.** مـالی- **جا.** حارث-
- **پەیڤناسی: حارس(حارث):** وەرزگار، جۆتیار- **حـارس:** نـۆبەدار، زێرەڤـان - **حارس(حارص):** دلبژۆک، چاڤچنۆک، تماکار - **وارس(وارث):** میراتڤەگر-
- **شرۆڤە: ↓**

١٦٥٤- جەمعا وء ژ بۆ تە باریێ زەحمەت
تەرکا وء ژ بۆ تە ناریێ حەسـرەت

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** بار و- - **ئا.ئە. ئۆس.** نار و-

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا ب شێوەیا تەرسیعێ هاتییە ڤەهاندنێ. پەیڤێن جەمـع و تەرک دژبەرن. پەیڤێن بار و نار جناسێ ساز دکن.

- **شرۆڤە:↓**

١٦٥٥- رۆژا بـچی پێـش دەسـتێ باری
دەستێ تە ژ گەنج و مالێ عاری

- **هەڤبەرکرن: ئا. بچە- حم. پێشە- - ئۆس. د- ئا. مال و –**

- **پەیڤناسی:حەسرەت:** داخ و کەسەر **- عاری:** رووت و تازی –

- **جوانکاری:** پەیڤێن گەنج و مال هەڤبابەت و هەڤ پەیوەندن. پەیڤێن دەستێ، جوانکاری یا لێڤەگەرێ ساز دکە.

- **شرۆڤە:↓**

١٦٥٦- ئەڤ جەننەت و ئەڤ قوماشـێ دیدار
ئـەی مـوفلسـێ ئاخـرەت خـەریـدار
١٦٥٧-کەنگـێ ژ تـە را دبـن مـویـەسـسەر
دێ بـێـژنە تـە مـوفـلسـۆ هەڕە دەر

- **هەڤبەرکرن: ئا.ئۆس.** قوماش و- **- ئا. هژ. بر.ئە.** دێ بێنەتە- **حـم.** دەبێنـە تە- **ئا.ئۆس. رۆ.** موفلس و –

- **جوانکاری:** پەیڤێن ئاخرەت و جەننەت هەڤپەیوەندن.

- **شرۆڤە:↓**

١٦٥٨- ره شوبهه‌تێ ڤێ جهـانێ فـانی
موفت نادنه ته پارییه‌ک ژ نانی

- **هەڤبەرکرن: - حم. رۆ. نادن - ئا.**ککەرەکێ نانی- **ئه.** ککەرەک ژ- **حم. رۆ. پارەیەک ژ- هژ.** نادنه پاریەک ژ –
- **پەیڤناسی:موفت:** خۆرایی، بێداوا، بێتونه - **پاری:** لۆق، قۆت –
- **شرۆڤه:↓**

١٦٥٩- مالی مەده وارسان تو مـەجـجان
گەر دێ ته بـڤێ هێسایی یا جان

- **هەڤبەرکرن: ئا. هێسانیه-**
- **پەیڤناسی: مەججان:** خۆرایی – **ته بڤێ:** تو بخوازی - **هێسایی:** راحەتی –
- **شرۆڤه:↓**

١٦٦٠- وارس ژ ته را کەفەن بەهایی
حەتتا نەکـڕن ددن هـەسـایی

- **هەڤبەرکرن: هژ.** بەهایێ - **حم.** نەکڕین- **هژ.** بکـرن- **میر. ئا. ئه. حـم. رۆ. ئۆس.** ددن هەسایی- **هژ.** دبن حەصایێ-
- **پەیڤناسی:کەفەن بەهایی:** بوهایێ کەفـەن - **حەتتـانەکڕن:** هـێ نەکڕینـه - **هەسایی:** سانایی –
- **شرۆڤه:↓**

١٦٦١- هێژا کو خوەشی تەلەف بکە مال
بلجوملە بدە ب حوسنێ ئەعـمال

- **هەڤبەرکرن:** ئۆس. هێژا کو تو خوەش –
- **پەیڤناسی: خوەشی:** زندی یی- **خۆش:** زندی - **تەلەف بکە:** کوتا کە، ژ هۆلێ راکە، خەرج بکە - **حوسنێ ئەعمال:** کارێن باش –
- **شرۆڤە:↓**

١٦٦٢- یان سەرف بکە مسالێ تاجدین
پێ ناڤێ ئەبەد ژ بۆ خو بستین

- **هەڤبەرکرن:** حم .هژ. رۆ. پێ- پرۆ. ڤی - هژ. ئەبەد بۆ –
- **شرۆڤە:↓**

١٦٦٣- یان پێ بگرە تو یارەکی قـەنـج
ئەو چێترە بۆ تە را ژ سەد گەنج

- **شرۆڤە:** زینێ ژ بال مەمۆ رابوو، چوو حەرەمسەرایا خوە یا تایبەتی، لێ پۆت و پالاسـەک ژی ژ تاجـدینء را نەمـا. هـەر چـی دار و نـەدارێن وی هەبـوون، ژ کەلمەلێن ناڤ مالێ، ژ خەمل و خشر و زێر و زیڤ و گەوهەر و خەزینە و مـال و هەیی، هەموو ل رێ یا دەستەبرایێ خوە دا شەوتاندن. ل بەر وێ هندێ یە کـو تا رۆژا ئیرۆ ژی ناڤێ وی هەر ب قەنجی و باشی تێ گۆتنێ.
ئەهەی ناڤدارۆ، مالێ دونیایێ نەحەبینە! لەو را کو حەژیکا مالێ دونیایێ مرۆڤء بەدناڤ دکە. نەبی نەبی کو تو ببی زێرەڤان و دلبژۆکێ مالێ دونیایێ. تو کـو مـالێ دونیایێ بەرەڤ بکی، ل کوتایێ دا میراتگرێن تەیێ ژخوە را ببن. بەرەڤکرنـا مـالێ دونیایێ دێ ژ تە را ببە بارەکی گران و تە بئێشینە. دەما کو مالێ تە ژ دەسـتێ تـە

دەرکەڤە ژی، تو یێ ل بەر وی مالی ل ئاگرێ دەرد و خەمان دا بشەوتی. دەما کو تو مری و تو چووی پێش خودایێ خوە، ئێدی دەستێ تە ناگیژە مالێ تە و تو یێ دەستەڤالا هەڕی بال خودێ. ئەهەی نەدارێ کو ل هزرا کڕینا رۆژا قیامەتێ و دیدارا خودێ و بهەشتێ دایی، ئەگەر تو مالحەبین بی و مالێ خوە ل رێکا خودێ دا نەمەزخینی، تو نکاری وێ دیدار و وێ بهەشتێ ب دەست خوە ڤە بینی. دەما کو تو دەستڤالا چووی وێ جیهانێ، دێ بێژنە تە ئەهەی رووتۆ، نەدارۆ، بجەهننەمە، ژ ڤێ دەرێ دەرکەڤە. دوروست وەکە ڤێ جیهانێ چاوا خۆرایی لەتەک نان نادەنە مرۆڤان، ل وێ جیهانێ دا ژی خۆڕایی بهیشتێ نادنە مرۆڤان. ئەگەر تو هێسایی یا جانێ خوە دخوازی، مالێ خوە خۆرایی ژ میراتگران را نەهێلە. لەورا کو میراتگرێن تە هێ ژ تە را کەفەن نەکڕینە و بوهایێ وێ نەدانە، دێ مالێ تە ب ساناهێ بەلاو بکن. هێ دەما کو تو خوەش و زندی یی، مالێ خوە ل رێکا کارێن باش دا بمەزخینە و یان ژی وەکی تاژدینء ل رێکا دەستەبرا و رزگاری یا لێقەومی یان دا بەلا بکە و ناڤەکی قەنج ژ خوە را پێ بستینە. یان ژی پێ مالێ خوە ژ خوە را هەڤالەکی باش بگرە، کو ئەو ژ تە را ژ سەد گەنجێ تژی گەوهەر چێتر و باشترە.

(٤٢)

ئاگاهی یا میرە ل عێشقبازی و یاری یا مەم و زینان، ب ئفشا و ئلقایا نەیاران و موزەبزەبینان

١٦٦٤- سولتانێ وەلایەتێ مەحەببەت
سەرخێیلێ ئەیالەتێ مەوەددەت

- **هەڤبەرکرن: ئا. ئۆس.** وەلایەت و- ئەیالەت و –

- **پەیڤناسی: سولتان:** پادشاه ، شاه - **وەلایەت:** وەلات، نـاڤچە - **سەرخێیل:** سەرۆک هۆز، سەرلەشکەر - **ئەیالەت:** ئوستان، پشکەک ژ وەلاتێ کو ژ لایێ ئوستاندارێ ڤا تێ بریّ خستنێ، بەرانبەرە دگەل موحافەزە (محافظه)یا عەرەبی - **مەوەددەت:** ئەڤین، حەژیکرن –

- **جوانکاری:** ئەڤین وەکاندییە پادشاهو سەرۆکان. پەیڤێن سولتان و سەرخێیل و هەروسان وەلایەت و ئەیالەت ئەگەر هەڤواتە نەبن ژی، هەڤبابەت و هەڤپەیوەندن. خانی دخوازە ل سەر ئاگاداری یا میرێ ل ئەڤینبازی یا مەمێ و زینێ و هەروسان ل سەر تووڕەتی یا میرێ ل مەمێ بنڤیسە، لەورا لێرە دا ئەڤینێ دوەکینە سولتان و سالاران .

- **شرۆڤە: ↓**

١٦٦٥- گاڤا کو ژ مەکەمەنێ خولووسێ
بنمێت ل تەختێ دل جولووسێ

- **هەڤبەرکرن: میر.** مەمکەتێ- **ئا.** مومکون و- **حم.** مەکنی یێ- **ئە. ئۆس. رۆ.** مومکونێ- **پرۆ. هژ. زا. جا.** مەکمەنێ –

- **پەیڤناسی: مەکمەن:** پەناهگەھ، شارگەھ - **خولووس:** پاکی و راستی و بێخەوشی - **بنمێت:** نیشان بدە - **جولووس:** روونشتن –

- **جوانکاری:** پاکییا دل ب شارگەھەکی را هاتییە وەکاندنێ. دل ژی ب تەختەکی را هاتییە وەکاندنێ کو پادشاهێ ئەڤینێ لێ روودنێ.

- **شرۆڤە: ↓**

١٦٦٦- کەنگێ دکەتن قەبوولێ ئستار
حەتتا عەلەما خو نەکەت ئزهار

- **هەڤبەرکرن: ئا.** قەبوول و- - **حم . ئا. رۆ. ئە. هژ. بر.**ناکەت-

- **پەیڤناسی: ئستار:** پڕانەیا "ستر"، پەردە، - **ئستارکرن:** ڤەشارتن - **عەلەم:** ئالا - **ئزهار:** دیار- **ئزهار کرن:** نیشان دان-

- **جوانکاری:** پێش دا ئەڤین وەکاندییە پادشاهەکی، لێرە دا ژی ئالایەکێ دده وی پادشاهی.

- **شرۆڤە: ↓**

١٦٦٧- رەھ شوبهەتێ پادشاهێ ئەنجوم
تابەندە ژ تارومێ چەهاروم
١٦٦٨- ژەو چەند تەبەقاتێ ئاسمانی
ژەو چەندە مەسافە و مەکانی

- **هەڤبەرکرن: ئا. ئە.** ژئەڤ- مسافەیێ- **ئۆس.** موسافر و –

- **پەیڤناسی: رەھ:** راست و دوروست - **ئەنجوم:** پڕانەیا نەجم، ئستێر - **پادشاهێ ئەنجوم:** شاهێ ئستێرا، مەبەست ژێ تاڤە - **تاروم:** گومبەد، سەراپەردە - **تارومێ چەهاروم:** گومبەدا چواریێ، مەبەست ژێ ئاسمانێ چواریێ یە. پێشینان وە دزانین کو تاڤ ل ئەسمانێ چواریێ دا یە. - **تەبەقات:** پڕانە یا تەبەق، قات - **مەسافە:** ماوە، مەودا، دووراتی یا نیڤەکا دو جیهان-

- **جوانکاری:** پادشاهێ ئەنجوم، واتە شاهێ ئستێرانئستعارە یە ژ تاقێ کو وەکە پادشاهەکی یە ل ناڤ ئستێران دا.

- **شرۆڤە:↓**

١٦٦٩- ژەو چەندە عەناسر و سەحابان
ژەو چەندە مەوانع و حجـابان

- **هەڤبەرکرن: ئا. ژئەڤ-**

- **پەیڤناسی:سەحاب:** ئەور **- مەوانع:** پڕانە یا مانع، بەرگر **- حجاب:** پەردە –

- **شرۆڤە:↓**

١٦٧٠- ناچار دکەت نفووزێ هەر رووز
ئەلبەتتە دبیتە عالەم ئەفـرووز

- **پەیڤناسی: نفووز(نفوذ):** تێ را چوون، تێ را دەربـاس بـوون **- رووز:** رۆژ **- عالەم ئەفرووز:** جیهان رۆناهیکەر –

- **شرۆڤە:↓**

١٦٧١- ئەڤ پادشەهێ کو عەشق نامە
رۆژێ ب وێ نسبەتەک تەمامە

- **هەڤبەرکرن: ئا.** ئەو-

- **پەیڤناسی: رۆژ:** تاڤ، خۆر **- نسبەت:**خزماتی، پێ گەهیشتن -

- **شرۆڤە:↓**

١٦٧٢- ئەو ژی قە قەناشێرت چو جاران
نـاچـار بککـەر دکـەت سـتاران

- **هەڤبەرکرن:** ئۆس. بدەر-
- **پەیڤناسی: قەناشێرت:** قەناشێرە/ نایێ قەشارتنێ - **بککەر دکـەت:** ککـەر دکە، لەت دکە- **ستاران:** پەردەیان –
- **شرۆڤە:↓**

١٦٧٣- رازا د دلێ مەمـێ و زینێ
سازا کو د پەردەیا ئەڤینێ

- **هەڤبەرکرن:** میر. حم. هژ. ئۆس. رۆ. جا. زا. رازێ- - پرۆ. ئە. ئا. رازا
- **جوانکـاری:** ئـەڤین ب ئـامیرێ مووسـیقایێ هـاتییە وەکلنـدنێ. پەیڤـا پـەردە لەتافەتێ ساز دکە، لەورا کو هەم ب واتەیا پەردەیا موسیقی یێ هاتییە و هەم ژی ب واتەیا پەردەیا کو مرۆڤ دکارە تشتەکی ل پشت وێ دا قەشـێرە و یـان رازەکێ ل پشت وێ دا نەهین بکـە. پـەیڤێن سـاز و راز پێکڤـە جناسـێ سـاز دکن. پەیڤا ساز لێرەدا تێ ب واتەیا دەنگ. دەنگ واتە خەبـەرا ئەڤینـا مەمـۆ و زینێ ب دەنگەکی قەشارتی هاتییە وەکاندنێ کـو هـێ ل سـەر پەردەیـێ بـەلا نەبوویە و دێ پاشێ ب گۆتەگۆتێ بەلاو ببە.
- **شرۆڤە:↓**

١٦٧٤- هنـدی نەگەهشـتبوو زەبانان
نەدبوویە زیان ژ بۆ خودانان

- **هەڤبەرکرن:** هژ. زوبانان - حم. هژ. نەدبوو چو-

- **پەیڤناسی: هندی:** هندی کو، تا دەما کو - **نەدبوویە:** ئەو نەدبوو -

- **شرۆڤە: ↓**

١٦٧٥- مزرابێ زەبانـێ خـەلقێ ناسـاز
بی پەردە کو بوو تەرانە پەرداز

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** مزراب و زەبان و خەلق با ساز-

- **پەیڤناسی: مزراب:** پێژەنک، زەخمە - **خەلقێ ناساز:** خەلقێ ناجور، مـرۆڤێن خەراب و نەسازگار - **تەرانە: ئ**ستران - **تەرانەپەرداز:** ئستران بێژ –

- **جوانکاری:** زبانێ خەلکێ وەکانـدییە پێژەنکـا سـازبەندی یـێ. پێژەنـک چـاوا دکەڤە سەر سیمێن سازێ و دەنگان ژێ دەرتینە، زمانێ خەلکێ ژی وەکـی وێ پێژەنکێ رازا ئەڤینا مەمۆ وزینێ کو ل سەر پەردەیا ئەڤینێ بـوو، ژەنـی و کـرە ئستران و دەنگی. پەیڤا بی پەردە لەتافەتێ ساز دکە، لـەورا کـو هـەم تـێ ب واتەیا بێپەردەتی و بێ باکی یێ و هەم ژی تێ ب واتە یا پەردەیا موسیقایێ.

- **شرۆڤە: ↓**

١٦٧٦- زینێ نە گونەھ مەمێ نە سووچەک
ئاگـاھ کرن بـوزورگ و کـووچـەک

- **هەڤبەرکرن: میـر. ئـا. حـم. رۆ. ئـۆس. زا. جـا.** سـووجەک- **هـژ. ئـە.** سووچەک-

- **پەیڤناسی: سووچ:** سـووج، گـونەھ ، خەتـا، کێماسـی - **بـوزورگ:** مـەزن - **کووچەک:** بچووک-

- **جوانکاری:** پەیڤێن گوناھ و سووج هەڤ واتەنـە، پـەیڤێن بـوزورگ و کـووچەک دژبەرن.

- **شرۆڤە: ↓**

١٦٧٧- زەنگل ب دەهان گەهان قە زەنگوول

مـەفـتوولێ ئـەنـامـلان ژ مـەرغـوول

- **هەڤبەرکرن: میر. ئـا. هـژ. ئـۆس. رۆ. دەفـا- پـرۆ. دەڤـان - ئـە.حـم. زا. جا. دەڤا- ؟؟**

- **پەیڤناسی: دەهان:** دەڤ – **دەهان:** ب دەھ جـاران- **زەنگوول:** مەقـامەکە ل سازبەندی یێ دا - **مەفتوول:** تێل، تێلێ سازان - **ئەنامـل:** سـەرتپل، سـەرێ تلی یان - **مەرغوول:** قوروشـک، بـادایی، لـەڤ گەڕانـدنا دەنگـێ دەنگبێـژ و بالداران ب دەنگەکی بلند –

- **جوانکاری:** پەیڤێن زەنگل و زەنگـوول جناسـێ سـاز دکـن. پـەیڤێن دەھـان و گەهان ژی هەروسان. گۆتە گۆت وەکانـدییە زنگلەکـی بچـووک کـو بەرەبـەرە مەزن بوویە و بوویە مقامەکی سازبەندی یێ یان ئستران. گازی و لەڤگەڕانـدنا گۆتن و گۆتەگۆتێ ژی وەکاندییە سیمێن سازێ کـو پـێ تـپلا دژەنـن. پەیڤـا دەهان لەتافەتێ ساز دکە، لەورا کو هەم ب واتەیـا دەڤ و هـەم ژی ب واتەیـا دەهان جاری یە.

- **شرۆڤە:↓**

١٦٧٨- عوششاق حەزیـن و بی نـەوا بـوون

خەل تەشنە حوسەینێ کەربەلا بوون

- **هەڤبەرکرن: ئا.** عاشق د حەزینێ- **- ئا. ئە.** خەلک-

- **پەیڤناسی: عوششاق:** ئەڤێنداران - **عوششاق:** مقامەکی مووسـیقایێ یـە - **حەزین:** خەمگین، حوزنی، شین ل سەردا هـاتی - **حـەزین:** مقـامێ شـەوات، مەقـامەکی سـازبەندی یـێ یـە. - **بینـەوا:** بەلەنگـاز - **بینـەوا:** بێـدەنگ - **نەوا:** ئاهەنگا مووسیقایێ-

- **جوانکاری:** نیڤمالکا یەکەم ب گشتی لەتـافەتێ سـاز دکـە. هـەم تـێ ب وێ

واتەیێ کو ئەڤێندار خەمگین و بەلەنگاز بوون و هـەم ژی خـانی ب پەیوەنـدی دگەل مالکا پێش دا، ناڤێ مەقامێن سازبەندی یێ ئینایە و دبێژە کو ئەو سازێن کو ل بارا ئەڤینا مەمۆ و زینێ دا دهاتن ژەناندنێ، مەقـام و هـەواییێن حـەزین و دلشەوات ژێ دەردکەتن. پەیڤێن عوششاق، حەزین، نەوا پێکڤـە هەڤبـابەت و هەڤپەیوەنـدن. نیڤمالکـا دوویـێ تـەلمیح واتـە ئـاڤڕدانەوەیە ل سـەر قەومینـا شەهیدبوونا حوسێنێ کوڕێ حەزرەتێ عەلی ل دەشتا کەربەلایێ دا. حوسـێن و هەڤالێن وی چاوا تیهنی یێ قورتەک ئاڤ بوون، خەلک ژی وسـان تیهنـی یـێ سەرڤەکرنا رازا ئەڤینا مەمۆ و زینێ بوون. پەیڤا حوسەین دگـەل هاتنـا پەیڤـا عوششاق کو ناڤێ مقامەکی ساز بەندی ێی یە، مقامێ حوسەینی ژی تینە هـزر و بیرا مرۆڤ.

- **شرۆڤە:↓**

١٦٧٩- مەجلس ب نەواێ زیر و بەم بوون

مەملۆو ژ هەواێ زین و مـەم بوون

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا ب شێوەیا مـوازەنەیێ هـاتییە ڤەهانـدنێ. هـەوا و نـەوا جناسێ ساز دکن، هەروسان پەیڤێن زیـر و بـەم دگـەل پـەیڤێن زیـن و مـەم جناسێ چێ دکن.

- **شرۆڤە:↓**

١٦٨٠- بارێ ل جەمازەیێ نە بەس بوو

غەممازِ د مەرتەبا جەرەس بوو

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** غەمازە-

- **پەیڤناسی: نەوا:** ئاواز - **مەملۆو:** پڕ، تژی، داگرتی - **هەوا:** ئەڤین - **جەمازە:** هێشترا بەزا - **نەبەس بوو:** تێرێ نەدکر - **غەمماز:** خەبەرگەڕین - **مەرتەبا:** مەرتەبە یا، پلەیا - **جەرەس:** زەنگل

- **جوانکاری:** جەممازە، کنایەتە ژ مەمێ و زینێ و بارێ وێ ژی بارێ دووری و ئەڤیندارێ یا وانە. غەممازواتە خەبەرگەڕین کو ئەو ژی ب زەنگلەکی هاتییە وەکاندنێ کو دکرن ئوسکورا هێشتران دا. وەکاندنەک سەرگرتی یە دی ژی ل ڤێ بەندێ دا هەیە. گۆتەگۆتا خەبەرگەڕینان ژی وەکانددییە دەنگێ زنگە زنگا زەنگلێ.

- **شرۆڤە:** پادشاهێ وەلاتێ ئەڤینێ و سەرۆکێ ئوستانێن حەژیکێ، گاڤا کو ژ پاکی یا دل دیار بکە و ژ ڤەشارگەهێ دەرکەڤە و ل سەر تەختێ دلێ روونێ، هەتا کو ئالایا خوە بلند نەکە و هەبوونا خوە نیشانی هەموویێ نەدە، دەستهەلگر نینە و قەت چو جاران خوە ڤەناشێرە. دورست وەکە پادشاهێ ئستێران، گاڤا کو ژ قاتێ ئاسمانان یێ چواریێ هەل تێ، ژ وان هەموو قاتێن ئاسمانان و ژ وێ ناوە یا دوور و درێژ ژ ناڤ وان هەموو عونسور و عەورانا را دەرباس دبە و ژ وان هەموو پەردە و بەرگەیانا را دبهۆرە و رۆناهی یا وێ هەرچاوا هەبە دگیژە جیهانێ و جیهان ب رۆناهی یا وێ دچلقلە. ئەڤ پادشاهێ کو ناڤێ وێ ئەڤینە ژی، دوروست وەکی پادشاهێ ئستێرانە، ئەو ژی چ جاران نایێ ڤەشارتنێ و چاوا هەبە هەموو پەردەیان دقەلشینە و هەموو ستاران ددڕینە و رازا وێ بەلایی ناڤ کۆمەلێ دبە. رازا ل دلێ مەمۆ و زینێ دا، ئەو دەنگێ ڤەشارتی کو ل پەردەیا ئەڤینێ دا بوو، ئەو ژی هندی کو نەکەتبوو سەر زار و زمانان، چو زیان و زرارا وێ ژ خودانێن وێ را تونەبوو. لێ دەما کو زمانێ خەلکێ دلنەخواز وەکی پێژەنکا ل سەر پەردە یا سازا سازبەندان ل بارا وێ رازا د پەردەیێ دا، هاتە ژەناندنێ، و ئەو ب دەهان جاری ڤەگۆتن، ئەو رازا سەرگرتی بوو لاوژە و کەتە سەر زمانێن هەموویێ و هەموویێ ل وێ بارێ دا ئاخفتن. خەبەر کو کەتە سەر زارەکی، دگەررە ل باژارەکی. مەزن و بچووک ژ ئەڤینا مەمۆیێ بێ سووج و زینا بێ گونەھ ئاگادار بوون. ئەو خەبەرا ب گۆتەگۆتێ بوو لاوژە و ئستران کەتە سەر زمانان وەکی دەنگێ سازا کو سیمێن وێ ب تپلان تێ ژەناندنێ، بەلایێ ناڤ کۆمەلێ بوو. ئەڤینا زینێ و مەمۆ ل گوهێ سازان دا هاتە گۆتنێ و ئەو ئەڤیندارانا خەمگین و ژار و بەلەنگاز و بێگونەھ بوون، لێ خەلک ژ بۆ بهیستنا چاوانی یا ئەڤینا وان وەکی شەهدین کەربەلایێ تیهنی یێ بهیستنا وێ خەبەرێ بوون. ب گشتی ل هەر بەرەڤی و روونشتگەهان دا چ دزیڤە و چ ئەشکەرە ل بارا ئەڤینا مەمۆ و زینێ دا دئاخفتن. بارێ ل پشتا وان ئەڤیندارانا وەکی بارێ ل پشتا هێشتران نەبەسی وان بوو، گۆتەگۆتا خەبەرگەڕینان ژی وەکی زەنگلەکی مەزن کەتە ئوسکورا وان دا، کو هەم ب گرانی یا خوە و هەم ژی ب زنگەزنگا خوە هەردو ئەڤیندار دئێشاندن.

١٦٨١- يەعنى خەبەرێ د هەردو ياران
نەممام و حەسوود و حيلەكاران

- **هەڤبەركرن:** **هژ.** نەفام-
- **پەيڤناسى: نەممام:** شۆفار، خەبەرگەڕين - **حەسوود:** دلرەش، چاڤنەبار - **حيلەكار:** فێلباز-
- **شرۆڤە:** ↓

١٦٨٢- ئەو چەندە د مەجلسان گەڕاندن
ئەو چەندە ب قێمسيان گەهاندن

- **هەڤبەركرن: هژ. د –**
- **پەيڤناسى: قێمسى:** قمسى، نەدوروست، زەغەل-
- **جوانكارى:** ئەڤ مالكا ب شێوەيا تەرسيعێ هاتييە ڤەهاندنێ.
- **شرۆڤە:** ↓

١٦٨٣- حەتتا بەكرێ ژ رەنگێ ئبليس
ساحب غەرەزێ خەبيسێ تەلبيس

- **هەڤبەركرن: مير. رۆ.** خەبيس و –
- **پەيڤناسى: ئبليس:** عەزازيل، شەيتان - **خەبيس:** پيس - **تەلبيس:** دو روو، لبس گوهۆڕى-
- **شرۆڤە:** ↓

١٦٨٤- ئەو ژی ژ وێ حالێ بوو خەبەردار
رابوو ژ جهێ خـو ئـەو غـەرەزدار

- **هەڤبەرکرن: ئا.** ڤی- **رۆ.** بوون - **پرۆ.** بوو-

- **شرۆڤە:↓**

١٦٨٥- تەنها خو گەهاندە خەلوەتا مـیر
ئەلقسسە کر ئەو قەزییە تەقریر

- **پەیڤناسـی: تەنهـا:** تەنـێ - **خەلـوەت:** ئـۆدا میـر یـا تـایبەتی و تەنـێ - **قەزییە(قضیە):** قەومین، مەسەلە - **تەقریرکرن:** راگەهاندن، گۆتن-

- **شرۆڤە:** خەبەرگەڕین و چاڤنەبار و فێلبازان، خەبـەرێن وان هـەردو ئەڤینـدارانا هند ل بەرەڤی و مەجلسان گەڕاندن، هنـد ل بـەر گـوهێ بێبەخـت و بەدکـاران خستن، کو هەتا بەکۆ عەوانێ شەیتان، ئـەو کینـەداری دوروو و پـیس ژی پـێ حەسیا. دەما کو بەکۆ ئەڤ خەبەرا بهیست، زوو ژ جـی رابـوو و خـوە گەهانـدە خەلوەتگەها میر و دەڤە ب دەرزی یێ ڤا کر و ئەو قەومینا ژ میرء را گۆت.

١٦٨٦- میر هـاتـە تـەهـەووڕا ب غیـرەت
بوو غەرقەیێ بەحرێ فکر و حیرەت

- **هەڤبەرکرن: حم. میر. رۆ. هژ. زا.** تەهەوورا- **ئا.** هـات و بتەهـەوور و – **ئـە.** تەهەووری- **جا.** تەهەووری ژ غیرەت- - **میر.** فکری حیرەت-

- **پەیڤناسی:تەهەوور:** بێباکی - **غیرەت:** ناموسپارێزی - **تەهەوورا ب غیرەت:** بێباکی یا ناموسپارێزی یێ –

- **جوانکاری:** فکر و حیرەت ب دەریایەکێ هاتییە وەکاندنێ کو میر تـێ دا جـووم بوویە.

- **شرۆڤە:↓**

١٦٨٧- پرسی ژ ئەوی خەبیسێ سالووس
گۆ ئەڤ خـەبەرا خلافێ نامـووس

- **هەڤبەرکرن: حم.** خەبیسە - **- ئا.** خەبەرە **- ئە.** خەبەرێ-
- **پەیڤناسی: سالووس:** ریاباز **- خلاف:** دژ **- خلافێ ناموووس:** خلافی نامووسێ، دژی نامووسێ –
- **شرۆڤە: ↓**

١٦٨٨- ئەم دێ کو حەقیقەتێ عەیان کەین؟
سەررشتەیێ توهمەتێ بەیان کـەین

- **پەیڤناسی: کو :** چاوا **- سەررشتە:** سەرەبەند، سەرەتا **- بەیان کرن:** گۆتن، ئەشکەرا کرن-
- **جوانکاری:** توهمەت ب بەندەکێ هاتییە وەکاندنێ کو دەبێ سەرەتا و بنێشە یا وێ بێتە پەیداکرنێ.
- **شرۆڤە: ↓**

١٦٨٩- گۆ ئەمـر بـکە مـەمـێ بخـوونن
هوون هەردو د خەلوەتێ برووونن

- **هەڤبەرکرن: میر.** بخوونە- **- جا. زا. هژ. ئا. رۆ. میر. ئە.** کو رونن- **حم.** کو رنن- **پرۆ.** کو رونین- **ئۆس.** برووونن-

بالکێشی: برووونن ژ کو رووونن واتەدارتەر-

- **پەیڤناسی: بخوونن**: گازی کن - **برووتن**: برووتێن، رووتێن –

- **شرۆڤە: ↓**

١٦٩٠- مەم عاشقە سادقە بزان قەنج
ڤێرا بلەییزە تو ب شەترەنج

- **هەڤبەرکرن: ئا. میر.حم. ئە.زا. جا.** سەترەنج- **رۆ. هژ.** شەترەنج-

- **پەیڤناسی: سادقە**: راستگۆیە، دوروستە - **ڤێرا**: ب وی را، د گەل وی - **شەترەنج**: ساترەنج، شەشرەنگ، ئەڤ پەیڤا ل بنێشێ دا شەشرەنگە، لەو را کو ژ شەش جورە بەرکان پێک تێ: پەیاک، هەسپ، فیل، رەخ/کەلا، شاھ وەزیر/فەرز-

- **شرۆڤە: ↓**

١٦٩١- شەرتێ خو ژ وی بخوازە دلخواز
دێ کەشف ببت حەقیقەتا راز
١٦٩٢- گاڤا کو ئەوی دکی تو مەغلووب
بێ راستێ ببێ کییە تە مەتلووب
١٦٩٣- مەم فێرس و بەتل و سینەسافە
خاسما ب تە را خو بیخلافە

- **هەڤبەرکرن: ئا.** فێرسە بەتلە- - **هژ.** خاسا –

- **پەیڤناسی: شەرت**: مەرج، گرەڤ - **دلخواز**: دلبخواز، شاییدلخواز، شەرتەکە کو ل لەیزێ دا کێ بەرندە بوو، دلێ وی/وێ هەر چ بخوازە ژ یێ/یا دەردایی دخوازە - **مەغلووب**: شکەستی، تۆڕاندی - **بێ**: بێژە –**راستێ**: یا راست- **ببێ**: بێژە - **فێرس**: قەهرەمان، مێرچاک، مێرخاس - **بەتل**: قەهرەمان، پەهلەوان - **سینەساف**: دلپاک - **بیخلاف**: بێدەرەو، راست -

١٦٩٤- حوبا د دلێ خو ناکەت ئنکار

سڕا خو دکەت ژ بۆ تە ئقـرار

١٦٩٥- سابت قەدەمە د ڤێ ئەڤینـێ

دێ بێژت کو عاشقم ل زینێ

- **هەڤبەرکرن: میر. رۆ.** قەدەمە ئەو- **- ئا. ئە. رۆ.** دێ بێت- **پرۆ.**دێ بێـژت - **هژ.** دێ بێژێ-

- **پەیڤناسی: ئنکارکرن:** ژ بن دەرکەتن، نەدانە ئستویێ خوە - **ئقرار:** ئعتراف، ل خوە موکور هاتن، دانە ئوستی یێ خوە - **سابت قەدەم:**پێ لەنگەر، کەسـێ کو ل سەر داخوازا خوە بنەجی و موکومە –

- **جوانکاری:**پەیڤێن ئنکار و ئقرار دژبەرن.

- **شرۆڤە:↓**

١٦٩٦- پاشێ تویی ساحبێ کەیاسەت

لایق وێ ببین چیە سـەیاسەت

- **هەڤبەرکرن: میر. رۆ.** رەیاسەت- **پرۆ.** کەیاسەت - **ئە.** تو ئەوی ببین –

- **پەیڤناسی: کەیاسەت:**زرەنگـی، ژێهـاتیبوون - **سـاحبێ کەیاسـەت:** زیـخ و زیرەک - **سەیاسەت:** جەزا، سزا –

- **جوانکاری:** ل ڤێ مالکێ دا سەربەستی یا هۆزانی یێ هەیە.

- **شرۆڤە:** میر هاتە غیرەتا ناموسپارێزی یێ و ل دەریایـا هـزر و زەنـدەمانێ دا نۆق بوو و ژ ئەوی پیسی دوروو پرسی: ئەمێ چاوا راستی یا ڤـێ خەبـەرا دژی ناموسێ بنەجی بکـن و ئەمـێ چـاوا سـەرەبەندا وێ دەسـت خـوە ڤـە بیـنن؟ بەکۆیی گۆتێ: فەرمـانێ بـدە بـلا گـازی مەمـۆ بکـن. تـو و مەمـۆ هـەردو ل

خەلوەتگەهێ دا روونێن و بێژێ وەرە ئەمێ شەشرەنگێ بلەیزن. لێ بێـژێ کـو مەرجێ مە شایی و دلخوازە. دەما کو تە شەشـرەنگ ژێ بـر، هینگـا بێـژێ یـا راست بێژە کا دلێ تە ل کێ دایە. مەمـۆ ئەڤینـدارەکی دوروسـت و راسـتبێژ و دوروستکارە. پەهلەوانەکی سینەساف و مێرخاسە، و ب تایبەتی کو ب تە را ژی گەلەکی دوروستە و دەرەوان ل تە ناکە، دێ رازا ئەڤینا خوە ژ تە را سـەرڤەکە. ئەو ل ئەڤینا خوە دا پێ بەرجی و بنەجی یە و ئەڤینا خوە ژ تە ناڤەشـێرە و دێ ژ تە را بێژە کو دلێ وی کەتیبە زینێ. جا وێ دەمـێ تـو رێـزان و لێزانـی و تـو دکاری ل بارا وی و سەزایا وی دا بریارێ بگری.

١٦٩٧- حوککـام ژ جـنسـێ شـاهـمارن
ئەسحابێ سومووم و مۆهرەدارن

- **هەڤبەرکرن: هژ. ل-**

- **پەیڤناســـی: حوککـــام:** پڕانەیـــا حـــاکم، فەرمانـــداران، میـــران - **ئەسحاب(اصحاب):** خودانێن - **سـومووم:** پڕانەیـا سـەم، ژەهـری، ژاهـر - **مۆهرەدار:** خودان مۆهری –

- **شرۆڤە: ↓**

١٦٩٨- مۆهران کو ددن بزان کو زەهرە
مێهرێ کو دکن بـزان کو قەهرە
١٦٩٩- عاقـل حـەزەرێ دکن ژ مـاران
غافـل دبـنـــە موحـب و یـاران

-

- **هەڤبەرکرن: میر.ئا.** موحبێ-

- **پەیڤناسی: مۆهران:** مۆهری یان، مۆرکـان - **زەهـر:** ژار، ژاهـری - **مێهـر:** دلۆڤانی - **قەهر:** سوو هاتن، تووڕەیی - **عاقل:** یێن هشمەند - **حەزەرکرن:** دووری کرن، ژێ دوورکەتن، ژێ رەڤین –

- **جوانکاری:** پەیڤێن موهرە و زەهر دژبەرن، پەیڤێن عاقل و غافل ژی دژبـەرن. پەیڤێن مێهر و قەهر ژی هەروسان. پەیڤێن مۆهر و مێهر جناسێ سـاز دکـن. هەروسان پەیڤێن زەهر و قەهر و عاقل و غافل ژی جناسێ ساز دکن.

- **شرۆڤە:↓**

۱۷۰۰- هەرچەندە ل نک ب عـزز و نـازی
هەرچەندە د گەل ب لەعب و بازی

- **هەڤبەرکرن: هژ.** هەر چەندی، هەر چەندی-

- **پەیڤناسی: ب عزز:** ب قەدر، رێزدار - **لەعب:** یاری، حەنەک - **بازی:** لەیز –

- **جوانکاری:** پەیڤێن لەعب و بازی هەڤواتەنە

- **شرۆڤە:↓**

۱۷۰۱- جوزئی ببتن ژ تە تەغوییـور
کوللی دکەتن ل تە تەدەببور

- **پەیڤناسی: جوزئی:** هنـدەکی - **تەغەییـور:** گوهـۆڕین - **کـوللی:** گشـتی، ب گشتی- **تەدەببور:** لێفکرین، پشت لێ کرن -

- **جوانکاری:** پەیڤێن کوللی و جوزئی دژبەرن. ئەڤ مالکا ب شـێوەیا مـوازەنەیێ هاتییە ئافراندنێ.

- **شرۆڤە:↓**

۱۷۰۲- خاسما کو هەبن خەبیس و خەنناس
بەدخواە و بەخیل بـن، مـننە ننناس

- **هەڤبەرکرن: ئا.** خەسـما - **ئـا.حـم. خـو - ئـە.** هـەبتن، لـێ ل رەخ دا ژی نڤیسییە، کو هەبن - - **حم.** بەدخواهێ-

- **پەیڤناسی: خەبیس(خبیث):** پیس - **خەننـاس:** دلرەشکەر، تەقـدانیکار - **بەدخـواه:** بەدخـواز، دلنەخـواز - **بەخیـل:** حەسـوود، چاڤنەبـار- **مننەننـاس (من الناس):** ژ مرۆڤان –

- **جوانکاری:** پەیڤێن خەبیس ، خەنناس، بەدخـواه و بەخیـل هەڤبـابەتن. ئـەڤ مالکا تەلمیحە ژ بۆ کوتاترین سووڕەیا قورئانێ واتە سووڕەیا الناس-

- **شرۆڤە: ↓**

۱۷۰۳- تەحقـیق خەرابـترن ژ شـەیـتان یارەب مەکە وان قەرینێ سولتان

- **هەڤبەرکرن: میر.رۆ. حم. هژ.** قەریبێ-

- **پەیڤناسی: تەحقیق:** براستی کو - **قەرین:** هەڤال-

- **شرۆڤە:** هەچی یا میر و فەرمانـدارن، وەکـی شـاهمارانن. ئـەو هـەم خـودانێ مۆهریانن و هەم ژی ژەهردارن. ئەگەر ئەو مۆهریان ددنە تـە، بزانبـە کـو ئـەو مۆهریا وان مۆهری نینە، ژەهری یە. ئەگەر ئەو دلۆڤانی یێ ژ تە را دکن، بزانبە کـو ئـەو دلۆڤـانی نینـە، بەلکـی قەهـر و تـووڕەتی یـە. مـرۆڤێن زانـا ژ مـاران دووردکەڤن. لێ مرۆڤێن نەئاگادار دبن هەڤال و هۆگرێن وان. تـو هەرچەنـد ل بال وان خودان رێز و خۆشدەڤی بی ژی، هەر چەند کو تو ب وان را هەڤلەیـز و هەڤچەل بی ژی، لێ گاڤا کو بچووکترین گوهۆڕینێ ل تە دا سەهبکـن، یـێ ب گشتی پشتا خوە بدن تە و تە بەدبەخت بکن. ب تایبەتی کو مرۆڤێن بەدخواز و چاڤنەبار و دوروو و دەرەوین و خەبەرگـەڕین ژ مرۆڤـان هـەبن، ب راسـتی کـو ئەڤ جـورە مرۆڤانـا ژ شـەیتانی ژی خەرابتـەن. خـودێ یـۆ تـو وانـا نێزیکـی پادشاهان نەکی.

(٤٣)

شەترەنج بازی یا مەمێ و میرە ب شەرتێ دلخواز، ڤەدانا دامێ تەزویرە ژ بۆ کەشفێ راز

١٧٠٤- سالارێ مـەواکب و کەواکب
سەردارێ تەوالع و غـەوارب

- **هەڤبەرکرن: ئا.** کەواکب و مەواکب-

- **پەیڤناسی: سالار:** سەردار، مەزن - **مەواکب:** پڕانەیا مەوکەب، دەستەیا سوار و پەیایێن کو دگەل شاهـ یان ئەمیران بۆ جییەکـی دچـن - **کەواکـب:** پڕانەیـا کەوکەب، ئستێر - **سەردار:** سالار، سەرلەشکەر، مەزن - **تەوالع:** پڕانەیا تالع، هەلهاتی، هـەر تشـتا کـو بچلقلـە و بهنگێڤـە، ئسـتێر، هەیـڤ، خـۆر، بەخـت - **غەوارب:** پڕانەیا غارب، هەرتشتا کو هەڕە ئاڤا و بقولبە-

- **جوانکاری:** هـەردو نیڤمالـک ژی ئسـتعارەنە ژ تـاڤێ. ئـەڤ مالکـا ب شـێوەیا موازەنە یێ هاتییە ڤەهاندنێ.

- **شرۆڤە: ↓**

١٧٠٥- سولتانێ سەریرێ چەرخێ رابع
وەقتێ وەکو بوو ژ شـەرقێ تالع

- **پەیڤناسی: سەریر:** تەخت - **چەرخێ رابع:** چەرخا چوارم، ئاسمانێ چـوارێ - **شەرق:** رۆژهەلات - **تالع:** هەلهاتی –

- **جوانکاری:** نیڤمالکا یەکەم ئستعارەیە ژ تاڤێ. تاڤ ب پادشاهەکی هاتییە وەکاندنێ کو ل سەر تەختێ ئاسمانێ چوارم روونشتییە.

- **شرۆڤە:↓**

١٧٠٦- شەترەنجی یێ ماهو جوندێ ئەختەر

بلجوملە ل سەر بەساتێ ئەخزەر

- **هەڤبەرکرن: میر. ئا.** شەترەنج و ماهو چەند- **رۆ.** شەترەنجی یێ ماهو چەند- **ئە.** شەترەنجی و ماهو چەندێ-

- **پەیڤناسی: شەترەنجی:** کشکانێ، شەترەنجلەیزی - **جوند:** عەسکەر، سەرباز - **ئەختەر:** ئستێر - **ئەخزەر:** کەسک، کەو - **بساتێ ئەخزەر:** رایەخا کەسک، ئاسمانێ شین-

- **جوانکاری:** خانی لێرە دا وێنەنگارییەک جوان کرییە، ئەوی ئاسمانێ شین وەکاندییە تەختێ شەشرەنگێ و ئستێر وەکاندییە بەرکێن شەشرەنگێ و هەیڤ و تاڤ ژی وەکە دو رکەبەرێن شەشرەنگێ دایە بەر هەڤ.

- **شرۆڤە:↓**

١٧٠٧- شەهمات کرن ب بەیدەقا نوور

تە دگۆ هەمء بوون د نووریێ مەستوور

- **هەڤبەرکرن: میر.** شاه مات کرن ب بندەقا نوور- **رۆ.** ب بەندێ قانوور- **پرۆ. ب** بەید- **ئە.** ب بەندێ قاتوور- - **ئا.ئە، رۆ.** نووریێ - **پرۆ. میر.** د تۆرێ-

- **پەیڤناسی: شەهمات:** ماتبوونا شاهێ شەترەنجێ - **بەیدەق:** پەیاک، پەیاکێ کشکانێ، ئەڤ پەیڤا ژی ژ پەیڤا کوردی یا پەیاک هاتییە گرتنێ و عەرەبان ئەو کرنە بەیدەق - **مەستوور:** ڤەشارتی-

- **جوانکاری:** نوورا رۆژێ وەکاندییە پەیاکێ شەشرەنگێ یێ کو ل بەر پارا تـاقێ کەتنە و ئستێر ژی وەکاندییە پەیاکێ کو ل بـەر پـارا هیڤـێ کەتنـە و پەیـاکێن رۆناهی یێ ئەو هەموو ئسـتێر مـات کرنـە. ل نیڤمالکـا دوەم دا پارادۆکسـەک هەیە، هەرکەس دزانە کو نوور واتە رۆناهی تشتان ددە خوویا کرنێ، لـێ خـانی دبێژە کو گشتی ئستێران ب نووری هـاتن قەپۆشـاندنێ و ژ بـەر چاڤـان وەنـدا بوون.

- **شرۆڤە:↓**

۱۷۰۸- میرێ کو ژ غـیرەتێ دلئـەفگار
شـێرێ ژ حـەمیـیەتێ بـریندار
۱۷۰۹- حەتتا سبێ خەو نەهاتە چاڤان
ساکن نەدبوو ژ رەنـگێ ئاڤـان

- **پەیڤناسی: دلئەفگـار:** دلئەفکـار، دل ب فکـار، دل نەرەحـەت - **حەمییـەت:** خیرەت و مێرانی-

- **جوانکاری:** شێر ئستعارەیە ژ میرء. خانی نەرەحەتی و ئالۆزی یا میرء وەکاندییە هەلچوون و جۆشقەدانا ئاڤێ.

- **شرۆڤە:↓**

۱۷۱۰- رۆژێ کو ژ مەشرقێ نومـا نوور
ئاڤـاق کـرن ژ زولمـەتێ دوور
۱۷۱۱- میـر رابـوو و هـاتە شەهنشینێ
نێـزیکێ سـەرایـێ نـازەنیـنێ

- **هەڤبەرکرن: ئا.** نێزیکی- **هژ.** نێزیکێ –

- **پەیڤناسی: ئافاق:** پڕانەیا ئوفوق، ئاسۆ، هێسوو، هێسی - **زولمەت:** تاریتی –
- **جوانکاری:** نازەنین کنایەتە ژ زینێ.
- **شرۆڤە:↓**

۱۷۱۲- روونشت وەهە گۆتە پیشـەکاران
هوون گازی نەکن نەدیم و یاران

- **هەڤبەرکرن: ئا.ئە. میر.** روونشت وە گۆتە- **هژ.** روونشت و ڤە گۆتە- **- میر. ئا. ئە. رۆ . هژ. حم.** بکن-

- **جوانکاری:** پەیڤێن نەدیم و یار هەڤواتەنە.
ل پەیڤا گازی دا سەربەستی یا هۆزانی یێ هەیە.

- **شرۆڤە:↓**

۱۷۱۳- تەنها ژ م را مـەمـێ بـخوونن
تاجدینء دگەل بران مەخوونن

- **هەڤبەرکرن: هژ.** بخوانن- **- هژ. ئا. حم.** تاجدین و- **ئا. برا - هژ.** نزانن-

- **شرۆڤە:↓**

۱۷۱٤- ئیـرۆ ل مـەمـێ ئـەزێ غـەزەب کـەم
سووجەک وی هەیە ئەزێ ئەدەب کەم

- **هەڤبەرکرن: حم.** ئەدی- **هژ. رۆ.** ئەوی- **پرۆ.** "ئەزێ " **و** "ئـەدی" هـەردو ژێ هاتنە-

- **پەیڤناسی: غـەزەب کـرن**:قەهـر کـرن - **ئـەدەب کـرن**:تەربییـەت کـرن، تەنبی کرن –

- **شرۆڤە:↓**

١٧١٥- نابت کو ژ مـن بـبـن د غـافـل
بلجوملە ب ئەمرێ من د عامل

- **هەڤبەرکرن: میر. رۆ. عامل- ئە. عامل، ل رەخ دا عاجل ژی نڤیسییە- پـرۆ. ئا.حم. هژ.جا. زا. عاجل-**

- **پەیڤناسی: عامل:** کارکر، فەرمانبەر

- **شرۆڤە:** دەما کو پادشـاهێ ئسـتێران و سـەرۆکێ رۆئاڤـا و رۆهەلاتـان، ئـەو شاهەنشاهێ ل سەرتەختێ ئاسمانێ چوارەم، خودانێ کۆما سـوارێن ل رکێبـێ دا، ژ رۆژهەلاتێ هەلهات. ئەوی ئەو کشـکانێ یـا هەیڤـێ و ئسـتێران ل سـەر تەختێ شینە ئاسمانان ب پەیاکا نووری مات کر و تە دگۆت کـو ئـەو هەیـڤ و هەموو ئستێر د نووری دا بەرزە کرن.
میر زینەدین ژی کو ژ بەر ناموسپارێزی و مێرانیێ وەکی شێرەکی بریندار لـێ هاتبوو ، تا سبێدێ خەو نەکەتە چاڤان و وەکی ئاڤەک خورۆشان تا سبێدی هلکەلیا و حورمجی و لەڤ گەڕیا. دەما کـو رۆژێ ژ رۆژهەلاتـێ رۆنـاهی ڤـەدا و تـاریتی ژ هێسوویێ دوور کر، میر ژی رابوو هاتە شاهنەشینا خوە و ل نێزیکی کۆشکا زینێ ل سەر تەخت رووونشت و گازی پێشەکاران کر و گـۆت: گەلـی پیێشـەکاران هـەڕن گازی مەمۆ بکن بلا بێ. لێ گازی هەڤال و هۆگر و بەردەڤک و بەردەستکان نەکن. بلا تاجدین و برایێن وی ژی پێ نەحەسن، تەنێ گازی مەمۆ بکن، بـلا بـێ، ئـەزێ ئیرۆ خەزەبێ ل مەمۆ ببارینم. سووجەکی وی هەیە، ئەزێ وی یا تەنبـی بکـم. لـێ هایا وە ژ من هەبە ها، من چ گۆت دەملدەست ب جی بینن.

۱۷۱٦- ژەو پاش قە شەهاندە نک مەمێ خوەند
حـازر کـربـوون گـولاب و گـولـقــەند

- **هەڤبەرکرن: میر. ئا. حم. هژ. ئە. رۆ.** پاشێ- **پرۆ.**پاشقە- **هژ.** شـیهاندە - **حم.** نیک خوە مەم - **میر. ئا.ئە. رۆ.** نک خوە مەم- **پرۆ.** نک مەمێ-

- **پەیڤناسی: ژەوپاشقە:** پشتی هینگا - **شەهاند:** شاند، رێ کر –

- **شرۆڤە:↓**

۱۷۱۷- ئەو چەندە شەڕاب و قەند و شەکـکەر
ئەوچەندە گولاب و مسـک و عـەنبـەر
۱۷۱۸- ئـیـنـان و د مــەجـلسـێ گــەڕانـدن
کەیفێ د خو سـەر ب سـەر گەهـاندن

- **هەڤبەرکرن: میر.** ئینان د –

- **شرۆڤە:↓**

۱۷۱۹- ئەنجامێ تەککەلوم و خەبەردان
کێشا کو ب شاترەنج و نـەردان

- **هەڤبەرکرن: میر.** ئەنجام و- - **میر.حم. ئە.** ساترەنج- **هژ.** شەترەنج-

- **پەیڤناسی: شاترەنج:** شەترەنج - **نەرد:** تەختە نەرد، تاولە، مانقەل –

- **جوانکاری:** پەیڤێن تەککەلوم و خەبەردان هەڤواتەنە. پەیڤێن شاترەنج و نەرد هەڤبابەتن.

- **شرۆڤە:↓**

۱۷۲۰- میر گۆتە مەمێ ب کین و کەربە
ئیرۆ م دگەل تە جەنگ و حەربە
۱۷۲۱- رابە ژ م را وەرە موقابل
بی شک ب تە را ئەزم موجادل
۱۷۲۲- شەرتێ م دگەل تە ئەی سەرئەفراز
هەرچی مە بقێ، ژ بۆ مە دلخواز

- **هەڤبەرکرن: میر. ئا. حم. رۆ. زا.** تە دقێ- **هژ.** تە بقێ- **پرۆ.** مە بقێ- **جا.** مە دقێ- - **حم.**ژ بۆ دلخواز- **ئا. پرۆ. میر. هژ. جا. زا.** ژ بۆ مە دلخواز- **رۆ.** ژ بۆ تە دلخواز-

- **پەیڤناسی: کین:** لێرە دا تێ ب واتەیا تووڕەیی یێ - **کەرب:** رک - **حەرب:** جەنگ، شەڕ - **موقابل:**رووبەروو - **موجادل:**خودانکێشە، ب کێشە - **مە بقێ:**ئەم بخوازن

- **جوانکاری:** پەیڤێن کەرب و کین هەڤبابەتن. پەیڤێن جەنگ و حەرب هەڤواتەنە.

- **شرۆڤە:** ل دوو وێ ئاخفتنێ را میر شاندە دوو مەمێ و مەمێ گازی کرە شاهنەشینا خوە. گولاڤ و گولقەند ژ بۆ پەژراندنێ ئامادە کربوون. دەما کو مەمۆ هات و ل شاهنشینێ دا روونشت، خزمەتکاران ڤەخوارن وقەند وشەکەر و گولاڤ و مسک و عەنبەر ئانین و ل مەجلسێ گەڕاندن. مەمێ و میر خوارن و ڤەخوارن و ل دوو خەبەردان و ئاخفتنێن جور بە جور را ئاخفتنا وان هاتە سەر نەرتەخت و کشکانێ. ل ڤێ دەمێ دا میر ب کەرب و کین گۆتە مەمۆ: مەمۆ وەرە ل هەمبەر من روونێ. ئیرۆ شەڕ شەڕێ من و تەیە و وەرە خوە ژ شەڕێ من را ئامادە بکە. ئەمێ کشکانێ بلەیزن. لێ شەرتێ مە شایی و دلخوازە. کێ ژ کێ بر، دلێ وی چ خواست، دێ داخواز بکە.

۱۷۲۳- لێ میر ژ کوڕان هەبوو جەوانەک
مەحبووبێ زەمانە نوکتە دانەک

- **هەڤبەرکرن: ئا.** زەمان-

■ **پەیڤناسی: جەوان:** گەنج، لاو - **نوکتەدان:** گۆتەزان، زۆرزان و هوشیار –

■ **شرۆڤە:↓**

١٧٢٤- یووسف ژ مـەلاحەتا وء مەحجووب
رۆستەم ژ شەجاعەتا وء مەغلووب

■ **هەڤبەرکرن: هژ.** مەحجبوب-

■ **پەیڤناسی: مەلاحـەت:** خوونشـرینی، دلکێشـی - **مەحجـووب:** پـەردەدار، شـەرمەندە - **شـەجاعەت:** بـوێری، مێرخاسـی، مێرانـی - **مەغلـووب:** شکەستخواری، ژێرکەتی-

■ **شرۆڤە:↓**

١٧٢٥- هەمسوحبەت و هەمدەمێ مەمێ بوو
هەمشاهی و هەمـغـەمـێ مەمـێ بوو
١٧٢٦- سـەرداری کـوڕان ب نـاڤێ گورگین
فـیلجومـلە خـەبەر گـەهاندە تاجدین
١٧٢٧- ئـەو بـەتـل کـو بـوو ژ حـالء واقف
رابـوون ب وء را چـەکـۆ و عـارف
١٧٢٨- شێـران ڤـەڕەسـاند قـەیـد و زنجیر
هـەرسـێ ب تـەبـایـی چوونە نک میر

■ **هەڤبەرکرن: ئا.** ڤەرەساندن- **هژ.** ڤەرەساندی-

■ **پەیڤناسی: بەتل:** پەهلەوان - **واقف:** هایدار - **ڤەرەساند:** پسـکاند، پزرانـد، قەتاند، دڕاند - **ب تەبایی:** ڤێکرا، ب هەڤرا-

- **جوانکاری**: شێران ئستعارەیە ژ هەرسێ برایان؛ تاجدین، چەکۆ و عارف. ل پەیڤا تەبایی دا سەربەستی یا هۆزانی یێ هەیە.

- **شرۆڤە**: لێ کورەک ژ کورێن میر هەبوو، کو زۆر هوشیار و خەبەرزان و ئاگاھ بوو. یووسف ل بەر جوانی یا وی شەرمەزار و روستەم ل بەر مێرانی یا وی ڤەکەتی بوو. ئەو جەوانا کو سەرداریّ هەموو کوڕان بوو، ناڤێ وی گورگین بوو. گورگین دەستەبرا و هەڤال و هۆگر و هەڤشاهی و هەڤدەم و هەڤخەمێ مەمێ بوو. دەما کو میر گۆت گازی تاجدین و برایێن وی نەکن، ئەوی زانی کو تشتەک هەیە. زوو خوە ب تاجدین و برایان را گیهاند و رەوش ژ وان را شرۆڤە کر. دەما کو ئەو پەهلەوانا ژ قەومینێ ئاگادار بوو، ب هەردو برایێن خوە، چەکۆ و عارف ڤا رابوون و خوە گیهاندن دەربارا میرء. هەرچەند نۆبەدار و بەردەڤکان گۆتن کو میر هوون گازی نەکرنە، لێ وان وەکی شێران قەید و زنجیر ڤەرەساندن و خوە ب شاهنەشینێ و میر و مەمۆ را گیهاندن.

۱۷۲۹- تاجدین کو دگەل بران ب مەش هات
کەعبەین ژ بۆ مەمۆ دو شەش هات

- **هەڤبەرکرن: ئا. حم. رۆ. ئە. هژ.** مەمێ-

- **پەیڤناسی: کەعبەین:** هەردو کابکێن تەختە نەردێ - **دو شەش هاتن:** باشترین هەژمارا لەیزا تەختەنەردێ یە و مەبەست ژێ لێهاتنە –

- **جوانکاری:** کەعبەین دو شەش هاتن، کنایەتە ژ بەخت لێدانێ، ڤەبوونا شانس و لێهاتنێ. ل کورمانجی دا ژی ژ کەسێ کو کارێ وی/ێ لێ بێ و بەختەوەر بە، دبێژن: کابێ وێ/ی دلەیزە.

- **شرۆڤە: ↓**

۱۷۳۰- فیل و رەخ و کەرگەدان کو هاتن
دین میر و موعەللەمێ خو ماتن

- **هەڤبەرکرن: هژ.** روخ و کەرگەدەن- - **ئە.** میرێ-

- **پەیڤناسی: فیل و رەخ:** دو بەرێن گرنگ ژ بەرکێن شەشرەنگێ یە، فیـل و رەخ و کەرگەدەن مەبەست ژێ تاجدین و چەکۆ و عارفە - **میـر و مـوعللمێ خـو:** مەبەست ژێ میر و بەکرۆکە - **ماتن:** مات بوونە، شکەست خوارنە –

- **جوانکـاری:** فیـل و رەخ و کەرگـەدان کنـایەتە ژ تاجـدین و چەکـۆ و عـارف. موعەللمێ خوە، کنایەتە ژ بەکرۆکـ، کو هولوکدەرێ میرـ بوو ژ بۆ گرتنا مەمۆ.

- **شرۆڤە: ↓**

۱۷۳۱- زانین کو مەمۆ ب بـەنـد و بازە
میر گۆتە مەمێ دو دەستێ تازە

- **هەڤبەرکرن: میر. ئا. ئە. رۆ. کو - جا. هژ. پرۆ. دو-**

- **پەیڤناسی: ب بەند و باز:** خودان فەند و فێل، لەیزکارێ کراری - **دەست:** دەور و گەڕەدا لەیزێ –

- **شرۆڤە: ↓**

۱۷۳۲- سێ دەست ژ میر برن تەمامی
موفسد فـکـری ژ وی مـەقامی

- **هەڤبەرکرن: ئا.ئە. د.**

- **پەیڤناسی: موفسد:** فەسادکار، مەبەست ژێ بەکرۆکە - **مەقام:** جیھ –

- **شرۆڤە: ↓**

۱۷۳۳- زین دی کـو ل پەنجەرێ دیارە
مێهرە ل مـەهێ دکـەت نـەزارە
۱۷۳٤- بەدخـواھ ء ببیـن چ حـیلە راکر
ئەفرەنـگـە بەھـانەیەک ئەدا کر

- **هەڤبەرکرن: حم. رۆ. ئە. هژ. بر.** بنێ- **پرۆ.** ببین-

- **پەیڤناسی :نەزارەکرن :** مێزە کرن

- **جوانکاری :** مێهر ئستعارەیە ژ زینێ، مەھ ئستعارە یە ژ مەمۆ. موفسد ئستعارەیە ژ بەکۆ-

- **شرۆڤە :↓**

۱۷۳۵- گۆ بەند و لەیز و جھ ب دۆرن
هوون هەر دو جهان ب هەڤ بگۆڕن

- **هەڤبەرکرن : ئا.** لەیزتن- **- هژ.** جی یان-

- **پەیڤناسی : بەند :** باز، شێوەیێن لەیزێ **- ب دۆرن :** ب گەڕەدن **- بگۆڕن :** بگوهۆڕن –

- **جوانکاری :** بەند و لەیز دو پەیڤێن هەڤبابەتن. هەردو پەیڤێن جھ و جهان جناسێ ساز دکن.

- **شرۆڤە :↓**

۱۷۳٦- مەم دێ ببتن ڤێ جارێ مەغلووب
حاسل ببتن ژ بۆ تە مەتلووب
۱۷۳۷- میر رابوو و چوو جهێ مەمێ ژار
مەم هاتە جهێ ژ پێشڤە دلدار
۱۷۳۸- چاڤێ د مەمێ کو دین روخێ زین
موفت دانە ژ دەست خو فیل و فەرزین

- **هەڤبەرکرن : ئۆس.** چەھڤێ- **هژ.** رووبێ –

- **پەیڤناسی: مەغلووب:** شکەستخواری، دەردایی، تۆڕاندی - **پێشڤە:** رووبەروو - **فەرزین:** فەرز، وەزیر، پشتی شاە گرنگترین بەرکا شەترەنجێ یە-

- **شرۆڤە:↓**

۱۷۳۹- دل مایە ل پەنجـەرە و شـوباکان
هەسپێ خو ددا، ل جیێ پەیاکان

- **هەڤبەرکرن: میر.** مایی- **میر. رۆ. ئۆس.** ب- **پرۆ.**ل –

- **پەیڤناسی: شوباکان:** شەبەکان، پەنجەرەیان - **هەسپ:** بەرکـەک ژ بـەرکێن شەترەنجێ –

- **جوانکاری:** شەباک و پەنجەرە دو پـەیڤێن هەڤـواتەنە. هەسـپ و پەیـاک دو پەیڤێن هەڤبابەتن.

- **شرۆڤە:** دەما کو تاجدین و برایێن وی خوە گیهاندن مەمۆ، بەختێ مەمۆ ڤەبـوو و شانسێ وی لێدا و دەستەک ل میر بر. تاجـدین و هەڤـالان دیـتن کـو میـر و بەکرۆک وایە مات بوونە. هەموویێ زانین کو مەمۆ لەیزکارەکی هۆستا و کراری یە و دێ ژ میرء ببە. لـێ میـر گـۆتە مەمـۆ، کـا وەرە ئـەم دو دەسـتێن دی ژی بلەیزن. مەمێ دو دەسـتێن دی ژی ژ میـرء بـرن. ل ڤـێ دەمـێ دا بەکرۆکـێ فەساد بەرا خوە دایێ کو زینێ سـەرێ خـوە ل پەنجـەرا ل پێشـبەری میـرء را دەرانییە و وەکی تاف چاوا ل هیڤێ بنێرە، ئەو ژی وسان ل مەمێ تەماشە دکـە. هزرەک کەتە سەرێ بەکرۆکء . بەرا خوە بدەنێ کا فێلبازی ئەدایەکی چاوا کـر و بەهانەیەک چاوا تەرشاند و ب فێلبازی گۆتە میرء: میرێ من بەنـد و لەییـز و جھ ب گەرەد و دۆرن، ل لەییزێ دا دەما کو یەکێ چەنـد دەسـت دەردا، جیهـێ خوە ب رکەبەرێ خوە را دگوهۆڕە. ئەگەر تو و مەمۆ هوون جیهێ خوە ل هـەڤ بگوهۆڕن، ب ڤەبڕی ڤێ جارێ مەمۆیێ بتۆڕینە و تو دێ بەرندە بی. میـر گۆتنـا بەکرۆکء پەژراند و ژ جیهێ خوە رابوو و هـات ل جیهـێ بەلەنگـازێ مەمـێ دا روونشت. مەم ژی رابوو ل وی جیهی روونشت، ئـەو جیهـێ کـو دلـدارا وی ل پێشبەری وی سەرێ خوە ل پەنجەرێ را دەرانیبوو. دەمـا کـو چـاڤێن مەمـۆ ل روویێ زینێ کەتن، فیل و فەرزینـێ خـوە ب خـۆرایی ژ دەسـت خـوە دەردان. ئێدی هشێ مەمـێ ژ سـەری دەرکەتبـوو و دلـێ وی هـەر ل لایـێ پەنجـەرە و شوباکان دا بوو. هە ژ خوە را هەسپێ خوە ددا پەیاکەکێ.

١٧٤٠- میر بر ژ مەمێ تەمام شەش دەست
مەم بوو ژ مەیا ل پێشڤە سەرمەست
١٧٤١- میر گۆتە مەمـێ م بـر خـو دلـخواز
وی گـۆ کـو ببـێ چـیـە تـە داخـواز

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** ژ بۆ خو-
- **جوانکاری:** مەیا ل پێشڤە ئستعارەیە ژ زینێ.
- **شرۆڤە: ↓**

١٧٤٢- میر گۆ م غەرەز نە کەسبێ ماله
مەقسـوود ژ تـە م کەشفێ حاله

- **هەڤبەرکرن: ئا. حم. ئا. ئۆس.** تەیێ-
- **پەیڤناسی: غـەرەز:** مەبەسـت - **کەسـب:** دەسـت ڤەهـانین- **مـال:** مـالێ جیهانێ، پارە و پۆل
- **جوانکاری:** پەیڤێن غەرەز و مەقسوود هەڤواتەنە.
- **شرۆڤە: ↓**

١٧٤٣- مەتلووب ژ لەعب و بەنـد و بـازان
قەت نینە ب غەیرێ کەشفێ رازان
١٧٤٤- شـەرتێ مـن ئـەوە بکی تـو ئـقرار
کـانـێ د دنـێ کـێـیـە تـــە دلـدار
١٧٤٥- هـەرچـی پـەری یـا تـە دل ل باله
حـووری سـفەتـە مـەلـەک مـسـاله

- **هەڤبەرکرن: ئا.** مە - - **ئە.** صفەت و-
- **شرۆڤە: ↓**

١٧٤٦- گەر لایقێ تـە ئەوێ ببینم
مالی بدم ئەز ژ بۆ ته بینم

- **هەڤبەرکرن: ئا. ئە.** لایقە دێ- **هژ.** ئەوی- **- ئا.** بدم ژ بۆ

- **پەیڤناسی: لایق دیتن:** هێژا دیتن، هێژا زانین –

- **شرۆڤە:** ل ڤێ دەمێ دا میر تام شەش دەست ژ مەمێ برن. لێ مـەم ژ مەیـا پێشبەری خوە سەرمەستە و های ژ بایێ دونیایێ نینە. میر گۆتە مەمێ، مـە بـر ب دلخواز. مەمێ گۆتێ: فەرمۆ بێژە کا داخوازا تە چییە؟ میر گۆتێ: تـو بخـوە دزانی، داخـوازا مـن مـالێ دونیـایێ نینـە، تەنـێ مەبەستا مـن سـەرڤەکرن و دۆزینەڤەیا رازێن سەرگرتینە. مەبەست ژ ڤێ لەیزێ و ڤان بەند و بازانا تەنـێ ئەوە، کو ئەز رازێن سەرگرتی سەرڤەکم. شەرتێ مـن ئـەوە، کـو تـو ژ مـن را بێژی، کانێ دلێ تە د کێ دایە و دلدارا تە کێیە. هەرچی کەسا کو دلـێ تـە تـێ دایە، ئەگەر حووری و پەری بە ژی، ئەگەر ئەز ئەوێ هێژایی تـە ببیـنم، ئـەزێ مال و پەرەیان بدم و ژ بۆ تە بینم.

١٧٤٧- ساحب غەرەزی د وەقتێ فورسەت
تەعنا خو ژ رەنگێ دەفعێ توهمەت

- **هەڤبەرکرن: رۆ. هژ. بر.**غەرەزێ-

- **پەیڤناسی: ساحب غەرەز:**خودان غەرەز، دل پـیس، کینـدار **- تـەعن:** تیـر و تەشەر، سەرهەڤدە، نچک **- دەفعێ توهمەت:** بەرگری یا تۆهمەتێ-

- **جوانکاری:**ساحب غەرەز کنایەتە ژ بەکرۆکء.

- **شرۆڤە:↓**

١٧٤٨- گۆ من دییـه یا مـەمـۆ حـەباندی
کیژەک عـەرەبانه لێڤ دەقاندی
١٧٤٩- سەر تا ب پیان رەشـه وەکی قیر
لایق نیه بەحس و خوەستنا میر

- **هه ڤبه رکرن:** ئا.حم. رۆ. هژ.ئۆس. نه لایقێ-

- **پەیڤناسی: حەباندی:** ئەڤاندی، حەژی کرییه - **کیژ:** قیـز - **دەقانـدی:** دەق کری، خال کری، کوتایی - **دەقاندن:** خالکوتان، دەق کرن –

- **جوانکاری:** بوێژا "رەشه لێڤ دەقاندی" چیرۆکا فاتکا رنـدک و زرخووشـکا وێ کو پیرا سێرباز ل ئاڤا قیرێ را کربوو، لێ ل جیهێ فاتکا رندک دا ببوو ژنا کورێ پاشێ و ژ سەری تا پیان وەکی قیرێ بـوو و فاتکـا رنـدک ژێ را دگـۆت کـەرا رەشه لێڤ دەقاندی، دینه بێرا مرۆڤـء.

- **شرۆڤه:** بەکۆیێ دلپیس و کینەدار، کەلێن ژ دەست خوه نـەدا و دەملدەسـت ژ بۆ وێ هندێ کو رووڤا ئیلاڤەیان ژ مەمۆ دوور کە و بنڤـه ژی مەبەسـتا وی ئـەو بوو کو مەمۆ بدە دەرڤەکرنـێ، هلـدا گـۆت: میـرێ مـن ئـەو کچکـا کـو مەمـۆ حەباندی یە، من دیتیە، ئەو قیزەک عەرەبان، یەکە رەشه لێڤ دەقانـدی یـە. ل سێری تا پیان وەکی قیرێ رەشه و هێژایی وێ هندێ نینه، کو میر ل وێ بـارێ دا بئاخڤه و جا کو ما، میر هەڕە خوازگنی یێ وێ.

١٧٥٠- تەعنێ د مەمێ وەرەنگ ئەسەر کر
یەک جار ژ عەقلێ بی خـەبەر کر

- **هه ڤبه رکرن:** هژ. جاری- حم. عەقلی-

- **شرۆڤه:↓**

۱۷۵۱- بەحرا دڵێ پڕدڵی ب جۆش هات
ناگاه ب گازی و خورۆش هات

- **هه ڤبه رکرن: ئا.** لوی- **حم.** دەلی- **هژ. رۆ.** د دڵێ مەمێ- **پـرۆ.** بەحـرا د دڵێ ویدا، بەحرا دڵێ پڕ دەلی- **ئه.** دڵێ پڕ لوی - - **میر. حم. رۆ. ئه.** ناکام-

- **پەیڤناسی: پڕدل:** دل پڕ، دل تژی، دل تژی کـول و کەسـەر - **پڕدلـی:** ئـەوی دلپڕ، مەبەست ژێ مەمێ یە - **خورۆش:** گازی، دەنگێ بلند-

- **جوانکاری:** هەردو پەیڤێن دل تەکریرێ ساز دکـن. پـەیڤێن گـازی و خـورۆش هەڤواتەنە. پردلی کنـایەتە ژ مەمـێ. دلـێ مەمـێ ب دەریـایەک تـژی هـاتییە وەکاندنێ، کو ل بەر تەعن و نچیێن بەکۆ هاتە جۆشێ و هلکەلییا و حورمجی. ل پەیڤا " گازی و" دا سەربەستی یا هۆزانی یێ هەیە.

- **شرۆڤه:** تان و نچیێن گۆتنێن بەکرۆکء وسـان ل مەمـێ کـار کـر، کـو مەمـێ یەکجاری هش و هەدامێ خـوە دەردا و دەریایـا دلـێ ئـەوی دلپـڕ هلکەلییـا و نشکاڤا هاتە جۆشێ و حورمجی و مەمۆ تووڕە بوو و ل سەر بەکرۆکء دا پەرت بوو ولێ قێژییا.

۱۷۵۲- گۆ قەت نە وەیە وەکی وء گۆتی
میرم پەری یا دلێ م سـۆتی

- **هه ڤبه رکرن: ئا.** پەریە- **ئا. حم.** مە - **میر.رۆ. ئۆس.** من-

- **پەیڤناسی: میرم:** میرێ من

۱۷۵۳- شەهزادەیە شەهنشین مەکانە
عەنـقـایە بولـەنـد ئـاشیـانـە

- **هەڤبەرکرن: میر. ئا.** بولەندە- **ئۆس.** بولەند و-

- **پەیڤناسی: شەهنشین مەکـانە:** ل شەهنشـینان دا دژی - **بلندئاشـیانە:** بلنـد هێلوونە، ژ بنەمالەیەک مەزنە و وەکی سیمرغێ دەستێ کەسـی نـاگیژە هێلوونـا وێ - **بولەند:** بلند - **ئاشیان:** هێلوون-

- **جوانکاری:** لێڤەگەڕا پیتا "ش" مووسیقایا هوندوڕانی ساز دکە. زینێ ب سیمورغێ هاتییە وەکاندنێ، چاوا هێلوونا سیمورغێ ل سەر چیایێ قافە و دەستێ کەسی ناگیژی دا، زین ژی ل بنەمالەیەک مەزنە و دەستێ کەسی ناگیژە هێلوون و بنەمالا وێ ژی.

- **شرۆڤە:↓**

١٧٥٤- میرانیە ئەو ژ نەسلێ پاکە
نووڕانیە ئەو نە ئاب وخاکە
١٧٥٥- سەردەفتەرێ حوور و نازەنینە
هەرچەند مەلەکە ب ناڤێ زینە

- **پەیڤناسی: میرانی یە:** ژ مالا میرانە - **ئاب وخاک:** ئاڤ و گل - **نە ئاب و خاکە:** مەبەست ژێ ئەوە کو ئەو حووری و پەری یە، نە بەشەرە، لەورا کو بەشەر ژ ئاڤ و قوڕێ هاتییە ئافراندنێ و حوور و پەری ژ نووڕێ. - **سەردەفتەر:** سەردار، مەزن. ئەڤ پەیڤا دکار دو واتەیان بدە: یەک ئەوە کو ناڤێ وێ ل سەرەتایا دەفتەرا حووری و نازەنینان دا و بەرییا ناڤێن هەموو حوور و نازەنینان دا تێ ، یا دی ژی ئەوە کو دەفتەرا حوور و پەری یان ل دەستێ وێ دایە و ئەو پلە و پایەیێن وان دیار دکە.

- **شرۆڤە:** مەمێ تووڕە بوو و گۆت: میرێ من قەت وسان نینە وەکی کو ئەوی گۆتی. ئەو پەری یا کو دلێ من شەوتاندییە، شاهزادەیەکە کو ل شاهنشینان دا رووەدنێ و جیهێ وێ وەکی جیهێ سیمورغێ هند بلندە، کو دەستێ چ کەسی ناگیژێ. ئەو میرانی و ژ نەسل و بەرەیەک پاک و پاکیزەیە و وەکی حووری و پەری یا ژ نووڕێ هاتییە ئافراندنێ، نە ژ ئاڤ و ئاخێ. ئەو سەردەفتەرا حووری و پەری یانە، هەر چەند کو فرشتەیە، لێ ناڤێ وێ زینێ یە.

١٧٥٦- میر ئەڤ خەبەرا خلافێ هەیبەت
گافا کوبەیست هاتە غیرەت

- **هەڤبەرکرن: میر. ئا.ئۆس. رۆ.** خەبەرێ- **پرۆ.** خەبەرا - **ئە.** ئەو خەبەرێ- **میر. بر.**خلاف و- - **ئۆس.** هاتی-

- **پەیڤناسی: خلافێ هەیبەت:** دژی ترسێ، نەترسانە، بوێرانە –

- **شرۆڤە: ↓**

١٧٥٧- وی گـۆتـە قـەبـیـلەیـا غـولامـان
هوون بۆ چ گەلی نەمەک حەرامان

- **هەڤبەرکرن: میر.** بۆ چنە ئەی-

- **پەیڤناسی: نەمەک:** خۆیێ، خوێ - **نەمەک حەرام:** خۆیێ حەرام، بێ نـان و خۆیێ، بەدئەمەک –

- **شرۆڤە: ↓**

١٧٥٨- ڤی نـاکەسـی ناگـرن ب زللەت
دا ئەز بکوژم ئەوی ب عێبرەت

- **پەیڤناسی: ناکەس:** نەکـەس، نەمـرۆڤ - **زللـەت:** بەلەنگـازی، روسـوایی - **عێبرەت:** پەند، شیرەت، چاڤ ترساندنا خەلکێ –

- **جوانکاری:** ل پەیڤا ناکەسی دا سەربەستی یا هۆزانی یا هەیە.

- **شرۆڤە:** دەما کو مەمۆ ناڤێ زینێ هانی و میر ئەڤ خەبەرا بوێرانە و بێ تـۆرە ژ دەڤێ مەمێ بهیست، هاتە غیرەتـێ و خوونـا وی هلکەلـی یـا و ل سـەر کۆمـا خولام و خزمەتکاران دا قیژیا و گۆت: ئەهەی بێ نان و خۆیێن بەدئەمەک! لێ هـوون چمـا ڤـی نەکەسـی ب روسـوایی و بەلەنگـازی نـاگرن و دەسـت ب سەرناکن، دا کو ئەز ئەوی ژ بۆ عێبرەتا خەلکـێ بکـوژم، کـو ئێـدی کەسـەک شاشی یێن وەها نەکە.

۱۷۵۹- رابوونه مەمێ دو سەد غـەزەنـفەر
مەم رابویە پێ د دەستء خەنجەر

- **هەڤبەرکرن: حم. ب - هژ.** رابوو پیان ب دەستێ-

- **جوانکاری:** غەزەنفەر ئستعارەیە ژ خزمەتکارێن میر کو ل مێرانی و بوێری یێ دا وەکی شێران بوونە.

- **شرۆڤە: ↓**

۱۷٦۰- تـاجـدیـن و چـــەکـــۆ د گـەل بـرایـی
رابـوون ب تـەعـەســسوب و تـەبتایـی
۱۷٦۱- گـۆتـن گـەلـی جـونـدیـان ڤـەوەسـتن
هوون جومله نە سەرخوەش و نە مەستن

- **جوانکاری:** پەیڤێن مەست و سەرخوەش هەڤواتەنە. ل پەیڤا گەلی دا سەربەستی یا هۆزانی یێ هەیە.

- **شرۆڤە: ↓**

۱۷٦۲- هوون قەنج دزانن ئەم کوسانین
ساحب هـونەرین و پەهـلەوانین

- **هەڤبەرکرن: حم.هژ. رۆ.** کوسانن، پەهلەوانن- **پرۆ.** "کوسانین، پەهلەوانین" - **میر. هژ.رۆ.** هونەرن د- **پرۆ.** هونەرین –

- **پەیڤناسی: تەعەسسوب:** تاگری، دەمارگری - **گەلی جوندیان:** گەلی سەربازنۆ - **قەوەستن:** راوەستن - **کوسانین:** چاواپین - **ساحب هونەرین:** ئەم خودان هونورن –

- **شرۆڤە: ↓**

١٧٦٣- پانسەد ژ وە حەملە کن ب کەربان
نـادەیـنە وە نـۆبـەتـا چـو زەربان

- **هەڤبەرکرن: ئا.ئۆس.** حەمل کین-
- **پەیڤناسی:نۆبەت:** گەڕەد - **زەرب(ضرب):**دەرب، لێدان-
- **شرۆڤە:↓**

١٧٦٤- گەرچی وە عەجەل ب دەست مە نینە
ئەمما وە گـەلەک ژ دەسـت مـە دیـنە
١٧٦٥- حـەتـتـا کـو بـکـن مـەمـێ گـرفـتـار
سـێسـەد ژ وە دێ ببـــن بـریـنـدار

- **هەڤبەرکرن: هژ.** دی ببت-
- **شرۆڤە:↓**

١٧٦٦- حەتتا نە مە هەرسێ یان ب ککەر کەن
هوون دێ ل مەمێ کـوسـا نـەزەر کـەن

- **هە ڤبە رکرن: ئا. ئە. ئۆس. رۆ.** کوسان- **پرۆ.** کوسا
- **شرۆڤە:↓**

١٧٦٧- هەرچی کری حاکمێ مە فـەرمان
ئـەم نابـنـە مانعـێ چو حوکمان

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** مەوجبێ-
- **پەیڤناسی:حاکم:**فەرماندار، میر - **مانع:**بەرگر - **حوکم:**حوکوم، فەرمان –
- **شرۆڤە:↓**

۱۷٦۸- دەستێ د مە بەستـەنە ل بـەر مـیر
ها گەردەن و دەست و پێ و زەنجیر

- **شرۆڤە:** ب فەرمانا میرء را دوسەد سەربازێن وەکی شێران هێرشی سەر مەمێ کرن. مەمێ دەستێ خوە ئاڤیتە خەنجەرا خـوە و رابـوو سـەر پـی یـان و ل وێ دەمێ دا تاجدین و چەکۆ و عارف ژی پێکڤە رابوون پشتا مەمۆ. تاجـدین گـۆتە سەربازان: گەلی سەربازنۆ راوەستن. هوون کـو مەسـت و سـەرخوەش نیـنن، هوون باش مە ناس دکن. هوون دزانن ئەم هەرسێ برا ژی پەهلەوان و خودان هونەرن. ئەگەر پێنجسەد کەسـێ وەکـی وە ژی پێکڤـە هێرشـی سـەر مەمـێ بکەن، ئەم گەرەدا چو دەربان نادەینە هـەوە و ئەمـێ وە هەمـوو یـێ ژی پرتـی پرتی بکەین. هەرچەند کو ئەجەلێ وە ل دەستێ مە دا نینـە، لـێ وە گەلـەک ژ دەستێ مە دێتنە. هەتا کو هوون مەمێ بگرن و دەسـت ب سـەر بکـن ، ئەمـێ سێسەد کەسێن وە بریندار بکەین. هەتا کو هوون مە هەرسێ برایان نەکوژن و ل سەر جەنازێن مە را دەرباس نـەبن، هـوون نکـارن چـەپ بـەرا خـوە بـدەنە مەمێ. لێ ئەم ل ژێر فەرمانا میرێ خوە دانن. هەرچی کـو میـرێ مـە فەرمـان بکە، ئەم ژ فەرمانا وی دەرناکەڤن. دەستێن مە ل بەر میرێ مە گرێـدایینە. هـا ئەڤا گەردەن و دەست و پی یێن مە و ئەڤا ژی زنجیر، بلا میـر بخـوە دەسـت و پی یێن مە گرێ دە، لێ مافێ وە تونەیە کو هوون چەپ بەرا خوە بدەنە مە.

۱۷٦۹- میر رابوو و دەست و پێ مەمێ بەست
تاجدین مرنا خو وێ دەمـێ خوەسـت

- **هەڤبەرکرن: هژ. پیێ-**

۱۷۷۰- ئەمما چ بکەت ژ بۆ نەعـارە
جەللاد کو میر و خوونـدەکارە

- **هەڤبەرکرن: میر. ژ بۆ وی- ئا.ئۆس. نەچارە- - میر. ئا. ئۆس. حم. ئە. رۆ. هژ. نە میرە**

- **شرۆڤە: ↓**

۱۷۷۱- مەم گرت و شەهاندە پێش سەرهەنگ
گۆ حەبس بکەن د ککەلیا تەنگ
۱۷۷۲- هلگرتن و برنە پێش دێزدار
مەحبووس کرن د ککەلی یا تار

- **هەڤبەرکرن:** ئە. میر. ئۆس. حم. جا. زا. هژ. قوللەیا - رۆ. ئا. قلیا- پرۆ. قلها-

- **پەیڤناسی: سەرهەنگ:** سەرکردەیێ لەشکەرء، لێرەدا مەبەست ژێ زندانڤانە - **ککەلی:** ککەلا، قەلعە - **دێز:** دێژ، دزە، ککەلا، عەرەبان ئەڤ پەیڤا کوردی ژی کرنە دیزەج - **دێزدار:** دێژڤان، ککەلیڤان، قەلعەڤان - **مەحبووس:** بەندی - **طار:** تاری-

- **شرۆڤە:↓**

۱۷۷۳- دیوانی و مەجلسی بەلاڤ بوون
بلجوملە ژ بۆ مەمێ د مەحزوون
۱۷۷٤- دیوانە سفەت ب ئاە و فەریاد
هەمییان دکرن ژ بۆ مەمێ داد

- **پەیڤناسی: دیوانی:** کەسێن کو د دیوانێ دا رووونشتنە، ردێنسپی، مەجلسی - **مەحزوون:** خەمگین - **دیوانە سفەت:** وەکی دینان، شێتانە - **داد کرن:** داد خوەستن، گازندە کرن، نالین –

- **شرۆڤە:** میر بخوە رابوو و دەست و پی یێن مەمێ گرێدان، تاجدین دخوەست بمرا، لێ ئەو یەکا ب چاڤ نەدیتا. لێ ئەو هندا ژ وی را نەنگ و فهێتی نەبوو، لەو را کو جەللاد میر و فەرماندارێ وی بوو. میر مەم دەست ب سەر کر و شاندە بال سەرهەنگ و گۆت بلا مەمۆ ل ککەلایا تەنگ دا زندانی بکن. ب گۆتنا میر را سەربازان مەمۆ ل ناڤ هەڤ دا گرتن و هلدان و برن لالء کەلیڤان و ئەو ل ککەلایا تەنگ دا زندانیکرن. ل وێ دەمێ دا دیوانی و ردێنسپی هەموو بەلاڤ بوون و هەموو ژ بۆ مەمۆ خەمگین و نەرەحەت بوون. هەموو وەکی شێتان ژ بۆ مەمۆ دگریان و دنالیان و گازندە دکرن.

(٤٤)

خولووسییەت و خەلاسی یا مەمێ یە د خەلوەتا زندانێ دا ژ سفاتێ د حەیوانی، موشارکەت و موشاکەلەتا وی یە ب ئەخلاقێ د رووحانی

١٧٧٥- مێهـرا فـەلـەکـێ ئـەزەل عەدیمە
کینا فەلـەکـێ ئـەبـەد قـەدیـمـە

١٧٧٦- هەر چی وەکو ئەو ژ عەردێ راکەت
ئەلبەتتە دێ وێ د عەردێ را کەت

- **هەڤبەرکرن: ئا. هژ.حم.** وی دێ-

- **پەیڤناسی: عەدیمە:** تـونەیە - **قەدیمە:** هـە د بـەرێ دا هەیـە - **ژ عـەردێ راکرن:** بلند کرن - **د عەردێ را کرن:** چال کرن –

- **جوانکاری:** مالکا ١٧٧٥ ب شێوەیا موازەنە یێ هاتییە ڤەهاندنێ. پەیڤێن کین و مێهر و ئەزەل و ئەبـەد دو بـە دو دژبـەرن. پـەیڤێن ئـەزەل، ئەبـەد و قـەدیم هەڤبابەتن. بوێژێن ژ عەردێ را کرن و د عەردێ را کرن دژبەرن.

- **شرۆڤە: ↓**

١٧٧٧- عولوێ ژ خوە را عەیان دخوازت
سوفلێ ژ مە را نـەهان دخوازت

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** ژ خوە مەرا-

- **پەیڤناسی: عولو:** عولوڤ، بلندایی - **سوفلێ:** نزمایی -

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا ب شێوەیا تەرسیعێ هاتییە ڤەهاندنێ. پەیڤێن سوفلێ و عولوێ و عەیان و نەهان دو بە دو دژبەرن.

- **شرۆڤە: ↓**

۱۷۷۸- نابینی هەر رۆ کو ئافتابێ
داڤێتە مەغارەیا تورابێ

- **هەڤبەرکرن: میر.** هەروەکو کو- - هاڤیتە- **ئە.** دهاڤێتە- **ئۆس.** تاڤێتە-

- **پەیڤناسی: ئافتاب:** تاڤا رۆژێ، رۆژ، - **مەغارە:** ئشکەفت، کوولە، غار - **توراب:** ئاخ، خاک-

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا تەلمیحە ژ بۆ وێ بێر و باوەرا ئایینی یا کەون. پێش دا مرۆڤ ل سەر وێ بێر وباوەرێ بوون، کو ئەرد راوەستایی یە و تاڤ ل سەر ئەردێ را دگەڕە. لێ تاڤ ناخوازە هەل بێ. لەما هەر رۆ فەلەک ئەوێ ب زۆرێ ژ رۆژهەلاتێ دکشینە و بەر ب رۆژاڤایێ دبە. دەما کو تاڤێ رێکا خوە کوتا کر، خوە داڤێژە ئشکەفتەکێ و ل وێ ئشکەفتێ دا خوە ل ئاڤێ دخە و ژ گونەهێن کو مرۆڤان ل بەر وێ و ل پێش چاڤێن وێ کرنە شەرمەزارە و تەوبە دکە کو جارەک دی هەل نەیێ و دا کو گونەهێن مرۆڤان ب چاڤ نەبینە. لێ سبێدا وێ رۆژێ دیسا پیرا فەلەکێ وێ ب زۆرێ دکشینە سەر رووبارێ جیهانێ. بوێژێن رۆ چوو ئاڤا، بەر ب ئاڤا بوون و ئاڤابوون ژی هە ژ ڤێ بێر و هزرێ هاتنە وەرگرتنێ. لەورا گەل ل سەر وێ بێر و هزرێ بوونە کو هەرۆ دەما کو تاڤ دقولوبە، دچە سەر ئاڤێ و خوە دشۆ و تۆبە دکە.

- **شرۆڤە: ↓**

۱۷۷۹- خاسماکو دگەل قەبیلێ عاشق
هەم خائن و خوارە هەم مونافق

- **هەڤبەرکرن: میر. ئۆس. رۆ.** خوار و- **پرۆ.** خوارە-

- **پەیڤناسی: خائن:** دەخەس - **خوار:** نەراست، نەدوروست - **مونافق:** دوروو –
- **جوانکاری:** پەیڤێن خائن و خوار و مونافق هەڤبابەتن.
- **شرۆڤە: ↓**

١٧٨٠- ئەلبەتتە دلێ مە عێشقبازان
ئەووەل دبەتن ب غەنج و نازان

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** فەتح-
- **پەیڤناسی: غەنج:** ناز، دەلالی -
- **جوانکاری:** پەیڤێن غەنج و ناز هەڤواتەنە.
- **شرۆڤە: ↓**

١٧٨١- ئاخر دکەتن مەلوول و مەئیووس
مانەندێ مەمێ زەلیل و مەحبووس
١٧٨٢- داڤێژتە مەحبەسێ ب ناکام
داتینتە مەرقەدێ سەرەنجام

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** تاڤێژتە –
- **پەیڤناسی: مەئیووس:** بێ هێڤی، دلشکەستی - **مەحبەس:** زندان، بەندیخانە - **داتینتە:** ددانە، دادنە - **مەرقەد:** گۆڕن، گۆڕ –
- **جوانکاری:** پەیڤێن مەلوول و مەئیووس و زەلیل هەڤبابەتن. ل مالکا ١٧٨٢ دا بەراعەتێ ئستهلال هەیە، لەورا هێ خانی مرنا مەمێ ل زندانێ دا نەڤەگێڕایە، لێ لێرە دا ب سەرگرتی رادگەهینە.

- **شرۆڤه:** دلۆقانی یا فەلەکێ هه بەرێ بەر دا تونەبوویه، لێ کین و رکا وێ هه بەرێ بەر دا و سەرێ سەر دا ژ مه را هەبوویه. هەرتشتا کو ئەو ژ عەردێ را که و بلند که، ل کوتایێ دا یێ د عەردێ را که و وەندا بکه. ئەو ب ئەشکەرەتی بلندایێ ژ خوه را دخوازه و ل پەنیڤه ژی ژ مه را نزماتی و نەمانێ دخوازه. ما تو نابینی کو ئەو هەر رۆژ تاڤێ بلند دکه و ل کوتایێ دا داڤێژه ئشکەفتا ئاخێ و ئەوێ بەزر دکه. ب تایبەتی ئەو ل گەل دەستەیا ئەڤینداران هەم خائن و دەخەس وخواره و هەم ژی دورووبه. هەلبەت ئەو پێشدا دلێ مه ئەڤیندارانب ناز و خوه قەلزاندنێ دبه، ل دوو را مه بێ هێڤی و دلسار دکه و وەکی مەمێ مه دکه زندانێ دا. مه بێمراز دکه بەندێ و ل ئاکامێ دا مه داڤێژه ناڤ گۆڕنێ.

۱۷۸۳- ئەو بەخت رەشێ لەقەب ل وی مەم
بی هەمنەفەس و هەڤال و هەمدەم
۱۷۸٤- هاڤیتنه چالەکی ب زاری
تەشبیه ب گۆڕێ تەنگ و تاری
۱۷۸۵- مەکرووه وەکی دەهانێ ئەژدەر
مەنکوور وەکی نەکیر و مونکەر

- **هەڤبەرکرن:** میر. مونکەر –

- **پەیڤناسی: لەقەب:** ناسناڤ، زێدەناڤ، لێرە دا مەبەست ژێ ناڤە - **هەمنەفەس:** هەڤنەفەس، هەڤدەم - **ب زاری:** ب ژاری، ل دەمەک بێگاڤ دا، ب بەلەنگازی - **مەکرووه:** کرێت، پیس، پنتی - **ئەژدەر:** ئەژدەها، ئەژدەرها، زییا - **مەنکوور:** پنتی، پیس، کرێت - **نەکیر و مونکەر:** ناڤێ دو فرشتەیانه کو گۆرەکی بیر و باوەرێن موسلمانان ل یەکمین شەڤا مرنێ دا پرسیارا ژ مری یان دکن. –

- **جوانکاری:** پەیڤێن هەمنەفەس ، هەڤال و هەمدەم هەڤواتەنه. پەیڤێن مەنکوور و نەکیر و مەنکر هەڤریشالن و جناسێ چێ دکن.

- **شرۆڤه:** ئەو بەختەرەشێ کو ناڤێ وی مەمێ بوو، گرتن و وەکی ژار و بەلەنگازەکی بێ هەڤال و هۆگر و بێ یار و دۆست ئاڤێتن چالەکێ، کو وەکی گۆرنێ تەنگ و تاری و وەکی دەڤێ ئەژدەرها گەنی و بوڤەدار و وەکی رووچکێ نەکیر و مەنکیران پیس و پنتی و کرێت بوو.

١٧٨٦- رووﻧشت د وێ ڤـه عـابدانه
زندان ل وء بوویه چلەخانه

- **هەڤبەرکرن: ئا .** رووﻧشتییه تێڤه- **هژ.** رووﻧشتی –

- **پەیڤناسی: عابدانه:** وەکی عابدان، وەکـی خودێپەرەسـتان - **چلەخـانه:** ئـەو جیهێ کو سۆفی چل رۆژان تێ دا زکرێ خـودێ دکـن-(نـاڤێ چیـایەکی یـه ل باژارێ خۆیێ دا)-

- **شرۆڤه: ↓**

١٧٨٧- ئەو چەھ ، ل وء بوویه چاهێ نەخشەب
ئەو مـەھ کـرییـا هـلالـێ یـەکـشـەب

- **هەڤبەرکرن: حم. رۆ.** گریا- **هژ.** گەری یا-

- **پەیڤناسی: چەھ:** چاه ، چال - **چاهێ نەخشەب:** چاها نەخشەبێ، چالا بـاژارێ نەخشـەبێ کـو گـۆرەکی راگەهنـدنێن مێژوویـی ئەلمـوقەننەع هەیڤـەک ژێ دەردخست کو رۆناهی یا وێ تا چـوار فەرسـەخا دهنگافـت. لێـرە دا مەبەسـتا خانی ئەوە کو مەمێ ژی ل وێ چالێ دا وەکی هەیڤەکێ بوو کـو نـوور ژێ بلنـد دبوو. چاوا کو دبێـژە ئـەو هەیڤـا هنـد لاواز و قـۆڕ بـوو کـو بـوو وەکـی هەیڤـا دەڤداسکی- **مەھ:** ماه ، هەیڤ - **هلالێ یەکشـەب:** هـلالا یەکشـەڤی، هیڤـا یەکشەڤی، هەیڤا دەڤداسکی –

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا تەلمیحه ل سەر چـالا نەخشـەبێ و ئەلمـوقەننەع. ئـەو مەھ ئستعارەیه ژ مەمێ.

- **شرۆڤه: ↓**

١٧٨٨- سۆفی کو گەهشته کونجێ خەلوەت
شێخینی گـەھا مـەقامـێ وەحـدەت

- **هەڤبەرکرن: ئا. رۆ.** شێخێ کو گەها- **پرۆ.** شێخینی-

- **پەیڤناسی: شێخینی:** شێخاتی - **مەقامێ وەحدەت:** پلەیا یەکیتی یێ، ئەولیا کو دگەهەنە وێ پلەیێ خوە و خودێ یەک دزانن و ژ بلی خودێ تشتەکی دی ناکەڤە بیرا وان –

- **شرۆڤە:** مەمێ وەکی عابدان ل وێ چالێ دا روونشت و ئەو چالا ژ خوە را کرە چلەخانەیا سۆفیان و ل زندانێ دا خەریکی عبادەتێ بوو. ئەو چالا ژێ را بوو چالا نەخشەبێ و ئەو ژی بوو هیڤا وێ چالێ. ئەو مەمێ یێ کو رووێ وی وەکی هەیڤا چاردێ بوو، ل وێ چالێ دا وسان ژارو لاواز بوو کو رووچکێ وی بوو وەکی هەیڤا یەکشەڤی. ئەو سۆفی یا کو کەتە وی قونجکێ تەنێتی یێ و ل تەنێتی یێ دا دەست ب عبادەتان کر، تا کو ژ پلەیا سۆفیتی یێ گەهیشتە پلەیا شێخینی یێ و گەهێشتە مەقاما وەحدەتولوجوودێ و ب خودایێ خوە را بوو یەک.

۱۷۸۹- گەھ شوبهەتێ عاشقان ب دلخواز
گەھ شوبهەتێ عابدان ب داخواز

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا ب شێوەیا تەرسیعێ هاتییە ڤەهاندنێ و تەشبیھ تێدا هەیە.

- **شرۆڤە: ↓**

۱۷۹۰- هەر لەحزە د گەل کەلا گرینێ
ئەڤرەنگە ئەوی دگۆتە زینێ

- **هەڤبەرکرن: حم.** ئەڤرەنگەهە ئەوی - **هژ. ئە. ئۆس. رۆ.** ئەڤرەنگەهە وی- **پرۆ.** ئەڤرەنگە ئەوی-

- **شرۆڤە: ↓**

۱۷۹۱- کەی مسلێ حەرارەتا غەریزی
ئیرۆھە د مسرێ دل عەزیزی

- **هەڤبەرکرن: ئا. ئۆس.** دمسرێ دا-

- **پەیڤناسی: حەرارەت:** گەرما - **غەریزی:** سروشتی- **مسر (مصر):** باژار، وەلاتێ مسرێ - **عەزیز:** خۆشتەڤی - **عەزیزێ مسرێ:** حاکمێ مسرێ، کو مێرێ زولەیخایێ بوو –

۱۷۹۲- سەد جار هەر رۆ ل قەلبێ غەمناک
پیراهەنێ سەبرێ من تە کر چاک

- **هەڤبەرکرن: هژ. جاری- ئا. ئۆس. د –**

- **پەیڤناسی: غەمناک:** خەمگین - **پیراهەن:** کراس - **چاک:** درِاندی، درِیایی-

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا و مالکا ل پێش وێ دا تەلمیحن ژ سەربهۆری یا یووسف پێغەمبەرێ کورِێ یەعقووبء. یووسف ل دریژایا ژیانا خوە دا خودانێ سێ کراسێن گرنگ بوویە، یان ب گۆتنەک دی سەربهۆری یا سێ کراسێن وی ل مێژوو و تۆرەیێ دا دەنگ ڤەدایە. یەک ئەو کراسێ کو برایێن وی ل خوونا نێچیرێ را کرن و ئانین بال یەعقووبء و گۆتن کو گورگان یووسف خوارنە. یێ دی ئەو کراسایە، ئەوێ کو گاڤا زولەیخایێ دخوەست یووسف ل ئۆدا خوە دا راگرە و یووسف ل بەر رەڤی و زولەیخایێ دەستێ خوە ئاڤێتێ و کراسێ یووسفء ل پارِاڤە درِیا. کراسێ سێ یێ ژی ئەو کرایسایە، کو گاڤا یووسف ل مسرێ دا پادشاهبوو ژ باڤێ خوە را شاند و ب بێهنا وی کراسی چاڤێن یەعقووبء ڤەبوون.

ل ڤێ مالکا هەلبەستێ دا خانی هەم ژ کراسێ یووسف دئاخڤە و هەم ژی ژ سەبرا یەعقووبء، کو هەر چەند هەموویێ دگۆتنێ کو یووسف مرییە، لێ ئەوی باوەر نەدکر و هەر سەبر دکر کو رۆژەکێ یووسفێ پەیدا ببە. باسا کراسێ یووسف ل ٦ ئایەتێن قورئانێ ل سوورا یووسف دا هاتییە: **" وجاء على قميصه بدم كذب قال بل سولت لكم انفسكم امرا فصبر جميل...- واستبقا الباب و قدت قميصه من دبر...- اذهبوا بقميصى هذا فالقوه على وجه ابى يات بصيرا..."**

بوێژا پیراهەنێ سەبرێ لێ درِاندن مەبەست ژێ بێ سەبر و بێحەدوور کرنە.

۱۷۹۳- گـەھ گـەھ چ دبـت وەکـی زولـەیخا

پـرسـا مـە بکـی تو ئـەی شەکەرخا

۱۷۹٤- لەیلا تویی ئـەز ژ بـۆ تـە مـەجـنوون

گولگوون ژ تە را سـرشکێ پـڕ خوون

۱۷۹۵- فـەرهـاد ئـەزم تـــو بـۆ م شـیریـن

سیلابێ سرشکـێ جـوویـێ شـیرین

- **هەڤبەرکرن: میر.حم. هژ. رۆ.** فەرهادم ئەز و- **پرۆ.** فەرهاد ئەزم - **ئۆس. ئە.** فەرهاد ئەز و-

- **پەیڤناســی: شــەرکەرککرۆژ،** شــەکەرککڕین، مەبەســت ژێ خەبەرخۆش و قسەشرینە، شیرینئاخێف - **گولگوون:** ژ رەنگێ گـولێ دا، سـۆر، ناڤێ هەسپێ شیرینێ یـە ژی. - **جـوویێ شـیر:** جۆکـا شـیرء، جـەوا شـیرء - **جوویێ شیرین:** ئەم جۆکا شیرین. –

- **جوانکاری:** ل ڤان هەرسێ مالکانا دا تەلمیح هەیە و ئینانا ناڤێن ئەڤیندارێن ب ناڤ و بانگ موراعاتو نەزیر یان هەڤبابەتی یێ ساز دکە. هەردو پەیڤێن شیرین جناسێ ساز دکن. جوویێ شیرین ئیهامە. لەورا کو ل پلەیا یەکێ دا مـرۆڤ وە سەھ دکە کو باسی جۆکا شیرینێ یان ژی جۆکا ئاڤا شیرین دکە. لێ ل بنێشـێ دا مەبەستا خانی تەلمیحە ل سەر چیرۆکا فەرهاد و شیرینێ. دەما کـو شـیرین پێ حەسیا کو فەرهاد بوویە ئەڤیندارێ وێ، گۆتێ تو گەرەکە جەوەکـێ ژ سـەر سەرێ کەڤرێ بێستوونێ را بکۆلی و بێنی بنێ کێڤر و بگەهینی وێ حـەوزا بنـێ کێڤر. بلا ل ژۆرێ شڤان پەز و بزنان ل وێ جـۆکێ دا بدۆشـن و شـیر ژ رێکـا وێ جۆکێ را بێ و بکەڤە وێ حەوزێ، کو ئەز ل حەوزێ دا حەماما شیرء بگرم، هینگا ئەزێ تە بکم.

- **شرۆڤە:** جار جاران وەکی ئەڤیندارانب دلخواز و جارنان ژی وەکی عابدان ب دوعا و داخواز و ب کەلا گرینێ وەها گازی زینێ دکر و دگۆتێ: ئـەی ئـەوا کـو وەکی گەرمایا سروشتی یا لەشێ منی و ژ جان و دلێ من دوور ناکەڤی. ئیرۆ ل ناڤ باژارێ دلێ من دا تو وەکی عەزیزێ شاه و خووندکارێ مسـرێ عەزیـز و خۆشەویستی. تویی کو رۆژێ سەدجاران کراسێ حەدووری و سەبرا من تیش

دکی و ئەز ل دووریا تە دا بێ حەدوور بووم. دێ چ ببـە، ئـەی زارشـرینێ، کـو ئەگەر تو ژی وەکی زولەیخایێ جار و باران مە بینی بێرا خـوە و پرسـیارا حـالێ ژار و بەلەنگازان بکی. تو لەیلایا منی و ئەز مەجنوونێ تـە مـە. ئـەز ژ بۆنـا تـە هێسرێن خوونین دبارینم. فەرهاد ئەزم و تو ژ من را شیرینی، لێمشتا هێسرێن من جۆکا شیرە ژ تە را.

بالکێشی: ل دەستنڤیسێن **ئا. میر. ئۆس.** دا دو بەیتێن خـوارێ ژی هەنـە کـو ل دیتر نوسخەیان دا نەهاتنە:

گەر چ تو بدەردێ من خەبیـری
مەدداحێ تە مە وەکی حەریـری
- ل ئۆس. و میر. دا : مەدحێ تە دکم وەکی حەریری –
گەر چ مە نهن تو خزم و جیران
عێشقا تە کرم فەقیهێ تەیـران

لێ ئەڤ هەردو مالک ژی رەنگێ هەلبەستێن خانی نادن.

۱۷۹٦- دونـیـا ل م گـەر چ بـوویـە زنـدان
ئیرۆهە تـەنـێ ئـەزم مـوسـولـمان
۱۷۹۷- لەو را ژ دەڤێ نەبی یـێ مـورسـەل
بوو ئەڤ خەبەرە سەحیح و مورسەل
۱۷۹۸- دونـیـا کـو بـهـەشـتـێ کـافـرانـە
مـەئـوایـێ بـەلایـێ مـوئـمـنـانـە

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** مەئوا و –
- **پەیڤناسی: نەبی یێ مورسەل:** پێغەمبەرێ خودێ - **مورسەل:** رێکری، شاندی، - **سەحیح(صحیح):** راست و دوروست، حەدیسا کو راستی و دوروستی یا وێ هاتییە بنەجی کرنێ. - **مورسەل:** حەدیسا کـو ئەسـحابان ژ دەڤـێ پێغەمبـەر بخوە بهیستنە. - **مەئوا:** جی، جیگە- **موئمن:** خودان باوەر –

- **جوانکاری:** ل ڤێ مالکێ دا تەلمیح هەیە ل سەر حەدیسا: **الدنیا سجن الموءمنین وجنةالکافرین،** واتە دونیا زندانا موئمنان و بهەشتا کافرانە. هەردو پەیڤێن مورسەل جناسێ ساز دکن.

- **شرۆڤە:** هەرچەند کو جیهان ژ من را بوویە وەکی زندانەکێ، لێ ئیرۆ تەنێ ئەز موسولمانم، لەورا کو ئەڤ خەبەرا راست و دورست ژ دەڤێ پەیغەمبەرێ خودێ هاتییە بهیستنێ، کو فەرمۆیە: جیهان بهەشتا کافران و زندانا موئمنانە.

۱۷۹۹- هەرچەندە قەوی موششەوەشم ئەز
ئەوچەند ب موششەوەشی خوەشم ئەز

- **هەڤبەرکرن: هژ.** هەرچەندی- - **ئە.** ئەڤچەند –

- **شرۆڤە: ↓**

۱۸۰۰- سەد سال ئەگەر بکن م مەحبووس
ما ئەز قە دبم ژ وەسلێ مەئیووس

- **هەڤبەرکرن: هژ.** سەد سالی بگێڕی من - **حم. میر. ئا. رۆ. ئە. زا. جا.** سەد سال بگێری من- **ئۆس.** ئەگەر بکی مە-

بالکێشی: لێرە دا مەمێ دگەل زینێ دئاخڤە، ئەم دزانن کو زینێ مەم مەحبووس نەکرییە کو مەمێ بێژێ دا سەدسال ئەگەر بکی م مەحبووس، لێ مەمێ ل سەر زینێ هاتییە زندانی کرنێ، یا راست دەبێ وەها بە: سەد سال ئەگەر بکن م مەحبووس، واتە ئەگەر سەدسالی ژی من ل سەر تە زندانی بکن. لێ هەموو ژێدەران بکی نڤیسینە، ب م وەرەنگ کو بکی هەلەیە و بکن سەرراستە.

- **شرۆڤە:** هەرچەندە کو ئەز ل ڤێ زندانێ دا گەلەکی پەریشە و ئالۆزم، لێ ئەز ب وێ ئالۆزی وپەریشە بوونا خوە دلخۆشم. ئەگەر ژ سەر تە سەدسالی ژی من زندانی بکن، ما ئەز قەت ژ وەسلێ بێ هێڤی دبم؟

١٨٠١- سووندێ دخۆم ئەز ب سووڕەیێ نوور
دێما کو ئەوە کتابێ مەستوور
١٨٠٢- دەھ جار ب حەقێ بەژن و بالێ
چل جار ب حەقێ زولف و خالێ

- **هەڤبەرکرن: هژ.** جاری، جاری-

- **پەیڤناسی: سووڕەیێ نوور:** سووڕەیا نوور، بیست و چوارومین سووڕەیا قورئانێ یە، لێرە دا مەبەست ژێ تەفەشا زینێ یە - **کتابێ مەستوور (کتاب مسطور):** کتێبا ڕێزدار، پرتووکا نڤیسی و خودان ڕێز و هێل - **بال:** بالا، بلندایی، بەژن –

- **جوانکاری:** سووڕەیێ نوور ئستعارەیە ژ دێما زینێ.

- **شرۆڤە: ↓**

١٨٠٣- تەحقیق ب ئافتابێ روخسار
تەسدیق ب ماهتابێ دیدار
١٨٠٤- تەئکید ب قبلەگاهێ ئەبروو
تەعزیم ب سجدەگاهێ گیسوو
١٨٠٥- سەدجار قەسەم ب هەردو نوونان
عەهدا من ئەوە د گەل عویوونان

- **هەڤبەرکرن: هژ.** تەوکید- **ڕۆ.** تەئکیدە -- **هژ.** جاری-

- **پەیڤناسی: تەحقیق:** ب ڕاستی کو، بێگومان - **تەسدیق(تصدیق):** باوەڕپێکرن، ڕاست دەرێخستن - **تەئکید:** بێگومان، براستی و پێکوتانی - **قبلەگاه:** ڕووگەھ - **قبلەگاهێ ئەبرروو:** ڕووگەھا برووپان، مەبەست ژێ

ناڤچاڤان و ئەنی یە- **تەعزیم(تعظیم):** کرنۆش، سەردانڤاندن - **سجدەگاھ:** جیهێ سجدەکرنێ- **سجدەگاهێ گیسوو:** جیهێ سەردانڤاندنا بسکان، مەبەست ژێ هەر دو بەرێن زینی نە – **هەردو نوون:** مەبەست ژێ هەردو برووید - **عەهد:** پەیمان - **عویوونان:** چاڤان –

- **جوانکاری:** خانی تەفەشا زینێ ب تاڤێ را و دیدارا وێ یان ژی چا ڤێن وێ ژی وەکاندییە هەیڤەرۆنێ، ئەنی، یان ژی ناڤچاڤانێ وێ را دبێژە قبلەگاهێ ئەبروو، لەورا کو هەردو بروو بەرێ خوە ددنە ناڤچانێ، ژ هەردو بەرێن وێ را ژی دبێژە سجدەگاهێ گیسوو، لەورا سەرێ هەردو بسکێن وێ گەهشتنە سەر هەردو بەرێن وێ. هەردو چاڤێن وێ ژی وەکاندییە ب پیتا نوونێ.

- **شرۆڤە:↓**

١٨٠٦- حەتتا رەمەڤەک هەبت ژ جانی
جانا تو د جانێ دا نەهانی

- **هەڤبەرکرن: میر.** هەبێ – **هژ.** دبت - - **میر. حم. هژ. رۆ. زا.** جانی- **ئۆس.** جانی دە- **ئە. جا.** جانێ دا-

- **پەیڤناسی: رەمەق:** تەڕایا ژیانێ، کوتاترین هێز و شیانا لەشێ - **جانا:** جانێ من، هەی جانێ، ئا ل کوتایا جان دا بانگەشانا فارسی یە.

- **جوانکاری:** پەیڤێن جانا و جان و جانی تەکریر و جناسێ ساز دکن.

- **شرۆڤە:** ئەز سووندێ دخۆم ب وێ تەفەشا تە، کو وەک سووڕەیا نوور رۆناهی و وەک پرتووکەک ریزکری و نڤیسی رێک و پێکە، ئەز دەھ جاران ب بەژن و بالا تە و چل جاران ب زولف و خالا تە سووند دخۆم. ب جوانی و راستی یا تاڤا تەفەشا تە، ب گۆڤایی یا هەیڤەرۆنا دیدارا تە، ب تەکەزی یا رووگەها برووییّن تە، ب سەردانڤاندنا سجدەگاها کەزی یێن تە، ب وان چاڤ و برووییّن تە یێن وەکە پیتا نوونێ جوان، سەد جاران سووند دخۆم، کو من وەها ژ هەردو چاڤێن تە را پەیمان گرێ دایە، هەتا کو تەڕایی ل جان و جەسەدێ من دا هەبە، ئەهەی جانانا من تو ل ناڤ جانێ من دا ڤەشێرایی.

۱۸۰۷- هندی کو ژ هجرێ بی قەرارم
ئەوچەندە ژ تـە ئومیـدەوارم

- **هەڤبەرکرن: ئە.** ئەڤ-
- **شرۆڤە:** هندی کو ئەز ل بەر دووری یا تە بێحەدوورم، هە هند ژی هێڤی یا من ب تە هەیە.

۱۸۰۸- هەرچەندە کو میـر ل من غەزەب کر
ئەڤ قەهرە ل من نە بی سەبەب کر

- **هەڤبەرکرن: هژ.** هەرچەندی-
- **جوانکاری:** پەیڤێن قەهر و غەزەب هەڤواتەنە.
- **شرۆڤە:** هەرچەندە کو میر ل من هاتە غەزەبێ، لێ ئەوی ئەڤ غەزەبا بێ هـۆ و هەگەر ل من نەکر.

۱۸۰۹- هەرچەند خەبەرێ بەکـر وی گـھ کر
ئەڤ جەبرە ل مـن ئەوی ب جھ کر

- **هەڤبەرکرن: میر.** خەبەر- **ئا.** قەوی-
- **پەیڤناسی: جەبر:** زۆر-
- **شرۆڤە:** هەر چەند کو ئەوی خەبەرێ بەکرۆکء گـھ کـر، لـێ ئـەڤ زۆرداری یـا ئەوی ل جی دا ب من کر. ئەڤ زۆرداری یا وی بێ جی نەبوو.

۱۸۱۰- لەورا کو تو شاه و ئەز گەدا بووم
ئەز بۆ تە نە کوفو و هەم لقا بووم

- **هەڤبەرکرن: میر.** شاه و- **ئا.حم. ئۆس. ئە. هژ. رۆ.** شاهی- **پرۆ.** شاه –
- **پەیڤناسی: کوفو:** هەڤتا، هەڤشان، هەنکووف - **لقا:** دیدار، راست هاتن، تووش بوون-
- **جوانکاری:** پەیڤێن شاه و گەدا دژبەرن.
- **شرۆڤە:** لەورا کو تو شاه و ئەز گەدا بووم، ئەز و تو ئەم هەمکووفی هەڤ نەبوون.

۱۸۱۱- تو مێهر جەمال و مەه جەبینی
ئەڤ چەندە لەتیف و نازەنینی

- **هەڤبەرکرن: ئا.** جەمالێ مەه – ل **پرۆ.** دا ئەڤ مالکا وەها ب تورکی ژی هاتییە: **سەن مێهر جەمالێ مەه جەبین سەن، غایەتدە لەتیفێ نازەنین سەن**
- **پەیڤناسی: مێهرجەمال:** دێم تاڤ، بەدەو وەکی تاڤێ - **مەه جەبین:** جێنیک هیڤ –
- **جوانکاری:** پەیڤێن مێهر و مەه هەڤبابەتن. جەمالا زینێ ب تاڤێ و جێنیکا وێ ب هیڤێ را هاتییە وەکاندنێ.
- **شرۆڤە:** جوانی یا تەفەشا تە وەکی تاڤێ و جێنیکا تە وەکە هیڤێ یە. تو گەلەکی نازک و نازەنینی.

۱۸۱۲- ئەز خوار و زەلیل و خاکسارم
ئەڤ رەنگە زەعیف و دلفەگارم

- **هەڤبەرکرن: ئە. خاک - ئۆس.** جیهێ پەیڤێن خاکسار و دلفەگار لێک هاتییە گوهۆڕینێ-

- **پەیڤناسی: خوار**: نزم، نەڤی - **زەلیل**: بەلەنگاز - **خاکسار**: وەکی ئاخێ، ل بەر پییان، خاکەسەر، خوەلی سەر –

- **جوانکاری:** پەیڤێن خوار، زەلیل، خاکسار و زەعیف هەڤبابەتن.

- **شرۆڤە:** ئەز بەلەنگاز و زارنجی و خوەلی سەر و نەوی و نەدار و ژار و دل بریندارم.

١٨١٣- پەروانە مە تەن م دایە ئاگر
سۆهتیمە ب باتن و ب زاهر
١٨١٤- نیلۆفەرە دل تو ئافتابی
تەن شوبهێ کەتان تو ماهتابی

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** کەتان و –

- **پەیڤناسی: کەتان:** کتان، گیایەکە کو ژ لیفێن وێ پارچە یان دتەونن، پارچەیێ کەتانی-

- **جوانکاری:** گولا لاولاوکێ چاوا تێدکۆشە کو خوە بگەهینە تاڤێ، دلێ مەمێ ژی وسان تێ دکۆشە کو خوە بگەهینە تاڤا تەفەشا زینێ، یان چاوا ب دیتنا تاڤێ ڤەدبە، دلێ مەمێ ژی وسان ب دیتنا رووێ زینێ ڤەدبە. کەتان چاوا ل بەر هەیڤەرۆنێ دبرقە، یان ژی ل بەر هەیڤەرۆنێ درزە، لەشێ مەمێ ژی وسان ل بەر هەیڤەرۆنا رووێ زینێ گەش دبە، یان ژی ژ بۆ وێ درزە.

- **شرۆڤە:** ئەز پرپرۆکەکم کو من لەشێ خوە دایە بەر ئێگر، ئاگر بەربوویە زاهر و باتنا من، ئەز ب گشتی ئاگر دادایی بوومە. دلێ من وەکی لاولاوکێ یە و تو ژی تاڤا منی. لەشێ من وەکی کەتانێ یە و تو ژی هەیڤەرۆنا منی.

١٨١٥- گەر تـەن بـڕزت وە یا ببـت خـەرق
وەر دل بـبتن د بەحرێ غەم غـەرق
١٨١٦- حـەقـێ مـنە عـەدلـە زولـم نـینـە
خاسـییـەتـێ ئـاگـرێ ئـەڤـینـە
١٨١٧- ئـەڤ چـالە ئـەگـەر چ زێـدە کووڕە
ئـەمـما ژ عـــەدالـــەتـێ نـە دوورە

- **هەڤبەرکرن: میر. ئە. رۆ.** چال-

- **پەیڤناسـی: بـڕزت:** بـڕزە، پلپۆسـەکی ببـە - **خـەرق:** دڕیـایی، کـەون - **غەرق:** نۆقم، جووم-

- **شرۆڤە:** ئەگەر لەشێ من بڕزە و یان ژی پرتی پرتی ببە و دلێ مـن ل دەریایـا دەرد و خەمـان دا نـۆقم ببـە، ئـەڤ هنـدا دادکـاری یـە و زۆرداری نینـە. ئەڤـا تایبەتمەندی یا ئاگرێ ئەڤینێ یە. هەرچەندە کو ئەڤ چالا گەلەکی کووڕە، لـێ ئەڤ هندە دوور ژ دادکاری یێ نینە.

١٨١٨- سـۆفیـمـــە و سـەومـەعـە نشینم
خۆش تالـبێ نووڕێ رووبێ زیـنم
١٨١٩- حـاسـل قـەومـی مـەقامێ مووتوو
بەر مەوجبێ قـەبلە ئـەن تەمووتوو

- **هەڤبەرکرن: میر.** قەوی- **ئۆس.** کو قەوی-

- **پەیڤناسـی: سـەومەعە:** دێـر - **سەومەعەنشـین:** راهـب، رەبەنـێ دێـران - **حاسل(حاصل):** وەلحاسل، ب کورتی - **حاسلقەومی:** دەستڤەهات – **مووتوو (موتـوا):** بمـرن - **بەرمەوجبـێ:** گـۆرەکی - **قەبلـە ئـەن تەمووتـوو (قبل ان تموتوا):** بـەری وێ هنـدێ کـو ت بمـرن - **موتـوا قبـل ان تموتـوا.** گۆتنەک عارفانە، واتە بەری مرنا خوە دەست ژ هەموو ژیـانێ بکێشـن و تەنـێ خودێ ب بیر بینن.

- **جوانکاری:** حەدیسا پێغەمبەر ئقتباس کرییە.

- **شرۆڤە:** ئەز سۆڤیمە و رەبەنێ ل بەر دەڤێ دێرامە و داخوازا من دێتنا رووێ زینێ یە. ب کورتی ژ من را پلەیا بمرە بەری وێ هندێ کو بمری دەستڤەهاتییە.

۱۸۲۰- تەزکییەیێ نەفسێ بوو موکەممەل
تەسفییەیێ قەلبێ بوو موحەسسەل

- **هەڤبەرکرن: هژ.** قەلبێ-

- **پەیڤناسی: تەزکییە:** پاکی، پاکبوون - **موکەممەل:** تەکووز، تەواو - **تەسفییە:** رۆژن و ساف بوون، پاکژی - **موحەسسەل(محصل):** پەیدابوویی، دەستڤەهاتی –

- **جوانکاری:** تەزکییە یێ نەفس و تەسفییەیێ قەلب ژ بوێژێن عارفانە نە و پێکڤە پەیوەندی دارن.

شرۆڤە: پاکژی یا رووحی ژ من را تەکووز بوو و سافیتی یا قەلبی دەست من ڤە هات.

۱۸۲۱- ئایینەیێ رووحێ بوو موجەللا
نەفس و دل و جان بهەڤ موسەففا

- **هەڤبەرکرن: هژ.** رووحێ - - **میر.** نەفسێ دل-

- **پەیڤناسی: موجەللا:** جەلاکری، تڤتڤاندی - **موسەففا(مصفا):** سەفادار، ب خوەشی، ساف و رۆژن بوویی -

- **جوانکاری:** پەیڤێن رووح و نەفس و دل و جان هەڤبابەتن.

- **شرۆڤە:** نەینووکا دلێ من هاتییە تڤتڤاندنێ و رووح و دل و جانێ من ب هەڤرا پاک و رۆژن و ساف بوونە.

۱۸۲۲- ئەو موعتەکفێ د غەورێ چاڵێ
هێژا نەگەهیشتی دەورێ سالێ

- **هەڤبەرکرن:** ژ بل **هژ.** ل هەموو ژێدەران دا "دەور" هاتییە-
- **پەیڤناسی: موعتەکەف:** گۆشەنشین، ئەوێ کو چەندین رۆژان ل دوو هەڤدورا ل گۆشەیەک پەرستشگەهێ دروونێ و پێدەر خەریکی زکر و تاعەتان دبە - **غەور:** کوورانی –
- **جوانکاری:** پەیڤێن دەور و غەور پێکڤە جناسێ ساز دکن. ئەڤ مالکا هەلبەستێ خودانێ دو پاشبەندانە.
- **شرۆڤە:** ↓

۱۸۲۳- بەلکی نە چل و نە ئەربەعینەک
زەننا د دلێ وێ بوو یەقینەک

- **هەڤبەرکرن:** ئە. دا-
- **پەیڤناسی: ئەربەعین:** چل، چلە - **زەنن(ظن):** شک، گومان - **یەقین:** باوەری یا دوروست و تەکووز –
- **جوانکاری:** پەیڤێن چل و ئەربەعین هەڤواتەنە. پەیڤێن زەنن و یەقین دژبەرن.
- **شرۆڤە:** ئەو گۆشەنشینێ کوورانی یا چاڵێ دا، هێ سالا وی تەمام نەبوویی، هێ چلەیەک ل سەر چلە نشینی یا وی را نەبهۆری بوو، کو شەک و گومانا د دلێ وی دا بوو یەقین و ب گشتی گەهیشتە پلە یا بلندە یەقینێ.

١٨٢٤- مەشهوود دبوون ل قـەلـبـء ئـەنوار
مەکشووف دبوون ل بەر وء ئەسرار

- **هەڤبەرکرن: میر.رۆ.** دبوون، بووین- **هژ. پرۆ. ئا. ئە. زا- جا.** بوین، بووین- **ئۆس.** بووین، بوویین- **رۆ.** د -

- **پەیڤناسی: مەشهوود:** دیار - **ئەنـوار:** پڕانەیـا نـوور، رۆنـاهی - **مەکشـووف:** کەشف بوویی، ل بەرچاڤان-

- **شرۆڤە:** نووریّ ل دلیّ وی دا دیار دکر، رازێن سەرگرتی ل بەر وی ڤەدبـوون و ب رازا دلان ئاگادار دبوو.

١٨٢٥- ئاییـنەیـیّ دل وە بـوو موسـەیـقـەل
سووڕەت وە ب مەعنی یێ موبەددەل

- **هەڤبەرکرن: پرۆ.** بوو –

- **پەیڤناسی: موسەیقەل(مصیقل):** تیف تیفە دایی، چلڤلاندی، ساف و هولوو کری - **سووڕەت:** شکل، وێنە، لایێ دیار و دەرڤەیی هەبوونیّ - **مەعنی:** واتە، لایـیّ هوندورانی و نادیارە هەبوونیّ –

- **جوانکاری:** دل ب نەینووکەکێ هاتییە وەکاندنیّ. پـەیڤێن سـووڕەت و مەعنـی دژبەرن.

- **شرۆڤە:** نەینووکا دلیّ وی وسان ساف و رۆناهی بوو، کووێنە یا تشتان ل دلیّ وی دا ژیّ را دبـوو واتەیـا وان تشـتانە. ب دیتنـا رووییـیّ تشـتان و مرۆڤـان ل هوندورِیّ وان ئاگادار دبوو.

١٨٢٦- ئەو هەیکەلێ مەتلەبا مەجازی
بوو مەلعەبیّ تفلیّ عەشـقبازی

- **هەڤبەرکرن: ئا. ئە.** هەیکەل و- **ئۆس.** هەیکەلە - - **ئا.** عێشق و بازی-

- **پەیڤناسی: هەیکەل:** لەش، پەیکەر - **مەلعەب:** پێلیستۆک، پێلەیزۆک –

- **شرۆڤە:** ئـەو لاشـێ داخوازکـارێ تشـتێن مەجـازی، بـوو پێلەیزۆکـا زارۆکـێن ئەڤینبازی یێ. لاشـێ مەمـۆ کـو پـێش دا داخـوازا رووبـێ زینـێ و ئەڤینـا وێ کو ئەڤینـا مەجـازییە دکـر، لـێ نهـا ئـەو لاشـا بـوویە پێلەیزۆکـا ئەڤینبـازێن راستین و حەقیقی.

١٨٢٧- ئەف مومکن و ماسەوا سەراسەر

فیلجوملە ژ بۆ وێ بوونە مەنـزەر

- **هەڤبەرکرن: میر. رۆ. ئەو- پرۆ. ئەڤ-**

- **پەیڤناسی: مومکن و ماسـەوا:** هەرتشـتێن هەیـی ژ بلـی خـودێ - **مەنـزەر:** دیمەن، بەرچاوەن –

- **شرۆڤە: ↓**

١٨٢٨- ئـەڤ دار و بـەر و دەواب و ئـنسـان

ئەڤ مەعدەن و ئەڤ نەبات و حەیوان

١٨٢٩- هـەرچی کـو ب دل وێ لێ نـەزەر کر

هەرچـی ب خـــەیـال لـێ گـوزەر کـر

- **هەڤبەرکرن: میر.** وی نەزەر- **- میر. رۆ. هژ.** وی لێ –

- **پەیڤناسی: دار:** درەخت - **بەر:** کەڤر - **دەواب:** چوارپێ، دەوار –

- **جوانکاری:** دژبەری ل نیڤەکا پەیڤێن دار و بـەر، دەواب و ئنسـان، مەعـدەن و حەیوان دا هەیە. هەڤپەیوەندی ل نیڤەکا پەیڤێن مەعدەن، نەبات و حەیـوان دا هەیە.

- **شرۆڤە: ↓**

۱۸۳۰- هەریەک دنوما ژ بۆ وێ زینەک

مەشهوود ژ هەریەکێ یەقینەک

۱۸۳۱- گۆیا بخو ئەو رەسەدنشـین بوو

ئـەو چـال ژ بۆ وێ دووربین بوو

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** دینەک-

- **پەیڤناسی: رەسەد(رصـد) خـانە:** جیهـێ کـو سـتێرناس لـێ درووونـێن و ب دووربین و ئـامیرێن تـایبەتی بـەرا خـوە ددنـە ئسـتێران و لێکـۆلینێ ل سـەر ئستێران دکن - **رەسەدنشین:** کەسێ کو ل رەسەدخانێ دادروونێ-

- **شرۆڤە:** هەموو تشتێن جیهانێ ژ وی را دبوونە دیمەن ود هـاتن پـێش چـاڤێن وی. دار و بەر، چارپێ و مرۆڤ، بنەکان و روسکۆک و ئـاژەل، هـەر چـی یـا کـو ئەوی ب دلێ خوە لێ مێزەکرا، هەر تشتا کو ئەوی ل خەیالێ خـوە را دەربـاس کرا، چون گەهیشتبوو پلەیا یەقینێ، هەریەک ژ وی را وەکی زینێ یەکێ دهـاتن خوویانێ و هەریەک ژێ را نموونەیەک ژ یەقینی یا هەبوونا خودێ بـوون. تـە دگۆت قەی کو ئەو بخوە ببوو رەسەدنشین و ئەو چالا ژی ژێ را ببـوو دووربینـا رەسەدنشینان. ل وێ را ب دووربینا یەقینێ بەرا خوە ددا جیهانێ و هەبوونێ.

(٤٥)

مەئیووسی یا زینێ یە ب سەبەبێ مەحبووسی یا مەمێ و مەئنووسی یا وێ یە ب غەم و دەرد و ئەلەمێ

١٨٣٢- زینا کو ب دەردێ هجرێ غەمگین
بی سەبر و سوکوون قەرار و تەمکین

- **هەڤبەرکرن: میر.** دەرد و هجر و- **ئا.** هجر و-
- **جوانکاری:** پەیڤێن سەبر و سوکوون و قەرار و تەمکین لێرە دا هەڤواتەنە.
- **شرۆڤە: ↓**

١٨٣٣- هندی وەکو مەم نەبووی مەحبووس
هێژا نەدبوو ژ وەسڵێ مەئیووس
١٨٣٤- گاڤا وەکو مەم گەهەشتە چاڵێ
ئومید نەما ژ بۆ و سالێ
١٨٣٥- نوزهەتگەهـ و شەهنشین و ئەیوان
لێی بوونە حەسار و حەبس و زندان

- **هەڤبەرکرن: هژ.** نەزهەتگەهـ و- **ئا.** شەهنشینێ-
- **پەیڤناسی: نوزهەتگەهـ:** سەیرانگەهـ – **لێی:** ل وێ- **حەسار (حصار):** ککەلا، دیواری بلند، شووره - **حەبس:** بەندیخانه، زندان-
- **جوانکاری:** پەیڤێن نوزهەتگەهـ و شەهنشین و ئەیوان ب هەڤرا و پەیڤێن حەسار و حەبس و زندان ژی ب هەڤرا هەڤبابەتن. پەیڤێن حەبس و زندان هەڤواتەنە.

- **شرۆڤە:** زینا کو ژ دەردێ دووری یا مەمێ بێ ئـارام و حـەدوور و بـێ سـەبر و بێهنچکیایی ببوو، تا وێ دەمێ کو هێ مەمێ نەهاتبوو گرتنـێ، هێڤـی یـا وێ ب پێگەهیشتنا مەمێ هەبوو، لێ دەما کو مەم ل بنێ چالێ دا گیرۆدار و دەسـت ب سەر بوو، ئێدی چ هێڤی ژ بۆ زینێ نەمان. سەیرانگەه و شاهنشین وئەیوان ژێ را ببوون وەکی حەسار و بەند و بەندیخانەیان.

١٨٣٦- هندی وەکو شەربەت و طەعام بوون
گۆیا کو ل وێ هـەمی حـەرام بوون

- **هەڤبەرکرن: هژ.** بوو، بوو –
- **پەیڤناسی: شەربەت:** ڤەخوارن - **طەعام:** تەعام، خوەرەک - **حەرام:** نارەوا –
- **شرۆڤە: ↓**

١٨٣٧- جانی نەدکر چـو خواب و راحەت
جسمی نەددی چو تاب و طاقەت

- **هەڤبەرکرن: هژ.** جانێ - **حم.** خواب راحەت- - **هژ.** جسمێ - **ئۆس.** قە –
- **پەیڤناسی: خواب:** خەو - **راحەت:** حەسـیانەوە، ڤەحەسـیان - **تـاب:** تـاو - **طاقەت:** تاقەت، شیان-
- **شرۆڤە: ↓**

١٨٣٨- ئەورەنگ زەعـیف و ژار بووبوو
گۆیا کو ب جسمء تار موو بوو

- **هەڤبەرکرن: هژ.** ئەورەنگـە - **ئـە.حـم. ئـۆس.** جسـمی– **هـژ.** جیسـمی- **ئا.** تارە-

- **پەیڤناسی: زەعیف(ضعیف):** ژار، لاواز، قۆڕ، لەر، لەخەر - **بووبوو:** ببوو، کریابوو - **تار:** تا، تاف، تێل، هەڤدە –

- **شرۆڤە: ↓**

١٨٣٩- ئەو موو کریایە زەعفەرانی
تەشبیە ب رەنگ و رووین خانی

- **هەڤبەرکرن: میر. ئە.** کریای زەعفەرانی - **ئا. ئۆس.** کریا ژ زەعفەرانی - **رۆ.** گریایە زەعفەرانی- حم. گریای زەعفەرانی – **زا.** گریا ژ زەعفەرانی – **جا.** گریایی زەعفەرا- **هژ.** گەڕی یا ژ زەعفەرانی- - **ئا. رۆ. میر. زا. جا.** رەنگێ رووین- **پرۆ. ئۆس. حم. هژ.** رەنگ و رووین - **ئە.** رەنگ دوی-

بالکێشی: رەنگ و روو دەبێ ژ رەنگێ روو سەرراست تر بە، لەورا دەما کو ئەم کورد پرسێ ژ رەوشا تەندوروستی یا کەسەکێ/کەسەکی دکن، ئەم دپرسن؛ قە رەنگ و رووین وی/وێ چاوا بوو.

- **پەیڤناسی: زەعفەرانی:** وەکە زەعفەرانێ زەر - **رەنگ و روو:** تەفەش، دێم، رەوشا رووڤەیی-

- **شرۆڤە:** هندی وەکو خوارن و ڤەخوارن بوون، تە دگۆ کو ژێ را حەرام بوون، دەڤ ل تشتەکێ نەددا. خەو و ڤەحەسیان ژ لەشێ وێ رەڤین و تاب و تەوان ژ جانێ وێ هەلاتن و ل بەر وێ هندێ پڕ لاواز و بێ هێز ببوو. وسان ژار ولەخەر ببوو، تە دگۆت قەی تێلەک موویە، لێ ئەو تێلا موو ژی ل بەر لاوازی یێ وەکی رەنگێ و رووین خانی زەر و زەعفەرانی ببوو.

١٨٤٠- شەب تا ب سەحەر، سەحەر حەتتا شەب
فارغ نەدبوو ژ زکرێ یارەب
١٨٤١- هەر لەحزە دگۆتە چەرخێ دەڤار
کەی زالمێ بی ئەمان و خوونخوار

- **هەڤبەرکرن: ئە.** زالم و - **هژ.** ئەمانێ- ئەڤ مالکا ل حم. دا نەهاتییە.

- **جوانکاری:** هەر دو پەیڤێن شەب و سەحەر هەم تەکریرێ ساز دکن و هەم ژی دژبەرن.

- **شرۆڤە:↓**

١٨٤٢- من قەسد و غەرەز دگەل تە نینە
ئایا تە دگەل مـن ئـەڤ چ کیـنە

- **هەڤبەرکرن: هژ. تو. ئا.رۆ.** مە- **پرۆ.** من-

- **شرۆڤە:↓**

١٨٤٣- دەورەک تە نەکر دەمەک ژ بۆ من
پڕ دی تە مەگەر مەمەک ژ بۆ من

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** تەنهیر نەکر- **پرۆ.** پڕ دی تە مەگەر- **ئا.** تو دەمەک مەمێ –

- **پەیڤناسی: دەورەک:** زڤرانـەک، چەرخـەک - **دەمـەک:** دەمەکـێ، گـاڤەکێ - **پڕدی:** گەلەک دیت –

- **شرۆڤە:↓**
١٨٤٤- نوورەک د رووین مە کر تە پەیدا
سۆهتن ل مەمێ تە پێ سووەیدا

- **هەڤبەرکرن: ئە.** روخێ –

- **شرۆڤە:↓**

١٨٤٥- شەوقەک د روخێ مەمێ تە هل کر
قەلبێ مە ب وێ تە سۆت و کول کر

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** ژ روویی –
- **پەیڤناسی: شەوق**:رۆناهی، نوور - **کول**:برین –

١٨٤٦- ئایا تە چ مەسلحەت د من دی
نیشانێ م دا تە یێکێ جندی

- **هەڤبەرکرن: میر.** نیشان مە دا تە یێکێ جندی- **ئە. ئا. رۆ. حم. زا. جا.**
نیشانێ مە دا تە یێکێ جندی- ئۆس. نیشان مە دی تە یێک چەندی- **هژ.** نیشانی مە دا تە ئیکە جندی –
- **پەیڤناسی: مەسلحەت(مصلحت)**:مەسلەحەت، فایدە، بەهرە –
- **شرۆڤە:↓**

١٨٤٧- ئەووەل تە کوسا ل من عەیان کر
پاشێ تە چرا ل من نەهان کر

- **هەڤبەرکرن: ئە.** تە ل من کوسا- **حم. بر.هژ.**کوسان-
- **جوانکاری:** پەیڤێن ئەووەل و پاشێ و پەیڤێن عەیان و نەهان دو بە دو ب هەڤرا دڤبەرن. ئەڤ مالکا ب شێوەیا موازنە یێ هاتییە دارشتنێ.
- **شرۆڤە:↓**

١٨٤٨- سۆهتم تە ب ئاگرێ فراقێ
کوشتم تە ب دەردێ ئشتیاقێ

- **هەڤبەرکرن: ئە.ئا. حم. هژ.** سۆهتین، کوشتین- **رۆ.** ئفتراقێ –
- **شرۆڤە:↓**

۱۸٤۹- عالەم هەمی پێکڤە شاد و خوڕەم
داینە مـن و مەمـێ تـە مـاتـەم

- **هەڤبەرکرن:** ئۆس. مانەندێ من و مەمێ نە ماتەم-
- **پەیڤناسی:خوڕەم:** شاد و کەیفخۆش، شا و شێن، کەسک و شین،-
- **جوانکاری:** شاد وخوڕەم هەڤبابەتن. شاد و خوڕەم د گەل ماتەم دژبەرن.
- **شرۆڤە:↓**

۱۸۵۰- دەردێ خـو ژ بـۆ مـــرا بـبـێـژە
ژەهـرا د دلـێ خـــو دا بـــرێـژە
۱۸۵۱- یووسف تە ل من شەهاندە چالێ
هیشـتم تە د ڤـێ خەرابـە مـالێ

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** شیاندە **- - ئا.** هیشتیمە د **- هژ.** کوشتم تە د-
- **پەیڤناسی:ژەهرا دل رێتن:**ژەهری یا دلء رژاندن، کولا دلێ خوە دەرێخستن- **شەهاند:** شاند، رێ کر.
- **جوانکاری:**یووسف ئستعارەیە ژ مەمۆ. چال ئستعارەیە ژ زنـدانێ. ئـەڤ مالکـا هەلبەستێ تەلمیحە ژ بۆ سەرهاتا یووسف پێغەمبەر-
- **شرۆڤە:**هەر شەڤ تا سبێدێ و هەر سبێدەیان تا شەڤ کارێ وێ ببـوو زکـرێ خودێ و هەردەم دگۆتە چەرخا فەلەکـێ: ئەهـەی زالمـا زۆردار و بـێ ئەمـان و خوونخوار، چ کین و غەرەزا من ب تە را تونەیە، لێ گەلۆ هۆ و هەگەرا ڤێ کینا تە ب من را چییە؟ تە جارەکێ ل سەر دل و داخـوازا مـن چەرخـەک لـێ نـەدا. گەلۆ ما تە مەمۆیەک ژ من را گەلەک دیت، کو تە ئەو ژ دەسـتێ مـن ئستاند؟

ته نوورەک ل تەفەشا من دا پەیدا کر و ب وێ نووری تـە دل و هنـاڤێن مەمـۆ شەوتاندن. ته شەوقەک ژی ژ رووین مەمێ هل کر و ب وێ شەوقێ تـە دلـێ من سۆت و کول کر. گەلۆ ته چ بەهرە و سوود ل وێ هندێ دا هەبـوو، کـو تـە یەکی خوەشکۆک نیشانی من دا ؟ ته چما پـێش دا ئـەو نیشـانی مـن دا و لـێ پاشێ ته ئەو ژ من ڤەشـارت؟ تـە ئـەز ب ئـاگرێ دووری یـێ شـەوتاندم و ل دەردێ خـوازیکێ دا کوشـتم. گشـتی خەلکـێ جیهـانێ ب هەڤـرا شـاد و کەیفخۆشن، لێ ته دەرد و خەم دانه من و مەمـۆ. دەردێ خـوە ژ مـرا بێـژە و ژەهری یا د دلێ خوە دا برێژە. جا بێژە کانێ ته چما یووسفێ من شـاندە بنـێ چالێ و ته ئەز تک و تەنێ ل ڤێ خەرابە مالێ دا هێلام ؟

۱۸۵۲- یەعقووب سفەت حـەزین و نالان
سەبرا دل و جان ته بر ب تـالان
۱۸۵۳- ئەز ماییـمە هـەروەکی زولـەیـخا
بی یووسف و بی مـوراد و مـەئوا

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** سەبر و- **- ئە.ئا.** تەنها-

- **جوانکاری:** ل ڤـان هـەردو مالکانـا دا تـەلمیح هەیـە.خـانی ئشـارەیی ژیانـا یەعقووب و ژیانا زولەیخایێ یا بێی یووسـف دکـە. گـۆرەکی چیرۆکـان ل نـاڤ دانزدە کوڕێن یەعقووبء دا بێهنا یەعقووبء تەنێ ب یووسـفء دەردکـەت و پشتی کو برایان دەرەودا ئەو گوراخواری کرن، دیسان ژی یەعقووب هه سـەبر کر هەتا کو جارەک دی یووسـف گەهشـتێ. دەمـا کـو عەزیـزێ مسـرێ مـر و یووسف بوو عەزیزێ مسرێ، زولەیخا کو ل ئەڤینا یووسفء دا دشەوتی، دەست ژ مال و حالێ خوە کشاند و چوو ل کۆلکەکێ دا کو ل سـەر رێ یـا نێچیرگەهـا یووسفء بوو، دژیا. خانی ل بەر ڤێ هندێ یە کو ژ زار زینێ ژ فەلەکێ را دبێـژە تە ئەز بێ مراز و مەئوا (مال و پەناهگەه) هێلام. مەبەست ژ خرابەمالێ دکـارە هەم کۆلکا زولەیخایێ بە، هەم ژی دکارە ژ کولبەیا ئەحزان واتە کۆلکـا دەرد و کولان یا یەعقووبی بە.

- **شرۆڤە:** ئەز وەکی یەعقووبء خەمگین و ب نالین و گرین مامە و تە سەبرا دل و جانێ من تالان کر. ئەز وەکی زولەیخایێ بێ یووسف و بـێ مـراز وبـێ مـال وژیان مامە.

بالکێشی: ل ئۆس. دا ل جیهێ ڤێ مالکێ ئەڤ مالکا ژێرێ هاتییه:

ئەز مامه سەفیل و ژار و مەحروووم
دوورم ژ رووین د حوسن ئەفـزوون

ئەڤ مالکا ل ئا. دا ژی وەها هاتییه:

ئەز مامه سەفیل و ژار و مەحـزوون
دوورم ژ رووین حوسـن ئـەفزوون

دیارە نه یا خانی یه.

- **پەیڤناسی: حوسن ئەفزوون:** زێدەکەرێ جوانی یێ-

١٨٥٤- گەه شکوه دکر ژ بۆ مەمێ ژار
کەی یووسفێ بێگـونەه گرفتار
١٨٥٥- دا فکر نـەکی کو راحـەتم ئەز
دا زەن نەبەری ب تـاقەتم ئەز

- **پەیڤناسی: شکوه:** شکایەت، گلی، گازندە، سکالا - **زەن(ظن) نەبەری:** زەنێ نەبی، شکێ نەکی، گومان نەکی –

- **شرۆڤه:** هندەک جاران ژی ژ بۆ مەمۆ گازندە و سکالا دکـر و دگـۆت: ئەهـەی یووسفێ کو تو بێگونەه هاتیی گرتنێ. وە هزر نەکـە کـو ئـەز ل دووری تـە دا راحەتم و چ خەما من نینه. وێ گومانێ نەکە، کو ئەز بێی تە ل سـەر هۆسـت و گاڤێ خوە مامه.

١٨٥٦- وەللاهِ قەسەم دکەم ب باری
رۆژێ د سپی شـەڤێ د تـاری

- **هەڤبەرکرن: هژ.** وەللاهی-

- **جوانکاری:** پەیڤێن رۆژ و شەڤ و سپی و تاری دژبەرن.

- **شرۆڤه: ↓**

۱۸۵۷- نینن ژ م را چو خواب وخوارن
ئیللا کو دو دیده خـوون دبارن

- **هەڤبەرکرن: ئا. بر. نینە- ئا. ژ –**

- **شرۆڤە:** ئەز ب خودێ یـێ خـوە سـووند دخـۆم، کـو ل دریژایـا رۆژێـن رۆن و شەڤێن تاری دا بێی تە من چ خەو و خوارن تونەیە. تەنێ کارێ مـن ل دووری یا تە دا ئەوە کو ئەز ژ هەردو چاڤان خوونێ ببارینم.

۱۸۵۸- بیداریيە سەنعەتێ دو چاڤان
خوونخـواریيە خوارنا هناڤان

- **هەڤبەرکرن: ئە. جیهێ هەردو نیڤمالکا لێک هاتییە گوهۆڕین-**

- **پەیڤناسی: بیداری:** هوشیاری، نەرازان – **سەنعەت(صنعت):** کار، پێشە –

- **شرۆڤە:** دووری تە کارێ هەردو چاڤێن من هوشیاری و نەرازانە و دل و هناڤێن من ل دووری یا تە دا خوونا خوە ڤەدخۆن.

۱۸۵۹- ئەی قبلەیێ قـەلبێ من ب دلخـواە
وەی کەعبەیێ جان ب کەعبەتوللاە
۱۸٦۰- هـەر لـەحـزە ژ دەسـتێ فـرقـەتا تە
هـەر وەقت ژ دەردێ حـەسـرەتا تە

- **هەڤبەرکرن: : رۆ.** لەحزە- **پرۆ.** وەقت - **ئۆس.** حرقەتا-

- **پەیڤناسی: قبلەیێ قەلب:** رووگەها دلی- **ب کەعبەتوللا:** سوێند ب مالا خودێ –

- **جوانکاری:** پەیڤێن قبلە و قەلب جناسێ ساز دکن. هەردو پەیڤێن کەعبە تەکریێ چێ دکن.

- **شرۆڤە:↓**

١٨٦١- سەد ئاە و دوسەد ئەنین و ئەفغان
بی گاف م تێن ژ نیڤ دل و جان

- **هەڤبەرکرن:: ئا.** هەردەم کو مە-

- **پەیڤناسی:ئەنین:** نالین- **ئەفغان:**ئاە و نالە، گازی و نالین-

- **جوانکاری:** پەیڤێن ئاە، ئەنین و ئەفغان هەڤواتەنە. تەناسوب ل نیڤەکا پەیڤێن دل و جان دا هەیە.

- **شرۆڤە:↓**

١٨٦٢- ئەڤرەنگییە حالێ من شەب و رووز
حالێ تە کوسانە ئەی دل ئەفرووز

- **هەڤبەرکرن:: ئە.** ئەڤرەنگەهە- **ئۆس.** ئەڤرەنگە حالێ مە- **هژ.** ئەڤرەنگەیە-

- **پەیڤناسی: دل ئەفرووز:**رۆناهێدەرێ دل، دلخۆشکەر-

- **شرۆڤە:** ئەهەی رووگەها دلێ من ب دلخواز و ئەهەی کەعبەیا جانێ من، ئەز سووندێ دخۆم ب مالا خودێ، کو ل نەچاری و بێگاڤی یێ دا، هەرگاڤ ژ دەستێ دووری یا تە و هەردەم ژ دەردێ خوازیکا تە دا سەد ئاە و دو سەد نالین و کالین ژ نیڤەکا دل و جانێ من دەرتێن. شەڤ و رۆژ رەوشا من وەهایە، لێ رەوشا تە چاوایە ئەی دل رۆژنکەرۆ!؟

١٨٦٣- زندانی یێ من تـه کـێ جـه‌لـیسـه
سه‌ودایی یێ مـن تـه کـێ ئه‌نیـسه
١٨٦٤- ئه‌ی دل تو ژ قه‌لبێ من ب ده‌رکه‌ف
وه‌ی جان تو ژ بۆ دلی ب به‌ر کـه‌ف

- **هه‌ڤبه‌رکرن: : هژ.** دلێ-

- **په‌یڤناسـی: زنـدانی**: به‌نـدی - **جـه‌لیس**: هه‌ڤـده‌م - **سـه‌ودایی**: ئه‌ڤینـدار - **ئه‌نیس**: هۆگر - **قه‌لب**: لێره دا تێ ب واته‌یا هوندوڕ - **ب به‌رکه‌ڤتن**: ل پێشی یێ که‌تن-

- **جوانکاری**: مالکا ١٨٦٣ ب شـێوه‌یا ته‌رسـیعێ هـاتییه ڤه‌هانـدنێ. قه‌لـب و دل هه‌ڤواته‌نه، په‌یڤێن قه‌لب و دل و جان هه‌ڤپه‌یوه‌ندن.

١٨٦٥- هوون هه‌ردو هه‌ڕن مه‌مێ ببینن
لێ یه‌ک خه‌به‌رێ ژ بـۆ م بیـنن

- **شـرۆڤه**: ئه‌هـه‌ی به‌نـدی یـێ مـن کـێ هه‌ڤپـال و هه‌ڤـالێ تـه یـه؟ ئه‌هـه‌ی سه‌وداسه‌رێ من کێ هه‌ڤده‌مێ ته یه؟ ئه‌ی دلۆ تو ژ هوندوڕێ من ده‌رکه‌ڤـه و ئه‌ی جانۆ تو ژی ببه رێڤه‌به‌رێ دلـی و هـوون هـه‌ردو هـه‌ڕن و مه‌مـێ ببیـنن و نووچه‌یه‌کێ ژ وی ژ مڕا بینن.

١٨٦٦- ئه‌ی دل تو کو لێ دکی سه‌لامێ
زوو بینـه‌ڤه بـۆ م را پـه‌یـامـێ

- **هه‌ڤبه‌رکرن: ئه.** وه‌کو- **ئا. حم. هژ.** تـو کـو- - **میـر. رۆ.** ژ بـۆ مـرا- **پـرۆ. بینه‌ڤه بۆ م-**

- **شرۆڤه: ↓**

١٨٦٧- کانی ب چ حاله ئـه‌و گـرفـتار
دابین چ خه‌یاله ئه‌و دلئه‌فگار؟

- **هه‌ڤبه‌رکرن: : ئه.حم. زا. جا. پرۆ.** کانین - **میر.ئا. بر.رۆ. هـژ.** کـانی --

ئا. دانی چ خەیالە- **پرۆ. میر.** دانی ب چ خەیالە- **ئۆس.** دابـین چ خەیـالە ئەی - **هژ. رۆ. ئە. جا. زا. حم.** دانین -

- **پەیڤناسی:کانی:** کانێ- **دابین** : دا کو ببینن، دا کو بزانن-
- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا ب شێوەیا موازەنەیێ هاتییە ڤەهاندنێ.
- **شرۆڤە:↓**

١٨٦٨- کانێ ل مە ئاشە یانە زیـزە
باغێ وی بەهارە یان پەییزە

- **هەڤبەرکرن: میر. ئۆس.** هاشە یا نە- **ئا.** ئاشتە یانی – - **رۆ.** یا- **پرۆ.** یان- **میر. ئە. حم.** پاییزە-
- **پەیڤناسی: ئاش:** پێکهاتی، سل نەبوویی - **یانە:** یان نا - **زیز:** سل بـوویی، قەهری، سووهاتی، خەیدی - **پەییز.** پەهیز، بەهیز، پاییز-
- **جوانکاری:** پەیڤێن زیـز و ئـاش پێکڤـە و پـەیڤێن بەهـار و پەییـز ژی پێکڤـە دژبەری یێ ساز دکن.

شرۆڤە:↓

١٨٦٩- خوشرەنگ و لەتیفە شوبهێ سـۆرگول
یـان ژار و زەعیـفە مسـلـێ بولـبـول

- **هەڤبەرکرن: میر.** لەتیف و - - **ئە. ئا. ئۆس.** یا- **میر.** زەعیف و-
- **جوانکاری:** پەیڤێن خۆشرەنگ و لەتیف و پەیڤێن بلبل و سـۆرگول هەڤبـابەتن. پەیڤێن ژار و زەعیف هەڤواتەنە. پەیڤێن مسل و شوبهێ ژی هەڤواتەنە.
- **شرۆڤە:** دلۆ دەما کو تە سلاڤ ل مەمۆ کر، تکایە زوو ژ من را پەیاما وی بینە و

ژ مـن را بێـژه کـانێ ئـەو گیـرۆدارا ل چ رەوشـێ دا یە؟جـا ببینـە کـانێ ئـەو دلبریندارا ل چ هزرێ دایە؟ کانێ ل من سل بوویە، یان ژی ب مـن را ئاشـتە؟ کانێ باغێ ژیانا وی وەکی بوهارێ کەسک و شین و شایە، یان وەکی پەهیـزێ زەر و زەرحمی و بەهی و پەژمری یە؟ کانێ وەکی سۆرگولان گەش و خـوەش و نازک و نازەنین مایە، یان وەکی بلبلی ژار و لاواز بوویە؟

۱۸۷۰- ئەیوان ل م بوویە داریّ مێـحننەت
زندان ب م بوویە باغـێ جەنـنەت

- **هەڤبەرکرن: ئا.ئە. ئۆس.** ل –
- **پەیڤناسی: دار:** مال، خانی - **داریّ مێحننەت:** مالا ئێش و ئازاران –
- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا ب شێوەیا تەرسیعێ هاتییە ڤەهاندنێ. پەیڤێن زنـدان و ئەیوان پێکڤە و هەڤبەندێن داریّ مێحننەت و باغێ جننەت ژی پێکڤـە دژبـەری یێ ساز دکن. داریّ مێحننەت دکارە تەلمیح بە ژ بۆ کۆلکا زولەیخایێ یان ژی مالا کو یەعقووبء تێ دا چاڤ نەهێڕی یا یووسفء دکر، کو ل تۆرەیـا فارسـی دا ب ناڤێ کولبەیێ ئەحزان هاتییە.
- **شرۆڤە:** (بێژێ کو ل دووری یا تە دا) ئەیوان ژ من را بوویە مالا ئێش و ئازاران و دگەل تە زندان ژ من را بوویە باغێ بهیشتێ.

۱۸۷۱- خوزیا کو ل من غەزەب کرا مـیر
مانەندێ مەمێ ب غوللێ و زنجیر
۱۸۷۲- ئەز ژی بشەهـانـدما وێ چـالـێ
رۆژەک قـەکـەتا ل من ژ سـالێ

- **هەڤبەرکرن: ئا.ئۆس.** بشیاندما- **ئۆس. ب- - هژ.** ڤەکەتان-
- **پەیڤناسی: خوزیا:** خوەزی، خوازی، خوەزلی، خوەزیکا، بریـا، کـاش، کاشـکا - **غەزەب کرن:** لێ تووڕەبوون - **غوللێ:** کۆت، تۆقا ئاسنین، تۆق و زنجیرا کو پێ دەست و پی یێن بەندی یان گرێ ددن - **ڤەکەتن:** ژێ کەتن، ژێ جودا بـوون، ژێکەتن و جودا بوونا نە ژدل و نە ژ دەست و حەمد، ڤەقەتیان-
- **شرۆڤە: ↓**

١٨٧٣- جارەک بدییا من ئەو گرفتار
دەرمان بکرا من ئەو بریندار
١٨٧٤- عومرێ من ئەگەر چ یەک رەمەق بوو
حەقتقا کو مرن ژ بۆ م حەق بتوو

- **هەڤبەرکرن: ئا.** حەققە –
- **پەیڤناسی: حەققا**:ب راستی کو - **حەق**:راست و دوروست، ماف –
- **شرۆڤە:** خوەزی کو میر ل من ژی بهاتا غەزەبێ و ئەز ژی وەکی مەمۆ ب تۆق و کۆت و زنجیر بشانداما وێ چالێ و ل سالێ دا رۆژەک ل بەر پارا من ژی بکەتا. داکو من ئەو بەندی یا ب چاڤ بدییا و ئەو دلبریندارا دەرمان بکرا. هەرچەند کو تەڕایی ل لەشێ من دا نەمایە، لێ یا راستی کو مرن مافێ من بوو. یا باش ئەو بوو کو ئەز بمراما و من مەمۆ ل ڤێ رۆژێ دا نەدیبا.

(٤٦)

تەهەوورا تاجدینە ژ غیرەتا برایی، مەشوەرتا دگەل برانە، ل خەلاسی یا بێنەوایی

١٨٧٥- ئەجزایێ کتابێ عەشقبازی
سەححافێ موجەللەدێ مەجازی

١٨٧٦- شیرازە و جوزوە بەند و تەرکیب
ئەڤ رەنگە کرن ب نەزم و تەرتیب

- **هەڤبەرکرن: میر.** بەند و خەیرو تەرکیب- **ئۆس.** بەند و خەیر تەرکیب - **ئا.** بەند و جوزء و تەرکیب- **حم. رۆ. ئە. جا. زا.** جوزء و بەند و تەرکیب- **هژ.** جزوەبەند-

- **پەیڤناسی: ئەجزا:** ئەجزاء، پڕانەیا جوزء، پار، پشک - **سەححاف(صحاف):** روویەلڤان، بەرگڤان، کەسێ/کەسا کو بەرگێ پرتووکان چێ دکە و رێک و پێک دکە یان وێنە و پەیامێن وێنەیی ل سەر دنتلینە. - **موجەللەد:** ب بەرگ کری، پرتووکا کو بەرگ لێ هاتییە وەرکرنێ - **شیرازە:** ئارمووشێ دۆراندۆری بنێ پرتووکان، کو بنێ پرتووکان پێ ددروون داکو پەڕێن وان ژێک بەرنەدن و ژ هەڤ بەلا نەبن. - **جوزوە:** پەروەندە، فایل، پشکەک ژ پرتووکێ، پشکەک ژ هەرنڤیسینێ کو ل ناڤ بەرگەکێ دا هاتبە پێچانێ، بەستەیەک کاغەتێ نڤیسی- **جوزوەبەند:** بەندێ کو پێ بەستەیەک کاخەت یان پشکەک ژ پرتووکێ ب هەڤ ڤا گرێ ددن، بەند، فایلا کو چەند فایلێن دی تێ دا بەرهەڤ کربن. - **تەرکیب:** ب هەڤ ڤا گرێدان و رێک و پێک کرن - **نەزم:** رێک و پێکی، تەکووزی، ب دووزان - **تەرتیب:** پلە ب پلە، رێک کرن –

- **شرۆڤە: ↓**

۱۸۷۷- گـۆ زین و مەمێ د نازپـەروەرد
گاڤا وەهە دەرڤەبوو ل وان دەرد

- **هەڤبەرکرن: ئۆس. دو - - میر. ئا. ئۆس. رۆ. حم. هژ.** ڤەبوون - **پرۆ.** ڤەبوو-

بالکێشی: کردارا دەرڤەبوون دچـە سـەر دەرد نـە کـو سـەر مەمـێ و زینـێ. دەرد یەکـانەیە، کـردارا وێ ژی دەبـێ یەکـانە بـە. واتـە دەرڤەبـوو ژ دەرڤەبـوونێ سەراست تر.

- **پەیڤناسی: نازپەروەرد:** نازپەروەرانـدی، د خوەشـی و ئـارامی وەهەیـی یـێ دا مەزن بوویی-

- **شرۆڤە: ↓**

۱۸۷۸- ئەو دەردە وە بوویە بەحرێ ئاتەش
ئەو ئاتەشێ غەم وەبوویە سەرکەش

- **هەڤبەرکرن: ئا. ئە.** ئەڤ - **ئا. ئۆس. هژ.** بوونە - **ئە.** وەبوو کـو بەحـرێ- **ئە.** ئاتەش و-

- **پەیڤناسی: بەحرێ ئاتەش:** دەریایا ئاگرء - **سەرکەش:** سەرکێش، نافەرمـان، گڕبلند، تۆڕ و تووڕە –

۱۸۷۹- خەلقێ کو هەبوون ژ عەشقێ تەشویر
وی ئاگـری کـر ل وان وە تـەئـسـیر

- **هەڤبەرکرن: میر. ئە. حم. رۆ. هژ.** هەبوو-

- **پەیڤناسی: تەشویر:** پەریشانی-

۱۸۸۰- مەعلوول بووین هەمی ب دەردان
یەکجار بدەرکەتن ژپەردان

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** مەعلووم- **میر.** ژ- - **هژ.** یەکجاری-

- **شرۆڤە:** رووپەلڤانێ پرتووکێن مەجازی، پشک و پار و بەند و بنبەند و هەڤبەندێن پرتووکا ئەڤینبازی یێ وەها رێک و پێک کر و وەها گۆت: دەما کو دەرگەهێ دەرد و کولان وەها ل زین و مەمۆ یێ نازپەروەراندی ڤەبوو، ئەو دەردا ل وان بوو وەکی دەریایا ئاگرین و ئەو ئاگرێ دەرد و خەمان بوو ئاگرەکی گورِ و سەرکێش و تووڕە. ئەو خەلقێ کو ژ بەر ئەڤینێ پەریشە ببوون، ئەوی ئاگری وسان ل وان ژی کار کر، کو ئەوان ژی ب وی دەردی کەتن و نەخۆش و زارنجی بوون و رازا وان ژ پەردەیان دەرکەت و سەر ڤەبوو.

۱۸۸۱- خاسما کو مووافقێ د دیرین
هەمسوحبەتێ وان ستی و تاجدین
۱۸۸۲- دەردان وە ل وان ژ نووڤە سەردان
ئێدی نەدهاتە ژێ خەبەردان
۱۸۸۳- هەرچەندە کو ئەو ژ ڤان جودا بوون
دیسان ب وء دەردء موبتەلا بوون

- **هەڤبەرکرن: هژ.** هەرچەندی- **ئە.** ئەڤ- **ئۆس.** ژ هەڤ- - **ئا.** دیسا-

- **پەیڤناسی: دیرین:** مێژین، کۆن، بەرێ - **موبتەلا:** پێڤەبوویی، دوچار –

- **شرۆڤە:** ب تایبەتی دەرد وکولێن هەردو هەڤال و هەڤدەمێن وان یێ بەرێ، واتە تاجدین و ستی یێ وسان سەر ژنوو دەرڤەبوون، کو ئێدی ژ رادەیا وان دەرد و کولانا نەدهاتە خەبەردانێ ژی. هەرچەند کو ئەو ژ مەمۆ و زینێ جودا بوون و رەوشا وان وەکی هەڤ نبوون، لێ دیسان ئەو ژی گیرۆدەیی دەرد و کولێن مەمێ و زینێ بوون.

١٨٨٤- دەردێ ستی یێ خـەیاڵێ زیـن بوو
تاجدین ژ غەما مـەمێ ڤە دیـن بوو
١٨٨٥- هەر لەحزە دگەل بران بـ شەڕ بوو
قەسدا د دڵێ وی ئەڤ خـەبـەر بوو

- **هەڤبەرکرن: ئە. وی- ئا. د –**
- **شرۆڤە: ↓**

١٨٨٦- رابت ب ئەدەب بچیتە پێش میر
داخواز بکەت مەمێ ب تەقسـیر

- **هەڤبەرکرن: میر. هژ. حم. رۆ. ئا. ئە. زا. جا. غەزەب - ئۆس. ئەدەب-**

بالکێشی: ئەدەب سەرراست تـرە، لـەورا کـو ل مـالکێن کـو ل دوو را تـێ عـارف ل بەرسڤا تاجدینء دا دبێژە؛ ئـەڤ کـارا ب شـێوەیا دیـوانی نـابە، تەنـێ رێکـا مە شەڕە.

- **پەیڤناسی: ب ئەدەب:** ب تۆرە - **ب غەزەب:** بتووڕەیی، ب هێرس - **مەمێ ب تەقسیر:** مەمێ گونەهکار –

- **شرۆڤە: ↓**

١٨٨٧- جارەک بچـتن مەمێ رجـا کەت
سووج و گونەهێ مەمێ تکا کەت

- **هەڤبەرکرن: ئا. گونەها- میر. حم. بر. رۆ. ئە. جا. زا. تکا - هژ. ئا.** ئەدا –
- **پەیڤناسی: تکا:** داخواز
- **جوانکاری:** پەیڤێن سووج و گونەھ هەڤواتەنە.
- **شرۆڤە: ↓**

۱۸۸۸- دا میـر ژ وێ را بـرایێ بـــەردەت
یان ئەو سەر و مالێ تـێ بدەردەت

- **هەڤبەرکرن: میر.** ژ مرا- **هژ.** برایێ - - **میر.** ئەڤ- - **میر. ئـا. ئـۆس. رۆ.** مالی- مالێ خو –

- **شرۆڤە:** دەرد و کولێ ستی یێ هزرا زینێ بوو، تاجـدین ژی ل خەمـا مەمـۆ دا دین ببوو و هەرگاڤ شەڕی وی ب برایێ وی را بوو و نێتا دلێ وی ئەو بـوو، کـو رابە ب تۆرە هەڕە بال میر و داخوزا لێبهۆرینا گونەهێ مەمۆ ژ میرێ بکـە، دا کـو میر سەب خاترێ وی برایێ وی ئازا کە، یان ژی ئەوێ سەر و مالێ خوە ل رێ یا برایێ خوە دا دەردە.

۱۸۸۹- عارف وەهە گۆتە رۆستەمێ زال
ئەڤ ئەمرە ب من مەحالە بی قال
۱۸۹۰- بی جەنگ و جدال و بی تەهەوور
قەت ڤی شوغولی مەکە تەسەوور

- **هەڤبەرکرن: حم. هژ.** مەکن-

- **پەیڤناسی: ئەمر:** لێرە دا تێ ب واتەیا کار، کارێ گرنگ - **مەحال:** نە یا بوونێ - **بـی قـال:** بـێ گـۆتن، بـێ شـەڕ - **جـدال:** کەشـمەکەش، گەنگەشـە - **تەسەوور(تصور):** هزرین، ئینانە بەرچاڤان، ل هزرا خوە دا وێنە سازکرن –

- **جوانکاری:** روستەمێ زال ئستعارەیە ژ تاجدینێ.

- **شرۆڤە: ↓**

۱۸۹۱- ئـەڤ مەعـرەکـە نابـتن ب دیـوان
ئەم ماینە سوبح و سەحنێ مەیدان

- **هەڤبەرکرن: میر.** ماینە سوبحە سەحنێ- **ئە. حم. هژ.** مانە و سوبح سەحنێ – **ئا.** مانە سوبح و سەحنێ - **رۆ.** مانە سوبحە و سەحنێ **پـرۆ.** ماینەسـوبحە سەحنێ/ئەم مانە و – **ئۆس.** ئەم مانە و سوبحێ و سەحن و مەیدان –

- **پەیڤناسی: مەعرەکە**: مەیدانا شەڕی، شەڕ - **سوبح (صبح)**: سبێدە - **سەحن (صحن)**: ناڤەند، گەڕ، ناوەراست-

۱۸۹۲- یا قەنج ئەوە ئەم سوبێ سوار بین
هەر سێ ب سلاح و کار و بار بین

- **هەڤبەرکرن**: حم. ئە. بن، بن-

- **پەیڤناسی: بکار و باربوون**: ب تەداروک بوون، کارێ خوە کرن، خوە تەیار کرن.

- **شرۆڤە**: ↓

۱۸۹۳- چارانە و جەوشەنان د بەر کەین
زەندانە و مەغفەران ل سەر کەین

- **هەڤبەرکرن**: **میر**. چاراینە- **حم**. چارنە - **ئا. ئۆس**. زەندان-

- **پەیڤناسی**: **چارانە**: چارئایینە، زرێھ زرخ ، جورەک کنجێ شەڕی کو ژ چار پشک ئاسنێن کو رووێ وان مەخمەرکری بوو پێک دهات، شەڕڤانان ئەڤ ئاسنانە ل پێسیر و سەرپشت و هەردو کێلەکێن خوە ڤاگرێددان، دا کو لەشێ وان ژ تیر و شوور و رمان بپارێزە. - **جەوشەن**: زرێخێ ب ئالقە، کنجێ ئاسنین کو وەک زنجیران ژ هەلقەیێن ئاسنین پێک دهات، ئەڤ پەیڤا پەیڤەک کوردی یە، ل بنێشێ دا گەوچنە کو عەرەبان کرنە جەوشەن. - **زەندانە**: ئاسنێ کو ل دەما شەڕی دا ل زەندێ خوە دکرن، زەندک - **مەغفەر**: کلاوخوّد، کومێ ئاسنین - **ل سەرکەین**: بدەین سەرێن خوە –

- **جوانکاری**: ئەڤ مالکا ب شێوەیا تەرسیعێ هاتییە ڤەهاندنێ. پەیڤێن چارانە، جەوشەن، زەندانە و مەغفەر هەڤبابەتن.

- **شرۆڤە**: ↓

١٨٩٤- گـورزان بـهـهـژيتـن رمـان بـبـازيـن
ئـهڤـرهنگه مـهمـێ ژ مـيـر بخـوازين
١٨٩٥- يان دێ ب كوتهك مهمێ خو بهردهين
يان جومله ب مهردى سهر بـدهردهين

- **هەڤبەركرن: ئه.** يا. **– ئا.** يا. **- - حم. رۆ. هژ.** يا، يا **–**

- **پەيڤناسى: گورزان بهەژين:** گورزان بهـهژينن- **رمـان ببـازين:** رمبـازى يـێ بكەين، رمێن خوە بهەژينن **- ب كوتەك:** ب زۆرێ، **- سەر بدەردەين:** سەرێ خوە دەردەين، سەرێ خوە ل قێ رێكێ دا دەردەين-

- **جوانكارى:** پەيڤێن گورز و رم هەڤبابەتن.
ل پەيڤا ب مەردى دا سەربەستى يا هۆزانى يێ هەيە.

- **شرۆڤە:** عارفء وەها گۆتە تاجدينء: ب دينتا من بێگۆتن ئەڤ كارە بێى شـەڕ و پەڤچوون يا بوونێ نينە و چ جاران نابە. تو ئەڤى كارێ گرنگ قـەت وسـان سـاناهى نەيينـە بەرچـاڤێن خـوە. ئـەڤ ئـالۆزى يـا ب كـارێ ديـوانى نـايێ ڤەچڕاندنێ. تەنێ رێكا مە ئەوە كو سبێ ئەم هەرسێ زرێھ و گەوچنـان ل بـەر بكن و زەندانەيا گرێ بدن و كلاوخۆدان بدن سەرێ خوە و ب چەك و سلاحێن خوە سوار بن و گورزێن خوە بهەژينن و رمبازى يێ بكن و وەها ب گەف و گوڕ داخوازێ ژ مير بكن، كو مەمۆ ئازاد كە. ئەمێ يان مەمۆ يێ خوە ب زۆرێ ئازاد كن و يان ژى ئەم هەموويێ ب مێرانى سەرێ خوە ل قێ رێكێ دا دەردن.

١٨٩٦- گەر وى ب ڤء رەنگء مـەم رەهـا كـر
دەردێ د دلـــێ مـــه وى دەوا كـــر
١٨٩٧- وەر مـاى مـوسـسر ل ســەر عـنـادێ
ئـــەم دێ بتكـــرن وەرەنتـگ جـهـادێ
١٨٩٨- ژەووەل ڤە بچين بەكر ب ككەر كەيـن
وى مـودبـرى ژێ رە دەربـدەر كـەيـن
١٨٩٩- هـەر بـەردەركـى گـورەك ل بـەر بـت
خەسمانەيە قـەنجە سـەر، ب سـەر بت

- **هەڤبەركرن: مير. رۆ.** كورەك- **هژ.** كۆڕەك- **حم. ئا.** كرك **–** **ئـه.** كـەرەك- **ئـۆس.** دەسـتنڤيس نـايێ خوەنـدنێ- **جـا.** كـوڕەك- **زا.** گـەرەك **- - هـژ.**

خەصمانەیە قەنج - **ئە.** خەصمانەیێ قەنجە- **رۆ. ئا. ئۆس. حم. میر.**
خەصمانەیێ قەنج - **زا. جا.** خەصمانەیێ قەنجێ-

- **پەیڤناسی: رەهـا کـر:** ئـازا کـر - **وەر:** وە ئەگـەر، ئـووئەگەر - **موسسر(مصر):** کەسێ/کەسا کو ب پێکوتانی ل سەر گۆتنا خوە راوەستە - **عناد:** لاساری، عنیاد، سەرکێشی - **جهاد:** جەهاد، شەڕێ پیرۆز - **مودبر:** بـێ بەخت - **هەربەردەرەکی:** ل بەر هەر دەرەکی - **گورەک:** گورگەک - **خەسمانە:** دوژمنانە، وەکی دوژمنان - **سەر ب سەر:** وەکی هەڤ، بینانی هەڤ، رێک کرن، راست کرن، هەموو وەکی هەڤ کرن، کوتا کرن، نەهێلان –

- **جوانکاری:** گور ئستعارەیە ژ بەکرۆکء.

- **شرۆڤە:** ئەگەر میر وەها مەمۆ ئازاد کر، ئەوی دەردێ دلێ مە دەرمان کـر و مـە چ کار ب وی نینە. لێ ئەگەر ب پێکوتانی ل سەر سەرحشکی و عنیادا خوە ما و مەمۆ بەرنەدا، ئەمێ دژی وی جەهادێ بکن. پێش دا ئەمێ هـەڕن بەکـۆ قـەت قەتـی بکـن و ئـەوی بـێ بەختـی ژ میـرء را دەربـەدەر بکـن. لـەورا ل بـەر هەر دەرییەکی ئەگەر گورگەک ببە دەرگەڤان، ئـەو دوژمنـە و دەبـێ ئـەو کوتـا ببە و نەمینە.

۱۹۰۰- میر ئەر ژ وێ را بکەت تەعەسـسوب
رابت ل مە ئەو بکـەت تەغـەلـلـوب

- **هەڤبەرکرن: ئا.** هەر ژ وی- **هژ. رۆ.** ژ وی - **پرۆ.** "ورا= وێ را" –

- **پەیڤناسی: رابت ل مە:** ل مە رابت، دژی مە رابت - **تەغەللوب:** غەلەبەکرن، ل دژ رابوون، زۆرا کەسەکێ/کی برن، ل سەر کەتن، زال بوون –

- **شرۆڤە: ↓**

۱۹۰۱- ئاشێ ئـەجـەلێ وسـان بـگێڕین
تەشبیهێ حەبان سەران بهێرین

- **هەڤبەرکرن: ئە. ئا. حم. هژ. رۆ.** وسا- **پرۆ.** وسان –

- **پەیڤناسی: ئاشێ ئەجەلێ گێڕاندن:** کنایەتە ژ کوشتار کرنێ - **حەب:** دەن، لب، لبێن دەخلء -

- **جوانکاری:** ل ڤێ مالکێ دا تەشبیھ و کنایە ھەیە.

- **شرۆڤە: ↓**

١٩٠٢- بۆھتانە بکەینە رەقس و گۆڤەند
دا بێنە تەماشەیێ شەکەرخەند

- **ھەڤبەرکرن: ئە.** بۆھتانی- **ئا.** بۆھتان- **ئا. ئۆس.** بکین بەرەقس- **رۆ.** بکینە- **ھژ.** بۆھتان بکرینە-

- **پەیڤناسی: بۆھتانە:** وەکی بۆھتانییان، ناڤێ دیلانەک کوردی یە ژی - **شەکەرخەند:** شەکەرخەندە، شیرین کەن، کەن شیرین-

- **شرۆڤە: ↓**

١٩٠٣- گافا وەکو دەست بدەینە حەربان
مەحبووبە تەماشە کن ل زەربان

- **ھەڤبەرکرن: ئۆس.** مەحبووبە، دیتر ژێدەر مەحبووب، لێ مالکا کو ل دوو را تێ بنەجی دکە، کو مەحبووبە دوروستە - **رۆ. ئۆس.** ب-

- **پەیڤناسی: حەربان:** حەربەیان، ئامیرێن شەڕی، چەک –

- **شرۆڤە: ↓**

١٩٠٤- ھەر لەحزە بێژن ئەو پەریزاد
دەستێ د وە ئەی جەوان مەریزاد

- **ھەڤبەرکرن: ئە.** ببین- - **میر.** جەوانی میرزاد – **ئا.** میرزاد- **ئۆس.** ئەمیرزاد- **رۆ.** جەوانمەردیزاد- **پرۆ.** جەوان مەریزاد-

- **پەیڤناسی: مەریزاد:** نەرژە، نەهرشە - **دەست مەریـزاد:** دەستێن تـە نـەڕژە، دەستێن تە نەڕزە، هەربژی، ئافەرین. ئەڤە بوێژەک فارسی یە. فارس دبێـژن دەستێن تە نەڕژن، لێ کورد دبێژن دەستێن تە، یان تلی و پێچکێن تە نەڕزن–

- **شرۆڤە: ↓**

١٩٠٥- هندەک بگرین، هنەک سەنا کەن
هندەک بکەنن، هنەک دوعا کەن

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** هن، هن- **پرۆ.** هنەک، هنەک- **میر.** هن دی-

- **پەیڤناسی: سەنا کرن:** پەسن دان

- **جوانکاری:** پەیڤێن گرین و کەنین دژبەرن. پەیڤێن سەنا و دوعـا هەڤبـابەتن. ئەڤ مالکا ب شێوەیا تەرسیعێ هاتییە ڤەهاندنێ.

- **شرۆڤە: ↓**

١٩٠٦- دلـدار نـەزەر بتکـەن ژ بـورجـان
دوڕدانـە ب دەرکـەڤـن ژ دورجـان
١٩٠٧- شەهزادە ژ پەنـجـەران نـەزەر کـەن
گول پیرەهەنان ل بەر خو ککەر کـەن

- **هەڤبەرکرن: میر.** پەنجەرا-

- **جوانکـاری:** دوڕدانـە ئستعارەیە ژ کچـێن جـوان و دروج ژی ئسـتعارەیە ژ شەهنشینان. گول ئستعارەیە ژ کچێن جوان. پیراهەن ل بەر خوە ککـەر کـرن واتە کراسێ خوە دڕاندن کنایەتە ژ بشکڤینێ و هەروسان زەندەمانێ.

- **شرۆڤە: ↓**

۱۹۰۸- هـەردەم بـبهێن ژ نـازەنـیـنان
سەد مـەدح و هـەزار ئافەرینان
۱۹۰۹- تاجدین خەبەرا بـرایێ گـه کر
موحکەم د دلێ خو دا ب جهِ کر

- **هەڤبەرکرن: ئه.ئا. ئۆس.** خەبەرێ- **هژ.** برایێ- **- هژ.** جیه-

- **پەیڤناسی: ببهێن:** ببێـزن، گـه لـێ بـن - **گـه کـرن:** گـوه کـرن، بهیسـتن - **موحکەم:** بتەو، بەرک –

- **جوانکاری:** پەیڤێن سەد و هـەزار هەڤبـابەتن. پـەیڤێن مـەدح و ئـافەرین ژی هەروسان.

- **شرۆڤه:** ئەگەر میر دامارگیری یێ بکه و رابه پشـتا وی و دژی مـه تەڤگـەڕێ بکه، هینگا ئەمێ کوشتارەک وسان بکن و ئاشـێ ئەجەلـێ بگێـڕن و ل دەوسـا دەنه و دەخلان سەریان بهێرن. و ئەمێ ل مەیدانا شەڕ دا وسـان گۆڤەنـدەک بۆهتانه بگێڕین کو هەموو زارشرینێن بۆهتانێ بێنه تەماشه یا مه. دەما کو ئـەم دەست باڤێژن چەک و سیلاحێن خوه، بلا هەڤال و هۆگرێن مه، کەچێن جوان و نازەنین یێن وەکه پەری و پەریزادەیان بێژن مه، گەلی گەنجنـۆ دەسـت و تلـی یێن وه نەڕزن. بلا هندەک ژ وان کەچکانا پەسنێ مـه بکـن و هنـدەک ژ مـه را دوعایان بکن. بلا هندەک بگرین و هندەک ژی بکەنن. بلا دلدار و دلبەرێن مـه ئەوانێ وەکی مرواریدان ژ شاهنەشینێن خوه یێن وەکه گەوهەردانان دەرکـەڤن و ل بورجان را دینا خوه بدنه مه. بلا کچێن میران و شاهان ژ پەنجەران را دینا خوه بدنه مه و ل بەر زەندەمانێ وەکی گـولان ببشـکڤن. بـلا ئـەم هـەردەم ژ نازەنینان سەد پەسن و هەزار ئافەرینان ببهێن.
تاجدینء خەبەرا برایێ خوه ب دل و جان گوهداری کـر و ئـەو پەسـەند کـر و پەژراند.

(٤٧)

تەعەسسوب و تەدارەکا تاجدین و برانە ب ئەمرێ غیرەتێ، سواری یا وانە ل هەسپێ حەمییەتێ

١٩١٠- سەرسوبحە کو شەهسەواریێ ئەفلەق ئەسهەب کو کشاندە جایێ ئـەبـلەق

- **هەڤبەرکرن: ئە.** ئەبلەق- **- ژ بلی هژ.** ل هەموو ژێدەران دا ئەشهەب هـاتییە، لێ ئەسهەب سەرراست تر-

- **پەیڤناسی: سەرسوبحە:** سەرێ سپێدێ - **شەهسەوار:** شاسوار، گولاسـواران، سوارچاک - **ئەفلەق:** ژێـک جـوداکەر - **ئەسـهەب(اصـهب):** سـۆربەلەک - **ئەبلەق:** رەشبەلەک-

- **جوانکاری:** شەهسەواریێ ئەفلەق ئستعارەیە ژ تافێ، کو رەشی و رۆناکی یـێ ژ هەڤدو جودا دکە. ئەسهەب واتە هەسپێ سۆربۆز کو ئستعارەیە ژ سپێدێ دەما کو هێ تاف هەلنەهاتییە و بەرێ ئاسـۆیێ سـۆری ڤـا دهنگێڤـە. ئەبلـەق واتـە هەسپێ بەلەک کو ئستعارەیە ژ وێ دەما سپێدێ کو تازە رەشی و رۆناهی ژێک ڤەدقەتن، واتە سەوگورا سپێدێ.

- **شرۆڤە: ↓**

١٩١١- ئەدهەم د تەویلەیێ نـەهـین کر

ئەشهەب ژ خو را ژ نووقە زین کر

١٩١٢- گـورزێ خـو یێ ئاتەشـین دەرانی

تیـغێ خـو یێ زەرقەشین کو دانی

- **هەڤبەرکرن:** ژ بل **هژ.** ل هەموو ژێدەران دا "زەرفەشان " هاتییە-

- **پەیڤناسی: ئەدهەم:** هەسپێ رەش - **نەهین کـرن:** ڤەشـارتن - **ئەشـهەب:** هەســپێ شــینبۆز - **ئاتەشــین:** ئــاگرین - **تیــغ:** شــوور، شەمشــیر - **زەرقەشین:** زێڕوەشین-

- **جوانکاری:** ئەدهەم واتە هەسپێ رەش کو ئستعارەیە ژ شەڤێ. ئەشهەب واتە هەسپێ شین بۆز کو ئستعارەیە ژ وێ دەمـا سـبێدێ کـو هـەوا رۆنـاهی دبـە. گورزێ ئاتەشین ئستعارەیە ژ تاڤێ دەما کو تـازە دهنگێڤـە. تیغـێ زەرڤەشـین ئستعارەیە ژ تریشکێن تاڤێ دەما کو تازە ل پشت چیان را هەلتێ.

- **شرۆڤە:↓**

١٩١٣- دونیا ژ مـەهـابـەتـا خو زەر کر

تیغ و کەمەرا چیان ب ککەر کر

- **هەڤبەرکرن: ئا. ئە.** کەمەران چیا- **ئۆس.** کەمەران چیـان- **رۆ.** کەمەرچیـان- **پرۆ.** کەمەرا چیان-

- **پەیڤناسی: مەهابەت:** ترس، هەیبەت - **تیغ:** قووچا چییان - **کەمەر:** کەنبـەر، ناڤقەدا چییان-

- **جوانکاری:** ب گشتی ل ڤان مالکانا دا خانی وێنە یەک زۆر بالکێش ئافراندییە. ل ڤێ وێنەسازی یێ دا خانی پێشت دا تاڤێ دکە سوارەکێ کو کارێ وێ ژێـک جوداکرنا رەشی و رۆناهی یا جیهانێ یە و دەمـێن جوربەجـورە شـەڤەرۆژێ ژی

وەکاندییە هەسپێن وێ سواریێ. ئەو سـوارا کـو پـێش دا ل هەسـپێ رەش کـو ئستعارەیە ژ شەڤێ سوار ببوو، هەسپێ رەش ل پـاگێ دا ڤەدشـێرە و ڤێجـا ل هەسپێ بەلەک کو ئستعارەیە ژ سەوگورا سپێدێ، کـو هـەوا تـازە رەش و رۆن دبە، سوار دبە. ل دوو را ل هەسپێ سۆربۆز کو ئسـتعارەیە ژ دەمـا هـێ تـاڤ دەرنەکەتییە و هەممانێ دخوازە دەرکەڤە سوار بوویە. ل کوتـایێ دا دەمـا ئـەڤ هەسـپێ وێ ژی دوەسـتە و نکـارە زێـدە رێ ببـرە، ل هەسـپێ شـینبۆز کـو ئستعارەیە ژ وێ دەمێ کو هەوا ب گشتی رۆناهی دبە، سـوار دبـە. ڤێجـا دەمـا هەلهاتنا تاڤێ ژی وەکاندییە گـورزەکی ئـاگرین و دایـە دەسـتێ وێ سـواریێ و تریشکێن تاڤێ ژی کرییە شووڕەکی زێڕڤەشین دایە دەستێ وێ. ژوێ دیمەنا چیان دەما کو تـاڤ نیڤـێ بەژنـا وان دگـرە و نیڤـێ بەژنـا وان ژی هـێ ل بـن سیبەرێ دایە، وێنەیەک جوانە دی ساز کرییە و ئەو هندا وەکانـدییە وێ یەکـێ کو ئەوێ سواریێ ب شووریێ خوەیێ زێڕڤەشـین سـەر و نـاڤقەدا چیـان ککـەر کرییە.

ژڤێ پێشپەیڤا خانی را کو هێ چ شەڕ نەقەوماییـە و شـەڕێ ل دوو را بقەومـە و خانی سەرەبەندا وێ ددە دەستێ خواندەڤانان، بەراعەتێ ئستێهلال تێ گۆتنێ.

- **شرۆڤە:↓**

١٩١٤- تاجدین و بـران ژ خـەلـقێ لالی
خوەستن ب دلێ خو وان حەلالی

- **پەیڤناسی: خەلقێ لالی:** خزم و کەس وکاران- **لالی:** کورت کری یا لئالی یە، ئەوانێ کو ل بال وی بوون-

- **شرۆڤە:↓**

١٩١٥- کێشانە دەرێ ب رەقـس و بازی
رەخشێ عەرەبی سەمەندێ تازی

- **پەیڤناسی: بازی:** لەیز، دیلان - **رەقس:** دیلان، لەیز- **رەخش:** ناڤێ هەسـپێ رۆستەمێ زالە، هەر هەسپێ چێ دوەکنین رەخشء- **سەمەند:** هەسپێ شێ-

- **جوانکاری:** پەیڤێن رەقس و بازی هەڤواتەنە. پەیڤێن رەخش و سەمەند هەڤبابەتن.

- **شرۆڤە:↓**

١٩١٦- مسمار کرن بەدۆو ژ غەفلەت

هشیار کرن عەدۆو ب سەولەت

- **پەیڤناسی: مسمار**:میخ، مێخ، مخ - **مسمارکرن**:مەبەست ژێ نال کرنە - **بەدۆو**:بەدوو، هەسپێ بەزا - **ژ غەفلەت**:دزیڤا - **عەدۆو**:دوژمن - **ب سەولەت**:ب هێز، ب قودرەت، ب ترس-

- **جوانکاری**:ئەڤ مالکا ب شێوەیا تەرسیعێ هاتییە ڤەهاندنێ.

- **شرۆڤە:↓**

١٩١٧- مەیدان بەدۆوان کۆلان ب دەست کۆر

گۆیا ڤەددان ل دوژمنان گۆر

- **هەڤبەرکرن: ئۆس**. دەست کۆل- میر. تۆل –

- **پەیڤناسی: مەیدان:** گۆرەپان، گەرا بەزا هەسپان، شەرگەھ - **دەستکۆر**:دەستکۆل، سمکۆل-

- **جوانکاری:** کۆرا کو هەسپان ب دەستکۆل کۆلانە وەکاندییە گۆرنا دوژمنان. ل ڤێ مالکێ دا حەماسە و موبالغە هەیە. خانی دبێژە هەیلۆ هەسپێن تاجدین و برایێن وی ژی ل دژی دوژمنان دا تەڤگەرێ دکرن و ب دەستکۆل گۆرا دوژمنان دکۆلان.

- **شرۆڤە:** دەما تاڤێ ئەڤێ شاهسوارا ژ هەڤدوجوداکەرا رەشاتی و رۆناهی یێ

دخواست هەلبـێ و هـەوا تـاری جیهـێ خـوە دا هـەوا رەش و رۆن و بەرەبـەرە ئاسۆیێ سۆری ڤا هنگاڤـت و ل دوو را هـەوا لاپ رۆنـاهی بـوو و تـاڤێ وەکـی گـورزەک ئـاگرین سـەرێ خـوە ل ئاسـۆیێ را دەرلنـی وتریشـکێن وێ وەکـی شووورەکی زێرڤەشین ناڤقەد وکەمەر و قووچێن چیان نیڤبڕ کر، هینگا تاجدین و برایێن وی ژ خزم و کـەس وکـاران خـاترێ خـوە خوەستـن و خـوە ئامـادەیی شەڕی کرن. ئەوان هەسپێن خوە یێن وەکی رەخشێ رۆستەمێ زال و هەسپێن عەرەبی یێن شێھ ب رەقساندن و لەیزاندن ژ پـاگێ دەرانـین و دوور ژ چـاڤێن نەیاران ئەو هەسپێن خوە یێن بەزا نال و مزمار کرن و ب وێ هندێ دوژمـن ب هێزا خوە ئاگادار کرن، هینگا هەسپێن وان ژی دەست ب سمکۆلێ کـرن و تـە دگۆت قای ب سمکۆلێن خوە گۆڕنا دوژمنان دکۆلن.

۱۹۱۸- تاجدین ژ تەوابعێ خـو یـەک پیر
تەعیین کر و زوو شەهاندە نک میر

- **هەڤبەرکرن: ئە** . تەوابعێت- **- رۆ.** کر و شاهاندە – **ئۆس.** کـر و شـیاندە – **هژ.** شیهاندە - **حم.هژ.** پێش-

- **پەیڤناسی: تەوابع**:پڕانەیا تابعە، تاگر، لایەنگر - **تەعیین کر:** دەستنیشان کر، هەلبژارت - **شەهاند**:شاند، رێک کر –

- **شرۆڤە:↓**

۱۹۱۹- گۆتێ هەڕە بێژە میر و ئاغان
بینەنـدە ڤـەناکوژن چـراغان

- **پەیڤناسی: ئاغان**:ئاغایان، بەگان، سەرداران - **بینەندە**:بیننده، یێن کو دبینن، بینەر، بینا-

- **جوانکاری**:نیڤمالکا دوەم ئیهامە، لەوراکو دو واتەیـان دده. ل پلەیـا یەکـەم دا مرۆڤ وە سەھ دکە، کو باسی ڤەمراندنا چرایێ دکە، لێ مەبەستا خانی ئەوە کو مرۆڤێ عاقل و زانا و بینا خزم و کەسێن خوە ناکوژن و ژ هۆلێ را نـاکن. مالکـا کو ل دوو را تێ ڤێ هندێ باشتر رۆناهی دکە.

- **شرۆڤە:↓**

۱۹۲۰- میرێ مه ئەگەر چ دووربینه
ئیرۆ وء د چاڤء نوور نینه

- **هەڤبەرکرن: ئا. ئۆس. رۆ.** چاڤی- **هژ.** چاڤێ –
- **شرۆڤه: ↓**

۱۹۲۱- ئەم چار برا هەبوون د سادق
هەرچار ل خدمەتا وء عاشق
۱۹۲۲- ئینسافه کو زێدەتر ژ سالێ
مەم مایبه بی خودان د چالێ

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** ماییه ڤی خودان چالێ- **پرۆ.** بێ خودان د چالێ/بـێ خودان چالێ-
- **شرۆڤه: ↓**

۱۹۲۳- دوژمن ل مه شانه دۆست غەمگین
فەرزه مرنا چەکۆ و تاجدین

- **هەڤبەرکرن: ئه.** دوشمەن-
- **جوانکاری:** پەیڤێن شا و خەمگین دژبەرن.
- **شرۆڤه: ↓**

۱۹۲٤- مەم گەر چ کو زێده پڕ گوناهه
لێ عاشقه عەشق پادشاهه

- **هەڤبەرکرن: میر.ئۆس. رۆ.** عاشق- **ئا.** عاشقی-
- **شرۆڤه: ↓**

١٩٢٥- حوکمێ تو متەکـە ل پـادشتاهـان
زولمێ تو مـەکـە ل بـیـگونـاهـتان
١٩٢٦- ئەم هێڤی دکەین مەمێ رەها کەت
دەردێ د دلـێ مـەمـێ دەوا کـەت

- **هەڤبەرکرن: ئە.حم.هژ. دکن- ئۆس. مە دا-**
- **شرۆڤە:↓**

١٩٢٧- ئـەم چـار بـرانـە چـار دیـوار
ئـەرکانـێ سەعادەتا وء هەر چـار
١٩٢٨- هەرچار سـەرێ د مـە وەکـی گـۆ
چـۆگـانـێ ئـرادەتـا وء کـاشـۆ
١٩٢٩- یا مەسلحەتێ ژ بۆ مـە چـێ کەت
یان نە ژ مە را بەکر ڤ رێ کەت

- **هەڤبەرکرن: هژ. ئە. رۆ. ئۆس. حم. میر. جا. زا.یانە- پرۆ. یان نە- ئا. یانی - میر.ئۆس. رۆ. ب - پرۆ. ڤە رێکەت-**

بالکێشی: یان نە، سەرراست تره، لەورا کـو هـەم کـوردی تـرە و هـەم ژی کێشـا هەلبەستێ رادگرە.

- **پەیڤناسی: ئەرکان:** پڕانەیا روکـن، پـایە، خـیم - **سـەعادەت:** خۆشـبەختی - **گۆ:** هۆل، تۆپ - **چۆگان:** گۆچان، چەوگان، چـۆیێ سـەرتەویایی یـێ تـایبەتی هۆلانێ - **چۆگانێ ئرادەتێ:** چەلێ خواست و داخوازێ - **کاشۆ:** چۆگان - **یان نە:** یان نا، ئان نا-

- **جوانکاری:** ئرادەت واتە خواست و ویستا میرء وەکاندییە چۆگانەکێ و سـەرێ تاجدین و برایان ژی وەکاندییە هۆلێ کو میر چاوا دخـوازە، دکـارە ب چۆگـانێ

خواستا خوه ب وان هۆلانـا بلەیـزە. سـەعادەت واتـە خوەشـبەختی یـا میـرء وەکاندییە ساختومان یان شاهنشینەکێ کو خیمێ وێ شاهنشینێ یـان هەرچـار دیوارێن وێ شاهنشینێ هەرچار برا، واتە تاجدین، چەکۆ، عارف و مەمۆ نە.

- **شرۆڤە:↓**

۱۹۳۰- دا ئەم خەبەران ژ بۆ وی بێـژن
دەردێ د خو ئەم ل وی برێـژن
۱۹۳۱- رووەمەت مە نەما ل رووین عامێ
دێ نەقل بکەیـن بچـینە شـامێ

- **هەڤبەرکرن: ئە.** دەردێ دلێ –

- **پەیڤناسی: خەبەرگۆتن**:قرێن کرن، چیرکرن، دوژیـن دان، جنێـودان - **نەقـل کرن**:بار کرن، کۆچ کرن –

- **شرۆڤە:** تاجدین رابوو ردێنسپی یەکی خوە شاندە بال میر و گۆتێ: هەڕە بێـژە میرء، مرۆڤێن زانا و بینا خزمێن خوە ژ ناڤ نابن. میرێ مە ئەگەر چی مرۆڤەکی دووربینە و پاشەرۆژا خوە چاڤ را دکە، لێ ئیرۆ ئەم دبینن کو چـاڤێ بەسـیرەتا وی کۆرە بوویە و دوومایی و پاشەرۆژا خـوە نـابینە. ئـەم چـار بـرا بـوون، کـو هەرچار ژی ب دل و جان ل خزمەتا وی دا بـوون. گەلـۆ ئەڤـا دادمەنـدییە کـو زێدەتر ژ سالەکێ یە، مەمێ بێی خوەیی و خودان ل بنێ چـالێ دا بمینـە؟ رۆژا ئیرۆ دوژمن ب مە دکەنن و شا دبن و دۆستێن مە هەموو خەمگینن. ئەم ل ڤێ رەوشێ دا مرنا خوە دخوازین. هەرچەندە کو مەمۆ گوناهکارە، لێ ئەو ئەڤێندارە و ئەڤیندار وەکی پادشاهانن، تکایە کو سەردەستی یێ ل شاهان نەکـە و زۆر و زولمێ ل بێگونەهان نەکە. ئەم هێڤی دکن کو مەمێ ئـازاد بکـە و دەردێ دلـێ مەمێ دەرمان بکە. ئەم هەرچار برا وەکی چار دیوارێن شاهنشـینا خۆشـبەختی یا وینە. سەرێ مە هەرچاران وەکی هۆلێ یە و خواست و ویستا وی ژی وەکـی چۆگانێ یە، ئەو مە کی ئالی دا بشینە ئەم ل خزمەتا وی دانن. یان بلا ب مە ڕا ئاشتی یێ بکە، یان ژی بلا بەکۆ ژ مە ڕا بشینە کو ئەمێ دوژینان بدەنێ و کولا دلێ خوە ل وی دا ڤالا بکن و ژەهری یا خوە ل وی دا بـڕژینن. رووەمەتـا مـە ل رووین دونیایێ دا نەما، ئەم نەچارن کو ژ ڤرا بار بکن و هەڕن شامێ.

(٤٨)

تەدبیرا بەکرە ژ بۆ دەفعا مەزەننەت و عنادێ، تەزویرا وی یە ژ ترسا فتنە و فەسادێ

١٩٣٢- تەقریر کو کر تەمام قاسد
واقف کریا ب حالێ حاسد

- **هەڤبەرکرن: هژ.** گەڕی یا- **حم.رۆ.** گریا - **هژ.** حالێ-
- **پەیڤناسی: واقف کریا:** هاتە ئاگادارکرنێ، ئاگادار بوو - **حاسد:** چاڤنەبار، پەخیل-
- **جوانکاری:** حاسد کنایەتە ژ بەکرۆکێ.
- **شرۆڤە:** دەما کو تەتەرێ گشتی پەیاما تاجدینێ ژ میرێ را شرۆڤە کر، بەکرۆک ب وێ رەوشێ هاتە ئاگادارکرنێ.

١٩٣٣- زانی کو ژ بۆ وێ را خەرابە
گۆ عەفو ژ بۆ مەمێ سەوابە
١٩٣٤- میرم م نەگۆ ژ بۆ تە پێشین
تاجدین و بران ژ خوە مەئێشین
١٩٣٥- زینێ بدە وان و یان بکوژ من
یان ئەو ب تەرانە خەسم و دوژمن

- **هەڤبەرکرن: ئۆس. پرۆ.** یا-
- **پەیڤناسی: عەفو:** لێبهۆرین، ژێ دەرباس بوون - **سەواب(صواب):** باش، قەنج - **پێشین:** ل پێش دا، بەرێ دا - **خەسم(خەصم):** نەیار، دوژمن –
- **شرۆڤە: ↓**

١٩٣٦- ياقەنج ئەوە قەت نەکی تەکەللوم

تاجدین ژ تە ناکـەتن تەووەهـوم

١٩٣٧- بێـژێ م فـەدا کـرن مەم و زیـن

تەزوێـج کـرن م دانـە تاجـدیـن

١٩٣٨- زاهـر مـەکـە تـو ئـەڤـێ عـنادێ

جـارەک ڤـەکـوژ ئـاگرێ فەسادێ

- **هەڤبەرکرن: رۆ. ئە. ئا. ئۆس. حم. میر. جا. زا.** مەکە تـو – **هـژ. پـرۆ. تـو** مەکە- **حم. ڤی- - میر.** جا ڤەکوژ-

- **پەیڤناسی: تەکەللوم:** ئاخفتن - **تەووەهوم:** ترس، ترسیان - **تەزوێج کرن:** زەوجاندن - **عناد:** سەرکێشی - **فەساد:** خەرابی و فتنە –

- **شرۆڤە: ↓**

١٩٣٩- ژەو پاشڤە تو بێخە وەقتێ فورسەت

زینـهار مـەدی ئـەمـان و مـۆهـلەت

- **هەڤبەرکرن: میر.ئە. ئا. حم.ئۆس. رۆ . پاش- پرۆ. پاشڤە- هـژ. پاشـی- - رۆ. میر. ئە. ئا. حم.** زنهار-

- **پەیڤناسی: ژەوپاشڤە:** پشتی هینگا - **بێخە:** تێخـە، بهێلـە - **ئەمـان:** پەنـاه، کەلێن - **مۆهلەت:** دەم، دەرفەند -

١٩٤٠- خەسمێ کو نەشێی ببی موقابل

دەرمان چیە شەربەتا هـەلاهـل

- **هەڤبەرکرن: هژ.** خەسما- **- هژ.** شەربەتێ-

- **پەیڤناسی: نەشێی:** نکاری - **موقابل:** همبەر، رووبەروو - **هەلاهل:** جورەک ژاهری یە، ژەهرا کوژندە –

- **شرۆڤە:** بەکرۆکێ زانی کو ئەو کارا ژ وی را گەلەکی خەرابە، ژ خوە را گۆت یا باش ئەوە کو میر ژ مەمۆ ببهۆرە. گۆتە میرێ: میرێ من ما من پێش دا نەگۆتە تە کو تاجدین و برایان ژ خوە نەئێشینە. یان زینێ بدە وان و یان ژی م بکوژە، یان ژی خوە ژ دوژمنایا وان را ئامادە بکە. نها یا قەنج ئەوە کو قەت دژی وان نەئاخڤی، لەو را کو تاجدین قەت ژ تە ناترسە. بێژێ مە گونەهێن مەمۆ گۆری یی تاجدین کرن و مە زین ب ژنانی دا مەمێ. قەت سەرحشکی یا ل همبەر وان دا ئەشکەرا مەکە و هێ جارێ ئاڤەکی ل سەر ئەڤی ئاگرێ فەسادێ دا بکە، کانێ چ لێ تێ. پاشێ دەما کو دەرفەند ژ تە را چێ بوو، جا هینگا کەلێنێ ژ دەست خوە دەرنەدە و ئەمانێ نەدە وان. دوژمنێن کو مرۆڤ نکارە ل همبەر دا راوەستە، دەرمانێ وان شەربەتا ژەهرا هەلاهلە.

١٩٤١- لەو لازمە حاکمان دو فنجان
یەک خاسێ خەراب و یێکە قەنجان

- **هەڤبەرکرن:** **رۆ.** ژ حاکمان - **میر. ئا. رۆ.** خەرابە- **پرۆ.** خەراب و –

- **شرۆڤە: ↓**

- **جوانکاری:** پەیڤێن قەنج و خەراب دژبەرن.

١٩٤٢- دا یەک نەخوەشان ژ بۆ وێ خوەش کەت
یا دی ژ وێ را خوە شان نەخوەش کەت

- **هەڤبەرکرن:** **ئە.حم.** وی، وێ – **میر.ئا. ئۆس. هژ. .رۆ.** وی، وی- **پرۆ.** وی، وێ-

- **جوانکاری:** پەیڤێن خوەش و ناخوەش هەم دژبەرن و هەم ژی تەکریرێ ساز دکن.

- **شرۆڤە: ↓**

١٩٤٣- يەک جانء ژ دوژمنان جودا کەت
يا دی مريـيان ژ نـووقـە راکـەت

- **هەڤبەرکرن: ئە. حم. ئۆس.** جانی- **هژ.** جانێ-
- **پەيڤناسی: جان جودا کرن: کنايەتە ژ** کوشتنێ - **راکەت:** زندی کەت –
- **شرۆڤە: ↓**

١٩٤٤- کـەربـا خـو مـەکـە تو ئاشـکارا
يا قەنج ئەوە ئەم بکەين مودارا

- **هەڤبەرکرن: ئە.** بکەين- **هژ.** بکين-
- **پەيڤناسی: کەرب:** کين، رک - **مودارا:** رێزراڤی، سازشت –
- **شرۆڤە: ↓**

١٩٤٥- شۆلن هەنە ئەو ب کەربێ نابن
لەورا کو ب زۆر و زەربـێ نابـن

- **هەڤبەرکرن: مير.** بکين و کەرب –
- **پەيڤناسی: شۆلن هەنە:** هندەک کار هەنە-
- **شرۆڤە: ↓**

١٩٤٦- ئوسـتادی دڤێتن و تەئەممول
ئخفا و تەغافول و تەحەممول

- **هەڤبەرکرن: هژ.** دبێتن- **ئۆس.** پڕ تەئەممول-

- **پەیڤناسی: ئوستادی:** هۆستاتی - **تەئەممول:** کوورفکرین، تێ هزرین - **ئخفا:** ڤەشارتن، تەپسکرن - **تەغافول:** خوە ژێ غافل کرن، خوە ژێ گێل کرن، خوە نەئاگادار نیشان دان - **تەحەممول:** بەربهێری، خو راگرتن-

- **شرۆڤە:** ل بەر وێ هندێ یە کو ژ ئەمیران را دو فنجان پێدڤی نە: یەک تایبەتی مرۆڤێن خەراب و یا دی ژی تایبەتی مرۆڤێن باش. دا کو یەک ژ وان فنجانانا نەخۆشێن وی خۆش بکە و یا دی ژی ژ وی را سەرخۆشان نەخۆش بکە. یەک ژ وان جانێ دوژمنێن وی بکشینە و یا دی ژی مری یان ژێ را زندی بکە. میرێ من قەت کینا خوە ئەشکەرە نەکە، ڤێ گاڤێ یا باش ئەوە کو ئەم ژ وان را رێزراڤی یێ بکن. هندەک کار هەنە کو ب کەرب و کینێ نابن ،لەورا کو ئەو شۆلانا ب زۆرێ و لێدانێ پێش دا ناچن، تەنێ هۆستاتی و کوورهزرین و پەنیکاری و بەربهێری و خۆ لێ گێل کرن پێدڤێ.

١٩٤٧- ئەوقاتێ زەمانە گوونەگوونە
باری ژ مە را کرن نموونە

- **هەڤبەرکرن: میر. ئە.** زەمانێ- **ئا.** زەمانی-

- **پەیڤناسی: ئەوقات:** پڕانەیا وەقت، دەم، گاڤ، قاس - **گوونەگوون:** گوونەگوون، جور بەجور، جوراجور –

- **شرۆڤە: ↓**

١٩٤٨- یەعنی شەڤ و رۆژ و سوبح و شامن
هن رۆهنینە هن ژ وان زەلامن

- **هەڤبەرکرن: ئە.ئا. ئۆس.** رۆهنن- **حم.** رۆهنە-

- **جوانکاری:** پەیڤێن شەڤ و رۆژ و سوبح و شام هەڤبابەتن. پەیڤێن رۆهنی و زەلام ژی دژبەرن.

- **شرۆڤە: ↓**

١٩٤٩- ئەم ژی د لەیالی و نـەهاران
را بین ب نەهان و ئاشکاران

- **هەڤبەرکرن:** ل هەموو ژێدەرێن ل بەر دەستێ من دا ئەڤ پەیڤ" دا بین" واتە دا کو ببین هاتییە، ل چاپا ئۆرمی یێ دا "دابـین" ب واتەیـا دا کـو بـێن، دا کـو وەرن هاتییە. لێ گۆرەکی دەقا هەلبەستێ دەبـێ ئـەڤ پەیـڤ "رابـین" بـە، ب واتەیا هەستن، دەست ب کار بن، نە کو دابێن، لەورا کو بەکرۆک دبێـژە میـرء ئەمێ ژی وەکی شەڤ و رۆژان دەست ب کارێن دزیڤە و ئاشـکارا بکـین و بـۆ ئەنجامدانا کارێن خو رابین، نەهان و ئاشکاران لێرە دا برە سەر واتە مەفعـوولە ژ بۆ ئەم-

- **پەیڤناسی: لەیالی:** پڕانەیـا لەیـل، شـەڤان - **نەهـار:** رۆژ - **رابـین:** هەسـتین، هەلستین، دەست ب کاربین - **نەهان و ئاشکاران:** کارێن پەنـی و ئاشـکارا - **ئاشکاران:** پڕانە یا ئاشکارە –

- **جوانکاری:** پەیڤێن لەیالی و نەهار و پەیڤێن نەهان و ئاشکار دژبەرن.

- **شرۆڤە: ↓**

١٩٥٠- هن زاهر و هندەکان ب خەف کەین
راکەین هنەکان، هنان تەلەف کەین

- **هەڤبەرکرن: ئە.** کەن، کەن- - **ئا.** هنەکا- **هژ.** هنەک-

- **پەیڤناسی: خەف:** دزیڤە، پەنیڤە - **راکەین:** راکەن، بلند کەین، مەزن کـەین - **تەلەف کەین:** ژ هۆلێ راکەین، ژ ناڤ ببەین، نەهێلین –

- **جوانکاری:** پەیڤێن زاهر و خەف دژبەرن. هەڤبەندێن راکەین و تەلەف کـەین ژی دژبەرن. پەیڤێن هن و هنەکان تەکریێ ساز دکن.

- **شرۆڤە:** میرێ من ما تو نابینی کو دەمێن رۆژگارێ ژی جـور بـە جـورن. واتـە شەڤ و رۆژ و سبێدە و ئێڤارن و هندەک ژ وان تارینە و هنـدەک ژی رۆنـاهینە. ئەڤ جور بە جور بوونا دەمان خودێ ژ مە را کرنە نەموونە. ئـەم ژی دەبێ ل شەڤ و رۆژان دا هندەک جاران خوە ئەشکەرە بکین و هنـدەک جـاران ژی خوە ڤەشێرین و نێتا دلێ خوە ئەشـکەرە نـەکین. ئـەم ژی دەبـێ هنـدەک کاران ئەشکەرە بکن و هندەکان ژی پەنیڤە بکـن و هنـدەک کەسـان راکـن و بلند بکن و هندەکان ژی نست بکن و ژ هۆلێ راکن.

١٩٥١- وی مولحدی شیر وسا سەقا کر
مسـری ژ خـو را وسـا بـڕا کر

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** شیرێ وی- **ئا.** وسان- - **ئا. ئۆس.** عەجەب-

- **پەیڤناسی: مولحد:** خودێ نەناس - **سەقاکرن:** تیژکرن، ڤەڕۆتن و چلڤلاندن و تڤتڤاندن - **مسری:** شووری کو ل مسرێ دهاتە چێکرنێ - **وسا:** ڤەتۆ - **برا:** برەک، ناڤێ بکرە ژ ماکا برینێ-

- **شرۆڤە: ↓**

١٩٥٢- پەندێ غـەلەت و خـلاف و یالان
بەندێ سەقەت و غلاف و ککالان

- **هەڤبەرکرن:** ژ بل **هژ.** ل هەموو ژێدەران دا پەند و غەلەت ، بەنـد و سـەقەت هاتبوون- **ئۆس.** پالان-

- **پەیڤناسی: پەند:** شیرەت - **غەلەت:** شاش، نەدوروست - **خلاف:** بـەرەواژی، نەراست - **یالان:** پەیڤەک تورکی یە، دەرەو، درۆ - **بەند:** بەند و باو، چیرۆک و مەتەلـۆک - **سـەقەت:** گـۆتنێن بێهـوودە و خـۆرایی، هەرتشـتا نڤیشـکان و نەدوروست - **غلاف:** قلف، قالب، ککالان، دەردانکا کێر و شوور و خەنجەران-

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا ب شێوەیا تەرسیعێ هاتییە ڤەهاندنێ. پـەیڤێن پەنـد و بەند، خلاف و غلاف جناسێ ساز دکن.

- **شرۆڤە: ↓**

١٩٥٣- تەسنیع کرن وء هندە تەشنیع
بەستن وء ل شیرء شوبهێ تەرسیع

- **هەڤبەرکرن: هژ.** شیرێ- ئەڤ مالک ل **ئۆس.** دا نەهاتییە-

- **پەیڤناسی: تەسنیع کرن:** چێکرن، خەملاندنن - **تەشنیع:** روسڤاتی، روسڤایی- **بەستن:** گرێدان - **تەرسیع:** گەوهەرنیشانکرن، ب گەوهەران خەملاندن و نەقشاندن -

- **جوانکاری:** پەیڤێن تەرسیع، تەشنیع و تەسنیع جناسێ ساز دکن.

- **شرۆڤە: ↓**

١٩٥٤- ئەو شیرە ل بن سەرێ خوە دانی
ئەو رەنگە ڤەشار کو کەس نەزانی

- **هەڤبەرکرن: میر.** بەر- - **ئە. و- ئا.حم.** ڤەشار کەس- **ئۆس.** کەسەک-

- **شرۆڤە:** ئەوی بێخودێ یی ئەو گۆتنێن خوە وەکی شووڕەکی مسری ژ خوە را تووژ کر و تڤتڤاند. ئەوی ئەو شووڕا ب شیرەتێن دەرەو و نەدوروست و شاش و پیس و خەراب گەوهەربەند کر و ب گۆتنێن نەراست و فێل و بەند و بازان ئەو شوور ب کالان کر و دانی بن سەرێ خوە و وسان ڤەشارت کو کەس پێ نەحەسیا.

١٩٥٥- میرێ وەکو دل ب کەربێ سۆتی
هەرچی کو بەکر ژ بۆ وء گۆتی
١٩٥٦- باوەر کر و گۆتە مەردێ قاسد
ئەی پیر تو مەکە تو فکرێ فاسد

- **هەڤبەرکرن: ئا.** کەرب و- **- ئا.** بۆی- **- میر.ئە.حم. ئا.**پیر مەکە تو- **ئۆس.** بێژێ کو مەکە تو-

- **شرۆڤە: ↓**

١٩٥٧- گەر فـەوت بـکـەم جەمیـعێ فـەرزان
تاجدین کو ددەم ژ دەست خو ئەرزان؟

- **هەڤبەرکرن: ئە. دەس-**

- **پەیڤناسی: فەرزان(فرضان):** پڕانەیا فەرز، کارێن کو ئەنجامدان و کرنـا وان ل سـەر هـەر مرۆڤـەک موسـولمان واجبـە، وەکـە رۆژی و نمێـژ و... - **کـو ددەم:** چاوا ددەم –

- **شرۆڤە: ↓**

١٩٥٨- من شەوکەت و سەلتەنەت ب وینە
ئەڤ شۆهرەت و شەئنێ من ژ وینە
١٩٥٩- ئەڤ ناڤ و نیشـان و ئـەڤ مـەقامە
بـی خـاتـرێ وی ل مـن حـەرامـە

- **هەڤبەرکرن: میر.** شاهی- - **ئۆس.** ئەڤ نشان و ئەڤ مەقامن، لی خاترێ وی لمن حەرامن-

- **پەیڤناسی: شەوکەت:** مەزنایی - **سەلتەنەت:** پادشـاهی - **شـۆهرەت:** نـاڤ و بانگ - **شەئن:** شان، مەقام، مەزنایی –

- **جوانکاری:** پەیڤێن شەوکەت، شۆهرەت، شەئن و سەلتەنەت هەڤبابەتن.

- **شرۆڤە: ↓**

١٩٦٠- ئەو رۆستەمە، گیوە، لەندەهایە
گەنجینەمـە ئەز ئەو ئەژدەهایە

- **هەڤبەرکرن: ئە.ئا.** گەنجینە ئەزم-

- **پەیڤناسی:رۆستەم**:پەهلەوانێ ناڤداریێ ئیرانێ، لێرە مەبەست ژێ پەهلەوانە - **گیو**: پەهلەوانەکی ئیرانا مێژینە - **لەندەها**:لەندەهۆر، مێریێ تەڕکی و زەبەلاح و ب گەڤدە –

- **جوانکاری**: تەلمیحا ئەفسانەیی د ڤێ مالکێ دا هەیە، میر خوە دوەکینە خەزینە یێ و تاجدینء ژی دوەکینە ئەژدەهایەکی کو نۆبەدار و زێرەڤانێ وێ خەزینێ یە.

- **شرۆڤە**:↓

١٩٦١- بێژێ ب دلێ خو من مەم و زین
هەردو ب حەلالی دانە تاجدین
١٩٦٢- بی وەجهژ من تو بوویی وەحشی
داخواز تە کر کو من نەبەخشی؟
١٩٦٣- تاجدین و چەکۆ ب عز و نازن
دێ هەر وە بتن وەکی دخوازن

- **هەڤبەرکرن**: ئە.ئا. بێژێ چ ژ- هژ. ل - - رۆ. ل- پرۆ. کو من-

- **پەیڤناسی:بی وەجهـ**: بێ تونە، ژخۆ ڕا - **وەحشی**:کووڤی، سل بوویی، خەییدی، رەڤیایی –

- **شرۆڤە**: ئەو میرێ کو کەرب وکینێ دلێ وی شەوتاندبوو، هەر چی کو بەکر ژێ را گۆت، کەت سێری و باوەر کر و گۆتە قاسدء: هەڕە بێژە تاجدینء، بلا قەت چو هزرێن خەراب نەکە. ئەگەر ئەز ژ هەموو فەرز و واجبێن خوە دەرباس ببم ژی، ئەز ژ تاجدینء نابهۆرم. هەر چی دار و نەدار و ناڤ و دەنگ، شەئن و شەوکەت و پادشاهی و میرتی یا من هەیە، ل سایا سەرێ تاجدینء دایە. ئەڤ ناڤ و نیشان و ئەڤ پلە و پایە یا بێی خاترێ تاجدین ل من حەرامە. ئەو رۆستەمێ زالە، گیوە، پەهلەوانێ وەلاتێ منە، ئەگەر ئەز گەنجینە بم، ئەو ئەژدەهایێ وێ گەنجینێ یە. بێژێ من ژ دل و جان مەمۆ و زینێ بەخشینە تە. بێژێ تو هە بێچنە ژ من سل بوویی، کا تە کینگا زینێ ژ من خوەست، کو من نەدا؟ تاجدین و چەکۆ ل بال من گەلەکی خۆشەویست و نازدارن، هەر چاوا کو ئەوانا دخوازن دێ هەر وسان بت.

١٩٦٤- قاسد كو رەوانـە بوو ژ پێش مير
تەقـرير كـو كر تـەمـام تەعبـير
١٩٦٥- شێرێد ل شەڕ وە بوون مولائم
گۆتـن دەم و دەولـەتا وێ دائـم

- **هەڤبەركرن: هژ.** تەمامی – **- مير.** كو ل شەڕ- **ئە.** شێرێت – **رۆ.** شـێرێ دل شڕ- **- مير.** قائم-

- **پەيڤناسی: عزز:**قەدر، رێز، خۆشەويستی **- رەوانە بوو:**چوو **- تەعبيـر:**راڤـە، شرۆڤە- **شێرێد ل شەڕ:**شـێرێن ل شـەڕ دا **- مـولائم:**ئـێم، ڤەحەبيـايی **- دەم:**دەسـگا، دەزگـا **- دەولـەت:**حوكـوومەت، هەيـی، دارايـی **- دەم و دەولەت:**دەم و دەزگاه **- دائم:**بەرقەرار، بەردوام-

- **شرۆڤە:** دەما كو قاسد ژ بال ميرە ڕێ كەت و گەهشتە لالێ تاجدين و برايان، و گۆتنێن ميرە ژ وان را شرۆڤە كرن، ئەو شـێرێن كـو خـوە ژ شـەڕ را ئامـادە كربوون، وسان هێمن و نەرم بوون، كو دەست ب پەسن و دوعايان ژ ميـرە را كرن و گۆتن: بلا دەم و دەولەتا وی هەر بەردەوام بە.

(٤٩)

نەسیحەتا ساحب غەرەزێ پڕ مەرەزێ دل بکول،
ژ بۆ میرێ بێ تەمیزێ سادە دل

١٩٦٦- ئێفارێ کو ئاسمانێ مەنـقەل
دانی و ل وان قەشار مەشعەل

- **هەڤبەرکرن:** حم. رۆ. هژ. ئاسمانی- - هژ. قەشاری-
- **پەیڤناسی: مەنقەل:** مانقال، ئاگردانک، تەشـتارەژوویێ - **قەشـار:** قەشـارت - **مەشعەل:** شەمال، چرایا مەزن و گەش-
- **جوانکاری:** خانی ئاسمانێ شەڤێ یێ رەش و تاری وەکاندییە مەنقالەک تـژی رەژوو، ئستێرێن ئاسمانێ ژی وەکاندییە چروسکێن پـۆلێن رەژوویـا نـاڤ مەنقەلێ دا. مەشعەل ئستعارەیە ژ تاڤێ، واتە تاڤ ژی وەکاندییە مەشعەلێ.
- **شرۆڤە:** ↓

١٩٦٧- یەعنی کو قەکوشت چراغێ زەڕین
وەرگـــرت ژ نـوو لباسـێ رەنـگـین

- **هەڤبەرکرن:** ئا. زێڕین- - هژ. وەرگرتی-
- **پەیڤناسی: قەکوشت:** قەمراند - **چراغێ زەڕین:** چرایا زێڕین –

- **جوانکاری:** چراخێ زەڕین ئستعارەیە ژ تاقێ. د قێ پێشگۆتنێ دا دیسان بەراعەتێ ئستهلال هەیە، خانی دخوازە ل دوو را خەمگینی یا میرء شرۆڤە بکە، لەورا لێرە دا ژی جلکێ رەش کو جلکێ ماتەمێ یە ل شەڤێ دکە و ل دوو را دبێژە کو میر ژی وسان خەمگین بوو، تە دگۆت قەی کەتبوو جلکێ ماتەمێ، واتە کنجێ شینێ ل خوە کربوو.

- **شرۆڤە:↓**

١٩٦٨- میرێ کو هەمیشە شاد و خورەم
گۆیا کەتبوو لباسێ ماتەم
١٩٦٩- وی بەختەکێ رووسیاهێ مەلعوون
گاڤا وەکو دی ئەمیر مەحزوون

- **هەڤبەرکرن:** **هژ. ئە. پرۆ. ئا. ئۆس. حم. میر.** بەختەکێ- **زا.** بەختەکە- **رۆ.** نەحس گۆ- **جا.** نەحسێ کو- - **میر.ئە. ئا. حم. ئۆس. هژ. رۆ.** ئەوی دی – **پرۆ.** وەکو دی- **ئا.** میرێ - **هژ.** کو میرە-

- **پەیڤناسی:** **هەمیشە**:هەردەم - **ماتەم**:خەم و خەفەت، تازیە، بەهی - **بەختەک**:کالکابووس، مۆتەکە - **رووسیاە**: رووڕەش - **مەلعوون**:لەعنەتی - **مەحزوون**: حزنی، ل شینێ دا، خەمگین –

- **جوانکاری:** پەیڤا ماتەم دژبەری پەیڤێن شاد و خورەمە. بەختەک ئستعارەیە ژ بەکرۆکء.

- **شرۆڤە:** ↓

١٩٧٠- گۆ غەم مەخۆ ئەی چراغێ دەولەت
گەر عومر بدەت ژ بۆ مە مۆهلەت
١٩٧١- ئەڤ کەرب و ئەلەم ئەگەر تە ناڤێ
زینێ و مەمێ ژ دلێ خو باڤێ

- **شرۆڤە:** ئێڤارێ دەما کو ئاسمانی مەنقەل دانا سەر تاڤێ و تاڤ ژ وان ڤەشارت و ئەو چرایا زێڕین ڤەمراند و جلکێ رەش ل خوە کر. میرێ کو

هەردەم گەش و گولشا بوو، تە دگۆت قـەی شـین ل سـەر دا هـاتییە و جلکـێ تازی یێ ل خوە کرییە. ئەوی کالکابووسێ مەلعـوون و رووڕەش گاڤـا کـو میـر وسان پۆسیدە و خەمگین دیت، گۆتێ ئەی چرایا دەولەتێ، قەت خەمـێ نەخـۆ، ئەگەر تەمەن تێرێ بکە و ژین کەلێنێ بدە، (ئەزێ پیلانەکێ ژ بۆ وان بکێشم). ئەگەر تو ناخوازی هەردەم وەها پۆسیدە و خـەمگین بـی و تـو کـەرب و کینـێ ناخوازی، مەمۆ و زینێ ژ دلێ خوە دەرخە.

١٩٧٢- ئـەو هـەردونـە باعسـێ فەسـتادێ
ئـەو بـوونە سـەبەب ژ بۆی عـنادێ
١٩٧٣- گـەر ئـیزنێ بـدەت ژ بـۆ م را مـیر
ئەز دێ بکتوژم مـەمـێ ب تـەدبـیر
١٩٧٤- تاجدین و بران ب شەربەتەک زەهـر
تو دشێی دەمـەکێ ئەوان بکی قەهر

- **هەڤبەرکرن: هژ.** دشی- **رۆ.** دشی دەمەک-
- **پەیڤناسی: باعس(باعث):** هۆ و هەگەر، سەبەب - **ئیزن:** روخسەت، دەستوور-
- **شرۆڤە:** میرێ من! مەمۆ و زینێ بوونە هەگەرا قێ فەساد و ئـالۆزی یـێ، ئـەو بوونە هەگەر کو رۆژا ئیرۆ تاجدین سەرێ خوە بدە بەر سەرێ تە و ل همبەر تە دا سەرکێشی یێ بکە. ئەگەر میرێ من رێ بدە من و دەستوورا وی هەبە، ئـەز دکارم ب تەڤبیرەکـێ مەمـێ بکـوژم و تاجـدین و بـرایێن وی ژی تـو دکـاری غەزەبێ لێ بکی و وانا ب شەربەتەک ژەهراوی ژ هۆلێ راکی.

١٩٧٥- ئەمرێ کـو دبت تـەدارەک ئاسان
ئاگەهـ مەکە پێ تـو خەلق و ناسان
١٩٧٦- مـیـرم تـو هـەڕە بـبـێـژە زیـنـێ
مەم سۆهتـی یە ئـاگـرێ ئەڤیـنێ

- **هەڤبەرکرن: میر. ئە. ئا. ئۆس. رۆ.** سۆتییە- **پرۆ.** سۆهتییە-
- **پەیڤناسـی: ئەمـر:** کـار، قـەومین - **تـەدارەک:** کـارکرن، تەیـارکرن - **ئاسان:** ساناهی، هێسان - **ئاگەهـ:** خەبەردار - **ناس:** مرۆڤ - **ناس:** ناسیار-

- **جوانکاری:** پەیڤێن خەلق و ناس هەم دژبەرن و هەم ژی هەڤواتەنە. خەلق ب کوردی واتە بیهانی و ب عەرەبێ واتە گەل و کۆمەل. ناس ژی ب کوردی واتـە یێن ناس کری و ب عەرەبـی ژی واتـە مـرۆڤ. ئـاگرێ ئەڤینـێ ئستعارەیە ژ دەردێ ئەڤینێ.

- **شرۆڤە:↓**

١٩٧٧- مەم تەشنە تو ئابێ زندەگانی
مەم موردە تو جانێ جـاودانی

ل **ئۆس**. دا ئەڤ مالکا هاتییە کو ل دیتر ژێدەران دا نەهاتییە:
بێژێ تو هەڕە مەمێ خو بەردە
دلخواھ دگەل وی تو خەبەر دە
دیارە کو نە یا خانی یە-

١٩٧٨- بێژێ تو هەڕە مـەمـێ دەرینە
مـن دائیـیە تـــە ژ بۆ خو بینە
١٩٧٩- مـن زانـییە مـەم زیـادە ژارە
پەروانەیە مەقسـەدا وی نارە

- **هەڤبەرکرن: میر. حم. رۆ. ھژ.** کو- - ئەڤ مالکا ل **ئۆس**. دا نەهاتییە-

- **شرۆڤە:↓**

١٩٨٠- گافـا کـــو نـــەزەر بـکـەت ل زیـنێ
تەحـقیقـــە کـو نـاکـەتـن چـو ژینێ
١٩٨١- فـیـلـحـــال دەمـــا کـو وێ بـبیـنـت
بـاوەر مـەکـــە ئـەو ب روح بـمیـنت
١٩٨٢- مەم گەر ب قی رەنگی زوو فـەنا بت
دێ کەش مـەکـەش و نـزاعێ رابـت

- **هەڤبەرکرن: میر. ئە. ئۆس. رۆ.** تەحقیق- - **میـر.** ئـەوی- - **میـر.** دا ئـەم نەکوژن نزاعێ- **ئۆس**. دا ئەم نەکرین نزاعێ- **ھژ.** نزاع-

- **پەیڤناسی: ب روح بمینت:** زندی بمینە - **کەش مەکەش:** کاش وەرکاش، شەڕ و کێشە - **نزاعێ رابت:** شەڕێ ژ هۆلێ رابە و نەمینە –

- **شرۆڤە:** کارێن کو قەداندنا وان ساناهی یە، قەت هێژا نینە کو مرۆڤ خەلکێ و ناسان پێ بحەسینە. میرێ من تو هەڕە بێژە زینێ، کو ئاگرێ ئەڤینێ مەم شەوتاندییە، مەم تیهنی یەو تو ژ مەم را وەکی ئاڤا ژینی یی، مەم مری یەو تویی ژ وی را جانێ جاودانی و هەرەهەرەیی. بێژێ من مەمێ دایە تە، هەڕە مەمێ ژ خوە را دەرینە و ژ خوە را بینە.

ئەز پێ حەسیامە کو مەمۆ گەلەکی لاواز و ژار بوویە، ئەو وەکی پڕپڕۆکا کو ئەڤیندارێ شەمالکێ بە ، لێ هاتییە. دەما کو چاڤێ وی ل ناڤ چاڤێن زینێ بکەڤە، براستی ژی ئێدی نکارە زندی بمینە، هە گاڤا کو ئەو وێ ببینە، باوەر ناکەم کو ئێدی جان تێ دا بمینە. ئەگەر مەم ب ڤێ پیلانێ مر و ژ هۆلێ رابوو، ئێدی شەڕ و کەشمەکش و جەنگ و فەنگ ژی نامینە و ئەڤ ئالۆزی یا ل نیڤەکا تە و تاجدینء دا ژی دێ ژ هۆلێ رابە.

۱۹۸۳- میرن هەنە عاقل و عەزیزن
لێ سادە دلن د بی تەمیزن
۱۹۸٤- ئەو سادە ژ بولەهو ناتەمامی
دل نادنە مەنشەئا کەلامی

- **هەڤبەرکرن: میر.ئا.رۆ. هژ.** عاقلن- - **میر.** ئەبلەھ-

- **پەیڤناسی: سادەدل:** دلساف - **بیتەمیز:** کەسێن کو جوداتی یا قەنجی و نەقەنجی یێ نزانن، کەسێن کو نکارن قەنجی و نەقەنجی یێ ژێک ناس بکن و ژێک ڤەقەتینن. - **سادە:** سافیلکە، زووباوەر - **بولەهو:** بەلاھەت، گێلی، گێلاتی - **ناتەمامی:** نقیشکانی - **مەنشەء:** سەرەکانی، ژێدەر –

- **شرۆڤە: ↓**

۱۹۸۵- وان دل گوهە گوهە ب دل قە نینە
رەش چاڤن و مەردومەک سپینە
۱۹۸٦- هەرچی کو دبێژنێ غەرەزدار
باوەر دکن ئەو ب راستی خوار

- **هەڤبەرکرن: هژ.** راستی یێ-

- **پەیڤناسی: مەردومەک**: بیبک، بەبک ، بیبیلە - **غەرەزدار**: کینەدار – **باوەر دکن ئەو ب راستی خوار**: ئەوانا گۆتنێن خوار و نەدوروست ژی راست و دوروست باوەر دکن.

- **جوانکاری**: پەیڤێن گوھ و دل ھەڤبابەتن و ھەر وسان تەکریرێ چێ دکن. پەیڤێن چاڤ و مەردومەک ھەڤبابەتن. پەیڤێن رەش و سپی دژبەرن. پەیڤێن خوار و راست ژی دژبەرن.

- **شرۆڤە: ↓**

١٩٨٧- نابێن ئەڤە قەنجە یان خەرابە
نابێن ئەڤە خەتئە یان سەوابە

- **ھەڤبەرکرن: میر. رۆ.**خەتا یا- **پرۆ.** خەتئە - **ئۆس.** خەتایە-

- **پەیڤناسی: نابێن**: نابێژن - **خەتئە(خطئە)**: خەتایە، نەدوروستە، - **خەتیئە(خطیئە)**: گوناھ - **سەواب(صواب)**: قەنجی ، خێر –

- **جوانکاری**: پەیڤێن خەتئە و سەواب، قەنج و خەراب دژبەرن.

- **شرۆڤە: ↓**

١٩٨٨- قاسر نەزەرن د بی تەئەممول
حازر غەرەزن د بی تەحەممول

- **پەیڤناسی: قاسر(قاصِر)**: کورت - **قاسرنەزەر**: کورتەبین، تەنگ نەزەر - **حازرغەرەز**: کینەدار، کینەیا خوە زوو ئەشکەرا دکن - **بی تەئەممول**: کەسێ کو کوور ناھزرە - **بی تەحەممول**: کەسێ کو بەربھێر نینە-

- **جوانکاری**: ئەڤ مالکا ب شێوەیا تەرسیعێ ھاتییە ڤەھاندنێ.

- **شرۆڤە: ↓**

۱۹۸۹- ئەغلەب دبن ئەو ب عەقڵء مەغروور
ئـەکـســـەر دکـــرن ژ دانـشـێ دوور

- **هەڤبەرکرن: میـر.** عەقـل و- **حـم.** عەقلـی- **هـژ.**عەقلـێ - - **میـر.** ئەکـژەر- **هژ.** دگەڕن-

- **پەیڤناسی: ئەغلەب:** هەردەم ، پشکا زۆر - **مەغروور:**قودە - **ئەکسەر(اکثر):** پشکا زۆر - **دکرن:** دبن، تێنە کرنێ - **دانش:**زانست-

- **جوانکاری:** پەیڤێن ئەغلەب و ئەکسەر دکارن ببن هەڤـواتە. پـەیڤێن عەقـل و دانش هەڤبابەتن.

- **شرۆڤە:↓**

۱۹۹۰- بەدخواە و پەخیل و بەدسـگالان
بەد ئەسل و سەفیل و بەد فعالان

- **هەڤبەرکرن: ئا. ئە. ئۆس.** سەفیل- **هژ.** سەفیل-

- **پەیڤناســـی:بەدخـــواە:**بەدخـــواز - **بەدســـگال:** بەدهـــزر، بیـــرپیس - **بەدئەسل:**بەدنەژاد - **بەدفعال:**بەدکردار-

- **جوانکاری:** گشتی پەیڤێن ڤێ مالکێ هەڤبابەتن.

- **شرۆڤە:↓**

۱۹۹۱- تینن دکەنە رەفـیق و رەهـبەر
بەدنام دبـن وەزیر و سـەروەر
۱۹۹۲- دسپێرنە وان کەسان ئوموورێ
ئەو دێخنە دەولەتێ قوسوورێ

- **هەڤبەرکرن: میر. حم. بر.رۆ. هژ. ڤان-**

- **شرۆڤە:** هندەک میر هەنە، هەر چەند کـو عاقـل و عەزیـزن، لـێ سـادەدلن و فەرقا قەنجی و خەرابی یێ نزانن. ئەوانێ سادە ژ نەزانی و کێمهشـی یـا خـوە گوهێ دلێ خوە نادەنە سەرەکانی و بنێشـەیا گۆتنـان. گـوهێ وان دلـێ وانـە، گوهداری یا دلێ خوە ناکن، هەرچی دبهێن زوو باوەر دکن. هەرچەند کو چاڤێن وان رەشن و دکارن تشتان ببینن، لێ بیبکـا چـاڤێن وان سـپییە و کـوورانی یـا ئوموورا‌ن نابینن. هەرچی یا کو مرۆڤێن نەپاک و کینەدار دبێژنێ، ل بەر راسـتی و سادەتی یا خوە تشتێن خوار ژی باوەر دکن. نابێژن کانێ ئەڤـە قەنجـە یـان خەرابە، نابێژن کانێ ئـەڤ کـارە خێـرە یـان گـونەهە. کـورتەبینن و کـوور تـێ ناهزرن. زوو تووڕە دبن و بەربهێر نینن. هەردەم ئەو ب هشێ خوە قودە دبـن. لێ پشکا زۆر ژ زانسـتێ دوورن و نـەزانن و ژ زانسـتێ تێنـە دوور ئێخسـتنێ. دچن مرۆڤێن بەدخواز و چاڤچنۆک و دەخەس و بەدهزر وبەدکـار و بەدکـردار و بەدبنێشە و بێ هش دکن بەردەستک و بەردەڤـک و رێنیشـاندەرێن خـوە و ب هەڤالتی یا وان وەزیر و سەروەر بەدناڤ دبن. ئەو میرانـا کـار و بـارێن گرنـگ دسپێرنە ڤان جورە مرۆڤانا و ئەو مرۆڤێن دلنەخـواز سسـتی یـێ دخـن خیمـێن دەولەتێ و دەولەتێ ژ بنڤە دهلۆشینن.

۱۹۹۳- میـرێ د ب دەولـەت و فـەراسـەت
ساحب شەفەقەت خودان سـەیاسەت

۱۹۹٤- ئـەو هـەرکـەسـەکی خـودان نـاکن
حـەتـتـا وەکـو ئـمتـحـان نـاکـن

۱۹۹۵- چـل جـار دکـن یـەکـی موجـەڕەب
پاشـێ ئـەوء دێ بـکەن مـوقـەڕەب

- **هەڤبەرکرن: ئە.** میرێت- **حم. هژ. رۆ.** میرێ د- **پرۆ.** میرێ کـو- **- ئـا. هژ.** جاری - **ئە.** یەکێ دکن-

- **پەیڤناسی: فەراسەت:** زرەنگی - **شەفەقەت:** دلۆڤانی - **سەیاسەت:** رامیاری - **موجەڕەب:** جەڕبانـدی، تـاقی کـری، ئازمانـدی - **مـوقەڕەب:** نێزیـک بـوویی، بەردەستک –

- **شرۆڤە: ↓**

١٩٩٦- ئەڤ میر و وەزیری یا جەهانێ
ئەڤ بەگمە گـزیری یا زەمانێ

- **هەڤبەرکرن: میر.** بەکی و کەریری- **حم.** بکە گزیری – **هژ.** بەگم و گزیـری- **رۆ.** پێکڤە گزیری –

- **پەیڤناسی: بەگمەگزیری:** بەگمەگزیرانێ، لەیزەک کوردی یە، کو تـێ دا یـەک دبە میر و یەک دبە گزیر و یێن دی ژی دبن گەل و ژ دەست هەڤدو گازنـدەیان دکن و دچن با میر و میر ژی فەرمانێ دەدە گزیرء کو تاوانباران سزا بکە...

- **جوانکاری:** پەیڤێن میـر و وەزیـر هەڤبـابەتن. پـەیڤێن گزیـر و وەزیـر هـەم جناسێ سـاز دکـن و هـەم ژی ب هەڤـدو را هەڤبـابەتن. پـەیڤێن زەمـان و جەهان ژی هەڤ پەیوەندن و ل هندەک رستەیان دا دکارن بـبن هەڤـواتە ژی. ل ڤێ مالکێ دا وەکاندن هەیە. خانی میر و وەزیری یا ڤێ جەهـانێ وەکانـدییە لەیزا میرگزیرانێ و دبێـژە هـەردو ژی هـەر لەیـزن و وەکـی هـەڤن و دووماییـا هەردوکان ژی تونەیە.

- **شرۆڤە: ↓**

١٩٩٧- هەردو ب مسالێ یەک لەییزن
هـەردو د بەتـال و بێ تەمیزن

- **هەڤبەرکرن: ئا.** لەزیزن- **ئۆس.** ل مسالێ یەک لەزیزن- **هژ.** دلیزن-

- **پەیڤناسی: لەییز:** لەیز، یاری - **بەتال:** پووچ، بێهوودە –

- **شرۆڤە: ↓**

١٩٩٨- حەتتا وەکو کەر نەبی تو ئەلحەق
کەنـگێ دبییە وەزیـرێ موتـلەق

- **هەڤبەرکـرن: میر.** ئەڤ پەیڤا هاتییە رەش کرنێ- **رۆ.** وەکو بەکر نەبی- **هـژ. کڕ- هژ.** ئەز حەق- - تو دبێ-

- **پەیڤناسی: ئەلحەق**:ب راستی - **موتلەق**:ب دوروستی، سەر بەخۆ - **وەزیرێ موتلەق:** وەزیرێ کو ژ گۆتنا شاه یان میران دەرنەکەڤە و هەرچی ئەو بێژنێ ئەگەر ب زیانا گەل به ژی بپەژرینه و شاه و میران ژ کارێن نەباش دوور نەخن و بەرگری یا کریارێن وان یێن نەباش نەکن.

- **شرۆڤە:** میرێن کو خودانێ فەراسەت و دەولەت و دلۆڤانی و رامیاریێ نە، ئەو هەر کەسی خودان ناکن، هەتا کو وان کەسان نەئەزمینن و ئەو کەس ژ ئازموونا وان دا دەرنەکەڤە وان ناپەژرینن و ئوموورێن گرنگ نادەنه وان. ئەڤ میرانا چل جاری یەکێ دجەڕبینن و پاشێ دکن بەردەڤک و بەردەستکێن خوە. ئەڤ میر و وەزیری یا ڤێ جەهانێ و ئەڤ بەگمەگزیرانێ یا ڤێ زەمانێ هەردو ژی وەکی هەڤن. هەردو ژی لەییزن و هەر دو ژی بێ بنە و پووچ و ڤک و ڤالانه. براستی کو حەتا مرۆڤ نەزان و کەر نەبه، مرۆڤ نابه وەزیرێ موتلەق و سەر دانانه ژێر فەرمانا شاه و میران دا.

بالکێشی: ئەڤ مالکا گۆتنەک پێشینان یا فارسی تینه بێرا مرۆڤان، یا کو دبێژە: اگر خر نمیبود قاضی نمیشد (ئەگەر خەر نەمیبوود قازی نەمیشود.) واتە : **"ئەگەر کەر نەبا نەدبوو قازی"**. ئەو گۆتنا ژی چیرۆکەک وێ هەیە: دبێژن یەکێ دخواست ببه قازی یێ باژارەکێ، لێ شێخێ وی باژاری نەدپەژراند، داکو قازی دەستەک پەیدا کر و کەرەک وەک بەرتیل ژ شێخێء را شاند و ل دوو را شێخ ئەو وەک قازی پەژراند. هەلبەستڤانەکی ئیرانی ئەو ل هەلبەستەکێ دا ئینایه و دبێژە **"ئەگەر کەر نەبا نەدبوو قازی"** دیارە کو ئەڤ گۆتنا دو واتەیێ وێ هەیە. کو ئەو هەلبەستا ژی بوویه گۆتنا گشتی:

به دهخوارقان رفت شخصی ز اردو
که قاضی شود، شیخ راضی نمیشد
ب رشوت خری داد و بستد قضا را
اگر خر نمیبود، قاضی نمیشد

(۵۰)

روخسه‌تدانا میره ل دیتنا دلداریێ،
بێهشبوونا زینێ یه ژ زه‌وق و شه‌وقا دیداریێ

۱۹۹۹- تـه‌دبیر کـونه‌نـده پیـرێ عاقل
ئه‌ف ره‌نگه ژ بۆ مه بوویه ناقل

- **هه‌ڤبه‌رکرن: ئۆس.** ئه‌ف ره‌نگه‌هه گۆ ژ بۆ مه ناقل- **ئه. رۆ. حم. هژ. زا. جا.** ئه‌ڤره‌نگه‌هه بوو ژ بۆ مه ناقل - **پرۆ.** ئه‌ڤره‌نگه ژ بۆ مه بوویه ناقل/ئه‌ڤره‌نگه‌هه کر ژ بۆ مه ناقل- **ئا.** ئه‌ڤره‌نگه بوو ژ بۆ مه ناقل-

- **په‌یڤناسی: ته‌دبیرکونه‌نده:** ته‌ڤبیر داڕێژ، ته‌یبیر که‌ر، ته‌دبیر که‌ر - **عاقل:** زانا، هووشمه‌ند - **ناقل:** ڤه‌گێڕ، چیرۆکڤه‌گێڕ، چیرۆکبێژ-

- **شرۆڤه: ↓**

۲۰۰۰- گۆ میـر ب مـوشـاورا وێ رایێ
وه‌قتێ وه‌کو چوو حه‌ره‌مسه‌رایێ

- **هه‌ڤبه‌رکـرن: ئـا. میـر.** ب موشـاورا وی رایـێ- **ئـه.حـم.هـژ. رۆ. جـا. زا.** موشاوری ورایێ- **پرۆ.** ب موشاور و ب رایێ-

- **په‌یڤناسـی: موشـاور:** مشـاور، شـێڤردار - **را:** ته‌دبیـر، بیـر و هـزر، دیـتن - **حه‌ره‌مسه‌را:** ئۆده یان هه‌ر جیهێ تایبه‌تی ژنان ل مالمه‌زنان دا –

- **شرۆڤه: ↓**

۲۰۰۱- زین گازی کر و ل با خو دانی
ئەو پەردە ژ سەر سڕێ هلانی

- **هەڤبەرکرن: میر.** بەر-
- **پەیڤناسی: پەردە ژ سەر سڕێ هلانین:** سڕ ئەشکەرا کرن-
- **جوانکاری:** ل ڤێ مالکێ دا ئیهام هەیە، لەورا کو ل پلەیا یەکەم دا مرۆڤ وە سەھ دکە کو میر پەردە ژ سەر سەری واتە ل سەر سەرێ زینێ هلانی، لێ ل دوو را مرۆڤ پێ دحەسە کو پەردە ژ سەر سڕێ هلانی سەراستە. هەروسان ل ڤێ مالکێ دا جناس ل نیڤەکا سەر و سڕ دا هەیە.
- **شرۆڤە: ↓**

۲۰۰۲- گۆ بیدلیا مەمێ مە بەس کر
ئازوردەنی من ل وی عەبەس کر

- **هەڤبەرکرن: میر. ئا.** ئازوردە ل وی مە پڕ عەبەس کر- **حم. هـژ. پـرۆ. جـا.** ئازوردەنی - **ئۆس.** ئازادە لمن – **رۆ. ئە.** ئازوردەیێ من- **زا.** ئازوردەئی-
- **پەیڤناسی: بەس:** گەلەک- **ئازوردەنی:** ئێش و ئازار، ئێشاندنی، تشتا کو هێژایی ئێشاندنێ بە - **عەبەس:** (عبث) بێتونە، بێهوودە –
- **شرۆڤە: ↓**

۲۰۰۳- جەور و ستەما کو من ل وی کر
ئەو جەورە تە کر ستەم ئەوی کر
۲۰۰٤- عەشقا تە ژ وی عەقل رەڤا بوو
شەیدا و جونوون و موبتەلا بوو

- **هەڤبەرکرن: میر.ئۆس.** ل وی- **ئە.** عێشقا تە عەقل ژ وی-

- **جوانکاری:** پەیڤێن جەور و ستەم هەڤواتەنە. هەروسان لێڤەگەڕا ڤـان هـەردو پەیڤانە جوانکاری یا تەکریرێ ژی سـاز دکـن. پـەیڤێن شـەیدا و جونـوون و موبتەلا هەڤبابەتن.

- **شرۆڤە:↓**

٢٠٠٥- زانـی ژ حەکیـمـەکـی م تـەدبیر
دیـوانـە دەوا دبـــن ب زەنـجـیـر
٢٠٠٦- لەو من ب غەزەب شەهاندە چالێ
ئەو حەبس ل وی گەهاندە سـالێ

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** شیاندە- **هژ.** شیهاندە- **- هژ.** گیهاندە-

- **شرۆڤە:↓**

٢٠٠٧- دا عەشق بکەت کەمالێ حاسـل
حوبا وە نـەکـەت وسـالێ باتل
٢٠٠٨- ئـەلحـال دەمـا ب قەلب و جانی
موقـداریّ مـەحـەببەتێ وە زانی

- **هەڤبەرکـرن: هژ.** کەمال، ویسال- **- رۆ.** فیلحال- **- ئا. ئە. حم. ئـۆس. رۆ. جا.زا.** مەحەببەتێ **- هژ. میر.** مەحەببەتا- **رۆ.** وی-

- **شرۆڤە:↓**

٢٠٠٩- هوون هەردو د مـەرتەبا کەمـالن
مـەقـبـوولـن و قابـلـێ وسـالـن
٢٠١٠- مەم عاشقێ سادقە ب تـەحـقیق
قەلبێ م دکەت ژ بۆ وء تەسدیق

- **جوانکاری:** پەیڤێن مەقبوول و قابل، سـادق و تەسـدیق پێکڤـە جناسـێ سـاز دکن.

- **شرۆڤە:↓**

۲۰۱۱- مەئموورە ب ئەمرێ پادشـاهی
مەعزوورە بـ عوزرێ بیگوناهی

- **هەڤبەرکرن: میر. بێ-**
- **جوانکاری**:ئەڤ مالکا ب شێوەیا تەرسیعێ هاتییە ڤەهاندنێ.
- **شرۆڤە:↓**

۲۰۱۲- هەرچی کو ل وی بکەت عەتابێ
ئـەلبـەتتـە دێ بینتـن عـەقـابێ

- **هەڤبەرکرن: میر. ببینن ئەو-**
- **پەیڤناسی: عەتاب:** عتاب، سـەرکۆنە، سەرزەنشـت، لـۆمە - **دێ بینـتن:** دێ ببینە - **عەقاب:** عقاب، سزا، ئەشکەنجە، جەنجەرات، ئاکاما کاری-
- **شرۆڤە:↓**

۲۰۱۳- حوسنا تەیە ئەو کری گرفتار
حوببا تەیە ئەو کری بریندار

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا ب شێوەیا تەرسیعێ هاتیە ڤەهاندنێ.
- **شرۆڤە:↓**

۲۰۱٤- تیـرا وء ل دل کـەتـی تە لێدا
ئەو دارووێ بیهشی تە پێ دا

- **هەڤبەرکرن: ئا.** کو-
- **شرۆڤە:↓**

٢٠١٥- ئەو سـورمە د چاڤێ وی تە کـێشا
حـەتـتا تـو نـەدی وء دل نەئێـشا
٢٠١٦- زولفا تە ل دەست و پێ وء بەستی
عەقرەب سفەتان دلێ وء گەستی

- **هەڤبەرکـرن: ئـا. تەیـە- - ئـا.** صـفەتان، ل رەخ دا ژی صـفەتەن هـاتییە نڤیساندنێ، ل دیتر ژێدەران دا "سفەتا" هاتییە-

- **پەیڤناسی: عەقرەب**: دووپشـک - **عەقـرەب سـفەتان**: دووپشـک رەوشـتان، مەبەست ژێ بسکێن وەکی دووپشکانە-

- **جوانکاری**: سورمە د چاڤء کشاندن یان چاڤ کـل کـرن بـوێژەک کـوردییە و کنایەتە ژ کرنا کارەکی نەباش ژ بۆ کەسەکی یان کەسـەک تووشـی ئـالۆزی و دەردەسەرێ کرن. بۆ نموونە ب قشمەری دبێـژن: تـە کلەکـی بـاش کشـاندە چاڤێن فلانکەسێ. واتە تە باش ئەو پێڤە کر.

- **شرۆڤە: ↓**

٢٠١٧- تەوقا تە ل گـەردەنا وء دانی
داڤا تە ڤەدا ل قەلب و جانی

- **هەڤبەرکرن: میر.** داغا-

- **پەیڤناسی: تەوق**: تۆق، تەوک، ئالقەیا کو هاتییە تەواندنێ-**داف**: داڤک، تەلە-

- **شرۆڤە: ↓**

٢٠١٨- چاوا ڤەکرن تە هـەردو ئاهوو
بەردانە فەقیری هەردو جادوو

- **جوانکاری**: هەردو ئاهوو و هەردو جادوو کنایەتن ژ هەردو چاڤێن زینێ.

- **شرۆڤە: ↓**

۲۰۱۹- دیسان تو هەڕە دگەل خەبەر دە
قەیدان تو ڤەکە ژ بۆ خو بەردە
۲۰۲۰- ئەی غونچەیێ ناشوکوفتە سۆرگول
بشکێن قەفەسێ دەرینە بولبول

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** دیسا- **- ئا.** قەیدا وی-

- **جوانکاری:** غونچەیێ ناشوکوفتە سۆرگول، واتە سۆرگولا کو هێ نەبشکفتی یە و مەبەست ژ کچ بوونا زینێ و بێمرازی یا وێ یە. بولبول ئستعارەیە ژ مەمۆ.

- **شرۆڤە:↓**

۲۰۲۱- ئەو تیهنە تو کانی یا فوراتی
ئەو خەستە تو چێشمەیا حەیاتی
۲۰۲۲- ئەو تەشنە تو ئابێ زندەگانی
ئەو موردە تو جانێ جاودانی

بالکێشی: خانی سەرەکانی یا چەمێ فوراتء و کانی یا ئاڤا ژینێ وەک هەڤ دزانە. ژ وی را ئاڤێن کانی یێن کوردستانێ ئاڤا ژینێ یە.

- **شرۆڤە:** پیرێ زانا و هووشمەند ئەوێ تەڤبیر دارێژ وەها ژ مەرا چیرۆک ڤەگێرا: گۆت میر ب وێ شێڤرداری یا بەکرۆکء چوو حەرەمسەرایا زینێ و گازی زینێ کر و زینێ دانا رەخ خوە و پەردە ژ سەر وێ رازا ئەڤێنداری یا مەمێ و زینێ راکر و گۆتێ: من گەلەکی بێدلی یا مەمێ کر و من بێتونە ئەو وسان ئازراند. هەلبەت ئەو جەور و ستەما کو من لێ کر، تو بووی هەگەر. ئەڤینا تە هش و هەدامێن وی رەڤاندبوو، و ل بەر ئەڤینا تە شێت و شەیدا و گیرۆدار ببوو. لێ من ژ حەکیمەکی بهیستبوو، کو مرۆڤێن شێت دەبێ بێنە گرێدانێ و زنجیر دەرمانێ وانە. لەورا من ئەو ب تووڕەتی دا گرتنێ و کرە چالێ و دەما زندانا وی گیهاندە سالەکێ. مەبەستا من ئەو بوو کو ئەڤینا وە بگەهیژە رادەیا هەرە بلند و هوون هەردو ل ئەڤینێ دا بپژن. ڤێجا نۆکە کو وە هەردویان ب دل

و جان قیمەتا ئەڤینێ زانی و ئەڤینا وە پژیایە و گەهشتییە رادەیا هەرە بلند، نها هوون هەردو هێژایی پێکگەهشتنێ نە. ب راستی کو مەمۆ ئەڤیندارە و د ئەڤینا خوە دا راست و دوروستە و دلێ من ژ وی را گۆواهی یێ دده، کو ئەڤینا وی وەکی شاهەکی فەرمانێ دده وی و ئەو فەرمانبەرە و فەرمانبەر بێگونەهن. هەرکەسێ کو زۆر و زولمێ ل وی بکە، دێ بگیژە بەلایا خوە و دوومایا وی خێر نایێ. جوانی یا تە یە کو ئەو گیرۆدار کرییە و ئەڤینا تەیە کو ئەو بریندار کرییە. ئەو تیرا کو ل دلێ وی کەتییە، تە لێدایە. ئەو دەرمانێ نەهشی یێ تە دایە وی. تە ئەو کلا کشاندییە چاڤێن وی. تا دەما کو ئەوی تو نەدیتبوو، دلێ وی نەدئێشیا. زولفێن تەنە کو دەست وپی یێن وی گرێدانە، ئەو بسکێن تە یێن وەکی دووپشکانە، کو ب دلێ وی ڤەدانە. تە ئەو تەوکا کرییە گەردەنا وی دا ، تە دل وجانێ وی کرییە داڤکێ دا. تە چاوا هەردو چاڤێن خوە یێن خەزالین ڤەکرن، وەکی دو جازوویان تە ئەو هەردو چاڤ بەردانە وی. تە چاوا ئەو بەند کرییە، دیسان تو یێ هەڕی ب وی را خەبەر بدی و قەید و بەندێن وی ڤەکی و وی یا ژ بەندێ ئازا کی. ئەهەی سۆرگولا نەبشکفتی، هەڕە قەفەسێ بشکینە و بلبل ژ خوە را دەرینە. ئەو تیهنی یە و تو سەرەکانی یا چەمێ فوراتی، ئەو نەخۆشە و تو کانی یا ئافا ژینێ یی. ئەو تیهنی یە و تو ئافا ژیانێ یی، ئەو مری یە و تو ژ وی را جانێ هەرمانی .

٢٠٢٣- ئەو پەردەگی یا کو پڕ هەوا بوو
مەزبووت د پەردەیا حەیا بوو

- **هەڤبەرکرن: میر. بەر- ئۆس. حەیا –**
- **پەیڤناسی: پەردەگی:خاتوونا پەردەنشین، مەبەست ژێ زینێ یە - پڕهەوا:پڕئەڤیندار، داگرتی ل هەوایا ئەڤینێ - مەزبووت(مضبوط):راگرتی، زەڤتکری –**
- **شرۆڤە:↓**

٢٠٢٤- ئەو پەردە برای کو لێ هەلاڤیت
خوونێ د دەڤ و کەپی ڤە هاڤیت

- **هەڤبەرکرن: میر. ئا. ئە. ئۆس. رۆ. برایی لێ- پرۆ. برای کو لێ- - میر. ئا. ئە. هژ. رۆ. وێ- پرۆ. ڤە- ئۆس. خوونێ ژ دەڤ و کەپۆ ڤە ئاڤێت-**

بالکێشی: نیڤمالکا دوویێ ب کورمانجی یەک خـوروو دەبـێ وەهـا بـێ نڤیسـینێ: خوونێ ژ دەڤ و کەپێ وێ را هاڤیت.

- **پەیڤناسی: هەلاڤیت:** هاڤیت، هلدا، راکر- **کەپ:** دفن، بێڤل، پۆز- **کەپـی ڤـە:** کەپێ وێ ڤە-

- **شرۆڤە: ↓**

۲۰۲۵- زینا کو دو سەد برین ل جەرگێ
چوو حالەتێ فەوتێ شـادەمەرگێ

- **هەڤبەرکرن: هژ. بوو-**

- **پەیڤناسی: فەوت: مرن- شادەمەرگ:** شانەمەرگ، مرنـا نشـکاڤ دا کـو ل بـەر شایی و خوەشییەک بێ رادە دەست دده-

- **شرۆڤە: ↓**

۲۰۲٦- بەحرا کو ژ جونبوشا هەواێ
مەحفووز ب پەردەیا حەیایێ

- **هەڤبەرکرن: ئە. د –**

- **پەیڤناسـی: جونبـوش:** هـەژ و لـڤ، بـزاڤ - **مەحفـووز:** پاراسـتی، راگرتـی، ڤەشارتی - **حەیا:** شەرم، فەدی-

- **شرۆڤە: ↓**

۲۰۲۷- حـاجـز کـو هەوا رەڤا ژ مابەین
بەرزەخ ژ حەیا نەما د بەحرەین

- **هەڤبەرکرن: رۆ. د- پرۆ. ژ-**

- **پەیڤناسی: حاجز:** پەردە - **مابەین:** نیڤەک، ئۆرتە، مابێن - **بەحرەین:** هـەردو دەریا، مەبەست ژ هەردو دەریایا زینێ و میرە –

- **جوانکاری:** حەیا واتە شەرم وەکاندییە بەرزەکەکێ و میر و زینێ ژی وەکاندییە دو دەریایان.

- **شرۆڤە: ↓**

۲۰۲۸- ئەو قولزومێ غەم کەلی ب سەرجۆش
سـەرجۆش کەلی پـەڕاندە سـەرپۆش

- **هەڤبەرکرن: میر.** سەرپۆش- **حم.هژ.** سەرجۆش و- **ئۆس.** سەرپۆش و-

- **پەیڤناسی: کەلی:** هلکەلیبا - **سەرجۆش:** سەرکەل، کەلچوون، فـوور ڤـەدان - **سەرپۆش:** دەرخوونە، دەڤلک –

- **جوانکاری:** دەردێ دلێ زینێ وەکاندییە دەریایەکێ کو نشـکاڤا هلکەلـی یـایە. دلێ زینێ ژی وەکاندییە بەرۆشـەکێ کـو ل سـەر ئـاگری یـە، دکەلـە و فـوور ڤەددە.

- **شرۆڤە: ↓**

۲۰۲۹- سەرپۆش پەڕی ژ بەر پێلا خوون
هاڤیت وەکی فورات و جەیحـوون

- **هەڤبەرکرن: ئە.ئا.حم. رۆ.** ژ دل – **ئە .** بلا – **ئا.** کەلا- **حم. هژ. رۆ.** پەلا- - **ئـا.ئـۆس.** هـاڤیتە- **هـژ.** هـاڤێتی- **ئـا.ئـۆس.** فـوراتێ جەیحـوون- **رۆ.** جەیخوون-

- **شرۆڤە: ↓**

۲۰۳۰- گـۆیا هــەژیـیا هـەزار بیشــە
مەی بوو رژییا ژ قەلبێ شیشە

- **هەڤبەرکرن: میر.رۆ. میشە- پرۆ. بێشە- ئە.هژ. پیشە-**

- **پەیڤناسی: بیشە**: مێشە، بشی، رێل، دارستان-

- **جوانکاری:** خانی ل ڤان مالکانا دا وێنەسازی یێن زۆر جوان ئافراندییە. پێشدا دلێ زینێ یێ تژی کول و دەرد وەکاندییە دەریایەکێ کو شــەرم سەرپۆشــا وێ بوویە، لێ دەما کو ئەو سەرپۆشا ل سەر وێ دەریایێ رابوویە، دەریا هلکەلیــایە و هــاتییە جۆشــێ و خوونــا دلــێ وێ ســەرێژ بــوویە و ل دەڤ و کەپــێ وێ را هاڤێتییە. ل دوو را دلێ وێ دوەکینە بەرۆشەکێ ل ســەر ئــاگری. دیســان دلــێ وێ ل نازکی یێ دا دوەکینە شووشەیەک مەیێ کــو ل بــەر لــەرزین و هەژیانــا زینێ یا ل بەر شابوونا، دەرزی یە و مەیا وێ شووشە یــێ کــو خــوونە رژیــایە. هەروسان هەژیانا زینێ یا ل بەر شابوونا وەکاندییە هەژیانا هەزاربیشەیی.

- **شرۆڤە:** ئەو نازکا پەردەنشین کو دلێ وێ ل ئەڤینێ داگرتی بوو، لێ شــەرمێ ئەو راگرتبوو و نەدهێلا کو ئەڤینا خوە ئەشکەرا بکە، دەمــا کــو برایــێ وێ ئــەو پەردەیا شەرمێ ل سەر دلێ وێ راکر، تووشی شادەمەرگی یێ بوو. زینــا کــو دلێ وێ تژی کول و برین بوو، هندک مابوو بمرا و خوونێ ل دەڤ و دفنــێ وێ را هاڤێت. دەما کو پەردەیا شەرمێ ل بــەر ئەڤینــێ هــاتە هلانینــێ و پــەردە ل نیڤەکا وێ و برایێ وێ دا نەما، بەحرا ئەڤینێ کو ب پەردەیا شەرمێ پێشی لــێ هاتبوو گرتنێ، هلکەلیا و فوورڤەدا و سەرپۆشا ل سەر پەکیــا و خوونــا دلــێ وێ وەکی ئاڤا چەمێن فورات و جەیحوون پێل قــەدا و ســەرریژ بــوو. زینــێ ل بــەر شابوونا وسان لەرزی کو تە دگۆت قەی تۆفان کەتە ناڤ هەزار بشی یی و دلێ وێ یێ وەکی شووشێ دەرزی و مەیا تێ دا رژیا و زین ب زوونێ دەر بوو.

۲۰۳۱- مــیـرێ ب غــــەرەز کــەتی ل زیــــنێ
ئــەو رەنتــگە رەڤــا کــــەلا گــــریــنــێ
۲۰۳۲- حــــازر ژ دوویــێ کــەبــێ ئــولــفەت
گەڕییا وء د چاڤء ئەشکێ شەفقەت

- **هەڤبەرکرن: ئە. ئا. رووییـ- پرۆ. دەرێ - - هژ. چاڤێ-**

- **پەیڤناسی: دوو:** دووکەل - **ئولفەت:** هـۆگری - **ئەشـک:** هێسـتر، رۆنـدک - **شەفقەت:** شەفەقەت، دلۆڤانی –

- **جوانکاری:** دلێ میرء ب کەبابەکێ هاتییە وەکاندنێ کو بەر ئاگرێ هۆگری یێ و دلۆڤانی یێ شەوتییە و دووکەلا وێ شەواتێ کەتییە چاڤێ میر و میر گریایە.

- **شرۆڤە:↓**

٢٠٣٣- فەوارەیێ مەرحەمەت ب کەل هات

بیـگـاف گـریێ ئەوی دگـەل هات

- **هەڤبەرکرن: میر.** گریا- **هژ.** گری-

- **پەیڤناسی: فەوارە:** فیزینک، لوولەیا کو ئاڤ ب گوژ تێ را دافێژە هەوا-

- **جوانکاری:** دلۆڤانی وەکانـدییە فیزنگەکـێ کـو ل دەوسـا ئـاڤێ هێسـرێ میـر تێ را تێ.

- **شرۆڤە:↓**

٢٠٣٤- ئەوچـەنـدە گـری بـرا دگـەل وێ

حەتتا سـبێ هەر وە مان د خـەلوێ

- **هەڤبەرکرن: میر. ئە. ئا. ئۆس.** دو-

- **پەیڤناسـی: هـەروە:** هەروسـان، هەمـا وسـانکی - **خەلـوێ:** خەلـوەتێ، خەلوەتخانەیێ، ئۆدا تایبەت کو هەر کەس نکارە بێی دەستوور بچێ و تـایبەتی هەلێخستنا رازێن سەرگرتی یە. –

- **شرۆڤە:** میرێ کو ب زینێ را کەتبوو رکێ، دلێ وی ب رەوشا زینێ شەوتی وتـە

دگۆت قای دووکەلا ئاگرێ دلێ وی یێ بوویی پاتیلۆک کەتە چاڤان و ئەوی ژی دگەل زینێ دەست ب گرینێ کر. کەلا گرینێ وسان ئەو رەڤاند، کو هێسران بینانی فیزینکێن ئاڤێ ژ چاڤێن وی را هلاڤیتن. هندی زینێ دگریا، میر ژی پێرا هێسر دباراندن. ئەو هەردو هەتا سبێدێ هەروسان ل خەلوەتخانێ دا مان.

۲۰۳۵- زین غەرقەیێ خوونێ دل وەکی گول
میر لێ دگری مسالێ بولبول

- **هەڤبەرکرن: هژ.** خوونی - **- ئا.** دگریت-
- **پەیڤناسی: غەرقە:** مەوجی، نۆقم بوویی، جووم بوویی، خەنقی-
- **جوانکاری:** زینا کو ل خوونێ دا وەربووبە، ل سۆراتی یێ دا وەکاندییە سۆرگولەکێ و میرێ کو ل سەر وێ سۆرگولێ دگری ژی وەکاندییە بلبلەکی.
- **شرۆڤە:** زینێ وەکی سۆرگولەکێ ل خوونێ دا مەوجی بوو، میر ژی وەکی بلبلەکی ل سەر وێ سۆرگولێ دگریا.

۲۰۳٦- مەحرەم هەمء ڤێک کەتن ل با وان
بلجوملە بەزینە دەست و داوان
۲۰۳۷- کەی خۆسرۆوێ حەقشوناسێ عادل
ناحەق تو ژ بۆچ بووی قاتل

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** بی حەق- **هژ. ئا.** بوویە-
- **پەیڤناسی: ڤێک کەتن:** بەرەڤ بوون- **خۆسرۆ:** خۆسرۆڤ، پادشاه ، ئەمیر - **حەقشوناس:** حەقناس، مافناس - **قاتل:** بکوژ –
- **شرۆڤە: ↓**

۲۰۳۸- زین گولبونێ باغێ عسمەتێ بوو
زین سەروێ ریازێ عففەتێ بوو

- **هەڤبەرکرن: ئا.** د باغێ-

- **پەیڤناسی: گولبون:** بنەگول، دارگول، کۆل و تووما گولێ، دارا گولێ- **عسمەت(عصمەت):** بێگونەهی - **عففەت:** داوپاکی، داوێن پاکژی –

- **جوانکاری:** عسمەت واتە بێگونەهی وەکاندییە باغەکی و زین ژی وەکاندییە دارگولا وی باغی. عففەت واتە داوپاکی وەکاندییە بۆستانەکی و زین ژی وەکاندییە سەروا وی بۆستانی.

- **شرۆڤە: ↓**

۲۰۳۹- پاکیزە دورا صەدەف ژ هەرجان
لایق تە نەبوو بگێڕی مەرجان

- **هەڤبەرکرن: میر. حم. ئۆس. هژ. رۆ. ئە. جا. هژ. زا.** هەرجان- **پرۆ.** مەرجان - **ئا.** هرچان –

بالکێشی: ئەڤ پەیڤا هەرجان گەلەک رووناڤیسکار شاش کرنە، ئەڤ پەیڤ ل چاپا ئۆرمی یێ دا "مەرجان" ل بال م. ئە. بۆزئەرسلان و تەحسین ئیبراهیم دۆسکی ژی دورجان هاتییە. دورجان هەلەیە، لەورا کو هەم لێرەدا بێ واتەیە و هەم ژی دگەل مەرجانێ نکارە ببە پاشبەندەک رێک. لێ ئەگەر ئەم ل جیهێ پەیڤا هەرجان دا پەیڤا مەرجان بپەژرینن، هینگا واتەیا هەلبەستێ تێ گوهۆڕینێ. مەرجانا یەکەم تێ ب واتەیا مۆری یا مرجانێ و مەرجانا دوویێ تێ ب واتەیا شەرتان. یا سەرراست هەر ئەوە کو ل نەھ ژێدەرێن ژۆری دا هاتییە و ب واتە یا ئالۆزی، پەریشانی و هەیەجانێ تێ.

- **پەیڤناسی :مەرجان :** پڕانەیا هەرج، ب واتەیا ئالۆزی، شەپرزەتی، پەریشانی و فتنەیێ- **مەرجان** :مرجان، جورە حەیوانەک دەریایی یە. **- مەرجان :**شەرتان –

- **جوانکاری :** ئەگەر ئەم پەیڤا هەرجان بپەژرینن، هینگا خانی زینێ دوەکینە دوڕەکێ کو ل دەوسا سەدەفێ ، ئالۆزی و پەریشانی یان ژی فتنە و فەسادێ ئەو وەرپێچایە. واتە پاکیزە دوڕا سەدەف ژ هەرجان ئستعارەیە ژ زینا کو دەرد و کول و ئالۆزی و فەسادێ ئەو لەڤ پێچایە. ئەگەر ئەم پەیڤا مەرجان بپەژرینن، هینگا مەبەست ژ مەرجانێ ژی رەوشا زینێ یا خوونافی یە. میر ب کریارێن خوە ئەو دوڕا سپی کو ل ناڤا سەدەفا پەریشانی و شەپرزەتی یێ دا هاتبوو وەرپێچانێ ل خوونێ وەرکر و ئەو وەکی مەرجانێ سۆر کر.
پەیڤێن دوڕ و مەرجان ژی هەم ل بارا بوهایێن خوە دا و هەم ژی ل بارا رەنگێن خوە دا دژبەری یێ ساز دکن. لەورا کو دوڕ سپی و مەرجان سۆرە، دوڕ گرانبوها و مەرجان ئەرزانە. ئەڤ هندە ژی ژ هزرا خانی دوور نەکەتییە.

- **شرۆڤە :↓**

٢٠٤٠- نازک بەدەنا لەطیفە مەعسووم
بێ جورم بکی ژ عومرء مەحرووم

- **هەڤبەرکرن :** میر. ئۆس. ئە. لەتیف و - - ئە. ئا. حم. عومری - هژ. عومرێ-

- **پەیڤناسی : مەعسووم :** بێگونەھ - **جورم :**سووج –

- **جوانکاری :** پەیڤێن نازک و لەتیف هەڤواتەنە.

- **شرۆڤە :↓**

٢٠٤١- ئەڤرەنگە د خاک و خوونێ راکەی
بێ سووج ژ جانء تەن جودا کەی

- **هەڤبەرکرن :** میر. ئە. بر. هژ. رۆ. خوون تو - - ژبلی ئە. ل هەموو ژێدەران دا بەدەن هاتییە-

- **پەیڤناسی: خاک:** خوەلی، ئاخ - **ل خاک و خوونێ را کرن:** ل ناڤ خوەلی و خوونێ وەردان- **تەن:**لاش، بەدەن –

- **جوانکاری:** ل جیهێ کو خانی وەکی هەموویێ بێژە جان ژ تەن جودا کەی، دبێژە تەن ژ جانء جودا کەی، کو بەرەواژی پێشینان جانء مایی دهەژمێرە و تەنء چوویی. کو یا راستی ژی ئەوە. لەورا کو تەن درزە و دچە، لێ جان گۆرەکی بیر و هزرێن ئایینی هەرەهەرەیی یە.

- **شرۆڤە:** دەما ئەهلێ حەرەمێ دەنگێ گری یا وان بهیستن، هەموو پێکڤە چوون و خوە ئاڤێتن سەر دەست و داوا میر وگۆتنێ: ئەهەی پادشاهێ مافناسێ دادپەروەر، تو چما بێتونە و بێ سووج بووی بکوژ و تە چما زینا بێگونەهـ کوشت. زین سۆرگولا باغێ بێگونەهی و پاکی یێ بوو، زین سەروا بۆستانێ داوپاکی یێ بوو. قەت پێدڤی نەبوو، تو ڤێ مرواریدا پاک و پاکژ و گرانبوها کو ل ناڤ سەدەفا پەریشانی و فتنەیان دا جووم بوویە، وەها وەکە مەرجانەک سۆر و کێمبوها ل خوونێ دا وەربکی. قەت هێژا نەبوو کو تو ڤێ نازکبەدەنا خوەشکۆک و نازەنین و پاکژ وەها بێ سووج و گونەهـ ژ ژیانێ بێ پار بکی و وەها ل ناڤا خوەلی و خوونێ دا وەردی وبەدەنا وێ ژ جانی جودا بکە و بکوژی.

۲۰٤۲- میر گۆ مەکرن خەیالێ باطل
ئەو بێهەشە ئەز نەبوومە قاتل
۲۰٤۳- زینێ دکوژم مەگەر ب عەمدا
تووبایە د جەننەتا حەرەم دا

- **هەڤبەرکرن: حم. رۆ.** مەگرن- **هژ.** باتیل، قاتیل- **- ئۆس.** گۆتە ژ مـن- **- هژ.** جەننەتێ –

- **پەیڤناسی: عەمدا:** عەمدەن، ب ئەنقەست - **تووبا:** دارا تووبایێ، دارەکە ل بهەشتێ دا-

- **جوانکاری:** خانی حەرەمسەرایا میرء وەکاندییە بهەشتەکێ و زین ژی کرییە دارا تووبایا وێ بهەشتێ.

- **شرۆڤە:** میر گۆت قەت شاش تێنەگیژن و خەراب نەهزرن، ئەو نەهش کەتییە و من ئەو نەکوشتییە. ما قەت ئەز ئەنقەست زینێ دکوژم؟ زینێ دارا تووبایێ یە ل بهەشتا حەرەمسەرایا من دا.

٢٠٤٤- ئەهلێ حەرەمێ بەزینە سەر وێ

جـۆبار رەوان کـرن ل سـەروێ

- **جوانکاری:** هەردو پەیڤێن سەر وێ و سەروێ جناسێ چێ دکن. جۆبار رەوان کرن، ئستعارەیە ژ گریانەک زۆر.
- **شرۆڤە:↓**

٢٠٤٥- بوو شیوەن و شین د خان و مانان

فـەریـاد گـەهـانـە ئـاسـمـانـان

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** شین مەشین- **میر. حم. ئە. هژ. رۆ.** شیوەن و شین-
- **پەیڤناسی: شیوەن:**شینگێری - **شین:** گرینا ل سەر مری یان، بەهی-
- **جوانکاری:** شیوەن و شین هەڤواتەنە.
- **شرۆڤە:**ئەهلێ حەرەمێ هەموو رەڤین سـەر جەنـازێ زینـێ و وەکـی جۆبـاران هێسر رژاندن سەر بەژنا وێ یا وەکی دارا سەروێ. ل سـەر وێ سـەروێ بـوو شین و گرین و دەنگێ ئاه و زاری یێن شینگێڕان دگەهیشتە ئاسمانان.

٢٠٤٦- یەک هات ژ دەرڤە ناگەهانی

گۆ مەم مر و دا وە زندەگانی

- **هەڤبەرکرن: ئا.ئۆس.** هاتە- **هژ.** هاتی- **ئا.** ژ دوورڤە- - **ئا.** ڤە-
- **پەیڤناسی: ژ دەرڤە:** ژ دەرڤا، ژ دەرێ مالێ - **دا وە زندەگانی:** تەمەنێ خـوە دا وە، سەرێ هەو د خۆش بن. –

- **شرۆڤە:** نشکاڤا مرۆڤەک ژ دەرڤا هات و گۆت بلا جانێ وە خوەش بە، مەمێ مر و تەمەنێ خوە دا هەوە.

٢٠٤٧- زینێ مرنا مەمێ ب گـوھ کەت
گۆیا مربوو ژ نوو ب روح کەت

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** ژ خو –

- **شرۆڤە:** دەما کو زینێ نووچەیا مرنا مەمێ بهیست، تە دگۆت قای مریبـوو، کـو سەر ژنوو دیسان جان کەتە بەر بەدەنێ.

٢٠٤٨- رابوو فکری ل چـار کـەناران
دی میر دگریت شوبهێ باران

- **هەڤبەرکرن: ئە. ئا. حـم. بـر. رۆ. هـژ.** د - **- میـر. بـر.رۆ.** وی- **ئـۆس.** دگریتە-

- **شرۆڤە:↓**

٢٠٤٩- خەلقێ حەرەمێ خەواس و عامی
مـاتـەم زەدە بوونە بـتتـەمـامی

- **پەیڤناســـی: مـــاتەم زەدە:** خـــەمگین، شـــین ل ســـەر دا هـــاتی - **بتتەمامی(بالتمامی):** ب گشتی-

- **جوانکاری:** پەیڤێن خەواس و عامی دژبەرن.

- شرۆڤە:↓

٢٠٥٠- گۆ ئەی سەبەبێ سەعادەتا من
بی کەیـف مەبە د داوەتـا من

- **هەڤبەرکرن: میر. ئە. حم. رۆ.** دەعوەتا –

- **شرۆڤه:** زینێ رابوو دینا خوه دا هەر چوار ئالی یێن خوه، دیت کـو میـر وەکـی بارانێ رۆندکان دبارینه و شین و بەهی ل سەر خاس و ناسێن ئەهلێ حەرەمـێ هەموو یێ دا هاتییه. هەموو خەمگین و پۆسیدەنه. بەرێ خـوه دا میـر و گـۆت: ئەی هەگەرێ خۆشبەختی یا من، ل ڤێ زەماوەندا من دا بێ کەیف نەبە.

۲۰۵۱- ئەی شاه ته دایه رووحء روخسەت
فەوتا خو وء دی ژ بۆ خو فورسـەت

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** رووحی- **هژ.** رووحێ- **ئا.** د روخسەت- - **میـر.رۆ.** مەوتـا- **پرۆ.** فەوتا-

- **شرۆڤه:↓**

۲۰۵۲- جان چـوو و ب جـانء مـوتتەسـل بوو
ئەڤ رووحه ب رووحء موزمەحل بوو

- **هەڤبەرکرن: میر. ئه.** چوو ب- **ئه. حم.** جانی - **هژ.** جانێ - - **ئه.** ئـەڤ – **هژ.** رووحێ-

- **پەیڤناسی: ب جانء:** ب جانێ وی ، ب جانێ وی ڤه، مەبەست ب جانێ مەمێ ڤه یه- **موتتەسل(متصل):** پێڤـه، پێڤـه زەلقـی، پێڤـه گرێـدایی- **رووح:** جـان، گیان- **رووحء:** روحێ وی- **موزمەحل(مضمحل):** نست بوون، تێکەل بـوون، پشافتی، ژ ناڤ چوویی، نەمایی –

- **جوانکاری:** لێڤەگەڕا جان و رووح جوانکاری یـا تەکریـرێ چـێ دکـه. جـان و رووح هەڤواتەنه.

- **شرۆڤه:** ئەی شاه ته دەسـتوور دایـه روحـێ مـن، ئـەوی مرنـا خـوه ژ خـوه را فورسەت و کەلێن دی و چـوو ب جـانێ مەمـێ ڤـا زەلقـی و بـوو یـەک. ئـەڤ روحاتێکەلی روحێ مەمێ بوو.

۲۰۵۳- حەتتا کو نەبوو ژ دەڤ تە ئقرار
ئەو مایە د حەبسێ تەن گرفتار

- **هەڤبەرکرن: میر.حم. رۆ. مای- هژ. مایی-**
- **پەیڤناسی: ژ دەڤ تە:** ژ بال تە، ژ لایێ تە، ژ دەڤێ تە-**حەبس:** زندان –
- **جوانکاری:** لەش ژ جانء را وەکاندییە زندان یان رکەیەکێ.
- **شرۆڤە:↓**

۲۰۵٤- تەشبیهێ مەمێ مەلوول و مەحبووس
بـۆ حـفـزێ رەزا و نـام و نامـووس

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** ریاض- **میر.رۆ.** ناڤ- **پرۆ.** نام –
- **پەیڤناسـی: مەلـوول :**خـەمگین، پۆسـیدە - **مەحبـووس:** زنـدانی، گرفتـار - **حفز(حفظ):** پاراستی - **رەزا(رضا):** پێخۆشی-
- **جوانکاری:** لێڤەگەڕا پیتا "م" موسیقایا هوندورانی چـێ دکـە. پـەیڤێن نـام و ناموووس جناسێ ساز دکن.
- **شرۆڤە:** حەتا کو ئەڤ دەستوورا ژ دەڤێ تە دەرنەکەتبوو، ئەو ژ بۆ پاراستنا نـاڤ و ناموووسێ ل زندانا بەدەنێ دا وەکی مەمێ بەندی و مەلوول و گیرۆدار مابوو.

۲۰۵۵- ئەو لەو نەدچوو حەتتا ڤە ئیرۆ
مـابـوو ل ژڤـانی یـا تە گـیرۆ

- **هەڤبەرکرن: هژ. رۆ.** ئەڤانی- **پرۆ.** ژڤانی- **بر.**ژ شڤانی-
- **پەیڤناسی: ژڤان:** دیدار، بریارا دیتنێ - **گیرۆ:** دەرەنگ مایی، ئەگلـە، گێـزری، گێزراندی
- **شـرۆڤە:** ئـەو ل بەنـدا بریـارا تـە دا مـابوو. ل بـەر وێ هنـدێ تـا رۆژا ئیـرۆ دەرنەدکەت و نەدچوو.

۲۰۵٦- رووحم تە ژ دل دەما رەزا دا
شاهم تە د مولکێ تەن سەلا دا

- **هەڤبەرکرن: ئا.** جەلا- **رۆ.** سەدا- **پرۆ.** سەلا-
- **پەیڤناسی: رووحم:** روحێ من، مەبەست ژێ میرە - **رەزا دان:** رازی بوون، پێخۆش بوون، دەستووردان - **شاهم:** شاهێ من ، مەبەست ژێ میرە - **سەلا(صلا):** بانگ، گازی، بانگەواز-
- **جوانکاری:** لەش وەکاندییە مولکەکێ.
- **شرۆڤە: ↓**

۲۰۵۷- جسمێ منە بینەوا گران بوو
رووحێ منە ناتەوان رەوان بوو

- **هەڤبەرکرن: میر.رۆ.** منی، منی- **هژ.** منێ، منێ-
- **پەیڤناسی: ناتەوان:** نەکار، لاواز - **رەوان بوون:** چوون –
- **جوانکاری:** پەیڤێن رووح و جسم دژبەرن. پەیڤێن بینەوا و ناتەوان هەڤبابەتن. هەڤبەندێن گران بوو و رەوان بوو دژبەرن.
- **شرۆڤە: ↓**

۲۰۵۸- دەرحاڵ ژ قالبی بدەرکەت
شەوقەک ژ روحێ مەمێ ب بەرکەت
۲۵۹- وان تەرک کرن سەرایێ فانی
ئەو چوونە جەهانێ جاودانی
۲۰٦۰ - هەرچی کو قەبوول نەکەت مەکانان
دێ سەیر بکەت د لا مەکانان
۲۰٦۱- هوون ڤێ سەفەرێ غەلەت مەخوونن
شاهد ژ م را موقەڕەبوونن

- **هەڤبەرکرن: هژ.** قالبێ- **هژ.** روحێ- - **هژ.** وێ –

- **پەیڤناسی: سەرایێ فانی:** مالا بێدۆم، مالاخەرابە، مەبەست ژێ ئەڤ جیهانایە کو دۆما وێ تونەیە. - **مەکان:** جهـ - **لامەکان:** جیهانا نادیار، جیهانا ئاسمانی، بهەشت - **موقەرەبوون:** موقەرەبین، فرشتەیێن نێزیکی خودێ-

- **جوانکاری:** جەهانێ جاودانی و سەرایێ فانی دژبەرن.

- **شرۆڤە:** روحێ من دەما کو تو ژ دل و جان پێخۆش بووی، شاهێ من دەما کو تە گازی من کر و لەشێ من پێ ئاگادار کر، لەشێ من یێ بێگاڤ و بەلەنگاز گران بوو و راوەستا، و روحێ من یێ نەشی و نەکار ب رێ کەت. روحێ من دەملدەست ژ قالبێ خوە دەرکەت و شەوقەک ژ روحێ مەمێ ژی ل پێش وی کەت. ئەوان ئەڤ مالا پووچ و ڤک و ڤالا، واتە ئەڤ جیهانا ، جی دا هێلان و چوونە جەهانا جاودانی و هەرەهەرەیی. هەر تشتا کو ل ڤێ جیهانێ دا نەراوەستە، دێ بەر ب جیهانا ئاسمانی بمەشە. هوون ڤێ سەفەرێ شاش و دەرەو نەهەژمێرن، گۆوایێ من فرشتەیێن خودێ یێن نێزیک و بەردەڤکێن وی نە.

۲۰٦۲- گافا وەکو جان ژ تەن رەوان بوو
جانان ئەوء دیت وجان ب جان بوو

- **هەڤبەرکرن: میر. رۆ. وی-**

- **پەیڤناسی: جانان:** دۆست، مەبەست ژێ لێرە دا مەمێ یە. - **جان ب جان بوون:** جان تێکەلی جانء بوون، هەروسان تێ ب واتەیا مرنێ ژی کو واتەیا جان یا دوەم لێرە دا خودێ یە.

- **جوانکاری:** لێڤەگەڕا پەیڤا جان و جانان موسیقایا هوندوڕانی دئافرینە.

- **شرۆڤە:** دەما کوجانێ من ژ لەشێ من دەرکەت و چوو، ئەوی جانان دیت و تەڤی جانێ جانان بوو.

۲۰٦۳- حاسل کو ژ پاش ئتتسالێ
ئەو پەرتەوێ مەشعەلا جەمالێ

- **هەڤبەرکرن: هژ. پاشێ- - هژ. پورتەو- میر. حم. پەرتەو و- ئە. ئا. رۆ. پەرتەوێ- پرۆ. پەرتەو –**

- **پەیڤناسی : ئتتسال(اتصال) :** پێک گەهیشتن، پێکڤە بوون

٢٠٦٤- گافەک سەکنین و موتمەئن بوون
حینا کو ب یێکڤە موئتـەمن بوون

- **هەڤبەرکرن : ئا.** سەکنی- **ئا.** بوو، بوو- ئەڤ مالکا ل **ئە.** دا نەهاتییە-

- **پەیڤناسی : موتمەئن(مطمئن) :** دلنیا، پشـتگەرم - **حینـا :** دەمـا - **مـوئتەمن :** ژ هەڤدو ئەمین، جیهێ پشت پێڤەگرێدانێ –

- **جوانکاری :** پەیڤێن موئتەمن و موتمەئن جناسێ ساز دکن.

- **شرۆڤە : ↓**

٢٠٦٥- ئەو قەترە د قـولـزوما سـفاتان
ئەو زەرە د بەحرێ مەهلەکاتان

- **هەڤبەرکرن : میر.ئە. رۆ.** بەحرێ- **میر. هژ.** موهلکاتان-

- **پەیڤناسـی : قەتـرە(قطـرە) :** دلـۆپ، نوقتـک - **زەرە(ذرە) :** تۆزقـال - **مەهلەکات :** جیهێ مرنێ، مرنگەھ –

- **جوانکاری :** قەترە د گەل پەیڤێن قولزوم و بەحر دژبەری یێ ساز دکە.

- **شرۆڤە : ↓**

٢٠٦٦- دەم هـاتـنـە سـاحلێ فـەنـایـێ
گەھ چوونە ب سەرحەدێ بەقایێ

- **هەڤبەرکرن : ئا.** ل-

- **پەیڤناسی : ساحل :** لێڤار - **فەنا :** نەمان - **سەرحەد :** سینۆر - **بەقا :** هەرمان –

- **جوانکـاری:** پـەیڤێن هـاتن و چـوون، سـەرحەد و سـاحل، بەقـا و فەنـا دو بە دو دژبەرن.

- **شرۆڤە:** ب کورتی دەما کـو شـەوقا شـەمالێن جـوانی یـێ گهەشـتن هەڤـدو، دەمەکێ راوەستان و دا کو ب هەڤدو پشتراست ببن، دەما کو هەڤـدو ناسـین و ب هەڤدو پشتگەرم بوون و بـاوەری ب هەڤـدو ئـانین، ئـەو هـەردو وەکـی دو دلۆپان ل دەریایا سفاتان دا و دو تۆزقالان د بەحرا مرنگەهێ دا ، گـەهـ دهـاتن بەر لێڤارا ژ ناڤ چوونێ و هندک دما بمرانا و گـەهـ ژی دچـوون سـەر سـینۆرێ هەرمانێ.

٢٠٦٧- فیلجوملە ژ مەرکەزا تورابێ
ئـەو زەرە گەهـانە ئافـتابێ

- **هەڤبەرکرن: ئا.** بلجوملە- **ئا. رۆ.**گەهاندە –**پرۆ.** گەهانە- **هژ.** گیهاندە-

- **پەیڤناسی: مەرکەز**:ناوەند- **توراب:**ئاخ- **مەرکەزا تورابێ:** تۆپا عەردێ، ناڤەندا عەردێ-

- **شرۆڤە:↓**

٢٠٦٨- قەتعەن نە ب ئتتسـال و تەحلیل
مەحزەن نە ب ئنفسال و تەحویل

- **هەڤبەرکرن: نە.** ئنفعال-

- **پەیڤناسی: تەحلیل:**حەلیان و بهوشتن- **ئنفسال(انفصال):**ژێـک جودابـوون، قەتیان- **تەحویل:**گوهۆڕین- - **مەحزەن(محضا):** ب جورەکی خوروو -

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا ب شێوەیا تەرسیعێ هاتییە ڤەهاندنێ. پەیڤێن ئتتسال و ئنفسال دژبەرن.

- **شرۆڤە:** ل وێ ناڤێ دا ئەو تۆزقالانا ژ ناوەندا ئەردێ گەهیشتن تـاڤێ. لـێ ب ڤەبڕی تێکەلی وێ نەدبوون و ل ناڤ دا نەدبهوژتن، ژێک جودا ژی نەبوون و ل ناڤ دا نەدهاتن گوهۆڕینێ ژی.

بالکێشی: مەبەست ژ تاقێ لێرە دا خودایە، لەورا کو گـۆرەکی بیـر و بـاوەری یـێن ئایینی و هزرا عارفان، دەما کو جان ژ لەشی جـودا بـوو، بـەر ب سـەرەکانی و بنێشەیا خوە کو خودایە دچە. خانی لێرەدا ژ زار زینێ ئەوێ هندێ رادگەهینە.

۲۰٦۹- باری کو بـرن ب جانبێ زات
باقی کرییان ب زاتـێ زەرات

- **هەڤبەرکرن: میر.** وا ری- **حم. ئۆس. هژ. رۆ.** وان رێ - - **ئە.** زات و –
- **پەیڤناسی: زات (ذات):** خوە، خودێ- **زەرات(ذرات):** پڕانەیا ذرە، تۆزقال-
- **جوانکاری:** ذات و ذەرات جناسێ ساز دکن. هەروسان باقی و باری ژی.
- **شرۆڤە:** دەما کو خودێ ئەو تۆزقالانا بەر ب بنێشەیا وان برن، ئەو ب بنێشـەیا خوە ڤا هەرمان بوون و بوونە هەرەهەرەیی-
واتە دەما کو روحێن مەمۆ و زینێ تێکەلی هەڤ بـوون و خـودێ ئـەو بـرن بـال خوە، ئەو تێکەلی خودێ بوون و گەهشتن پلەیا فەنا فی ئەللاهی یێ.

۲۰۷۰- نینن عەجـەب ئەڤ خەبەر ژ بۆ من
هوون ڤـێ نـەکەنە هـونەر ژ بۆ من
۲۰۷۱- شـێخـێ وەکـو ئەز ب دل مـوریدم
ئـەو رووح و رەوانـە ئەز قـەدیـدم

- **هەڤبەرکرن: ئا. ئە. ئۆس.** نینە - - **میر.** رووحە- **حم. ئۆس. رۆ.** رووحێ-
- **پەیڤناسی: شێخ:** رێڤەبەر، لێرە دا مەبەست ژێ مەمێ یـە- **قەدیـد:** گۆشـتێ حشک کری -
- **شرۆڤە: ↓**

٢٠٧٢- هەرچەندە ل با وە ناڤی مەم بوو
لێی پادشەهەک عەلا هومەم بوو
٢٠٧٣- بـــوو لایـقێ فـەڕێ پـادشـاهی
مـــەقـبـوولێ تـەقـەڕوبا ئلاهی

- **هەڤبەرکرن: هژ.** هەرچەندی- **- ئا.** قوربێ-

- **پەیڤناسی: ناڤی:** ناڤێ وی- **عەلاهومەم:** بلند هممەت- **فەڕ:** شکۆه، پیرۆزی- **مەقبوول:** قەبوول بوویی، پەژراندی - **تەقەڕوب:** نێزیکی- **ئلاهی:** خودایی-

- **شرۆڤە: ↓**

٢٠٧٤- قـەلبـێ وء یە وادی یا مـوقـەددەس
رووحێ وء ب نووڕێ حەق موقەببەس

- **هەڤبەرکرن: میر. ئە. ئا. حم. ئۆس. هژ. رۆ.** نووڕێ-

- **پەیڤناسی: وادی:** نەوال، فەید- **موقەددەس:** پیرۆز- **موقەببەس:** بزۆت گرتی، گڕگرتی، ڤێکەتی، تەییسی-

- **جوانکاری:** تەلمیحە ل سەر سەرهاتی یا مووسا پێغەمبەرء.

- **شرۆڤە: ↓**

٢٠٧٥- هلگرتم و برمە تووڕێ سینا
بینەندە کـرم د گەل خو بینا
٢٠٧٦- ئینامـە دەڕێ ژ ڤێ حـجابێ
ئەڤ زەڕە گـــەهاندە ئافتابێ

- **هەڤبەرکرن: ئە. ئا.** هلگرتمە-

- **پەیڤناسی: تووڕ(طور)ێ سینا:** چیایەکە ل چۆلا سینایێ دا، کو گۆرەکی قورئانێ خودێ ل وێدەرێ د گەل مووسایێ قسە کرییە- **بینەندە:** بینەر، بینا، خودان بیناهی-

- **شرۆڤە:** ئەڤ خەبەرا ژ من را جیهێ سۆسرەت و زەندەمانێ نینە. هوون ڤێ هندێ نەکن هونورێ من. ئەو شێخێ کو ئەز ب دل وجان موریدێ وی مە، ئەو وەکی رووح ورەوانێ منە و ئەز پەشکەک گۆشتێ حشک و رەقم ل همبەر وی دا. هەرچەندە کو ل بال وە ناڤێ وی مەم بوو، لێ یا راستی ئەو پادشاهەکی بلند پایە و بلند هممەت بوو. ئەو بوو هێژایی پیرۆزی یا خودایی و ل بال خودێ هاتە پەژراندنێ. دلێ وی وکە ئەردێ پیرۆز بوو و رووحێ وی بزۆت ژ نوورا خودێ هلدابوو. ئەوی ئەز هلگرتم و برمە چیایێ تووڕ سینایێ و ئەز بخوە را بینا کرم و رۆناهی دانە چاڤێن من ژی. ئەز ژ پەردەیا نەبینایی و نەزانینێ دەرانیم و ئەڤ تۆزقالا روحێ من گەهاندە رۆژێ.

۲۰۷۷- حینا کو ب جان من ئەڤ سەفەر کر
ئەڤ جان م ژ جانفرۆشێ قەر کر
۲۰۷۸- هەرچەندە کو زاهر ئقلەعی گۆت
حازر وێ د پەیقە ئرجەعی گۆت
۲۰۷۹- لەو هاتمە دا بکم وە رازی
مەرزییە ببم ل پێش قازی

- **هەڤبەرکرن: هژ.** پێشی-

- **پەیڤناسی: جانفرۆش:** خودێ، لێ لێرەدا مەبەست ژێ مەمێ یە - **قەرکرن:** دەین کرن- **ئقلەعی(اقلعی):** ڤەبڕە، بەس بکە، دەست ژێ بکێشە- **ئرجەعی(ارجعی):** ڤەگەڕە، بزڤڕە- **مەرزییە(مرضیه):** رازی بوویی، پێخۆش بوویی، پەسنی-

- **جوانکاری:** ئشارە ب ئایەتا ۲۸ ژ سوورەیا ۸۹ ێ یا قورئانێ ، کو دبێژە: **ارجعی الی ربک راضیه مرضیه.** بزڤڕە بۆ لایێ خودایێ خوە پێخۆشا پێخۆش بوویی.

- **شرۆڤە: ↓**

۲۰۸۰- دا ئەز بکرم د گـەل وە تـەودیـع
دا هوون بکرن د گەل م تەشـییع
۲۰۸۱- دیسان قـەگـەڕم ژ با وە رەقـاس
مـورتاز ببـــم ب جـەنـنەتا خـاس

- **هەڤبەرکرن: حم. رۆ.** بگرم- **پرۆ.** بکرم - **- ئا.ئە.** نەکرن- **حم.** بگرن-

- **پەیڤناسی: تەودیع:** تودیع، خاترخواستن- **تەشـییع:** رێ ئێخستن، دەربـاس کرن، دگـەل جەنـازە چـوون- **رەقـاس(رقـاص):** دیلانکـەر، بلەیـز و سـەما- **مورتاز(مرتاض):** رازی، چلەکێش- **مورتاز ببم:** رازی وکەیفخۆش ببم-

- **شرۆڤە:** دەما کو من ب جانێ خوە ئەڤ سەفەرا کر، واتە دەمـا کـو ئـەز ل بـال روحێ مەمێ ڤەگەڕیام و هاتم بال وە، من ئەڤ جانا ژ جـانفرۆشء دەیـن کـر. هەرچەند کو جانفرۆشء گۆتەجانێ من ڤەبڕە و ڤەزقـڕە، لـێ ل دوو را گـۆت: ڤەگەڕە بال من. ئەز لەورا هاتمە بال وە کو وە پێخۆش بکم و حەلالی یێ ژ وە بخوازم، دا کو ل بال دادوەرء/خودێ پێخۆشبوویی بم. ئەز هاتمە کو خـاترێ خوە ژ وە بخوازم، داکو هـوون بـەر جەنـازێ مـن کـەڤن. ئـەزێ دیسـان ب کەیفخۆشی ژ بال وە ڤەگەڕم و ب بهەشتا بەرین خۆش بم.

(٥١)

تەوسییە و تەدارەکا زینێ یە ژ بۆ سەفەرا ئاخرەتێ، تەهییەیێ ئەسبابێ جەهازە ژ بۆ عەرووسی یا جەننەتێ

٢٠٨٢- زینێ کو نومـانە وان کەرامات ئەف چەندە مەنازل و مەقامات

- **هەڤبەرکرن: ئا. نما** ئەوی-

- **پەیڤناسـی: نومـانە وان:** نیشـانی وان دان- **کەرامـات:** پڕانەیـا کەرامـەت- **مەنازل.** پڕانەیا مەنزل، ئێوەرگەھ - **مەقامات:** پڕانەیا مەقام، پلە و پایە، جیھ-

٢٠٨٣- رووونشت و وەسییەتا خو بۆ میر ئەڤرەنگەھە کر بەیان و تەقریر

- **هەڤبەرکرن: ئۆس. ئا.** رووونشت وەسییەتا-

- **پەیڤناسی: وەسییەت(وصیت):** راسپاردێ پێش مرنێ، بسپارتەیا بەرەمەرگێ- **بەیان:** گۆتن، راگەھاندن- **تەقریر:** شرۆڤە، راگەھاندن-

- **شـرۆڤە:** زینـێ کـو ئـەڤ کەراماتـانە و ئـەو ھەمـوو مەنـازل و مەقامـاتێن عرفانی نیشانی وان دا، ڤێجا رووونشت و وەھا بسـپارتەیا خـوە یـا بەرەمەرگـێ ژ میرء را کر.

٢٠٨٤- كـەی پادشـەهێ روحـان و قـەلبان
هـەمـشـیرە بـوویی فـەدا و قوربان
٢٠٨٥- قوربانێ تە بن هەر رۆ دوسـەد زین
ئـەز هـیڤـی دکم نەبی تو غەمـگین

- **هەڤبەرکرن: ئۆس. ببین-**

- **پەیڤناسی:قوربـانێ تـە بـن:** قوربـانێن تـە بـن، بـبن قوربـانێن تـە، ژ تـە را گۆری بن.

- **جوانکاری:** پەیڤێن فەدا و قوربان هەڤواتەنە. پەیوەندی ل نیڤەکا پەیڤێن روح و قەلب دا هەیە.

- **شرۆڤە:↓**

٢٠٨٦- رۆژا وەکـو بـر، م مـەم ژ بۆ خو
بـلجـومـلە برن، م غەم ژ بۆ خو
٢٠٨٧- مەنسوور بوویم ل کشوەرێ غەم
غـەم بوونە ژ بۆ م را موسـەللەم

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** بووین-

- **پەیڤناسی: مەنسوور(منصور):** ئاری پێکـری، سـەرکەتی - **کشـوەر:**وەلات- **موسەللەم:** تەسلیم بوویی-

- **جوانکاری:**غەم ب کشوەر واتە وەلاتەکـی هـاتییە شـوبهاندنێ و زینـێ ژی ب پادشاهەکێ.

- **شرۆڤە:** گۆتنێ ئەی پادشاهێ جان و دلان، خووشکا تە ژ تـەرا گـۆری بـە. بـلا رۆژێ نە تەنێ زینەک، بەلکو دوسەد زین ب قوربانێ تە بن. ئەز هێڤی دکم کو تو خەمگین نەبی. رۆژا کو من مەمۆ ژ خوە را هەلبژارت، هە ل وێ رۆژێ دا من ژ خوە را دەرد و کول ژی هەلبژارت. ئەز ئیـرۆ بـوومە پادشـاها وەلاتـێ دەرد و کولان و دەرد و کول هەموو تەسلیمی من بوونە.

۲۰۸۸- مەم بۆ من و مەرحەمەت ژ بۆ تە
غەم بۆ من و سەلتەنەت ژ بۆ تە
۲۰۸۹- شاهم ب م را مەبە مونازع
ئەز بوومە ب حسسەیا خو قانع
۲۰۹۰- روونێ تو ل تەختء شوبهێ خۆسرەو
تاجێ خویێ زێرِ بگێرە کەج رەو

- **هەڤبەرکرن: هژ.** هەیمەنەت- **- میر.ئا. ئە.رۆ.** بکیرە-

- **پەیڤناسی: مونازع:** شەڕکەر، خودانکێشە **– حسسە(حصە):** پار و پشک- **قانع:** خودان قەناعەت، پێخۆش، رازی، چاڤ تێر- **کەجرەو:** تەلە دانی یی، خوار دانی یی، تەلەدانانا کلاو و تاجان بریتییە ژ قودە بوون و بێ مننەتی و بێخەمی یێ- بوێژا کوم یان کولاوێ خوە تەلە دانە، واتە بێخەم بە.

- **شرۆڤە:** بلا مەم ژ من را بە و دلۆڤانی ژ تە را. بلا دەرد وکول پارا من بن و پادشاهی ژی ببە پارا تە. شاهێ من ب من را شەڕی نەکە، ئەز ب پارا خوە پێخۆشم. تو وەکی شاهان ل تەختێ پادشاهی یێ روونێ و تاجا خوە تەلە دانێ و بێ خەم بە.

۲۰۹۱- بەزما تەرەبێ بدێرە تەرتیب
زەوق و فەرەحێ بکرە تەرکیب
۲۰۹۲- سەرخوەش بکە سادە و رووالان
چوونخوەش کە ژ نوو قە پیر وکالان
۲۰۹۳- ئەسبابێ نشات و کامرانی
ئادابێ سەفا و زندەگانی
۲۰۹٤- ئامادە کە شەربەت و تەعامان
ئازادە کە جاری و غولامان

- **هەڤبەرکرن: هژ. حم.** جاریە و-

- **پەیڤناسی: تەرەب(طرب):** خۆشی- **بدێرە:** بدە، بکە- **تەرتیب:** رێکخستن- **زەوق:** کەیف، خۆشی- **فەرەح.** کەیفخۆشی، گولشایی- **تەرکیب:** پێکڤە، تێکەل- **کامرانی:** خودانمرازی، مرازداری- **ئازادە:** سەربەست، کەسێ/کەسا کو نە بەنی و کەنیشکە- **جاری:** کەنز، قەرەواش- **غولام:** عەقد، بەنی، کۆلە-

- **شرۆڤە:** جەشن و شایی یێ ل دار خە و کەیفخۆشی و گولشایی یێ دامەزرینە، کورەلاو و گەنجێن دەڤرووت سەرخوەش و پیرێن تەمەندار سەر ژ نوو خـوەش مەش بکە. شەربەت و خوارن و ڤەخوارنێ و پێدەستکێن خوەشی و گولشایی و کامرانی یێ و رێ و رسما خوەشی یێن ژیانێ ئامادە کە. کەنز و بەنی یێن کـو تە کڕینە و قوول و کەنیشکێن تەنە، سەربەست بەردە، بلا رزگار و ئازاد بن.

۲۰۹۵- پـڕ کـە تـەبـەقـان ژ بۆ نـساریَ
دابـێـن فـوقـەرا دڤـــێ هـەواریَ
۲۰۹٦- مـەجـمووع بـکـە مـوفـەڕحـاتان
مەخـلووت بـکـە مـــوعـەتـراتان
۲۰۹۷- مەجلس ببتن ب وان مـوهـەزەب
تەهنییە ببت ژ نـــوو مـورەتتـەب

- **هەڤبەرکرن: ئا.** ببتن-

- **پەیڤناسی: مەجمـووع بکـە:** بەرهـەڤ بکـە- **مەخلـووت(مخلـوط):** تێکـەل- **موفەڕحاتـان:** دلخۆشـــکەران- **مـــوعەترات(معطـــرات):** بێنخۆشـــکەران - **موهەزەب(مهذب):** پاک و پاکیزە، ب رەونەک- **تەهنییە:** پیرۆزبایی-

۲۰۹۸- دا ڤێک بکەڤن ل من شەکەرخەند
تێکدا بهەژن ب رەقس و گۆڤـەند

- **هەڤبەرکرن: رۆ. ژ- ئە. مە- - هژ. تێکرا- حم.** راهەژیتن-

- **جوانکاری:** شـەکەرخەند کنـایەتە ژ لێڤـێن زینـێ. شـەکەرخەند ڤێـک کـەڤتن کنایەتە ژ کەنینێ. پەیڤێن رەقس و گۆڤەند هەڤبابەتن.

- **شرۆڤە:** سێنی یان ژ بۆ شاباشێ تژی زێڕ و زیـڤ بکـە، داکـو نـەدار بێنـە وێ هەواری یێ و ژ خوە را زێڕ و زیڤان بەرەڤ بکـن. هـەر چـی تشـتێن کـو دبـن هەگەرا کێفخوەشـی یـێ بـەرەڤ بکـە و هـەر چـی تشـتێن کـو دبـن هەگـەرا بێهنخوەشی یێ تێکەل بکە. دا کو بەرەڤی ب وان تشتانە پاکژ و ب رەونەک بە و پیرۆزبایی سەرژنوو رێک کەڤە. داکو ئـەز ل بـەر کەیفخۆشـی یـان شـیرین شیرین بکەنم و کۆمەل پێکڤە ب رەقس و گۆڤەند بهەژن.

۲۰۹۹- ئەقسامێ بخوور و عوود و عەنبەر
ماوەرد و زوباد و مسـکێ ئەزفەر

- **هەڤبەرکرن: ئا.** مسک و –
- **پەیڤناسی: ئەزفەر(اذفر)**:بێهن بلاوکەر-
- **جوانکاری:** پەیڤێن بخوور، عوود، عەنبەر، ماوەرد، زوباد و مسک هەڤبابەتن.
- **شرۆڤە:↓**

۲۱۰۰- ئەڤ جنس ژ نێعـمەتان پتر بن
ئەڤ قسم ژ حەددێ زێدەتر بن

- **هەڤبەرکرن: میر. ئا.** نێعمەتا- **-حم. ئۆس. رۆ.** ئەو - **ئا. ئە.** قسمە-
- **پەیڤناسی: نێعمەت:** تشتێن کو دبن هەگـەرا خۆشـی یـا ژیـانێ- **پتـر:** پرتـر، گەلەک تر-
- **جوانکاری:** پەیڤێن جنس و قسم هەڤواتەنە. ئەڤ مالکا ب شێوەیا موازەنە یـێ هاتییە ڤەهاندنێ.
- **شرۆڤە:↓**

۲۱۰۱- حـەیوانییەتا مە بوویە زائل
رووحانییەتا مە بوویە کامل

- **جوانکاری:** پەیڤێن حەیوانییەت و ڕووحانییەت دژبەرن. ئەڤ مالکا ب شـێوەیا تەرسیعێ هاتییە ڤەهاندنێ.
- **شرۆڤە:↓**

۲۱۰۲- جسمێ مە ئەگەر دچیتە چاڵێ
ڕووحێ د مە دێ بکەن وسالێ
۲۱۰۳- عەقدا وەکو داوەتی مەلەک بن
ئەقسامێ بخووڕێ دێ گەلەک بن

- **هەڤبەرکرن: میر.** داوەتا- **- میر. ڕۆ.** وێ- **پرۆ.** دێ-

- **پەیڤناسی: حەیوانییەت:** لاوری، لایێ حەیوانیبوونا مرۆڤان **- زائل:** زایل، نەمان و ژ ناڤ چوون- **ڕووحانییەت:** لایێ ئاسمانییە مرۆڤان- **عەقد:** مارەکرن، پەیمان- **داوەتی:** ئەوێن کو تێنە سەر داوەتێ، زەماوەندی- **ئەقسام:** پڕانەیا قسم، جور و جەلەب-

- **جوانکاری:** پەیڤێن جسم و ڕووح دژبەرن.

- **شرۆڤە: ↓**

۲۱۰٤- لەو را ئەز و مەم مەلەک سفاتین
ئەم مایلێ تەیب و تەییباتین

- **هەڤبەرکرن: حم.هژ.** سفاتن، تەیباتن-

- **پەیڤناسی: مەلەک سفات:** فرشتە ئاکار- **مایل:** خوازەر، ئارەزوومەند، تاسەدار- **تەیب (طیب):** خۆشی، پیرۆزی، حەلال، بێهنا خوەش- **تەییبات (طیبات):** پڕانەیا طیب، پێخۆشی، حەلالی، پاکژی-

۲۱۰۵- عورسا کو فرشتە داوەتینە
داماد و عەرووس جەننەتینە

- **هەڤبەرکرن: ئا.** عەرووس و-

- **پەیڤناسی: عورس:** عەرووسی، زەماوەند- **داماد:** زاڤ ا- **عەرووس:** بووک، وەوی-

- **شـرۆڤه:** بـلا جـور و جەلـەبێن بخـوور و عـوود و عەنبـەر و گـولاڤ و مسـکا بێهنخوەش و زوبادێ ژ هەموو تشتێن دی گەلەکتر بن. حەیوانیبوونا مە ژ نـاڤ چوویە و رووحانیبوونا مە بتەو و تەکووز بوویە. هـەر چەنـد کـو لاشـێن مـە دێ بچنـە نـاڤ گـۆرنێ،لـێ روحـێ د مـە دێ بگەهەنـە هەڤـدو. ل زەماوەنـدا کـو زەماوەندی یێن وێ دێ فرشتە بن، دەبێ کو جور و جەلەبێن بخـووران گەلـەک بن. لەورا کو ئەز و مەمۆ وەکی فرەشتەیانن و کەیفا مە پـڕ ب تشـتێن پـاکژ و بێهنخوەش تێ. ئەو زەماوەندا کو زەماوەندی یێن وێ دێ فرشتە بـن، هـەمین کو زافا و بووک دێ بهەشتی بن.

۲۱۰٦- رۆژا کـو سـتی تە دایە تاجدین
چاوا تە د شەهرء بەست ئایین

- **هەڤبەرکرن: میر. حم. رۆ.** شەهری- **هژ.** شەهرێ- **حم.** بەستن-

- **پەیڤناسـی: ئـایین بەسـتن:** رێـک خسـتنا رێ و رەسـمان، چراخـانی کـرن و خەملاندنا باژارء-

۲۱۰۷- تەنبـیھ بکـە دوکان و سووکان
تەزیین بکەن ژ رەنگێ بووکان

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** تەشبێھ - - **ئە. ئا. بر.رۆ.** بکە-

- **پەیڤناسی: تەنبیھ:** ئاگادارکرن- **دوکان:** دکان، پڕانەیـا دکـێ یـە. ئـەڤ پەیڤـا کوردی یە و کەتییە دیتر زمانان ژی- **سووک:** بازار- **تەزیین:** خەملاندن-

۲۱۰۸- بۆھـتان تو بـبێژ بلا سوار بن
جوندی تو ببێژە دا ب کار بن

- **هەڤبەرکرن: هژ.** بۆتان- - **هژ.** بلا ل –

- **پەیڤناسی: بۆهتان:** خەلکێ بۆهتانێ، خۆرتێن زوگورتی- **جوندی:** لەشکەری- **ب کار بن:** ب تەدارەک بن، ل سەرکارێ خوە بن، خوە ئامادە بکن-

۲۱۰۹- سەرگەرم ببن وەکی د عیـدان
هندی کو ل هەڤ بدن جریدان

- **هەڤبەرکرن: هژ.** ددن- **میر. ئه. ئا.ئۆس.** جدیدان-
- **پەیڤناسی: سەرگەرم**:خەریک - **عید**:جەشن- **جرید**:جلیت، دانەبەرهـەڤ و رکەبەرانێ یا تەڤایی یا سواران-

۲۱۱۰- رۆژا کـو ته ئـەو پـەری ب ڕێ کر
چەندی وەکو کەیفخۆشی ته چێکر

- **هەڤبەرکرن: ئا. ئه. حم. هژ. ڤ – رۆ. میر.** وەهە-

۲۱۱۱- ئەز هیـڤی دکم بکی عنایەت
قانوونێ بکی وسان رعایەت

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** وسان بکی- **ئا.** وسا-
- **پەیڤناسی: عنایەت**:بەراخوە پێ دان، لێ نهێڕین- **قانوون**:زاخوون، دەستوور- **رعایەت**:ل بەرچاڤ گرتن، ب کاربرن، ئاگاداری-

۲۱۱۲- ئـیـرۆهـه ژ بـۆ م را دو چـەنـدان
دیسان تو وسان به شاد و خەندان

- **هەڤبەرکرن: ئا.** ئیرۆکه- **ئا. میر. رۆ.** وسا به- **حم . هژ.** وسان بێ- **ئه.** وسانێ شادو- **ئۆس.** دشاد و-
- **پەیڤناسـی: دو چەنـدان**:دو جـار هنـدە- **شـاد و خەنـدان**:کەیفخـۆش و لێڤ ب کەن-

۲۱۱۳- ئحسان که تەدارەک و جەهازان
حازر بـکه مـوتـربان و سـازان

- **هەڤبەرکرن: ئا.** تەداروکا-

- **پەیڤناسی: ئحسان که:** قەنجی یێ بکە، بکە خێر- **تەدارەک:** کار، ئامادەیی- **جەهازان:** جهێزان، ئەو کەلمەل و دیارییێن کو دگەل بووکێ بۆ مالا زاڤایی ڕێ دکن-

- **شرۆڤە:** ڕۆژا کو تە ستی دا تاجدینء، چاوا تە باژار کرە چراخانی، دەستور بدە بالا دوروست بیینانی وێ ڕۆژێ دکان و سووکان وەکی بووکان بخەملینن. تو فەرمانێ بدە بلا خەلقێ بۆهتانێ و گەنج و خۆرتێن وێ سوار بن و بلا سەربازێن باژێر هەموو ئامادە بن و وەکی چاوا ل هەر جەشن و شایی یان دا جریدانێ دکرن، بلا دیسان ژی وسان جریدانێ بکن. چاوا ڕۆژا کو تە ستی ب ڕێ کر، تە جەشن و کەیفخۆشی دامەزراند، ئەز هێڤی و تکایێ ژ تە دکم کو تو دەستووڕێ ڕاچاڤ بکی و نەوەکهەڤی یێ نەکی نیڤەکا من و ستی یێ دا . تە ل زەماوەندا ستی یێ دا چاوان کر، ژ من را ژی نە وسان بەلکی دوجاری وێ جەشنێ بکە و کەیفخۆش و ڕووگەش بە. ژ کەرەما خوە جهێز و کارێ من بکە و دەنگبێژ و سازبەندان ئامادە بکە.

٢١١٤- مانەندێ عەماری یا ستی تێ
هەر شوبهەتێ مەحملا پەری تێ

- **هەڤبەرکرن: ڕۆ.** ڕە - **پرۆ.** هەر-

- **پەیڤناسی: مەحمل:** عەماری، کەجاوە، هۆدە، تەختەڕەوان-

٢١١٥- تابووتەکە زەرنگار و ڕەنگین
سەندۆقەکە خوردەکار و زەڕین

- **هەڤبەرکرن: ئا.** تابووتەکی- **ڕۆ.** نگارە ڕەنگین- **حم. ئۆس. ئا.** کارە- **هژ.** کارێ –

- **پەیڤناسی: تابووت:** سندرووک- **زەرنگار:** ب زێڕنەقشاندی- **سەندۆق:** سندۆق، سەندووق، قۆتی- **خوردەکار:** هوورەکاری کری، نازک کاری کری، مونەبەتکاری، نتراندی-

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا خودانێ دو پاشبەندایە.

- **شرۆڤە: ↓**

٢١١٦- سەرپۆشێ ئەوێ زەمین تەلا بت
سیوانێ ئەوێ خودان جەلا بت

- **هەڤبەرکرن: هژ.** سەرپۆشی - **ئا.رۆ.** زەڕین- **ئۆس.** سیمین- **پرۆ.** زەمین- - سەیوانی-

- **پەیڤناسی: سەرپۆشێ ئەوێ:** سەرپۆشاوێ، پەردا وێ- **زەمین تەلا:** زەمینە زێڕین- **سیوانێ ئەوێ:** سیوانکا وێ- **خودان جەلا:** برقۆنەک، چلڤلۆک، شمشادکری-

- **شرۆڤە:** دەستووری بدە بلا ژ مرا تابووتەکە زێڕنتلاندی و رەنگین، قۆتییەک هووردەکاری و زێڕین، کو زەمینە یا سەرپۆشا وێ زێڕین و سیوانکا وێ چلڤلاندی بە، ئامادە بکن. دوروست وەکی وێ کەژاوەیا کو رۆژا زەماوەندا ستی یێ، وە ژێ را دابوو گرێدانێ.

٢١١٧- زینهار مە هەر دو بووک و زاڤان
بی قەدر نەکی ل پێش چاڤان

- **هەڤبەرکرن: ژ بلی هژ.** ل هەموو ژێدەران دا زنهار هاتییە- **- هژ.** پێشی-

٢١١٨- گاڤا کو دچینە نیڤ مەزاری
دا خەلق نەبێژتن ب زاری
٢١١٩- عەقدا ستی یێ چ رۆژە خوەش بوو
زینێ ژ ئەزەل چ بەختە رەش بوو

- **هەڤبەرکرن: ئا.** رۆژەک- **هژ.** رۆژێ - **ئۆس.** ئەزەلڤە بەخت-

- **پەیڤناسی: مەزار:** زیارەتگەھ ، گۆڕن- **زاری:** کالین و نالین، گرین- **ژ ئەزەل:** ژ بەرێ بەر دا-

- **جوانکاری:** پەیڤێن بەختەرەش و رۆژەخوەش دژبەرن.

- **شرۆڤه:** نەبی نەبی کو تو مه هەردو بووک و زاڤایان ل پێش چـاڤێن خەلکـێ سڤک و بێ بوها بکی. بلا خەلق ب گرین و زارین نەبێژن، زەماوەندا ستی یـێ چ رۆژەک خوەش بوو، زینێ هه بەرێ بەردا رۆژەرەش بوو.

۲۱۲۰- نەعـشێ مه بلا ستی دگەل بت
تاجدین دگەل مەمێ بەدەل بت

- **هەڤبەرکرن: میر.** بی، بی- **ئۆس.** بیت، بیت – **هژ.** بێ، بێ-

- **پەیڤناسی: نەعش:** جەنـازە، تـەرم، لـەش- **بـەدەل:** جێگوهـۆڕی، ل دەوسـا، مەبەست ئەوە کو چاوا مەمێ ببوو برازاڤایێ تاجدینء، بلا تاجـدین ژی وسـا ل گەل جەنازێ مەمێ بێ و ژێ را ببە برازاڤا-

- **شرۆڤه:** ↓ تا کوتایا مالکا ۲۱۴۷-

۲۱۲۱- مانـەنـدێ مـەمێ ژ بـۆی تاجدین
تاجدین ب وء را بکرە شووشبین

- **هەڤبەرکرن: هژ. بر.جا.** وی را- **ئه. رۆ. ئا. زا.** ژ وء را- **رۆ. ئه. ئا. بر. میر. بکیرە - جا. زا. حم.** بگیرە- **هژ.** بگێرە-

۲۱۲۲- شووشبین بتن ئـەو د گەل مەمێ من
شاهی بتن ئـــەو د گـەل غەمـێ من
۲۱۲۳- ئـەی مـایـلێ خـەیـرێ بی موکافات
وەی بـازلـێ مـەقـسـەد و مـورادات
۲۱۲٤- حـەتتـا وەکـە سـالـەکـێ تـەمـامـی
هـنـدی کـو تـەلـەف دکـی تـەعامی

- **هەڤبەرکرن: میر.ئا. حم. ئۆس. رۆ.** ڤەکە- **هژ.** وەکو- **پرۆ.** وەکو-

- **پەیڤناسـی: خەیـر:** خێـر، قەنجـی، چـاکە- **موکافـات:** سـزا، پاداشـت، تـۆلە، بەرانبەری و وەک هەڤبوون- **بازل(باذل):** بەخشینەر، بەخشندە-

٢١٢٥- هـنـدی کو بـدەرددی لـبـاسان
هندی قەدخوونی عام و خاسان

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** بککەر دکی-

- **پەیڤناسی: ب دەرددی:** دبەخشینی- **قەخوەندن:** گازی کرن، مێڤانداری دان-

٢١٢٦- هندی کو ب ککەر دکی قوماشان
هندی کو بەلاڤ دکی موعـاشـان

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** بدەرددی-

- **پەیڤناسی: ککەرکرنا قوماشان:** برینا پارچەیان، مەبەسـت ژێ برینـا پـارچە و کراسکرنا سێوی و نەدارانە – **موعاش:** جیرە، دەستمزد، حەقدەست-
ل ئا. ئۆس. ئە. دا ئەڤ مالکا ژی هاتییە:
هندی کو دکی تو خەتـم قـورئان
هندی کو دبێی تو وێرد و دەوران-
لێ دیارە نە یا خانی یە، لەورا کو لاوازە.

٢١٢٧- هـەر رۆژێ ب نـییەتـا غـەزایـێ
هندی کو گـەلەک دکـی عـەتایێ
٢١٢٨- هندی وەکو تو ل تـەختێ رووني
هەر رۆژ تو جوندی یان قەخوونی

- **هەڤبەرکرن: حم. هژ.** تەختی- **- حم.** رۆژ جوندی- **هژ.** هەر رۆژی-

- **پەیڤناسـی: غـەزا:** شـەڕێ ئـایینی- **عەتـا(عطـا):** بەخشـش- **رووني:** برووني، رووني-

٢١٢٩- هندی کو توهي دکی خـەزینان
هندی کو تو شا دکی حەزینان

- **هەڤبەرکرن: هژ.** پڕ **- - ئە.ئا. حم. ئۆس. هـژ. ئـۆس.** وەکـو شـا- **پـرۆ.** کو تو شا-

- **پەیڤناسی: توهی:** تەهی، ڤالا- **حەزین:** خەمبار، خەمگین-

٢١٣٠- هندی کو غـەنی دکـی فەقیران
هندی کو رەهـا دکـی ئەسیران
٢١٣١- هندی د حوکوومەتێ خەبەر دی
هندی وەکو گـرتییان تو بەردی

- **هەڤبەرکرن: میر.** گرتیا –

٢١٣٢- هندی کو ژ بۆ خو را دکـی خەرج
هەر چی د خەزینەیان دکی دەرج

- **هەڤبەرکرن: ئۆس. حم. ئە. ئا.** هەر چی - - **ئە.** خەزاینان –

- **پەیڤناسی: خەرج کرن.** مزاختن، سەرف کرن- **دەرجکرن:** قەیـدکرن، جـی بـە جی کەن، راگرتن، هەلگرتن و ڤەشارتن-

٢١٣٣- قەهرا وەکو دوژمنان دکەت دەفع
زەجـرا وەکو زالـمان دکەت رەفع

- **هەڤبەرکرن: ئا.** دکی، دکی-

- **پەیڤناسی: دەفع:** دوورکرن- **زەجر:** ئەشکەنجە، ئێش و ئازار- **رەفع:** لابرن و ژ هۆلێ راکرن-

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا ب شێوەیا تەرسیعێ هاتییە ڤەهاندنێ.

٢١٣٤- عەدلا کو ژ بۆ خودێ تو خاس کی
مەزلوومـێ ژ زالـمان خەلاس کی

- **هەڤبەرکرن: میر.** مەزلووما –

- **پەیڤناسی: مەزلوومێ:** مەزلوومێن، یێن زۆرلێ بوویی ، یێن زولم لێ بوویی –

٢١٣٥- سازێ کو د جەنگێ دا دبێژی
خـوونـا ژ موخـالفـان دڕێژی

- **هەڤبەرکرن: هژ. زا. جا. حم. ئە.** جەنگێ- **میر. بر.ئا.رۆ.** چەنگێ-

٢١٣٦- حەتتا خورەکێ سەیێ شکاری
حەتتا عـەلەفێ کەرێ د باری
٢١٣٧- شـاهم ل تە بت وەسییەتا من
وان سـەرف بکە ب نییەتا من

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** بێ- **ئە.ئۆس.** بکی-

- **پەیڤناسی: خـورەک:** خـوەرەک، خـۆراک، خـواردەمەنی- **عەلـەف:** گییـا، گیهـا، ئالف، ئالیک-

٢١٣٨- مەفکر د حەقیقەت و مەجازێ
بنڤیسە ل دەفتەرا جـەهـازێ

- **هەڤبەرکرن: ئا. حم.** منکر-

٢١٣٩- دا فەخرێ بکـەم ل پێـش زافێ
شەرمەندە نەبم د وەقت و گافێ

- **هەڤبەرکرن: هژ.** زافا، گافا-

- **پەیڤناسی: فەخر:** شانازی- **زافێ:** زافایی-

٢١٤٠- هەرچەندە کو من قەوی درێژ کر
پرپـێژیـیە سـەر ل تە م گێژ کر

- **هەڤبەرکرن:** ژ بلی **هژ. ل** گشت ژێدەران دا : وێ چڕا مە بێژ کر، هاتییە-

٢١٤١- گۆری تەمـە مەقسـەدا م دووره
دوور بت ژ تە مەرقەدا م کووره

- **هەڤبەرکرن: حم.** تە مەقسەدا –

- **پەیڤناسی: گۆری تەمە:** ئەز ب گۆری تەمە، ئەز قوربانا تە بم- **مەرقەد:** گۆڕن-

٢١٤٢- لەو هنده قەدەر دبێم ب دققەت
دا بێتە دلێ تە رەحم و رققـەت
٢١٤٣- دەرحەقێ من و مـەمێ نەکی عار
گـافـا دمـــرت مـەمـێ برینـدار
٢١٤٤- ئەز دێ ب جـەننازەیێ وێ را بم
حەتتا وەکـە مـەقبەران تـەبا بم

- **هەڤبەرکرن: ئە. ئا. هژ.** وی- **پەیڤناسی:** مەقبەر: گۆڕن-

٢١٤٥- وەقتێ دمـرم بـدی تو دەسـتوور
دا من بکرن د گەل وێ مەستوور

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** بگرن-

- **پەیڤناسی: مەستوور:** ڤەشارتی، مەبەست ژێ چالکرنە-

٢١٤٦- مـن ژالێ وێ دەربـدەر نەگێڕی
بی پەردە دگەل وێ من ڤەشێری
٢١٤٧- زینێ کـو کـرن وەسـییەت ئـاخر
غـایـب کـریـیا ژ دەردێ خـاتـر

- **هەڤبەرکرن: میر.** غایب کریا ژ دەردێ حازر- **حم.** غایب گریا ژ دەردێ حـازر- **هژ.** غایب گەڕی یا ژ دەردێ حازر- **ئا. بر.** غایب کریان ژ دۆر وێ حازر- **ئە.** ژ دۆر وێ، ل رەخ دا ژی نڤیسییە: غائـب کرییـان ژ دەردی حـازر- **رۆ.** غایـب کریا ژ دەردێ حازر - **پرۆ.** غایب کریان ژ دۆر حازر/کریا ژ دەرد خـاطر/کریـا ژ دوورڤە حازر – **جا.** گرییا ژ دەردێ حازر- **زا.** غائب گریان ژ دەردێ حازر-

بالکێشی: بدیتنا من تەنێ ئەو نڤیسا ل **پرۆ.** دا هاتییە و من هەلبژارتییە ژ هەموویێ دنێ سەراست تەرە، لەورا کو ئەوانێ دی یەک ژی واتەیەک بـەرهش و تێگینـەر نادن. خانی دبێژە دەما کو زینێ وەسییەتا خوە کر، دەرد ژ خاترێ وێ دەرکەتن و وەندا بوون. دەرد و کول ژ دلێ وێ دەرکەتن و خوە سڤک هەست کر.

- **پەیڤناسی: خاتر(خاطر)**:دل، هەر چی یاکو ژ دلێ مرۆڤـ را دەرباس ببە، بیر، هزر- **غائب کریا ژ دەردـ خاتر**: دەرد و کول ژ دلێ وێ دەرکـەتن ، دلـێ وێ ژ ئێش و ژانان ڤالا بوو، -

- **شرۆڤە:** (زینێ گۆت) : بلا ستی ل گەل جەنازێ من بە، تاجدین ژی بـلا ب جەنازێ مەمێ را هەرە. چاوا مەمێ ببوو برازاڤایێ تاجـدینـ، بـلا تاجـدین ژی وسان دەوسا وی بگرە و ئەوی بکە برازاڤایێ مەمێ. بلا تاجدین ببە برازاڤایێ مەمێ من و بلا ل گەل خەمێ من ببە شاهی. ئـەی خـوازەرێ قەنجـی یـا بـێ تونە، ئەی بەخشینەرێ مراز و مەتلەبان، ئەز تکایێ دکم کو تـا سـالەکی، هـەر چی تو خەرج دکی، بدە خێرا من. هەرچی خوەرنا کو تو ددی خەلکـێ، هەرچـی کنجکێن کو تـو ل رووت و نـەداران دکـی، هەرچـی خـاس و ناسـێن کـو تـو قەدخوونی و مێڤان دکی، هەرچی پارچەییێن کو تو ککەر دکی و ئێتیمان کراس دکی، هەر چی خێر و دەستمزدا کو تو ددی، هەر رۆژێ کو تو ل رێکـا خـودێ دا شەرِء دکی، هەر تشتا کو تو دبەخشینی، هەرگاڤا کو تو ل سەر تەختـء دروونێی و سەربازێن خوە ل دۆر خوە کۆم دکی، هەرچەندا کو تو خەزینەیان ڤالا دکی و ددی ژار و نەداران، هەر چی کو تو مرۆڤێن خەمگین شا دکی، هەر چـی کـو تـو مرۆڤێن نەدار دارا و دەولەمەند دکی، هەرچی دیلێن کو تو ئازا دکـی، هـەر چـی تشتا کو تو ل بارا حوکوومەتێ دا دئاخڤی، هەر چی گرتی یێن کو تـو بـەرددی، هەر چی تشتا کو تو ژ خوە را خەرج دکی، هەر چی تشتێن کو تو ل خەزینـە یـا خوە دا ب جی دکی، هەیلۆ ئەو تووڕەبوونا تە یا کو دوژمنان ژ وەلاتـء دوور دخە و ئەو زۆرا تە کو بەردە زالم و زۆرداران، ئەو دادمەندی یا تە یا تایبەتی، کو تو ب وێ بەلەنگاز و زۆرلێبوویان ژ دەستێ زالم و زۆرکاران رزگار دکی، ئەو سـازا کو تو ل رۆژا شەرء دا لێ ددی، ئەو خوونا کو تـو ژ دژبـەر و دوژمنـان دڕژینـی، هەیلۆ خوەرنا سەییێن نێچیرێ، هەیلۆ ئالیکێ کەرێن باری، بلا بسپارتەیا من ل تە بە، وانا هەموویێ ژی ب نییەتا خێرا مـن ب جـی بینـە و بقەدینـە. قـەت ل حەقیقەت و مەجازێ نەفکرە، تو وانا هەموویێ ژی ل دەفتەرێ دا بناڤێ جهێزێ من بنڤیسە. داکو ئـەز ل بـال زاڤـایی شـانازی یـێ بکـم و چ دەم ل لالـء وی شەرمەزار نەبم. هەرچەند کو من ئەڤ چیرا گەلەک درێژ کر و ب قـێ پربێـژی

یێ سەرێ تە ژی ئێشاند، لێ ئەز گۆری تە بم، رێکا مە دووەر و دووری تـە بـە، گۆڕنا مە کوورە. ئەز ل بەر وێ هندێ یە کو وەها ب هوورگلی دبێژم، دا کو دلێ تە ب مە بشەوتە و دلێ تە نەرم بە. قەت ل بارا من و مەمێ دا شـەرم نەکـە و ئەڤینا مە نە فەهێتی یە. دەما کو مەمۆ یێ ئەڤیندار دمرە، ئەزێ تا بەر گۆڕستانێ ب جەنازێ وی را بچم و ل رەخ جەنازێ وی بکەڤم . ئەز تکایێ دکم دەما کـو ئەز ژی مرم، دەستووری بدە بلا من ژی تەڤی وی چال بکن. تکـایە مـن ژ وی دوور نەخە و بێ پەرژین و پەردە من ل ناڤ گۆڕنـا وی دا چـال بکـە. دەمـا کـو زینێ کوتـاترین بسـپارتەیا خـوە یـا بەرەمەرگـێ کـر، دەرد و کـول ژ دلـێ وێ دەرکەتن و خوە سڤک سەھ کر.

۲۱٤۸- میر گۆ تو هـەڕە مەمێ ببینە
گەر دێ مربت ئەوی ڤەژینە

- **هەڤبەرکـرن: ئە. ئا.** گۆتێ هەڕە- **ئا.** دەرینە- **- ئا.** بمرت- **حم.** مری بت **- ئە.ئۆس.** ژ نوو-

- **پەیڤناسی: ڤەژینە:** زندی بکە، سەرژنوو ژینێ بدێ-

۲۱٤۹- باوەر بکە تو ب سدق و ئیمان
بوومە ل تە و مـەمێ پەشیمان

- **هەڤبەرکرن: ئە. حم. ئۆس. هژ.** تو بکە-

- **پەیڤناسـی: سـدق(صـدق):** راسـتی و دوروسـتی- **ئیمـان:** بـاوەری- **پەشیمان:** پۆشمان-

۲۱۵۰- گەر هوون بمرن وەگەر کو رابن
نابت تو و مەم ژ هەڤ جودا بن

- **شرۆڤە:** میر گۆتی تو هەڕە مەمۆ ژ زندانێ دەرینـە، ئەگـەر ئـەو مـری بـە ژی، ئەوی ڤەژینە. باوەر بکە ئەز ب دوروستی و ژ دل و جـان و ب بـاوەری ژ تـە و مەمۆ پۆشمان بوومە. ئەگەر کو هوون بمرن، یان ژی زندی بن، نـابە کـو تـو و مەمۆ ژ هەڤدو جودا بن. چ مری و چ زندی هوون دەبێ پێکڤە بن.

(٥٢)

پەشیمانی یا میر زینەدینە ل مەحەببەتا مەم و زینان
مەرحەمەتا وی یە ل حالێ نازەنینان
مرنا مەمێ یە ب ئاخفتنا برینان

٢١٥١- زینێ کو بهیستن ئەف تەکەللوم
ئەف مێهر و وەفا و ئەف تەرەحوم
٢١٥٢- رابوو خەملی ژ پای تا فەرق
بوو بەحرێ حوسن د گەوهەران غەرق

- **هەڤبەرکرن: میر. و-**
- **پەیڤناسی: تەکەللەوم**: ئاخفتن-**تەرەحوم**: دلۆڤانی- **فەرق**: سەر، شلکا سەری، تەپەلکا سەری-
- **جوانکاری:** پەیڤێن مێهر ووەفا و تەرەحوم هەڤبابەتن. پەیڤێن پای و فەرق دژبەرن. بەحرێ حوسن تەشبیهە، جوانی یا زینێ ل زێدەبوونێ دا ب دەریایەکێ را هاتییە وەکاندنێ. ل نیڤەکا پەیڤێن بەحر، گەوهەر و غەرق دا پەیوەندی هەیە.
- **شرۆڤە: ↓**

٢١٥٣- دایین و ستی دو سەد پەرەستار
خورشید و مەهـ و نوجوومێ سەییار

- **هەڤبەرکرن: میر.** خورشیدە مەهـ و نجووم و سەییار- - **ئا.ئۆس. رۆ.** و –

- **پەیڤناسی: نوجووم:** پڕانەیا نەجم، ئستێر- **سەییار:** گەڕۆک- **نوجووم سەییار:** ئستێرێن گەڕۆک-

- **جوانکاری:** ل ڤێ مالکێ دا لەف و نەشر هەیە، خورشید و مەهـ و نجووم سەییار بەرێکێ دا دچن سەر ستی، دایین و پەرەستاران و ئستعارەنە ژ وان.

- **شرۆڤە: ↓**

٢١٥٤- بلجومله ب دەرکەتن ژ بورجان
دوڕدانە ب دەرکەتن ژ دورجان

- **شرۆڤە:** دەما کو زینێ ئەڤ ئاخفتن و ئەڤ خۆشەویستی و ئەمەکداری و دلۆڤانی یا ژ میرء بهیست و دیت، رابوو ژ سەری تا پییان خەمملی و وەکە دەریایەکە جوانی یێ خوە ل گەوهەران دا وەرپێچا. دایین و ستی و سەد بەردستکێن وێ ژی وەکی هیڤ و تاڤ و ئستێران و وەکی گەوهەرێن کو ژ گەوهەردانان دەرکەڤن، ژ بورجان دەرکەتن و هاتن بال زینێ.

٢١٥٥- سەد جاریە و ستی و دایین
هەلگرتن ئەوێ ب رەسم و ئایین

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** هلگرتنە ئەو-

٢١٥٦- زانی کو نەبوو موراد حاسل
بێی خەلوەتێ خاسێ شەیخێ کامل

- **هەڤبەرکرن: میر.** خاس و-

- **پەیڤناسی: خەلوەتێ خاس:** جیهێ تەنێتی و تایبەتی، بویژەک عرفانی یە- **شەیخ:** شێخ، لێرە دا رێڤەبەر و مەبەست ژێ مەمێ یە- **شەیخێ کامل:** مورشد ، پیرێ تەریقەتێ یێ پایە بلند-

۲۱۵۷- ئەڤ زوهـرە مسـالێ زەرە رەقاس
بوو مەحرەمێ رازێ خەلوەتا خاس

- **هەڤبەرکرن: ئە. ئا. ئۆس.** زوهرە- - **رۆ.** مەحرەما-

- **پەیڤناسـی: زوهـرە:** ئسـتێرەک هـەرە گەشـە کـو نیشـانە و خێـوێ شـادی و موسیقایێ یە –

- **جوانکاری:** ئەڤ زوهرە ئستعارەیە ژ زینێ. خانی مەمێ وەکاندییە تاڤێ و زین ژی ل همبەر مەمێ دا وەکاندییە تۆزقالا کو ل بەر تاڤێ دڕەقسە و بێی هەبوونـا تاڤێ هەبوونا وێ بێ واتەیە.

- **شرۆڤە: ↓**

۲۱۵۸- گاڤـا کـو گـەهـانە خەلوەخانێ
دەرگەھ ڤەکرن ل حەبسەخانێ

- **هەڤبەرکرن: هژ.** گیهانە-

- **پەیڤناسی: خەلوەخانە:** خەلوەتخانە، جیهێ پەسێو و شارگە، لێرە دا مەبەست ژێ زندانا مەمێ یە- **حەبسەخانە:** حەبسخانە، زندان-

۲۱۵۹- ئـەو پـێکـڤە ب مەشـعەل و فەنەر چوون
دایـیـن و سـتـی هـنـەک د بـەر چـوون
۲۱٦۰- دیـتـن کـو د سـاحـلـی سـەدەف وار
ئەو غەرقەیێ بەحـرێ عەشـقێ خوونخوار
۲۱٦۱- دورڕدانـەیـێ بـی بـەهـایـێ جـانـی
دەردایـە ژ دەسـت خـو رایـگانـی

- **هەڤبەرکرن: ئا.ئە. ئۆس.** زندەگانی-

- **پەیڤناسی: فەنەر:** فانۆس، لامپا- **سەدەف وار:** وەکی سەدەفێ- **بەها:** نـرخ و قیمەت- **بەها:** رۆناهی- **بی بەها:** بێ رۆناهی- **بی بوها:** پەیڤەک دژبەرە هەم تێ ب واتەیا گرانبوهاتی یێ و هەم ژی تێ ب واتەیا کێمقیمەتـی و ئەرزانـی یـێ- **رایگانی:** خۆرایی، موفت، بێداوا-

- **جوانکاری:** خانی وێنە سازی یەک زۆر جوان لێرە دا ئافراندییە. ئـەڤین کرییـە دەریایەک خوونخوار کـو مەمـۆ تـێ دا خەنـدقییە و لاشـێ مەمـۆ یـێ بێجـان وەکاندییە سەدەفا ڤالا یا کو ل دەریایێ دا خەندقییە و مروارید ژێ دەرکەتییـە و پێلێن دەریایێ ئەو سەدەفا ڤک و ڤالا ئاڤیتییە پەڕاڤان و ل دوو را ژی جـانێ مەمێ دیسان دوەکینە مرواریدەک گرانبوها کو مەمێ بێتونە و خۆڕایی ژ دەست خوە دایە. هەروسان مەبەستا وی ژ بەحرێ عەشقێ خوونخوار ئەوە کـو خوونـا کو ژ دەڤ و دفنا مەمۆ را هاڤێتیە، بینە بیرا مرۆڤـ.

- **شرۆڤە:** ↓

٢١٦٢- فانووسێ قەفەس ڤەمایە بی تاب
گولزارێ بەدەن ڤـەمایە بی ئاب

- **هەڤبەرکرن: ئا.** فانووس و- **میر. ئا. ئە. رۆ. بر.زا. جا.** ڤەمـایە، ڤەمـایە- **حم.** مای- **هژ.** مایی-

- **پەیڤناسی: قەفەس:** رکە- **بیتاب:** بیرۆناهی، بیتریشک، بێ تاو-

- **جوانکاری:** خانی بەدەنا مەمۆ یا بێجان وەکاندییە فانووسەکێ کو ئێـدی تـاو و رۆناهی تێ دا نەمایە و هەر وسان وەکاندییە گولزارەکێ کـو ئێـدی ئـاڤ تـێ دا نەمایە و گولێن وێ گولزارێ ل بەر بێ ئاڤبوونا قشرینە.

- **شرۆڤە:** زینێ سەد بەردەستک و داپین و ستی ب خەمل و رەوش و ب رێک و پێکی هلگرتن و ل گەل خوە برن. زینـێ زانـی کـو مـرازێ وێ بێـی خەلوەتـا تایبەتی یا شێخێ وێ یێ کەمملی یا بوونێ نینە. ئەو ئسـتێرا زوهرەیـێ وەکـی تۆزقالا کو ل بەر تاڤێ درەقسە، ب لەز و بەز خوە گیهاندە خەلوەتخانە یا مەمێ و بوو رازهەلگرا خەلوەتا تایبەتی. دەما کو گەهشتن خەلوەتخـانێ و دەرگەهـێ زندانێ ڤەکرن، هەموویێ مەشـعەل و فەنـەر دابـوون دەسـتێن خـوە و سـتی و

دایین ژی ل پێشی یا وان کەتبوون. دەما کو گەهشتن ناڤ زندانێ، دیتن کو لاشێ مەمۆ یێ بێجان وەکی سەدەفەک ڤک و ڤالا کو ل ناڤ دەریایا خوونخواره ئەڤینێ دا خەندقی به و ئاڤا دەریایێ ئەو ئاڤێتبه لێڤاران، ل بەر دەرێ زندانێ بێ روح و جان کەتییە و مەمۆ مرواریدا روحێ خوه بێتونه ژ دەست خوه دایه. لەشێ وی وەکی فانۆسەک بێ رۆناهی و تەمری مایه و وەکی گولزارەک بێ ئاڤ و قشری کەتییه ئەردێ.

٢١٦٣- وان پرس کرن ژ خەلقێ بەندی
حالێ وێ فەقیر و موستەمەندی

- **هەڤبەرکرن: میر. ئا.ئۆس. رۆ.** فەقیری- **پرۆ.** فەقیر و-
- **پەیڤناسی: بەندی**:زندانی- **موستەمەند**:بەلەنگاز، بێچارە-

٢١٦٤- خەلقێ کو د گەل مەمێ گرفتار
گۆتن کو مە دی ژ سەتحێ دیوار
٢١٦٥- بەرقەک ب عەجەب مەمێ ب سەر کەت
شەوقەک ژ سەرێ مەمێ ب دەرکەت
٢١٦٦- یەک شوبهەتێ رۆژ و یەک چو هیڤ بوو
یەک شوبهەتێ زێڕ و یەک ژ زیڤ بوو

- **هەڤبەرکرن: ئە.هژ.** ژی- **ئۆس.** یێک زیڤ –
- **پەیڤناسی: سەتح(سطح)**:روو، روویه، ئاست-

٢١٦٧- ئەو شەمس و قەمەر کو موتتەسل بوون
دەرحال ب یێکڤە موزمەحل بوون
٢١٦٨- گاڤا کو ب پێکڤە موقتەبس بوون
ئەو هەردو ب زەوئێ مونعەکس بوون

- **هەڤبەرکرن: ئە.حم. هژ.** گاڤا وه کو پێکڤه - **- حم. هژ.** ل-
- **پەیڤناسی: موتتەسل بوون**:ب هەڤ ڤا زەلقین، گیهانه هەڤدو- **موزمەحل بوون**: دناڤ هەڤدو دا حەلیان- **موقتەبس**:رۆناهی ڤەرگرتی- **زەوء(ضوء)**:رۆناهی- **مونعەکس بوون**:ئسپێنەڤەدان-

۲۱٦۹- ئەو رەنگ کرییان مونیر و رەوشەن
زندان ل مە کرنە سەحنێ گولشەن

- **هەڤبەرکرن:** حم. رۆ.گریان- هژ. گەڕی یان- **ئۆس.** کو کر-
- **پەیڤناسی: مونیر:** رۆناهی- **رەوشەن:** رۆژن، رۆناهی-

۲۱۷۰- مەم ژی ب ڤء رەنگء بیخەبەر بوو
خوونا دلێ وی ب دەرڤە دەربوو

- **شرۆڤە:** ئەوانا رەوشا وی ژارێ بەلەنگازێ بەختەرەشێ بێخودان ژ زندانییان پرسین. هەڤبەندێن مەمۆ گۆتن، مە نشکاڤا دیت کو بەرقەک سۆسرەت ژ سەر پێسیرا دیوارء هەلهات و ل سەرێ مەمۆ کەت و شەوقەک ژی ژ سەرێ مەمۆ دەرکەت. ئەو هەردو رۆناهی و شەوقانا یەک بینانی تاڤێ بوو و یەک ژی بینانی هیڤێ بوو. یەک بینانی زێڕء زەر، و یەک ژی بینانی زیڤء سپی بوو. ئەو تاڤ و هیڤا دەما کو گەهشتن هەڤدو تێکەلی هەڤ بوون و بوونە یەک. دەما کو گەهشتن هەڤ و رۆناهی ژ هەڤدو ڤەگرتن، هەردو ژی ب رۆناهی یێ ڤا ئسپێنە بوون و دیار کرن. ئەو هەردو وسان رۆناهی بوون، کو زندان ل مە کرن وەکی نیڤەکا گولزارێ. مەم های ژ وێ نووری نبوو، لێ نشکاڤا ب خوونێ دەر بوو و خوونا دلێ وی ئاڤێتە دەرڤا.

۲۱۷۱- ئێی دیدەیێ دل نەبوویی مەفتووح
ئنکار نەکی تەجەلیا رووح
۲۱۷۲- دا فکر نەکی کو ئەڤ حولوولە
یان نەسخە خوروجە یان دوخوولە

- **هەڤبەرکرن:** ژ بلی **هژ.** ل هەموو ژێدەران دا ،" یا" هاتبوون-
- **پەیڤناسی: ئێی:** ئێ کو، ئەی ئەو کەسێ کو- **دیدەیێ دل:** چاڤێ دلی- **مەفتووح:** ڤەکری- **ئنکارکرن:** ماندەل کرن، حاشاکرن- **تەجەلی:** خونیشاندان، چلڤلین، تەییسین- **حولوول:** کەتنا روحێ کەسەکی/کەسەکێ ل لەشێ کەسەکی/کەسەکە دی دا، پەیدا بوونا تشتەکی ل ناڤ تشتەک دی دا- **نەسخ:** باتل، پووچ، کەتنا روحێ کەسەکی/کەسەکێ ل لەشێ کەسەکی /کەسەکە دی دا- **خوروج:** دەرکەتن، دەرچوون- **دوخوول:** تێکەتن، تێچوون-

۲۱۷۳- دا زەن نەبەری کو ئەف مساله
یان قەولێ زەعیـفه یان بەتاله

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** خەیاله- **ئه.** ل رەخ دا خەیاله ژی هاتییه- **- ئۆس.** ئەڤ–

۲۱۷٤- خـەونـا تو دبینی ئـەڤ مەقامه
شەیئەک ژ شوهوودێ ناتەمامه

- **هەڤبەرکرن: هژ.** شهووده- **ئۆس.** شهوود تێ تەمامه –
- **پەیڤناسی: مەقام:** رەوش، پله- **شەیئەک:** تشتەک-

۲۱۷۵- هەم سوحبەتی یا مەمێ موکەڕەم
ئاگاه کـرن هـەڤـال و هـەمـدەم

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** هەڤدەم-
- **پەیڤناسی: هەمسوحبەتی(هەمصحبتی):** هەڤـدەمی، هەڤـالینی- **مـوکەڕەم:** ب قەدر و قیمەت، ڕێزدار-

۲۱۷٦- وی مورشـدی قەنج ل وان نەزەر کر
قەلـبێ وء د قەلـبێ وان ئەسـەر کر
۲۱۷۷- هـەم خـەلـوەتـی یـا مـەمێ گـرفتار
بـوو پەردەگوشـایێ یـار و ئـەغـیار

- **پەیڤناسی: پەردەگوشا:** پەردەڤەکر، پەردەهەلگر، مەبەست ژێ ئەشکەراکەرە، پەردەهەلگرێ ژ سەر رازان **- یار:** هەڤال- **ئەغیار:** خەلک، نامۆ، نەناس-

- **شرۆڤە:** ئەی ئەو کەسێ کو چاڤێ دلی لێ ڤەنەبوویی و دلکۆری، نەبی نەبی کو تو تەجلی یا جانی ئنکار و ماندەل بکی. قەت شاش تێ نەگیژە و وە نەهزرە کو

ئەڤ هندا حولوول یان نەسخە، یان دەرچوون و تێچوونە. قەت وسان گومان نەکە کو ئەڤە وەکاندنەکە کو ئەم دبێژن، یان گۆتنەک لاواز و پووچە. نا وسان نینە، باش بەرا خوە بدێ، ئەو خەونا کو تو دبینی ژی دوروست وەکی ڤێ هندێ یە، لێ ئەو شاهدەکە بچووک و نڤیشکانە ژ تەجەلی یا جانان.

هەڤدەمی یا مەمۆیێ رێزدار هەڤال و هەڤبەندێن وی ژی ئاگادار کربوو. ئەوی رێڤەبەری باش ل وانا نەزەر کربوو و دلێ وی کار ل دلێن وان کربوو. هەڤبەندی یا مەمۆیێ بریندار و گیرۆدار، سڕ و رازێن سەرگرتی ژ خاس و ناس و یار و نەیاران را سەرڤەکر.

۲۱۷۸- دایین و ستی کو چوون ب سەردا
هندی کو ئەوان د گەل خەبەر دا

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** ل سەردان- **رۆ.** ب سەردان - - **بر.رۆ.** خەبەردان-

۲۱۷۹- گۆتن کو مەمۆ تو رابە زین هات
رووحا تەیە بێگومان یەقین هات

- **هەڤبەرکرن: میر.** گۆتن مەمۆ- **ئۆس.** گۆتن کو تو رابە لێ وێ زین هات - **میر.ئۆس.** رووحێ-

۲۱۸۰- ئەو تەشنەلەبێ زەلال دیدار
شاداب نەبوو ب ناڤێ دلدار

- **هەڤبەرکرن: هژ.** زەلالێ-

- **پەیڤناسی: تەشنە لەب:** تیهنی، لێڤ بزمری- **زەلال دیدار:** زولال دیدار، چاڤ لێ زەلال بوویی، مری، دەما کو مرۆڤ دمرە چاڤێن مرۆڤێ زەلال دبە، چاڤ زەلال بوون بریتییە ژ مرنێ - **شاداب:** گەش، کەیفخۆش-

۲۱۸۱- هـندی کو رەهـا دلی کشاندن
هندی کو گولاف لێ رەشاندن

- **هەڤبەرکرن: ئە.** هندی کو رەها دلی- **میر. ئا. ئۆس.** هندی کریا دلی– **حم. رۆ.** هندی کوریا دلی - **هژ.** هندی کو رەها دلێ- **زا.** هندی کوورەیا دلی- **جا.** هندی کو زوباد لی کشاندن.

۲۱۸۲- وان سەھ نەکرن د جسمێ جانەک
ئـللا ژ سـەری دچـوو دوخـانـەک

- **هەڤبەرکرن: ئە.** سەح- **ئە. حم. رۆ. هژ. بر.** جسمی-
- **پەیڤناسی: دوخان:** دووکەل، دوو، کادوو-

۲۱۸۳- وی مـورده چـراغێ نـاگەهانی
دووکەل ژ سەری دچوویە بانی

- **هەڤبەرکرن: میر. ئا.** دووکێل-
- **پەیڤناسی: ناگەهانی:** نشکاڤ دایی - **بان:** ژۆر، لایێ سەرێ-
- **جوانکاری:** لاشێ مەمۆ یێ کو نشکاڤا جان ژێ کشیایە، ب چرایەکێ را هاتییە وەکاندنێ کو نشکاڤا هاتبە ڤەمراندنێ و دووکەل ژ پلتا وێ چرایا نووڤەکوژیایی بکشە و بچە بەر بانان.
- **شرۆڤە:** داپین و ستی سەردا چوون و دگەل خەبەر دان. لێ هندی کو ئەوانا ل گەل مەمۆ خەبەردان و گۆتنێ: مەمۆ رابە زین هات، رابە روحکا تە نە ب گومان و خەیال، بەلکی هەما ب راستی ڤایە هاتییە بال تە. لێ مەمۆ ئەو لێڤ بزمـری یێ تیهنی یێ ئەڤینێ، ئەوێ کو چاڤێن وی ئێـدی زەلال ببـوون، قـەت نەهـاتە سەر حەمدێ خوە و بەشەرا وی گەش نەبوو. هندی کو رەها دلێ وی کشـاندن و هندی کو گولاف لێ رەشاندن، لێ وانا قەت تو جان ل جەسەدێ وی دا سـەھ نەکرن، هەر تەنێ دووکەلەک ژ سەرێ وی قولۆز دبوو. ئەو مەمۆیێ مری وەکی چرایا کو تازە هاتبە ڤەمراندنێ، دووکەل ژ سەرێ وی دچوو بەربانان.

٢١٨٤- زين هات و ژ پێشڤه بوو حەواله
بەدرێ كـو ڤەدا ل بەر خـو هاله

- **هەڤبەركرن: ئۆس.** ژ بۆ خوە- **رۆ. هژ.** ژ بەر خوە-
- **پەيڤناسی: حەواله بوون:** خوە پێ سپارتن- **هاله:** جۆخينا هەيڤێ-
- **جوانكاری:** بەدر ئستعارەيە ژ زينێ. هاله ئستعارەيە ژ ئيزار و رووپۆشێ زينـێ، يان رۆناهی يا جوانی يا زينێ يە كو خانی وەكانديية جۆخينەيا هەيڤێ.

٢١٨٥- بورقوع كو ڤەدا ژ بەر جەمالێ
خوروشيد نوما دگەل هـەلالێ

- **هەڤبەركرن: هژ.** بەرقێ-
- **پەيڤناسی: بورقوع** :بەرقەع،رووبەند، مەقنەعە، خاڤک-
- **جوانكاری:** خورشيد ئستعارەيە ژ تەفەشا زينێ، هەلال ئستعارەيە ژ بروو يـێن زينێ.

٢١٨٦- زيـنـێ وەهـە گـۆتـە وی بـەديـهی
"قوم يا جەسەدەن نەفەختو فيهی"

- **پەيڤناسی: بەديهی:** ئەشكەرا، راستە راستە و ژ نشكاڤا- **قم ياجسدا نفخـت فيه:** رابە ئەی جەنازەيێ كو من پوف كرێ-
- **جوانكـاری:** ئقتباسـە ژ ئايەتـا ٢٩ ژ سـووريا ١٥و هەروسـان ئايەتـا ٧٢ ژ سووريا ٣٨ ژ قورئانێ، كو دبێژە: **فاذا سويته و نفخت فيه من روحی فقعوا له ساجدين.** ڤێجا دەما كو من ئافراند و چێ كر ومن پوف كرێ ژ روحێ خوە، جا هوون سەرێ خوە ژێرا دانقينن.
خانی ڤەژاندنا مەمـۆ ب دەسـتێ زينـێ دوەكينـە ئافرانـدنا ئـادەمێ ب دەسـتێ

خودێ. چاوا دەما کو لەشێ ئادەمێ هاتە چێکرنێ و خودێ ژ روحێ خـوە پـوفی وی لەشی کر و ئادەم ئافراند. زینێ ژی وسـان ل بـەر مەمـێ راوەسـتایە ودبێـژێ، دە رابە. هەروسان ئەڤ مالکا دکارە تەلمیح بە ژ سـەربهۆری یـا عیسـا پێغەمبـەرێ و زندیبوونەڤە یا مری یان ب دەستێ وی.

٢١٨٧- شەوقا خەبەرێ دەڤـێ شـەپالێ بەربوویە سەرێ دووێ شەمالێ

- **هەڤبەرکرن: میر. هژ.** دەڤێ - **رۆ. ئا. حم. ئۆس.** دەڤێ/ د ڤێ – **زا. جا.** د ڤێ- **ئە.** دوێ- - **پرۆ. ل ڤێ-**

- **جوانکاری:** خەبەرێن زینێ ب ئاگر یان چرایەکێ هـاتییە وەکانـدنێ و سـەرێ مەمۆ ژی ب شەمالکەک ڤەمری کو دوو ژێ دکشە، کو شەوقا چرایا ئـاخفتنێن زینێ بەر بوویە دووێ سەرێ وێ شەمالکا ڤەمری و ئەو شەمالک سـەر ژ نـوو هل بوویە.
پەیڤێن خەبەرێ و سەرێ موسیقایا هوندورانی دئافرینن. پەیڤێن دەڤ و سەر هەڤبابەتن.

بالکێشی: ئەڤ مالکا ب سێ چێشیتان تێ خوەندن و راڤە کرنێ: یـەک ئـەوە کـو ئەم دکارن بێژن ، **شەوقا خەبـەرێ د وێ شـەپالێ، بـەر بـوویە سـەرێ د وێ شەمالێ.** واتە شەوقا خەبەرێن د وێ شەپالێ کـو مەبەسـت زینـە، بـەر بـوویە سەرێ د وێ شەمالێ کو مەبەست ژێ مەمۆیە.
یا دوەم ژی ئەوەکو ئەم بێـژن، خـانێ گـۆتییە: **شـەوقا خەبـەرێ د وێ شـەپالێ، بەربوویە سەرێ دووێ شەمالێ.** یا سێیەم ئەوە کو ئەم وەها بخوونن: **شەوقا خەبەرێ دەڤێ شەپالێ، بەربوویە سەرێ دووێ شەمالێ-**
چەند تشت هەنە کو تایبێ پێکێشکێ ل سەرجەلەبێن دوەم و سـێوەم دا دادخـن و گران دکن. ئەو ژی ئەڤانانە:
١- ئەم دزانن کو پیتا "د" ل سەرانسەری مەم و زینێ دا ژ بۆ پڕانەیێ و رەوشـناڤا پڕانەیێ هاتییە. واتە پیتا پەیوەندێ یە کـو نـاڤێن پڕانـە و رەوشـناڤێن وان ب

هەڤ ڤا گرێ دده. گاڤا کو ئەم بێژن: بەربوویە سەرێ د وێ شەمالێ، واتە شەمالێ چەند سەر هەنە، کو وسا نینە.

۲- پەیڤێن دەڤ و سەر پێکڤە هەڤبابەتن و جوانکاری یەکێ ساز دکن، لێ پەیڤا دوویێ کێشا هەلبەستێ گران دکە و مرۆڤ دکارە بێژە کو سەربەستی یا هۆزانی یێ یە.

۳- ل جەلەبا سێیەم دا ئەم دکارن بێژن کو پەیڤێن" **د وێ و دوویێ**" جناسێ ساز دکن.

٤- ژ هەموویێ گرنگتر مالکا کو ل دوو را تێ نیشان دده کو " دوویێ شەمالێ" ژ "د وێ شەمالێ " سەرراست تره. لێ ئەم دزانن کو پەیڤا "دوویێ" کێشا هەلبەستێ دئالزینە، کو لێرە دا مرۆڤ دکارە بێژە، خانی ژ سەربەستی یا هۆزانی یێ وەج وەرگرتییە و ل جیهێ کیتەیا کن دا کیتەیەک بلند ب کار بریە.

۲۱۸۸- وی دوویی قەبەس ژ شەوقێ راگرت
قەندیلێ قەفەس قەبەس کو داگرت

- **هەڤبەرکرن: میر.** دیوی- **ئۆس.** دوودی- **ئە.** دی، لێ ل رەخ دا دوویی ژی هاتییە- **بر .ئا.** قەندیل و –

- **پەیڤناسی: قەبەس**: بزۆت- **شەوق**: رۆناهی- **قەندیل**: پێچرا-

- **جوانکاری**: پەیڤێن قەبەس و قەفەس جناسێ ساز دکن. هەروسان لێڤەگەڕا پەیڤێن قەبەس و پەیڤا قەفەس پێکڤە موسیقایا هوندوڕانی ساز دکن.
لەشێ مەمێ ب قەفەسەکێ هاتییە وەکاندنێ کو بالدارا روحی لێ دەرکەتییە و هەروسان ب پێچرایەکێ کو چرا یا وێ ڤەمرییە، کو دیسان مەبەست هەمان روحە، هاتییە وەکاندنێ.

۲۱۸۹- ئەو خەلوەتی یێ د ئەعتکافێ
رابووڤە ب نییەتا تەوافێ

- **هەڤبەرکرن: ئە. ئا.** یا-

- **پەیڤناسی: ئەعتکاف**: گۆشە گیری، خەلوەنشینی- **نییەت**: نیّت، نیاز- **تەواف**: دۆرلێدان و زیارەت کرن-

۲۱۹۰- ئەووەل ئەوء کر ب سدقێ دەردەم
تەجدیدێ وزوو ب ئابێ زەمزەم

- **هەڤبەرکرن: میر. ئە. ئا.** سدق و- **هژ.** سدق دەردەم-
- **پەیڤناسی: تەجدیدێ وزوو(تجدیدوضو)**: نووکرنەڤەیا دەستنمێژێ-
- **جوانکاری:** مەبەست ژ تەجدید وزوو زندی بوونەڤە و مەبەست ژ ئافا زەمزەمێ هێسرێن وی یە.

۲۱۹۱- وەستا لِ موسەللا و مەقامێ
وی جەبهە گەهاندە ئستلامێ

- **هەڤبەرکرن: رۆ. ب- - هژ.** گیهاندە –
- **پەیڤناسی: وەستا**: راوەستا، سەکنی- **موسەللا(مصلا)**: نمێژگەهێ- **ئستلام**: دەست لێ سووتن و خشکاندن، لێ سووتن، لێ حەسکاندن، حاجی کو دچن تەوافا مەککێ، دەبێ کو بەرێ رەش ماچ بکن و یان ژی لایێ کێم دەستێ خوە لێ بدن و ل سەر چافێن خوە بسوون، کو ژ وێ هندێ را ژی ئستلام دبێژن-

۲۱۹۲- تەوفەک دو کرن ل دۆرێ بەیتێ
پەروانەیێ پەڕ گە هانـدە زەیتێ
۲۱۹۳- گافا وەکو پەڕ ل وی دسۆتن
وان چەند کەلام پێکڤە گۆتن

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** دسۆهتن، دگۆهتن- - **هژ.** چەندە- **میر.** ب یێکڤە- **ئا.** ب پێکڤە-
- **پەیڤناسی: تەوف**: دۆر لێدان، ل دۆرا تشتەکی گەڕیان ب مەبەستا پیرۆزی یا وێ- **بەیت**: مال، مالا خودێ، لێرەدا مەبەست بەژنا زینێ یە- **زەیت**: روون-

- **جوانکاری:** ل ڤان مالکانا دا خانی بەژنا زینێ وەکاندییە مالا خودێ و تەفـەش یان ژی خالا وێ وەکاندییە بەرێ رەش و مەمۆ ژی وەکانـدییە حـاجییەکی کـو دەبێ ژ بۆ پەژرینا زیارەتا خـوە بـەرێ رەش مـاچ بکـە و یـان ژی لایـێ کـێم دەستێ خوە یان ئەنی یا خوە ل بـەرێ رەش بسـوو. ل دوو را دیسـان مەمـۆ وەکاندییە حاجی یێ کو ل دۆرا مالا خودێ را تێن و دچن و ئەوێ مـالێ تـەواف دکن. دیسان زینێ وەکاندییە شەمالکێ و مەمۆ ژی وەکاندییە پرپرۆکەکێ.

- **شرۆڤە:** زینێ هات و ل پێشبەری وی راوەستا و چارشـەڤا کـو وەکـی جۆخینـا هیڤێ ل بەر تەفەشا وێ بوو، ل بەر تەفەشا خوە یا وەکی هیڤـا چـاردێ راکـر و رووییێ خوە یێ بینانی تاڤێ خوەشک و برووییێن خوە یێن وەکی هیڤا یەکشەڤی نیشانی وی دان و وەها ب وی را خەبەر دا و گۆتێ: ئەهەی تەرمێ بێجان رابـە کو من ژ روحێ خوە پوفی تە کر. رۆناهی و شەوقا خەبەرێن زینا شەپال بەربوو دوویێ سەرێ شەمالکا لاشێ مەمۆ. ئەوی دوویی ژ شەوقا گۆتنێن زینێ بـزۆت وەرگرت و دەما کو لاشێ وی یێ وەکی پێچرایا بێ چرا بـاش بـزۆت داگـرت، روح کەتە بەر و ئەو چلەنشینێ ل چلەخانێ دا ب نییەتـا تەوافـێ رابـوو شـپێ. ئەوی پێش دا د گاڤێ دا ب سدقەکی سادق، ب دلەکی پاک ب ئاڤا زەمزەمـێ واتە هێسرێن چاڤان دەستنمێژا خوە تەزە کرەوە و ل بەر مێهرابـا بـرووییێن وێ کەعبەیا بەژن و بالێ و نڤێژگەھ و رووگەها تەفەشا وێ راوەستا و ئەنی یا خـوە گیهاندە خالا رووبان و دەڤێ خوە ل بەرێ رەشە خالا وێ سووت و ئـەو مـاچی کر. ل دوو را وەک حاجی یەکی ل دۆر بەژنا زینـێ را هـات وچـوو و ئـەو بەژنـا تەواف کر. دەما کو دەستێ مەمۆ وەکی پەرِێ پرپرۆکێ گەهیشتە ئالاڤا شەمالکا رووییێ زینێ، ئاگر ب پەرێ پرپرۆکا جانێ وی کەت و ئەوان پێکڤـە دەسـت ب ئاخفتنێ کرن.

٢١٩٤- پەروانـەیێ گـۆ تـو خـۆش دەلیلی
شەمعێ وەهە گۆ تو خۆش خەلیلی
٢١٩٥- پـەوانـەیـێ گـــۆ تـورەهـنـومـایی
شـەمـعـێ وەهـە گۆ تو جانفەزایی

- **هەڤبەرکرن: میر.** گۆ رەهنومایی- - **ئا. ئە.** جانفەدایی-

- **پەیڤناسی: دەلیل:** رێنموون، رێنیشاندەر، پەلگە، سەرپەلگە، - **خەلیل:** دۆست، یار- **رەهنوما:** رێنموون- **جانفەزا:** جانڤەژین، جان زێدەکەر، رووحبەخش-

- **جوانکاری:** تەلمیحەکە لایەکـی ژ سـەربهۆری یـا ئیبـراهیم خەلیـل و ئـاگرێ نەمرووەء د ڤێ هەلبەستێ دا هەیە.

٢١٩٦- پەروانەیێ گۆ تو دلفرووزی
شەمعێ وەهە گۆ تو سینەسووزی
٢١٩٧- پەروانەیێ گۆ تو چارەسازی
شەمعێ وەهە گۆ تو دلنەوازی
٢١٩٨- پەروانەیێ گۆ تو پادشاهی
شەمعێ وەهە گۆ تو قبلەگاهی
٢١٩٩- پەروانەیێ گۆ تو حووریّ زاتی
شەمعێ وەهە گۆ تو نووریّ زاتی

- **پەیڤناسی: دلفرووز:** دلگەشکەر، دل رۆناهیکەر- **سینەسووز:** دلشەوتین- **چارەساز:** کارساز- **دلنەواز:** دل لاوێنەر- **قبلەگاه:** رووگەھ –

٢٢٠٠- وان تەشنەلەبێ د بی تەکەللوف
وان سووختەیێ د بی تەسەرۆف

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** دلێ د بێ- **پرۆ.** سووختەیێ د بێ-

- **پەیڤناسی: تەکەللوف:** زەحمەت- **سووختە:** شەوتی- **تەسەرۆف:** دەست دریژی، دەست تێ وەردان، گوهەڕاندن-

٢٢٠١- ئەڤ رەنگ دکرن ب پێکڤە سوحبەت
لێک عەرز دکرن کەمالێ ئولفەت

- **هەڤبەرکرن: ئە.** ب پێکڤە- **- ئە.ئا.** کرن-

- **پەیڤناسی: عەرز(عرض)کرن:** نیشاندان، رابەرکرن-

- **شرۆڤە:** مەمۆ گۆتە زینێ کو تو رێنموونیکەرەکە پڕ باشی. زینێ گۆتە مەمۆ: تو ژی وەکە ئیبراهیم خەلیل دۆستەکی پڕ باشی. مەمۆ گۆتە زینێ: تە رێکا راست نیشانی من دا. زینێ گۆتە مەمۆ: تە جانێ من گەش کر. مەمۆ گۆتێ تە دلێ من تەییساند. زینێ گۆتێ تە جەرگێ من شەوتاند. مەمۆ گۆتێ تو چارەسازی و

ته دەرمانێ دەردێ م پەیدا کر. زینێ گـۆتێ تـو دل لاوێنـەری و تـە دلـێ مـن خوەش کر. مەمۆ گۆتێ تو شاهەنشاها منی. زینێ گـۆتێ تـو قبلەگـاهێ منـی. مەمۆ گۆتی تو هەما حووری یا راستینی. زینێ گۆتێ تو هەما نوورا راستینی. ئەو هەردو یێن دلشـەوتی و تیهنـی یـێن ئەڤینـێ، وەهـا بـێ زەحمـەت و بـێ بەرگری دگەل هەڤ قسە دکرن و ئەڤینا خوە یا راستین رابەری هەڤدو دکرن.

٢٢٠٢- دایین و ستـی و ئەو پـەرەسـتار
ئەو بەندی و حەبسـی و گـرفـتـار
٢٢٠٣- سەرگەرم بووین ب گوفت وگۆیێ
سەرمەست بووین ژ بێهن و بـۆیێ

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** بوویین، بوویین-

- **شرۆڤە:** ل وێ دەمێ دا کو مەمـۆ و زینـێ خەریکـی گـۆت وبێـژێن ئەڤیـدارانە بوون، ستی و داییـن و ئەو بەردەستکێن کـو دگـەل وان هـاتبوون، و هەروسـان زندانی یێن هەڤبەندێن مەمۆ سەرگەرمی ئاخفتنێ بوون. یان ژی، سـەرگەرمی گوهداریکرنا ئـاخفتنێن مەمـۆ و زینـێ بـوون و ل بـەر بێهنـا خوەشـە ئەڤینـێ سەرمەست بوون.

- **جوانکاری:** پەیڤێن سـەرگەرم و سەرمەسـت جنـاس ژی نـەبن، موسـیقایێ دئافرینن.

٢٢٠٤- وان گۆتە مەمێ کو ئەی جگەرخوون
ئەم هاتنە دا نەبی تـو مـــەجنـوون
٢٢٠٥- زیـن بـوو سـەبەبێ جـونوونی یا تە
میـر بـوو سەبـەبـێ زەبـوونی یا تە

- **هەڤبەرکرن: میر.** جەوانی یا-

- **پەیڤناسی: مەجنوون:** شێت، شەیدایێ ئەڤینێ، قەیسێ ئەڤیندارێ لەیلا یێ – **زەبوونی:** بەلەنگازی، ژێردەستی و بێگاڤی-

٢٢٠٦- میر بوو ب ته را خودان تەڕەحوم
زین هات و د گەل ته کر تەکەللوم
٢٢٠٧- گەر تەشنەیی ئەڤهه ئابێ حەیوان
وەر خەستەیی هاته سەر ته لوقمان
٢٢٠٨- مەجنوونی خو هاتە با تە لەیلا
گەر وامقی ها ژ بۆ تە عەزرا

- **هەڤبەرکرن: ئا.** بوویه تەرا- **-میر.رۆ.** وهاته (واهاته؟) – **پرۆ.** مجنوونی خوه هاته- **ئۆس.** مەجنوون بخوه هاته سەر ته-

٢٢٠٩- گەر بولبولی گول ژ بۆ تە حازر
نیلووفەری مێهر بوویە نازر
٢٢١٠- پەروانەیی شەمع بۆی تە ئیسا
وەر موردەیی هاته سەر ته عیسا

- **هەڤبەرکرن: میر. ئا.** بولبول- **- میر.** گەر پەروانەیی- **میر.** دەیسا – **ئه. حم. رۆ.** ئه ئیسا- **ئا.** بۆی(بوی) دەئیسا- **ئۆس.** دەئیسا – **پرۆ.** تەئیسا-

٢٢١١- دیوانه مەبه ب ڤی هەوایی
بیگانه مەبه تو ئاشنایی

- **هەڤبەرکرن: هژ.** ڤێ-

٢٢١٢- حوورا کو ته جان و دل د دەس بوو
زینا کو ته دائمەن هەوەس بوو
٢٢١٣- چاوا تە دڤی وە هاته باته
دونیایە فەنایە هاتە باتە

- **هەڤبەرکرن: میر.ئا. رۆ.** وێ – **هژ.** ڤه - **- ئه.حم. ئۆس. رۆ. هژ. جا. زا.** هات و باته- **ئا. پرۆ. میر.** هاته باته-

بالکێشی: ئەڤ گۆتنا گۆتنەک پێشیانە ژی و گەل ئەوێ وەها بکار دبن:دونیا هات و باتە، لێ هندەک ژی دبێژن. دونیاهاتە باتە . چونکو هاتە باتە، دگەل هات و باتە نابن پاشبەند، خانی ژی ل بەر ڤێ هندێ هاتە باتە ب کار بریبە دا کو هەم پاشبەندەک باش چێ بە وهەم ژی جناس سەراست ببە.-

- **پەیڤناسی: هاتە باتە:**هاتە لالء تە، هاتە جەم تە- **هاتە باتە:**پەیڤەک نیڤی کوردی و نیڤی تورکی یە، ب واتەیا:تێ و بەزر دبە. **بات:** ژ باتماکا تورکی تێ، واتە تشتا کو د عەردێ دا دچە و نست دبە، یان ژی وەک تاڤێ دقولوبە-

- **جوانکاری:**هەردو هاتە باتە ل هەر دو پاشبەندان دا جناسێ ساز دکن.

٢٢١٤- ئەرزان مەفرۆشە عومرء زایع
بیهووده مەبە ل جانء بایع

- **هەڤبەرکرن: میر. ئا. بر. رۆ.** جانێ- **هژ.** جانێ-

- **پەیڤناسی: ئەرزان:**کێمبوها- **زایع(ضایع):** زەحی کری، وەندا کری- **بایع:**فرۆشیار، فرۆشتۆخ-

٢٢١٥- جاما ئەجەلێ حەتتا نەنۆشی
نابینی ژ بۆ خو جانفرۆشی

- **هەڤبەرکرن: میر.** بەنۆشی- **حم.** بنۆشی-

٢٢١٦- دیسان خو ب عەقلء ئاشنا کە
زەنجیرێ جونوونی یێ رەها کە

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** دیسا- **هژ.** عەقلێ، ل دیتر ژێدەران دا عەقلی هاتییە- **ئا.** زنجیرا- **هژ.**زنجیری-

۲۲۱۷- لەو را قەکرن مە قەید وزنجیر
رابـی ب مە را بچـینە نک میر

- **هەڤبەرکرن: ئە. ئا. حم. بر. رۆ. هژ.** پێش-

۲۲۱۸- ساحب کەرەم و خودان عەتایە
زلا وی سـیها پـەرێ هـومایە

- **هەڤبەرکرن: ئە. ئۆس. رۆ.** کەرەم و- **- ئۆس.** سەرێ-

- **پەیڤناسی: عەتا(عطا)**: بەخشش- **خودان عەتا**: بەخشینکار- **زلل(ظل)**: سی، سیبەر، سیپەر- **هوما**: بالدارەکە، ل چیرۆکان دا ناڤێ وێ تێ و دبێژن سی یا وێ بکەڤە سەر سەرێ کێ، یان ل سەر سەرێ کێ دانێ ئەو کەس دبە پادشاھ-

۲۲۱۹- ڤێک دانە ژ بۆ تە یار و ئەحباب
حـازر کـرنە بەسـات و ئەسباب
۲۲۲۰- سـابـت قـەدەمـە ل داوەتـا تە
روو دایە تە بەخت و دەولەتا تە

- **هەڤبەرکرن: میر. حم. هژ. رۆ. ئە.** دەعوەتا تە-

- **پەیڤناسی: ڤێک دانە:** بەرهەڤ کرنە- **ئەحباب**: پرانەیا حەبیب، دۆست، یـار - **بەسات(بساط)**: راخستنی- **ئەسباب**: کەلمەل، پێداویستی-

۲۲۲۱- دەرحـال دەمـا بـچـی مـوقـابـل
دێ بۆ تە بـکـەت مـوراد حـاسل
۲۲۲۲- چـاوا تـە ژوی مـوراده دلـخـواز
ئەو رەنگە تە دێ بکەت سەرئەفراز

- **هەڤبەرکرن: هژ.** موراد- **- ئە.** دڤێ موراد و دلخواز- **- ئە.** رەنگ-

■ **شرۆڤە:** ستی و داینێ گۆتن مەمۆ، ئەهەی دل ب کولۆ، ئەم هاتنە بـال تـە، دا کو تو زۆرتر شێت و شەیدا نەبی. ئەم دزانن کو زینێ بوویە هەگـەرا شـێتبوونا تە و میر ژی بوویە هەگەرا گرفتاری و بەلەنگازی یا تە. لێ سپاس کو ئیرۆ میر ژ تە را بوویە دلۆڤان و زینێ ژی وا هاتییە و ب تـەرا خەبـەر دەدە. ئەگـەر تـو تیهنی یی، هان ژ تە را ئاڤا ژینێ، ئەگەر تو نەخۆشی، وایـە حەکیمـێ لۆقمـان هاتییە سەر تە. ئەگەر تو مەجنوونی، وایە لەیلایا تە هاتییە بال تە. ئەگـەر تـو وامقی، وایە عەزرا یا تە هاتییە نک تە. ئەگەر تو بلبلی، وایە گولا تە ل بەر بێهنا تەیە. ئەگەر تو نیلۆفەری، وایە تاڤا تە ل تە دنێرە. ئەگەر تو پرپرۆک بی، وایـە شەمالکا تە ژ بۆ تە تەییسی. ئەگەر تو مری بی، وایە عیسـا هـاتییە سـەر تـە. خوە ب وێ ئەڤینێ شێت مەکە و خوە ژ مە دوور نەکە، تو ناسیاری. ئەو حووری یا کو جان و دلێ تە ل دەسـتێ وێ دا بـوو، ئـەو زینـا کـو هـەردەم هـەوەس و خوازیکا تە بوو، چاوا تە دخواست، وسان وایە هاتییە بال تە. کەلێنێ ژ دەسـت خوە دەرنەدە، چونکو جیهان هەردەم ل سەر رەوشەکێ نـامینە و ب داوییـە و تێ و دچە و وەندا دبـە. ژیـن و تەمەنـێ خـوە خـۆڕایی و بێتـونە و ئـەرزان ژ دەست خوە دەرنەدە. بێهـوودە ژ جـانێ خـوە را نەبـە فرۆشـیار وروحـێ خـوە نەفرۆشە. هەتا دەما کو تو جاما ئەجەلێ ڤەنەخـۆیی و ئەجەلـێ تـە نەیـێ، تـو نکاری جانێ خوە بدی و خوە ژ ناڤ ببی و جانفرۆشی ببینی. دیسان خوە عاقـل بکە و زنجیرا شێتاتی یێ بپزرینە و بقەتینە. لەورا کو مە قەیـد و زنجیـرێن تـە ڤەکرنە. رابە ب مەرا وەرە ئەم بچـن پـێش میـر. ئـەو میـرا میرەکـی خـودان کەرەم و بەخشینکارە. سی یا وی وەکی سی یا پەڕێ هومایێ یە، ئەو سـی یـا بدە سەر سەرێ کێ یێ سەرفەراز بە. ئەوی ئیـرۆ هەڤـال و هـۆگر ژ بۆنـا تـە بەرەڤ کرنە و ژ بۆنا هاتنا تە هەر تشت ئامادە کرنە. رابە وەرە بەختێ تە بەرێ خوە دایە تە، لەورا کو میر ب دل و جان تو ڤەخوەندی یی. هە دەما کو تو بچی بال وی، دێ ل گاڤێ دا مرازێ تە حاسل بکە. دلێ تە چ مرازی ژ وی دخـوازە، ئەو ژی وسان ب تە را دلخوازە و دێ تە ب دلێ تە سەرفەراز بکە.

٢٢٢٣- وەقتێ کو مەمێ بهیـستن ئەڤ پەند
ئەڤرەنگەهە گۆت ئـەوی هونەرمەند
٢٢٢٤- ئـەز ناچـمـە حـەزرەتـا چـو مـیران
ئـەز نـابـمـە بـەنـدەیـێ ئەسیران

■ **هەڤبەرکرن: میر.** یەسیران –

■ **پەیڤناسی: حەزرەت(حضرت):** حوزوور، پێشبەر، رووبەروو-

■ **شرۆڤە: ↓ تا کوتایا مالکا ٢٢٤٦**

٢٢٢٥- ئەف میر و وەزیری یا مـەجازی
ئەف شـەعبەدە و خـەیـالبـازی
٢٢٢٦- بلجومـلە بـەتـال و بـی بـەقانە
بـی عـاقـوبـەتن حـەمی فەنانە
٢٢٢٧- میـرێ کـو مـرن هەبت نە میرە
مەعزوولی هەبت ئەوی، ئەسیرە

- **هەڤبەرکرن: میر.** ل پێ هەبت ئەسیرە- **ئۆس.** د پەی هەبت- **ئا.** مەعـزوول ئەوی هەبت-

- **پەیڤناسـی: شـەعبەدە:** شـوعبەدە، فێـل و مەکـر، چاڤگرێـدان- **خەیالبـازی:** خەیالاتی بوون، لەیـزا د هـزری دا، وێنەسـازی یـا د هـزری دا- **مەعزوولـی:** ژ کـار دەرکـری، ژ سـەر کـارێ ئـاڤێتی- **مەعزوولـی هەبـت ئـەوی:** ئەگـەر مەعزوولی یا وی هەبە.

٢٢٢٨- ئەم چوونە حوزووریّ میریّ میران
وی حـاکـمێ حـاکـم و فـەقـیران
٢٢٢٩- شـاهـەنشـەهـێ میـر و پادشاهان
بەخشەندەیێ توهـمـەتا گـوناهان

- **پەیڤناسی: هە ڤبە رکرن: ئە.ئا. ئۆس.** توهمەت و-

- **میریّ میران:** خودێ- **بەخشەندە:** بەخشندە، بەخشینکار- **توهمەت:** ئیلاڤە-

٢٢٣٠- ئێ چێـکری نەیـنـکا جەمالێ
تێرا خو نوما ب زولف و خالێ
٢٢٣١- فانووسێ بەدەن کری موتەللا
تێـرا ژ م ڕا کـری تـەجـەللا

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** فانووس و قەفەس- - **ئە. ئا . حم. بـر. رۆ. هـژ. جـا. زا.** تێدا –

- **پەیڤناسـی: ئـێ:** ئـەو کەسـێ کـو- **نەینـک:** نەینـووک، ئـاوێنە، خـۆدی- **موتەللا(مطلا):** ب زێڕروووقال کری- **تێڕا:** ژ ڕێکا وێ دا-

۲۲۳۲- ئەو میرە حەکیمە زولجەلالە
بی عەزل و تەغەییور و زەوالە

- **هەڤبەرکرن: ئە.** میر و حەکیم و- **ئۆس.** میرە حەکیمی- **ئا. حم. رۆ.** میر حەکیمە- **هژ.** میری حەکیمە-

- **پەیڤناسی: عەزل**:ژ سەر کاری ئاڤیتن- **تەغەییور**:گوهۆڕین- **زەوال**:نەمان، ژ هۆلێ رابوون-

۲۲۳۳- تەزویج کرین د عالەما غەیب
تەئیید کرین ب ئەمرێ لارەیب

- **هەڤبەرکرن: میر. حم. ئۆس. رۆ. هژ.** کرن-

- **پەیڤناسی: تەئییدکرن**:تاگری کرن، پشتراست کرن- **ئەمر**:فەرمان- **لارەیب**:بێ شک، بێگومان، مەبەست ژێ خودێ یان ژی قورئانە-

۲۲۳٤- باکووڕەیێ باغێ عزز و نازین
سەد شوکر کو بکر و سەرفەرازین

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** پاکیزەیێ- **هژ.** نازن، فەرازن-

- **پەیڤناسی: باکووڕە**:نەوبەرە، دەست لێ نەکەتی، خۆرت و خامە- **بکر**:دەست لێ نەکەتی-

۲۲۳۵- حاشا کو د ڤێ سەرایێ فانی
بی جەننەتێ عەدنێ جاودانی
۲۲۳٦- حەیوان سفەت ئەم بکین زنایێ
بیهووده د مەسکەنێ فەنایێ
۲۲۳۷- تەڕامەن و سەرنگوون و مەردوود
شەرمەندە بچینە پێش مەعبوود

- **هەڤبەرکرن: هژ.** پێشی –

- **پەیڤناسی: جەننەتێ عەدن**:بهەشتا هەرمان، بهەشتا روو زەمین- **عەدن**: هەمێشە مان ل جییەکی دا- **جاودانی**:هەرمان- **حەیوان سفەت**:وەک لاوران، وەک جانەوەران- **زنا**:تێکەلی و زەڤەنگا بێ دەستووری - **تەڕامەن**:دامان تەڕ، داو پیس- **سەرنگوون**: سەرنخوون، سەربەرژێر- **مەردوود**:راقەتاندی- **مەعبوود**:خودێ-

۲۲۳۸- مەعبوودء ژ بۆ مە حوور و غلمان
تەزیین کرنە د باغێ رزوان
۲۲۳۹- ئەو مونتەزرن ل رێحلەتا مە
فەخرێ دکن ئەو ب دەعوەتا مە

- **هەڤبەرکرن: ئا.** مە را- - **ئا.ئۆس.** داوەتا مە-

- **پەیڤناسی: مونتەزرن:** چاڤ ل رێ نە- **رێحلەت:** کۆچ کرن، کۆچا داوی یێ، مرن-

۲۲٤۰- لێ جەنەتا عاشقان جودایە
میعاد لقایێ کبریایە
۲۲٤۱- عالیترە ئەو ژ باغێ رزوان
ناگونجنە وێ چو حوور و غلمان
۲۲٤۲- هیڤی دکن ئەم ئەوێ ژ مەعبوود
نینن مە ب غەیری وێ چو مەقسوود

- **هەڤبەرکرن: میر.** دکین- **هژ.** ئەوی-

- **پەیڤناسی: میعاد:** جێژوان، ژوانگەھ - **لقا:** دیتن- **کبریا:** مەزن، مەزنایی، ناڤێ خودێ یە-

بالکێشی: خانی ژ خوە و قەھرەمانێن سەرەکی یێ چیرۆکا خوە را بهەشتەک رووحانی دخوازە، ئەو وەکی هندەک سۆفی یێن کورتە بین کو ژ بۆنا حووری و غلمانان سەرێ خوە ژ خودێ را خوار دکن نینە. ئەو بهەشتەکێ دخوازە کو دەستێن حووری و غلمانان ژی ناگیژێ. بهیشتا وی ژڤانگە ها دیتنا خودێ یە. ئەڤەیە جوداتی یا نیڤەکا عارف و سۆفی یان.

۲۲٤۳- گافا ئەوی کر تەمەننا ئاخر
دەرگاھ ڤەبوو ل بەر وی حازر
۲۲٤٤- تەیرێ کو قەفەس ل بەر ڤەبووی
ئەو رەنگ فڕی وەکی نەبووی

- **هەڤبەرکرن: ئا. هژ.** رەنگە-

- **پەیڤناسی: تەمەننا:** داخواز، ئارەزوو-

٢٢٤٥- دەستێ خو ژ قەیدێ گل کشاندن
چەنگێ د دلێ خو راوەشاندن

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** دەستێ د- **- ئا.ئۆس.** داوەشاندن-

- **پەیڤناسی: گل:** حەڕی، گیل، مەبەست ژێ ئەڤ جیهانایە- **چەنگ:** باسک- **راوەشاندن:** داکوتان، داوشاندن-

- **جوانکاری:** خانی دل وەکاندییە بالدارەکێ، بالدار دەما کو دفڕن و تەرکا جیهەکێ دکن، بۆ وێ هندێ کو خوە ئامادەیی فڕینێ بکن، باسکێن خوە دادکوتن و ل دوو را فڕ ددن. چەنگ ژ تشتەکی راوەشاندن، یان داوەشاندن، بریتی یە ژێ خاتر خواستن و تەرک لێ کرنێ.

٢٢٤٦- شەهبازء ژ قەیدێ مەرکەزا فەرش
پەرواز کر و گەهەشتە زولعەرش

- **هەڤبەرکرن: ئا.** قەیدا- **رۆ.** گەهیشتە- **هژ.** گەهیشتە-

- **پەیڤناسی: شەهباز:** بازێ سپی، بازێ هەرە مەزن، لێرە دا مەبەست ژێ جانێ مەمێ یە- **مەرکەز:** ناڤەند- **فەرش:** ئەرد- **پەروازکر:** فڕی- **زولعەرش (ذوالعرش):** خودانێ تەختێ شاهی یێ، خودێ-

- **شرۆڤە:** دەما کو مەمۆ ئەڤ شیرەتانا بهیستن، ئەوی خودان هونەر وەها بەرسڤا وان دا. ئەز ناچمە پێش تو میران، ئەز نابمە بەنی یێ دیلان. ئەڤ میر و وەزیری یا رووڤەیی، ئەڤ خەیالبازی و چاڤگرێدان و فێلبازی یانە، هەموو پووچ و بەتال و ڤک و ڤالا و بێتونەنە. هەموو بێ داوی و نەهەرمانن. میرێ کو مرنا وی هەبە، ئەو میر نینە. میرێ کو ژ کار ڤەکشاندنا وی هەبە، ئەو میر نینە. ئەز و زینێ ئەم چوونە پێش میرێ میران، فەرماندەرێ فەرماندەران و نەداران. شاهەنشاهێ پادشاه و میران، بەخشینکارێ ئیلاڤە و گونەهان. ئەوێ کو خۆدیکا جوانی یێ چێکرییە. ئەوێ کو جەمال و جوانی یا خوە ل رێکا زولف و خالان دا نیشانی مە ددە. ئەوێ کو فانۆسا لاشێ مە ب زێڕ رووقال کرییە و وەک نووری خوە ل وێ فانۆسێ را نیشانی مە دایە. ئەو میر و فەرماندارەکی

بلند پایه و حەکیمەکی پەیڤزان و خودان شوکۆهە. ئـەو بێـی ژ کارڤەکێشـان و بێی گوهۆڕینە. ئەوی ئەم ل جیهانا نادیار و ئاسمانی دا ب هەڤ را زەوەگاندنە. ئەوی ئەم ب فەرمانا پرتووکا خوە یا کو چـو شـک و گومـان تـێ دا تـونە یـە، پشتگەرم کرنە. ئەم خۆرت و خامەییێن باغێ خۆشی و خۆشەویستی و نازداری ییێنە. سەد سپاس کو ئەم دەست تێ نەوەردایی و سـەرئەفرازن. حاشـا کـو ل ڤێ جیهانا بێ بنە و بێداوی دا، ئەم بێی بهەشتا بەرین و هەرمان، وەکـی لاوران زنایێ بکن و خوە بلەوتینن و خوە بێتونە تێکن مەقامێ نەمان و پووچی یێ دا و داوین تەڕ و سەرنخوون و راقەتاندی و شەرمەزار و سـەربەرژێر هـەڕن پـێش خودایێ خوە. خودایێ مە ژ مە را حووری و غلمان ل بـاغێ بهیشـتێ دا ئامـادە کرنە و ئەو نها چاڤ ل رێ یا مە ین و ب ڤەخوەندنا مە شانازی یێ دکـن. لـێ بهەشتا ئەڤیندارانێ ژ بهەشتێن دی جودایە، ئەو بهەشتا جێژڤانـا دیتنـا خـودێ یە. ئەو گەلەکی ژ باغێ بهیشتێ ژی بلندترە. چ حووری و غلمـان ژی نکـارن بچن وێدێ. ئەم ئەوێ بهەشتێ ژ خودێ دخوازن و ژ بلی وێ بهەشتێ چ مراز ومەتلەب و داخوازێن مە ییێن دی تونەیە.

دەما کو مەمۆ ئەڤ داخوازا کوتایێ کر، دەرگـاهێ ئاسـمانان ل بـەر روحـێ وی ڤەبوو، یان ژی دەرگەهێ بەدەنا وی ل بەر جانێ وی ڤەبوو. ئەو بالدارێ کـو دەرێ رکەیێ ل بەر خوە ڤەکری دیت، وسان فڕی و چوو، تە دگۆت قەی هـەر نەبـوویە. دەستێ خوە ژ ڤێ جیهانا گەمارین و ڤێ دونیایا خاکی کشاند و باسکێن دلـێ خـوە راوەشاند و وەکی بازێ سپی ژ ناڤەندا ئەردێ فڕی و چوو گهەشـتە بـال خـودایێ خودان تەخت.

(٥٣)

تەعزییە و ماتەم و مەرسییە و شیوەنا مەمێ شەهیدە
مرنا بەکرێ شەقی ب دەستێ تاجدینێ سەعیدە

٢٢٤٧- ئەو ماتــەمی یێ کو باخــەبــەر بوو
ئەف رەنگە ژ بۆ مە نووحەگەر بوو

- **هەڤبەرکرن: میر. ئە. حم. هژ. زا. جا.** بوو - رۆ. ئا. بوون- **ئۆس.** بوو، لێ ل رەخ دا ب قەلەمەک دی "نوونەک" لێ زێدە کرنە و "بوو " کرنە "بوون".

- **پەیڤناسی: ماتەمی:** حزنی، تازیەدار، خودان شین- **نووحەگەر:** وایبلـۆک بێـژ، کەسێن کو ئستران و وایبلۆکان ل سەر مری یان دبێژن-

- **شرۆڤە:↓**

٢٢٤٨- گۆ جان کو ژ حەبسێ تەن جودا بوو
فــەریاد و فــەغان ژ شــەهرء رابــوو
٢٢٤٩- بــوو وەلــوەلــە و فــەغــان و زاری
بــوو زەلتزەلتە و بــەزیــن هــەواری

- **هەڤبەرکرن: حم.** شەهری- **هژ.** شەهرێ-

- **پەیڤناســی: وەلــوەلە:** والــەوال، وایــە وای، قــووتین و گــازی و هــەرا- **زەلزەلە:** ئەردهەژ، بوومەلەرزە-

- **شرۆڤە:↓**

۲۲۵۰- بۆهتـان ژ مـەزن حـەتـتا بـچـووکان
نـسـوان و کـچ و بـەنـات و بـووکان
۲۲۵۱- ئـەعـیـان و ئـــەکـابـر و ئـەعـالـی
مـــیـرزا و رووال و لائـــوبـــالـی
۲۲۵۲- یەک فەرد نەما د شەهرء دلـخوەش
بلجومله د سەرخوەش و موشەووەش

- **هەڤبەرکرن: ئا.حم.** شەهری- **هژ. ژ** شەهریّ-

- **پەیڤناسـی: نسـوان:** پرانەیـا نسـا، ژنـان- **بەنـات:** پرانەیـا بنـت، کچـان- **ئەعیـان:** یـێن بـەر بچـاڤ، یـێن ناسـکری، گرەگـرە- **ئەکـابر:** یـێن مـەزن- **ئەعالی:** یێن پایە بلند، بلند مەقامان - **لائوبالی:** یێن نەترس و نەبەهۆز-

- **شرۆڤە: ↓**

۲۲۵۳- ڤێکرا دبەزین ب سەر مەمێ ڤە
وان دەرد برن ب سەر غەمێ ڤە

- **هەڤبەرکرن: میر.** بەزین- **هژ.** دەردێ –

- **شرۆڤە:** ئەو شینی یێ کو ژ ڤێ سەرهاتی یێ ئاگـادار بـوو، وەهـا ژ مـن را ئـەو قەومینا ب شینگێڕی شرۆڤە کر.

گۆت: دەما کو جانێ مەمۆ ژ زندانا لەشێ وی رزگار بوو ، قیرین و گازی و هاوار ژ باژارء رابوو. ل ناڤ باژاراء دا بوو قووتین و گازی و هاوار و ل بەر شـین و گرینـێ تە دگۆت قەی ئەرد هەژکی. خەلکێ بۆتـانێ، ژ مـەزن هەتـا بچووکـان، ژن، کـچ، بووک و زەری و زار، گرەگرە و مەزن و خودانێ پایە و پلەیێن بلنـد، میـرزا و گـەنج وخۆرت و یێن بەرهۆز و نەبەرهۆز هەموو، چ کەس ل بـاژارء دا دلخـوەش نەمـا و هەموو خەمگین و پەریشە بوون. هەموو سەر مەمۆ دا درەڤـین و دەرد و کـولێ وان نە بەسی وان بوو، خەم و خەفەتا مرنا مەمێ ژی لێ زێدە بوو.

٢٢٥٤- تاجـديـن و بـەكـر ب ئـتـتـفاقى
بوون هەر دو ل عەردەكى مولاقى
٢٢٥٥- گۆ ئەى سەبەبێ فەسـادێ عالەم
شەيتان سـفەتێ ل شـكلێ ئادەم

- **هەڤبەركرن: ئە.** صفەت و-
- **پەيڤناسى: ب ئتتفاقى:** ب هەلكەت، نشكافا **- مولاقى:** رووبەرووبى هەڤدو-
- **شرۆڤە↓**

٢٢٥٦- ئەى باعسـێ فتنە و فەسـادان
وەى مانعێ مەقسەد و موراداں

- **هەڤبەركرن: پرۆ. ئا. ئە. ئۆس. پرۆ. حم. زا. هژ. جا.** فەسادان، مـوراداں **- مير. رۆ.** فەسادێ، مورادێ-
- **شرۆڤە↓**

٢٢٥٧- ئەى پەردەدەرێ مەمـێ و زينێ
وەى داغكەشێ ل سـەر بەرينێ
٢٢٥٨- ئبليسێ خەبيسـێ پڕ نـەدامـەت
بەس نينە ل من تە كر قـيامەت

- **هەڤبەركرن: ئۆس.** ئبليس و خەبيس و-
- **پەيڤناسى: پەردەدەڕ:** پەردەدڕ، كەسێ كو سڕ و رازەكێ ب مەبەستا روسـواتى يێ سەر ڤەكە **- داغكەش:** داغكێش، داغكەر- **نەدامەت:** پۆشمانى-
- **شرۆڤە↓**

٢٢٥٩- دەرحەقێ مەمێ سەقەت خەبەر دا
حـەتـتا کو ل من تە مەم ب دەردا

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** غەلەت-
- **پەیڤناسی: سەقەت:** نەدوروست- **ب دەردا:** تۆرراند-
- **شرۆڤە↓**

٢٢٦٠- ئـەڤـچـەندە مونـافق و نـەیاری
هـێژا تـو ب چـافـێ مـن دیاری
٢٢٦١- مەم دێ بـمـرت تـو دێ بـمـینی
هێژ خۆش بگەڕی ل روو زەمـینی

- **هەڤبەرکرن: میر. رۆ. زا. هژ. جا.** ل روو - **پرۆ. حم.** ل رووی- **ئا. ئۆس.** ل سەر- **ئە.** ل روو، لێ ل پەراوێزێ دا " ل سەر" هاتییە-
- **پەیڤناسی: مونافق:** دوروو - **دیار:** خوویا-
- **شرۆڤە↓**

٢٢٦٢- حازر وء بەکر د عەردێ را کر
جسمێ ب بەلا ژ جان جودا کر

- **هەڤبەرکرن: ئە.** هادر- **ئا.** جانێ ب بەلا ژ تەن جودا کر-
- **پەیڤناسی: د عەردێ را کرن:** بریتییە ژ کوشتنێ، نفڕا کوردی یا کو دبێژە: (ئەز تە د عەردێ/عەردێ سار را کم، واتە تو بمری و ئەز تە چال بکم)

بالکێشی: ئەگەر مەبەستا خانی ئەو بـا کـو تاجـدینء بەکـر ژ عـەردێ راکـر، یـێ بنڤیسی یا : حازر وء بەکر ژ عەردێ راکر، نە کو د عەردێ را کر.

- **شـرۆڤە:** تاجـدین و بەکـۆ ب هەلکـەت ل عەردەکـی راسـتی هـەڤ هـاتن. تاجدینء گۆتێ: ئەی هۆ و هەگەرا فەساد و نەپاکی و ئاژەوەیا جیهـانێ، ئـەی

ئبلیسێ ل وێنەیا مرۆڤان دا، ئەی روسواکەرێ مەمێ و زینێ، ئەی داخکێشێ ل سەر برینێ، شەیتانێ پیسێ پڕ لۆمەکار و پۆشمان، ما بەس نینە، تو هێ ژ ئاژەوەیان تێر نەبوویی، تە جیهان ل من کرە قیامەت. تە ل بارا مەمێ دا خەراب و نەدوروست خەبەر دا، تا کو تو بوویی هەگەرا مرنا مەمێ و تە برایێ من ژ دەست من کر. تو کو مرۆڤەکی هندە دوروو و خەرابی، تو هێ ل بەر چاڤێن من ژی دگەڕی. مەمێ یێ بمرە، تو ژی دێ زندی بمینی؟! تو هێ خوەش خوەش ل سەر روویێ ئەردێ ژی دگەڕی؟!
وی یا هە د گاڤێ دا بەکرۆک گرت و جەندەکێ وی یێ پڕ بەلا ژ جانی جودا کر و ئەو د عەردێ سار را کر.

٢٢٦٣- گافا کو گهیشته سەر برایی
نووره‌ک وء نه‌دی د وی چرایی

- **هەڤبەرکرن: هژ.** برایێ- **هژ.** وێ چرایێ-

- **شرۆڤە↓**

٢٢٦٤- تاجدین ل سەرێ خو تاج و تووما
هاڤیتنە سەر لەشێ مەمێ ژار

- **هەڤبەرکرن: ئە.ئا. ئۆس.** ئاڤیتنە-

- **پەیڤناسی: تووما:** نامە وەرپێچایی و لووڵەکری یا کو پایەبلندەکێ ددا کەسەکی و تێ دا حوکمێ مەقام و پلەیا وی دنڤیسی و خودانێ وێ ئەو وەکی ناسنامەیەکێ ل بال خوە هلددا، یان ژی ل بەر کومێ خوە را دکر، تێ ب واتەیا شالێ ژی.

- **شرۆڤە↓**

٢٢٦٥- دین بوو ژ تەحەسورا برایی
هەرچی کو ددی وی ئەژدەهایی

- **هەڤبەرکرن: هژ.** برایێ، ئەژدەهایێ-

- **پەیڤناسی: تەحەسسور**: حەسرەت خوارن، خەم و پەژارە-

- **شرۆڤە↓**

٢٢٦٦- فیلحال دکر کـو وی فـەنا کـەت
تەشبیهێ بەکر د عەردێ را کەت
٢٢٦٧- قـەت کەس نەدشـی ببت موقابل
بی شـوبهە ب وی دبـوویە قـاتل

- **هەڤبەرکرن: ل هەموو ژێدەران دا.** د عەردێ را کەت- **جا.** د عەردێ داکـەت- **ئۆس.** کو دیوە بوی- **میر.** کو دیوە بوویە-

- **شرۆڤە:** دەما کو تاجدین گەهشتە سەر برایێ خوە، دیت کو ئێـدی نـووەک ل وی چرایی دا نەمایە و مەمۆ مرییە، چـوویە. تاجـدین تـاج و تووماری خـوە ژ سەرێ خوە راکر و هاڤێتن سەر جەنـازێ مەمـۆیێ بەلەنگـاز. ئـەو ئەژدەهـایێ مێرخاس ل حەسرەتا برایێ خوە دا وسان دین و شێت بوو، راستی کێ دهات، دکر کو وەکی بەکۆ وانـا ژی بکـوژە و د عـەردێ سـار را کـە. کەسـی نکـاری بەرگری یا وی بکرا، کێ بەرگری بکرا، بێگومان دێ بهاتا کوشتنێ.

٢٢٦٨- نـاچـار خـەبـەر بـرن ژ بـــۆ مـیـر
میر هات و ل پێ وی بەست زنجـیر

- **هەڤبەرکرن: میر. ئـە. رۆ. حـم. زا.** ل پـێ وی بەسـت- **جـا.** لـە پـی وی بەست- **ئا.** هات د پێ وی بەست - **ئۆس.** هات و دو پێ وی بەست - **هـژ.** ل پێ وی بەستی –

- **شرۆڤە:↓**

٢٢٦٩- گـافا کو جـەنـازە وان هلانین
شاهد کو ژ مەشهەدێ دەرانین

- **هەڤبەرکرن: میر. ئا. ئۆس. رۆ.** هلانی، دەرانی- **پرۆ.** هلانین، دەرانین-

- **پەیڤناسی: شاهد**: ئەڤیندار، شەهید بوویی- **مەشهەد**: جیهـێ شـەهید بـوونێ، کوشتنگەهـ-

- **شرۆڤە:↓**

۲۲۷۰- مەشهوود بووین ل وان عەلامەت
رابـوو ل خـەلایـقـان قـیـامـەت

- **هەڤبەرکرن: میر.** رابوون-
- **پەیڤناسی: خەلایق**: پڕانەیا خەلیقە، مرۆڤان-
- **شرۆڤە: ↓**

۲۲۷۱- دێوێ کو ڤەبەستی وان ب تەدبیر
بزداند ل بەر خـو قـەید و زنجـیر

- **هەڤبەرکرن: میر. ئا. ئۆس.** بزداندن – **حم. هژ.** بزداندی-
- **جوانکاری:** دێو ئستعارەیە ژ تاجدینێ.
- **شرۆڤە: ↓**

۲۲۷۲- زنجیر و کەمەند ئەوی شکاندن
دەروازە و پـەردە وی دڕانـــدن

- **هەڤبەرکرن: میر. ئا. ئە. رۆ. حم. زا. جـا.** شـکینان، هلینـان- **هـژ. ئـۆس.** شکیناند، هلیناند- پرۆ. شکاندن، دڕاندن-

۲۲۷۳- ئەژدەر ژ مەغارەیێ کو بـەر بـوو
دەرحال بەزی د نەعشێ وەر بوو

- **هەڤبەرکرن: ئا.** بدەر بوو- **- میر. ئۆس.** فیلحال- **میر. ئا. ئۆس.** نەعشی - **هژ.** ب نەعشێ –

- **پەیڤناسی: ئەژدەر:** ئەژدەها، زیبا- **مەغارە:** کوول، شکەفت-
- **جوانکاری:** ئەژدەر ئستعارەیە ژ تاجدینێ
- **شرۆڤە: ↓**

٢٢٧٤- تابووت ل سەر سەرێ خو دانی
ئـەفـغـان دگەهـانده ئاسـمانی

- **هەڤبەرکرن: هژ.** تابووتێ- **- هژ.** دگیهاندە-
- **شرۆڤە:** بنەچاری هەواری دانە میر و میر هات و زنجیر ل پی یێن وی گرێدان و ئەو بەند کر.

دەما کو ئەوانا جەنازە ژ ئەردێ راکرن و ئەو شەهیدە ژ شەهادەتگەهێ هلانین، نیشانە و کەرامـەت ب وان ڤـا هـاتە خوویـانێ و ژ بـەر گـرین و ئـاھ و زاری یـان قیامەت ل خەلکێ رابوو.

ئەو تاجدینێ دێوئاسا، کو ئەوانا ژ بۆ بەرژەوەندی یێ ب تەڤبیر گـرێ دابـوون، قەید و زنجیر ل بەر خوە پزراندن و کەمەنـد و زنجیـر قەتانـدن و پـەردەو دەروازە درانـدن و وەکـی ئەژدەهـایەکی کـو ژ ئشـکەفتێ دەرکەڤـە، بـەر ب جەنـازێ دەستەبرایێ خوە رەڤی و سندرووکا مەمێ راکر و دانی سەر سەرێ خوە و ئـاھین و کالینا خوە گەهاندە ئاسمانان.

٢٢٧٥- هندی کو د شەهرء ئادەمی بوون
تێـکدا د لبـاسـێ ماتـەمـی بوون

- **هەڤبەرکرن: ئە. ئا. حم. ئۆس. رۆ. هژ.** شەهری- **- ئا. هژ.** ب لباسێ-
- **شرۆڤە: ↓**

۲۲۷٦- هندی کو هەبوون د شەهرء مەشهوور
خاتـوون و موخـەددەراتێ مـەسـتوور

- **هەڤبەرکرن: ئا.حم. ئۆس.** شەهری- **- ئە. ئا. حم. بر.رۆ.** موخەددرات و **- هژ.** موخەددەرات و **–**

- **پەیڤناسی: خاتوون:** خانم **- موخەددەرات:** ژن و کەچێن کو ل پشت پەردەیان دا دمینن و چاڤێن نەمەحرەما رووێ وان نابینن**- مەستوور:** ڤەشارتی، خـودان رووپۆش-

- **شرۆڤە: ↓**

۲۲۷۷- گیسـوو ڤەکری ب تایێ تەرپـۆش
سەرتا ب قەدەم هەمی سیەهـپۆش

- **هەڤبەرکرن: ئە. حم. رۆ.** تەرپۆش-

- **پەیڤناسی: گیسووڤەکری:** پۆڕڤەکری، سەرڤەکری، بێ خاڤک و پۆشی، کەزی نەهوونادی**- ب تایێ:** ب قاتا، ب تەنا- **تەربۆش(طربوش):** تەربووس، فینۆ، فێس،تاقی، کومێ ژنانە- **سییەهپۆش:** سیاهپووش، رەشڤەگرتی، جلـێن رەش ل بەر کری-

۲۲۷۸- بی مەعجەر و بورقەع و سەرئەنداز
رەش گرتی ژ بۆ مەمێ ب دلـخواز

- **هەڤبەرکرن: میر. ئا.** مەقرەع- **ئۆس.** مەرقەع- **- ئە. ئا. ئۆس.** گرتنە بۆ-

- **پەیڤناسـی: مەعجـەر:** نقـاب، رووپۆش،سـەرپێچ **- بـورقەع:** رووبەنـد **- سەرئەنداز:** روو سەری، چارشەڤ، خاڤک-

- **شرۆڤە:** هەرچی مرۆڤ کو ل باژارء دا هەبوون، هەموویێ کنجێن شینێ ل خوە کرن. گشتی گرەگرە و ناڤدارێن باژارء ، خانم و خاتوون و جانک و جـوانێن کـو ل پشت پەردەیان دەرنەدکەتن و هەردەم ل سەراپەردە یـان دا بـوون، هەمـوو پۆڕڤەکری، بێی چارشەڤ و پۆشی و خاڤک و رووبەند ب تەنـا فینـۆ یەکـێ، ژ سەری تا پییان ژ بۆنا مەمێ رەش ڤەگـرتن و ژمـال دەرکـەتن و ب جەنـازێ مەمێ را چوون.

۲۲۷۹- نیـیاحـه و مێـهرەبان و داییـن
گۆیەندە ب نالە شوبهێ گۆیین

- **هەڤبەرکرن: ئا.** نیاح- **هژ.** نەییاحە –

- **پەیڤناسی: نییاحە:** نووحەگەر، شینڤەگێڕ، ژنا واویلۆک بێژ، ژنا کو کلاما داڤێژە سەر مری و کوشتییان- **گۆیەندە:** گۆیندە، بێژەر- **گۆیین:** بالدارەکە کـو دەنگـێ وێ ب شەواتە و ژ ئێڤارێ تا سبێ هەر دنالینە-

- **جوانکاری:** پەیڤێن نییاحە و مێهربان و داییـن هەڤبابەتن. پـەیڤێن گۆیەنـدە و گۆیین جناسێ ساز دکن. د ڤێ مالکێ دا تەشبیهـ هەیە.

- **شرۆڤە: ↓**

۲۲۸۰ - وان مەرسییە دستران ب ئاهەنگ
زین رابـوویە پێ ب قامەتا شـەنگ

- **هەڤبەرکرن: ئە.** ڤان - **میر.** ئستران- - رابوو پیا-

- **پەیڤناسـی: مەرسسـیە(مرثیـە):** پەسـن و مەدحـێ مـری، شـینگێڕی- **دسـتران:** دئسـتران، لاوژە دگـۆتن، واویلـۆک دگـۆتن- **قـامەت:** بـەژن- **شەنگ:** جوان، شۆخ-

- **شرۆڤە: ↓**

۲۲۸۱- ناهید سفەت ل دەنگێ سازێ
رەققاس دچوو ل بەر جەنازێ

- **هەڤبەرکرن: ئە. ئۆس. رۆ.** دبەر- **میر. حم . هژ.** دچوو یەبەر-

- **پەیڤناسی: ناهید:** زوهرە، - **رەققاس(رقاص):** سەماکەر، ب دیلان-

- **شرۆڤە:** داییـن و مێهرەبان و شینگێڕ و دەنگبێژ و واویلـۆکبێژان ب ئـاه و زاری وەکی گۆیینان دنالیـان و ب دەنـگ و ئاهەنـگ واویلـۆک دگـۆتن و شـینگێڕی دکرن. زینێ ژی ب وێ بەژنا خوە یا شلک و نازک ڤا وەکی ئستێرا ناهیـدێ ب دەنگێ واویلۆکبێژان را ب سەما کەتە پێشی یا جەنازێ مەمێ.

۲۲۸۲- دام و دەد و ئادەمی و مووران
دار و بەر و جامـد و تویووران

- **هەڤبەرکرن: ئە. ئا.** حەیوان-

- **پەیڤناسی: دام:** حەیوان و ئاژەلێن کەلی- **دەد:** لاورێن کووڤی- **موور:** مێهـرووە، مێروو، گرێک - **تویوورانِ:** بالداران، تویوور بخوە پرانەیا تەیرە، خـانی لێـرە دا پرانەیا پڕانەیێ واتە جەمعولجەمع ب کار بریبە. –

- **جوانکاری:** پەیڤێن دام و دەد دژبەرن و پێکڤە دژبەرێ پەیڤا ئادەمینە ژی. دار و بەر هەم هەڤبابەتن و هەم ژی جۆتپەیڤن.

- **شرۆڤە: ↓**

۲۲۸۳- بـلـجـوملە ژ بۆ مـەمێ دنالین
هەر یەک ب مەقامەکی دکالین

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** دگالین-

- **شرۆڤە:** ئاژەلێن کەلی و لاورێن کووڤی، مـرۆڤ و مێهـرووە، دار و بـەر، کەڤـر و کوچـک و بالـدار هەمـوو، ژ بـۆ مەمـێ دنـالین و هـەر یـەک ب جـورەکی و ب مەقامەکی دکالین.

۲۲۸٤- تولبـێ رەشـێ وان سـیاهـپۆشـان
رەھ شوبهەتێ عەورەکی خورۆشان

- **هەڤبەرکرن: میر. حم. ئا. رۆ. ئە. هژ. زا.** طەلپێ- **ئـۆس.** طەبلـێ رەش و وان – **جا.** طولبێ-

- **پەیڤناسی: تولب(طلب):** کۆمەک ژ مرۆڤان، کۆمەک ژ مـرۆڤێن دوعـاخوان – **رەش:** گەلەک، زۆر، کۆمەک زۆر کو ل دوورڤا را نایێ هەژمارتنێ-

ل پەراوێزا **حم.** دا هاتییە:کۆمەک ئنسان را طلـپ دبێـژن. **جاندۆسـت** ئـەوێ پەیڤێ طولب دنڤیسە و ل شرۆڤەیا پەیڤان دا دبێژە: الجماعة من الناس، القطعة من الجيش، واتە کۆمەک ژ مرۆڤان، پشکەک ژ لەشکەران- **بۆزئەرسلان** دنڤیسە : تەلپ واتە پارچەیەک عەورێ رەش، کو هەلەیەک مەزنە، خانی نابێژە کـو عـەورێ رەشێ رەشپۆش وەکی عـەورێ رەش خورۆشـان بـوو. – ل **چاپـا ئـۆرمی یـێ** دا هاتییە: دەنگێ سینگ کوتانێ، تەلپە تەلپ- **هەژار** ژی کو مەم و زین پشـتی چاپـا ئۆرمی یێ وەشاندییە، دنڤیسە: تەلپ: لـە سـنگ دان، لـە خـۆ دان.ل فەرهەنگـا فارسی یا **د. م. موعینء** دا هاتییە:طلب(**تولب**) دەستەیەک مرۆڤ کو ل جییەکـی دا کۆم بن. ل فەرهەنگا عەرەبی ئالمانی یا **هانس ڤێهر** Hans Wehr ل ژێر پەیڤا طلبە دا هاتییە: Litanei کو تێ ب واتەیا خوەندنا دوعایان ب کۆمەل.

ئەم دکارن ب هینانا ڤان هەردو ژێدەرانە بێـژن کـو هـەردو واتـە ژی مەبەسـتا خانی بوویە، چاوا کو خانی گەلەک جاران پەیڤەک ب چەند واتەیان ب کـار بریـیـە. لێرە دا ژی مەبەستا خانی ژ هەڤبەنـدا تـولبێ رەش کـۆمەک زۆر ژ مـرۆڤێن دوعـا خوان و واویلۆکبێژ و شینگێرە.

خانی دبێژە، کو کۆمەلا بۆشە و رەشپۆشە مرۆڤـان ل دوو جەنـازێ مەمـۆ را ب هەڤرا لاوژە و واویلۆک دگۆتن و دگریان و هەرا دکشاندن و گازی دکرن و دەنگـێ وان وەکی دەنگێ عەوران دحورمجی؟

ب کورتی تەلبێ و رەش هەر یەک ل ڤێ مالکێ دا دکـارن دو واتەیـان بـدەن. یەک کۆمەک زۆر ژ مرۆڤان ، یـا دوویـێ ژی کـۆمەک زۆر ژ مـرۆڤێن دوعـاخوان- پەیڤا رەش ژی هەم رەشێ مرۆڤان دگەهینە و هەم ژی بۆشبوون و پرانـی یـا وان دگەهینە و هەم ژی رەشپۆشبوونا کۆمەلێ.

- **جوانکاری:** ل ڤێ مالکا هەلبەستێ دا تەشبیھ و ئیهام هەیە.

- **شرۆڤە:↓**

۲۲۸۵- ئەوچەندە ل عارزێ د گولگـوون
ڤێکرا دوەرین سرشکێ پڕ خوون

- **هەڤبەرکرن: میر. حم. بر- ئە. رۆ. ئا. هژ. زا. جا. ژ- - ئا. ئۆس.** دوەرن-

بالکێشی: تەنێ ل چاپا ئۆرمی یێ دا "ل" هاتییە، کو سەرراسـترە، لـەورا هێسـر ژ عارزء ناوەرن، بەلکوو ژ چاڤان دوەرن ل سەر عارزء.

- **پەیڤناسی: عارز:** رووماەت، تەفەش، دێم - **گولگوون:** وەک گولێ- **دوەرین:** دوەریان- **سرشک:** هێستر، رۆندک-

- **شرۆڤە: ↓**

٢٢٨٦- گۆیا کو د فەسلێ نەوبەهاری
باران ل گولشەنان دباری

- **هەڤبەرکرن: میر. ژ – ئۆس. د-**

- **شرۆڤە: ↓**

٢٢٨٧- ئەف ماتەم و ئەف سیاهپۆشی
ئەف چارشەف و ئزار و پۆشی

- **هەڤبەرکرن: ئا.** ماتەمی-

- **پەیڤناسی: سیاهپۆشی:** رەش قەگرتن- **چارشەف:** چارک، چارقەد- **ئزار:** چارشەف- **پۆشی:** جورەک خاڤکا ژنانە یە، پەچە، رووبەند-

- **شرۆڤە: ↓**

٢٢٨٨- بۆهتان وی زەمانی کرنە عادەت
بوو رەسمێ قەدیم تا قیامەت

- **هەڤبەرکرن: هژ.** قەدیمی-

- **جوانکاری:** خانی لێرە دا ژی وێنەسازی یەک زۆر جوان چێ کرییە. ئەوی پێش دا کۆما مرۆڤێن رەشپۆش ل پڕانی و رەشاتی و نالین و کالینێ دا وەکاندییە عەورەکی خورۆشان. ل دوو را رووماتێ وان مرۆڤانا وەکاندییە سۆرگولان و دبێژە: ئەو مرۆڤانا وسان دگریان تە دگۆت قەی ل دانێ بوهارێ دا باران ل

سەر گولستانێ دا دباری. لێرە دا خانی کو پێش دا تەفەش واتە رووەمەتـێ وی خەلکێ شـێنگێڕ وەکانـدبوو سـۆرگولان، سـۆرگول ژی دەمـا کـو پـڕ بـن دبـن گولستان، واتە تەفەشا وان مرۆڤانا هەموویێ پێکڤە وەکاندییە گولستانەکێ کـو بارانا بوهاری ل سەر دا دباری.

- **شرۆڤە:** کۆمێن مرۆڤێن سەلەواتکێش و دوعاخوان و رەشپۆش وەکی عەورکی دحورمجین و هێسرێن خوونین ژ چاڤێن وان درژیان سەر سووڕەتێن وان یـێن سۆر و گولئاسا. تە دگۆت قەی کو ل دانێ بوهارێ دا باران ل سـەر گولسـتانان دا دباری. ئەڤ جورە شین و شینگێڕی یا و ئەڤ جورە رەشڤەگرتن و چارشەڤ و پۆشی هە هینگاڤا خەلکێ بۆتانێ کرنە عادەت و ئەو عادەتا بـوویە رەسـمەک مێژین و دێ تا قیامەتێ ژی هەر هەبە.

(٥٤)

ئلتماس و ئستدعایا زینێ یه ژ بۆ به‌کرێ موفسد
عوزورخواهی یا وێ یه ژ بۆ ئه‌وێ مولحد

٢٢٨٩- وه‌قتێ وه‌کو چوونه‌سه‌ر مه‌زاران
وان دی مرییه‌ک د نیڤ دو داران

- **هه‌ڤبه‌رکرن: میر.** وان مرییه‌ک- **ئۆس.** دیتن مرییه‌ک- **هژ. ئا.** ناڤ-
- **شرۆڤه: ↓**

٢٢٩٠- هاڤێنته عه‌ردێ شوبهێ موردار
بی نووحه‌گه‌ر و خودان و غه‌مخوار

- **هه‌ڤبه‌رکرن: ئا. ئۆس.** ئاڤێتنه-
- **په‌یڤناسی: موردار:** مرار، سکتی-
- **شرۆڤه: ↓**

٢٢٩١- پرسین عه‌جه‌ب ئه‌ڤ چ بی نه‌وایه
گۆتن به‌کرێ خودان جه‌زایه
٢٢٩٢- تاجدینء ژ رووِ دنێ فه‌نا کر
عالەم ب فه‌نائی یا وء شاکر

- **هه‌ڤبه‌رکرن: هژ.** ئه‌و- **- هژ. ئۆس.** رووی-
- **شرۆڤه:** ده‌ما کو کۆما مرۆڤان چوونه سه‌ر گۆرنان، دیتن کو مرییه‌ک که‌تییه نیڤه‌کا دو داران دا. ئه‌و مری وه‌کی مراران بێ خوه‌یی و خودان هاڤێتنه عه‌ردێ و نه که‌س ژێرا دگری و نه ژی که‌س شینا وی دکه. کۆمه‌لێ پرسین گه‌لۆ ئه‌ڤ به‌له‌نگازا کێ یه. به‌رسڤ دان، کو ئه‌و به‌کۆیێ خودان جه‌زایه. تاجدینء ئه‌و کوشت و جیهان ب کوشتنا وی ژ ئاژاوه و خه‌رابکاری یان رزگار و شا کر.

٢٢٩٣- راوی وەهـە گۆتـە من روایەت
زینێ کو بهیست ئەڤ حکایەت

- **هەڤبەرکرن: میر. رۆ.** بهیستن- **پرۆ.** بهیست- **هژ.** بهیستی-
- **شرۆڤە: ↓**

٢٢٩٤- ئەڤرەنگە هە گۆتە میـر و تـاجدین
ئەی شاهو وەزیرێ عزز و تەمکین

- **هەڤبەرکرن: میر. ئا. بر. رۆ.** وەزیر و –
- **شرۆڤە: ↓**

٢٢٩٥- ئەز هێـڤی دکم مـەکن عنادێ
دەرحەقێ ڤێ مەنبەعا فەسادێ

- **هەڤبەرکرن: ئا. ئۆس. هژ.** نەکن - - **هژ.** وێ - **میر. ئە. ئا. حم. رۆ. هژ.** مەنبەعێ- **ئە. جا.زا.** ڤی-
- **پەیڤناسـی: مەنبەعـا فەسـادێ:** سـەرەکانی یـا پیسـی و خەرابـی و فتنەیـان، مەبەست ژێ بەکرۆکە-
- **شرۆڤە: ↓**

٢٢٩٦- لەورا کو خودانێ ئنس و جانان
وی خـالـقێ ئـەرز و ئاسـمانان
٢٢٩٧- رۆژا ئـەوء حـوبـب دا حـەبیبان
هنگێ ئەوء بـوغـز دا رەقـیبان

- **هەڤبەرکرن: هژ.** هەنگێ- **ئۆس.** هندێ-
- **شرۆڤە: ↓**

۲۲۹۸- مەوجوود کرین دەما ژ مەعدووم
ئەم پێکڤە د لازمین و مەلزووم

- **هەڤبەرکرن: میر. حم. هژ. ئۆس. رۆ.** کرن- - **میر. رۆ.** لازم- **پرۆ.** لازمین-

- **پەیڤناسی: مەوجوودکرین:** ئەم ئافراندین- **مەعدووم:** تونەبوون- **لازم و مەلزووم:** دو تشتێن کو بێی هەڤدو نەشێن هەبن و هەبوونا وان ب هەڤ ڤا گرێدایی بە.-

- **شرۆڤە:↓**

۲۲۹۹- ئەم سۆرگولن ئەو ژ بۆ مە خارە
ئەم گەنجن و ئەو ژ بۆ مە مارە

- **هەڤبەرکرن: ئە. ئۆس.** سۆرگول و ، ل رەخ دا ژی نڤیسییە گولین- **میر. حم. رۆ .** سۆرگولن- **پرۆ.** سۆرگولین- - **میر. ئا.** گەنجن ئەو- **ئە. رۆ.** گەنجن و- **ئۆس.** گەنجینە ئەو-

۲۳۰۰- گول حفز دبن ب نۆکێ خاران
گەنجینە خودان دبن ب ماران
۲۳۰۱- ژەووەلقە ئەگەر چ وی جەفا کر
ئاخر ب مە را ئەوی وەفا کر
۲۳۰۲- زاهر وء ئەگەر موخالفەت کر
باتن ب مە را مووافقەت کر
۲۳۰۳- گەر ئەو نەبووا د نیڤ مە حائل
عەشقا مە دبوو بەتال و زائل
۲۳۰٤- وی گەر چ ژ بۆ خو را خراب کر
دەرحەقێ مە وی قەوی سەواب کر
۲۳۰۵- ئەو بوو سەبەبێ حەقیقەتا مە
داخل کریا تەریقەتا مە

- **هەڤبەرکرن: ئا.** شەوکێ- - **هژ.** گەڕی یا- **حم.** گریا –

- **پەیڤناسی : نۆک** :نکل، سەر- **حائل** : پـەردە- **بەتال(بطـال)** : پـووچ، بێهـوودە- **زائل**: زایـل، ژ نـاف چـوویی - **قـەوی سـەواب کـر** :گەلەکـی قەنجـی کـر- **تەریقەت(طریقت)** :رێ، رێ و رسما سۆفی و عارفان-

- **شرۆڤە : ↓**

٢٣٠٦- ئەو ژی د رییا مە دا شـەهیدە
تەحقیق بکەن کو ئەو سەعیدە
٢٣٠٧- زینهار ژ مەشهەدا کو مەم تێ
ئەلبەتتە ژ مەرقەدا کو ئەم تێ

- **هەڤبەرکرن : حم. میر. ئا. ئە. رۆ.** زنهار-

- **پەیڤناسی : تەحقیق** : لێکۆلین - **سەعید(سعید)** :خۆشبەخت، بەختەوەر-

- **شرۆڤە : ↓**

٢٣٠٨- مەحـرووم مەکن بەکـر ئـەمـانەت
ئەم بووینە ب وی سەیی سەیانەت

- **هەڤبەرکرن :** ژ بلی **رۆ.** ل هەموو ژێدەران دا بوونە هاتییە-

- **پەیڤناسی : ئەمانەت** :بسپارتە، ئەمانەتێ من ل وە بە :بسپارتە و وەسییەتا من ل وە بە- **سە** :سەگ، کووچک- **سەیانەت(صیانت)** :پاراستن-

- **شرۆڤە : ↓**

٢٣٠٩- گاڤا کو دچینە نیڤ سـەعیدێ
کەلبێ مە بتن ل بەر وەسیدێ

- **هەڤبەرکرن : ئە. ئا.** بچینە- **ئا.** سەعیدا، وەسیدا –

- **پەیڤناسی : سەعید(صعید)** :بلندایی، عەردێ بلنـد، ژۆر، لێـرەدا مەبەسـت ژێ بهەشتە- **وەسید(وصید)** :ئاستان، شێنیک، بەردەرانە-

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا ئقتباسە ژ ئایەتا ١٨ یێ ژ سووڕەیا "الکهف" کو دبێژە: **وکلبهم باسط ذراعیه بالوصید... خانی مەم و زین وەکانددیە هەڤالێن ئشکەفتێ(اصحاب کهف) و بەکڕۆک ژی وەکانددیە سەیێ وان یێ ب ناڤێ قطمیر.**

- **شرۆڤە:** چیرۆکڤەگێڕی وەها ژ من را سەربهۆری ڤەگێڕا و وەها گۆت: دەما کو زینێ ئەڤ خەبەرا بهیست، وەها گۆتە میر و تاجدینء: ئەی شاه و وەزیرێ ڕێزدار و خۆشتەڤی، ئەز هێڤی و تکایێ ژ هەوە دکم، کو ل بارا ڤێ سەرەکانی یا پیسی و خەرابی یێ دا سەرحشکی یێ نەکن. لەورا کو خودانێ مرۆڤ و ئەجینەیان، بەدیهێنەرێ ئەرد و ئاسمانان، ڕۆژا کو ئەڤین دا ئەڤێندارانِ، هەهینگا ژی کین و کەرب دا رکداران. دەما کو خودێ ئەم ژ تونەبوونێ ئافراندن، ئەم و ئەوان پێکڤە کرن لازم و مەلزوومێن هەڤدو. ئەم وەکی سۆرگولێنە و ئەو وەکی دڕکێنە، ئەم وەکی گەنجینە و ئەو وەکی مارانن. گول ب نکلێ دڕکان تێنە پاراستنێ و گەنجینە ژی ب ماران تێنە خودان کرنێ. هەرچەند کو ئەوی پێش دا ئەم نێشاندن، لێ ئاکاما نێشاندنا وی ژ مە را بوو قەنجی و ئەوی ب مە را ئەمەکداری کر. هەرچەند کو ئەوی ل ڕووڤە دژاتی یا مە کر، لێ ئەوی ل بنڤە ئاریکاری و سازگاری یا مە کر. ئەگەر ئەو وەکی پەردەیەکێ نەکەتا نیڤەکا مە دا، ئەڤینا مە یێ پووچ و ڤک و ڤالا دەرکەتا. هەرچەند کو ئەوی ژ خوە را نەباشی کر، لێ ئەوی ب وان کریارێن خوە یێن نە باش، ژ مە را قەنجی کر. ئەو بوو هەگەرا ئەڤینا مە یا راستین و لەو را ئەو کەتە ناڤ ڕێکا مە و بوو هەڤل و هەڤرێ یێ مە. ئەو ل ڕێکا مە دا هاتە کوشتنێ. ئەگەر هوون ل ڤێ مژارێ ڤەکۆلن، هوونێ ئاگادار بن، کو ئەو مرۆڤەکی خوەشبەختە. ئەز ل بەختێ وە دامە، بسپارتەیا من یا بەرەمەرگێ یە ژ وە را، کو بەکرء ژ مەشهەدا مەمێ، واتە ژ گۆڕنا مە هەردوویان دوور نەخن و بێ پار نەکن. ئەم ب وی سەیی هاتنە پاراستنێ. دەما کو ئەم دچن جیهانا ژۆرین، بلا ببە سەیێ مە یێ زێرەڤان ل بەر شێنیکا بهەشتا مە.

٢٣١٠- ئنساف ژ بۆ خودانێ ئنساف
ئایینە دبیتن ئەڤ قەدەر ساف؟

- **هەڤبەرکرن: میر. دبتن-**

- **پەیڤناسی: ئنساف(انصاف):** حەق و راستی- **ساف:** پاک و ڕەوشەن-

- **شرۆڤە:↓**

۲۳۱۱- قەت مومکنە ئاب و ئابگینە
ئەڤرەنگە نەکت قەبوولێ کینە؟
۲۳۱۲- حاشا کو ب غەیرێ پوختەیێ عەشق
کەللا کو سەوایێ سوختەیێ عەشق

- **پەیڤناسی: ئابگینە:** شووشە، ئامانا شووشەیی، جام، نەینووک- **کینە:** رک، کەرب- **پوختە:** پژیایی، **پوختەیێ عەشق:** پژیایێ ئەڤینێ، کەسێ/کەسا کو ل ئەڤیندارێ دا پژیایە و ل ئەڤینا خوە دا راست و دوروستە- **کەللا:** هیچ دەمێ، چ گاڤان- **سەوایێ:** ژ بلی- **سوختە:** شاگرد- **سووختە:** شەوتی- سوختەیێ **عەشق:** شاگردێ رێکا ئەڤینێ- **سووختە یێ عەشق:** شەوتی یێ ئەڤینێ-

- **شرۆڤە:** ↓

۲۳۱۳- ئەڤچەندە ل ساحبێ جەفایێ
ئەڤرەنگە کەسەک بکەت وەفایێ
۲۳۱٤- ئەڤ تائفە مەرحەمەت سرێشتن
لەو لایقێ نێعمەتا بهێشتن

- **شرۆڤە:** ژ بۆ خاترێ خودێ ل حەق و حەقناسی یێ بنێرن، گەلۆ ما شووشە و نەینووک ژی هندە ساف و پاک و پاکژ دبن؟ گەلۆ قەت یا بوونێ یە کو ئاڤ و شووشە ژی بکاربن وەها بێ کین و رک و کەرب بن و وەها دلپاک بن؟ نا ژ بلی پژایێن ئەڤینێ و شاگردێن رێکا ئەڤینێ و شەوتی یێن ئەڤینێ چ کەس و چ تشت نکارە وەها پاک و بێگەرد بە و وەها ژ جەفاکاران را دلسۆژ و مێهرەبان و ئەمەکدار بە. ئەڤ جەلەبا مرۆڤان ب دلۆڤانی یێ هاتنە دارشتنێ و ب دلۆڤانی یێ هاتنە ئافراندنێ، لەو را ئەو هێژایی خوەشی یا بهەشتێنە.

(٥٥)

تەجهیز و تەکفین و تەدفینا مەیێ مەحروومێ غەمگینە، هەمنەفەس و هەمقەفەسبوونا ب فەوتا زینا نازەنین و غەمرەڤینە

٢٣١٥- ئەلقسسە شەهیدێ عەشقێ جەللاد
مەقتوولێ ستەم قەتیلێ بیداد
٢٣١٦- ئەو کوشتەیێ جورمێ بیگوناهی
تەشبیهێ بەراتێ پادشاهی
٢٣١٧- مەنشوور کرن ب نووریّ پاکی
مەستوور د نیڤ قوبووریّ خاکی
٢٣١٨- ئەو دوو ب خەزینەیێ سپارن
ئەو مار ل بەر پییان قەشارن
٢٣١٩- دەینانەدنە بەر سەری عەلامەت
یەعنی ئەڤە سەروەریّ قیامەت
٢٣٢٠- سەرخێیلێ قەبێلێ پاکبازان
سەرداریّ جەمیعێ سەرفەرازان

- **هەڤبەرکرن حم. هژ. رۆ.** داینانەدنە- **بەرات:** فەرمان- **مەنشوور:** بەلاو کری، وەشاندی، فەرمانا شاهی-

- **پەیڤناسی: عەشقێ جەللاد:** ئەڤینا بکوژ، ئەڤینا کوژەر- **مەقتوول:** کوژیایی- **قەتیل:** کوژیایی، هاتی کوشتنێ- **ستەم:** زۆر و زوّ لم - **بیداد:** نەحەقی، زولم- **قوبوور:** پرانەیا قەبر، گۆرنان- **عەلامەت:** نیشانە- **سەرخێیل:** سەروەر، سەرکردە- **پاکباز:** کارپاک، ئاکارقەنج، یێ/یا کو ل قوماریّ دا دەخەلی لی یان ناکە. یا/ یێ کو دار و نەداریّ خوە دەردایە، ئەڤێنداریّ/ا کو ل ئەڤینا خوە دا پاکە و ب چاڤێ نەپاکی یێ ل بەرئەڤینێ خوە نانێرە. –

- **جوانکاری:** پەیڤێن شەهید و مەقتوول و قەتیل و کوشتە هەڤ واتەنە. پەیڤێن شەهید و مەقتوول و قەتیل و کوشتە دژبەری پەیڤا جەللادی نە. پەیڤێن ستەم و بیداد هەڤواتەنە. دوو ئستعارەیە ژ مەمۆ و مار ژی ئستعارەیە ژ بەکرۆکێ. خەزینە ئستعارەیە ژ گۆرنا مەمۆ. پەیڤێن سەردار و سەرخێیل هەڤواتەنە و هەردو ژی ئستعارەنە ژ ئاڤێ زینێ را.

- **شرۆڤە:** ب کورتی، ئەو شـەهیدێ ئەڤینـا بکـوژ و کوژیـایێ سـتەم و زۆرێ و کوشتی یێ بێداد و زولمێ، ئەو کوشتی یێ سووجێ بێ سـووجی یـێ، مرنـا وی وەکی فەرمانا پادشاهان و وەکی نووری د گـاڤێ دا ل نـاڤ کـۆمەلێ دا بـەلاڤ بوو. جەنازێ وی دانانە ناڤ ئاخ و بـەرێ سـار و وەکـی گەوهەرەکـێ سـپارتن خەزینە یا ئاخێ و جەنازێ بەکرۆک ژی وەکی ماری کو زێرەڤانێ گەنجێ بە، ل بەر پی یێ وی ڤەشارتن. سەرکێل و بنکێـل دانـانە سـەر گۆرنـا وی و ل سـەر سەرکێلکا وی نڤیسین کو ئەڤا سەروەرێ رۆژا قیـامەتێ یـە. ئەڤـا سـەرۆک و سەرتاجێ کۆما پاکباز و ئەڤیندار و سەرداری هەموو سەرفەرازایە.

۲۳۲۱- زین هـات و ب قامـەتا سـەنەوبەر
بوو سەرو ل سەر وء سایەگوستەر

- **هەڤبەرکرن:** ژ بلی **میر.** ل هەموو ژێدەران دا "وی" هاتییە-

- **جوانکاری:** پـەیڤێن سـەرو و سـەر وء جناسـێ سـاز دکـن. پـەیڤێن سـەرو و سەنەوبەر هەڤبابەتن. لێڤەگـەڕا پێتـا "س" موسـیقایا هونـدوڕانی دئـافرینە. بەژنا زینێ جارەکێ ب دارا سەنەوبەرێ را و جارەک دی ژی ب دارا سـەروێ را هاتییە وەکاندنێ.

- **شرۆڤە:↓**

۲۳۲۲- بی پەردە مسالێ نەی دنالی
هێستر دوەرین عەلەتتەوالی

- **هەڤبەرکرن: میر. ئا. بر.** دوەرن-

- **جوانکاری:** ل پەیڤا بی پەردە دا هەم ئیهام هەیە و هەم لەتافەت. لەورا کو بـی پـەردە هـەم تـێ ب واتەیـا بـێ تـرس و بـاکی یـێ و هـەم ژی بـێ پەردەیـا موسیقایێ. نەی یەک ژ وان ئامیرێن سازبەندی یێ یە کـو پەردەیـا وێ تـونە یە، واتە بێ پەردەیە. بێ پەردەتی ژ نەیێ را پەردەیا موسیقایێ یە و ژ زینێ را ژی بێ ترس و باکی یە.

- **شرۆڤە:↓**

٢٣٢٣- عەینی تە دگۆ د فەسلێ نیسان
دەریا رژیـا ژ عـەورء دیـسـان

- **هەڤبەرکرن: میر.** باران- **ئـۆس.** دوڕبـاری ژ عـەورێ چەشـم دیسـان- **هـژ.** عەورێ-
- **پەیڤناسی: عەینی:** دوروست ، وەکی کو- **فەسلێ نیسان:** دانـێ نیسـانێ، لـێ مەبەست ژێ مەها نیسانێ یە-
- **شرۆڤە: ↓**

٢٣٢٤- باران کو ل توربەتێ دباری
هەر دانە دبوونە دەھ مراری

- **هەڤبەرکرن: ئە.** سەد-
- **شرۆڤە: ↓**

٢٣٢٥- هـەردەم کـو دکـر ژ دەردێ دل ئـاھ
وان مـاتـەمـیـان نـەعـووزو بـیـللاھ
٢٣٢٦- قـێـک را ب نـەوا دگـرتن ئـاھەنگ
ھەر نەھ فەلەکان ب سەر دکەت دەنگ

- **هەڤبەرکرن: حم.** ڤێرا- **هژ.** وێ را-
- **پەیڤناسی: نەعووزوبیللاھ (نعوذبالله):** پەناھ بۆ خودێ- **نەھ فەلەک:** نەھ قاتێن ئاسمانی-
- **شرۆڤە: ↓**

٢٣٢٧- جـونـدی و سـپاھـی و ئەمـیـران
دەرویش و رەعییەت و فـەقـیران
٢٣٢٨- دلـدار و شـەپـال و نـازەنـیـنـان
حـووری و پـەری و غـەمـرەڤینان
٢٣٢٩- قـێـکرا دکـرن ھـەوار ھـەرکەس
ئەفغان دگەھانە چەرخێ ئەتلەس

- **پەیڤناسـی: چەرخـێ ئەتلـەس:** چەرخـا ئەتلـەس، مەبەسـت ژێ ئاسـمانێ نەھێ یە-

- **شرۆڤە:** زینێ ئەو ئەڤیندارا پاک و دوروست و ئـەو سـەرۆکا پاکتۆڤرانـدی یـێن ئەڤینـێ، ئـەو سـەردارا هەمـوو سـەرفەرازان، ب وێ بەژنـا خـوەیـا وەکـی سەنەوبەرێ هات و ل بـەر کـێلا گۆڤرنـا مەمـۆ رووونشـت و وەکـی دارا سـەروێ سیبەرا خوە سەر وی ڤەدا و بێ پەردە و پەروا وەکی نەیا بێ پەردە نالیبا و بـوو خوشینا هێسران ژ چاڤێن وێ کشیان. دوروست تە دگۆت قەی ل مەها نیسانێ دا، دیسان دەریا ژ عەوران رژیا. بارانا هێسران کـو درژیـانە سـەر ئاخـا گۆڤرنـا مەمۆ، هەر لبەک ژ وان هێسـرانە دبـوونە دەھ مرواریـدان و تێکەلـی خەزینەیـا گۆڤرنا مەمۆ دبوون. هەرگاڤا کو زینێ ژ کوورانی یا دلێ خوە دنالی یا و دکرە ئاھ و زاڤی، ئای خودێ یۆ هەوارە، ئەو شینی یێن کو ل وێ دەرێ بـوون، پێـڕا و ب ئاھەنگا دەنگێ وێ را دکرن ئاھین و نالین و دەنگێ زارینا وان ل سەر هەڤ نـەھ قاتێن ئاسمانان دکەت. لەشکەری و سـوپاهی و سـەرباز و ئەمیـر و گرەگـرە و دەرۆێش و گوندی و وەرزگار و دارا و نەداران، ئەڤینـدار و شـەپال و نازەنینـان، حووری و پەری و غەمرەڤینان هەموویێ هەڤڕا دکرن هەواری و گازی و دەنگـێ زارینا وان دگەهیشتە بەر پەڕێ ئاسمانان و ژ فەلەکا هێشین دبهۆری.

۲۳۳۰- زینێ کو نەما قـەوام و قـووەت
نالی بـرییان و کەت ژ قـودرەت
۲۳۳۱- رووونشت ل بەر سەرێ مەمێ ژار
مەم کر ب تەکەللومێ خەبەردار

- **هەڤبەرکرن: میر.** بزبان و- **ئە.** بریان بکەت- **ئا.** نالی بزبان دکر ژ قودرەت- **ئۆس.** نالی بریـان دکـەت ژ قـودرەت- **- هـژ.** رووونشـتی - **میـر.** گـرت ب تەکەللوم و – **ئا.** تەکەللوم و-
- **پەیڤناسی: قەوام:** خۆ راگرتن- **قووەت:** هێز، شیان- **قودرەت:** شیان، کارین-
- **جوانکاری:** پەیڤێن قەوام، قووەت و قودرەت هەڤبابەتن.
- **شرۆڤە: ↓**

۲۳۳۲- کەی مالکێ مولکێ جسم و جانی
ئـەز بـاغـچە مـە و تـو باغبانی

- **هەڤبەرکرن: میر.** باغچەمە تو – **ئە.حم.** باغچە و –
- **پەیڤناسی: مالک:** خودان- **مولک:** مال، تایبەتی-
- **شرۆڤە: ↓**

۲۳۳۳- باغێ تە گەهاندی بی خودانە
بی رووی تە ئەو ژ بۆ چرانە
۲۳۳٤- ئەف خال و خەت و عزار و گولزار
ئەف حوسن و جەمال و باغێ روخسار

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** گهاندە- **- ئە. ئا. ئۆس.** باغ و-

۲۳۳۵- بادامێ سیاهێ چەشمێ شەهلا
نار و بێهو سیبێ شاخێ بالا

- **هەڤبەرکرن: حم. بر. هژ.** سیاه و- **- میر.** سێف و- **ئا.** هەنار و بیه و سیڤێ **– ئە.** نارنج و تورنج و شاخێ- **ئۆس.** سیب و شاخێ- **رۆ. هژ.** سێڤێ شاخێ-

- **پەیڤناسی: بادام:** بهیڤ، باڤی- **بادامێ سیاه:** بهیڤکێن رەش، مەبەست ژێ چاڤن- **چەشمێ شەهلا:** چاڤێ بەلەک، چاڤێ رەشە هشنکی، چاڤێ کال و جوان- **بێهـ:** بیه ،بەهی- **سیب:** سێڤ- **شاخ:** چق، چقل- **بالا:** بلند، بەژن-
- **جوانکاری:** چاڤ ب بەهیڤکەک رەش و بەلەک هاتییه وەکاندنێ. بەرێن سینگان ب نار و بهی و سێڤان و بەژن ژی ب دارەک بلند هاتییه وەکاندنێ.

- **شرۆڤه: ↓**

۲۳۳٦- خوشرەنگ و ب لەززەت و ب تامن
بی شوبهه ل غەیرێ تە حەرامن
۲۳۳۷- نەخلا بەدەنا خو راوەشینم
قی میوەیی جوملە داوەشینم

- **هەڤبەرکرن: هژ.** ڤێ مێوەیێ –

- **پەیڤناسی: نەخل:** دارخورما- **راوەشاندن:** داتەکاندن، داکوتان- **داوەشاندن:** داوشاندن، داوەراندن- **ڤی میوەیی:** ڤان مێوه یانه-

- **شرۆڤه: ↓**

۲۳۳۸- ڤان سونبول و لاله‌یێ د غه‌ڕا
ره‌یحان و به‌نه‌فشه‌یێ موته‌ڕا

- **هه‌ڤبه‌رکرن: ڕۆ.** وان- **پرۆ.** ڤان - **ئۆس. ئا.** جیهێ هه‌ردو نیڤمالکـان لێـک هاتنه گوهۆرینێ.

- **په‌یڤناسی: سونبول:** ناڤێ گوله‌کێ یه، مه‌به‌ست ژێ بسکه - **لاله:** هالهال، ئال ئال، مه‌به‌ست ژێ هنارکێن رووبانه- **غه‌را:** گـه‌ش و جـوان- **ره‌یحـان:** رحـان، پنجاره‌کی بێهنخۆشه، ره‌نگێ وێ ره‌شی ڤا دهنگێڤه، مه‌به‌ست ژێ که‌زی یـه- **به‌نه‌فشه:** به‌نه‌وشه، ناڤێ کئلیلکه‌کێ یه، مه‌به‌سـت ژێ ئه‌گریجـه و پـۆڕکێن ل سه‌ر ئه‌نی یێ یه- **موته‌ڕا(مطرا):** ته‌ڕ و تازه، شاداب، گه‌ش-

- **شرۆڤه: ↓**

۲۳۳۹- یه‌عـنی کو عـزار و زولـف و خـالان
یا قـه‌نـج ئـه‌وه ئـه‌ز بـدم ب تالان
۲۳٤۰- مانه‌ندێ گـولان لبـاسء ککه‌ر که‌م
ئاخ و خولی یێ ب سه‌ر خو وه‌رکه‌م

- **هه‌ڤبه‌رکرن: ئۆس.** ل سه‌رێ خوه- **ئا.** خولی یێ سه‌رێ خوه-

- **په‌یڤناسی: مانه‌ندێ:** وه‌کی- **لباس:** کنجک- **ککه‌ر کم:** بـدڕینم، تـیش کـم- **ئاخ:** خاک- **خولی:** خوه‌لی، ئارگوون- **وه‌رکرن:** ڕۆکرن، ره‌شاندن-

- **شرۆڤه: ↓**

۲۳٤۱- زولـفـان حـه‌می تا ب تـا بـکێـشم
حـه‌قـێ مـنه جـا ب جـا بـئـێـشم
۲۳٤۲- ئه‌ڤ باغ و بوهار و بـه‌رگ و ئه‌سمار
ئه‌نوار و شکووفه جـه‌مـعێ ئـه‌زهار

- **هه‌ڤبه‌رکرن: هژ.** ئه‌و- **- ڕۆ.** ئه‌نواڕێ شکووفه- **ئا.** ئه‌نواعێ شکووفه-

- **په‌یڤناسی: تا ب تا:** تێل ب تێل، داوه‌داو - **جاب جا:** ده‌ر ب ده‌ر، هه‌مـوو جـی، هه‌ر ده‌ر- **بـه‌رگ:** په‌لـگ، پـه‌ل- **ئه‌سـمار(اثمـار):** پڕانه‌یـا ثمـر، بـه‌ر، میـوه- **ئه‌نوار:** پڕانه‌یا نه‌ور، گول، بشکۆژ – **شکووفه** :بشکۆژ، خونچه- **ئه‌زهار:** پڕانه‌یا زه‌هره، گول-

- **شرۆڤه: ↓**

۲۳٤۳- نەزرا نەزەرا تە بوون ب جارەک
وەقفا بەسەرا تە بـوون موبارەک

- **جوانکاری:** ئەف مالکا ب شێوەیا تەرسیعێ هاتییە ڤەهاندنێ. پـەیڤێن نـەزرا و نەزەرا موسیقایا واتەیی و هوندوڕانی ساز دکن.

۲۳٤٤- تالان بـکـم ئـەز ئـەوان تەمامی
دا بەهرە نەخۆن ژ وان چو عامی

- **پەیڤناسی: نەزر(نذر):** تەسەدق، بەخشینا ل رێ یا خودێ دا، بەخششـا ژ بـۆ دوورکرنا بەلایێ- **نەزەر(نظر):** دیتن، چـاڤ- **وەقـف:** تەرخـان، تـایبەت کرنـا داهاتا مولک یان پارەیەکێ ژ بۆ کـارەکی قـەنج، یـان ئاریکـاری یـا نـەداران- **بەسەر(بصر):** چاڤ- **بەهرە خوارن:** بەهرەمەند بوون، وەج ژێ وەرگرتن-

۲۳٤٥- لاکن خو ب خو دکم تەسەوور
بەلکی تو ل من ببی تەغوییور

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** بکم- **پرۆ.** دکم-

- **پەیڤناسی: تەسەوورکرن:** خەیال کرن، هزرلێدان- **تەغەییور:** غەیری، خەیدی، سووهاتی-

- **شرۆڤە: ↓**

۲۳٤٦- ئەف جەزعە نەبت ل با تە مەقبوول
ترسم کو تو من بگـێڕی مەسـئوول

- **هەڤبەرکرن: رۆ. ئۆس. حم. جا. زا.** جزعە - **میر. هـژ.** جـذعە- **ئـە. ئـا.** جورعە - **هژ. جا. زا.** بگێڕی - **میر. حم. ئۆس. ئا. ئە. رۆ.** بکیری-

- **پەیڤناسی: جەزعە:** ئـاه و زاری، بێتـابی- **جزعـە(جـذع):** بەژنـا دارێ، بەژنـا دارخورمـــایێ- **مەقبـــوول:** پەســـەندکری، بـــەردل- **بکـــری:** بکـــی- **مەسئوول:** بەرپرسیار-

۲۳٤۷- تەرکیبـێ وجوودێ جسم و جانن
مولکێ د تـەنە نـە بی خـودانن

- **هەڤبەرکرن: ئا.** مولکێ تە نە بێ خودانن-

- **پەیڤناسی: تەرکیب:** لێکدایی- **وجوود:** هەیی، بەدەن-

- **شرۆڤە: ↓**

٢٣٤٨- نوقسان ببتن ژ حوسنێ موویەک
بەلکی کو بکی ل من تو سوویەک

- **هەڤبەرکرن: ئە.** کو ل من بکی- **هژ.** تو بکی ل من تو-

- **پەیڤناسی: نوقسان(نقصان):** نڤیشکان- **سوو کرن:** سووهاتن، لێ سوو هاتن، ژێ سل بوون-

- **شرۆڤە: ↓**

٢٣٤٩- گافا کو ل من بکی عەتابێ
زانم کو نەشێم بدەم جەوابێ
٢٣٥٠- نێزیکە ببم وەکی تە مەدهووش
ها وەقتە د گەل تە بم هەماغووش
٢٣٥١- لایق ئەوە تەی بکم بەساتێ
پاکیزە ببم ژ ئختلاتێ
٢٣٥٢- یا قەنج ئەوە هەر ب قێ جەمالێ
ئازوردە نەکەم قە زولف و خالێ
٢٣٥٣- تەسلیم بکەم ئەمانەتێ حەق
تەفویزێ تە بم ب خەمل و رەونەق
٢٣٥٤- ئەڤ رەنگە ئەدا کرن حەقایق
بزدانەد ژ عالەمێ عەلایق

- **هەڤبەرکرن: ئا.** بزداندن – **هژ.** بزداندی –

- **پەیڤناسی: هەماغووش:** هەڤهمێز- **بەسات تەی کرن:** وەرپێچانا جل و بەرگان، پەسە و پووسە بەرهەڤ کرن، مەبەست ژێ بار کرن و کۆچ کرنە- **ئختلات(اختلاط):** تێکلی، تێکەلاوی- **ئازوردەکرن:** ئێشاندن- **ئەمانەتێ حەق تەسلیم کرن:** مەبەست ژێ مرنە - **تەفویز(تفویض):** سپارتن، تەسلیم کرن- **بزداندن:** قەتاندن، قوتکرن- **عەلایق:** پڕانەیا عەلاقە، پەیوەندی -

- **شرۆڤە: ↓**

۲۳۵۵- همبێز ل مەرقەدێ وەرانی
بیزاری نوما بەدەن ژ جانی

- **هەڤبەرکرن: ئە.** بێـزارێ نەمـا بـەدەن- **حـم. زا. جـا.** بێـزاری نەمـا بـەدەن- **ئا.ئۆس.** بێزارێ نەما چو زندەگانی- **هژ.** بێزاری بەدەن نومـا - **میـر.** بێـزاری بەدەن نەما-

- **پەیڤناسی: لێ وەرانـدن:** لـێ قەرپەچەکـرن، لـێ ئالانـدن- **بیـزاری:** بێـزاری، ڤێزاری، ژێ تێر بوون، وەرەزی-

- **شرۆڤە:↓**

۲۳۵٦- دەستێ خو ب دل ژ جانێ شوشتن
گـۆیـا کو شـەمال بوو ڤـەکـوشتن

- **هەڤبەرکرن: ئە. حم. میر. رۆ. ئۆس.** جانی- **هژ.** جانێ-

۲۳۵۷- رووحێ خو شەهاندە پێش باری
جسمێ خو سـپارە وی مـەزاری

- **هەڤبەرکرن: ئە. ئا. حم. رۆ. هژ.** رووحا- **ئا.** شیاندە- **هژ.** شیهاندە-

- **شرۆڤە:** زینێ هند گریا کو ئێدی چو هێز و شیان و کارین و بزاڤ د لەشـێ وێ دا نەمان، نالین ژێ بریا و ژ تاو کەت. ڤێجا ل بـەر سـەرێ مەمـۆیێ بەلەنگـاز روونشت و ل گەل مەمۆ ئاخفت و ئەو ب دەنگێ خوە ئاگادار کر و وەها گـۆتێ: ئەی خوەیی و خـودانێ جسـم و جـانێ مـن، ئـەز بـاخچەمە و تـو باخبـانێ وی باخچەیی یی. باخێ کو تە پەروەراند و گیهاند، نوهـا بێخـودانە. ئـەو باخـا بـێ رووییێ تە ژ چرانە. ئەڤ خـال و خەتـێ بـاخچێ رووییـێ مـن، ئـەڤ جـوانی و بەدەوەتی یا تەفەشا من، ئەڤ چاڤێن من یێن رەش و بەلـەک و بـادامی، ئـەڤ سێڤ و نار و بەهی یێن دارا بەژنا من، کو گەلەکی خوەشرەنگ و خوەش تـام و ب مرچن، بلا ژ بلی تە ژ هەرکەسی را حەرام و نارەوا بن. یـا قـەنج ئـەوە کـو ئەز پشتی تە دارخورمایا بەژنا خوە، هەلتەکینم و راهەژینم، ڤان هەموو مێوەیێن قـێ داریّ هەلوەشـینم، ڤـان سـوبنول و هالهـالکێن گـەش ، ڤـان رەیحـان و بەنەفشەیێن تـەڕ و تـەزە، ئەڤـێ تەفەشـا خـوە و ڤـان زولـف و خـالێن خـوە، هەمووین تالان بکم و بهەڕفینم و بینانی گولان کراسێ خوە تیش بکم و ئـاخ و خوەلی یێ ل سەرێ خوە وەر کەم. پۆڕێ خوە تا ب تا بکشـینم و بـڕووچکینم.

مافێ منه کو ئەز هەردەم بێشم و لەشێ من تەقدا ل ئێش و ژانێ دا بە. ئـەڤ باخێ بەدەنا من و ئەڤ بوهارا ژیانا من و ئەڤ بەلگ و مێوە و گـول و بشـکۆژ و کولیلکێن باخێ لەشێ من هەموو نەزرا دیدارا تە بـوون و هەمـوو تـایبەتی وان چاڤێن تە یێن پیرۆژ بوون. ئەزێ ڤی باخی و ڤان گول و بشکۆژ و وان مێوەیانـا هەموویێ تالان بکم و ژ ناڤ ببم، داکو چ کەس بەهرەیێ ژ وان نەبن. لـێ ئـەز بخوە خوە وسان هزر دکم، کو بەلکی تو ل بەر ڤی کارێ من ژ مـن سـل بـی و ئەڤ شینگێڕی یا من و ئەڤ دارا نڤیشکانە بەژنا من ل بال تە نەیێ پەژرانـدنێ و تو من بەرپرسێ ڤێ هندێ بزانبی. لەورا کو جسم و جانێ من ڤێکرا مولـک و مالێن تەنە و ئەو بێخودان نینن. ئەز دترسم کو ئەگەر موویەک ژ جوانی یا مـن نڤیشکان ببە، تو ژ من سوو بێی. ئەز دزانم گاڤا کو تو گازندەیان ژ من بکـی و سەغەرا من ببی و خوە ل من تووڕە بکی، ئەزێ نەشێم بەرسـڤا تـە بـدم. لـێ بزانبە هندک مایە، کو ئەز ژی وەکی تە مەندەهۆش ببم و هە هنـد نەمـایە، کـو ئەز ژی بێمە هەمێزا تە . یا باش و هێژا ئەوە کو ئـەز پـۆت و پـالاس و پەسـە و پووسێ خوە ژ ڤێ جیهانێ هەلگرم و خوە ژ تێکەلی یێ بپارێزم و هەمـا ب ڤـێ جـوانی و خوەشـی یـێ، بێـی وێ هنـدێ کـو زوڵـف و خـاڵێن خـوە بێشـینم ، بسپارتەیێ خودێ بدەمێ دا و هە ب ڤێ خەمل و خشرا خوە ڤا بێمە بال تە.

دەما کو زینێ ئەڤ راستی یانە وەهـا راگەهانـدن، هەمـوو پەیوەنـدی یـێن خـوە ژ جیهانێ بزداندن و گۆڕنا مەمـۆ هەمێـز کـر و بەدەنـا وێ ژ جـانێ وێ ڤێـزار بـوو و دەستێن خوە ژ جانێ خوە شوشت و چاڤێن خـوە ژ جیهـانێ مچانـد و تـە دگـوت قەی چرایەک بوو کو ڤەمری و جانێ خوە شاندە بال خودێ و جسمێ خوە سپارتە گۆڕنا مەمۆ.

۲۳۵۸- وان ماتەمی یێ د دل بـریندار
تەکرار ژ نـووڤە کـرنـە هـاوار
۲۳۵۹- ئەفغانێ ژ جـانـێ حـازریـنان
فەریـادێ نـەهـادێ نازرینان

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** هاڤار- **- میر. رۆ.** فەریادێ ژ- **رۆ.** نازەنینان- **پرۆ.** نازرینان

- **پەیڤناسـی: حازرینـان(حاضـرینان):** پڕانەیـا حاضـر، یـێن ئامـادەبوویی- **فەریاد:** گازی، ئەفغان **- نەهاد:** نهاد، خیم، هناڤ- **نازرینان(ناظرینان):** پڕانەیا ناظر، یێن کو بەرا خو ددانێ، بینەران -

- **شرۆڤە:↓**

٢٣٦٠- سێ رۆژ و شەڤان ژ فەرشێ غەبرا
پەیوەستە دچوونە عەرشـێ ئەعـلا
٢٣٦١- حەتتا وەکو زین ب رەسم و ئایـین
تـەجـهـیـز کـرن وەکـی دزانـیـن
٢٣٦٢- لەحدا کو مەمـێ مـەلەک نەزەر تێ
یەعـنی سـەدەفا کو ئەو گوهەر تێ
٢٣٦٣- ئـەوچـەنـدە ل سەر گرین ب زاری
بـــارانـێ ســـرشکـێ لـــێ دبـــاری

- **هەڤبەرکرن: ئە. ئۆس.** گرین ل سەر-
- **پەیڤناسی: فەرشێ غەبرا:** راخستنی یا تۆزاڤی، مەبەست ژێ تۆپا عەردێ یە- **عەرشێ ئەعلا:** تەختـێ بلنـد، مەبەسـت ژێ ئاسـمانە- **تەجهیـز:** ئامـادەکرن- **لەحد:** گۆڕ، گۆریچە-
- **شرۆڤە: ↓**

٢٣٦٤- ئەوچەندە ل سەر بووین گوهەربار
سەر لێ ڤەکـرن ژ نـووڤە تـەکـرار

- **هەڤبەرکرن: میر.رۆ.** بوونە – **ئا.** ل سەر کرین/گرین - - **میر. سەرڤەکرن-**
- **پەیڤناسی: گوهەربار:** گەوهەرڕێژ، مەبەست ژێ گرینە-
- **شرۆڤە: ↓**

٢٣٦٥- ئەو هەردو گوهەر د دورجـەکی دا
ئەو شەمس و قەمەر د بورجەکی دا
٢٣٦٦- بـی واسـتـە وان کـــرن مـــوقـــارن
بی فاسـلـە ئـەو ب هـەڤ سـپـارن

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** واسلە-
- **پەیڤناسی: بورج:** جیگەها تاڤ و هەیڤێ ل ئاسمانء دا- **واستە(واسطە):** تشتا کـو دکەڤـە نیڤەکـا دو تشـتان، نـاڤبژیکەر- **موقـارن:** نێزیکـی هـەڤ- **فاسلە(فاصلە):** ناڤە- **سپارن:** سپارتن-
- **شرۆڤە: ↓**

٢٣٦٧- حاسل ڤەكرن ژ نووڤە سـەنـدووق
میر گۆتە مەمێ ژ بۆ تە مەعشووق

- **هەڤبەركرن: ئە. مەمۆ-**
- **پەیڤناسی: سەندووق:** سندۆق، قۆتی، لێرە دا مەبەست ژێ سندرووكە-
- **شرۆڤە: ↓**

٢٣٦٨- سێ جار ژ قالبی سـەدا هات
ئاواز ب لەفزێ مەرحەبا هات

- **هەڤبەركرن: ئۆس.** قالب- **هژ.** قالبێ –
- **پەیڤناسی: قالب:** جسم، بەدەنا بێجان- **سەدا:** دەنگ – **ئـاواز:** دەنـگ، گـازی- **لەفز:** رابێژ، گۆتن، پەیڤ- **مەرحەبا:** ب خێر هاتی، خۆش هاتی-
- **شرۆڤە:** دیسان هەواری و گازی كەتە ناڤ وان شینی یێن خەمگین و حـوزنی و بوو زارەزارا وان. گازی و قووتینا ژ جانێ ئامادەبوویـان و هـەواری و نالینـا ژ بونیادێ بینەران، سێ رۆژ و سێ شەڤان، ژ عەردێ دچوو بەر پەڕێ ئاسـمانان. هەتا گاڤا كو زینێ ب رێ و رسم سپارتن ئاخێ ژی، هەر وسان بەردەوام شین دكرن. ئەوان ئەو گۆرِنا كو وەكی سەدەڤەكێ مەمـۆیێ وەكـی مرواریـدێ تێـدا بوو، ب بارانـا هێسـرِان گەوهەربـاران كـرن. ل دوو را ئەوانـا هـانین ل سـەر بسپارتەیا زینێ گۆرِنا مەمۆ سەر ژ نوو سەر ڤەكرن، ئەو هـەردو گەوهـەر كـرن قۆتییەكێ و ئەو رۆژ و ئەو هەیڤا ل بورجەكێ دا بێـی چ نـاوە و دووراتـی ل رەخ هەڤدو دا ڤەشارتن. دەما كو سندرووكا مەمۆ ڤەكرن، میر گازی كرێ و گۆتێ: مەمۆ هانێ ئەڤێندارا تە! سێ جاران دەنگ ژ قالبێ مەمـۆ هـات كـو گـۆت: تـو خوەش هاتی، ل سەر چاڤان.

٢٣٦٩- هەمیان كو بهیست سرِێ تەحقیق
بلجوملە كرن ب عەشقێ تەسدیق

- **هەڤبەركرن: میر.** بهیستن- **هژ.** بهیستی –
- **پەیڤناسی: سرِێ تەحقیق:** راسـتی یـا رازێ، راسـتی یـا قەومینـا سـەرگرتی- **تەسدیق:** راست دەرێخستن، پشتراست كرن، باوەری پێكرن-
- **شرۆڤە: ↓**

۲۳۷۰- تەحسین و سەد ئافەرین ژ وان را
قـەت مەیلێ دنێ نەبـوو ب وان را
۲۳۷۱- ئالوودە نەبوون ب خـاک و خـاشاک
ئـەڤ بوو ئـەسـەرا مەحەببەتا پاک

- **هەڤبەرکرن: ئا.** ئالوزە- **ئە. ئا.** ئەو-

- **پەیڤناسی: تەحسین**: ئافەرین- **مەیلێ دنێ**: مەیلا دونیایێ، داخوازێن جیهانی- **ئالوودە**: لەوتی- **خاک و خاشاک**: زڕ و زبل، مەبەست ژێ پیسی و خەرابێ یە-

- **شرۆڤە: ↓**

۲۳۷۲- پـاکیـزە و پاکـبـاز ئـەو چـوون
دووشیزە و سەرفەراز ئەو چوون

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا ب شێوەیا تەرسیعێ هاتییە ڤەهاندنێ.
۲۳۷۳- لەب تەشنە یێ بەر ژ هەڤ نەخواری
حەسرەت زەدە چـوونـە پێـش بـاری

- **هەڤبەرکرن: ئە. حم. هژ. رۆ.** تەشنە و-

- **پەیڤناسی: دووشیزە**: خامە- **بەر**: مێوە- **حەسرەتزەدە**: خوازیک ل دل دا مایی، ب کول و کەدەر-

- **شرۆڤە: ↓**

۲۳۷٤- خۆش عەیـش کـرن ب عەشقێ وەللاھ
خـۆش پـێـکڤە مـرن تـەبـارەک ئەللاھ
۲۳۷۵- ھـەر چـی ب جـەوانی شـوبـھێ زینێ
تەبـدیـل بـکـەت ب عـەشـقـێ ژیـنێ
۲۳۷٦- یان مسلێ مەمێ ب عەشقێ سەردەت
عەیش و خوەشـی یێ ل رێ بـدەردەت
۲۳۷۷- ئـەلـبـەتـتـە مـوراد دێ ھـلـیـنـت
ھـەرچـی کـو ئـرادە دێ بـبـیـنـت

- **هەڤبەرکرن: ئا.** ئەللاھ - **- ئە. ئا. حم. هژ.** یا - **- ئا.** دنێ- - **میر.** ئرادە یە- **هژ. رۆ.** ئرادەتێ- **پرۆ.** ئرادە دێ –

- **پەیڤناسی: عـەیش کـرن:** ژیـان، کەیـف کـرن- **تەبـارەک ئـەللاە(تبـارک الله):** پاکی و مەزنـایی ژ خـودێ را، خـودێ پـاک و پـاقژە- **تەبـدیل بکـەت:** بگوهۆڕە- **سەردەت:** سەرێ خو بدە، خوە گۆری بکە- **ل ڕێ بدەردەت:** ل ڕێکـا وێ دا بدۆڕینە- **ئەلبەتتە:** بێگومان- **ئرادە.** خواست-

- **شرۆڤە:** دەما کو هەموویێ رازا راستی یـا ئەڤینـێ بهیسـتن، هەمـوویێ پێکڤـە باوەری یا خـوە ب ئەڤینـێ ئینـان و ئـەو راسـت دەرێخسـتن و گـۆتن: سـەد ئافەرین و هەرمان ژ وان را کو ئەوانا قـەت خـوازی یـا خوازیـک و خوەسـتێن جیهانی نەکرن و خوە ب خوازیکێ ڤێ جیهانا گەمارین نەلەوتاندن و ئەڤ بـوو شوونەواری ئەڤینا وان یا پـاکژ. ئـەوان پـاک و پـاکیزە و ئەڤینپـاک و دەسـت تێنەوردایی و خامە و خۆرت و سەفەراز چوون. ئەو لێڤ بزمری یـێن ئەڤینـێ و تیهنی یێن پێکگەهیشتنێ بەر ژ هەڤدو نەخوارن و ب حەسرەت و دەرد و کـول چوونە بال خودایێ خوە. خودێ پاک و پاکیزەیە، کـو ئەوانـا خـوەش ب ئەڤینـا هەڤدو ژیان و خوەش پێکڤە ژی مرن. هەر کەسێ کو ب جەوانی وەکی زینێ، ژیانا ڤێ جیهانێ ب ئەڤینا راستین را بگوهۆڕە و هەر کێ وەکی مەمـێ ل ڕێکـا ئەڤینێ دا سەرێ خوە بـدە و ل ڕێکـا ئەڤینـێ داخوەشـی و ژیانـا خـوە دەردە، هەلبەت چ گومان تێ دا نینە کو دێ بگیژە مـرازێ خـوە و هەرچـی مـرازێ وان هەبە، دێ ببینن.

۲۳۷۸- یارەب ب کەلالێ عەشقێ سادق
یارەب ب کەمالێ سـدقێ عاشق

- **هەڤبەرکرن: میر. هژ. حم. رۆ.** کەلالێ- **ئا. زا.** کەلامێ- **ئە.** کەلامێ. لێ ل ڕەخ دا ژی کەلالێ هاتییە نڤیسینێ- **پرۆ.** کەمالێ- **جا.** جەلالێ-

- **پەیڤناسی: کەلال:** تەپەلک، نیڤەکا پێشئەنی و شلکا سەرء، راسەری ئەنی یێ، لێرە دا مەبەست ژێ بلندترین خالا ئەڤینێ یە، واتەیا وەستیان و ماندوو بـوونێ ژی دەدە. –

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا ب شێوەیا تەرسیعێ هاتییە ڤەهاندنێ.

- **شرۆڤە: ↓**

۲۳۷۹- یارەب ب شـیرینـی یـا جـەمـالێ
یـارەب ب ئەڤـیـنـی یـا جـەلالـێ
۲۳۸۰- یا ڕەب ب دەردێ هجرێ جانـکاە
یا ڕەب ب زەوقێ وەسـلێ دلخواە

- **هەڤبەرکرن: هژ.** یا ڕەببێ-

- **پەیڤناسی: جەمال:** جوانی- **جەلال:** مەزنایی، لێرە دا مەبەست ژێ خودێ یە- **هجر:** دووری- **جانکاه:** جانکێم کەر، جانڤەرۆژ، جانڤەخۆر- **زەوق:** خۆشی- **وەسل:** پێکگهەشتن- **دلخواه:** دلخواز-

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا ب شێوەیا موازەنەیێ هاتییە ڤەهاندنێ. پەیڤێن دەرد و زەوق، هجر و وەسل، جانکاه و دلخواه دو بە دو دژبەرن.

- **شرۆڤە: ↓**

٢٣٨١- یا ڕەب ب حەلاوەتا حەبیبان
یا ڕەب ب عەداوەتا ڕەقیبان
٢٣٨٢- یا ڕەب بنازێ نازەنینان*
یا ڕەب ب نیازێ غەم گوزینان

- **پەیڤناسی: حەلاوەت:** شیرینی- **عەداوەت:** دوژمنایی- **غەمگوزین:** غەمبژێر، دەردهەلبژێر-

- **جوانکاری:** مالکا یەکەم ب شێوەیا تەرسیعێ هاتییە ڤەهاندنێ. پەیڤێن حەلاوەت و عەداوەت و پەیڤێن حەبیب و ڕەقیب دو بە دو دژبەرن. پەیڤێن ناز و نیاز ژی دژبەرن.

- **شرۆڤە: ↓**

٢٣٨٣- یا ڕەب ب ئافێ چافێ بولبول*
یا ڕەب ب خونافێ نافێ سۆرگول

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا ب شێوەیا تەرسیعێ هاتییە ڤەهاندنێ. پەیڤێن ئافێ، نافێ و چافێ جناسن و پەیڤێن خونافێ و نافێ ژی هەروسان. ئەڤ پەیڤانا پێکڤە موسیقایا هوندوڕانی دئافرینن.

٢٣٨٤- یا ڕەب ب ئەشکێ ئالێ مەجنوون*
یا ڕەب ب رویێ لەیلێ گولگوون

- **هەڤبەرکرن: هژ.** یارەبێ- **هژ.** لەیلی –

بالکێشی: کێشا نیڤمالکێن یەکەم یێن مالکێن ٢٣٨٢-٢٣٨٣- ٢٣٨٤- لەنگە.

- **پەیڤناسی: ئافێ چاف:** ئافاچافان، هێستر- **نـافێ سـۆرگول:** نافـا سـۆرگولێ، هوندورِێ سۆرگولێ- **ئەشکێ ئال:** هێسرێن خوونین-

- **شرۆڤە:↓**

٢٣٨٥- یا رِەب ب مەمـێ و قـێ ئـەڤـینێ
یا رِەب ب تـەحـەسـسورا ل زینێ
٢٣٨٦- وەقـتـێ کـو جـودا دکـی ژ جـانی
بـی بـەهرە نەکی ژ عەشـقێ خانی
٢٣٨٧- یەعنـی ژ وەلایـەتا مـوحـەمـمـەد
مەحرووم نەکی تو یا رِەب ئەحمەد
٢٣٨٨- چـاوا ژ نـوبـووەتـێ ب قـالـە
مەتـلـەب ژ وەلایـەتـێ وی حـالـە

- **هەڤبەرکرن: هژ.حم.** وێ- **- میر.** مەجالە- **رۆ.** مەحالە- **پرۆ.** وی حالە-

- **پەیڤناسی: تەحەسسور:** حەسرەت خوارن، خەم خوارن- **وەلایەت:** دۆستانی، ڤییان- **مەحرووم:** بێ پار و پشک- **نوبوڤەت(نبوت):** پێغەمبەرتی- **قال:** قسە، پەیڤ- **ب قـالە:** هـاتییە گـۆتنێ- **مەتلـەب:** مـراز، مەبەسـت- **حـال:** رەوشـا هوندورِانی، سرِپێ کەتن، ئاگاداری ژ رەوشا هوندورِانی-

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکـا، ئشـارەیی حەدیسـەک پێغەمبـەرە و هەروسـان ڤـێ هەلبەستا مەلایێ رووەمی ژی تینە بیرا مرۆڤء کو ل چیرۆکا مووسا و شڤانء دا ژ زار خوەدێ دبێژە:

مابرون را ننگریم و قـال را
مادرون را بنگریم و حال را

واتە: ئەم لایێ دەرڤا و گۆتنا ل سـەر زمانـان نـانهێرِن، ئـەم لایـێ هونـدورِانی و رەوش و ئەڤینا دلانی دنهێرِن.

- **شرۆڤە:↓**

٢٣٨٩- دائم ئـەوء گوفـتـگۆ وەلایە
لاکن ئەوء جوسـتۆجۆ بەلایە

- **هەڤبەرکرن: هژ. رۆ.** لیکن- **پرۆ.** لاکن-

- **پەیڤناسی: دائم**: هەردەم- **گوفتگۆ**: گوفت و گۆ، گۆت وبێژ- **وەلا**: دۆستانی، ئەڤین- **جوستۆجۆ**: جوست و جوو، لێگەڕیان، پەیجوویی، لێکۆلین-

- **شرۆڤە: ↓**

۲۳۹۰- قەولێ د وێ سەر ب سەر گەزافن
فەعلێ د وێ جوملەگی خەلافن

- **هەڤبەرکرن: حم. هژ. پرۆ. جا.** سەرسەری- **میر. ئا. رۆ. ئە. زا.** سەر ب سەر- **هژ.** گوزافن - - **ئە. حم. رۆ. هژ.** جوملەتەن- **ئا.** جملەیێ –

- **پەیڤناسی: قەول**: گۆتن- **سەربسەر**: هەموو- **گەزاف**: گزاف، گوزاڤ، بێهوودە- **فەعل**: کریار- **جوملەگی**: هەموو- **خەلاف**: خلاف، نەدوروست-

- **شرۆڤە: ↓**

۲۳۹۱- زاهر ژ وێ را سەلیسە گوفتار
باتن ب وێ را خەبیسە کردار

- **هەڤبەرکرن: ئا.** وی، وی- **هژ.** ژ وە را، ب وە را- **حم.** زاهر مەمێ ژ ورا-

- **پەیڤناسی: سەلیس**: رەوان، خۆش و بێ گرێ- **گوفتار**: گۆتار- **کردار**: کریار-

- **شرۆڤە: ↓**

۲۳۹۲- مانەندێ مەمێ ئەوی مەرەنجان
تەشبیهێ بەکر ببەخشە قەنجان

*ئەڤ مالکا ل خوارێ تێ ، تەنێ ل چاپا ئۆرمی یێ و پرۆ. دا هاتییە. دیارە نە یا خانی یە.

گەر ئەجنەبی یە و هەرزەکارە
رەحمێ تو بکە قەوی کو ژارە*

ئەجنەبی: بیهانی- **هەرزەکار**: بێهوودەکردار-

- **شرۆڤە:** ئەی خودێ یۆ تو ب پلەیا هەرە بلندە ئەڤینا راستین کی، ئەی خودێ یۆ تو ب تەکووزی یا دوروستی یا ئەڤیندارانکی، ئەی خودێ ئەز تە ب شیرینی یا جوانی یێ ددم سۆندێ، ئەز تە ب ئەڤینی یا مەزنایا تە ددم سۆندێ، ئەی خودێ یۆ تو ب دەردێ دووری یا جانڤەڕۆژ کی، ئەی خودێ یۆ تو ب خوەشی یا پێکگهەشتنا دلخواز و مرازێ بدل کی، ئەی خودێ یۆ تو ب خۆشی یا خۆشەویستان کی، ئەی خودێ یۆ تو ب دوژمنایا جگر و دژبەران کی، ئەی خودێ یۆ تو ب نازێ نازەنینان کی، ئەی خودێ یۆ تو ب نیاز و داخوازا خەمبژێران کی، ئەی خودێ یۆ تو ب هێسرێن چاڤێن بلبلان کی، ئەی خودێ یۆ تو ب خونافا ل نافا سۆرگولان کی، ئەی خودێ یۆ تو ب هێسرێن مەجنوونێ یێ سۆر کی، ئەی خودێ یۆ تو ب تەفەشا لەیلایێ یا گولگوون کی، ئەی خودێ یۆ تو ب مەمێ و ئەڤینا وی کی، ئەی خودێ یۆ تو ب خوازیکا دلێ زینێ کی، دەما کو تو جانێ **خانی** ژ لەشێ وی جودا دکی، تو ئەوی ژ ئەڤینێ بێ پار نەکی. واتە ئەی خودێ یۆ تو **ئەحمەدێ خانی** ژ ئەڤین و دۆستانی یا موحەممەدێ و ژ مەهدەرا وی بێ پشک و پار نەکی. چاوا کو ژ زارێ پێغەمبەرێ قا هاتییە گۆتنێ، مەبەستا وی ژی ژ دۆستانی یێ حال و ئەڤیندارێ یا رووحانی یە. هەرچەند کو ئەو ل بەلایێ دگەڕە، لێ هەردەم گۆتن و داخوازێن وی دۆستانی یە. * گۆتنێن وی هەموو پڕ و پووچن. کریارێن وی هەموو نەدوروستن. ل رووڤا گۆتنێن وی رەوان و بەردلانن، لێ ل بنڤا کریارێن وی پیس و خەرابن. ئەوی وەکی مەمێ نەئێشینە. لێ وەکی بەکر ئەوی ژی بدە سەب خاترێ قنج و باشان.

***بالکێشی:** مرۆڤ دکارە مالکا ۲۳۸۹ ان وەها ژی شرۆڤە بکە: خانی لێرە دا خوە ژ کارێن فیلسۆفان کو پرسیار و لێگەڕینە، ڤەدقەتینە و خوە عارف ددە ناساندنێ. ئەو دبێژە داخوازا من ژ ڤان نڤیسار و گۆتنانە تەنێ ئەوە کو ئەز وەکی عارفان ئەڤیندارێ یا خوە ژ بۆ خودێ و پێغەمبەرێ وی راگەهینم. ئەز وەکی فیلسۆفان

لێکۆلین و لێگەڕی یێ ناکم، لەورا کو لێکۆلین ل سەر خودێ بەلایە و دقەومە مرۆڤء ژ رێ دەرخە. ئەو ب جورەکی نەراستە راست، ئشارەیی مەسەلا نەفی و ئسباتێ دکە.

عارف موجادلە و گەنگەشێن فەلسەفی رەد دکن و دبێژن، خودێناس ئەون، یێن کو بیێ ئسباتێ خودێ بپەرستن.

(٥٦)

تەسویلێ تەفاوت و ئختلافێ خلقەتە
تەمسیلێ تەقازایێ سرشتێ تینەت و فترەتە

٢٣٩٣- حکمەت ئەوە ئـەو ژ دارێ دونیا
چوون سەیر کرن سەرایێ عوقبا

- **هەڤبەرکرن: ئا.** بکن-
- **پەیڤناسی: دارێ دونیا:** مالا جیهانێ، ئەڤ جیهانا- **سەرایێ عوقبـا:** مـالا داوی یێ، جیهانا ئاخرەتێ-
- **شرۆڤە: ↓**

٢٣٩٤- وان تـەرک نـەدا جـبللـەتا خو
هەر یەک خەلقین ل خلقەتا خو

- **هەڤبەرکرن: ئە.ئا.** نەکر-
- **پەیڤناسی: تەرک نەدان:** تەرک نەکرن، نەتەرکاندن، دەست ژێ نەکشـاندن- **جبللەت:** تەبیعەت، سرێشت- **خەلقین:** هاتن ئافراندنێ- **خلقەت:** ئافرانـدن، ئافەرشت، خوو و خدە-
- **شرۆڤە: ↓**

٢٣٩٥- یـەعـنی کـو ل سـەر مـەمێ و زینێ
شـیـن بـوو ژ زراعـــەتـــا ئـەڤـیـنـێ
٢٣٩٦- روسـکین دو عەدەد نەهالێ سەرکەش
رابوون ب هەوا قە هەر دو سەرخوەش

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** رابوون- **ئە.** دو نەهالێ عەدل و سەرکەش-

- **پەیڤناسی: شین بوو**:هێشین بوو، روسکین- **زراعـەت**:چانـدنی، وەرزگـاری- **روسکین**: هێشین بوون- **دو عەدەد**: دو لب- **سەرکەش**:سەربلند، زوو گەهی-

- **جوانکاری**: خانی ئەڤین وەکاندییە وەرزگاری و چاندنی یێ.

- **شرۆڤە:↓**

۲۳۹۷- یەک سەروێ سەهی و یەک سنەوبەر
سـەرسـەبز و لەتـیف و سایەگوستەر

- **جوانکاری**: هەفت جاران لێڤەگەڕا پیتا "س" موسیقایا هوندوڕانی ئافراندییە.

- **شرۆڤە:↓**

۲۳۹۸- وان دەست د گەردەنێ د یێک را
قەددا خو درێژ کـرن ب یێـک را
۲۳۹۹- شیـن بوو ژ ئـەوی بەری ژ خێرێ
دارەک ل قـیـافـەتـا کـنـێـرێ

- **هەڤبەرکرن: میر.** پێک را - - **هه ڤبه رکرن: ئا.** قەلافەتا-

- **پەیڤناسی: سەهی**:راست و بلند، شووشمان- **سەرسەبز**: پڕکەسک و گەش- **بەری**:دوور- **قیافەت**:رەنگ و روو، وێنە- **کنێر**:دارەکە کورتەبالا و ب دڕکە-

- **شرۆڤە:↓**

۲٤۰۰- ئـەو دارە ژ راحەتی بـەری بوو
مانەندێ خودان ب ئستری بوو

- **هەڤبەرکرن: هژ.** خودانی- **ئۆس.** بێ سەری-

- **پەیڤناسی: راحەتی**:حەدووری، ئارامی- **ئستری**:هوورده دڕک، دڕکێن گیاهی-

- **شرۆڤە:↓**

٢٤٠١- رابوو خو گەهاندە هەر دو داران
بوو مانعێ وەسڵێ هـەردو یاران
٢٤٠٢- راحەت نەشی وی بکەت مودارا
خـەسـمانە ئـەوی کر ئاشـکارا

- **هەڤبەرکرن: هژ.** گیهاندە- **میر.** یاران- - **میر. حم.** خەسمانە کـر وی- **ئـە.** خەسمانە ئەوی کر – **رۆ.** خەسمانەیێ کـر **وی- هـژ.** خەسـمانەیی کـر وی – **پرۆ.** خەسمانەیێ وی کر –

- **پەیڤناسی: خەسمانە:** دوژمنانە، دوژمناتی-

- **شرۆڤە: ↓**

٢٤٠٣- دیسان خو گەهاندە وان حەبیبان
ئـەو لێ پـێچیـیا وەکـی رەقـیبان
٢٤٠٤- حاسل ل فرووع وەگەر ئوسوولان
ئـەو لـێ فـەتلی وەکـی فوزوولان

- **هەڤبەرکرن: ئا. ئە.** دیسا - **هژ.** گیهاندە- - **ئا.** ب- **ئا. ئە. حم.** ئەگەر- **هژ.** و گەر- **رۆ.** لئوسوولان- **پرۆ .** ئوسوولان-

- **پەیڤناسی: فرووع:** چق، شاخ- **ئوسوول:** رەھ و ریشە- **لێ فەتلـی:** لـێ فتلـی، نشکافا لێ دەرکەت، لێ هلاڤیت، لێ ئالییا-

- **شرۆڤە: ↓**

٢٤٠٥- خەلقێ کو ب ئەسـل بەدسـرشتن
ئەو ئەسل ژ وان قە تێتە شوشتن؟
٢٤٠٦- چـل سـاڵ تو حـەنـــزەلێ بچـینی
سـەد ئـاڤ بـدی ب هـنـگـڤـینـی
٢٤٠٧- پـــەروەدە بـــکـــی ب ئـافـتـابـێ
هـەردەم بـرەشـیـنـی لـێ گولابێ
٢٤٠٨- هـەر رۆژ رەهـا وی لـێ بککەر کی
وێ فـاسـلـەیـێ تژی شەککەر کی

- **هەڤبەرکرن: ئا.** سالا- **حم. هژ. رۆ.** سالی- - **هژ.** ئاڤی- **ئە.** ئاب بـدی ب ئەنگەبێنی- **ئا.** ئاب بدی ب هنگبینی – **-بحم.** فەسلە یێ-

- **شرۆڤە: ↓**

٢٤٠٩- خـدمـەت بـکـــری تـو هـندووانه
ئـەو بـۆ تـــە دبـیـتە هـــنـدوانـە؟
٢٤١٠- دا فکر نـەکـی دەمـا کـو بـەر دەت
ئەو غەیر ژ تەحلی یێ سەمەر دەت

- **هەڤبەرکرن: هژ.** خزمەت - **رۆ.** بگری-**رۆ.** هندڤانە- **پـرۆ.** هنـدوانە- **هـژ.** هێندوانە- - **هژ.** هیندوانە- - **هژ.** ل-

- **پەیڤناسی: هندووانە**: وەکی هندوویان، وەکی هندوویێن کو ل خزمەتـا بـووتێن خوە دانن، وەکی قوول و کۆلەیان – **هندوانە:** زەبەش، شـقتی، شـمتی، کـال، هەنی-

- **جوانکاری:** هەردو پەیڤێن هندووانە و هندوانە جناسێ چێ دکن.

- **شرۆڤە:** بەرژەوەندی و فەلسەفە ئەو بوو کو ئەوانا ژ ڤێ جیهانا بێ بنە چـوون و ل جیهانا پاشەرۆژێ دا گەڕیان و تەماشە کرن. لێ ئەوان ل وێ جیهـانێ دا ژی داڕێشتا خوە یا سروشتی ژ دەست خوە نـەدان و هەریـەک ژ وان گـۆرەکی ئافرشت و خوو و خدەیێن خوە دیار بوون.
واتە ل سەر گۆڕنا مەمێ و زینێ، ل بەر چاندنییا ئەڤینێ دو لب شـێنەیێن جـوان و سەربلند هێشین بوون و سەرخۆشـانە بـەر ب هـەوا هلکشـیان. یـەک سـەروەک شووشمان و یا دی ژی سەنەوبەرەک بوو. هەردوک ژی کەسـک و شـێن و شـا و تەڕ و جان و خودان سیبەر بوون. وان هەردو شێنەیانە دەستێن خوە ل ئوسـکورا هەڤدو را برن و ب هەڤرا بەژن قەدان و بلند بوون. لێ ل سەر گۆڕنا ئەوی دوور ژ خێر و خوەشی یێ، واتە بەکرء ، دارەک وەکی دارا کنێرێ هێشین بوو. ئـەو دارا ژ ئارامی و ڤەحەبیانێ بێ پار بوو، و وەکی خودانێ خوە ب درک و ئسترین بوو. ئـەو دارا ب درک رابوو و خوە گیهاندە وان هەردو شێنەیان و نەهیشت کـو دارێـن وان هەر دو یاران ژی بگهیژنە هەڤدو. ئەوی نکاری ڤەحەبیا و رێزراڤـی بکـرا، ل وێ دەمێ دا ژی دیسان ئەوی دوژمناتی یا خـوە ئەشـکەرا کـر. دیسـان ئـەوی خـوە گیهاندە وان هـەردو ئەڤێنـداران و وەکـی جگـر و دژبـەران ل وان ئالیـیا و بینـانی فـوزوولان خـوە ل چـق و شـاخ و رەھ و ریشـەیێن وان ئالانـد و نەهیشـت ئـەو ڤەحەبن. گەلۆ ئەو مرۆڤێن کو ل رەھ و ریشە دا بـەد سرێشـت و بەدئافەرشـتن، ئەو رەھ و ریشالا پیس ژ وانا تێ شوشتن و ئـاڤێتنێ؟ تـو ئەگـەر زەبەشـا مـاران بچینی و چل سالی هەر سال سەد ئاڤان ب هنگڤینی بدەیە وێ زەبەشێ و ب تیرا تاڤێ ئەوێ پەروەردە بکی و هەردەم و گاف گولاڤێ لێ بڕەشـینی، هـەر رۆژ رەهـا وێ ککەر بکی و ناوەیا هەردو لەتێن رەها وێ تژی شەکەر بکی و وەکی هندوویان ژێرا خزمەتێ بکی، گەلۆ ئەوێ ژ تە را ببە، زەبەش؟ لێ هزر نەکـە، دەمـا کـو ئـەو مێوەیێ بدە، مێوەیا وێ یێ شیرین بە. نا، ئەو نکارە ژ بلی تەحلی یـێ مێـوەیەک دی بدە.

(٥٧)

مسالێ سەرەنجامێ بەنی ئادەم و مەئالێ نە ب حەسبێ زاهرێ سووڕەتێ حالە، بەلکی موتەعەللقێ باتنێ مەعنا و مەوقووفێ مەشییەتێ زولجەلالە

٢٤١١- ئاگاهـێ ژ حـالـێ دەورێ ئەییام
ئەڤڕەنگەهە گۆتە من سەرەنجام

- **هەڤبەرکرن: هژ.** ئاگاھ –
- **پەیڤناسی: ئاگاهێ:** خەبەردارێ، ئەوێ کو ئاگاهە- **دەورێ ئەییام:** گەڕا ڕۆژان- **سەرەنجام:** کوتایی-
- **جوانکاری:** پەیڤێن دەور و ئەییام دگـەل هـەڤ هەڤپەیوەنـدن و ل ئـاخفتنێن ڕۆژانە دا هەڤواتەنە.
- **شرۆڤە: ↓**

٢٤١٢- گـۆ پیـرەکی مێـهـردارێ عاشـق
قەولێ وێ ژ ڕەنگێ سوبحێ سادق

- **هەڤبەرکرن: ڕۆ.** مهرە- **ئە.** مۆهر- - **ڕۆ.** وێ-
- **پەیڤناسـی: پیـر:** شـێخ، عـارف- **مێهـردار:** ئەڤینـدار، دلۆڤـان- **سـوبحێ سادق:** سوبحا سادق، سبێدا راستین-

- **جوانکاری:** ل ڤێ مالکێ دا وەکاندن هەیە، گۆتنێن پیرێ مێهردار ل راستی یـێ دا ب سپێدەیا رۆن و راستین را هاتییە وەکاندنێ.

- **شرۆڤە:↓**

٢٤١٣- وەقتێ وەکو ئـەو دبـوو موراقب
رووحا وء دبوو ژ جسمء غائب

- **هەڤبەرکرن: میر.رۆ.** ب- **ئا. ئە. حم. هژ.** ل- **بر. رۆ. حـم.** جسـمی- **هژ.** جسمێ –**پرۆ.** لجسمء –

- **پەیڤناسی: موراقب بوون:** موراقب چـوون، گـۆرەکی هنـدەک بێـر و بـاوەران رەوشەکە کو ژ لایێ عارف و وەلی یێن خودێ پەیدا دبە و ئەوانا دکارن چـاڤێن خوە بدن سەر هەڤ و قەومینەکێ کو هێ نەڤەومییـە و یـان جییەکـی دوور کـو نایێ خوویانێ، یان کەسێن کو ب وان ڤا دیار نینن، ببینن، یان دگەل مرییـان پەیوەندێ دانێن – **غائب:** وەندا، نەبەدی-

- **شرۆڤە:↓**

٢٤١٤- ئەسرار دبوون ل وی دیاری
نێچیر دکر ل عەرشـێ باری
٢٤١٥- غائب کو دبوو ژ عـالەمـا گل
غالب کو دبوو ل عـالەما دل

- **هەڤبەرکرن: هژ.** عەرشی- **- هژ.** ل -

- **پەیڤناسی: عالما گل:** جیهانا خاکی- **غالـب:** ل سـەر کەتـی- **عالەمـا دل:** جیهانا رووحانی و ئاسمانی-

- **جوانکاری:** پیرێ مێهردار ب بالدارەکی نێچیرڤان را و ئەسرارێ بارگاها خودێ ژی ب نێچیرێ را هاتییە وەکاندنێ.
مالکا ٢٤١٥ ب شێوەیا تەرسـیعێ هـاتییە ڤەهانـدنێ. پـەیڤێن غائـب و غالـب جناسێ ساز دکن. عالەما گل کنایەتە ژ ڤێ جیهانا خاکی.

- **شرۆڤە:↓**

٢٤١٦- قەلبێ وء ژ سـرێ لەوحـێ مـەحـفووز
هەر لەحزە دبـوو ب کەشفێ مەحزووز
٢٤١٧- زاهـر کـو دبـوون ژ وی کـەرامـات
ئـاگـەھ دکـرن خـودان مـەقـامـات
٢٤١٨- وی پـیـری ب خـەون ئەگەر ب ئلهام
ئـەقـرەنـگـەھـە کـر حەقیقەت ئعلام

- **هەڤبەرکرن: میر.** مەحفووز- **- میر.** کەرامەت، مەقـامەت- **- میـر.** ئەگـەر ب خەون ئەگەر-

- **پەیڤناسی: مەحزووز:** کەیفخۆش- **ئلهام:** کەتنە دلان، نقتینا دلء، **نقتـی دلـێ وی:** ئلهامی وی بوو-

- **شرۆڤە:** مێژووزانەکی کو ژ مێژوویێ ئاگادار بوو، ل کوتایێ دا وەها گـۆتە مـن. گۆت: شێخەکی ئەڤیندار و عارف کو گۆتنێن وی وەکی سبێدا راستین رۆنـاهی و دوروست بوون، ئەو شێخا دەما کـو موراقـب دچـوو، جـانێ وی ژ لەشـێ وی دەردکەت و رازێن سەرگرتی ل بەر وی ڤەدبوون و ئەوی ل بەر تەختێ خـودێ و ل ئاسمانێ ژۆرین رازێن سەرگرتی نێچیر دکرن. دەما کو ژ ڤێ جیهانا خاکی دەردکەت و حال پێ دکەت و دکەتە جیهانا رووحانی، دلێ وی ب ئەشکەرەبوونا رازێن ل لەوحێ مەحفووزێ دا، هەردەم گەش و شا دبوو. دەما کو کەرامەت ژ وی دیار دبوون، خودانێ پایە و پلەیێن بلند ب کەرامەتێن وی ئاگـادار دبـوون. ئەوی پیری ئەگەر ب خەون بە، یان ژی ب ئێلهام بـە، وەهـا ئـەڤ راسـتی یـا راگەهاند:

٢٤١٩- گۆ چوومـە دیـارێ بـاغێ رزوان
من دی دو هەزار حوور و غلمان

- **هەڤبەرکرن: میر.** گۆ ئەز- **- حم. ئا.** هەزار و- **هژ.** غیلمان –

- **جوانکاری:** پەیڤێن باغێ رزوان و حوور و غلمان هەڤپەیوەندن.

- **شرۆڤە: ↓**

٢٤٢٠- بـلجـومـله د قەسـرەکی عەمەلدار
ئەو قەسرە بتوون ژ دوڕێ شەهوار

- **هەڤبەرکرن:** ل گشتی ژێدەرێن ل بەردەستێ من دا عەمەلدار هاتییە، لێ ل چاپا ئۆرمی یێ دا عەلەمدار هاتییە - - ل چاپا ئۆرمی یێ دا تەمام هاتییە-

- **پەیڤناسی: قەسرەک عەمەلدار:** کۆشکەک ب خولام و خزمەتکـار- **قەسـرەک عەلەمدار:** کۆشکەک ب ئالا و نیشان- **بتـوون:** بتـووم، ب گشـتی، بتەمـامی- **شەهوار:** شاهوار، هێژایی شاهان، شاهانە-

- **شرۆڤە: ↓**

٢٤٢١- یەک شوبهێ بەکر ب تاج و بن پەڕ
وەسـتایـی ل بـەر دەری مـووەقـەڕ

- **هەڤبەرکرن: میر.** وەستایە- **هژ.** موەققەر-

- **پەیڤناسی: بن پەڕ:** هەژار دنڤیسە شیری جەوهەردار واتە شووری گەوهەردار، ل هەنبانە بۆرینە یێ دا ژی هاتییە جۆرێ چەک، لێ ئـەز تـێ دا ب گومـانم، ب دیتنا من بنپـەڕ دەبـێ ئـەو تاجـا بـە، یـا کـو ب پـەڕێن بالـداران یـێن جـوان دخەملاندن، لەورا لێرە دا ژی خانی دبێژە ب تاج و بنپـەڕ و ل دوو را ژی دبێـژە چۆگانەکی حەیـزەران د دەس بـوو، مرۆڤەکـی دەرگەڤـان چـۆیێ حەیـزەران و شوور پێکڤە نادە دەستێ خوە. - **موقەڕەر:** راوەستایی، ل سەر خوە، دامەزری- **موەققەر:** خودان وقار، گران و ل سەر خوە، خودان تۆرە و سەنگین.

- **شرۆڤە: ↓**

٢٤٢٢- چۆگانەکی حەیزەران د دەس بوو
ئەمما م نەزانی ئەو چ کەس بوو

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** دەست- **- رۆ. میر.** نەناسی- **پرۆ.** نەزانی-

- **پەیڤناسی: حەیزەران:** خەیزەران، قامووش، قامووشا هندێ-

- **شرۆڤە: ↓**

٢٤٢٣- من گۆته وی ئەی خودان مەراتب
ئـایـا تو خـودانی یـانـێ حـاجب
٢٤٢٤- گۆ شـێـخ تـو چـما نـزانی کیمه
ئـەز ئـەو بـەکـرۆکێ قـاپووچیمه

- **هەڤبەرکرن: میر. حم. رۆ.** گۆ شێخ تو مانزانی کیمه- **ئا.** گۆ شێخ تو نزانی ئەز ژ کیمه- **ئه.** یا شێج نزانی ئەز ژ کیمه- **هژ.** گۆ شێخ تو نزانی مـا کـو کیمـه- **ئۆس.** گۆ شێخ چرا نزانی کیمه- - **ئه. ئا. حم. هژ. رۆ. ئۆس.** ئـەز ئـەو بەکرێ کو قاپووچیمه، - **میر.** ئەز ئەو بەکرێ کو قاپچیمه-

بالکێشی: ئەڤ مالکا یێک ژ وان مالکێن ئـالۆزه مـەم و زینـێ یـه، تەنـێ ل چاپـا ئۆرمیێی دا " بەکرۆک" هاتبوو، کو من ژ هەموویێ سەرراست تر دیت-

- **پەیڤناسی: خودان مەراتب:** خودان پله و پایه- **حاجب:** دەرگەڤان-

- **شرۆڤه:** ↓

٢٤٢٥- ئەز موشتەرەکێ مەمێ و زینم
لـەو لێـرەهـه ئاسـتان نشینم

- **هەڤبەرکـرن: میـر.** ئەلـەو- **ئـا.رۆ.** مـه- **پـرۆ.** هـه- **ئـۆس.** لـەورا ل بـەر ئاستان نشینم-

- **پەیڤناسی: موشتەرەک:** هەڤپار، هەڤپشک - **ئاستان نشین:** دەرگەڤـان، ل بـەر شێنیکێ روونشتی-

- **شرۆڤه:** گۆ ئەز کو چوومه باغێ بهیشتێ، من دو هەزار حـووری و غلمـان، کـو هەموو ل کۆشکەک ب ئالا و نیشان و ب خولام و خزمەتکار، کۆشکەک تەڤدا ژ مرواریدێن شاهانه هاتبوو دارشتنێ دا دیتن. یەکی بینـانی بەکـر ب تـانجێ پەردار و گەوهەرنیشان، کو چـۆیەکی خەیزەرانـێ ل دەسـتێ دا بـوو، زۆر ب گرانی و ل سەر خوه ل بەر دەرکێ وێ کۆشکێ راوەستا بوو. لێ من نزانی ئـەو کی یه. من گۆته وی ئەی پایەدار، گەلۆ تو دەرگەڤـانی، یـان تـو خـودانێ قـێ کۆشکێ یی؟ ئەوی گۆته من، شێخ ما تو نزانـی ئـەز کیمـه؟ ئـەز هەمـان ئـەو بەکرۆکێ دەرگەڤانم. ئەز لێرە دا هەڤپشکێ مەمۆ و زینێ مه. لەورا لێرە ل بـەر شێنیکا قێ کۆشکێ روونشتیمه.

٢٤٢٦- ئەف قەسرە کو هەشت تەبەق عەیانن
یەک یا منە هەفت تەبەق د وانن
٢٤٢٧- ئەز لێرە ئەمین و دەست بدارم
لاکن د ڤی مولکی حسسەدارم
٢٤٢٨- هەرچەندە ب شکلێ پاستبانم
ئەما ب مەکان شەریکێ وانم

- **هەڤبەرکرن: هژ. رۆ. حم. میر. ئا. ئە. ئۆس.** لیکن-

- **پەیڤناسی: تەبەق**:تەبەک، قات- **د وانن**:یێد وانن- **ئەمین**:ئەمانەتدار، کەسێ کو مرۆڤ دکارە پشتا خوە پێڤە گرێ دە- **دەست بدار**:کار بدەست، دەست بە دار- **حسسەدار(حصەدار)**:خودان پشک و پار-

- **شرۆڤە:** ئەف کۆشکا کو هەشت قاتێن وێ یێن بلند هەنە، قاتەک یا منە و هەفت قات ژی یێن وانن. ئەز لێرە کاربدەست و ئەمینێ وانم و ل ڤی مولکی دا هەڤپشکم. هەرچەند کو ئەز ل وێنەیا زێرەڤانان دامە، لێ ئەز ل ڤی جی یی دا هەڤپارێ وانامە.

٢٤٢٩- من گۆتە وی ئەی نکوو سەرەنجام
وازح بکە بۆ م حالء ئێعلام

- **هەڤبەرکرن: هژ.** هەرچەندی- **ئا. ئە. حم.** بکە حالی بۆ من- **رۆ.** بکە حالء بۆ من - **هژ.** بکە حالێ بۆ من ئیعلام-

- **پەیڤناسی: پاسبان:** نۆبەدار، قەرەول، زێرەڤان - **وازح(واضح):** ڤەکری، شرۆڤەکری-

- **شرۆڤە:↓**

٢٤٣٠- هەرچەند کەرەما کەریمء عامە
باری ب چ دا تە ئەڤ مەقامە

- **هەڤبەرکرن: حم. رۆ.** کەریمی- - **میر.** مە- **هژ.** ئەو-

- **پەیڤناسی: کەرەم:** دلۆڤانی- **کەریم:** یێ دلۆڤان، خودێ- عامە: گشتی یە- **باری:** خودێ، جارێ، ڤێجا-

- **جوانکاری:** پەیڤێن کەرەم و کەریم جناسێ ساز دکن. پەیڤا باری لەتافەتێ چێ دکە، لەورا کو خودانێ دو واتەیایە.

- **شرۆڤە:** من گۆتە وی ئەی پاشەرۆژ ب خێرۆ، رەوشێ ژ من را باش شرۆڤە کە. هەرچەند کو دلۆڤانی یا خودایێ دلۆڤان و بەخشینکار گەلەک و گشتی یە، لێ بێژە و جا باش راگەهینە کانێ خودێ ئەڤ پلەیا بلند ب چ دا تە؟

٢٤٣١- گۆ شەیخ تو هێژ نەبووی عارف
ئەمما د دنێ تو بووی واقف
٢٤٣٢- ئەز گەر ب خەبەر رەقیبێ وان بووم
لاکن ب نەزەر حەبیبێ وان بووم

- **هەڤبەرکرن: هژ.** بوویە- **- ئا. ئە.** گەر ئەز-

- **جوانکاری:** پەیڤێن حەبیب و رەقیب دژبەرن.

- **شرۆڤە:↓**

٢٤٣٣- من ئەو ژ دنێ ب پاشڤە کێشان
موعتاد کرن ب دەرد و ئێشان
٢٤٣٤- خۆشیێ د دنێ ل وان ب دەردان
مونقاد کرن ب داغ و دەردان
٢٤٣٥- ئەو چەند م دانە وان سەیاسەت
حەتتا وەکو بوون خودان رەیاسەت
٢٤٣٦- لەو را م ل زەرێ وان خەبەر دا
حەتتا کو سەرێ خو تێ ب دەردا

- **پەیڤناسی: مونقاد:** بەرفەرمان، فەرمانهەلگر- **سەیاسەت:** جەزا، ئێش و ئازار، سزا- **رەیاسەت:** سەرۆکی، مەزنایی- **زەرِ(ضر):** ل دژی، ل زرێ-

- **جوانکاری:** هەردو پەیڤێن دەردان جناسێ ساز دکن. پەیڤێن داغ و دەرد جۆت پەیڤن. ل گەلەک جییان دا ب یەک واتەیێ تێن.

- **شرۆڤە:** بەکر گۆت یا شێخ هەرچەند کو ئاگاداری یا تە ژ جیهانێ هەیـە، لـێ دیارە کو تو هێژ نەبوویی عارف. ئەز ئەگەر ب گۆتنی دژبەر و جگرێ وان بووم، لێ ئەز ب دیدار و دل دۆستێ وان بووم. من ب کریارێن خوە ئـەو ژ خوەشـی یێن جیهانێ دوور خستن و ئەو ب ئێش و دەردان پێڤە کرن و من خوەشی یـێ جیهـانێ ژ وان دانـە دەردانـێ و ژ دەسـتێ وان دەرخسـتن و ئـەو ب داخ وەدردان گیرۆدار و بەرفەرمان کرن. من هند جەنجەرات و ئازار دانە وان، دا کو ئەو گەهشتن پلەیا سەرۆکاتی یێ. ل بەر وێ هندێ بـوو، کـو مـن ل دژی وان خەبەر دا، داکو من سەرێ خوە ل ڤێ رێکێ دا دەردا.

٢٤٣٧- ئەڤ هەردو جـهان ب هەڤ هەوینە
ئـەڤ زوړە ل زړێ هـــەڤ قـەوینە
٢٤٣٨- حـەتـتـا وەکو بـەرنـەدی تـو یێکێ
نـابـیـنی چـــو لـەزەتێ ژ یـێـکـێ

- **هەڤبەرکرن: هژ.** تا دەست ژ ئێکێ بەر تە نادی، نابینی چو لەزەتێ ژ یا دی-

- **پەیڤناسـی: هەڤـی:** هەڤـوو، هەڤشـوو- **زوړ(ضـر):** هەڤـی- **زەړ(ضـر):** دژ، زیان-

- **جوانکاری:** هەردو پـەیڤێن هەڤـی و زوړ هەڤـواتەنە. هـەردو پـەیڤێن زوړ و زړ (ضر) جناسێ ساز دکن. خانی هەردو جیهانان واتە دونیا و ئاخرەتێ دوەکینـە دو هەڤوویان کو نەشێن پێکڤە بژین. یان مرۆڤ نەشـێ چ خۆشـی یـێ ل وان هەردوکان پێکڤە ببینە.

- **شرۆڤە: ↓**

٢٤٣٩- ئەو زوړە ب وان م دایە بەردان
کێشـانە ب ئـاسـمان ژ عـەردان

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** ئاسمانی-

- **جوانکاری:** ئەو زوړە کنایەتە ژ جیهانا خاکی کو هەڤوویا جیهانا رووحـانی یـە. پەیڤێن ئاسمان و عەردان دژبەرن.

- **شرۆڤە: ↓**

٢٤٤٠- من دائییه وان بتوون بهێشتەک
وان دائییه من ژ باغء خێشتەک

- **هەڤبەرکرن: ئا. حم. رۆ.** بحشتەک – بەهیشتەک - **- حم. رۆ. میر.** باغی- **هژ.** باغێ –
- **پەیڤناسی: خێشت:** خشت، کەلپووچ-
- **جوانکاری:** پەیڤێن باغ و بهیشت هەڤواتەنه.
- **شرۆڤه:** ئەڤ هەردو جیهانانه ب هەڤدو را وەکی دو هەڤوویانن، هەردو ژی دژبەرێن هەڤ و زرێد هەڤدونه. هەتا کو تو یەکێ ژ وان بەرنەدی، تو چو خوەشی یێ ژ یا دی نابینی. من ئەڤ هەڤی یا واته ئەڤ جیهانا خاکی ژ وان دا بەردانێ و ئەو ژ ئەردێ کشاندنه ئاسمانان. من بهیشتەک بتوون دایه وان، ئەوان ژی ژ وی بهیشتێ تەنێ کەلپووچەک دانه من.

٢٤٤١- شێخ مای ل گۆهتنا وء گوهدێر
گۆ ئەی شەقیێ ته عاقبەت خێر

- **هەڤبەرکرن: ئا.ئه. ماو - میر.ئه. ئا. هژ.** گۆتنا **- - میر. کو- ئا. رۆ.** شەقی یێ عاقبەت- **ئه.** شەقی یۆ وه **- پرۆ.** گۆ ئەی شەقی یێ تە عاقبەت خێر-
- **پەیڤناسی: گوهدێر:** گوهدار، گهدار، بهیستەر- **شەقی:** بەدبەخت- **عاقبەت خێر:** عاقووبەت خێر، داوی قەنج، ئاخری ب خێر-
- **شرۆڤه: ↓**

٢٤٤٢- تاجدین کو تو کوشتی بی جنایەت
باری ب وء را چ کر عنایەت

- **هەڤبەرکرن: هژ. ئا. وی-**
- **شرۆڤه:** شێخ ل گۆتنێن وی گوهداری کر و ل دوو را ژێ پرسی: ئەی گونەهکارێ ئاخری ب خێر، لێ تاجدین کو بێگونەهە تو کوشتی، خودێ چ بەخشین و دایین ژ وی را کر؟

٢٤٤٣- گۆ عـەفـو کر ئەو جـەنـابـێ باری
بوو جننـەتـی و نـەچـوویـە نـاری
٢٤٤٤- خـەللاقـێ خـەرابـی و خـەبـیـسی
بەخشینە وی، جـەنـنەتێ نـقـیسی
٢٤٤٥- عالەم کو بِ دەست خەرابی یا من
عـاجـز کـربـوو فـەســادی یا من
٢٤٤٦- کـوشـتـم وی ژ بـۆ نـزامـێ عالەم
بـۆ راحـەتـی یـا عـەوامـێ عـالەم

- **هەڤبەرکرن: ئا. ئۆس. ژ- - میر.** نظارێ - **ئۆس.** ژ ئنتزامێ... –

- **پەیڤناسی: خەللاق:** خولقەر، ئافرینەر- **نزامێ عالەم:** رێک وپێکی یا جیهانێ- **عەوامێ عالەم:** گشتی مرۆڤان، هەموو مرۆڤێن ئاسایی-

- **جوانکاری:** پەیڤێن خەرابی و خەبیسی هەڤواتەنە.

- **شرۆڤە: ↓**

٢٤٤٧- زاهر وء ئەگەر چ کر قەباحەت
باتن بووە ئەو قەباحەت راحەت

- **هەڤبەرکرن: حم. زا.** باتن بوە راحـەت ئـەو قەبـاحەت - **میـر. ئـۆس. ئـە. رۆ. جـا.** بـاتن بـوویەراحەت ئـەو قەبـاحەت – **هـژ.** بـاطین بـوویی ئـەو قەباحەت راحەت-

بالکێشی: هەردو پەیڤێن قەباحەت پێکڤە نـابن پاشـبەند، لـێ پـەیڤێن راحـەت و قەباحەت پاشبندێن رێکن.

- **جوانکاری:** پەیڤێن زاهر و باتن دژبەرن. لێڤەگەڕا پەیڤا قەباحەت جوانکاری یا تەکریرێ ساز دکە. هەردو پەیڤێن قەباحەت، دگەل پەیڤا راحەت موسـیقایێ چێ دکن.

- **شرۆڤە:** (بەکرء) گۆت، خودێ ژ گونەهێ وی دەرباس بـوو و ئـەو بەخشـاند و ئەو بوو بهیشتی و نەچوو دۆژەهێ. خودانێ قەنجی و خەرابـی یـان بهیشـتن ل سەر ناڤێ وی نڤیسین و بەخشینە وی. فەسادی و خەرابی یا مـن کـو جیهـان ئالزاندبوو و خەلکێ جیهانێ نەرەحەت کربوو، ئەوی ئەز ژ بۆنا رێک و پێکـی یـا جیهانێ و راحەتی یا گشتی کوشتم . هەرچەند کو ئەوی رووڤا کارەکی خەراب کر، لێ ل بنڤا ئەو خەرابی یا وی بوو هەگەرا راحەتی یا جیهانێ.

٢٤٤٨- شـۆلن هـەنە زاهـرەن خەرابن
فێعلن هەنە سوورەتەن سەوابن

- **هەڤبەرکرن: ئا.** زاهر ئەو - **ئۆس.** زاهری-

- **پەیڤناسی: قەباحەت:** خەرابی، کارێ پیس و نەباش- **راحەت:** حەسـیانەوە - **شـۆلن هەنـە:** هنـدەک کـار هەنـە - **فـێعلن هەنـە:** هنـدەک کریـار هەنـە- **سوورەتەن (صورتا):** ل رووڤە-

- **جوانکاری:** پەیڤێن شۆل و فێعل هەڤواتەنە. پەیڤێن زاهـرەن و سـوورەتەن ژی هەڤواتەنە. پەیڤێن سەواب و خەراب دژبەرن. ئەڤ مالکا ب شێوەیا تەرسـیعێ هاتییە ڤەهاندنێ.

- **شرۆڤە:** ↓

٢٤٤٩- یەک عەدلە ل سوورەتێ جەفایێ
یەک قـەهرە د کسوەتێ وەفایێ

- **هەڤبەرکرن: ئا.** سوورەتا- **ئۆس.** ل سوورەتێ –

- **پەیڤناسی: عەدل:** داد- **سوورەت:** وێنە- **کسوەت:** کنجک-

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا ب شێوەیا تەرسیعێ هاتییە ڤەهانـدنێ. پـەیڤێن قەهـر و عەدل، کسوەت و سوورەت و جەفا و وەفا دژبەرن.

- **شرۆڤە:** ↓

٢٤٥٠- لێ پەردەکەشێ رووووز حکمەت
بی سڕ نەکر ئەو کونووز قسمەت

- **هەڤبەرکرن: میر.حم. بی-**

- **پەیڤناسی: لێ:** لێ بەلێ- **پەردەکەش:** پەردەکێش، سەتار، سڕڤەشێر- **رموووز حکمەت:** رموووزێن حکمەتێ، سڕ و رازێن زانستا خودێناسی یێ- **کونووز:** پڕانەیا کەنەز، خەزینە- **قسمەت:** پارڤەکرن-

- **شرۆڤە: ↓**

٢٤٥١- تەوزیع نەکر ل عامێ ناسان
مەخسووس ئەوء دا نەدیم و ناسان

- **هەڤبەرکرن: حم. هژ. جا.** عامێ ناسان **- - هژ.** ئەوی- **ئا.** نەدا-

- **پەیڤناسی: تەوزیع:** بلاو کرن، پشک ئاڤێتن، پارڤەکرن- **ناسان١:** مرۆڤان- **ناسان٢** : یێن ناسکری - **ئەوء:** ئەوی-

- **جوانکاری:** هەردو پەیڤێن ناسان جناسێ ساز دکن. پەیڤێن نەدیم و ناس هەڤپەیوەندن.

- **شرۆڤە: ↓**

٢٤٥٢- ئەو سڕ وء نەکر ژ بۆ مە مەعلووم
هن مەحرەمن ئەو هنەک د مەحرووم

- **هەڤبەرکرن:** ژ بلی **ئۆس.** ل گشت ژێدەران دا "وی" هاتییە- ژبلی **ئا.** ل هەموو ژێدەران دا **"و"** هاتییە-

- **جوانکاری:** پەیڤێن مەحرەم و مەحرووم جناسێ چێ دکن.

- **شرۆڤە: ↓**

٢٤٥٣- سەد شوکر ئەزی خەراب و تاجدین
مەحزەن ب تەعەللوقا مـەم و زیـن
٢٤٥٤- مـەحـرووم نەبـوون ب پـڕ گـوناهی
بـوون مـەزهـەرێ رەحـمەتا ئـلاهی

- **هەڤبەرکرن: میر.** شوکری-
- **پەیڤناسی: تەعەللوق:** پەیوەندی و نێزیکی-
- **شرۆڤە:** هندەک کار هەنە رووڤا خەراب تێنە خوویانێ، هنەک کریار هەنە کـو د وێنە یا خوە دا قەنج دیار دکن. یەک دادە ل وێنەیا بێدادی یێ دا، یا دی قەهرە ل کنجکێ ئەمەکداری یێ دا. لێ خودایێ پەردەکەشێ رازێـن حکمەتـێ ئـەو گەنجینەیا بێ چنە و بێ راز پارڤە نەکرییە. ئـەوی ئـەو گەنجینـە یـا ل گشـتی مرۆڤان پارڤەنەکرییە، ئەوی هەر تەنێ ب تایبەت دایە مرۆڤێن تایبەتی و هۆگر و دۆستێن خوە. ئەوی خودایی ئەو رازا ژ مە را سەرڤەنەکر، ئـەم نـزانن کـانێ چما هنەک مەحرەمێن وینە و هنەک ژی ژ دۆستانی یا وی مەحروومە و بێ پار و پشکن. سەد سپاس کو ئـەزی خـەراب و تاجـدینێ بکـوژ، هـەر تەنـێ ژ بۆنـا پەیوەندیدار بوونا ب مەمۆ و زینێ را ، دگەل پڕ گـونەهی یـا خـوە دیسـان ژی ژ دلۆڤـانی یـا خـودێ بـێ پـار نەمـان و ئـەم بـوون نمـوونە یـا دلۆڤـانی و لێبهۆرینا خودێ.

٢٤٥٥- ئەی دۆست ب دل بە یارێ قەنجان
یا قـەنج بـبـە نـەیـارێ قـەنـجـان

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** تەبایی – **پرۆ.** نەیارێ-
- **پەیڤناسی: یاقەنج:** یان قەنج، یان ب باشی و بنەجی-
- **جوانکاری:** پەیڤێن بەیار و نەیار جناسێ ساز دکن و پەیڤێن یـار و نەیـار ژی دژبەری یێ چێ دکن. لێڤەگەڕا پەیڤا قەنج موسیقایا واتەیی ساز کرییە.
- **شرۆڤە: ↓**

٢٤٥٦- ئەو قەنجن و قەنجی یێ دزانن
ئەو غەیر ژ قەنـجی یێ نـزانن
٢٤٥٧- هندی کو ب وان بـکی جەفایێ
ئەو دێ بکـرن ب دل وەفـایـێ

- **هەڤبەرکرن: هژ.** غەیرێ- **پرۆ. پەراوێزا حم.** لەو را کو خەرابێ یێ نـزانن- - **ئە. دکی-**

- **شرۆڤە:** ئەی دۆست یان ب دل و جان ببە هەڤالێ مرۆڤێن قەنج، یـان ژی ب قەنجی و دوروستی ببە نەیارێ مرۆڤێن قەنج. مرۆڤێن قەنج قەنجن و قەنجـی یێ دزانن، ئەوانا ژ بلی قەنجی یێ تشتەکی دی نزانن. تو هندی خەرابی یـێ ژ وان را بکی، ئەوێ ژ دل و جان ژ تە را قەنجی و ئەمەکداری یێ بکن.

٢٤٥٨- زینهار موحوب مەبە ل خەرابان
نە دۆسـت نە دوژمـنـێ کـەلابان

- **هەڤبەرکـرن: میـر.** تـو مەبـە موحـوبێ خەرلبـان- **حـم . رۆ.** مەبـە مـوحبێ خەرابان- **هژ.** مەبە موحیب خەرابان-

- **جوانکاری:** پەیڤێن دۆست و دوژمن دژبەری یێ ساز دکن. پەیڤێن موحـوب و دۆست هەڤواتەنە.

- **شرۆڤە:↓**

٢٤٥٩- گەر دۆست بی دێ بکەن تە مردار
وەر دوژمـنی دێ تە کـەن بریندار

- **هەڤبەرکرن: ئە. حم. بر. رۆ. هژ.** دێ بکەن-

بالکێشی: ل مالاک هەلبەستێ دا سەربەستی یا هۆزانی یێ هەیە.

- **شرۆڤە:** ئەز بەختێ تە دامە، چ جاران نەبە هەڤال و هۆگرێ مـرۆڤێن خـەراب. چ جاران نە ببە دۆستێ سەگان و نە ژی ببە دوژمنێ وان. ئەگەر تو ببی دۆستێ وان، دێ تە ژی وەکە خوە مـردار بکـن. ئەگـەر تـو دوژمنـێ وان بـی، دێ تـە بریندار بکن.

٢٤٦٠- ئەف هممەتە خاسێ عاشقانە
ئەف مەرتەبە راهێ سادقانە

- **هەڤبەرکرن: هژ.** هممەتێ –
- **پەیڤناسی: خاس:** تایبەت- **مەرتەبە:** پلە و پایە- **راه:** رێ، رێک- **سادقان:** یێن راست و دوروست-
- **شرۆڤە: ↓**

٢٤٦١- خەلقێ کو وەکی بەکر شەقینە
فەعلێ د وان جومله ناحەقینە

- **هەڤبەرکرن: میر.** خەلقێ وەکو بەکر- **- ئە. حم. هژ.** وی-
- **پەیڤناسی: شەقی:** بەدبەخت **–فەعل:** فێعل، کریار- **ناحەقی:** نەحەقی، نەدوروستی-
- **شرۆڤە: ↓**

٢٤٦٢- یان شوبهەتێ تاجدین د جەببار
قەتتال و دلاوەر و جگەردار

- **هەڤبەرکرن: میر. ئۆس.** تاجدینێ جەببار- **-** قەتلا وی-
- **پەیڤناسی: جەببار:** زۆردار- **قەتتال:** بکوژ، کوژەک- **دلاوەر:** خودان دل و جەرگ، بوێر- **جگەردار:** جەگەردار، خودان جەرگ، بوێر-
- **شرۆڤە: ↓**

٢٤٦٣- مەعـفوو بکەتن کەرامەتا وان
مـەغفوور ببن ژ هـممەتا وان
٢٤٦٤- تەقوییەتێ وان ببت مەدەدکار
تەبعییەتێ وان بکت سـەزاوار

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** سەرئەفراز –

- **پەیڤناسی: مەعفوو:** عەفوو بوویی، هاتی بهۆراندنێ- **مەغفـوور:** لـێ بهـۆری، غەفریایی- **تەقوییەت:** پاقشی، داوێنپاکی- **تەقوییەت:** هێزدارکرن، هێزپێدان، ئاریکاریکرن - **مەدەدکار:** ئاریکار- **تەبعییەت:** پەیرەویکرن- **سەزاوار:** هێژا-

- **جوانکاری:** پەیڤێن مەعفوو و مەغفوور هەڤواتەنە. - مالکـا دوویـێ ب شـێوەیا تەرسیعێ هاتییە ڤەهاندنێ.

- **شرۆڤە: ↓**

٢٤٦٥- ئەڤ رەمزە حەقیقەتەن لەتیفە
ئزعـان بکە نـوکـتەیێ زەریفە

- **هەڤبەرکرن: پرۆ .ئۆس.** زومرە-

- **پەیڤناسی: ئزعان(ئذعان)کرن:** موکور هاتن، دانە ئوستی یێ خوە - **نـوکتە:** نقتک، هوورەکاری، گۆتنێن بالکێش - **زەریف:** زراڤ، نازک-

- **شرۆڤە: ↓**

٢٤٦٦- ئزعان بکە مەسـئەلێ مودەڕس
تەخمینێ مەساحەتێ موهەندس

- **هەڤبەرکرن: ئە.** ئزعانێ مەسائلێ ، تەخمینێ مەساحەتا-

- **پەیڤناسی: موده‌ڕێس:** ده‌رسبێژ، خونـده‌بێژ - **ته‌خمینکـرن:** بـه‌راورد کـرن، هزرلێدان- **مه‌ساحه‌ت:** به‌یاڤ، رووبـه‌ر- **موهه‌نـدس:** ئه‌نـدازیار، ئـه‌ڤ پەیڤـا عه‌ره‌بی ژ پەیڤا کوردی یا ئەندازە هاتییە ڤەرگرتن-

- **شرۆڤە:↓**

٢٤٦٧- دوژمن کو ژ عێشـقێ به‌هـره‌وه‌ر بن
به‌س دۆست نه دێ د موعته‌به‌ر بن؟

- **هەڤبەرکرن: میر.** به‌س دو چه ره‌نگ د موعته‌به‌ر بن-

- **پەیڤناسی: به‌هره‌وه‌ر:** سوودمەند، پاردیتی، پشکدار- **موعته‌به‌ر:** خودان ئێعتبار، جێ باوەری یێ-

- **شرۆڤە:↓**

٢٤٦٨- ئەڤـره‌نگه ته‌عـه‌لوقا ره‌قیبان
به‌س چه‌نده ته‌فه‌وقا حه‌ببیان

- **هەڤبەرکرن: میر.** به‌س ئەڤ چەندە- **هژ.** پەس چەندە-

- **پەیڤناسی: ته‌فه‌وق:** سەرڤاتی-

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا ب شێوەیا ته‌رسیعێ هاتییە ڤەهاندنێ. پەیڤێن ره‌قیب و حه‌ببیب دژبەرن.

- **شرۆڤە:↓**

٢٤٦٩- خاسـما کو مـوحـب بـیته مه‌حبووب
ئـه‌و تـالـبـێ حـه‌ق بـیـته مه‌تـلووب
٢٤٧٠- حـه‌قـقا کـو تـه‌نـێ وء حـه‌ق دزانـت
قەت غـه‌یرێ وء کەس ب حەق نزانت

- **جوانکاری:** پەیڤێن موحب و مەحبووب پێکڤە و پەیڤێن تالـب و مەتلـووب ژی پێکڤە جناسێ ساز دکن. پەیڤێن حەق و حەقا جناسـێ سـاز دکـن. لێڤەگـەڕا پەیڤا حەق موسیقایا هوندوڕانی ساز کرییە.

- **شرۆڤە:** ئەڤ هممەتا کو مرۆڤ دوژمنێ خوە ژ ئاگری رزگار بکە و ببە هەگـەرا بەخشاندنا گونەهێن وان، تایبەتی مرۆڤێن ئەڤێندارە، ئەڤ پلەیا ڕێکـا مـرۆڤێن راست و دوروسـتە. ئەگـەر کەرامەتـا وان ئەڤێنـدارانا مـرۆڤێن وەکـی بەکـرێ بەدبەخت و گونەهکار، یـان یـێن وەکـی تاجـدینێ بکـوژ و بـوێر و شـەڕانی، ببەخشە و ئەو مرۆڤانا ب هممەتا وان بێنـە لێبهـۆرینێ، هێـز و شـیانا وان ببـە ئاریکارێ ڤانا و ئەڤانا ببن هێژایی پەیرەویکرنا وان، راستی ژی ئەڤا رازەک زۆر هوور و کووڕە. لێ موکور بێ، کو ئەڤ نوکتەیا گەلەکی تەنک و هوورکە. وەکـی خوەندبێژەکی ل ئەڤێ مژارێ ڤەکۆلە و وەکی ئەندازیارەکی بەیاڤا قـێ مـژارێ بپێڤە و بزانە چەندە کارەکی مەزنە. دوژمن ئەگەر ژ ئەڤینا مـرۆڤـێ بەهـرەوەر و سوودمەند ببن، لێ گەلۆ دۆستێ ب وێ ئەڤینێ نەبن خودان پلـە و بەهـرەوەر؟ ئەگەر پەیوەندیدار بوونا ڤان ئەڤێنداران ژ دژبەر و جگرێن وان را وەها جیهـێ بەهرە و سوودێ یە، لێ دێ ژ هەڤال و هۆگران را چەنـدە سـەڕاتی یـێ بیـنن؟ بتایبەتی کو هەڤال و هـۆگرێن وان ئەڤێنـدار بـن و ئـەو خوازیـارێن راسـتی و دوروستی و ئەڤێندارێن خودێ بن. ب راستی کو تەنێ ئەوی یێ حەق دزانـە و ژ بلی وی چ کەسی خودان حەق نزانە.

بالکێشی: خانی لێرە دا ب جورەکی سەرگرتی ژ خوە را یە کو ئەو ئەڤێنـدارە و ژ بلی خودێ چ کەس و چ تشتی حەق نزانە.

(٥٨)

ئسباتێ خەواس و کەمالێ جەوهەرێ عەشقە کو کیمیایێ ئەکبەر وگووگردێ ئەحمەرە ژ بۆ خودانی، لەورا بەهیمی و دڕندەیی و شەیتانی یێ دکەتە مەلەک د نەفسا ئنسانی

٢٤٧١- ئەی موستەمعێ مسال و تەسویل
وەی موجتەهدێ قیاس و تەئویل
٢٤٧٢- خانی کو ژ جامێ عەشقێ دین بوو
ئەڤ شۆرە شەڕابە پێ شرین بوو

- **هەڤبەرکرن: میر.** کو جامێ- **میر. هژ. حم. رۆ. ئەو- هژ.** شەڕاب –
- **پەیڤناسی: موستەمع:** گوهدار، بهیستەر- **مسال:** نموونە، مەسەلە- **تەسویل:** خەملاندنا گۆتنێ، خەیالات، لێبانەدن- **موجتەهد:** تێکۆشەر، جەهدکار، ئەو مەلایێ کو ل زانستا ئایینی دا گەهشتبە پلەیا هەرە ژۆر- **قیاس:** پیوانە، گومان، بەرانبەرکرن، ئەندازەگرتن- **تەئویل:** ڤەرگەڕاندن، گوهۆڕینا واتەیا گۆتنەکێ، شرۆڤە و راڤەکرن، وەرگێڕانا بابەتەکێ ب شێوەیا سەربەست-
- **جوانکاری:** شۆرەشەڕاب ئستعارەیە ژ زمانێ کوردی یان ژی چیرۆکا مەم و زینێ.
- **شرۆڤە: ↓**

٢٤٧٣- ئەوچەندە ڤەخوار ئەوی نەهوشیار
ئاگاهی نەما ئەوی ژ گوفتار

- **شرۆڤە:** ئەی بهیستەرێ مەتەلۆک و چیرۆکان و ئەی تێکۆشەرێ گومان و گوهۆڕینان، خانی کو ژ جاما ئەڤینێ شێت و شەیدا و دین ببوو، ئەڤ شۆرەشەڕابا ژ وی را شیرین بوو. ئەوی نە ئاگادار و سەرخوەش هند ژ وێ شەڕابێ ڤەخوار کو ئێدی های ژ خوە و ژ گۆتنێن خوە نەما.

٢٤٧٤- مەستانەیە ئەو ب کەیفێ مەئموور
دیوانەیە ئەو ب عورفێ مەعزوور
٢٤٧٥- مەخموورە و بادەنۆش و سەرخوەش
لەو بادفرۆشە و موشەووەش

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** بادەنۆش سەرخوەش- **پرۆ.** مەخموورەیێ بادەنووشە سەرخوەش- – **هژ.** لەو بادفرۆشە و- **ئۆس. میر. حم. رۆ.** لەو بادەفرۆشە و - **ئە.** ئەو بادەفرۆشە و-

- **پەیڤناسی: مەستانە:** وەکی مەستان، سەرخۆشانە- **مەئموور:** ئەمرکری، فەرمانبەر- **دیوانە:** شێت، شەیدا- **عورف:** رێبازا ناسکرییە خەلقێ، دەب و رەسم، رێ و شوون- **مەعزوور (معذور):** هێژایی لێبهۆرینێ- **بادەنۆش:** بادەنووش ، مەیڤەخۆر- **بادەفرۆش:** بادەفرووش ، مەیفرۆش- بادفرۆش: بافرۆش، کنایەتە ژ مرۆڤێن کو کارێن پووچ دکن و تشتێن ڤالا دکن، بەرانبەری خالیبەندا فارسی یە.

- **جوانکاری:** لێڤەگەڕا پیتا "ش" موسیقایا هوندوڕانی ئافراندییە.

- **شرۆڤە:** ئەو (خانی) وەکی سەرخوەشانە و فەرمانبەرێ کێفێ یە، ئەو شێتە و گۆرەکی رێ و رسم و عورف و عەدەتان لێبهۆراندییە، لەورا کو شێت هەر چی بکەن سەربەستن. ئەو مەخموور و مەیڤەخۆر و سەرخۆشە، لەو را تشتێن ڤالا دبێژە و ئالۆز و پەریشە یە.

٢٤٧٦- هەرچی کو دبێژتن هەوایە
گەر گوهـ بدەنێ نەواینێ نایە

- **هەڤبەرکرن: میر. ئۆس. رۆ.** هەواێ- **پرۆ.** نەواێ-

- **پەیڤناسی: هەوایە:** بایە، ئەڤینە- **نەوا:** ئاواز- **نای:** گەوری، قرک، بۆری یا هەواێ، بلوور، نەی–

- **جوانکاری:** پەیڤا هەوا دکارە ئیهام بە، لەورا کو ل ڤێ مالکێ دا هەم ب واتەیا هەوا و بایێ تێ و هەم ژی ب واتەیا ئەڤینێ تێ.

- **شرۆڤە: ↓**

٢٤٧٧- ئەو نەی نە حەلال و نە حەرامە
بی پەردەیە لێ نە بی مەقامە

- **هەڤبەرکرن: حم.** لێ و-

- **پەیڤناسی: نەی**:بلوور- **حەلال**:رەوا، سەزا- **حەرام**:نارەوا، مردار- **پەردە**:هەر یەک ژ جیهێ مەقام و نۆتان ل سەر ئامیرێن سازبەندی یێ، ناوەیا هەریەک ژ نۆتێن سازان کو ب سیمێن رەش یان رەنگی ل سەر بستی یێ سازان گرێ ددن. - **مەقام**:مقام، ئاواز، پلە-

- **جوانکاری**:پەیڤێن حەلال و حەرام دژبەرن. پەیڤێن پەردە و مەقام و نەی هەڤپەیوەندن.

- **شرۆڤە**: ئەو هەرچی دبێژە هەوایە، ئەگەر هوون باش گوچکێ خوە بدەنێ، هوونێ ببهێن کو ئەو گۆتنێن وی دەنگێ بلووری یە. ئەو بلوورا وی ژی نە رەوا و نە ژی نارەوایە. ئەو بلوورا بێ پەردەیە لێ نە بێ مەقامە.

بالکێشی: خانی لێرە دا ب جورەکی هۆزانانە و نیڤەسەرگرتی ئشارەیی رەوشا زمانێ کوردی دکە و زمانێ کوردی و هەلبەستێن کو ب ڤی زمانی تێنە نڤیسینێ، دوەکینە بلوورەکی کو لێدانا وێ هەم رەوایە و هەم نارەوایە. لەورا کو زمانێ کوردی ل بال گەل رەوایە و نەتەوەیەک ب وی زمانی دئاخڤن، لێ ئەو زمانێ نەتەوەیەکی ل بال هێزێن سەردەست و زۆردار نارەوا و بەربەند کریە. ئەو زمانا هەرچەند ل سەر نەهاتییە کارکرنێ و وەکی پەردەیێن سازان نەهاتییە ژێک جوداکرن و ڤەژاندن و ڤەچڕاندنێ، لێ وەکی نەیێ خودانێ پلە و پایەیەک بلند و دەنگ و ئاوازەکی خوەشە.

٢٤٧٨- کوردی، عەرەبێ، دەری و تازی
تەرکیب کرن ب هەزل و بازی

- **هەڤبەرکرن**: میر. کوردی و عەرەبی و تازی-
- **پەیڤناسی**:**تەرکیب کرن**:تێکهەل کرن، تەڤی هەڤ کرن، لێکدان- **هەزل**:یاری، حەنەک، لاقردی یێن سڤک - **بازی**:لەیز-

- **جوانکاری**:پەیڤێن کوردی، عەرەبی و تازی هەڤبابەتن. پەیڤێن هەزل و بازی ژی هەر وسان.

- **شرۆڤە**:↓

٢٤٧٩- هندەک ژ فەسانەیێ د بـۆهـتان
هـندەک د بەهانە هـن د بـۆهتان
٢٤٨٠- بۆهتـی و مـەهـەمـدی و سـلیقی
هن لەعل و هنەک ژ زێڕ و زیقی

- **هەڤبەرکرن: هژ.** مهه ممەدی –

- **پەیڤناسـی: فەسـانە**:ئەفسـانە، دەرەڤـۆک - **بەهـانە**:بەرهـانە، هەجـەت- **بەهـانە**:گرانبوهـانە- **بۆهتـان**:بوهتـان، تـوهمەت، ئیلاڤـە، نەراسـت، - **بۆهتی**:دەڤۆکا بۆتـانێ- **سـلیقی**: دەڤۆکـا سـلیقی یـان- **مەهەمـدی**:دەڤۆکـا مەهەمدا، کو دەڤۆکا خانی بخوە یە. مەهەمدا دکەڤە باشوور رۆژهەلاتـا بـاژارێ وانێ، چیایێ باشێت بناڤێ باشێتێ مەهەمدا بلندترین چیـایێ وێ نـاڤچێ یـە و گەلێ ناڤچێ ئەوی چیایی پیرۆز دزانن و هەرسال ب سەدان قوربانـان ل سـەر سەرێ وی ددن، هنەک کەسان ب هەلە ژ ڤـێ دەڤۆکـا کورمـانجی را دەڤۆکـا محەمەدی گۆتنە کو هەلە و شاشیەک مەزنە. –

(* گەلەک چیرۆک و سەرهاتی یێن بنەمالا مە ل گەل باشێتێ مەهەمدا و چیایێ هەرەکۆل هەیە. گۆرنا باپیرەکی من- میرزا محەمەد ئەمین - ل قۆنتارا باشێتێ مەهەمدا دایە. پ. ج.)

- **جوانکاری:** هەردو پەیڤێن بۆهتان ل هەردو نیڤمالکان دا جناسێ ساز دکن. پەیڤێن بۆهتی و مەهەمدی و سلیقی ب هەڤدو را هەڤبابەتن. پەیڤێن لەعل و زێڕ و زیڤ هەڤپەیوەندن.

٢٤٨١- خـەرمـۆهرە و مـۆرک و مـراری
هندەک د شەفاف و هن د تاری

- **هەڤبەرکرن: میر.** خەر مۆهرەک و مۆهرە-

- **پەیڤناسی: خەرمـۆهرە**: مـۆهری یـێن گـر و دانـدۆقە کـو دکنـە ئوسـتی یـێ چارپێیـان/ دەواران - **مـۆرک**: مـۆهری یـێن بچـووک- **مـراری**:مـرواری- **شەفاف**:رۆناهی-

- **جوانکاری**:پەیڤێن خەرموهرە و مراری دژبەرن. پەیڤێن خەرمـوهرە و مـۆرک و مراری هەڤبابەتن. پەیڤێن شەفاف و تاری دژبەرن.

- **شرۆڤە:↓**

٢٤٨٢- تەرسیع کرن وەکی بچـووکان
ئینانە ب قەیسەری و سووکان

- **هەڤبەرکرن: ئە.** تەرجیع - - **میر.** ئینانە قەیسەری-

- **پەیڤناسی: تەرسیع (ترصیع) کرن**:گەوهەربەندی کرن، ب هەڤ ڤە گرێدان، رێزکرن و پێڤەکرنا مۆری و گەوهەران- **بچووک**:زارۆک-

- **جوانکاری:** پەیڤێن قەیسەری و سووک هەڤپەیوەندن.

- **شرۆڤە:** من ژ بۆ ڤەهوونان و رێک و پێک کرنا ڤێ چیرۆکێ هندەک پـەیڤێن زمانێ کوردی تێکەلی زمـانێ عەرەبـی و دەری و تـاجیکی کـرن و مـن ب وان پەیڤانا لەیستن و ئـەو ل هـەڤ ئـانین و هنـدەک ئەفسـانەیێن بۆتـانێ، ژ بۆنـا مەبەستا خوە کـرن بەرهـانە و ئـەو بەرهـانە و بۆهتـان و دەرەڤـۆک و چیـرۆک تێکەلی هەڤدو کرن و ب دەڤۆکێن کورمانجی یێن وەکـی بـۆهتی، مەهەمـدی و سلیڤی کو وەکی لەعل و زێڕ و زیڤان بوون، ب هنـدەک مـۆری یـێن دانـدۆقە و چاڤهشنک و مۆری و مرواریدان کو هندەک ژ وان سـپی و رۆنـاهی و چلڤلـۆک بوون و هندەک ژی رەش و تاری بوون، تێکەل کرن و وەکی زارۆکـان ئـەو ب هەڤ ڤا ڤەهوونان و ئانین بازارێ و ل ناڤ سووکا تۆرەڤانان گەڕاندن.

٢٤٨٣- هن قسـسه و هـــن ژ وان مسالن
هـنـدەک د حـەرام و هـن حەلالن
٢٤٨٤- هەر قسسه ژ حسسه بەهرەمەندن
هـەر ئـەمسەلـه گەر بزانی پەندن

- **جوانکاری:** پـەیڤێن قسسـه و مسـال هەڤبـابەتن. پـەیڤێن حـەلال و حـەرام دژبەرن.
پـەیڤێن قسسـه و حسسـه جناسـێ چـێ دکـن. پـەیڤێن ئەمسـەلە و پەنـد هەڤبابەتن.

- **شرۆڤە:↓**

٢٤٨٥- لاکن وء غەرەز ژ گوفـتوگۆیێ
مەقسوود ژ هندە جوستوجۆیێ
٢٤٨٦- زاهـرکـرنا جـەمـالێ عـەشقە
سابـت کرنا کـەمالێ عـەشقە

- **هەڤبەرکرن: هژ.** گۆیە، جۆیە-

- **پەیڤناسی: بەهرەمەند:** خودان بەهرە، خودان پار، خودان سوود، سوودمەند- **ئەمسەلە (امثلە)**: پرانەیا مثل، پەند، شیرەت، گوتنێن پێشینان- **پەند:** شیرەت-

- **جوانکاری:** پەیڤێن غەرەز و مەقسوود دکارن لێرە دا هەڤواتە بن.

- **شرۆڤە:** هندەک ژ ڤان گوتنێن من چیرۆکن و هنەک ژی مەتەلۆک و مەسەلەنە، هندەک ژ وان رەوا و هندەک ژی نارەوانە. هەر چیرۆکەک ژ پشکەک تایبەتی پێک تێ و ئەگەر هوون باش بەرا خوە بدەنێ، هوونێ ببینن کو هەر مەتەلۆکەکێ دا شیرەت و پەندەک هەیە. لێ مەبەستا من ژ ڤان گوتنانە و قێ گوت وبێژ و ئەڤ هندە لێکۆلین و لێگەڕینێ تەنێ دیارکرنا جوانی یا ئەڤێنێ و بنەجیکرنا تەکووزی و بلندایا وێ یە.

٢٤٨٧- عەشق ئایینەیێ خودا نومایە
خورشید سفەت خودآن زیایە

- **هەڤبەرکرن: میر.** خودان نما- **ئۆس.** جهان نما –

- **پەیڤناسی: خودانوما:** خودێ نوێن، خودا نیشاندەر، تشتا کو خودێ نیشان دده- **زیبا(ضیا):** رۆناهی، تریشک-

- **جوانکاری:** ئەڤین جارەکێ ب نەینووکا خودێ نوین و جارەکێ ژی ب تاڤێ را هاتییە وەکاندنێ.

- **شرۆڤە: ↓**

٢٤٨٨- غافل مەبە ژعەشقێ فیلحەقیقە
ئەی رەهرەوێ ئەقرەبوتتەریقە

- **هەڤبەرکرن: میر. زا.** مەبە ژ- **حم. ئۆس. رۆ. ئە. هژ. جا.** مەبە عێشقێ - **رۆ.** ئەی راهرەو ا قرب و تەریقە-

بالکێشی: پەیڤا **"مەبە ژ"** کێشا هەلبەستێ دئالزینە. لێ بێی وێ واتەیا هەلبەستێ نڤیشکان دبە. لێ مرۆڤ دکارە بێژە کو خانی ژ سەربەستی یا هۆزانی یێ وەج وەرگرتییە. ل جیهێ کیتەیا کن کیتەیا بلند ب کار برییە.

- **پەیڤناسی: فیلحەقیقە(فی الحقیقة):** ل راستی یێ دا- **رەهرەو:** راهرەو ، رێرەو، رێبوار، رێڤینگ- **ئەقرەبوتتەریقە(اقرب الطریقة):** نێزیکترین رێ، رێ یا ناڤبڕی-

٢٤٨٩- خوش جەوهەرە جنسێ کیمیایە
قـەدرێ وێ بـزان گـرانـبوهایە

- **هەڤبەرکرن: هژ.** وی –

- **شرۆڤە:** ئەڤین نەینووکا خودا نوێنە و خودێ د وێ نەینووکێ دا تـێ خوویـانێ. ئەو وەکی رۆژێ خودانێ رۆناهی یێ یە. ئەی رێڤینگێ رێکا نێزیکە راستی یێ، یا راستی نابە کو تو خوە ژ ئەڤینێ دوور بگـری و ژێ نەئاگـادار بـی و ئـەوێ ژ ببرا خوە دەرخی. ئەڤین گەوهەرەکە ژ جنسێ کێمیایێ، قـەدرێ وێ گەوهـەرێ بزانبە کو ئەو پڕ گرانبوهایە.

٢٤٩٠- تەبعێ وەکو سفرێ بی جەلانە
قـەلـبێ وەکـو قەلـپێ با قەلانە

- **هەڤبەرکرن: حم. هژ.** سفر و- **- ئە.** قەلپێ یا قەلانە- **حم. زا.** قەلپ و یـا قەلانە- **هژ.** قەلب و یـا قـولانە- **رۆ.** قەلـب و غـافلانە – **پـرۆ.** بـاقەلانە/یـا قەلانە/یافلانە- **جا.** قەلپ و بێ قەلانە-

- **پەیڤناسی: تەبع(طبع):** خوو، خدە، سرێشـت- **سـفر(صـفر):** پـاخر، مـس، زەنـگ- **بیجـەلا:** بـێ جـەلا، بـێ تەییسـین، تـاری و پـاخس گرتـی- **قەلـپ:** نەدوروست، سەختە، نە بنێشە- **بـاقەلانە:** ب قەلانـە، قـەلادارن، پـێ قەلایـێ هاتنە رووقالکرنێ، تشتا نە بنێشە و قەلپ کو پێ قەلایێ تێ رووقالکرنێ دا کـو جنسێ وێ یێ بنێشەیی بەلی نەبە-

- **جوانکاری:** پەیڤێن قەلب و قەلـپ جناسـێ سـاز دکـن. پـەیڤێن سـفر و قـەلا هەڤبابەتن. خانی سرشتێن حشک و رەق وەکاندییە مسێ پاخرگرتی. قـەلبێن نەی نەرم ژی وەکاندییە ئامانێ پاخسگرتی و ژەنگۆڕی کو پێ قەلایـێ هـاتبن رووقال کرنێ.

- **شرۆڤە: ↓**

٢٤٩١- ئەڤ جەوهـەرە وان دکەت موتەللا
ئەڤ سەیقەلە وان دکەت موجەللا

- **هەڤبەرکرن: هژ.** ئەو-

- **پەیڤناسی: موتەللا(مطلا):** ب زێڕ رووقالکری- **موجەللا:** سەیقەلکری، ساف و هولووکری، برقاندی-

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا ب شێوەیا تەرسیێ هاتییە ڤەهاندنێ.

- **شرۆڤە:** ئەو سرشت و خوو و خدەیێن کو وەکی زەنگێ پاخر گرتینە و ئەو قەلبێ نەدوروست و زەخەل کو پێ قەلایێ هاتنە رووقال کرنێ، دا کو قەلپی و زەخەلی یا وان دیار نەکە، ئەڤ گەوهەرا ئەڤینێ وانا ب زێڕ رووقال دکە و وانا دتڤتڤینە و پاک و ساف و سووف دکە و ددە چلڤلاندنێ.

٢٤٩٢- هەرچی کو کەسەک بکەت ئرادە
یا عەشق موریدە یا موراده
٢٤٩٣- ئاییەنەیێ عەکسێ بی مساله
گەنجینەیێ سڕێ بی زەواله

- **جوانکاری:** پەیڤێن موراد و موريد و ئرادە هەڤ پەیوەندن و جناسێ ژی چێ دکن.

- **شرۆڤە:** هەرتشتا کو کەسەک بخوازە و مراز بکە، ئەڤین ژ وان را یان موریدە و یان ژی موراد و رێڤەبەرێ وانە. ئەڤین نەینووکا وێنەیێن بێ هەڤالە، گەنجینە یا رازێن بێ نموونەیە.

٢٤٩٤- کەس نینە ژ عەشقێ بی ئەسەر بت
مومکن کو ژ زەوقێ بی خەبەر بت

- **پەیڤناسی: ئرادە:** خواست، بریاردان - **موريد:** پەیرەو، داخوازکار- **موراد:** رێڤەبەر، مراز، داخوازکری- **بی مسال:** بێ وێنە، بێ هەڤال- **بی ئەسەر:** بێ شوون، بێ کارتێکرن- **زەوق:** تام، چێژ، خۆشی- **بی خەبەر:** نەئاگادار-

- **شرۆڤە:** هیچ کەسەک تونەیە کو ئەڤین تێ کار نەکە، ئەگەر کەسەکی/کەسەکە وسان هەبە، بزانبە کو ئەو ژ خوەشی یێ بێ خەبەر و نەئاگاداره.

٢٤٩٥- هەرکەس ب قیاسێ هممەتا خو
دێ سەرف بکەت ئرادەتا خو
٢٤٩٦- لێی ئەکسەرێ عامیان نەزانن
نەفعا خو ژ بۆ خو را نزانن

- **هەڤبەرکرن: ئە.** نەفعا- **میر. رۆ. حم. جا. هژ. زا.** نەفسا-

بالکێشی: نەفسا خوە لێرە دا بێ واتەیە، نەفعا خوە دوروستە.

- **پەیڤناسی: قیاس**:ئەندازە، گۆرەکی- **سەرفکرن**:خەرجکرن- **عامی**:بـۆرەکە، بۆرەمرۆڤ، مرۆڤێ عادی و سادە، مرۆڤێ نەزان- **نەفعا خوە**: سوودا خوە-

- **شرۆڤە:↓**

٢٤٩٧- نابالغ و ئـەبـلەھ و ســـەفیھن
یا زاھـد و سـۆفی و فـەقیھن
٢٤٩٨- ئەو جاھل و ئوممی و سەفیلن
بی مورشد و رەھبەر و دەلیلن

- **جوانکاری**: پەیڤێن نابالغ و ئەبلەھ و سەفیھ ھەڤپەیوەندن. پـەیڤێن سـەفیھ و ئەبلەھ ھەڤواتەنە. پەیڤێن زاھد و سۆفی و فەقیھ ھەڤ پەیوەندن.

- **جوانکاری**: پەیڤێن جاھل و ئوممی و سەفیل ھەڤپەیوەندن. پـەیڤێن مورشـد و رەھبەر و دەلیل ھەڤواتەنە.

٢٤٩٩- نـاچـار دبـن ل عەشـقێ بـایـع
نەقدێ خو ددن ب جنسێ زایع

- **ھەڤبەرکرن: میر. ئۆس. ئـە. زا.** جنسـێ- **حـم. ھـژ. جـا. حوسـنێ - رۆ.** حسسێ- **پرۆ.** جنسێ/ حوسنێ

بالکێشی: پەیڤا حوسن لێرەدا دگەل بیر وھزرێن عارفان لێـک نـاخۆن، لـەورا کـو عارف ھەموو لایەنگرێ جوانی یێ نـە و ئـەوێ بـاش دزانـن، لێـرە دا جـنس ژ حوسنێ سەرراست تـرە.

- **پەیڤناسی: نابالغ**:نەگەھەشتی، نڤیشکان- **ئەبلەھ**:گێل، نەزان- **سەفیھ**: نەزان- **زاھد**:تەرکەدونیا- **سۆفی**:سۆفیلکە، ل بال عارفان کەسێ کـو ھـەر خەریکـی تاعەت و عبادەتانە و وە دھـزرە کـو دکـارە ب رێکـا تـاعەت و عبادەتـان بچـە بھەشتێ- **فەقیھ**: فەقی، کەسێ کو فێری کار و بـارێ ئـایینێ دبـە.شـاگردێ مزگەفتێ، زانایێ ئایینی- **جاھل**: نـەزان- **ئـوممی**: نەخوانـدی، نەخوانـدەوار- **سەفیل**:نزم و بلەنگاز- **رەھبەر**:رێڤەبەر، مورشد، مـوراد- **دەلیـل**:رێنیشـاندەر، رێنموون- **بایع**: فرۆشیار- **نەقد**:نەقـدینە، پـارە و زێـڕ و زیڤـێ ھەیـی و ل بەردەست- **جنس**: مال- **زایع(ضایع)**:ھەدەر، زەحی، خەراب بوویی-

- **جوانکاری**:پەیڤێن بایع و جنس و نەقد ھەڤپەیوەندن.

- **شرۆڤە:↓**

٢٥٠٠- هن سەرف دکن ب عەیشێ دونیا
هـن پـێ دکـڕن سـەرایـێ عوقبا
٢٥٠١- ئـەڤ هـەردو جەلەب دبن زیانکار
مـەحـرووم دبـن ژ زەوقـێ دیدار

- **پەیڤناسی: عەیشێ دونیا:** ژیانا جیهانێ، خوەشـی یـێن جیهـانێ - **سـەرایێ عوقبا:** مالائاخرەتێ، مەبەست ژێ جیهانا پاشـەمەرگێ یـە- **جەلـەب:** نـەوع، دەستە، کۆم- **زەوقێ دیدار:** خۆشی یا دیتنێ، مەبەست دیـدارا خـودایە ل رۆژا پەسلانێ دا-

- **شرۆڤە:** هەرکەس گۆرەکی شیان و پێزانینا خوە، داخواز و ڤیانا خوە دمەزخینە و ب کار دبە. لێ پشکا زۆرە نەخوەندەواران نەزانن و سوود و بەهرەیا خوە بـاش ناس ناکن. پشکا زۆرە وان نەقەبلی و گێل و سەفێکن. یان ژی زاهد و سـۆفی و فەقینە. ئەو نەزان و نەخوەندەوار و سەفیل و بەلەنگـاز و بـێ رێڤەبـەر و بـێ مورشد و بێ رێنیشاندەرن، لەورا ب نەزانی و نەچاری ئەڤینا خـوە دفرۆشـن و نەقدێ ئەڤینا خوە ددن جنسەکی خەراب و پایمال بوویی. هندەک کەس ئەڤینا خوە ددن ژیان و پێخوەشی یێن جیهانێ و هندەک کەس ژی ب ئەڤینـا خـوە ژ خـوە را بهیشـتێ دکـڕن. ئـەڤ هـەردو جەلەبانـا ژی زەرەر و زیـانێ دکـن و ژ خوەشی یا دیدارا خودێ بێ پار و پشک دمینن.

بالکێشی: لێرە دا خانی بیر و هزرا خوە یا فەلسەفی رادگەهینە و دبێژە، ئەوانێ کـو دبن ئەڤیندار دا کو ل ڤـێ جیهانـا خـاکی دا بگـەهن دلبـەر و دلـدارێن خـوە و هەروسان ئەوانێ کو ژ بۆ چوونا بهەشتێ دبن ئەڤیندارێ عبادەت و تاعاتـان و ئەڤینا خوە ل رێکا گەهیشتنا بهەشتێ دا دمـەزخینن، هـەردو ژی زەرەر وزیـانێ دکن. مرۆڤ دەبێ ژ بۆ گەهیشتنا ب خودێ و دیتنا خودێ ببە ئەڤیندار و ئەڤینـا خوە ل وێ رێکێ دا ب کار ببە.

(٥٩)

بەیانێ مەراتب و مەدارجێ سولووک و وسوولێ ئللا ئەللاهە و مەراسمێ فەنایێ فی ئەللاهە و بەقایێ بئەللاهە

٢٥٠٢- ساقی وەرە بێژە من چ لەونە
ئەڤ کەونە خەیالە یانێ خەونە
٢٥٠٣- تەعبیر مەکە کو ئەو بەتالە
تەسویر مەکە کو ئەو خەیالە

- **هەڤبەرکرن: میر.** ئەڤ، ئەڤ-

- **پەیڤناسی: چ لەونە:** چ رەنگە، چاوایە، چ لۆنە- **کەون:** جیهان، جیهان ب عەرد و ئاسمانان ڤە- **کەونەخیال:** خیالێ کەون، کەونە هزر- **تەعبیرکرن:** راڤە کرن، واتەلێدان ل رێکا لێ هزرین و بۆچوونێ – **تەسویرکرن:** گومانکرن، وێنە گرتن و نتلاندن، نەقشاندن-

- **شرۆڤە: ↓**

٢٥٠٤- ئاغاز ئەگەر چ رەنگ حەیاتە
ئەنجامێ حەیاتێ وێ مەماتە
٢٥٠٥- یەعنی کو وجوود بی وجوودە
خوش خلقەتە حەیف بی خولوودە

- **هەڤبەرکرن: هژ.حم.** وجوودە - - **هژ.** حەیفە-

- **پەیڤناسی: ئاغاز:** سەرەتا، دەستپێک- **رەنگ حەیات:** ل رەنگێ ژیانێ دا- **ئەنجام:** کوتایی، داوی- **مەمات:** مرن- **وجوود:** هەیی- **بی وجوود:** تونە- **خۆش خلقەت:** خۆش ئافریایی، خۆش چێ بوویی- **حەیف:** موخابن- **خولوود:** هەرمان-

- **شرۆڤە:** هەی مەیگێڕێ وەرە ژ من را بێژە کانێ چاوایە؟ گەلۆ ئەڤ ژیانا مە کەونە خەیالە یان خەونە. لێ تکایە ئەوێ وسان راڤە نەکە کو تو بێژی ئەو پووچ و بەتالە، یان ئەوێ وسان نەنمینە کو تو بێژی ئەو خەیالە. سەرەتا هەرچەند کو وەکی ژیانێ یە، لێ بنەتا و کوتایا ژیانێ نەمانە. واتە هەبوونا جیهانێ تونەبوونە. ئەڤ هەبوونا ئافراندنەک پڕ جوانە، لێ موخابن ئەو هەرمانە نینە.

٢٥٠٦- ئەفلاک و عەناسر و مەوالید
ئەخلات و تەبایع و مەقالید
٢٥٠٧- ڤێکرا د بەدیعولئشتراکن
تێکدا د سەریعولئنفکاکن

- **پەیڤناسی: ئەخلات(اخلاط):** پڕانەیا خلط، ئەو ماکەیێن تەڕ کو ل لەشێ جانلبەران دا هەیە و بریتینە ژ: خوون، بەلغەم (چلم، سپیئاڤ)، سەودا (رەشاڤ)، سەفرا (زەرداڤ) – **ئەخلات:** تشتێن تێکەل-**تەبایع (طبایع):** پڕانەیا طبیعت، خوو، خدە، سرێشت- **طبایع اربعە:** سرێشتێن چوارانە، تەری، حشکی، ساری، گەرمی/ خوون، چلم، زەراڤ، رەشاڤ / ئاڤ، ئاگر، خاک، باک - **بەدیعولئشتراک(بدیع الاشتراک):** هەڤپشکێن جوان، تشتێن کو ب جوانی و رێک و پێکی تێکەلی هەڤدو بوونە و پێکڤە هاتنە ئافراندنێ – **سەریعولئنفکاک (سریع الانفکاک):** ژ هەڤ جودا بوویێن ب لەز، تشتێن کو ب لەز ژ هەڤدو ڤەقەتیانە و نە وەکی هەڤ بوونە-

- **شرۆڤە:↓**

٢٥٠٨- سەر رشتەیێ گەوهەرا بەقانە
سەرمایەیێ عللەتا فەنانە
٢٥٠٩- هندەک د سەقیل و هن خەفیفن
هندەک د خەفی و هن لەتیفن
٢٥١٠- هەرچەندە ژ بۆ مە ئەسل و بیخن
هەر چار ژ بۆ مە ئاخشیخن

- **هەڤبەرکرن: میر. حم. رۆ. زا. جا.** بیخن، ئاخشیخن - **هژ.** هەمکار و ژ بۆ مەرا مەزیجن، هەر چوار ژ بۆ مە ئاخشیجن- - **ئە.** بیخن، ئاخ و شیخن- **حم. زا.** ئاخ شیخن- - **پرۆ.** هەرچەند ژ بۆ مە ئەسل پنجن چارن، هەرچار ژ بۆ مەرا بژارن-

- **جوانکاری:** پەیڤێن سەقیل و خەفیف دژبەرن. پەیڤێن ئەسل و بیخ هەڤواتەنە.

- **پەیڤناسی: رشته**: هەڤدە، داو، تێل، تا- **سەررشته**: سەرەتا، سەرێ هەڤدەیێ- **بەقا**: مانەوە- **سەرمایە**: سەرمیان، سەرمەیان، دەستمایە- **عللەت**: هەگەر، هۆ- **فەنا**: نەمان- **سەقیل(ثقیل)**: گران- **خەفیف**: سڤک- **خەفی**: ڤەشارتی - **لەتیف(لطیف)**: نەرم و نازک و رەوان و تەنک – **ئەسل (اصل)**: پنج، ریشە، رەھ، کۆک- **بیخ**: رەھ، ریشە- **ئاخشیخ**: ئاخشیگ، ئاخشیج، هەرچوار ماکەییّن هەبوونێ: ئاڤ و ئاگر، خاک و باک-

- **شرۆڤە: ↓**

٢٥١١- ئاگر ڤەمرت هەوا هەوایە
ئاڤ ئەر چکیا هەبا هەبایە

- **هەڤبەرکرن: هژ. ڤەکوژی-**

- **پەیڤناسی: هەوا**: با- **هەوا**: بێکار، هێچ و پووچ- **ئەر**: ئەگەر- **چکیا**: مرچقی، چکبوو- **هەبا**: تۆزا هوور ل ناڤ هەوایێ دا کو تەنێ ل بەر تریشکێن تاڤێ دیار دکە- **هە بایە**: هە ل بایە، هە ل هەوا ل با دبە، بێتونە یە، هەما بایە، هەر بایە-

- **جوانکاری**: هەردو پەیڤێن هەوا و هەردو پەیڤێن هەبا جناسێ ساز دکن. پەیڤێن ئاڤ و ئاگر دژبەرن. پەیڤێن ئاگر، ئاڤ، هەوا و هەبا هەرچوار ماکەییّن ژیانێ نە و هەڤپەیوەندن.

- **شرۆڤە**: چەرخێن ئاسمانان و ماکەییّن هەبوونێ و زارۆکێن وان، خلت و سرشت و ڤەکرۆکێن وان، پێکڤە تشتێن جوان و نوو چێکری و هەڤپشکن، هەموو ژی زوو ساز و ژ هەڤدو جودا و ڤەقەتیایی نە. ئەوانا سەرەتا و سەرەبەندا گەوهەرا مانەوەیێ نە. هەر ئەو ژی هۆ و هەگەرێن نەمانێ نە. هندەک ژ وان گران و هندەک ژی سڤکن، هندەک ژ وان ڤەشارتی و هندەک ژی نەرم و نازکن. هەرچەند کو ئەو ژ مە را رەھ و ریشە و هەگەرا هەبوونێ نە و هەرچار ژ بۆ مە ئاخشیجانن، لێ ئەگەر ئاگر بڤەمرە، هەوا هەوایە و ڤک و ڤالایە، ئاڤ ئەگەر بچکە، تۆزێ ل هەوا با بە. (واتە ئەڤ هەرچارانە: ئاڤ و ئاگر، خاک و باک ب هەڤدو ڤا گرێدایی نە، هەوا نەبە ئاگر نابە، ئاگر نەبە هەوا چێ نابە، ئاڤ نەبە خاکێ ببە تۆز و ل هەوا بابە. خاک تونە بە ئاڤێ ل کو بە؟

٢٥١٢- ئەفلاک مسالێ ئاسیابن
هەموارە ب چەرخ و ئنقلابن
٢٥١٣- دەخلێ ل وء ئاشێ ئادەمینە
مەتموورەیێ ئەرزێ ئاردەلینە

- **هەڤبەرکرن:** میر. ئە. حم. رۆ. هژ. ل وی ئاشی- - حم. ئەرزی- هژ. ئەرزێ-

- **پەیڤناسی: ئاسیاب.** ئاش، ئاشێ ئاڤێ- **هەموارە:** هەردەم- **چەرخ:** دۆلاب، زڤڕۆک- **ئنقلاب:** گەڕ و زڤڕین ب هەر ئالی دا، ڤەرگەڕیان، ڤەرگەڕاندن، ژ رەوشەکێ بۆ رەوشا دی برن- **دەخل:** دان، گەنم و جەھ و شلێر و گارس و هەر دانەیێن کو کێری چێکرن و پاتنا نانێ بێن - **ئادەمی:** مرۆڤ- **مەتموورە(مطمور):** بنعەردک، بنێ عەردێ - **ئەرز(ارض):** عەرد، ئەرد- **ئاردەلین:** ئاردەلینک، کۆرکا کو ئارد ژ بن بەراشێ ژۆردا تێ و ل وێ دا بەرەڤ دبە-

- **شرۆڤە:** چەرخێن ئاسمانان وەکی چەرخێن ئاشینە، هەردەم دزڤڕن و ل هەڤ دگەڕن و لێک دگوهۆڕن، دەخلێ وان ئاشانا ژی مرۆڤن. بنێ ئەردێ ژی ئاردەلینکا وان ئاشانایە.

٢٥١٤- ئەو دانە ب نۆبەت و تەوالی
دائم دژڤن ژ دەڤ جەوالی

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** درژت- **میر.ئۆس.** چەوالی-

- **پەیڤناسی: نۆبەت:** گەڕەد- **تەوالی:** ل دوو هەڤدورا- **جەوال:** چیوال، جهال، تۆربەیەکی مەزنە کو ژ ریس یان ژی ژ موویێ بزنان و ل هندەک جیان دا ژی ژ کنف و کندران دتەونن و تایبەتی هلدان و هەلگرتنا دەخل و دان و کەلمەلایە-

- **جوانکاری.** پەیڤێن ب نۆبەت و تەوالی هەڤواتەنە.

- **شرۆڤە: ↓**

۲۵۱۵- هەرچی رژییا دبت موجەززا
ژێک را دبت و دبت موهەززا

- **هەڤبەرکرن: حم. هژ.** دبت و دبن- **میر. رۆ.** دبتن دبت - **ئە.** موهەزا-
- **پەیڤناسی: موجەززا:** پرتی پرتی، پرت پرتی، ژێک ڤەقەتیایی و جودابوویی- **ژێک رادبت:** ژێک بەردده، ژ هەڤ بەردده، ژ هەڤ دقەتە- **موهەززا:** هزهزی، پلپلی، ژێک بەردایی-
- **شرۆڤە:** ئەو دەخلانا ل گەڕێ دا و ب سرێ و ل دوو هەڤ را هەردەم ژ دەڤێ چەوالی دڕژن و هەرچی کو ژ دەڤ چەوالی رژیا، دکەڤە ناڤ بەراشان و هوور دبە و ژ هەڤ بەردده و دهزهزە و دپلپلە.

۲۵۱٦- تەخمیر دکن ژ نوو ڤە تەکرار
ئەو قالبێ قەلبێ قابلێ نار

- **هەڤبەرکرن: میر.** ئەڤ – **هژ. حم. رۆ. ئە.** ئەو قالبێ قەلبێ قابلو ننار- **ئۆس.** ئەو قالبێ قەلب و قابلوننار- **پرۆ.** ئەو قالب و قەلبێد-
- **پەیڤناسی: تەخمیرکرن:** مەیاندن، هەڤیرکرن و هێلان و ترش کرن- **قالب:** قالک، داریژک - **قەلب:** دل، قەلپ، نەدوروست- **قابلێ نار:** هێژایی ئاگرێ، هێژایی شەوتاندنێ-
- **جوانکاری:** پەیڤێن قالب و قەلب و قابل جناسێ ساز دکن. و لێڤەگەڕا پیتا "ق" موسیقایێ دئافرینە.
- **شرۆڤە: ↓**

۲۵۱۷- ئەوچەندە دکێشن ئەو سەیاسەت
رازینە ب مەرتەبا نەجاسەت

- **هەڤبەرکرن: میر.** رازینە ئەو-
- **پەیڤناسی: سەیاسەت:** ئێش و ئازار، شکەنجە- **مەرتەبە:** پلە- **نەجاسەت:** پیسی-
- **شرۆڤە:** دیسان ئەو چەرخ و زڤرۆکانا وانا دکن هەڤیر و سەر ژ نوو وان قالبێن قەلپ و هێژایی شەوتاندنێ دادرێژن. ئەوانا هند جەنجەرات و ئازار و ئشکەنجەیێ دبینن، کو ب پلەیا پیساتی یێ ژی پێخۆشن.

٢٥١٨- فيلجوملە نە موردە و نە ئەحيا
بەر مەوجبێ لايەمـووتو يەحيا

- **پەيڤناسی: موردە:** مری- **ئەحيا:** زندی- **لايەمووتۆ يەحيا:** نەمر نەژی، نەبمرە و نە بژی.

- **جوانكاری:** ئەڤ مالكا هەلبەستێ ئقتباسە ژ ئايەتا ٧٤ ژ سووړەيا ٢٠ كو دبێژە: **" انه من يات ربه مجرما فان له جهنم لايموت فيها و لا يحيى"** واتە هەر كێ گونەهكار بێتە بال خودايێ خوە، ژ بۆ وی يە دۆژەھ، كو تێ دا نە بمرە و نە ژی بژی.
هەروسان هەردو ئايەتێن قورئانێ يێن١٢ و ١٣ ژ سـووړەيا ٨٧ كـو دبێـژە: **" الـذی يصلی النار الكبری. ثم لا يموت فيها و لايحيى"** واتە دێ تام بكە ئاگرێ مەزن و پاشێ تێ دا نەبمرە و نە ژی بژی.

٢٥١٩- ئـلـلا كـو نەفـيسێ پاک تينەت
يەعنی كو نفووسێ نيک سيرەت

- **پەيڤناسی: نەفيس:** گرانبوها، پڕانەيا نـەفس، لـەش، بـەدەن- **پـاک تينـەت:** تۆزپاقش، ئاخپاک- **نفووس:** پڕانەيا نەفس، جان، رەوان- **نيک سـيرەت:** پـاک ئاكار، ئاكارپاک-

٢٥٢٠- دێهقان ب خوسووسييەت هلينت
وی دانـەيـی خـاسـەتـەن بچينت

- **هەڤبەركرن: ئە.** خاسێ دا بچينت-

- **پەيڤناسـی: دێهقـان:** وەرزگـار، گونـدی- **خوسووسـييەت(خصوصـيت):** ب تايبەتمەندی- **هلينت:** هلينە، راكە، هلدانا چاندنی يێ- **خاسـەتەن(خاصـتا):** ب تايبەتی، ب شێوەيەک تايبەتی-

- **شـرۆڤە:** گـۆرەكی ئاياتـا قورئـانێ ئـەوان هەمـوو ژی ل نـاڤ ئـاگری دا ل رەوشەک نەمر نەژی دا دمينن، تەنێ جانێن پاک سرشت و رەوانـێن پـاک تـێ نەبە. وەرزگار ئەوانا ب تايبەتی هلتينە و وان دانەيانا ب تايبەتی دچينە.

۲۵۲۱- حەتتا نەڕزت هەلاک نابت
ناڕوسکت و قەنج پاک نابت

- **هەڤبەرکرن: هژ.حم.** نارسکەت-
- **پەیڤناسی: هەلاک:** مری، ژ هۆلێ رابوویی- **ناروسکت:** هێشین نابت-
- **شرۆڤە:** ئەو دانەیانە هەتا کو نەڕزن و ژ ناڤ نەچن، ناروسکن و ب دوروستی پاک نابن.

۲۵۲۲- وەقتێ رەسییا و بوویە خووشە
وی دێ بقوتن ژ بـۆی تووشـە
۲۵۲۳- ئاشێ دەڤ و چەقچەقا زەبانان
ئـاڤـا دەهـەن و بـەرێ ددانان

- **هەڤبەرکرن: میر.** دەڤە- **رۆ.** دەڤ چەقچەقا- **ئە.** پەری/پری –
- **پەیڤناسی: رەسیا:** گەهشت، ئەڤ پەیـڤ ژ ریشـا رەسـیدەن یـا فارسـی یـە- **خووشە:** گوشی، سـمبل، گـولی یـێ دەخـلء - **تووشـە:** زاد، راتـب، خوەرەکـا رێبواران- **چەقچەق:** چەقچەقۆک، لەقلەقۆک، دارکەکـی رەق و درێـژە کـو پـێ بەندەکی ب سوولکا ئاشء ڤە گرێددن و سـەرێ وێ هەمـانێ دگـەهینن سـەر بەراشء، ئەرکا چەقچەقۆکێ ئەوە کـو سـوولکا دەخـلء بهەژینـە، داکـو دەخـل بەرەبەرە ژ سوولکێ برژە سـەر گـەوری یـا بـەراشء و هـەر وسـان ب رادەیـا دەنگێ چەقچەقۆکێ را ئاشڤان ب گوژا ئاڤێ و گـەرا بـەراشء ئاگـادار دبـە. - **ئاڤادەهەنء:** ئاڤا دەڤء، گلێز- **بەرێ ددانان:** کەڤرێ ددانـان، ددان ب بـەرێ ئاشء هاتییە وەکاندنێ-

- **جوانکاری:** پـەیڤێن دەڤ و دەهـەن هەڤـواتەنە. پـەیڤێن دەڤ، زەبـان و ددان هەڤپەیوەندن. دەڤ و ددان ب ئاشی را هاتنە وەکاندنێ، زمـان ب چەقچەقۆکـا ئاشی را هاتییە وەکاندنێ.

۲۵۲٤- ئەوچـەند ئەوء دەق ددن دهێرن
ئەوچەندە د شەهرێ تەن دگێڕن

- **هەڤبەرکرن: هژ. ئۆس. زا. جا.** دشەهرێ تەن - **میر. ئە.** دشۆهرەتن- **رۆ.** شهرتن- **پرۆ.** د شەهر دا دگێڕن-

- **پەیڤناسی : دەقدان :** کوتان- **شەهرێ تەن :** باژارێ بەدەنێ-

- **شرۆڤە : ↓**

٢٥٢٥- ئەوچەند دقوتن ئەوی عەمەلدار
حەتتا وەکو هوور ببت وەکی ئار

- **هەڤبەرکرن : هژ.** وی ئەڤ عەمەلـدار- **رۆ.** ئـەوی عەمەلـدار- **پـرۆ.** وی ئـەڤ عەمەلدار - **- میر.** بت- **ئە.** دبت- **ئۆس.** حەتا کـو هـوور ببـت- **رۆ.** حەتـا وەکو هوور بت وەکی ئار-

- **پەیڤناسی : عەمەلدار :** کارکەر، پالە، کاربدەست، فەرمانبەرێ دیوانێ-**ئار :** ئارد-

- **شرۆڤە :** دەما کو ئەو دەخلا گەهیشت و گوشی گـرت، دێ وی دەخلـی ژ بـۆی زمهێڕی بکوتن. ئاشێ دەڤ و چەقچەقۆکا زمان و گلێـزا دەڤ و بـەرێ ددانـان هند ئەوی دکوتن و دهێرن و هنـد ئـەوی ل بـاژارێ بەدەنـێ دا دگـەڕینن، کـار بدەست و کارگێڕ هند ئەوی دکوتن هەتا کو بینانی ئاردء هوور ببە.

٢٥٢٦- حاسل کو ژ پاشء وان جەفایان
دێ بـیتـە تـەسـەڕوفـا قـووایان

- **هەڤبەرکرن : هژ.** پاشێ-

- **پەیڤناسی : دێ بیتە :** دێ ببە، یێ ببـە **/دێ بێتـە :** دێ بـێ، دێ وەرە، یـێ بـێ- **تەسەڕوف :** دەست تێ وەردان، داگیرکرن- **قوا(قوی) :** هێز-

- **شرۆڤە : ↓**

٢٥٢٧- گەھ جازبـێ بـاتنـی ڤەکێشت
گەھ ماسکە بگڤێشت و بئێشت

- **هەڤبەرکرن : ئە.** بکێشیت. ل رەخ دا ژی نڤیسییە؛ ڤەکێشیت-

- **پەیڤناسی : گەھ :** دەم، جارجارا- **جازب(جاذب) :** کێشەر، کاشۆک- **جـازبێ باتنی :** جازبەیێ باتنی، کێشەرێن نەبەدی، کاشۆکێن نادیار- **ماسکە :** راگر-

- **جوانکاری:** پەیڤێن جازبە و ماسکە دژبەرن.

- **شرۆڤە: ↓**

٢٥٢٨- دەم هازمە بت ئەوی بکەت هەزم
دەم دافعە بت ئەوی بکەت کەزم

- **هەڤبەرکرن: ئە. ئۆس.** بیت، بیت – **هژ.** بێت، بێت- **رۆ.** بت ، بێت- **هژ.** ئەوێ ، ئەوی-

- **پەیڤناسی: هازمە(هاضمە):** هەزمکەر، حەلکەر، گەورینەر- **دەم هازمە:** دەما گەورینێ، گەهشتی دەما گەوراندنێ، هێژایی گەوراندنێ - **هەزم:** گەوراندن- **دافعە:** پالدەر، دوور کر- **دەم دافعە:** دەما دوور کرنێ، تشتا کو دەما دوورکرن و ئاڤێتنا وێ گەهشتبە، هێژایی ئاڤێتنێ - **کەزم(کظم):** پێشی لێ گرتن-

- **شرۆڤە:** ب کورتی پشتی وان هەموو جەفا و جەنجەراتانا ئەوێ بکەڤە ژێر دەستێ هێزان. جارنا هێزا ڤەکێشا هوندورانی دێ وی ڤەکێشە و جارنا هێزا راگر دێ وی بگڤێشە و بئێشینە. کو هاتە دەما گەوراندنێ، هێزا گەوراندنێ دێ وی بگەورینە، کو هاتە دەما بەردان و رۆکرن و دوور کرنێ، هێزا راگر دێ پێشی یێ لێ بگرە.

٢٥٢٩- تەندووری مەعددە وێ بپێژیت
هەرچی کو خەرابە ژێ برێژیت
٢٥٣٠- تەسعید بکەن هەچی لەتیفە
تەنزیل بکەن هەچی کەسیفە

- **هەڤبەرکرن: میر.** تەنوورا – - **پرۆ.** هەرچی

- **پەیڤناسی: تەندوور:** تەنوور ، کووریا نانپاتنێ- **مەعددە:** مێعدە، ئاشک، هوورک- **تەسعید(تصعید):** بەر ب ژۆرێ برن، بلندکرن- **تەنزیل:** بەر ب ژێر برن، بەرژێرکرن- **کەسیف(کثیف):** نەپاک، پیس، پنتی-

- **شرۆڤە:** تەندوورا مەعدە دێ وی بپژینە و هەرچی ژ وی کو خەراب و پیسە دێ برژینە. هێزێن نەپەنی دێ هەر چی یا کو نەرم و نازک و خوەشکە ببەن ژۆرێ و هەر چی کو پیس و قرێژوویە، دێ ژۆر دا بەردن.

٢٥٣١- پاشێ ژ وێ ئەلتەفی جودا کەن
تەمییز بکەن ژ هەڤ بەلا کەن
٢٥٣٢- تەبباخێ حەرارەتا غەریزی
سەبباغ و مومەییزێ تەمیزی
٢٥٣٣- تەوزیع بکەت ل جسم و ئەعزان
مەعموور ببن جەهات و ئەرکان

- **پەیڤناسی: ئەلتەفی(الطفی):** یا هەرە نەرم و رەوان، هەرەپاقش و نەرم، -- ذذ--ذ--ذذنەرمترین- **تەمییز:** ژهەڤدو ڤەقەتاندن- **بەلاکرن:** ژێک دوورکرن، بژقاندن- **تەبباخ (طباخ):** ئاشپێژ- **حەرارەت:** گەرما- **غەریزی:** سروشتی- **سەبباغ (صباغ):** رەنگرێژ، کەسێ کو ریس و جل و بەرگان رەنگ دکە- **مومەییز:** جوداکەر، ژ هەڤدو جوداکەر، ناسکەر- **تەمیزی:** پاکی، پاقشی، ناسکرن- **تەوزیعکرن:** بەلاکرن، بلاوکرن، دابەشکرن، پارڤەکرن- **جسم:** لەش- **ئەعزان(اعضان):** ئەعزایان، ئەندامان- **مەعموور:** ئاڤادان- **جەهات:** رەخ، ئالی- **ئەرکان:** پڕانەیا روکن، خیم، پایە-

- **شرۆڤە:** پاشێ ژ وێ هەرچی یا کو هەرە بژارە و هەرە نەرم و نازکە، دێ ڤەقەتینن و ژ هەڤدو جودا بکن و ببژێرن. ل دوو را ئاشپێژێ گەرمایا سروشتی و رەنگرێژ و کارگێرێن ژ هەڤدو جوداکرنێ دێ وانا ل لەش و ئەندامان پەخش و بەلاو بکن، دا کو هەر رەخ و خیمێن لەشء ئاڤەدان ببە.

٢٥٣٤- دیزا جەگەر و دلێ زوجاجی
تەقتیر بکەن مەیا مەزاجی
٢٥٣٥- حاسل عەرەقا مەیا حەیاتێ
تەقتیر کو بوو وەکی نەباتێ
٢٥٣٦- هێژا ژ زوهووری ڤان شوئوونان
بوو قابلێ عالەما بتوونان

- **هەڤبەرکرن: میر. بوون-**

- **پەیڤناسی: دیز:** دیزک، ئامانا کاخکی تایبەتی کەلاندنا خوەرکێ- **زوجاج:** شووشە- **تەقتیر(تقطیر):** دلۆپ دلۆپ کرن، دادلۆپاندن، نوقوتاندن، داپالاندن - **مەزاجی:** تێکەلبوویی- **عەرەق:** خووی، ڤەخواردنێن کو ژ رێکا دادلۆپاندن و خوویدانا ئامانان دەستڤە تینن- **نەبات:** جەوهەرا شەکرء، شەکرێ

شووشـــه‌کی، شـــیره‌یا قه‌نـــدء - **هێـــژا**: لێـــره دا تـــێ ب واته‌یـــا ده‌مـــا کـــو- **زوهوور(ظهور)**:دیاربوون- **شئوون**: کاروبار- **بتوون(بطـون)**: پڕانه‌یـا بطـن، زک، هوندوڕ-

- **شرۆڤه**: دیزا جه‌گه‌رێ و شووشه‌یا دلـی ئـه‌وێ مه‌یـا مه‌زاجـی دێ داپـالینن و ده‌ماکو عه‌ره‌قا مه‌یا ژیانێ هاته داپالاندن و دانوقوتاندنێ، پشتی دیاربوونا ڤـان هه‌موو کار و بارانه، تازه ئه‌و دبه هێژایێ جیهانا هوندوڕانی.

۲۵۳۷- گه‌ه غۆته دخۆت د به‌حرێ مائی
ره‌نـگین دبـتن ده‌مـه‌ک دێمائی

- **هه‌ڤبه‌رکرن: هژ.** دیمائی-

- **په‌یڤناسی: غۆته‌خوارن**:نۆقمبوون، جوومبوون- **به‌حرێ مـائی**:ده‌ریایـا ئـاڤی- **دێمائی**: ده‌مایی،ده‌ماوی، خوونین-

۲۵۳۸- ده‌م عـه‌قد دبت ژ بۆی ته‌رکیب
ته‌سویر دبت ب نه‌زم و ته‌رتیب

- **هه‌ڤبه‌رکرن: هژ.** بۆ وی-

- **په‌یڤناسی: عه‌قدبوون**:مه‌یین- **ته‌سویربوون**:وێنه‌داربوون، شکل گرتن-

- **شرۆڤه**: گه‌ه ل ده‌ریایا ئاڤی دا نۆقم دبه و ده‌مه‌کێ ل ره‌نگێ خوونێ دا ره‌نگین دبه. گه‌ه ژی ژ بۆی تێکه‌لبوون و هه‌ڤبه‌ندی یێ تێ گرێدانێ و دمه‌یه و ل دوو را ب ریّک و پێکی هه‌ڤ دگره و وێنه‌دار دبه.

۲۵۳۹- ته‌رکیب کو بوو مسـالێ مه‌رجان
بوو عه‌کس په‌زیرێ پەرتەوا جان

- **هه‌ڤبه‌رکرن: هژ.** پورته‌وا-

- **په‌یڤناسی: مه‌رجان**: لاوره‌ک ده‌ریایی یه کو جوره‌ک مۆری یان مروارید ژێ ده‌ست ڤه تینن، جورەک مۆرکێن سۆره - **عه‌کسپه‌زیر**: وێنه‌په‌ژێر، په‌ژرینه‌رێ وێنه‌یێ، په‌ژرینه‌رێ که‌وانه‌دانێ، ئسپێنه‌کر- **پەرتەو**: رۆناهی، تریشک-

- **شرۆڤه: ↓**

٢٥٤٠- ئەو جان چییە موهجەیا نەباتێ
ئەو موهجەیە مەنشەئا حەیاتێ
٢٥٤١- هـنـدی وەکـو سـاکـنێ بتوونە
خامووشـە و خوارنا وی خـوونە

- **هەڤبەرکرن: میر. پـرۆ.** موهجەتـا، ئـەڤ پەیـڤ ب عەرەبـی مـوهجەتە، واتـە موهجەتا ژی دوروستە- **- هژ.** خامۆش –
- **پەیڤناسی: موهجە:** خوونا دلی- **موهجە:** ماکا هەبوونێ، جان- **مەنشەء:** ژێدەر، ماک- **ساکن:** راوەستایی، سەکنی، مالگرتی، بنەجی- **خامووش:** کڕ و بێدەنگ-
- **شرۆڤە: ↓**

٢٥٤٢- وەقتـێ کـو ژ مـەزرەعا خەفایێ
ئەو سەبزەیێ تەڕ بکەت نەمایێ

- **هەڤبەرکرن: حم. رۆ. هژ.** مەزرەعێ **- - هژ.** نومایی-
- **پەیڤناسی: مەزرەعا:** مەزرەعەیا، زەڤی یا **- خەفا:** نادیار، نەپەنی، ڤەشارتی- **سەبزە:** پنجار، شینکاتی- **نەما:** بلندبوون و گەهیشتن، ئەڤ پەیڤا دگەل پەیڤا نەشو تێ، نەشو و نەما، واتە گەهشتن و مەزن بوون و بلندبوون-
- **شرۆڤە: ↓**

٢٥٤٣- وێ سەبزەیی دەمبدەم ب خوونێ
دێ ئـاڤ بـدەن ژ پـاشـء بـوونێ
٢٥٤٤- باران نە ژ فـەیزێ بـت مەدەدکار
ئـەو دانـە دبـیتە نـەخـلێ بی بار
٢٥٤٥- سـەرسـەبز دبت ژ بەرگ و باران
گەر لێ ب وەرت ژ فـەیزێ باران

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** وە- **- میر. ئە.** وێ **- هژ.** پاشێ- **-- حم.** سەر سەبزە-
- **پەیڤناسی: دەمبدەم:** هەرجار، گاڤ ب گاڤ- **فەیز(فیض):** رێژنەیا دلۆڤـانی یا خودێ- **مەدەدکار:** ئاریکار- **بیبار:** بێ بەر، بێ مێـوە- **لـێ بـوەرت:** ل سـەر بوەرە-
- **جوانکاری:** هەردو پەیڤێن باران جناسێ ساز دکن.

- **شرۆڤە:** دەما کو وەکی مرجانـان هـەڤ گـرت و ئامـادەیی پەژرانـدنا وێنـەییێن رۆناهی و تیرێژێن جانء بوو، ئەو جانێ کو ماکا هەبوونا روسکە و شـینکەیانە و ئەو ماکا کو ئەو ژی سەرەکانی و ژێدەرا ژیانێ یە، ئەو هنـدی کـو ل هونـدورِ دا جیوارە، بێدەنگە و خوارنا وی خوونە. دەما کو ئەو روسکە یا تەرِ ل ناڤ زەڤـی یا ڤەشارتی و پەنی دا دەست ب مەزن بـوون و گەهیشـتنێ بکـە، دێ پشـتی بوونێ هەر دەم ئەوێ شینکەیێ ب خوونێ ئاڤ بدەن. ئەگەر باران ژ دلۆڤـانی یێ نەبە ئاریکار، ئەو شینکەیا دێ ببە دارەک بێ بار. لێ ئەگەر ب دلۆڤانی یـێ باران ل سەر وێ دا ببارە، ئەو دێ کەسک و شین و ب بەرگ و بار بە.

٢٥٤٦- ئەو سەبزە کو بوو نەهالێ سەرکەش
سـەرخوەش کریا ژ میوەیێ خوەش

- **هەڤبەرکرن: حم.رۆ.** گریا/گەریا- **هژ.** گەڕی یا-
- **پەیڤناسی: نەهالێ سەرکەش:** شێنەیا سەربلند، فیدانا بەژن بلند- **سەرخوەش کریا:** سەرخوەش بوو-
- **شرۆڤە: ↓**

٢٥٤٧- ئەو مـیوە دەمـا گـەها کـەمالێ
بوو مەزهەرێ پەرتە وا جەمالێ

- **هەڤبەرکرن: هژ.** گیها- **- هژ.** پورتەوا-
- **پەیڤناسی: کەمال:** گیهان، گهەشتن- **مەزهەر(مظهر):** دیارگەھ-
- **شرۆڤە: ↓**

٢٥٤٨- گـەر لایـقێ عـززەتـا ئـەمیرە
وەر دەرخورێ حەزرەتا قەدیرە

- **هەڤبەرکرن: ئە.** جیهێ پەیڤێن عززەتا و حەزرەتا لێک هاتنە گوهۆڕینێ-
- **پەیڤناسی: عززەت:** رێز و قەدر- **دەرخور:** دەرخوەر، هێژا- **حەزرەت:** حوزوور، **رووبە** روو، پێشبەر - **قەدیر: شیا،** کارا، هێزدار، ناڤێ خود ێ یە-
- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا ب شێوەیا موازەنە یێ هاتییە ڤەهاندنێ. پەیڤێن لایـق و دەرخوەر هەڤواتەنە.
- **شرۆڤە: ↓**

۲۵۴۹- وی هەلدگرن ژ بۆی دیاری
بی واستە وی دبـن دیاری

- **پەیڤناسی : دیاری :** هەدیە، توحفە- **واستە(واسطە) :** نـاڤبژیکەر، هـۆ، هەگـەر، دەستەک- **دیاری :** ئەشکەراگەھ ، ل بەرچاڤان گـرتن، رابەرگـەھ ، پیشـانگەھ ، لایێ ژۆرێ-

- **جوانکاری :** هەردو پەیڤێن دیاری جوانکاری یا جناسێ ساز دکن.

- **شرۆڤە : ↓**

۲۵۵۰- فیلحال کو چوو دبیتە مەحبووب
ناڤێ وێ ل وێ دبیتە مەجزووب

- **پەیڤناسـی : ل وێ :** ل وێـدەرێ- **مەجـزووب :** راکێشـایی، جەزەبەگرتـی، راکشاندی یێ خودێ، ل بال عارف و ئەولیایان ژ کەسـەکی را مەجـزووب تـێ گۆتنێ کو ژ ھەموو گونەھ و نەپاکیان دوور بە و خودێ وی ژ خوە را ھەلبژێرە-

- **شرۆڤە :** دەما کو ئەو شینکەیا بوو شێنەیەک بەژن بلنـد و سـەرکەش و ل بـەر مێوەیێن خوە سەرخوەش بوو، و ئەو مێوەیا گەھیشت و بتەو بوو و بـوو ھێژایـی رۆناھی یا جوانی یێ، ئەگەر ھێژایی حوزووورا رێزداری یا ئەمیر بە، واتە ھێژایـی گەھیشـتنا دەربـارا خـودایێ ھێـزدار بـە، ئـەوێ ژ بـۆی دیـاری ھلـددن و بێـی ناڤبژیکەر و دەستەک ئەوێ دبـن بـال خـودێ. دەمـا کـو چـوو وێـدەرێ دبـە خۆشەویست و ل وێ دەرێ ناڤێ وێ دبە مەجزووب.

۲۵۵۱- ئەڤ نەخلەنە وافرلفوروووعن
لـێ زێـدە د نـادرولـوقووعن

- **ھەڤبەرکرن : ھژ. رۆ.** ئەو – **پـرۆ.** ئـەڤ- **ئـۆس. رۆ.** نەخـل نـە - **ھـژ.** نەخلنە - **ئە.** نەخلە د وافر- **جا. زا.** نەخلەنە-

- **پەیڤناسی : ئەڤ نەخلەنە :** ئەڤ نەخلانا، ئەڤ دارخورمانا، ئەڤ دارێن خورمایێ- **وافرلفـوروووع (وافرالفـروع) :** پـڕ شـاخ و چـق- **نـادرولوقووع (نـادرالوقوع) :** کـێم ھەلکەت، کێم پەیدا-

- **شـرۆڤە :** ئـەڤ جـورە دارانـا پـڕ پەلـگ و چقـن، لـێ گەلەکـی کێمپەیـدا و کێمھەلکەت و نادرن.

٢٥٥٢- وەر مایی وسان ل بـەر هەوایێ
ئەو دێ چتە مە عسەرا جەفایێ

- **هەڤبەرکـرن: ئـۆس.** وسـا -- **ئـە.** چیتـە مەعتـەرا – **ئـۆس.** ئـەول چیتـە مەعتەرا وەفایێ-

- **پەیڤناسـی: ئـەو دێ چتـە:** ئـەوێ هـەڕە، ئـەوێ بچـە- **مەعسـەر (معصـر):** گڤشینگەھ جیهێ گڤاشتن و ئـاڤ ژێ گرتنـا مێوەیـان- **مەعسـر:** گڤشـینکەر، ماکینا گڤاشتنا مێوەیان، ئاڤمێوەگر-

- **شرۆڤە: ↓**

٢٥٥٣- لازم ئـەوە پـەروەرش بـبینت
تەربییەتێ دەرخوەرش هـلینت
٢٥٥٤- گەھ پوختە ب ئافتابێ شەرعێ
گەھ سوختە ب ماهتابێ وەرعێ

- **هەڤبەرکرن: ئە.** گەر، وەر-

- **پەیڤناسـی: لازم ئـەوە:** یـا پێـدڤی ئەوەیـە- **پـەروەرش:** پەروەردەیـی، پەروەردەبـوون- **تەربییـەت:** پەروەردەبـوون، تـۆرەداری- **دەرخـوەرش:** هێـژا- **شەرع:** رێ و شوونێ ئایینی –**سوختە:** شەوتی، شاگرد - **وەرع:** دوورەپـاریزی ژ گونەهان، پاریزگاری-

- **شرۆڤە: ↓**

٢٥٥٥- گـاڤا پژییا گـەھا کـەمالێ
وەقتا رژییا ژ سەر نەهالێ

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** گاڤا کو- **پرۆ.** گاڤا پژیا- **هژ.** گیها - **هژ.** نیهالێ –

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا ب شێوەیا موازنە یێ هاتییە ڤەهانـدنێ. پـەیڤێن گاڤـا و وەقتا هەڤواتەنە.

- **شرۆڤە: ↓**

٢٥٥٦- حەتتا نەکەڤت ژ ئەوجێ عزرەت
حەتتا نەگـەهیـتە خاکـێ زللەت
٢٥٥٧- ئـەو نـابـتـە سـالکێ تـــەریـقی
وێ نـابـنـە مـەعسـەرا حەقیقی

- **هەڤبەرکرن: ئە.** تەریقان، حەقیقان - **میر.** ئەو نابتە - **ئە. رۆ.** وی نابتە-
- **پەیڤناســی: ســالک:** رێــرەو، رێڤینــگ، رێبــوار، رێبــوارێ رێکــا عرفــانێ- **مەعسەر(معصر):** گڤشینگەھ-
- **جوانکاری:** پەیڤێن ئەوجێ عزرەت و خاکێ زللەت دژبەرن.
- **شرۆڤە:** ئەگەر ئەو مێوەیا هەما وسان ل بەر هەوایێ ما، بنەچاری یێ وێ بـبن گڤشینگەها جەنجەرات و ئازارێ. یا پێدڤی ئەوە کو ئەو مێوە بێتە پەروەرانـدنێ و تۆرەداری یا پێدڤی و هێژا هلینە. گەھ ب تاڤا شەرعێ بێ پژاندنێ، و گەھ ژی ل بەر هەیڤەرۆنا دووەپارێزی و داوێنپاکی یێ بێ شەوتاندنێ. دەبێ ئەو هەرە مەکتبێ و فێرەیی رێ و شوونێ ئایینی ببە و پەروەردە ببە. دەما کو ئـەو پژیـا و کەمملی و پەروەردە بوو، گاڤا کو وسان گەهیشت کو بخوە ژ سـەر دارێ ژۆر دا کەت، تا گاڤا کو ئەو ژ بلندایا خۆشەویستی و رێزداری یێ ژۆردا نەکەڤە سـەر ئاخا بەلەنگازی و زللەتێ، ئەو نابە رێڤینگێ رێکا راستە عرفانێ و ئـەوی نـابنە گڤشینگەها راستین.

بالکێشی: مەبەستا خانی ل ڤان مالکانا دا ئەوە کو کەسەک دکارە بگیژە پلەیا هەرە بلند، کو پەروەردە ببە و ل رێکا فێربوونا زانستێ دا ئێش و ئازاران ببینـە. دەمـا کو باش فێرە بوو و کەمملـی، ڤێجـا دەبـێ بەربهێـر و نەفسـبچووک بـە، دا کـو هێژایی وێ پلەیێ بە.

٢٥٥٨- ئەڤرەنگەھە دەست ب دەست ب رێڤە
ئـەو مـــەرتـەبـە مـەرتـەبـە ب وێـڤـە
٢٥٥٩- ئـــەو میـوە بـخـۆت کـەمـالێ زەربەت
ئەو لوقمـەیێ خـۆش ببـیتە شـەربـەت

- **هەڤبەرکرن: ئە.** خبرەت/خیرەت- **حم.** خەربەت- - **ئە.** دبێتە-
- **پەیڤناسی: ب وێڤە:** وێداتر، بەر ب ژۆر- **لوقمە:** پاری، قۆت-

- **شرۆڤە:** ئەو مێوەیا ب ڤێ شێوەیێ، وەها دەست ب دەست ڕێ دکەڤە و پلە ب پلە ڕێکا خوە دپیڤە و پێش دا دچە، دەما کو ئەوێ دەربێن پێدڤی خوارن و پژیا، هینگا ئەو لوقمەیا خوەش دێ ببە شەربەت.

٢٥٦٠- ئەو شەربەت ئەگەر شرینە خامە
وەر تەحلە و ترشە ناتەمامە
٢٥٦١- حەتتا نە ب دەستێ پیرێ مەیخوەر
ئەو هلکەلتن د خوممێ ئەکبەر

- **هەڤبەرکرن: هژ.** میوە- **- میر.** نەدی دەستێ- **- ئە. هلدکرن- هژ.** هەل کەلتن-

- **پەیڤناسی: مەیخوەر:** مەیڤەخۆر- **خومم:** کووپ- **ئەکبەر:** هەرەمەزن-

- **جوانکاری:** پەیڤێن شیرین و تال دژبەرن. پەیڤێن خام و ناتەمام هەڤواتەنە. پەیڤێن تەحل، ترش و شیرین هەڤپەیوەندن.

- **شرۆڤە: ↓**

٢٥٦٢- گافا کو د وێ ڤە کەل ب سەر کەت
وەقتێ ژ خومێ مەزن ب دەر کەت
٢٥٦٣- یەعنی کو ژ کەسرەتا سفاتان
ئەو تەی بکەتن تەجەلییاتان

- **هەڤبەرکرن: ئۆ.** سیرەتا-

- **پەیڤناسی: کەسرەت(کثرت):** زێدەیی، زەحفی- **تەیکرن:** چوون، ڕێ پێڤان- **تەجەلییات:** پڕانەیا تەجلی، خو نیشاندان-

- **شرۆڤە: ↓**

٢٥٦٤- ئەلقسسە ژ گەرمی یا جەمالێ
حاسل کو ب شەوکەتا جەلالێ
٢٥٦٥- جەوهەر کو تەمام موزمەحل بت
تەشبیهێ عەرەز کو مونفەعل بت

- **هەڤبەرکرن: هژ.** تەمامی – **هژ.** بوو، بوو-

- **پەیڤناسی: جەمال:** بەدەوی، مەبەست ژێ جوانی یا خودێ یە- **جەللال:** مەزنایی- **موزمەحل(مضمحل):** پشافتی، هلهلی و پلپلی، ژێک بەردایی و حەلیایی- **مونفەعل:** شەرمەزار، قەرگەڕیایی، کارلێکری-

- **شرۆڤە: ↓**

٢٥٦٦- گەرمییەتێ وان تەجەللیاتان
وان موحرق و وان موقەوییاتان
٢٥٦٧- تەنزیل بکەن ژ وێ غوباری
تەسعید بکەن ژ وێ بوخاری

- **هەڤبەرکرن: ئە.** مەحرووق د وان-

- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا ب شێوەیا موازەنەیێ هاتییە ڤەهاندنێ. پەیڤێن تەنزیل و تەسعید دژبەرن. پەیڤێن بوخار و غوبار ژی دژبەرن.

٢٥٦٨- خالس کو ببت ژ پاشێ تەسعید
هێژا دچیتە مەقامێ تەجرید

- **هەڤبەرکرن: میر.** خالس ببت- **هژ.** پاشێ - - **میر.** تەجدید-

- **پەیڤناسی: گەرمییەت:** گەرمی، تین- **موحرق:** سۆژەر، شەوتینەر- **موقەوییات:** پڕانەیا موقەوی، تشتا کو دبە هەگەرا هێز و شیانێ، هێزپێدەر- **تەنزیل:** ژۆردا هاتن- **غوبار:** گەمار، تۆز- **بوخار:** هولم- **خالس(خالص):** خوروو، سادە، تەمیز- **تەجرید:** رووتبوون، تەنێ ، ل بال عارف و وەلییان مەبەست ژ تەجریدێ ئەوە کو کەسەک بگیژە پلە وپایەیەک وسان بلند کو ژ بلی خودێ پەیوەندی یا وی ب چ تشتێن دی ڤا تونەبە، تەنێ بوونا مەعنەوی-

- **شرۆڤە:** ئەو شەربەتا ئەگەر شرینە یان تالە، یان خاڤ و ترش ونەگەهیشتی یە، هەتا کو ب دەستێ پیرێ مەیخۆر ل کووپێ هەرە مەزن دا نەکەلە، یێ هەروسان نەگەهیشتی بمینە. لێ دەما کو ل وی کووپی دا کەل ب سەرکەت و دەما کو ژ وی خوممێ مەزن دەرکەت، واتە ل بەر پڕانی یا رەوش و خدەیان، ئەگەر ئەوێ رێکێن تەجەللی و پێشداچوون و چلقلینێ پیڤا و کوتا کر، ب کورتی ئەگەر کو جەوهەر ژ گەرمی یا جەمالێ و ب مەزنایی و شوکوها خودایی ب گشتی هاتە پشافتنێ و ژ ناڤ چوو و وەکی عەرەزێ شەرمەزار بوو. گەرمی یا وان تەجەلیان و وان شەوتینەر و هێزدەران گەمارێ ژ وێ داخن و بەرژێر بکن و هولمێ ژ وێ بلند بکن و ببن ژۆرێ، دەما کو پشتی بلند بوونێ پاک و خوروو بوو، تازە دکارە هەڕە پلەیا تەنێتی و تەجریدێ.

٢٥٦٩- جەوهەر ژ عەرەز کو بوو موجەڕەد
داتینەنە بووتەیێ موجەددەد
٢٥٧٠- ئەو بووتە ئەگەر چ تەنگنایە
سەحرایێ فەنایێ دلگوشایە
٢٥٧١- هەمرەنگی سوراحی و پیالە
هندی وەکو سۆرە یانێ ئالە

- **پەیڤناسی: موجەڕەد:** جودابوویی، رووت بوویی، تەنێ بوویی- **بووتە:** پیالەیا کو زێڕینگەر تێدا زێڕ و زیڤء دحەلینن و دجەڕبینن و دئەزمینن- **موجەددەد:** جارەک دی، سەر ژنوو- **تەنگنا:** تەنگەبەر، کێمبەر، تەنگاڤ- **دلگوشا:** دلڤەکر، بێهنڤەکر-

٢٥٧٢- هێژا نەبوویە رەحیقێ مەختووم
هێژا نەچوویە مەقامێ مەعلووم
٢٥٧٣- هندی ژ خو وێ هەبت وجوودەک
نینن ژ خودێ ئەوێ نموودەک
٢٥٧٤- بی مەشرەبەیێ وەفایێ شاهی
ئەو ناچتە مەشرەبا ئلاهی
٢٥٧٥- فانی نەبتن فەنایێ موتلەق
نابینتن ئەو بەقایێ بلحەق

- **هەڤبەرکرن: ئە.** خانی-

- **پەیڤناسی: رەحیق:** مەی- **مەختووم:** کوتابوویی، سەرمۆهرکری- **رەحیقێ مەختووم:** شەرابا گەهیشتی- **مەشرەبە:** ئاڤخۆری- **مەشرەب:** جیهێ ڤەخوارنێ- **فانی:** نەمایی- **فەنایێ موتلەق:** نەمایێ راستین- **بەقا:** هەرمان، مانەوە- **بلحەق(بالحق):** ب راستی، ب خواستا خودێ-

- **جوانکاری:** پەیڤێن بەقا و فەنا دژبەرن.

٢٥٧٦- فانیتی ژ بۆ وء را بەقایە
باقیتی ژ بۆ وء را لقایە

- **هەڤبەرکرن: میر. هژ. ئۆس.** ویرا-

- **پەیڤناسی: فانیتی:** فانی بوون، نەمان- **باقیتی:** باقی بوون، مانەوە-

۲۵۷۷- ئەمما نە ب ئتتسال وئلحاق
بەلکی کو ب ئنفسال و ئتلاق

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** ئەلحەق، ئتلەق- **زا.** بەلکی کو ب - **هژ. میر. حم. ئۆس. ئە. رۆ. جا.** بەلکی نە ب-

۲۵۷۸- ئەڤ رەنگە دکەت موراد ێ حاسل
ئانجا دبیتە موریدێ واسل

- **هەڤبەرکرن: هژ. ئە. حم.** دبتە- **میر.** موريد و –

- **پەیڤناسی: ئتتسال(اتصال):** پەیوەندی، پێڤەیی- **ئلحاق:** پێڤەتی، گەهشتن و پێڤە بوون **-ئنفسال(انفصال):** ژ هەڤ جودابوون**-ئتلاق(اطلاق):** ئازادی، بەرەدایی- **ئانجا:** ڤێجا، ئیجار-**موریدێ واسل:** موریدێ کو گەهشتییە مورادێ خوە -

- **شرۆڤە:** دەما کو جەوهەر ژ عەرەزێ جودا بوو و تەنێ ما، هینگا وێ یا جارەک دێ دادنن ناڤ تاسکا ئەزموونێ. ئەو تاسک هەرچەند کو جییەکی تەنگ و تاری و ئاسێ یە، لێ وەکی چۆلا نەمانێ دلڤەکرییە. ئەو دبە هەڤرەنگێ تونگە و پیالەیان، هەتا دەما کو رەنگێ وێ سۆرە یان ژێ ئالە. هێ ژێ نەبوویە مەیا گەهیشتی و تۆخ، هێ ژێ نەکەهیشتی یە پلە یا ناسکری و بلند.
هندی کو ئەوێ ژ خوە هەبوونەک هەبە، هیچ نمونەیەک ژ خودێ ل بال وێ نینە. ئەو بێی ئاڤخۆری یا وەفایا شاهی، ناچە بۆ ڤەخوارنگەها خودایی. تا کو ئەو ب گشتی تونە نەبە و خو تونە نەبینە، ئەو هەرمانا راستین ب دەست خوە ڤە ناهینە و نابینە.
تونەبوونا وێ ژ وێ را هەرمانە، هەرمانا وێ ژ بۆ وێ را دیدارە. لێ دیدارا وێ نە دیدارەک پێکگەهیشتن و تێکەلبوونێ یە، بەلکو دیدارەک ژ هەڤ جودا و دوور ژ هەڤە. ئا وەها دگیژە مرازێ خوە و ل وێ دەرێ دبە موریدەکی پێگەهیشتی.

بالکێشی: خانی ل ڤێ پشکا مەم و زینێ دا جارەکێ مرۆڤان پشتی مرنێ دوەکینە دانەیا میوەیەکێ کو تێ چاندنێ و سەر ژنوو میوەیەکێ دده. هەم ژی ئەوی دوەکینە خوارنەکێ ل ناڤ لەش دا کو ب دەسگاهێن گەوراندنێ تێ گەورینێ و تێ داپالاندنێ، پشکا نەرم و هێژا و پێدڤی یێ لەش ژێ جودا دبە و لەش ڤەدکشینە خوە و سەر ژ نوو دبە مادە و هێزا ژیانێ و پشکا نەپێدڤی ژی ژۆر دا دچە و ژێ جودا دبە. جارەکی ژی ئەوی دوەکینە مەیا کو ژ تری یان چێ دبە. هندی کو تری وەکە خوە بە، خوە ببینە نابە، مەی. مەی هینگا مەیە کو چو نیشانەیەک ژ تری یا ل بال نەمابە. مرۆڤ ژی هینگا دکارە بگیژە پلەیا بلندە عرفانێ کو ژ خوە دوور بە و های ژ هەبوونا خوە نەبە و ژ بلی خودێ چ تشتی نەبینە و ل خودێ دا فانی و تونە بە و بگیژە پلەیا فەنا فی ئەللاهی یێ.

۲۵۷۹- یارەب چ دبت ژ بـەر مـە کۆران
جارەک تـو قەدی حجاب و تۆڕان
۲۵۸۰- بینەنـدە بـکـی ئـەمێ د عـاجـز
بی پـەردە و بـی حـجاب و حاجز
۲۵۸۱- دەریایێ یەقین بـکەت تـەمەووج
ئەم ژی بکرین دەمەک تەفەڕوج

- **هەڤبەرکرن: میر.** بکرن-

- **پەیڤناسی: ڤەدان:** راکرن، بلندکرن- **حجاب:** پەردە- **تۆڕ:** گریچن، شـەبەکە- **بینەندە:** بینـەر، دیتـۆخ- **عـاجز:** نەکـار- **حـاجز:** پـەردە، پـەرژین- **تەمـەوج:** پێلقەدان- **تەفەڕوج:** سەیران، تەماشا-

۲۵۸۲- ئەڤ زەن و گومان و علمێ تەقلید
تەبدیل ببـن ب عـەیـنێ تـەوحید
۲۵۸۳- ئەسبـاب و وەسـیلە قـەت نەمینن
جـارەک تـە مـوسـەببـی ببـینن

- **هەڤبەرکرن: ئە. پرۆ.** علمێ تەقلید- **میر. حم. رۆ. جا. هـژ . زا.** علـم و تەقلید- **- رۆ.** نە- **پرۆ.** تە-

بالکێشی: علمێ تەقلید ژ علم و تەقلید دوروست تر.

- **پەیڤناسـی: زەن(ظـن):** گومـان، دودلـی، شـکبەری- **علـم:** زانسـت- **تەقلیـد:** بزاریکـرن، لاسـایی- **تەبـدیلبوون:** گوهـۆڕین- **عـەین:** خوەبخـوە، دوروست- **تەوحید:** یەکزانین، یەکزانینا خودێ وباوەری ب یەکبوونـا خـودێ- **موسەبب:** سەبەبکار، هۆکار، سەبەبساز، خودێ-

۲۵۸٤- ئیـمـان مە هـەیـە ب زاتـێ واجب
ئمـکـانییـەتا مـە بـوویـە حـاجـب
۲۵۸۵- دیسـان ژ مە هەر تو مە خەلاس کە
یـارەب مـە ژ بـۆ خـو را خوناس کە
۲۵۸٦- ئەڤ سەیر و سولووک و تەیێ مەنزل
مەخسووسە ژ بـۆ مـوریـدێ مـوقـبل

- **پەیڤناسـی: زاتـێ واجـب:** خـودێ، خـودایێ کـو هەبوونـا وی پێـدڤی یـە- **ئمکانییەت:** نەپێدڤی بوون، تشتا کو هەبـوون و نەبوونـا وێ وەکـی هـەڤ بـە- **یارەب:** خودێ یۆ- **خوناس:** کەسێ کـو خـوە نـاس دکـە- **سـەیر:** چـووین- **سولووک:** رێوەچوون- **سەیر و سولووک:** رێ و شوونێن عارفانە- **تەی مەنزل:** راپیڤانا وارگەهان، پێشدا چوون و راپیڤانا بەر ب مەبەستان- **موقبل:** بەختەوەر-

- **جوانکاری:** پشکا زۆرە پەیڤێن ڤـان مالکانـا ژ بـوێژێن عرفـان و تەسـەوفێنە. مالکا ٢٥٨٥ ئشارەیە بۆ حەدیسا **" من عرف نفسه فقد عرف ربه"**

٢٥٨٧- کەنگێ ژ مە را دبت مویەسسەر
خالق ژ ئەزەل نەکەت موقەددەر
٢٥٨٨- لـەورا کو خـرابـی و قـەبـوولی
نـیـنـن ب فـەزائـل و فـوزوولی
٢٥٨٩- عـابـد ب ریـایـەکـی هـەلاکن
عـاسـی ب دوعـایـەکی د پاکن
٢٥٩٠- عـالـەم کـو وەکـی خەیالێ زللە
سـانـع بـخـو هـادی و مـوزللە

- **هەڤبەرکرن: میر.** عالەم وەکو- **میر. ئە.** خەیال و –

- **پەیڤناسـی: فەزائـل(فضـائل):** سـەرِاتی، زانسـت و هـونەر- **فـوزوولی:** ل سینۆردەرکەتن، خو تێراکرن- **عابد:** خودێ حەبین، عبادەتکار- **ریـا:** دوروویـی، رووبینی- **عاسی (عاصی)** :ئاسێ، گونەهکار، سەرکێش- **خەیالێ زلل:** خەیالێ وەکی سیبەران، گومانـا ئـەرێ و نـەرێ – **سـانع(صـانع):** چێکـەر، سـازدەر- **هادی:** هدایەتکەر، رێ یا راست نیشـاندەر- **موزلـل(مضـل):** ژ رێ بـەر، ژ رێ دەرئینەر، گومرێ کەر-

- **شرۆڤە: ↓**

٢٥٩١- ئـەو تینـتە مـەنزەرا خـەیالێ
ئەو دئێـختە پـەردەیـا زەلالێ
٢٥٩٢- لێ دایە مە جوزئێ ئـخـتیاری
نەفسا مە ب لێپ و حیلەکاری

- **هەڤبەرکرن: میر. ئە. حم.** لێب- **هژ.** پەلید-

- **پەیڤناسی: تینتە:** تینە، دهێنە- **مەنزەر(منظر):** بەرچاڤـان- **دئێختـە:** تێختـە ، دێخـە، دخـە- **پەردەیـا زەلالـێ(ضـلالێ):** پەردەیـا تـاریتی یـێ- **جـوزئی ئختیاری:** هندەک سەربەستی- **لێپ:** لێب، فێل- **حیلەکاری:** فێلبازی-

- **شرۆڤە: ↓**

٢٥٩٣- ئەو ژی بریيە ژ دەست مە ناچار
ئەم مانە و لوتفێ حەق مەدەدکار

- **هەڤبەرکرن: ئە.** ماینە-
- **پەیڤناسی: لوتفێ حەق:** دلۆڤانی یا خودێ- **مەدەدکار:** ئاریکار-
- **شرۆڤە:↓**

٢٥٩٤- بەس قەنجە ژ بۆ مە عامیان را
هەر ئەڤ بەسە بۆ مە عاسیان را
٢٥٩٥- ژەوەلڤە خودێ ب حەق بناسین
هەرچەندە قوسوور و کێم و کاسین

- **هەڤبەرکرن: هژ.** هەرچەندی-
- **پەیڤناسی: ژەوەلڤە:** ژ ئەوەل ڤە، ژ سەرەتایێ دا- **قوسوور(قصور):** ڤەمایی، نەکار و نەشی، کورت- **کێم و کاس:** کورت و نڤیشکان-
- **شرۆڤە:↓**

٢٥٩٦- پاشێ ب دلێ خو ژێ بترسین
دینێ خو ژ عالمان بپرسین
٢٥٩٧- چاوا کو ببێژن ئەم وسا بین
حەتتا کو ژ روو دنێ فەنا بین
٢٥٩٨- پالا خو بدەینە لوتفێ باری
بەلکی مە ببەخشتن ژ ناری

- **هەڤبەرکرن: میر. رۆ.** بن، بن- **پرۆ.** بین، بین-
- **شرۆڤە:** ئەی خودێ یۆ یێ چ ببە کو تو جارەکێ ل بەر مە کۆران پەردە و تۆڕ و پەرژینان هلینی و مەیێ نەکار و نەشی ژی بێ پەردە و ناڤبڕ و پەرژین بینەر

بکی، دا کو دەریایا یەقینێ پێل ڤەدە و ئەم ژی دەمەکی ل تـە تەماشـە بکـن و ئەڤ گومان و دودلی و کێمباوەری و زانسـتا بزاریکرنـێ و ل دوو چوونـا مـە ب تەکپەرەستی یا راستین را بێنە گوهۆڕینێ و پێدەستک و ناڤبژیکەر و دەسـتەک نەمینن و ئەم ژی بکارن جارەکێ تە هۆ و هەگەرێ هەموو تشتی ببینن.

باوەری یا مە ب زاتێ خودێ هەیە، لێ نەپێدڤیبوونا مە ژ مـە را بـوویە پـەردە و پەرژین و ناهێلە ئەم وی ببینن. ئەی خودێ یۆ دیسان هەر تو مە ژ مە رزگار بکە و مە ژ مە را ناسیار بکە داکو ئەم ب ناسینا خوە تە ژی باش بناسین. ئەڤ سەیر و سلووک و رێکێن عرفانێ تایبەتی موریدێن خوەشبەختن.

ئەگەر خودێ ژ سەرێ سەر دا ژ مـەر را چـێ نەکـە، ئـەڤ هنـدایێ کەنگـێ ب دەست مەڤا بێ. لەورا کو خەرابی و باشی، پەژراندن و نەپەژراندن ب ژێهـاتیبوون و زانین و نەزانینێ نینە. عبادەتکار ب گونەهەکی بچووک و دوروویتی یەکـێ ژ نـاڤ دچن و گونەهکار ب دوعایەکی ژ گونەهان پاک دبن.

هەبوونا جیهانێ کو وەکی گومانەک سیبەرداڕە، چێکەر و خودایێ وێ بخوە هەم رێنیشاندەرە و هەم رێبەزرکەرە. ئەو راستی یێ دینە و دکە بیـرا مرۆڤـان دا ، ئـەو پەردەیا رەشە ئاڤیبوونێ و ئاڤەرێتی یێ دکشینە سەر بیـر و هـزرێن مرۆڤـان. لـێ ئەوی هندەک ئختیاری و هێزا هەلبژارتنێ ژی دایە مە. لـێ نەفسـا مـە ب دەرەو و لێپ و خاپاندنێ، ئەو ژی ژ دەست مە دەرانییە، تەنێ ئەم مانە و دلۆڤانی یا خودێ.

تەنێ ژ مە نەزان و گونەهکاران را ئەو هندا بەسە وباشـە کـو ئـەم ل پـێش دا خودایێ خوە ب دوروستی بناسین، هەرچەندە کو ئەم گونەهکارین و کێمـاتی یـێن مە گەلەکن.

پاشێ ب دلێ خوە ژ خودایێ خوە بترسین و دینێ خوە ژ زانایان بپرسین و ئـەو چاوا بێژن ئەم ژی وسا بکین و وسا ببین، هەتا کو ئەم دمرین و ژ روو ڤێ جیهـانێ دچین، ئەم پالا خوە بدەین دلۆڤانی یا خودێ، بەلکی خودێ مە دبەخشـینە و مـە ژ ئاگرێ دۆژەهێ رزگار دکە.

(٦٠)

خاتەمەیا کتاب و نامەیێ، دسووورەتێ ختابا دگەل خامەیێ، هەرچەند غەرەز خەتمێ کەلامە، لاکن ل موتەکەللمی ئیهامە

٢٥٩٩- ئەی راکبێ واقعی پیادە
وەی عاشقێ سەفحەیێ د سادە
٢٦٠٠- ئەی شاعرێ ساغر و نگوونسەر
وەی ساحرێ ساخر و فسوونگەر

- **هەڤبەرکرن: میر. رۆ.** ساحرێ- **پرۆ.** ساخر و- **ئۆس.** ساحر و ساخرێ-

- **پەیڤناسی: راکب:** سوار- **واقعی:** ب راستی، ل راستی یێ دا- **پیادە:** پەیا، نەسوار- **ساغر(صاغر):** بەلەنگاز، زەبوون، ژێردەست- **نگوونسەر:** سەرنخوون، سەربەرژێر، کەسێ کو سەرفەراز نینە- **ساحر:** سێحرکەر، جادوو- **ساخر:** مەسخەرەکەر، لاقردیکەر، حەنەکباز، داگیرکەر- **فسوونکەر:** جادووکار، سێحرباز-

- **جوانکاری:** خانی قەلەم وەکاندییە سوارەکی کو ل راستی یێ دا پەیا یە. لەورا کو قەلەم تا سواری سەر تلی یان نەبە، نکارە بنڤیسە و تا کەسەک ژی وێ یا بۆ نڤیسینێ پال نەدە، ئەو نکارە خوە بخوە بنڤیسە، ل بەر قێ هندێ ژی پەیا یە. پەیڤێن شاعر و ساغر پێکڤە و پەیڤێن ساحر و ساخر ژی پێکڤە جناسێ ساز دکن. پەیڤێن ساغر و نگوونسەر هەڤواتەنە. پەیڤێن ساحر و فسوونگەر ژی هەروسان. ل پەیڤا ساحر دا خانی ئاڤرێ دە وێ حەدیسا پێغەمبەرێ ئیسلامێ ئەوا کو گۆتییە: شاعر ساحر و جادووکارن.
خانی ل ڤان مالکانا دا تو جودایی دانەنییە نیڤەکا خوە و قەلەمێ. چاوا کو قەلەم ل ناڤ دەستێ نڤیسکارێ دا یە و چ ئختیار و هێزا وێ یا سەر بخوە تونەیە، شاعر

ژی وسان وەکی وێ قەلەمێ بێ ئختیارە و ئختیارا وی ل دەست وی دا نینە، نڤیسکارێ دەفتەرا سەرنڤیسان واتە خودێ هەرچی بخوازە ب نڤیسکارە دە کرنێ چاوا کو نڤیسکار ژی هەر چی دخوازە ب قەلەمێ دە نڤیسینێ.

- **شرۆڤە:↓**

٢٦٠١- ئەی هائمێ وادی یا زەلالێ
وەی غاوی یێ دەعوی یا کەمالێ

- **هەڤبەرکرن: هژ.** وادی یێ-

- **پەیڤناسی: هائم:** بەڕەدایی، سەرگەلە- **وادی:** فەید، گەلی- **زەلال(ضلال):** تاریتی- **غاوی:** ئاڤەرێ بوویی، رێ ل بەر بەزر بووبی، ئاڤی بوویی، بێهێڤی- **دەعوی:** ئدعا، داوا-

- **شرۆڤە:↓**

٢٦٠٢- ئەی خامە یێ سەرتەڕاشێ بەدرەنگ
بەس نامە یێ خۆش قوماشێ خوشرەنگ
٢٦٠٣- رووڕەش کە ب ناڤێ خەت و خالان
بەدنام بکە ب بێ و دالان

- **هەڤبەرکرن: ئۆس.** زولف - - **ئە. ئۆس.** مەکە-

- **پەیڤناسی: سەرتەراش:** سەرتەڕشیایی، سەرلێ هاتی تەڕشاندنێ، سەرتەڕشاندی- **بەدرەنگ:** بەد رووچک، کرێت- **خۆشقوماش:** جوانجل، جل خوەشک، تیتۆ ڤیتۆ- **خۆشرەنگ:** رەنگ خوەشک- **خەت و خال:** هێل و نوقوتک، هەر هێلەک ژ چەند نوقوتان و هەر حەرفەک(پیتەک) ژی ژ چەند هێلان پێک تێ، خال و خێزێن کو بەربەر ب قەلەمان ژ بۆ جوانی یێ ل سەر تەفەشا ژنکان چێ دکن - **بەدنام:** بەدناڤ، ناڤ زڕاندی- **بێ و دال:** بێ و دێ، ناڤێ دو

پیتانه؛"ب و د" کو پێکڤه پەیڤا " بد= بەد" واتە خەراب سەراست دکن-

- **شرۆڤە:** ئەی سواری کو ل راستی یێ دا پەیایی و ئـەی ئەڤیندارێ رووپـەلێن سادە و سپی و ئەی هەلبەستڤانێ بەلەنگـاز و سـەرنخوون و ئـەی سـێحربازێ حەنەکباز و جادووکار، ئەی بەرەدایی و سەرگەلێ چۆلا تاریتی و رێ بەزربـوویی و ئـەی ئـاڤەرێ بـوویێ داواکـارێ تەکـووزی و تـۆرەداری یـێ، ئـەی قەلەمـا سەرتەرشـاندی و بەدرەنـگ، بەسـە ڤـان پرتـووک و نـامەیین خوەشـک و خوەشرەنگ ب ناڤێ خەت و خالان و بێ و دالان رووەرەش بکە.

٢٦٠٤- هندی وەکو خەت غوبارێ هوورە
ئەو خـەت ژ لەتـافـەتێ نـە دوورە

- **هەڤبەرکـرن: حـم. هـژ.** غوبـار و- **ئـۆس.** غوبـارێ هـوور بـوو- **- ئـۆس.** نە دوور بوو-

- **پەیڤناسی: غوبار:** تۆز، نـاڤێ خەتەکـی هـوور و جـوانە ل خۆشنڤیسـی یـێ دا- **لەتافەت:** نەرمی و جوانی- **نە دوورە:** دوور نینە-

- **شرۆڤە: ↓**

٢٦٠٥- گـاڤـا کـو ژ رەنـگـێ مـەشـقێ پڕ بوو
یان شوبهەتێ نەسخ و سولسێ گر بوو

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** نەسخێ سولسێ-

- **پەیڤناسی: مەشق:** نموونە، بەرنڤیس، ئەو خەتێن کو خوەندەبێژ دنڤیسە و دەدە شـاگردان کـو ل بـەر بنڤیسـن- **پـڕ:** گـر و رەش- **نەسـخ و سـولس (نسخ و ثلث):** دو جورە خەتێن عەرەبی نە - **گر:** مەزن، درشت-

- **شرۆڤە: ↓**

٢٦٠٦- ئەو ناسخێ نوسخەیا جەمالە
بی رەونەق و رۆهنی و کەمالە

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** جەمالێ، کەمالێ-

- **پەیڤناسی: ناسخ:** نەسخکار، کەسێ کو نڤیسینەکێ ل بەر نڤیسینەک دی هلدگرە و دنڤیسە، رووندڤیسکار، باتلکەر، ژ هۆلێ راکەر- **نوسخە:** نڤیسار، نڤیسارا کو ل بەر نڤیسارەک دی هاتبە هلگرتن-

- **شرۆڤە: ↓**

٢٦٠٧- لازم ئەوە دلبەرێ د سادە
خەت لێ نەبتن وەکی قەلادە
٢٦٠٨- خوش زینەتە خەت ل ماهێ روخسار
هندی ل رووپان نەبوویە هەفسار

- **هەڤبەرکرن: ئە.** ل وان نەبوویە ئێڤار-

- **پەیڤناسی: سادە:** ساف و هولوو، لێرە دا تێ ب واتەیا بێموو، کەسێ/کەسا کو پرچ هێ ل سەر رووپان ڤە نەهاتییە- **خەت:** هوورە پرچ- **قەلادە:** خەلێتک، بەندێ ئوسکورا سە و تاژیان- **روخسار:** تەفەش-

- **جوانکاری:** خانی لێرەدا ب تیرەکێ دو نیشان هنگاڤتییە. یەک مەجازی یە و یا دی حەقیقی. ل رووڤا ژ کەچ و زەری یان را یە کو خەمل و خەت وخێز دەبێ زۆر سڤک و نازک بە، کو ل دوورڤا دیار نەبە، خەمل و خشر هینگا خوەشک و جوانە کو سڤک و نازک بە، لێ دەما کو گەلەک بوو، دبە وەکە هەفسارەکی ل سەرێ هێستری دا، یان ژی خەلێتکەکی ل ئوسکورا تاژی یان دا. ئەڤا واتەیا مەجازی بوو، واتەیا حەقیقی یا ڤان مالکانە ئەوە کو خانی ژ خوە و قەلەما خوە را دبێژە: جوانکاری یێن تۆرەیی هندی کو سڤک و زووتێگینەر و بەرهش بن، خوەشکن، لێ دەما کو گرێدایی و حشک و دوژوار دووەڤام بوون، هینگا ژ جوانی یێ دوور دکەڤن.

- **شرۆڤە:** هندی کو خەت هوورک و غوباری یە، ئەو خەتا خوەشک و نـازکە، لـێ گاڤا کو وەکی بەرنقیسان گر و درشت و رەش و ئستوور بوو و یـان ژی بینـانی خەتێن نەسخ و سولس گر بوو، وێ دەمێ ئەو خەتا جوانی و خوەشکۆکی یـێ ژ ناڤ دبە، دبە تشتەکی کریـت و ناشـرین و بەدروچـک. یـا پێـدڤی ئـەوە کـو دلبەرێن نازەنین و نووگهەشتی خوە سڤک بخـەملینن، نەکـو خـەت و خێـز و خەمل ژ وان را ببە وەک خەلێتکا تاژی یـان. خـەت و خـال جـوانن، لـێ بەلـێ هندی کو ئەو خەت و خالانا وەکی هەفساران ل سەر و رووێ دلبەران نەئالن.

٢٦٠٩- ئەی خامە تە ژی گەلەک دریژ کر
ئەڤ نامە بەسـە تە پـڕ قـرێـژ کر
٢٦١٠- هەرچەند کـەلام شـوبـهێ دوڕ بت
بی قـەدر دبـت دەمـا کـو پـوڕ بت
٢٦١١- نـابـیـنی ب قـیـمـەتـن جـەواهـر
لـــەو را کـــو د هـــنـدکـن د نـادر

- **هەڤبەرکرن: میر.** ئەڤ – **ئە.** تەژی/تژی- - **میر.بر.حم. رۆ. هژ.** تە پڕ-
- **جوانکاری:** ئەڤ مالکا ئقتباسە ژ ڤێ هەلبەستا نزامی یێ گەنجەیی کو دبێژە:

(لاف از سخن چو در توان زد،
آن خشت بود که پر تـوان زد)

واتە: دەما کو مرۆڤ ژ گۆتنێن وەکی دوڕ و گەوهەران دئاخڤە و داوا وان دکە، نـابە کو مرۆڤ وەکی کەلپووچان ل دوو هەڤ را ریژ کە.

- **شرۆڤە:** ئەی قەلەمێ تە ژی گەلەکی دریژ کر، ئەڤ پرتووکا ئێـدی بەسـە، تـە گەلەک ئەو قریژ کر. گۆتن هەرچەند کو وەکـی دوڕ و گەوهـەران بـن ژی، لـێ دەما کو گەلەک بوو بێ قەدر و بێ بوها دبن. ما تو نابینی کو جەواهر ب قیمەت و گرانبوهانە، ئەو هندکن و دەست ناکەڤن لەوما.

٢٦١٢- سەهو و غەلەت و خەتا و نسـیان
مەجمووعەیێ ناپەسەندیێ عسیان

- **هەڤبەرکرن: ئە.ئۆس.** ناپەسەند و-

- **پەیڤناسی : سەهو :** شاشی- **غەلەت(غلط) :** نەدوروست، شاش- **خەتا :** سووج، شاشی- **نسیان :** ژبیرکرن- **ناپەسەند :** نەهێژا، نەپەسنی- **عسیان(عصیان) :** گونەھ ، سەرکێشی-

- **شرۆڤە : ↓**

٢٦١٣- تەحریر کرن تە بی تەئەمول
کی دێ بکەتن ژ تە تەحەمول
٢٦١٤- کەس نینە بکەت ژ بۆ تە تەحسین
گۆیەندەیێ ئافەرین و نەفرین
٢٦١٥- ئەی بی ئەدەبا خەرابە بی عار
گوستاخ و ستەمگەر و سییەهکار

- **جوانکاری :** پەیڤێن ئافەرین و نفرین دژبەرن. گشتی پەیڤێن قێ مالکێ هەڤبابەت و هەڤپەیوەندن.

- **پەیڤناسی : تەحریرکرن :** نڤیسین، سەربەستکرن- **تەئەمول :** تێهزرین- **تەحەمول :** تابکرن- **تەحسین :** ئافەرین گۆتن- **گۆیەندە :** بێژەر- **نەفرین :** نفرین، نفڕ، نەئافەرین- **بی ئەدەب :** بێ تۆرە- **بی عار :** بێ شەرم، بێ فەهێت- **گوستاخ :** ئووز، ژ روو دەرکەتی، رووڤەکری، بێ پەروا، بێ باک- **ستەمگەر :** ستەمکەر، زۆردار، زۆرکار- **سییەهکار :** رەشکار، تاوانبار-

- **شرۆڤە : ↓**

٢٦١٦- هندی کو سەرێ تە من قەلەم کر
ئەو چەند تە خەتێ خەتا رەقەم کر
٢٦١٧- هندی کو سەرێ تەمن تەڕاشی
ئەوچەندە تە کر گونەھ تەلاشی
٢٦١٨- فەححاشی تە کر ژ رەنگێ خانی
نەققاشی تە کر مسالێ مانی

- **هەڤبەرکرن : میر. بر. زا.** فەححاش، نەققاش- ئە. رۆ. هژ. جا. فەححاشی، نەققاشی-

- **پەیڤناسی: قەلەم کرن**:برین، ژێ کرن، تووژ کرن- **خەتێ خەتا**:خەتێ سووج و گونەهان - **رەقەمکر**: رێز کر، هەژمار، نڤیسی- **گونەهتەلاشی**:تێکۆشین ژ بۆ گونەهان- **فەححاش**:دوژینکار، دوژینبێژ، خەبەرچۆرس- **نەققاش**: وێنەکێش-

- **شرۆڤە:↓**

٢٦١٩- مەشغوولی بەسە ب لەعب و لەهوان
تەوبا خو بکە ژ خەتا و سەهوان
٢٦٢٠- جارەک وەرە سەر تەریقێ تەوبە
هندی نەگەهیشتیە تە نەوبە

- **هەڤبەرکرن: هژ. ئە. حم. جا.** مەشغوولی- **ئۆس. میر. رۆ. زا.** مەشغوول- **هژ.** خطئو-
- **پەیڤناسی: مەشغوولی**:سەرگەرمی، خەریکبوون- **لەعب**:لاقردی، حەنەک، لەیز- **لەهو**:حەنەکێن شۆڕ، حەنەکێن توند-**تەوبا خو**: تۆباخوە، تەوبەیا خوە- **نەوبە**: نۆبە، نۆبەت، گەرەد-

- **شرۆڤە**: ئەی قەلەمێ تە بێی تێهزرین گەلەک شاشی و خەلەت و ژبیرکرن و چەوتی و هەلە و کۆمەک گونەهێن نەپەسنی و نەباش نڤیسین، کێ دێ ڤان هەموویان ژ تە بپەژرینەو تاب بکە؟ کەس نینە کو نفڕ و ئافڕان ل تە بکە و ژ تە را بێژە ئافەرین.

ئەی بێ تۆرەیا بێ فهێت و خەرابکار و ئەی رووڤەکری یا رەشکار و ستەمکار، هندی کو من سەرێ تە قەلەم کر و تووژ کر و برِی، هندی چوو تە خەتایێ رێز کر و نڤیسی، هندی من سەرێ تە تەرشاند، هندی چوو تو تێکۆشی کو گونەهکاری یێ بکی. تە وەکی خانی دوژینکاری کر. تە وەکی مانی وێنەنگاری کر.(تە ب ناڤێ خانی دوژینکاری و ب ناڤێ مانی وێنەنگاری کر.) سەرگەرمی و خەریک بوون ب لەیز و لۆتان بەسە، ئێدی تۆبا خوە ژ شاشی و گونەهان بکە. هندی کو گەرەدا مرنێ نەگهیشتی یە تە، وەرە سەر رێکا تۆبێ.

٢٦٢١- نەوبەت کو گهەشتە خەسمێ خامە
تـەی کـر ل مـە ئـەڤ نـزاع نـامە

- **هەڤبەرکرن: میر.** نزاع و نامە- ئەڤ مالکا ل **حم.** دا نەهاتییە-

- **پەیڤناسی: خەسمێ خامە:** خامەیا خەسم، خـامە یـا دوژمـن، دوژمنـا قەلـەم- **تەیکر:** پێچا، وەرپێچا- **نزاعنامە:** شەڕنامە، سکالا، شکایەت-

- **شرۆڤە:↓**

٢٦٢٢- ئـەو بەتـلێ دلاوەرێ زبەردەست
ئەووەل کەمەرا تەهەووریّ بەست

- **هەڤبەرکرن: رۆ. حم.** وی- **هژ.** وێ - **رۆ. میر.** ژ- - **میر.** ئەووەل ئەوی-
- **پەیڤناسی: بەتل:** پەهلەوان- **دلاوەر:** دلهێنەر، بوێر- **زبەردەسـت:** سەردەسـت، بالادەست- **تەهەوور:** بێباکی، نەترسی، بێپەروایی- **کەمەرا تەهەووریّ بەستن:** کەمەرا بێباکی یێ گرێ دان، خوە ئامادەیی هێرشێ کرن، بوێرانە راوەستان.

- **شرۆڤە:↓**

٢٦٢٣- بـوو راکـبـێ دولـــدولـێ ئـەنـامـل
دەرحـال د گـەل م بـوو مـوقـابـل
٢٦٢٤- کـێشـا ژ زەبـــانـی زولـــفـەقـارەک
بوو خەسم د گەل م شەهسەوارەک
٢٦٢٥- سل بـوو رکـیـیـا ژ وان عەتـابـان
ئـەزمـان کـرییـا ب ڤـان جەوابـان

- **هەڤبەرکرن: میر. رۆ.** ئاخر ل مە هاتییە عەتابان- **حم. ئۆس. ئە. جا. زا. هژ. پرۆ.** سل بوو رکی یا ژ وان عەتابان - - **هژ.** گەڕی یا- **حم.** گریا- **میر. رۆ.** ل وان- **پرۆ.** ب ڤان-

■ **پەیڤناسی : دولدول :** دلدل، ناڤێ هێسترا حەزەرتێ عەلی یە- **ئەنامل :** پرانەیا ئەنموله، سەرپەنجه، سەرتپل- **زولفەقار :** دۆخدار، شووری حەزرەتێ عەلی- **شەهسەوار :** شاسوار، سواری هەرە باش، شۆڕەسوار، سوارچاک- **سلبوو :** خەیدی، سووهات - **رکییا :** تووڕەبوو-

■ **شرۆڤە : ↓**

٢٦٢٦- گۆ ئەحمەد ئەگەر تو نەی خەبیسی
هەرچی کو تە گۆت من ئەو نڤیسی
٢٦٢٧- قەولێ د تە قەنج ئەگەر خەرابن
فەعلێ د تە خەتا ئەگەر سەوابن

■ **هەڤبەرکرن : میر.** چی تە گۆ- **هژ.** هەرچی کو تە گۆت - **رۆ.** هەرچی تە دگۆ- - **ئە.** قەولێت، فێعلێت- د قەنج- د خەتا-

٢٦٢٨- ئەی بەدعەمەلۆ تو قەنج دزانی
تو قائل و فاعل و خودانی
٢٦٢٩- نەی بووم و د عالەما نەیستان
مەی بووم نە ب دەستێ مەی پەرەستان

■ **هەڤبەرکرن : رۆ. میر.** بووم ئەز د - **حم.** بووم د – **پرۆ.** نەی بووم د عالەما-

■ **پەیڤناسی : بەدعەمەلۆ :** بەدکارۆ- **قائل :** بێژەر، ئاخێڤەر- **فاعل :** بکر، کرۆخ، کارا- **نەی :** قامووش، ساز، زل- **نەی بووم :** ئەز قاموش بووم، ئەز تونە بووم- **نەیستان :** ساز، قامووشستان، قامووشەلان، جیهانا تونەبوونێ، جیهانا عەدەم-

■ **جوانکاری :** هەردو هەڤبەندێن نەی بووم و نەییستان لەتافەتێ ساز دکن، لەورا کو نەی بووم هەم ب واتەیا ئەز قاموش بووم و هەم ژی ب واتەیا ئەز تونەبووم تێ. نەیستان ژی هەم ب واتەیا قامووشستانێ یە و هەم ژی ب واتەیا جیهانا تونەبوونێ، جیهانا کو هێ خودێ چ تشت ژ تونەبوونێ نەئابیبوو

هەبوونێ. خانی لێرە دا دیسان ژ زمانێ قەلەمێ دگەل خودێ دئاخڤە و دبێژە، ئەز نەی بووم، واتە تونە بووم و ل جیهانا نەییستانێ دا واتە ل جیهانا تونەبوون و عەدەمێ دا بووم، تە ئەز ژ نەییستانێ بڕیم و دەرانیم و ئافراندم...

- **شرۆڤە:↓**

٢٦٣٠- گاڤا کو تە ئەز بڕیم ژ سازی
نە دەنگ د من هەبوو نە گازی

- **هەڤبەرکرن: میر.** تە برم- **حم. ئۆس.** تە ئەز برم- **رۆ.** گاڤا کو بریم تە ئەز ژ سازی - **میر.** نە دەنگێ من-

- **پەیڤناسی: ساز:** قامووشستان، قامووشەلان-

- **شرۆڤە:↓**

٢٦٣١- تە دوور کرم ئەز ژ نک هەڤالان
مەهجوور کرم ژ مولک و مالان
٢٦٣٢- بەند و وەسەلێ د من سەرا بون
ئەووەل تە کرن ب ئەمرێ کون، کون
٢٦٣٣- پاشێ کو تە کر د باغێ عەشقێ
کونکون دلێ من ب داغێ عەشقێ

- **هەڤبەرکرن: میر. رۆ.** تە دکر- **پرۆ.** کو تە کر-

- **پەیڤناسی: بەند:** مۆڤک- **وەسەل(وصل):** وەسل، گەهک، پێوەند- **سەرابون:** سەرۆبنۆ، سەر و بن- **کون:** ببە- **کون:** قول- **کونکون:** قولقولکی-

- **جوانکاری:** پەیڤێن دوور و مەهجوور هەڤواتەنە. پەیڤێن مولک و مال هەڤپەیوەندن. پەیڤێن بەند و وەسەل هەڤواتەنە. پەیڤێن سەر و بون دژبەرن. هەر دو پەیڤێن کون جناسێ ساز دکن.
ئەڤ مالکانا ئقتباسن ژ هەلبەستێن سەرەتایا مەسنەوی یا مەلایێ روومی، کو دبێژە:

بشنو از نی چون حکایت میکند
وز جـدایی ها شـکایـت میـکند
از نیسـتان چون مـرا ببریده‌اند
از نفـیرم مـــرد و زن نالیـده‌اند

واته: گوهداری یا نەیێ بکـه کـا چـاوا چیرۆکـێ ڤەدگێـڕە و چـاوا ژ جـوداتی و دووراتی یێ سکالا و گازندەیان دکه. ئەو دبێژە، دەما کو ئەز ژ نەیسـتانێ بڕیمـه، مێر و ژن ژ نالینا من نالینه.

٢٦٣٤- تـه پـوف کـره جسـمێ من دەما جان
هـــاتـن ژ دلـێ مـن ئـاه و ئـەفـغان
٢٦٣٥- نـەفخـا تـه ل من دل و جەگەر سۆت
هەرچی کو ته پوف کری من ئەو گۆت
٢٦٣٦- ئـەز لالـم و بـی زەبـان و خـامـووش
بی نەفس و نەفـەس ژ قسـمێ قامو
٢٦٣٧- بەزما تەرەبێ ب من ته خوەش کر
دیـوانێ گـونـەھ ب مـن تـه رەش کر

- **هەڤبەرکرن: ئە.** دیوانا –

- **پەیڤناسی: دەم:** هولم، پوف، هەناسه- **نەفخ:** هولم، نەفەس، هەناسـه، پـوف- **خامووش:** کر و بێدەنگ- **نەفس:** جان- **نەفەس:** هەناسه- **دیوانێ گونەھ:** دیوانا گونەهان، دەڤتەرا گونەهان-

- **جوانکاری:** پەیڤێن پوف و دەم هەڤواتەنه. پەیڤێن ئـاه و ئەفغـان هەڤـواتەنه. پەیڤێن نەفخ و پوف هەڤواتەنه. پەیڤێن لال و بی زەبان و خامووش هەڤواتەنه. پەیڤێن نەفس و نەفەس جناسێ ساز دکن.

بالکێشی: خانی لێرە دا دیسان ب هۆستاتی ب تیرەکێ دو ئارمانجان دهنگێڤە.ب ناڤێ قەلەما کو دگەل وی دئـاخڤە، بـەرێ خـوە دده خـودێ و داباشـا ئافرانـدنا ئادەم و پوفکرنا روح ژ لایێ خودێ و داباشا ئختیارێ دکـه و دبێـژە خـودێ تـه مرۆڤ ئافراندن و ته سەرنڤیسا مرۆڤان نڤیسی، تو مرۆڤان چاوان و کی ئالی دا بادی، دێ وسان و وی ئالی دا بلڤن.

- **شرۆڤه: ↓**

٢٦٣٨- هەرچەند کو زاهری هەیم ئەز
سازەندە تویی وەکی نەیم ئەز

- **هەڤبەرکرن: میر. رۆ.** ببم ئەز-

- **پەیڤناسی: سازەندە**: چێکر، چێکرۆخ، ساز کەر، سازلێدەر- **نەیم**: قامووشم، نیمە، تونەمە-

- **جوانکاری:** ل ڤێ مالکێ دا لەتافەت هەیە، لەورا کو پەیڤێن سازندە و نەیم هەریەک خودانێ دو واتەیانن. سازندە هەم تێ ب واتەیا چێکرۆخ و هەم ژی تێ ب واتەیا کەسێ کو ل سازێ ددە، سازژەن، بلوورێژ. نەیم هەم تێ ب واتەیا ئەز بلوورم و هەم ژی تێ ب واتەیا ئەز تونەمە.

- **شرۆڤە: ↓**

٢٦٣٩- مانەی بخو تشتەکی دبێژت
خامە بخو رەشحەکی درێژت

- **هەڤبەرکرن: هژ.** تشتەکێ، رەشحەکێ –

- **پەیڤناسی: رەشحە**: تەڕایی، دلۆپ، دێلاف، ئافا دێلاندی-

- **شرۆڤە: ↓**

٢٦٤٠- کاتب قەلەمێ دکەت سییەهکار
سازەندەیە نەی ژ دەست ب هاوار
٢٦٤١- نای و قەلەم و کتاب و نیشان
تیر و هەدەف و کەمان و کیشان

- **هەڤبەرکرن: میر.رۆ.** سەدا و کیشان- **پرۆ. حم. هژ.** نای و قەلەم و کتاب و نیشان. نای و قەلەم و مداد و نیشان. نای و قەلەم و سەدایێ کیشان/کێشان-

- **پەیڤناسی: کاتب:** نڤیسکار- **سییەهکار:** رەشکار، کریار نەباش- **سازەندە:** سازژەن- **نای:** نەی، بلوور- **نیشان:** نوقتە و هێل، ئامانج- **هەدەف:** ئامانج، نیشانە- **کەمان:** کەوان- **کیشان:** پڕانە یا کیش، تەرکەش، تیردانک، تیرێ کو پەڕ پێڤە گرێ ددان-

- **جوانکاری:** هەڤبەندا سییەهکار لەتافەتێ ساز دکە، لەورا کو خانی هەم بەرا وی ل سەر جۆهەرا رەشە کو ژ قەلەمێ دایە و نڤیسکار ب وێ رووپەرێن سپی رەش دکن و هەم ژی کریارێن رەشکار و گونەهکاران مەبەستا وی یە، کو خودێ ئاگادار و بکرێ وانە.

- **شرۆڤە:↓**

٢٦٤٢- مەحکووم عەلەیە بوون د تەقدیر
هێژ ئسمێ گونەھ نەبوویی تەستیر

- **هەڤبەرکرن: هژ.** عەلەیهی- **میر.رۆ.** و- **هژ.** ب - **میر.** ئسم و - **رۆ.** نەبوویە-

- **پەیڤناسی: تەقدیر:** فەرمانا خودێ، سەرنڤیس- **تەستیر(تسطیر):** رێزکری، نڤیسی-

- **شرۆڤە:** دەما کو بوو گەڕەدا قەلەما دوژمن ئاسا، سکالەنامەیا من وەرپێچا و ئەو پەهلەوانا دلاوەر و ژۆردەست و خودان هێز پێش دا خوە ئامادە کر و بوێرانە بەر ب من هات و سواری دولدولا تپلان بوو و ل هەمبەری من راوەستا و زمانێ خوە یێ وەکی زولفەقارێ دەرانی و وەکی شاهسوارەکی بوو دوژمنێ من و تووڕە بوو و ژ وان عەتابێن من رکا وێ هات و ب ڤان بەرسڤانا ئەزمانێ وێ ڤەبوون و وەها گۆتە من:
ئەحمەدۆ ئەگەر تو مرۆڤەکی خەراب نینی، تە هەر چی گۆت من ئەو نڤیسی. ما من ژ بلی گۆتنێن تە تشتەک دی نڤیسییە؟ گۆتنێن تە ئەگەر خەراب بن یان

قەنج بن، کریارێن تە ئەگەر شاش بـن یـان راسـت بـن، ئەهـەی یـێ بەدکـار و بەدکریار تو بخوە چێتر دزانی، کو تو بێژەر و بکر و خودانی. ئەز ل جیهانا نەیستان و تونە بوونێ دا سازەک بووم، ئەز مەیەک بووم لێ نە ل دەستێ مەیپەرەسـتان دا بووم. دەما کو تە ئەز ژ سازێ برِیم، تە ئەز ژ جیهانا تونەبـوونێ دەرانـیم و هـانیمە جیهانا هەبوونێ، نە دەنگ ل من دا هەبوو نە ژی گازی. تە ئـەز ژ کۆمـا هەڤـالان ڤەقەتاندم و تە ئەز ژ مال و واران دوور خستم. تە بەند و گەهکێن مـن سـەرۆبنۆ کرن، تە پێش دا ب فەرمانا پەیڤا ببە، ئـەز کونکـونی کـرم. ل دوو را تـە ل بـاغێ ئەڤینێ دا دل و جەرگێ من ب ڤیندارێ کونکونی کر. تە بایێ جانی پـوفی لەشـێ من کر و هە دگەل وێ ئاە و زاری ژ دلێ من بلند بوون. پوفا تە دل و جەرگـێ مـن شەوتاندن، تە هەرچی پوفی من کر و ئەز فێر کرم من ئـەو گـۆت. ئـەز لال و بـێ ئەزمان و کر و کپ بووم، بێ جان و بێ هەلم ژ جنسێ قامووشێ بووم. تە شەهیانا خوەشی یێ ب من خوەش کر، تە دەفتەرا گونەهان ب من رەش کر. هەرچەند کو ل رووڤا ئەز هەمە، لێ سازژەن تو یی، ئەز وەکی نەیێمە و یان ژی وەک بێـژی کـو تونەمە. ما گەلۆ نەی بخوە تشتەکی دبێژە، ما گەلۆ قەلەم بخوە دلـۆپەک جەوهـەر درژینە؟ نڤیسکارە کو قەلەمێ دکە رەشکار و گونەهکار، سازژەنە کو نەی ژ دەستێ وی دکە هاوار و گازی. نەی و قەلەم و پرتووک و نیشان، تیر و ئارمانج و کـەوان و تیردانک هە ل وێ رۆژێ دا کو هێ ناڤێ گونەهان نەهـاتبوو نڤیسـینێ، ب فەرمانـا خودێ و ل رۆژا بەرێ دا بوونە گونەهکار.

٢٦٤٣- یـارەب تـو دزانـی خـانـی یـێ ژار
تـەشبـیـهـ ب خـامـەیـا گـرفـتـار
٢٦٤٤- قەلبێ وی د دەست تە دایە ئـەلحەق
دەستێ وی د دەست خو نینە مـوتلەق
٢٦٤٥- گـافـا کـو ل وی تـە سـەر قـەلەم کر
هـەرچـی تـە ئـرادە کـر رەقـەم کر
٢٦٤٦- ئـامـر تـویـی ئـەو ب ئـەمـر مەئموور
مـەئـمـوور دبـن هـەمـێشـە مەعزوور

- **هەڤبەرکرن: حم.** وی دەست -- **حم.** ئەمری- **هژ.** ئەمرێ-

■ **پەیڤناسی: ئامر:** فەرماندەر- **ئەمر:** فەرمان- **مەئموور:** فەرمان لێ بووی، فەرمانبەر- **مەعزوور (معذور):** هێژایی لێبهۆرینێ-

■ **شرۆڤە: ↓**

٢٦٤٧- گەر دائیە وی تە ئختیارەک
ئەو ژی وء سپارە تە ب جارەک
٢٦٤٨- ئەو گەر عەلەم و وەگەر قەلەم بوو
پەیوەستە د دەست تە سەر قەدەم بوو

■ **هەڤبەرکرن: حم. میر. هژ.رۆ.** وی- **پرۆ.** وء - **-میر. رۆ.** عەدەم - **پرۆ.** عەلەم- **هژ.** جیهێ نیڤمالکان لێک هاتنە گوهۆڕینێ.

■ **پەیڤناسی: عەلەم:** ئالا- **پەیوەستە:** هەردەم، هەمێشە- **سەرقەدەم:** ل سەر سەری، مەبەست سجدەکاری یە-

■ **شرۆڤە: ↓**

٢٦٤٩- نەفع و زەرەرا خو ئەو نزانت
یا قەنج ژ بۆ خو را چ زانت
٢٦٥٠- چاوا کو ژ بۆ تە را رەزایە
ئەو نەی سفەتە وی ئەو هەوایە
٢٦٥١- وەللاهِ ژ سفیدیِ و سیاهی
وی قەسد و غەرەز تویی ئلاهی

■ **هەڤبەرکرن: هژ.** وەللا- **حم.** ژ سفید و-

■ **پەیڤناسی: نەفع:** سوود، بەهرە - **زەرەر (ضرر):** زرار، زیان- **رەزا:** رازی بوون، پێخۆشی- **نەی سفەت:** وەکی نەیێ- **هەوا:** خواست، ئەڤین- **سفیدی:** سپیتی- **سیاهی:** رەشاتی- **قەسد (قصد):** مەبەست- **غەرەز (غرض):** هزرا دلی- **ئلاهی:** خودایێ من-

■ **شرۆڤە:** خودێ یۆ تو بخوە باش دزانی کو خانی یـێ ژار و بەلەنگـاز وەکـی وێ قەلەما گیرۆدار فەرمانا دلێ وی نە ل دەسـتێ وی دایـە، دلـێ وی ب راسـتی ل دەستێ تە دایە، دەستێ وی قـەت ل دەسـتێ وی دا نینـە و ئختیـارا وی نـە ل دەستێ وی دایە. گاڤا کو تە سەرێ وی وەک سەرێ قەلەمێ تووژ کر، هەر چی کو تە خواست ئەوی ئەو کر و نڤیسـی، فەرمانـدەر تـو یـی و ئـەو فەرمـانبەرێ فەرمانا تە یە. فەرمانبەر بێگونەهن و هێژایی لێبهۆرینێ نە.

ئەگەر تە ئختیارەک ژی دابە وی، ئەوی ئەو ئختیارا دایە دەستێ تە و سـپارتییە تە. ئەو ئەگەر ئالا بە، یان ئەگەر قەلەم بە، هەردەم ل دەستێ تە دا و ل خزمەتـا تە دا ل سەر سەرێ خوە ئامادە بوویە. ئەو زرارا خـوە و سـوودا خـوە نزانـە، ئـەو قەنجی و خەرابی یان یان ژی نزانە. ئەو وەکی نەیێ یە و چاوا کـو تـە پێخۆشـە، ئەو مرازێ وی یە و ئەوێ ل وێ هەواێ دا بێژە. خودێ یۆ سۆندێ دخۆم ب ناڤێ تە، کو ژ رەشێ بگرە تا سپی یێ، تەنێ خواست ومراز ومەبەستا من تویی.

٢٦٥٢- ئـەمـا ب مـورەکـەبـا قـەبـائـح
روو رەش کرنە گـەلـەک سـەفـائـح
٢٦٥٣- خەتێ تەیە سەرنڤشت و سەرمەشق
سی ساڵە خەتێ خـەتا دکەت مەشق

■ **هەڤبەرکـرن: حـم. هـژ. زا. جـا.** سەرنڤشـت و سەرمەشـق- **میـر. رۆ.** سەرنڤشتێ سەرمەشق – - **میر.رۆ.** سی- **حم. پرۆ.** سە(سێ)– **هژ.** سیھ –

■ **پەیڤناسـی: مـورەکەب:** جـۆهەر، حـوبر- **قەبـائح:** پڕانەیـا قـەبیح، پـیس، خراب،کرێتی، گونەھ- **سەفائح(صفائح):** پڕانەیا صفحە، رووپەڕ-

■ **شرۆڤە: ↓**

٢٦٥٤- لەورا کو دەما ژ غـەیبێ فەک بوو
تاریخ هەزار و شێست و یەک بوو

- **هەڤبەرکرن: هژ.** غەیب- **هژ.** تەئریخ –
- **پەیڤناسی: غەیـب:** جیهانـا نادیـار، زکـێ داییکـێ - **فـەک بـوو:** جـودا بـوو- **تاریخ:** مێژوو، دیرۆک-
- **شرۆڤە: ↓**

٢٦٥٥- ئیسال گهەشتە چل و چاران
فـی پێـشرەوێ گـوناهکاران

- **هەڤبەرکرن: میر.رۆ.** ئیساله - **هژ.** گەهیشتە- - **حم. هژ. میر. رۆ.** وی –
- **پەیڤناسی: پێشرەو:** پێشەوا، پێشیکێش-
- **شرۆڤە: ↓**

٢٦٥٦- ڤێکدا ژ مـەنـاهـیان گـەلەک مال
یەک پوول نهن ژ حوسنێ ئەعمال

- **هەڤبەرکرن: هژ.** نەهن-
- **پەیڤناسی: ڤێکدا:** بەرهەڤ کر- **مەناهی:** ئەو کارێن کو خودێ گـۆتییە نـەکن، گوناه ، کارێن ناڕەوا- **پوول:** پۆلک، پارە- **حوسـنێ ئەعمـال:** کریـارێن بـاش، باشی یا کریاران-

٢٦٥٧- ئەووەل کو تە دا ژ عەشقێ مەتلەع
ئاخر بدە وی تـو حوسـنێ مـەقتەع

- **هەڤبەرکرن: رۆ.** گەر- **پرۆ.** کو –

- **پەیڤناسی: مەتلەع(مطلع):** جیهێ دەرکەتن و سەردانێ، یەکمین مالکا غەزەل و قەسیدەیان- **حوسن:** باشی- **مەقتـەع(مقطـع):** کوتـایی، جیهـێ ڤەبڕینـێ، کوتاترین مالکا غەزەل و قەسیدەیان.

- **شرۆڤە:** هەرچەنـد کـو ئـەوی ب جەوهـەرا نەپـاکی یـێ و گونەهـان گەلـەک رووپەلێن سپی رەش کرنە، لێ خەتێ تە بەرنڤیس و سەرنڤیسا وی بـوو. ئەڤـە سی سالن کو ئەو ل بەروی خەتی ب شاشی بەرنڤیس دکە. چونکـو دەمـا کـو ئەو ژ جیهانا نادیار هاتە دەر و ژ وێ جودا بوو، مێژوو سالا هـەزار و شێسـت و یەکێ بوو. ڤایە ئەڤ سەرۆکێ گونەهکاران ئیسال دبە چل و چار سالی. لـێ ل درێژایا تەمەنێ خوە دا گەلەک گونەھ کرنە و ژ کریـارێن بـاش ژی پـۆلکەک ل دەستی دا تونەیە. تە کو ل سـەرەتایێ دا ئەڤینـا هەلهـاتنێ دایـە وی، بـالێ ل کوتایێ دا باشی یا کوتایێ ژی بکە پـارا وی. تـە کـو ئـەو ل سـەرەتایێ دا ب ئەڤینا خوە ئافراندییە، ڤێجا ل کوتایا جیهانێ و رۆژا ئاخرەتێ ژی کوتایا وی ب خێر بکە و ئەوی ب دلۆڤانی یا خوە ببەخشینە.

* * * * * *

رووناکیسی کوتا بوو رۆژا شەمبێ ٢٠٠٤/ ٦/٥ دەمژمێر٦/٥٠ پشتی نیڤرۆ ل باژارێ زووریخا سویسرایێ

تویژاندن/ دانەبەرهەڤا مەم و زینا خانی ل بەر پێنج دەستنڤیس و پێنج چاپان کوتا بوو رۆژا پێنجشەمبێ ٢٠٠٦/ ٢/٢ دەمژمێر ١٦/ ٢١ شەڤ ل باژارێ زووریخێ وەلاتێ سویسرایێ

شرۆڤە و تویژکاری و لێکۆلین و خوەندنەڤە کوتا بوو، شەڤا پێنجشەمی یێ سەر ب ئینی یێ ٢٨ ێ سێپتەمبرا سالا ٢٠٠٦ ێ دەمژمێر ١٢ و ٥ خولەک ژ نێڤێ شەڤێ بهۆری. بەرانبەر دگەل شەشێ مێهر مەها سالا ١٣٨٥ ئیرانی و پێنجێ رەمەزانا سالا ١٤٢٧ ێ عەرەبی-

کوتاترین خوەندنەڤە یا گشتی:
٥/ ٢٠٠٧/٦ زووریخ

ژێدەر:

١- مەم و زین دەستنڤیسا ئالۆشی
٢ مەم و زین دەستنڤیسا ئەرواسی
٣- مەم و زین دەستنڤیسا میر سەیفەدینء
٤- مەم و زین دەستنڤیسا پرتووکخانا بێرلینێ /ئۆسکارمان
٥- مەم و زین یا حەمزە بەگێ مکسی
٦- مەم و زین یا مارگارێت رۆدینکۆ یێ
٧- مەم و زین یا هەژارء
٨- مەم و زین چاپا ئۆرمی یێ
٩- مەم و زین وەرگێرا جاندۆست ء
١٠- مەم و زین دەستنڤیسا زەینەلعابدین ئامێدی
١١- چەند ڤەکۆلین ل دۆر مەم و زینا خانی، حەجی جەعفەر
١٢- دیوانا مەلایێ جزیری
١٣- فرهنگ فارسی د. م. موعین
١٤- فرهنگ فارسی ح. عەمید
١٥- فرهنگ فارسی عامیانه
١٦- قاموس عربیّ المنجد
١٧- قورئانا پیرۆز
١٨- پنج گنج نظامی
١٩- دیوان حافظ شیرازی، به روایت احمد شاملو
٢٠ - دیوان حافظ شیرازی به کوشش خلیل خطیب رهبر
٢١- شرح سودی بر حافظ، محمد سودی بسنوی، ترجمه دکتر عصمت ستارزاده
٢٢- شرح غزل هایّ حافظ، نوشته دکتر حسینعلی هروی
٢٣- حافظ جاوید، شرح دشواری های ابیات و غزلیات دیوان حافظ، هاشم جاوید
٢٤- ابیات بحث برانگیز دیوان حافظ ، دکتر ابراهیم قیصری
٢٥- حافظ نامه، بهاءالدین خرمشاهی
٢٦- مثنوی مولوی
٢٧- بدیع وعروض و قافیه، کتاب درسی
٢٨- صنایع بدیع، کتاب درسی

٢٩- بديع و بيان، د. شميسا
٢٠- فرهنگ تلميحات. د.شميسا
٣١- فرهنگ كنايات . د.م. ثروت
٣٢- شرح گلشن راز شيخ محمود شبستری
٣٣- ژيان و بەرهەمێن ئەحمەدێ خانی، عەبدوللا، م. وارلی
٣٤- ديوانا ئەحمەدێ خانی، عەبدورەحمان دورە
٣٥- ديوانا ئەحمەدێ خانی، ئيسماعيل بادی
٣٦- شەرفنامه يا بدليسی

37- Arabisches Wörterbuch für die Schriftsprache der Gegenwart
Hans Wehr- Harrassowitz verlag. Wiesbaden 1985